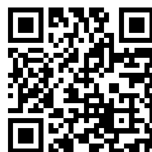

1029/51

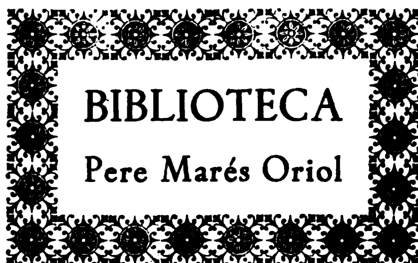
año 1511

Rarísimo

BIBLIOTECA
Pere Marés Oriol

EX LIBRIS
FREDERIC
MARES

BIBL
L
MARES

Author huius libri est R. P. fr. Alphonsus de Espina

Contra Judeos et Sarracenos.

Contra infideles et malos christianos.

De bello demonum contra fidei fortalitium

Fortalitium fidei contra Judeos: Sarracenos: aliosque christiane fidei inimicos.

¶ Venundantur a Stephano gueynard: prope sanctum Anthonium.

vide Villagas . to 5 fructus S. fol 222 p2 nº 65

Dice bien que es el Autor el Alonso de espina. Mariana Hist. ge de España lib. 22. c. 13.

Ex domo Cartusiae Maioricensis

Lugduni impressum. ano 1511 per Joannem Romoys.

Abula fortalicij fidei: incipit: cuius sunt libri hec: et premittitur prohemium in quo laudes diuine annotantur et immittitur querela ante thronum maiestatis dei: et ponitur intentio scribentis. In primo libro continentur tres considerationes.

Duodecima ꝯsideratio ꝛ vltia tractat de iudeoꝝ ↄuersiōe ifi ne scili q̄ octo pūct⁹ explicat. cctxxij

¶ Explicit tabula.

Incipit prohemiū in quo diuine laudes annotātur ꝛ mittitur querela ante thronuz maiestatis dei ꝛ ponitur intentio scribentis.

Urris fortitudinis a facie inimici. Tu es dñe deus meus: qui facis magna et inscrutabilia et mirabilia quorū nō est numerus. Tu ext̄edisti celos solus: et gradieris super fluctus maris. Tu ambulas super pennas ventoꝝ. Tu fecisti arcturuz ꝛ orionas ꝛ interiora austri. Tu es celsior celo: profundior inferno: longior terra: et latior mari. Tu es in cuius manu est aīa oīs viuētis ꝛ spiritus vniuerse carnis. Tu auris verba dijudicas: ꝛ faucis cōmedentis saporem. Tu es qui cognoscis decipientem: ꝛ eum qui decipitur. Tu adducis malos cōsiliarios in stultum finem: ꝛ iudices in stuporē. Tu baltheū regū dissoluis ꝛ precingis fune renes eorū. Tu ducis sacerdotes eorū inglorios ꝛ optimates supplantas. Tu cōmutas labiū veraciū ꝛ doctrinam senum aufers. Tu es dñe qui effundis despectionē super principes: et eos qui oppressi fuerant releuas. Tu releuas profunda de tenebris: ꝛ producis in lucē vmbram mortis. Tu es dñe qui multiplicas gentes ꝛ perdis eas: et subuersas in integrū restituis. Tu immutas cor principū populi terre: ꝛ decipis eos vt frustra incedant

per inuium. Tu facis eos palpare quasi in tenebris: ⁊ non in luce: et errare facis eos quasi ebrios. Tu solus es omnipotēs. Tu solus oē bonū. Tu solus oīa sciēs. Tu solus nosti corda filiorꝝ hoim. Tu solus teipm cōprehendis. Tu solus es vbiqꝫ pñs. Tu sol⁹ creas res de nihilo. Tu solus in instāti oparis. Tu sol⁹ stabilis manēs das cūcta moueri. Tu sol⁹ ex auctoritate miracula facis. Tu solus de qualibet creatura facis qđvis. Tu solus volūtatē hois cogere potes. Tu sol⁹ potes essentie aie illabi. Tu solus potes pctā dimittere. Tu sol⁹ potes gratiā infundere. Tu solus potes in igne ppetuo corpus suare. Tu es corā quo nudus ē infern⁹: ⁊ nullū est operimentū pditioni. Tu extēdis aquilonē sup vacuū: ⁊ appēdis terraꝫ sup nihilū. Tu ligas aquas in nubibus: vt nō erūpant pariter deorsuꝫ. Tu detines vultū soliū tui: ⁊ expādis sup illud nebulā tuā. Tu dñe terminū circūdedisti aquis vsqꝫ dū finiat lux ⁊ tenebre. Tu es ad cuius nutū colūpne celi cōtremiscūt: ⁊ pauēt. Tu es in cuius fortitudine maria cōgregata sunt repēte: ⁊ prudētia tua percussit supbū. Tu es cuius spūs celos ornauit: ⁊ obstetricante manu tua eductus ē coluber tortuosus. Tu es de⁹ excelsus in fortitudine tua: ⁊ nullus ē tibi similis i legislatoribus. Tu es cui⁹ numerus annorū inestimabilis. Tu aufers stillas pluuie: ⁊ effundis ymbres ad instar gurgitū q̄ de nubib⁹ fluūt: q̄ preterfluūt cūcta desup. Tu [illegible]olueris extendere nubes q̄si tentoriū tuū: ⁊ fulgurari lumine tuo desup qꝫ cardines maris opies. Tu das escā oībus mortalibus. Tu dñe in manib⁹ tuis abscōdis lucē: ⁊ precipis ei vt rursus adueniat: annūcians de eo amico tuo q̄ possessio tua sit ⁊ ad eam possit ascendere. Tu sup oēs celos cōsideras: ⁊ lumen tuū sup terminos terre. Tu posuisti fundamēta terre: ⁊ ei⁹ mēsuras. Tu tetendisti sup eā lineā: ⁊ bases ei⁹ cōsolidasti. Tu es quē laudēt astra matutina: ⁊ ante quē iubilant filii dei. Tu cōclusisti hostiis mare circūdans illud terminis tuis: posuisti vectē ⁊ hostia: ⁊ dixisti huc vsqꝫ venies ⁊ nō procedes amplius: ⁊ hic confringes tumentes fluctus tuos. Tu ostēdisti aurore locū suū. Tu fecisti aurorā ⁊ solē. Tu concussisti extrema terre ⁊ excussisti impios ex ea. Tu ingressus es ꝓfundū maris: ⁊ in nouissimis abyssi deambulasti. Tu es cui apte sunt porte mortis: et hostia tenebrosa vidisti. Tu dñe cōsideras latitudinē terre. Tu nosti in qua via habitat lux: ⁊ tenebrarꝫ quis sit locus: vt ducas vnūqđqꝫ ad terminos suos: ⁊ intelligas semitas domos eius. Tu scis qñ nascituri sunt hoies: ⁊ numerū dierꝫ eorū nosti. Tu ingressus es thesauros niuis: ⁊ thesauros grandinis aspexisti: q̄ pparasti in tps hostis in die pugne ⁊ belli. Tu scis per quā viā spgit lux: ⁊ diuidit estus super terras. Tu dñe dedisti vehe

mensissimo ymbri cursum: et viam sonātis tonitrui: vt plueret super terram absq3 hoie in deserto: vbi nullus mortaliū cōmoraf: vt impleret inuiā et desolatā produceretq3 herbas virētes. Tu es pluuie pater. Tu genuisti stillas roris: a te egreditur glacies. et genuisti gelu de celo. Tu induras aquas i similitudinē lapis: et supficiē abyssi constringis. Tu es qui cōiungere potes micātes stellas pliades: et girū arcturi potes dissipare. Tu pducis luciferū in tpe suo: et vesperū super filios terre cōsurgere facis. Tu nosti ordinē celi: et pones rōnem eius in terra. Tu numeras multitudinē stellaꝝ: et omībus eis noīa vocas. Tu dimēsus es altitudinē celi: latitudinē terre: et pfundū abyssi. Tu dn̄e dinumeras arenā maris: et pluuie guttas: et dies seculi. Tu immittis fulgura: et vadūt et reuertētia dicūt tibi assum⁹. Tu posuisti in visceribus hominis sapiētiā. Tu dedisti gallo intelligentiā. Tu enarras celoꝝ rōnem: et concentū celi dormire fecisti: qn̄ fundebas puluerē in terra: et glebas compingebas. Tu es dn̄e qui mēsus es pugillo aquas: et celos palmo ponderas. Tu appēdis tribus digitis molē terre: et libras in pondere. montes et colles in statera. Tu fecisti celū et terrā cū omni ornatu eoꝝ. Tu oīa in numero pōdere: et mēsura disposuisti. Tu es quē celi: et celi celoꝝ capere nequeunt. Tu es omīps sup oīa opa tua: terribilis dn̄s et magn⁹ vehementer: et mirabilis potentia tua: qz si fortitudo querif robustissim⁹ es. Tu dn̄e si subuerter3 oīa vel in vnū coartaueris a nullo contradiceris nec quis dicere poterit: cur ita facis. Tu si destruxeris: nemo est qui edificet: si incluseris hoīes nemo est q̄ aperiat. Tu dn̄e si cōtinueris aquas oīa siccabuntur: et si emiseris eas subuertēt terrā. Tu es dn̄e apud quē est fortitudo cui⁹ ire resistere nemo potest: et sub q̄ curuātur qui portāt orbem. Tu es cui milia miliū assistūt angeloꝝ: et decies centena milia ministrāt. tu es ante cuius cōspectū centum xliiij. milia sunt citharizantes in citharis suis. tu es ante cui⁹ thronū turba magna quā dinumerare nemo potest grās agit. tu vite et mortis habes potestatē. tu es dn̄e quē laudat oīs milicia celestis exercitus: et oīs creatura. tu es maior omni laude. Tu es dn̄e cuius immensa est et inuestigabilis misericordia promissionis tue. qm̄ tu dn̄e altissimus sup omnem terraꝫ longanimis et multū misericors: et penitens sup malicias hoim. tu vis oms hoies saluos fieri: et in agnitionē veritat3 venire. tu es q̄ in reb⁹ p tēp⁹ ortis summā grām fecisti: cū pter salutē humani generis qd̄ nimia charitate dilexisti misisti filiū tuū vnigenitū eternaliter gniatum in plenitudinis tpe in maria virgine humanatū: quē verum deum et hominem confitemur. factus tibi obediens vsq3 ad mortē crucis: vt nos redimeret a

peccato. Hec est fides nostra. Hec cōsolatio nostra. Hec vita nostra. Hec spes beatitudinis nostre firmior ꝙ celū ⁊ terra. Sed o altissime deus multi hec confitentur labijs quoꝝ cor lōge est a te. Alij nituntur euertere hanc veritatem et verbis ⁊ factis quoꝝ q̄dā sunt heretici ⁊ peruersi christiani. Alij sunt iudei: alij sarraceni. Alij vero dyaboli. De errore hereticoꝝ nullus ē q̄ inquirat: intrauerūt dn̄e gregē tuū lupi rapaces: qꝛ pauci sunt pastores multi mercēnarij: ⁊ qꝛ mercēnarij sunt nō est eis cura de ouibus tuis pascēdis: sed tondēdis. Vidēt eñ lupos veniētes ⁊ fugiunt. Cadit asina ⁊ est q̄ subleuet: perit aīa ⁊ nō est qui adiuuet. De perfidis iudeis blasphemātibus nomen tuū ⁊ inaudita crudelia latēter faciētibus infidelibus tuis nullus ē vt plurimū qui recogitet qꝛ munera eoꝝ excecauerūt oculos iudicū: ⁊ presidentiū in clero ⁊ populo: sed ⁊ absona sarracenoꝝ viuentiū inter nos ex interesse predictoꝝ iudicū obliuioni data sunt. Predicatores tui licet pauci clamāt: sed a veritate tua auditū auertunt: et ad fabulas conuertuntur. Impletū est dn̄e verbū tui predicatoris eximij. Erit eñ tēpus cū sanā doctrinā nō sustinebūt. Hec velut quādā querelam dn̄e ex pre diligētiū te mitto ante thronū tuū ⁊ agni imaculati. Succurre ergo dn̄e gregi tuo quē p̄cioso sanguine filij tui emisti. Sāguineos fontes lachrymarū emittit cor meū: qꝛ neminē video cōsolatorē gemētiū: ⁊ fere neminē zelatorē tue fidei catholice sp̄aliter in hac misera hyspania in qua sicut in fine mūdi sita ē: sic in ea cōgregate sunt oēs feces tuoꝝ inimicoꝝ. Inimicus est hereticus. Inimicus iudeus. Inimicus sarracenꝰ. Inimicꝰ dyabolus. Cogitaui ergo dn̄e deus meꝰ ꝓpter gloriā ⁊ honorē tue sc̄tē fidei catholice: ⁊ in remissionē delictoꝝ meoꝝ hūc librū scribere quē fortaliciū fidei nomino: meūq̄ intellectū tue maiestati cōmēdo: et sic cū splēdoribꝰ lucis tue illuminare digneris: vt illa scribā q̄ tue sint placita voluntati ad ꝯsolationē fideliū: ⁊ p defensiōe tue sc̄tissime fidei. In q̄ quicq̄d bn̄dictū inueniať tibi tribuatur a quo oē bonū est. Si q̄d vero minꝰ caute dictū fuerit beniuolū peto correctorē in oibꝰ me submittēs determiatiōi eccl̄ie catholice tue immaculate spōse. Sumēs in tuo noīe ꝓ fundamēto nr̄i inexpugnabilis fortalicij verbū preassūptū. Turris fortitudinis a facie inimici. ps. lx. Et p̄mittitur figura pugne i qua fortaliciū q̄nq̄ turriū cū eius ornatu ⁊ armatura deseruit primo libro. Heretici fodiētes sūe p inuisū fortaliciū ꝓforātes deseruiūt scđo. Iudei vero signati velati ⁊ cathenis vinculati deseruiūt tertio. Bellū sarracenorū ⁊ xp̄ianoꝝ deseruit quarto. Demones vero ab angelis ꝓstrati deseruiunt quinto libro.

¶ Incipit liber primus in quo cōtinentur tres considerationes.

T detur ordo in presenti libro quinq erunt partiales libri quasi quinq turres fortalicij fidei inexpugnabiles. Primus erit de vera christi militũ armatura: ⁊ de fidei catholice excellẽtia. Secũdus erit de bello falsorum xpianorum et hereticorum contra eã ⁊ eorum astucia. Tertius erit de bello iudeorũ contra eam

et eorum crudelitatibus et malicia. Quartus erit de bello sarracenorum contra eandem et de eorum et sue legis immundicia. Quintus erit de bello dyabolorum contra eandem: et de perditione dominorum eorum et miseria. Circa primum librum tres erunt principales considerationes. Prima erit de armatura omnium fidelium in generali. Secunda de armatura verorum predicatorum in speciali. Tertia erit de nobilitate et excellentia fidei catholice in particulari.

De armatura omnium fidelium in generali

Circa primam considerationem que est de armatura fidelium in generali hoc est omnes fideles cuiuscunque status comprehendendo sequamur apostolum ad Ephe. ult. c. Qui spiritu sancto illustratus docuit qualiter fideles debent armari in spirituali bello. Et ponit sex armorum genera. quorum quinque sunt ad resistendum: vnum ad impugnandum scilicet verbum dei. Prima armatura est studium continentie. Secunda est virtus iusticie. Tertia est exempla sanctorum. Quarta armatura est scutum fidei. Quinta est galea spei. Sexta est gladius verbi dei. De prima armatura dicit apostolus. State succincti lumbos vestros in veritate: hac muniuntur fideles contra hostem familiarem scilicet contra luxuriam. de qua dicitur iob. xl. Fortitudo eius in lumbis eius quoniam in eis est vis generatiua. Et debent fideles vt bene sint muniti hac armatura accingi zona quintuplici. Primo debent accingi zona pellicea: que est mortificatio carnis. hac accincti sunt iohannes baptista et helyas. Secundo debent accingi zona iusticie que est pelliceum boni operis. de qua dicitur Esa. xi. Erit iusticia cingulum lumborum eius. Tertio debent accingi zona fortitudinis: vt primis motibus viriliter resistant. de qua dicitur prouerbiorum vlti. Accinxit fortitudine lumbos suos. Quarto debent accingi zona humilitatis. Hoc est linteo quo dominus accinctus lauit pedes discipulorum suorum. Quinto debent fideles accingi zona veritatis scilicet euangelice promissionis. Matth. xix. sunt eunuchi qui se castrauerunt propter regnum celorum. Qui hac quintuplici zona accinctus fuerit erit vere armatus studio continentie. De secunda armatura que est virtus iusticie. subdit Apostolus. c. eodem. et induti lorica iusticie. Hac muniuntur fideles contra hostem auaricie. de que dicitur ecclesiastici. iiii. nihil iniquius quam amare pecuniam. Et dicitur lorica iusticie: quia sicut lorica munit totum corpus: sic iusticia reddendo vnicuique quod suum est vniuersaliter soluit omne quod debet: vt nullus possit agere contra eam. Ysa. lix. Indutus est iusticie et lorica. Est enim iusticia in corde: in ore: et in opere. In corde est tripliciter. Primo per amorem Matth. xxi. diliges proximum tuum sicut teipsum. Secundo est iusticia in corde per compassionem. iob. xxx. compatiebatur aia mea pauperi. Est tertio iusticia in corde per iniuriarum dimissionem Matth. vi. Si dimiseritis hominibus peccata eorum. dimittet et vobis pater vester celestis delicta vestra. Est etiam

iusticia in ore tripliciter. Primo p dulcē correctionē. Eccl'.xix. Corripe primū antequā cōmineris. Scđo est iusticia in ore p cōsiliū. puerbiorū.xxvij. vnguēto τ varijs odorib⁹ delectat̃ cor. τ bonis amici cōsilijs dulcorat̃. Est tertio iusticia in ore p feruētē orōnē. iacobi vlt. orate p inuicē vt saluemini. Est vltimo iusticia in manu. i. in ope etiā tripliciter. Prio p donū. puerbiorū.xviij. donū hois dilatat viā ei⁹ τ ante pricipes spaciū ei facit. Est aūt donū datio irrepetibilis. Scđo est iusticia i manu p mutuū. deutero.xxiij. fratri tuo absq; vsura quo indiget cōmodabis vt bñdicat tibi dñs deus tu⁹ in oī ope tuo. Tertio est iusticia in manu. i. in ope p auxiliū. ad gal'.v. p charitatē spūs seruite inuicē. Predicti nouē grad⁹ iusticie sc; tres in corde. tres in ore. tres in ope. sunt quasi quidā annulli fortissimi quib⁹ lorica iusticie cōtexitur vt illos habēs merito dicat̃ armatus lorica iusticie. ¶ De tertia armatura q̄ est sctōꝝ exēpla. Apl'us subiūgit. c. eodē. Et calciati pedes in pparatiōe euāgelij pacis. Dicūtur autē sctōꝝ exēpla calciamenta qꝛ hijs muniunt̃ fideles ꝯtra affectū terrenoꝝ. Quattuor autē facit calciamētū. Prio valet ad defensionē. s. frigoris spinarū τ luti. Sic τ bonū exēplū defendit ꝯtra frig⁹ infidelitat;. cōtra spinas cupiditat; τ ꝯtra lutū libidinis. Vñ dñs dicit luce.x. Ecce dedi vobis ptātē calcādi supra serpētes τ scorpiōes τ supra oēm virtutē inimici: τ nihil vobis nocebunt. Et ps'. ait. ps. lxxxix. Sup aspidē τ basiliscū ābulabis τ cōculcabis leonē τ draconē. Scđo calciamentū velat a puluere. sic et sctōꝝ exēpla velāt a puluere vane glorie siue laudis hūane. vñ hieremie. ij. phibe pedē tuū a nuditate. Tertio valet calciamētū ad calefactionē. Sic sctōꝝ exēpla calefaciunt affectū nostrū erga deū τ primū diligēdū. Vñ et q̄ edūt agnum paschalē iubent̃ esse calciati. exo. xij. Quarto valet calciamētū ad ornatū. Sic τ sctōꝝ exēpla ornāt nos decore ꝟtutū. vñ cāti. v. Quā pulchri sunt gressus tui in calciamēt; filia pricipis. iudich vlt. Sādalia illi⁹ rapuerūt oculos ei⁹. i. excecauerūt oculos holofernis p quē itelligit̃ dyabolus. inde est q sandalia pōtificis auro τ gēmis τ diuersis colorib⁹ adornant̃. Pro meōria pdictarū ppietatū calciamēti est versus iste. Defendit velat calefacit calci⁹ ornat. ¶ De armatura q̄ est scutū fidei. ait Apl's. c. eodē. In oībus sumētes scutū fidei. scutū ē fides icarnatiōis. Est eī scutū triāgulū: l; sup vnū ita τ [illegible]s est vna psona: triplicē tñ h; substātiā. s. deitatē carnē τ aiam. Itē in scuto coreū desup extēdit̃ in ligno τ pingitur extra. ita τ caro xpi extēsa fuit in ligno cruc;. hiere. xi. Venite mittam⁹ lignū in panē ei⁹. Pictura est effusio sanguinis p diuersas ptes corpis. Isa. lxiij. Quare rubrū ē indumētū tuū. Hoc scutū d; geri a sinistris: qꝛ ibi est cor hois. puerbiorū. iiij. Oī custodia sua cor tuū ...

trenoꝝ.iij. Dabis eis scutū cordis laborē tuū. Hoc scuto muniūtur fideles ꝯtra tela dyaboli. Unde scribitur ab apl'o. In quo possitis omīa tela neq̄ssimi ignea extinguere nequā est caro: nequior est mūdus: sed nequissim⁹ dyabolus. Dicūtur aūt tentamēta dyaboli tela ꝓpter subtilitatē. geñ.iij. Serpēs erat callidior cūctis aīantibus terre. Dicūtur ignea succēsione. vñ iob.xli. halitus ei⁹ prunas ardere facit. Prune sunt carnalia desideria q̄ dyabolus toto conamie in nr̄is mētibus intēdit accēdere. ysa.liiij. Ecce ego creaui fabrū flantē in igne prunas. Hijs igit̄ opponēda est fides q̄ acuto visu inuisibilia cōprehēdit τ subtilitates tētationū ꝓspicit. vñ.ij.corith.ij. Non eñ ignoramus cogitatiōes ei⁹. Est etiā pruna gratia. vñ τ dicit̄ ros matutinus: τ ideo feruorē tentationis extinguit. vñ.eccl'.xliij. Ros obuiās ab ardore veniēti humilē efficiat eū. ¶ De quinta armatura que est galea spei addit apl's in ca. eodē. Et galeā salutis assumite. Hac armatura m[...]niūtur fideles ꝯtra vana huius mundi. Qui eñ sperat eterna de facili cōtemnit temporalia. vñ ysa.iiij. Qui sperāt in dño mutabūt fortitudinē vt sint fortes in spiritualibus: assument pēnas vt aquile vt per spem τ desideriū volent ad celestia. Galea caput ꝓtegit q2 spes eternoꝝ ab aduersitatū ictibus mentē illesam custodit. Est autē triplex spes. Prima dicitur spes venie de qua dicitur ezech.xviij. quacunq3 hora peccator ingemuerit vita viuet τ nō morietur. hec defendit ab ictu desperatiōis. Scd'a dicit̄ spes gratie. i. petri.i. sperate in eā que offertur vobis gratiā in reuelationē iesu xp̄i. hec defēdit a torpore pusillanimitatis. Tertia dicit̄ spes gl'ie: de qua ad Ro.v. Gloriamur i spe glorie filiorum dei: hec defendit a pōdere obstinatiōis. Ecōtra spes τ desideriū reproboꝝ versat̄ circa quattuor: de quib⁹ sapie.v. Spes impij tanq̄ lanugo est. i. flos cardui qui a vēto tollit̄: hec est carnalis voluptas q̄ modica egritudie vel molestia tollit̄ τ tabescit. Sequit̄ scd'o τ tanq̄ spuma gracilis que a ꝓcella dispergit̄: hec est fauor vel gl'ia tēporalis q̄ breuis eē ꝓbat̄. Subiungit̄ tertio: τ tanq̄ fumus q̄ a vēto diffusus est: hoc ē ambitio dignitatis q̄ in ipso ascensu deficit. Concludit quarto tanq̄ memoria hospitis vni⁹ diei preterentis. hec est ꝓsperitas tēporalis. De quinta armatura q̄ est gladius verbi dei. concludit apl's. Et gladiū spūs qd' est v̄bū dei. ad hebre. iiij. Uiuus est sermo dei τ efficax τ penetrabilior omi gladio ancipiti. Uiuus aūt ē in p̄ceptis τ prohibitiōibus: q2 p hec viuificat. ioh. vi. Uerba q̄ locutus su3 vobis spiritus τ vita sunt. id est spiritualis vita. τ psalmista. Eloquium tuum viuificauit me. Efficax est in promissionibus τ comminationibus: q2 omia cōplebuntur tēpore suo. Matth.v. Iota vnum aut vnus

apex non preteribit a lege donec omnia fiāt. Penetrabilior est omī gladio in iudicijs ꝛ dānationibus qꝛ perdit corp⁹ et aīam in gehēnā apoca.i. De ore eius exibat gladius ex vtraqꝫ pte acutus: hec armatura est ad percutiendū pcutit em̄ carnē: qꝛ docet illi⁹ mortificationē Un̄ cāti.iij. vniuscuiusqꝫ ensis super femur suū ꝓpter timores nocturnos. Secūdo pcutit mūdū qꝛ docet illius contēptū. vn̄ Matth.x. dn̄s dicit, nō veni pacē mittere: sꝫ gladiū. Percutit tertio dyabolūꝫ: qꝛ detegit astutias ei⁹. Un̄ iob.xl. Cōscidēt illū amici diuidēt illum negociatores. Dicit̄ autē gladius spūs qꝛ spūſſctūs dat ip̄m. Mat. x. Nō em̄ vos estis q̄ loquimini: sꝫ spūs p̄ris vestri qui loquit̄ in vobis. Itē dicit̄ gladius spūs: quia spūs ducit illū ipsum. Un̄ grego. Nisi intus sit spūs qui doceat lingua doctoris īuanū laborat. ps. Dabit voci sue vocem virtutis. Et quia veri p̄dicatores in bello spirituali singularissimū bellū gerūt ꝛ nimiū vtile ī ecclesia dei: ideo habita armatura fideliū in generali: de predicatorū armatura in sequēti cōsideratione singulariter est dicēdū.

¶ De armatura verorū predicatorum in speciali.

Circa scdam cōsiderationē hui⁹ primi libri qꝛ vera armatura militū xp̄i ad extirpādū predictos errores ꝛ ad crimina increpāda consistit in predicatione verbi dei qd̄ est quasi ignis ardēs ꝛ quasi malleus conterēs petras. Iere.xxiij. ideo vt p̄dicatores euāgelici p̄dictuꝫ bellū securi possint intrare cū spe victorie obtinende quattuor debēt diligēter attēdere in quibus cōsistit eorū armatura. Primū quid ē predicatio. Scd̄m qualis debet esse p̄dicatio. Tertiū cui prodest p̄dicatio. Quartū qualis debet esse p̄dicator. ¶ Ad primū r̄ndet Alanus ꝙ p̄dicatio est manifesta ꝛ publica morū instructio ꝛ fidei ꝛ hoīm informationi deseruiēs ex rōnū semita ꝛ auctoritatū fonte ꝓcedens. Manifesta debet esse p̄dicatio qꝛ ī manifesto ꝓponēda est. Un̄ xp̄s ait Matth. x. q̄ dico vobis in aure predicate sup tecta. Si em̄ occulta esset p̄dicatio suspiciosa eēt sicut latius declarabit̄ ī tertia ꝯsideratiōe hui⁹ primi libri. immo talis p̄dicatio videret̄ redolere heretica dogmata. In cōciliabulis em̄ suis latenter predicant heretici vt facilius illos decipiāt. Publica debet esse qꝛ nō vni sed pluribus ꝓponēda Si em̄ tm̄ vni ꝓponeret̄ non esset p̄dicatio sed doctrina. Hec est em̄ differētia inter p̄dicationē ꝛ doctrinā: qꝛ p̄dicatio ē illa īstructio q̄ pluribus fit: ꝛ in manifesto ꝛ ad moꝝ instructionē. Doctrina vero q̄ pluribus vel vni fit ad sciētie eruditionē. Per hoc ꝙ sequit̄ instructio moꝝ ꝛ fidei insinuant̄ due ptes theologie. vna rōnalis q̄ diuinorū sciētiā ꝓsequit̄. alia moralis

Alanꝰ

que mor¯u informationē pollicetur Predicatio enī nūc de diuinis in struit. quod significatur per ange los ascēdētes. nūc de humanis qd significat p descēdētes in scala iacob. Gen. xxviii. Angeli enī ascendētes et descēdētes sūt pdicatores qui tūc ascēdūt dū celestia pdicāt. descēdunt quādo per moralia se inferioribus cōformant. Per hoc qd sequit hoim informationi deseruiens significatur causa finalis sive vtilitas pdicationis. Et qr rationibus subnixa deb3 esse predicatio et auctoritatibus roborata cōsequenter annectitur hec rationū semita et auctoritatum fonte pcedēs.

Qualis debet esse predicatio.

Circa scd3 hui9 secūde psiderationis. s. qualis d3 esse predicatio. Rūdet q vera euangelica predicatio debet qualificari trib9 cditioib9 negatiuis et totidē affirmatiuis. Procedēdo pmo de negatiuis dico q predicatio euāgelica nō d3 in se habere aliqua scurrilia vel puerilia vel rigmoz melodias et metroz cōsonātias que poti9 sūt ad aures demulcendas q ad aios informandos. et ideo oīarie contēnēda. De tali predicatione dicit a propheta. Caupones vestri miscēt aquam vino: in illa predicatiōe est aqua vino in qua puerilia et scurrilia verba et animos quodāmodo effeminātia ponūtur. Secūdo predicatio non d3 splendere fabulis vbo2 pupurametis coloz nec minus exanguibus verbis d3 esse defecta. sed mediū tenuere beati. qr si nimijs esset coloribus picturata videret nimio studio eē excogitata et potius elaborata ad honorē hominū q ad vtilitatē primorū. et ita minus moueret aios auditorū qui sic pdicant pharisseis cōpantur q ampliabāt fimbrias et dilatabāt filateria sua. Mt. xxiii. Talis enī pdicatio supsticiosa pōt dici non cōtenenda s3 sustinēda. Unī apl'us ait ad philippen. pmo. Quacūq3 occasione xps predicatur i hoc gaudeo sed et gaudebo. Tertio nō debēt in predicatione euāgelica īterseri falsa ad maiorē xpiane religiōis laudē. qr nō min9 irascit xps de falsa laude q de negata veritate. Talis aūt predicatio hereticoz solet esse q vera pponūt et cōsequēter falsa cōcludūt. de quib9 dicit Trenorū. iiii. Lamee denudauerunt māmas lactauerūt catulos suos. lamee virgineas hūt facies sed pedes equinos. pedes eqnei vngulas ñ f. ndūt sed firmiter se terre infigūt. Per lameas intelligunt heretici q ppo nunt facies virginis s3 concludūt aculeu3 scorpionis. Primo enī ponūt vera cōsequenter assumūt falsa. pedes vero habēt equinos quia effect9 mētis in dei dilectione et pximi non diuidūt sed omnes affectus terrenis delectatiōib9 ifigūt talis pdicatio oino abiciēda est et oino est pniciosa. Secūdo qualificat predicatio euāgelica trib9 alijs pditiōib9 affirmatiuis. Pria

est vt initiũ sit ab auctoritate theologie tanq̈ a sui ꝓprio fundamẽto maxie ab euãgelijs psalmis pauli ep̄lis libris salomonis. quia ĩ istis resultat moralis instructio. si spãl'r ergo fundamẽtũ p̄dicatiõis q̄s poneret dicta pħoꝝ vel ꝓcardica ꝓuerbia que ĩ vsu cõi habentur potiꝰ talis predicatio eẽt ridiculosa q̄ euãgelica. nec debet predicator petere thema cũ pulpitũ ascendit a populo sicut vidi de quodã cum talis modus magis videaꝛ preten dere ostẽtationẽ quã edificationeꝫ lꝫ credere illũ ex simplicitate facere. et deinde sũpto themate si fuerit necesse d̄ libris sacre pagine sumẽde sunt auctoritates ad ꝓpositũ vtiles et põt inserere dicta gẽtilium vera sicut et paulus in ep̄lis suis aliq̄n pħoꝝ auctoritates iterserit. quia tunc accipiantur ab eis tanq̈ ab iniustis possessoribus et debet cauere q̄ fundamẽtũ sue predicationis non sit ꝓpositio nimis obscura vel difficilis ꝓposita ne auditores eaꝫ fastidiãt et ita minꝰ attẽte audiaꝛ. Secũda cõditio affirmatiua est q̄ habeat ĩ sentẽtijs põdus vt virtute sentẽtiarũ aĩos auditoꝝ emolliat ad lacrimas moueat. excitet mẽtẽ. pariat cõtritionẽ cõpluat doctrinis: itonet minis blãdiaꝛ ꝓmissis. et ita tota tendat vtilitatẽ ꝓximoꝝ. Et sũt p̄dicationis tres spẽs. vna q̄ ẽ verbo. de q̄ mar. vlt. p̄dicate euãgeliũ oĩ creature. alia scripto. vnd̄ ap̄lus dicit se p̄dicasse corĩtheis q̄n eis ep̄las scribit. alia ẽ in facto. vñ dicit gre. oĩs christi actio nostra est instructio: sed illa est perfectissima vbi ad minꝰ occurrũt duo. s. doctrina ⁊ opus. Exẽplo xp̄i q̄ cepit facere ⁊ docere. Act. i. Hec eñ cõmuniter faciũt pondus predicatiõis: quia cuius vita despicitur restat vt eiꝰ predicatio contemnatur. ¶ Item confirmat predicationem operuꝫ perfectibilitas: et exẽploꝛum virtuositas: quia qui fecerit ⁊ docuerit hic magnus vocabiꝛ in regno celoꝛum. Matth. v. Hec est eñ lex predicatoꝛũ vt impleant qd̄ docẽt cũ turpe sit doctoꝛi si culpa redarguit ip̄m: vt catho ait. Tertia cõditio p̄dicatiõis affirmatiua est q̄ sit breuis. vnde ad coꝛinth. xiiij. dicit ap̄s. In ecclesia volo quinq̈ v̄ba magꝰ loqui. i. pauca sensu meo. i. vt intelligã ⁊ ab alijs intelligar: ⁊ sic eos instruam q̄ decẽ milia v̄boꝛuꝫ in lingua. i. q̄ maximã verboꝛũ copiã sine huiusmodi ĩtellectu. Sciẽdum autem q̄ ap̄lus specialiter se dicit hic velle loqui quinq̈ verba quia p̄dicatores ecclesie debẽt annũciare quinq̈. s. credẽda: agẽda: vitãda: timẽda: ⁊ sperãda: qꝛ p̄dicatio dꝫ eẽ de his q̄ ꝑtinẽt ad fidẽ. et sic habeꝛ primũ: ⁊ de his que ꝑtinẽt ad mores: ⁊ sic habẽꝛ alia quattuoꝛ. s. v̄tutes ⁊ vitia pena ⁊ gl'ia. Et qꝛ ista debẽt predicari cũ breuitate sermonis. Ideo dicit apostolus quinq̈ verba. i. pauca. Similẽ doctrinã tradit predicatoꝛibus pater nr̄ seraphicꝰ frãciscus dicẽs ĩ regula. Moneo q̄ ⁊ exhoꝛtoꝛ fratres meos vt in predicatio-

ne quas faciunt sint examinata et casta eorū eloquia ad vtilitatez et edificationē populi: annūciando eis vitia τ virtutes penā τ gloriā cum breuitate sermonis q᷑ verbū abbreuiatū fecit dn̄s super terrā. exemplū huius ponitur in libro de vita τ moribꝰ ap̄lorū vbi dicit̄ ꝙ sermotionatus est quidā corā alexandro τ longū egit sermonē τ tedio affectus. Alexāder dixit. nō est laudabilis ꝑdicatio q̄ iuxta predicātis vires asserit̄. sed iuxta possibilitatem audiētium commendabilis potius reputatur hoc ibi. Ex quibus omnibus clare patet qualis debet esse predicatio euangelica.

¶ Ꝙ etiā nolentibꝰ audire prodest euangelica predicatio.

De tertio huius secūde ꝯsiderationis scʒ cui ꝓdest predicatio. R̄ndet̄ ꝙ euangelica ꝑdicatio nō solū ꝓdest volētibus audire. sʒ etiā nolētibꝰ. vn̄ dicit apostolus scd̄o ad thimo. iiij. ꝑdica verbū insta oportune iportune argue obsecra icrepa in oi paciētia τ doctria Erit eni tēpus cū τ sanā doctrinā nō sustinebūt sed ad sua desideria coacervabūt sibi magistros prurientes auribꝰ. τ a veritate quidem auditū auertent ad fabulas autē ꝯuertent̄. Quod exponēs nicolaꝰ de lira dicit sic. ꝑdica verbū. s. euāgelicū. insta. i. īstant̄ facias h̄ oportune. i. illis q̄ desiderāt audire importune. i. etiā illis q̄ nō accipiunt gratiose q᷑ aliquādo ē ibi ꝓfectus magnus sicut dicit. August. de seipso audiēte ꝑdicationē sancti Ambrosij: τ curiositate motus τ nō ex vtilitate. Cūq₃ itēderē ꝙ pulchre diceret me inuito intrauit ꝙ verū dicebat. τ sic ꝯuersus ad fidē multū ꝓfecit in eccl̄ia dei. Argue peccātes ex ignorātia. obsecra peccātes ex infirmitate vt abstineāt ꝓpter reuerentiā rei sacre scʒ passionis eius in baptismate cōicate: increpa verbis duris peccantes ex certa malitia in omni paciētia ad repugnātes: doctrina ad recipiētes ipos diligenter instruendo Et subditur ratio ꝑdicte mōitiōis dicens. Erit enim tēpus cuʒ sanam doctrinā non sustinebunt. quasi dicat propter hoc instādū est doctrine veritatis quādiu sunt aliq̄ volētes audire τ antequā veniat tēpus in quo sana doctrina nō sustinebitur sed s̄m sua desideria coacervabūt sibi magistros loquētes sibi tātūmodo placētia prurietes auribꝰ. i. desiderantes audire ab istis doctoribus τ a veritate q̄dem. i. a doctoribus veritatis audiētiū auertēt reputantes eorum doctrinā nimis durā. sicut io. vi. Dixerunt aliqui de sermōe christi durus est hic sermo: τ quis potest eum audire. ad fabulas autē cōuertentur. i. ad doctrinam humanitus confictam et veritate carentem. Ex quibus clare patet quibus predicatio est fienda τ quibus prodest.

¶ Qualis debet esse predicator.

Irca quartū & vltimū huius secūde cōsiderationis vidēdū est qualis debet esse pdicator. Ad hoc respondet dupliciter: primo in generali. secūdo i speciali. De primo dico q generaliter loquēdo oportet q verus predicator sit sanctus. qr peccatori dixit de?. quare tu enarras iusticias meas & assumis testamētū meū p os tuū ps. xlix. predicatores eni sunt organū veritatis: & aliquādo subtrahitur sermo pro culpa pdicatoris. aliqñ p culpa auditorum. put ait greg. mor. iij. in fi. Tūc eni ē smo viu? & efficax cū ē pdicatoris pura sanctitas & vtuosa perfectibilitas sicut fuit de beato stephano. Act. vi. de quo dicit q nō poterāt resistere sapiētie & spiritui qui loquebat de quo habet pulchrū exēplum. x. libro Ecclesiastice historie: vbi dicitur q cū sancti pres cōuenissent ad cōsiliū Nicenū & ibidē eēnt phi & dialetici. quorum vn? cflictū cū epis monebat in dialectica intātū q fiebat ingēs spectaculū cōuenietib? ad audiēdū nec poterat philosophus concludi a quoq aut cōstrigi. tāta eni dicēdi arte obiectis qōnibus occurrebat vt vbi maxie putaretur obstrictus velut āguis lubric? laberetur: qd vidēs quidā ex pfessoribus vir simplex & nihil aliud sciēs nisi ihesū & hūc crucifixū poposcit se posse cū pho sermociari qd vidētes illi qui nouerāt ei? simplicitatē noluerūt pati ne risui haberet scā simplicitas Ille tñ perstitit monēs sermonē ac dicēs. In noie ihū xpi philosophe audi q vera sunt. Deus vnus ē qui fecit oia & creauit virtute vbi sui. h verbū & sapia quā nos dicimus caro factū est & filius natus est. & per passionē suam nos a morte liberauit: & resurrectiois sue nobis vitā eternam pmisit quē expectamus iudicē oiū. Credis ita philosophe. At ille. Velut nūq vllum ptradicēdi sermonē didicisset ita obstupefact? virtute vborum ac mutus ad oia hec solū potuit responderi ita sibi videri nec aliquid posse eē magis verū. Cui senior. si hec ita credis surge & sequere me. & huius fidei signaculū suscipe Et conuersus philosophus ad hoies ait Audite o viri eruditi dū vbis mecū res gestum est verba verbis opposui. & que dicebātur dicēdi arte subuerti vbi vero p verbis virtus pcessit ex ore dicētis. nec resistere verba virtuti. nec aduersari homo deo potuit. & io si quis vestrum potuit sentire que sensi in his que dicta sunt credat xpū & sequatur hūc senē in quo locutus est deus. & ita philosophus xpianus effectus est & tādē gratulatus est se eē victū. Sanctitas ergo & vite pfectibilitas magis efficiūt i predicatore vt vtiliter pdicet q scie luminositas. ppter quod ait dñs Esa. xxxv. Super montē excelsū ascēde tu qui euāgelizas syon. i. super eminētiā vite put expoīt Gre. super Ezech. omelia. x. & ideo dicit speculator

Ezech. ca. iij. speculatorē dedit te. Beatus aūt Hiero. in epistola ad nepotianū monachum elegāter scribit qualis debeat esse predicator i sermone dicēs. Nolo te declamatorem esse et rabolū garrulūq; sine ratione sz mysteriū peritū et sacramētorū dei tui eruditissimū verba voluere et scelleritate dicēdi apud iperitū vulgus admiratione sui facere indoctorum hominū est. Preceptor quōdā meus Greg. nazāzenus rogat⁹ a me vt exponeret qd sibi vellet i luca. Sabbato de vtero pthapon eleganter lusit. Docebo te inquiēs in ecclesia vbi oi populo acclamāte cogeris inuit⁹ scire qd nescis. aut si certe solus tacueris ab omnib⁹ stultitie deputabis. Nihil tam facile q̄ vilez plebiculā et idioctā cognitionē lingue volubilitate decipere. que quicquid nō itelligitur miraf. hec ille. ¶ Nūc descēdo magis i speciali qualis debeat eē pdicator vbi diuini vbi quinq; sūt per ordinē declarāda Primū qualis debeat eē pdicator in hitu exteriori. Secūdū qualis dz esse predicator in puersatiōe. Tertiū qualis pdicator debet esse in pdicatione. Quartū qualis in aio. Quintū qualis dz esse pdicator in pmio. ¶ Ad primū dico q predicator vbi diuini dz esse in habitu exteriori camelus. i. dz indui vestib⁹ pauprimis et despectis in quo reluceat mūdi cōtēptus. Talis apparuit mūdo primus pdicator pnie. Johānes baptista tāq̄ forma et exēplar omniū pdicatorū qui vēturi erāt: sicut patet. matth. iij. vbi dicif. Erat iohānes indut⁹ pilis camelorū qd ē vestimētū vile et asperū. qr magis mouēt facta q̄ verba in moralibus. et vita sancta q̄ eloquia pposita. Attēdat etiā predicator nō solū habitū in iohāne sed et victū. s. locustas et lactucas silnestres agrestes. qr debita dispositio pdicatoris ē mortificatio carnis vt sit subdita spiritui. Sm q paulus dicit. i. Chor. ix. Castigo corpus meū et in seruitutē redigo ne forte cum aliis predicauerim ipse reprobus efficiar. Sic etiā xpūs incōparabilis predicator indut⁹ fuit pauprimis vestimētis qr iquit ipe. Qui mollibus vestiūtur in domibus regū sunt. Math. xi. Sic beatus pater noster Franciscus pauperum pf̄archa voluit frēs suos apparere mūdo dicēs: et frēs oēs vestimētis vilib⁹ induātur vt possint ea repetiare de saccis et aliis petiis cū benedictione dei. Tales eñi pecie et repeciatiōes velut margarite fulgēt in hitu fratrū minorū ostendētes mūdi cōtēptū in quo condēnanf pdicatores qui curiose mollibus vestiūtur specialiter miores. ¶ De secundo scz qualis debeat eē predicator in cōuersatōe. Respōdeo q predicator euāgelicus in sui puersatiōe dz eē agnus vt possit de eo dici. Ecce agn⁹ dei canēs sibi a peccato. et pximo a scandalo studeat amare et amari blandū se et affabilē exhibere cū oi castitate nec semp sit inter turbas: sz aliqñ recedat ab eis et vadat in desertū locuz. exēplo xpi

Mat.xiiij. vbi dicit ꝙ cū audisset iesus mortē.s.iohannis ꝓpter doctrinā veritatis secessit inde in desertū locū.secessit nō timēs mortē sed ostendit ꝙ aliquādo cedēdum sit malitie humane.ꝛ vt daret exēplū p̄dicatoribus verbi diuini aliquando recedēdi a turbis ꝛ redire ad locū solitariū propter duo.p̄mo ad recolligendū proprios defect⁹ qui cōtrahuntur i conuersatiōe cū hoībus.secūdo ad vacādū oratiōi vt ibi predicator hauriat ꝙ postea populis effundat.Debet etiā i sua cōuersatiōe fugere populi applausuȝ sicut legim⁹ de christo Marci.i.ꝙ cū multa demōia eijceret.ꝛ demonia clamarēt et cetera.nō sinebat ea loqui.Sequitur ꝛ diluculo valde surgens egressus abijt in desertū locū.In hoc dans exemplūȝ vt predicatores mirabiliū diuinorum operator debeat fugere mūdi applausum.verūtamē qꝛ nō debet dimittere salutem animarū:sequitur eam⁹ in proximos vicos ꝛ ciuitates.❡Circa tertiū scȝ qualis debet esse p̄dicator euāgelicus in p̄dicatiōe.Dico ꝙ debet eē martha ꝛ ignis:martha in sollicitudine:qꝛ predicator verbi diuini retardans opus p̄dicationis pro amicis carnalib⁹ vel terrenis negotijs ineptus est regno dei.Et ponitur exemplum de arante ꝛ retro aspiciente.luce.viij.nemo mittens manuȝ ad aratrum ꝛ aspiciēs retro aptus est regno dei.Secūdo debet eē ignis in feruore vt possit inflāmare corda audientium.exemplo helye de quo dicitur Eccle.xlviij.surrexit helyas quasi ignis ꝛ verbuȝ eius quasi facula ardebat.quia vt dicit Bernard⁹.qui ardet icēdit.❡De quarto scilicet qualis eē debeat p̄dicator in aīo.Rn̄deo ꝙ p̄dicator euāgelicus debet esse aīo leo qꝛ nō dꝫ aduersitate terreri.cogitās ꝙ ē missus sicut agn⁹ iter lupos.Matthe.x.nec debet turbari si non habeat tēpus p̄cogitandi qd̄ respondeat ꝑsecutorib⁹ duplici de causa.primo qꝛ in tali casu sufficit fidem cōstanter ꝯfiteri corā ꝑsecutorib⁹ qd̄ pōt facere quilibet xp̄ian⁹ quātūcūqꝫ simplex.Scd̄o qꝛ hoībus de deo ꝯfitētib⁹ sp̄us sanct⁹ nō deficit i necessitate dicēte saluatore.Mat.x.Cū autē tradēt vos nolite cogitare quō aut quid loquamini.Dabitur ei vobis in illa hora quid loquimi.ꝛ pꝫ ex p̄dictis ꝙ nō loqtur h̄ christus de v̄bo predicationis sed cū fuerint traditi ań iudices qꝛ p̄dicator v̄bi diuini p̄cogitare dꝫ quō debeat verbū diuinū predicare siue ꝓponere fm̄ ꝙ dicitur prouerbiorū.xvi.hoīs est aīm p̄parare ꝛ dei gubernare linguā aliter tēptaret deū si negligent de h̄ cogitet dū tamē habeat tēpus oportunū.Sit ergo animo leo impteritus ꝛ non turbatus:ponēs ante oculos suos cū peccata publica habuerit reprehendere illud verbuȝ iohannis baptiste.Nō licet tibi habere vxorem fratris tui.ꝛ verbum petri ad principes sacerdotū obedire opꝫ deo magis ꝙ̄ hoīb⁹ ꝛ verbum dei ad iheremiaȝ.Jeremie.i.

Accinge lumbos tuos et surge et loquere ad eos oia q̄ ego precipio tibi ne formides a facie eorum. ego quippe dedi te hodie in ciuitatem munitā et in colūpnam ferream et in murum ereum super omnē terrā regibus iuda et principibus eius et sacerdotibus eius et omni populo terre et bellabunt aduersum te et non preualebunt: quia ego tecum sum ait dn̄s vt liberē te. ¶ Circa quintum scz qualis debeat esse predicator in premio. vtrū debeat attendere pro premio sui laboris temporale emolumentum. Respōdeo q̄ verus predicator euāgelicus nō debet attendere aliquid aliud nisi gloriā dei et salutē animarū. Sūt enī quidaʒ qui finē sue predicationis constituunt mercedē terrenam horum autem predicatio sumptuosa est. et tales potius mercennarij q̄ predicatores sunt. Sicut accidit istis temporibus qm̄ sic conducuntur predicatores pro pecunia quarūdam bullarū colligenda ac si essent operarij qui vt ad vineas excolendas conducūtur in platea vt pro qualibet bulla quā dederūt recipiant tātū. vt ex hac auaricia dissolute sunt multe religiōes in isto regno. Predicatio tn̄ illorum suscipienda est et audiēda. vnde dn̄s de similib⁹ p̄dicatorib⁹ dicit Math. h. xxiij. Que dicunt facite: que auteʒ faciunt nolite facere: dicunt enim et non faciunt. Sed de quo debet viuere predicator euāgelicus. Respondeo q̄ predicatores sumptus debent habere a populo cui predicant. sicut ostēdit ap̄lus. i. corint h. ix. Dupliciter. Primo auctoritate vsus publici et rationabilis. Secūdo auctoritate diuine leg̃. Primū ostendit sic dicens. Quis militat suis stipēdijs vnq̄. quasi dicat nullus. immo milites sumunt stipēdia a populo terre quā defendūt. Idē ostendit de agricolis et gregū pastoribus. De agricolis dicit. Quis plantat vineam et de fructu eius nō edit. De gregum pastoribus dicit. Quis pascit gregem et de lacte gregis non manducat. apostoli vo fuerunt milites contra hereticos insurgentes et in vinea dn̄i cultores et gregis dn̄i pastores. ꝓpter ea a populo eis sumptus dabatur. Secundū ꝓbat sic dicens. Nūquid s̄m hoiem dico. i. ex auctoritate cōsuetudinis humane tm̄ scz q̄ predicatores sumptus habere debeāt a populo quasi dicat. immo cū hoc auctoritate legis diuine. Scriptū est enī deutero. xxv. Non alligabis os bouis trituranti. i. predicatori laboranti in area dn̄i. Confirmatur predicta ex precepto xp̄i quod dedit apostolis quando misit eos ad predicandū verbū dei. Math h. x. dicens. Gratis accepistis. s. gratiā vobis collatam: siue sit gratia gratum faciens siue gratia gratis data. gratis date eodē modo sicut accepistis pro sp̄ualibus eius actibus vt pro administratione sacramentorum et predicatione et similibus non debet quicq̄ postulando recipi quasi precium. et sic tollitur cupiditas predicatorū: male acci

piendo. Tollit etiā xp̄us cupidita tē p̄dicatoꝝ i male possidendo ibi deꝫ dicēs. Nolite possidere auruꝫ neqꝫ argētū neqꝫ pecuniā in ȝonis neqꝫ peram neqꝫ duas tūicas. i. ve stes supfluas neqꝫ calciamēta sꝫ integra qꝛ apostoli vtebanť sanda lijs vt habeť. Ma. vi. p que oīa dat intelligere ꝙ p̄dicatoꝛ euāgelicus dꝫ esse absolutus a sollicitudīe mū diali vel tpali qꝛ tpalia ī sui acqui sitōne molestant et adhuc plus in sui possessiōe qꝛ sūt iā quasi mēbra īcorporata ipsi habenti. ꝛ iō magis trahūt hoīs aīuꝫ ad deordinatā di lectionē sui ꝛ qꝛ hoc suffocat v̄buꝫ dei. ideo nō debꝫ eē in predicatori bus euāgelij. Sꝫ attēdēdū ꝙ xp̄s negauit p̄dicatorib⁹ eūtib⁹ p viaꝫ virgā. Ma. x. ꝛ concessit eis. Mar. vi. q̄ videtur ꝯria. dicēdū ꝙ virgā hic et ibi accipiť equoce. qꝛ Ma. x. v̄ga accipitur methaphorice. vñ sensus est non virgā. i. non innita mini subsidio tpali. sicut corpus in nitiť baculo sustētanti. In marco accipitur virga ad lr̄am cū dicitur ꝙ nō portarēt in via nisi virgā tm̄ qꝛ doctores hebreorū i signū doctri ne portabāt virgam in manu. qꝛ cō suetū erat apud iudeos prouideri eis de victu a populo quē docebāt ideo xp̄s voluit ꝙ hꝰ sufficeret apo stolis p sua puisione. p h̄ em̄ ōnde batur ꝙ populus cui p̄dicabāt de bet eis puidere. ꝛ ideo sequitur di gnus ē operarius cibo suo. quia de iure naturali ꝛ diuino ꝛ humano il li qui seruiūt cōitati in sp̄ūalibus ꝛ in diuino cultu et vera doctrina debent a cōitate de tēporalibus p uideri. dignus est ergo operarius i. predicatoꝛ q̄ operať opus dei ad vtilitatem populi cibo suo. i. victu conuenienti. per quod etiā intelli gitur vestimētū ꝛ domicilium sine quibus nō viuit deceñť gen⁹ huma nū. Et ideo dicit apostolus primo corinth. ix. ꝙ domin⁹ ordīauit hijs qui euāgelium annunciant de euā gelio viuere. vbi dicit glosa predi catoribus ordinauit viuere de euā gelio vt expeditiores sint ad pre dicandum verbū dei quā licētiam dedit eis dn̄s qn̄ misit eos ad pre dicādū dicēs. Ecce ego mitto vos ꝛc̄etera. et paulopost. in quācunqꝫ domū intraueritis in eadē manete edētes ꝛ bibentes que apud illos sūt: dign⁹ ē em̄ opari⁹ mercede sua hec ibi. verus p̄dicatoꝛ euāgelicus p premio dꝫ expectare vitam eter nā sicut eis pmittiť a sapiā īfinita ecclesiastici. xxiiij. qui elucidāt me vitā eternaꝫ habebunt. veri predi catores sunt diuine sapientie p sa lute hominuꝫ elucidatores. Debet etiam verus predicatoꝛ ex hoc offi cio vltra premium essentiale ꝙ me thaphorice dicitur corona expecta re premium accidentale. non quod libet sed illud quod correspondet siue debetur operi excellēti et pri uilegiato scilicet martirio virgini tati predicationi. Et sic triplex di stinguitur aureola fm ꝙ tres sunt hostes quos per pugnam vinci mus qui sunt caro mundus et de monia. Martires enim vincūt mū duꝫ et ita debeť eis prima aureola

marci. 6.

quia vincūt hostes inferentes passiones ad ex. Virgines vincūt carnē et sic eis debetur secūda aureola. quia superant passiones innatas. et sicut est ista excellentior victoria: sic et excellentior aureola. Predicatores vincūt dyabolū et sic debetur eis tertia aureola que pro tāto est excellētissima ꝙ crudeliorē et fortiorem vincūt inimicū expellentes non solū de se sed etiam de cordibus audiētiū. nec etiā dicēdū est vt dicunt quidā ꝙ aureola ꝓ torum debetur prelatis solūmodo quibus cōpetit ex officio predicare et docere. Sed quibuscūqꝫ q̄ licite exercent actū istū. Prelatis autē non debet aureola hec quāuis habeant officium predicandi nisi actu predicent ꝙ aureola nō debetur auditui sed actui pugne: secundū illud apl'i. ij. Non coronabitur nisi qui legitie certauerit Patet igitur ex predictis quid est predicatio. qualis debꝫ esse: et cui prodest ac qualis dꝫ esse predicator euāgelicus. in quibus consistit armatura spūalis viri predicatoris cū quibus ad pugnā pōt exire ipauidus contra hostes annunciando populo dei scelera eorū et domui iacob peccata eorum.

¶ De nobilitate et excellētia fidei catholice.

Circa tertiā et vltimā cōsiderationē hui⁹ primi libri q̄ est de excellētia ꝛ nobilitate fidei catholice in particulari. in qua velut in speculo mūdissimo milites xp̄i se intuētes optime ꝛ delectabiliter armari poterūt. Sex sunt articuli per ordinē declarandi. Primus est ꝙ iesus xp̄s est filius dei viui. Secundus ꝙ fides xp̄i est lege moysi antiquior. Tertius est ꝙ fides xp̄i est lege moysi stabilior. Quart⁹ est ꝙ fides xp̄i est lege moysi nobilior Quint⁹ est ꝙ fides xp̄i ē lege moysi vtilior. Sextus est ꝙ lex moysi iā non est lex sed cessauit esse lex. ¶ Primus articulus est totius religionis xp̄iane fundamentum et ideo eum voco turrꝫ omenagij nostri fortalicij. Reliq̄ q̄nqꝫ articuli sunt ad eius ornatū. Hūc ergo cū sit principalior inimici tam iudeorum ꝙ̄ sarracenorꝫ timētes per eū deuinci. vt eum destruant corde et opere sapiētes vtrorūqꝫ ad hoc applicant totum suū studiū. Verūtū lapides et sagitte suorꝫ argumētorū ad eius propriā lucem amouendam non ascendūt adhuc tam alte quātū nebula celo loco vbi est substancia solis existe altiore in mille et pluribus gradib⁹ ꝙ̄ ascēdit nebula in aere. Vn̄ quantū pōt ignis vnius crucibili puissimi ꝯ aurum qđ iā fuit multotiens appuratum trāseūdo per magnos ignes fornaceis. tm̄ possunt oīa argumēta non solū accepta ex oibus sciētijs hūanit⁹ acquisitis adinuentis sꝫ etiāꝫ accipiendo dicta sacre scripture sicut sepe faciunt iudei sarraceni et heretici cogitando ex eadem posse iuuari contra eandem. et iam sunt

vltra mille.ccc.lx.ãni q multi posuerunt oẽs vires suas ad destruẽdã hanc altissimã turrim siue hãc veritatẽ.s.q iesus xpus ẽ fili⁹ dei viui certissime firmius fundata q̃ celum et terra et preciosior q̃ aurũ in pluribus fornacibus depuratũ quod euidẽtissime declaratur testimõio quattuor examinũ publicorũ super ea factorum.

¶ Primum examen.

Primum examẽ fuit factum p iudeos quousq occiderunt xpm iesum. ex quo dederunt causam q predicta veritas esset magis fortificata. Est ergo hec veritas q iesus christus filius marie est verus deus et verus hõ. verus homo qz verus filius marie. verus deus qz verus filius dei. verus dico non p gratiam vel per verbũ sed per sua naturã qz sua natura essentia. substantia et vita est ipsam et natura essentia substãtia et vita dei. sicut qz est ex eadẽ natura qua maria dicitur verus filius marie. hec veritas fuit toties disputata et examinata q securissime dico preciosiorem et puriorem esse q̃ aurum. qd per plures magnos ignis fornaces transiuit Et fuit primũ examen psonale inter ipsum et sapientes legis iudeorum vltimis tribus annis vite sue. quos expendit predicando publice non solum in sinagogis iudeorum i hierusalem et aliis ciuitatibus locis et castellis sed etiam in campis et etiam de mari cõprimente eũ multitudine gentiũ i terra vt accederet ad eum et hoc rationabiliter faciebãt scz volentes ad eum accedere. ex quo quotienscunq aliquis accedebat et tangebat vestimẽta sua statim sanus erat quacunq infirmitate detineretur. Disputando etiam cum sapientiorib⁹ quorum studium erat postq̃ viderunt tantã multitudinem gentium sequi predicationes eiusdẽ obseruare si possent eũ capere in aliquo verbo maledicto. et vltra hoc i speciali studium eorũ erat obscurescere predictã veritatem in cuius cõfessione est salus omniũ hominum. s. q esset filius dei viui. Uñ contra ipsum arguebãt sicut hoies pui intellectus attẽdẽtes ad quatuor regulas per quas regũtur homines fructus terre elementa et celi dicẽdo sibi. Ex quo hõ erat. quõ se faciebat deum in quo blasphemabãt contra totã ptãtem dei. qui cũ possit oĩa facere. q nõ possit facere q ipse sit hõ. ex quo esse hoiem est vna de excellẽtiorib⁹ reb⁹ p deũ factis Unde qz primo est credere factum quã modum eius intelligere. xpus rñdit eis verũ esse quod ipse dicebat allegãdo quattuor testimonia quorũ neutrũ iudei potuerunt negare. s. testimoniũ dei patris: quod dedit de suo filio. Testimoniũ ioh. baptiste testimonium operum suorum que faciebat. et testimonium quod in multis suis passib⁹ dabat de eo scriptura vera et reputata p iudeos vera et auctentica dicendo

eis. q moyses esset accusator eorū qr si credidissēt suis lris crederēt ei ex quo ille dabant testimoniū de illo. Et postq̄ totiēs viderūt se cōfusos in publico ante populū cui9 laudē et honorē plusq̄ dei desiderabāt non potētes respondere replicato q si solūmodo erat fili9 dauid quō dauid vocauit eum dn̄m suū. Ma. xxij. c. Ab illa die nūq̄ ap̄lius fuerūt ausi interrogare eū. sed vt liberarēt se a sua doctrina studiose ordinauerūt mortē suā sicut p examinatione vltie sue doctrine dicēdo q si erat fili9 dei ipse liberaret eū de manib9 eoꝝ et sic dicebāt qn̄ erat in cruce descēde et credimus tibi. Math. xxvij. et Mar. c. xv. cū tamē ei leuius esset descendere de cruce quam resurgere de sepulchro post mortē. Et pbauerūt eoꝝ posse nihil valere si iā nō placuiss; qn̄ eū apprehēderūt qr nō posuerūt i eū man9 nisi qn̄ ipse voluit. Interrogati enī per eū quē qrerēt et ipi rn̄dētes q ihesum nazarenū qn̄ dixit ego sū abierūt retrorsū et ceciderūt i terrā. ioh. xviij. stupefacti sine attoniti. Et p scdā vice dedit eis licentiā q ipsum solū caperēt. et nō aliquē suoꝝ discipuloꝝ volendo in hoc iplere q ipsi nolebāt attendere scz q ipse erat in lege sua in pphetis. et. ps. de eo scriptū. q oportebat eū primo pati mortē ignominiosam et postea intrare in gloriā suā: quā mortē ipse recepit cū multa hūilitate et obedientia. sciēs q ei fuerit p deum p̄rem suū mandatū Unde ad implendū mandatum dei p̄ris sui cōfessus est libere i iudicio illud in quo ipsi intendebāt cōdēpnare eū scz q erat filius dei viui et rex iudeoꝝ q̄s duas confessiones fecit interrogat9 qn̄ eis defecerunt et erāt iudicata vana allegata contra eū testimonia. Prima cōfessio sua erat per iudeos reputata blasphemia. et secūda per gētiles erat reputata iniuria cesaris qr ex fine eius lege nullus debebat dici rex sine suo mādato Quando primā suā confessionem fecit in cōsilio iudeoꝝ vt non intelligerēt q p mortem suaz pbat doctrina sua audierunt ab eo Amodo videbitis filiū hominis venientē in nubibus celi. Mat. xxvij. et Mar. xiiij. qui fuerūt et sunt sui predicatores ppter qd ipsi bene senserūt q ad obscurādum et ad ānihilādū doctrinā xp̄i iesu parū pderat eis occidere magistrū plurib9 q̄ p eū conuersis ad suā doctrinā per predicationē suoꝝ discipuloꝝ. et sic nō potuerunt extinguere lucē de qua loquimur. s. q iesus filius marie ē verus fili9 dei Itē confessus est libere i iudicio pilati locum cesaris tenentis secundam veritatem. s. q erat rex iudeoꝝ cuius confessione audita pilatus respondit q nō inueniebat in eo causaz mortis. Certissime sciens q per inuidiā pcurabant mortem suā et quō cōfessus est se esse regē q declarauit regnū suū non eē de hoc mūdo. Et sic anteqū daret sn̄iam contra eū: cōfitendo eum eē iustū et innocētē. Iudei qui tn̄ desiderabant mortem suaz

publice se obligauerūt q peccatū mortis sue esset super eos et super filios suos dicētes. Sāguis ei⁹ super nos ꝛ sup filios nostros Mat. xxvij. hac obligatione et peccato existente causa quandiu mundus durauerit existētibus in eo iudeis ꝛ filijs eoꝝ ira dei semper erit super eos qui māifestissime viderūt q ad annullandam doctrinā ihesu xpi nihil profuit mors per eos procurata quando in puncto q dedit animam suaꝫ in manib⁹ patris audierunt dici a centurione qui executionem faciebat p pilato q ille homo crucifixus vere erat filius dei. vñ examē mortis sue fortificauit plus doctrinā suā q̄ gentiles q̄ eum crucifixerunt confessi sunt, eū esse verum filium dei.

¶ Secundum examen.

Non minus confirmata fuit predicta veritas ī secundo examine post mortem suam qñ iudei vidētes q xpiani sic cōuerti de iudeis sicut de gentibus attēdebāt plus ad doctrinā iesu q̄ moysi cōiuncti ī multis consilijs et habitis plurimis ꝯsilijs nūq̄ potuerūt tñ facere q apostoli nō predicarēt in eius nomine a quibus audierūt q magis conueniēs erat obedire deo qui eis mandauit predicare quam hominibus mandantibus contrariū. et quomodo sub celo non esset datum aliud nomen in quo oporteret hoīes saluos fieri nisi in nomine iesu christi. qđ ipsi non possent non manifestare veritatem quā viderant. Act. v. ꝛ audierāt. et sic deuicti rationibus apostoloruꝫ quos prio cognouerāt homīes ydiotas et laycos. Postq̄ pbauerunt q nō pficiebant in suis publicis mādatis. ordinauerunt vnam subtilem incooperatamq̄ telā que videbatur satis rationabilis qñ multi de suis maiorib⁹ receperūt ficte baptismū. moti ex hoc fine q christiani intelligerēt q ipsi habebāt bonum zelum et affectionem ad fidē xpi iesu Hos vocat scriptura pseudo apostolos siue deceptiōis apostolos. qui desubt⁹ siue per mineram factam in muro intrauerūt in ecclesia ad perscrutandā libertatē christianoꝝ p doctrinā iesu xpi liberatorum de seruitute legis moysi cuius iugum ferre non poterunt nec ipsi nec pres eoꝝ Isti ergo ficti apostoli cum essent magis pħi magis rethorici magis lrati in lege et vltra sicut in cōsuetudīe pharisīeorum magnaꝫ sanctitatē fingētes. facta sua diligentia cū maiori astucia qua potuerūt videntes. q non curabant xpiani de rationib⁹ suis quibus arguebant per pħiaꝫ esse impossibile. q infinitum et finitum temporale et eternum. causa et effectus dominus et seruus essent vna res. ꝛ sic q deus et homo nō poterat esse vna persona filius marie. plus credentes verba christi q̄ omnia sua argumēta. vñ sunt alia astucia magis profunda qñ videndo q ex quo nō poterant

facere q xpiani nō obseruarēt legem gr̄e que est euangeliū lex. dicēdo q lex data per moysem eqꝫ erat lex dei multū laborauerunt vt seruarent̄ ābe cōiunctim siue insimul et aliquo tēpore tn̄ preualuerūt q multi etiā de maiorib⁹ xpianis et rectorib⁹ alioꝝ in parte eis cōsentiebāt: non cōmedēdo cibos qui ꝑ moysen defendebant̄. et sic erant dātes exēplum gētibus conuersis similia facere sicut si illud ꝑ eoꝝ salute esset necessarium. Sed facta declaratione q seruatio vni⁹ legis cōtradicit obseruationi alterius et q lex data ꝑ moysen q̄ erat seruus dei nō pōt cōpari legi date per dn̄m suū. sed q est ei subiecta et cuꝫ lex moysi esset figura. fm̄ q cū dei adiutorio declarabitur in alio passu. q habita veritate figurata per eā debebat cessare figura. psecutio iudeorū non potuit ꝑualere. qn̄ solūmodo cū hac veritate q filius marie est verus filius dei cessauerunt oia cōsilia minatiōes incoopte ꝓhibitiones et disputationes quibus vsi sunt iudei propter multa dāna ꝓpterea et toto cōfusi videntes q cū rōe non poterāt ꝑualere. vsi fuerant vi sicut vtitur tirannus. qn̄ aliquis dat ei bonum consilium q vt non audiat eum. licentiat eum de domo sua vel expellit euꝫ per vim Sic fecerunt iudei cum apostolis. q nolentes eos audire in sinagogis suis licētiauerūt eos extra terram suam. et sic patet veritas examinata q postq̄ xp̄us ascendit ad celos iudei insurrexerunt contra suos discipulos quos non potentes conuincere verbis. non dimittentes eos predicare in suis sinagogis propter hoc eorum doctrina semper magis ac magis crescens predicata fuit gentilib⁹.

¶ Tertium examen.

Succeessit huic examini aliud fortius examē et multo maiori tempore agentibus contra discipulos xp̄i quorum cum iudeis vna sola erat principalis differētia scilicet q messias promissus eis in lege et prophetis iam venerat. sꝫ qꝛ interfecerant eum maiores eorum videndo se dānatos si confiterent̄ q ipse esset suus messias. suus rex suus dominus. restiterunt quātuꝫ potuerunt faciēdo illud quod erat peius pro eis. nolendo audire eos qui de hoc loquebantur. sic q sua propria voluntate manserunt semper in cecitate. propter quod cum cecus non sit dignus magno regimine expulsi de ciuitate iherusalem. perdiderunt dominium quod primo habebant. vbicūqꝫ sunt semper subiecti existētes eius qui tenēt dominium temporale. et sic erunt quandiu mundus durauerit in hoc contra totam voluntatem suam verificato verbo quaꝫ vt occiderent christum dixerunt ante pilatum. q non haberent alium regem nisi cesarem imperatorem pro tempore regnantem. et cogitantes q non audiendo discipulos iesu christi

cessaret lux veritatis: contra quã vt nõ intrarẽt in eoꝝ domib⁹ clauserũt ianuas ꝓ ipsomet facto dederũt occasionẽ vt ãplius ꝑdicta ṽitas splẽderet: q: ipi habitãdo i toto mũdo dispsi inter gẽtiles isti audientes ꝙ erant inter iudeos ꝛ apl'os qõnes voluerũt scire causã suaꝝ qõnũ: ꝛ sic audirẽt doctrinã iesu xpi quã non audierãt si apl'i voluerãt ꝑdicare i tẽplo suoꝝ deorũ. ſm ꝙ in quacũq; domo ciuitate ꝓuincia vel regno nolũt audire aliũ esse dñm suũ nisi illũ quẽ ꝓ tali ipi hñt. Iste fuit finis ꝑsecutionis iudeoꝝ ꝙ veritas ꝑ ipsos contenta: fuit fortificata ꝛ exaltata in multo maiori gradu: qm̃ ml'to maioꝛ ppl's gẽtiliũ ꝙ̃ esset iudeoꝝ eã receperũt de q̃ facto maiores eoꝝ sc; impatoꝛ ꝛ illi q̃ erãt de senatu romano displicuerũt vidẽtes ꝙ illi q̃ efficiebãt xpiani nõ curabãt de sua oꝛdinatiõe. sc; ꝙ nullus deberet esse receptus ꝓ deo sine suo examine ꝛ mãdato ex quo erãt gubernatores totius mũdi. Manifestat super hoc passu vnũ secretũ ꝛ veritas facti ꝙ hõ intelligens qui scit romanoꝝ hystorias: ꝛ qualiter incepit multoꝝ deoꝝ adoratio ꝑ seipsum potest cognoscere. ꝛ hoc est secretum ꝙ non erat difficile posse habere consensum a senatu romano vt iesus xps recipet in deũ ſm ꝙ erant illi multi quos ipsi adoꝛabãt ex quo multo maiores excellentie fuerunt in eo ꝙ̃ in quocunq; alioꝛũ. Sed gẽtiles regebant illis tpib⁹ q̃tũ spectat ad adoꝛationem suoꝛum deoꝛum duplici sententia suoꝛum sapientum Prima ꝙ nullus deus deberet esse refutatus. Secunda ꝙ ſm qd̃ ille deus vellet deberet esse adoꝛatus ꝛ honoꝛatus. ꝛ cum esset doctrina iesu xpi. ꝙ erat vnus solus deus et ꝙ illũ solũ debebãt adoꝛare ꝛ ei soli seruire vidẽtes ꝙ in hoc facerẽt cõtra id qd̃ tota vita sua ipsi ꝛ sui antecessoꝛes habuerũt pꝛo fide: q: adoꝛãdo iesum xpm anullabat seruitiũ oĩm deoꝛũ suoꝛũ. fecerũt oꝛdinatiões ꝛ mãdata ꝙ oẽs q̃ adoꝛarẽt iesum xpm ex quo reproꝛbabãt religionẽ deoꝛũ suoꝛ ipso facto bona ipsoꝛ essent cõfiscata. ꝛ ipsi occiderent crudelioꝛib⁹ ꝛ foꝛtioꝛib⁹ q̃ possent excogitari toꝛmentis. q̃s oꝛdinatiões ꝛ leges fecerãt ꝑ vim et nõ spõtanee: q: quãto plures occidebant xpianos tanto amplius amittebãt suũ dominiũ. soluentib⁹ xpianis integre oĩa tributa ꝛ onera eis imposita ad hoc expꝛesse se sciẽtes obligatos ſm doctrinã sancti pauli. faciẽdo etiã in rebus eis mãdatis fidele seruitiũ. Itẽ gentiles: q: sic plus faciebãt ad suã laudem ꝛ gloꝛiã ꝛ suoꝛũ deoꝛũ. multo amplius voluerãt ꝙ deuicti ꝑ disputationes cõfoꝛmauerant se eis adoꝛando quos ipsi pꝛo dijs adoꝛabant. Sed quasi ꝓ vltimo remedio fecerunt leges moꝛtis vidẽdo manifeste ꝙ sui sapientes pħi: nec pꝛelati tẽploꝛu; deoꝛũ suoꝛũ et idoloꝛum non poterãt resistere nec cõtradicere rõnibus ꝛ auctoꝛitatib⁹ pꝛedicatis per discipulos iesu xpi

quibus cū dedit mādatū pdicādi doctrinā suā p singulari ꝯsolatiōe dixit eis ꝙ mittebat eos sicut agnos inter lupos: ꝛ cū isti nō essent nisi duodeci ꝛ septuagita duo ꝛ sic paucissimi. Et illi quib⁹ eos mittebat erāt iudei atqꝫ gētiles taliter ꝙ sine cōparatiōe alicuius cōpositi fm modū loquēdi erant infiniti lupi. cū tn̄ vnus lup⁹ sit sufficiēs cōtra magnā agnoꝝ multitudinē. Hec fuit ꝟitas maximi miraculi: ꝙ pauci agni victoriam habuerūt de īfinitis lupis: qm̄ totus mūdus firmissime credidit verum esse qd̄ primo habebat p incredibili: ꝛ fm suos sapiētes pbos p impossibili ꝙ iesus xp̄s hō qui fuit mortalis: ꝛ mortuus resurrexit p se viuus: ꝛ ꝙ in fine mūdi hꝫ resuscitare oēs mortuos: ꝛ ꝙ nō min⁹ est admirabile ꝙ ista duo incredibilia fuerūt a toto mūdo credita firmiter per doctrinā duodecim hominum. scꝫ apostoloꝝ iesu xp̄i quorum multi fuerunt ydiote ꝛ piscatores: ꝛ sic crediderūt sine donis tēporalib⁹: qꝛ erant pauperrimi: crediderunt sine aliqua deceptione: qꝛ predicabant in publico: crediderunt sine vi. qꝛ legitur de aliqua guerra per eos facta vel procurata: ꝛ ꝙ plus est absqꝫ positione timoris alicuius guerre super hoc factis principibus christianis seruando doctrinā iesu xp̄i suam legē esse libertatis qui voluerit credere euangelio saluabitur: qui vero non condemnabitur. Et sic durante vita apostolorum in toto mundo splenduit ꝛ fructificauit doctrina iesu xp̄i. Et fuit hoc admirabile: ꝙ nō obstātibus oībus persecutorib⁹: vt cōiter oēs ipsi receperūt martyriū cōpletis dieb⁹ senectutis eorū. In quorū tēpore ꝛ ducētis sequētibus annis paucos dicā: si dico centū mille xp̄ianos pro cōfessione veritatis quā tractamus: scꝫ iesum xp̄m filiū marie esse verum deū voluntarie ipsimet se offerēdo cū magnis tormētis fuerit mortui. Etiā dicā paucū si dico vnū milliō nē gentiliū vidēdo firmitatē martyrū in dicto tp̄e recepisse baptismū ꝛ cōbustis suis ydolis factos esse veros xp̄ianos: ꝙ nō solū accidit rome: in grecia: i ytalia: in partibus occidentis: sed etiaꝫ in toto mundo imperatoribus illius tp̄is existibus dn̄is totius mūdi: ꝛ si in aliquibus regionibus erāt diuersa dn̄ia ipsimet pricipes faciebāt ꝯtra xp̄ianos similes psecutiōes. Specialiter de hoc sūt manifeste hystorie actoribus earuꝫ mortuis: Jam sunt elapsi mille anni ꝙ de arabia ꝛ de persia qui sunt prima dn̄ia habita p sectatores legꝭ machometi fuerunt ꝙplurimi gloriosi martyres sancti quorum festiuitates vbicunqꝫ sunt xp̄iani: celebrat ecclesia. Unde m̄ri principū: ꝛ specialiter imperatorū multi videntes ꝙ non diminuebant predictam sanctā veritatem: sed ꝙ per sua tormenta eā fortificabāt. multiplicatis confitentibus tandem cessauerunt aliquo tēpore execūtare suas ordinationes crudeles et

mandata in xp̃ianis. Ista tertia ꝑsecutio tyrannorum fuit maximus examen veritatis quã ego predico ⁊ om̃es sui fideles: scʒ iesum filium marie esse verum filium dei. Istud tertiũ examen in tanta confirmatione profuit huic veritati: ꝙ destructis templis ydolorũ fuerunt in toto mundo edificate solẽnes ecclesie. In quibus cum magnis laudibus ymnis ⁊ singularibus cantibus septẽ horis diei publice confitetur predicta veritas. Cantoribus assignato salario de publico sufficienti ⁊ multũ honorabili: specialiter in ecclesijs cathedralibus: et sic patet tertium examen: in quo explicatur vnum secretum: ꝙ omnes principes mũdi non potuerũt extinguere lucem predicte veritatis dando per eos mortem pluribus ꝙ̃ centum mille martyribus: ⁊ ꝙ illo tempore fuerunt conuersi ad fidem plures ꝙ̃ vnus milio gentilium.

¶ Quartũ examen.

DUm xp̃iani iam fuisset in pace ⁊ trãquillitate ad fidem conuersi: sic cessante persecutione gentilium contra eos et inter semetipsis natũ est quartum examẽ ꝙ predictam veritatem. scʒ iesum filium marie esse verum deũ apurauit vsqʒ ad vltimũ punctũ. Hac persecutione existente periculosissima: qꝛ est inter eos qui sunt eiusdem domus: qñ plurimi magis literati qui erãt de principalib⁹ ecclesie patriarche. archiepĩ: episcopi. presbyteri: ⁊ diaconi ⁊ non minus laici: cum multis ⁊ magnis argumẽtis noui ⁊ veteris testamẽti qđ gentiles facere nõ poterant: qꝛ nesciebant: nec iudei allegabant contra christianos: ꝙ confitendo predictã veritatem stabant in magno errore ex quo ipsa non approbatur per scripturã eorũ habita ꝓ sancta. immo allegabãt multos passus eiusdem fm̃ ꝙ ipsi exponebant: qui videbantur cõtrariũ dicere: quorum rationes ⁊ argumenta etiã multorũ doctorũ catholicorũ in ꝓphetia ⁊ methaphisica fundatorꝫ ⁊ in theologia perfectissimorꝫ vt amplius predicta veritas apuraretur facta: habemus scripta in tanta abundãtia ꝙ oĩa argumẽta que fiũt per infideles ꝯtra eandẽ faciũt paruissimũ volumẽ ⁊ paruã empesiam. Sic ꝙ per apparẽtiã eorum dicta veritas ꝙ̃tum ad studiosos in lege dei fit nec in minima parte obscurata: ꝙ per seipsum quilibet ꝙ̃tumcũqʒ infidelis posset videre si vellet attẽdere etiam paruo tẽpore cũ pura intentione cognoscendi veritatem ⁊ ea cognita amare eam: ⁊ amando cõformando se illi ⁊ defendere eam. Hoc dicto in omnibus nationib⁹ mundi. et inter omnes sapientes scientiarum: existente approbato ꝙ multa reputantur falsa ⁊ adhuc impossibilia que examinata diligẽti studio inueniuntur vera ⁊ multum necessaria: ⁊ per contrarium

de aliis multis. Unde quia circa examen altissimarũ veritatũ delectantur q̃plurimum clarissimi intellectus hominuȝ: et ex alia parte quo ad cognitionẽ veram illarum multum prosunt voluntates pure et damnãt effectionate: et q̃to plus durat mũdus propter nimiam cõtinuationeȝ exercitiorũ veritates scientiarum plus declarantur: et quotidie apurantur. Et ideo examen predicte veritatis: scȝ q̄ iesus filius marie est verus filius dei: sicut principale oĩm i ecclesia dei durauit maiori tẽpore q̃ tria prima examina: et durabit vsq̃ ad finẽ mundi. Tunc in maiori fortitudine qñ illud q̄ machometus bestia qui ascendit de terra nõ fecit bestia q̃ ascẽdit de mari et extolletur sup omne qđ dicit: et honorat sicut deus sedebit in tẽplo et ostẽdet se sicut si esset deus. Unñ studiũ huius bestie erit ad hoc vt ponat oẽs vires suas q̄ sit vt d eus reputata. Cõsequẽs est q̄ faciet crudelissimã persecutionẽ cõtra oẽs cõfitẽtes q̄ iesus filius marie est filius verus dei: et ipsemet de⁹. Super qua veritate pro tempore illo quo plus vniuersaliter hec quarta persecutio durauit vt nõ preualeret: facta fuerũt mlta cõsilia: aliqua pticularia: aliqua generalia. Ite multe cõuentiones aplazate ante principes vel cõitates quibus habitis magnis disputationibus allegantes contra predictã veritatẽ fuerunt confusi et diuisesunt errorem suum: multi illorum quos ipsi peruerterãt et in fauorẽ suũ venerãt ad dicta cõsilia vel cõgregationes: et q̄ aliqui pauci remanebãt: vel cũ fauore aliquoruȝ principũ: vel sicut ẽ cõditio falsã pbatarũ sciẽtiaȝ nõ gñaliter et in publico. Sed nũc isti: nũc illi predicãdo ad partẽ iterũ retinebant sui errores. Et iõ in illis tẽporib⁹ plusq̃ in aliis ante nec post fuerũt q̃plurima cõsilia. Hoc reputato p sano remedio et singulari defensione fidei catholice q̄ veniat ad lucem et ostẽdat in publico quicquid cõtra eã dr in abscõdito et nõ solũ huius veritatis: de qua ad pñs loquimur: sed et cuiuscũq̃ veritatis est hec sua ppria conditio: q̄ q̃to plus tractat et reuoluit tãto ampli⁹ lucet similis lapidi vere precioso: q̃ q̃to plus polit tanto pl⁹ lucet. Est etiam similis auro: q̄ si semel bene apuratũ fuerit q̃to pluries ponit in fornace ignis: tanto sine aliqua diminutione sui ponderis efficitur preciosius. Unñ sicut dicit dñs iohãnes de ȝegobia archieps Cesarieñ. in tractatu cõtra sarracenos vbi tangit predicta examia. Ego vidi multa examina multaȝ veritatũ catholicarũ tẽpore meo: et fui pticeps in illis. Sed de illo qđ magis publicũ est possuȝ dare exemplũ. Homo quidã cuiusdam magni dominij super certos articulos affirmatos per eos esse veritates euãgelij post habitas per eos aliquas magnas victorias cõtra fideles quãdo venerũt ad cõsiliũ auditis suis disputationibus

q̄tum voluerunt dicere senserunt veritatē ꝓ tam forti suo cōtrario ꝙ amplius nō eleuauerunt caput perdita tota sua elatiōe. Unde cū nos sciamus certissime veritatem de qua loquimur trāsisse per tam multa: tā grandia: tā fortia: tā notoria: ꝛ tam examia cōtinuata: ꝛ ꝙ q̄to plus de ea tractaẜ ꝛ cōtra eā disputaẜ vel aliquid dicitẜ tāto amplius inueniẜ clarior: purior: ꝛ firmius fundata non possumus predictā veritatē abscōdere dn̄o iesu xp̄o: cui seruire debemus fideles mandante discipulis suis ꝙ illud qđ fuisset eis ī secreto dictū manifestarent in publico: ꝛ qđ audissēt in aure. i. in abscōdito predicarēt super tecta: quia qui incendit lucernā in domo sua nō ponit eā sub modio: vel sub lecto: sed super eā delabrū in alto vt clare videaẜ q̄ sunt in ea quicunqꝫ ingrediunẜ in domo sua. Et sic magister veritatis vt proprius loquar si dico magister qui est ipsa veritas: postq̄ fuit captus quando interrogauit eū iudex de doctrina sua ꝛ de discipulis dixit. Ego palā locutus sum mūdo. Ego semꝑ docui in synagoga ꝛ in tēplo quo oēs iudei cōueniunt: et in occulto locutus sum nihil. Interroga eos qui audierunt quid locutus sum ipsis: ecce hij sciunt q̄d dixerim ego. In istis verbis ostēdit totā fiduciā suę innocentie q̄ñ acceptabat contra se totū mundū in testimoniū: sic etiā quādo ascendit ad celos dedit mādata suis discipulis ꝙ darent testimonium de factis suis: ꝛ dictis in iudea et hierusalē: in samaria: ꝛ vsqꝫ ad vltimum terre. i. vsqꝫ ad fines totius mūdi ꝛ ratiōabiliter hoc precepit ex quo recepat a patre suo in hereditatē dn̄atiōnē totius mundi ꝛ non solū in hoc habeat firmū testimoniū ꝙ deus pater cōstituit eū heredem omnium suorū faciendo caput ꝛ principiū non solū oīum hoīm: sed etiā angelorum minorū ꝛ maiorum qui sunt in celo: ꝛ consequēter oim dyabolorum qui angelis sunt subiecti. Propterea ergo que dicta sunt in hiis quattuor examinibus fideles xp̄iani predicant publice: et confitentur iesum xp̄m filium marie esse verum filium dei.

¶ Quot fides xp̄i est lege moysi antiquior siue prior.

Secundus articulus ē ꝙ fides christi est lege moysi antiquior siue prior. Ad cuius euidentiam duo sunt notanda. Primū est ꝙ Abraam ante legem immo ꝛ ante circuncisionē iustus fuit ꝛ non fuit iustus nisi merito fidei: vt patet. Genes. xvi. Credidit abraam deo ꝛ reputatū est ei ad iusticiam. Item merito fidei fuit sibi facta repromissio: ꝛ specialiter illa: in semine tuo benedicentur omnes gētes: vt patet Gen̄. xxij. Sequitur ergo ex his ꝙ fides christi fuit ipa lege moysi

tēpore prior: ꝛ ꝙuis apl's hoc spe
cialiter ꝓbet. ad gal'. iiij. exemplo
abrae. tñ hoc idē ꝓbat ad hebreo.
x. ꝑ plura exēpla sicut pꝫ de Abel
Enoch: Noe: Sara: Isaac: Iacob
Ioseph: ꝛ Moyse. Isti eñ ꝛ mul⸗
ti alij iusti fuerūt ante legē iustifi⸗
cati: vt pꝫ ibidē. ¶ Scdo notādū
ꝙ deus ꝓmisit abrae iter cetera q̄t
tuor. Primo hereditatꝫ successorē.
Secūdo hereditatis adeptionē.
Tertio seminis multiplicationem.
Quarto vniuerse gētis bñdictōē.
Et licet ad litterā ista quattuor ei
ꝓmissa fuerint de aliquo tēporali
principaliter tñ deus spūalia intel
ligebat. Prio ergo ꝓmisit sibi de⁹
heredē. s. Isaac. gen. xv. Sꝫ i hoc
principaliter ꝓmisit sibi xp̄m qui
ꝓ tāto heres Abrae dicit᷑. q ex eo
ſm carnē descendēs in eius regna
uit regnat regnabit hereditate. vñ
gabriel ait de xp̄o. Regnabit in do
mo iacob in eternū. luce. i. Scdo ꝓ
misit sibi hereditatē tp̄alē. s. here⸗
ditatē chanaā a fluuio egypti vsqꝫ
ad fluuiū eufratē. vbi supra non ꝙ
ipse vnꝙ̄ illā possederit nisi in se⸗
mine suo. Vñ ꝛ semini suo dicebat᷑.
Et dabo tibi terrā hāc. In hoc au
tē spūaliter sibi ꝓmittebat᷑ spiri⸗
tualis hereditas. s. vniuersa cōgre
gatio fideliū tā iudeoꝝ ꝙ̄ gentiliū
cuius ipse per fidē pater est. Pro⸗
mittebatur etiā sibi hereditas glo
rie qui ꝓpter fidē eius filius abrae
nuncupatur. Tertio ꝓmisit ei semi
nis multiplicationē sicut stellas ce
li et sicut arenaꝫ maris. Gen. xxij.
Boni qui ex ipso descendunt per
Isaac ꝛ Iacob sunt sicut stelle ce
li. Sed precipue veri xp̄iani q̄ sū
eius semē spirituale et semē dei re
promissum inquantum eius fidē imi⸗
tamur. Sed mali qui ex eo descen⸗
dunt per ismaelē ꝛ filios zethure
et per esau fuerunt sicci et steriles
velut arena maris: sed precipue
mali christiani qui si habent fidem
abrae nomine fidei. tamen ei⁹ ope
ribus contradicunt. Quarto ꝓmi⸗
sit ei deus omniū gentium benedi⸗
ctionem. benedictionem quidē gra
tie in presenti et glorie in futuro.
non ꝙ per eum esset danda vel fiē
da hec benedictio. sed per semen
non per quodcumqꝫ semen sed per
vnicum quod est xp̄s. non enim in
Isaac Iacob vl' Ioseph vl' Moy
se. Dauid vel Salomone vel in ali
quo alio homine potuit hoc verifi
cari. in semine tuo benedicent᷑ om⸗
nes gentes. Gen. xxij. quod decla⸗
rat apostolus. ad gal'. iij. dicens.
Abrae dicte sunt promissiones et
semini eius nō dicit in seminibus
quasi in multis; sed quasi in vno. ꝛ
semini tuo qui est christus. Nota
abrae cui deus non falleret ꝓpter
eius fidelitatem ꝛ amicitiam dicte
sunt supple adeo merito sue fidei
repromissiones loquitur in plura⸗
li ꝓpter promissiōes supradictas:
vel quia ſm glosam frequēter idē
id est eterna beatitudo est sibi pro⸗
missa. ꝛ semini eius. i. christo. nō ꝙ
ad christum fieret promissio sed ꝙ
ad eum pertinebat. quia per eū ꝓ⸗
mittebatur danda benedictio. et ꝙ
illud semē sit christus et non alius

notatur ex verbis scripture que est in semine tuo benedicētur omnes gentes non solum iudei. Unde ait non dicit supple scriptura in seminibus quasi in multꝫ quod faceret si de multis vellet intelligi: sed dicit quasi in vno et semini tuo q̃ est christus. Unde de vno solo vult intelligi. et illud vnum est christus. Si enim de multis vellet intelligi dixisset. In seminibus tuis benedicentur ⁊c. sed dixit ibi semini. volens de vno intelligi ꝓpter quod dicit apostolus. et semini tuo. Patet igitur ꝙ cū promissio facta fuerit abrae merito sue fidei. sicut ipse apostolus innuit. ad hebreo. x. Et ista promissio fuit facta diu ante legis dationem ꝙ fides xp̄i promissi precessit legem moysi. Et sic ex ꝑdicta scriptura Pauli quasi ex quadam areola aromatum collegi hūc florem pulcherrimum: scꝫ ꝙ fides xp̄i est lege moysi antiquior.

¶ Quod fides christi est lege moysi stabilior.

Tertius articulus est ꝙ fides christi est lege moysi stabilior. Ad cui⁹ euidentiam duo sunt notanda. Primuꝫ ꝙ sicut dicit apostolus vbi supra a tempore facte ꝓmissionis abrae vsqꝫ ad tempus quo lex moysi fuit data fluxerunt anni. cccc. ⁊. xxx. q̄s sic computat Rabanus. sicut dicit magister in hystorijs. Act. vij. Dicit enim Rabanus ꝙ a tempore ꝓmissionis. primo facte abrae fluxerunt vsqꝫ ad ingressum egypti anni. cc. xv. quod verum est: quia tempore future ꝓmissionis erat abraā lxxv. annorum: et ab illo tempore vsqꝫ ad natiuitatem Isaac fluxerunt. xxv. anni. ⁊ ab illo tēpore vsqꝫ ad natiuitatem Isaac iacob fluxerunt. xl. anni. et ab illo tēpore vsqꝫ ad ingressum Jacob in egyptum fluxerunt anni. lxxv. deinde ab ingressu Jacob vsqꝫ ad mortem Joseph anni. lxxi. Deinde vsqꝫ ad exitum filiorū israel de egypto anni cxliiij. ⁊ quinquagesimo die egressionis data est lex. Exo. xix. ⁊. xx. et sic sunt. cccc. xxx. anni. Et si dicat contra apostolum id quod dicit dominus abrae. Gen. xv. ꝙ semen eius esset futurum peregrinum in terra non sua. cccc. annis. Idemqꝫ dicit Stephanus. Act. vij. non faciēdo mētionem de. xxx. annis dici potest ꝙ scriptura non computat inimicitias. dicit etiam Augustinus ꝙ hec computatio debet protēdi vsqꝫ ad mortem Seon regem amorreorꝫ et Og regem basan. ¶ Secūdo est notanduꝫ ꝙ promissio facta abrae que fuit iuramento dei confirmata. Gen. xxij. per memetipsum iuraui dicit dominus ⁊c. sequitur in semine tuo benedicētur omnes gētes terre. Et luce. i. Jusiurandum quod iurauit abraam fuit dictum propter sui stabilitatem et firmitatem testamentum. Est enim testamentum scriptura auctentica et solida: et talis fuit illa promissio: q̄

fuit summe auctoritatis et summe stabilitatis. Unde tante fuit firmitatis, q lex post data non euacuauit ipsam. sed potius semen pmissum euacuauit legem. sicut declarabitur articulo. vi. de cessatione legis. Si enim lex euacuasset pmissionem: tunc hereditas glorie non esset ex promissione: sed ex lege. et si esset ex lege cum abraam isaac et iacob fuerunt ante legem. tunc non haberent istam hereditatem cū tamē dicat christus Matth. xxii. adducēs illud. Exo. iii. Ego sum de9 abraam et deus isaac et deus iacob non est deus mortuorum: sed viuorum. Uiuunt ergo illi non vita nature. ergo vita glorie. quod plane dicit christ9 Matth. viii. Dico aūt vobis q multi ab oriente et occidēte venient et recumbent cum abraā isaac et iacob i regno celorū. Ideo hec hereditas non est ex lege: sz ex promissione que cuz fuerit merito fidei christi promissi. quia illam repromissionem habet iam abraam. et nō habet eam ex lege: q2 diu ante legē fuit mortuus. ergo habet eā p pmissionē. ergo cū pmissio fuerit facta et iurata vt predictū est merito fidei sequit q fides xpi est summe stabilitat et stabilior lege moysi cū illa sit euacuata per semē promissuz hec omnia pulcherrime potuit paulus ap'ls ad gal. iii. hoc autem dico vobis testamentū confirmatum a deo. q post. cccc. et. xxx. annos facta est lex. non irritum facit ad euacuādā pmissionē. nā si ex lege hereditas iam nō ex pmissione Abrae autem per repromissionem donauit deus. quod sic explicatur Hoc autem. i. promissionem abrae factam dico. i. firmo testamentū cōfirmatum a deo etiā per iuramēta quod scz testamentū post. cccc. xxx. annos. post quos supple facta est lex: non irritum facit. i. non euacuat q quidā faceret si p ea3 daretur benedictio. non ergo lex irritu3 facit predictum testamentum ad euacuandū. i. vt euacuet pmissionem supple abrae factam nō igitur per legem benedictio est: quia data est lex post multum tēpus a pmissione facta. que quidam pmissio non dicit q p legem esset pmissio: sed per semē. Si enim ex lege esset hereditas non esset ex promissione et tunc abraam non haberet eā qd est falsum. vt supra dictū est ppter qd dicit apostolus. Lex non euacuat promissionē. Nam si ex lege hereditas quod oporteret si lex euacuaret pmissionem. iam non esset supple hereditas ex promissione qd probat dicens. Abrae autem donauit deus supple istam hereditatē p repromissionem. Constat enī q abraam iam habet eā. et nō habet eā ex lege: q2 diu ante legē fuit mortuus ergo habet eā p pmissionē. Ergo cū pmissio fuerit facta merito fidei sequitur q fides xpi pmissi est summe stabilitatis et stabilior lege moysi. Hec veritas tanq̄ vna pulcherrima rosa colligit ex predict verbis ap'li quasi ex quadā areola aromatū et ppterea fideles xpiani confitentur fidem christi stabilissi

nam et lege moysi stabiliorem.

¶ Quod fides christi est lege moy si nobilior et perfectior.

Quartus articulus est ꝙ fides xpi est lege moysi nobilior ⁊ perfectior. Ad cui⁹ euidentiã quattuor sunt notanda. Primũ ꝙ ꝗuis lex moysi non sit effectiua iusticie nec meritoria benedictionis glorie: non tamẽ frustra fuit data: fuit enim data, ppter quattuor causas quas breuiter glo. tangit. Prima ꝑpter peccati ꝓhibitionem: vt saltem timore pene homines cessarent trãsgredi vt hec tandem facerent voluntate. Secunda ꝑpter populi eruditionem et dispositionem: vt scʒ per legem morbum suum agnosceret. de cuius ignorantia in lege nature cõuictus erat: vt scʒ populuʒ dei erudiens ipsum dignum faceret ad ꝑcipiendũ promissionẽ que est xp̄s. Tertia propter remediũ flagitionẽ vt scʒ homo superbe in suis virib⁹ fidens precepta acciperet: in quibus deficiens factus preuaricator liberatorem saluatoremq̃ requireret. Data est eñi lex vt dicit Augu. vt ceruix superborum qui tantum sibi arrogabant: vt liberum arbitrium sibi putarent ad iusticiã sufficere. quos cum lex transgredi faceret humiliaretur. et sic medicus optaretur. Quarta propter futurorum significationem. Legalia eñi fuerunt quedam vmbra futura significans. quedãq̃ figura futura veritatem presignans: vt infra videbitur. ¶ Secundo notandum ꝙ lex fuit ordinata: id est ordinabiliter angelorum ministerio data et bene ordinabiliter: quia inter abraam et christum. inter promissioneʒ ⁊ semen. inter tp̄s legis nature ⁊ tẽpus gratie. Magno enim consilio factum est: vt non statim post hominis casum veniret mediator: sed ꝙ primo humanum genus conuinceretur de ignorantia tempore legis nature: que nec morbi: nec medici claram noticiam dabat. nec ad ista homo ex suis naturalibus attingere valebat. Demũ conuincere tur de impotẽtia legis scripte quã homo virtute propria seruare non potuit: nec ipsa dabat adiutricem gratiam ad seruandum: vt ꝑpter ista duo: scʒ ignorantiã ⁊ impotentiam cogeretur saluatorem petere nec christi aduentum superfluum iudicaret. Multiplicate sunt infirmitates hominũ contra quas: nec per legẽ nature: nec per legẽ moysi se iuuare poterant ꝑpter qđ accelerauerũt ad medicũ qui veniẽs tanꝗ alter samaritanus vulnera sanauit lãguidi. quẽ sacerdos ⁊ leuita. i. vet⁹ lex ⁊ sacerdotiũ immisericorditer ptransierãt. Luce. x. qui etiã tãꝗ alter helyseus coaptãt se corporaliter puero mortuo sunamitis filio suscitauit eũ. quẽ tñ eius puer cũ suo baculo qui designabat legis duriciã ñ potuit suscitare. iiij. Re. iiij. q̃ tãꝗ alter angel⁹ descẽdẽs in piscinaʒ nostre mortalitatis sana

nit illum in quem inuenit sibi sueque ecclesie vnitum. Job. v. Qui omnipotens sermo dei patris venit in mundum dum omnia medium silētium tenerentur. Sap. xviij. Primū silentium fuit ante legem scriptam. Secūdum sub lege. Tertium in gloria. Primū fuit ignorantia languoris. Secundū desperatio curationis. Tertium adeptio sanitatis ante legem enim homo morbū suū non cognoscebat. ideo silebat. nec remedium querebat. Lex autē ostēdit languidis vulnera. et ideo data lege mox fuit ruptū silentium et receperunt egri petere remediū. Sz quia lex grauis erat nec auxilium conferrebat per diuturnos clamores fatigati homines et de salute desperantes cessauerunt loqui. et sic subsecutum est silentium secundum. Et tunc omnipotens sermo patris venit in mundum. Samaritanus appropiauit ad vulneratum angelus magni consilij in piscina descendit: et helyseus ad suscitandum mortuum accessit. i. summi filius regis descendit de equalitate patris ad patibulum crucis. et de sede patris ad officinam peccati. de lumine celi ad tenebras mundi et inferni et veniēs locutus est pacem. dedit gratiam proposuit misericordiam promisit veniam. et ita rupto silentio ceperūt egri magnis clamoribus flagitare remedium et accelerare ad medicum per quem vulnera sanarentur morbus curaretur: recepta vero sanitate et donata immortalitatis felicitate: nihil vltra restabit petendū: et tunc erit tertium beatū silentiū ordinabiliter. Ergo et magno dei consilio data est lex. scz inter abraam et xpm: inter promissionem et semen promissum. inter tempus legis nature: et tēpus legis gratie: inter primū silentium et tertiū. Quādo em̄ data fuit lex cepit frangi primum silentiū: ipsa aūt manente fuit secundū silentiū: et tunc veniente medico: ruptoqꝫ secūdo silentio: tertium hoies optauerunt. ¶ Tertio notandū est ꝙ qn̄ lex fuit data fuit posita in potestate huius qui venturus erat verus mediator: vt staret ꝙdiu ipe vellet: et quādo vellet cessaret. Ipse aūt voluit ꝙ cessaret quādo ipse venit: et tamen verus mediator fuit. Ex quo patet ꝙ cōtra mediatorē faciunt qui legez cum euangelio obseruare volunt. Ex quo vlterius pz cōclusio intenta. ꝙ fides euangelij siue xpi non solū est lege moysi antiquior et stabilior: sed etiā perfectior: qz ipsam euacuat: sicut illud: qd̄ perfectum est euacuat qd̄ ex parte est. i. chor. xiij. Cum em̄ venit mediator et legem euāgelicam statuit: voluit ꝙ cessaret lex mosayca ꝑpter suaz imperfectionem: et hoc ipse facere potuit: qz in eius potestate tāꝗ veri domini posita fuit. ¶ Quarto notandum ꝙ hic mediator non est vnius nature: sed duplicis. Est em̄ gigas gemine substantie. scilz diuine et humane. Ipse igitur cuz sit deus et homo inter homines et deum mediat. Dum homines qui

a deo recesserãt p se recõciliat.ipe vt deus oia creauit.s3 in q̃tũ deus vnõ oia recreauit. Et ipse in q̃tum de⁹ ē cũ patre ⁊ sanctospũ vn⁹ de⁹ q2 nõ sunt plures dij sed vnus de⁹ Ex quo patet q̃ hic mediator non est federator vni⁹ ptis tm̃ sed dua rũ ptiũ.s.dei et hois.et pt3 ēt q̃ in q̃tum deus nõ est pprie mediator inter deũ et hoies.sed in q̃tum hõ. In q̃tum eñ deus non est medius s3 equalis deo pr̃i. Itē iste media tor non est arbiter vnius populi s3 duorum.s.iudeoru3 et gẽtiliũ quos tanq̃ duos parietes ecclesie i se an gulari lapide copulauerit vtriusq3 ppl'i euacuans ritum.ad Ephe.ij. et.i.Pe.ij.ergo qui obseruant lega lia xp̃m non vt mediatorē recipiũt q2 ipsum videntur asserere media torem tm̃ iudeorũ quod esse nõ po test.quia mediator non est nisi duo rum populoru3.Ergo qui ex circũ cisione vel preputio ad fidem con uersi sunt maneãt sicut sunt nec cu rent circuncisi de preputio nec pre putiati de circũcisione: quia vt di citur ad gal'.vlti. In vero media tore iesu xp̃o neq3 circũcisio aliq̃d valet neq3 preputium s3 noua crea tura. Hec quattuor notabilia patẽt ex intẽtione apl'i ad gal.vbi supra vbi sic dicit. Quid igit' lex ppter transgressione3 posita est.donec ve niret semen cui pmiserat ordinata per angelos in manu3 mediatoris mediator autem vnius non est. de us autem vnus est.que l'ra breuiter sic exponitur. Quid igitur lex.i.ad quid prodest.ex quo sicut dictũ est in precedenti articulo nõ euacuat pmissionem nec est ex ipsa heredi tas. Rñdet apostolus q̃ inter cete ra ad que prodest ppter transgres sores supple puniendos et flagel landos.posita est que supple stare debuit donec veniret semē.i.xp̃us cui.i.p quē promiserat supple de⁹ vel s̃m gl.cui.i.de quo dadã omni bus gentibus non solu3 iudeis gr̃e et glorie benedictionē.lex dico or dinata.i.ordinabiliter data eo mo do quo dictu3 est per angelos.i.ad litteram per ministerium angelor qui in psona dei apparebãt moysi et ei loquebant' vel per angelos.di cit glo.i.p Moysen et aaron q̃ tan q̃ angeli erant ydonei dei ministri Lex dico posita ⁊ ordinabiliter da ta in manu.i.in potestate et volun tate mediatoris.i.huius qui inter deu3 ⁊ homines et angelos iter du os populos.s.iudaicum et gẽtilem erat ventur⁹ mediator posita dico et ordinata fuit in manu mediato ris.vt.videlicet.staret q̃diu ipe vel let et q̃n vellet cessaret.voluit autē q̃ cessaret q̃n venit.et q̃n inter deũ et homines inter gẽtiles et iudeos verus mediator fuit.et dico q̃ me diator fuit inter deum et homines et inter diuersoru3 rituũ hoies. qd̃ quidē est necessariũ q2 sequit' me diator vnius non est: nec arbiter vnius tm̃ sed duor.s.dei et homi nis: sed nõ vnius populi tm̃ s3 duo rũ vt dictũ est. Quis aũt iste media tor in q̃tũ homo mediator sit duo rum: in quantũ tamen deus est vn⁹ cu3 patre et spiritu sancto.quia vt

dicitur. Deute. vi. deus aũt vn⁹ est vel posset hic dici ꝑm glo. ꝙ dicit̃ hic mediator inter deum et hoies et inter hoies et hoies. non inter deum ⁊ deũ. quia non sunt plures dij. sed deus inquit vnus est. Ex ꝓ dictus omnibus quasi ex quadam areola apostolus intendit elicere tres conclusiones. Prima est ꝙ in aduentu mediatoris fuit lex moysi euacuata. quia in manu sua fuit posita. ⁊ in sua omnimoda ptãte sicut dictum est. Secunda cõclusio ē ꝙ qui cum euangelio obseruãt legalia contra mediatorem faciunt qui in aduentu suo legem adimpleuit dando sibi finē immo nec ipsũ vt mediatorẽ recipiunt qꝛ facto suo videntur astruere ipsum non esse arbitrum nec federatorem nisi tm̃ iudeorum: tertia conclusio est ꝙ fides xpi ē omnino perfectior: vel nobilior lege moysi.

¶ Quod fides xpi est lege moysi vtilior.

Quintus articulus est ꝙ fides iesu xpi est lege moysi vtilior hoc colligitur ex ṽbis apli ca. supradicto quasi ex quadã aromatum areola. vbi consequenter dicit sic lex ergo aduersus ꝓmissa dei. Absit. Si enim data esset lex que posset viuificare vere ex lege eēt iusticia. sed cõclusit scriptura oīa sub peccato. vt promissio ex fide iesu christi daretur credentibus. ad Gal. iij. Hic sunt duo notanda. Primum est ꝙ per legem nunq̃ fuit vita anime cuius ratio sepe dicta est. quia eius sacramenta non afferebant gratiam et sic nõ prestabãt anime vitam. Secundum est ꝙ circuncisio non fuit ex lege sed ex patribus vt saluator dicit in Johanne. Diu enim ante legem fuit circũcisio instituta. quia Gen̄. xvij. Dicendum est etiã. ꝙ et circũcisione nunq̃ fuit perfecta vita. quia nunq̃ potuit introducere hoies vbi est perfectio vite. Unde Jacob dixit circuncisus. Gene. xxviij. Descendam in infernum lugēs filium meũ. Et dauid circũcisus dicit psal. xxvij. Assimilabor descendentibus in lacum. Item per legem moysi nunq̃ fuit perfecta iusticia. Hec enim dicit aplus ad ro. iij. ex opib⁹ legis nõ iustificatur ois caro. ⁊ illud ex primo sequitur. si enim per legem eēt vera vita. ac ꝑ hec ⁊ vera iusticia que ducit ad regnum in quo est perfectio vite. ad Ro. iij. Justicia dei est per fidẽ iesu xpi super oēs qui credũt in eũ. Est ergo fides iesu xpi lege vtilior: et propterea dicit apostolus. lex igitur aduersus ꝓmissa dei. quasi dicat ex quo euacuata est qñ impleri cepit ꝓmissio nunq̃ aduersatur diuine ꝓmissiõi. Absit nõ enĩ est inimica sed cõsentanea diuinis promissis. Uerũ est tamen ꝙ fides cuius merito fuit ꝓmissio est vtilior et efficacior lege. quod probatur quia lex nunq̃ potuit viuificare nec iustificare. Si enim data esset lex que posset viuificare. i. vitam spiritualem afferre

vere supple et non oppinatiue. ex lege.i.ex operibus legis esset iusticia qd tamen verum nō est. Sz cōclusit scriptura.i. lex scripta conclusit.i.clausa reliqt oia.i.oēs homines tam iudeos q gentiles sub peccato nemine enim a peccati carcere potuit expedire.vel conclusit i.clausa demonstrauit esse: per legem eni cognitio peccati ad ro.iij. que quidem prouidētia factum est vt promissio vite.s.et iusticie z bndictionis eterne ex fide iesu xpi nō ex lege supple moysi. pmissio dico i.res promissa daretur credentib9. supple in xpz pz igitur ex pdictis clarissime q fides iesu xpi est antiquior. stabilior. nobilior. et multo vtilior lege moysi. Et quia tam altissime extollitur fides iesu xpi supra legem moysi. Multū debet credere xpiani filij ecclesie de fidei susceptione. multūq debent animari ad fidei promissionem. z ad fidē per opera. probationē et perfectiones ac defensiones. cum ex eadē excellentior sit religio xpiana oi alia gēte toti9 vniuersi. quod pter catholicorum consolationem ex trib9 intēdo declarare. ¶ Primo ex pte patris z matris. O fidelis xpiane pater tuus est iesus christus. sicut ex proprietatibus veri patris declaratur. Sunt enim veri patris cōditiones quattuor. Quarū pma ē q pater naturaliter appetit filios generare. desiderat eni speciez multiplicare in filijs. Unde aristo.ij. de anima tractās de virtute generatiua dicit: naturalissimum est oi

nature viuenti generare sibi similē sequitur. vt esse diuinoꝝ immortale pticipemus. Sic xps nos appetit in fide sua spūaliter generare. vt esse dei immortale participemus. Et ideo dedit eis ptātem filios dei fieri his qui credunt in nomine eius. Joh.i.i. in re nominis eius. Quo ordine filij dei fiant et quō hec generatio nobilissima distinguatur a carnali subdit q non ex sanguinibus.s.femine quasi materie. et viri qsi formatiui. In quo humanaz generationē sm materiā z secūdum modū generādi miserā ostēdit. Sed ex deo nati sunt: ecce generatio z natiuitas spiritualis. Ut autem secure credam9 hāc excellentiā scz hominez nasci ex deo: subdit deum nasci ex hoie. Ex hac enim susceptione infirmitatis sanatur nra infirmitas vt possimus dij vel filij dei fieri. z hoc ē. Et verbū caro factū est. qd superius erat inferius descendit. Quid ergo mirum si qd īferius erat in id qd superius erat ascēdit quia si deus factus est homo: credi debz q homo fiat de9 z si de9 hō venit i mūdū q hō factus de9 ascēdat in celuz hec omnia in glo. ¶ Scda conditio veri patris est q desiderat filios multiplicare ita et christus desiderat nos i fide multiplicare q vult omnes hoies saluos fieri et i agnitionez veritatis.s.sue fidei venire vt pz [illegible]infra z.i.ad Thimo.ij. Sed hāc multiplicationē filioꝝ non appetit iesus propter defectibilitatē sue nature. sicut ē i puro hoie

qui quia nō potest pmanere in seipso cū sit corruptibilis desiderat φ conseruetur in suo filii et sic perpetuetur generatio. Sed vult iesus xps pater in hanc multiplicationē filiox propter bonitatē suā quā vult quātum in se est cōicare omnibus. ¶ Tertia ɔditio veri patris est φ ad filiorū generationem transfundit de sua substantia suā naturā specificam: tñ non minuit. Sic dei filius iesus xps vt et nos filios dei faceret sine sui diuine nature minoratione seipsum nobis dedit. ¶ Quarta conditio veri patris est φ filios tenerrime diligit vñ sepe sibiipsi necessaria subtrahit: vt filios suos pascat. Sic xps vt dicit apl'us. ij. ad Cor. viij. cū esset diues factus est egenus propter nos. ⁊ maxime pater illū filium diligit quē sibi magis similē cōspicit. et in ipsum intuitū figere cōsueuit. q2 vbi amor vbi oculus. ¶ Sic xps magis eum diligit qui ei per similitudinē grē magis appropinquat. Hic diligenter attēde φ quis generaliter oēs xpiani filij dei nominentur et eo φ credunt iesum xpm esse verū filiū dei sicut dictū est. illi tamē proprie imo illi soli possunt dici filij dei. quib⁹ dicere pōt xps. hic est filius me⁹ dilectus in quo mihi bñ cōplacuit. Mat. iij. Isti sunt illi qui nō solū ore se cōfitentur xpianos. Sꝫ corde credūt et opib⁹ ostēdūt. De malis autē xpianis quales inter ceteros. sūt illi qui obseruāt legalia cū euāgelio ɔqueritur xps dicēs: filios enutriui ⁊ exaltaui: ipsi aūt spreuerunt me. Isa. i. Qui eñi deberēt eē filij xpi sunt hostes christi. Et sic patet dignitas religionis xpiane ex parte patris qui est iesus christus deus et homo habēs conditiones veri patris. ¶ Ostēditur etiā dignitas religiōis xpiane ex parte matris. Sed dices q est ista mater nr̄a. Rñdet apl'us φ illa q̄ sursum est iherusalem est mater nostra ad gal. iiij. qđ vt intelligere valeam⁹ recitat Seneca. libro. iiij. declamationū. declamatiōe. vi. de quodā q̄ mortua vxore que in ptu perierat statim duxit aliam. ⁊ puerū prime misit ad alendū ad villā quādā extra ciuitatē. et ex alia vxore statim aliū hūit quē misit etiam ad villā eodē modo alendū cū primo. Post multū vero tpis redierunt pueri p omia similes. Licet eñi secundus esset minoris etatis q̄ prim⁹ q2 forte vni⁹ anni. nihilominus tñ tant⁹ erat secūdus quāt⁹ erat primus: sicut multotiēs accidit et forte vterφ prizabat in corpore et facie. querente aūt matre quis eorū esset filius suus noluit ei dicere pr. et tñ ipa flente et filij videntes matrem huc nouercā flentē flebāt. et forte vterφ ipoꝝ timebat ne eēt preuignus: quos pater alloquitur dicens Quid fletis o pueri nō opꝫ timere nouercā. lites sunt inter me ⁊ vxorem nō inter vos. dimittatis eā facere mecū q2 nō indicauit quis eēt filius suus dubitās φ si sciret non hēret curā nisi de filio suo ⁊ nō de filio alterius matris. Itaφ sic re

manente in dubio curam gerebat vtriusq3 equalem. ¶ Spũaliter p istum patrē intelligimus xpm qui h3 duos filios. vnũ de matre mortua in ptu. hec est mala cōscia que concepit dolores et pepit iniquitatem. psal. vij. que in partu moritur Ge. xxxv. cũ parturiret Rachel ob difficultatem ptus periclitaret pe perit filium nomine benoym. q in nostra lingua sonat principiũ doloris mei. ps. xlvij. ibi dolores vt parturiētis. Alia vxor ē cōscia bona q h3 filium sc3 iustũ z bonũ virũ qui a deo in villa istius mundi equaliter nutrit cũ malo. Math. v. Pluit super iustos et iniustos. et sole3 suum oriri facit sup bonos et malos et ambo sunt in ecclesia que est nouerca maloz z mater bonorũ tamē ignorat quis sit suus filius vel priuignus. qs sit iustus vel iniustus ex plicite in gratia dei. qz vt habetur Eccl's. ix. Nemo sit vtrum amore vel odio dignus sit. plorat ante rege3 Salomonē mat. iij. Regũ. iij. vt filiũ non mortuũ in peccatis s3 viuũ in grã cognoscat. qd pater noster iesus xps occultat ne peccator sine nutrice maneat et matre. Rixant filij quos pr cōsolatur. quia p maiori vtilitate vtriusq3 ptis facit quia boni per admixtionē malorũ sunt in maiori merito. et mali citi9 possunt conuerti. quia fm aug. malus ideo viuit vt vel corrigat: vel vt per eũ bonus exerceatur. sic ergo ista mater nostra ecclesia catholica equaliter in pn̄ti nos nutrit. et miro amore filios suos amat dicens. Isa. xlix. Numquid obliuisci pōt mater infantē suũ vt nō misereatur filio vteri sui. z si illa oblita fuerit: ego āt nō obliuiscar tui. Ecce ergo excellentiã nostram ex pte matris. quia non sumus ancille filij s3 libere. ad gal. iiij. Hec mater qñ erunt cōplete iniquitates amorreoz. vt Geñ. xv. et augmentata vsq3 ad messe3 frumenta. vt Jo. iiij. i. virtutes bonorũ tunc manifeste cognoscet quis est filius suus legitimus. i. populus xpianus qz tunc sinabit ver9 Salomō. i. iesus xps ostendēdo matrem nostram z filiũ Dicens angelis suis illud. iij. Regũ. iij. date huic infante3 viuũ: hec est enim mater ei9: hec ē que sursũ est iherusalē que ē mater nostra. z sic patet excellentia religiōis xpiane ex parte patris z matris. ¶ Secundo ostend9tur dignitas religionis xpiane ex parte hereditat'. qz sibi debet suprema hereditas. cui nulla similis excogitari pōt. i. Cori. ij. et Isa. lxiiij. ex quo arguitur nobilitas heredis: hanc autē hereditatem nobis insinuat. b. paulus ad Ro. viij. Si filij z heredes. heredes quidem dei. i. visionis diuine in qua consistit beatitudo que ē status omnium bonorum aggregatione perfectus fm boetium li. iij. prosa. ij. Coheredes autem xpi. ad Ro. vbi supra. i. simul heredes cũ xpo cuius hereditas ē esse gloriosum in corpore et anima. ita et omnes filij sui erũt gloriosi cum eo in corpore et anima. nec voluit pr̄ noster xps qz sua electa hitatio voca

retur synagoga sed ecclesia. dicēs Petro super hāc petraȝ edificabo ecclesiam meā. Math. xvi. qḋ duplici ratione factum est. Prima vt fieret distinctio iter iudeos ⁊ xpianos. Nō enim videbatur rationabile vt locus sine habitatio christi vbi suos filios debȝ hereditare nomine iudaico nominaret. Scḋa rō est ꝓprietas vocabulorum quia sicut synagoga grece aggregatio dicitur latie. Sic ecclesia grece latine conuacatio dicitur: et q xpiani conuocati sunt: ideo a conuocatione ecclesia dicta est. Congregatio enim est pecorū et bestiarū conuocatio vero hominū ⁊ ſm hoc iudei ⁊ quecunq alia hominū cōgregatio quales sunt sarraceni bestijs cōparant: xpiani vero hominibus Quanta ergo est differentia bestiarū ad hoies tāta est iudeoꝝ et aliorum infideliū ad xpianos q illi cōgregantur illi cōuocātur. vt notat beatus Ysido. xi. ethimol. In illa ergo celesti habitatione. scȝ ecclesia triūphanti hereditas illa beatifica pplo dabit xpiano. ¶ Et nota q gloria celestis que est illa hereditas ex ꝓprietate naturali nulli debetur nisi soli deo: hominibꝰ autem ex cōditione naturali debetur solum terra. Gen. ij. Formauit deꝰ hominem de limo terre. quod confirmās dauid in ps. cxiij. dicit celū celi domino. i. gloria celi domio terram autē dedit filijs hoim. Si ergo gloria ex ꝯditiōe naturali nulli debetur nisi soli deo. quomō ergo populo xpiano datur pro hereditate. Respondeo q ex sola dei ꝓmissione. quia si deus eam ꝓmisit alicui cum non possit mētiri nec falli si promisit certissime dabit. Modo videamus cui ꝓmisit populo illaȝ nō iudeis cum non possint ostēdere in tota lege moysi q deus eis ꝓmisit gloriam paradisi. Nec agarenis quibus ꝓmisit machometus gloriam porcorum ⁊ asinoꝝ. vt videbitur. li. iiij. sȝ solis xpianis deꝰ ꝓmisit gloriaȝ suā. qḋ pulcerrime declarat sanctus Vincētius in quodā sermone ꝑ similitudinem regis habētis vnicā filiā dilectissimam qui conduxit tres seruos. vni ꝓmisit optimā ꝓmissionē. alteri. xx. aureos pluresq pecunias. tertio vo promisit filiā cū regno si bene sibi seruiret. Modo queritur cui istoꝝ debetur filia regis. ⁊ quis poterit legitime eam peter. ex certū est q nec primus nec secundus: sed tertius ex promissione licet nō sit dignus eam habere. tamen quia sibi rex ꝓmisit pōt eam petere. Ita in ꝓposito. iste rex nobilis est ille de quo Apoc. xix. Rex regū ⁊ dñs dominātium. ⁊ vocabitur nomen eiꝰ verbum dei. filia pulcra quā habȝ est gloria celestis ita est pulcra ſm Aug. q si ibi non liceret stare nisi vniꝰ diei mora innumerabiles anni huius vite pleni delitijs contēnerentur. Iste rex conduxit tres seruos. s. populos. Primo populum iudaicum in exitu egypti et in monte synai. Moyses fuit cursor et notarius huius conductoris et isti populo ꝓmisit promissioneȝ

ecce quid dicit instrumentum si in preceptis meis ambulaueritis: et mādata mea custodieritis dabo vobis &c. Leuit. xxvi. et Deutro. xviij. vbi nihil explicatur nisi promissio bonorū tēporaliū. vide ibi. Quādo ergo iudeus moritur licet seruauerit legem moysi totaliter. et vixerit in illa sanctissime si dici potest nō pōt a deo petere gloriā paradisi: qr respōderet sibi de⁹. O miser tu petis filiā meā: et nunquid non solui iam tibi qd promisi. et sic consequēter proijcitur iudeus in infernum. Scdo coduxit populū agarenorū. Et lz vn⁹ agaren⁹ vixerit hic beatissime: et fuit misericors: castus et cetera nō poterit in morte sua petere filiā summi regis. Videamus pactū qd fecit deus cū eis. Ipsi eni descendūt ab abraā per Ismahelē filiū ei⁹. et ideo dicunt Ismaelite et per agar ancillā. ideo dicunt agareni. Iudei vo descendūt ab abraā per sarā. ideo debent dici saraceni Ismahelis patri ismahelitarū promisit deus dicens abrae. Super ismahel quoqz audiui te. Ecce benedicam ei et augebo eum valde. xij. duces generabit. cccc. xij. flozeni et faciam illum crescere in gentem magnam. Gen. xvij. Ista pmissio est iam impleta: vt patz Gen. xxvi. vbi nominātur illi. xij. duces. Quādo ergo ille agarenus moritur si voluerit petere gloriam paradisi respondebitur ei vt iudeo et sic proijcitur in infernum. Modo videamus quid promisit populo christiano non bona temporalia: immo dicit qr despiciamus illa: et vult qr habeamus hic labores: infirmitates: et miserias. Sed si bene seruimus sibi promittit nobis dare filiam suam cum regno suo: quattuor euangeliste quasi quattuor notarij fecerunt de ista promissione instrumentum. Testes sunt duodecim apostoli: et septuaginta duo discipuli: ecce clausula instrumenti. Quicunqz fecerit voluntatem patris mei qui in celis est ipse intrabit in regnum celorū. Matth. vij. Et ideo quando christianus vixit fm voluntatem dei in patiētia et bona vita moritur. Dicit sibi christus. Quid vis? Respondet. Domine ego seruiui vobis: vellez hereditatem quā mihi promisisti. Respice instrumentum: licet non sim dignus peto gloriā paradisi: tunc christus dat promissum. scilz gloriam suam. Ecce ergo qualiter nullus potest habere hereditatez glorie paradisi nisi solus populus christianus: quia istum populum elegit deus: vt daret filiam suam cum regno. Unde dicit Isa. li. Audite me qui sequimini quod iustuz est et queritis dnm. Attendite ad petrā vnde excisi estis: scz ad xpz a quo christiani. et cauernā laci de qua precisi estis. Hec est cauerna vulneris lateris. Attēdite ad abraam patrem vestrum per fidem: et ad sarram qr peperit vos: qr vnuz vocaui eum: scz ad pactū promissionis filie et benedixi et multiplicaui eū. ¶ Quarto ostendit dignitas xpiane religiōis. s. eē filiū dei

et heredes ex angelico testimonio quia intelligens angelus predictam excellentiam non sustinuit a iohanne adorari. Apoc. xix. ait enim Iohannes. Cecidi ad pedes angeli: vt adorarem eum et dixit mihi: vide ne feceris: conseruus enim tuus sum et fratrum tuorum habentium testimonium iesu deum adora. Cecidit iohannes ad pedes angeli: vt adoraret eum: non tamen sicut creatura creatorem: sed sicut seruus vehementer ac cum seruili subiectione honorat dominum suum creatum. Nempe angelus in veteri testamento sustinebat sic se ab homine adorari: quod tamen non sustinere hic: immo manifeste prohibere videtur: propterea sequitur. Et dixit mihi. Uide ne feceris: scilicet taliter reuerentiam mihi. Cuius causam subdit dicens. Conseruus tuus sum. i. tecum: et sicut tu sum seruus eiusdem dei et domini iesu christi. Et ne credatur quod respectu solius Iohannis propter singularem preexcellentiam eius hic diceret et non de omnibus christianis qui christi sunt serui: ideo subdit. Et fratrum tuorum habentium testimonium iesu christi. i. qui perfecto corde confitentur ac testificantur iesum christum esse verum deum et dominum vniuersorum atque hominum redemptorem et saluatorem. Et ideo merito fideles christiani confitentur iesum christum verum filium dei cuius sunt filii per gratie adoptionem: qui tam caram matrem dedit eis: et tam excellentem hereditatem promisit: et conseruos eorum angelos fecit. Et sic patet ex predictis quinque articulis excellentia fidei catholice ac etiam religionis christiane.

¶ Quod lex moysi cessauit esse lex.

Sextus et vltimus articulus est: quod lex moysi iam non est lex: sed quod cessauit esse lex. Hoc etiam cedit ad ostendendum maiorem excellentiam legis noue siue fidei christiane: vt ipsa sola iam dicatur lex dei. In presenti articulo erunt quattuor puncta principalia. Primus erit ostendere quomodo iudei iam non habent legem. Secundus erit ostendere quomodo propter circumcisionem qua vtuntur iudei semper sunt in maiori ira dei et abhominatione. Tertius erit ostendere quomodo omnia in figura contingebant illis. Quartus erit ostendere quecunque erant scripta de messia venturo: impleta fuerunt in christo iesu saluatore nostro. ¶ Circa primum punctum notandum quod ratio fundamentalis quare iudei non habent aliquam legem et quare cessauit ea que primo dicebatur sua: et que erat lex dei quam non solum licitum erat non soluere: sed ad obseruandam eam obligabantur: et iam non sunt obligati ad seruandum immo obligantur ad non seruandum. quia cessauit esse lex dei perdita virtute quam primo in ea erat quam ideo perdita fuit: quia facta fuit mutatio in substantia et natura veritatis quam significa

bat scriptura: qd declarat septem passib⁹. ¶ Quorum prim⁹ est q lex iudeoȝ pter ea ad q primo obligabantur ipsi ⁊ oes alij homies per legē nature scriptā non in tabulis lapideis nec cartis papiri vel pargameni. ij. Chorinf. iij. sed vt hō non excuset ab eius obseruatione scripta in cordibus: vsq ad illud tempus erant certa mandata per que regi debebant vsq ad aduentum messie: quia ad hec mandata nō erant obligati alij hoies: quoȝ durāte lege moysi multi fuerūt salui seruādo legē nature: sed fuerūt obligati iudei: de quorum semine erat nasciturus messias quē audire debebant sicut moysen. Deut. xviij. et in quo debebat esse benedictio oim gentium Gen. xij. Que etiam debebat dare testamentum nouū non simile testamēto priori. Hiere. xxxi. Item qui debebat esse dux ⁊ preceptor gentium ordinatus per deum qui esset lux earum Esa. xlij. ¶ Secundus passus dependens a primo est q lex moysi principaliter attendebat aduentū messie: ratione cuius elegit deus iudeos pro seipso populum peculiarem et dedit ei legem mandata et sacramenta vsq ad tēpus correctionis posita et ordinata. Ad Hebre. ix. Item fecit pro eis multa miracula que et alia multa non fecit nationibus gentium: sed permisit q regerentur gētes per suū liberum arbitrium sm q eis videretur. ¶ Tertius passus est q quādo talem diuisionē fecit deus: scȝ iudeorum ⁊ gentilium habentem principium in persona abrae duo fecit. primo obligauit se. secundo dedit signū principale. fuit obligatio quā deus fecit abrae ⁊ alijs patribus q de semine eorū nasceret messias qui eos debebat docere ⁊ dirigere eorū opera ⁊ eos redimere ⁊ in sua gratia exaltare sup oēs gentes qui non crederent in euȝ. Secūdo vt esset notificata differentia huius ppli peculiaris ab oibus alijs que ppria differentia esset principaliter ⁊ staret in fide. q de semine abrae deberet nasci saluator mūdi quod alij populi ex quo eis non erat dictum nō credebant: qȝ ad Romanos. x. Fides ē ex auditu credendo id quod aliqs audit propter auctoritatem dicētis: intelligendo q talis est verax ⁊ potēs facere quod dicit. Hec fides cū sit virtus non corporis: sed anime per se ipsam non apparēs extra de⁹ dedit abrae circūcisionē in signū q illi in quibus esset crederēt aduētum messie sic q sm q res prius est q signum eius. prius intelligebatur esse fidem in populo iudeorum: et consequenter circuncisio sicut signuȝ fidei sm q legitur de abraam. Genes. xv. q primo credidit ministerium ⁊ postea fuit ei data circuncisio signū iusticie magne fidei: quando contra totam naturam credidit verbis dei. Genes. xviij. q sara haberet filiū de cuius semie nasceretur ille qui esset benedictio gentium propter quod abraaȝ dictus fuit pater. nō

solum iudeorum:sed multarũ gentium. ¶ Quartus passus est q ad significandũ mysteria gratie pertinentia messie quomodo habebat eos redimere sustinendo mortem: ⁊ dando eis gratiam suaȝ fuerunt ordinata sacrificia: et multe cerimonie siue p moysen:siue per dauid:⁊ salomonem stabilite: sed et de aduentu messie ⁊ de tpe in quo haberet esse:⁊ de operibꝰ que haberet facere.⁊ de aliis rebus que in tempore debebant accidere nõ solum moyses:sed etiam omnes pphete locuti sũt ex pte dei. ¶ Quintus passus est precedentibus pendens est q circuncisio ⁊ lex moysi erat sicut vnũ instrumentũ obligationis inter deũ ⁊ iudeos expresse continens qđ deus habebat implere:⁊ illud quod iudei interea habebant facere: videlicet illud quod ante legẽ faciebãt. Abraam: isaac ⁊ iacob:⁊ alij patres sui circuncidere se ⁊ filios suos in signum q de genere iudeorum messias haberet esse. Item ⁊ facere sacrificia ⁊ cerimonias significans mysteria messie pertinẽtia: ⁊ q omnes essent in spe sui aduentus dispositi ad recipiendum suam doctrinam ⁊ sua mandata:et sic fecerunt se dignos ad recipiendum gratiam quam eis habebat dare.

¶ Sextus passus ẽ q ſm ea que dicta sunt lex moysi ante aduentũ messie erat vna obligatio plena ⁊ vacua:plena figura ⁊ vacua res eius plena promissione: ⁊ vacua promissio: quia deus promiserat et nondum impleuerat:sed habebat implere p eum promissum in aduentu messie ⁊ in signũ q illud habebat implere sicut dictũ est dedit eis circũcisionem ⁊ alias cerimonias ⁊ sacrificia in lege specificata q̃ oia et quo erant mandata seruari sicut signa ⁊ figuras illius qđ habebat esse in aduẽtu messie erãt ordinata vt fierẽt tẽpore certo:ergo anteq̃ impleret predictũ tẽpus erat in lege virtus obligatio facta durans vsq promissum esset impletũ. Unde q: lex erat vacua ⁊ plena requirebat ipleri illo quo erat vacua: ⁊ euacuari illo q̃ erat plena ſm qđ ẽ qđcũq instrumentũ obligatiõis p qđ aliquis pmittit alteri dare ei vel facere aliqđ magnũ qđ:talis obligatio anteq̃ ipleat promissum est plena ⁊ vacua:vacua:q: non est adhuc datũ vel factũ qđ promissum est plena spe ⁊ virtute:q: talis obligatio dat ius illi cui facta est: vt possit petere ⁊ cõpellere promittentẽ vel ad minus conqueri de eo si in tpe qđ assignauit nõ impleuit pmissum:ita q q̃tum est vacua promissio tantũ est plena spe ⁊ veritate ⁊ iure ad petendũ ⁊ requirendum obligatũ vt impleat promissum.

¶ Septimus passus est q predictis intellectis quicũq potest p seipsum cognoscere q si talis obligatio est vera q substãtia ⁊ natura veritatis dato q notificet per scripturã nõ est in eo qđ ẽ intus. sed qđ principalius ẽ in eo qđ est extra.s.in actu q̃ trãsit quo vnus

se obligauit alteri z in actu futuro qui est adimpleri promissum: q̃tum ad primū actum nō pōt haberi mutatio: quia nec deus cum tota sua potestate pōt facere qḋ preteritū sit nō preteritum: licet potuit facere qḋ nō trāsiret. Sed ex quo nō trāsiuit z iā in se est nihil z qḋ nō trāsierit etiā est nihil dicere q̄ deus pōt facere q̄ preteritum nō sit preteritū est tantū sicut dicere q̄ deus ex nihilo facit nihil qḋ nullum est possibile: nec potest intelligi quomodo ex nihilo fiat nihil. Et ideo ex quo actus primus obligationis iam trāsiuit z ille non potest mutari q̃tum ad talem actū obligatio semper esset vera. Sed q: talis actus fit principaliter ꝑpter id quod futurū ē. qḋ est adimpleri promissuꝫ si obligatio est vera: vel non attenditur ad scḋm quod est finis ipsius videlicet si est impletū vel nō quod fuit promissum: q: in q̃tum nō fuerit impletū: quia substantia z natura obligationis non est mutata licet trāsierit tēpus semper manet obligatio in sua veritate z firmitate: immo plus firmatur q̃to amplius trāsit de tempore in quo debebat impleri promissum ex q̄ illi cui facta fuerat obligatio accrescit plus de iure z virtute ad illud petendum. Non sic certissime est quando realiter fuit solutū promissum: quia statim ipso facto scriptura obligationis cessat esse vera: quia iam mutata est substantia z natura veritatis impleto qḋ in ea primo erat vacuū z euacuato: illo quo primo erat plena. Primo enī erat plena iure et virtute ad petendū ꝓmissum z ad faciendum res ordinatas quousq; esset solutum debitū: sed quādo est solutū promissum: scꝫ qḋ postq̄ est solutū nō pōt iuste petere sicut prio sic nō potest facere res ordinatas seruari quousq; sit solutum debitum. Et ideo perdita virtute manet vacua iure quo primo erat plena: quia impletum fuit quod in ea erat vacuum nō potentibus stare istis duobus simul. scilicet q̄ vera obligatio respectu vnius z eiusdē rei sit plena z vacua. Sed q̃tum impletur ex vna parte tantu ꝫ euacuatur ex altera. Unde si soluitur pars debiti iā deficit sibi pars iuris quod sibi primo pertinebat. non potens iuste petere sine paucum sine multum quod iam solutum est. Uerumtamen in scriptura obligationis nihil mutatur: quia ipsa stante clausa in archa: nec rasa scriptura: nec cancelata: nec scripta in spatulis solutione facta per solum actum solutionis mutata substantia perdit veritatem et virtutem suam que primo erat in ea ex q̄ prio erat plena: z sufficit q̄ ille vel alter notarius vel sine notario fideles persone dent testimonium esse factam solutionem. Et si nō esset qui de solutiōe facta daret testimoniū: sufficit testimoniū qui est deus cui nihil occultat

propter q̄ꝺ soluto iā debito est fal
sa illa que primo erat vera obliga-
tio: quia fuit facta mutatio in sub-
stantia et natura in qua erat prin-
cipaliter veritas eiusdem. et istis
ergo explicatis passib⁹ siue ratio-
nibus tam clare sicut sol lucet ma-
nifestatur iudeos non habere legē
aliquam. ex quo est impletū q̄ꝺ eis
per deum fuit promissum. s. aduen-
tus messie: ꝓpter q̄ꝺ fuit in ea im-
pletum q̄ꝺ erat vacuum. ⁊ euacua
tū illud quo primo erat plena. Et
istis terminis vsus est iesus xp̄us
loquens de ista materia quando di
xit. nolite cogitare ꝙ ego veni sol-
uere legem. vult dicere frāgere eā
vel facere cōtra eam. non veni sol
uere eam: sed adimplere. Matth.
v. Eisdem v̄bis vsus est. Luc. iiii.
quādo in synagoga nazareth aper
to per eum libro Ysaie. scriptura
q̄ occurrit in aperiēdo erat. Spi-
ritus domini super me ad euange-
lizandum pauperibus misit me ⁊c.
Ysa. lxi. Et cū cedisset ⁊ oculi om-
nium existentiū in synagoga essent
intenti ad illud quod diceret dixit.
Hodie est impleta ista scriptura in
auribus vestris. quia ipsemet erat
ille de quo loquebatur Ysaias ⁊ sic
anteq̄ꝫ ipse veniret illa scriptura
erat vacua. sed quando missus per
spiritū dei predicabat statim fuit
plena et completa. similiter dixit
Petro quando volendo eum defen
dere ꝙ non caperent eum iudei ab
scidit auriculam vnius illoꝝ. An
putas quia non possum rogare pa
trem meū et exhibebit mihi plusq̄ꝫ
duodecim legiōes angeloꝝ. quo
modo ergo implebuntur scripture
Matth. xxvi. Item tempore quo
habuit mori: quia nondum erat im
pletum dictū dauid. psal. lxviii. Et
in siti mea potauerūt me aceto: vt
adimpleretur cum dixisset. Sitio
dederunt ei bibere acetum felle mi
xtum: consequenter dixit. Consum
matum est. Ioh. xix. Et post resur
rectionem suam ostensis manibus
et pedibus que fuerant plagata: et
latere aperto dixit eis. hec sunt ver
ba que locutus sum vobis cum ad
huc essem vobiscum: quoniā neces
se est impleri omnia que erāt scri-
pta in lege moysi ⁊ ꝓphetis ⁊ psal
mis de me. Luc. vlti. Dixerat⁹ eis
hec anteq̄ꝫ vltima vice ascenderet
in hierusalem ꝙ implerentur scri-
pture: cum ꝓditori traderetur prin-
cipibus sacerdotum et cōdemna-
tus per eos ad mortem ipsi darent
eum gentibus: vt flagellarent eū
et crucifigerent ⁊ occiderent: ⁊ ꝙ
ipse resurgeret tertia die. Matth.
xx. Marci. x. ⁊ Luc. xviii. Ergo ex
quo omnes iste auctoritates sunt
ꝙ omnia scripta in lege moysi in
ꝓphetis et in psalmis complerentur
⁊ implerent in mort ⁊ in resur
rectione iesu xp̄i cum id q̄ꝺ est im-
pletum et plenum non impleatur
manifeste intelligitur ꝙ scripture
veteris testamēti erāt vacue quous
q̄ per seipsum eas impleuit iesus
christus. ⁊ propter hoc ipse iuste
loquebatur quādo discipulis suis
dixit. Matth. v. ꝙ non cogitarent
ipsum venisse ad soluendum legē:

quia non venerat ad faciendum cõtra eam sed implẽdum eam. Plus est ꝙ cecus qui non intelligit ꝙ ille qui soluit illud ad qd̃ erat obligatus ex quo implet obligationem in quo erat vacua ꝙ soluendo debitum frangit obligationem: nec facit contra eam quando ipse finit complet ꝛ perficit finem ad quem obligatio fuerat facta. Sꝫ hoc bene sequitur ꝙ ex quo implet illud soluendo promissum ꝙ facit eã vacuam iuris ꝛ virtutis quo illi, cui erat facta obligatio, primo ptinebat etiam si circa ipsum pmaneat scriptura obligationis sine mutatione aliqua ꝗntum ad litteram ex quo soluto debito est mutata substantia ꝛ natura veritatis que faciebat obligationem primo esse veram. Qui attẽte considerare voluerit supradictas rationes clare poterit intelligere ꝙ iniuste vel si dixero insipienter non mentiar. Agareni imponunt fidelibus iesu xp̃i non esse christianos: quia nõ se circuncidunt ꝛ quia non seruant sabbatum. ꝛ quia non faciunt pascha agni sicut fecit iesus xp̃us: vel ꝙ comedunt carnes porci quod ipse non fecit si probassent ꝙ postꝙ ipse soluit per eũ promissum ad abraã ꝛ alios patres ipse fecit: predicta haberent aliquem colorem. sed ꝙ postea non deberet facere etiam si grossissimus esset ingenio quilibet homo illud potest intelligere ꝙ ex quo predicta ꝛ alia multa habebãt cursum suum anteꝙ pmissio esset impleta omnibus contingentibus iudeis in figuram vt infra videbitur. ꝛ sic debebant dimittere ea cũ veritas veniret. sicut figura imaginis quãdo est iam depicta ꝛ finita cessat. Sic est de figura domus que cessat quando ipsa est facta. Unde quia circuncisio ꝛ alia plura in magnum mysterium per ipsummet deum erant data sicut pro pignore quousqꝫ esset solutum debitum. ipsemet qui habebat soluere eas seruauit. Sed si post mortem suam quando dixit. Consummatũ est. Johan. xx. vult tantum dicere iam sunt repleta omnia mysteria ipse seruauerat quod ipse seruauit antea scilicet ꝙ celebrasset pascha agni ordinatum ipsis iudeis in figuram sue mortis que habebat fieri. ꝛ sic de alijs figuris eoipso ꝙ dederat intelligi deum non complemisse quod pmiserat suis patribus sanctis patriarchis, regibus ꝛ prophetis ꝙ habebat eos redimere ꝛ liberare de potestate dyaboli. ꝛ cũ esset preteritum tempus in quo debebat impleri. quid aliud erat seruare legem moysi sicut prius nisi dare testimonium deum nõ esse verum. Ex quo in tempore per eum assignato non impleuerat per eum promissum. Et ꝙ plus est cum maior ꝛ principalis pmissio dei esset ꝙ deus habebat filium suum dare in mortem pro salute illorum et totius mundi cũ ipsemet fuisset mortuus dabat vel poterat dare testimonium ꝙ nõ fuisset mortuus: sed ꝙ debebat mori iterum. ꝛ ꝙ vna vice vel pluribus ad minus quolibet

anno semel sicut summus sacer-dos quolibet anno intrabat semel in sancta sanctorum cum sanguine sacrificij. Hebreo. ix. figurando sacrificium quod erat multo maioris dignitatis et excellentie cum maiori efficacia et complemento. san ctificante existentes in peccato q sanctificaret sanguis hyrcorum et taurorum que erant principalia legis moysi sacrificia significantia mortem que habebat esse filij dei in cruce propter salutem toti9 mundi. q non pluribus: sed vna vice solum semel habebat impleri filio dei existente. vno solo et non multi. Et cum ipse esset homo natus de genere iudeorum et ordinatio est homines semel mori. Sic filius solum semel et non pluries debuit mori. Qui seruauerat sicut prius legem moysi declarat intelligere q nō erat mortu9 sicut a deo patre suo accepat mandatū. erat iste honor quem iesus filius virginis et dei debebat patri suo per actus suos dare continue testimonium q deus pater suus non erat verax. ex quo non impleuerat per ipsum promissum. Altior pro certo in eo erat reuerentia ad patrē: quia stando in cruce cum summi sacerdotes et alij homines stantes iudei promittebant q crederent in eum si descenderet de cruce contēnendo gloriam et honorē ei promissum: quia a patre acceperat mandatum ponēdi animā suam moriēdo cū esset ei leuius descēdere de cruce viuus q post mortē resurgere de sepulchro factus obediēs patri vsq ad mortē voluit plus implere q erat iudeis promissum per deum complēdo obligatione eis datam. et sic dicēre veritatē pdicta obligatiōe implere legē moysi in quo erat vacua et faciēdo eam vacuā iure quo erat plena: scz iuris et petitionis q competebat iudeis quousq esset impletum pmissum: quod ius fuerat eis datum cum multa solēnitate qua maior altera esse non potest nec cogitari quando promissum p se factum confirmauit deus iurando per seipsum cum non posset intelligi aliquod maius per quod iurasset. vt Gen. xxij. et Exo. xxxiij. sicut homines quando debite et iuste iurant per rem quam cogitant maiorem esse seipsis vel per rem quā magis amant. Et ideo non potuit dare maiorem firmitatē deus sue promissioni q iurando per seipsum. Et vt intelligeretur q sine aliqua dubitatione volebat illud implere sicut prius iurauerat abrae replicauit iuramentum faciēdo eādem promissionē ipsi dauid cū iuramento firmatam. Et illud quod in hac materia est altissime cōtemplationis cū deus fecisset multas promissiōes iudeis et suis primis patribus addita expresse conditione q ipse impleret promissa sua si seruarent sua mandata et perseuerassent in suo seruitio. et q si nō facerent non solum nō daret eis per ipsum pmissa. sed q puniret eos magnis penis dando eos in potestate suorum inimicorum: et ponē-

do eos extra terram promissionis. Sed tamen hanc promissionez benedictionis omnium gentium in semine abrae ꝙ mitteret messiam ad saluandum eos fecit deus sine conditione. Et vlterius ꝙ cum singularissima deuotione ꝛ firmum intellectum debet considerari ꝙ hec fuit maior promissio quã fecit de⁹ maior dico: ꝛ sic pro certo affirmo. Fuit enim magna promissio dei facta iudeis ꝙ liberaret eos a seruitute egypti ꝙ daret eis terram promissionis ꝙ daret eis bona in ea eis specificata. Uerũtamẽ he sunt paruissime promissiones in comparatiõe illius que intelligebatur spiritualis et principalis propter opera eorum virtuosa: et propter obedientiam et obseruantiam suorum mandatorum que erant satis difficilia ꝙ daret eis post hanc vitam paradisum gloriam celestem in eternum durantem. que promissio licet incomparabiliter sit maior ꝙ omnes alie: quia omnis largitor est maioris excellentie et dignitatis ꝙ suum proprium donũ ex quo est dominus eiusdez: propter quod quando aliquis dat aliquid de suo ex quo ipse est maior non intelligitur dare seipsum: sed quando dat seipsum intelligitur dare omnia sua. Et ideo promissio paradisi nõ potest equari promissioni. de qua loquimur facte per deum abrae: et aliis iudeorum patribus. hoc est ꝙ promisit dare seipsum nobis mandato filio suo qui est ipsemet deus facere omnia pertinentia ad salutem nostram. et illius quo non potest dici maior amor ponendo animam suam pro amicis suis. Et sic patiendo mortem: vt nos liberaret a potestate inimici: quam super nos habuerat propter peccatum primi patris nostri. Istud tamen sine precio donum volens deus totum et totaliter impleri expresse reuelauit dauid prophete ꝙ sua promissio et testamentum erat sine aliqua conditione: et ꝙ tam firmum erat et fidele ꝙ prosperum seruaret sua misericordia. Et si filii israel dimitterent legem suam corrumpendo iusticias: et non seruando mandata sua visitaret peccata eorum in flagellis: sed tamen ꝙ nũꝙ amoueret misericordiam suam: nec faceret contra suum datum testamentum: nec faceret verba sua vana et sine effectu. sed ꝙ semper impleret quod fuit per eũ ꝓmissum: ꝓpter has ergo ꝛ alias ꝙplures consideratas rationes nisi si voluerit loqui contra totam rationem non potest aliquis dicere ꝙ iesus christus post mortem suam per quam deus pater suus impleuerat quod promiserat. ꝙ ipse sicut prius debebat seruare in se legem moysi dando per suos actus testimonium nõ esse impletũ qđ erat implẽdũ. et ꝙ multo maioris attentionis est ꝑ suos proprios actus confitendo deum patrem suum: quia nõ impleuit in tẽpore assignato promissum: ꝛ futurũ

q erat mendax et periurus. Quis non dico hec dicere: sed τ solũmodo audire potest tam grandẽ blasphemiam. ¶ Quia ergo christo iesu post mortem suam non fuit conueniens seruare legem moysi: quia in eius obseruatione faciebat magnam offensam τ iniuriam deo patri suo dando testimonium de eo ex quo non impleuerat promissum nõ esse veracem. Sed periurium imaginetur vnusquisq; in seipso si fidelibus iesu christi licitum est seruare legem moysi sicut prius: τ sic circũcidere se τ facere cerimonias in lege moysi ordinatas sicut pro pignore vel diuisa quam debebãt ducere in se iudei quousq; eẽt impletum illud quod per deum eis fuerat promissum quid aliud esset hoc nisi per suos actus continue dare testimonium q non erat adhuc crucifixus iesus christus: sed q ad implendum per deum promissum debebat venire in mundum et crucifigi. τ tamẽ tempus in quo debuit compleri promissio dei iam esset preteritum. sicut dictũ est. erat dare testimonium q ex quo defecerat deus in dictis suis non erat verax sed falsus τ periurus. Et quis dubitat q quicunq; affirmaret talem blasphemiam de deo: q talis non esset amicꝰ dei: nec esset in sua gratia: sʒ ĩ suo odio τ inimicitia. τ qđ nimiũ aggrauat non quotidie semel: sed vel septies sicut iusto accidere potest qđ in vna die cadat septies. prouerbiorũ. xxiiij. Et totiens resurgat si in tali odio τ ira dei esset cõtinue de nocte τ de die per actus suos τ vitam dando testimoniũ deum in sua promissiõe defecisse. Et sic patet consideratio prima huius sexti articuli. sciliʒ q iudei iam non habent legem: quia lex moysi cessauit postq̃ eam xp̃s adimpleuit. ¶ De secundo pũcto huius articuli qui est quasi corelariũ precedentis notandum q sicut dictum est cum tẽpus promissionis iam sit preteritum τ per iesum xp̃m impletũ qui diceret adhuc legalia seruanda esse iste esset blasphemus τ in continua ira dei. τ cõstat q in tali ira; τ odio dei sũt certissime τ continue iudei cũ ipsi sint circuncisi τ circuncidant filios suos soluto debito: retinentes pignus quod datum fuit quousq; esset debitum solutum: τ ducendo eam cõtinue in se pro diuisa in magna iniuria τ offẽsa dei: sicut si nõ obseruasset iuramentũ per eum factum. Sed diceret hic forte iudeus ego libenter dimitterem circuncisionem si possem τ acciperẽ baptismũ τ sequerer xp̃m: sed nõ possum circuncisionem dimittere: quia obligat ad perpetuum: quia illud pactum datũ abrae τ semini eius per deum fuit federe sempiterno. vt patet Genes. xvij. Ergo cum obliget ad perpetuum oportet vt illud obseruem. Respõdeo iudeo q sempiternum non accipitur pro perpetuo vel eterno: sed p longo tempore ptʒ. Exo. xij. vbi habetur q ritus τ festiuitas pasche debebat celebrari federe sempiter

no. tamē ihere. xxiij. scribitur Ecce dies veniunt dicit dn̄s. ⁊ nō dicent vltra viuit dominus qui eduxit filios israel de terra egypti. et per consequēs sequitur illo tempore vel in illis diebus nō curabitur de phase. quia istud festum nō erat aliud nisi memoria liberationis filiorum israel de terra egypti Circuncisio licet per longum tempus deberet durare. tamen adueniente xp̄o debebat cessare: quia fuit data abrahe in signuꝫ xp̄i de eo nasciturī vt habetur ad Ro. iiij. c. Modo ita est ꝙ adueniente signato cessat signum, sicut bibito vino remouet circulus qui erat signū vini. Simile est etiam de cōtractu obligationis sicut late dictum est in p̄cedenti consideratione. quia si sit cōtractus obligationis de. x. florenis vsqꝫ ad festum sancti Johannis vel vsqꝫ ad alium determinatuꝫ terminum solutis illis cōtractus est nullus Simile etiam est de promissione regis facta militi de castro aliquo dando ⁊ in signum talis ꝓmissiōis datur sibi anulus. quē portet vsqꝫ ad impletionem promissi dato castro miles nō portabit amplius anulum: quia nihil aliud significabat nisi promissionem factā de castro. Item adueniente rege cessant signa ⁊ solēnitates q̄ propter regis aduentum fiebāt. Item adueniente festo cessat vigilia q̄ erat dispositio et preparatio ad festuꝫ. ita circūcisio erat vigilia et preparatio ad aduentum christi ⁊ ad baptismum quod est maximū festum

Item possessio limitata iter duos terminos nō extendit se circa primum nec vltra secūdum. sed talis possessio fuit circuncisio limitata inter abraham ⁊ christū Gen. xvij. hoc erit pactum inter me ⁊ te. quasi dicat incipiat in me ⁊ non ꝓgredietur vltra me. Clarissime ergo ex omnibus supradictis patet cessatio circuncisionis ergo iudei vtētes eadem cum hoc sit magna iniuria vt satis dictum est ac si non soluisset promissum propter hoc sunt in continua ira et odio dei. ¶ Tertius punctus est ostendere quō oīa i figura ↄtingebāt illis sicut dicit ap̄lus. i. Cor. x. ⁊ addit scripta aūt ad correctionē nr̄aꝫ: vbi duo sunt notanda in predictis verbis. Primo tempus vmbre prefiguratum: secūdo tēpus gr̄e consūmatū primū fuit sub lege mosayca. secundū est sub lege euangelica. primū fuit figuratum. secūdum gratiarum. In primo solum fuit figuratio ac per hoc imperfectio quia nihil ad perfectuꝫ adduxit lex ad hebr. vij. In secundo est veritatis exhibitio ac per hoc perfectio. Unde vocat ab apostolo plēitudo tēporis ad gal. iiij. ¶ Pro primo ergo dicit ap̄lus omnia in figura contingebāt illis. In figura dicit ꝑsignante illa que tempore gratie sunt impleta. ⁊ bene dicitur in figura sicut enim videmus ꝙ filius cesaris vel herculis et si sit in se res aliqua principaliter tamen signum est cesarē vel herculem representans. sic et omnia que fuerunt facta in veteri

testamēto fuerunt in se res alique sicut paradisus: archa noe. diluuiū arcus celestis. nubes. tabernaculū templum et huiusmodi. principaliter tamen signa erant non quidem rei presentis sicut sunt sacramenta noue legis que significant gratiam iam presentem: sed fuerunt signa gratie et veritatis exhibite in nouo testamento. Jo. i. Lex p moysen data est: gratia et veritas per iesum xp̄m facta est. Unde possumus dicere de his que sunt tēpore gratie exhibita illud quod scribit Sapiētie. xiiij. Figura eorū e lōgin quo allata est. Item sicut illud qd̄ per suam figuram cognoscitur imperfecte cognoscitur intuitiue. qr non videtur in se sed quasi abstractiue quia cognoscitur in alio puta in sua imagine. sic et filij israel qui solum figuras et corticem littere attendebant ea que impleta sunt tempore gratie ꝛ si aliquo modo cognoscebant impurissime tamen ꝛ valde imperfecte. in signum cuius cum moyses de monte descēderet cornuta et splēdida facie nō potuerunt hebrei claritatem vultus eius aspicere et si aliquos radios cernebāt vultus tamē sui claritatē nullatenus attingebāt Exo. xxxiiij. Et sic iudei solū videbant figuram et attendebāt littere corticem. medullā tamen spiritualis sensus nequaq̄ attingebant ꝛ vsq̄ in posternum diem velamē super cor iudeorū positum est vt nō possint cognoscere veritatē. Sꝫ xp̄iani reuelata facie gloriam domini speculantur sicut dicit apostolus. ij. ad Cori. iij. Unde doctor catholicus figuratur per moysen: est em̄ assumptus de aquis baptismalib⁹ de quo dicitur numeri. xij. q non p figuras et enigmata sed palā deū videt. quod quidem verum est nō tamen simpliciter: quia videmus per speculum ꝛ in enigmate. i. Cori. xiij. sed solum respectu iudeorū ¶ Pro secūdo additur scripta ad correctionem nostram. Primū em̄ tempus fuit quodāmodo peccata cōmittēdi. Secundū autem est tēpus peccata corrigendi. lex enīꝫ p hibet concupiscentiam: et sic dando ipsi⁹ notitiam ipsam excitabat ꝛ quoniam sacramenta legis non conferebant gratiam. Ideo p quidam occasionem non datam quidē cum lex esset sancta ꝛ iusta. sꝫ acceptam a iudeis carnalib⁹ quasi eos impellebat ad peccādum. Unde ꝛ lex dicebatur lex peccati et mortis sicut ap̄ls ad Ro. vij. et. viij. Tēpus autem gratie est tempus peccati corrigendi: tum quia pena iudeorum reddit xp̄ianos cautiores et quia sacramenta noue legis gratiam conferunt et scriptura euangelica expressius peccata condemnat. Unde et si de omni scriptura canonica verum est quod dicit apostolus. ij. ad Timo. iij. Omnis scriptura diuinit⁹ inspirata vtilis est ad docendum ad corrigendum. ad arguendum. ad erudiendum in iusticia vt sit homo dei perfectus ad omne opus bonuꝫ instructus. principaliter tamen verum est de scri

ptura euangelica. Hec enim docet fidei veritatem. arguit mundi vanitatem. corrigit peccati vilitatē erudit precepti equalitatē. ¶ Circa primum iterum sciendum est ꝙ in veteri testamento sub figurarum innolucris prefigurabantur quatuor que sunt christianis tempore gratie reuelata videlicet credēdorum continentia, cauendorum immundicia: inimicorum fraudulētia et malicia. sacramentorum virtutũ et honor virtus et efficacia.

¶ De prefiguratione credendorum: et primo de prefiguratiõe sancte trinitatis.

Quātũ ad pmũ notandum ꝙ omnes articuli fidei in scriptura veteri sub figuris multiplicibus quasi sub quibusdā sigillis que nunc soluta sunt velabantur. articulus enim trinitatis et vnitatis de quo dixerat moyses ſm veritatem hebraicam, ge. i. c. In principio creauit heloim qḋ est plale huius nominis hel quod est idem quod deꝰ: heloim dixit propter personarũ pluralitatē et creauit propter essentie vnitatē de quo etiam refert eisdem eodē ca. ꝙ volens formare hoiem dixit faciamꝰ hoiem ad imaginem et silitudinem nostram: faciamus dictum est propter personarum pluralitatem: et nostram propter substātie vnitatē de quo etiam. ps. lxvi. dicitur Benedicat nos deus deus noster et benedicat nos deus et cetera. ter dicit deus non propter tres deos sed propter tres diuinas personas. Eum autem dicit in singulari metuāt eũ et cetera: hoc dicit propter nature identitatem. de quo etiā dicit Isaias ppheta ca. vi. Seraphim clamabant alter ad alterum. sanctus sctũs sanctꝰ dñs deus sabaoth. ter dicit sanctus quia tres sunt diuine psone. dñs deus addit quia est in tribus deitas vna. De hoc articulo qui est primum credibile habes expressam figuram in sancto abrahā de quo sic dicitur gen. xviii. ꝙ tres vidit vnum adorauit dicens dñe: et cetera. tres sibi apparuerunt quia tres sunt diuine psone quas sicut vnum adorauit dicens. dñe quia in eis est vna deitas que est precisa rō adorandi tres diuinas psonas.

¶ De prefiguratione dominice incarnationis.

Articulus dominice incarnationis i veteri testamento sub figurarum inuolucris fuit. de qͦ dicit Esa. Ecce virgo cōcipiet et piet filium et cetera Esa. vii. Et ihieremias nouum faciet dominus super terrā. Femia circūdabit virum. ihere. xxxi. hec figuras multiplices i veteri testamēto hūc ei figurauerũt paradisus voluptatꝪ. gen. ii. et arcꝰ diuine charitatis. Gen. x. Quid p

paradisum, nisi virginem intelligimus: in cuius medio. in vtero fuit lignum vite. i. dei filius et in quo deus sola virtute nulla creatura cõcurrente opere posuit hominez. i. christum. quid per arcũ variuz nisi iesum intelligo quẽ deus posuit in nubibus. i. in marie visceribus radijs diuine gratie penetratis qui fuit ɀ est quantum ad homines signuz diuine reconciliationis. in cuius signum arcus est versus celum ɀ corda versus nos. Et ideo nõ oportet timere sagittas ire dĩ submersiõis generalis aquaɀ. Hunc etiã figurabãt rubus visionis et vellus gedeonis. ignis fuit in rubo quia diuinitas fuit humanitati sed nõ cõburebatur rubus quia propter istã vnionẽ nõ fuit ɔsumpta hũanitas nec in diuinitatẽ cõuersa. Exo. iij. Item ros fuit in vellere. i. diuina gratia in maria virginitate cõseruata. ipam dei filio fecũdans. terra fuit circũquaqз sicca. qɀ caro marie nõ fuit aliquo semine polluta. Judicuз. vi. Hũc etiã figurauerũt arche testamẽti ɔditio, solis descẽsus. ɀ porte clausio. Quid per archaз nisi mariã intelligimus quid p vrnã aureã inter archã inclusaз: nisi humanitatem xpi. quid p manna quod erat intra vrnã nisi diuinitatem eius intelligo. de ista archa habetur Exo. xxv. De cõtẽtis autẽ in archa explicat ap'ls ad hebr. ix. c. Sol descendens per decem gradus ĩ horologio archã signat qꝫ sol iusticie descẽdit per decem ordies craturarum et de decimo assumpsit humiliorem naturam de corpore gloriose virginis marie. Nouem ordines fuerunt nouez ordines angelorum. decim⁹ ordo fuit hominũ de hoc descensu habet. iiij. Regũ. xx. Porta fuit clausa perpetuo ɀ tñ solus rex ingreditur et egredit p eã. porta significat virginez qɀ virgo mãsit perpetuo et tamẽ rex glorie solus ingressus fuit in eam per carnis assumptionem ɀ egressus p eam p stupendã editionem de qua habetur Ezech. xliiij.

De pfiguratiõe natiuitatis xpi.

Articulus autẽ natiuitatis xpi de quo dixit Jsa. propheta ca. ix. paruulus natus est nobis et cetera fuit figurat⁹ ĩ natiuitate: Jsaac. de qua gen. xxi. ĩ natiuitate Samuelis de qua. i. Reg. i. Hi enĩз ꝙuis nõ fuerunt nati de virginibus sunt tamen nati de sterilibus ɀ supra nature cursuз: fuit autem figuratus expressius in ascensu floris de quo Esa. xi. Flos de radice yesse ascendet. ɀ in egressu fontis Johelis. iij. Fons egredietur d domo domini et cetera: ɀ in ortu solis de quo Eccl's. i. Oritur sol et cetera. Jn abscisione lapidis danielis. ij. dicitur ꝙ abscisus est lapis de mõte sine manibus qui statuam cõtregit: huius statue caput erat et auro purissimo. pectus autem et brachia de argento. vẽter ɀ femora de ere; pedes de ferro et terra p hãc

statuam figurantur quattuor magna regna sibi in orbe succedentiū ſm φ daniel diuinit⁹ edoct⁹ ibi exponit. Primum est regnū chaldeorum φ significatur per caput aureum vt ibidem dicitur. Secūdum est regnum Persarum: quod figuratur per argentum quod subiecit sibi regnum chaldeorum. Tertium est regnum grecorum. s. Alexandri quod subiecit sibi regnum Persarum ⁊ figurantur per es. Quartum est regnum romanorum quod figurat per ferrū quod subiecit sibi regnū grecorum aliaqꝫ regna mundi sicut ferrum domat oia. Per lapidē abscisum de monte sine manibus significatur xp̄s siue regnum xp̄i cui subijciendū erat predictum regnū romanorum. In hac expositiōe omnes catholici et hebrei cōueniunt Quo supposito sic arguit. In hac prophetia exprimitur φ ille cui subijciendum erat regnum romanorum et imperium est ipse xp̄s cū hoc ergo sit completum tempore cōstantini et siluestri pape quo tempore romanorum imperium subiectum est per veram fidem iesu christo filio marie virginis. Sequit φ iste est verus christus veritas et signatum huius figure. quia mons significat virginem: lapis christum. abscisio lapidis natiuitatem eius que fuit de virgine sine manibus. i. sine opere cuiuscunqꝫ creature. Hic lapis confregit statuam mundi vanitatem dictum regnum romanorum sibi subijciendo.

¶ De p̄figuratione vite ⁊ conuersationis christi.

Vita xp̄i ⁊ cōuersatio d̄ qua Baruth. iij. In terris visus est ⁊ cū hominibus conuersatus est fuit figurata per columnam que filijs israel p̄cedebat q̄ de nocte erat ignis illuminans: de die vero nubes refrigerans. Vita enim christi illuminauit mundum contra noctem ignorantie ⁊ refrigerauit contra estum concupiscentie: nec vacat a mysterio φ illa nubes erat tenebrosa egyptijs et luminosa hebreis. qr in vita christi fuerunt reprobi excecati et electi illustrati: de hac calūna habet Exo. xiij.

¶ De prefiguratione doctrine ⁊ p̄dicationis christi.

Doctrina autē xp̄i ⁊ predicatio fuit figurata in legis datiōe que fuit facta. Moysi. Exo. xx. et in legis secunda prescriptiōe Exo. xxiiij. ⁊ in legis repetitiōe que fuit facta in Deut. quasi per totum: propter quod dicit Hiero. in epistola ad paulinum. Deuteronomium vero secunda lex et euangelice legis prefiguratio fuit etiam figurata in locutione angelorum qui ex persona dei loquebantur sanctis patribus et precipue in locutione illius q̄ loquebatur Moysi et filijs

israel aliqn in mōte aliquādo in deserto aliquando ad ostium tabernaculi. aliquando inter cherubim qui propiciatorium obumbrabant: vide scripturas.

¶ De pfiguratione passionis xpi.

Articulus de passione xpi: morte & sepultura. de quo dan. ix. propheta predixerat dicens. Occidetur christus fuit multipliciter figuratus. Fuit enim xps venditus i ioseph. Ge. xxx.i. Nudat⁹ in noe, Gene. ix. Ligatus in Sansone. iudi. xvi. Irrisus in helisco cui dicebant pueri. Ascende calue. iiij. reg. ij. Consputus in iob. Iob. xvi. Cesus et verberatus in Esaia. qui dicebat. Corpus meum dedi percutientibus et genas meas vellentibus. Esaia. lix. suspensus in botro qui portabatur invecte; & in serpēte eneo. de primo. Nume. xiij. de secundo. Nume. xxi. Clauis affixus in Isaac qui portabat ligna & quē pater ligabat super struem lignorum. Genesis. xxij. capi. Et crucem christus baiulauit et super eā fuit colligatus. quia in ea fuit clauis affixus. Translanceatus in adā. Apertum enim fuit latus ade et inde fuit formata mulier Geñ. ij. et apertum fuit latus christi dormientis in cruce. & inde fuit formata ecclesia quia de christi laterali vulnere fluxerunt ecclesie sacramēta. Fuit occisus in abel, geñ. iiij. Sepultus in iona. Fuit enim Jonas in ventre ceti tribus diebus et tribus noctibus: sic et saluator fuit tot dieb⁹ et tot noctibus in corde terre sicut ipse dixit in euangelio. Math. xij. hanc figuraꝫ habes ione. ij. Hec sepultura fuit figurata in quiete domini que fuit. vij. die. geñ. vij.

¶ De pfiguratione descensus anime xpi ad inferos.

Articulus de descensu anime xpi ad inferos fuit figuratus in descēsu dei qui descendit in egyptum vt liberaret populum israel de manibus egyptiorum Exo. iij. & anima christi descendit in infernū qui per egyptum tenebrosum figuratur vt educeret vinctos suos de lacu in quo non erat aqua. sicut dicit Vaticinans zacharias: zacha. ix. Christus etiam est prefigurat⁹ in Abacuch. qui tulit prandium cōsolationis. danieli viro desideriorū i. sanctis patribus deliberati desiderantibus qui erant in lacu leonum. Daniel. vlti.

¶ De prefiguratione resurrectionis christi.

Articul⁹ resurrectionis christi De q̄ in ps. iij. ex psona christi exurrexi quia domin⁹ suscepit

me.et alibi.ps.lvi.Exurgam dilu culo.fuit figurat⁹ in iacob. de quo Gen.xxviij. q surgens mane Iacob tulit lapidem quem supposue rat capiti suo:et erexit in titulum Iacob est christus qui surrexit ma ne.supple a mortuis:mane dico cū adhuc essent tenebre:et tulit lapi dem.i.humanitatem suam quā sup posuerat capiti suo.id est i deo sup ple substantificauerat. Caput eñ christi deus est: vt dicit apl'us.i. Corint h.xi.Et erexit in titulum.s. a fidelibus contemplandum: pre dicandum:ꝛ adorandum.fuit etiaꝫ figuratus in sansone. de quo dicit Iudi.xvi.q dormiuit ad noctē me dium.et consurgēs tulit ambas fo res:corpus scꝫ ꝛ animam suaꝫ. Ex his duabus figuris ortum habue rant ille due opiniones. August.et Grego.dicit eñ Aug.q xp̄s surre xit mane.i.diluculo diei pasche ha bens pro se factum Iacob. Greg. autē dicit q surrexit media nocte habens factū sansonis pro se. qui possunt concordari per hoc q chri stus surrexit in principio diei ter tie.et sic post mediam noctem. sta tim enim post mediam noctēꝫ dies naturalis incipit:ꝛ potest dici ma ne.ꝛ hoc pro Augustino.vel dicen dum q surrexit dominus ſm veri tatem mane etiam diei artificialis hoc enim reputatur probabilius. non tamen erat clara dies: immo adhuc erant tenebre. vnde quasi de nocte surrexit. et sic saluatur opinio vtriusq3.

¶ De p̄figuratiōe ascēsionis xp̄i.

Articulus de ascensione xp̄i de quo in ps.lxvij.Ascendisti in altum.ꝛc. Et alibi.ps. xlvi.Ascendit deus in iubilo. fuit figuratus in translatione Enoch. Genes.v.Et in ascensione Helye iiij. Regū.i.in regressu iacob qui dixit. Gen.xxxij. In baculo meo transiui iordanē istum:ꝛ nūc cum duab⁹ turmis regredior. Christ⁹ in baculo crucis transiuit iordanē mortalitatis ꝛ cū duabus turmis scꝫ angelorū ꝛ hominuꝫ regressus est in celū. Fuit etiaꝫ figuratus in aduentu filij hominis vsq3 ad antiquum dierum.de quo Danielis. vij.Ecce dicit ibi in nubibus celi quasi filius hominis veniebat et vsq3 ad antiquum dierum peruenit:ꝛ dedit ei potestatem honoreꝫ ꝛ regnum.

¶ De prefiguratiōe aduētus xp̄i ad iudicium.

Articul⁹ de aduentu christi ad iudicium.de quo expresse p phetauit Iohel.iij.ca. ibi enim dicitur ex persona dei. Congregabo omnes gentes:et de ducam illos in vallem Iosaphat ibi disceptabo cum eis.Fuit etiaꝫ expresse figuratus Danielis, vij. vbi dicitur q throni positi sunt ꝛ antiquus dierum sedit. Thronus

eius flamme ignis: et ibidem iudicium sedit et libri aperti sunt: ibique dicitur. quod fluuius igneus rapidusque egrediebatur a facie sedentis: qui consumpsit bestiam cum vndecim cornibus quo facto sancti acceperunt regnum. Throni figurabant sedes apostolorum antiquus sedens iudicem xpm qui est antiquissimus secundum diuinitatem. Fluuius igneus egrediens figurabat xpi sententiam acutiorem quam sit ignis que consumit demones cum reprobis cunctis. Iudicabuntur enim ex his que apparebunt in libris conscientiarum: qui tunc aperientur: quo facto sancti regnum dei perpetuo possidebunt.

¶ De prefiguratione generalis resurrectionis.

Articulus autem de xpi carnis resurrectione: de quo propheta ait iob. xix.c. dicens. Scio quod redemptor meus viuit et in nouissimo die de terra surrecturus sum: et rursum circundabor pelle mea: et in carne mea videbo deum. Quem visurus sum ego ipse et oculi mei conspecturi sunt et non alius: reposita est hec spes mea in sinu meo. Fuit figuratus Eze. xxxvii. vbi dicitur quod ossa que prius erant arida vehementer accesserunt ossa ad ossa vnumquodque ad iuncturam suam et super ea nerui et carnes ascenderunt et ingressus est in ea spiritus et vixerunt. Que omnia exponit ibidem propheta de resurrectione mortuorum Unde ibi dicitur. Hec dicit dominus. Ecce ego aperiam tumulos vestros et educam vos de sepulchris vestris populus meus etc.

¶ De prefiguratione vite eterne et mortis eterne: malis et bonis dande.

Articulus autem de vita eterna quam electi post mortem assequentur fuit figuratus in scala iacob de quo dicitur Ge. xxviii. quod vidit scalam tangentem celum et angelos ascendentes et descendentes et dominum innixum scale. Scala significat vitam sanctam que habet multos gradus: quoniam multi sunt gradus sanctitatis. Per hanc descendunt angeli dei vt informent homines et ascendent viri angelici: vt videant dominum ipsi scale innixum: cuius quidem visio erit vita beata. Fuit etiam figuratus in terra promissionis quam filii israel post transitum deserti post multos labores multaque prelia adepti fuerunt: sic et sancti post transitum deserti penitentie sequentes ducatum columne nubis et ignis: id est vite: saluatoris post multos labores bonorum operum: post multas victorias vitiorum et hostium spiritualium beatificam vitam que eterna erit finaliter assequentur. Sub isto articulo continetur fides de morte eterna reprobis debita: que fuit figurata Numeri. xvi. vbi dicitur. quod Chore datan et abiron: et multi alii propter peccatum suum viui descenderent in

infernum: sic ⁊ reprobi viri vita naturali priuati: tamen vita gratie ⁊ glorie descēdunt in infernum: et tūc erit verū qđ dicit. Math.xxv. Qđ ibunt reprobi in supplicium: iusti autē in vitam eternā. Electi figurantur p pincernam pharaonis cui dixit Joseph. Memento mei cum tibi bene fuerit ⁊c. Reprobi aūt per pistorē qui amputato capite suspensus est in cruce. Genesis.xl.

¶ De pfiguratiōe vnitatis eccl'ie

Articulus de vnitate ecclesie fuit figuratus in archa noe: in tabernaculo federis: in templo salomonis ⁊ in hierusalē terrestri In archa fuerunt cōgregata aialia de oi sexu ⁊ genere: ⁊ i ecclesia catholica sunt collecti iudeus et gentilis: masculus ⁊ femina: liber ⁊ seruus: hō irrationalis ⁊ vtens ratione. Archa ferebatur super aquas ⁊ eccl'ia fuit sup tribulationes hui' mūdi: ad archam colūba rediēs portauit ramū oliue: ⁊ xp̄s ad ecclesiā reuertēs spūaliter denunciat pacem. In mūdo inquit pressuram habebitis in me autem pacem. Johā.xvi. Extra illam archam nullus saluari potuit: sic et extra ecclesiam nullus potest esse saluus. De his oibus habes Geñ. vij. ⁊ viij. In tabernaculo et in tēplo colebatur ⁊ adorabatur deus. Fiebant ibi sacrificia per que remittebant peccata: ⁊ pctōres recōciliabant deo: sic in sola ecclesia est diuinus cultus offertur grata sacrificia: recōciliant peccatores: ⁊ remittunt ibi peccata. Unde bene dicit ecclesia. Credo vnā sctām ecclesiam catholicam sctōꝝ cōionē: remissionē peccatorū. i. in qua sola est sctōꝝ cōio ⁊ remissio peccatoꝝ. Hierusalē etiam erat ciuitas sacerdotalis ⁊ regia. sed excellētius sancta ecclesia: qꝛ in ea sunt omnes xp̄iani sacerdotes ⁊ reges facti in sanguine iesu xp̄i. Apoca. v. sic igit habemus totā fidei cōtinentiā in scriptura veteri multipliciter figuratam ⁊c.

¶ De prefiguratione cauēdorum scȝ septē capitaliū vitiorū ⁊ trāsgressionis decē preceptorum.

Quantū ad secūdū sciendū q peccata que oino cauere debemus fuerunt figurata multipliciter: scilȝ in lepre plaga de qua Leuit.xiij. In lepra marie de qua Nume.xij. In lepra giezi. de qua.iiij. Reg.v. In morticinis ⁊ immūdicijs q fuerūt in multis locis phibita in lege: pctm̄ em̄ aiaȝ fecit leprosam. ⁊ ipam eiecit a consortio angelorū: facit em̄ aiam immundā ⁊ fetidam plusq esset aliq legalis immūdicitia: vel aliquod morticiniū faceret. Septē autem pctā mortalia fuerūt figurata per

septem funes quibus ligatus fuit Sanson. Iudicu. xvi. Sunt enim peccata quedam vincula et funes quibus ligantur peccatores ne libere possint incedere vel operari. Decem autem transgressiones contra xpi precepta decalogi fuerunt figurata per decem cornua bestie. Dan. vii. de quibus ejiciebantur. xi. loquens contra deum blasphemias [illegible] quod desperatio et finalis impenitentia figuratur. Sic ergo habemus quod peccata in generali et peccatorum numerus [illegible] fuerunt in scriptura veteri figurata etc.

tro. Figurantur etiam per illos qui persequebantur filios israel in deserto: contra quos pugnauerunt. Moyses et Josue. Et non vacat a mysterio. quod nunquam potuerunt superare Jebuseos: per quos carnis vicia que nunquam perfecte in hac vita de lege communi superantur figurantur. Figurantur etiam per goliath. saulem et absalonem persecutores dauid. Item figurantur per egyptios. chaldeos. medos. persas. grecos et romanos: hebraici populi persecutores.

¶ De [illegible]

¶ De prefiguratione virtutis et [illegible]

Quantus ad ter [illegible]

Quantum autem ad quartum notandum quod arma et remedia quibus sanantur peccata et vincuntur spirituales inimici sunt [illegible]

¶ [illegible]

[illegible]

¶ De prefiguratione sacramenti confirmationis.

Confirmatio fuit figurata in vnctione regũ. hoc eñi sacramento xpiani roborantur in fide: et sicut reges ad spũalia bella preparantur vide de vnctione saul. i. Reg. x. et de vnctiõe dauid prime. Regum. xvi.

¶ De prefiguratione sacramenti eucharistie.

Sacramentũ eucharistie fuit figuratũ in oblatione melchisedech q̃tum ad spẽs: offerebat eñi panẽ et vinũ. Ge. xiiij. Et in agno paschali q̃tũ ad cõtentũ in sacramẽto: qđ est vera caro xpi. Exo. xij. Et in manna ad saporẽ spũalem. Exo. xvi. habebat eñ mãna oẽ delectamentũ et saporẽ suauitatis. Sap. xvi. Et m̃ltos orñs in sacramẽto altaris. Figuratũ etiã fuit per oĩa sacramenta antique legis.

¶ De prefiguratione sacramenti penitentie.

Sacramentũ autẽ pñie q̃tũ ad cõtritionẽ i gemitu dauid fuit figuratũ de quo in. ps. vi. Laboraui in gemitu meo et c. Et in fletu ezechie. iiij. Regũ. xx. Quãtũ ad cõfessionẽ fuit figuratũ in leprosis: de qbus p̃ceptũ est vt se ostenderẽt sacerdoti. Leuit. xiij. Et in cõfessione dauid q̃ dixit postq̃ pctm̃ commiserat: peccaui dño. ij. Reg. xij. Quãtũ ad satisfactionẽ fuit figuratũ i facto regis Niniue. Uide Jone. iij. quõ p hũilitatẽ et ieiunia dño satisfecit. Quãtũ aũt ad vniuersa figuratur hoc sacramẽtũ p septẽ lotiões q̃bus se lauit Naaman in iordane et mũdata fuit ei⁹ lepra. iiij. Reg. v. Jordanis itẽptat iudiciũ: et significat penitẽtiam p quã pctõres se iudicãt ne iudicent a dño. et i hoc Jordane se dz lauare septies cõtra septẽ pctã mortalia: vt sic mũdet spũalis lepra. Figurat etiã p. xi. saga cilicina q̃bus tegebat tabernaculũ. Exo. xxvi. q cõtra. x. p̃cepta decalogi sunt. x. trãsgressiões q̃ figurant p. x. plagas egypti. Uide in Exodo de quorũ medio egreditur. xi. i. desperatio et finalis impenitẽtia: que fuit figurata p. xi. cornua bestie sicut dictũ est supra. Et figurant hec. xi. mala nõ solũ p. xi. cornua verũ p. xi. aplos: de q̃bus in. ps. lxxxij. Moab et agareni et c. vide glo. et interpretatiões cõtra q̃. xi. mala debet se peccator pungere. xi. sagis cilicinis penitẽtie: vt sic vulnus aperiatur et virus egrediatur.

¶ De prefiguratione sacramenti ordinis.

Sacramentum ordinis fuit figuratũ in institutione ordinis leuitarũ et ministrorum taberna

culi. de quibus in li. Numeroꝝ. Et in ordinatione sacerdotum. de qua Exo. xviij. precipue autẽ fuit figuratũ sacerdotiũ ecclesie in sacerdotio melchisedech. de quo Gen. xiiij. Sacerdos enim ecclesiasticus nõ est sacerdos ſm ordinẽ leui: sed ſm ordinem melchisedech in psal. cix.

¶ De prefiguratione sacramenti matrimonij.

Sacramẽtum autẽ matrimonij nove legis fuit figuratũ i matrimonio qð fuit inter adã ⁊ euã vñ ipse dixit, ꝓpter hoc relinquet homo patrẽ ⁊ matrẽ ⁊c. Gen. ij. Adã enim non legitur habuisse nisi vxorẽ vnicã. vnde ibi dixit. adherebit vxori sue nõ vxoribus. Figuratum etiã fuit per matrimonium quod fuit inter Isaac ⁊ rebeccã. de quo Gen. xxiiij. Ipse enim isaac fuit vnicus vnice: ꝓpter hoc immunis fuit ab illa maledictione quã incurrit Lamech qui prius induxit bigamiã Gen. iiij. Et tale dꝫ esse matrimoniũ ecclesie. De tali enim dicit ap̃ls ad ephes. v. Sacramẽtũ hoc dico magnũ in xp̃o. ⁊ in eccl̃ia. Nec etiã dico quin bigamia vel octogamia sit verũ matrimoniũ: sed tamẽ multũ deficit a ratione sacramẽti. Notat super hoc Alexãder de ales in. iij. tractatu. ij. super precepto. ꝙ habere plures vxores fuit adulteriũ ipsi Lamech. propter duo. Primo quia fuit contra ius naturale. scꝫ ne facias aliũ quod tibi non vis fieri. Et vir non vult ꝙ vxor diuidat carnẽ suã cũ multis. ⁊ ita peccauit in deum. Secundo quia fuit contra morem ⁊ cõsuetudinẽ ⁊ moderantiã. Ex incontinentia enim immod:rata plures habuit. ⁊ sic scandalizauit primũ. sancti ꝟo patres non cõmiserunt adulterium in habendo plures. nec peccauerunt cõtra ius naturale: quia cũ eis occulta inspiratiõe fuit dispensatũ. nec contra morem: quia iam erat in cõsuetudinẽ tractum. Et nota ꝙ causa dispensationis fuit triplex. s. ꝓpter multiplicationem cultus dei exemplo Abrae. Gen. xvi. Item in figuram. Coniugium enim patrũ significabat connubium christi et ecclesie que multiplicatur per contemplatiuos et actiuos. s. filios et mercennarios. quod figuratũ fuit in vxoribus Jacob liberis ⁊ ancillis siue concubinis. Gen. xxvi. Itẽ ꝓpter moderantiam ⁊ temperantiã. Moderate enim appetebant antiqui patres coitum. s. ꝓpter solaꝫ ꝓpagationem ad cultum dei. exemplo dauid. ij. Reg. xxvi. ¶ Ad maiorem autem euidentiam predictorum. Nota ꝙ concubina dicit̃ duobus modis. Uno modo assumpta ad tempus ad prolem producendã ꝙ dicitur assumpta ad tẽpus. hoc dicitur ad differentiam vxoris: et ꝙ dicitur ad prolem procreandaꝫ: hoc dicitur ad differentiam meretricis. talis concubina non est vxor et coitus cum ea est fornicarius et

illicitus ƺm se. et est etiam contra legem naturalem ꝛ scriptam. Jus enim publicum legis natural is dictat procreationem filiorum cum educatione ꝛ hereditatis successione. qꝫ non posset esse nisi esset copula parentum inseparabilis. Jtē est contra ius priuatum rationis. qꝫ dictat non facere aliī qꝫ homo fieri non vult sibi et ecōuerso. Quilibet enim vir vult: vt effect⁹ eius cui copulatur sibi inseparabiliter adhereat. Secundo modo dicitur concubina assumpta inseparabiliter ad semper. sed conditionis seruilis. et sic realiter erat vxor. Sed tamen dicitur concubina: quia nō erat principalis vxor. vñ Gen. xvi. Sara dedit abrae Agar in vxorez. Rachel dedit balam ancillam viro suo in coniugium. Gen. xxx. licꝫ autem quelibet talium diceretur vera vxor et inter virum ꝛ eam diceretur verum matrimonium. deficit tamen a ratione sacramenti: quod est vnici ad vnicam: vt dictum est. ¶ Ulterius notat hic dominus bonauentura in. iiij. ꝙ predicta dispēsatio de pluribus vxoribus nō fuit tempore nature instituta. quia tūc non erat necessitas sterilitatis: nec in tempore gratie est. quia multiplicatum est genus humanum ad cultum xpi. Sed ratione vtilitatis fuit tempore abrae: quia ante eum multiplicabantur non ad cultum dei: sed ad mala. ꝛ ideo deleti sunt de terra. Sed ratione honestatꝫ ad illos se extendit qui vxoribus ꝛ cōcubinis temperātur et ad cultum dei multiplicandum sciebant ꝛ volebant vti. Hec autem dispensatio facta est diuina inspiratione in patriarchis et rege dauid quando et quoniam vtrisqꝫ facta est de semine dauid repromissio. Et quia isti erant tanꝙ capita. ꝛ imitandi erāt tanꝙ sancti intellexerunt recte dispensationem ad omnes extendi qui erant imitatores eorum ꝛ mos fuit ex hoc introductus durās vsqꝫ ad christi aduentum.

¶ De pfiguratōe extreme vnctōis

Sacramentuꝫ extreme vnctionis fuit figuratū in multiplici vnctione veteris testamenti. Tūc enim vngebantur reges ꝛ sacerdotes templum et altare et certe cū christianus est propinquus morti. tunc propinquus est: vt sicut rex adipiscatur regnum glorie. vt etiā sicut sacerdos offerat deo sacrificium laudis perpetue: vt etiam in eius anima templo et altari summus pontifex deus colatur. laudetur et honoretur in eternum: ꝛ propter hoc vngitur christianus cum est propinquus morti. Ungebātur etiaꝫ antiquitus pugiles. ꝛ sic christianus in morte. quia aggreditur bellum fortissimum. tūc enim ipm hostis impetit vehementius: propter quod oportet ipsuꝫ tanꝙ strēnuum pugilem strenue dimicare. Ungebantur etiā antiquitus spon

se cum viris tradebantur. Unde et vxor ab vngendo dicitur. eo q vngeretur. et certe anima christiani cum debet exire de corpore debet tradi celesti sposo. et traduci in tabernaculũ eius: vt eius castis amplexibus perpetuo delectetur.

¶ De prefiguratione septem donorum spiritussancti.

Septem autẽ dona de quibus dicitur Isa. xi. figurata sunt per septem crines capitis samsonis: quibus rasis ab eo recessit fortitudo Judicũ. xvi. et vere exclusis a capite hominis. i. ab anima septem donis spiritussancti recedit ab homine fortitudo. Figurãt etiam sm expositionẽ Gre. go. per septem filios iob. Job. i. per dona enim spiritussancti adoptatur homo in filium dei perfectissime. vt sit dignus hereditate superna.

¶ De prefiguratione septẽ vtutũ.

Septem autẽ virtutes figurantur per septem dies: quib9 deus cuncta fecit opera et postea quieuit quia per virtutes illuminatur anima et in ipsis quiescit cum per ipsas perueniatur ad requiem spiritualem in presenti et eternam in futuro. Figurantur etiam per septẽ dies festiuitatum legalium. per ipsas enĩ anima solemnizat. colit deũ et a vitijs cessat. Figurantur etiã per illas septem mulieres. de quibus Isa. iiij. Apprehenderunt septem mulieres virum vnũ &c. Nemo enĩ est vir: nec vir vnus vnitate gratie: nisi quem iste domine apprehendunt.

¶ De prefiguratione septem bonorum spiritualium. et primo bonitatis crucis in passione christi.

Hunc etiam alia bõa spiritualia que multũ valent ad superationẽ hostiũ ac etiã ad purgationem viciorum. Primũ est virt9 crucis et passiõis xpi que fuit figurata in baculo dd. et in. v. lapidibus quos accepit de torrente: cum quibus occidit philisteum i. Reg. xvij. baculus crucem figurabat. v. lapides. v. plagas iesu q̃s christianus cum funda sue considerationis debet contra demones facere. et sic debellabitur hostis.

¶ De prefiguratione bonitatis et orationis matris iesu christi.

Secundum autẽ bonum est virtus oratio matris christi q̃ fuit figurata per Judith q̃ holofernem occidit Judith. xiij. et

hester que amā ꝛ hostes populi israel occidi procurauit. vide in libro hester et per iahel que sisaram percussit. Iudi.iiij.ꝛ per bersabee matrē salomonis.de qua.iij.Reg.ij.ipsa enim et si fuit sponsa dei patris sicut hester assueri.fuit tamen vere mater veri salomonis cui dicit filius suus illud verbum quod dixit salomon matri sue.iij.Reg.ij.Pete mater mea quod vis: neqꝫ enim phas est vt auertam faciem tuam.Omnia etiam que salomon dicit in laudem spōse in lib.Cāti.de gloriosa matre domini spiritualiter exponuntur.

¶De prefiguratiōe bonitatis virtutis: potestatis siue auctoritatis ecclesie in orando.

Ertiū bonū est virtus potestas siue auctoritas ecclesie: cuius oratio summe placet deo Est enī ipsa vnica sponsa xpi cui dixit sponsus Cāti.ij. Ostende mihi faciem tuā.sonet vox tua in auribus meis.vox enim tua dulcis ꝛ facies tua decora.

¶De prefiguratione virtutis orationis sanctorum noui testamenti.

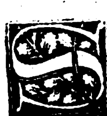
Uartū bonū est oratio sanctorū noui testamēti qui iam cū xpo regnant: scꝫ apostolorum qui fuerūt figurati i sanctis patriarchis et pphetis.nam sancti patriarche factis ꝛ pphete dictis gratiam noui testamenti prefigrarunt et meritis populum deo reconciliare efficaciter meruerunt.de quibus Isa.xxvij.Qui ingrediūtur impetu ad iacob.florebit ꝛ germinabit israel.implebunt facieꝫ orbis semine ꝛc. Sanctorū martyrum qui fuerunt figurati in sanctis machabeis: qui interpretantur victoriosi. fuerunt enim re et nomine victores. Sanctorum confessorum qui fuerunt figurati in filijs pphetarū.de quib⁹ in.i.ꝛ.ij.Regū. Sanctorum et sanctarum virginum qui fuerunt figurati in abel.qui fuit primus virgo de quo Gen.iiij. Et in filia iepte.Iudi.xi. Et in abysag sunamite q̄ fouit Dauid regē.de q.iij.Reg.i.

¶De prefiguratione bonorum pastorum ecclesie.

Uintū autēꝫ bonum est sedulitas bonorum pastoruꝫ ecclesie: qui fuerunt figurati per Moysen Iosue ꝛ Dauid. Illi enī orādo ꝯmaxime ꝛ nihilomin⁹ operādo ꝓstrauerūt hostes.Uide quō moyses orādo ꝓstrauit amalech.Exo.xvij.Sic ꝛ boni pastores eccl'ie orādo ꝛ operando.docēdo ꝛ lucis exēpla ministrādo hostes eccl'ie superāt ꝛ p ipsos sub diti ad sanctitatē opera ꝓuocant:

De prefiguratione bonitatis diuine inspirationis.

Sextũ bonuȝ est diuina inspiratio q̃ etiã indulcorat huius immodi amaritudinem: et illustrat animam contra errorum caliginem. Quantũ ad primũ figurat per illud lignum quod ostẽdit dñs moysi: qđ cum in aquis missuȝ fuisset. in dulcedinem verse sunt. Exo. xv. Quantũ ad secundũ figuratur per fauum mellis: quem gustauit Jonathas ꝛ illuminati sunt oculi eius. i. Regum. xiiij. Que etiam figuratur per angelũ dñi qui descendit in fornacẽ ꝛc. Dan. iij. quoniam refrigerat concupiscentiam.

De prefiguratione bonitatis discrete considerationis hominis.

Septimũ bonũ est discreta hoĩs cõsideratio. debet enim homo sepe considerare et ad memoriam reducere. vij. christi beneficia. vij. matris gaudia. vij. effusiones sanguinis iesu. vij. ordines sanctorũ qui sunt in patria. vij. offensas: quibus offendũt homines deũ. per. vij. peccata mortalia. vij. plagas nouissimas. de quib⁹ Job. Apoca. xv. per quas intelliguntur vij. inferni supplicia. vij. dotes glorie quas merentur electi. per. vij. opera misericordie. vij. sanctorum ordines figurantur per septem boues pulchras ꝛ crassas: ꝛ septem dotes glorie per septẽ spicas plenas ꝛ formosas oẽs: quia reprobi per septẽ fedas boues: ꝛ cõfectas macie: ꝛ septẽ inferni supplicia ꝑ septem spicas percussas vredine de quibus omnibus habet Gen. xli. Per quas septem cõsiderationes ruit mundi vanitas: peccati vilitas: carnis complacentia: ꝛ demonũ fraudulentia. Unde figurantur iste septem cõsideratiões per illos septẽ circuitus quos fecerũt filij israel circa vrbem Iericho ipsos archa dñi precedente. Josue. vi. Sic ꝛ xp̃s qui est archa domini xp̃ianum precedat in presenti exilio sit semꝑ ante sue mẽtis oculos: ꝛ sic septẽ circuitus ꝛ septẽ considerationes predictas faciat q̃tum ad ipsum mũdi vanitas destruet. Apparet igit ex premissis q̃ ſm q̃ dicit appostolus ad Hebreos. ix. Facta in veteri testamẽto fuerunt parabole instantis tẽporis: ꝛ sic omnia in figuram contingebant illis. i. Chorinthiorum. x. Et sic patet primũ principale huius considerationis tertie.

De prefiguratiõe correctionis nostre in tempore gratie.

Circa secũdum huius tertij puncti est sciẽdum q̃ tẽpus gratie vt dictũ est. est tp̃s peccata corrigendi ꝛ cauendi ad

que multum valent peccata veterum que punita fuerunt tēporaliter In quorum quidem punitionibus figurabatur punitio xpianorū sempiterna si comittant similia.

¶ De prefiguratione correctionis superbie.

Ad correctionē enim superbie et inobedientie multū valet moralis Adam figura in tunicis pelliceis eiusq eiectio de paradiso. que ipse et vxor sua meruerunt pro se et cunctis posteris suis pro eo q consentiētes suggestioni dyaboli superbi et inobediētes fuerunt. Ad hoc etiam multū valet expulsio Saul de regno qui ꝑpter superbiam et inobedientiā regnū israel amisit sicut de hoc habetur. i. regū. xv. et. xvi. Ad hoc etiā multū valet suspensio Absalonis in quercu. qui propter superbiam et ambitionē regnandi suspensus in quercu. fuit a Joab interfectus ij. Reg. xviij. Multum etiam valet ad hoc plaga cōminata Ezechie propter hoc q quadam ostentatione ostenderat babyloniis oēs thesauros domus sue. iiij. Regū. xx. valet etiam ad hoc mors illorū pricipum quinquagenariorum qui superbe loquentes Helye meruerūt extingui ab igne celesti. iiij. Reg. i.

¶ De prefiguratione correctionis inuidie.

Ad correctionē etiam inuidie multū valet maledictio Cayn q ꝑpter inuidiā abel interfecit. Ge. iiij. reprobatio esau. q fratri suo Jacob inuidens et odio habens sicut dicitur Gene. xxvij. fuit temporaliter reprobatus. Valꝫ ad hoc tribulatio quam passi fuerunt filij Jacob qui inuidētes ioseph. Ipsumq odio habentes sicut dicit Gene. xxxvij. sustinuerunt propter hoc tribulationem multiplicem in egypto sub eodem Joseph fratre suo. Valet ēt ad hoc vexatio saul q inuidens Dauid nec rectis oculis ipsum aspicere valens propter hoc quod dixerunt mulieres. percussit Saul mille. et Dauid. x. milia fuit inuasus a maligno spiritu. i. Regū xvi. Ad hoc etiam multuꝫ valet lepra Marie et leuitarum plaga. qe inuidētes murmurauerūt contra moysen. De maria habetur Nume. xij. de leuitis. xvij. Ad hoc etiā multum valet interfectio Adonie qui inuidens salomoni regi israel propter hoc fuit iterfectus. iij. Regū. ij.

¶ De prefiguratione ad correctionē Iracūdie.

Ad correctionē iracūdie valet maledictio Cayn. cui dixit dominus vbi supra. Cur iratus es. quare concidit vultus tuus et cetera. Valet etiam maledictio

fratris symeon et leui. qui irati propter stuprum dine interfecerunt sichimitas. Genesis. xxxiiij. de quibus dixit Jacob maledicendo Ge. xlix. In furore suo occiderunt virum. maledictus furor eorum et cetera. Ualet insuper ad hoc submersio pharaonis et egyptiorum qui turbati et irati propter exitum filiorum israel insecuti fuerunt eos. et tandem submersi sunt in mari rubro. Exod. xiiij. Ualet etiam ad hoc mors nabal de quo dicitur. i. Reg. xxv. quod erat vir durus. maliciosus et pessimus. propterea factum est cor eius emortuum. et ita percussit dominus Nabal. et mortuus est.

¶ Auaricie.

D correctionem etiam peccati auaricie occurrit Achor vel achan qui accepit de anatehemate iericho regulam auream propter suam auariciam et argentum et pallium propter quod fuit lapidatus et cuncta que illius erant igne consumpta Josue. vij. Occurrit etiam achab qui concupiuit iniuste vineam naboth propter quam et ipsum fecit interfici cui dixit helyas in hoc loco in quo linxerunt canes sanguinem naboth lambent sanguinem tuum etc. iij. Reg. xxi. Occurrit insuper giezi qui propter cupiditatem suam et auariciam accepit a naaman tria talenta argenti et vestes mutatorias duplices. propter quod lepra naaman adhesit ei. iiij. Reg. v. voluit etiam vendere gratiam sanitatis Occurrit helyodorus qui volens rapere pecunias que erant in erario fuit verberatus egregie. et positus in gestatoria sella. ij. Mach. iij.

¶ Accidie.

D correctionem autem accidie occurrit dina que peruagans regionem egressa vt videret mulieres illius terre fuit a sichem oppressa. Gen. xxxiiij. Filij israel qui vacantes ocio expectantes moysen fecerunt vitulum. Exod. xxxij. et propter vitulum quem adorauerunt. xxiij. milia fuerunt interfecti. Dauid qui ocians in solario domus concupiuit bersabee cum qua et concubuit et postea vriam virum suum interfici fecit. ij. Reg. xi. Sodoma cuius peccati occasionem dicit propheta fuisse habundantiam diuitiarum ocium et saturitatem panis. Ezech. xvi.

¶ Gule.

D correctionem autem gule occurrunt Eua. Esau. Jonathas. loth. holofernes. filij israel. et sacerdotes bel. propter gulam enim eua maledictionem meruit. Genesis. ij. Esau primogenita vendidit. Genesis xxv. Loth propter hebrietatem incestum commisit. Gene. xx. Jona-

chas patrez offendit. et aliqualiter populum turbauit. i. regũ. xiiij. Holofernes a Judith fuit interfect⁹ Judith. xiij. Sacerdotes belis q̄ deuorabãt que offerebantur a Dario trucidati sunt Dañ. xiiij.

¶ Luxurie.

D correctiõem autem luxurie occurrũt inũdatio diluuij. Gene. vij. ⁊ consumptio. v. ciuitatum. Genesis. xix. Interfectio fichimitarũ propter dinaz. Genesis. xxxiiij. Peritio filiorum israel in deserto qui fuerunt fornicati cũ madianitis. ⁊ ideo multi fuerũt percussi. Nume. xxv. Destructio tribus beniamyn qui propter vxorem leuite quã abutendo interfecerunt quasi omnino consumpti fuerunt Iud. xix. ⁊. xx. cap. Infortunium dauid cui ꝓpter vxorem vrie hoc contingit ꝙ absalon filius suus ingressus fuit ad cõcubinas suas. ij. Regũ. xvi. sic propheta ei predixerat. ij. Regũ. xij. Interfectio amõ propter thamar sororem suam. ij. Regũ. xiij. Infatuatio sansonis. Iudi. xvi. Apostasia salomonis cuius cor fuit depratum per mulieres. iij. Regũ. xi. Interfectio presbyterorũ qui cõcupierunt susannã. Daniel. xiij.

¶ Idolatrie.

D correctionez ydolatrie occurrit illud Exod. xxxij. Sedit populus manducare et bibere et surrexit ludere. i. coram vitulo conflatili choreas ducere vl' ludere. i. ad instar puerorum vitulum adorare. qui opere fusorio factus erat. Pueri enim fingunt sibi de luto quedã ydola q̄ postea pueriliter adorant vnde nihil aliud fuit ludere coram vitulo ꝙ ydolum factum adorare et ibidem dicitur ꝙ leuite de mandato Moysi propter hoc peccatũ interfecerunt quasi. xxiij. milia hominum. Illud etiã occurrit de hoc idem ꝙ quasi omnia flagella et captiuitates populi israelitici fuerunt propter ydolatrie scelus: hoc dictum ad primum preceptũ. ¶ Ad correctionem blasphemie que est cõtra secundũ preceptum habes lapidationez blasphemi. Leui. xxiiij. ¶ Ad correctionem violantiũ sabbatũ habes punitionẽ illi⁹ q̄ ligna i sabbato colligebat. vid' Nũe. xv. hoc dictũ ad tertium preceptũ ¶ Ad correctionem vero temeritatis vsurpantium officia ministrorum ecclesie habes percussionem oze qui archam tetigit. ij. Regũ. vi. leprã ozie qui thura incẽdebat ij. Paral. xxvi. ¶ Ad correctionez inhonorantiũ parentes habes maledictionem cham qui irrisit patri suo. genesis. ix. Et maledictionem ruben qui fedauit cubile patris sui cui dixit pater. non crescas. Genesis. xlix. Maledictionem absalonis qui expulit patrez suuz de therusalẽ ⁊ polluit concubinas eius. vbi supra. ¶ Ad correctionẽ homicidij habes iterfectionẽ illoꝝ

50. absalon

qui interfecerunt isboseth.ij.regū.iiij.ꝛ interfectionem Joab qui abner et amasan interfecerat de quo iij.Reg.ij. ¶ Ad correctionem mechie habes multa que supra statim dicta sunt. ¶ Ad correctionem furti habes lapidationem presbyterorum. Danielis.xiij. ¶ Duo vltima precepta non habuerunt penā determinataꝫ in lege. Idcirco q̄uis transgressio ipsorum sit peccatum mortale ac mortis eterne meritum ipsorum tamen punitio nō fuit alicubi in scriptura veteri figurata.

¶ De prefiguratione ad correctione malorum principum.

D correctiōeꝫ autem maloruꝫ principum occurrit pharao propter quē egyptus periit. Exod.xiiij. Occurrit roboan propter queꝫ regnū israel scissum fuit.iij. Regū.xij. Itē sennacherib propter cuius maliciam et superbiaꝫ percussit angelus domini.clxxxv.milia assyrioꝝ.iiij.regū.xix. Occurrit etiam nabuchodō. qui ꝓpter maliciam suam fuit quasi conuersus in bestiaꝫ. Daniel.iiij. Item antiochus de quo dicitur.ij. Mach.ix.ꝙ de ipsius corpore vermes scaturiebāt. ꝛ infra dicitur ꝙ homicida et blasphemus miserabili vita functus est. Occurrit etiā trāslatio regnoꝝ de gente in gēteꝫ que maxime ascribitur et attribuitur malitie principū Eccli.x.

¶ De prefiguratione ad correctione maloꝝ prelatoruꝫ.

D correctioneꝫ malorum prelatoruꝫ occurrit heli q̄ fuit negligens in correctione filioruꝫ qui de sella corruens mortuus fuit. multaqꝫ mala populo acciderūt.i.Regū.iiij.

¶ De prefiguratione ad correctione malorum sacerdotum.

D correctioneꝫ malorum sacerdotū occurrunt filij hely ofni et phinees, qui nescientes sacerdotis officiū.i.Reg.ij. corruerunt in precio.i.Regū.iiij occurrunt etiaꝫ nadab et abiu qui obtulerunt igneꝫ alienū.et ideo fuerunt a domino percussi.deuorauitqꝫ eos ignis. Leuit.x. Ignem alienum offerunt sacerdotes auari et luxuriosi quos gehēne incendium deuorabit.

¶ De prefiguratione ad correctione omniū predictorum.

D correctioneꝫ omnium predictoruꝫ occurrit considerare virtutes sanctoꝝ veteris testamenti videlicet iusticiā noe. de qua Ge.vi. Fidē ꝛ obediētiā abrahe. de fide hēs Ge.xv. et obedientia. Ge.

xxiij. Item de virtute eius et pace quā voluit habere cū Loth. hēs Ge. xiij. Occurrit secundo cōsiderare simplicitatem iacob. Ge. xxv. Castitatē ioseph. ge. xxxix. Humilitatem dauid hēs in multis locis i. Regū. Ieiunium Moysi de quo Exo. xxiiij. Ieiuniū helye. de quo iij. Reg. xix. Abstinētiā Judith vide in libro illo Danielis ⁊ sociorū eius. Dan̄. i. zelū phinees q̄ interfecit fornicatorem. Nume. xxv. et Mathathie. qui trucidauit sacrificātē super arā. i. Mach. ij. Occurrit etiam cōsiderare sedulitatē laborādi Ruth. et largitatē Booz. vide in libro ruth. Patiētiā Job. ⁊ Thobie vide in libris eorū. Occurrit etiā ꝯsiderare zelū Samuelis qui interfecit regem Agab. i. Reg. xv. et helye qui interfecit sacerdotes Baal. iij. Reg. xviij. Occurrit etiā cōsiderare strenuitatem machabeorum et martyriū Eleazari. ⁊ illoꝝ. vij. fratrum. ij. Macha. vi. ⁊. vij. Sic ergo patz ꝙ bn̄ dixit apl'us ꝙ facta veteris testamenti scripta sunt ad correctionē nostraꝫ Dicit enim apostolus. i. Corinth. xi. dum iudicamur aūt a dn̄o corripimur vt nō cū hoc mundo dānemur. Sed multum terribile est qđ scriptura dicit ꝙ difficile est corrigere quē deus despexerit. Eccl's. vij. vere signum est diuine despectionis quādo homo a malis suis nō corrigitur qui totiens et in tot locis corripit per scripturas. Patet ergo clarissime ex his que dcā sunt in hac tertia cōsideratione ꝙ omnia que predicamus de christo iesu. oīa credenda. omnia cauenda omnis inimicoꝝ spiritualium malicia: omnis virtutis sacramentoꝝ ⁊ efficacia. oīa predicta et alia fuerunt in lege et prophetis et psalmis prefigurata. et ad nostram correctionem scripta. quia omnia illa in figura contingebant illis. i. Corinthiorum. x.

¶ Quia omnia scripta de venturo Messia impleta sunt in iesu xp̄o.

Quart' pūctus et vltimus huius terrii articuli est videre quomodo oīa que scripta erant de messia vēturo fuerunt impleta in christo iesu saluatore nr̄o ⁊ ideo ipse verus messias nec ali' expectandus. Pro cuius claro intellectu aperiuntur. xij. Thesauri. Primus erit de tempore aduentus christi. Secundus de eius ꝓgenie Tertius de assimilatione. Quart' de loco natiuitatis. Quintus de eius nomine. Sextus de eius veneratione. Septimus de modo viuendi. Octauus de modo moriendi. Non' de causa mortis. Decim' de eius resurrectione. Undecimus de premio credentium. Duodecimus de pena persequētium in presenti et in futuro.

¶ Quia verus messias debebat venire in destructione secūdi tēpli et ablatiōe sceptri israel. ⁊ ipletione lxx. ebdomadaꝝ danielis.

PRim⁹ thezaurus aperitur de tēpore aduentus messie. qđ sacra scriptura pronūciauit et specifice determinauit. Pro cuius declaratione hic adducam quattuor testimonia. Primuȝ est testimonium prophetaruȝ: secūdum glosas Talmuth. licȝ in illo libro reperiantur multe vanitates τ abhominationes et hereses. nō soluȝ contra legē euangelicā: ſȝ etiaȝ contra essentiaȝ diuinam. τ contra legem scripture ac cōtra legeȝ nature vt suo loco videbitur propter que puniri deberent. Veruntamē ad conuincendam maliciaȝ eoruȝ proprijs auctoritatibus suorum doctorum concludetur aduentus messie sicut optime fuit disputatū cum sapientibus eorum et conclusuȝ τ determinatum coram summo pontifice Benedicto. xiij. Presentibus pluribus cardinalibus. prelatis τ magistris in theologia. et alijs multis notabilib⁹ personis. Anno domini. M. cccc xij. xviij. pontificatus eiusdeȝ summi pontificis. Secundum est testimonium inquisitionis iudeorum. Tertium erit testimoniū iosephi. hystoriographi eorum. Quartuȝ erit testimoniuȝ Pylati qui eum tradidit crucifigēduȝ arbitrio eorum. ¶ De primo dico ꝙ tēpus assignatuȝ aduentus messie erat in fine secundi templi Jherusalem pauloante destructionem eiusdē templi: vt patet Malachie iij vbi dicitur. Ecce ego mitto angelum meum. et preparabit viam ante faciem meam τ statim veniet ad templum sanctum suum dominator quem vos queritis: et angelus testamenti quē vos vultis Ecce venit dicit dominus exercituuȝ In dicto textu sunt tria vocabula que significant suum aduentū multuȝ prope. Primum est ecce. quod ostendit rem presentem ante nos. Secundum est statim: quod ostendit rem breuissimam vel sine tempore. Tertium est ecce venit. Iteȝ quando dixit ad templum suum ostendit ꝙ in hora sui aduent⁹ erit templum edificatum et in bono statu per cōtrarium illius quod credunt iudei qui dicunt ꝙ quādo ipse veniet: inueniet eos in captiuitate τ templuȝ desertū. Itē secundo sicut dixit Isa. ca. lvi. Hec dicit dñs. Custodite iudiciū τ facite iusticiā ꝙ iuxta est salus mea vt veniat et iusticia mea vt reueletur. τ declarant doctores hebreoȝ in beresit raba. i. genesi magno. Rabi mosse darsan quid voluit dicere. iuxta est salus mea. vt vēiat τ iusticia mea vt reueletur: hoc dicitur pro rege messia. propter quod dixit Daniel capitulo. ix. τ adducat iusticia sempiterna. Item tertio dixit. zach. ix. Exulta satis filia syon. iubila filia iherusalem. Ecce rex tuus veniet tibi iustus τ saluator ipse pauper et ascendens super asinam et super pullum filiuȝ asine. In quo dixit ecce rex tuus ostēdit eius aduentum breuissimum. Et quod restat in hoc textu ostendit ꝙ loquit

de christo iesu: quia in tali habitu intrauit in hierusalem. Multũ facit admirari quomodo omnes isti prophete fuerunt cõcordes: vt omnes vna voce dicerent aduentum messie esse tam propinquissime et ꝙ postmodum retro cesserit tanto tempore a tempore vltimo predictorum prophetarum vsq; hodie cum transierint iam vltra mille septingenti anni. Inuenimus enim balaam Numei.xxiiij. dixisse ꝓphetando pro rege dauid. videbo eum sed non modo intuebor illum. sed non prope et ab eo vsq; ad dauid non fuerunt nisi quadringenti anni modicum plus. Quare per vim habemus dicere ꝙ pauco tempore post dictos prophetas habebat eẽ aduẽtus messie. Dicet iudeus per dicta prophetarum bene ostenditur esse aduentus messie in breui. sed quomodo probabitur ei ꝙ ille aduentus fuit in fine templi secũdi in eadem hora qua fuit aduẽtus iesu christi. Dico ꝙ hoc ostenditur multum bene multis auctenticis prophetijs et rationibus. ⁊ primo per Isa.cap.ix. qui dixit. Paruulus enim natus est nobis. ⁊ filius datus est nobis. Et factus est principatus super humeros eius. ⁊ vocabitur nomen eius admirabilis. consiliarius deus fortis pater futuri seculi. princeps pacis. multiplicabitur ei⁹ imperiũ ⁊ pacis nõ erit finis. Nõ est dubiũ quin ista ꝓphetia loquatur de messia: quia impossibile est aliquez hominẽ carnalem in quo nõ sit diuina natura intitulari tam excellentissimis titulis. Item quia ipsimet doctores hebreorum dicunt hoc in prologo hecarabeti idest lamentationis magne. Ubi dicit rabi Oze galileus in noĩe messie ẽ pax. q2 sic scriptũ est pater futuri seculi: princeps pacis. Itez in libro canhedrin in capitulo quod incipit totus israel. Dicit rabi thauhum. Que est ratio ꝙ quecunq; men que est in medio vocabuli est apta ⁊ hec est clausa. Respondet quia deus voluit facere de Ezechia messiam: et venit virtus iudicialis ⁊ dixit ante deum saluatorem mundi. Dauid qui dixit ante te: tot cantica: ⁊ tot laudes: non facis messiam et Ezechiam pro quo fecisti tot miracula: et non dixisti vnum canticum ante facies messiam: et ideo deus clausit men. Et illa hora exiuit filia vocis. id est vna reuelatio et dixit secretum meum mihi: secretum meum mihi: ve mihi. Et declarat rabi Salomon ꝙ dicebat deus hoc secretum de aduentu messie meum est. Et qđ propheta respondit. ve mihi vult dicere. O miser quando veniet ille messias. ¶ Et ꝓdicta auctoritate possimus elicere tres ꝯclusiões. Prima ꝙ messias est ipsemet de⁹: q2 ꝓdicti tituli nõ possunt iustificari nisi de ipsomet deo. Scđa cõclusio est ꝙ messias natus est de maria existẽte virgĩe: q2 illa littera men. posita in verbo multiplicabitur. quod in hebraico dicitur lemarbe ostendit nomen eius: quod est in

hebraico merien. In latino maria ambo noia incipiũt in illa littera men: sed in recta scripta quasi cursu naturali debebat esse men aperta. Inſtrumvero est clausa per cõtrariũ τ contra naturã totius scripture ostẽdit dictã merien vel mariã esse clausam siue virginẽ. Sic eni ɔtra cursum nature cõcepit et peperit. q2 nõ ex virili semine: sed mystico spiramine. Tertia cõclusio est que ad propositum facit ꝙ dictamen clausa ostendit tempus aduentus messie punctualiter: q2 hec prophetia fuit dicta ĩ quarto anno regis Achaz. et ab illo anno vsq3 ad destructionẽ p2imi tẽpli que facta fuit. xi. anno regis Sedechie transierũt. cl. anni. Itez durauit captiuitas babylonie. lxx. annis. Temp9 scdm̃ ꝙ edificauit neemias durauit. ccccxx. ãnis si subtrahamus. xl. annos qui trãsierũt a passiõe xp̃i vsq3 ad destructionẽ templi per Titũ remanent sexcẽti anni ĩ q̃ transierunt ab horã in qua dicta fuit predicta ꝓphetia vsq3 ad passionem xp̃i: et tantũ sumat men clausa in nũero ꝑm hebreos. cuius figura in habedario hebreorũ hec est: ex quibus seqtur ꝙ in illa men clausa ostẽdit nobis de9 illa dño secreta cum dixit. Secretum meum mihi. Secretum meum mihi. Primuz ꝙ mater messie debebat esse maria siue virgo. Secundo ꝙ tempus saluationis aduentus messie fuit punctualiter sexcentorum annorum a reuelatione prophetie vsq3 ad passionem saluatoris. Iterum potest idem probari in vna auctoritate que est in medrasttuphin. i. glosa psalteriũ vbi dicit rabi. Iohanam tribus annis cum dimidio stetit gloria domini in monte oliueti dando voces τ dicendo. Querite dominum dum inueniri potest: inuocate eum dum prope est Isa. lv. Item dixit in hereсit raba. i. in generi magno rabi mosse darsan. Quid voluit dicere salomon in cãticis canticorũ cap. i. qñ dixit. Exultauimus τ letabimur in te: qñ hoc erit. Quãdo pedes dei stabũt in monte oliueti illa hora erimus nos leti. Dico ꝙ manifeste apparet. q2 isti tres anni cum dimidio sunt illa dimidia ebdomada quam dixit Daniel pro messia. Confirmauit aũt pactum multis. Inuenim9 eni ꝙ sic fuit: q2 saluator noster recepit baptismũ in etate. xxx. annorũ: τ deinde vsq3 ad tẽpus passionis fuerunt quasi tres anni cũ dimidio: quib9 ambulauit per galileã τ per montem oliueti conuocando homines ad penitentiam. τ respectu huius dicebat predicta verba Isa. recitata per rabi Ioanni: scз. Querite dñm dum τc. vt supra. Itez potest probari manifeste ꝙ aduent9 messie debet esse in predicto tempore per auctoritatem quandam que est in libro canhedrin. in cap. quod incipit. Totus israel: et in libro Abadazara capi. i. vbi dicit. sic legitur ĩ studio helie. Sex mille anni est mundus duo milia vanitatis. duo milia legis: τ duo mi-

lia messie. Sed propter peccata nostra iam sunt extra magna pars. Iterum in eodem capitulo dixit Helias rabi iuda: non est minus mundus quam quinquaginta quinque iubilei. In ultimo iubileo veniet filius david. glosa. Rabi salomon istud summat quattuor mille ducenti et quinquaginta anni: et in ultimo iubileo filius david veniet. Notum est quod mors messie fuit circa tempus: quando impleti sunt quattuor mille anni a creatione mundi. Et posito quod non inveniatur punctualiter quod essent illa hora quattuor mille anni non est mirum: quia maior decomputatio quam sit hec invenitur in verbis dei: in textu legis cum deus dixit abrae. Scias quod futurum est semen tuum in captivitate in terra aliena quadringentis annis. Et quando fuerunt liberati dicit textus: quod steterant ccccxx. annis. Et postquam bene visitavimus computum: invenimus. quod ex quo Iacob descendit in egyptum usque quo fuerunt liberati per manus moysi non transierunt nisi ccx. anni. Item si bene numeramus computum invenimus quod subiectio captivitatis non fuit nisi quasi centum anni. ergo secundum hoc non est mirum si doctor divisit sex mille annos de duobus in duobus milibus. ergo facta acciderunt circa illam divisionem modicum plus vel minus. Et posito quod dicat aliquis quod secundum auctoritatem illam tempus adventus redemptoris deberet esse in plenitudine quattuor milium annorum post destructionem templi intantum quod salvatio foret ducentis annis anticipata ante computum doctoris. Dico quod est mirabile: quia Esa. in fine capituli. lx. illud prenosticavit dicendo. Ego dominus in tempore subito faciam istud et qui habent oculos ad videndum possunt intelligere quod rationabilius est: quod adventu salvatoris anticiparetur ex gratia dei ducentis annis ante tempus suum: quam in preteritum transeundo mille ducenti anni post quattuor mille non veniendo. Iterum ad ampliorem probationem dicte conclusionis invenimus quod dicit Talmuth hierusalem ista in libro beraoht i capitulo haicore et me qua rabeti. id est lamentatio magna: dicit sic. Accidit uni iudeo qui stabat laborando quod dedit mugitum bos transitque unus arabs: audivitque vocem bovis et dixit iudee fili iudei. Solue: solue: solue: tuos boves et tuum apparatum: quia sanctuarium vestrum destruitur. Iterum bos dedit secundum mugitum: et dixit ei arabs iudee fili iudei liga tuos boves et prepara illos: quia natus est rex messias. Et dixit ei iudeus quod est nomen suum. Respondit menahen. id est consolator. Dixitque ei iterum iudeus. Et quomodo est nomen sui patris. Dixit ei. Ezechias: id est fortitudo dei: dixit iterum iudeus. Et ubi est natus dixit ei. In bethleem iude. Dicit rabi abon. Et quid oportet discere ab arabibus quod textus clarus est

in Esaia.x. qui dicit. Libanus cū excelsis cadet: et dicit statim post Et egredietur virga de radice yesse. ¶ Ex predicta auctoritate eliciuntur et multum bene quattuor conclusiones. Prima quia aduentus messie fuit circa destructionem templi. Secunda quod messie nomen est menahen quod sonat in hebraico consolator: quia per manum eius fuit consolatum genus humanum de peccato Adam. Tertia quod est filius dei: quia nomen patris quod hic intitulat ipse quod est ezechias significat in hebraico idem quod deus fortis. Quarta quod natus est in bethlee3. Item dixit Talmuth in beresit Raba antiqua dicit rabi Simuel filius nahaman. Unde probabis tu quod in die in quo fuit destructio templi in illa die natus est messias: de quo dixit. Esa. c. vlti. Ante quam parturiret peperit: antequam veniret partus etiam peperit masculum in hora qua fuit destructio templi dederūt voces israel sicut mulier existens in partu: et dicit ionathas in translatione chaldaica antequam ei veniret angustia fuit saluata: et antequam veniret dolores partus reuelatus est rex messias. Itē dicit in eodem libro rabi simuel filius Johannā semel ibat Helias per viam in die qua fuit destructū templum: et audiuit vnam filam vocis: id est reuelationem clamantem et dicentem. Templum sanctū vadat ad destructionem quando illud audiuit helyas imaginatus est quomodo posset destruere mundum: et iens inuenit homines arātes et seminantes: et dixit eis. Deus est iratus contra mundum: et vult destruere domum suam et captiuare suos filios inter gentes: et vos intromittitis vosipsos inuitis temporalibus. Exiuit altera reuelatio et dixit. Dimitte eos facere: quia iam natus est saluator israel. Dixit ipse et vbi est ille: dictum est illi. In bethleem iude. Iuit illuc et inuenit mulierem quandam sedētem in porta domus sue: et filium eius inuolutum in sanguine: et iacentem ante eam: dixitque ei filia. Filium peperisti: et dixit sic. Et ait ei. Et quid est hoc quod sic est inuolutus in sanguine. Respondit grande malum est: quia in die in quo natus est destructum est templum. Dixitque ei. Surge filia et accipe eum: quia per manum suam debet esse magna saluatio. In illa hora surrexit mater et accepit puerum: et ipse recessit inde vsque ad quinque annos: et in fine quinque annorum dixit. Ibo et videbo saluatorem israel: si nutritur in forma regum vel angelorum. Iuit ergo et inuenit mulierem in porta domus sue: et dixit ei filia. Quid est de illo puero. Respondit rabi. Nonne dixi tibi quod cum malo nutritur: quia in die qua natus est fuit templum destructum: et vltra hoc: quia habet pedes nō ambulat: oculos habet et non videt: aures habet et nō audit: os habet et non loquitur: et sic sedet sicut vnus lapis: et dum ipse loqueretur cum ea insufflaui

ventus a quattuor partib⁹ mũdi et proiecit eum in mari magno: et ea hora Helyas scidit vestimenta sua et euulsit capillos suos: et dixit ve quia perdita est saluatio israel. Et exiuit vna filia vocis id est reuelatio: et dixit Helya. Nõ est sicut tu cogitas: sed quattuor centis annis habitabit in mari magno: et lxxx. annis vbi ascẽdit fumus circa filios Chore. et lxxx. annis in porta rome quod remanet annoꝝ per omnes ciuitates vsq; ad finẽ. Ecce quomodo apparet manifeste ex omnibus predictis auctoritatibus aduentũ messie esse in destructione templi. ¶ Sed iudeus poterit arguere dicendo: ꝙ predicte auctoritates probãt aduentuz et destructionem fuisse eadem die: sed veritas non est sic. quia a die passionis vsq; ad destructionem transierunt. xl. anni. Hic potest dari optime duplex responsio. Prima ꝙ istud nomen dies accipi potest tripliciter. scilicet stricte: large: et largissime. Primo accipitur prout sol est supra orizontem. Secundo accipitur pro. xxiiij. horis. Tertio accipitur pro tempore sicut inuenimus in Esa. ca. xix. vsq; ad. xxxix. Ubi sepe fit mentio de hoc nomine dies et necessario habet accipi pro maiori tempore ꝙ est annorum. Secunda responsio est ꝙ si templũ bene durauit post passionem quadraginta annis: veritas tamen est ꝙ in hora passionis perdidit templũ oẽm sanctitatem suam et cessauerunt omnia miracula que fiebant in eo. Nolite ergo querere o iudei maiorem destructionem ꝙ illam. Unde dicit Thalmuth in libro de Joma in capitulo quod incipit septem dies legunt magistri decez miracula q̃ facta erant in domo sancta. scilz ꝙ abortiuit ex odore carnis sctẽ. Non fetebat caro sancta aliquo tẽpore: nunꝙ apparuit musca in tẽplo: nunꝙ accidit pollutio sacramenti magno in die indulgentiarum. Nunꝙ inuenta est macula in pane propositiõis: et licet pedes starẽt in templo cum habebat hu milliari spaciosi inueniebantur. Nunꝙ nocuit serpens nec alacerni hierusalem. Nunꝙ dixit vir socio suo strictum hospitiuz habuit in hierusalez. Nunꝙ fuit sufficiẽs pluuia ad extinguendum ignem altaris. Et nunꝙ fuerunt sufficiẽtes venti ad torquendum pilare fumi quod ascendebat de altari. Et dicit trãsmaya et adhuc plres: quia partes vasorum terrenorum que frangebantur in templo fundebantur in eodem loco: et dicit abaye: et adhuc plume auiũ sacrificij et cinis altaris incensi omnia fundebantur in loco suo. et totum hoc cessauit. xl. annis ante destructionẽ templi: sicut scriptum est. Signa nostra non vidimus non est vltra propheta neq; apud nos est sciens vsq;quo. ps. lxxiij. Item dicitur in eodem libro: legunt magistri ꝙ. xl. annis in quibus administrauit symeon iustus omni hora vẽiebat sors dei ad manuz dexte-

ram.sed extunc aliquando in dexte
ra aliquādo in sinistra. Item clco
polone efficiebatur albus aliquan
do non. Item candela que erat in
occidente templi omni hora erat
incensa:sed extunc aliquando incē
sa.et aliquādo extincta. Itē ignis
altaris excedebat per seipsum et
non erat necesse sacerdotibus mit
tere ligna:nisi bis in die solum:vt
affirmaret preceptum q̄ habebat
sacerdos de mittēdo ligna. Leuit.
vi. Sed et illo tunc aliquando ex-
cedebant aliquādo non intantū q̄
sacerdotes non cessabant ponere
ligna tota die. Itē dicitur in Tal-
muth hierosolomcrista.in libro de
yoma.in ca.quod incipit duo hyrci
legūt magistri.q̄.xl.annis ante de
structionem templi inueniebāt ex-
tinctam candelam que erat in occi
dente et copolane stabat semꝑ ru-
beus:ꝛ sors dei veniebat ad manū
sinistram:ꝛ claudebant portas tē-
pli in sero et inueniebant eas aper
tas de mane. et dixit rabi Iohan-
ni filius zachai.Templum:templū
quare nō terreris. iam scimus q̄ tu?
finis debet esse destructio. quia ꝑ
te prophetauit zacharias.cap.xi.
Aperi libane portas tuas ꝛ come-
dat ignis cedros tuos. Ecce ergo
clarissime quomodo.xl.annis ante
destructionem qua hora fuit christi
passio cessarunt omnia miracula et
perdidit templum sanctitatē suā.
Et nō solū tunc dicta miracula ces
sauerūt.sed eadē hora amotum fuit
sceptrū iuda.ſm illud qd̄ ꝓpheta
uit iacob.ꝛ scriptū est in libro can-
hedrin. in ca.qd̄ incipit haudbod
qui et in libro de abdozara. in ca.i.
dicunt sic.legunt magistri.q̄.xl.an
nis ante destructionē tēpli fuerūt
amoti canhedrin.i.lxx.iudices con
sistorij gazit:ꝛ fuerunt positi in ha
mith.declarat Rabi sichim. locus
erat in hierusalem qui vocabatur
hamith.dicit rabiadin.ꝛ ex illo tūc
nunq̄ amplius iudicarunt iudiciū
criminale:quia iudiciū criminale
non poterat fieri nisi in consistorio
gazit:ꝛ dicit rabi mosse darsan q̄
non auferetur sceptrū de iuda.hoc
dicitur ꝓpter cōsistorium gazit qd̄
erat in terra iuda:ꝛ dux de femore
eius.isti sunt canhedrin qui erant
sedentes in cōsistorio Gazit. quod
erat in terra iuda:ꝛ dixit sic Iacob
canhedrin.qui stabant sedentes in
consistorio gazit nunq̄ erant amo-
ti a terra iuda iudicādo iudicia cri
minalia quousq̄ veniat syso q̄ est
messias:ꝛ dicit rabi ra chanum qui
fuerunt amoti a consistorio canhe-
drim gazit:et fuit eis amota pote
stas iudicandi iudicium criminale
consueuerunt saccos super coria sua.
ꝛ euulserunt capillos suos:ꝛ dixe-
runt ve nobis:quia amotum est sce
ptrum iuda ꝛ filius dauid non ve
nit. Qui multū non est corde cecus
bene potest videre clarissime quo-
modo sequitur ex omnibus supra-
dictis auctoritatibꝰ aduētus mes-
sie pro illa hora. ¶ Uerūtamen pro
maiori sanctificatione potest vide
ri hec veritas ex magna publica-
tione:que ibat ex ore omnium gen-
tium eo tempore de aduētu messie

intantū q̄ quia viderunt illa hora regere vnum qui regnabat in ciuitate iude qui dicebat̄ biter q̄ erat homo magne fortitudinis: ⁊ victor preliorum cuius nomen erat bacoziba. statim reputauerūt eū messiā intelligentes q̄ in illa hora erat tēpus assignatum aduentus messie dicitur in libro canhedrin. in capi. quod incipit totus israel q̄ barcoziba regnauit. xxx. annis cum dimidio: ⁊ dixit doctoribus. Ego sum messias ⁊ rabi aquiba quando videbat barcozibam dicebat. iste est messias. Item dicit Rabimoysen de egypto. in capi. de iudicibus in lectionibus regū. rabiaquiba ir agnus sapiens erat: et de maioribus tamulih erat ⁊ portabat arma barcozibe regis ⁊ dicebat de eo q̄ ipse erat rex messias: quousq̄ ipsū interfecit adrianus ꝓpter peccata sua.

¶ Item possumus verificare predictam conclusionē ex prophetijs danielis. scz per illas. lxx. ebdomadas: quas tradit in. ix. ca. sui libri que non potest declarari nisi ꝑ rege messia: sicut dicit Rabimoyses magister gerūdensis in glosa quā fecit super danielem. vbi dicit sic. Et vngatur sanctussanctorū. Iste est messias sanctificatus filiorum dauid. ⁊ dicit Rabimesse darsan. Et adducatur iusticia sempiterna iste est rex messias. Item dicit in fine libri: qui vocatur ceder hoziā Rabi yose. lxx. ebdomade numerate sunt a destructione primi templi vsq̄ ad destructionem templi vltimi. q̄ sunt. lxx. anni captiuitatis babylonice. ⁊. cccc. xx. quibus durauit templum secundū. ⁊ in fine illorum debebat venire messias. et sic declarat gaon raby cahadias ⁊ rabi abraā abenazadra. ¶ Item predictam ꝓphetiam exponit petrus alfonsi conuersus multum grate fm antiquos hebreos declarando tempus aduentus messie: sic dicens in libro danielis. Tempus aduentus xp̄i. sic est danieli per angelum reuelatum. lxx. ebdomade sunt constitute super populum tuum ⁊ super vrbem sanctuarij tui: vt consumetur preuaricatio ⁊ finē habeat peccatum ⁊ deleatur iniquitas ⁊ adducatur iusticia seculorum ⁊ impleatur visio et prophetie ⁊ vngatur sanctussanctorum. Scito ergo ⁊ aduerte ab exitu sermonis: vt iterum edificetur hierusalem vsq̄ ad xp̄m ducem ebdomade septima ⁊ ebdomade. lxij. erunt et rursum edificabitur platea et muri in angustia temporum: ⁊ post ebdomadas. lxij. occidetur xp̄s ⁊ ciuitatē ⁊ sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo ⁊ finis eius vastitas. ⁊ post finem belli statuta desolatio confirmabit autē pactū multis ebdomada vna ⁊ in dimidio ebdomadis deficiet hostia ⁊ sacrificium: ⁊ in templo erit abominatio desolationis ⁊ vsq̄ ad consummationem et finem perseuerabit desolatio. ꝓphetia tanc ista clausa est: ⁊ ad intelligendū difficilis. ⁊ sunt ibi termini multi designati: sed tn̄ offices ad designandum christi aduentum sunt positi. In primis igitur iccirco

dum est q ebdomade iste annorum sunt ebdomade cum igitur ait. lxx. ebdomade constitute sunt sup populum tuum: et super urbem sanctuarii tui: ut consumetur preuaricatio et finem accipiat peccatum et deleatur iniquitas et adducatur iusticia seculorum: et impleatur visio et prophetie et vnguatur sanctussanctorum. Cum illud inquam ait nominari voluit: quia septies septuaginta in. cccc. xc. anni erant constituti ab eiusdem anni prophetia: vsque ad destructionem Hierusalem et templi que a Tyto Romanorum imperatore facta fuit: cuius destructionis tempore iam christus venerat qui et iusticia seculorum et sanctussanctorum erat: per quem etiam et peccatum omne et iniquitas est deleta et prophetia omnis impleta. Cetera autem omnia que sequuntur ad horum. ccccxc. annorum diuisionem et declarationem sunt posita p hoc autem q ait. Ab exitu sermonis: vt edificetur hierusalem, vsque ad christum ducem ebdomade. lxx. innuitur: q ab huiusmodi die prophetie vsque ad Cyrum regem Persarum qui ab ipso deo per Ysaiã. xlv. christus appellatus est. fuerunt. lxx. annorum. ebdomade. i. xlix. anni. Cuius Cyri precepto cepit hierusalẽ edificari: in cuius reedificatione postquam cõsummatum est opus vsque ad aduentum Tyti super hierusalem. cccc. xxxiiij. anni fuerũt. et hoc est qd dicit ebdomade. lxij. i. cccc. xxxiiij. anni erunt: et rursum edificabitur platea et muri in angustia temporum: et posuit ebdomadas septem: et postquam occidetur christus ciuitatem et sanctuarium dissipabit populus: scz romanus cum duce venturo. i. Tyto et finis eius vastitas et post finem belli statuta desolatio. [illegible]od autem sequitur confirmabit pactum multis ebdomada vna. illa profecto ebdomada vna septem sunt anni obsidionis septẽ enim annis obsessa est ciuitas ab exercitu romanorum et infra illos septem annos adeo coacti fuerunt intus et afflicti: q non habuerunt vnde sacrificium facere possent. et hoc est qd ait in dimidio ebdomadis. et infra ebdomadã deficiet hostia et sacrificium et in templo erit abominatio desolationis: q etiam additur vsque ad consummationem et finem perseuerabit desolatio. innuat q captiuitatis et desolatio illa fine foret caritura. Septem ergo ebdomade vsque ad Cyrum et lxij. ebdomade a Cyro vsque ad Tytum et ebdomade obsidionis vna profecto. lxx. sunt ebdomade hec est expositio predicti Alfonsi medici imperatoris Hyspanie regis alfonsi qui cum esset sapientissimus inter iudeos illuminatos a deo conuersus fuit ad xpm et scripsit optime dyalogum fidei catholice anno domini. M. c. vi. ¶ Qui autem plenius voluerit scire diuisionem dictarum. lxx. ebdomadarũ sicut eas diuisit Daniel. i. ad. vij. et ad. lx. et ad duas et ad vnã et illa vna et duas dimidias inueniet multum optime in glosa magistri Nicolai de lyra

super danielem. Sed ꝛ ꝑpter nonnulla que addūt moderni iudei in ꝓphetia Jacob. de sceptro ꝛ in iā predicta. de. lxx. ebdomadib⁹: ꝛ ꝓpter eorum recuruas expositiones anullandas predictas duas ꝓphetias expono eo modo ꝛ forma qua dictus inclitus doctor Nicolaus de lyra suis locis exponit: ne diligēs scire forte inopia librorum intelligat curuitates iudeorum. Hūc eñ librum pro ignorātibus scripsi. vt breui volumine leuiter possint arma inuenire contra inimicos xpi. Et introducitur primo prophetia Jacob. in qua exprimitur tempus aduentus messie. Gen. xlix. vbi dicit iacob filijs suis. Congregamini vt annunciē vobis que ventura sunt nobis in nouissimis diebus sequitur. Non auferetur sceptruꝫ de iuda et dux de femore eius donec veniat: qui mittēdus est ꝛ ipse erit expectatio gentiū. quod sic exponitur a Nicolao de lyra vbi supra. Non auferetur sceptruꝫ de iuda. i. dignitas regia. ꝛ dux de femore ei⁹ quia deficiēte regno iterfecto rege sedechia in captiuitate babylonica et tunc gubernatus fuit populus iudeorum per illos qui erāt de tribu iuda. quia in reditu dicte captiuitatis zorobabel fuit dux eorū: vt habetur zacha. iiij. c. ꝛ Aggei. i. ca. et post sacerdotes gubernauerunt populum: vt patet tempore Machabeorum: qui etiam erant de tribu iuda. quia tribus sacerdotalis et tribus regia erant coniuncte: vt patet. iiij. Reg. xi. vbi dicit ꝙ Josabeth soror achosie regis iuda tulit Joas. ꝛ erat sex annis cum ea in domo domini: q2 ipsa erat vxor Joiade pontificis: ꝛ istud regimē durauit vsq3 ad tempus herodis q̄ fuit alienigena de gēte idumeorum et ipso regnante natus est christus vt habetur Math. ij. Cui⁹ regnū durabit in secula seculorum amen. Et ideo subditur donec veniat qui mittēdus est. i. christus qui missus est a patre pro salute generis humani: ꝛ ipse erit expectatio gētiū ſm ꝙ dicitur Aggei. ij. ca. Ecce veniet desideratus cunctis gentibus ꝛc. In hebreo autē habetur sic. et erit ei aggregatio gentiū ꝛ hoc impletum est in regno xpi. quia post resurrectionem ꝛ ascensioneꝫ xpi. ad celos apostolis predicantibus fidē xpi iudei pro maiori parte remanserunt obstinati in infidelitate sua: ꝛ gentes cū magna deuotione receperunt fidē xpi. Et sic xpo aggregate sunt. ꝓpter qđ apostoli dixerūt iudeis: vt habet Act. xiij. ca. Uobis oportebat primū loqui verbum dei: sed qm̄ repulistis illđ ꝛ indignos vos iudicastiꝫ vite eterne. ecce cōuertimur ad gētes. Sic eñ precepit nobis deus. ¶ Sed hanc ꝓphetiam que satis clare exposita est de christo iudei multipliciter nituntur subuertere. Ad cui⁹ intellectū sciendū ꝙ in hebreo habetur donec veniat sylo. Hec autē dictio hebraica sylo est ꝓprium nomen loci: significat etiā in alio sensu missionē: ꝛ sic est nomē cōe: ꝓut ergo est nomē loci accipiūt hic eā

aliqui iudei dicentes q prophetia impleta est: quando saul qui erat de tribu beniamin: vt habetur .i. Reg. xi. fuit electus in regem et inunctus fuit in sylo vbi erat tabernaculum domini et archa: et per consequens vnctio vbi reges debebant inungi. et sic sceptrum quod accipitur pro quodam dominio et primatu quod fuerat in tribu iuda vsque tunc fuit translatum ad tribum beniamin. Sed hoc dictum manifeste contrariatur textui. quia ante electionem Saulis archa dei iam erat amota de sylo. et erat in cariathiarim. vt habetur .i. Reg. vii. c. Item post saul immediate. immo ipso adhuc regnante: fuit dauid inunctus per Samuelem. qui iste dauid fuit primus rex de tribu iuda. et tunc reges de illa tribu quando incepit successerunt. Quod autem sceptrum dicatur auferri de tribu iuda quando incepit esse in propinqua dispositione ad gradum perfectum non est verisimile. Et ideo alij iudei dicunt q illa prophetia impleta fuit in electione hieroboam in regem qui erat de tribu effraim. quia decem tribus ablate sunt a regno iuda: et adheserunt hieroboam quando roboam die constituto dedit populo duram responsionem .iii. Reg. xii. Et sic exponunt donec veniat sylo. i. donec veniat hieroboam coronandus in tali loco. Sed ista expositio ostenditur falsa per textum. quia congregatio illa non fuit facta in sylo. sed in sychem. vt habetur .iii. Reg. xii. c. Item non fuit ablatum regnum a domo iuda tunc: sed stetit vsque ad captiuitatem babylonicam per successionem hereditariam. Et illi soli dicebantur proprie reges: quia instituebantur per inunctionem. quia templum archa domini: et illa que ad inunctionem requirebantur in hierusalem remanserunt que erat metropolis in regno iuda: propter quod alij iudei accipientes hoc nomen sylo prout significat missionem: dicunt q dicta prophetia impleta est tempore nabuchodonosor: quando venit contra hierusalem et occidit sedechiam regem: et sic defecit regnum iuda. Et ideo exponunt predictam litteram sic. Non auferetur sceptrum etc. donec veniat qui mittendus est. scilicet Nabuchodonosor. qui propter peccata iudaici populi missus fuit a deo ad destruendam terram et auferendum regem: et erit ei aggregatio gentium: quia propter dilatationem sui imperij aggregate sunt gentes sub eius dominio. Sed ista expositio et precedentes et consimiles si fuerint destruuntur per translationem chaldaicam quam iudei vocant targum: que ita autentica est apud iudeos q nullus doctor eorum fuit ausus ei contradicere. immo quando littera hebraica est obscura recurrunt ad illam pro explanatione. In illa autem sic habetur. Non auferetur sceptrum de iuda etc. Donec veniat messias in scriptura: sed solus xpus qui promissus in lege et prophetis erat. Et hoc patet clarius veritas nostre catholice expositionis predicte.

Cum ergo a tempore predicti he rodis regis cessauerit regia dignitas tribus iude et ducatus et i tpe illo nullus alius apparuit qui et doctrina et operationibus posset dici christus nisi iesus saluator noster. Sequitur ergo ꝙ ipse est verus messias et ꝙ eiꝰ aduentus trãsiuit in preteritũ. ¶ Itez pdictus Petrus alfonsus cõuersus in suo dyalogo predictã ꝓphetiam exponit sic dicẽs. Doctores antiqui hebreorũ sic exposuerunt prophetiã Iacob. Nõ auferetur sceptrum.i. virga regni de iuda. et dux de femore.i. de filijs filiorũ eius in secula. donec veniat qui mittendus est i. xp̃s cuius est regnũ et ad ipsum congregabuntur gentes Et nos q̇dẽ novimꝰ ꝙ postq̇ venit xp̃s. necꝫ rex necꝫ dux de Iuda fuit vlteriꝰ. Credere itaqꝫ debemus ꝙ hic tẽpus xp̃i aduẽtus determinatũ fuit et ꝙ is qui tempore illo venit sine dubitationis scrupulo xp̃s extitit. ¶ Secundo introducitur ꝓphetia Danielis. c. ix. vbi Gabriel ãgelus instruxit Danielez de illo tempore dicẽs. Septuaginta hebdomadas abbreuiate sunt super populũ tuũ et super vrbẽ tuam sanctã et consumetur preuaricatio et finem accipiat peccatum et deleatur iniq̄tas et adducatur iusticia sempiterna. et impleatur visio. et ꝓphetia. et vnguatur sanctussanctorũ. Ad intellectum huius prophetie primo videnduz est qualiter hic accipiatur hebdomadas vel hebdomada qđ est idem. In sacra enim scriptura vno modo accipitur pro tpe septẽ dierũ. et hoc modo cõmuniter accipitur: hoc etiã modo loquitur scriptura Leui. xxiij. vbi dicitur ꝙ septẽ hebdomade sunt accipiende a festo pasce qui faciũt. xlix. dies. et l. die celebrandũ est festuz penthecostes. Alio modo accipitur ꝓ tempore septem annoꝝ. et hoc modo loquit̃ scriptura de hebdomada. Leui. xxv. vbi dicitur Numerabitis septem hebdomadas annorum que faciunt annos. xlix. et quinquagesimus annus qui immediate sequitur. dicitur iubileus qui apud iudeos erat annus remissionis vt ibidem dicitur. Non autem inuenitur hebdomada accipi pluribꝰ modis. Non potest hic hebdomada accipi pro hebdomada dierum. quia tota prophetia Danielis fuit completa infra annum et dimidiuz. ergo per locuz a diuisione oportet ꝙ accipiatur a numero annoꝝ. et in hoc oẽs expositiones cõueniũt. sed in hoc differũt. Quia aliqui catholici vt Beda et aliȷ̃ dicũt ꝙ isti anni intelligendi sũt anni lunares q̇ sunt breuiores annis solaribus. xi. diebus. Moti fuerunt autem ad hõ dicendum ex duobꝰ. Primo ex textu. quia dicuntur hebdomade abbreuiate. Et sicut dictum est anni lunares sunt breuiores annis solaribus. et per consequẽs hebdomade annorum lunarium sunt breuiores. Secũdo quia angelus loquebatur Danieli qui erat hebreꝰ. hebrei autẽ computabant per annos lunares vt dicit ipse Beda. Et ĩõ angelus posuit numerum annoꝝ predictorum ꝑ hebdamadas anno

rum lunarium. Utrumque dictum non placet Nicolao de lyra. Et est ratio quia in hebreo non ponitur ab breuiate prout sonat in detruncatione seu diminutione. sed in hebreo ponitur precise vt notat temporis determinationem. s. nec plus nec minus. Similiter secundum est falsum. si enim iudei haberent annum breuiorem .xi. diebus quam annus solaris cum secundum legem suam teneantur primo mense cuiuslibet anni facere pascha et die determinata. s. xiiii. die primi mensis. sequeretur quod pascha eorum huius anni precederet pascha anni precedentis. in .xi. diebus. Et eodem modo pascha anni sequentis precederet per .xxii. dies. Et sic anticipando tempus quolibet anno per .xi. dies. Ad quod quidem sequeretur quod iudei celebrarent pascha suum ex obligatione precepti infra breue tempus in quolibet mense totius anni. Hoc autem apparet manifeste falsum et visu eorum quia semper faciunt eodem tempore. Et ideo patet quod computant per annos solares sicut et nos. Licet enim incipiant menses a lunationibus tamen tertius annus apud eos habet lunationes .xiii. ita quod per embolismos faciunt adequationes temporis. et sic computant per annos solares sicut et nos. Dato tamen quod computarent per annos lunares: nihilominus habetur propositum nostrum vt videbitur. ¶ Secundo videndum est quot annos continent hebdomade predicte et patet quod si multiplicetur .lxx. per .vii. resultant .cccc.xc. ¶ Tertio videndum est a quo tempore incipiat computatio istarum hebdomadarum. et dicunt aliqui iudei quod incipit ab .xi. anno regis Sedechie quando destructum est primum templum. Alii dicunt quod incipit a primo anno darii. quia isto tempore dixit angelus ista danieli. Alii dicunt quod incipit computatio ista a reditu captiuitatis sub zorobabel duce. anno secundo Cyri regis Persarum. Alii dicunt quod incipit computatio ista a .xx. anno regis artaxersis quando missus est neemias ad reedificandum hierusalem. Que autem istarum opinionum sit vera propter prolixitatem euitandam omittitur. et etiam quia secundum omnes istas computationes habetur propositum nostrum sufficienter. s. quod tempus aduentus christi sit preteritum quod patet. quia angelus determinate assignat .cccc.xc. annos. vsque quo impleatur visio et prophetia et vngatur sanctus sanctorum. i. christus. Sed qualitercumque accipiatur computatio anni lunaris vel solaris et vbicumque incipiatur computatio. quia infra tamen non potest accipi quam a .xx. anno regis artaxersis: totus tamen numerus predictus iam diu est preteritus. Et declaro saltem de vltimo numerus predictum impletur. s. a .xx. anno artaxersis vsque ad .xviii. annum Tyberii cesaris in quo passus est christus. Si fiat computatio per annos lunares quod patet hoc modo. Regnum Persarum durauit annis .ccxxxiiii. et a principio regni vsque ad .xx. artaxersis fluxerunt anni .cxv. et post durauit .cxviii. annis. Regnum grecorum du-

rauit.ccc.annis ꝛ tunc cepit regnū romanorum a cuius principio vsq ad.xix.annum Tyberij fluxerūt anni.lvij.qui simul iuncti patet ꝙ faciunt.cccc.lxxv.annos solares q implent predictum numerum secū dum lunares annos quia ānus lunaris continet.cccliiij.dies. Solaris vero.ccclxv. quadrantem vnū et.v.horas.ꝛ patet secundum verū numerum ꝙ.cccclxxv. āni solaris sunt.ccccxc.anni lunares qui ē numerus hebdomadarum cōputādo vt dictum est per annos lunares.

¶ Aduertendum tamen ꝙ Rabi salomon dat quandam expositionē falsam ad rationē predictam quaꝫ oportet remouere.dicit enim ꝙ septem hebdomade ille non cōtinēt tempus precisum vsqꝫ ad aduentum xpi ꝛ passionis sue mysterium vt pdictum est. Sed dicit ꝙ continet tempus pcisum a destructiōe primi templi vsqꝫ ad destructionē secūdi per Tytū ꝛ Vespasianū: cuius expositio talis est. Septē hebdomade pcise.i. determinate sup populum tuum anteꝗ̄ veniat perfecta captiuitas eorū que facta est per romanos cōburentes ciuitateꝫ ꝛ templum ꝛ eijcientes inde populum iudaicum.vt consumatur preuaricatio.i.desistant a puaricationibus castigati p predictā captiuitatem.ꝛ deleatur iniquitas eorum sciꝫ p captiuitatem ꝛ afflictionē pdictam que est pena vt dicit. Et adducat iusticia sempiterna.i.vt interum iustificentur p predictam captiuitatem p peccatis tolerādo Et vt sic finaliter impleatur visio ꝛ pphetia.i.visiones de christo pmisse p prophetas ꝛ vngiatur sanctussanctorum.i.archa dei ꝛ vasa sanctuarij.que recuperabunt per messiam venturū in fine huius captiuitatis vt dicit. Sed ꝙtum debeat durare ista captiuitas nō dicitur.ꝛ sic p consequens tempus determinatum ipsius hic non ponit.

¶ Quod autē ista expositio sit falsa ꝛ extorta patet per litteram precedentē vbi dicitur ꝙ angelus gabriel venit propter orationem Danielis orantis pro liberatione populi ad annunciandum exauditionem sue petitionis. Et ideo nō soluꝫ nūciauit ei liberationē a captiuitate babylonica. sed etiā pfectā liberationē ficiēdā p xpm de qua daniel principaliter orabat.ꝛ ideo dicere ꝙ āgelus venerit ad denūciādū Danieli pfectā captiuitatē sui ppli.ꝛ nullū certū tēp⁹ liberatiōis ficēde p xpm hoc est valde absurdū ꝛ pcedēti littere cōtrarium.qꝛ non venisset ad consolationē Danielis sed magis ad desolationē. Item ꝙ dicit ꝙ p captiuitateꝫ in qua sunt desistunt a preuaricatiōibus hoc ē apte falsū.qꝛ super oia gētes intēdūt sortilegijs ꝛ augurijs vt sciūt illi qui nouerūt facta eorū:ꝛ tamē ista phibentur eis maxime in lege diuina.patꝫ in Exo.ꝛ Deutro.ꝛ in plurībus alijs locis veteris testamenti. Item ꝙ dicit visiones impleri prophetarum per merita eorum: ꝛ est contra illud quod dicit. Deutro.ix. Scito ꝙ nō propter iustificationes tuas dederit tibi de⁹ terram hanc in possessionem.etc.

multo minus propter iusticias coꝝ implenda est ꝓmissio de xp̄o ⁊ ma xime qꝛ de ipso scribitur Esa. viij. Et erit ad lapidē offensionis ⁊ pe trā scandali duab⁹ domibus israel ⁊ in laqueum ⁊ ruinam habitanti- bus iherusalem. Item qꝛ dicit per vnctionē sancti sanctoꝝ intellige vnctionē arche ⁊ sanctuarij qui re cuperabunt per regē messiam hoc est cōtra illud quod habet Ihere. iij. Cumq́ multiplicati fueritis et creueritis in terra in diebus illis ait dominus non dicēt vltra archa testamenti domini neq́ ascendet super coꝛ neq́ illius recordabunt neq́ visitabitur. neq́ fiet vltra: qꝛ cerimonie veteris testamēti oīno cessauerunt post passionem xp̄i. et tunc enim fuerunt mortue: manet ergo veritas incōcussa qꝛ. s. temp⁹ hebdomadarū fuit iℓpletum in xp̄i aduentu q̇ peccata nostra tulit om nia que in deū in nos et in ꝓximū commissa erant: iusticiā adduxit le gem ⁊ prophetias impleuit. ⁊ vn- ctus est plenitudine grē a deo pa- tre. ¶ Tertio determiat sacra scri ptura tēpus aduētus messie Esa. vlti. textus ibi est anteq̄ parturiet peperit. Et licꝫ aliquid de hoc tex tu supra dictum sit. hic tamen ple- nius exponitur. super quo glo. he- braica. quia anteq̄ natus fuisset il le qui in seruitutē redegit vltimaꝫ natus fuit redemptoꝛ. Igitur ante natiuitatem Tyti qui ciuitatem et templū destruxit et populū capti- uauit et in vēditionē et seruitutē exposuit intantū qꝛ dabantur. xxx. pꝛo vno nummo argenteo. vt dicit Hugo floriacēsi. fuit natiuitas ie- sus xp̄i. hoc idem patet per trans lationem chaldaicam ibidē que[illegible] parat israel mulieri parturienti q̄ angustias maximas patitur et do- loꝛes adhuc non erit ei vehemens angustia. et adhuc non veniet ei tremoꝛ cuꝫ doloꝛibus propter par tuꝫ et reuelabitur rex messias. Do loꝛ enim et angustia partus expꝛi- munt maximā calamitatem quam habuerunt in obsidione Tyti ⁊ Ve spasiani vbi tanta fuit angustia et calamitas qꝛ impletū est illud Tre noꝛum. iiij. Manus mulierū mise- ricoꝛdiū coxerūt filios suos ⁊ mul tas alias āgustias et miserias pas si sunt que Iosephus narrat in li bꝛo antiquitatum de bello iudaico vt videbitur lib. iij. Et ante istam obsidionem claruꝫ est qꝛ fuit iesus nazarenus natus per. lxx. annos ⁊ passus per. xl. annos. Iste text⁹ cū glosa chaldaica est tante auctorita tis apud iudeos qꝛ multi doctores eorum concedūt qꝛ messias nat⁹ est in die destructionis tēpli. Pro quo allegat rabi hamon: qꝛ lybanus cū excelsis cadet et egredietur virga de radice yesse. Esa. xi. Et interro gant ipsi iudei vbi est ipse messias natus in illa die destructionis tem pli: respondent quidaꝫ qꝛ est in pa radiso cum angelis viuens ibi eo modo quo moyses vixit quadragi ta diebus ī mōte synai et expectat preceptuꝫ domini ad se ostendēdū. Alij qꝛ est vltra montes caspios ex pectans preceptuꝫ domini de libe ratione populi. Alij dicūt qꝛ vadit per mundum sicut pauper et humi

liatus propter peccata populi sui sm̄ ꝙ dicitur Esa.liij.et nos reputauimus eū quasi leprosum et cetera.quousqꝫ appareat ex ꝑcepto domini in virtute ad liberationē filiorum israel de captiuitate et miseria in qua sunt. Talis enim varietas ostendit ꝙ dictū eorum est fictitiū. Sed quicqd sit dictum videtur ꝙ verū est ꝙ tempus veniēdi messie taxatum in scriptura iam preterijt et impletum est in iesu nazareno vero messia nostro.et istō fuit vocatū tempus plenitudinis.ad Gal. iiij. et Eph.i. quia in christi aduentu fuit quadruplex plenitudo.scilicet nature.scripture.gratie et temporalis mēsure. Nature quidem quia tūc venit finis oīs creature.s. homo coniūct⁹ est suo principio.s.deo. Unde tunc fact⁹ est nobilis circulus q̄ est perfectissim⁹ figurarū. Tūc etiam fuit vltimus modus formandi hominē q̄ fit possibilis.s.de muliere sine viro. Alij enim tres precesserant et iste fuit quart⁹. Scripture etiam qꝛ ꝓmissa fuerūt reddita.figure cōplete et omnes scripture delucidate. Gratie plenitudo insuper apparuit in fecūditate marie.iustificatione iohannis:in missione spūssancti super apostolos: ꝛ in sacramentis ecclesie. que sūt gratie vasa. Plenitudo nihilominꝰ temporalis mensure. Omnis enī perfectio consistit in trib⁹ precesserat aūt tempus nature in quo fuit conuictum humanū genus de ignorantia. Temp⁹ etiā legis scripte in quo fuit conuictū de impotentia ꝛ hoc fuit tertiū cōplementum vniuersorū temporum in quo fidelib⁹ datur vera dei cognitio veracqꝫ virt⁹ ad completionem diuine legis. ꝛ in signū istarū plenitudinū voluit venire dei fili⁹ sexta mundi etate. vi.annorū millenario.vi. mense a cōceptiōe Johannis.sexta die vt dicit̄ et forsitā sexta hora. Probabile enī est ꝙ illa die concept⁹ fuit adam celestis in qua fuit formatus adā terren⁹ Illa hora veniret medicus in qua primus homo induxit humano generi mortiferam infirmitatem.sexta etiam die fuit passus ꝛ sexta hora in cruce fuit conclauat⁹. hoc ergo fuit temp⁹ beneplaciti et tempus miserendi vt dicitur in.ps.ci.

¶ Secūdum testimoniū aduent⁹ messie est inquisitio iudeorū facta tempore christi quā non fecissent nisi tempus impletū cognouissent tūc enim inqrentes miserūt sacerdotes et leuitas ad Johannem baptistam quem tunc sanctissimū in sanctitate videbant vt interrogarent eum si erat messias vt dicitur Joh.i. Qui si dixisset ꝙ sic eum recepissent sed confessus est ꝛ nō negauit qꝛ non sum ego christ⁹.i.messias vt patet:confessus est tamē ꝙ erat eius vox ꝛ preco clamans vt prepararent sibi viam tanꝙ summo regi suo vero messie.qui ꝛ digito eū ostendit dicens eis. Hic ē dē quo dicebam vobis qui post me venit ante me factus est.cuius non sū dignus corrigiam calciamenti soluere.et iterum eū digito ostendēs ait. Ecce agnus dei ecce qui tollit peccata mundi. Ad hoc etiā valet

inquisitio facta per eos eodem tempore de barcozba vt supra dictum est. Frustra enim esset talis inquisitio si tempus impletum non cognouissent. ¶ Tertium testimonium est iosephi sapientissimi hystoriographi iudeorum. qui in. xviii. libro antiquitatum describens tempora Tyberii casaris sub quo passus e christus sic dicit. Fuit eisdem temporibus iesus vir sapiens si tamen virum eum nominare phas est. Erat enim mirabilium operum effector et doctor eorum hominum qui libenter ea que vera sunt audiunt. et multos quidem iudeorum. multos etiam ex gentibus sibi adiunxit. xps hic erat. hunc accusatione primorum nostre gentis virorum cum pylatus in cruce agendum esse decreuisset. non deseruerunt eum qui ab initio eum dilexerant apparuit enim eis iterum viuus secundum quod diuinitus inspirati prophete hec vel alia de eo innumera miracula futura predixerunt hec ille. ¶ Quartum testimonium est Pylati. qui anno domini. xxxvi. ipsius vero Tyberii. xxi. cum esset mos romanis vt prouinciarum iudices senatui scripto renunciarent vt si quid noui in his quas regebant prouincias accidisset scripsit epistolam ad Tyberium sub hac forma. Tyberio augusto pontius pylatus salutem. Nuper accidit quod ipse probaui iudeos per inuidiam se suosque posteros crudeli damnatione perimisse. Cum enim promissum haberent patres eorum quod deus ipsorum mitteret illis per virginem sanctum suum qui rex ipsorum merito diceretur hunc me presente misit in iudeam: quem cum vidissent cecos illuminasse. leprosos mundasse. paraliticos curasse. demones effugasse. mortuos suscitasse. ventis imperasse. pedibusque siccis sup vndas maris ambulasse. et alia multa miracula fecisse. et omnis populus iudeorum diceret eum esse dei filium: principes sacerdotum inuidia contra eum moti itaque mihi eum tradiderunt. et alia pro aliis mentientes hunc magum esse et contra legem eorum agere dixerunt. Ego autem ita esse credidi ipsumque flagellatum eorum arbitrio tradidi. qui eum crucifixerunt et sepulchro custodes adhibuerunt. Ille quoque militibus meis custodientibus die tertia resurrexit. Intantum vero nequicia iudeorum contra eum exarsit vt ipsis custodientibus pecuniam darent quatinus discipulos eius corpus rapuisse dicerent. Sed illi quod factum fuerat tacere non valentes testati sunt eum resurrexisse seque visionem angelorum vidisse: et a iudeis pecuniam accepisse. Hoc autem ideo scripsi ne quis aliter estimet factum esse vel credendum mendaciis iudeorum. Tunc Tyberius cum suffragio magni fauoris retulit ad senatum et postulauit vt christus deus haberetur. At senatus recusauit indignatus quod non sibi secundum morem epistola primo fuisset delata. Et sic satis claret ex predictis quattuor testimoniis tempus aduentus messie fuisse ante destructionem secundi templi.

¶ Quod verus messias debet esse

de genere iude procedens de medio filiorum iacob.

Ecūdus thesaurus aperitur de genere messie. quod sacra scriptura prenunciat et specifice determinat: et impletum est in iesu nazareno. nam dixit dominus moysi Deuterono. xviij. Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum similem tibi. ponā verba mea in ore eius. Qui autem verba eius que loquetur in nomine meo audire noluerit ego vltor existā. Et patet ꝙ ista auctoritas nulli potest applicari nisi iesu nazareno vero messie nostro. quod patet per duas eius partes principales. Prima pars auctoritatis: est prophetā suscitabit deus filijs israel de medio fratrum suorum. Ecce genus messie. pro quo nota ꝙ iudei dicuntur filij israel vel iacob: quod idem est Israel autem habuit quattuor vxores: ex quibus procreauit. xij. filios ꝛ vnam filiam. Prima fuit lya que habuit sex filios et vnam filiam p ordinem qui sequūtur. scilꝫ Rubē Symeon: Leui: Iudas: Isachar zabulon: Dyna. patet Genes. xxxv. Secunda vxor eius fuit rachel que habuit solum duos filios. scilicet Ioseph et Beniamin. Tertia fuit bala ancilla rachelis que habuit solum duos filios. scilicet dan ꝛ neptalim. Quarta fuit zelpha ancilla lye que habuit soluꝫ duos filios scilicet Gad ꝛ Aser. quod pꝫ Gen. vbi supra. Modo qd dicit auctoritas. Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum. Iste ergo propheta qui debebat esse messias: non potuit esse de filijs Bale ancille rachelis: quia non habuit nisi duos filios: et in duobus non est medium. Nec potuit esse de filijs zelphe: propter eandem causam: nec a simili de filijs rachelis. ergo oportet ꝙ sit de filijs lye qui fuerunt septem: et in numero septennario est medium: scꝫ quartus. Numerētur ergo filij lye per ordinem. Primi tres sunt ruben. Symeon. Leui vltimi tres. Isachar. zabulon. Dyna. Mediū istorum fuit iudas qui fuit quartus. Propheta ergo qui debebat esse messias ad hoc vt suscitaret eum deus de medio fratrum suorū debuit esse de tribu iuda. Ecce genus eius. Hic diligenter attende absconditum mysteriuꝫ: quare scꝫ deus dixit. de medio suscitabo prophetam. id est messiaꝫ. Genus eni humanum propter peccatum primi hominis: ꝛ propter innumera peccata que postmoduꝫ homines commiserunt fuit diuisum a deo: sicut dicitur Esay. quinquagesimonono. Iniquitates vestre diuiserunt inter vos ꝛ deum vestrum et absconderunt faciem eius a vobis. Istud est signuꝫ maximi odij inter deum ꝛ homines: scilicet abscondere faciem suam ab homine Quia tria sunt signa inimicitie: et istud est supremum. Primum est cū quis denegat alicui suaꝫ fami-

liaritatem quemadmodum xps ille cui dixit. Matth. viii. et Luce. ix. Uulpes foueas habent etc. Secundum est cum quis denegat alicui suam loquelam: sicut Johannes euangelista dicit loquens de heretico. ii. Jo. i. nec aue ei dixeritis. Tertium et ultimum est cum quis denegat alicui suum aspectum: sicut dauid dixit de absalone filio suo. ii. Re. xiiii. quod non videret faciem regis. In hoc gradu erat deus respectu humani generis: sicut ait moysi. Exo. xxxiii. Non videbit me homo et viuet: et gemens Job. c. xiii. dicebat. Cur faciem tuam abscondis et arbitraris me inimicum tuum Abacuc. i. c. Mundi sunt oculi tui domine: vt non videas malum: et respicere ad iniquitatem non poteris. Cum ergo tanta esset discordia inter deum et homines: et ad pacificandum discordes sit necessarius mediator. ideo messias promissus debuit exire et suscitari de medio quod veridice fuit impletum in xpo iesu saluatore nostro. Quia ipse vt ostenderat quod veram pacem venerat facere inter deum et homines: et vt innueret quod verus mediator erat quasi semper medium elegit: scilicet pacem inchoans: pacem ordinans: pacem confirmans: pacem publicans: pacem conseruans. Hii sunt quinque passus ascensus nostre salutis. Est ergo primus passus quod xps pacem inchoans exiuit de medio: quia est media in trinitate persona. Hic sunt due propositiones signate. Prima est quod debuit deus incarnari vt homo reconciliaretur deo et fieret pax. Secunda quod non pater nec spiritussanctus: sed filius. Prima propositio patet dupliciter: primo: quia nulla creatura sufficiebat ad tantum debitum persoluendum: cum debitum esset infinitum: quia contra infinitum offensa fuit facta. Secundo: quia contraria contrariis curantur. Cum ergo homo cum peccauit voluerit esse deus dicente sibi dyabolo: eritis sicut dii. Gen. iii. Ergo per contrarium vt homo curaretur oportuit quod per contrarium deus fieret homo. de hac materia in quarto latius dicetur. Secunda propositio patet: quia licet tres persone sint vnus deus. distinguuntur tamen realiter per relationes et habent etiam appropriata distincta: quia potentia appropriatur patri: sapientia filio: et bonitas siue amor spiritussancto: que sunt quasi tres diuise trium personarum offerentium se in campo certaminis: vt cuiuscumque tangeretur diuisa pro homine curreret in campum: venit dyabolus et tetigit diuisam filii dicendo parentibus primis. Eritis sicut dii scientes bonum et malum. Non dixit potentes. nec boni: sed scientes. Et cum scientia sit appropriatum filii. sicut potentia patris: et bonitas spiritussancti: vt dictum est. Non ergo debuit venire pro redemptione hominis et eius reconciliatione deus pater nec spiritussanctus: sed filius qui est media in trinitate persona. Item pacem inchoans venit in tempore medio. Currunt enim tria silentia ab initio mundi vsque ad beatitudinem eternam: sicut patuit supra in hoc libro. articulo. iiii.

tertie cõsiderationis: ⁊ hoc est qḋ dicit. Sap.xviij. Dũ mediũ silentium tenuerũt oia: ⁊ nox i suo cursu medium iter haberet: oipotens sermo tuus dñe exiliens de celo a regalibus sedibus venit: angelus venit ad virginẽ hora cõpletorij. et ideo tunc pulsatur ꝓ Aue maria. Durauit sacra collocutio vsq; ad dimidiũ noctis. Et tunc dãte consensum virgine omnipotens sermo dei. i. verbum patris qui est eius filius a regalibus sedibus venit i vterũ: scʒ virginis. Sic ergo patet ꝙ filius dei venit in medio silentio in incarnationẽ: sic etiã natus fuit media nocte. sicut ptʒ. Luce. ij. q: pastores custodiebant vigilias noctis: predicta tria silentia figurant nobis tres magnos annos durationis mũdi. In quorũ medio debebat venire messias ad viuificandum genus humanũ per peccatũ mortuũ dicẽte ꝓpheta Abacuc. iij. ca: Dñe opꝰ tuũ: in medio annorũ viuifica illud: in medio annoꝝ notũ facies. Item pacẽ inchoans stetit in medio: scʒ vteri virginalis. Ipsa eñi virgo beata que debuit esse mater istius excellentissimi medij inter deũ ⁊ hominẽʒ rationabile fuit ꝙ etiam ipsa esset mediũ. Fuit enim medium locale: mediuʒ morale: et medium naturale. Querũt eñi logici mediũ ad concludendũ maiorem extremitatẽ de minori. de qua facit Aristoteles magnũ ꝓcessum in. ij. priorum. Maior extremitas deus est. Minor extremitas in genere rationabiliũ homo est perq̃ fierũt patriarche ⁊ ꝓphete ⁊ multi alij multis tẽporibus medium ad cõcludendũ predictã maiorem extremitatẽ de minori ⁊ non inuenerunt: sed venit beata virgo et facta est mediũ: q: in ipsa est: per ipsam verbũ caro factũ est. ⁊ maior extremitas predicata est de minori: q: homo est deus: ⁊ etiã minor de maiori: q: deus est hõ. Est etiam virgo beata medium morale. ſm eñi Aristotelẽ. ij. ethicoꝝ. Mediũ morale ẽ virtus nihil participans de extremis: q: extrema sunt viciosa: tale mediũ fuit virgo beata que nullũ viciũ cõtraxit. Et ſm Hiero. Nihil gratie: nihil virtutis: nihil candoris est qḋ non resplendeat in maria. Fuit etiam mediũ naturale: quod ponitur triplex a philosophis: scʒ mediũ circuli: mediũ celi: mediũ mũdi. Mediũ circuli ẽ a quo oẽs linee recte ꝓtracte ad circumferentiam sunt equales. Centrum istud est beata virgo. In circulo sunt peccatores quia in circuitu impij ambulabãt teste psal. xi. ⁊ ab ea ad circulũ linee ducte sunt equales: quia oẽs pctõres ⁊ alios equaliter videtur respicere. vnde Berñ. Maria oĩbus omnia facta est sapientibus ⁊ insipientibus copiosissima charitate debitricẽ se fecit: vt de plenitudine eiꝰ suscipiant vniuersi. Est etiam medium celi quod dicitur linea equinoxialis in qua cũ est sol equinoxium facit: ⁊ sub qua habitantes non agitantur perturbationibus temporũ: q: sunt in optima dispositione. propter quod multi

theologi dixerunt quod sub illa linea est paradisus terrestris. talis linea fuit virgo beata: quia cuz in ea fuit sol iusticie factū est equinoctium. quia nox sicut dies fuit illuminata. Infinitū visuz ē equari finito: eternū tēporali: imortale mortali: inuisibile visibili: immensum capabili: diuitē pauperi. homies etiā qui habitāt sub hac linea sūt in optima dispositiōe: nō agitant neqȝ mouentur perturbationibus demonū. propter quod merito dicitur paradisus. Tunc enī impleta fuit figura illa Gen. ij. quia posuit deus lignum vite in medio paradisi. i. xpm verum filiū suū in medio ventris virginalis. Est etiaz virgo beata mediū mundi. Istud dicit a phis esse terra que equaliter vndiqȝ distat a celo. Tres autē sunt proprietates terre propter que virgo beata dr terra. ē enī infima et maria virgo infima: quia humillima. Cū enī deberet esse mater dei vocauit se ancillam. Luce. i. Ecce ancilla dñi ꝛc. Secūdo ad terram currūt aque. et ad beatā virginem abundantie gratiarum. ps. ciij. inter mediū montiū pertrāsibunt aque. Tertio omnia ponderosa tendūt ad terrā tanquam ad centrū ꝛ suū medium: vt ibi saluentur sic ꝛ pctōres grauati pondere peccatorum recurrentes ad istud medium saluantur. vnde. Bernar. Ad mariaz velut ad medium dei recurrant qui in celo sunt: ꝛ qui in inferno: ꝛ qui nos precesserunt: et nos qui sumus ꝛ qui nos sequuntur et nati natorum ꝛ que nascentur ex illis. Sic ergo patet quomodo beata virgo est mediū logicale: morale: ꝛ naturale pro pace fienda inter deuz ꝛ homines. Uerus ergo messias filius dei in inchoatione pacis est cū venit de medio personarum diuinarum inchtum deus. Suscitatus est de medio fratruz. Inchtum homo venit in medio silentio in medio annorū: ꝛ stetit in medio paradisi: scȝ vteri virginalis: ꝛ sic tanquam mediator verus in inchoatiōe pacis venit diuisa. s. deū ꝛ hominē: quia deus ꝛ homo vnus est xps. s. verus mediator. ¶ Secundus passus est quo ordinando pacez xps verus messias stetit i medio quadrupliciter. Primo statim sicut fuit natus stetit in medio aīalium. s. bouis ꝛ asini: sicut patet Abacuc. ij. fm aliaz translationē. per bouem qui ruminat intelliguntur cōtēplatiui quorum officiū est ruminare dei magnalia: scȝ rerū creationē: hominis recreationē: mūdi gubernationē: premiationē bonorū: ꝛ punitionē malorū. Per asinum intelliguntur actiui: quorū officium est onera ꝛ labores tolerare: quales sunt predicatores: confessores: ꝛ omnes exercitantes se in operibus misericordie inter quos xps positus est: vtrosqȝ in societatem recipit: ꝛ ad suā beatitudinem perducit iam factos homies id est rationales qui per peccatū quasi bestie viuebāt. Secundo ordinando pacem inuētus est in medio doctorū: sicut patet Luce. ij. Cum factus esset annorū duodecim. dicit textus audiētes illos ꝛ interrogantē: sequitur.

Stupebant autē super prudentia et responsis eius: qr nunq̄ viderāt infantē tam tenere etatis tante sapientie: permaxime cū scirēt eum litteras nō didicisse. Inuētus est ergo in medio doctorum: in signū q sapientes et docti huius mundi vel habebāt ad illud mediū cōuerti: vel q sapiētia illorum p excessum splendoris illius mediū debebat obfuscari: q indicat numerus duodecim annorum qui est numerus superexcrescēs fm btm Ysido.li. ethimo.iij. qr eius partes aliquote plus reddūt q̄ suum totū: patet quia ille sunt vnum: et duo: et tres: et quattuor. et sex que sunt iuncte reddit.xv. et sex: sic etiam improporcionabiliter sapiētia xpi excedebat sapientiam doctorum. Tertio ordinando pacē transiuit per medium inimicorum ipsos fugiens. Luce.iiij. qr cum voluissent ipsū precipitare de monte ipse trāsiēs per mediū illorū ibat. Dicit Beda q cū precipitaretur rupis admodum cere liquefacte cessit et fecit quoddam concauum in quo receptus est christus et manent ibi ruge vestis et signa pedis: sicut asserunt illi qui viderunt: tunc cū fecit se inuisibilem per medium trāsiens: fugiens mortē precipitationis: qr non debebat mori nisi in ligno: vt vinceret vincentem in ligno. Quarto ordinando pacē stetit in medio discipulorum dando eis formā eligendi prelatum eos erudiens et eis seruiēs. Vñ Luce. xxij. Ego inquit in medio vestrum sum sicut q ministrat: quasi dicat. Ille sit vobis superior qui fuerit humilior. Non ergo attendatis q̄s sit maior: sed attendite quis humilior: sicut ego. Qui licet sim dñs et magister vester non sicut qui recumbit in mēsa: sed sicut q ministrat. patet ergo q christus verus messias ordinando pacem inter deū et hominem stetit in medio animalium. Inuentus est in medio doctorum: fugit per medium persecutorum: et ministrat in medio discipulorum. ¶ Tertius passus est xps consummando pacem ordinatam stetit in medio dupliciter. Primo stetit in medio latronum: sicut patet ioha.xix. Crucifixerunt eū eo duos latrones hinc et inde: medium autem iesum: quod iudei fecerunt: vt populus communis cogitaret q quia erat cum malefactoribus punitus erat malefactor sicut et alij. Sed tamen diuina dispensatione factum est: vt impleretur prophetia Ysaye que ante illum vacua fuerat. Ysay.liij. Et cum sceleratis deputatus est. Positus est autem in medio latronū: vt nullus quātūcūq peccator desperet de venia si voluerit facere penitentiam: quia et ille latro licet sero cognoscens peccatum suū: et petens misericordiam: inuenit subito veniam. Hodie inquit eris mecum in paradiso: et sic factum est: quia eadem die vidit diuinam essentiam: que visio dicit paradisus: sic cū viderūt xpm sctī patres in inferno paradisus fuit ibidem. Secūdo cōsummādo pacē stetit ī medio terre: qr mons caluarie vbi

crucifixus est xps: est in medio ter re hitabilis. tūc autē impleta fuit ꝓphetia dauid. in psal. lxxiij. Deꝰ autē rex noster ante secula. i. eterna ordinatione rex operatus est salutem in medio terre. tunc enī ibi operata est salus humani generis. et cōsummata pax inter hominē et deū. Fuit enī xps crucifixus in medio terre: vt tanq̄ cētrum et mediū omniū omnia traheret ad seipsuȝ. quia ipse dixit. cum exaltatus fuero a terra in cruce in medio terre: omnia traham ad meipsum. Joh. xij. ¶ Quartus passus est q̄ xpus publicando pacem cōsummatā stetit in medio. vnde post resurrectionem stetit in medio discipulorum suorum: et dixit eis ter. pax vobis. Joh. xx. quasi dicat. Jaȝ est pax inter deum et hominem consummata per passionē meaȝ. stans in medio latronum et in medio terre. et ideo pacem cōsummatā vobis in publico dicens in medio vestrum pax vobis: et sicut xps p seipm stās in medio pacē publicauit discipulis: sic et per litteras per totum mūdum diuulgauit. Jste littere inter ceteras fuerunt epistole Pauli. in quibus mūdo publicauit q̄ xpus personaliter extrema diuisa vnierat factus mediator. Unde ad gal. iij. loquens de xpo quomodo lex fuit posita in manu eius sicut in manu mediatoris: vt de ea faceret qd̄ vellet dicit. mediator autē vnius non est deus autem vnus est. Oportet ergo q̄ mediator sit duorum. et sic nō solū deus: sed deus et homo vniēs extrema diuisa. publicauit etiam q̄ christus fuit mediator extrema concorditer pacificans. vt paȝ ad Hebreo. ix. vbi dicit: quia christus noui testamēti mediator est vt morte intercedente in redemptionem earum ꝑuaricationū que erant sub priori testamēto repromissionē accipiant qui vocati sunt eterne hereditatis. Jntimauit etiam firma pacis per litteras: ꝓpter quod de christo dicitur. ad hebre. viij. Melioris testamēti mediator est iesus quanto in melioribus repromissionibus sancitum est. Ueteris testamenti mediator fuit Moyses qui promisit obseruantibus bona temporalia. Noui testamenti mediator est iesus: qui promittit fidelibus regnum celorum. Publicauit etiā per litteras hominibus: q̄ christꝰ pacem immobiliter ratificauerat dicens de ipo. i. Thimo. ij. Mediator dei et hominū homo iesus christus. cuius testamentum confirmatum est temporibus suis. ¶ Quintus passus est: q̄ christus pacē publicatam conseruando vsq̄ in finē seculi stat in medio. Jpse enim dixit Matth. vlti. Ecce ego vobiscū sum omnibus diebus vsq̄ ad consummationem seculi. Sed quomodo sit in medio vidit Johānes euāgelista. Apoca. i. vbi dicit. Uidi septem candelabra aurea: et in medio septem candelabrorum aureorum similem filio hominis. i. christo filio virginis. Jsta septem candelabra aurea sunt septē ecclesie sacramenta. sc. baptismus: confirmatio: penitentia: eucharistia: sacer ordo: matrimonium: extrema

vnctio. In quorū medio scʒ in sacramento eucharistie. est xp̄s verus deus et verus homo. qd̄ sacramentum etiam durabit vsq̄ ad aduentum xp̄i ad iudicium: vt dicit apostolus. i. Corinth. xi. Quotiens em̄ manducabitis panem hunc et calicem bibetis mortem domini annūciabitis donec veniat. scʒ ad iudicium. Est ergo christus in sacramēto eucharistie vsq̄ ad finem seculi sicut in medio septem cādelabrorū aureorum. pacem inter deum et hominem conseruando: et non solum inter deū et homines. sed etiā inter hoīes et hoīes existēs in medio eorum. eorum voluntatem faciendo. sicut ipse dicit Matth. xviij. vbi duo vel tres fuerint congregati in nomine meo: in medio eorum sum. Dicit in nomine meo. i. in charitate in medio eorum sum. scʒ eorum faciendo voluntatem si fuerit eorū peritio triplici conditione regulata. scʒ q̄ petant p̄ se et pie et perseuerantur. Bene ergo dictū est moysi a domino in promissione messie prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum. Ex quibus duo catholica documenta accipiunt. Primum q̄ ver⁹ messias debebat esse mediator dei et hominum. Secundum q̄ verus messias debebat esse de genere tribus iude que manifeste impleta sunt in christo iesu saluatore nostro.

¶ Quod verus messias debeat eē similis moysi in in dando legem.

Tertius thesaur⁹ aperitur de assimilatione messie quam sacra scriptura determinat quia postq̄ deus dixit moysi p̄phetam suscitabo eis de medio fratrū suorum. statim subiunxit cui debebat assimilari dicens similem tui ca. quo supra. forte em̄ dixissent iudei non sufficere ad hoc q̄ quis dicatur messias q̄ exeat a medio: scʒ a tribu iuda: quia multi alij p̄phete fuerunt de tribu iuda: vt Dauid et sic suscitati sunt de medio fratrū suorum. Sed quid dicit regula. singula que non prosunt multa vnita iuuant. sufficit q̄ q̄tum ad hoc q̄ debebat esse de tribu iuda verificatur in iesu nazareno. quia ipse fuit filius marie: que fuit desponsata ioseph: qui fuit de tribu iuda: vt patet Matth. i. Et mulieres nō desponsabantur nisi viris tribus sue. Ideo seq̄tur in auctoritate que dicta fuit moysi p̄phetam suscitabo eis etc. similem tui quasi dicat deus nō solum sufficit q̄ sit de tribu iuda: sed q̄ assimiletur tibi. Ista similitudo debuit s̄m aliquid singulare esse quod fuerit in moyse: et nō s̄m aliquid cōmune. Moyses duxit populum et rexit. Multi etiam alij hoc fecerūt: vt Aaron cū eo: et post eū iosue moyses fecit multa miracula. et alij multi hoc idē et maiora: vt helyseus qui mortuū suscitauit qd̄ est maximū miraculoꝝ. Sed in quo inuenitur Moyses singularis non habens parem in quo debet

sibi assimilari messias certe in dando legem. Hic sunt quattuor puncta videnda. Primum punctus est quomodo moyses fuit singularis in dando legem. Secundus si iesus verus messias debuit dare aliam legem a lege moysi. Tertius si debebat illam legem quam daret scribere. Quartus que est excellentia legis nove.

¶ Quod moyses fuit singularis in dando legem.

Circa primum punctum posset aliquis dicere quod moyses non fuit singularis in dando legem. Quia secundum Ysidorum .v. ethimologiarum ca. i. Multi fuerunt qui dederunt leges. Quia primus qui dedit leges grecis fuit Foroneus rex. Primus qui dedit leges egyptijs fuit Mercurius termegistus. Primus qui dedit leges atheniensibus fuit Solon. Primus qui dedit leges lacedemonijs fuit Ligurgus. Iste fecit legem quod cives haberent libertatem eligendi magistratus et rectores. Iste divisit solum tam in domibus quam in vineis: et alijs predijs per equale ne quis posset dici potentior alio. Iste fecit iuvenes vna veste nõ amplius toto anno vterentur non permisit aliquem cultius alio progredi: nec opulentius epulari. Qui singula non pecunia: sed compensatione messium coequari iussit pueros puberes: non in forum sed in agrum deduci iussit ne primos annos in luxuria: sed in labore et opere agerent: nec prius in urbem redirent quam viri facti essent. Statuit virgines sine dote nubere vt vxores non pecunie causa eligerentur: sed virtute. et sic matrimonia diutius permanerent. Maximum honorem non divitum et potentium sed senum esse statuit. Deinde vt suis legibus eternitatem daret. iureiurando obligavit civitatem nihil mutaturos priusquam reverteretur. Profectus est autem cretam vbi voluntarium exilium perpetuo egit moriensque abijci sua ossa in mari iussit. ne forte lacedemones se solutos crederent iureiurando si corpus eius reducerent ad civitatem. ¶ Primus qui dedit leges romanis fuit numa pompilius qui primus successit Romulo in regno. Deinde cum populus seditiosos magistratus ferre non posset. x. viros legibus scribendis creavit. qui leges ex libris Solonis in latinum sermonem translatas. xi. tabulis exposuerunt. Paulatim autem antique leges vetustate atque incuria perierunt. Noue a Constantino cesare ceperunt: et reliquis succedentibus erantque permixte et inordinate. Postea Theodosius minor augustus ad similitudinem gregoriani et hermogeniani codicem factum constitutionum a Constantini temporibus sub proprio cuiusque imperatoris titulo disposuit: quem suo nomine theodosianum vocavit. Iustinianus vero qui imperavit anno domini quingentesimo. x. ij. et imperavit annis. xxxviij. Hic leges civilesque romane quarum erat nimia prolixitas admirabili

breuitate correxit. et ad .xij. libros coartauit. et de oībus vnū codicem ordinauit: quē codicē Justinianū appellari voluit. Fecit etiā librum institutionū quē in quattuor distinxit libros: in quibus legū primordia cōtinentur. Nouas quoqꝫ leges quas ipse fecerat in vnū volumen redactas nouellas vocari voluit q̄ cōmuniter autētice appellantur. et sunt per collationes distincte. Omniū etiā magistratuū et iudicū seu iuris consultorū leges q̄ duorū milliū eē librorū dicebantur abbreuiari fecit: et ad numerū librorū quinquaginta redigit. ipsumqꝫ librū digestorū seu pādectarū vocari mandauit: quibus legibus hodie totus mūdus ordinatur et regitur. In isto principe concurrerunt potētia: sapiētia: et diuinus cultus. per potētiā hostes superauit. per sapientiā mundū iustis legibus ordinauit. per diuinū cultū deū et ecclesiā edificijs et alijs operibus honorauit. Cū ergo oēs predicti leges dederint: vt ostēsum est patet euidenter: quod moyses in dando legē nō fuit singularis. ¶ Respondeo et primo declaro quid est lex. secūdo distinguā nomen legis. tertio soluetur dubitatio. Circa primū dicitur quod lex est quoddā speciale vinculū quo hoīes tenentur et ligantur ne per actus illicitos euagentur. Sicut enī aīalia siluestria nō domātur nisi primo fortibus vinculis teneantur: quia scz numquam domita efficerentur si sine vinculis ad voluntatē suā vagari dimitterentur. Sic vero necesse fuit: vt leges et mādata a deo et a superioribus fierent: vt infra limites iusticie vagabiles mores hominū corrigerētur et domarentur. Homo enī qui sicut vir vanus in superbiā erigitur. et sicut pullū onagri se natū liberum putat. vt dicitur Job. xi. numquam perfecte corrigeretur vel domaretur si sine legis vinculo vagari ad arbitrium sineretur. Et ideo certa ad ligandū mores hominū ne vagarētur. cōstituta est lex triplex. scz lex nature: diuine cure et humane cure. Lex nature est illa inflexibilis certitudo quā deus in synderesi cōsciētie collocauit. ne quis excusari possit. que vnicuiqꝫ dictat et ostendit: quid bonum vel quid malum. de quo dicitur ad Ro. ij. Cum gentes que legem non habēt ea que legis sunt faciunt ipsi sibi sunt lex. vide ibi. Lex diuine cure est quā dedit deus moysi in scriptis. Et ideo dicitur lex scripture. et quā xpūs in illa promissus implens vacuitatem eius veniens et generis humani amore per seipsum docuit. et in cordibus impressit. suisqꝫ fidelibus dereliquit. et ideo dicta est lex amoris. Lex vero humane cure est illa quā ad regimen humanum principes statuerunt. de qua dicitur .i. Corinthio. vij. Lex in homine dominatur quanto tempore viuit. ¶ Circa tertium ad predictam dubitationem dicitur quod verum est moysen in dando legem esse singularem. et verum est quod alij qui dicti sunt dederunt leges. quia moyses dedit legem diuinam. Alij vero leges dederunt humanas. ait enim beatus Isidorus vbi supra. Moyses gens

hebraice primus omnium diuinas leges sacris litteris explicauit. vt infra capl'o.ij. ponens differentiã inter leges diuinas et humanas dicit. Omnes autem leges: aut diuine sunt aut humane. diuine natura humane moribus constant. Ideoq; he. s. humane discrepant: quia alie aliis gentibus placent. Si ergo moyses in dando legem diuinam fuit singularis et solus. in illo quo singularis fuit propheta suscitaturus de medio debebat ei assimilari. sequitur q illa propheta debebat dare legem diuinam qd solũ impletum est in iesu christo saluatore nostro qui dedit legem euãgelicam que lex diuina est et noua sicut moyses dedit legem diuinã antiquã. ¶ Quo ad secundũ punctũ sc3 vtrum iesus verus messias debuit dare legem diuinam: aliam a lege moysi dico q sic. Ad quod probandũ adduco tres fidelissimos testes: quorum prim9 est Isaias. qui in capl'o.ij. quod ad litteram exponitur de messia inter cetera dicit. De syõ exibit lex: et verbum dñi de hierusalem: quod verũ est in iesu nazareno vero messia: et in eius discipulis et apostolis qui inceperunt verbũ predicationis in hierusalem et cõtinuauerunt et publicauerunt per totum mũdum: q in omnẽ terrã exiuit sonus eorum et c. Declarat rabi salomõ super verbo eleuabitur super omnes colles. ca. eodẽ dicẽs. Quid vult dicere. et eleuabitur super colles. Nisi quia miraculum quod erit factũ in eo erit maius q miracula montis syna i et carmeli et thabor. Et quod est illd miraculũ: est illud quod dicit. De syon exibit lex. Item dicitur in midras tillim. id est i glosa psalterij super illud. Dñe in fortitudie tua letabif rex. ps. xx. dicit sic. Quid voluit dicere Isaias in. c. xi. quãdo dixit. In illa die erit radix Iesse que stat in signũ populorũ ipm gentes deprecabũtur: et erit sepulchrũ eius gloriosum. Dixit rabi hãma. Non venit rex messias: nisi vt det gẽtibus seculi mandata: sicut tabernacl'a: palmes: et philaterias. Satis apparet ex intentiõe hui9 doctoris q deus debebat dare legem nouã in qua essent mandata cerimonialia: sicut in lege veteri. Et quia facit mentionem aliquarum cerimoniarũ legis antique nõ apparet q sit sua intentio q messias deberet dare illas easdem cerimonias: cũ causa propter que date fuerunt in illo tpe sit iam preterita et in tpe messie non est locus vt dicitur. Item dicif in midras sirhasirim. i. in glosa cãticorũ sup textu. ca. primi vbi dicif. Osculetur me osculo oris sui. dixit rabi Iahida. In hora in qua israel audiuerunt ex ore dei. Duo prima mandata legis fuerũt firmati in cordib9 suis taliter: q nõ tradiderunt obliuioni. Venerunt ad moysen et dixerũt. En rabi oportet q tu sis mediator inter deum et nos: sicut scriptũ est Exo. xx. dixerunt moysi. Loquere tu nobis et audiemus: non loquatur dñs nobis ne forte moriamur. Ex illo tũc docebat eos moyses legem: et qui addiscebant obliuioni tradebant et dixerũt. Sicut

moyses est carnalis ꝛ transiēs. sic doctrina sua transit a nobis et dixerunt Rabi. vtinam vellet de⁹ secundo ostendi nobis ꝛ iam oscularetur nos osculis oris sui. taliter ꝙ sua doctrina refirmaretur in cordibus nostris. Et dixit eis moyses Hoc nō pōt esse modo sed in tēpore Messie erit. quia sic scriptū est Jhere. xxxi. Dabo legem meam in visceribus eorū ꝛ in cordibus eorꝫ scribā eā. Hec ibi. ¶ Hec est illa lex quā cū magna instātia petebat dauid secundus testis. in psal. cxviij. Legem pone mihi domine viā iustificationum tuarū: ꝛ exquirā eaꝫ semꝑ. Hic pōt queri a iudeis quaꝫ legē hic petebat a dn̄o dauid nō legē moysi quia eam iā habebat. ergo aliaꝫ qꝛ dicit. viā iustificationū tuarum et hec non est alia nisi veri messie Jesu nazareni que iustificat. lex enim moysi nō iustificabat nec eius sacrificia patet qꝛ illa sacrificia de per se. nō placebāt deo nec cum lege instituta sunt. Jhere. vij. Hec dicit dn̄s: nō sum locutus cū patribus vestris in die qua eduxi eos de terra egypti. de verbo holocaustorum ꝛ victimarū sed sm̄ ꝙ dicit Rabi Moyses de egypto. Ista sacrificia non fuerūt data nisi vt retraherentur a sacrificiis ydolorum et in signum huius non fuerunt data populo nisi post ꝙ populus ad ydolatriā declinauit vitulum cōflatilē adorando. Ideo voluit deus magis ea sibi offerri ꝙ ydolis. et de hoc pulcre tractat sanctus Tho. prima secunde. q. ciij. articulo .iij. in corpore. ꝛ deinde per totum. Iteꝫ patꝫ ꝙ sacrificia legis moysi non iustificauerunt qꝛ semꝑ cū eoꝝ oblatione requirebatur oblatio sacerdotis patet i leuitico ¶ Sed quid si sacerdos esset malus ꝛ indignus: vtruꝫ exaudiret a domino: certe nihil valebat totum sacrificium. ꝛ hoc est ꝙ dicūt doctores theologi i quarto ꝙ sacrificia valebant non ex opere operato. sꝫ ex opere operante. Secus est de sacrificiis veri nostri messie iesu nazareni que valent ex opere operāte. ꝛ ex opere operato: vt patet in baptismo: qui quātūcūqꝫ sit malus minister et pessimus etiam iudeus ꝛ infidelis quicūqꝫ faciens quod ecclesia intendit baptismus ꝯplet suum effectum. Petebat ergo dauid legem veri messie Jesu nazareni que iustificat dicens. Legem pone mihi domine iustificationuꝫ etc. ¶ Hec est illa lex scilicet Jesu nazareni data in monte syon nō in monte synai. de qua tertius testis. s. Jheremias. c. xxxi. dicit. Ecce dies veniunt. id est tempora noui testamenti dicit dominus. ꝛ faciā domui israel ꝛ domui iuda. i. fidelib⁹ christum confitentibus generaliter ꝛ credentibus de iudeis specialiꝰ secundum quod dicitur Act. xiij. Primū vobis oportebat loqui verbum dei ꝛ cetera. fedus nouū. i. legem nouam. Lex enim frequenter in veteri testamento vocatur fedus non secundum pactum quod pepigi cum patribus vestris in die qua eduxi eos de terra egypti qḋ irritum fecerunt. ipsum multipliciter trāsgrediendo. sicut patet in libris

Judicum Regū.et paral'. Ecce ꝙ expresse dicit propheta legem ve ri messie.quam vocat fedus nouū sive pactum debere esse aliam a le ge moysi.⁊ dicit non secundum pa ctum quod pepigi cum patrib⁹ eo rum in die qua eduxi eos de terra egypti.scilicet cum dedit eis legē in monte synai. ¶ Quia ergo alia debebat esse lex messie promissi.s. iesu christi a lege Moysi videnda est differentia inter vtrāq₃ legem que non vna sed multe incompara biles dicte sunt de quibus dat te stimonium sacra scriptura specia liter doctrina beati pauli qui ple nius ꝙ omnes aliĳ auctores noui testamenti locutus est ostēdens ꝙ quia impleta erant mysteria ipsius cessauit vsus legis moysi q̄ primo erat. Et de diuersis ptibus suarū ep̄larum colliguntur hic.xiiĳ.diffe rentie.et addā₃ vnā: vt sic sint.xv. differētie q̄ ꝑ ordinem sūt iste q̄ se quūtur videlicet lex Moysi est lex carnis. lex christi est lex sp̄us. lex Moysi est lex timoris.lex xp̄i ē lex amoris. lex Moysi est lex figure lex xp̄i ē lex veritatis.lex Moysi ē lex oneris pōderosi ⁊ sine cōmo.lex xp̄i ē lex suauitat⁹,leuitatis ⁊ m̄lti fruct⁹.lex Moysi ē lex seruitutis. lex christi ē lex libertatis.lex moy si est lex que occidit. lex xp̄i est lex que viuificat.lex Moysi ē lex mor tis.lex christi est lex vite.lex Moy si est lex que est virtus peccati lex christi est lex que est plenitudo gra tie.lex Moysi est lex antiquitatis ⁊ debilitatis:lex christi est lex noui tatis et fortitudinis.lex Moysi est lex vacua.lex christi est lex habun dantie. lex Moysi est lex imperfe ctionis.lex christi ē lex perfectio nis.lex moysi est lex noctis lex xp̄i ē lex diei.lex moysi est lex tenebra rum lex christi ē lux lucis clare.lex Moysi est lex mysterium dānatio nis.lex christi ē lex iusticie ⁊ salua tionis.lex moysi est lex ꝑticularis lex christi ē lex generalis. ¶ Omit̄ fis primis.xiiĳ.propter prolixita tem euitandā₃.que diligens lector in predictis epistolis poterit inue stigare contra quālibet conditionē legis moysi poterit concludere nō sm̄ pactum etc.vt supra. Ultimā₃ solū₃ pro presenti intendo pertra ctare cum hec sit inter ceteras pro pria differentia vtriusq₃ legis. lex enim moysi fuit particularis pro pter multa. Primo quia lex serui. sc₃ moysi. Secundo quo ad popu lum quia fuit data particulari ⁊ li mitato populo.s. descendentibus ab Abrahā per Isaac. Tertio quo ad precepta cerimonialia sacramē talia ⁊ iudicialia que solum obli gabant populum limitatum.sc₃ iu deorum et non alios homines mū di propter quod ille populus fuit dictus peculiaris. Quarto erat li mitata ⁊ particularis quo ad locū scilicet terre ꝓmissionis i qua obli gabantur iudei et non in altera im plere multa suorum preceptorum habentibus in se ceteros limites vel terminos. Quinto quo ad tem pus quia habebat durare tempore limitato scilicet vsq₃ ad aduentū₃ Messie lex vero christi est lex vlis Primo quia lex domini vniuersi fi

tur lex moysi lex serui. Secundo est lex vniuersalis et sine aliqua limitatione quia mandat suis apostolis dicens. Euntes in mundum vniuersum predicate euangelium omni creature. mar. vlti. Et quod baptizarent omnes gentes et docerent non doctrinam moysi serui sui. sed quam ipse dominus precepit eis et propterea data et notificata lege que est vniuersalis et communis omnibus gentibus: statim cessauit lex moysi que erat particularis data iudeis cum vna esset incompatibilis alteri. et dico incompatibilis non solum quia obseruantia vtriusque non potest esse in vna persona que ad plenum eas seruet. sed vltra hoc incompatibilitas est respectu diuersarum personarum cum vna lex quantum ad obseruantiam debitam ipsius repellat. et in exilium mittat alteram non solum ab illa persona in qua stat vel a domo ciuitate. regno vel imperio. sed a toto mundo. et ideo melius dicitur quod vna lex alteram totaliter annullat volo dicere quod non potest esse lex dei ordinata ad salutem animarum quam obseruando homo meretur paradisum nisi vna sola que est lex gratie cui est incompatibilis lex scripture. Est ergo altera lex christi a lege moysi: quia vna particularis. et altera vniuersalis. ergo non secundum pactum et cetera. vt supra. et sic cessare debuit lex moysi sicut particularis adueniente lege christi que est vniuersalis et communis. sicut minor dando locum maiori. ¶ Quo ad tertium punctum in quo querebatur et quo verus messias debebat dare legem sicut moyses. et aliam a lege moysi: verum debuit scribere legem illam in pellibus. petris vel aliquibus aliis extrinsecis. Videtur enim quod fuisset valde rationabile quod ipse fecisset aliquem librum sacre scripture cuius ipse fuisset principalis actor et scriptor. quia quelibet scientia habet suum principalem actorem sicut gramatica donatum: logica aristotelem. geometria euclidem. Ad hanc questionem respondetur ex dictis sancti Tho. vit. parte summe. q. xlii. articulo. iiii. quod non fuit decens aut conueniens quod christus legem suam aut aliquem librum de sua doctrina scriberet propter quinque rationes. Prima ne derogaret dignitati sue. Quia oportuisset scribere miracula et sanctitatis opera per ipsum facta et famam quam habuit in populis que omnia essent in laudem sui que licet sine superbia scribere potuisset in mentibus tamen hominum non careret arrogantie nota. Secunda ratione tolleret auctoritatem suam spirituisancto. licet enim indiuisa sint opera trinitatis ad extra secundum augu. in enchiridion. et ad Pollentium. xxviii. q. i. Sic enim tamen commendatur patris auctoritas in mundi creatione. Auctoritas filii in mundi redemptione et spiritussancti in hominum intima inspiratione. et scripturarum per sanctos conscriptione. Vnde Grego. dicit in prologo moralium. quod sacre scripture actor est spiritussanctus Et apostolus. ii.

ad Thimo.iij.q sacra scriptura est diuinitus inspirata et vtilis ad docendū. Quod autem ad spiritū sanctū pertineat scribere patet qr scribere est officium digitorum nunc autem spūssanctus ē dextre dei digitus. Exo.viij.et Luce.xi. Manus enim et lingue doctorum nō sunt nisi instrumentum et calamus spūssancti. vnde dixit qd. ps.xliiij. Lingua mea calamus scribe. Tertia rō nō decuit q xps legem et doctrinā suā scriberet in aliquo libro propter suam excellentiam singularem. scripta enim ordinantur ad impressionem doctrine in cordibus auditorum sicut ad finem. Tunc sic. excellētiori doctori excellētior mod9 debet attribui doctrinam tradendi et docendi. Sed excellentior modus est doctrinam in mentibus auditorum imprimere sicut faciebat xps q̄ i libro scribere igitur nō debuit scribere legem suam. Vñ pitagoras et socrates et phī āntiqui qui fuerūt doctores excellentissimi istum modum tenuerunt q nūq̄ aliquos libros scripserunt et hec est ratio formaliter sancti Thome. Quarta ratia est vt legem nouam a veteri distingueret et separet. lex enim vet9 dicitur lex scripta etiā digito q̄tū ad precepta moralia. Si noua eēt scripta per xpm etiam posset dici lex scripta. Quia igit̄ illa fuit lex timoris fuit scripta in libris et codicibus. qr ista amoris fuit scripta solum in cordibus. Quinta ratio et vltima ē propter regiā excellētiā demonstrandam xps enim fuit rex Jesus nazaren9 rex iudeoꝝ. Joh. xix. Et decet regiā maiestatē q sua dicta et facta p suos notarios scribantur et nō p se sicut fecerūt quattuor euāgeliste xpi iesu veri messie notarij. Sic ergo patet q xps non debuit legem nouā per se scribere in aliquibus extrinsecis sȝ ex amore scripsit eam in cordibus fideliū sicut dicitur in supradicta auctoritate Jhere. sed dabo legē meam in visceribus eorum. et in corde eoꝝ scribā eam. ¶ Ex predictis satis claret q verus messias debuit assimilari Moysi in dando legē. et q non debuit dare talem legem sicut erat antiqua sed legem nouam. et q illam non debuit scribere per se in aliquibus extrinsecis. sȝ in visceribus et in cordibus fideliū. que omnia ad litterā impleta sunt in iesu xpo saluatore nostro. ¶ Quo ad quartū punctum qui est de excellentia legis noue licet ex supradictis differentijs clareat manifeste specialius tamen eius excellentia declarat̄ ex sex gradib9 perfectionis. Primus est ex ostēsiōe cognitiōis dei. Secundus ex cōtēptoꝝ rationabilitate in mādatis vel monitis. Tertius ex miraculoꝝ claritate. Quartus ex ecclesie stabilitate. Quint9 ex diuina bonitate. Sextus ex amenissima promissoꝝ incōparabilitate. ¶ Circa primū gradum notandum est q lex moysaica quo ad fidem vnius dei erat imperfecta. quia licet in illa fuit aliqualis noticia vnius dei et etiam christi in quodam generali. nō tñ fuit ibi noticia explicata trinitatis personarum in vnitate essentie. nec p

consequens incarnationis. Cuius ratio est quia sicut cognitio naturalis procedit de imperfecto ad perfectum. vt dicitur .i. phisicorū vnde et pueri vocant primo omnes viros patres et omnes feminas matres. et postea distinguunt. Ita similiter supnaturalis cognitio minor fuit in lege veteri ꝙ in noua. in qua per christū veritas lucide est reuelata propter quod dicit saluator Jo. xvij. Pater manifestaui nomen tuū hominibus quos dedisti mihi. Ipse enim manifestauit expresse trinitatem personarū patrē nominādo a quo eternaliter ꝓcessit per generationem dicens. Jo. xvi. Exiui a patre et veni in mūdū scilꝫ in vtero beate virginis carnē assumendo spiritūsanctum ꝓmittendo. Jo. xv. Cū venerit paraclitus quem ego mittam vobis a patre: ecce processus spiritussācti ab vtroqꝫ. Nominauit etiam expresse trinitatem personarū in forma baptismi. Mathei. xxviij. Euntes docete omnes gentes baptizātes eos scꝫ In nomine patris et filij et spiritussancti. Manifestauit etiā vnitatem essentie. Johan. x. dicens: Ego et pater vnū sumus. Hoc est quod Johānes in sua prima canonica. c. v. dicit expresse. Tres sunt qui testimoniū dant in celo. pater verbū et spūssanctus. et hi tres vnū sunt. In figura huius Moyses loquebatur ad populum velata facie vt habet Exo. xxxiiij. quia mysteria fidei nostre erant figuris et enigmatibus velata. sicut supra late declaratum fuit. In figura etiam huius velum templi fuit scissū in christi passione ad ostendendum ꝙ declarata et manifestata erant que prius latebant sub velamie ꝓpter quod ipsa lex noua tanꝙ perfecta in cognitione est donum perfectū: descendens a patre luminū. vt dicitur iacobi primo patet ergo ꝙ cognitio dei perfecta est ī lege noua que imperfecta fuit ī veteri ꝓpter quod patres veteris testamenti poterant dicere illud quod scribitur i. ad Cori. xiij. Ex parte cognoscimus et ex parte ꝓphetamus. i. imperfecte. ¶ Secūdus grad⁹ quo ōnditur ꝙ lex noua perfectissima est ex contentorū rationabilitate. vel mādatis vel monitis. quod vt clarius videatur ostēditur imperfectio legis mosayce quo ad totum corpus suū. s. quo ad ꝑcepta moralia et iudicialia et sacramētalia et cermonialia Primo enī ī lege moysi ꝑcepta moralia fuerunt imperfecta. et dicuntur moralia precepta illa que sunt de dictamine rationis etiā si nulla lex esset sicut est illud mandatū quod scribitur. Exod. xx. Honora patrē tuum et matrem tuam etc. Et similiter illud quod per modum monitionis scribitur. Leuit. xix. Coram cano capite cōsurge. et honora ꝑsonam senis et similia. Quod aūt ista fuerunt imperfecta declaratur dupliciter. Primo quia precepta moralia ī lege Moysi ordinabāt act⁹ hominum exteriores tantū ꝓpter quod apostolus ad Romanos. iij. vocat legem moysi legem factorū De actibus autem interioribus in quibus consistit bonū moris nihil

ordinabat aut parum. Sed contra hoc ē quod habetur Exo. xx. et Deu te. v. Non concupisces vxorē proximi tui et cetera. dicendum est secundum antiquos doctores ꝙ talis cōcupiscentia non prohibebatur inquantum erat omnino latens i corde: sed inquantum prorumpebat exter ius per aliqua signa: vt per verba scurrilia. impudicos tactus: et oscula et cetera huiusmodi. Ideo sic exponunt. Non concupisces. i. signa cōcupiscentie non facies. Unde ad Phil. iij. dicit glo. ꝙ lex vetus prohibebat manū nō animum. vel dicendū ſm alios ꝙ lex vetus ꝓhibebat concupiscentiam animi latentem: hoc tamē erat in paucis. s. in mechia et furto. Item in istis insufficienter prohibebat concupiscentiam. quia non puniebat trāsgressores. et sic patet ꝙ insufficienter lex mosayca ordinabat actus interiores. ¶ Secundo declaratur sic. quia lex mosayca etiam actus exteriores ordinabat sicut patet Deutro. xxiij. vbi dicitur sic. Non fenerabis fratri tuo pecuniā adusurā. nec fruges. nec aliquam aliam rez sed alieno. Ibi enim pmittit vsura cū alienis ꝑsonis. quod est illicitum contra dictamen recte ratiōis Item Deutro. xxiiij. permittit viro dare libellū repudij etiā causa indebita. Unde ibidem subditur Si accepit homo vxorem. et habuerit eam. et non inuenerit gratiaz in oculis eius propter aliquam feditatem. scribet libellum repudij. et dabit in manu eius. et dimittet eaz de domo sua. indiuisibilitas autem per totam vitam est de dictamine rationis naturalis. et sic patz ꝙ lex vetus imꝑfecta fuit in moralibus Et propter hanc imꝑfectionē lex mosayca dicitur pedagogus nr̄. ad Gal. iij. i. regula pueroꝝ et iꝑfectoꝝ in q̄bus nō q̄ritur ꝑfectio iterior. Sed ab exterioribus inhonestis ti more discipline reprimūtur. Et in actibus exterioribus multa eis ꝑmittuntur que non permitterent viris perfectis. ꝑpter quod Aug. li. de spiritu et littera exponens illud. ij. Cor. i. iij. littera occidit et cetera. dicit hoc non tantum de cerimonialibus intelligendum est. sed etiam de moralibus veteris legis. quia. s. non prohibebantur aliqua que de se sunt mortifera. vt patet ex predictis. propter quod dicitur Ad Ro. iij. Ex operibus legis non iustificat omnis caro. ¶ Sed lex noua perfecta est in moralibus. q2 perfecte ordinat actus humanos non solum exteriores sed etiam interiores. et in hoc imperfectionem legis supplet: propter quod dicit saluator imperfectionez legis adimplendo. Math. v. Audistis quia dictum est antiquis. non occides. qui autem occiderit reus erit iudicio. Ego autem dico vobis. quia omnis qui irascitur fratri suo reus erit iudicio. in quo ordinat motū interiorem vt patet. Similiter lex noua actus exteriores ordinat nullum malum permittendo propter quod dicit saluator. Math. xij. Dico autem vobis quoniam de omni verbo ocioso quod locuti fuerint hoīes super terraz reddēt rationē

in die iudicij. Si autem his prohibet verbum ociosum per cōsequēs verbum nociuum. Et multo fortius oēm actum malū: ꝑpterea Math. v. post suppletionem preceptorum moralium veteris legis concludit perfectionē euangelicam dicens. Estote ergo perfecti sicut pater vester celestis perfectus est. perfecit autem xp̄s moralia precepta legis etiam consilia euangelica superaddendo. propter quod Matth. xix. Inueni dicenti se se custodisse mādata legis ꝛ querenti vlterius viā perfectionis. dicit saluator adhuc vnum tibi deest. Si vis perfectus esse. vade ꝛ vēde omnia que habes et da pauperibus. ꝛ habebis thesaurū in celo: ꝛ veni ꝛ sequere me.

¶ Secundo in lege moysi iudicialia precepta erant imperfecta. qḋ patet ex duobus. Primo ex modo inducendi homines ad obseruantiam iusticie. ad quod ordinabant iudicialia precepta. Secūdo ex ipsis preceptis. primū patet sic. proprium est hominū imperfectorum vt inducantur ad iusticiam obseruandā timore pene. Uñ dicit Oratius libro epistolarū. Oderūt peccare boni virtutis amore. Oderūt peccare mali formidine pene. Hoc etiam declaratur ratione: q2 illud quod cū timore fit penale est: et nō delectabile. Uñ dicitur. i. Joh. iiij. timor penā habet. Operari autē virtuose non est pena virtuoso ꝛ ꝑfecto: sꝫ magis delectabile. ꝑpter quod dicitur. ij. ethi. q2 signum habitus generati est delectatio in opere. lex moysi inducebat homines ad iusticiam obseruandam per timorem penarum. propter quod dicitur lex timoris. Et in signum huius lex fuit data in terroribus: vt patet Exo. xix. Iā aduenerat dies tertius in quo scꝫ data est lex. Sequitur. Et ceperūt audiri tonitrua et micare fulgura. ꝛ nubes densissima operire montem. clāgorqꝫ buccine vehementius perstrepebat. Timuitqꝫ populus qui erat in castris. Et similiter facies moysi apparuit cornuta quando secūdo apportauit legem in tabulis descriptam. ꝛ timuerūt filij israel. vt habetur Exo. xxxiiij. In cordibus eñ illis designabatur terror ꝛ feritas legis. Patet ergo primum: videlicet imperfectio iudicialium preceptorū ex modo inducendi ad opera iusticie scꝫ per timorem pene. Secundo idem patet ex ipsismet preceptis iudicialibus que aliquādo infligebant penam innocenti. ꝛ aliquando culpabilem non puniebant. Primū patet per illud quod habetur. Numeri. xxxv. de homicidio omnino casuali. vbi dicitur talis qui fortuitu ꝛ absqꝫ odio ꝛ inimicitijs interficiebat hominē debebat confugere ad vnam ciuitatem refugij. et ibi manere vsqꝫ ad mortē summi sacerdotis. qḋ erat aliquando per magnum tempus. Talis qui erat innocens cū homicidium erat omnino casuale et inuoluntariū sine culpa puniebatur graui pena. q2 oportebat eū exulē esse ꝑ magnū tp̄s a sua ciuitate et a sua possessione. Secūdū ptꝫ vbi subditur de tali fugitiuo innocēte

Q si infra terminos vrbium inuē-
tus fuerit: ꝛ percussus ab eo qui
vltor est sanguinis absq; noxa erit
qui eum occiderit. Debuerat enim
profugus vsq; ad mortem summi
sacerdotis in vrbe habitare: ꝛ sic
patet ꝙ interfectio innocentis in
tali casu remaneret sine pena. que
tamen est grauis culpa. Talis au
tem imperfectio legis cōueniebat
īpfectioni populi qui erat pro-
nus ad effusionē sanguis: et ideo
interfector a casu remanēs in sua
ciuitate inter amicos interfecti:
erit in periculo mortis ꝙuis inno
cens: ꝛ sic de facili possunt in po-
pulo homicidia: multiplicari. Et
ideo ad hec mala vitāda data est
lex predicta de ei⁹ fuga: ꝙuis esset
innocēs. Et eadē ratiōe parcebat
lex. Si aliquis amicus mortui in-
terficeret eū extra fines ciuitatis
refugii: vt sic cogeretur in vrbe re
manere non ex sua culpa: sed pro-
pter homicidia vitāda ad que po
pulus tanꝙ īpfectus erat pn⁹.
Exemplum idoneū ponit phs in
quinto ethicoꝝ dicens. ꝙ aliquā-
do leges sunt similes regulis qui
bus vtuntur artifices in lesbia ad
dolandū lapides: qꝛ lapides illi⁹
regiōis sunt male dolabiles. ideo
vtuntur artifices regulis plum-
beis vt possit tortuositati lapide
applicari. sic in veteri testamento
date sunt leges aliquam imperfe-
ctionem habentes propter imper
fectionē illius populi. Lex tñ euā
gelica ꝙtum ad iudicialia est per
fectissima: qꝛ īducit ad obseruan-
tiam legis non per timorē pene:
sed per amorem iusticie: quod est
proprie perfectorū. vt supra dictū
est. ꝓpter quod lex noua merito di
citur pfecta sm ꝙ dicit Jacobi. i.
Qui autē perspexerit ī lege pfecte
libertatis. i. in lege euangelii que
ducit hoīem ad perfectionē ꝛ libe
rat a seruitute timoris ꝛ seruitute
peccati: sicut dñs ait Jo. viii. Si
manseritis in sermone meo: vere
discipuli mei eritis: ꝛ vos cogno-
scetis veritatē ꝛ veritas liberabit
vos. Itē qꝛ nullum innocentē pu
nit nec aliquod malū impunitū re
linquit: qꝛ etiā verba ociosa puniē
da ostēdit vt supra dictū est: ꝛ nō
solū verba ociosa: sed malas cogi
tatiōes sm quod dicit Matth. v.
Ego dico vobis ꝙ quicūq; vide-
rit mulierē ad concupiscendā eā
iam mechatus est in corde suo. ꝓ-
pter quod lex noua ē perfecta: de
qua pōt exponi illud cāticoꝝ. vi.
Una est columba mea perfecta mea.
Dicitur etiā lex noua columba me-
taphorice: quia est sine felle ama-
ritudinis nullum innocētiā puniēs.
Dicitur etiā perfecta: quia nullus
malū permittēs ꝛ sic apparet p-
fectio legis euangelice ꝙtum ad
iudicialia. ¶ Tertio declarat quō
sacramēta veteris legis erant im
pfecta. Ad cuius euidentiā consi-
derandū ꝙ illa sacramenta erant
ordinata ad faciendum homines
idoneos ad cultū diuinum: ꝛ ideo
aliqua erant cōia toti populo tam
viris ꝙ mulieribus: vt purifica-
tiones: alique a tactu immūdi vel
mortui que purificationes fiebāt
per aspersionē aque expiationis

de qua habetur Numeri.xix.⁊ si milia. Aliqua autē erant solis viris cōuenientia: sicut circūcisio: aliqua solis sacerdotibus sicut cōsecratio: ⁊ vnctio sacerdot℥.⁊ hmōi. Cuius ratio est quia sacerdotes applicabantur speciali modo ad cultum dei. Ista tamen sacramēta predicta erant imꝑfecta: ꝙ nō conferebāt gratiam sine qua non efficiuntur homies idonei ad cultum diuinū. Ideo sacramenta legalia dicūtur egena ⁊ infirma. Ad gal̃.iiij. vbi dicitur sic. Nunc aūt cum cognouistis deum immo cogniti estis a deo quomodo conuertimini iterū ad egena ⁊ infirma. Elementa dicuntur aūt infirma. quia non conferebāt aliquam potestatem spiritualē: sicut conferūt sacramēta noue legis. Similiter dicūtur egena: quia non cōferebāt gratiam que necessaria est ad bene vtendu℥ illa potestate. ¶ Sed contra hoc videtur quia in Exo.⁊ Leui. quasi vbiq͡ʒ dicitur: quia illa sacramenta reddebant homies idoneos ad cultum diuinum. Dicitur ꝙ talis idoneitas erat ꝑ quādam mundiciam et expiationem corporale℥ sicut in noua lege quis dicitur ineptus ad ministrandu℥ et celebrandum propter inmundiciam manuum. Lotio manuum reddit eum aptum: sed hec aptitudo est tātum corporalis. Sic erat de aptitudine que dabatur per sacramenta veteris legis. Et propter hoc dicuntur illa sacramenta emundationes carnis: vt habetur ad Hebreos.ix. vbi dicitur sic. Sanguis hyrcorum: qui scilicet offerebatur in consecratiōe sacerdotū et cinis vitule aspersus quo omnes mundabantur a tactu morticini vel immundi: vt dictum est: inquinatos sanctificat ad emundationem carnis. id est corporis. quia sicut dictum est talia non cōferebant gratiam: sed auferebant quedam impedimenta seu regularitates impedientes a tabernaculi ingressu: sicut in noua lege patet per exemplum. Quando enim per prelatos dispensabatur cum aliquo illegittime nato vel priuato vno oculo: vel huiusmodi non cōferebat̃ ad hec sibi gr̃a: sed tātu℥ tollitur irregularitas. ¶ Sed cōtra hoc videtur quia ſm doctrinam sanctorum circumcisio tollebat peccatum originale: ⁊ per consequens conferebat gratiam vt cōmuniter tenetur. Dicendū ſm antiquam opinionem ꝙ tollebat peccatum originale: non tamen conferebat gratiā. hec eni erat potestas circūcisiōis. vt tenetur a multis ⁊ magnis doctorib⁹: quo℞ rationes propter prolixitatem omittuntur et in hoc differebat a baptismo ꝗ non solum auferebat peccatum originale. sed confert gra℥. Aliter pōt dici ꝙ si in circumcisione gratia conferebatur hoc non erat in virtute illius sacramenti: sed in fide christi venturi: quem protestabatur ille qui circūcidebatur si adultus erat vel alius ꝓ eo si paruulus erat. Et hoc est quod dicit̃ cōmuniter ꝙ valebat ex fide suscipiētium: non autem ex opere ope

rato. per quem modum valent sacramenta noue legis. patet igitur q sacramenta veteris legis erant imperfecta. ¶ Sed lex noua perfecta est q̄tum ad sacramēta: quia illa cōferūt gratiā qd illa non faciebāt. vt dictū est: pter qd dicit Jo. i. Lex per moysen data ē gr̄a et veritas p iesum xp̄m facta est: pter hoc de Johāne baptista q per suā predicationē et baptismū disponebat populum ad xp̄i baptismū: et per consequens ad alia sacramenta: cum baptismus sit ianua oīm sacramentorum. Luce. i. dicitur. Ipse precedit ante illū in spiritu et virtute helye: parare domino plebē perfectā. Sunt ergo ablata sacramēta veteris legis et introducta. vii. sacramēta noue leg. i quib tanq perfectissimis sacramentis deus attulit nobis causas salutis spiritualis. ¶ Cause autē salutis spiritualis non sunt nisi quattuor sicut et quattuor sunt cause salutis corporalis. sc3 curatiua: conseruatiua: preseruatiua: et melioratiua. Curatiua ē duplex. quedam eni totaliter et simul curat: vt baptismus culpam et penam oīno delens q̄tum in se est: quedam vero paulatim: vt penitentia. Conseruatiua est vt cōfirmatio: in hac eni daf sp̄ussctūs ad robur et cōfirmatiōe3 gr̄e q̄ data ē i baptismo. Preseruatiua ē matrimoniū in q cōcupiscētia carnalis i ruinā turpitudinis prona excipitur honestate nuptiarum: ne ruat in mortale peccatum. Melioratiua est ordo in qua gratia melioratur vl augmentatur: vel etiam extrema vnctio que hominem in meliori statu ponit et securiorem reddit. Est quoq quedā alia medicina predicta quattuor sola faciens. sc3 eucharistia: quoniā et venialia curat et ab eis animam preseruat: gratiam quoq cōseruat: quia p̄s. ciii. Panis cor hominis confirmat et etiam gratiā augmētat. ¶ Quarto in lege moysi cerimonialia fuerunt imperfecta. Ad cuius euidentiam notandum q cerimonie veteris legis fuerunt in quadruplici differentia. Quedam pertinent ad sacramenta: quedam ad sacrificia: quedam ad obseruationem: et quedam ad sacra. Sacra autē et obseruationes ordinantur ad sacrificia et ad sacramenta: quia sacra dicuntur vasa et loca et huiusmodi quibus vtebantur in sacrificiis et ritu colendi. Obseruationes dicuntur quidam modi viuendi religiosi quibus vtebantur iudei qui erant populus peculiaris ipsius dei. vtpote q custodirent se ab aliquibus cibariis potibus et vestibus: et similib9 ex hoc: quia erāt populus deo consecratus p sacramentū circumcisionis et alia sacramēta. Nunc autē ita est. q ex fine accipitur ratio eorū que sunt ad finem: et ideo ostenso q sacrificia et sacramenta imperfecta erāt sufficienter erit ostensum q sacra et obseruationes erāt imperfecta: q2 ordinabātur ad duo predicta: sicut ad finē: vt prius dictum est. Qd autē sacrificia veteris legis essent impfecta ostēdit: q2 quedā

erant sacrificia p pctis oblata et hec erant imperfecta: quia nō poterant auferre peccata ꝓpter qḋ dicit apl's ad Hebre.x. Impossibile est sanguie hyrcorū ꝛ thaurorū auferri pctā. Et iterū ibidē. Ois quidē sacerdos. scȝ veteris legis presto est quotidie ministrans et easdē offerēs hostias q̄ nō possūt auferre pctā. Et idē habet Esa. xl. Libanus nō sufficiet ad succēdendū ꝛ aialia nō sufficiēt ad holocaustuȝ. Libanus aūt hic vocaẗ primū tēplū qḋ fuit factum de lignis libani. Aialia aūt illa oblata q̄tum ad ptem cōcremata nō sufficiebant ad amotionem peccati. Alia aūt erant sacrificia pacifica ex deuotione oblata ad gratiā dei impetrandā seu ad aliqḋ beneficium diuinū: ꝛ illa erāt impfecta: qꝛ gratia diuina seu beneficium diuinū non impetrabatur ratione oblati muneris: licet aliquādo daretur ꝓpter oblationē ꝛ fidē offerentis. Et hoc est qḋ dicit apl'us ad Hebre.ix. Tabernaculū factuȝ est primū ꝛc. Sequiẗ que est parabola tēporis instātis: iuxta quam munera ꝛ hostie offerūtur que nō possunt ſm cōscientiā perfectum facere seruientē: qꝛ perfectio conscientie est donū grē. Et sic patet ꝓpositū q̄ lex moysi q̄tum ad cerimonialia ꝛ sacrificia erat imperfecta. ¶ Sed lex noua perfectissima est q̄tuȝ ad sacrificia: quia ipsa est vnū sacrificiū perfectissimū scȝ eucharistia que nō tm̄ ē sacramentū: sed etiā sacrificium: qꝛ ibi xp̄s queadmodū imolaẗ ꝛ fructus sue benedicte passionis a populo percipitur. Istud aūt sacrificium tanq̄ vnū ꝛ pfectū fuit i lege figuratū p mlta sacrificia ꝛ varia: sicut pfectuȝ p' impfecta. Eius aūt pfectio apparet in duobus: quia primo tollit peccata qḋ nō poterāt facere legis sacrificia: ꝓpter qḋ diciẗ. Jo.i. Ecce agn⁹ dei ecce qui tollit pctā mundi. ſm q̄ dicit btūs Johānes.i. canonica.iiij.ca. Ipse est propiciatio pro pctis nostris: nō pro nostris aūt tm̄: sed p totius mūdi. Secūdo apparet ei⁹ pfectio: qꝛ augmētat gratiā ſm q̄ dicit Joh.vi. Qui māducat me viuit ꝓpter me: scȝ per augmentum gratie. De hoc sacrificio panis ꝛ vini in Bereschit raba.i. in genesi magno. Rabimosse darsan super textū gen.ca.xiiij. Melchisedech rex salem offerens panē ꝛ vinuȝ. Erat eni sacerdos dei altissimi dicit rabismulthel filius nahamā. Iste mechisedech erat sem filius noe: et quid voluit dicere proferens panem ꝛ vinum: ostendit nobis q̄ decuit ei actus sacerdotij q̄ erat sacrificare panem ꝛ vinum: ꝛ hoc ē quod dixit. ps. in psal.cix. Jurauit dominus ꝛ nō penitebit eum: tu es sacerdos ꝛc. Et quis est ille. Ille est rex messias. propter quod scriptum est. Ecce rex tuus venit tibi iustus et saluator ipse zach.ix. Et in hoc q̄ dicit proferens panem et vinum concordat cū ps. q̄ dixit ps.lxxi. Erit firmamētū in terra in sūmis montiū vbi dicit. Translatio chaldaica erit sacrificium panis in terra in

capitibus montium synagoge. Et cum ille. ps. lxxi. Deus iudiciũ tuũ regi da. ſm doctores talmuth tot⁹ loquatur de messia. quicunq; si nõ est cecus poterit videre ſm predicatam translationem chaldaicã: ꝙ messias erit firmamentum in terra in altitudine montium synagoge: qui montes synagoge ⁊ ecclesie sunt sacerdotes qui quotidie de sacro eleuant messiam super capita sua. ⁊ est ita clarum ꝙ non possunt negare nisi illi sup quos venit maledictio. Esa. In cecitate oculorũ vt cordis. hoc est ergo vnicũ sacrificium excellentissimũ legi noue in pane ⁊ vino. quod sacrificium est ipsemet messias. ⁊ sic perfectio legis euangelice patet ex perfectione sacrificii. Et cum omnes cerimonie ecclesie sint precipue ꝑpter istud sacrificium: sicut propter finem. sequitur ꝙ cerimonie xp̃ianorum sunt perfectissime. ¶ Nec est mirandum ꝙ in lege noua fiant cerimonie que aliquid figurent sicut figurabãt cerimonie veteris legis Cerimonie enĩ ordinantur ad cultum diuinum. Et ſm ꝙ dicit Aug. in encheredion. c. iii. De⁹ fide spe et charitate colitur loquẽdo de cultu interiori qui est per fidem ⁊ charitatem. Est ergo triplex status hominis in quo habetur fides ⁊ spes de bonis celestibus: et de his per que ad ipsa introducimur. sciłʒ de mysteriis xp̃i. et de vtrisq; sicut de futuris: ⁊ hic est status veteris testamenti: in quo habetur fides de bonis celestibus sicut de futuris. Sed de his per que introducimur ad celestia: scʒ de mysteriis xp̃i. sicut de presentibus vel de preteritis est status noue legis. Terti⁹ status est in quo vtraq; habentur tã̄ꝗ presentia ⁊ euidentia ⁊ nihil creditur ⁊ hic est status patrie celestis. in hoc autẽ statu tertio vbi nihil creditur nihil est cerimoniale vel figurale ad cultũ pertinens. ſm qḋ dicitur Apoca. xxi. Templũ non vidi in ea. dominus enĩ deus omnipotens templũ illius est. Pari igitur ratione adueniente secundo statu: scʒ noue legis cerimonie primi status. s. veteris legis cessare debuerunt ⁊ induci alie que conuenirent statui noue legis. in quo bona celestia expectantur de futuro. sed beneficia xp̃i habita sunt de preterito. Et ideo quia cerimonie veteris legis significabant xp̃m venturum. dignum est vt sic euacuerentur in noua lege. in qua mysterium xp̃i iam est preteritũ. et hoc est qḋ dicit ap̃ls ad Hebre. ix. translato sacerdotio necesse est: vt legis trãslatio fieret ꝗ̃tum scʒ ad cerimonialia thurificatione tantũ excepta. quia nõ significabat mysteriũ xp̃i directe: sed deuotionem populi ad xp̃m. nunc autem debet esse nõ minor deuotio ad ipm iam presentialiter exhibitũ ꝙ erat tunc ad ipm venturũ: ꝑpter qḋ in noua lege manet thurificatio per quã designat̃ ministrorum ecclesie: ⁊ ipsius populi deuotio. Innumere autẽ sunt in lege noua cerimonie. Et si nũꝗ̃ aliud attenderent iudei ⁊ pagani nisi excellẽtia cerimoniarũ in ritu xp̃iano. Istud solũ deberet conuin

dere cecitatem eorũ sicut patet de ornamentis sacerdotalibus et ministrorũ et de aliis que cum tanta solennitate fiunt in altari ꝛ in choro in festis duplicibus maioribus minoribus semiduplicibus ꝛ simplicibus: quales etiam cerimonie fiunt in choro a cãtoribus et organis ꝙ honestissime inclinationes. Quid dicam de ornatu in crucibus ꝛ calicibus aureis ꝛ argenteis. ceterisqꝫ vasis ꝛ reliquiariis. in quibus reliquie sanctorum qui ꝑ xp̄o mortui sunt vel cũ fidelissime secuti sunt honorifice conseruant̃. Mirabantur iudei vnum templũ Salomonis: sed in stuporem conuertãtur pre multitudine ꝛ magnitudine ecclesiarum xp̄i in toto orbe cõstructarum. Mirentur altitudinē et pulchritudinem turrium: in quibus armonia dulcissima resonat campanarum: que pro laudibus diuinis ꝛ pro conuocatione populoꝝ ꝛ pro terrore demonũ mira efficacia propulsantur. Quid dicam de cerimoniis romane curie in summi pontificis imperatorũ ꝛ regum vnctione. Quid de consecratione episcoporum: ecclesiarum: altariũ: vasorum: ꝛ vestimentorum que omnia admirãda et stupẽdissima sunt cum xp̄o: ꝛ in admirationem conuertant deuote aspicientes. Attendant autem miseri iudei. s. ꝛ infideles super omnia in vna ꝛ eadem fide tantã diuersitatem religionum: vbi homines a seculo fugiẽtes exponunt totum tempus vite sue in laudibus et seruitio redemptoris qui his et diuersis cerimoniis ꝑ cõseruatione religionũ quasi quibusdam muris vtuntur sicut nucleum in testa conseruatur. ꝛ mel in fauo. et ciuitas in muro. In substantia tamen eiusdem fidei nullatenus discrepantes ad vnum beatitudinis terminũ nituntur peruenire. Sic ergo patꝫ in summa colligẽdo ꝙ lex noua que euangelica dicitur perfectissima est in moralibus: quia ea implentur. addita perfectiõe quia illi precepto non occides additur non irasci. Et illi non mechaberis additur non concupiscere ex visu. Et illi non periurabis. additur nõ iurare omnino. i. sine legitima causa. ꝛ sic de aliis Matth. v. Et ab illo ꝑmisso vsure aliena tollitur imperfectio. date mutuum nihil inde sperantes. Luce. vi. Et illi de libello repudii. additur si quis dimiserit vxorem: nisi ob fornicationẽ mechatur: ꝛ qui eam duxerit similiter mechatur. Matth. v. ꝛ sic tollunt̃ imperfectiones talium permissorũ in lege veteri. ¶ Si queras vtrum moralia precepta possunt dici euacuata simpliciter. Respondetur ꝙ moralia precepta fuerunt euacuata tm̃modo ꝑm quid. scꝫ ꝙ̃tum ad imperfectionem: cuius ratio est qꝛ sunt de dictamine recte rationis. ꝛ ideo manent quãtuꝫ ad substantiã precepti remota tm̃ imperfectione sicut dictum est: quia quando ex imperfecto fit perfectuꝫ non tollitur terminus a quo. sꝫ tm̃ eius imperfectio: sicut qñ ex minus albo fit magis albũ non tollit̃ albedo ꝑcedẽs sed tm̃ eius imperfectio. non est sic de cerimonialibus veteris legis: qꝛ

contrariantur noue legis cultui: et quando fit mutatio de vno contrario in alterum: oportet terminũ a quo totaliter euacuari: sicut quãdo ex albo fit nigrũ albedo tollit. Cerimonie veteris legis dicuntur cõtrarie cerimonijs noue legis: quia ille figurabant christũ venturum. et iste iam de preterito aduenisse. et ideo totaliter cessare debuerunt. Etiam lex noua est perfectissima in iudicialib9 ex amore ad iusticiã inducendo innocentem non condẽnando. nec aliquod malum impunitum relinquendo. et impleuit christus iudicialia precepta. et in eo q iusticie addidit equitatem misericordie: vt p3 in absolutõe adultere. Et factuz est deinceps et iter faciebat etc. Maria q̃ vocat magdalena de qua septem demonia exierant. et Johãna vxor chuze procuratoris herodis: et susanna et alie multe etc. Johan. viij. Justicia enim s̃m rigorem diminuta est a misericordia que superexaltat iudiciuz. ¶ Sed nunquid iudicialia precepta veteris legis totaliter euacuata sunt. Respondetur q quãdo corrumpitur terminus a quo per accidẽs illud quod est ei adiunctum corrumpitur. potest tamen manere cũ termino ad quẽ si nõ habeat ad ipsuz contrarietatem: non tamen manet idem numero: sed specie tñ. Sic quando de aere fit ignis corrumpitur aer. et manet in igne qualitas symbola eadem specie scilicet raritas. talia sunt iudicialia veteris legis que adueniente lege gratie cessat etiam earum obligatio. posset tamen aliquis princeps ordinare q seruarent in regno suo: ita tñ q nõ reputaret ea esse obligatoria ex lege moysi. Ratio p̃dicti est: q2 iudicialia p̃cepta per se et directe nõ erant ordinata ad significandũ aliquid futurum sicut erãt cerimonialia: sed erãt ordinata per se et directe ad seruandũ ordinẽ iusticie in populo iudaico: vt supradictũ est. Q2 tñ status illius populi erat figuralis tot9 respectu xp̃i: vt dicit ap̃ls. i. ad Corinth. x. oĩa in figura cõtingebant illis: per cõsequẽs precepta iudicialia illi9 pp̃li erãt figuralia nõ directe sed ex cõseq̃nti. et ideo si aliqui seruarent ea ex hoc q fuerunt tunc statuta hoc eẽt dicere q stat9 ille adhuc durat qd̃ est erroneũ et illicitum si tñ aliquis princeps vellet ea de nouo statuere posset licite. ¶ Considerandum tñ q in lege noua transeunt quãtũ ad eorũ rigorẽ: q2 essent magis obseruãda ex amore virtutis q̃ ex timore: q2 lex noua est lex amoris propter qd̃ dicit. i. Joh. iiij. perfecta charitas foras mittit timorẽ. Adimpleuit etiã xp̃s p̃cepta iudicialia rigorẽ eorũ tẽperando in aliq̃bus: vt dictũ est p seip̃m: et in alijs dimisit tẽperamẽtũ suis ministris scz ecclesie: p̃latis: et principib9 catholicis. vt de talibus ordinẽt s̃m q viderint vtile cõstati fidelium s̃m temporũ varietatẽ et locorũ et personarũ. et istud nõ fuit destruere legem: sed adimplere. q2 sic ordinauit meliorẽ modũ obseruationis iusticie. sicut nõ destruit puer qñ fit vir: q2 licet transeat pueritia: ma

net tñ melior status eiusdẽ persone etate mutata. Lex vetus habuit quasi statũ pueri respectu noue legis: ꝓpter qd vt supradictũ est. ad gal. iij. dicitur lex pedagogus noster fuit primo. i. regulatiuus stat⁹ puerilis: ꝓpter qd erat lex timoris sicut pueri sub disciplina ꝛ timore custodiũtur. Lex aũt euãgelica est lex amoris. ꝛ ideo non debet esse tã tus rigor penarũ: qꝛ ꝓpriũ hoĩum ꝑfectorũ est magis deduci ad virtutẽ amore iusticie ꝙ timore pene vt supradictũ est. ¶ Est etiam lex noua perfectissima in sacramentalibus: vt dictũ est de eucharistie sacramento. Et impleuit xp̃s sacramentalia legis per exhibitionẽ veritatis. venit eñ rex ꝛ impleuit figuras que vacue erant. Impleuit sacramentum circuncisionis qd se ostendebat soluꝫ ad viros. Primo suscipiendo in seipso. Scdo meli⁹ efficacius ꝛ generalius instruendo sacramentũ loco ipsius: scꝫ baptismũ in quo cõfertur maior gratia ꝛ remediũ tam viris ꝙ mulieribus. Impleuit etiã sacramentũ vnctionis regũ ꝛ sacerdotũ. non ꝙ assumꝑserit statũ sacerdotis legalis vel terreni regis: immo dixit coraꝫ pylato. Regnũ meũ nõ ẽ de hͦ mũdo. Si ex hoc mundo esset regnũ meũ ministri mei vtiqꝫ decertarẽt vt nõ traderer iudeis: nũc aũt regnũ ꝛc. Johannis. xviij. et ideo non habuit istã vnctionẽ corꝑalẽ regũ vl̓ pontificum. sed vnctionẽ spiritualem habuit a deo patre per plenitudinẽ gratie ꝭm ꝙ dicitur in ps. xliiij. Unxit te de⁹: de⁹ tuus oleo leticie ꝛc. ¶ Est etiam lex noua perfectissima in cerimonialibus: vt dictum est: ꝛ christus impleuit cerimonialia: non solum que pertinebant ad sacramenta: sed etiaꝫ ad sacrificia: sicut immolatio agni paschalis: ꝛ iuge sacrificium. ꝛ similia que erãt figuratiua vnius sacrificij perfecti. scilicet christi in cruce offerendi. Et ideo ista impleuit christus vno modo patiendo corporaliter in cruce. Alio modo efficatius sacrificium: scilicet eucharistiam instituẽdo. Quedaꝫ etiam cerimonialia pertinebãt ad sacramenta ꝛ de talibus erant preceptiua prohibitiua visuꝫ aliquorum ciborum: ꝛ similia: et ista adimpleuit christus: quia dixit petrus actuũ. xi. Immũdum ꝛ commune non intrauit in os meum: ꝛ multo fortius christus hec obseruauit: ꝛ sic ista precepta adimpleuit obseruando: et obseruationem meliorem declarando: per talem enim abstinentiam a corporibus cibis significabatur abstinentia a spiritualibus immundicijs. Hanc autem mũdiciam instituit christus in lege euangelica q̃ est mũdissima dicẽs. Beati mũdo corde: quoniã ipsi deũ videbunt: ꝛ per cõsequens debuit cessare illa figura vel abstinentia: propter qd dicitur actuũ. iiij. ꝙ deus purificauit. Tũc ergo dicit: qꝛ nullus cib⁹ coinquinat homines qui cum gratiarumactione percipitur: et hoc est quod dicit christus. Matthei xv. quod intrat in os non coinquinat animam. dimisit tamen deus

in ordinatione ecclesie de aliquib⁹ abstinentijs faciendis pro loco et tempore. ꝛ sic patet excellentia legis christi quantum ad totum corpus ꝛ quomodo xp̃s legem adimpleuit quantum ad omnia genera preceptorum. ¶ Est etiam perfectissima per amotionē velaminis quod significatum est: quia tunc sacramentalia ꝛ cerimonialia mutata sunt quo ad effectum: sed non quo ad obseruantiam: quia cum honore sepelire debuit synagoga mater nostra. Legalia enim tripliciter considerātur. Primo quasi viua ante passionem et tunc iudei tenebantur conseruare ex precepto. Secūdo quasi mortua scilicet a passione domini vsqȝ ad fidei manifestam reuelationem ꝛ hoc tempore permissum erat eis seruare et petrus seruauit. Tertio cōsideratur tempus in quo fuerūt mortua: scilicet post fidem reuelatam: et extunc nec precepta fuerūt nec permissa: sed omnino prohibita ne cineres mortales: scilicet synagoge sepulte de tumulo prodiret: quod horribile foret ꝛ fetiduȝ. Sic ergo lex noua in toto corpore perfectissima est sicut ex opposito lex vetus toto corpore imperfecta Diuina etiā contenta in lege noua vt dicit doctor subtilis scotus in prologo primi sententiarum. q. ij. sunt rationabilissima: id est quod nihil tradit dissonuȝ rationi. ꝛ in hoc cōmendatur excellētia legis noue. Quid rationabilius quam deum tanquam finem ꝛ vltimū sup omnia debere diligi ꝛ proximum sicut seipsum: id est ad id ad quod seipsum. secundum gregoriuȝ. In quibus duobus preceptis dependet vniuersa lex et prophete. Matth. xxij. Itē Matth. vij. Omnia que vultis vt faciant vobis homines. ꝛ vos facite eis. Ex istis quasi ex principijs practicis: alia practica in scriptura sequitur. Tradita honesta ꝛ rationi consona. sicut de eorum rationabilitate patere potest singulatim cuilibet pertractanti de preceptis et consilijs ꝛ sacramentis: quia in omnibus videtur esse quasi quedam explicatio legis nature: que scripta est in cordibus nostris: ꝛ hoc quo ad moralia: de quo Augusti. ij. de ciuitate dei. c. lxxviij. Nihil turpe aut flagiciosum spectandū: imitādūqȝ proponitur vbi veri dei aut precepta insinuantur: aut miracula narrantur. aut diuina laudant. aut beneficia postulantur. De incredibilibus etiam patet: quia nihil credimus de deo quod aliquā imperfectionem importat: immo si quid credimus esse magis attestatur perfectioni diuine quam eius oppositum. patet de trinitate personarum: de incarnatione verbi. et huiusmodi nihil eniȝ credimus incredibile: quia tunc incredibile esset ea mundum credere. sicut deducit Augustinus de ciuitate dei libro. xxij. ca. v. Mundum tamen ea credere nō est incredibile: quia hoc videmus. ¶ Tertio ostenditur excellētia legis noue ex tertio gradu perfectionis eiusdem. scȝ ex miraculorum claritate. quod sic deducit predictus doctor subtilis deus nō potest esse testis falsus: sed ipse in-

uocatus a pdicante scripturaȝ vt ostenderet doctrinam eius esse veram fecit aliquod opus sibi ppriū vtpote miracula ac p hoc testificatus est hoc esse verum quod ille pdicauit. Confirmatur per Richardū primo de tri.c.ij. Domine si error est a te decepti sum⁹. nam tantis signis cōfirmata sunt que non nisi a te fieri possunt. ꝙ si dicas miracula non fuisse facta contra hoc dici pōt illa sniā Augusti. de ciui. dei lib.xxij.ca.v. Si ista miracula esse facta non credunt. hoc vobis vnum grande miraculū sufficit ꝙ iam orbis terrarum sine vllis credit miraculis. Si enim quod credimus dicatur incredibile esse. nō minus est incredibile homines iquit ignobiles quo ad genus. infimos quo ad reputationeȝ: paucissimos quo ad numeruȝ. quia.xij. iperitos quo ad sciam. quia piscatores rem ita incredibilem. s. xp̄m esse verum filium dei: passum pro genere hūano in cruce tertia die resurrexisse ꝛ ad celum ascendisse tam efficaciter mundo doctis psuadere potuisse vt mundus credat illud sicut iā credidisse videm⁹ nisi per illos aliqua mira fierent per q̄ mundus ad credēdum induceret. Unde subdit ibi Augu. iuxta finem capi. Et propterea mūd⁹ numero exiguo ignobilium infirmoꝝ et imperitorū hominū credit qꝛ in taȝ contēptibilibus testibus multomirabilius diuinitas seipsaȝ persuasit. quid eñ incredibilius ꝙ ꝙ ad legem cōtrariā carni ꝛ sanguini doctores pauci et rudes et pauperes ad fidem plurimos sapientes cōuerterunt. quod specialiter patet de multis prudentissimis. primo fidei rebellibus et post conuersis. vt de paulo prius persecutore post gentium doctore. De augustino prius p manicheos seducto: post doctore catholico. De dionysio prius philosopho postea pauli discipulo. De Cypriano prius mago: post epō xp̄ianissimo: et sic de aliīs innumeris. Cōtra idē secūdo potest dici illud idē Aug. li.x. de ciui. dei cap.xviij. an dicet aliquis ista falsa esse miracula nec fuisse facta. sed mēdaciter scripta. quisquis hoc dicit si de his rebus negat oīno vllis litteris esse credēduȝ. pōt etiaȝ dicere nec deum creasse mortalia. ꝛ ibidē si libris magicis siue quod honestius putāt theoricis credunt cur illis libris credere nolunt ista esse facta quibus tanto maior debetur fides quanto sup omnes est cui soli sacrificandū esse precipiūt. Contra idē tertio est. qꝛ quedā sunt facta q̄ nisi animis proteruiētibus negari non possunt vt sunt mirabilia fcā a siluestro coram Constantino taȝ in curatione lepre eius ꝙ postea in disputatione eius cōtra iudeos q̄ facta tanꝙ celeberrima mūdū non latuerūt. ¶ Forte dices ꝙ licet miracula sunt facta non tamē sunt testificantia veritatem qꝛ antixp̄us faciet miracula. Contra si aliq̄s vocatus in testem signum consuetum testificationis permittat adduci ꝛ presens non contradicat talis taciturnitas non stat cum veritate pfecta. miraculum autē est tale signuȝ

dei vt testis sibi. igitur si permit-
tat miracula fieri a demonibus nō
cōtradicens annunciens videlicet
non esse sua testimonia non videt
esse verax perfecte qḋ est impossi-
bile. et p hoc dicitur ad illud de an
tichristo q3 xp̄s p̄dixit miracula fa
cienda per eū nō esse testimonia ve
ritatis vt p3 Math. xxiiij. et ij. ad
Thessal. ij. Unde contra falsa mira
cula antichristi posset sibi obijci sal
tem de istis duobus hoc modo si tu
es deus fac me videre nudam diui
nam essentiam et post visionē me-
moriā certā habere visionis et cer-
titudinem habere q illa fuerit vi-
sio nuda diuine essentie. et tunc cre
dam tibi. Ite3 si tu es deus dic mi
hi quid faciam aut quid cogitabo
vel q̄d appetam pro tali die vel ho
ra. Et huius vie efficaciam ex mi-
raculis innuit saluator. Joh. v. et
opera que ego facio illa testimoniū
phibēt de me. Si mihi non vultis
credere operibus credite. et sic p3
excellentia noue legis miraculorū
claritate. ¶ Quarto ostēditur ex-
cellentia legis noue ex quarto gra
du perfectionis eius. s. ex ecclesie
stabilitate quo ad caput et mēbra
Et primo quo ad caput per illud
Augu. de vtilitate credendi capi.
viij. Dubitamus nos eius ecclesie
credere gremio que vsq3 ad cōsum
mationē generis humani ab apo-
stolica sede per successiōes episco
porum frustra hereticis circūlatrā
tibus et partim plebis ipsius iu-
dicio et partim conciliorum graui
tate et partim ex miraculorum ma
iestate dānatis culmen auctorita-
tis obtinuit. et parum post. Quid
est q tam ingratum potest esse ei
dei q̄ tanto labore prauitate sincero
ritati velle resistere. Unde gama-
liel. Act. v. Si est ex hoibus consi-
lium: hoc autem opus dissoluetur
si vero est ex deo nō poteritis dissol
uere ne forte deo repugnare videa
mini. etiā Luce. xxij. ait dn̄s. Ego
rogaui p te vt non deficiat fides
tua et tu aliquando conuersus con
firma fratres tuos. ¶ Secūdo p3
stabilitas ecclesie quo ad mēbra.
Unde Augu. contra epistolā funda
menti. Quis enim tantā multitudi
nē ad peccatum pnam ad legē cō-
trariam carni et sanguini seruādā
induceret nisi deus. Confirmat ex
iudeorum secta non manet inuigo
re sicut contra eos deducit Augu.
in sermone de aduentu. vos inq̄
conuenio o iudei etc. Si obijcitur
de permanentia secte machome
ti. Responsio illa incepit post legē
xp̄i plusq̄ sexcētis ānis vt dicitur
li. iiij. et pphetia dicitur esse apud
eos q secta eorum cito finienda ē.
non est sic de lege xp̄i q3 ipse dixit
Math. xxiiij. celum et terra transi-
bunt verba aūt mea non transient
quasi dicat lex mea sine fine dura-
bit. q3 verba xp̄i sunt lex eius. Itē
manēte sacrificio legis noue ma-
net et lex noua. sed vsq3 ad finē istō
sacrificium durabit. patet Math.
vlti. vbi dicit saluator. Ecce ego
vobiscū sū. s. in sacramēto altaris
vsq3 ad consummationē seculi. lex
ergo christi in qua tale sacrificium
continuabitur durabit vsq3 ad cō-
summationem seculi. Item dicit

ap̄ls.i. Cori.xi. Quotiensciiq̄ mā ducabitis panem hunc et calicem bibetis morte3 domini annūciabitis donec veniat.s.ad iudiciū. Est ergo lex noua excellentissima propter suam ꝑpetuā stabilitatem in capite ⁊ in mēbris. ¶ Quinto ostēditur excellentia legis noue ex qnto gradu eiusdem.s.ex diuina bonitate que non deest toto corde querentibus salutem.multi em̄ diligētissime querentes salutem ad hāc lege3 conuersi sunt.⁊ quanto feruētiores facti sunt in querendo tāto in hac lege amplius sunt cōfirmati.subitoq̄ in ea penitētes de malicia in bonitatem mutati sunt.⁊ qđ amplius in admirationem inducit est q̄ potētes ꝑfrui honoribus mūdi diuitijs eiusdē et delitijs ad libitum vti hec velut stercora arbitrantes: humilitatem paupertatē ⁊ castitatem que eis opponuntur amplexantes sub religionis voto tēpore vite sue crucifixi mundo ⁊ mundus eis se voluntarie astrinxerunt sicut quotidie experimur. Tormenta quoq̄ per eam plures in magna exultatione spiritus et tristicias sunt perpessi.que nō videntur probabilia nisi deus hanc legem singulariter et irrefragabiliter approbaret ⁊ ordinaret ad salutem tanquā excellentissimam ⁊ perfectissimam legem sine qua salus esse non potest. ¶ Sexto ⁊ vltimo ostenditur excellentia legis noue ex sexto gradu perfectionis eiusdem.scilicet ex amenissima ꝓmissorum incomparabilitate.in lege enim veteri promissa imperfecta fuerunt.promittebantur enim tria.s.bona temporalia.vita tēporalis.⁊ pax temporalis. De primo Leui.xxvij. Si in preceptis meis ambulaueritis et mādata mea custodieritis ⁊ feceritis ea dabo vobis pluuiam tēporibus suis. etc. Esa.i. Si volueritis et audieritis me bona terre comedetis etc. De secundo Leui.xviij. Custodite leges meas atq̄ iudicia que faciens homo viuet in eis. Ro.xiij. Moyses scripsit quoniā iusticiam que ex lege est qui fecerit homo viuet in ea De tertio Leui.xxvij. dabo vobis pacem in finibus vestris dormietis ⁊ non erit qui exterreat. Item Deu.xxviij. Si audieris vocē domini tui vt facias omnia mandata eius faciet te excelsiore3 omnibus gentibus etc.s.in tēporalibus. Ecce ꝓmissa legis moysi. Sed quid ꝓmittit lex machometi. Certe promittit suis credentibus pro finali beatitudīe illud quod debetur porcis et asinis.s.gulam ⁊ coitū. Quā promissionem ph̄s despiciens qui fuit quasi istius secte.s. Auicenna. viij.metaphisice.vij.ca. Alium finē quasi profectionum et hominū magis congruētem inquit. Lex nostra quam dedit machometus ostendit infelicitatis dispositionem et miserie que sunt ſm corporis sensus. et est alia promissio:que apprehenditur ab intellectu. Sequitur ibi sapientibus multo magis cupiditas fuit ad consequendam hanc felicitatem q̄ corporis que q̄uis daretur eis non tamen attenderūt nec appreciati sunt ea3 in cōpara

tione felicitatis que est coniuncta
prime veritati hec ille. Nobis aūt
in lege xp̄i excellentiora promittū
tur quia promisit bona sp̄ualia et
eterna. s. gratiam in presenti que
precellit omnibus bonis tp̄alibus
et etiam gloriā in futuro. Tria au-
tem specialiter obseruantibus dei
mandata promisit. s. regnum celo-
rum. vitam eternam. et pacem sine
fine. De primo. Math. iiij. Pniam
agite appropiquabit vobis regnū
celorū. De secūdo Math. xix. Omis
qui relinq̄t domū vl' fratres aut so
rores aut prē3 aut matrē vxorē aut
filios aut agros ꝓpter nomē meū
cētuplū accipiet. Nō est sic intelli-
gendum vt aliqui dixerunt ꝙ post
aliquā reuolutionē tempoꝝ post iu
dicium centuplum oīm que dimit-
tuntur hic propter deu3 reddat in
eadem specie vt centū agri ꝑ vno
agro dimisso, sed est sensus ꝙ q̄ cor
poralia ꝑ xp̄o dimiserit bona gra-
tie recipiet hic in p̄nti que intātū
excedūt bona tp̄alia ac si cētenari⁹
numerus ꝓ uno numero cōpetur et
vitam eternam possidebit. s. in fu-
turo. De tertio Joh. xv. Pacem re
linquo vobis. pace3 meā do vobis
Qualis ego sum. quia eternus cu3
patre ⁊ sp̄ūsancto non qua est mū-
dus qui transit ⁊ eius pax. Et non
est mirū si xp̄s dat suis credentib⁹
pacem eternam quia ipse est prin-
ceps pacis. Esa. ix. Sequitur ibi-
dem Et pacis non erit finis. hanc
ꝓmissionē p̄dixerat Esa. fiendam
suis credentibus p regem messia3
ca. xxxij. vbi dicit. Sedebit popu
lus meus in pulchritudine pacis.
quia pax celestis ex nulla parte im
pedietur seu obscurabitur. In ta-
bernaculis. i. in mansionib⁹ diuer-
sis ꝺm diuersitate3 ⁊ varietatē me
ritoꝝ De quib⁹ Joh. xiiij. In domo
patris mei mānsiones multe sunt fi
ducie quia om̄s sūt ibi certi de sue
beatitudinis eternitate ⁊ in requie
opulenta qꝛ ibi totalr̄ quietabitur
appetit⁹ ꝺm illud ps. xvi. Satia-
bor cū apparuerit glīa tua. Similr̄
in lege veteri cōminatio erat mors
tp̄alis. Unde Esa. i. ca. Si me ad
iracundia3 prouocaueritis gladi⁹
deuorabit vos. sed in lege noua cō
minatur mors eterna Math. xxv.
Discedite a me maledicti in igne3
eternū: sic ergo p3 excellētia legis
noue ex preceptis sex gradibus. Ex
q̄bus correlatiue sequitur legē xp̄i
esse priorem lege moysi. non quidē
tp̄e sed perfectiōe: l3 fides xp̄i fue
rit prior lege moysi prioritate non
solū perfectiōis sed etia3 tēporis.
qꝛ ante. cccc. xxx. annos vt patuit
supra eadem consideratione ar. ij.
¶ Et notandū ꝙ euāgeliū xp̄i dici
tur lex a legendo. qꝛ in eo legit di
uina iusticia. dicitur lex a ligando
quia p ip̄m ligatur humana insolē
tia. dicitur lex a legendo. i. colligē
do qꝛ de ipsa colligitur sapida sciē
tia. dicitur lex a legando. qꝛ in ipsa
legatur beatitudo et̄na. Lex euan
gelica ē illa lex: de qua dicit Eccli.
xxiiij. Hec oīa liber vite ⁊ testamē
tū altissimi ⁊ agnitio veritatis. Ue
re liber vite est qꝛ verba euangeli
ca aiam viuificāt. vere etia3 testa-
mentum altissimi. qꝛ verba euāge-
lica eterna premia obseruantibus

promittunt. Vere etiã agnitio veritatis. quia verba euangelica erroꝝ tenebras a mentibus fugant. Hec est lex q̃ in se est sincerissima ⁊ absq; oĩm admixtiõe falsitatis. ꝓpter qđ dicitur lex domini immaculata etc. ps. xviij. Hec est etiaꝫ respectu oĩm virtuosissima. ideo dicitur conuertens aĩas. lex euangelica aĩam dulcificat cõtra mũdi multiplicem pressuram qꝛ est testimoniũ domini fidele sapientiã. i. sapidã scientiam prestans puulis. i. veris humilibus. Ipsa nihilominus aĩas letificat contra cordis tristiciam. ⁊ hoc est quod sequitur. Iusticie domini recte letificantes corda. letificantes quidem qꝛ ꝓmittũt penitẽtibus veniam et pseuerãtibus gloriã. Ipsa etiam aĩas illuminat cõtra ignorantiam qꝛ est preceptum dñi lucidũ illuminãs ocl'os. Btũs ergo hõ queꝫ tu erudieris domine iesu: et de lege tua docueris cum ps. c xiij.

¶ Quod verus messias debet nasci in bethleem.

Quart' thesaur' aperit de loco natiuitatis messie quẽ ꝓnũciauit et determinauit specifice sacra scriptura Michee. v. Et tu bethleẽ effrata puulus es i milib' iuda. ex te mihi egredietur qui sit dominator in israel. translatio chaldaica habet. Ex te egredietur messias. hoc autẽ vt ipsi ⁊ nos concedimus impletũ est in iesu nazareno qui natus est in bethleẽ vt patet. Math. ij. Sequitur de eius deitate. Et egressus eius ab initio a diebus eternitatis eius. per hoc autem dicunt aliqui ꝙ non intelligitur deitas eius sed preuisio ⁊ ꝑdestinatio natiuitatis eius a dieb' eternitatis siue ab eterno. Sꝫ hec respõsio nihil valet. qꝛ preuisio ab eterno de rebus omnibus est cõis etiam de minimis. qꝛ omnia sunt preuisa ab eterno. et per hoc nõ intelligeretur aliqua specialitas in xp̃o respectu alioꝝ prophetarum quãtuncumq; minoꝝ. Et ideo dicunt aliqui iudei de nomine messie ꝙ fuit ab eterno ante mundũ creatum Septeꝫ enim dicunt ante mũdum ⁊ ab eterno creata. s. lex. penitentia. gehãna. domus sanctuarij. thronus glorie: paradisus voluptatis. ⁊ nomẽ messie. Et sic exponũt illud Geñ. ij. plantauerat domin' deus paradisum voluptatis a principio. i. ante mundũ p duo milia annoꝝ. Et sic exponunt illud. Et egressus eius a pricipio a diebus eternitatis de nomine messie quod fuit ante mundum creatũ modo ꝑdicto. Sed hec ita irrationabilia sunt ꝙ non indigent reprobatione lex eñi nõ potuit creari nisi in aliquo intellectu nõ diuino qꝛ nihil ẽ ibi creatũ nouiter: nec in alio quia nullũ tale erat ante mundũ. Similiter penitẽtia n: est nisi de peccato ꝑterito. ideo non est ante mũdũ. qꝛ peccatũ non fuit ante mũdũ cuꝫ peccatũ haberet esse in hõie vel angelo qui ꝓm ipsos non possunt fuisse añ mundũ: ⁊ cõsimili mõ possũt

alia reprobari que causa breuitatis omitto.

¶ Quod nomen messie debuit esse nouū et illud est iesus.

Ocultus thesaurus aperitur de nomie messie quod ante eius aduētum incognitū erat. dixerat enim. Esa. in ca. lxij. Uocabitur tibi nomē nouum quod os domini nominauit. Istud nouū nomen ore domini per angelū fuit denūciatū Joseph et marie virgini qd eēt iesus. Istud p̄ciosū nomen ineffabile fuit dictum. Greci vero thetragramaton nominauerunt. a thetra quod est quattuor et grama littera quasi nomē quattuor litterarū. Et vt videat nouitas istius benedicti nominis iesus: aperio quinq̄ mirifica secreta p̄dicti ineffabilis nominis thetragamaton. Primū secretū est q̄ in elemētario sicut scribitur a iudeo ab eo p̄ferri nō pōt. Scribitur enim quattuor litteris scʒ ioth. he. vau. he. velut si nostris vtamur litteris. ih. vh. vh et a grecis thetragramaton dicitur vt dictum est qd hebrei p̄nūciāt Adonay. aliter scribētes et aliter p̄ferētes q̄ nō est eis datū ieffabilitatē huiꝰ nominis penetrare vnde nec valēt proferre. ¶ Scdm secretuʒ est q̄ istud sanctū nomē significat mysteriū trinitatis et vnitatis diuine essentie. Tres nāq̄ lr̄e sunt quibus ipm sanctū nomē scribitur scʒ vna earum bis ponitur. scʒ he. que innuit spiritūsanctū p̄cedere tā a filio q̄ a patre. Joth. idē est principiū et cōuenit patri qui ē principiū sine principio. q̄ pater a nullo sed alie persone ab eo procedū. he interpretatur vita et conuenit spirituisancto qui est omnium vivificator et inspirator sicut ipse dixit Jo. vi. Spiritus est qui viuificat. vau. idē sonat quod ipe quod p̄nomē demōstratiuum et significat filium q̄ visibilis et demōstrabilis factꝰ est in assumpta hūanitate. q̄ in terris visus est et cū hoībꝰ cōuersatus est Baruch. iij. ¶ Tertium secretū est q̄ istud sanctū nomē vt tradūt peritissimi hebreorum tante virtutis est vt si distinguat tres dictiones quelibet significet nomē dei. per se idipsuʒ significās quod et integrum nomē qd et quattuor litteris constat. Si enim primā coniūxeris et secūdam. s. Joth. et he. erit vnum nomen. si secūdā et tertiā. s. he. et vau. iam habebis secundum. Si tertiam et quartam. s. vau. et he. inuenies tertiū nomē vt in numero trinus et vnꝰ qui hoc noie designatur. ¶ Quartuʒ secretū qd his maius est quod lr̄a secūduʒ nomē p̄pagatur a primo et tertiū a secundo vt aliud sine alio pronūciari nō possit. He nāq̄ lr̄a cōis ē primo nomini et secūdo. vau cōis est secūdo. et tertio. in h̄ q̄ secūdū nomē descēdit a p̄io ostēdit filius cōsubstātialis patri a quo genitus ē. In hoc vo q̄ tertium descēdit a scdo ostēdit sp̄ūsanctꝰ cōsubstātialis filio q̄ consubstātialis est patri vt liqueat q̄ pater est in filio et filius sit

in patre ⁊ spiritussanctus in patre et filio. Ioh.xiiij. ¶ Quintum secretum est ꝙ in hoc dei noīe video ineffabili nomen iesu est insertum immo non est aliud nomen ꝙ̄ istud patet tres enim littere eius principales sunt Ioth.he. vaf.que ƀƺ litteras nostras idē sunt. I.h.v.⁊ptƺ ꝙ iste tres littere coniuncte faciūt istud nomen iesu.titellus suprapo nitur ꝑpter titulum crucis. He vero vel h duplicatur.significat non solum spiritumsanctum procedere a patre et filio.sed etiam mysteriū incarnationis designat.quia spiritusancto cooperante et non ex virili semine conceptus est messias iesus christus dominus noster vt primum he referatur ad productionē spiritussancti.secūdum vero ad cōceptionem siue incarnationem verbi diuini. Ecce ergo nomen nouuƺ quia nouiter ab angelo pronunciatum non potentibus iudeis illud primo pronunciare:⁊ sicut ipse messias vocatus est nomine nouo : sic etiā serui sui sicut predixerāt Isa. in cap.lxv.seruos suos vocabit nomine alio.in quo qui benedict⁹ est super terram benedicetur in domino amen. Serui enim dei ante aduentum messie vocabātur iudei vl' israel. sed messias in suo aduentu debebat eos vocare alio nomine vt non iudei.non israel.sed christiani a christo nominentur. ¶ Sed oriūtur due difficultates q̄s forte moueret iudeus. Prima est cum pluribus aliis nominib⁹ messias nominetur in scripturis. sciƚƺ emanuel Isa.vij.admirabilis. consiliarius deus fortis.priceps pacis: pater futuri seculi. Isa.ix. Quare ergo non illis:sed vocari voluit iesus. Respōdeť ꝙ ƀm pħm a fine denominať res.i.de aīa.xp̄s igitur debuit denoīari a fine intēto:qui finis fuit saluatio humani generis. Et ideo debuit noīari iesus quod interpretatur salus vel saluatio. Ipse enī saluū faciet populū suū a peccatis eoꝝ. Mat.i. Itē dicit sanctus Tho.ꝙ potius debuit noīari isto nomine: qđ est salus vel saluatio ꝙ̄ aliquo alio:qꝛ omnia alia nomina includūtur in isto ptƺ. Nā saluatio generis humani continet principiū: mediū: ⁊ finem. Istud nomē emanuel qđ interpretať nobiscū deus:est principiū saluationis nostre.quomodo in diuino supposito vnite sunt due nature : scƺ diuina ⁊ humana. Ista vero noīa admirabilis cōsiliarius cōtinent mediū. Ista noīa princeps pacis. pater futuri seculi.cōtinent fineƺ qꝛ nostra saluatio ad paceƺ ⁊ ad futurū seculū possidendū ordinabitur. Sed istud nomen benedictuƺ iesus totum processum rōne saluationis continet.scƺ principiuƺ. medium: ⁊ finem. Ideo isto noīe iesus tanꝗ̄ magis sufficienti: qꝛ includit oīa alia nomina debuit messias noīari. ¶ Secūda difficultas ē. diceret enī iude⁹. quō tu dicis ꝙ istud nomen iesus est nouū cum alij tres ante aduentum iesu nazareni fuerunt vocati isto nomine. scilicet iesus syrach: Iesus naue:et iesus filius Iosedech.sacerdos. Responsio ꝙ istud nomen

iesus est nomen nouū in xpo propter effectū nouū: qr τ si in aliis qui vocati sunt hoc noīe iesus nomen fuerit correspōdens ꝓprietati: qr saluauerunt τ fuerunt saluatores. Istud fuit in tēporalibus non in spūalibus. illi saluauerunt populum a multis malis: τ dānis non tamē a culpa τ pctis: sicut bñdictus noster iesus dicēte āgelo Joseph. Matth. i. Uocabis nomen eius iesum ipse enī saluum faciet pplm suū a pctis eorū. Item illi saluauerūt in tpe: τ saluatio eoꝝ transiuit cum tpe. Noster bñdictus saluauit in tēpore: sed eius saluatio durat sine tpe in eternum. Et ideo in eo habet verā ꝓprietatem nominis nō in aliis: qr sm logycos: nomē est vox significatiua sine tēpore. Nomen iesus ī aliis fuit vox significatiua cum tēpore: qr solū in temporalibus τ tēporaliter nō spiritualiter: nec eternaliter saluauerūt. Sed in christo iesu vero messia fuit τ est vox significatiua sine tempore cum sua saluatio sine tempore hoc est in eternum fit: vt dictum est. O benedictū nomen p te peccatores a peccatis saluant. Matth. i. Per te remissionē peccatorū accipiūt oēs qui credūt in eum cuius est nomen. Act. iiii. τ i. Jo. ca. ii. Sine te nō est aliud nomen sub celo datū hominibus in q̄ oporteat nos saluos fieri. Act. iiii. Tu es nomē honorabile in celo τ in terra: τ in iferno: ad Phil. scdo. In nomine iesu omne genu flectatur: celestiū terrestriū et infernorū. Tu in periculis: in ꝑiliis in malis: in angustiis: in tribulationibus: τ necessitatibus es protectio: τ defensio firma. Prouer. xviii. Turris fortissima nomē dñi ad ipm cōfugit iustus τ saluatur: τ nō solū iustus: sed τ iniustus: si cū fide τ deuotiōe recurrit: per te demōia eiciūtur. Linguis nouis hoīes loquūtur: τ serpētes tolluntur: venenū τ mortiferū non nocet τ lāguores sanantur. Matth. vlt. Tu es mel in ore. melos in aure: iubilus in corde: sm. Ber. Nō est ergo mirum si hoc est nomen tuū admirabile in vniuersa terra: vt finaliter qui te īuocauerit fide formata charitate saluus fit. Joelis. ii. Quicūq; innocauerit nomen domini saluus erit. s. in nomine q̄ saluatio vel salus interpretatur sicut ē nomē iesus. Si plura alia singularissima vis videre de hoc gloriosissimo noīe. vide in viginti duobus sermonibus quos alias feci ob eius honore super themate: erit nomen eius iesus.

¶ Quod vero messie in lege promisso debebant offerri munera in suo aduentu.

Ertius thesaurus aperit de veneratiōe messie. Sacra enī scriptura prenūciauit τ specifice determinauit ex tēpore abrae q̄ reges orientis venirēt ad adorandū messiam regem. Et q̄ ei ducerēt aurum τ incēsum: qḋ apparet etiā manifeste sm docto

res hebreorũ ex sequẽtibus aucto ritatibus. Et primo dicit in beresith zota.i.in Genesi paruo. dixit rabi Rabosie. Si dixero tibi vnũ verbũ bonũ: dices tu nomine meo. Et dixit ei qđ ē illud vbũ. Respõdit scias ꝙ oia munera que dedit Jacob pater vester ipsi Esau.ge. xxxiij. significãt ꝙ ꝓ tẽpore debẽt gentes redire ad regẽ messiam: q2 scriptũ est.ps.lxxi. Reges arabũ: et saba dona adducent: et dixit ei verbũ. dixisti mihi per vitam tuã: ego dicã noi tuo. Item dicit thalmuth in beresit. Rabba rabi moysen darsan. Saba sunt filij abrae: q2 sic scriptũ est Gen.c.xxv. Abraam vero aliã duxit vxorez noie cethuram que peperit ei zamran et iexan ꝛ mandã: madian: ꝛ iesboth ꝛ sue. Iexan q3 genuit saba ꝛ dadan. etiã quãdo augmẽtauit salomon regnũ suũ dixerũt. Forte iste est messias: ꝛ illa hora venerunt ad eũ sicut scriptũ est.iij. Reg.c. x. Sed ꝛ regina saba audita fama salomonis in noie dñi venit tentare eũ. Incptum dicit in nomie dñi apparet ꝙ ꝓphetabant in nomie domini. sicut habebant mandatuz Abrae vt sic facerent. Et vnde ꝓbatur ꝙ debent venire tpe messie ꝛ seruire sibi. Isa. dicit.c.lx. Oẽs de saba venient: aurũ ꝛ thus deferẽtes: ꝛ laudem dño annũciantes. iste est messias. Ecce quõ ex auctoritate predicta ostẽditur ꝓpositũ.

¶ Uerumtamen si dicat iudeus ꝙ intentio Isa. in illa ꝓphetia erat ꝙ cũ messias erit sedens in regno suo in hirusalẽ ꝙ illa hora ꝓpter magnã famã suam oẽs reges mittent ei dona ꝛ venient ad visitandũ ꝛ glorificandũ eũ: sicut faciebant Salomoni ꝓpter magnã suã scientiã. Respõdet ꝙ hoc nõ habet locũ: q2 textus dicit. Et laudẽ dño annũciantes qđ annũciare dr in hebraico bozora: ꝛ istud nomẽ significat narrare aliquã rem quã homo scit illi qui nescit: ꝛ illo modo quo aduersarius declarat textũ non esset sic: quia iã scirent illi de iherusalem: sed tamẽ eo modo quo fuit in aduentu xp̄i: venit bene cõcorditer in vocabulo annũciare: q2 reges qui venerũt in natiuitate iesu xp̄i iherusalem quesierunt ab herode ꝛ ab existentibus in ciuitate. Ubi est qui natus ē rex iudeoꝝ. Matt.ij. sicut ipsi sciebãt ex suis ꝓphetijs sicut supra dictũ est in auctoritate. Et hierosolymite mirati sunt de hac narratione: q2 istud erat eis ignotum quousqȝ petierunt a sacerdotib9 ꝛ a sapiẽtibus. Qui responderũt ꝙ si verũ erat ꝙ natus erat ꝙ sua natiuitas debebat esse in bethlcem: sicut plenissime cõtinet Mat.ij. Et in tali casu optime verificatur verbuz ꝓphetie ſm hebraicam veritatẽ. Et laudem dño annunciantes: et non ſm expositionẽ iudeorum.

¶ Quod verus messias debuit venire pauper ꝛ mansuetus.

Eptimus thesaurus aperitur de modo viuendi messie quẽ modũ sacra scriptura prenũciauit et specifice determi-

uenit. sez in maxima paupertate
τ mansuetudine. De primo zacha.
ix. Ecce rex tuus venit tibi iustus
τ saluator: τ ipse pauper. Et Ysa.
liij. Ascendet sicut virgultum τ si
cut radix de terra sitienti: qd nō ha
bet magnos ramos nec folia aque
defectu. Hoc impletum est in iesu
nazareno qui natus est in paupta
te. Vñ hoc fuit datū ꝑ signo pasto
ribus. Luce. ij. Inuenietis infan-
tē pannis inuolutū: τ positum in
presepio. Vixit etiā in magna pau
pertate. Unde ipse dixit Matth.
viij. τ Luce. ix. Vulpes foueas ha
bent: τ volucres celi nidos: filius
aūt hominis non habet vbi caput
suū reclinet. Mortuus est etiā in
magna paupertate: qꝛ nudus in
cruce: suū etiā corpus fuit inuolu
tum in syndone aliena: fuit etiam
sicut paupꝫ sepultus: qꝛ in sepul-
chro alieno: vt pꝫ. Matth. xxvij.
Et Mar. xv. et Lu. xxiij. τ Joh.
xix. De secūdo sez ꝙ messias debe
ret esse mansuetus: qꝛ dicit Ysa.
xlij. vbi ad litterā loqtur de mes-
sia. Calamū quassatum nō conte
ret: τ linū fumigans nō extinguet
in veritate educet iudiciū. Vide-
mus sane ꝙ calamus quassatus le
uiter potest perfringi. Linū autē
fumigans. i. linū combustuꝫ. Sed
tamen aliquid retinens fumi. id ē
ignis pfacillime potest extingui.
Sed quid per calamū quassatum
vel linum pene extinctum melius
ꝙ peccatoris fragilitas qui con-
quassatus τ pene in peccato est ex
tinctus potest intelligi. Calamuꝫ
autē quassatū xp̄s non contriuit: et
linum fumigās non extinxit: quia
pctōres pene mortuos in pctis oc
cidi non precepit. sed misericordi
ter tolerauit τ ad penitentiā reuo
cauit qd ex cōsequētibus designa
uit ꝓpheta cū addidit in veritate
educet iudiciū. Veritas quippe τ
iusticia idē est: in lege vo moysi iu
dicium erat τ preceptum pctōres
occidi. Christus aūt ad veritatem
τ iusticiā: adduxit iudiciū quādo
pctōres non occidi. sed qd iustiꝰ est
donec peniterent sustinere prece-
pit cū dixit. Nolo mortē pctōris:
sed vt conuertatur τ viuat. Fuit etiā
humilimus τ mansuetus: qꝛ ipse
dixit. Matth. xi. Discite a me qꝛ
mitis sum τ humilis corde: τ pro
pter suam mansuetudinē sub noīe
agni fuit ostēsus populo a Joha-
ne baptista dicente. Ecce agnus
dei. Johanis. i. cap.

¶ Quod verus messias debebat
mori in maxima humilitate inter
sceleratos.

Ctauus the-
saurus aperitur de mo-
do moriendi messie:
quē modū sacra scri-
ptura prenūciauit τ specifice de-
terminauit in maxima hūilitate. vñ
Ysa. liij. Sicut ouis ad occisionē
ductus est: τ quasi agnus corā ton
dente se obmutescet: τ nō aperuit
os suū. Qd manifestissime imple-
tū est in iesu nazareno: qꝛ ipse ante
pylatū adductus: falsoqꝫ accusa-
tus: verberatus etiam τ colaphis

cesus conticuit: ⁊ ipse pylato de pluribus eũ interrogãti verbum vix aliqđ respõdit. Ipse etiã debebat inter sceleratos reputari. sicut dicit. c. eodẽ. Et cũ sceleratis reputatus est. qđ impletuȝ fuit in xpo: qꝛ inter latrones crucifixus.

¶Quod debebat mori ꝓpter peccata hominum.

Onus thesaurus aperitur de causa mortis messie quã causam sacra scriptura ꝑnũciauit et specifice determiauit. scȝ ꝓpter pctã hoim: generaliter patȝ. Isa. vbi supra. Oẽs nos q̃si oues errauimus vnusquisq; i viã suã declinauit. oues q̃ppe simplicia ⁊ stolidissima sunt aialia ⁊ vaga: ⁊ nos stulti quasi oues errauimus: qꝛ ipm qualis vel quis esset nõ nouimꝰ. Unusquisq; aũt in viã suã declinauit. hoc ẽ doctrine sue vix vllus credidit: sed suaȝ quisq; veterẽ retinuit: ⁊ dñs posuit in eo iniq̃tates oim nostruȝ. i. originale peccatũ q̃ irritemur oẽs. Ipe aũt vulneratꝰ est ꝓpter iniq̃tates nostras: attritꝰ ẽ ꝓpter scelera nr̃a: ⁊ disciplina pacis nr̃e sup eũ. i. disiplinã ⁊ correctionẽ quã vt pacẽ haberemꝰ passuri eramꝰ ꝓ nobis ipse sustinuit: vt misericors ⁊ benignꝰ. Uñ sequit. ⁊ liuore eiꝰ sanati sumꝰ: liuore scȝ flagelloꝝ ⁊ vulnerũ q̃ ꝓ nobis ẽ ꝑpessus: ⁊ i fine capituli ipe pctã multorũ tulit: et ꝓ trãsgressorib' orauit qđ totũ hȝ verũ ⁊ ipletũ est in iesu nazareno vt patet in euangelio.

¶Quod tertia die resurgere debuit a mortuis.

Ecimus thesaurus aperit de resurrectione messie quã sacra scriptura ꝑnũciauit ⁊ specifice determiauit ac etiã eiꝰ ascẽsionẽ ad dexterã dei. Primũ ptȝ Osee. vi. vbi đr. Uenite ⁊ reuertamur ad dñȝ: qꝛ ipse cepit ⁊ sanabit nos ꝑcutiet ⁊ curabit nos viuificabit nos: post duos dies: ⁊ i die tertia suscitabit nos ⁊ viuemꝰ i ꝯspectu eiꝰ. Caplꝫ istđ expõit a fidelibꝰ hebreis de aduẽtu messie diuersimode tñ: qꝛ rabi Salomon exponit applicãdo ad tribulationẽ in qua sunt nunc iudei positi ꝑ mũdũ dispsi a qua suis oratiõibꝰ publicis ⁊ priuatis petũt liberari ꝑ messiã, cuiꝰ aduẽtũ expectãt. Dicit ergo. Uiuificabit nos post duos dies. In tertia die resuscitabo vos. Per primã diẽ dicit ꝙ intelligit tẽpus primi tẽpli ꝑ Salomonem edificati cui successit nox destructionis ꝑ chaldeos. Per secũdã diem tẽpus scdi ꝑ zorobabel reedificati: cui successit nox destructiõis per romanos. Per tertiã dieȝ dicit ꝙ intelligitur tẽpus tertij tẽpli ꝑ messiaȝ edificãdi. de quo exponũt edificationẽ templi que habet in fine Ezechielis ꝫm errorem suum. hoc dictũ fundatur super falsuȝ. scilicet ꝙ christus sit venturus ꝙ iam trãsiuit in prete

ritum sicut diffuse in apertione pri mi thesauri & in sequentibus fuit declaratum: & quo ad errores tertii tēpli materialis in tertio libro ple nius declarabitur. Est ergo sensus fm veritatē viuificabit nos post duos dies. s. mortis & sepulture sue ipse messias. & in tertia die resusci tabo vos. scz resurgens a mortuis qd dicit q eius resurrectio est pri cipium resurrectionis nostre ad vi tam immortalem. Unde. i. Corinth. xv. Christus resurrexit a mortuis primitie dormientiū: qm per homi nē mors. & p hominem resurrectio mortuorū. & sicut in adā oēs moriū tur: ita & in xpo oēs viuificabunt. Ista expositio magis consonat lit tere q precedens: qz accipit dies pprie. Sequitur & viuemus in cō spectu eius. scz vita gratie in pre senti. & vita glorie in futuro. Et nō est mirū quia ipse xps messias ve rus est via veritas & vita. Johan. xiiii. Quod autē messias debebat resurgere tertia die fm doctores hebreorū declarat rabimosse dar san in genesi magno sup textū capi tuli. xxii. Die autem tertio eleuatis oculis vidit locū procul dicit rabi mosse multe trinitates dei habent in scriptura: & vna earum est resur rectio messie. Ueritamē scdm. s. q messias sedeat ad dexterā dei ap paret ex vna auctoritat[e] que est in midras tulim. i. in glosa psalterii sup illud psal. xvii. Et dedisti mi hi salutē ptectionis tue: & dextera tua suscepit me. vbi dicit rabi Jo dan nomine rabi Hāma. Tempore venturo deus faciet sedere regem messiam ad dexteram suam: qz sic scriptum est psal. cix. Dixit domi nus dño meo: sede a dextris meis. vbi dicit trāslatio chaldaica. Dixit dñs verbo suo: & abraā erit sedēs ad partē sinistram: & facies ei9 pal lide erunt dicēdo dñe. & filius filii mei sedet ad partem dexterā & ego ad sinistrā. sed deus consolabitur eū dicendo filius filii tui est ad de xterā meā. & ego sum ad dexteram tuam. & illa hora abraā erit conten tus. hoc est qd dixit dauid. & dexte ra tua suscepit me psal. xvii. Item dicit in libro Aginga. in. c. qd inci pit est dorsin. vna scriptura dicit in daniele. c. vii. throni positi sunt qd est plurale. Et postea dicit thro nus eius flamme ignis: qu od ē sin gulare videntur duo textus contra rii. Dicit rabi aquiba. non sunt con trarii: quia vnus thronus est p deo et ali9 p dauid. Declarat rabi Sa lomon. Iste dauid est messias. Itē dicit in beresith. raba. i. in genesi magno. Rabimosse darsan sup te xtum Gen. c. xviii. Et abraā adhuc stabat coram domino vult dicere quod dixit psalmista psal. xvii. & de disti mihi ptectionem salutis tue. Iste est abraam cui dixit deus. No li timere abraā: ego protector tuus sum. & dextera tua suscepit me. Iste est messias de quo scriptū est. Dixit dominus domino meo: sede a de xtris meis. Dicit rabi Amon hoc quod dixit textus. et abraā adhuc stabat coram domino. correctio est sapientum. quia primo erat scriptū & domin9 adhuc stabat corā abraā et rabini mutauerunt cum multis

aliis mutationibus quæfecerūt in sacra scriptura: inter quas vna est in psal.xxi. vbi dicit. Circumdederunt me canes: consilium malignātium obsedit me: carn. i. foderunt manus meas et pedes meos. Sed rabini mouerunt illud carn. quod sonat foderūt. et posuerunt in loco suo caari quod sonat sicut leo. Et multe harū mutationum narrate sunt plenissime in midras tulim id est in glo. psalterij in quo dicit ꝙ de istis mutatiōibus ꝓpter eos dicit ꝓpheta. Hiere.xxiij. peruertistis verba deorum viuorum domini sabaoth dei vestri. ⁊ Hiere. ix. c. ix. de eis d'xit. Veritatē non loquētur: docuerunt linguam suaȝ loqui mendacium. Ecce ꝙ clare in suismet libris condēnantur tanꝙ falsi et mendaces illi qui mutauerunt verba dei. Nec consentit spūssanctus ꝙ omnia in thalmuth essent mendacia et falsa: vt per verba ibidem inserta confunderetur cecitas iudeorum.

¶ Quod verus messias debebat dare suis credentibus in presenti gratiam suam. in futuro gloriam sempiternam.

Undecimus thesaurus aperit de premio credentium ⁊ sequentiuȝ messiam in presenti ⁊ in futuro quod premiū sacra scriptura prenunciauit ⁊ specifice determinauit in duobus locis. Primo Isa.lxv. vbi ad litterā loquitur de rege messia. Ecce serui mei comedent ⁊ vos esurietis. Ecce serui mei bibent et vos sitietis. Ecce serui mei letabuntur et vos confundemini. Ecce serui mei laudabunt pre exultatione cordis. et vos clamabitis pre dolore cordis. et pre contritione spiritus viulabitis ⁊ dimittetis nomen vestrū in iuramentū electis meis: et interficiet te dñs deus ⁊ seruos suos vocabit nomie alio. in quo qui benedictus est sup terrā benedicetur in deo amen. Que oia implent in premio quod dat iesus nazarenus sequētibus eū. dicit eni serui mei comedent: scȝ corpus meū. vñ ait: nisi manducaueritis carnē filij hominis. Joh. vi. ⁊ ibidē caro mea vere est cibus: vel comedēt doctrinam spiritualem vel mysteria fidei. vel comedēt scȝ ī futuro cognitioneȝ diuinitatis. vnde ait vt edatis et bibatis super mensam meā in regno patris mei Luce.xxij. Et ps. dicit: satiabor cum apparuerit gloria tua. Sic ergo ait xpus serui mei comedent. ⁊ vos scȝ increduli iudei ⁊ dānati esurietis. Ecce serui mei bibent. scilȝ aquam viuam. Joh. vi. Si quis sitit veniat ad me et bibat. ⁊ iterum Joh. iiij. qui biberit ex aqua quaȝ ego dabo ei fiet in eo fons aque salientis in vitam eternam. hec aqua viua est gratia spiritussancti: quam christus dat suis fidelibus in presenti. Et ideo facit eos saltare in vitam eternaȝ quia aqua tantū ascendit naturaliter quantū descendit. Et quia illa

gratia descendit a deo qui sedet in
celo vbi est vita eterna. ideo fiet in
eo fons aque salientis in vitā eter
nam: vel sic serui mei bibent. s. san
guinem meum: quia sanguis meus
vere est potus. Joh. vi. et ibidē. Ni
si manducaueritis carnē filij homi
nis et biberitis eius sanguinē non
habebitis vitam in vobis. Et vos
sc3 increduli iudei et dānati sitietis
sc3 aquam viuā et sanguinem meū.
Ecce serui mei letabuntur. sc3 in
eterna beatitudine. Unde Joh. vi.
xp̄s dicit. Gaudium vestrum nemo
tollet a vobis et vos sc3 increduli
iudei et dānati cōfundemini sc3 vi
dentes alios in locum vestrū3 suc
cessisse. Ecce serui mei laudabunt
pre exultatiōe cordis. fm illō. ps.
lxxxiij. in secula seculorū laudabūt
te. et vos sc3 increduli iudei et dam
nati clamabitis sc3 in inferno pre
dolore cordis. s. ex consciētia pec
catorum et pre contritione spiritus
vlulabitis: qr ibi erit fletus et stri
dor dentiū. Math. xxv. et dimitte
tis nomen vestrū. s. alijs in locum
vestrū succedentibus. ideo sequit
in iuramentum electis meis: vt sc3
decetero nō vocemini. circūcisio s3
cōcisio: nec me habeatis q̄ sum via
veritas et vita. sed electi mei dicen
tur filij abrae sicut vos olim. Seq
tur. et interficiet te dn̄s deus. s. spi
rituali gladio cū dixero. Ite male
dicti in ignem eternū et c. Math.
xxv. et seruos suos vocabit alio no
mine sc3 xp̄iano a meipso iesu xp̄o
In quo qui benedictus est sup ter
ram credendo et sequendo benedi
cetur in deo amen. Eu n sc3 dicam
in iudicio electis meis. Uenite be
nedicti patris mei et c. ca. eodē. Ite
secundo determinatur in sacra scri
ptura premiū3 eternum sequentiū
messiam iesum christum. Isaye. li.
vbi dicitur qui redempti sunt a do
mino reuertentur et venient in syō
cum laude et leticia sempiterna su
per capita eorum fugiet ab eis do
lor et gemitus. Ego ipse cōsolabor
vos. quod sic exponitur. qui redem
pti sunt a domino. s. sanguine filij
sui reuertentur sc3 ad viam iusticie
et venient in syon. i. in presentem
ecclesiam et beatitudinem eterna3
laudantes sc3 et dicētes. Beati qui
habitant in domo tua domine in se
cula seculorum laudabunt te: et le
ticia sempiterna que sc3 non defi
ciet super capita eorum. i. super eo
rum mentes. gaudium et leticiam
obtinebunt sc3 in celo. fugiet dolor
et gemitus: qr absterget deus oēm
lachrymam ab oculis sanctorum.
Ergo ego ipse. s. filius: quia alius
non potest. consolabor vos quasi di
cat. Inuocastis me et ego consola
bor vos. et non per prophetas: sed
per meipsum glorificando: qr hec
est vita eterna vt cognoscāt te deū
verum et quem misisti iesum xp̄m.
Joh. xvij. vita eni eterna siue bea
titudo cōsistit essentialiter in aspe
ctu claro ipsius diuinitatis: vt ta
men habet adiūctam fruitionem q̄
est completiua felicitatis cum fir
ma tentione. Ex consequenti tamē
consistit beatitudo in aspectu hu
manitatis xp̄i que est instrumentū
nos inducēs ad beatitudinem prin
cipalem. beatitudo eni hois colum

ctio est ad vltimū et optimū bonū et ideo non potest consistere, in coniūctione ad aliquod bonū temporale vel corporale: vt dicunt rudes sarracem qui expectāt in alia vita in voluptatibus carnalibus et diuitijs et alijs consimilibus premiari ſm q̄ dicitur in alchorano machometi. que tñ vita ſm philosophum dicitur vita pecudū. i. ethicorum. propter qd ipse Auicēna hoc considerans dicit q̄ propheta quē vocat machometū pmittit eis talem felicitatē in premiū: qm̄ multi sapientes non attenderūt sicut patuit supra in aptione tertij thesauri in sexto gradu perfectionis legis euangelice. Similiter iudei resurrectionem futurā expectant ad vitā carnalem. et ideo felicitatē vite future credūt consistere in bonorū temporaliū plenitudine et pacis trāquillitate. vt pz vbi supra. Sz beatitudo xpianorum est in adeptiōe summi boni per aptā visionē et fruitionem et firmā tentionē. Considerādum est etiam q̄ cū filius dicit ad patrem loquens hec est vita eterna vt cognoscant te solum deum per hoc non habetur. q̄ solus pater sit deus et filius creatura: vt dicebat arrius: quia hec dictio exclusiua solus non determinat ly te. ita q̄ sit sensus q̄ solus pater sit deus: sz determinat ly deum et est sensus q̄ illa est sola deitas vera que est in patre et sic ab illa non excluditur filius sed magis includitur: qz vna est deitas in vtroq;: sed excluditur vera deitas ab hijs qui a gentilib⁹ colebantur: scilicet ioue: saturno. et similibus. Dico etiam q̄ hec dictio solus determinet ly te vt sit sensus q̄ solus pater sit deus non tamē p hoc excluditur filius a deitate: sed magis includitur: quia ſm philosophum solus idem est q̄ non cum alio. et ideo tm̄modo excludit illō quod alietatem dicit. filius autē est non alius a patre in essentia: sed tñ in persona. Et ideo quādo hec dictio solus additur vni persone respectu termini essentialis sicut est in pposito, non excludit aliā personā: sed magis includit. et hoc patet per auctoritatem saluatoris Matth. xi. vbi dicit. nemo nouit filium nisi pater: neq; patrem quis nouit nisi filius. Si enī hec dictio exclusiua addita vni persone respectu termini essentialis excluderet aliam sequeretur q̄ pater non cognosceret: sed tantū filius. et filius non cognosceret se sed tantū pater quod est absurdum dicere. Patet ergo premium sequentium christū quia est beatitudo eterna in visione diuinitatis cum fruitione et firma tentione. et sic beatificabitur anima rationalis et in visione clara humanitatis christi. et sic beatificabitur corpus humanum vt sit perfecta beatitudo in corpore et anima. Creauit enī deus hominem vt totū beatificaret et pascua inueniret intus et extra. ſm Aug. intus in deitate saluatoris: et extra in carne redemptoris.

¶ Quod persecutores veri messie a pena in p̄senti nō debebāt releuari nec i futuro a dānatiōe eterna

Duodecimus thesaurus aperitur. scz pena persequentium messiam in presenti et in futuro. quoniam penam sacra scriptura premunciauit. et specifice determinauit. et primo de pena in presenti vita. vnde Amos. ij. super tribus sceleribus israel: et super quattuor non conuertam quia vendiderunt iustum scz iesum nazarenum. Sed ad hoc respondent iudei quadrupliciter. Primo quod iste textus loquitur de scelere israel non iuda. et sic nihil pro nobis. quia illud scelus iesu nazareni commissum est in iuda: non in israel. et maxime quia propheta loquitur hic primo de sceleribus iuda: postea de israel in textu. Sed ista responsio nulla est: quia in templo secundo venerunt et fuerunt de captiuitate decem tribus et fuerunt omnes congregati simul de israel et de iuda per licentiam datam per cyrum regem persarum. et patz etiam Nee. vij. et. xviij. capitulis. habitauerunt omnes israel in ciuitatibus suis. Item isaye. xi. quomodo desolauit dominus linguam maris egypti scz nilum vt transirent calciati. vide hec pulchre in lyra quomodo hoc fuit. Tunc omnes venerunt ad secundum templum. et vocati sunt israel. Quod ergo premittitur in textu. primo de sceleribus iuda respicit ad destructionem primi templi quia illi de israel non erant ibi. Et cum subiungitur in textu de sceleribus israel. respicit destructionem secundi templi. quia omnes de israel: et de iuda erant ibi. et omnes vocati sunt israel: patz hoc per Rabi moysen de egypto qui formaliter dicit in libro sofrim mors iesu nazareni fuit causa vt destruerentur israel case. Ecce quomodo vocat omnes de secundo templo israel. Item peccatum quod tantummodo iuda fecit: peccatum iuda appellatur. Quod autem iuda simul fecit et israel: peccatum vocatur israel. Iherosolymis enim tunc erat cum iuda magna pars filiorum beniamin et leui. Iure igitur pars totius debet suscipere nomen. Est et alia non inferior causa quia videlicet populus israel licet tunc monti non corpore presens fuisset. audito tamen quod commiserant socij. eorum culpe laudatores et consentanei: et participes omnino facti sunt voluntatis: volentes itaque eis profecto est imputanda. Sed quomodo predicta captiuitas accidit israeli propter venditionem iusti iesu cum israel non vendiderit xpm. sed tantum a iuda scarioth legatur emisse. Respondet: quod quia filij israel vt venderetur christus consensum: auxilium atque consilium adhibuerunt: ideo non minus quam si ipsi vendidissent scelus incurrerunt. Neque enim et Salomon ydola fabricauit: sed quia vxoribus et concubinis fabricantibus assensum prebuit eum fabricasse littera dicit. ¶ Secundo dicunt ad hec iudei quod istud scelus de venditione iusti pro argento fuit venditio Ioseph per fratres suos: sed illud nihil valet: quia vbi ponitur primum secundum. tertium: et quartum: ordo est

secundum prius et posterius. Videndum est ergo quod est primum scelus, quod secūdum et cetera. Et sciendum est ꝙ ista tria scelera p ordinē sicut veniunt sunt ista. Primum venditio Joseph, propter quod fuerunt captiui in egypto. Secundum adoratio vituli, ꝓpter quod fuerunt vno die interfecti. xxiij. milia hominū Exo. xxxij. Tertius occisio ꝓphetarum, ꝓpter qđ ducti sunt captiui in babilonē. lxx. annis. Quartum dctur ꝛ non pōt dari nisi venditio iesu nazareni, qꝛ venditio ioseph primuꝫ in ordine fuit ꝓpter quod postea pharaonis sunt passi durissimum iugum vt dictum est. Sed cum pnia pacta iam sunt liberati a culpa. quare de indulto ruirū criminabūtur peccato ¶ Tertio forte dicet iudeus, qꝛ si hꝰ non dicaꝭ de Joseph iusto, potest tamē dici de alio quolibet iusto sꝫ hoc indignū et irrationabile eē videꝭ vt cū tm̄ crimē sit ꝙ nulla idulgentia sequaꝭ. ꝓpter quod diuina sententia in totum israel deseruiat populuꝫ illius celetur ꝑsona ī qua illud fuit cōmissum. Insup cū reatus iste ī hebreo sermōe tali describaꝭ vocabulo, quare īponitur illi q̄ negauerat deū. venditio aūt iudei non equatur negationi dei. sed ipi tm̄ ac talem vendiderunt hominē xp̄m videlꝫ filiū dei. ꝙ in culpa sūt pares deū negati. Et si q̄ras q̄ sūt illa peccata quattuor q̄ oīa pateāt ad negare deū esse equalia. Rn̄deꝭ ꝙ primum peccatum fuit cū in heremo vitulū conflatilē ꝓ deo adorauerunt, in quo facto satis deū negauerunt. et quia ab omnibus ē hꝰ peccatum ꝑpetratuꝫ. ideo cōe fuit oīm. Secundū in quo ꝛ deū filꝫ negauerūt ꝛ oēs peccauerūt: fuit qn̄ Jheroboā vitulos similes fabricauit: ꝛ ab omnibꝰ adorari constituit Tertium autē cum iudei ꝓphetas vniuersi eadem voluntati occiderunt, et eorum dicta contēpserunt quartū vero quod magis est oībus et grauius est quando xp̄m dei filium ꝛ hoiem ab omni peccati cōtagione alienū iniq̄ vendiderunt. ꝛ iniusta nece condēnauerunt: hoc peccatum ꝓpter cecitatē iudeoruꝫ occultū est eisdem: sicut dicit Rabi onanerari dlar. ī libro vayera raba. i. leuitico magna. Primi peccauerunt ꝛ fuit discooꝑtum suuꝫ peccatum. ꝛ fuit discooꝑta sua pn̄ia. Secūdi peccauerunt: ꝛ fuit discooꝑtū suū peccatū: ꝛ fuit discooꝑta sua pn̄ia. Tertij peccauerūt et fuit discoopertū suū peccatū: et fuit discooꝑta sua pn̄ia. Quarti peccauerunt et fuit discooꝑtū eis peccatū suū, nō est discooꝑta sua pn̄ia. Unde dicit eis ꝓpter suā cecitatē. fidelibꝰ tm̄ videntibus bene est discooꝑtū suū peccatū ꝛ sua pn̄ia vt dictū est ꝛ diceꝭ. Itē petrus alfonsi vir eruditissimus de quo supra in apitione primi thesauri locutus sum in suo dyalogo ostendens causam captiuitatis iudeoꝝ esse venditionem xp̄i ꝛ non venditionē Joseph sic inquit contra eos. Quod autem euidentius testimonium queritis vos propter dei mortem hanc subijsse captiuitateꝫ ꝙ id quod apud vos scriptum legistis, quia videlꝫ

in ipso captiuitatis exordio quidē terre vestre princeps decem de melioribus totius israelitici populi Anaman.s.traditionis filiuȝ Symeonem gamalielis filium hysmahel helysei filium:et Achiba ceterosq̧ captos in carcerem misit.sciscitans vt quid iusti vendidissent Lex enim inquit decreuit:vt mortis sententia mulcetur quicunq̧ iudeum vendiderit.Et vos igitur ſm iudicium legis mori debetis dicto decreto vario dat corpora leto non enim omnes vna cohercuit pena.sed singulis singula sunt genera mortis proposita.Alium videlicet ignis cremauit.alius ferrei pectinis vnguibus laceratus expirauit.alium vero mors quenis diuersa consumpsit quemadmoduȝ mortes illas doctrine vestre liber exposuit.Doctores autem vestri huius iusti pro quo illi sunt ita puniti nomen mutātes in hoc facto prorsus conticuerunt de christo dicentes.ꝙ princeps ille iustuȝ denominans ioseph filium Jacob.quem in egyptum fratres vendiderant intelligebat eiusq̧ sanguinem ab illis exigens propter eum talibus illos supplicijs affecit.Sed absurdum rationi videtur vt id ab eis exigeret quod ad minus M ille q̄ngentis annis antea factum esset maxime cum tempore quo venumdatus est Joseph nulla lex esset qua eos princeps ille mortis reos conuincere posset ꝙ si vultis vt etiam de prophetis in medium auctoritatem deferam qua captiuitatem hanc propter hominem illum ipsum necessario xp̄m esse ostendā Ecce profero Jsa.ca.xxiiij.A finibus inquit terre laudes audiuimꝰ gloriam iusti hec verba iusti huiꝰ laudes vbiq̧ terrarum ostendunt fuisse nec alterius iusti hominis laudes tantas vnq̄ fuisse audiuimus vt peruenirent vsq̧ ad fines terre. Cui iusto:q2 tribulationes quasi sine causa passurus erat propheta preuidebat his verbis compatiens dicebat.Ve mihi preuaricantes preuaricati sunt. et preuaricatione transgressorum p̄uaricati sunt.preuidens enim propheta quas prophetis dei aduentuȝ prenunciantibus tribulationes illaturi essent ait.p̄uaricantes preuaricati sunt. Justiꝰ aūt quia nec mēbris contēti ipsum etiam caput inuidia pleni q̄buscunq̧ possent modis essent oppressuri.⁊ ſm corporis passibilitatem occisuri preuaricationis nomen ingeminans subiunxit et preuaricatione transgressorum preuaricati sunt. Qua vero pena pro huiusmodi peccato plectendi essent dictante spiritu presciens ait ilico subiungens.Formido et fouea ⁊ laqueus super te qui habitator es terre. Jnter cetera q̄ de eadem gente ait.Grauabit eum iniquitas sua et corruet.⁊ nō adijciet vt resurgat vbi videlicet vobis certum euadendi captiuitateȝ terminū fūdit? depressit. ¶ Quarto dicunt iudei aliter ad hoc.quod si nos dicimus ꝙ iste iustus pro argento venditus fuit iesus nazarenus petunt ipsi.quis fuit ille pauper de quo subiungitur. ⁊ paupe

[...]am pro calciamento. Ad quod di[...]o q̃ ille fuit verus messias noster [...]esus nazarenus quem zacharias [...]ocat non solum iustum et saluato[...]em sed et pauperem. zach.ix. In [...]naiorem quantitatem peccati sui notanter dicit textus. ꝛ pauperem pro calciamento. quia premittitur iustum pro argento. Crederet forte aliquis q̃ pro magno precio argenti. sed hic exponitur debilitas precij ꝛ modicitas quando dicitur q̃ vendiderunt pro calciamento. i. pro precio calciamentorũ. quod p̃cium est communiter. xv. mor. apetmorum. qui summant. xxx. albos vel denarios. Alibi vero precium sotularium est duo solidi cum dimidio qui etiam summant. xxx. denarios. quia solidus est. xij. denarij, p quo precio fuit vendit⁹ xp̃s. Quicquid ergo valeant illi denarij vel illud argentum designatur modicum precium pro quo pauper xp̃s fuit venditus. quia pro precio calciamẽtorum. ¶ Quinto dicunt iudei ad istum textum q̃ intelligitur sic. Iustum pro argento. i. iusticiã quia iudices ꝛ ministri iusticie pecunia corrupti vendebant pauperis hominis iusticiam pro modico precio. quia pro calciamẽto. sed ista responsio nulla est. quia cum deus sit magis pronus ad miserendum q̃ ad puniendum. et deus pꝫ percerit super tria prima scelera que grauiora sunt. vt ydolatria homicidium. fratris venditio. a forti dei etiã parceret super illud quartum quod non est ita graue. Relinquitur ergo q̃ venditio istius iusti pro argento et pauperes pro calciamento et venditio iusti pauperis Jesu nazareni veri messie nostri super quam deus non parcit iudeis. quia non datur venia non penitenti. et in peccato continue perseueranti. Non ergo a predicta captiuitate exire poterãt donec patrum suorum in se peccatuꝫ emendent. i. quod illi non crediderunt credant. Mundata vero mente cuiusuis a culpa. confestim eum consequitur pietas diuina. quod etiam suorum quedam doctorum. scilicet Rabina subtilibus et occultis exprimi voluit verbis. si illud sue mentis duriciam penetrasset. Interrogatus enim quando Dauid filius esset venturus. hodie ait si verbis credideritis eius His enim verbis intelligi dedit. q̃ quicunq̃ quauis hora mandatis dei obediens et credulus fuerit. ilico filius dei ad eum accedit. De hac pena irreuocabili in hac vita dicitur etiã Danielis. ix. Occidetur christus et non erit ei⁹ populus qui eum negaturus est. et ciuitatem et sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo et finis eius vastitas. et post finẽ belli statuta desolatio. Ecce triplex pena occidentiuꝫ christum in presenti vita. Prima pena quia non sunt eius populus quia non christiani sed adhuc iudei appellantur. Secunda pena dissipatio ciuitatis et templi qualis facta fuit per Tytum cum romano exercitu. Tertia pena q̃ finis eius est vastitas et statuta desolatio. i. fine

scriptura que omnia impleta sunt post mortem christi quem occiderunt. ¶ Si dubitant de tertio satis debet ee eis sufficiens testimonium qz sunt iã mille.cccc.xx.ãni qp ptinuat pdicta desolatio ciuitatis et templi vt supra dictũ est. ¶ Secundo sacra scriptura specifice determinauit persequẽtium messiaz penã in futuro vñ dicitur Isa.vlt. de fidelibus sequẽtibus xpm ptra iudeos incredulos et impenitẽtes. Egredientur et videbunt cadauera virorũ que preuaricati sunt in me vermis eorũ non morietur. ignis eorum non extinguet. et erũt vsqz ad satietatẽ visiõis omni carni Intellectus predicte auctoritatis est iste egredientur.s.beati qui fuerũt credentes et sequẽtes verũ messiã egredientur dico in die iudicij nõ pro loci mutatiõe sed pro cõsideratiõe: et videbũt cadauera eoꝝ q̃ puaricati sunt in me quia inquit dñs. Preuaricantes reputaui oẽs peccatores terre preuaricati sunt xpz promissum nõ recipiẽdo: eius doctrinã n. sequẽdo et ipsum crucifigendo. cadauera dicit.i.corpora dãnatorũ in gehẽna. et dicũtur cadauera: qz in eternam damnationem cadent. Quia et demones cadauera possunt dici sm qp homines appellantur. Unde inimicus homo hoc fecit. hec in glosa. Et qp iste sit itellectus patet per hoc quod sequit. Uermis eorũ non morietur. qz vermes corpora mortuorum corrodentes in sepulcris cito deficiũt: quia cum eis in puluerem conuertũtur et ignis eorũ nõ extinguet. Ex quo patet quod dictum est de cruciatu corporum infideliũ et oim dãnatorum in igne inferni q̃ est inextinguibilis extrinsecus. Et de verme cõscie qui semper intrinsecus corrodebit eos qui nõ crediderũt nec secuti sunt xpm verũ messiã. vnde sicut tinea comedit vestimentũ et vermis corrodit lignum et ignis deuorat ligna. sic meror et tristicia excruciat cor viri. Sequitur et erunt vsqz ad satietatem visiõis oi carni. quia.s.boni videbunt eos a se iusto iudicio separatos. amissa potẽtia qua seuiebãt contra bonos. vt vindictã dei in illos tantã et vltra non exposcant qui dicũt modo. Usqquo dñe nõ vindicas sanguinez nostrũ: satiabunt quoqz de beatitudine sua gratias agentes visa ipsorum ineffabili pena. hec ex ordinaria glosa. Nicolaus vero de lyra satis concorditer sic exponit. Et erũt vsqz ad satietatẽ.i.repletionẽ et perfectionem visionis omni carni.i.oi homini beato. non sic intelligendo qp beati delectentur p se in penis dãnatorũ sed qz talis intuitus declarat eis diuine iusticie exercitiũ et diuine mie beneficium quo penas illas euaserũt. et propter glorie augmentum in ꝯtrum apparet maior cõparata ad suum contrariũ: qz appositis iuxta se contrariis maiora et minora videntur.i. elencorũ. et ex istis tribus beati per se letant. sm qp dicitur. ps.lvi. Letabit iust⁹ cũ viderit vindictã. Ecce primũ: manus suas lauabit ĩ sanguine peccatoris in ꝯtrũ dei mia factus est immunis ab illis penis. Ecce scdm.

si vtiq̧ est fructus iusto. accipitur hic si pro qz. quia per hoc apparet maior fruitio ꝓpria ⁊ sic totũ cedit in gloriã electorꝝ ⁊ ipsius veri messie xp̄i iesu principaliter qui in die iudicij dicet existentib⁹ ad sinistrã s. incredulis ⁊ dãnatis. Ite maledicti in ignẽ eternum qui patus est dyabolo et angelis eius. Math. xxv. Existentibus vero ad dexterã dicet Uenite benedicti patris mei possidete regnuꝫ quod vobis patũ est ab origine mundi. c. eodẽ. ¶ Ex predictis. xij. thesauris colligitur vna ratio quasi quedã corona victorie incõparabilis valoris cõtra iudeos que talis est. Quãdocunq̧ sacra scriptura p̄nunciat aliquod futurũ ⁊ specifice determinat tempus veniendi ꝓgenieꝫ venientis. cui debet assimilari. locũ natiuitatis. nomẽ eius. venerationẽ singularẽ. modũ viuendi. modũ moriendi. causaꝫ mortis. resurrectionem eius. premiũ credentiũ. et penã ꝑsequentiuꝫ ip̄m in vita presenti ⁊ in futuro seculo. Si ista oia cõcurrũt simul in vnum determinatũ hominem. manifestum est ꝙ illud quod fuerat ꝑ illam scripturã predictuꝫ ⁊ denunciatũ est ĩ illo tali homine adimpletũ. Sed sacra scriptura p̄dixit ⁊ denũciauit oia predicta que oia in iesu nazareno saluatore nostro sunt impleta. nec alius inuẽt⁹ est in quo omnia predicta simul cõcurrerent igitur concluditur ꝙ ip̄e est verus messias ĩ lege promissus nec alius expectandus. Maior istius rationis clara est sicut lux et ab omnibus concessa. et ideo probatione non indiget. Sed minor latissime declarata est in apertione predictorum. xij. thesaurorum qui aperti sunt ad declarationeꝫ aduẽtus messie veri in lege promissi. q̄ est christus iesus fili⁹ dei viui. Et in hoc completur liber primus qui est de armatura fidelium. ⁊ de excellentia fidei catholice domini nostri iesu christi qui est turris fortitudinis a facie inimici. Cui honor laus. bn̄dictio ⁊ gl'a sine fine. Amẽ

¶ Explicit liber primus fortalicij fidei.

¶ Incipit liber secundus qui est de bello hereticorum.

Ntiquorum
in libris legimus
gentilium. milites
humanam veneran
tes gloriam genero
se diuersa monstro-
rum genera destru-
xisse. Sicut Hercu-
les antheum. The-
seus mirothaurũ Jason thaurum igniuomum.
inextinguibilez aprũ meleager. Lorebus stigia
le mõstrũ. Perseus marinũ monstruz. Sic etiaz
generosi ecclesie milites: vt Jheronimus. Au-
gustinus Hylarius ⁊ ceteri patres orthodoxi di
uersorum hereticorum et heresis monstra spũa
libus armis expugnasse legũtur. Non tñ sic om
nino extincta sunt heresum monstra: quin repul
lulare conentur. ac etiã noue hereses oriant in
aliquib⁹ solo noĩe xp̃ianis. Qui ⁊ si nõ puplice.
in cõuenticulis tamẽ suis venenũ effundentes
de illis cõfabulantur quasi vespertiliones et no
ctue lucem fugientes. q2 oculis egris odiosa est
lux. Et non solũ oculos egros habẽt heretici. sz
ceci sunt. qđ ondditur ex fidei effectu. Est eniz fi
des diuin⁹ radius aĩaz illustrãs. Disponit enim
aĩaz ad lumẽ sũme veritatis. ex eo ꝙ summe ve-
ritati eaz stabiliter inherere facit qđ quidẽ põt
ratiõe ostẽdi. Constat eñi ꝙ quãdocunqz aliqua
virtus que influit in aliquo agente ⁊ quiete non
infigitur in recipiẽte. caret ibi sua naturali ope
ratiõe ⁊ suo debito fine. sicut ptz in radio solis
sup aquã currẽtẽ ⁊ nõ quiescentẽ: vt in flumĩe in

quo quia radius quiete nõ figitur actio eius caret debito fine. qui quidem finis est aquaz subtiliare et ex ea partes subtiles attrahere: et in vaporem mutare: et sursuz eleuare. Ex quo manifestum est: quod quies disponit ad illuminationem rei. Secundum enim philosophum. vii. phisicorum: homo fit sapiens et intelligit cum anima quiescit. Cum igitur fides aiaz in deo stabiliat. eã in ipso quietet. ipsam disponit ad eternaz illumiatione. Et hec ẽ ratio quare heretici sunt totaliter ceci: nec a deo merentur illuminari: quia nihil stabiliter credunt. et se ab vno opposito in aliud vertunt cũ careãt fidei lumine disponente. Iuxta illud apostoli ad Ephes. iiii. tenebris obscuratum habentes intellectũ: quia sicut oculus nõ potest videre sine luce: sic intellectus nihil põt capere credibiliũ sine fidei lumie qua carent heretici: vt ergo bellum hereticorum presertim nostri temporis contra nostrum fidei fortaliciuz viriliter possit dissolui presertim cũ sint ceci: vt dictum est de heresi et hereticis. xii. considerationes sunt pertractande. Prima quid est heresis. Secunda vnde habuit originẽ heresis Tertia que requiruntur ad hoc: vt quis proprie dicatur hereticus. Quarta quot sunt modi hereticorum. Quinta si est alicui9 vtilitatis esse hereses in ecclesia dei. Sexta exprimet hereses presertiz in nostris temporibus repullulare vel oriri sentiuntur. quarum bellum contra fidei fortalicium in nihilum computabimus cum sit turris fortitudinis: a facie inimici. Septima erit ad quos pertinet diffinire: que assertio est catholica: vel heretica. vtruz scz ad theologos: vel canonistas. Octaua vtrum heretici sunt vitandi. Nona vtruz sit cum hereticis vel aliis infidelibus publice disputãdũ. Decima quis est modus inquirendi hereticos. Undecima quali pena hereticus est puniendus. Duodecima quis põt hereticos capere et tormentis exponere.

¶ De quidditate heresis et quomodo differt ab errore.

Circa primã cõsid rationẽ que est scire quid est heresis. Respondetur secundum illumiatum doctorẽ Franciscum de maronis i tractatu suo de hereticis. quod heres ẽ error: sz nõ quicũqz error quod est contra fidem catholicam: aut ecclesiaz. vt habetur in prohemio de origine heresis. Augustin9. vbi dicitur quod non omnis error est heresis: licet heresis sine errore esse non possit. Ista autem diffinitio confirmatur per illud quod dicitur Actuum quinto. Ubi secta saduceorum fuit vocata heresis: qr non solum contra fidem veteris testamenti negabant resurrectionem et angelos: sed etiã cõtra synagogam phariseorum vtrũqz cõ

stentium. Sed nunquid heresis differt ab infidelitate dico ꝙ sic: quia infideles errāt circa totā fidē: heretici autē circa partē: licet vtrunq; sit contra fidem catholicam ꝛ ecclesiam. Sed contra quia iudei dicuntur infideles: ꝛ tamen confitentur vnū deū. Respondet ꝙ sicut pagani errāt circa totam fidem iudeorum. ꝛ ideo dicuntur infideles: sic iudei errāt circa totam fidem xp̄i que dicit catholica sunt enī a pietate religionis christiane alieni.

¶ De origine heresum ꝛ quomodo possunt repelli.

Secunda consideratio est vnde habuit originem heresis. Pro cuius declaratione notandum qḋ ſm Isid. viij. ethimologiarum. c. iij. ꝛ. xxiiij. q. ij. c. heres. Heresis ab electione vocatur. ꝙ scilꝫ vnusquisq; id sibi eligat qḋ illi esse videtur vt phi: paripathetici. achademici epicurei: ꝛ stoici. vel sicut alij: qui peruersum dogma cogitantes arbitrio suo de ecclesia recesserūt. Exinde ergo heresis dicta est greca voce ex interpretatione electionis sue: qꝛ quisq; arbitrio suo ad instruenda siue ad suscipiēda quelibet ipse sibi elegit. Nobis ergo ex nostro arbitrio nihil inducere licet nec eligere qḋ aliquis de arbitrio induxerit. apostolos dei habemus auctores qui nec ipsi quicq; ex suo arbitrio qḋ inducerent elegerunt: sed acceptā a xp̄o disciplinā ꝛ fideliter nationibus assignauerūt: ita ꝙ si angelus etiā de celo aliter euāgelizauerit anathema vocat hec ille. Ex his patet ꝙ heresis habuit ortū ab electione ꝓprij iudicij: quia non eligunt ea que sunt a xp̄o vere tradita. Sꝫ ea que sibi suggerit mēs propria. Volentes enī aliqui ꝑ se sacramenta scripturarum intelligere suis proprijs iudicijs inherēdo in hereses diuersas inciderunt ſm ꝙ dicit Augu. in libro. lxxxiij. questionū questione. lxix. Non potest inquit oriri error qui palliat nomine xp̄iano nisi de scripturis male intellectis: ꝛ hoc ideo: qꝛ āteceedentia ꝛ subsequentia non contulerūt. Unde ibidem solet circumstantia scripturarū illuminare sententiā. Nec etiā alia loca scripture contulerunt vnde hereses sunt orte per se legendo que cōferendo repulse sunt: quia conferentes diuersas sententias adduxerūt que ex se inuicem mutuo inueniri potuerunt qualiter erunt intelligende. Et ideo cōtra istos dicit Aug. in libro contra epistolā fundamēti. Nō crederem inquit Aug. euangelio: nisi qꝛ ecclesie catholice crederem: igitur irrationabile ē aliquid scripture recipere ꝛ aliud non propriā electionē ꝛ iudiciū sequendo cum ecclesia catholica totā equaliter recipiat: vt certā: patet ergo vnde habet ortū heresis: qꝛ a propria electione.

¶ Quot sex sunt modi ex quibus cōuincitur ꝙ aliquis sit hereticꝰ.

Ertia conside ratio est scire que requiruntur ad hoc vt aliquis sit hereticus. Respondetur ꝙ sex. Primo ꝙ erret: quia error est gen⁹ heresis ſm Aug. de origie heresum circa principiũ vbi dicit. ꝙ licet heresis sine errore esse non possit: tñ nõ ois error est heresis. Superius aũt est a quo non couertit consequẽtia. ſm ꝙ dicit. Aristo. in postpredicamẽtis. c. de priori. Scdõ ꝙ erret i veritate: cũ sit alius error fidei ⁊ alius operatiõis. dico ꝙ erret in veritate: qr in ope errãtes nõ dicunt heretici. Uñ Aug. in Yponosticon dicit ꝙ heresis sumitur circa falsas opiniones. Tertio ꝙ nõ solum scʒ erret in veritate: que quidẽ est in sacra scriptura expſſa. sed etiã extra scripturã ab apostolis credita: vt de symbolo apostoloꝝ aut ab ecclesia determinata. vt in symbolo ecclesie. Aut a sancts annunciata confirmante ecclesia: vt in symbolo athanasij: aut euntes cõtra determinationẽ ecclesie: omẽs eñ isti taliter errantes sunt heretici reputandi vt patet per Aug. de fide ad petꝝ. Quarto: ꝙ nõ solũ erret in hac veritate. sed ꝙ qñqꝫ ipsam cõfessus fuerit: qr iudei ⁊ pagani licet errent in talibus tñ nunꝙ̃ proprie dicũtur heretici: vt patet de significationẽ eorum quã ponit Augusti. de vera religione circa principium: et bene dixi proprie: quia large loquendo ſm Godefredum. omnis qui non tenet articulos fidei potest dici hereticus et sic iudei ⁊ pagani dicentur heretici. ⁊ hoc modo nõ omnis hereticus est excõicatus. Quinto requiritur ꝙ non erret circa totum: sed circa partem. qñ qui totaliter errant dicuntur apostate. Sexto requiritur ꝙ non solum sic erret. sed ꝙ obstinate in errore persistat. vñ ſm Augustinũ. Non qui falsas gignunt opiniones: sed qui eas pertinaciter defendunt sunt heretici reputandi vt iterũ Augusti. ⁊ hoc xxiiij. q. iij. dicit apostolus. Si qui sententiã suã licet peruersam nulla pertinaci animositate defẽdũt. Sequitur querũt autem cauta sollicitudine veritatẽ corrigi parati cum inuenerint nequaꝙ̃ sunt inter hereticos computandi: quia. s. non habent electionem cõtrariam doctrine ecclesie. Si quis autem pertinaciter determinationi vniuersalis eccſie resisteret heretic⁹ censeret: cuius quideʒ auctoritas pricipaliter residet i petro. xxiiij. q. i. quotiens: et. cap̃. hec est fides. Ex his patet ꝙ non quicunqꝫ deuiat a fide: sed qui pertinaciter deuiat proprie dicit hereticus. hoc etiam alibi dicit Augustin⁹. hereticus est qui conceptã noui erroris perfidiã pertinaciter defendit ſm vero alexandrũ de halis in. ij. summe sue tria concurrunt ad perfectã rõem heresis. scʒ falsa credulitas in rationabili: peruersa voluñtas in cõcupiscibili: ⁊ defensionis siue impugnationis ptinacitas in irascibili. scdm primum attẽditur illud Hiero. qui scripturam aliter

intelligit q sensus spiritussancti flagitat a quo cōscripta est: licet de ecclesia non recesserit tamen hereticus appellari pōt. Item dicit Isido. viij. ethimo. ca. vi. in fine. Scdm primum et secundū attēditur descriptio Augu. li. de vtilitate credēdi. et in glo. super verbo oportet hereses esse. i. Cor. xi. scz q hereticus est qui alicuius tēporalis cōmodi et maxime glorie principatusqꝫ sui gratia falsas ac nouas opiniones vel gignit vel sequitur. Scdm vero tertium sumptis primo et secūdo diffinitio attenditur que ponitur in glosa. super verbo audio inter vos scissuras esse. ca. eodem. Qui inquit in ecclesia dei praua sua dogma defensare presumunt heretici sunt. Patet ergo manifeste ex p dictis que requiruntur ad hoc q aliquis sit hereticus dicendus: quia falsa credulitas peruersa voluntas et defensionis siue impugnationis pertinacitas. ¶ Notandum tamen scdm Tho. in. iiij. q si quis errat ad que explicite credenda non tenet non est hereticus: vt si quis putaret iacob esse patrē abrae: et huiusmodi: et cum cognoscit hoc esse cōtra veritatē fidei et scripture credit ei similiter et circa ea de qbus inter doctores sūt opiniōes donec per ecclesiam determinatū sit. ¶ Sed occurrunt due difficultates. prima est si dubii in fide sint heretici reputandi. Et videtur q sic: quia scribitur extra de hereticis. q dubius in fide infidelis est: nec ei omnino credendum est: qui fidei virtutem ignorat. Item scribitur iacobi. i. Postulet autem in fide nihil hesitās: quia qui hesitat similis est fluctui maris: qui a vēto mouetur et circumfertur: et subdit ibi causa dubitans vel hesitās in fide duplex ē: et vir duplex animo incōstās ē in oibus viis suis. tales aūt sunt heretici: quia nō incōstāter: sed firmiter est credendū. Sed in cōtrariū videtur q Thomas fuit dubius in fide. nō tn ponit q fuit hereticus. ¶ Pro declaratiōe huius difficultatis notandū scdm Aug. de anchona. i li. de potestate. q. xxviij q aliquis potest dici dubius in fide quinqꝫ modis. Primo modo subrepticia tēptatione. Secūdo veritatis elucidatione. Tertio imperfecta adhesione. Quarto volūtaria hesitatione. Quinto pertinaci defensiōe. Primo modo dubitare in fide non facit hominē hereticum: quia est humane tentationis: non enim est in potestate hominis quin superueniat homini aliquid cogitandū. Unde si subita subreptione vel dyabolica tentatione: quis incipit dubitare de aliquo articulo: vel de his que sunt fidei statim si captiuat intellectum suum in obsequium xpi. vt deliberet hoc credere quod ecclesia credit: non cedit sibi talis dubitatio ad defectū sz ad pfectum. Unde apostoli ppt huiōi tentationis impulsum petebant. Adauge nobis domine fidem. Luce. xvij. Semper enim debemus rogare deum vt adiuuet incredulitatem nostram. Secundo modo non facit hominem hereticum: sed est christiane professionis et per-

fectionis. Ponunt enim doctores xpiane fidei illa que sunt magis determinata in fide sub dubitatio nequestionũ: rationes pro τ contra ad illa adducendo: nõ ꝙ de ipsa cõclusione dubitetur: sed vt veritas dicte cõclusionis magis elucideẗ ſm quẽ modũ dicit phs ꝙ dubitare de singulis non est inutile. Per tales enim dubitatiões ꝓ τ contra: rationes ad illa que sunt fidei adducẽdo: veritas fidei pijs opitulatur: τ etiã contra impios defenditur: vt dicit Augustinus. Tertio modo non facit hominẽ hereticum: sed peccatorem τ malum xpianum. Omnes enim peccantes ſm Aris. imperfecte credunt eoipso ꝙ nõ viuunt ſm ꝙ credũt: nam si perfecte adhererent quasi transituri de hoc mundo: non quasi in eternũ mansuri. Quarto modo facit hominẽ errantem τ incredulum: eo enim ipso ꝙ aliquis eligit voluntarie credere quod vult: τ discredere quod nõ vult nõ est paratus sequi in omnibus doctrinã ecclesie: τ per consequens errat et infidelis reputandus est. Sed quintum recte facit hominẽ hereticũ: quia non credere illa que sunt fidei τ que inconcusse ecclesia tenet cum pertinaci defensione directe ad hereticos spectat. ¶ Ad primũ argumentum dicendum ꝙ dubius in fide varia electione: vt si quis credit quod vult τ discredit quod non vult infidelis est: nõ tamen hereticus: nisi pertinaciter defendat falsa que de deo credat: vel de tota: vel de parte sacre scripture a deo inspirate. Ad secundũ dicitur ꝙ loquitur de fide imperfecta peccatorum. Unde dicit glosa super illo. Conscientia peccati pressus dubitat de premiis celestibus τ superuenientibus vento temtatationis facile deserit fidem τ statim ſm tentationis volũtatẽ distrahitur ad errorem τ fit alienus a fide. ¶ Secũda difficultas est vtrum sequẽtes opiniones erroneam alicuius magistri sint hereticí reputandi. videtur alicui ꝙ sic. qꝛ de falsis τ errantibus magistris diciẗ Mat. xxiij. Ue vobis q circuitis mare τ aridã vt faciatis vobis vnũ proselitum. τ cũ factꝰ fuerit facitis eũ filiũ gehẽne duplo ꝙ vos. ergo discipuli sequentes doctrinam erroneam alicuius magistri heretici. reputandi sunt heretici: sicut ipse. In contrariũ videẗ esse: qꝛ xp̃s mãdauit doctrinam phariseorũ τ scribarũ seruãdam esse. Matthei. xxiij. dicens. Super cathedram moysi sederunt scribe τ pharisei omnia que dixerint vobis seruate τ facite: ſm vero opera eorũ nolite facere. Dicũt enim et nõ faciũt. τ cetera. ¶ Dicendum ad difficultatem ꝙ diuerse opiniones doctorum sacre scripture si non pertineant ad fidem: τ ad bonos mores. Absq periculo auditores vtranq opinionem sequi possunt. In tali enim casu locum habet: illud Romanorum decimo quarto. Unusquisq in sensu suo abundat. In alijs autẽ que pertinent ad fidẽ τ bonos mores nullus excusatur si sequatur opi-

nionem erroneã alicuius magistri nõ quidẽ ꝓpter ignorantiam: quia tunc immunes haberentur a pecca to. qui secuti sunt opinionem arrij nestorij: ⁊ aliorum errantium in fi de. nec etiã excusari potest ꝓpter simplicitatem ⁊ ignorantiam. quia in rebus dubijs potissime in his q̃ sunt fidei nõ est de facili ꝓstandus assensus. Ideo vt dicit August. iij. de doctrina xp̃iana. Consulere de bet aliquis regulam fidei quã de scripturarũ planioribus locis ⁊ au ctoritate ecclesie percipit. Simili ter Richardus super illo verbo Math. xvij. Apparuerunt illis moyses et helyas. dicit q̃ suspecta debet haberi omnis veritas: quã non confirmat legis vel ꝓphetie scripture auctoritas. Qui ergo as sentit opinionẽ alicuius magistri contra manifestum scripture testi monium: ⁊ cõtra illud quod publi ce tenetur ſm ecclesie auctoritatẽ puto q̃ ab erroris vinculo non po test excusari. Ratio autẽ que addu citur pro ista parte concedenda est quia si tales auditores magistrorũ cecitatem imitantur eorũ errores sequentes: ⁊ mores imitantes ⁊ ꝑ tinaciter contra ecclesie mandatũ defendentes. non solum errantes verũ etiã heretici reputandi sunt. Ad illud vero quod in contrarium adducebatur dicendum q̃ signan ter premittitur super cathedrã: vt intelligatur q̃ illa que pertinẽt ad cathedre doctrinã veritatis ⁊ iusti cie seruanda sunt ⁊ facienda p au ditores. Illa vero q̃ sunt contra fi dem et bonos mores non spectant ad cathedram veritatis ⁊ iusticie. sed potius ad cathedram falsitatis et pestilentie.

¶ De quinqꝫ modis heretico rũ: et quomodo heresis se extẽdit ad tria genera credibilium. ⁊ quid ꝓprie de hereticis est sentiendum.

Quarta cõside ratio ẽ scire quot mo di sunt hereticorum. Respõdetur q̃ quin qꝫ principaliter. Pri mus est eorũ qui errant circa ceri monialia. vt p3 de heresi Nicho laitarũ quorũ facta se xp̃s odisse te statur. p3 apoca. ij c. Isti Nicho laite ſm Isido. viij. ethimo. ca. v. dicti sunt a Nicholao dyacono ec clesie hierosolimorũ. qui cum Ste phano ⁊ ceteris cõstitutus est a pe tro. qui ꝓpter pulchritudinẽ relin quens vxorẽ diserat: vt qui vellet ea vteretur versa est in stuprum ta lis consuetudo: vt inuicẽ coniugia cõmutarentur. quos Iohannes in apocalipsi reprobat dicẽs. Sꝫ hoc habes q̃ odisti facta nicholaitarũ. Secũdus modus est eoꝝ qui errãt circa sacrã scripturã. sicut Faust⁹ qui dãnauit vetus testamẽtũ: vt p3 per augu. cõtra faustũ. In hoc errore etiã fuerũt manichei. qui ve tus testamentũ respuũt: ⁊ nouũ in parte recipiũt. Tertius modus est eorũ qui errant contra ecclesiam: si cut sunt greci contra ecclesiã tenẽ tes per determinationẽ spiritũ san ctum a filio non procedere. qui er

ror dānatur de fide catholica.i. fi-delí. Quartus modus est eorum q̄ errant circa articulos fidei.;sicut Sabelliani cōtra articulum incar-nationis. Isti enī vnā psonam pa-tris: ꝛ filij:ꝛ spūssancti asserunt. Quintus modus est eorū q̄ errant contra sacramentū ecclesie: vt ma-nichei circa sacramentum euchari-stie.ꝛ arriani q̄ dicūt sacrificia pro defunctis offerri non cōpetere.vt habet p Augu.de origin e heresis. ¶ Sed nūquid ad omia credibilia heresis se extēdit. Rn̄det alexāder in.ij.summe sue φ heresis ad tria genera credibiliū extendit p oppo-sitū ad fidem fm quādā cōtinentiā analogicā. Nā ratio fidei ponit et principaliter est circa articulos fi-dei.ꝛ p oppositū heresis. Secūdo fides extenditur ad illa q̄ docet sa-cra scriptura circa mores.vt φ for-nicatio est peccatū mortale.ꝛ p op-positū heresis. Tertio fides exten-ditur ad hystorias in biblia contē-tas.ꝛ per oppositum heresis. Qui enī assereret aliquā hystoriā biblie esse falsam ꝛ hoc pertinaciter here-ticus censetur. Primo credibilia prius credūtur:ꝛ postea intelligū-tur. Secūda simul credunt ꝛ intel-liguntur. Tertia credunt et nunφ intelliguntur. ¶ Sed quia in pce-dentibus cōsiderationibus aliquā do locuti sumus de hereticis com-muniter.aliquādo vo ppie. Ideo pro reali inuestigatione hereticoꝝ introduco hic octo cōclusiones:q̄s ponit Franciscus de maronis vbi supra. Prima cōclusio est φ nō om-nes excōicati sunt heretici.q2 excō-municatio est pena peccati:nō pec-catū.heresis autē est peccatū. Itē etiā ecclesia faceret hereticos quo-tiens excōicaret eos. Item si excō-municatio esset heresis frustra he-retici excōicarentur:quia vnum si-mile non punitur per simile:q2 cū iam essent heretici frustra hereti-carentur per excōicationem. Itē nullus potest se absoluere ab excō-municatione: et tñ oīs hereticus potest se ab heresi retrahere.omia ista patent per canones. Secunda cōclusio est φ quidā excōicati sunt circa excōicationem ipsam.hereti-ci qui.s.cū excōicant nō credūt vin-culum excōicationis aliquā effica-ciam habere.cuius oppositū deter-minat ecclesia. Item etiā eius op-positū determinatur in sacra scri-ptura.ad gal.i.de anathemate eiꝰ qui euangelizat preter fidē catho-licam. Itē idem habetur primo et secundo capitulis.de illo incestuo-so:quē paulus excōicauit. Itē ista censura tradita est ab apostolis ec-clesie.vt dicit.c apłice.xxiiij.q.iij. Tertia ꝯclusio φ nō oēs scismatici sunt heretici.quia Augu. de origi-ne heresum distinguit inter scisma ꝛ heresim. Itē in principio de vera religiōe distinguit scismaticos cō-tra hereticos. Itē scisma origina-tur ex inobedientia.heresis autem ex ignorantia.vt ait augusti.super Iob. Itē donatiste prius fuerunt scismatici φ heretici.vt ptz p Au-gusti.de origine heresum. Quarta conclusio est.φ quidam scismatici circa ipsum scisma fuerunt hereti-ci.vt illi qui non credunt obedien-

dum vni ecclesie. quia vnus articulus fidei ē de sancta ecclesia catholica; quem descripsit beatus mattheus. Item claues ecclesie fuerūt tradite petro apostolo. Math. xvi. Item claues ecclesie fuerūt ei tradite Joh. xxi. Item Augu. de fide ad petrum ponit inter fundamēta fidei obediendum ecclesie. ⁊ ibidē patet ꝙ putans non obediendum esse ecclesie militat contra articulum fidei ⁊ sacram scripturam et auctoritatem sanctorum. ⁊ talis est hereticus. sed si obediendū credat sed non velit: talis videtur eē scismaticus. Quinta conclusio ꝙ non omnes symoniaci sunt heretici. qꝛ papa Alexāder distinguit inter symoniacos et hereticos. vt habetur in. iiij. sententiarū. dist. xxv. Item aliquis potest esse symoniacus nō errando in fide: vt credens se malefacere dum spiritualia emit. Itē i. q. i. c. reperiūtur. datur alia pena symoniacis. qꝛ anathematis obprobrio condemnantur: atq; a participatione corporis et sanguinis xp̄i alienantur. Et si fuerit accusatus suscepti honoris gradu priuetur ⁊ in monasterio perenni penitentia traditur. ⁊ illi qui hac causa munerum acceptores extiterunt si clerici sunt honoris amissione mulctentur. Si vero laici perpetuo anathemate condemnentur. vide ibi. Itē in quinto libro distiguitur titulus hereticorum a titulo symoniacorū. Sexta conclusio est. ꝙ quidam symoniaci sunt heretici. quia Augu. de origine heresum symoniam ponit heresim primā. Item. extra de symonia. c. quotiēs. appellat symoniam heresim. Itē. i. q. i. c. presbyter. vbi dicitur symoniam esse heresim nullus fideliū ignorat. Itē iiij. sententiarum dist. xxv. dicitur ꝙ non est dubitandum de symoniacis: ꝙ heretici sunt. ¶ Sed oritur difficultas: qui symoniaci sunt heretici: ⁊ qui non. Respondetur ꝙ illi qui ementes spiritualia nō putāt se errare aut malefacere: seu ꝙ vendētes ea sunt heretici: quia cōtra auctoritatē xp̄i gratis accepistis: gratis date. et contra auctoritatem Petri in actibus. ⁊ cōtra determinationem ecclesie militantis vt patet, et causis preallegatis. Itē illi qui confitentur male facere si nolunt omittere propter superbiā aut auariciā. non sunt heretici: qꝛ habent errorem in opere: non in fide. Septima conclusio: ꝙ non oēs sortilegi sunt heretici: qꝛ pena hereticorum nō imponitur sortilegis qui diuinationem faciunt in tabulis vel codicibus. vt habetur extra de sortilegis. c. in tabulis. Itē nō est sacerdos hereticus qui vocauit infantem vt inquireret furtum ecclesie. ibidem ca. ex tuarum. Item de sorte que fuit missa in electione ep̄i que non damnatur vt heretica ibidem in. c. ecclesia. Item titulus sortilegiorū in hoc separatur a titulo hereticorum. Octaua conclusio est: ꝙ aliqui sortilegi sunt heretici: ⁊ inducuntur hic quattuor casus. Primus eorum qui dicunt sortilegia non esse illicita cuȝ habeāt quādoq; speciem pietatis: vt si propter spem recuperande sanitatis

fiant. Quod autem istud sit hereticum ꝓbatur: quia oppositũ est ab ecclesia determinatũ. extra de hereticis. c. i. Item ibidem dicitur esse peccatũ grauissimũ. licet autem nõ sit heresis fornicari: tamẽ hereticũ est dicere fornicationem licere. Secundus casus est in cerimonijs ecclesie qñ quis abutitur eis ad sortilegia facienda: vt aqua benedicta vel cera vel incenso benedicto ꝛc. credẽs habere efficaciã aliquã respectu talis effectus mali. quia q̃ male sentit de ecclesia est hereticꝰ contra articulũ math. talis autem male sentit de ea putans malos effectus ex eius cerimonijs ꝓuenire Tertius casus est circa articulos fidei vt cũ quis abutitur verbis fidei: vt verbũ caro factũ est. ꝛ similibus designantibus vt sacrilegia causent credens ad malũ. istud verbum efficatiam habere: quia talis male sentit de fide. et oĩs talis est hereticus reputãdus contra articulũ iohãnis in ꝓposito. Quartus casus ẽ ĩ sacramẽtis noui testamẽti: quibus abutuntur vt bruta communicãtes: aut baptismũ inaĩatis cõferentes. tales eñi sunt heretici in duplici casu. Primo sic cõferre se credunt baptismi sacramentum rei inanimate. Secundo si putant sacramentũ baptismi habere efficaciãm respectu alicuius effectus mali: quia vterqꝫ ipsorum male sentiunt de sacramentis ecclesie: ꝛ tales sunt heretici: vt patuit supra. Item qui dogmatizat ꝙ sacramentũ baptismi potest conferri etiam irrationabilibus etiam est hereticus reputãdus: ꝛ per consequens qui credit talem errorem. Itẽ qui diceret ꝙ sacramentum baptismi potest habere efficaciam respectu alicuius mali esset hereticus. cum male de ipso sentiret sacramento ꝛ errorem teneret. ꝛ per consequens qui credit hunc errorem: non est catholicus. ¶ Sed oritur difficultas si talis ab heresi potest aliquo modo excusari. Dicitur autez ꝙ sic quia aliquis potest illo vti non intelligẽdo cõferre sacramẽtum: nec putando habere efficaciam malaꝫ sed solum intendens seruire dyabolo vt habeat suum intentum. talis nõ errat nisi in opere sicut faciunt ydolatre. Secũda difficultas si sortilegium est sacrilegium dicit̃ autem ꝙ sic ꝛ maxime: quia maxime sacramẽta leduntur cum quis eis abutitur ad obsequium demonum Tertia difficultas est quare talia sortilegia dicũtur habere maximã efficaciam.. Rñdetur ꝙ causa est quia demones quorum ministerio talia fiunt maxime delectant̃ aut appetũt illa in quibus summe deꝰ offenditur. Quarta difficultas est si tales sortilegi. sunt heretici magis q̃ symoniaci. Dicitur ꝙ sic. qꝛ maior est error sacramenta ecclesie contẽptibiliter: immo abominabiliter pertractare q̃ ipsa emere vel vendere. Et hec sufficiant de consideratione quarta. in qua ostensum est quot sunt modi hereticorum ad quos scꝫ omnes alij reducuntur vt cõiter. ꝛ ad que se extendit heresis quecũqꝫ. ꝛ q̃d sentiẽdũ est quo ad rem. ꝛ ꝓprie loquẽdo de hereticis.

¶ Quod vtile est esse hereses in ecclesia dei: licet ipse hereses male sint.

Quinta consideratio est videre si est alicuius vtilitatis hereses esse in ecclesia dei. Dico quod sic. quod ostenditur auctoritate apostoli. i. Corinth. xi. vbi dicitur. oportet et hereses esse: vt qui probati sunt manifesti fiant in vobis. super quo dicit glosa. oportet. i. vtile est etiam hereses esse sicut erant in his qui dubitabant de resurrectione. scissure autem erant pro donis spiritualibus. Videns enim dyabolus templa demonum deseri: et nomen liberatoris et mediatoris curare genus humanum mouit hereticos. qui sub nomine christiano resisterent doctrine christiane. Qui enim in ecclesia christi morbidum quid prauumque sapiunt si correcti: vt sanum rectumque sapiant resistunt contumaciter: suaque pestifera dogmata emendare nolunt. sed defensare persistunt. heretici sunt. Et hi etiam sic malo suo prosunt veri catholicis: dum deus vtitur etiam malis bene. et diligentibus deum omnia cooperantur in bonum. Roma. viii. omnes inimici ecclesie vel cecati errore: vel malicia deprauati prosunt. quia si accipiunt potestatem affligendi corporaliter exercent eius patientiam. si vero male sentiendo aduersantur exercent eius sapientiam. ab aduersario enim mota questio discendi existit occasio. Multa quippe ad fidem catholicam pertinentia dum hereticorum callida inquietudine exagitantur vt adversus eos defendi possint et considerantur diligentius et intelliguntur clarius et predicantur instantius. Hereticorum enim genus callidum est non spiritu sapientie: sed impatientie. Dum pacem catholicam perturbant in vsum cedit proficientium secundum illud. Filius eruditus sapiens erit. Imprudente autem ministro vtetur. Vtatur ergo et hereticis non vt eorum approbemus errores: sed vt catholicam doctrinam aduersus eorum insidias asserentes vigilantiores et cautiores simus. Prosunt ergo nobis heretici non verum docendo quod nesciunt: sed ad verum querendum et aperiendum catholicos excitando. Ideoque diuina prouidentia multos hereticos permittit et cum insultant nobis et interrogant nos que nescimus vel sic excutiamus pigritiam et diuinas scripturas nosse cupiamus. Unde ait. Oportet hereses esse. non vult apostolus: nec optat vt hereses sint: sed quia sic futurum est dicit: et quod hoc vtile est. Ad quid est vtile subdit vt non tantum reprobi qui dicunt: ego sum pauli: sed etiam qui probati sunt in vobis. id est inter vos sicut illi qui dicunt ego sum christi. manifesti fiant hominibus: hi enim deo probati sunt qui bene possent docere. sed manifesti esse hominibus non possunt nisi cum docent. docere autem nolunt nisi qui doceri querunt. Sed multi ad querendum pigri sunt nisi per molestias et insultationes hereticorum quasi de graui

somno excitetur. hec ibi. Ex quib9 patet manifeste vtile esse hereses non in se. quia male sunt sed quia earum causa excitantur catholici viri ad ꝯsiderādas veritates fidei catholice et sacre scripture qui prius inaduerteter quasi somno graui dormiebant.

¶ Quod. xiiij. sunt hereses repullulantes istis tēporibus.

Exta consideratio huius secundi libri exprimit hereses repullulantes et quasi de nouo orientes. vt nostrum fidei fortalicium p vias subterraneas subuertant. qꝫ in occultis feruent non attendētes ꝙ est turris fortitudinis a facie inimici. Et ꝙ qꝫ supra firmā petrā fundatū ruinari non possit. et licet non dubitetur plures esse. quia dato vno incōuenienti plura contingunt: illas tamen solū que ad mei noticiam venerunt gladio fidei trucidare lumine altissimi precedente conabor. Sunt aūt predicte hereses in numero. xiiij. Prima est ꝙ nullus potest saluari sine circūcisione carnali. Secūda est ꝙ xpi euangeliū est falsum. Tertia ꝙ cōfessio sacramētalis nō valet ad remissionē peccatoꝝ sed sola cōtritio sufficit. Quarta est ꝙ confessio nō est fienda hoī sed soli deo. Quinta est ꝙ dato ꝙ cōfessio hoī sit facienda solum est fiēda proprio sacerdoti. Sexta est ꝙ non tenetur aliquis cōfiteri sacerdoti si layc9 sit p̄sto. Septima est ꝙ non est obediendum nisi soli deo. Octaua ꝙ dato ꝙ obediendū sit hoī. non tamē existenti in peccato: et ꝙ solū boni sacerdotes habēt ptātem ligandi atqꝫ soluendi. Nona est non officium et ordo sed meritū bone vite hꝫ ptātē soluendi et ligandi consecrādi et benedicēdi. Decima ꝙ nō est vera relaxatio vel indulgentia episcopi in consecratione ecclesie vel alias indulgentias concedendo. Undecima est. ꝙ suffragia vel orationes ꝑ mortuis ab existētibus in mortali factis nō proficiunt. Duodecima ꝙ non est purgatorium. Tredecima ꝙ nō est alia vita nisi ista. Decimaquarta et vltima ꝙ illi qui sunt nati in tali signo vel facto non possunt euitare peccata ad que inclinātur.

¶ Quod xpiani qui vtuntur circūcisione carnali post euāgeliū publicationē sunt heretici reputandi et vt tales puniendi.

Rima heresis in his solū oritur q̄ de iudaismo venerūt fortassis attendētes ad illud Gen. xvij. Masculus cui9 preputij caro circūcisa nō fuerit delebitur aīa illa de populo suo. qꝫ pactū meū irritū fecit: et etiā qꝫ xps circumcisus fuit. Pro exclusiōe huius scelerate heresis pono duas cōclusiones et post primā respōdebo ad obiecta. Prima est ꝙ erroneum est xpiano vti circūcisione carnali. Scōa est ꝙ necessarium est xpiano

uti circūcisione spūali. Primā sic deduco. Qui vere xpianus ē factꝰ est noua creatura per baptismū patet ad gallath. vltimo. Si ergo redeat ad circūcisionem carnalē efficitur vetus creatura. cū accipiat sacramentū inueteratum qđ iā cessauit sicut ostēsum est supra libro primo. cōsideratione. iiij. art. vi. in primo puncto de cessatiōe legis moysi. Sed accipere sacramentum qđ iā cessauit est erroneū ergo uti circūcisione carnali in viro xpiano ē erroneū. ¶ Itē qui vtitur sacramēto qđ nihil valet errat. sȝ xpianus qui vtitur circūcisione carnali vtitur sacramento qđ nihil valet. ergo valde errat. maior est nota. minor ē apostoli vbi supra dicētis. in xpo em̄ iesu neqȝ circūcisio aliquid valet neqȝ prepuciū: quasi dicat equalia sunt deo circūcisio et ꝓputium nec vnū nec alterū valet ad salutē Sed noua creatura. i. regeneratio ꝛ noua vita. Nouā enim creaturaȝ dicit nouā vitā per fidē xpi vt dicit glo. Et iterū ad Gal. v. In xpo iesu neqȝ circumcisio aliquid valet neqȝ preputiū sed fides que per dilectioneȝ opatur. sup quo dicit gl. Fides nō vtiqȝ ociosa qꝛ fides sine operibus non saluat. Iaco. ij. Sȝ que operatur per charitatē dicitur et ꝓpriuȝ opus fidei ipsa dilectio est sine dilectione fides inanis est. fides cū dilectione xpiani est. Alia i. fides sine dilectione demonis est Nam et demones credūt et contremiscunt. qui autem non credūt tardiores sunt ꝛ peiores ꝙ demones. Sed multū interest vtrū quis credat ipsum esse xpm an credat i xpȝ Nam ipm esse xpm demones crediderunt. nec tn̄ in xpm crediderunt Ille eniȝ credit in xpm qui sperat in xpȝ et diligit xpȝ. hec ibi. Multū ergo errat quicūqȝ xpianus qui vtitur circūcisione carnali cum tn̄ xpo nihil sibi valeat et cū ostendat se fidē ociosā habere. ¶ Item tertio arguit sic. quicunqȝ de libero se facit seruum multum errat. sȝ xpianus qui vtitur circuncisione carnali de libero se facit seruū ergo multum errat. maior patet qꝛ efficitur crudelis sibipsi. minor est apostoli ad Galath. v. vbi vtrumqȝ ostendit dicens. Itaqȝ fratres mei nō sumꝰ filij ancille sȝ libere qua libertate xps nos liberauit. Super quo dicit glo. nō sumus filij ācille qꝛ non sumus serui peccati vel legis sed libere. s. iherusalem celestis qui est populus nouus regni celorū ꝛ non alio modo sumꝰ filij libere sed per eā libertateȝ qua libertate. i. p quā libertatē xps nos liberauit. q̄ immunis a peccato et dilectiōe obediēs fuerit. libertas ergo qua liberati sumus a xpo est peccatoꝝ remissio et fidei ꝑ operantis dilectionē iustificatio. hec ibi. Secūdū ostēdit c. eodē dicens. State ergo ꝛ nolite iterū seruitutis iugo cōtineri. Ecce ego paulus dico vobis qm̄ si circuncidimini xps nihil vobis proderit. Super quo gl. dicit Galathas hortatur ne se iugo legis velint subijcere ꝛ terret periculi cōminatione. et qꝛ per xpm liberi estis ergo state ꝛ firma fide. fixo pede pmanete i libertate ꝛ nolite cōtineri iugo

seruitutis.i. legis q̄ in seruitutem generat. Et addit iterū nō q2 gala the prius legē custodierint s3 duz circūcisionis et legaliū obseruatio nū iugo se subijciebāt quasi ad eos dē reuertebant cultus quib⁹ i ydo latria ante seruiebāt. q2 nō ē leuior hec legis seruitus q̄ ydolatrie. Nota terribile verbū gloriosi Iheronimi. sequitur Iheronimus autez ista legalia post xpi passionē siue i eis spes ponatur siue nō obseruantibus. dixit noxia esse nisi dispēsatorie custodiantur et ꝑm hoc locus hic ita exponitur. si circūcidamini nihil vobis xps ꝓderit q2 circūcisio iam non solum prodest s3 obest Anteq̄ noua inciperet predicatio oportuit circumcidi nunc autē lege xpi succedente nihil proderit fideli addita circumcisio s3 oberit. mai⁹ enim malum est ex libero seruū fieri q̄ nasci. hec in glosa. Et hoc habetur manifeste q̄ magis peccat xpianus circūcidens seipm vel filium suum q̄ iudeus eodem genere peccati ꝛ ceteris paribus circūstātijs. Patet etiam ex prehabitis q2 xpianus vtens circumcisione nimis errat cum se faciat veterē creaturam nouam deserendo vt patuit argumento primo. Et quia circumcisio nihil ei valet vt patet argumento primo, et secundo, ꝛ de libero se facit seruum vt patet argumēto. iij. ¶ Item quarto arguitur sic. Quicunqȝ de amico dei se constituit inimicum eius et ei odiosum valde errat. Sed christianus vtēs circūcisione est talis, ergo valde errat. maior est nota. minor probatur per locum a minori. quia si iudeus vtens circūcisione est blasphem⁹ ꝛ in cōtinua ira ꝛ odio dei vt declaratum fuit superi⁹ libro primo consideratione tertia ar. vi. in scdo pūcto. ergo multo fortius erunt blasphemi et in cōtinua ira et odio dei quicūqȝ xpiani vtentes circūcisiōe ꝛ tāto grauius peccāt q̄ iudei q̄to ipsi confitētur iesu3 xpm esse filiū dei ꝛ virginis marie verum messiā venisse in mūdū et cōplesse p morte suam quod fuit per deū ꝓmissū. ¶ Ex quo elicit correlariū dñs cesariensis in tractatu cōtra sarracenos dicens. Quicūqȝ manifeste intelligere pōt q̄ grauissimū peccatum cōmittūt et in q̄ ꝓfundissimā heresim incurrunt neophiti de iudeis facti xpiani. Si postq̄ receperūt baptismū cōfitētes fidē xpi q̄ fuit natus de virgine q̄ mortu⁹ fuit ꝛ resurrexit et ascendit ad celos ipsi redeunt sicut prius ad obseruandū sabbatū ꝛ volendo sicut prius seruare legē moysi nō comedere ea que in illa prohibentur. ꝛ si circūcidūt filios suos postq̄ baptizati sunt in hoc non debēt habere aliquā patientiā xpiani q̄ non corrigat qū talis actus venerit ad noticiā suam cū sit ex toto ꝛ totaliter actus fidei xpiane cōtrarius. q2 ex quo mysteriū circūcisionis et spes aduent⁹ messie et illud quod quis expectat nō habet ipso facto intelligitur q̄ tales circumcidentes faciunt professione3 iesum xpm non eē natū ex ỽgine nec crucifixū nec mortuū nec resuscitatū nec ascendisse ad celos. hec ille. Manifeste

iste doctor ostendit i predicatis om-
nes xpianos vtentes circũcisione
esse hereticos. ¶ Sed nũquid sũt
aliqui tales isto tempore certe nõ
sum testis de visu. sed illi qui vide
runt filios xpianorũ circũcisos p
prijs oculis testimoniũ perhibue
runt et phibent et scimus q verũ
est testimonium eorum. Et vt cõ-
operiret istud grauissimum crimẽ
et peruersam heresim vnus xpia-
nus habẽs duos filios circũcisos
quorũ vnus est apud nos dixit hos
sic natos cum circũcisione quod di
ctum quante irrationabilitatis et
falsitatis satis notum est. Si enim
istud esset possibile q circumcisio
fieret in ventre matris in abraham
primo circunciso ostendisset mira-
culose deus: et frustra fuisset culter
lapideus ad circumcidendum in le
ge. Et iterum quia non diceretur
circumcisio et quo per nihil prepu
cium scissum est circumcirca. sed di
ceretur illud tale si sic accideret mõ
strũ in natura propter defectũ ma
terie. sicut ille qui nascitur cum ali
quo defectuoso membro. Item quia
cum natura intendit generationem
numquam deficit in membris genera-
tionis. in aliquo preputium autem
est de complemento membri gene
rationis: et propter hoc mouet du-
bium franciscus de maronis i ma
teria de generali resurrectione si
omnes resurgent cum circuncisio-
ne. et dicit q non quia preputium
videtur pertinere ad integritatem
hominis: ideo cum ea erit futura
resurrectio: cum sic fuerint creati
primi parentes. ¶ Sed tũc est du
bium si christus cum preputio re-
surrexit dicitur q sic. q dicit apo-
stolus q in virum perfectum. hec
ille. Patet ergo irrationabilitas et
falsitas illius dicti. q nati sunt ei
filij circuncisi. Mulier etiam que-
dam in ciuitate zamorẽsi. habens
duos filios paruulos circuncisos
timens q hoc veniat ad noticiam
cuiusdam ibidem: verbum dei pre
dicantis et reprehendentis dure
peccata malorum christianorũ die
quadam cum transitum faceret an
te domum dicte mulieris gardia-
nus conuentus dicte ciuitatis exi-
uit ad eum mulier illa et hylari vul
tu ipsum recipiens inter cetera di
xit sibi. Nescitis domine quid acci
dit his duobus filijs meis. Cũ enim
edificaretur hec domus noua et eẽt
hic multum de calce iste paruulus
ludens de calce intra prepuciũ po
suit propter quod calefacta virga
la necesse fuit q vocaremus cirur
gicum qui abscidit prepucium eius
dem vt curaretur. Similiter iste
alius paruulus ponens paleas in
tra prepucium infirmatus fuit in
virga. propter quod a cirurgico est
abscisum est prepucium: et sic vi-
dentur circuncisi. Et tamẽ nõ fuit
aliud nisi quod dictum est. Gardia
nus vero ille miratus est de verbo
cum non quereret de materia illa et
dissimulauit cognoscens fictionem
satis coloratam. ¶ Sed quid am-
plius dolendum est nec sine amari
tudine cordis exprimere queo. q
adulti eorum qui iam longo tempo
re citra nomine xpiano gaudebãt
alij circũcisi sunt. Cum enim predi

carem anno dñi. Millesimo.cccc. lix. in villa metine de campis et relatum fuisset mihi per virum religiosum eiusdem gentis quod essent ibi plures heretici occulti qui asserebant iesu christi euangelium esse falsum vt dicetur infra: zelo fidei succensus predicaui ibi plures sermones de excellentia nostre fidei damnando errores predictos vt dominus mihi dedit. Certificatus fui deinde quasi sex mensibus elapsis per illum qui bene nouerat eorum secreta. nihil occultum quod non sciatur quod eo tempore quo ibi predicabatur fuerunt in quadam domo dicte ville secretissime occulti fere.xxx. eorum nouiter circumcisi pro vulneribus circumcisionis sanandis. Alii vero conuersi sunt ad iudaismum sicut de eadem villa: et credo quod vnus magistrorum qui dicebatur magister Franciscus medicus vendit secrete que possidebat in iherusalem profectus factus est iudeus. sicut mihi rex retulit presente quodam iudeo medico qui idem asseruit foreve rum. De pluribus aliis dicitur quod preparant se secrete vt similiter faciant illusi dyabolico consilio deo permittente. qui propter eorum peccata dat eos in reprobum sensum. ¶ Isti tales christiani vtentes circumcisione inimici dei et magis heretici sunt illi de quibus paulus ad Tytum in primo ca. enumerat. xv. conditiones pessimas. s. quod sunt inobedientes. vaniloqui: seductores: vniuersas domos subuertentes: docentes que non oportet. mendaces. crudeles. gulosi. non sani in fide. intendentes iudaicis fabulis. auertentes se a veritate. confitentes se nosse deum factis negantes. abominabiles incredibiles. ad omne opus bonum reprobi: cuius verba ad litteram sunt hec. Sunt enim multi inobedientes vaniloqui et seductores maxime qui de circumcisione sunt quos oportet redargui qui vniuersas domos docentes que non oportet lucri gratia. Dixit quidam ex illis proprius eorum propheta. Cretenses semper mendaces. male bestie ventris pigri: testimonium hoc verum est. quam ob causam increpa illos dure vt sani sint in fide non intendentes iudaicis fabulis et mandatis hominum auersantium se a veritate: omnia enim munda mundis. Coinquinatis autem et infidelibus nihil mundum sed inquinate sunt eorum et mens et conscientia. Confitentur enim se nosse deum. factis autem negant cum sint abhominabiles et incredibiles et ad omne opus reprobi: super quo glosa ordinaria sic dicit. Inobedientes in se. vaniloqui ad alios et seductores circumcisionibus et cuiuscumque generis fraudibus maxime qui de circumcisione sunt. i. de iudeis qui sub nomine christi iudaizare docebant. Renati enim in christo non puri erant christiani: quia partim legem partim christum venerari volebant. de quibus subdit quos oportet redargui. ideo quia ipsi sunt qui subuertunt vniuersas domos id est totam familiam docentes que non oportet et hoc faciunt gratia turpis lucri. s. terrene rei pro terrenis acquirendis. dixit quasi

tales vere sunt sicut dixit quidam ex illis qui eos noverat. Iste sunt epigmides cretensis. In cuius libris hoc invenitur nomen eius nõ commemorauit apostolus. quia inter prophetas dei non invenitur. pphěta quia verũ dixit. ⁊ si pphěta esset illorum non dei ⁊ proprius illorum quia eorum naturam bene aperuit quod vtiq ad hoc dictum est ne dei pphěta videretur sꝫ illorum. Cretenses semper sunt mendaces: expertus sum et longo tempore hanc mendaciũ pprietatem non dico iocosam sed perniciosam in viris religiosis eiusdeꝫ gentis quos sanctos primitus reputabam. nũc vero angelos sathane in lucis angelos transformatos potius reputaui. Cum secundum verum conscientiam nihil in eis nisi simulatã equitatem senserim que duplex est iniquitas. male bestie. s. sanguineꝫ sitientis: ⁊ ventris pigri. id est gulosi. ⁊ ideo pigri. Et ne minus credas ei quia gentilis erat. eius verba commendat apostolus dicens. Testimonium hoc verum est quia vanis atq superfluis gentiliũ superstitionum et poeticarum sentẽtijs abrasis atq decisis. quod purum repertum fuerit ad ministeriũ domus dei assumendum est. Quaꝫ ob causam quasi doceret quod nõ oportet quaꝫ ob cãm increpa illos non vt soles molliter sed dure vt sani sint in fide. i. vt recte credãt quasi dicat non recte credunt. ¶ Ego enim vidi quandam pesquisiam que casu venit ad manus meas. Et que facta fuit cõtra hanc gentẽ in civitate toleti. ⁊ inter multa que ibi legi. vnde notatur quod aliqui eorum nõ sint sani in fide sicut ea q sequuntur. Primo quod filios suos circũcidunt. Secundo quod sacramentũ altaris nihil aliud est nisi quedam cerimonia vt sacerdotes trahant gentes ad devotionem. Tertio quod mittunt etiam oleum et habent lãpades in synagogis iudeorum. Quarto quod observant sabbatuꝫ sicut iudei ⁊ operantur occulte die dominica. Quinto quod faciunt iuramẽta. sicut iudei in cõtractibus suis dicẽtes quod per nomẽ creatoris viui veri qui fecit mare et arenas ⁊ celuꝫ et stellas: ⁊ dederit tabulas legis moysi quod ipse daret ⁊ solueret etc. Sexto quod fides catholica erat quedã truffa ⁊ quod nihil aliud erat i hac vita nisi nasci ⁊ mori et quod totũ aliud vanitas erat. Septimo quod cũ in periculis se videbãt nũquam nominabãt xpm nec beatam virginẽ sed dicebãt adiuuant te Adonay. Octauo quod virgo maria nõ erat nominanda quod fuerat quedã peccatrix que stat sub cauda iuda. Nono quod in die iouis sancto occidebant agnũ et comedebant. Decimo quod cũ sunt in ecclesia non attẽdũt cũ eleuatur corpus xpi nec signãt se nisi cum dimidia cruce. Undecimo quod fingunt paruulos in periculo cuꝫ nascuntur et dicũt quod pper periculũ baptizant eos ⁊ nõ est sic sicut de duabus filiabus alfandari cursoris domorũ invenitur ibidẽ quod cũ cẽnt. xviij. ãnorũ fuerũt baptizate. Duodecimo quod faciũt circa defunctos oẽs cerimonias iudeorum. Tredecimo quod cõtrahũt

matrimonia in gradu phibito sine dispensatione ecclesie. Decimoquarto quod mittunt paruulos ad synagogas: vt doceantur in eisdē. Decimo quinto quod deridēt de sacramēto baptismi: et de cerimoniis que fiunt a sacerdote. Decimosexto quod dant publice ad vsuras antiquis xpianis in lege xpi dicēdo: quod dicti xpiani sunt sui inimici et legis. Et ideo nō peccant dando ad vsurā eis: immo quod cū hoc faciant lucrantur indulgentias. Decimoseptimo quod non curant de excōicationibus: nec de absolutione accipienda. nec credunt nec intelligunt si sunt excōicati: quod sunt excōicati pper debita ad que tenētur. cum pper illa soluenda excōicantur. et si soluunt hoc faciūt vt non capiātur: vel vt non euitentur. sed non timore dei: nec vt euitent periculū animarū suarū. et cum hac incredulitate non curant de absolutione dicētes. quod soluto debito amotū est peccatū. et quod nō indigēt absolutione. et sic dimittunt se stare excōicatos toto tpe vite sue. Decimooctauo quod raro audiūt missam et diuina officia raro et confitentur et si veniunt ad confessionē. hoc faciunt pper verecundiā. et vt non expellantur ab ecclesiis. et nunquam confitentur aliquod peccatum: sed opera virtutis et sanctitatis: licet sciant publici pctōres. Decimonono quod sacrm pfessiōis ordinauerūt xpū ebrij q fuerūt cā quod occiderētur p mūdū plures quam .xx. mille psone. Vicesimo quod sunt ydolatre. quia inuenit in eadē pesquisia p illū testē q vidit iuramēto pstito quod Alfonsius gundisalui de faro predicte ciuitatis ciues et pdicte gētis cū Mencia alfonci vxore sua habebāt i eadem domo vnū retabulū de petra tabulis coopertū cū ianuis suis: i quo erant. iiij. imagines lignee firmiter coniuncte lapidi illi. figura vnius illarum erat hois lōgi magne qtitatis habētis coronā aureā et apsona infra erat ymago illa nigra sicut carbo. Tres vero ille imagines habebāt figurā domicellarū. erant tn nigre sicut carbones habētes capillos protensos sed nigros. Et dixit testis ille iuratus q vidit quod predicti tenebant dictum retabulum in quodam loco occulto scz i tecto camere quadrate in qua dormiebant. et claudebatur tabulis cū clauis. Cum vero erat pulsata campana pro aue maria precipiebant predicto testi cum eis cōmoranti vt ascenderet ad predictum locū cum quadam scala qui amouebat clauos et tabulas illas. et extrahebat predictum retabulum: et ligato fune vsque ad eorum manus suspēdebat. Qui recipientes illud faciebāt quod predictus testis adoraret imagies illas et deosculare tur ora ipōrum dicēdo quod erāt sancti et statim extinguebant cādelas: et crucibula que incensa tenebant et orabāt magno spacio ante ydola illa i arabisco vsque ad galli cantum. In qua hora vocabāt iterum predictum testem et faciebāt quod verum eleuaret retabulum illud ad predictum locum claudēdo sicut prius diligenter. Dixit etiā quod qualibet die hora meridiana illud

faciebant: et quod hunc laborem habuit quamdiu vixit cum eis. Dixit etiam de illis quod comedebant carnes per totam quadragesimam: sextisque feriis ac in diebus sabbatorum. Vicesimo primo quod sunt peiores heretici quam arriani et quicunque alii qui contra legem christi erraverunt: sicut patet in predicta pesquisia de errore didaci gomes baccalarii filii de mosen iohannis eiusdem gentis sicut affirmavit iuramento interposito. Aluarus fernandi medicus predicte civitatis conuicinus presentatus in testem in forma iuris. dicit enim quod loquendo de lege christi et lege iudeorum cum eo quod dixit ei predictus baccalarius ambulate: quia nihil scitis: quia si sciretis scripturas quas nos habemus vos miraremini. Qui dixit sibi. Que scripture sunt ille: quia ego sepe pertransivi testamentum vetus et novum: et cum hoc etiam signavi plura loca predicte scripture. Respondit predictus didacus gomes baccalarius tota ipsa scriptura est pro populo: sed nostri litterati alias scripturas habent maioris certitudinis: et maioris auctoritatis. Cumque predictus testis cogitaret quod illa essent aliqua magna mysteria sanctissime trinitatis: vel incarnationis vel verbi divini. seu nativitatis christi mortis vel resurrectionis: vel sanctissimi sacramenti altaris: dixit sibi quod ostenderet eidem. Et ipse respondit quod totum erat scriptum in hebraico. Et iterum dixit ei. Quid est illud quod est ibi scriptum ultra illud quod tenetur in biblia. Respondit ei quod hec erant secreta rerum preteritarum. scilicet quis fuit Abraam: et adhuc christus: et quis Machometus: et quos spiritus habuerunt quilibet eorum et quod mirabantur de gentibus qui credunt tot insipientias sicut dicunt: quia abraam querebat spiritum qui responderet suis petitionibus et non inveniebatur. Quadam vero die abraam existente nudo in quodam circulo convocando spiritum qui ei responderet nihil vidit de quo possit sanguinem extrahere nisi de virga virili sua: et circumcidit se: et cum cecidit sanguis statim respondit sibi spiritus saturni et quod totum aliud erat derisio quedam. Et dixit ei spiritus quod in annis saturni sunt octoginta puncta: et quicquid diceret sic erit: et quod illa puncta revelavit spiritus abraae et Abraam filiis suis. et sic per illa prophetabant prophete. Dicit etiam ei quod iesus christus habuerat spiritum mercurii. et quod addiscebat cum uno magno rabino ipse iesus et iudas scarioth ac alii iudei: et quod iesus fuit filocaptus de quadam iuvencula iudea. quod cum cognovit ille rabinus posuit excommunicationem super iesum christum per x. dies: et in octavo die dilatavit excommunicationem. per. xx. et deinde dilatavit. per. xxx. dies. Et cum hoc vidit iesus christus recessit et separavit se ab illo rabino. et quod incepit predicare contra magistrum suum: et quod sic ambulando appropinquavit unus predictorum octoginta punctorum saturni: et dixit quod posuit se iesus christus ad servandum punctum illum per partem suam: et rabinus ille per suam et iudas similiter. Et di

dixit ꝙ rabinus ille ⁊ iudas dormierunt: ⁊ ꝙ iesus christus vigilauit optime: et cum venit ille punctus dixit ꝙ dixi iesus xp̄s. Dn̄e deus miserere omniū qui me audierint ⁊ in me credēt. ⁊ in hoc excitatus est rabinus. Tace mala morte moriaris tu ⁊ tui credentes. Excitatus etiā iudas dixit. Male finias ego si de te non dedero malum finē: ⁊ dixit ꝙ sic totū impletuꝫ fuit ⁊ ꝙ iudei maledicūt illum rabinū quia excōicauit iesum xp̄m dicentes. ꝙ si non excōicauerat eum totū mundū conuerterat ad iudaismū. Et ideo vtrūqꝫ maledicūt: sꝫ plus iesum xp̄m: qꝛ maledixit eos Dixit etiam vlterius ꝙ machometus habuit spiritū martis. Et tot ⁊ tanta dicebat iste testis ꝙ habebat in scriptis ꝙ plus videbātur stulta figmenta cōposita maliciose ⁊ ex inuidia ⁊ peiora ꝙ dixerāt Arriani ⁊ manichei. Dicebāt etiā ꝙ per malam artem iesus xp̄s fecerat in morte sua terremotum: et ꝙ propter talia prophete fuerant occisi. quia vtebantur malis artibus: ⁊ ꝙ sic etiam a simili fuerant mortui sicut mali ⁊ falsi per iusticiam. ⁊ taliter mortui sunt qualiter opera fecerunt. Dicebat enim ꝙ sctm̄ sacramētū altaris ordinatum fuerat in formā hostie rotūde sicut sol: quia erat sacrificiū solis ⁊ ꝙ iupiter sol ⁊ mercurius ordinauerant legem xp̄ianorum: sic ꝙ iupiter accepit habitum: mercurius sermonē: sol vero sacrificiū. Et cum predicta ⁊ multa alia abhominabilia audiuit predictus testis ab illo didacogomecij non solum contra legem iudeorum: sed etiam christianorum: dicit ꝙ separauit se ab eo. Uidit enim qōsic expediebat ei: quia peiora videbantur predicta ꝙ ydolatrare. Dicebat enim si in isto qui est graduatus in scientia ⁊ filius doctoris talia inueniuntur: quid erit in aliis Dixit etiam predictus testis ꝙ tātum cognoscebat de predicta gente ꝙ plus crederet vni sarraceno qui iuraret sibi in lege sua ꝙ vni cōuerso q̄ iuraret sup sctā dei sibi euangelia. ⁊ ꝙ boni inter eos sunt pauci. Et ꝑ maiori parte sunt augures sortientes: creditores malarum rerum: sompniatores: intromissi in oībus aliis artibus. Uicesimo secūdo ꝙ sacerdos quidam eiusdē gentis consecrauit die quadam quinqꝫ hostias: quarum vnā sumpsit ⁊ alias tradidit fratrib⁹ suis ⁊ nescitur quid factū est de illis. Hec ⁊ plura alia continentur in predicta pesquisa que breuitatis causa obmitto. ¶ Itē me existēte in ciuitate Segobiens̄ anno millesimo. cccclix. cum iudei celebrarent festum tabernaculorum: ⁊ vnus iudeus timeret puniri ab alio in synagoga propter aliquod peccatum commissum recommendauit se cuidam christiano algazelo iudeorum vt veniens in synagogaꝫ presens nō permitteret punitionem eiusdem. Qui veniens vidit synagogam plenam hominibus orantibus ac illustratam luminarium multitudine. Et cuꝫ ad ianuam synagoge permaneret ext-

uit vnus capite cooperto: qui cuꝫ quesiuisset ab eo quis esset: agnouit eū esse vnum de conuersis pre dicte ciuitatis. Qui miratus ꝛ volens videre amplius inuenit plures alios ibidē cuꝫ iudeis habitu ꝛ oratione cōformes: que oīa predictus algazelus oībus volētibꝰ audire publice affirmabat. ¶ Itē in villa de formesta huiꝰ regni castelle: quidam barbitonsor eiusdē gentis. Cuius nomen Fernādus sauctiȷ publice dixit: et sepe idem affirmauit. scilꝫ ꝙ iesus xp̄s non erat verus deus: nec credebat in eū: ꝛ ꝙ deus nūꝗ habuerat filiū: sꝫ ꝙ solū credebat ī illo vno deo ꝗ fecit celū ꝛ stellas: mare ꝛ arenas ¶ Iteꝫ peruersus hereticus fuit accusatus coram dn̄o petro palētino qui facta inquisitione inuentū est testimonijs septē testiū eadem dixisse: vt ego vidi in pesquisia ꝗ ad manus meas deuenit ꝑ mādatum dicti ep̄i qui cepit predictuꝫ malū xp̄ianū. ꝛ timore mortis potius ꝙ̄ amore veritatis abiurauit heresim ibi publice vbi peccauit. Deinde fuit absolutus ab excōicatione in forma iuris per me ex cōmissione mihi facta per predictuꝫ diocesanum ꝛ demū positus in carcere a quo exire ſm ius non debebat. Rogaminibꝰ tn̄ multorū liberatus a carceribus: relegatus est exilio a predicto loco decē annis. hec acciderūt anno dn̄i. M.cccc. lviiȷ. In predicta villa notarius publicus pesquisie fuit petrꝰ martini calderon. testes vero Rodericus garsie de Alna: ꝛ alfonsus lupitonsor. ꝛ Alfonsus de villa regali faber. ꝛ Alfonsus sauctiȷ: ꝛ agmilar. ꝛ Fernādus sauctiȷ pretor. ꝛ alfonsus fernādi Romo. ꝛ Gundisaluus pancho macellarius. Fertur etiā ꝙ est liber quidem apud eos quē cōposuit magister Martinus toletanus astrologus cōtra fidem catholicā qui liber ne cognosceretur ꝙ ab ipso factus esset verso nomie suo ip̄m intitulauit: qꝛ ipse lingua nostra vocat Martin. ꝛ ex hoc verso noīe intitulauit illum librūꝫ nitram. Ex quibus omnibus manifeste patet ꝙ nō sunt sani in fide plures eorū: vt dicit paulus. Increpa ergo illos dure: vt sani sint in fide. i. vt recte credāt sicut dictū est. ¶ Sequit textus cū glo. nō intēdētes iudaicis fabulis litteralis obseruantie. In qua nemo iustificatur apud deū ꝛ mandatis hoim. qꝛ mādata legis post manifestā veritateꝫ iam hoīm ꝛ nō dei mandata sunt: hominū dico auertentiū se a veritate sp̄ualis intelligentie. Quicqd eīn aduersus veritatē opponitur humana inuētio est. Ideo mādata hoim ꝛ fabulas appellat que narrāt: quia nescientes vim scripturarū interiora verborum legis colorē sequuntur: nō saporem. Putant enim nunꝗ recedendum esse ab his que moyses tradidit: vtputa de escarum differentia. Omnia enim quasi se auertunt vere a veritate: quia omnia humanis vsibus concessa munda sunt mūdis. scilicet illis qui fide bona sumunt ꝛ iusti sunt. quod ipsi negant. ideo quia in lege quedam

Moyses prohibuit: et ab immundis mundandis creuit. hoc autem non secundum naturas quas deus creauit intelligi voluit: sed secundum significatiões. Omnia ergo mūda sunt mundis secundum naturam in qua creata sunt. Unde in genesi. Uidit deus cuncta que fecerat: et erant valde bona. Secundum significationes tamen quedam immunda sunt iudeis: nec nobis omnia apta sunt: vel propter salutem corporum: vel propter cōsuetudinem humane societatis. Cum ergo cuique sua redduntur et naturalē ordinē seruant omnia mūda sunt mundis. Cōtaminatis autē per peccata et infidelibus. scilicet qui non credūt in deū vel deo nihil mūdū est: quia nō sunt dignis donis dei: sed et mens. id est intellectus et conscientia eorū inquinate sunt quasi non ex cibo est inquinatio eorum: sed ex malo intellectu et cōscientia peccatorum. Et vere mens et conscientia eorum coinquinate sunt. quia confitentur quidem verbis se nosse deū factis autem negant. vnde. i. Jo. ij. dicitur. Qui dicit se nosse deū: et mandata eius non custodit mendax est: si negatio non tantum lingua fit: sed et factis certe multos inuenimus antichristos qui ore confitentur christum: et moribus dissentiunt ab eo Quisquis factis negat christum antichristus est. Tales enim sunt omnes mali catholici qui non verbis: sed factis negāt. Nolite ergo esse de fide securi. adiungite fidei recte vitam rectā vt christum cōfiteamur verbis vera dicendo et factis bene viuēdo. Nam si cōfitemini verbis et nō factis. fides talis bonorū propria est fides demonorū. Cum sint quasi se cōfitētes nosse deū cum tamen sint abhominabiles. id est deo odibiles et incredibiles. i. nec abiles credere: et ad omne opus bonū reprobi. i. a deo reprobati. vt non habeāt gratiam ad bene operandum. hec in glosa.

¶ Patet ergo ex predictis quales sunt illi christiani qui vtuntur circūcisione carnali: et quomodo incidūt in crimen heresis. et propterea sunt dure reprehēdēdi et digne castigādi ab illis quorū officium est errores contra fidē catholicam inquirere. Et sic patet prima conclusio huius primi erroris. scilicet quod erroneum est immo hereticum est christiano vti circūcisione carnali. ¶ Ad argumenta super que fundari videbatur predicta heresis. licet ex precedentibus satis pateat eorum solutio dicitur tamen quod lex illa Ge. xvij. masculus cuius preputiū caro circūcisa etc. Durauit vsque verus messias christus eā in seipso impleuit. et premissa fuit vsque post euāgeliū publicationes.

¶ Ad secundum in quo dicitur quod christus fuit circumcisus. ergo et nos debemus circūcidi. Respondeo quod istud argumentū peccat ex defectu imaginationis. Cogitāt enim heretici quod causa quare christus fuit circūcisus in carne fuit: vt et nos taliter circūcideremur: sed non est sic. Et licet multe assignētur a doctoribus rationes quare voluit circumcidi dominus

fessus: in presenti tamen sufficiunt tres. Prima est vt ipse se ostenderet filium Abrae: cui preceptū circuncisionis erat factum: et promissio nasciturí seminis. et sic dei promissionem assignaret impletā. Secunda ratio: vt circuncisionem sicut et alia legalia suscipiēs ab onere legis nos liberaret dando finē legi scripte. Tertia ratio vt fratrē iudeorum se ostenderet ne haberēt iustam occasionem ipsum repellendi. Sic ergo impleuit preceptū domini. Infans octo dierum circumcidetur Gen. xvij. Et sic manet lex illa vacua iure quo erat plena ante xpi circūcisionem: ex quo facta est plenitudo promissi. et plene fuit declaratum supra libro primo consideratione tertia articulo. vi. Et quia inter ceteras hereses hec feruet pro presenti intantū: vt plurimi etiam adulti circūcidantur et vendit omnibus exeunt regnum: iudei efficiātur: vt dictum est. Ideo cum hec pestis rabida conetur ex toto subuertere legem xpi. Ideo viriliter resistendum est. precipue a diocesanis et inquisitoribus heretice prauitatis. ac etiam a predicatoribus euāgelicis. Necnon a principibus brachij secularis. et ab omnibus militibus et veris catholicis. quia non est minus quin hec massa sit multū corrupta in occultis. et iō multū periculosa. quia secundum Bern. super cātica plus nocet falsus catholicus quam si vere appareret hereticus. et nulla efficacior pestis ad nocēdū quam familiaris inimicus: quales sunt isti inter nos. vnde dns Ezech. xiij. c. illos qui non resistunt hereticis acriter reprehēdit dicens. Non ascendistis ex aduerso: nec opposuistis vos murum pro domo israel: vt staretis in prelio. Ex aduerso enim ascendere et pro domo israel se opponere murum est pro defensione catholice veritatis cuicunque heretico domū israel que est ecclesia cupiēti destruere totis viribus obuiare. quod Urbanus videtur innuere. i. q. iij. c. saluator predicit in euangelio circa finem seculi pseudo christi et pseudo prophetas surgere et multos seducere. et fideles suos in mundo multas habituras pressuras. sed tamen portas inferi nō preualituras proinde: vt ait apostolus. i. Corinth. x. oportet eē hereses: vt qui probati sunt manifesti fiant oportet nos cum propheta ex aduerso surgere et murum opponere pro domo israel. et cum apostolo: vt dicitur Act. xiiij. per multas tribulationes intrare in regnū dei quoniam non sunt condigne passiones huius temporis ad futuram gloriā que reuelabitur in nobis. Ro. viij. Ex quibus datur intelligi quod cōtra quascunque hereses insurgētes oportet catholicos ex aduerso cōsurgere et se murum opponere pro defensione fidei catholice intantū etiam si papa fuit hereticus et fidem molitus fuerit destruere orthodoxam oportet catholicos omnes animose obuiare. et ideo non inmerito prohibentur neophiti ordinari. dist. xlviij. c. quoniam. §. i. Et assignatur in textu cū glosa duplex causa. Prima ne incidant in superbiam. putātes quod fides xpiana multū indiget

illis. Secundo quia nondum sunt experti statum ecclesie vel religionis. nec sciunt modos personarum. Item non ieiunauerunt. non steterunt. nec fleuerũt. nec probati sunt Unde tales nec ad minores debent pmoueri nec tõsurari. ar. xix. q. iij. monasterijs. ¶ Secũda conclusio est ꝙ necessarium est christianis vti circuncisione spirituali. De qua loquitur Bern. in sermone circuncisionis dicens. Fratres nos circuncidi necesse est. non littera: sed spiritu et veritate. circuncidi non in vno membro tantũ: sed in toto corpore simul. licet enim magis in ea parte: in qua mãdata est iudeis circuncisio regnet concupiscẽtia: vniuersam tamen occupat carnem. a planta pedis vsq ad verticem capitis non est in nobis sanitas. nec est pars aliqua que tabida non sit hoc veneno. hec ille. Ex quibus pz ꝙ nos xpiani debemus nos circumcidere: nõ in vno mẽbro tm̃: sed in omnibus. Sicut enim ridiculũ eẽt si quis in partem barbam suã raderet. sic qui in parte circuncisionem spũalem facit ꝛ in parte se circuncisum reliquit. Debemus ergo nos circuncidere interius ꝛ exteriꝰ. Interius q̃tum ad cognitiones ꝛ desideria. ꝛ exterius q̃tum ad singula membra ꝛ opera. hec est circuncisio viciorum quã necesse est ꝙ faciamus. quia hec est que facit christianum iustum ꝛ sanctũ. ¶ Sz notandum vlterius ꝙ potest predicta conclusio deduci ex quadruplici similitudine qua solet aliqua res circũcidi. Primo ad euitandum corruptionem. Secundo ad pcurandum fructificationem. Tertio ad demõstrandum distinctionẽ. Quarto ad attingẽdum congruam situationẽ. ¶ Primo ergo aliqua res debz circuncidi ad euitandũ corruptiones solet enĩ res aliqua circuncidi ne alia corrumpatur per ipsam. Videmus enĩ ꝙ quando in pomo est aliqua pars putrida et corrupta nisi circuncidatur: pars sana per aliam corrumpitur: dens etiam putridus ab ore expellitur: ne per eius fetorem totum os corrumpatur: et ita de membro putrido respectu corporis. Sic debemus nos circuncidere a peccatis: ne per vnum peccatum anima corrumpatur. et sic amittat vitam gratie. ꝛ per consequens vitam glorie. Et ideo scribitur Deutro. xxx. Circuncidet dñs deus cor tuum ꝛ cor seminis tui: vt diligas dñm deum tuum ex toto corde tuo: vt possis viuere. Et nota ꝙ dicit circũcidet dñs deus cor tuũ. Ista enĩ mẽbra in quibus sunt iste turpes infirmitates corrodẽtes solent circuncidi: ne per morbũ membra aliqua corrumpantur. Et certe peccatum in corde est infirmitas corrodẽs omnia bona gratie. vnde sicut vinum corruptum corrumpit dolium. ꝛ nimius calor cibũ ita enĩ peccatum fit corruptio. ꝛ fit quasi quidam morbus infernalis qui enĩ incipit oportet membrum circuncidi. Est enĩ ignis vsq ad consumptionem deuorans: animam corrũpit et comburit. ideo dicitur cor circuncidi: ne aia corrumpatur. Ideo dr Deutro. x. Circuncidite p̃putia

cordis vestri. Ad hoc pertinet quod dicitur in bereshith quitanna super Gen. xvij. vbi dicitur. Et dabo pactum meum inter me: et inter te etc. rabi aquiba dixit. quattuor preputia sunt. dicitur enim preputium in aure. de quo scriptum est Hier. vi. Cui loquar et quem contestabor vt audiat. ecce preputiate sunt aures eorum et non poterunt attendere. Ecce verbum domini factum est eis in obprobrium non volunt ipsum. Dictum est etiam preputium oris: sicut scriptum est Exo. vi. Et ego preputiatus labijs etc. Dictumque est preputium in corde Hiere. ix. Et omnis domus israel preputiati sunt corde. et rursus est dicens. Leuit. xxvi. Et inducam eos in terram inimicorum suorum. vt vel tunc supplicet vel humilietur cor eorum preputiatum. et tunc placeret pro peccato suo. Et iterum Deutro. xxx. et circumcidet dominus deus cor tuum et cor seminis tui. Dicitur denique preputium in corpore. Gen. xvij. Et preputiatus masculus qui non circumciderit carnem preputij sui abscidetur anima illa de populis suis. hec rabi aquiba. Circa quod notatur in pugione. quod sicut quattuor sunt genera preputij. sic eodem modo sunt quattuor genera circumcisionis. quorum tria. s. auris: cordis: et oris. que spiritualia sunt: pro omnibus sunt necessaria. Quartum vero genus. quod corporale et vmbra reliquorum siue figura. ex quo venit messias noster preceptorum spiritualium magister. Non solum est inutile: sed etiam omnibus ipsum facientibus damnosum et valde perniciosum: sicut declaratum est in precedenti prima conclusione. Circumcidatur ergo preputium auris. oris. et cordis nostri ne anima corrumpatur. quia secundum Greg. peccatum quod per penitentiam non diluitur mox suo pondere ad aliud trahit. ¶ Ista circumcisio debet fieri cum cultro penitentie. aliter homo moreretur. quod figuratur. Exo. iiij. vbi habetur quod angelus domini occurrit contra filium moysi. et eum occidere voluit: vt dicit glo. Tulit ergo sephora acutissimam petram. et circumcidit preputium filij sui. Iste filius circumcisus quem vult dominus interficere est malus christianus. Sephora est ecclesia. interpretatur enim placens deo. Que petra acutissima circumcidit filium suum quando iniungitur penitentia. vnde acuta est per amaram cordis contritionem. acutior per confessionem. acutissima per satisfactionem. et certe acutum debet esse instrumentum quo non solum septem dierum: sed multorum annorum abscindi debet anime preputium. Vnde Ber. abscidatur ferro acute compunctionis vlcus inueterate consuetudinis nisi ergo acuta penitentia circumcidaris. acuta sententia occideris. Et ideo scribitur. Gen. xvij. masculus cuius preputij caro circumcisa non fuerit delebitur anima illa de populo suo. Sicut etiam faciendum est in re publica que per vnum malum hominem. latronem. homicidam. adulterum. crimine pessimo maculatum etc. huiusmodi corrumpitur. vnde tales circumcidendi sunt per iusticiam et mortem. sicut ouis morbida ne

pereat grex. ¶ Secundo ostenditur predicta conclusio ex secunda similitudine: qua solet aliqua res circuncidi.s.ad pcurandum fructificationem. Uidemus enim qꝫ vinee et arbores circunciduntur: vt meliꝰ fructificent. nisi enim superflua resecarentur non fructificarent. sic et nos tenemur nos circuncidere.i.a peccatis purgare. aliter quicquid laboramus nihil pdest. nec partem in bonis ecclesie. nec celestis glorie habemus. frater enim mortuus non potest habere partē in bonis a fratre viuo acquisitis. nec cibus corpori ministratus pdest membro putrido vel absciso. Ita certe homini existenti in peccato non prosunt bona ecclesie qꝫtum ad meritū glorie. qꝛ abscisus est a corpore ecclie per meritū: licet non per numerū. Et ideo necesse est nos a peccato purgari: vt habeamus fructum de bonis ecclesie. et partē in bonis celestis patrie. Et ideo possunt dicere peccatores de bonis. illud Geñ. xxxiiij. si circuncidamus masculos nostros ꝛc. Per masculos qui dominātur feminis et generāt intelligitur veritas q̄ est dña in potētijs aie et generat bona opera q̄ debet circūcidi ab omni immundicia. qđ figuratur. Geñ. xvij. vbi habeť qꝫ abraā fuit circūcisus cū filijs suis et seruis suis. Abraā qui interpretatur pater multarū gentiū est voluntas a qua habentur bona opera filij eius alie potentie. serui eius et sensus corporis. que oia debent circumcidi. volūtas ab omni malo viu et membra ab omni malo actu. os. oculi. auris. et sic de alijs. vnus eñi homo potens et diues non daret filiam suam vni rustico habenti vile et turpe artificium. sed habēti nobile daret. Ita deus valens. nobilior. ditior. et potētior nō dabit eternam gloriam habenti vile ac turpe artificium peccati. sed nobili habēti omnia necessaria. nā homo tendens ad habendū filiam alicuius magni: solet se decentius gerere et a vilibus retrahere. Unde dicūt angeli illud. Geñ. xxxiiij. nō possumꝰ facere quod petitis. et dare sororē nostram.i. gloriā eternam homini incircūciso. hoc est immūdo. sed in hoc valebimus federari si esse volueritis nostri similes.i. vacare mūdicie. et circuncidatur in vobis oīs masculini sexus. hoc ē purgetur voluntas ab omni peccato. Et sic patꝫ qꝫ necessariuꝫ est xpianis vti circuncisione spirituali si volunt fructum beatitudinis acquirere.

¶ Tertio ostenditur predicta conclusio ex tertia similitudine qua solet aliqua res circūcidi. scilicet ad demonstrandum distinctionem. Solet enim aliqua res circuncidi vt a re alia melius cognoscatur vel distinguatur: vt patet in ouibꝰ que vt distinguantur ab alijs solent circumcidi in auribus: vel in locis alijs. patet etiam in equis et pluribus alijs. Sic et nos debemus a peccato circuncidere: vt a familia dyaboli distinguamur vnde peccatum in anima signum est dyaboli. et circuncisio a peccato signum est dei. Ideo dicitur. Ad philippēses tertio capło.

Nos sumus circumcisio qui spiritu seruimus deo. et gloriamur in xpo iesu. et non in carne fiduciam habentes. Et nota quod dicit nos sumus circumcisio. i. circumcisi. et vide quod isti armigeri qui seruiunt istis magnis dominis solent esse in noua tunica stricte cincti. stricte calciati. cum alba cucufa. cum serto pulchro. Ita illi qui seruiunt deo debent habere tunicam nouam pulchre conscientie. stricte cincti cingulo castitatis et sancte affectionis. bene calciati exemplis sanctorum. cum alba cucufa intentionis recte que facit elevare capillos. i. cognitiones ad deum habentes in capite sertum de pulchris floribus. i. deuotis orationibus. talis sic circumcisus est de familia dei. unde sicut miles cognoscitur secundum arma. sic ad signum peccati vel gratie cognoscuntur filii dyaboli vel dei. unde Hiere. iiii. Circumcidimini domino. et auferte preputia cordium vestrorum. quasi dicat sitis circumcisi sicut decet famulos dei Gen. xvii. Circumcideritis carnem preputii vestri. i. a vobis omnem immundiciam auferetis. vt sit signum federis inter me et vos. i. vt sit signum quod estis de familia mea. necessarium est ergo xpianis vti circumcisione spirituali. vt distinguatur a filiis dyaboli. ¶ Quarto ostenditur predicta conclusio ex quarta similitudine qua solet aliqua res circumcidi. s. ad attingendum congruam situationem. Videmus enim quod lapides antequam in edificio collocentur diligenter circumciduntur: vt melius in edificio valeant ordinari. Sic si volumus in edificio paradisi situari. oportet nos circumcidi ab omni peccato et poliri virtutibus et bonis operibus. Unde sicut lapides melius sculpti et politi et decorati solent poni in locis nobilioribus: ita magis boni et magis purgati et ornati ponentur in loco superiori et nobiliori. Nam secundum excellentiam meritorum recipient anime distributionem premiorum: et ideo dicit beatus Gregorius. Urbs beata iherusalem dicta pacis visio que construitur in celis viuis ex lapidibus: et angelis coornata: vt sponsata comite. platee et muri eius ex auro purissimo. Porte nitent margaritis abditis patentibus et virtute meritorum illuc introducitur ois qui ob xpi nomen hic in mundo premitur. Tonsionibus pressuris expoliti lapides suis coaptantur locis per manum artificis disponuntur permansuri sacris edificiis. Igitur dicitur Exod. xii. Si quis peregrinorum in vestram voluerit transire coloniam. id est agriculturam vel cultum religionis: a colo colis: et facere phase circumcidetur prius: patet quo modo necessarium est xpianis vti circumcisione spirituali peccatorum si voluerint tanquam viui lapides collocari in gloria beatorum.

¶ De heresi eorum qui dicunt euangelium esse falsum.

Secunda heresis est eorum qui dicunt euangelium esse falsum. quorum motiuum est: quod

quotienscunque in aliqua doctrina inuenitur aliquid falsum tota illa doctrina iudicatur falsa. qz sm apostolū ad galath.v. modicū fermentū totā massam corrūpit. Sed sic est de euangelio xpi vt dicūt: ergo etc. Istud probāt qz i euāgelio Mat.in.c.ij.inuenitur allegatum. vt impleretur qđ dictū est per prophetam. Ex egypto vocaui filium meū. dicunt isti q in nullo inuenit pphetarum. Itē dicunt de illo qđ scribitur infra eodē ca. vt adimpleretur quod dictū est p prophetas. quoniam nazareus vocabitur. quia hoc etiā in nullo prophetarum inuenitur vt ipsi dicunt. Cōcludunt ergo totum euangelium esse falsū ¶ Hunc errorem deprehendi cum predicarem in conuētu metine de cāpis. qz in predicta villa multi de eodē genere erant eodem vulnere vulnerati. vt mihi per fide dignos et etiam de eodem genere fuit intimatū. Cōtra quos pdicaui eos eē non solum pessimos hereticos totum euangelium dānātes. sed etiā insipientes et ignorantes scripturas pphetarum nō legentes in quibus expresse continetur quod euāgeliste affirmāt. Primum inuenit expresse in primo. xij. pphetarū minorū. s. in Osee in.c.xi. in pricipio vbi dicitur. Puer israel et dilexi eū et ex egypto vocaui filium meum. Ista auctoritas habet duplicē sensum vnum litteralem qz verificata est ad litteram de populo israel vocato a domino de egypto. pfectius tamen de domino iesu xpo qui est filius dei naturalis. Alij aūt sunt filij tm̄ per adoptionem sicut et illa auctoritas que habet. i. paral. xxi. Ego ero illi in patrem: et ipse erit mihi in filium. ad litteram intelligitur de Salomone: tamen minus pprie de domino autem nostro iesu xpo proprijssime vt dicit apostolus ad Hebr. i. dicens. Cui eniz aliquando dixit angelorum filius meus es tu etc. Et iterū et ego ero illi in patrem. et ipse erit mihi in filium. et hoc modo intelligit euāgelista h' quod dicitur Osee. xi. vt dictū est Item possumus sicut dicit Hiero. in omel. aliter consolari hunc locū propter contentiosos. quorum cōsuetudinem Paulus apostolus se habere denegat: et ecclesiam xpi. et testimonium pferimus ex minimis dicente Balaā. in.c.xxiiij. De9 eduxit illum de egypto cuius fortitudo similis est rinocerōtis. i. vnicornis quod est animal fortissimū. sed capitur in sinu virginis adolescentule prouocatus ad eius canticum dulcissimum. Sic et filius dei fortissimus cuius fortitudini nemo resistere poterat in sinu adolescentule virginis Marie ad eius dulcissimū canticum Ecce ancilla domini: prouocatus incarnatus est et māsuetissimus factus. Et sicut in morte vnicornis vt legitur in eius venatione due domicille concurrunt. quarum vna portat gladium. et altera vrceū quarum cantu inebriatus que portat gladium eum occidit percutiēdo eum in corde. et que vrceū portat recipit sanguinē quo purpura tingitur imperator. Sic in morte christi accidit domicella

portans gladium fuit synagoga q̄ ipsum occidit. Sed domicella portans vrceum fuit ecclesia catholica que sanguinez eius recipit qua purpura imperatorum.i. corūz aie rubricate sunt cum fidem xp̄i receperunt. et non solum illi, sed ꝛ oēs fideles eodem sanguine lauantur ꝛ mundissimi efficiuntur. Apoc.i. Dilexit nos ꝛ lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. licet ergo predicta auctoritas non inueniatur ab hereticis p̄dictis insipientibus in lxx. interpretibus. querant vbi dictum est et inuenient. Secūda auctoritas inuenitur in primo maiorū ꝓphetarum.i. mosayca.c.xi. vbi dicitur. Egredietur virga de radice iesse: et flos de radice eius ascēdet vbi hebraica veritas sic habet. et nazareus de radice eius cōsurget. Nazareus interpretatur flos vel floridus. Ihero. autem transferēs secutus est interpretationem vocabuli dicēs. ꝛ flos de radice ꝛc. Euāgelista vero scribēs secutus est veritatem habraicam. qꝛ cum p̄dicta prophetia exponeretur de messia ad litteram. virga de radice iesse ē beata virgo que descendit de genere Dauid ꝛ sic de radice iesse q̄ fuit pater dauid: alio nomine dictus Isai. et fuit virga rectissima sine aliqua obliquitate peccati. xp̄s vero fuit ex ea consurgens velut flos pulcerrimus. qꝛ speciosus forma pre filijs hoim. psal. xliiij. Ipse est ergo nazareus: quia tot⁹ floridus et pulcerrimus. Xp̄e nazareus qꝛ in nazareth conceptus sicut patet Luce.ij. et qꝛ in nazareth nutritus sicut patet Math.ij. Predicte prophetie que vacue erant ante aduentum xp̄i in eius aduentu implete fuerunt. sicut patet Mathei.ij. qꝛ monitus Ioseph per angelum vt fugeret in egyptum cū puero ꝛ matre eius propter Herodē. ꝛ ꝙ esset ibi vsqꝫ dum vocaretur iterū per angelum defuncto Herode. sic factum est vt patet ibidem. Et sic de egypto dei filius fuit vocatus ꝛ veniens habitauit in ciuitate nazareth. vt patet ibidem et sic est impleta secunda ꝓphetia non solū qꝛ ibi conceptus sed etiam qꝛ ibi habitauit ꝛ fuit nutritus licet in bethleem natus et in iherusalem occisus. ¶ Itē dicūt euangeliū Marci esse falsum: ex eo ꝙ in eius principio dicitur vnum falsum. Scribitur enim ibi. Initium euangelij Iesu xp̄i filij dei sicut scriptum est in Isaia ꝓpheta. ecce ego mitto angelum meum ante faciez tuā qui preparabit viam tuam ante te vox clamantis in deserto. preparate viaz domini recte facite semitas eius. Modo dicunt isti. patet ꝙ primuz est falsum. s. ego mitto angelū meū ante faciē tuam cum nullibi reperiatur in Isaia sed in malachia. Dicendū est ad hunc errorem secū dum ꝙ notat Nicolaus de lyra ꝙ Marcus ante eius conuersionem ad fidem fuit instructus in lege: ꝛ prophetis. ꝛ ideo incepit suū euangeliū. in vno contextu prophetias coniungens: quarūz prima scribit Malachie.iij. ꝛ secūda Isa.xl. Veruntamē Marc⁹ hic solū exprimit Isaiā prophetam dicens. sicut di-

ctuȝ est in Ysaia pphēta. qꝛ lȝ ābo pphete vno spiritu pphetauerūt. Ysaias tamē principalior est altero. ꝛ ideo solus nominatur et quia auctoritas vltima ē ipsius Ysaie. res autem denominatur a fine. Ideo nō falsum dixit Marcus sed verū nominando Ysaiam: ꝛ subticendo malachiā. Item Bern. ꝛ ponit in glo. lrali. Nota ꝙ hoc testimonium Ecce ego mitto angelum meuȝ. est Malachie. vtrumqȝ tamē dicit esse Ysa. qꝛ ꝛ si non verba sensus tamē inuenitur in Ysa. et manifesti⁹ inuenitur in hoc versu. vox clamātis in deserto. Angelus enim qui mittitur ante faciem est vox clamātis in deserto. preparauit autem viam dicens. Parate viam domini. facite rectas semitas. potuit enim pro malachia. Ysaie nomen diuinitus occurrere. nec voluit marcus emēdare. qꝛ omnes prophete vno spiritu locuti sunt quasi vno ore. Utraqȝ solutio satisfaciat cuicumqȝ intelligenti. ꝛ satis concorditer ad ppositum veritatis ꝛ ad cōfusionem malicie opponentis crimen falsitatis euangelio christi qui non solum verum dixit per euangelistas suos. sȝ etiā est ipsa veritas. vt patet Joh xiiij. ¶ Supradicti inciderunt in hanc peruersam heresim edocti a quodam religioso hispano eiusdeȝ gentis in flandria qui eis legit aliqua capitula biblie. vt fertur in occulto damnando legem euangelicā cum essent ibi mercatores. et taliter impressit errorem predictum ꝛ alios in eis ꝙ venientes in hispaniaȝ multos alios peruerterunt in occultis. Et isti sunt illi de quibus supra dixi i prima heresi. ꝙ fuerūt absconditi quasi per mensem p sanando vulnere circuncisionis. ꝛ ꝙ expectant in breui facere transituȝ in berberiam cuȝ illo Nōso nequā qui eos expectant secrete in ciuitate hispalen. vt facto transitu ibi libere efficiantur iudei. Qui hoc nouit testimonium perhibuit. ꝛ scim⁹ qꝛ verū est testimoniū eius.

¶ De heresi eoꝝ qui negāt cōfessionē valere ad remissionē peccatoꝝ.

Tertia heresis ē coꝝ q̄ negant cōfessioneȝ valere ad remissionē peccatoꝝ. Sunt enim nōnulli xpiane religionis inimici q̄ asserunt ꝙ cōfessio non valet ad remissionē peccatoꝝ. qđ pbare nitunt auctoritatibus ꝛ rōib⁹. Prio sic de⁹ gratis remittit peccatū nō merito hominis ergo nec p ↄfessionē. si enim p confessioneȝ remittit peccatū merito remittitur confitētis. ¶ Scđo sic. apostolus ait ad Tytū. iij. nō ex opib⁹ iusticie q̄ fecimus nos sed ꝑm suaȝ miaȝ saluos nos fecit: ergo non per confessionē ¶ Tertio sic ꝑm apostoluȝ ad Ro. ix. non est volentis neqȝ currentis sed miserentis est dei. Prima eniȝ gratia quam deus in nobis operatur est peccatorum remissio. ergo non mediante cōfessione sȝ dei miseratiōe remittitur culpa. nō ergo cōfessio est necessaria ad salutem. ¶ Secūdo hoc pbare nituntur auctoritatibus sanctorū. Primo auc-

toritate Ambro. super Lucā dicē-tis. Ideo fleuit petrus. quia culpa suppressit ei: non inuenio quid di-xerit. inuenio ꝙ fleuit. lachrimas eius lego. satisfactionem nō inue-nio. ¶ Contra hanc heresis multe clamant auctoritates sanctoꝝ. Ait enim augu. Confitere queq̄cūq; feci-sti que in verbo. que in ope. que in nocte. que in die. cōfitere in tēpore oportuno. ꝛ in die salutis recipies celestē thesaurū. ¶ Scdo ait gre-go. Nō vult de⁹ vlcisci maliciā qui confiteri delicta ꝑsuadet optat dis-solui confitētes ne cōtumaces pu-nire cogatur quotidie ꝑpl euange-lium clemēter vocat: confessionem tyrāni ex puro corde desiderat. et cuncta que delinquimus relaxat. ¶ Ad primam rationē qua dicūt heretici ꝙ de⁹ gratis remittit pec-catum non merito hominis. Dicen-dum ꝙ sola dei gratia peccatū re-mittitur. nec confessio est causa ef-ficiens remissiōis peccati: sed sola gratuita voluntas dei. Est tamē cō-fessio causa sine qua non quia nisi homo peniteat a deo peccatum nō remittetur. sicut sol domum illu-minat: quia fenestra aperitur. non tamē aperitio fenestre est causa il-luminationis sed causa occasiona-lis. causa vero efficiens illumina-tionis est ipse sol. ¶ Ad secundam rationē in qua dicitur ꝙ nō ex opi-bus iusticie que fecimus nos: sic in-telligendū est ꝙ opa nō excludunt gratiam nec gratia opera. quia ex gratia opera ꝛ ipsa gratia est cā ef-ficiēs nostre salutis. Similr gra-tia non excludit penitentiam. nec penitentia gratiā. quia ꝛ penitētia quedam gratia est. ¶ Eodem mo-do respondendum est ad tertiā ra-tionem non est volentis nec currē-tis. quia q̄uis cursus id est opatio vel bona voluntas sit salutis occa-sio tamen efficiens cā salutis exi-stit penes gratiam dei miserentis. deus enim primam gratiam opera-tur i nobis. id est peccati remissio-nem non meritis nostris exigenti-bus. sed misericordia sua tantum. ¶ Ad auctoritatē ambrosii q̇ dicit se lacrimas petri legisse nō satisfa-ctionem vel confessionem. per hoc non excludit: qui multa facta sunt que scripta nō sunt. vel dicitur ꝙ nondum facta erat institutio con-fessionis.

¶ De heresi eorū qui negant cōfes-sionem fieri homini.

Quarta heresis est eorum qui concedūt confessionem fiendam sed negāt eam fiendā homini: dicunt enim isti heretici. Quid opoꝛꝫ ꝙ ista publicatio pec-catorū fiat modo in noua lege ho-mini per ꝯfessionē ex quo in lege veteri non fiebat nisi deo per solā contritionē quid ergo oportet mo-do addere cōfessionem. ¶ Secūdo sic. Cris. sup epistolā ad Hebreos dicit nō dico tibi ꝙ te prodas i pu-blicū nec apud alios te accuses. sꝫ obedire te volo ꝓphete dicēti psal. xxxvi. Reuela viā tuā ante deū. ergo ꝯfitere peccata tua ali verus

iudicem: cum querimonia delicta tua pnuncia non lingua sed pscie tie tue memoria. et tunc demū spe ra misericordiam te posse cōsequi. ¶ Item tertio dicit idem Crisost. peccata tua dicito vt deleas illa sz si pfundar alicui dicere dicito ea quotidie in anima tua: nō dico tibi vt confitearis illa conseruo tuo vt tibi exprobret dicito deo. quoniam curat ea nec ei si non dixeris ea nō ignorat cū ea faciebas. presto erat cum admitteres ea cognouerat. Ex omnibus istis ergo illi eliciunt confessionem fiendaz soli deo. Hec rabida heresis multuz viget istis temporibus in aliquibus occulte confabulantib⁹ et in conuenticulis suis. ¶ Pro destructione huius er roris intendo contra ipsum proce dere quintupliciter. Primo aucto ritate veteris testamēti per quam ostendā q confessio que fit homi ni in noua lege iam fuit declarata in veteri lege. qz scribitur Prouer. xxviii. Qui abscondit scelera sua nō dirigetur: qui aūt cōfessus fuerit et reliquerit ea misericordiā cōse quetur. Tunc arguo sic ex ipsa aucto ritate peccata abscōdi non debēt immo cōfiteri. ergo deo vel homi ni. nō deo. qz ps. dicit. delicta mea a te nō sunt abscōdita. Et apostol⁹ ad hebr. iiii. oia nuda et apta sūt ocu lis eius. ergo peccatū abscondi ho mini non debet. imo debet cōfiteri homi. hoc ostendit nobis xps in fi gura qn dixit leprosis. Luce. xvii. Ite ostendite vos sacerdotibus. et sequitur q dū irent mundati sunt. ¶ Secūdo arguitur contra eādez heresim ex pte pfectionis legis no ue. Unde circa hoc est sciēdū q de us in omni statu tā nature q legis mosayce q legis etiā gratie voluit q sibi homo p peccatis cōfiteretur sed diuersimode. Nā in statu natu re sufficiebat sibi vt homo de pec catis solā cōtritionem haberet vt in corde peniteret. sed postea pce dens in statu legis q fuit pfectior statu nature voluit vt non solū ho mo de peccatis ptritionez haberet sed q etiam p peccato aliquod ho locaustū offerret sicut vitulū de ar mēto ac edū de grege. Sed postea vltra procedēs in statu gratie tāq perfectiori ceteris voluit vt nō so lum corde et sacrificio. sed etiā ore proprio confessio fieret de pecca tis. et valde cōgrue dominus ordi nauit. quia sicut nos sumus in sta tu pfectioris vite. ita pfecti⁹ a pec catis nostris expurgari debemus. Status eniz noster. s. gratie statui nature siue legis cōparatur sicut fru ctus cōparatur flori. nam sicut fru ctus plus habet de perfectione q flos. sic status gratie plus habz de perfectione q status nature vel le gis mosayce. quare nullus dz mi rari si nos qui sumus in gradu per fectiori q fuerunt gentiles vel iu dei. si a nobis plus exigitur vt per fectiores inueniri valeamus. Si cut enim fructus venit post florez ordine nature: sic confessio oris ve nit post cordis contritionez: et sicut fructus latet in arbore anteq flo reat sic in statu nature ista cōfessio nullaten⁹ apparebat. quia solideo per contritionem fiebat. sed sicut

postea per florem ostēditur aliquā tulum fructus. sic in statu legis ali quantulum oportuit hominis per fectionem per munera apparere. quia tunc peccatum non soluz deo sed etiam populo erat notū licz nō expressum. sed cognoscebat ex quo offerebat ꝙ in aliquo deū offende rat. sed per quid ignorabatur. sed cum fructus per florem aduenit to ta virtus arboris in eius ꝓductio ne se ostendit. Sic eodem modo in statu gratie qui nunc est tota per fectio hominis in hoc debet consi stere ꝙ non solū cum deo ꝯueniat sicut primi: nec ipsi ꝑ mūera se ostē dant sicut secundi veniēdo. s. ad cō fessionem. sed etiam oportet ꝙ pec catum exprimat sicut arbor in tota perfectiōe sua ꝓfert fructū. ꝛ ideo voluit vt ore proprio confiteamur de peccatis. Et qꝛ ipe nō est ꝓsens visibiliter dimisit nobis ministros ecclesie vt eis confiteremur. vt sic ordo nature dei prouidentia respō deret. Unde Leo papa multiplex misericordia dei que ita lapsibus humanis subuenit vt non tātūmo do per baptismum sed etiam ꝑ pe nitentiā spes vite reparetur. Chri stus enim hanc prepositis ecclesie tradidit potestatem: vt vere peni tentibus penitentie satisfactionez daret. et eosdem salubri satisfactio ne purgatos ad communionem sa cramentorum per gratiam recon ciliatiōis admitteret. ¶ Tertio ar guitur contra eandem heresim sic. quia sicut dei filius erat primo ho mini incognitus. sicut verbum co gitatum est ignotum. ita volebat ꝙ homo recognosceret ipsum esse deum. vt in corde suo solum quan do peccauerat se recognosceret of fendisse. Et ideo nō requirebat ab eo vltra vires. sed ꝙ sibi proportio nabiliter sicut ipse erat incognit ita sibi homo incognite responde ret. Sed quia modo est non solum vt verbum cogitatum sed etiā pro latum inquantum ex virgine car nem sumpsit. ꝛ in mundo verus de us ꝛ homo apparuit. requirit vt ho mo sibi non solum agnoscat clan destine se deum offendisse. sed etiā se deo oretenus manifestet qui pro peccatis suis se manifestauit car nem de virgine assumendo: ꝛ ideo vult vt non solum homo sibi corde cōfiteatur: sed etiam oretenus suo sacerdoti. Unde Augu. de verbis domini. Qui vult videri deus cum sit homo non imitatur illum qui cū deus esset pro illo factus est homo tibi quidem non deo esto aliquid minus ꝙ̄ eo: sed cognosce quod es cognosce te infirmum: cognosce te hominem cognosce te peccatorem appareat in confessione tua macu la cordis tui et pertinebis ad gre gem xp̄i quia confessio peccatorum inuitat medicum ad sanandum.

¶ Quarto arguitur contra eandez heresim ratione assumpta per si militudinem in moralibus: sicut enim videmus ꝙ quando aliquis bonus homo offenditur ab aliquo non solum ipse dominus offendi tur sed etiam vxor eius. nec etiam ipse placatur ab offensa nisi ab eius vxore si tamen si fidelis ei in dulgentia etiam postuletur. Sic

deus nunq̃ parcit alicui qui eum offenderit nisi vxori sue. scilicet ecclesie reconciliet se. christus enim duas vxores habere dicitur vnam scȝ pulcherrimam ⁊ dilectam ac sibi gratam. scȝ ecclesiam que velut bona domina iniuriaȝ sibi reputat quicquid xp̄o iniuriose est illatum. Et ideo xp̄s nunq̃ placat̃ nisi vxori tam nobili et tam dilecte peccator reconcilietur. cuius locuȝ tenet sacerdos quicunq̃ sit: dūmodo potestatem habeat absoluendi. Unde Augustinus. in libro de penitētia. Qui vult confiteri peccata: vt inueniat gratiam: querat sacerdoteȝ qui sciat ligare et soluere: iudicet homo seipsum voluntate dum potest ⁊ mores conuertat in melius ⁊ veniat ad antistites per quos clauis illa in ecclesia ministratur a p̄positis sacramentorum accipiat satisfactionis sue modum. ¶ Quinto ⁊ vltimo arguitur contra eādeȝ heresim sic. quia sicut deus offendit̃ quando homo perpetrat malum: ⁊ quasi quādam verecundiam patitur si seruus quē redimerat ita care apostataret ab eius pio domino per peccatum: ita vult ipse deus q̃ quādo reconciliatur illi ip̄e seruus verecundiam ⁊ maximā confusionem patiatur. non auteȝ potest maiorem pati q̃ quando seruo ꝑpter deum humiliatur: ⁊ sibi oretenus confitetur. Non enim esset magna humiliatio si domino tantum se humiliaret. quare deus voluit q̃ homo confiteretur homi. scilicet suo sacerdoti. Unde Beda. Cōueniēs est vt nos qui peccando deo contumaces fuimus penitendo supplices sacerdotibus ⁊ ministris eius simus. ⁊ homo qui ad gratiā cōseruandam mediatore eguit: iam eā nisi per mediatorem habere non possit. ¶ Ex predictis igit̃ manifestū est q̃ nō sufficit solū deo cōfiteri sine sacerdote: nec est vere humilis et penitēs si nō desiderat ⁊ requirit sacerdotis iudiciū. Si tamē non pōt habere copiā sacerdotis sufficit cōfiteri socio vel ꝓximo: studiose tamē inquirēdus ē sacerdos: q: sacerdotibus cōcessit potestatē ligandi ⁊ soluēdi: ⁊ ideo quibus ipsi dimittunt: ⁊ deus dimittit. Si vero desit sacerdos socio vel proximo facienda est confessio. Unde Augustinus. Tanta vis confessionis est: vt si deest sacerdos confiteatur proximo. Sepe enim contingit q̃ penitens nō potest verecundari ante sacerdotem quem desiderauit nec tempus nec locus offert. ⁊ si ille cui confitebitur potestatem soluendi non hȝ fit tn̄ dignus venia ex sacerdotis desiderio crimē socio cōfitet̃. Mundati enī sunt leprosi dū irent se ostendere sacerdotib⁹ anteq̃ ad eos veniebāt. Unde pȝ dū ad cor res ṗcere dū ex necessitate ꝓhibētur ad sacerdotes ꝑuenire. Nūc restat respōdere ad argumēta hereticorū in principio huius tertij erroris posita. ¶ Ad primū cū dicit̃ q̄d oportet. q̃ fiat ista publicatio peccatorū ex quo in lege veteri nō fiebat nisi deo. Respōdetur q̃ tūc offendebatur solū: deus modo homo ⁊ deus: q: deus factus est ho-

mo. ideo oportet ꝙ reueles ꝛ pu- blices peccatum tuum deo per con tritionem ꝛ homini per confessio nem: ꝛ dices cum ps. xxxi. Delictũ meum cognitum tibi feci ꝛ iniusti ciam meam non abscondi. scilicet homini cui abscondere poteram: quia deo notum erat. ¶ Ad scdm argumentum Crisostomi non di- co: vt te prodas ꝛc. Dico ꝙ nõ est ita intelligendũ ꝙ liceat alicui si tempus habeat sacerdoti non con fiteri: sed quia sufficit vbi crimen occultum est soli deo per sacerdo- tem dicere. ꝛ ideo non oportet pu blicare coram multis quod occul- tum est: quod notauit dicens: non tibi dico vt te prodas in publicũ. Unde leo papa. Sufficit cõfessio que primum deo offertur. deinde sacerdoti qui pro delictis peniten tium precator accedit. tunc enim plures poterunt ad penitentiam prouocari si populi auribus non publicetur conscientia cõfitẽtis: sicut enim publica noxia publico egent remedio. ita occulta secreta confessione ꝛ occulta satisfactiõe purgantur. Nec necesse ē vt quod sacerdoti semel confessi fuimus: iterũ confiteamur nisi quod absit in idem contingat nos redire: sed lingua cordis non carnis apud ve rum iudicem id semper confiteri debemus. Unde Cris. Nunc autē si recordaris peccatorũ tuorum. ꝛ frequenter ea in conspectu dei pro- nuncies ꝛ pro eis deprecceris citi⁹ ea delebis. Si vero obliuiscaris: tunc eorũ recordaberis nolens qñ publicabunt: ꝛ in cõspectu profe- rentur oim amicorũ ꝛ inimicorum sctõrũqꝫ angelorũ: ꝛ per ea que di- cta sunt patet solutio: etiaꝫ ad ter tium argumentum: ꝛ sic sum expe ditus de quarto errore sine heresi. ¶ De heresi eorũ qui asserunt con fessionem fiendã solũ curato sicut propzio sacerdoti.

Quinta heresis est eorũ qui concedunt ꝙ confessio est fienda homini: sed dicũt ꝙ so lũ est fienda proprio sacerdoti. Sic errauit magister iohannes de po liaco q̃ posuit sequẽtes articulos: vt patet in extrauagãti. Ioh. xxii. vas electionis. videlicet ꝙ cõfessi fratrib⁹ licentiã generalẽ cõfessio nes audiẽdi habẽtib⁹ eadẽ pctã qui cõfessi fuerant iterũ pprio sa cerdoti ꝯfiteri tenerentur: ac sta te statuto omnis vtriusqꝫ sexus in concilio generali nec deus: nec ro man⁹ põtifex facere posset ꝙ par rochiani nõ tenerẽtur oĩa pctã sua semel in anno pprio sacerdoti scꝫ prochiali curato cõfiteri. Ites ꝙ non posset papa generalẽ dare potestateꝫ audiendi confessiones. immo nec deus quin confessus ge neralem habens licentiam tenere tur iterum eodem suo proprio sa cerdoti veluti parrochiali curato confiteri. Hi articuli a Ioh. xxii. In predicta extrauagãti taꝫ falsi ꝙ et erronei ꝛ a sana doctrina de- uii auctoritate apostolica sunt dã- nati et reprobati ipseqꝫ Iohan- nes de poliaco veris rationibus qui opinioni quam dudum habue-

rat contrariis ꝛ quibus responde re non potuit demonstratis eosdē articulos non esse veros affirma- uit in consistorio publico: necnon in presentia p̄dicti iohannis pape ꝛ cardinaliū reuocauit. ¶ Et quia succedente tēpore nōnulle perso- ne ecclesiastice: necnō ꝛ alie vtriusq̄ sexus persone predictos reuo- catos articulos fuerūt amplexan- tes inficientes fideliū animos vt fratribus predictis nō confiteren tur. Et vt ab eorū deuotione eos retraherent non solū predictos ar ticulos. sed ꝛ alios etiā sacris ca nonibus cōtrarios affirmare pu- blice non erubuerūt. Unde licet cō fessio fratribus electis ꝛ a dyoce- sanis admissis facta dubitabilis ꝛ incerta sit: vnde tenētur oīno in certum dimittere: ꝛ sic solum con- fiteri suis sacerdotibus curā ani- marum habentibus sub pena pec cati mortalis. Item q̄ q̄uis ipsi fratres admissi auctoritatem ha- beant cōfessiones audiendi ꝛ ab- soluendi: tamen populus subiect⁹ accedēdi ad eos sine licētia ꝓprii sacerdotis non habet potestatem. Item q̄ fratres petentes priuile- gia pro confessionibus audiendis ꝛ sepulturis habendis sunt in pec cato mortali. Item q̄ romani pō- tifices concedentes predicta pri- uilegia vel illa confirmantes sunt in simili peccato mortali ꝛ excom- municati. Item q̄ tales fratres confitentes non sunt pastores: sed fures latrones ꝛ lupi. Item q̄ sa- cerdos curatus dans licētiam mē dicantibus confessiones audien- di magis dispēsat super predicto statuto omnis vtriusq̄ sexus q̄ pa pa fratribus licentiam tribuens iuxta formā decretalis antedicte: omnia supradicta lamētabili que rela per fratres mendicantes: ad aures Eugenii pape q̄rti puē- nerūt. Qui facta diligenti exami- natione per diuersos in iure cano nico doctores ac sacre pagine ꝓ- fessores tanq̄ falsos ꝛ erroneos et sacris canonibus contrarios au- ctoritate apostolica dānauit ꝛ re- probauit. vt patet in bulla sua que incipit Gregis nobis crediti: quā cōfirmauit Nicolaus quintus: vt patet in bulla sua que incipit: pro missionis nostre: quā ꝯfirmatoriā bullā dirigit vniuersis ꝛ singulis patriarchis: archiep̄is: ep̄is: ele- ctis: ꝛ abbatibus vbilibet consti- tutis vt quoticnscūq̄ fuerint req̄ siti super predictis a quoq̄ predi ctorum ordinū predicatorū: ꝛ mi- norū: ꝛ aliorū mēdicantiū priuile- giatorum magistro generali ac ꝓ- uinciali: ministro vicario: vel aliō gerēte officium ad confutādos ac reprimādos: ac penitus tollēdos huiusmodi errores ꝓut in decreta li sup cathedrā. ac in predicta ex trauagauti: vas electionis conti- net diligēti studio atq̄ cura ꝓui- deāt ac intēdāt. ꝛ q̄ p̄fatas cōsti- tutiones faciāt inuiolabiliter ab oībus obseruari: ꝛ q̄ si forsan inue- nerint aliquos p̄dictos dānatos articulos aut aliquid ipsorum per tinaciter asserentes: vel tenentes: seu predicātes cōtra illos cōiter: vel diuisim tanq̄ cōtra hereticos

⁊ de catholica fide suspectos ꝓcedant: necnō ipsos ⁊ eorum quelibet iuxta tantoꝝ excessuum qualitatē per censurā ecclesiasticam ⁊ alia iuris oportūa remedia auctoritate predicta cōpescere studeāt. Cum presentē librum scriberem in villa vallis oletana. anno domini. M.cccc.lviij. Clericus quidam noīe alfonsus debelar: in ecclesia beati Jacobi predicte ville de predictis reprobatis ꝓpositionibus tres publice predicauit. Quarum prima fuit ꝙ quilibet tenebat̄ confiteri curato parrochiali ad min⁹ semel in anno. Secūda est ꝙ fideles obligabantur petere licentiā a suo curato ꝑochiali vt possint confiteri religiosis mēdicātibus ⁊ ꝙ non debebat dare licentiā nisi his quibus sibi bene visum foret. Tertia fuit ꝙ oēs illi qui confessi fuerant religiosis predictis obligabantur iterum cōfiteri de eisdē peccatis suo proprio sacerdoti. s. parrochiali curato. Cum ergo cognoui ꝙ predictus clericus dixerat predictas propositiōes per fidedignas personas requisiui dn̄m petrum episcopum palentinū qui tunc in eadem villa presens erat: de vt predictis reciperet verā informationem qui cognita veritate vocato predicto clerico mandauit sibi vt predictas propositiones in eadem ecclesia in qua illas predicauerat sequenti dominica publice reuocaret: quod et factum fuit presentibus plurib⁹ religiosis predicatorum ⁊ nostri ordinis ⁊ magna populi multitudine.

¶ De heresi eorum qui dicunt ꝙ non tenetur quis confiteri sacerdoti si laicus sit presto.

Exta heresis ē eorum qui dicūt ꝙ non tenetur quis confiteri sacerdoti si laicus sit ꝑsto cui possit confiteri. improbat ista insipientissima heresis ostendendo ꝙ requirēdū sit examen sacerdotis cui concessit deus potestatē ligandi ⁊ soluendi qđ ostendit Aug. in libro de penitentia dicens. Qui vult confiteri peccata vt inueniat gratiā querat sacerdotē qui sciat soluere. Itē ait Augu. Judicet seipsum hō voluntate dū pōt: ⁊ mores conuertat in meli⁹ veniat ad antistites p̄ q̄s illi claues ī ecclīa ministrāt̄ a prepositis sacramentorum accipiat satisfactionis sue modū. Itē leo. Multiplex mīa dei q̄ lapsibus hūanis subuenit vt nō modo per baptismū: sed etiam per penitentiam spes vite reperiatur. Sic diuine voluntatis presidijs ordinatis: vt indulgentiam dei nisi supplicationibus sacerdotum nequeant obtinere: christus enim hanc prepositis ecclesie tradidit potestatem vt confitentibus penitentie satisfactionem darent: eosdēqꝫ salubri satisfactione purgatos ad communionē sacramentorum per ianuam reconciliationis admittterent. Item leo. sufficit confessio que primum deo offertur. deinde sacerdoti qui p̄ peccatis delinquentium precator accedit. ⁊ etiam plures ad penitētiā

poterunt prouocari si populi auribus nō publicetur conscientia cōfitentis. In necessitate tamen potest homo confiteri peccata sua ꝓximo vl' socio si desit sacerdos. Ex predictis manifestum est ꝙ non sufficit confiteri deo sine sacerdote cum possit haberi: nec est vere humilis ⁊ penitēs si non desiderat ⁊ requirit sacerdotis iudicium: si tamen non potest habere copiam sacerdotis sufficit confiteri socio vel proximo: vt predictū est.

¶ De heresi eorū qui dicūt ꝙ non est obediendū nisi soli deo.

Eptima heresis est eorū qui dicunt ꝙ non est obediēdum nisi soli deo. Iste fuit error cuiusdā heretici qui dicebatur vualuis: a quo vualdēses heretici nūcupātur. Ille suo spiritu duct⁹ ⁊ non a deo missus nouā sectā inuenit: vt sine alicuius prelati auctoritate: sine inspiratiōe: sine sciētia: sine litteratura ꝑdicare resumeret sine rōne: ꝓhus sine visiōe propheta sine missione: apostolus sine īstitutione didascalus: vt notat Alanus in libro suo contra hereticos predictam vero heresim sequentes ipsum nituntur probare. Et ex actibus apostolorum.v. vbi introducuntur petrus ⁊ iohānes loquentes ad scribas ⁊ phariseos in hunc modum. Uosipsi iudicate cui sit obediēdum deo precipienti an vobis prohibentibus. Item si homo homini obedierit in his in quibus obediendum non ē peccaret: quia in hoc deo obediēs non est. Samuel etiam ait ad saul primi Regū.xv. Species ariolandi est nolle obedire. Speciem ariolandi vocat samuel quodāmodo deam negare per inobedientiam. Sed nolle obedire homini non est ariolare: sed nolle obedire deo: ergo obediendū est deo non homini quia per hoc ꝙ non obedimus homini no ariolamur: sed ꝑ hoc ꝙ negamus obedientiā deo. ¶ Respōdetur ad ꝑdicta ꝙ deo ⁊ hōi obediendū est: sed deo magis ꝙ hōi: homini tñ obediendū est: qꝛ potestas super hoies a deo data est. vñ ⁊ xp̄s ad pylatū. Ioh.xix. ait. Nō haberes in me potestatē nisi datū esset tibi desuper: ergo si pylatus qui ab iperatore romano ptātem terrenā habuerat: eā sup xp̄m habebat: multomagis ⁊ alius hō sup alios hoies. Christus etiā pr̄i putatiuo ⁊ matri obediēs fuit. Erat enī subditus illis: vt pꝫ Luce.ij. ¶ Petrus etiā ⁊ iohānes per hoc ꝙ dicūt potius esse obediēdū deo precipiēti ꝙ hoibus nō negāt hōi esse obediēdū: sed insinuāt potius esse obediēdū deo ꝙ hoib⁹. hoib⁹ tñ in malis obediēdū nō est: sed in bonis: ⁊ in hꝰ ꝙ obedit hoibus in bonis obedit deo. ¶ Qđ samuel ait ꝙ species ariolandi est nolle obedire: intelligitur in illo casu in quo ex ꝑcepto vel inspiratione diuina aliquis aliquid alicui iniungit. Sicut samuel ex inspiratione diuina: vel ex precepto diuino iniunxerat sauli: vt expectaret eum. In eo ergo ꝙ nō expectauit iobe

dicens deo fuit nō tm̄ homini: ꝛ hec inobediētia species ariolandi fuit. ¶ Quod autem hoībus ꝛ maxime prelatis obediēdū sit ostendit paulus in epistola. ad Ro. xiij. dicens omnis aīa potestatib⁹ sublimiori- bus subdita sit. nō est em̄ potestas nisi a deo. que autē sunt: a deo ordinata sunt. itaq̄ q̄ potestati resistit: dei ordinationi resistit. ideo em̄ et tributa prestatis. ministri em̄ dei sunt in hoc ip̄m seruiētes. Petrus etiā in canonica pria. c. ij. ait. Serui subditi estote ī omī timore dn̄is nō tm̄ bonis ꝛ modestis: sed etiam discolis. Angeli etiā sibīnuicē obediunt minores: videlicet maiorib⁹ vt testatur Dionysius de celesti ierarchia. bruta etiā aīalia sibīnuicem obediunt: qd̄ etiā in minimis aīalibus. i. in apibus manifestū est potestates ergo ꝛ seculares ꝛ ecclesiastice a deo sunt ordinate: vt inferiores regāt vt ꝛ gratiā consequātur subditi si bene agāt vel si aliud operentur penā sustineāt. ptꝫ ergo subditos debere suis prelatis obedire siue boni sunt siue mali. in bonis tn̄ sit obediētia: nō in malis. qꝛ obedientia honesta est animi deliberantis iuste iussiōis effectus. qꝛ in his debemus obedire prelatis qui iuste deliberant et iuste imperant. Sūt autē quedā sine quibus nō est salus: vt adimpletiones preceptorū moraliū: in quib⁹ tenemur oīno obedire prelatis. Sūt quedā cū quibus nō est salus: vt mortalia peccata: in quibus agendis nulli obedire tenemur. Sunt autē quedam media cum quibus est salus: vt carnes comedere vel non comedere. ꝛ similia. laico autem predicare si periculosuꝫ non est. predicare autem periculosum: qꝛ non intelligit quod dicit: nec scripturas intelligit quas exponere p̄sumit. si prelatus iniungat ei vt taceat: tacere tenetur. ꝛ si nō tacet mortaliter peccat. Unde si sub pena excōicatiōis ei prohibet predicare. Ille vero predicet excōmunicationis sententie subiacet. Unde isti waldenses qui contra preceptum dn̄i pape immo contra totam ecclesiam predicant: quibus iniunctum est a domino papa: vt non predicent sentētie excōmunicationis subiacēt. In concilio etiam lateranensi in eos sententia excommunicationis lata est. Unde eis cōmunicandū non est cum sententia apostolica ab ecclesia presciti sint. Ideo autē excommunicati fuerunt: quia officium quod ad eos non pertinet vsurpabāt cōtra fidem quedam predicabant ecclesie verbis aut factis deregabāt et os in celum ponebant: cum curie romane detrahebāt: quia instar sacrilegij est de facto summi pontificis disputare. Quibus enim magis credendum est an ydeotis an ecclesie sapientibus vniuersis. Si ergo in his que non periculosa: sꝫ indifferentia sunt: vt non abstinere a carne vel vino in casu obedimus maioribus et prelatis nostris multomagis predicti heretici tenentur ecclesie romane obedire in his que periculosum est facere cū sententia prelati attestante Gregorio siue sit iusta siue iniusta non so-

lum timenda est: sed et tenenda.

¶ De heresi eorum qui dicunt non esse obediendum prelatis existentibus in peccato mortali. et quod tales non habent potestatem ligandi et soluendi.

Ctaua heresis est predictorum vualdensium qui dicunt quod dato quod obediendum sit homini. homini tamen non existenti in peccato. et quod solum boni sacerdotes habent potestatem ligandi et soluendi. hic etiam fuit error Johannis heuclis anglici: qui inter innumerabiles errores quos posuit iste fuit vnus quod nullus est dominus ciuilis. nullus est prelatus. nullus est episcopus: dum est in peccato mortali Insecuta est hunc vna alia vulpecula idem asserens. s. Joh. hus de bohemia. et vippera tertia Hieronymus de praga. qui in consilio Constantiensi in presentia martini pape quinti fuerunt damnati tanquam heretici anno domini. M.cccc. et xvi. Isti ergo heretici dicunt obediendum esse bonis prelatis: et eis qui sunt apostolorum vicarii in vita et officio. eos autem qui apostolorum vitam non habent: nec officium eorum retinent mercennarios dicunt: non pastores. Quod probare nituntur. quia dicit Augu. in li. de baptismo peccatorum remissionem per seipsum facit deus vel per columbe membra. dicit etiam Augu. peccata dimitti vel teneri a sanctis. idem super exodo vbi de lamina aurea legitur. Erat enim lamina aurea semper in fronte sacerdotis. hoc inquit significat fiduciam bone vite quod qui vere perfecteque non significatione: sed veritate sacerdos habet: solus potest peccata auferre. Item grego. Isti soli habent in hac carne positi et ligandi et soluendi potestatem sicut sancti apostoli quorum exempla simul cum doctrina tenent Item ex dictis origenis. hec soli petro potestas concessa est et imitatoribus petri. Nam quicunque petri vestigia imitantur habent digne et recte ligandi et soluendi potestatem. Item malachie. ij. etiam legitur. maledicam benedictionibus vestris. et alibi. Ezechie. xiij. ve illis qui viuificant animas que non viuunt: et mortificant animas que non moriuntur. si enim maledicit dominus benedictionibus eorum: et si anime quas beatificant non viuunt ergo quomodo per eos gratia benedictionis transfunditur. ¶ Ad hec omnia dicunt veri catholici: quod omnes sacerdotes habent potestatem ligandi atque soluendi. sed illos solos digne ac recte hac potestate vti qui prediti sunt vita et doctrina apostolica. et ad hoc referuntur predicte auctoritates que dicunt iniustos sacerdotes nec ligare nec soluere. i. nec digne nec recte fit per illos qui sancti non sunt retentio vel remissio peccatorum. dat enim deus benedictiones digne poscenti etiam per indignum ministrum. Quod autem legitur in malachia: sic intelligi potest maledicam benedictionibus vestris id est his que benedictionibus vestris possidetis. quia faciam vobis ea cedere in maledictionem non in benedictionem: quia et si benedicunt sanctis hoc non faciunt vero corde. et ideo

corũ benedictio eis vertitur in maledictionem. Uel sic maledicam benedictionibus vestris.i.quod a vobis benedicitur a me erit maledictum: quia benedicunt inique agẽtibus adulãturq3 peccantibus: dũmodo diuites sint. ¶ Predictis hereticis obuiat sanctus Clemẽs dicens. Sacerdotes ⁊ omnes ministri ecclesie.omis plebs episcopos suos diligere debent: ⁊ eorum preceptis obedire etiam si ipsi aliter quod absit agant: nisi in fide errauerint. Item obuiat eis Eusebius papa dicens.oues que suo pastori cõmisse sunt nec reprehendere nisi a fide exorbitauerit: nec vllatenus accusare possunt: qꝛ facta pastoris oris gladio ferienda non sunt. Itẽ obuiat eis beatus Bernardus qui loquens de reuerentia erga prelatos.sic inquit. Nõ sufficit exterius obtemperare p̃latis: nisi interius aliquid sublimiter sentiamꝰ de eis. Et si enim a deo indigna alicuius prelati vita cõperitur: vt nihil omnino excusationis nihil dissimulationis admittat.ꝑpter eũ tamen a quo omnis potestas est excelsuȝ eũ reputare debemus nõ ꝓprijs persone mẽtis: sed ordinationi diuine ⁊ dignitati deferentes. Ideo dissimulemus interim de magnis ecclesiarum prelatis.sic enĩ faciendum est. ⁊ sic placet illis: vt euadant humana iudicia: vt tandem incidant in iudiciũ quod in eis qui presunt fiet. Sapientie.vi. Iudicium durissimũ fiet his qui presunt. ¶ Itẽ auctoritatibus sanctorum probat̃ ꝙ omnes sacerdotes habent ligandi et soluendi potestatem. ⁊ primo Hieronymus hoc testatur super illum locũ euãgelij Matth.xvi.vbi dominus ait petro. tibi dabo claues regni celorum ⁊c. habent inquit potestatem iudicandi ⁊ alij apostoli habent et omnis ecclesia in episcopis: et in presbyteris. Sed sanctus petrus eaȝ specialiter accepit: vt omnes intelligant quicũq3 ab vnitate fidei: et a societate ecclesie se separauerint: nec a peccatis solui: nec celum posse ingredi. Item secundo ꝙ sacerdos etiaȝ si malus sit: gratiam tamen transfundat pro sue dignitatis officio. Augustinus ostendit dicens. dictũ est a dño in numeris ad Moysen ⁊ Aaron sacerdotes vos ponite nomen super filios israel ego dominus benedicam eis: vt gratie traditio pro ministerijs ordinate trãsfundatur hominibus: nec voluntas sacerdotis obesse vel prodesse possit: sed meritum benedictionem poscentis. Item tertio. Augusti.in libro de corpore christi obuiat predictis hereticis qui dicunt sacramẽtum altaris solum confici a bono sacerdote dicens. Intra catholicã ecclesiam in ministerio corporis et sanguinis domini nihil a bono maius: nihil a malo minus perficitur sacerdote: quia non in merito consecrantis: sed in verbo efficit̃ creatoris et in virtute spũssancti. quãta autem sit dignitas sacerdotis et ordinis hinc aduertimus. dicit enĩ Augusti.in libro questionum veteris ⁊ noui testamenti dictum est de nequissimo caypha inter cetera:

hoc autē a seipso non dixit: sed cū esset pontifex anni illius, pphetauit. Joh. xi. per hoc ostendit spiritum gratiarum non personā sequi digni vel indigni, sed ordinem traditionis: vt quis aliquis boni meriti sit non tamen possit benedicere nisi fuerit ordinatus: vt officium ministerium exhibeat. Dei autem est effectū tribuere benedictiōis.

¶ De heresi eorum qui dicūt q nō officium et ordo: sed meritum bone vite habet potestatem ligādi et soluendi consecrandi et benedicendi.

Nona heresis est eorūdem q nō officium et ordo: sꝫ meritum bone vite habet potestatem ligādi, soluendi, consecrandi, et benedicendi. Est ergo eorum conclusio q magis operatur meritum ad consecrandum vel benedicendum: vel ad ligandum vel ad soluendum q̄ ordo vel officium. Unde ipsi quis ordinati non sint: quia se iustos esse fingunt et merita apostolorum habere presumunt benedicere mō sacerdotali. dicunt etiam se posse cōsecrare, ligare, et soluere: q: meritū dat potestatem non officiū. Et idō quia se dicunt apostolorū vicarios per merita dicunt se habere eorū officia. in quo maxime contra ecclesiam nauigant: et se hereticos esse demonstrant. ¶ Istum autem errorem volunt munire auctoritate Eficij. qui ait: sacerdotes non propria auctoritate benedicunt, sed quia christi figuram gerunt, et propter eum qui in ipsis est benedictionis plenitudinem tribuunt: nec solum is qui sacerdotium sortitus est, sed quicunq christum in seipso habet et eius figuram gerit per conuersationem bonam sicut moyses ydoneus est: vt benedictionē prestet. Ecce hic habes q non solum sacerdos, sed omnis cum quo christus inhabitat: benedictionem prestet. ¶ Solutio predictorū est sm Alanum in libro suo de hereticis q sacerdotes in quibus christus habitat plenitudinē benedictionis tribuere dicuntur. Predictis ergo respondentes dicimus q alia est benedictio: que congruit solis sacerdotibus. Alia que ab omnibus bonis communiter exigetur. denicq illi sacerdotes in quibus christus inhabitat benedictionis plenitudinem tribuere dicuntur. non quia illi soli, sed illi soli licite et digne id agant: nec subditos mala vita sacerdotis ledit: si bona faciunt que ille dicit. Unde Gregorius papa. Multi dum plus vitam sacerdotum q̄ suam discutiunt in erroris foueam dilabuntur: minus considerantes: q non eos vita sacerdotum ledet si humiliter bonis sacerdotum admonitionibus aurem accommodarent.

¶ De heresi eorum qui dicunt q non est vera indulgentia vel relaxatio episcopi in consecratione ecclesie vel alias indulgentias dādo.

Ecima here sis est eorūdē φ nō est vera indulgentia epi vel relaxatio in consecratiōe ecclesie vel alias indulgentias cō cedendo φ sic nitūtur ꝓbare. Iste tenetur ad satisfactionem triuꝫ annorum. vnus eps in vnius ecclesie dedicatione relaxat tertiam partē Eadem ratione alius tertius et reliquus tertiam partem: quia tantā potestatem relaxandi habent secūdus ꝛ tertius quātū primus: quod si ita est pro tribus obolis relaxabitur pena triennis. Preterea indiscreta videtur ista relaxatio: nec equa satisfactionis compensatio si pro vno obolo vel nūmo relaxatur vnius anni satisfactio. ¶ Solutio ad premissa φ eps relaxat in absolutionibus penam purgatoriā non temporalem. ¶ Ad argumentū dicitur φ ille cui iniungitur satisfactio aut habet charitatem aut non si charitatem non habet nihil ei ab epo relaxatur. Si vero in charitate est hoc dictat ei charitas: vt penitentiam sibi iniunctam perficiat nec palpet seipsum corporalem declinans penam quin agat penitentiam sibi iniūctam si potest: qꝛ ipsa charitas reddit ipsum paratū: vt non solum illam: verūetiam vt maiorem compleret si ei iniuncta fuisset. talis si illud adimpleret ꝓ quo facta est relaxatio ab epo non relaxande pene intentione. sed ꝛ charitatis feruore ꝛ decedit ante pactā penitentiam remittetur ei tantū de pena purgatoria φtum in hoc presenti seculo relaxauit episcopus. Dicimus etiam φ licet cōmutari penā corporalē in penā pecuniariam q̄ in plerisqꝫ longe grauior ē corporali: nec isti qui ex charitate accedit fit cōmutatio pene φtum ad ipsum: qꝛ non hac intentione facit illud pro qua fit relaxatio vt relaxetur ab iniuncta penitentia: sed solo ītuitu charitatis nec vult vt relaxetur: sed propositū habet perficiendi penitentiam si concesserit ei vitā: quia ergo habet ꝓpositum perficiendi penitētiam ꝛ in ipsa non remanet quin perficiat si ante peractā penitentiā decedat. Et ipse eps hac intentiōe relaxat in purgatorio aliquid de penitentia relaxetur isti si morte preuētus fuerit tn̄ de pena purgatorij relaxabitur φtum in hoc seculo de pena tēporali relaxatū esse videbat.

¶ De heresi eorū qui dicūt φ orationes ꝛ suffragia pro mortuis ab existētibus in peccato mortali nō proficiunt.

Undecima here sis est φ orationes vel suffragia pro mortuis ab existentibus in mortali factis non proficiūt mortuis quod sic ꝓbare nitūtur. Quomodo eni pōt ꝓdesse aliis cū non pōt prodesse sibi. Oratio q̄ fit in orantis perniciem quomodo in alteri⁹ salutem erit. Iteꝫ. iij. q. vij. in grauioribus dicitur sic. Cū is qui displicet ad intercedendum mittitur animus irati iudicis ad deteriora

puocatur. Item qui indeuote orat iudicium sibi postulat. Sed qui sibi in oratione postulat iudiciū quō alij in oratione postulat remedium. Itē oratio eius fit in peccato quō ergo fit pro salute aliquorum. Itē qui meref offensam apud deū quia orat: quō p alio orat. peccatori em̄ dixit deus. ps. xlix. quare tu enarras iusticias meas et assumis testamētū meū per os tuum. s. pollutum. ¶ Ratiōibus idē pbare conantur sic. Sacerdos ī mortali existēs dū celebrat diuina orat oratio illa que actio est mala est. ac meretur sibi penā eternā ergo eadem non meretur alij pene relaxationē: nulla em̄ actione pōt quis mereri bonū et malum. Item dicit auctoritas de cohabi. cle. et mulierū vl'a duxit. q illius sacerdotis missa audiēda non est de quo indubitanter constat q habeat cōcubinā. Alia etiā clamat auctoritas. q ille qui ī mortali peccato ē nec in ecclesia orare nec psalmos debet dicere. ¶ Solutio oim predictorum et determinatio fm Alanū vbi supra est q oratio que fit ab ecclesia a quocūq proferaf pdest et mortuis et viuis: et sic ad p dicta facilis potest dari responsio. Uerū est q si is q ad intercedendū mittif deo per peccatum mortale displicet ex ipso q orare p̄sumit deterior fit diuina celebrando maxie si in notorio crimine fuerit q in eo peccat quod presumit q alijs occasio scandali fit. sed tamē quod orat in persona ecclesie dicens oremus ipsum significatum orationis siue ipsa significatio prodest alijs non ex virtute ipsius orantis s3 ex virtute ecclesie ad hoc orationem institueñtis vt psit viuis vel mortuis. Peccat ergo qui in peccato mortali existens p̄sumit celebrare: prodest tñ oratio quantum ad sui significationem nō quantū ad actionē orātis ¶ Sciēdū tñ q duplex est deuotio. Est deuotio nature et deuotio gratie. Deuotio nature est quando quis ex naturali pietate orat et ex quadā humilitate q̄uis sit in peccato. peccat enim sub deo quia dolet se esse in peccato talis si orat ex eo q orat non peccat q non indeuote orat quantū ad deuotionē nature: huiusmodi oratio ipsi orāti nō obest et illi pro quo erat quantū ad virtute3 orationis pdest. Deuotio gratie est quando aliquis ex charitate orat: sensus ergo est q qui indeuote orat. i. sine deuotione nature vel gratie iudiciu3 sibi postulat idem peccat: ille autē qui peccato notorio laborat et prebet alijs scādalum oratio fit ei in peccatum nō alijs pro quibus orat. Actio inq̄ orantis nō est virtus orationis sic ergo meretur offensam apud deu3 actione praua. apud deū tamē per orat virtus orationis p alio. ¶ Cu3 autem dicitur peccatori dixit deus et c. peccator dicitur ille qui gloriaf cū malefecerit qui laborat ī publico crimine vel qui conuictus vel confessus est in iure: talis enim nō peccat sub deo sed in deu3. talis si in publico in ecclia orat vel p̄dicat vel psalmos cātat et vt dictū est si ille cui9 crimen notoriū est diuina celebrat quātū in se ē peccat: virt9

tamē orationis alios adiuuat. Si vero hereticus ab ecclesia diuisus pro aliis orat iam nō orat in persona ecclesie: ⁊ ideo nec ipsi nec aliis ꝓdest oratio. Et ꝑdictis pꝫ ꝙ peccatoris oratio qua orat mala ē nec ei nec aliis prodest. Sed ipsa significatio orationis q̄ ad hoc instituta est in ecclesia dei vt aliis ꝓsit et sic aliis ꝓdest vt non est mala sed bona. ¶ Quod autem dicitur ꝙ illius sacerdotis missa nō est audiēda de quo indubitanter constat ꝙ habeat cōcubinā intelligendū est de sacerdote qui conuictus vel cōfessus est in iure cuius missa nō est audienda non eo ꝙ mala sit sꝫ hoc faciendum est in verecundiaꝫ vel confusionem sacerdotis vt sacerdos peccatū suū recognoscat ⁊ peniteat. ¶ Quod auteꝫ oratiōes ab ecclesia constitute ꝓsint cum in ecclesia ꝓferuntur siue a bono siue a malo rationibus probatur sic. Si merita ministroꝝ non augent vel minuunt vim sacramentorum videtur ꝙ nec vim orationis sed hoc patet quia vis baptismi non augetur vel minuitur a quocūq; detur vel vis eucharistie vel alterius sacramenti a simili nec vires orationū ecclesiasticarū habent in se quādam virtutem sacramentalem puta si merita ministrorum augerent vim orationum vel minuerent vnitas ecclesie nō staret immo scisma fieret. quia quidaꝫ sequerentur sacerdotem quem crederent meliorē et fugerent deteriorē ⁊ sic quidam sequerentur vnū quidā aliū. Paulus contra illos qui gloriabanť de baptismis dicit vnū esse baptismū vnū esse qui baptizat. A simili enī nō debemus gloriari de orationibus aliquoꝝ. tanta enī est vis orationis ꝓlata ab vno quanta ab alio quantū ad ipsius orationis significationē non quātum ad ipsi⁹ orantis deuotionē. Una est enī vis orationis sed non vna deuotio orātis. Deuotio enī pōt esse efficatior quanto maior sed oratio quātuꝫ in se est non erit fructuosior verbis aūt inesse virtutem varie clamant scripture et diuine et humane. Nōne vis est in his verbis. Baptiso te in nomine patris et filii ⁊ spiritussancti amē. ⁊ in his. hoc est enī corpus meum. Et hic est enī calix ⁊c. Quare ergo ī ecclesiasticis orationibus non inerit vis si proferātur in persona ecclesie non quātuꝫ ad proferentem sed quantum ad instituentem.

¶ De heresi eoruꝫ qui negant purgatorium esse.

Duodecima heresis est eorum qui negāt purgatoriū esse dicentes. Unde dicūt ꝙ propter auariciam ecclesia ponit esse purgatorium post hanc vitam vt. s. pro animabus dentur elemosyne et oblationes et fiāt obsequia ⁊ talia. Cōtra hunc errorem procedeť tripliciter. primo auctoritate doctorum secūdo rationibus inquisitoꝝ. tertio auctoritatib⁹ sacre scripture. hoc modo ꝓcedit francisc⁹ de maronis di. xxiiii. q. x. vbi mouet questionē vtrū post hāc vitā sit necess

ariū pōere purgatoriū. ¶ Prio er
go auctoritate arguit Hiero. q̄ in
canone hec expresse dicit. ꝛ Augu.
Grego. etiam in epistola ad boni-
facium ꝛ in multis aliis locis. Re
spōdēt heretici ꝛ dicūt ꝙ isti docto
res fuerunt ex parte ecclie. ꝛ ideo
assentiētes eius auaricie cōforma
uerunt se cū ea. ¶ Ideo secūdo ali
qui inquisitores arguūt sic contra
eos. primo sic. Moriatur vnus ho
mo oino iustus et innocens. moria
tur etiam ali⁹ qui fuit semper pec
cator penituit tamē i fine quō erit
ꝙ ambo simul vadāt ad paradisuꝫ
nūquid innocēs debet statim euo-
lare ꝛ ille qui semper peccator an-
te ꝛ tūc penituit. sed pro peccatis
nullā penā sustinuit dꝫ post hāc vi
tam puniri Respondēt heretici ꝙ
nō sed ambo debent ire ad paradi
suꝫ sed ille qui ꝓ peccatis penam
non sustinuit diminuetur de gloria
¶ Secūdo arguūt inquisitores sic
Quia si purgatoriuꝫ nō est frustra
timemus peccata et abstinem⁹ qꝛ
possemus penitere in fine ꝛ sic euo
lare. Respōdent heretici ꝙ nō fru
stra timemus et abstinemus qꝛ vt
dictū est minus de gloria habetur.
¶ Tertio arguunt inq̄sitores sic.
nullum malum impunitum sed si
purgatorium nō esset non puniren
tur omnia peccata eoꝝ qui saluan
tur cum hic non puniantur qui i fi
ne penitent. Quarto ꝙ de⁹ aliquos
malos pūit in vita ista aliquos nō
Dicit francisc⁹ ꝙ ille rōnes nō cō-
uincūt sed sunt cōtra nos sicut cō-
tra illos. ¶ Ideo arguit aliter cō
tra ꝑdictos hereticos sic. aliq̄s nō
vult baptisari baptismo flaminis
vsq̄ ad mortē. ꝛ sic si abstineat vs
q̄ ad fineꝫ eque euolabit sicut alij
q̄ semꝑ bn̄ agūt. Rn̄dēt ꝙ tāta vir
tus ē in sacramēto pnīe ad delēdū
peccata sicut ē i sacramēto baptis
mi. Ex hoc arguitur cōtra eos sic
primo qꝛ si hoc esset veruꝫ aliquis
puniretur de veniali peccato eter-
naliter. ex multitudine enim pecca
torum venialium si nō punitur in
purgatorio sibi subducitur aliquis
gradus glie quo priuatur propter
peccata venialia et sic carentia il-
lius grad⁹ glorie qui sibi alias de
beretur cū sit perpetua erit pena il
lius peccatis venialibus correspō
dens. ¶ Secundo arguitur sic sup
pono ꝙ maior pena ꝛ maius malū
est priuatio visionis diuine ꝙ pēa
sensus sed tantū est in malo caren
tia visionis quantū est in bono vi
sio diuina. Tunc arguo sic. Quādo
cūq̄ mala sic cōparantur ꝙ vnum
ſm naturam excedit reliquū quicū
q̄ gradus mali excedētis excedit
totum aliud malū sed carentia vi-
sionis diuine ſm naturam excedit
in malo penā sensus ergo quicūq̄
gradus priuationis visionis diui-
ne excedit totā penā sensus infer-
ni. sic ergo ptꝫ ꝙ negato purgato-
rio aliq̄s puniref perpetuo de ve-
nialib⁹ in paradiso. ¶ Respōdēt
heretici ꝙ iste rōes sūt pħice ꝛ sub
tiles ꝛ apostolus dicit ad Colo. ij.
Nemo vos seducat ꝑ inanē phiaꝫ.
Ideo isti heretici petunt auctori-
tates sacri canōis. dicunt eīn ꝙ in
sacra scriptura nō inuenit ꝙ post
hanc vitaꝫ sit necessarium ponere

purgatorium. ¶ Ideo adduco con
tra eos auctoritates sacre scriptu-
re. Prima auctoritas est .ij. Mach.
xij. vbi dicitur ꝙ iudas ꝯsiderabat
ꝙ hi qui cū pietate dormitionē ac-
ceperant optimā haberēt repositā
gratiā; et obtulit pro eis .xij. milia
dragmas argenti. Ista autē obla-
tio non potuit esse pro his q̄ sunt i
inferno qꝛ ibi nulla est redemptio
nec ꝑ his qui sunt in paradiso qꝛ
redemptione non indigent. nec de
eis pōt dici illud quod sequitur. San-
cta ergo et salubris est cogitatio ꝑ
defunctis exorare vt a peccatis sol
uentur: qꝛ ibi peccata nō habēt er-
go fuit illa oblatio ꝑ his qui sunt
in purgatorio: ad illud argumētū
dicūt heretici ꝙ liber Macha. nō
est de canone. Cōtra accipio ergo
verbū xp̄i. math. xviij. Iratus dñs
tradidit seruū tortoribus quousq;
redderet vniuersum debitum. hoc
autē non potest intelligi in hac vi
ta nec in īferno qꝛ illi semper sunt
in debito: ergo h; intelligi de his
qui sunt in purgatorio. Secūda au
ctoritas euāgelij ē Math. v. Esto
consentiēs aduersario tuo etc. Et
sequitur Amen dico tibi non exies
inde donec reddas nouissimū qua-
drantē. Istud exire non intelligitur
de paradiso nec de inferno ergo de
purgatorio. Sed contra. istud do-
nec qn̄q; accipitur cum exclusione
actus sequētis: sicut Ge. viij. dicitur.
Coruus quem emisit noe nō reuer-
tebatur donec siccarentur aque su
per terrā: et tamen nunq̄ postea est
reuersus. et similiter de nr̄a domi-
na et sponso suo Joseph. Math. ij.
dicitur ꝙ nō cognouit eā donec pe
perit filium suū primogenitū: nec
et hoc sequitur ꝙ fuerit cognita
postea. Similiter ergo in predicta
auctoritate intelligendum est do-
nec reddas etc. sed nō faciēdo vim
de li donec: pro presenti arguo sic
qꝛ in predicta auctoritate saltim est
redditio debiti sed illi de inferno
nunq̄ reddūt debitū ergo lic; non
posset argui per li donec tn̄ potest
argui per redditionē debiti. ¶ Sz
ne hoc calumnietur adducā adhuc
septem auctoritates quarum prīa
est Math. xij. Quicunq; peccaue-
rit in filium remittetur ei: qui autē
peccauerit in spiritum sanctū non
remittetur ei nec in hoc seculo nec
in futuro: hic supponitur ꝙ remis-
sio fiat in futuro seculo non in īfer
no quia ibi nulla est redemptio. nō
in paradiso qui ibi nullus intrat
cum peccato: ergo hoc erit in pur-
gatorio alias non esset verū verbū
xp̄i. ¶ Secunda auctoritas ē Lu-
ce. xij. Seruus qui cognouit volū-
tatem domini sui et non fecerit ea;
plagis vapulabit multis: et ergo
alius paucis qui nec cognouit nec
fecit eam sed in inferno nō est mul
tum nec paucum sed infinitum er-
go hoc habet intelligi de purgato-
rio. ¶ Tertia auctoritas est aposto
li. i. Cor. iij. Si cuius opus arserit
detrimentum patietur ipse autem
saluus erit si tamen quasi per ignē
Certum est ꝙ non loquitur de igne
huius mundi nec de igne inferni
quia non saluat ergo loquitur de
igne purgatorij. ¶ Quarta aucto-
ritas est apostoli. i. Cor. xv. q̄ vult

pbare resurrectionē dicēs. si mortui non resurgunt vt quid baptizātur pro mortuis. supponit autem φ aliquis baptizatur pro mortuis aliquis ergo act? bonus pro mortuis exhibetur vel baptismus lachrymarum vel aliquid tale nullus autem debet exhibere aliquid tale p mortuis de paradiso nec de inferno. ergo talis actus debet exhiberi p mortuis ī purgatorio. ¶ Quinta auctoritas scribitur Actuum secundo Hunc deus suscitauit a mortuis in die tertia solutis doloribus inferni. Certum est autē φ xps nō soluit dolores inferni inferioris. nec limbi qui dicitur synus abrahe. qꝛ ibi erat magna cōsolatio sicut dicitur Luce. xvi. de lazaro existente in limbo ⁊ de diuite existēte in inferno. hic consolatur tu vero cruciaris: ergo hoc intelligitur de doloribus purgatorij. ¶ Sexta auctoritas scribitur Apoca. xv. vidi in dextera sedentis super thronum librū ⁊c. et nemo inuentus ē dign? aperire librum nec in celo. nec ī terra nec subtus terram. Ex hoc habetur φ aliqui credebantur digni in celo ⁊ in terra ⁊ subtus terram. sed non in inferno qꝛ ibi nulla dignitas ibi nullus est dignus. ergo in aliqua mansione subtus terrā que non est infernus ⁊ hec vocatur purgatorium. ¶ Septima auctoritas habetur ibidem. omnes cantabāt in celo ⁊ in terra ⁊ subtus terram hoc non pōt intelligi de existentibus in inferno qꝛ illi non cantant nec laudant deum sed sunt in sempiterna blasphemia. Ex istis auctoritatibus habet veritas determinata ab ecclesia catholica quod est dare purgatoriū ⁊ ptz falsum esse ecclesiam illud instituisse propter auaritiam. Quicunq ergo pertinaciter affirmauerit tenuerit vel dogmatizauerit φ post hanc vitā nō est dare purgatorium hereticus est dicendus quia militat cōtra sacrā scripturam et contra determinationem ecclesie. ¶ Et si queras et quo est dandum purgatorium in quo loco est situatū. Respondent doctores in. iiij. φ de lege cōi locus purgatorij est sub terra ⁊ est tertia mānsio inferni qꝛ infima vocatur infernus inferior vbi sunt dānati in culpa actuali qui patiuntur penā sensus et dāni. Secunda vocatur limbus qui est locus paruulorum non baptizatorum ⁊ isti sunt in culpa originali qui patiuntur penā dāni tm̄ q̄ est carentia visionis diuine. Tertia vocat purgatorium qui ē locus electorum non perfectorum qui sunt in gratia et in pena. Quarta vocatur synus abrahe vel limb? patrū in quo erant sancti patres ante aduentū xpi in gr̄a et consolatione. Sic ergo de cōi lege locus purgatorij est sub terra. De lege tm̄ speciali siue ex priuilegio sepe anime purgantur in locis alijs super terram sic narrat Grego. in libro dyalogorum de quodam epo qui apparuit in quodam balneo ⁊ ibi prestabat obsequiū ⁊ hoc erat sibi purgatoriū. ⁊ de anima cuiusdam que in glacie purgabatur quod potuit eē ex aliqua speciali causa. s. vel p cōfirmanda fide nostra de alia vita

Nota

m iij

vel vt anime illius subueniretur a fidelibus quibus apparet vel pro pter aliquid reuelandū vel ꝓpter aliquam viuentium edificationem De dispensatiōe ergo dei est ꝙ ani me purgantur in illis locis quib⁹ peccauerunt. De acerbitate ignis purgatoꝛij et quomodo punit ani mas ⁊ an per demones vel seipso doctores latissime loquūtur ī quar to ideo pretereo.

¶ De heresi eoꝛū qui negant aliā vitam post separationem anime a corpoꝛe.

Ertiadecia heresis est eoꝝ qui negāt aliam vitam ⁊ imoꝛtalitatē ani me ⁊ resurrectionē Negata enī anime immoꝛtalitate ꝯsequenter negant aliaꝫ vitā foꝛe ⁊ resurrectionem huiusmodi opi nionis fuerūt quidam phi vocati epicurei. isti enim dixerunt ꝙ moꝛ tuo homine perit aīa ⁊ ꝙ nihil sub stantie eius remanebat. opinioneꝫ istoꝛum introducit Seneca trage dia. vi. vbi introducit choꝝ. Quod si queratur vbi aīe defunctoꝝ sūt dicit ꝙ vbi sunt res que nate non sunt vult dicere ꝙ sicut illud quod natū nō est non hꝫ esse. nec aliquaꝫ substantiā: sic eodē modo dicet̄ de aīabus defunctoꝛum ⁊ dicit ꝙ di cunt isti ꝙ illud quod cōiter dicit̄ ꝙ est infernus quoqꝫ ibi puniuntur mali ꝙ sunt vani rumoꝛes similes somnio quod facit hominem sollici tum meditatione propter aliquod malum quod somniauit et cum ex citatur nihil inuenit de quo timeat Ita dicere ꝙ est infernus et ꝙ ibi puniūtur mali istud ponit timoꝛeꝫ ⁊ pauoꝛem ⁊ dicebant isti ꝙ nihil hoꝛum erat. hāc opinionem intro ducit Salamō Eccl. iij. c. pꝛope fi nem. vbi dicitur ꝙ erat opinio ali quoꝛum ꝙ vnus et idem esset finis et moꝛs siue interitus hominum et iumentoꝛum et equa vtriusqꝫ cōdi tio ⁊ ita isti. ſm hoc nō credebant immoꝛtalitatē anime. nec aliaꝫ vi taꝫ. ex quo dicebāt equalē esse finē ⁊ moꝛtem hominum ⁊ iumentoꝛuꝫ Et sicut spiritus siue anima bestia rum tendit in nihil sic spiritus ho minis quod nullus credere debet hoc de mente Salomonis fuisse si cut notat Nicolaus de lyra ⁊ appa ret manifeste in fine dicti libri ses Ecclesiastes. xij. vbi dicit ꝙ cūcta q̄ fiūt adducet deus in iudiciū pro omni errato siue bonū siue malum sit. quod esse nō posset nisi aīa esset immoꝛtalis. Et expressius ꝙ nō ex persona sua sed impioꝝ dicit pꝫ p hoc qd̄ in fi. li. eo. ca. quasi determi nādo subiūgit donec reuertat̄ pul uis ī terrā suaꝫ vñ erat et spūs re deat ad illum qui dedit illum. ⁊ da to ꝙ illud esset de mente Salomo nis. s. vnum esse interitum homi nis ⁊ iumenti referendū est ad spi ritū philosophoꝝ nō ad spiritū ra tionalem. Est enim in homine du plex spiritus. scilicet spiritus ra tionalis et incoꝛpoꝛeus. qui non perit cum coꝛpoꝛe. Alius qui dici tur phicus seu naturalis quo me diante anima rationalis vnitur coꝛpoꝛi et ille coꝛpoꝛeus est subti

rior aere minus subtilis igne quo mediante fit sensus ꝛ imaginatio: et iste perit cū corpore talis spūs est in corpore bruti animantis et il lud vegetat ꝛ corpore pereūte pe rit ꝛ ſm hoc ait Salomō: ꝙ vnus est interitus hoīs ꝛ iumēti ꝗtū ad corpus ꝛ spiritū phisicū. ¶ Illius etiā predicte dānate opiniōis fue runt illi ex quorū persona dicitur. Sapiē.ij. et nihilo nati sumus et post hoc erimus tanꝗ si non fueri mus. Huius puerse ꝛ dānante opi nionis fuerūt saducei: qui qꝛ crede bant ꝙ aīe nō erāt immortales ne gauerūt resurrectionē. sicut patet Act.xxiij. Hec etiā dānata opinio istis tēporibus etiā in multis ma lis xpianis inuenit regnare: quia ad hoc vigilāter intēdit dyabolus Unde dicit albinus in sua dicta ꝙ dyabolus querendo omnes alios modos quibus possit hominē ad dānationē deducere. Inuenit spe cialiter vnum subtilissimū ꝑ quem si potest homini nocere paucū vel multū per hoc ipsum prosternit et leuiter ad dānationem deducit. et est iste ꝙ vulnerat hominem in oc culto vere credulitatis ꝛ facit eū dubitare in veritate fidei catholi ce et specialiter iuxta posse suum laborat ꝙ faciat eum dubitare ꝙ non sit altera vita: nisi hec. ꝛ ꝙ de beat fieri resurrectio mortuorum: quia si hoc facit eum credere vel in hoc dubitare: statim homo sic dece ptus dimittit se cadere ī omne pec catum. et elongatur ab omni virtu te et perdit omnē timorem ꝛ amo rem dei ꝛ viuit desperatus qui per didit totā fidē ꝛ spem dei: ꝛ singu lariter anhelat dyabolus viribus suis ad decipiendū: per hanc viā oēs homies qui sunt magis pctō res: ꝛ specialiter supbos: ꝛ pōpo sos: ꝛ nimiū amatores diuitiarum mūdi. ꝛ deliciarū carnaliū: ꝛ tenet hunc modū: qꝛ primo ponit ante oculos eorum magna crimina que fecerunt ꝛ magnas penas que ſm sanctas scripturas ꝓpter illa sunt eis preparate: et cum illi miseri: hoc considerant ponit eos in des perationem dicens eis ꝙ ſm hoc damnati erunt quādo morientur: ꝛ tenendo eos in tali cognitione. dicit eis postmodum quasi dās ali quam consolationem ꝙ non time ant: immo ꝙ fortificentur ꝛ leten tur ꝛ habeāt bonū cor: ꝛ dent sibi bonū tempus: ꝛ ꝙ faciāt quicquid eis placuerit: quia nunꝗ deus re suscitabit eos nec iudicabit: quia nō est altera vita nisi hec presens Et hinc inoleuit illud erroneū ꝓ uerbium qđ in nostra lingua dici tur En este munde non me veas malpasar. e. en el otro non me ve ras penar. Et adhuc dicit eis ꝙ non est aliquis deus: ꝛ ꝙ nostra mors ꝛ natiuitas est sicut bestia rum: quia sicut bestie nascuntur et moriūtur: ita erit de nobis ꝛ dicit predict⁹ doctor ꝙ specialiter dya bolus mouet ꝛ auget hanc tenta tionem tempore mortis: quia vi det ꝙ ille passus est valde strict⁹: et periculosus: ꝛ ꝙ ducit secū ma gnū pauorē: ꝛ propterea poterit citius prosternere ꝛ decipere ho minē nisi timet a deo ꝓpter bona

merita q̄ ante fecit: quia illa procu curant homini tēpore illo succursum ⁊ ꝓpter hoc dicit ꝙ ordinauit sancta mater ecclia ꝙ xp̄ianis in hora mortis dicatur. Credo in deum qḋ est fundamentū nostre fidei catholice: ⁊ qḋ faciāt cū omni deuotione confessionem fidei: ⁊ ꝙ reducatur eis ad memoriaȝ passio ⁊ mors saluatoris iesu xp̄i et qua prouenit electis perseuerantia in fide ⁊ deinde in fine vite preciosa ⁊ sancta mors ante eum. hec ille. ¶ Ex ṗdictis patet vnde habuerunt predicti heretici occasionem errādi: ⁊ qūo dyabolꝰ inter cetera vigilāter laborat vt miſos hoīes deducat ad credendū ꝙ non est altera vita. ¶ Improbatur aūt predictus error quadrupliciter. Primo per dicta gentiliū philosophorū. Secūdo rationibus doctorum catholicorum. Tertio auctoritatibus sacre scripture. Quarto splēdore miraculorū. ¶ Circa primuȝ notandū ꝙ post illud genus philosophoruȝ de quibus dictum est in principio huius capituli fuerunt duo genera aliorū philosophoruȝ quorū primi vocati fuerūt paripatetici quorum dux ⁊ magister fuit Aristoteles qui. xvi. de animabus ca. iiii. dicit sic. intellectus solus ē ab extrinseco ⁊ solus habet esse diuinū. Item in secūdo de anima dicit. ꝙ anima intellectiua est alterū genꝰ ab aīa vegetatiua: ⁊ sensitiua ⁊ ꝙ ipsam solam contingit separari a corpore tanꝙ perpetuuȝ a corruptibili. Iteȝ in libro de pomo dicit ve anime peccatrici que non habet locum redeundi ad suū creatorē: quia turpia eius opera impediūt ascensum eius ad deuȝ. ¶ Alii philosophi fuerunt vocati stoyci. quoruȝ dux ⁊ magister fuit plato qui plus ꝙ aliquis aliꝰ ph̄s affirmauit immortalitatē aīe. Vnde in li. tymei. c. iiii. ⁊. v. inter multa erronea que de aīa dicit hoc vnuȝ verum infert ꝙ anima est immortalis: ꝙ si vincit passiones: vel si ab eis vincat̄ premiabitur: vel punietur post mortē. Vnde ponit ꝙ si anima existens in corpore viri vincatur a passionibus corporis post separationem a corpore viri in corpus muliebre mittetur: ⁊ si se ibidē male habuerit in corpus pecoris post mortem in penā. Et ſm ꝙ male vel deterius se habuerit in deterius pecus vertetur. Finaliter tn̄ omnes redibūt ad generalē innocentiā ⁊ dignitatē cū fuerit p penas satꝫ expiate. Affirmauit etiā immortalitatem anime: et ꝙ aīe virtuosoruȝ ⁊ bonorum debebāt premiari alio mundo: ⁊ aīe malorū puniri: vt patet in disputatione socratis ⁊ suorū discipulorum quam introducit in phedrone vbi per modum dyalogi multis coniecturis probat anime hominis imortalitatem: ⁊ dato ꝙ taliter non accedat ad veritatem nostre fidei: est tamen mirabile ꝙ homo philosophus sine fide solūmodo per rationē ⁊ lumen naturalis intelligentie veniret in tam altam cognitionem: ⁊ forte causa huius potuit esse: quia sicut dicit Hiero. in epistola ad paulinuȝ que pōnit

in prologo biblie. Plato descēdit in egyptū vt videret libros legis ꝛ pphetarū: quos vidit ꝛ potuit esse ꝙ informatus in sacra scriptura per hieremiā pphetā cum. s. in egyptū descendit: vt ponit leonardus Arctinus in prologo libri platonis qui ītitulatur phedron fuit inductus ad loquendū de aīa magis vere ꝛ catholice ꝙ aliquis alius phus. ¶ Item pitagoras hoc idez asserit vt ponit Ouidius. xv. methamorphoseos. vbi dicit morte carent aīe semperqꝫ priora relicta: sic de nouis domibus viuunt: habitantqꝫ recepte: sed melius dicit ī versibus aureis: sicut allegat calsidius in cōmentum super thymeum platonis: vbi dicit. corpore dissposito: tamen libet ad etherap ergens: euadēs hominē fact⁹ deus ethereis alter. ¶ Item mercurius trimegistus ad exclepā ppe principiū dicit. O exclepa oīs aīa humana immortalis ē: sed nō vniformiter cuncte: sed alio ꝛ alio modo: ꝛ infra post mediū libri cū fuerit aīe a corpore facta discessio: tunc examen meritiqꝫ eius arbitrium transiet in summam detinens potestatem. Isqꝫ cū eam piā iusticiamqꝫ peruiderit in sibi competentibus locis manere permittit. Si delictorum ipsam maculis viciisqꝫ obligatam viderit: desup ad yma deturbās p telis aeris: ignis: ꝛ aque sepe discordātibus tradit: ꝛ sic inter celum ꝛ terram mūdanis fructibus in diuersis semp eterni penis agitata reptabitur: vt in hoc aīe obsit eternitas ꝙ sit in mortali sententia eterno supplitio subiugata: hec ille ¶ Aliq etiā dicunt quorū opinionē introducit macrobius sup somnuz scipionis ꝙ vnus qui vocabatur feres pamphilus: de quo loquitur Ualerius libro primo in titulo miraculoruz: q̄ dicit ꝙ fuit mortuus in quodā ꝓlio ꝛ ꝙ stetit mortuus p decē dies sepata aīa a corpore: ꝛ ꝙ postmodū resurrexit ꝛ reuelauit multa alterius mundi specialiter de imortalitate aīarū ꝛ ꝙ ab isto hoīe resuscitato habuit plato fundamentū ꝛ doctrinā quam introduxit in phedrone. Item in secundo libro sup somniū scipionis macrobius dicit. aīa autem qui verus homo ē ab omni conditione mortalitatis aliena est a deo: vt ad mutationez dei mundum regētis regat: ꝛ ipsa corpus dū a se animatur etiā in eodem dicit: ꝛ hec sit presentis temporis consummatio: vt anima nō solum immortalem: sed deum esse clarescat. ¶ Huius etiam opinionis fuit Tullius qui fm ꝙ dicit dictus Macrobius vltimum opus scripsit predictum somnium scipionis vbi introducit scipionem afianum ꝛ alios magnos ꝛ virtuosos viros iungendo. ꝙ apparuerunt post mortē ꝛ dixerunt de premiis animarum hominum virtuosorum que habent in celo ꝛ de penis quas mali patiuntur. Item in rethoricis Tullius ait: probabile quidem videtur sapientibus penas esse paratas apud inferos: ergo anime post mortem sunt superstites. In amphorismis etiam de

essentia summe bonitatis legitur: quia anima est in orizonte eternitatis. i. in termino perpetuitatis: quod est perpetuitas in aia: ita q̄ finitur in aia. i. non ptendit vltra animā: sed est supra tp̄s: tēpus vocatur hic mora habēs principiū et finē et si aia habebat principiū nō habebit finē. Hāc etiā opinionē introducit Uirgilius in. vi. libro eneydorum vbi scribit quō eneas venit ad cāpos elysius qui sūt cāpi paradisi q̄ inuenit ibi anchisen patrem suū et alios maiores et antecessores. Item etiam de aia turni loquēs ait in. xij. vitaq3 cum gemitu fugit indignata sub vmbras id est anima turni recedens a corpore: cum indignatione descendit ad inferos: hinc instituauit virgilius animā esse superstitē post mortē. Huius etiā opinionis fuit Seneca in epl'is vbi dicit mors quā pertimescimus et recusamus intromittit vitā non eripit veniet iterū qui nos in lucē reparet dies Huius opinionis fuerunt omnes philosophi qui dicti sunt stoyci que opinio est in magnam confirmationem nostre sacre fidei et in maximam confusionem non credentium et hereticorum: q2 si dicti philosophi ducti solum ratione et lumine naturali crediderunt et cognouerunt anime immortalitatē: et q̄ post mortem hominum anime bonorum premiantur in gloria: et anime malorum affliguntur in pena sine fine: multomagis hoc credere et affirmare debent christiani qui vltra ratiōnem et lumen naturalis intelligentie sunt informati lege dei quā dedit et publicauit p moysen et alios sctōs pphetas et p doctrinā noue legis quā nostre saluator de' et homo per seipm psonaliter predicauit et ostendit. ¶ Sed quia auctoritas in diuersum potest flecti sensum. Ideo secūdo improbatur predictus error rationibus doctorū catholicorum. Primo sic omnis corruptio causatur ex contrarietate: sed nihil est q̄ substantie anime contrarietur. ergo non potest a'a corrumpi. Cōfirmat' primo sic q̄cquid corrūpit aut corrūpit ex dissonātia priū vt corpus: aut ex fluxu materie: vt ppietas. Omnis enim proprietas in se immutabilis est: quod aūt desinit eē ex fluxu materie in q̄ ē hz. Uñ boeti' i plogo sup arismetricā ait. Sapientia est speculatio eorū q̄ sm sui immutabilitatē sortiuntur substantiam et proprietatem: aia autē non est substātia corporalis: ergo ex dissonantia partium corrumpi non potest: quia simplex est proprietas autem non est sine forma: quia substantia est: et ita ex fluxu materiei corrumpi non potest: quia in materia nō est: ergo incorruptibilis est. q̄ autē incorporea sit patet: quia hoc genus subalternū spiritus sub se cōtinet has species animam et angelum. ergo aut angelus incorporeus non est: vel anima incorporea est. Secūdo cōfirmatur: quia corruptio non fit in entibus nisi ratione appetitus. ergo vbi appetitus est q̄etatus vltra nihil appetit. Sed materia p

animã rationalem vltimate quietatur: quia nullam nobilioreẽ habere potest. ¶ Secundo arguitur ex diuina bonitate sic. Cum deus sit omnibus bonus: maxime tamen bonus est amicis suis: sed amico proprium est conuiuere. viij. Ethicorum. Et amicus saluet amici vitam si potest: ergo faciet ꝙ anima viuat post separationem a corpore. ¶ Tertio arguit̃ ex diuina causalitate. Omnis causa quãto plus intẽdit ad esse alicuius: tãto plus intendit ad eius conseruationem: sed esse anime rationalis plus intenditur quãtum ad esse ꝙ̃ forma solis: quia nobilius ẽ esse eius cũ sit spiritualis: ⁊ spiritualia corporalibus preferuntur: vt dicit Augustinus nono de trinitate: cum ergo sol sit incorruptibilis multo ergo fortius anima erit incorruptibilis ⁊ immortalis. ¶ Quarto arguitur ex magnitudine diuine potentie probando necessitatem alterius vite per resurrectionem sic. Uidemus enim ꝙ natura reducit per vnum granum seminis arborem vel herbam sui generis verũ tamen non reducit eandem herbã vel arborem numero: sed alteram similem. Et similiter in generatione naturali hominum bestiarum: ⁊ auium: quia naturaliter exit homo ab homine. ⁊ femina per generationem: ⁊ sic de auibus ⁊ bestiis sed non redit idem homo numero nec eadem bestia: sed alter homo: et altera bestia. Unde si natura haberet tam magnum posse ꝙ illum eundem hominem numero: ⁊ eandem numero bestiam ⁊ arborem que deficit ⁊ moritur posset reducere viuum: maiorem potestatem haberet ꝙ̃ habet. Et ideo si deus non resuscitaret illum eundem hominẽ numero qui moritur nõ ostẽderet ꝙ suum posse esset maius ꝙ̃ posse nature. Cum ergo posse suũ incomparabiliter maius sit ꝙ̃ posse nature. Si nõ faceret illud per quod suum posse ostẽdatur maius ꝙ̃ posse nature cõtrariatur sue potestati ⁊ perfectioni: quod est incõueniens. Ex quo manifeste patet ꝙ erit resurrectio ⁊ altera vita: et ꝙ idem corpus numero resurget ad manifestandũ ꝙ maius est posse dei ꝙ̃ nature. ¶ Quinto arguit̃ ex diuina sapientia: quia perfectus opus arguit maiorẽ sapientiam in magistro qui illud fecit. Unde si deus creauit hominem ea intẽtione vt resurgat ⁊ duret sine fine hoc videtur nobilius ꝙ̃ si illuz creasset ea intẽtione: vt nõ resurgeret ⁊ nõ duraret sine fine. et vbi est nobilior intentio et nobilior respectus ostenditur excellentius opus: ⁊ ex operis excellentia maioritate ⁊ nobilitate ostenditur excellentior: ⁊ nobilior sapientia in magistro. Necesse est ergo resurrectionem fieri: ⁊ aliam vitam dare: vt diuina sapientia excellentissima cognoscatur. ¶ Sexto arguitur ex amabilitate eternitatis dei necesse est homini charitatem habere: hoc est deum amare: quia deus est eternaliter amabilis. Unde si homo resurgat ⁊ ex diuine eternitatis influẽtia hõ sit ꝑpetuo du

rabilis in glia amabilior erit eternitas diuina φ si homo non resurgeret: sed finiret in morte. Ad ostēdendum ergo concordiaʒ inter diu rationem dei ⁊ hominis et amoris excellentiam fiet resurrectio que si non fieret non ostenderetur. ¶ Septimo arguitur ex diuine iusticie equitate. Justicia enim dei requirit φ omnibus reddatur ſm merita ⁊ demerita: alis non esset iustus. Cum ergo hoc non fiat in vita presenti cum mali videantur florere. Job. xxi. ducūt in bonis dies suos. boni vero tribulantur. ergo fiet in vita alia quod esse non potest: nisi anima sit immortalis ⁊ nisi fiat resurrectio. tunc enim illa res que bonum vel malum fecit in hoc mūdo per diuinam iusticiam premiabit vel punietur. ¶ Octauo arguit ex eternitate diuine iusticie: sic poterit deus eternaliter iudicare hominem. si homo posset esse sine initio sicut poterat eum iudicare eternaliter: si homo esset sine fine. vnde si resurrectio nō esset significaretur φ si creatura posset esse sine initio. φ deus non posset sua iusticia eternaliter homine vti. vt ergo detur intelligi φ deus poterat eternaliter vti sine initio in homie si homo posset esse eternaliter sine initio. Sapiētia diuina ordinauit φ fiat resurrectio: ⁊ φ iusticia diuina sit potens conseruare humanum corpus sine fine dato φ semper sit in tormentis: vt iusticia vtatur in eo. ¶ Nono arguitur ex naturali appetitu hominis sic. impossibile est appetitum naturalem esse frustra sed homo naturaliter appetit perpetuo manere: qd ptʒ ex eo φ esse est quod ab omnib⁹ appetitur. homo enim per intellectum appetit esse no. solum vt nunc sicut bruta animalia: sed simpliciter consequitur. ergo homo perpetuitatem ſm aiam qua esse simpliciter: ⁊ ſm omne tempus apprehēdit. ¶ Decimo arguit ex capacitate anime: quia anima capax est beatitudinis. De⁹ autē. vt ait Augu. ingenti libertate implet omnes creaturas ſm capacitatem earū. ergo cōfert anime beatitudinem. ad beatitudinē autē spectat vita perpetua. ergo necesse est alteram vitam ponere ⁊ aiaʒ esse immortalem. ¶ Undecimo arguitur ex hominis timore. quia si anima moreretur cum corpore. homo nō plus timeretur mortuus φ lupus vel canis mortuus. cum ergo experiamur singularem timorē in hoie mortuo: quē nō experimur in ceteris animalibus mortuis. ergo necesse est dicere. φ relinquitur aliquid viuens post mortem hoīs qd timetur. ¶ Duodecimo arguit sic. deus fecit aiam ad ymaginē ⁊ similitudinē suā: sed deus est imortalis. ergo ⁊ aia. Et licet nō posset forsitan ratione naturali demōstratiue probari. sicut satis ptʒ per debilitatē rationū. quo ad hoc tum a sanctis φ a phis adductarū. Summe tn̄ conuenit hoc credere sicut multa alia sunt vera: que pbare demonstratiue nescimus sicut alterū istorū procerto est verum. mundus incepit esse: vel mundus non incepit esse: tamen nullum istorum de-

mõstratiue probari potest ſm Aristotelem.iiij.topicorũ. Unde cõmuniter dicitur de quodam religioso ꝙ redarguit quẽdam pħm ex eo ꝙ negauit aĩam esse immortalẽ. Quero inqͭ a te pħe ait ille religiosus. aut anima est mortalis aut immortalis. si est mortalis nullũ incõmodum infligeretur credentibus eã esse immortalem. si vero est immortalis. tunc credere eam mortalem. quid incõmodum in te sequitur. ergo melius est credere eam esse immortalem: ꝙ mortalem. ¶ Tertio improbatur predictus error auctoritatib⁹. quadrupliciter. primo auctoritatibus noui testamẽti ex euãgelio. Secũdo auctoritatibus eiusdem ex epistolis et actibus. Tertio auctoritatibus veteris testamenti. Quarto auctoritatibus doctorum ecclesie que omnia expresse sonant aliam vitam. ¶ De primo inducuntur.xij.auctoritates. Prima auctoritas habetur Joħ.vi. hec est autẽ voluntas patris mei qui misit me. vt omnis qui videt filium. per fidẽ formatã charitate. ideo sequitur et credit in eum habeat vitam eternã quod infallibiliter est veruȝ in predestinatis. et ibidem. Qui manducat meã carnẽ et bibit meũ sanguinem habet vitam eternã et ego resuscitabo euȝ in nouissimo die. Secunda auctoritas habetur Johan. iiij. cum xp̃s loqueretur samaritane. Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei fiet in eo fons aque viue salientis in vitam ternam. Tertia auctoritas est Joħ.vi. Qui mãducat hunc panem viuet ineternũ. Quarta auctoritas ẽ Matth.xix. ⁊ Marci.x. Cũ quereret iuuenis ille magister quid boni faciam: vt vitam eternam possideam. Respondit ei xp̃s si vis ad vitam scȝ eternam ingredi serua mandata. Quinta auctoritas Marci.ix. bonum est tibi claudum introire in vitam eternaȝ ꝙ duos pedes habentẽ mitti in gehennã ignis inextinguibilis. Sexta auctoritas est Mar.x. Nemo ẽ qui relinquerit domũ aut fratres aut sorores aut patrem aut matreȝ aut vxorem aut filios ꝓpter me et propter euangelium qui non accipiat centies tm̃ nunc in tempore hoc. domos ⁊ frates ⁊ sorores ⁊ matres et filios ⁊ agros cum persecutionibus et in futuro seculo vitam eternam. Dicit ꝙ in presenti accipiet centies tm̃: quia pro temporalibus accipit in presenti bona spiritualia que tantũ excedunt bona temporalia quãtũ centenarius vnitatem. aliter autẽ potest exponi de religiosis qui pro vno patre carnali vel fratre dimisso habent spũales fratres ⁊ matres ⁊ patres multos et etiam possessiones multas ⁊ agros inquãtũ ex possessionib⁹ omnium fidelium sufficienter sustentantur. ſm illud apostoli.ij.ad Corinth.vi. quasi nihil habẽtes ⁊ omnia possidentes. Unde Augu. Contẽne omnia et habebis omnia. Septima auctoritas est Joħ.iij. Qui credit in filium habet vitam eternam qui autẽ incredulus est filio non habet vitam eternam. sed ira dei manet super eum. Et ibideȝ sic deus dilexit mundum: vt filiũ suũ

vnigenitū daret: vt omnis qui cre
dit in illum non pereat: sed habeat
vitam eternā. Octaua auctoritas
est Joh. v. Scrutamini scripturas
in quibus putatis vitam eternam
habere. et ille sunt que testimoniū
perhibent de me ⁊ non vultis ve-
nire ad me: vt vitam habeatis. No
na auctoritas est Joh. vi. vbi dici-
tur ꝙ cum multi ex discipulis iesu
abirent retro. dixit iesus ad duode-
cim. Nunquid ⁊ vos vultis abire.
Respondit ei symon petrus. Dñe
ad quē ibimus verba vite eterne
habes ⁊ nos cognouimus et credi
mus. quia tu es xp̄s filius dei. De-
cima auctoritas est Joh. x. Oues
mee vocē meā audiunt ⁊ cognosco
eas ⁊ sequūtur me. ⁊ ego vitā eter-
nam do eis. Undecima auctoritas
est Joh. xij. Qui odit animā suam
in hoc mundo in vitā eternam cu-
stodit eam. Duodecima auctoritas
est Matth. x. Nolite timere eos q̄
occidunt corpus. animam autē nō
possunt occidere. sed potius eū ti-
mete qui pōt animā ⁊ corpus per-
dere in gehennam. Hec duodecim
auctoritates ex euāgeliis deducte
sunt quasi. xij. colūne auree nostri
inexpugnabilis fortalicij. ¶ Pre-
dictis adiungūtur alie. xij. auctori-
tates apostolorum xp̄i. Prima est
cum iudei contradicerent paulo et
blasphemarēt: tunc constāter pau-
lus ⁊ barnabas dixerūt Actuū. xiij.
vobis oportebat primū loqui ver-
bum dei: sed quā repulistis illud et
indignos vos iudicastis vite eter-
ne. ecce couertimur ad gētes. Sic
enī precepit nobis deus. Scđa est
eiusdem. ad Gal. vlti. Qui seminat
in carne sua. de carne ⁊ metet cor-
ruptionem. qui autē seminat in spi
ritu. de spiritu metet vitam eternā.
Tertia est eiusdem prima Thimo.
i. Ideo misericordiam consecutus
sum: vt in me primo ostenderet ie-
sus xp̄s omnium patientiā ad infor-
mationē eorum qui credituri sunt
illi in vitam eternam. Quarta est
eiusdem prima Thimo. vi. Certa
bonum certamen fidei apprehēde
vitam eternam in qua vocatus es
et confessus confessionem bonam.
Quinta est eiusdem Thimo. i. pau-
lus dei seruus apostolus iesu xp̄i
ſm fidem electorum dei ⁊ agnitio
nem veritatis que ſm pietatem est
in spem vite eterne quā promisit
q̄ nō mētitur deꝰ ante tpa secula.
Sexta est eiusdem. ad Thimo. iij.
dicēs. Justificati gratia ipsius he
redes sumus ſm spem vite eterne
fidelis sermo est. Septima aucto-
ritas est eiusdem prima Corinth.
xv. Si in hac vita tm̄ in xp̄o spe-
rantes sumus. miserabiliores su-
mus omnibus hominibus quasi di
cat. Si speramus in hac vita remu
nerari a xp̄o miserabiliores sumꝰ
⁊c. qr alij ad minus pfruunt bonis
huius vite: nos aūt patimur mala.
In primitiua enī ecclesia fideles
erāt multa sustinētes aduersa. Sꝫ
contra hoc posset argui de multis
phis q̄ voluptates ⁊ diuitias huiꝰ
seculi contēpserāt: ⁊ cū hoc nega-
bāt resurrectionē mortuorū: nec tm̄
dicunt miserabiliores aliis hoibꝰ:
sed meliores. Dicēdū ꝙ nō est simi
le de ipsis ⁊ xp̄ianis: qr phi hoc fe

cerūt ꝓpter maiora bona cōsequē-da.scȝ ꝟtutes intellectuales ⁊ morales: in quibus consistit cognitio veritatis ⁊ consecutio politice bonitatis: hoc autem non pōt dici de xp̄ianis qui confitētur xp̄m resurrexisse a mortuis quod falsūȝ esset si resurrectio esset impossibilis falsitas autē malum est intellectus sicut veritas eius bonū. Octaua est apostoli petri prima. Pe.iij. Saluos baptisma facit non carnis depositio sordium: sed consciētie bone interrogatio in deum per resurrectionem iesu christi qui est in dextera dei patris. deglutiens mortē vt vite eterne coheredes efficeremur ꝑfectus in celum subiectis sibi angelis et potestatibus ⁊ virtutibus. Nona est Joh. apl'i.i. Joh. i. vidimus ⁊ testamur ⁊ annunciamus vobis vitam eternam. Decima est eiusdē in.c.ij. hec est repromissio quā ipse pollicit⁹ est nobis vita eterna. Undecima est eiusdeȝ in.c.v. hoc est testimonium quoniā vitam eternam dedit nobis deus. et hec vita in filio eius est. Duodecima est eiusdem in.c.codē assumpsit nos et dedit nobis sensum: vt cognoscamus verum deuȝ ⁊ simus in filio eius vero. hic est verus de⁹ ⁊ vita eterna. Ecce habem⁹.xij. ꝓpugnacula nostri fortalicij apl'orū xp̄i. ¶ Nunc videamus auctoritates veteris testamenti. ⁊ inueniuntur tres. Prima est Thobie.xij. elemosyna a morte liberat ⁊ facit inuenire vitam eternam. Secūda est Eccl'.xxiij. Qui elucidant me vitā eternā habebūt. Ecce premium qd̄ promittit diuina sapiētia suis elucidatoribus. Tertia est Daniel. xij. Multi de his qui ī puluere terre dormiunt euigilabunt. Alij in vitam eternā. Alij in obprobrium: vt videant semper. Premissis autem oībus articulis fidei vltimus concordat qui est carnis resurrectionē ⁊ vitam eternaȝ Amen. ¶ Hec est etiam sententia verissima catholice fidei et doctorū. dicitur eni in libro de ecclesiasticis dogmatib⁹ solum hoīem credimus habere aīam substantiuam que ⁊ exuta a corpore viuit: ⁊ sensus suos atq̄ ingenia vi aciter tenet: nec cū corpore moritur sicut Arabs asserit: nec post modicum interuallum sicut zenon quia substātialiter viuit. Et Aug. O anima mea illā patriam petere debuisti. in qua est quies sine labore. gaudiū sine dolore. pax sine tribulatione. lux sine tenebris. vita sine morte. Jsdē si simul aīa cū corpore interieret pro nihilo dei fili⁹ deo patri spiritū cōmendaret: sed moritur et deo patri spiritū cōmendat: vt mortem corporis ⁊ immortalitatem anime designaret. ¶ Cōfirmātur finaliter omnia predicta auctoritate beati greg. in.iiij. libro dyalogorū vbi loquens de vita aīe post obitum. sic ait. Carnales quiq̄: quia illa inuisibilia scire nonvalent per experimentū. dubitāt vtrū ne sit qd̄ corporalib⁹ oculis nonvident que nimirū dubietas prio parenti nostro esse non potuit. q2 ⁊ exclusus a paradisi gaudijs. hoc qd̄ amiserat quomō viderat recolebat Hi aūt sentire vl' recolere audita nō

possint: quia eorum nullum sicut il li saltem de preterito experimentū tenent. Ac si enī pregnans mulier mittatur in carcerem ibiq; puerū pariat: qui natus in carcere nutriatur et crescat. Cui si fortasse mater que hunc genuit solem. lunam. stellas. montes. et campos. volantes aues. currentes equos nominet. Ille vero qui est in carcere natus et nutrit⁹: nihil aliud ꝙ tenebras carceris sciat ⁊ hec quidem esse audiat. sed quia ea per experimentum non nouit veraciter esse diffidat. Ita in hac exilij sui cecitate nati homines dum esse summa atq; inuisibilia audiunt. diffidunt an vera sint: qꝫ sola hec infima in quib⁹ nati sunt visibilia nouerunt. Unde factum est: vt ipse inuisibilium ⁊ visibilium creator ad humani generis redemptionem vnigenitus patris veniret: ⁊ spiritūsanctū ad corda nostra mitteret, quatinus per eum viuificati crederemus. que adhuc scire ꝑ experimentum non possumus. quotquot ergo hunc spiritum hereditatis nostre pignus accepimus de vita inuisibilium non dubitamus. Nam quia post mortem carnis viuat aīa. ptꝫ ratio: sed fidei admixta. Nunquid ⁊ sancti apostoli ac martyres xp̄i presentem vitam despicerent. in morte carnis aīas ponerent. nisi certiorē animarū vitam subsequi scirent. Et ecce hi q̄ animas in morte posuerūt atq; animarū vitam post mortem carnis esse crediderunt quotidianis miraculis choruscant. Ad extincta eorū nāq; corpora viuentes egri veniūt et sanantur: periuri veniunt ⁊ demonio vexantur. demoniaci veniunt et liberātur: leprosi veniunt ⁊ mūdantur. deferuntur mortui ⁊ suscitantur. Si igitur vitam anime manentis in corpore deprehendis ex motu membrorum cur non perpēdis vitam anime post corpus etiā per ossa miraculorum: Nam ⁊ multi nostrorū mentis oculūꝫ fide pura ⁊ vberi oratione mūdātes egredientes ex carne aīas frequenter viderunt. hec ille. De hoc ponunt plura miracula in libro dyalogorum vide ibi.

¶ De heresi eorum qui dicunt ꝙ non possunt euitare peccata. quia fuerunt nati in tali constellatione vel signo.

Quarta decima heresis est eorum qui dicunt se non posse euitare peccata: quia sunt nati in tali signo. Hic notandū est ꝙ ꝺm Greg. in omelia. ⁊ ꝺm Aug. in. v. de ciui. dei. ca. i. ⁊. xxiiij. q. iij. quidā heretici. ⁊ etiam ysido. viij. Ethi. c. v. fuerunt quidaꝫ heretici dicti priscillaniste qui fundamentis astrologorum adherentes dicunt vnūquēq; hoiem sub constellationibus stellarum nasci. earūq; influentijs regi. dicūt etiam tales stellas dictorū hominū esse fatum quod quidem fatū ꝺm August. nō dicunt dispositioneꝫ ac causarum ordinē siue conexionē in ipsis rebus ꝺm diuinā voluntatē: sicut dicit Boetius. iiij. de consolatione

psa. vi. Sed dicūt fatū vim positionis syderū qualis ē qn̄ quis nascitur vel cōcipit quaz vitare non possent: dicūt ēt habere ptātē stellas super hoim vitā mortem act⁹ ⁊ officia. dicunt em̄ q mars facit hominē homicidā et preliatorem. Aquarius piscatorē. Libra trapezetā cāpsorē et mercatorē. hui⁹ opinionis fuerunt thalmudiste dicentes de thalmuth. talia verba. filij ⁊ puisiones rerū nō dependēt ex meritis sed dependēt ex cōstellatione signi. Sic attribuerūt malū regis saul et bonū regis dauid planetis ⁊ signis dicētes in eodez libro. Si natus fuisset saul in signo dauid q cecidisset corā eo Item dicunt iu dei ī libro thamuth. in. c. qd̄ īcipit ceder thabemer q vnus doctor cui nomē erat rabi Alazar vempeda dicebat q stringebatur ei fortiter mūdus. vult dicere q habebat magnā paupertatem ⁊ faciebat orationē deo q releuaret ipsum ab illa magna paupertate. ⁊ dicitur ibi q de⁹ respondit sibi vis q propter amorē tuū destruā mundū ⁊ iterū creem illum ⁊ forte eris in signo in quo efficieris diues. Ex quib⁹ apparet manifeste q isti intelligebāt deū nō habere ptātem auferendo ab illo miseriam nisi mediantibus signis. Ex isto fundamēto supradicti heretici posuerunt q stella que nato dn̄o orta fuit ad hoc nouiter facta et creata fuit vt xp̄o influeret sup eius vitā mortem. actus et officia ptātē haberet et sibi in omnio⁹ fatū eēt. Pro tāto dicit gre. vbi supra q p̄dicti heretici hoc in adiutoriū sui erroris assumūt q noua stella exiīt cum dn̄s in carne apparuit cuius fuisse fatū eandē stellam putāt. ¶ Predictus error siue heresis improbat per tres doctores pbatissimos. s. p augu. Cris. et Greg. Et primo per aug. qui in qnto libro. de ciui dei in. c. i. dicit istā opinionē esse offensiuā ⁊ iniuriosā quattuor rebus īsignib⁹ et irreprobabilibus. Prio cōi lege ⁊ secte in generali. Secundo celo in speciali. Tertio iudicio diuinali. Quarto pbatiōi expimētali. ¶ Prio Aug. dicit q ista opinio est offensiua et iniuriosa omni legi ⁊c. Sm em̄ tullium de natura deorū omnis lex et secta posuit deum esse. Nō est tam fera tā rudibusq moribus cui⁹ mētem opinio deoꝝ nō habuerit inqt tullius. Itē omnis secta et lex ponit q deus in necessitatibus dz inuocari et rogari. Unde secundum pħm in ethicis latera et cult⁹ deorū sunt de lege nature: ⁊ sm tulliū vbi supra. Omnis lex ⁊ secta sacrificia quedā habz quib⁹ deos suos reuereſ. Si ergo ista opinio veritatē cōtineat que dicit stellas hr̄e hanc potestatez q ex suis influentijs. moribus ⁊ actibus hominum imponant necessitatem quā euitare non possint. ad quid deus in necessitatibus inuocabitur aut rogabitur quasi dicat frustra. Unde contra ponentes istam opinionem dicit in textu. Hi ab auribus hominuz repellendi sunt: non solum eorum qui veram religionem tenēt. sed qui deorum qualiumcunq licet falsorum volunt esse cultores.

Hec opinio quid aliud agit nisi vt null⁹ oino colatur aut rogetur de⁹ hec aug. ¶ Item secūdo h̄ opinio est offensiua ꝛ iiuriosa celo: spālit magna diffamatio isti⁹ ciuitatis esset si diceret̄ ꝙ in aula sui cōsiliarij ciues ꝛ rectores cōcluderēt ꝛ determinarent latrocinia ꝑpetrādo homicidia ꝛ certa mala cōmittēda. ꝑ istā ymaginationē Aug. dicit ꝙ celū quedā curia vel ciuitas ē. ciues sunt stelle et si isti infl̄uunt ꝛ necessitāt ad latrocinia homicidia ꝛ cetera mala: celo est vituperiū ꝛ iiuria. ¶ Tertio hec opinio ē offensiua ꝛ iniuriosa diuino iudicio. Vn̄ aug. in textu. Quale inq̄t iudicium de factis hominū relinq̄t̄ deo q̄b⁹ celestis adhibet̄ necessitas. ad idē xxiij. q. iiij. vasis ire. ¶ Quarto et vltio est offensiua hec opinio ꝓbationi experimētali. sepe videm⁹ ꝙ duo gemi nati ꝛ cōcepti sub eodez signo ꝛ cōstellatione stellaruȝ sūnt ita diuersi in oībus et dissimiles ꝙ magis sūt similes illi qui in diuersis cōstellationibus sūt nati ꝛ cōcepti. ꝛ istā rōnē dicit aug. fortissimā Unde in textu contra istos. Quid inquit est ꝙ nūq̄ȝ dicere potuerunt cur in vita geminorū in actionib⁹ in honoribus ceterisq̄ȝ reb⁹ ad humanā vitā ptinētibus atq̄ȝ in ipsa morte sit plerūq̄ȝ tātaq̄ȝ diuersitas vt similiores eis sint quantuȝ ad h̄ attinet multi extranei q̄ȝ ipsi inter se gemini qui exiguo tp̄is interuallo in nascendi separato in cōceptu autem per vnū concubitū vno etiā momēto seminati. Dat exēpluȝ. in iiij. c. et idē habet̄ Gen̄. xxv. Malach. i. ꝛ. ad Ro. ix. d. q̄ ꝑulsibet. iacob dilexi. esau odio habui. Nati sūt duo gemini antiq̄ patrū memoria sic alter post alterū vt posterior plātaȝ prioris teneret tāta fuit i eoꝝ vita moꝝ diuersitas tāta i actib⁹ dispa ritas tāta i parentū amore dissimilitudo vt ēt inimicos eos īter se faceret ista distantia. Nunq̄d h̄ dr̄ ꝙ vno ābulāte ali⁹ sedebat. vno dormiente ali⁹ vigilabat. vno loq̄ēte ali⁹ tacebat: vnus duxit mercēnariā ꝯuitutē ali⁹ non seruiuit: vn⁹ a mr̄e diligebat̄. ali⁹ a mr̄e nō diligebat̄: vn⁹ honorē q̄ apud eos magn⁹ habebat̄ amisit alter adept⁹ ē. hec aug. ¶ Scd̄o iprobat̄ ista heresis p Crisẏ. qui dicit ꝙ hec opinio facit triplicē blasphemiā i deū. pria est ꝙ de⁹ est et fuit malus in stellas creādo. vnde super Mat. dicit sic. Si aliquis adulter et homicida fiat per stellas magna est iniquitas stellaꝝ. maior illius qui creauit stellas. Nā cum sit presci⁹ futuroꝝ de⁹ ex quo tanta iniq̄tas futura erat ꝑ stellas si noluerit emēdare nō ē bonus. si voluit ꝛ nō potuit impotēs est. Scd̄a blasphemia est ꝙ de⁹ est crudelis in talib⁹ ꝓ delictis pēas dare. vn̄ Crisẏ. vt quid mali penaȝ suscipiāt. qđ non voluntate sȝ necessitate cōmisi. Tertia blasphemia ē ꝙ de⁹ est incipiēs in ꝑcipiēdo. Vn̄ Cris. Quis enī iubet aliquē ne faciat malū qđ n̄ p̄t declinare aut vt faciat bonū ad quod nō potest puenire. hec ille. vn̄ merito dicit̄. Mat. xi. Iugū enim meū suaue est. et. i. Jo. v. mādata eius grauia nō sunt ¶ Tertio ꝛ vltio improbatur hec

opinio heretica p gre.sicut p aug. Sed dat spāliter vnū exemplū de honorib⁹ ꝛ dignitatibus hominū. Uñ in omelia epiphanie dicit sic. absit a fideliū cordibus vt fatū ali quid dicamus. vitā quippe hoīum solus hanc conditor qui creauit ad ministrat. Nec eñ ꝓpter stellas homo. sed stelle ꝓpter homines fa cte sunt. Seqtur in persarū quoq francorūq terra reges ex genere prodeūt quibus profecto nascenti bus quis eistmet quāti eisdem mo mentis horarū ꝛ temporū ex ser uili conditione nascantur. ꝛ tamen regū filij vno codēq sidere cū ser uis nati ad regnū ꝑficiūt cū serui qui secū fuerant geniti in seruitu te moriantur. Hec greg. Patet igi tur per istos tres doctores venera biles ꝙ predicta opinio est falsa ꝛ heretica. Unde determinando ve ritatem cōcludit aug. de stella no uiter xp̄o nascente creata ꝙ ipā nō est xp̄o in fatū. Unde sermōe. viij. super Jo. non est sub fato syderū dominus syderum cū ipse sit cōdi tor syderū. et cōtra faustū nō ideo xp̄s nat⁹ est vt si dici oportet non stellā xp̄o sed xp̄m stelle fatū dice remus fuisse. Ipse quippe illi nō illa huic nascendi contulit causā. ¶ Sed quereret aliquis diligens scire vtrum ex impressione lumina rium celestiū causetur aliquo mo do in hominibus diuersitas morū Respondetur ꝙ mores hominum et euentus futurorum a syderibus causari dupliciter potest intelligi aut necessario ꝛ sufficienter: aut di spositiue et contingenter. Si dica tur primo modo sic non tantum est falsum sed etiam hereticum quia repugnat xp̄iane religioni. tum ꝙ veritas fidei in hoc errore saluari non posset dum enim omnia ponit a syderibus necessario euenire tol lit meritum et per consequens glo riam: tum ꝙ honestas morum per hunc errorē preiudicium patit̄ dū culpa peccantis in sydera refundi tur vt supradictum est: ꝙ sic licen tia malefaciendi sine reprehensio ne creditur vt hō ad orandum ꝛ co lendū sydera incurnetur. ¶ Si au tem dicatur mores hominum a di spositionib⁹ syderū variari dispo sitiue ꝛ contingenter sic pōt habe re veritatē quia nec rōni nec fidei repugnat: planū est enim ꝙ dispo sitio corporis varia multū facit ad variationem affectionū ꝛ morum anime: vt pluriū eñ anima corpo ris cōplexiones imitat̄ vt dicit sex principiator. Unde colerici sūt ira cūdi: ꝛ sanguinei sunt benigni. me lācolici sunt inuidi: et fleumatici pigri: hoc autem nō est necessariū quia anima dominatur suo corpo ri maxime quādo est adiuta p gra tiam. multos enim videmus cole ricos mansuetos: et melancolicos benignos. quoniam ergo virt⁹ cor porum celestium operatur admi xtionem et qualitatē complexionū hinc est ꝙ per consequens operat̄ quodammodo ad qualitatem moꝝ valde tamen de longinquo. plus enim facit ad q̄litatem comple xionis virtus nature inferioris ꝙ virtus syderum. Unde augu. in. v. de ciui. dei. ca. ij. In solutione cu

iusdã questionis de duobus fratri-bus qui simul infirmabantur & cu rabantur cũ quereret vnde hoc esset. magis cõmendat rationez ypocra tis ꝙ astronomi. ypocras eñ rñdit ꝙ hoc erat ꝑpter similitudinez ꝯple xionis. Et astronom⁹ rñdit ꝙ hoc erat ꝑpter idẽptitatem cõstellatio nis. melius eñ respondit phisicus qꝛ cãm dedit magis ꝓpriã & ꝓpin quam. Est sic ergo dicẽdũ ꝙ ipres-siones syderũ aliquo modo dispo-nunt ad varietatẽ morũ. nõ quidẽ dispositiõe necessaria & ꝓpria & suf ficiente sed remota & contingente ¶ Sed obijcitur ꝙ phũs libro de ꝓprietatibus elementorum dicit ꝙ regna vacua facta sũt & terre de populate apud cõiũctionẽ Iouis & saturni: sed talia nõ depẽdent ex libero arbitrio ergo &c. Respõdet ꝙ hoc dicit phũs nõ qꝛ hoies non potuerunt resistere influẽtie illius cõstellationis. sed qꝛ noluerunt qꝛ dicit Tholomeus in almagesti. sa-piẽs homo dominabitur astris: ꝙ nis autez cõiunctio iouis & saturni eo ꝙ saturnus habz influentiã me lãcolicã & malaz. Iupiter aũt im-mittit valde bonã influentiaz põt ad rixã vel discordiaz homines in clinare: cui tamẽ inclinatiõi hoies ꝑ libertatem arbitrij pñt resistere & satis faciliter cũ adiutorio gra-tie dei. ¶ Obijcitur iterũ quia da mascen⁹ li. iij. c. vi. dicit cõstituunt multotiens & comete signa quedaz mortis regũ. etc. Responsio quidã dicunt ꝙ cometa nec naturaliter generat nec est vna de stellis i fir-mamento positis. Unde nec eius si gnificatiõ ẽ naturalis. Uñ damasce n⁹ li. iij. c. vi. dicit ꝙ comete nõ sunt ex his q̃ a principio genite sunt sꝫ diuina iussione ꝑm ipm tempus cõ stituunt & rursus dissoluunt hec da mascenus. & per tale signũ de⁹ pre nũciat mortẽ regum magis ꝙ alio ruz: tum qꝛ rex est ꝑsona cõis. tum qꝛ ex hoc põt oriri turbatio regni de cuius custodia magis sollicitãt angeli ꝑpter cõe bonum. ¶ Et si q̃ ras qd est illud regnũ in quo debz tale accidere. hic respõdet catholi cus dicẽs ꝙ q̃cunqꝫ apparet sem per significat mortẽ vel mutatio-nem alicuius principis vel destru ctionis alicui⁹ patrie. et semꝑ diri git radios suos ad illã patriaz cui minatur. Alij aũt qui viã phisicaz sequũt videtur ꝙ stella cometa sit ipressio calida et sicca generata ex inferiore parte aeris ꝓpe ignẽ de vapore calido & sicco et glob⁹ illi⁹ vaporis adunatus apparet corp⁹ stelle. Partes autẽ illius corporis discõtinuate circa illum globũ & in longũ protẽse in suis extremitati-bus illi globo coniũcte sunt quasi eius come sicut loq̃tur albert⁹ ma-gnus dicẽs ꝙ comete sũt stelle ha-bentes comas qd fit ꝑ aerem isñã matũ contentũ a stellis siue plane tis quiqꝫ scꝫ saturno Ioue. mercu rio et venere. Isti eñ planete pro pter velocẽ motũ ipsoꝝ ignũt ae-rem in circuitu eoꝝ: et sic propter aerẽ inflãmatũ contentuz a stellis predictis coniũcto lumine eoꝝ cuz eo videntur stelle ille comete: & se-cundũ hanc positionẽ signat & cau sat nõ ꝑ se sed per accidẽs mortali

tatē ꝓuenientē ex infirmitatib⁹ ca lidis ꝛ siccis qꝛ vehemēs distēpata siccitas consueta est ꝓuenire et cōtinuari generationi comete: ꝛ qꝛ vt in pluribus diuites nutriunt calidis ꝛ siccis. ideo illo tpe multi diuites moriunt: inter quos mors regnū ꝛ principum est magis notabilis. Huius opinionis videt eē ysodorus l.iiij. ethymologiarū. Dicit enī ꝙ hoc genus syderis qn̄ apparet signat pestilentiā. aut famē aut bellū. Item videtur sentire beda. Dicit enī ꝙ signat pestilētiam aut bella. aut vent⁹. aut est⁹. ¶ Et si queras vtrū illa stella que apparuit i natiuitate xp̄i fuit cōeta. Respondet beda. ꝙ nō qꝛ ex q̄buscūqꝫ causis nascat cometa siue ex planetis siue ex fixis semp apparet i pte septētrionali. Stella aūt que apparuit in ortu xp̄i mouebat ab oriēte ad meridiē versus occasum qđ non solet facere mot⁹ cometarū. vt dicit Crisḃ. ꝛ sic ptꝫ ſꝫ quālibꝫ istarū opinionū nullū penit⁹ astra habere dominiū super liberum arbitriū. licet inclinent dispositos ad aliquas passiones.

¶ Quod diffinire q̄ assertio est catholica vel heretica ptinet ad theologos.

Septima cōsideratio est scire ad quos ptinet diffinire q̄ assertio ē catholica vel heretica vtrū. s. ad theologos vl' canonistas. Et r̄ndet venerabilis Guillermus ocham in suo dyalogo ꝙ istud verbū diffinire hꝫ plures significatiōes de qb⁹ due ad ꝓpositum vident ptinere. Cōtingit enim aliq̄d diffinire auctoritate officij. ꝛ sic diffinire q̄ assertio catholica et que heretica sit cēsenda ad summū pontificē ptinet ꝛ conciliū generale. Aliter cōtigit diffinire p modū doctrine quō magistri in scolis diffiniūt questiones ꝛ determināt ꝛ sic accepto vbo diffiniēdi circa propositā questionē diuersimode sentiunt lr̄ati. Est enim vna opinio ꝙ ad canonistas principalr̄ spectat que assertio est catholica q̄ heretica iudicare: ad qđ mouētur triplici ratiōe. Prima est hec. Ad illam sciētiā principaliter spectat diffinire vel discernere que assertio est catholica et que heretica cēsenda. que pricipalr̄ tractat de assertione veritatū theologicarū ꝛ reprobatiōe heresū ꝛ dāpnatorū huiusmodi est sciētia canonistarū et nō theologoꝝ ergo. Secunda ratio ħ est. Ad illā scientiā pertinet diffinire que assertio ē catholica et que heretica est cēsenda cui fides ꝙtum ad credibilia principalibus adhibet. Sed ꝙtū ad ea que sunt fidei magis credēdū ē canonistarū sciētie ꝙ theologorū qꝛ magis credēdū ē eccl'ie p quā edita est scia canonistarū ꝙ euāgelio teste augustiō q̄ videt asserere maiorē esse auctoritatē eccl'ie ꝙ euangelij. qꝛ nec euangelio inq̄t crederē nisi auctoritas eccl'ie cōpulisset ergo ad sciētiā canonistaꝝ magis ptinet diffinire que assertio est catholica que heretica ē censenda ꝙ ad theologiā. Tertia rō est hec. Ad illā scientiā principalr̄ spectat di-

scernere que assertio est catholica que heretica est cēsenda cuius auctoritas h3 symbolum fidei ꝛ articulos ordinare ꝛ articulos fidei recte ꝛ rite distinguere sed hoc spectat ad summū pontificē q̄ actor ē scientie canonistarū ergo ꝑ consequens ad ipsos principalius ꝙ ad theologicos pertinet diffinire que assertio catholica q̄ hętica debeat reputari. ¶ Alij indubitanter tenēt ꝙ ad theologiā spectat nō per modū diffinitiōis auctoritatiue s3 per modū doctrine principalr diffinire que assertio catholica q̄ heretica cēsenda ē. ꝛ ꝙ ad canonistas nō ptinet nisi inquātū eorū sciētia aliqua ad fidem spectātia dinosci tur mendicare a theologia qḋ nitū tur rationibus affirmare. Quarum prima est hec. Ad illius sciētie doctores propter quam solūmodo discitur assertio catholica vel heretica pricipaliter spectat diffinire ꝑ modū doctrine que assertio est catholica reputanda. Sed per theologiā solummodo scitur que cunq3 assertio catholica reputanda qꝛ illa assertio sola que ē cōsona theologie ē vere catholica. Illa vero que theologie noscitur aduersari eē dinoscitur heretica. Si enī aliqua assertio quibuscūq3 de causis sūmorū pontificū vel etiam generaliu3 consiliorū aut etiam īperatoꝝ legibus inueniref aduersa si theologie nullatenus obuiare ꝯuīs ꝑ falsa ꝛ erronea posset hēri. non tñ deberet īter hereses ꝯputari: ergo ad theologie tractatores pricipalr ptinet diffinire ꝑ modū doctrine q̄ assertio catholica ꝛ q̄ heretica cēsenda est. Secunda ratio est hec. Ad illi⁹ scientie tractatores in qua explicite ꝛ cōplete traditur regula fidei orthodoxe principalr spectat diffinire ꝑ modū doctrine que assertio catholica que heretica ē cēsenda. Hmōi aūt ē sciētia theologica nō canonistaꝝ. multa enī ad fidē nr̄aꝫ spectantia in theologia reperiunf explicite de quib⁹ in sciētia canonistarū mētio nō habef. nihil autē pertinēs ad regulā fidei ī alia sciētia poterit repiri nisi ꝙ a theologia recipisit. ergo ad theologos nosciť talis diffinitio principalit̄ pertinere: ad canonistas nō spectat nisi inquantū aliqua theologica a theologia noscunf mēdicare. Tertia rō est hec de assertionib⁹ quas scientia superior ꝛ inferior tractare noscunf h3 superior sciētia principali⁹ iudicare. Sꝫ de quibusdā assertiōib⁹ catholicis ꝛ hęticalib⁹ theologia que est supior ꝛ sciētia canonistarū q̄ est iferior aliquo mō pertractāt ergo ad theologiā pertinet pricipali⁹ talis diffinitio. ꝛ ꝑ cōsequēs ad theologos pricipalr spectat diffinire per modū doctrine q̄ assertio catholica q̄ heretica ē censenda. Plures alias solēnes rōnes facit vbi supra venerabilis ockā s3 hec sufficiant ꝑ psēti. ¶ Restat aūt rñdere ad rōnes canonistarū. Ad primā nōnulli rñdent theologi dicētes ꝙ ad theologiam nō ad sciētiā cāonistaꝝ spectat pricipalr de approbatiōe veritatū catholicarū ꝛ reprobatiōe heresiū dānataꝝ tractare cui⁹ rōes assignāt dicētes

ꝙ assertio veritatis est approbatio veritatis: qui enim aliquod dictum asserit esse verum approbat illud dictum tanquam verum assertio veritatis est approbatio veritatis. Approbatio autem veritatis est reprobatio contrarie falsitatis. quia qui aliquam approbat veritatem per consequens contrariam reprobat falsitatem: sicut qui precipit unum contrariorum: per consequens prohibet aliud. ut notat glo. in decreto di. prima humanum super verbo prohibetur. assertio ergo veritatum theologicarum per quam dam consequentiam est reprobatio omnium heresum contrariarum. Cum ergo per theologiam principaliter veritates theologice asserantur. sequitur ꝙ approbatio veritatum theologicarum et damnatio heresum principaliter ad theologiam pertinet. ¶ Sed dices ex quo talis approbatio et reprobatio principaliter ad theologiam pertinet. ergo non tamen ad eam pertinet. respondent predicti dicentes. ꝙ ad scientiam canonistarum pertinent libri decretorum et decretalium: et alie questiones summorum pontificum et episcopales: in quibus quedam veritates theologice asseruntur: et nonnulle hereses reprobantur. licet tamen ille veritates et hereses sint pauce respectu illarum que in theologia habentur. et ideo non tamen ad theologiam. sed etiam ad scientiam canonistarum spectat aliquas veritates catholicas approbare et aliquas hereses licet paucas reprobare. Ad theologiam autem spectant omnes veritates catholicas approbare: et omnes hereses reprobare. quare licet principaliter talis approbatio et reprobatio ad theologiam pertineat. pertinet tamen secundario nihilominus ad scientiam canonistarum. Aliam rationem adducunt dicentes theologiam veritates catholicas approbando: et hereses reprobando a canonistarum scientia: nihil omnino recipit vel mendicat. Canonistarum tamen scientia veritates catholicas approbando et hereses reprobando ad theologiam omnia mendicando procedit: quare ad theologiam hec principalius et universaliter pertinere noscuntur ad canonistarum scientiam secundario et particulariter. ¶ Ad secundam rationem canonistarum respondetur ꝙ quantum ad ea que fidei sunt magis credendum est theologie ꝙ cuicunque alie scientie. nullisque scriptoribus quarumcunque scientiarum: ita oportet credere sicut scriptoribus sacre theologie. Auctoritas beati Augustini: que adducitur: ut nonnulli dicunt frequenter a multis contra intellectum beati Augustini pessime allegatur. Ad cuius intellectum dicunt esse sciendum ꝙ nomen ecclesie equivoce in locis variis scripturarum accipitur: aliquando pro loco corporali divinis officiis deputato. Aliquando pro aliquo speciali collegio clericorum. Aliquando pro toto collegio omnium clericorum. Aliquando pro aliqua multitudine speciali cleri et populi. Aliquando pro tota congregatione omnium fidelium simul in hac vita mortali degentium. Aliquando vero nomen ecclesie: non solum totam congregationem viventium: sed etiam fideles mortuos comprehendit: et isto ultimo modo accipit ecclesiam beatus Augu. in li. contra ma

nicheos et recitatur di.xi.c. palā. qui ait palā est q in re dubia ad fidem valeat catholico ecclesie auctoritas q ab ipsis fundatissimis sedibus aplorum vsque ad hodiernum diem succedentium sibimet epōrum serie et tot populorum cōsentanee firmatur vbi ecclesia catholica epōs et populos a tpe apostolorum vsque ad hodies sibimet succedētes importat: et sic accipit nomē ecclesie. Augusti. cū asserit q nō crederet euāgelio nisi eū auctoritas ecclesie cōpelleret. Ista enim ecclesia scriptores euāgelij. et oēs populos cōprehendit sicut pbatum est. Quare ex auctoritate Aug. Sane intellecta inferri nō pōt q magis sit credendū summo pōtifici canonū conditori q euāgelio. Et per cōsequēs per eā pbari non pōt q maior fides sit exhibenda sacris canonib9 q euāgelio xpi. Concedunt tn q magis credendū est ecclesie que ē multitudo catholicorum oim qui fuerūt a tēporib9 pphetarū et aplorū vsque modo q euangelio. non qr de euāgelio sit aliqualiter dubitādū: sed qr totum est maius sua parte. Ecclesia igitur q maioris auctoritatis est q euāglista est illa ecclesia cuius auctor euangelij ps esse dinoscit. Nō ē aūt mirū si maior ē auctoritas toti9 cōgregatōis q ptis ideo maior ē auctoritas totius cōprehendētis euāgelistas et oēs alios orthodoxos vsque ad hec tempora q vnius vel etiam plurium personarū congregatiōis eiusdē. Quod autē cōditor canonū nō sit maioris auctoritatis q euangeliū sed multo minoris: ipsimet canonū cōditores testātur apte. Urbanus enī papa. vt habef. xxv.q.i.c. Sunt quidē: ait sciendū vero summopere est q inde nouas leges potest cōdere pontifex supple Romanus: vnde euāgeliste. Nequaq aliquid dixerunt vbi vero aperte dñs vel eius apostoli: vel eorū sequaces: sancti patres sentētialiter aliquid diffinierūt ibi romani pontifices non nouā legem dare possunt: sed poti9 qd predicatū ē vsque ad animas et sanguinē confirmari d3: si enim q docuerūt apli et pphe qd [illegible] destruere niteref nō sentētiā [illegible] magis errare cōuincereī. Ex his igitur colligif euidēter q [illegible] canonū mioris est auctoritatis q euāgeliū sacrosanctū: [illegible] nouā legē nequaq condere [illegible] euāgeliū defendere vsque [illegible] et sanguinē obligaf. Con[illegible] nouā legē dare psumeret [illegible] errore p catholicos cō[illegible] his fabianus papa cōcor[illegible] habef. xxiiij.q.iij.c.q oipo[illegible] metuit nec cōtra euāgeliū [illegible] tra aplos: nec cōtra pphet[illegible] sanctorum patrū instituta agere [illegible] quid vllo mō cōsentit. Ex quibus verbis patēter habef q conditor canonū si oipotentē metuit [illegible] cōtra euangeliū cōponere [illegible] statuere. et ita nō maioris [illegible] auctoritat9 q euāgeliū cē [illegible] tur qd i plrib9 capitlis i libro decretorum insertis luce clari9 cōstat [illegible] cut ex di.ix.c.noli. et c.ego solis. et ca. qs nesciat. et c.noli. et c.[illegible] ex. xiiij.di.c.sicut. et ex cā.ij.q.iij.c.

fi is qui preest. Alie auctoritates ꝙplurime quas lōgū eēt recitare: hoc idē asserūt manifeste: ꝛ ꝓpter easdē rōnes dicūt ꝙ tota multitudo xp̄ianoꝝ nūc vita mortali viuētiū nō est maioris auctoritatis ꝙ̄ sit scm̄ euāgeliū: q2 multitudo viuētiū d3 vsq3 ad aiam ꝛ sanguinē defensare euāgeliū. ¶ Ad tertia3 rōem canōistaꝝ r̄ndēt nōnulli dicētes ꝙ summ⁹ pōtifex d3 sacraꝝ lrarū hr̄e notitiā ꝛ etiā in sacris canōibus d3 esse ꝑit⁹. Et ideo simbolū ordinare ꝛ articulos fidei recte d..tinguere spectat ad ip̄m precipue cū ꝯsilio ꝛ assensu cōcilij generalis. Sed in simbolū ordinādo ꝛ articulos fidei distinguēdo ꝛ eadē rōne in distinguēdo autētice q̄ assertio est catholica: ꝛ q̄ heretica reputāda theologie principaliter debet initi: secūdario aūt in sacris canonibus se poterit fundare. Et ideo ex ista rōne cōcludi pōt ꝙ ad theologos spectat p̄cipaliter diffinire docēdo vel legē alijs exponendo q̄ assertio inter catholicas queue inter hereticos debet nūerari. Et licet cu3 theologi vel alij de heresi accusant vel alios excusare conant. libellus excusatiōis respōsionis: appellatiōis: ꝛ hmōi ꝯpōere nesciāt nec formare: s3 ad canōistas oporteat eos recurrere. nō tñ ex hoc cōcluditur ꝙ ad eos principaliter pertineat diffinire que assertio catholica: ꝛ que heretica est censenda: vt dictū est: quia aliud est discernere que assertio ē: ꝛc. et aliud est scire formas accusationū ꝛ modū agendi contra hereticos in iudicio defendendi de heresi accusatos: q2 primū ad theologos. Scdm̄ ad canonistas dinoscit ꝑtinere: quonia3 aliud est cognoscere denarios veros a falsis aurū ab auricalco: equos sanos ab equis egris: arma fortia fabricata ab alijs. Et aliud est scire si aliqs de aliquo p̄dictoꝝ voluerit ī iudicio accusare aliquē ꝛ accusat⁹ si se voluerit defensare quō libelli accusatiōis. r̄nsionis. appellatiōis. ꝛ hmōi qn̄ vti in iudicio fuerit oportunū cōfici debeāt ꝛ formari. Primū ad monetarios: aurifabros fabros ferri. ꝛ fabricatores armorū spectare dinoscit. Scdm̄ vero ad iuristas nō ē dubiū pertinere. Unde ꝑ istā rōem ꝓbari cōtingeret ꝙ ad iuristas: ꝑtiet discernere qd̄ aurū est verū ꝛ qd̄ falsum: qui panni sunt artificialiter facti qui aliter. Et vt cōcludā breuiter de oib⁹ ꝛ mechanicis ꝛ reb⁹ naturalibus vniuersis. q̄ in vsum hoim veniunt haberēt p̄cipaliter iuriste discernere qualia eēnt ꝑm naturā suā vel artē: cū de hmōi oibus cōtingat in iudicio litigare. In quo casu necessariū est litigantes ꝓ libellis accusationes: r̄nsionis. appellatiōis: ꝛ hmōi ad iuristas habere recursum. Constat ꝙ sepe iurisperiti de reb⁹ minimis an sint tales quales debēt esse ꝑm naturā vel artē a qua fiūt nesciūt iudicare. quō tñ de talibus reb⁹ recuperādis vel defendendis in iudicio oporteat formare libellos ꝛ alia q̄ spectāt ad formā agendi ꝛ defendendi coram iudice non ignorant.

¶ Quomodo heretici a fidelibus sunt vitandi.

Ctaua consi- deratio est si heretici sunt vitādi: quare vi- detur alicui q nō sm illo Mat. xiij. Ne forte colligētes zizaniā eradicetis simul ꝛ triticū: sinite vtraqꝫ crescere vsqꝫ ad mes- sem. zizania sunt heretici: triticū vero fideles: messis finis seculi. ergo heretici sūt tolerādi inter fi- deles ꝛ nō sunt ab eis vitādi vsqꝫ ad finē seculi. ¶ Pro declaratiōe huius cōsideratiōis: ꝛ solutiōe ar gumenti notādū q multiplex est cōio: ꝛ similr est mltiplex cōionis priuatio. Est eñ cōio spūalis. sc. q̄ est in cōsensū vero vel interpta tiuo ꝛ hoc mō non est cū hereticis cōicandū: sic intelligitur illud. ij. Chorint. vi. Exite de medio eorū gl. spūaliter. s. vt eoꝝ scelera incre petis. Est scdo cōio i sacramētis hoc etiā mō nō est cōicandū cū he reticis notatis siue noiatis: q̄ etiā licet non sint notati siue noiati: tñ q̄tum ē ex se priuent effectu cōio- nis sacramētoꝝ: q2 ipso iure sunt excōicati siue occulti siue manife- sti. extra de hereticis. excōicam⁹. Est iterum cōio in cibo ꝛ potu: ꝛ hmōi: hoc etiā modo nō est cōican dū cum illis hereticis qui precisi sunt ab ecclesia noiatim. Est etiā quarta cōio corporalis vt cohabi tatio in eadē ciuitate: ꝛ talis cōio nō vitabatur in pricipio ꝑpter mlti tudinē hereticoꝝ. si autē timeret de lapsu ab aliquibus tutius esset nō habitare cū eis. ¶ Sic ergo pōt rñderi ad argumentū q illud dictū pōt intelligi de hereticis oc cultis quoꝝ heresis deprehendi non pōt: tales eñ ꝗsi excōicentur excōicatione generali. non tñ ex- cōicatiōe personali: nec extermi- nantur gladio materiali nisi cū mul titudine infideliū manifestoꝝ in- telligantur. vel intelligi pōt de ca- tholicis malis. Unde Rabanus habēs discretionis exēplū cōmu- niter dꝫ tolerare malos ꝑpter bonos. Sciēdū aūt q messis dꝫ tē pus illud quo heretici manifeste corruptiui alioꝝ. sūt abiiciēdi an- gelica falce. sm hoc intelligitur per missio ꝓ tpe illo quo nō discernitur plene an sit hereticus: cū aūt immo tuerit plene ecclie corruptio sua ē ꝑsonalr ꝑscindēd⁹. vñ Aug. li. de vera religiōe dicit sententialr q i ecclia tādiu sustinetur error alicui⁹ donec aut accusatiōez inueniat: aut opinionē prauā ptinacitur defēdat. Cū aūt dꝫ. i. Choꝝ. xi. necesse ē he reses eē. Ibi dꝫ necesse illō qd est vtile ꝑ accidēs siue ꝑter intētiōes hereticoꝝ. s. ad h: vt ab his q̄ se ex ercent i diuina scriptura pigritia eā discutiēdi excutiatur ꝛ magis fi dei veritas declaretur. vt ē patuit cōsi deratiōe. v. hoc etiā habetur ex glo. super illud. Esa. vij. hoc dicit dñs ꝛc. sup. i. vsqꝫ ad finē seculi erunt aliquē hereses vel malicie hoim ad exercendā fideliū sapientiā et patientiā. Sic ergo pꝫ quō heretici sunt vitādi. s. notorij. Dico etiā sine denūciatiōe cū nulla possit ter giuersatiōe celari: puta si publice

predicarēt cōtra fidē.ex.de coha. cle.ꝛ mulieꝝ.c.vestra.ꝛ.c.fi.possumus tñ ꝛ debemus eos monere ꝛ inducere: vt ad verā fidez redeāt. In aliis vo non licet eis cōicare: etiā si sit pater: fili⁹: maritus: vel vxor: aut soror. huic seruituti subiectus: ꝛ ideo si infidelis discedit discedat sm aplm.xxviii.q.i.in.c. si infidelis.

An sit cū hereticis aut aliis hominibus publice disputādū.

Nona conside ratio est. Si ē cū hereticis vel cū aliis ifidelib⁹ publice disputandū. Rñdet sm Tho ii.ii.q.x ꝙ in disputatiōe fidei sunt duo cōsideranda. Unū ex pte disputātis.s.qꝛ disputat tāꝗ dubi⁹ de fide ꝛ expiri volēs veritatē tunc peccat pcul dubio tanꝗ infidelis. Si aūt disputat ad cōfutādū errores vel ad exercitiū est laudabilis. Aliud est cōsiderādū ex pte audientiū: vtrū scꝫ ipsi sint instructi ꝛ firmi i fide tūc eñi nullū est periculū disputare. Aut si audiētes sunt simplices: ꝛ i fide titillātes: ꝛ tūc circa tales distinguēdū ē: qꝛ si sunt sollicitati ab infidelib⁹ nitētibus in eis fidē corrūpere: tūc necesse est publice disputare dūmodo inueniant aliq ad hoc idonei. Per hoc eñi simplices in fide firmabūtur ꝛ tollet decipiēdi facultas in fidelibus. Si vo nō sunt sollicitati tūc periculosum est publice de fide disputare corā simplicibus quoꝝ fides etiā ex hoc est firmior ꝙ nihil diuersuz audiuerūt: ꝛ ideo non expedit eis vt audiāt verba infideliū disputātiuz contra fidē: prohibent ꝙ oēs layci publice disputare de fide vl occulte qui vero contra fecerit excōicatiōis laqueo innodetur.ex.de hereti.c.quecūꝙ.li.vi.

De modo inquirēdi hereticos.

Decima conside ratio est videre qs est modus inquirēdi hereticos. Ad qd breuiter dicit ꝙ si papa dat certā formā illa tenēda est: als pñt queri p accusationē: inqsitionē: ꝛ denunciationē. Sed in examiatione testiū contra hereticos debēt interesse due psone religiose.ꝛ si fieri pōt p publicā psonā pscribi testiū dicta.ex de hereti.c.vt officiū.li.vi.§.volumus: ꝛ cōcedit religiosis qui dum essent in seculo tabellionatus officiū habuerūt ꝛ exercuerūt: ꝛ etiaz clericis si in sacris sint constituti exercere libere officiū tabellionatus: quo ad pmissa si eis iniunctū fuerit: vt in dicto.c.vt officium.§. cōcedētes. Itē tenētur dyocesani vel archiepi: vel archidyaconi semel saltē i āno p se: vel p alios q̄rere hereticos: vbi fama ē eos habitare: ꝛ illos quos credūt de hoc aliqd scire debēt cōpellere iurare vt idicet si quos hñt suspectos ppter occulta cōuenticula vel alia signa.extra in.c.excōicamus.§.adicim⁹. Suspectus aūt si vocatus confitetur ꝛ sperat de correctione pōt ei iniūgi penitētia salutaris: si aūt negat ꝛ aħ sit ifamat⁹ idicet

ei purgatio quā si non pstiterit ex-
cōicabit: et vsq ad satisfactionē cō
dignā ab oib9 euitabit: et si p annū
sic steterit: extūc velut heretic9 cō
dēnet. vt i dicto. c. excōicam9. §. q
autē. Itē illi q psunt ciuitati vl' lo
co aliū quocūqz noīe censeant ad re
quisitionē eoꝝ debēt iurare pfcise
attēdere inuiolabilit et suare ac fa
cere. ac oib9 suis subditis inuiolabi
liter obseruari toto tpe sui regimi
nis pstitutiōes in fauorē fidei a se
de aplica pmulgatas ac etiā repro
batas. qs qui iurare noluerit et sua
re: vt ifamis et tāq hereticoꝝ fau-
tor ac de fide suspect9. officio et ho
nore sui regiminis expoliet: nec vl
teri9 ad dignitatē aliquā vl' officiū
publicū assumat: nec teneat aliqd
qd fecerit. vt ptās balliuus psul vl'
rector. extra li. vi. c. vt officium. §.
statuim9. Debēt etiā oēs rectores
in hoc negocio parere dyocesanis
et etiā inqsitorib9: nec aliquo modo
debēt cognoscere de hoc crimie. vt
captos liberare et hmōi. alis sunt ex
cōicati: et si excōicationē sustinue-
rūt p annū cōdēnari debēt tāq he
retici. extra. in. c. vt inqsitionis li.
vi. Itē in negociis heresis pcedi
pōt simpliciter et de plano. et si peri
culū esset nō noiatis accusationib9
vel testib9 publice: nisi corā aliqb9
puidis pcipiēdo et de tenēdo secre
tū et hmōi: sz cessante periculo pu-
blicent: vt fit i aliis iudiciis. extra
in: c. statuta. li. vi. Sz nūqd hereti-
cus poterit appellare. Dico q he-
reticis inhibita est appellatio. ex-
tra eodē. vt inquisitionis. li. vi.

¶ De pena q sūt puniēdi heretici

Ndecima psideratio est
qli pena sunt heretici
puniēdi. Rndet q qua
druplici pena sunt he-
retici feriēdi. s. excōicatiōe. deposi
tione. rerū ablatiōe. et militari pse-
cutione. Excōicatiōe: qr oīs heretī
cus siue occult9 siue manifest9 ipso
iure est excōicat9 maiori excōicatio
ne. xxiiii. q. i. c. i. et. ii. extra d heretī.
c. ad abolēdā. Scdo depositiōe: qr
indistincte siue clericus siue layc9
etiā papa vel impator vel quilibet
ali9 dz deponi ab omni dignitate
xl. dist. si papa. xxiiii. q. i. qui ptra
pacē. Tertio reꝝ tēporaliū ablatio
ne: qr oia bona eoꝝ debēt cōfiscari
eccl'e cui deseruiebāt si erāt cleri-
ci vel layci si i tēporali iurisdictio
ne sunt eccl'ie subiecti. Aliorꝝ vero
laycoꝝ bona principib9 secularib9
cōfiscant. Quarto militari psecu-
tione si cū ppter malos puniēdos
oportuit regiā maiestatē non solū
legib9 esse decoratā: sed armis ar-
matā multo forti9 ppter hereticos
exterminādos. Ido dicit glo. i. Co-
rinth. v. de paulo q cū videbat ali-
quos pteruos ad corrūpendū fidē
sathane tradebat corpaliter vexā-
dos. Sic ergo heretici nō solū ex-
cōicant et deponunt. sz et omni offi
cio et bñficio debēt expoliari. et si
clericus sit dz degradari. et demū q
libet talis dz relinqui arbitrio ptā
tis secular aiaduersiōe debita pu
niēdus. s. crematione: nisi cōtinuo
post dephensionē erroris ad fidē
velit reuerti ac errorē suū abiurare
et satisfactionē exhibere. et sic redeū
tes debēt in ppetuo carcere reclu-

di.extra de hereti. excōicamus.ij. ¶ Sed quā penā incurrūt credentes: receptores: defensores: et fautores hereticorū. Rn̄detur q quilibet talis est excōicatus. et si non satisfecerit infra annū: extūc ipo iure est infamis: nec ad publica officia seu cōsilia nec ad eligēdos aliquos ad hmōi: nec ad testimonium debet admitti nec pōt condere testamentū: nec ad alicuius hereditatis successionem accedere. Nullus quoq ei super quocunq negocio: sed ipse aliis cogetur rn̄dere si iudex est eius nō valet sententia. Si aduocatus nō admittit eius patrocinium. Si tabellio nō valēt eius instrumēta. et sic in similib9. Si vero sit clericus ab omni officio et beneficio dz deponi. et illi qui tales post q fuerunt ab ecclia denoīati euitare contēpserint: debēt excōicari. probant hec oīa. extra eodem excōicamus. i. §. credentes. Itē oēs clerici qui talibus exhibēt ecclesiastica sacramēta vel traderēt ecclesiastice sepulture: aut elemosynas seu oblationes eorū reciperēt debēt priuari suo officio ad qd nunq restituent sine indulto sedis apostolice spāli. similiter et regulares quorum etiā priuilegia in illis dyocesibus nō seruent eis: in quib9 tales excessus ppetrare psumpserint. vt in. d. c. excōicamus. §. sane clerici. Et nota q ipsi credētes eorū errorib9 heretici sunt dicēdi. extra eodē excōicamus. ij. Quicūq etiā hereticos credentes: receptores: defensores: vel fautores eorū sciēter psumpserint ecclesiastice tradere sepulture excōicati sunt: nec debent absolui nisi pprijs manib9 publice extumulēt et pijciunt corpa dānatorū et locus ille ppetua careat sepultura. extra. d hereti. c. quicūq. li. vi. Itē heretici cū oib9 fautorib9 mō dictis et ipsorū filij vsq ad secūdā generationē ad nullū ecclesiasticū beneficiū seu officiū publicū admittātur et si fecerit irritū est. extra eo. c. quicunq §. heretici. ¶ Et si dicas ex predictis colligit q hereticus est multiplici pena puniēdus. hoc videt irrationabile: qz deus non punit his in idipsum. Cū ergo oēs heretici sunt excōicati: vt dictū est. et excōicatio sit pena. sequit q nō sūt alia pena puniēdi. Rn̄detur q pro vno pctō vna pena quis punitur. Sed si ad vnū peccatū plura cōcurrūt q sunt multa pctā vl ppter relapsum eiusdē pōt homo iuste puniri multiplici pena. Si quis ergo labitur in dānatam heresim punit pena excōicationis. qz vt dictū est oīs hereticus est excōicatus: sed si post abiuratā heresim iterū labat debet alia pena corporali puniri vel temporali damnari.

¶ Quis potest capere hereticos et tormentis exponere.

Duodecima cōsideratio est scire quis pōt capere et tormentis exponere hereticos. Rn̄det q tam epūs q inquisitor vn9 sine alio pōt citare et capere et tute custodire vel cōpedibus mancipare ac manicis ferreis si eis visum fuerit faciēdū. Sz deputare dare carceri et q ma-

gis ad penā q̄ ad custodiā videat vel tormētis exponere vel ad sententiam ꝓcedere cōtra eos nō pōt ep̄s sine inquisitore: nec inquisitor sine ep̄o aut eius sup hoc delegato aut ep̄ali sede vacante delegato capituli si sui adinuicē copiā possint habere infra octo dies postq̄ se inuicē requisierint: possunt tn̄ q̄libet predictorū cōmittere alteri vices suas vel p litteras significare suū cōsiliū et consensum. extra. de hereti. multorū. in clemēti. ¶ Sed occurrūt hic finaliter. xv. difficultates. Prima est si carcer in quo ponūtur heretici debeat esse cōis ep̄o ⁊ inquisitori. Dicit q̄ sic. ⁊ debent habere duos custodes: vnū quē volet ep̄s ⁊ ei ꝓuidebit: ⁊ vterq̄ eorum pōt habere sub se vnū fidelē ministrū. ⁊ illius loci erūt due claues diuerse: quarū vnus custodū vnā: et alius aliā tenebit. ⁊ poterit officiū ministrandi charitatis cōmittere suo ministro: ⁊ tenent p̄dicti custodes anteq̄ exequant officiū coram eis a quibus assignātur iurare tactis euangeliis: q̄ in custodia oēm diligētiā quā poterūt adhibebūt ⁊ q̄ alicui carceratorū nihil in secreto loquet vn⁹ nisi audiēte alio. ⁊ q̄ ipsis carceratis fideliter cōferent ꝓuisionē quā ipsi recipiūt ex ordinatiōe cōmuni ⁊ q̄ a parētib⁹ vel amicis vel aliis fidelibus ꝓsonis offert eisdē: nisi ep̄i vel inquisitoris vel suorū cōmissariorū ordinatio refraget ipsis fideliter ⁊ absq̄ diminutione aliqua ministrabūt nec i his fraudē aliquā adhibebūt ⁊ eodē mō iurabūt p̄dicti custodū ministri ⁊ corā eisdē iux eodē. c. multorum in clemē. Et eodē mō iurabūt notarii inquisitoris corā ep̄o cū inquisitore vl' substitut ab eis q̄ suū officiū fideliter exercebūt ⁊ idem fit de aliis personis necessariis ad dictū officiū. extra co. multorum. in clemēti. ¶ Scd̄a difficultas est de xp̄ianis qui efficiūtur iudei vel redeunt ad iudaismū si debet ꝓcedi contra eos sicut contra hereticos. dico q̄ sic etiā si infantes vel metu mortis fuissent baptizati si de hoc fuerint confessi. Aut p iudeos aut xp̄ianos muniti sicut contra fautores ⁊ defensores taliū ꝓcedendū. extra. de hereti. c. ꝯtra. li. vi. ¶ Tertia difficultas est si ꝓpter heresim maritorū debeant cōfiscari dotes vxorū catholicarū: dicitur q̄ nō nisi cum eis scienter. scz sciendo eos esse hereticos contraxissent. extra eo. decrevit. li. vi. ¶ Quarta difficultas est si post mortem heretici possint occupari bona ei⁹ si de ei⁹ heresi nō fuit in vita declaratum. Respondetur q̄ sic si postea declaretur. extra eo. accusatus. §. porro. lib. vi. ¶ Quinta difficultas est si debeant puniri sacerdotes qui instruunt hereticos de celanda veritate: dicitur q̄ debita pena debent castigari. Religiosi etiam heretici sunt grauius aliis puniendi. extra eo. accusatus. §. sacerdotes. lib. vi. ¶ Sexta difficultas ē de etate inquisitoris. vtrum scz requiratur determinata etas: vt possit officium exercere. Respondetur q̄ non potest esse inquisitor nisi attigerit. xl. annum. ⁊ tam ipse q̄ cōmissarii de

putati nõ possunt pecuniam extorquere. nec scienter ecclesiarũ bona ob delictũ clericorũ fisco ecclesie applicare alioquin sunt excõicati ipso facto: a qua nõ possunt absolui preterꝗ in mortis articulo donec illis a quibus extorserint plene satisfecerint de pecunia sic extorta nullis priuilegijs pactis aut remissionibus sup hoc valituris. extra de hereticis volẽtes i clemẽtinis. ¶ Septima difficultas est si põt inquisitor ꝓcedere contra aliquẽ officialem vel nuncium romane curie. Dicitur ꝙ non. vt pꝫ in extrauagãti Johan. xxij. que incipit cõfrater. ¶ Octaua difficultas est quis proprie dicendus est relapsus. Respõdetur ꝙ accusatus de heresi vel suspectus vehemẽti suspitiõe qui in iudicio abiurauit: ꝛ postea cõmittit in ipsam. talis cẽsetur relapsus licet antea ipsum heresis crimẽ nõ fuerit plene ꝓbatum. sed si leuis fuit suspitio nõ debet iudicari relapsus ꝗꝗ ex hoc sit grauius puniendus. nõ tñ debet ex hoc in heresim relapsoꝝ pena puniri. ex. ď hereti. accusatus. lib. vi. Qui vero in vna specie siue in vno fidei articulo vel sacramẽto ecclesie errauit. ꝛ postea abiurauit simpliciter vel generaliter heresim si postea erret i alio relapsus est iudicandus. extra eo. accusatus. li. vi. Ille autẽ de cuꝰ lapsu in heresim ante abiurationẽ cõstiterat vel nunc constat si postea hereticꝰ receptet: deducat: visitet: vel associet: vel munera aut dona eis donet vel mittat vel fauorẽ impendat qui excusari non possit iudicari debet relapsus. extra eo. accusatus. li. vi. in tali casu verũ est qḋ dicit apostolus. ad Ro. i. qui talia agunt: dignı̃ sunt morte non solum qui faciunt: sed etiã qui cõsentiunt facientibus. ¶ Nona difficultas est si qñ negociũ heresis cõmittitur alicui vel aliquibus generaliter in certis locis adunaꝛ episcopis auctoritas eoꝝ ordinaria ꝓcedendi: vel delegata si eã habeant. Dicitur ꝙ non. sed vtraqꝫ de eodẽ facto inquirere possunt cõiter. ꝛ si diuisim ꝓcedãt conari debent sibi cõicari ꝓcessus. vt per hoc melius possit veritas inueniri ꝛ ꝑ vtroqꝫ simul sententia ꝓferatur. nisi alter alteri deferat. ꝙ si in sententia non concordẽt. ad sedẽ apostolicam remittatur. extra eo. per hoc. lib. vi. Et intellige ꝙ ꝑdictã cõicationẽ processũ oportet fieri. qñ nil aliud restat agendũ nisi ꝙ sententia ꝓmulgetur: quia si alter non posset commode ꝓcedere nisi visis actibus alterius: tunc semel tñ cõicatio tribuatur. vt in extrauaganti benedicti. xi. que incipit ex eo. ¶ Decima difficultas est quã penã incurrunt episcopi vel inquisitores vel eoꝝ substituti si maliciose aut fraudulenter imponant alicui crimen heresis vel aliquid alio falso imponentes quod impediat executionẽ officij eorũdem. Respondetur ꝙ si ipsi causa odij gratie vel amoris vel lucri vel commodi temporalis obmiserint procedere vel aliquem vexarent imponendo ipsam heresim ꝛc. Si episcopi sunt vel supra ꝑ trienniũ incurrunt suspẽsionẽ ab

officio. Si iferiores sunt excõicati sunt a qua nõ nisi p papã possunt absolui pterq̃ in mortis articulo. ⁊ eãdẽ penã incurrũt si obmiserit cõtra quẽq̃ pcedere vbi fuerit pcedendũ. extra de hereti. multorũ. in clemẽ. ¶ Undecima difficultas est si in aliquo casu sunt heretici tolerãdi. Rñdet q̃ i pena heresis tria possum⁹ ɔsiderare. Pmo ipsi⁹ grauitatẽ criminis. Scdo ecclie corrigentis charitatẽ. Tertio ipsoꝝ fideliũ vtilitatẽ. cõsiderãdo pmo criminis grauitatẽ statim cũ heretici deprehẽsi sunt essent interficiendi magis q̃ incẽdiarij aut falsarij. vñ Exo. xxxij. statim cũ moyses descẽdit de mõte mandauit q̃ frater interficeret fratrẽ suũ. ⁊ primus pximũ p pctõ ydolatrie. ⁊ Deut. vij. mandatuꝫ fuit populo israeltico. vt aras hereticorũ subuerteret: et sculptilia cõbureret. Et. iiij. Reg. xxij. dicitur q̃ rex oꝫias vidit sepulchra que erant in montibus tulitq̃ ossa eorũ de sepulchris ⁊ cõbussit illa. Si vero consideremus in tali crimine charitatẽ ecclesie tunc nõ statim traduntur heretici exterminio. sed circa eos seruatur ordo correctionis fraterne: quia monentur primo ⁊ secũdo. ⁊ si postmodũ reperiuntur relapsi non amplius ecclesia eos tolerat: quia nihil amplius de eorũ correctione sperat. Sed considerando vtilitatem fidelium si aliqui sint heretici qui sic defendunt falsitatem sententie sue vt in terra multitudinem faciant et conuenticulorum segregationes vl' ecclesie conturbationes cogitent: tunc absq̃ alia dilatiõe vel inquisitione exterminãdi: sunt. quia cũ bonũ cõe sit pferẽdũ priuato: magis ẽ puidendũ saluti cõi q̃ saluti alicuius vel aliquorũ. ¶ Duodecima difficultas est. si heretici reuertentes ad fidẽ semp sint recipiẽdi qꝛ dicitur Exod. xxij. Maleficos non patieris viuere. Uñ glo. per maleficos intelliguntur pctõres peccato heresis: ⁊ peccato contra naturã: qui statim sunt vita corporali priuandi ne alios inficiant. Respõdetur q̃ hereticos esse recipiẽdos potissime relapsos tripliciter potest intelligi. Primo ad sacramẽtoꝝ perceptionem. Scdo ad bonoꝝ tẽporaliũ restitutioneꝫ. Tertio ad vite temporalis cõseruationẽ. Prima reuersio nunq̃ negatur hereticis: qꝛ salus sic ex ordine charitatis oibus est appetẽda etiã iimicis. iuxta illud Mat. v. diligite iimicos vros: bñfacite his q̃ oderũt vos: ppt qd heretici sẽp reuertẽtes q̃tienscũq̃ ⁊ q̃tienscũq̃ relapsi fuerit ab ecclia recipiũt ad penitentiã ⁊ eucharistie perceptionẽ. vnde sicut scribit extra de hereti. c. sup eo. §. nos itaq̃. li. vi. q̃ si post relapsum heretici penituerit ⁊ penitẽtie signa manifeste apparuerint in eis sacramenta penitẽtie ⁊ eucharistie humiliter petita nequaq̃ sunt eis deneganda. Sed secundo et tertio modo negatur eis reuersio: quia si ipsi seruarentur in vita post relapsum et restituerentur ad dignitates ⁊ ad bona temporalia: et in vita corporali seruarent incolumes. Si iteꝝ

laberentur posseut alios inficere et alij citius in heresim laberentur si ipsi sine pena transirent. Interdū tamen ecclesia hereticos ad bonorum temporalium restitutionem recipit vel propter bonum lucis intuendum. Dicit enim augu. in epistola ad vincentium: nonnullos toleramus quos corrigere vel punire nō possimus: nec propter paleam relinquimus archam. nec ꝓpter edos in fine segregādos deserimus gregem domini. nec propter vasa facta incōtumeliam migramus de domo domini. patet ergo quomodo cōceditur hereticis reuersio et quomodo non. ¶ Decimatertia difficultas est si loquamur de hereticis non relapsis cum volunt redire ad fidem qualiter debent recipi. Respondetur ꝙ si aliquis hereticus vel hereticorum credens receptator. fautor defensor necnon et de heresi infamatus vel suspectus ad vnitatem ecclesie redire voluerit ad arbitrium epi proprij. prius debet abiurare errorem et promittere et etiam per scripturam firmare. ꝙ tenebit firmiter ad mandatū ecclesie catholicam fidem et hoc publice ꝫm ꝙ eius crimen fuerit publicum vel priuatum. i. q. vij. quotiens de conse. di. ij. ego berēgari⁹ extra de here. ad abolendā. Postea debet ꝫm ecclesie formam absolui. de qua. xi. q. iij. cum aliquis. extra de sen. excō. cum desideres. Postea eis deb3 imponi quod in talibus solet iniungi. vt in. c. quotiens. et. c. ego berengarius. vbi supra. Et quādo tales volunt reuerti prouideri debet solerter ꝙ sint vere conuersi si debeant recipi extra eo. vt officiū §. iij. libro. vi. Pena autem que talibus debet imponi declaratur extra de hereti. excōicamus. ij. vbi dicitur. Si qui aūt de predictis post ꝙ fuerint deprehensi redire voluerint ad agendam condignam penitentiam in perpetuo carcere detrudantur. ¶ Decimaquarta difficultas est si prelatus sit heretic⁹ vtrū habeat potestatē spiritualem. Respondetur ꝙ prelatus heretic⁹ nō est prelatus etiam si sit papa quia ipso facto est depositus. Unde papa eligitur in caput totius ecclesie iuxta illud. ad Ephe. i. ipsum dedit caput super omnē ecclesiam que ē corp⁹ xp̄i. Capitis autē: ē influere vitam in omnibus membris: et princípium vite spiritualis est ipsa fides: quia sine fide impossibile est placere deo. Unde apostolus ad Hebre. xi. fidem dicit esse substantiam. i. fundamentum omnium rerum sperādarum. Si ergo papa deprehendatur deuius a fide caret vita spirituali et per cōsequens aliis īfluere non potest. Unde sicut homo mortuus nō est homo. sic papa in heresi deprehensus nō est papa ꝓpter quod ipso facto est deposit⁹ si ergo hoc dicitur de papa multo fortius de quocūq3 alio prelato inferiori. amplius autem declaratur predicta difficultas ꝫm Tho. in secunda secūde. q. xxxix. arti. iij. vbi distinguit de publici potestate spirituali. quarum vna est sacramentalis: alia est iurisdictionalis. Sacramentalis est que per aliquā cō

secratione͂ confert ꝛ talis ſm essentiam remanet in homine q̄diu vixit siue in scisma siue in heresim labatur. ꝙ patet per hoc ꝙ rediens ad ecclesiam non iterum consecratur sed tamen tales vsum potestatis amittunt ita ꝙ nō licet eis sua potestate vti. si tamen vsi fuerint effectum habet in sacramentalib⁹ quia in his homo non operatur nisi sicut instrumentum dei. Unde effectus sacramentales non excludūtur propter culpam quācunqꝫ conferentis sacramentum. Potestas autem iurisdictionis est que ex simplici iniūctione hominis cōfertur. ꝛ ideo non immobiliter adheret et in scismaticis ꝛ hereticis non manet. Unde nō pñt absoluere nec excōicare nec indulgentias facere. aut aliquod huiusmodi. ꝛ si fecerit nihil est actum. vij. q. i. nouacian⁹.

¶ Decimaquinta difficultas est si post adiurationem heresis aliqui inueniantur relapsi vtrum sint statim tradendi iudicio seculari. Respondetur ꝙ sic. quia sicut fides est fundamentum spirituale eo ꝙ sine fide impossibile est placere deo: vt dicitur ad Hebr. xi. sic heresis que est fidei corruptio totam spiritualem vitā habet surripere eo ꝙ modicum fermentum totam massam corrumpit. i. Corin. v. Unde de auctoritate iudicij secularis scribitur. xxiiij. q. iij. resecande. ꝙ resecande sunt putride carnes ꝛ scabiesa ouis a caulis repellenda est ne tota domus massa. corpus ꝛ pecora ardeat corrumpatur: putrescat: et intereat. Arrius enim in alexandria vna scintilla fuit sed quoniā non statim oppressa est totum orbem eius flamma depopulata est. Unde ad huiusmodi periculum euitandum cum heretici deprehendūtur relapsi vel per facti euidētiam vel per propriam confessionē seu per testes absqꝫ mora tradendi sūt iudicio seculari. Et propterea scribitur extra de heret. l. super eo. lib. vi. Nos itaqꝫ inquisitioni tue de fratrum nostrorum consilio respondemus ꝙ qui post abiurationem deprehensi fuerint in heresim cecidisse sine vlla penitus audientia relinquendi sunt iudicio seculari. Et sic imponitur finis. ij. libro in quo de natura seu quidditate heresis. de modis hereticorum. de heresibus repullulantibus istis temporibus. de modo inquirendi eos. et de eorum punitione dictum est. Frustra enim heretici sunt circumlatrātes et quasi per minas rostrum fidei fortalicium impugnantes cum sit turris fortitudinis a facie inimici in virtute domini nostri iesu xp̄i cui est honor et gloria in secula seculorum. Amen.

¶ Incipit liber tertius de iudeorum bello contra fidei fortalicium.

Ereticorū bel
lo quasi periculosiori
soluto fit a familiarib⁹
inimicis latenter com-
missuz. iudeorū vesana
progenies non erube-
scit tēptare si possit no
strum fidei fortaliciuz
ꝓ viribus expugnare.
ac si cecus in campū exiret vt pugnaret cū vidēte.
Non eñi vident cecitate ꝑcussi qđ ē turris fortitu-
dinis a facie inimici. vt ergo videat̄ mod⁹ bellādi
iudeoꝝ dissolutio sui belli ⁊ eorūdē ꝯfusio in pñti
iiij. libro. nr̄i fortalicij duodeciz ꝯsideratiōes ītelle-
ctui occurrūt pertractāde. Quarū prima erit de iu-
deoꝝ cecitate ⁊ sua nebulosa noticia. Scđa de iu-
deoꝝ parētela et thalmuth doctrina. Tertia de iu-
deoꝝ diuersitate in sua fide et credētia. Quarta de
iudeorum bello per argumenta sumpta ex lege mo
sayca. Quinta de iudeoꝝ bello ꝑ argumēta sumpta
ex lege euangelica. Sexta de iudeorum bello ꝑ ar-
gumenta sumpta ex naturali scientia. Septima de
iudeorum crudelitatibus ⁊ sua inaudibili seuicia.
Octaua de iudeoruz fatuitatibus ⁊ sua grandi stul
ticia. Nona de iudeorum expulsionibus et sua ma-
gna ignominia. Decia de iudeoꝝ mirabilib⁹ ⁊ sua
obstiata malicia. Undecia de iudeoꝝ obligatiōe ex
iure cāonicoꝝ ciuili ac ordinatiōe regia. Duodecia
de iudeoꝝ cōuersione in fine seculi a sua duricia.

¶ De iudeoꝝ cecitate ⁊ de sua nebulosa noticia.

Circa primã cõsiderationẽ que ẽ de iudeorum cecitate duo sunt videnda. Primũ que est causa cecitatis eorum. Secũdũ si põt sanari vt reducant ad lucẽ. De primo dicit quod causa cecitatis iudeorum est quia domino peccauerũt sicut deducit magister bernardus oliuerij in tractatu suo contra cecitatẽ iudeorum allegãs illõ Soph. i. ambulabunt vt ceci quia dño peccauerũt. licet enim verba ista generaliter de omnibus peccãtibus sint dicta qui vere dño peccant. teste. psal. qui dicit. tibi soli peccaui et malũ coram te feci. psal. l. et quo peccato spũaliter ceci efficiuntur iuxta illud. Sap. ij. excecauit eos malicia eorum. specialiter tamẽ itelligũtur de iudeis qui quodã singulari modo dño peccauerunt iesum xpm filium dei iniuste crucis supplicio interimẽdo: propter qd speciali modo facti sunt ceci inter omnes gentes vt nõ solum patiantur cecitatem culpe sicut ceteri peccatores sed etiam habeant cecitatem ignorantie super oẽs propter quam ignorantiã scripturam proprie legis minime intelligunt et qd i illa ad eorum directionẽ est valde clarum. in propriam dãnationem venit in obscurũ. de quibus dicitur Tren. iiij. Errauerũt ceci in plateis. errare enim in plateis nihil aliud est quam deficere i scripturis claris et manifestis: circa quas nõ proprie dicitur errare qui nolũt ipsas recipe sed illi qui volũt intelligere. et tñ dicũt se eas tenere. sicut nõ dr vere cec9 cui est absens visibile obiectũ. sed qui presente obiecto nõ potest habere visionis. actũ. Populus igitur iudaic9 merito dr cecus qui vetus testũ recipit et que in eo scripta sũt recte itelligere nescit. Dicũt enim iudei quod sigillũ legis nõdũ est amotũ dicerat enim de9 Esaie. i. c. viij. liga testioniũ signa legẽ in discipulis meis. hoc ponit occultatio mysterij xpi liga testimoniũ. i. inolue pphetiã obscuritatibus propter incredulos quib9 talia sũt celãda. signa legẽ i discipulis meis id ẽ apostolis aliisque xpi discipulis qui pdicando legem. obscuritates prophetiarũ aperuerũt et declarauerũt ostẽdẽtes eas in xpo ipletas vt patet in actib9 apostolorum sicut fuerat a deo pordinatũ. Et hoc mõ dictũ fuit Dan. xij. c. tu aũt daniel claude sermones et signa librũ vsque ad pfinitum tẽpus. Cũ ergo predictũ verbũ dixit deus. s. liga testioniũ etc. itellexit ppheta quod hoc erat pp peccata populi orauit deũ statim vt patet in ipsa sequẽti dicẽs. expectabo dñm. s. iesũ xpm qui abscõdit faciẽ suã a iacob i. a pplo iudaico descẽdẽte a iacob quia in aduẽtu ei9 ppl'us ille pro maiori pte fuit excecat9 per infidelitatẽ sicut dr ad Ro. xi. cecitas ex pte cõtigit in israel. et pstolabor. i. patienter expectabo aduẽtũ ei9. vel sic et pstolabor eũ qsi dicat spem habeo i te. quod istõ sigillũ amouebit et ex hoc ordinauerũt iudei in suis orõnib9 vt orarẽt deũ quod amoueret sigillũ legis Dicẽdo sic i orone dñe sigillũ legis amoue vt eã possim9 itelligere. Et tenẽt iudei quod istõ sigillũ debet amouere messias. et iõ i his qui nõ psũt itelli

gere ipsius legis semp dr in thal-mudrico vult dicere istud maneat in dubio quousqz veniat messias q illud declaret. sed verus messias q est xps iesus iã venit vt patuit supra libro. i. in appositione. xij. thezaurorum qrti pūcti articuli sexti: et infra adhuc magis videbit cuz dissoluet bellū iudeorū. Ũ ver9 messias amouit sigillū legis cū aperuit librū esaie. luce. iiij. stãs i tẽplo ad phariseos et primū qđ se obtulit nõ sine grandi mysterio fuit illud quod i eodem libro .c.lxi. fuerat pphetatū. s. spūs dñi super me. eo qđ vnxerat me dñs ad ãnūciãdū mãsuetis misit me vt mederer cõtritis corde. et predicarẽ captiuis indulgẽtiam et clausis apertionẽ et pdicarẽ agnū placabilẽ dño et diẽ vindicte deo nr̃o. vt ɔsolarer oẽs lugentes et ponerẽ fortitudinẽ lugentib9 syon et darẽ eis coronã p cinere: oleū gaudij p luctu pallium laudis p spiritu meroris. Cum eū legeret hãc prophetiam xps dixit eis. hodie impleta ẽ hec scriptura in aurib9 vestris. Luce. iiij. hic manifeste amouit sigillum oīum pphetiarū que loquūtur de aduentu messie declarando se eẽ messiam de quo prophetia loquebatur et postea amouit alia legis sigilla sicut patuit supra li. i. Et amplius infra patefiet. Hūc librū legis et pphetarum vidit Johãnes euangelista in dextera sedẽtis super thronum scriptuz intus et foris et signatum sigillis septem. et dicit qđ non inueniebatur aliquis dignus soluere illa signacula et aperire librū neqz in celo neqz in terra neqz subt9 terrã immo nec respicere illum et consolans eū angelus qui secū loqbatur. Ait illi: ne fleueris ecce vicit leo de tribu iuda radix dauid aperire librum et soluere septez signacula eius quẽ dicit agnū stãtez s. xpm tanqđ occisum. et sequitur et venit et accepit de dextera sedẽtis in throno librum. et cum aperuit librum quattuor animalia et viginti quattuor seniores ceciderunt corã agno cantantes canticum nouum dicentes. dignus es dñe accipere librum et aperire signacula ei9 qm occisus es et redemisti nos deo in sanguine tuo. et omni trib9 et lingua et populo et natione et fecisti nos deo nostro regnum et sacerdotes et regnauimus super terram. Apoc. v. Sed licet sigillū legis et pphetarum immo et sigilla sint soluta et littera aperta p messiam iudei miseri quibus fuit missus nolunt credere qđ sigillū secreti legis sit amotum. Et hinc est qđ idem dubiū qđ habebant anteqđ veniret. tenẽt nũc postqđ transierunt mille quadringenti sexaginta anni a sua natiuitate et nolunt attenti videre quomodo pphetie iã sunt implete pmanẽtes in maledictiõe dicte scripture. liga testimoniū. signa legẽ. ¶ Et iterū Esaie. vi. Audite audientes et nolite intelligere et videte visionem et nolite agnoscere quasi dicat auditis et non intelligitis videtis et non cognoscitis. Et statiz sequit excecã cor populi hui9 et aures ei9 aggraua et oculos ei9 claude ne forte videãt oculis suis et aurib9 suis audiãt et corde suo intelligãt. Hic

notat Nicolaus de lyra ꝙ talis excecatio et obduratio non est a deo directe sed a liberi arbitrij defectibilitate. Homo enim auertens se a deo meretur vt iuste deus retrahat gratiam suam ab eo cuius effectus est illuminare intellectum et mollificare affectuȝ ⁊ ideo ip̄a subtracta homo excecat̄ et obdurat̄ ex sua malicia. Et hoc fuit impletum q̄n ad predicationē xp̄i iudei ꝑ magna p̄te fuerunt obdurati s̄m ꝙ dicitur expresse Joānis. xij. ꝑpterea nō poterāt credere q̄ dixit Esaias excecauit oculos eoꝝ ⁊ indurauit cor eoꝝ. In qua excecatiōe ac etiā duritia vsq̄ in p̄sens tēpus perduret generatio ista. Cōtra quos q̄si cōtra ptinaces tā cōtra simplices iudeos q̄ cōtra litteratos eorū qui nolunt credere ꝙ sigillum legis est amotū dicit Esa. c. xxix. Claudet oculos vestros. i. excecabit sacerdotes ⁊ scribas qui debēt vos dirigere sicut oculi cetera membra corporis. Sciendum tn̄ ꝙ deus non ē cā excecationis directe sed indirecte inq̄tū iuste a malis subtrahit gratiam suā mentis illuminatiuam sicut statim supradictuȝ est. Sequit̄ ꝑphetas q̄ iminēte euersione ihe rusalem apparuerunt plura signa hm̄oi euersionis vt dicetur infra cōsideratiōe. ix. q̄ tamē aliqui tāq̄ ꝑphete falsi interpretabant̄ in cōtrariuȝ. s. in bonū ciuitatis futurū ⁊ principes vestros. q̄ decepti a talibus ꝑphetis rebellauerūt romanis ⁊ erit vobis visio omniū. s. prophetarum antiquoꝝ qui ꝓphetauerunt de aduētu xp̄i: de destructiōe ciuitatis et tem pli propter eiꝰ mortē sicut verba libri signati qui non pōt legi q̄diu est signatꝰ. Ideo subditur quē cum dederint scienti litteras dicent lege istū r̄ndebit nō possum. signatus est enim sic respondent iudei moderni. multi eniȝ doctores eorum qui precesserunt determinauerūt tēpus aduētus messie vnus post alium ⁊ oēs defecerunt q̄ tempora ab eis p̄fixa trāsierunt s̄m ꝙ dicit rabi Salomon super danielem ⁊ causam huiꝰ defectus dicunt doctores moderni in dcoꝝ. s. ꝙ sermones ꝑphetaꝝ sunt clausi. sic ergo datur liber scienti litteras. i. perito iudeo et respondet se non posse legere q̄ est signatus quasi dicat ego non legam q̄ nolo amouere sigillum sequitur. ⁊ dabit̄ liber. s. apertus per predicationes xp̄i et apostolorum et alioꝝ predicatorum euangeliū xp̄i nescienti litteras: diceturq̄ ei lege ⁊ respondebit nescio litteras: quia q̄n simplicibus iudeorū fit sermo de aduentu xp̄i preterito et cōsimilibus dicūt se nō esse peritos in lege. sȝ ꝙ magistri eoꝝ scirēt de talibꝰ respōdere quoꝝ erroribꝰ firmissime adherent. Sic ergo accidit omnibus miseris iudeis tā litteratis q̄ simplicibꝰ ꝙ oēs ceci facti sūt q̄ q̄ nescit legere nō itelligit ꝑphetias. ⁊ q̄ scit legere nō vult amouere sigillū dicēs. video ꝙ pr̄ meꝰ ⁊ aui mei nō receperūt iesū xp̄ȝ nec intellexerūt ꝙ ꝑphetie i eo fuerūt iplete ergo nec ego volo credere. Hec ē magna cecitas ⁊ asinina bestialitas. q̄ si primi excecati nō cognouerūt bo

nū: plus sunt culpādi isti vltimi q̄
videt tm̄ xp̄s trāsisse ⁊ legūt sctās
scripturas ⁊ nō intēdūt in eis sigil
lū amotū manētes in sua pfidia si
cut patres eoꝝ. ¶ Et iō Luce. vij.
xp̄s cōparauit eos pueris dicens.
cui ergo similes dicā hoies genera
tionis hui⁹: ⁊ cui similes sunt. simi
les sunt pueris sedētib⁹ in foro. et
loquētib⁹ adinuicē ⁊ dicētib⁹ cāta
uimus vobis in tybijs: et non sal
tastis. lamētauimus ⁊ nō plorastis
vbi dicit gl. litteralis pueri docto
res sunt spū humiles. forū synago
ga vel ipa hierusalē in qua iura p
ceptorū dei cōdebant q̄ cōtribuli
bus solebāt exprobare: q nec psal
mis allecti ad laudes assurrexerūt
corde deuoto mēbroꝝ agilitate qd̄
notat saltus: nec trenis. i. lamenta
tionib⁹ pphetarū in excidijs iā fa
ctis vel fiēdis ad pniaꝫ sūt cōuersi
Voluit ergo xp̄s exprimere cecita
tē ⁊ obstinationē iudeoꝝ in p̄dicta
similitudine pueroꝝ. ad litterā eīm
sic faciebāt pueri iudeorum. Circa
qd̄ est aduertendū qd̄ multū valde
facit ad virtutē q aliqui a sua pue
ritia assuescūt oib⁹ operib⁹ virtuo
sis. Ideo apud antiquos fuit ɔsue
tū ⁊ expedit q sic pueri exerceant
in ludis honestis iducētib⁹ ad vir
tutē ⁊ retrahētibus a vitijs ppter
qd̄ pueri hebreoꝝ habebant talem
ludū. Diuidebant eīm in medio ci
uitatis in duas ptes equales ⁊ illi
q̄ erāt ex vna parte canebant car
mē leticie. ⁊ alij ex opposito carmē
lugubre: et postea exprobrabant si
bi mutuo ⁊ exultātes dicebāt alijs
quare sibi non congaudebāt. ⁊ ecō
tra alij quare sibi non cōpatieban
tur: et hoc fiebat ad exprimēdum
vanam leticiam ⁊ defectum com
passionis ⁊ amicitie adinuiceꝫ in
hoc mūdo: sicut videmus frequē
ter etiam in eadeꝫ ciuitate: immo
etiam in eodē vico vel etiā in ea
dem domo q aliqui letantur ⁊ alij
etiā tristant ex opposito hoc simi
liter erat de iudeis qui ꝫ adhoc q
viderant austeritatē Iohānis nec
per hoc moti fuerāt ad penitētiā
⁊ postea viderūt dulcedinē ⁊ man
suetudinē xp̄i: quia dulcedinē eis
predicauit ⁊ cū eis dulciter ⁊ mā
suete cōuersatus ē nec graues pe
nas imposuit penitētibus: sed di
xit vade ⁊ noli amplius peccare.
Ioh. viij. ⁊ tamen per hoc nō fue
runt moti ad deuotionis dulcedi
nem et pietatis: sed magis reman
serunt ceci obstinati in peccatis:
scilicet vtriusq vitam in malum
interpretando: quod ⁊ faciunt ho
diernis temporibus: sunt ergo iu
dei similes pueris non q̄ntuꝫ ad
eorum ignoscentiam: sed quantū
ad ludi eorum interpretationem
hec sufficiant de cecitate iudeo
rum. ¶ De scdo. s. si pōt sanari ce
citas iudeoꝝ. Rūdet q possibili
tas nō negat: sꝫ qꝛ medicinā reci
pere recusant. Ideo sui culpa sēp
ceci manēt. Ad hāc eīm cecitatem
ab isto ppl'o amouēdā semp eccle
sia ab initio sui adhibuit spālem
medicinā aliqn̄ p miraculorū ope
rationē sicut fuit tpe xp̄i ⁊ apl'oꝝ.
Interdum vero per aliquam par
tialem persecutionē vt saltem im
pleta facie eorū ignominia cōuer

terentur ad querendū dñm. Aliqñ per deuotā orationē sicut in parasceue. Oremus τ pro perfidis iudeis: vt deus τ dñs noster auferat velamen a cordibus eorū: vt τ ipsi agnoscāt iesum xpm dñm nostrū. Nonnunqȝ etiam p sacre scripture predicationē que cōueniēs τ vtilis modus videt ad ipsorū conuersionē. Nam si interdū in eis predicatio nō proficit meritū tamen sui laboris predicās non amittit. Un̄ Bern. ad Eugeniū. li. iiij. c. ij. plāta: riga: fer curā. τ tuas explicuisti partes sane incremētū vbi voluerit dabit deus nō tu: vbi forte noluerit: tibi depit nihil: dicēte scriptura. Reddet deus mercedē laborum sctōrum suorū: vt Sap. x. dicit. Paulus loquit. i. Chor. xv. Plus oibus laboraui. nō ait plus oibus profui: aut plus oibus fructificaui. verbum insolens. i. arrogās religiosissime vitans als āut nouerat hominē quē docuit deus: quia vnusquisqȝ sm suum laborē accipiet. i. Chor. iij. non sm profectum. id est fructū conuersionis: τ ob hoc in laboribus potius qȝ in profectibus gloriandū esse putauit cū non sit in homine vt semen serenti respondeat.

¶ De iudeorum parentela ex thalmud doctrina.

Ecunda consideratio est de iudeorū parētela τ ex thalmud doctrina: lȝ enī iudei ex nobilibus parētibus orti sint quales fuerūt abraam: ysaac: τ iacob. suis tamē petis exigentibus meruerūt noiari ore diuino pplšs dure ceruicis: vt pȝ. Exo. xxxij. gñatio praua atqȝ puersa τc. vt pȝ Deut. xxxij. generatio praua τ exasperans. ps. lxxviij. Et in nouo testamēto ore xpi dicunt gñatio mala τ adultera: vt pȝ Mat. xij. gñatio icredula. mat. xvij. gñatio īfidelis τ puersa. Lu. ix. Sed cecitate percussi cōponētes librū q̄ apud eos thalmud dr̄ q̄dā turpissima scripserūt: ex q̄bus parētela eorū fedissima τ horribilis declarat: Primo dicūt i libro q̄ dr̄ hyobamud in. c. qd̄ incipit habba algēvito sup textū ge. c. ij. qñ de⁹ fecit euā τ adduxit ad adā. hoc āt os de ossibus meis: τ caro de carne mea. dicūt ipsi sic. Apparet ex hoc textu. qȝ adam habuit copulā carnalē cū oibus feminibus: oim aīalium: τ nō fuit refrigerata volūtas ei⁹ quousqȝ habuit cōiūctionē cū eua. τ ideo dixit. Nūc video qȝ hoc est os de ossibus meis: τ caro de carne mea. Uidete quō hoc est abhoiabile τ imūdū preter id qd̄ est falsum duplici rōne. Prima qȝ ipsimet ponūt alibi in thalmud qȝ deus creauit adam i grādi magnitudine plus qȝ alterū: intantum qȝ dicūt in Sāhedrin in. c. qd̄ icipit. Ehac dynema. monet qȝ adam tenebat de terra vsqȝ ad celū τ cōsequēter mēbra sua habebāt eē sm illam proportionē: ergo quō poterat habere cōiunctionē cū gallina τ cum passere paruulis τc. Scd̄a ratio ppter breuitatē tēporis: qȝ ipsimet dicūt in. c. qd̄ incipit cohē gadol. talia verba duodecim hore

est dies. In prima fuit congregatus pulius de quo factus fuit adã In secũda fuit factuz corpus. In tertia fuerũt extensa membra sua. In quarta fuit aia infusa i eo. In quīta surrexit sup pedes. In sexta posuit noia oibus aialibus. In septima fuit facta eua ꝛ ei tradita. In octaua ascēderũt duo in lecto ꝛ descenderunt: ꝛ hoc glosat rabi Salomon: qꝛ in illa hora generauerũt Caym ꝛ quãdam sororē cuz eo. In nona fuit eis factuz preceptũ ꝙ non comederent de fructu. In decia peccauerũt. In vndecia fuerũt iudicati. In duodecima fuerunt expulsi a paradiso. Sequitur ergo ſm hãc auctoritatē ꝙ nõ habebat tēpus faciendi illud pctm̄ tam abhoiandũ qḋ ipsi dicũt ꝛ in suis verbis cõtradicũt sibiipsis ꝛ contradicit vnũ alteri. Unde videtur ꝙ oia sunt falsa vel mendacia. ¶ Quicquid de falsitate huius doctrine pꝫ ꝙ ibidem dicit rabi eliezer ꝙ adam coiuit cũ oib⁹ brutis ꝛ iumentis: ꝛ inde geniti sunt homines mõstruosi. ex quo concludũtur duo. Primo ꝙ iudei sunt fratres hoim monstruosorũ. Secũdo ꝙ asina ꝛ porca sunt nouerce eoꝝ. Dicet forte iudeus si homies monstruosi sunt fratres iudeoruꝫ ꝛ asina ꝛ porca sunt nouerce eorum. ita etiã sequitur de xpianis ꝛ aliis hoībus cum adam sit pater oim. Respondetur ꝙ non sequitur ex eo ꝙ soli iudei affirmant supradicta turpissima ꝛ non alii homies. Item demones sũt fratres iudeorum ꝙ sic patet. nam dicit rabi salomon ꝙ ãte creationē eue adam habuit vxorem noie lilis. ꝛ ꝙ fuit ante adam ꝓ ligno vetito excõicatus p triginta annos: in quibus ex vxore lilis genuit tãtuꝫ demones. Itē dicitur in lib. cãhedrin. ꝙ illi cxxx. anni spacii qḋ fuit ex quo natus fuit Caym ꝛ abel quousqꝫ natus fuit seth: ꝙ durãte illo tpe nõ faciebat adam nisi generare spiritus malignos ꝛ ipsa pariebat eos. Ex quibus manifeste cõcludit intentũ. s. ꝙ demones ꝛ maligni spiritus sunt fratres iudeorũ: ꝛ non aliorũ hoim: qꝛ ipsi soli ponũt hãc doctrinã infamãtes patrem suum adam: ꝛ ideo confusionē que ex infamatiõe patris: sequit in premiũ reportãt. vñ merito dixit eis xps cũ se iactarent filios abrae ꝛ eent contradicētes in operibus vos ex patre dyabolo estis. Joh. viii. Ex quo sequitur ꝙ iudei nõ solũ sunt fratres demonũ vt conuincitur ex eorũ doctrina: sed etiã filii dyaboli ex doctrina filii dei. Et qꝛ demones sunt eoꝝ fratres iuste diuidũt cũ eis hereditatē. s. inferni possessionē. ¶ Dicet forte iudeus ꝙ non sequitur necessario diuisio hereditatis inferni inter demones ꝛ iudeos. licet sint fratres: qꝛ iacob et esau erãt fratres. tñ iacob cũ esau noluit diuidere hereditatē. Rñdetur ꝙ esau ideo hoc fecit: quia timuit hereditatis diminutionem: hinc est ꝙ ptē contēpsit. vt paruꝫ quid: sed dyabolus abundat in hereditate vermium ꝛ igniũ infernaliũ quã libenter diuidit cũ iudeis fribus suis. Itē dicit rabi ysaya

serpēs qui decepit euam coiuit cū ea ꝛ ex hoc sequit̄ ꝙ serpēs ē vitricus iudeorū cū ipsi soli hoc ponāt ꝛ ideo nō imerito morē serpentiū immitātur. Uñ ps. lvij. furor illis sc3 iudeis ſm similitudinē serpētis: sicut aspidis surde ꝛ obturantis aures suas: q2 ipi obturauerūt aures suas: ꝛ adhuc obturāt ne audiant doctrinā xp̄i nec videāt miracula eius. Et iterum ps. cxxxix. Acuerunt linguas suas sicut serpentes. s. in xp̄i accusatione venenū asp idū sub labijs eorū. s. in ecclesie blasphematione. Patz ergo iudeorū parētela ex thalmud ꝛ doctoꝝ suorū doctrina: quia sunt fratres hominū monstruoꝝ ex bestijs natorū. Sunt etiam eorū nouerce asina: ꝛ porca: ꝛ oēs alie femelle bestiales sunt fratres nō min⁹ demonū: ꝛ filij dyaboli: necnon habētes ꝓ vitrico serpentē eiusdem mores imitantes.

¶ De iudeorum diuersitate in sua fide ꝛ credentia.

Ertia conside ratio est de iudeorum diuersitate in sua fide ꝛ credētia. Notat em̄ magister alfonsus cōuersus in li. preliorum dei: c. xxxiij. vbi dicit ꝙ iudei sunt inter se diuisi in fide: q2 aliqui eorū vocantur rabini ꝛ pharisei qui credūt thalmud. Alij vocant̄ carrayni qui solūmodo credūt bibliā. Alij vocantur saducei qui nō credūt aīas post mortē manere. Alij credūt ꝙ aie manēt post mortē: sed nō credūt penā vel remuneratione̅ in alio mundo. Alij vocāt̄ cuthibini: q2 venerūt de terra q̄ dicit̄ cutha: ꝛ habitauerūt in samaria ꝛ cōuersi sunt ad legē iudeoꝝ metu leonū ꝛ aliqui istoꝝ vocantur samaritani: quos alij iudei habēt tanꝙ hereticos. Alij corus vocāt̄ mecubilini qui credūt in decē ꝑsonis qui dicūt ipi decē numeros qui sunt in deo. Alij credūt in duas substātias. s. magistrū ꝛ discipulum: quem vocāt matraton. quod noiant deū sicut suus magister. Alij credūt trāslationē aiarū de vno hoie in alterū: de femina ī feminā: ꝛ de viro in bestiā auē vel serpentē. piscē vel stellam: vel aliquā ferā qd̄ remāsit in eis: ex opinionib⁹ aficeris: ꝛ pitagore. Alij credūt ꝙ aie semꝑ fuerūt. Alij sūt qui dicūt ꝙ aie create fuerūt ab initio mūdi. Alij dicū ꝙ solūt creantur qn̄ generantur corpa coꝝ. Alij dicūt ꝙ aie erunt in alio mūdo expoliate ab omī corpore recipiēdo gloriā dei. Alij dicūt ꝙ erunt vbi aie cū corpibus. Alij eorū credūt ꝙ comedēt ꝛ bibēt: ꝛ faciēt filios ꝛ comedēt oēs vnū piscē qui dr̄ ꝙ leuiathā. Et aliq̄ dicūt ꝙ habebūt satis ad comedēdū ī illo pisce per spaciū duoꝝ miliū ānoꝝ: ꝛ ꝙ comedēt feminā hui⁹ leuithā q̄ est in sale posita ꝓ eis a creatiōe mūdi: et ꝙ bibēt vinū qd̄ seruat̄ ī suis vuis etiā a creatiōe mūdi. Alij eoꝝ credunt ꝙ erūt ibi sine cibo ꝛ potu: ꝛ sine cōiunctōe cū mulieribus. Alij credūt resurrectionē mortuorum nunꝙ futurā. Alij eorum credūt ꝙ oēs hoies resurgēt. Alij credūt ꝙ

olim resurgēt filii israel. Alii dicūt q solū illi qui fuerunt iusti de israel resurgēt. Alii credūt q etiā iusti aliarū gentiū resurgent. Alii eorū credūt q post resurrectionē sunt iterū morituri. Alii credunt q post resurrectionē nūq amplius morient. Alii eoꝝ credūt q post resurrectionē erūt in paradiso terrestri. Alii credūt q erūt i padiso celesti. Alii credūt q nūq deus reuelauit pphis nec angelis tps aduētus messie: sed solū nomē suū. Alii eorū credūt q reuelauit pphis: sꝫ adhuc nō accessit tēpus eius. Alii eoꝝ credūt q iam tps suū trāsiuit sed nō venit pper pctm suū. Alii credūt q iā venit ⁊ fuit natus tpe signato: sed q nō venit ad saluādū eos. Alii credūt q venit ad saluandū eos: sed non saluauit eos ppter pctā eoꝝ: ⁊ q sicut non saluauit eos: sic nec saluauit alios. Alii eoꝝ credūt ⁊ dicūt q nunq adhuc nat⁹ ē. Alii eoꝝ se reputāt pphas ⁊ nō credūt vnū nec alterū. Alii eorū credūt opiniōes cōpositas ex pdictis q diuersimode sunt mixte. Et ppter has oēs cōtradictiones opinionū inter eos appet manifeste q sunt facti ceci et deuii a via veritatis. Circa illud tēpus in q apparuerūt in vestimētis iudeoꝝ signacula crucis i regno Castelle sicut infra dicet ſm qd scripsit rabi abraā benesdra i libro suo quo legē glosauit. Oēs iudei pdicti regni ⁊ p maiori pte in tota hyspania signanter in ciuitate burgensi erāt saducei ⁊ heretici. sicut etiāꝫ scripsit rabi mosse legionēsi. in libro quē fecit p reprehēsiōe saduceoꝝ: ⁊ dicit q ab anno creationis mundi. iiii. miliū. dcccc. ⁊. lxxviii. annoꝝ cōuersi sunt oēs pdicti iudei ad credendū hāc fidē quā nūc credūt pharisei in thalmud nō voluntarie. sed violēter ppt regis castelle preceptū: q i illa carrionēsi. pdicti regni erāt pharisei ⁊ saducei: sed saducei habebāt maiorem potestatē ⁊ nō incēdebāt cādelas in nocte dieꝫ sabbati in aliq loco totius iudaismi ⁊ inter phariseos erant tres fratres honorabiles. ⁊ maior hoꝝ vocabat rabi nehamia qui semp tristabāt ⁊ eis displicebat: q lex phariseoꝝ nō implebat inter eos quousq vn⁹ eorū ppter honorē sue legis exposuit se periculo mortis incendens candelam die sabbati publice: propter quod commota fuit tota villa: ⁊ fuerūt magne contētiones inter eos: intantum qd vtraq pars habet venire coram rege Alfonso: ⁊ venit in auxilium phariseorum iudeus quidam predicti regis medicus q dicebatur rabi hyu. castri. benalfacar granatēsis: ppter quē fecit rex quicquid voluit: ⁊ precepit oibus saduceis q conuerterēt se ad legē phariseoꝝ lꝫ eis nimiū displicuerit. ⁊ extūc vsq nunc credunt isti iudei in lege phariseorum: et ppter talia accidentia voluuntur semp de vna fide in alterā et currūt deuii ⁊ mutabiles sicut oues sine pastore ab illo tunc qn dimiserūt verū pastorē quē habebāt elōgātes se ab ei⁹ via ⁊ doctrina q fuit ver⁹ messias iesus xps dominus

noster qui venit ad ostendendū eis viam rectam ne perirent cum sit via veritas et vita Joh.xiiij.

¶ De bello iudeorum per argumēta sumpta ex lege mosayca.

Quarta consideratio est de bello iudeorū per argumēta sumpta ex lege mosayca quibus putāt nostrū fidei fortalicium expugnare: et reducuntur omnia argumēta principalia ex lege sumpta. ad Nume.xiiij. seruabitur autē talis ordo φ ad quodlibet argumentū statim dabitur sua solutio: quia hoc requirit certamen militantiū. vt confusio euitetur. ¶ Primū argumentum iudeorū est quo probant legem moysi perpetuo duraturam: cuius oppositum fuit declaratum supra li. i. ar. vi. Arguunt ergo sic primo. Omnia opera dei sunt perfecta. sed lex ātiqua fuit data a deo. ergo impossibile est in ea dare imperfectionem propter quam debuerit cessare maior patet Deut.xxij. vbi dicitur. dei perfecta sunt opera. minorem concedunt xpiani. ergo sequitur cōclusio. Confirmatur etiā illa lex est perfectior: quā deus pluribus miraculis confirmauit φ illa quā paucioribus vel nullis. sed legem antiquā pluribus miraculis cōfirmauit φ nouā. ergo etc. maior est manifesta. quia sapiēs artifex firmius fundat et magis conatur stabilire pfectū opus φ imperfectū. quēadmodū enim plura remedia sunt adhibēda vbi maius periculū iminet. ita plura opa vel facta sunt expendenda vbi perfectius opus impleri debet. minor etiā patet: quia nusφ leguntur ita magna miracula sicut sunt q̄ habentur in exodo et in toto pētateuco. et si aliqua miracula leguntur in euangelio. ista sunt dubia apud iudeos: nec apparet causa quare eis sit fides adhibenda. ¶ Sed quia super oia vincit veritas. vt dicitur. ij. Esdre. c. iiij. ideo non est difficile argumenta cecorū soluere. Dico autē ad argumentū cum dicitur omnia opera dei esse perfecta: φ deus fecit legē antiquā ita esse perfectam sicut fieri potuit secundum cōditionē populi recipientis legē. Nā ppls ille ita erat imperfectus. φ dicentibus exploratoribus ciuitates terre pmissionis esse fortes et munitas et bene muratas statim desperauerunt. et dimisso dño et moyse voluerunt reuerti in egyptum. sicut legitur Nume.xiiij. Sic etiā quando moyses stetit in monte syna quadraginta diebus. obliti omniū mirabiliū q̄ viderant in egypto. Declinauerūt ad ydolatriā. vt habetur Exo.xxxij. si ergo moyses pmisisset eis p hereditate regnū celorū vtiφ desperassent si precepisset eis non odire inimicum. et dimisso eo pculdubio ydolatrassent. Illa ergo lex perfecta fuit secundum φ populus exigebat. Sed adueniente maiori dispositione in populo perfectior lex dari debuit. sicut anima pueri non est ita pfecta sicut anima viri. ita lex data populo rudi tempore moysi non fuit ita pfecta: sicut lex data tēpore xpi. et sic nec ppetuo durabilis. ¶ Ad cōfirmationē cū dicebatur φ

plura miracula arguunt perfectio nem legis. Dicendū q vno modo non est verū. miracula eñi fiunt in legis datione ad confirmandū corda populi: ne vacillent in lege. qñ ergo populus legē recepturus magis est indispositus. plura miracula sunt necessaria ad confirmandā illam legē. non ergo miracula plura arguunt legē perfectiorem: sed ostendunt populū recipientē illaʒ legē minus esse perfectū ⁊ dispositum ad percipiendū diuina. quemadmodū eñi rudis homo: etiam cū multis pricipijs nescit elicere vnā conclusionem. Ille tñ qui est subtilis per pauciora media scit concludere veritatē scientificā sicut populus iudeorū rudis cū omnibus miraculis in lege antiqua factis nesciebat veritatem cognoscere. sʒ populus effectus perfectior nō indiguit multitudine miraculorū: sed paucis miraculis perfecte adhesit veritati diuine. concessa tñ maiori propositione. minor est falsa. Nam maius miraculū fuit liberare totū genus humanū a potestate dyabolica. qđ fecit xps in lege noua q liberare populū iudaicum a seruitute egyptiaca. Ibi eniʒ interfectus est pharao cum curribus et equitibus suis. hic vero vict⁹ est dyabolus cum suis virtutibus: nec fuit maius miraculum diuidere mare. Exo. xiiij. q siccis pedibus ambulare super mare. quod fecit christ⁹ Matth. xiiij. ⁊ Joh. vi. Sicut nō fuit mirabilius quādo helyas diuisit aquas iordanis. iiij. Regū. ij. q quando helyseus fecit natare ferrum. iiij. Reg. vi. Sed hoc non caret mysterio. Nam aque multe sunt populi multi. vt dicit Apoca. xvij. In lege ergo diuidente populū ab alijs populis debuit fieri diuisio aquarū: sed vbi lex quantū in se est oēm populum subijcit diuine volūtati debuit ipse dñs super omnes aquas integras ambulare: nec est maius miraculū aquā amarā reddere dulcem. Exod. xv. q mutare aquā in vinū Joh. ij. aquam enim amarā conuertit in dulcē. lex antiqua qñ ea que offerebantur ydolis vel adorabātur ab ydolatris iussa sunt offerri deo in sacrificijs. sed quia vinū letificat cor hominis. lex euangelica aquā in vinū cōuertit quia ad summū ⁊ perfectū gaudiū perducit. miracula etiā q in euāgelio ⁊ in actibus apostolorū leguntur multa plura sunt numero q que facta sunt in veteri testamēto. Fecit etiā multa alia miracula iesus q si scripta essent per singula libros inde scriptos totus mundus capere nō posset. vt dicitur Joh. vlti. ca. Si autē ista miracula iudei recipere nolunt teneant sibi dānum. Dixerat eñi eis Esayas propheta in capl'o. vij. si non credideritis non permanebitis. ptʒ ergo q lex moysi: nec est perfectior lege noua: nec consequenter perpetuo duratura. ¶ Notandū tñ est hic circa xpi miracula sicut scribit in pugione. pte scda. ca. viij. q iudei xpi miraculis inuidentes beelzebub principi demoniorū ea primitus ascripserunt porro quia tot fecit miracula ⁊ talia q ⁊ qualia nemo vnq aliquis fe

cit. Ioh. xv. Nunq̄ quippe alius ali quis: vt ipse et sui in eius noie illuminauit cecos. fecit audire surdos ambulare claudos atq̄ cōtractos: et loqui mutos queadmodū predixerat. Esa. ppheta. c. xxxv. deus ipse veniet et saluabit nos. tunc aperientur oculi cecorū: et aures surdorum patebunt. tunc saliet sicut ceruus claudus et decantabit lingua mutorū etc. His quoq̄ miraculorū generibus alia q̄plurima addidit sicut fuit resurrectio mortuorū et subita curatio leprosorum et diuersorum infirmorū. ¶ Quia ista inq̄ et plura alia innumera fecit dn̄s noster iesus xp̄us miracula soli deo possibilia conata est ei iudaica prauitas cui nūq̄ deest: nec defuit vulpina calliditas alia ōturpare blasphemia. Cōposuerunt igitur libellum: in quo cōtra xp̄m talē mentiti sunt fabulam. Tēpore inquiunt helam regine. i. helene que vniuerse terre israel dominabatur iesus nocri. i. iesus nazarenus venit hierusalem inuenitq̄ in tēplo dn̄i lapidē in quo sedebat olim archa dn̄i. et erat in eo scriptū semhāmephoras id est nomē dei expositū. quicunq̄ vero illius nominis litteras addiscebat et sciebat. poterat facere q̄cquid volebat. Sapientes vero isrl' timētes ne viri israel addiscerent illud nomē et virtute illius destruerent seculū fecerūt duos canes ereos et posuerūt eos sup duas columnas cōtra portā domus sanctuarij q̄cunq̄ igit ingrediebat aliquis et addiscebat litteras p̄dicti nois et exibat canes illi erei latrabāt ei ita horribiliter q̄ perterritus obliuiscebatur nomen et litteras quas didicerat. venit itaq̄ iesus nocri. et ingressus templū didicit illas litteras et scripsit in pergameno. deinde incidit carnē cruris sui et in incisione illa inclusit dictā cartulā dicēdo nomē nullū sensit dolorē et redit caro tis ↄtinuo sicut an̄ erat. Ēūq̄ egrederet de tēplo latrauerūt ei canes erei supradicti. et statim oblitus est nomē. perrexit itaq̄ in domū suaʒ et aperuit crur cū cultello accepitq̄ cartulā vbi erant littere semhāmephoras. i. nois dei expositi vel explanati. et iterū didicit eas. quo facto ↄgregauit. ccc. et. x. de iuuenib⁹ israel: et dixit eis. videte ob hoc me dicūt sapiētes esse spuriū: q2 super israel volunt habere dn̄m. Vos aūt scitis q̄ oēs pphete pphetauerūt sup messiam. et in veritate ego sum ipse. et sup me dixit. Esa. c. vij. Ecce alma cōcipiet et pariet filiū: et vocabitur nomen eius emanuel. Dauid quoq̄ auus meus pphetauit super me et dixit. dominus dixit ad me filius meus es tu: ego hodie genui te. Genuitq̄ ita mater mea sine coitu masculi v̄tute dei. Ipsi sunt igitur spurij et nō ego. sicut dictuʒ est Osee. ij. et filiorū eius nō miserebor. q2 filij fornicationū sunt. Responderūt ei iuuenes. si tu es messias: ostēde nobis signū. qd̄ signum inquit queritis a me. dixerūt ei. fac claudū stare sicut nos. Qui ait. adducite eū ad me. cōtinuo igit duxerūt claudū ad eū q̄ nūq̄ steterat super pedes. dixitq̄ sup illū semhāmephoras. Illa autē hora claud⁹ sur

rexit et stetit super pedes suos. In clinauerunt ei homines et dicebant. iste sine dubio est messias. Adduxerunt que ei iterum leprosum et dixit nomen posuitque manum super eum et statim curatus est. Accreuerunt ergo ei multi ribaldi gentis nostre. Videntes igitur sapientes qui credebant et israel ceperunt ipsum et duxerunt ad helam reginam. in cuius manu erat tota israel et dixerunt ei. domina nostra in manu istius est sortilegium et facit errare mundum iesus vero nocri respondit ei. Domina olim prophete prophetauerunt super me: quorum vnus dixit Esa.xi. Egredietur palmes de radice iesse et ego sum ille. super istis vero dixit dauid. Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum. Dixit ipsa: est ne in lege vestra quod ipse dixit. Responderunt in lege nostra est hoc. sed non est dictum de eo. Sed super eo scriptum est Deut.xviij. propheta autem ille morietur: quia locutus est iniquitatem contra deum. De messia vero dictum est in diebus eius saluabitur iuda. Dixit ille iniquus: et ait regine. ego sum ille qui resuscitabo mortuos. Misit itaque regina fideliores quos habebat cum ipsis: et fecit impius ille reuiuiscere mortuum per semhamefores. In illa hora obstupuit regina: et dixit vere magnum signum est hoc deditque sapientibus verecundiam et exierunt confusi a conspectu eius. Fuitque ipsis et israeli dolor magnus. Iuit autem iesus nocri in galyleam superiorem iuerunt sapientes ad reginam et dixerunt ei. Domina nostra sortilegium est cum isto homine et deuiat creaturas. Misit igitur illa milites qui caperent eum: et non permiserunt homines galylee: sed voluerunt pugnare cum eis. qui ait. nolite pugnare pro me. quia fortitudo patris mei de celo et signa que dedit mihi tenebuntur me. Faciebant itaque homines de galylea aues de luto coram eo. et ipse dicebat semhamefores super eas: et statim aues ille volabant ceciderunt igitur illi in facies suas adorantes eum. Dixit etiam in illa hora vt apportaretur vnus marinus lapis molaris et proiceretur in mari. et vt factum est. Dixit ille impius semhamefores. i. nomen dei expositum et fecit molam illam stare super faciem maris. sed itque super eam. et ait militibus. Ite ad dominam vestram et nunciate ei que vidistis. Deinde surrexit cum eis et cepit ambulare super faciem aque. Abierunt milites et omnia que viderant dixerunt helam regine: que vehementer obstupescens vocauit sapientes et dixit eis. vos dicitis quod hic homo iesus nocri est sortilegus. sciatis quod signa que facit ostendunt eum filium dei. Qui dixerunt ei domina nostra. fac eum venire: et nos detegemus fraudem eius. Interim abierunt seniores israel et fecerunt quendam intrare domum sancti sanctorum qui dicebatur iudas scarioth et dicit litteras semhamefores. eo modo quo eas didicit iesus nocri: et fecit incisionem cruris et alia que ipse fecerat. Venit igitur ille nocri. i. nazarenus cum societate sua et stans coram regina fecit venire sapientes et ille stans coram regina dixit super me prophetauit dauid. quia circumdederunt me canes synagoga malignantium obsedit me. Sed et super me dictum est illud. hier.i. Ne timeas a facie eorum quia ego tecum vt liberem te dicit dominus

Sapientes vero contradicebāt ei ꝛ ait regine ascendā in celū. ꝛ sic dixit dauid sup me psal. cv. Exaltare sup celos deus. eleuauitq; manus vt alas p nomē semhāmephoras explanatū: volauitq; iter celū ꝛ terrā qđ qñ sapiētes israel viderunt. sic dixerunt ad iudā scarioth: vt diceret semhāmephoras ꝛ ascēderet post eū qui ascēdit ꝛ luctatus est cū eo ꝛ ceciderūt ambo et fregit sibi ille impius brachiū. ꝛ sup hoc ope singulis annis xpiani plorāt ante pascha suū. hora illa ceperūt illum israel ꝛ operuerūt eū pānis ꝛ pcutiebant eū virgis malagranatorū dicentes. helam regine. Si est filius dei dicat qui pcussit eū. ꝛ nesciuit dicere. Dixit itaq; regina sapientibus. ecce in manibus vestris est facite ei quicqđ placuerit in manib⁹ vestris. Ceperūt ergo eū ꝛ duxerūt ad suspēdendū. omīe vero lignū vel arbor in quo suspendebať statim frāgebatur: ipe quippe per semhāmephoras adiurauerat oīa ligna ne susciperēt eū. Abierūt itaq; ꝛ adduxerūt stipitē vni⁹ caulis qui nō est de lignis. sed de herbis ꝛ suspēderūt sup illū. neq; eñ hoc est mirū. qꝛ singulis annis crescit tm̄ vnus caulis in domo sanctuarij. ꝗ descēdūt de eo cētū libre seminis. ¶ Ex his poterit aiaduertere quisq; prudens. ꝗ tanta fuit miraculorū dñi nostri iesu xpi euidētia: tanta magnitudo ꝛ multitudo: tanta excellētia ꝛ certitudo. ꝗ iudaica prauitas quo erūperet nō hēbat. cōfugit igitur ad pprīū suū qđ est mentiri libellū mēdacij plenū atq; blasphemijs turpibus cōponens hec sub cōpēdio sumpta sūt. impletūq; est in persona xpi qđ scriptū est p pphetā Osee. vij. Ue eis qm̄ recesserūt a me: vastatio eis: qꝛ pͣuaricati sunt in me. ego redemi eos: et ipsi locuti sūt cōtra me mendacia. ¶ Est aūt hic notandū ꝗ iudeorū fatua falsiditas apud intelligētes xpi fideꝫ adiuuat. vnde se nocere putat. Et si quidē ipi qđ asserunt dñm iesum talia in veritate fecisse lꝫ in nomis dei virtute miracula ostēdunt: pculdubio tantā miraculorū eius fuisse excellentiā ꝗ eam ipsoꝝ impietas demonibus nequiuit ascribere: tantaq; fuisse eorum euidētia ꝗ nequaq̄ ea ipsorū inuidia valuit suffocare. At vero per taleꝫ modū. i. per semhāmephoras: hoc ē p nomē dei explanatum siue expositū dñi iesu miracula fuisse facta delirāt trāslucet eorū mēdaciū si sit qui diligēter īspiciat. Si verū nāq; fuisset ꝗ aliquod nomē dei apud eos esset cui deus talem virtutem ꝛ talē efficatiā pstitisset pfecto inuissēt se eo tpe vespasiāi ꝛ tyti ꝛ fecissēt ꝗ hierlm nō potuisset capi ꝛ iudei occidi ꝛ captiuari eo mō quo infra dicet cōsideratiōe. ix. vel etiā virtute huius nois volassent in celū vel omēs vel saltem aliqui. Deniq; cum helena mater fuit cōstantini impatoris in cuius tēpore dñm iesum fuisse dicūt ꝛ a tempore iesu xpi vsq; ad constantinum ꝛ helenam fuerunt tricenti anni: vt patet p imperatorū romanorū hystorias. manifestuꝫ ē iudeo i supradicto libello fabrica

tiones esse mendacij. ¶ Notādum etiā q dicit beatus Aug. Preuidēs inquit dñs iesus impios quosdā futuros q̄ miracula eius calumniarēt magicis artib⁹ attribuēdo pphetas ante pmisit. Nunqd enī si mag⁹ erat magicis artibus fecit vt coleret. nūquid ꝛ mortu⁹ magus erat ꝛ anteq̄ natus. prophetas igit audi et lege qui ante dñm venerūt. Forma igit sumpta ex verbis sancti augustini dicamus iudeis esto q suspicari potuerit dñm nostrū iesum christū per artem aliquā vel p virtutē supradicti nominis dei fecisse miracula vt ipsi calumniant. p quā artem queso anteq̄ natus esset per quadringentos annos ꝛ vltra aduētui suo ꝛ toti vite sue. necnō ꝛ factis suis ꝛ dictis atq suoꝝ tā cōgrua: vt pꝫ ex pdictis ꝛ dicēdis patebit dicta reddidit pphetarū. sermo nāq pphetīcus et maxime de aduētu messie qui cūq a iudeis exponit iudaice semper ꝛ vbiq renitit iuxta eoꝝ expositionem absurdā. ꝛ icōpossibilia cōtinet et inuenit mēdax. Qn̄ vero de dño iesu ꝛ sibi pertinētib⁹ accipit vt ex solis etiā que dicta sunt haberi potest. occurrit. cōsentit. cōsonat ꝛ obedit. nihil impossibile. nihil absurdū īgerit ſꝫ inuenit verax. ¶ Adhuc etiā si ipse dñs iesus vt a iudeis sibi est impositū per artē sepe dictā faciebat miracula. p quā artem fecerunt ea post mortē eius apostoli et ceteri discipuli. vt testimonio thalmud patet nō p semhāmeforas. sed per nomē dñi nostri iesu christi. fecisse miracula. Unde sup ecclesiastē: primo cuncte res vel cuncta verba difficiles vel difficilia non potest vir eas vel ea perloqui. Accidit qd̄ Rabie liazaruꝫ bēdama momordit serpens venitq iacob. i. iacob⁹ vir de villa cathanea ad curādū eū ex noīe iesu. i. iesum filiū pādera ꝛ non pmisit cū rabi ismael ſꝫ dixit ei nō licet tibi bendama. ꝛ ait illi pmitte mihi ꝛ ego inducā ꝯ te argumētuꝫ vel auctoritatē q licitū est: ꝛ nequiuit auctoritatē inducere ꝛ faciens homo viuet in eis dictū est de mandatis dei. ꝛ nūq̄ moriat in eis. Itē in libro sebath. hierusalē in distinctione cenomasarcim filius filij. rabiosue filij leui. glutuerūt toxicō. s. vel aliud mortiferū. venit itaq vir ex noīe ysua. i. iesus pāthērim ꝛ sanatus ē vel quieuit: cūq exisset ait ei qūo cōiurasti eū. ait ei vbo tali. Ait ad eū remissius fuisset ei si mortu⁹ non fuisset ꝛ non audiuisset sicut et factū ei fuit sic. i. mortu⁹ est statim. ¶ Si quis diligēter aduertat has duas traditiones in noīe dñi nostri iesu xpi facta fuisse miracula iudaicarum scripturarū testimonio comprobat: porro si dicat q p artē opabant ea apostoli tāq̄ a xpo dño edocti duꝫ viuerent qua arte poterunt dici ea fecisse iā mortui qua ēt arte posteri coꝝ pueri ꝛ puelle ꝛ si per artē quoq isti qua arte ipsoꝝ implorātes auxiliū apd xpm qua arte reliquie ipsoꝝ qua vestes. qua sandariola. qua baculi. pꝫ ergo q miracula xpi ꝛ suoꝝ ita firmiter cōstāt q nulla psit inficiari neqcia. ¶ Notandū ergo q iudei idcirco in supradictis traditionibus ꝛ alibi bēpandera. i. filiū pandera: alibi iehusua pantheria. i. iesuꝫ pāthērie noiabāt qꝛ vt ait iohānes damascen⁹ in. iiij.

lib. leui. quē sanctus lucas a ioseph ascēdēdo. quartū noīat genuit pāthera. pāthera aūt genuit barpanthera. barpātherā genuit Joachin. Joachin vero duxit annā que valde erat honesta et laude digna. quēadmodū vetus āna sterilis eēns p votū et repromissionē samuelē peperit. ita et hec p preces et repromissiones a deo dei attulit genitricē. hec damascenus.

¶ Contendit iudeus pbare q lex moysi non est abolita et hoc sic.

Ecūdū argumētum iudeorū est ad idem scz q lex moysi non est abolita sz adhuc obseruanda et arguūt sic. Si lex bona ē et a deo data obseruāda est cuius eīi decretū erit obseruandū si māda tū dei nō est obseruādū qd eīi cōsiliuz dabant nobis xpiani quomodo illd effugemus maledictū. maledictus q non permanserit in oibus q in lege scripta sunt. legislator nihil excipit sed vniuersalr oia mandat obseruāda. xpiani aūt ad suū arbitriū legis et mandatorum obseruantiā determinant. ¶ Ad ista respondet magister alanus in suo quadripartito li. iii. capi. iiii. dicens. q lex mosayca diuino intellectu ē intelligēda. Respondemus ergo legem bonam et a deo datam ac a deo quicquid in ea scriptū est diuino sensu intellectū suis temporibus obseruatum et obseruandum esse sancimus. ea eīi diuino intellectu intelligenda erant quia si ad litterā accipimus multa repugnantia videmus. cū eīi dicat moyses vidit deus cūcta que fecerat et erant valde bona. Gen. i. Quō in lege dicunt quedam esse mūda et quedā immūda ad litterā quod eīi immundum est quomodo est valde bonum. nec solū ea prohibentur in lege q sui natura homini ad vescendum nociua sunt ymo etiam ea que gustu iocunda et q vsu salubria ad comedendū existunt. licet a deo dicta sunt tamen ad se inuicē ad litteram omnino dissident. In exo. etiā inter alia precepta de faciēdo altare domini moysi ibi pcipit capi. xx. Altare de terra facietis mihi: in sequentibus aūt sic legitur. fecit itaq moyses altare thimiamatis de lignis sethim: et alibi fundauit bases eneas in introitu tabernaculi: multum itaq aduersum videt vt aliud et aliter q dns iubet p moysen ab ipso moyse agatur. Aliō ergo q littera sonat hic accipi oportet. Item ad litteram qūo stare pōt q de pro hibet. Deut. xxii. ne hō aret in boue et asino. Omnis quodcūq aliud tibi placet asino imponere nō vetat lex. et ponere iugum cū asino quare nō licet. Ad pascua ducere bouem cum asino licebit. In pascuis eīi simul esse et pasci lex permittit et arari simul prohibet et interdicit. Si autē propterea vetat q hoc alias immūdum lex dicit quare circa illud cetera q dicta sunt pmittit et solū arare excipitur. equus in lege aīal immūdū esse phibet et alia multa. nec tamen arare bouē cū equo vl alio aīali immūdo in lege phibet. hāc nō solum in his q dicta sunt mādatis sz in q pluribus aliis legalibus cerimoniis cōtrarietatē videmus nisi ea cōpetenti sensu itellexerimus. Discreto

itaqz et diuino sensu hec discutienda. et intelligēda sunt. Si vero legem debito sensu accipim⁹ oia legis mādata debita obseruatiōe obseruare poterim⁹. quedā ad litteram et sine vllo velamine figurarū dicta esse accipiendū quedā vero ad figuram et pfundo velamine obūbrata esse intelligere quedā ad tps obseruari iussa sunt quedā sine vlla tpis determinatione q̄ eni alterius sacramenti pnūciatiua erāt et veritatis figurā fatentur suo tpe manifesto rei atqz veritatis psentia oportuit vt eorū remaneret pnunciatio et figura.

Nam sicut vsu ipso loquēdi vtimur verborum vicissitudinibus dicēdo erit quādiu futurum est ipsumqz erit prorsus obmittentes in psenti assumimus est quodqz ipum iā pterijsse significantes vtimur fuit. Sic in rebus pnūciatiuis alicuius sacramēti vbi pns manifestat sacramentū ei⁹ iam supfluo reseruaret figura seu signū q̄ alicuius misterij significatiua nō erāt sed a parte seu fidei veritatē insinuant seu carnis edificationē cōmendāt ea a iudeis et xpianis nō ad tēpus sed imppetuū obseruanda sunt earūqz transgressio nullo modo potest inulta esse. hec Alanus.

Contendit iudeus probare q diuine sanctiones veteris testamenti non sunt mutate.

Ertiū argumentū iudeorū ē ad pbādū q diuie sanctiōes veteris testamēti nō sunt mutate. Arguunt ergo ꝯ xpianos sic. Si smo dei ad tps obseruād⁹ ē eoqz smone ānullato alio tpe ali⁹ obseruād⁹ ē. Sicqz p tpm vicissitudies diuie sanctiōes mutātur q pacto ratū non erit qd dr. ps. cxviij. Ineternū dñe pmāet vbū tuū et illd. Mat. xxiiij. Celū et terra trāsibūt vba aūt mea nō trāsient. qd interest cur de⁹ hoc aial imundū iudicet illud mūdū. hoc vti pbibeat. illo vti pmittebat qs eni adiuuit vt dr ysa. xl. spiritū dñi. aut qs ei⁹ ꝯsiliarius fuit vt illud agi pmittat illud pbibeat iussit obsequēdi ergo ei obsequēdū ergo ei obseq summa virtus ē. pbibuit fieri. ergo iā nō licet idqz si postea fiat peccatū esse dicimus ac pena debita puniēdū: vt ergo seruem⁹ figuras cōtēnemus litteras. vt seruem⁹ alterū q̄ ratio est dānare alterū. Seruem⁹ litterā. seruemus et littere figurā. maneat parua sensu nro littera. maneat vt vestro et addat spiritualis et ꝯcessa nobis sit a deo mysterij latentis intelligētia. Abstineamus a pctō qd lex iubet: abstineamus et ab eo si quod ē quod per porcum figuratur peccatum. Non aremus cum boue et asino quia id legislator prohibuit. et si qua intellexeritis per asini et bouis copulamen pbas est euitare. immo peccatum est non euitare ita et de ceteris ita enim lex adimpleta. et adimplenda esse censetur et adimpletur. Solutio predicti alani vbi supra q in nouo testamento diuine sanctiones veteris testamenti non mutantur sed adimplētur. Dicit ergo q sermo diuin⁹ in nullo annulat. diuine sanctiōes nō mutant q christus nō venit soluere legē sz

adimplere. vnde ipse ait Math. v. Amen dico vobis iota vnum aut vnus apex nō preteribit a lege donec oīa fiant. non igit vult eam soluere sed adimplere vt patuit supra li. i. arti. vi. & in pēo thezauro quarti puncti eiusdem articuli. Lex em̄ prohibet homicidiū xp̄s iram et odiū. lex em̄ prohibet homicidium carnis. xp̄us etiam ipsum appetitum cordis. nobis lex prohibet vti carne porcina et eo tūc ab ea animante abstinentia nobis necessaria erat: quoniam veritatis future figura erat & figura seruanda erat donec adesset ipsa veritas figure iaz p̄sens adest q̄uis abstinere liceat vt multi nostrorum abstineant non solū ab ea sed etiam omni carne. vino & eodē iudice seuerum quisq3 tuetur. Moyses carnē suillam immundā noiat vti ea p̄hibet & propterea dicitis q̄ vti ea nō licet Moyses nō alius sed idez ipse carnem suillam dicit mundā et valde bonam & eam ad vescendū sicut cetera scribit deum fecisse bonā. Et ideo dicit quod vti ea licet. Postq̄ enim enūerauit deū creasse vniuersa pisces maris volucres celi. cūcta animātia terre in quibus anima viuens est. nō lōge infra subdit. vidit deus cūcta que fecerat & erāt valde bona: qđ valde bonū ē nulla ex pte malū est. quod vero nulla ex pte malum est quō malū & imūdū est. Quicquid ergo in carne suilla necesse a deo facta cōsideraī mundū & valde bonū est. atq3 vti lz: q2 vō p hoc aīal voluptas & immūdicia figuraī. immūdū ꝑpter hoc animal eē iudicaī. et ea imūdicia vti nō licet. Si ergo hoc mundū & immūdū animal esse intelligitur: & eo vti & nō vti a deo nobis pmittitur. eadē ratione licet in boue & asino arare. & p̄hibetur ne aremus in boue & asino si melius non pōt q2 deus permittit qui hec oīa humanis vsibus creauit. Sed bos qui vngulā scindit & ruminat et ad excollendam terrā oīno ydoneus ē p̄dicatorē ecclesie discretū designat in his que agit sensum habētez qui mādata dei meditaī. Hic apō se meditando ruminat die ac nocte nō solum sibi vtilis sed et aliis huic non est associandus in p̄dicatione: alter moribus etiā indiscretus sensu. ideo ta. & litteris imperitus q̄ nō solum verbo est inutilis sed suo exemplo aliis nociuus existit. ¶ Quod etiaz lex q̄tū ad litteralia abolita sit auctoritates sequētes ostēdūt: ait em̄ dn̄s per prophetā Ihere. xxxi. & ad hebreos. viii. ꝯsummabo testamētū nouū super domū iuda & sup domū israel. Quid vocauit testamentum nouum nisi legē euāgelicā qua superueniente debuit cessare quia simul seruare non pōt: vtraq3 adueniente enim veritate debet vmbra cessare Et ysa. legiī sacrificia vestra odiuit aīa mea. Item dauid ait in ps. l. Quoniā si voluisses sacrificiū dedissem vtiq3 holocaustis nō delectaberis. Itē dauid sacrificiū & oblationē noluisti aures autem p̄fecisti mihi. holocaustū ēt ꝓ peccato non postulasti: tūc dixi ecce venio: & alibi nō in sacrificiis tuis arguam te. holocausta autem tua in conspectu meo sunt semper. non accipiā de domo tua vitulos: neq3 de gregibus tuis hyrcos. Itē videbimus etiam in magna parte ea que ptinēt ad le

gem veterē cessare nō eñi ē apud iudeos sacrificiū vel hostia: nō ꝓpheta non rex: nō tēplū: nō locus sacrificij. ꝛ quid iremus p singula in maxima parte abolita ē lex. videt ergo ꝙ lex moysi iam locum nō habeat.

¶ Contendit iudeus ꝓbare ꝙ circumcisio perpetuo sit duratura.

Uartū argumentū iudeoꝝ ↄtra nostrū fidei fortalicium ē de circūcisione quā affirmāt duraturā ꝑpetuo ꝛ consequēter legem moysi: arguūt sic. Idē iudiciū videt esse quantū ad duratione a parte post de lege antiqua ꝛ de circūcisione: hoc eñi xpiani cōcedūt: sꝫ circūcisio ineternum debet durare in populo dei: ptꝫ qꝛ Geñ. xvij. dat in fedus sempiternū ergo ꝛ lex dꝫ eē sempiterna. ¶ Licet ad illud argumētū data sit solutio supra. li. i. ar. vi. in puncto. ij. Verumtamē vt adhuc clarius cecitas iudaica cognoscat in hoc passu nolo silentio pertrāsire. Dicendū ergo ꝙ in veteri lege duplicē inuenimus circūcisionē vnam carnalē quā ipsi obseruant: ꝛ aliā spiritualē de qua dicitur Deut. x. circūcidite igit preputiū cordis vestri ceruicē vestrā non induretis. et Iere. iiij. Circūcidimini ꝛ auferte preputiū cordium vestroꝝ viri iuda. Sic etiā distinguere possum⁹ de eterno ꝛ sempiterno qꝛ habet duas significatiōes. Interdū eñi ponitur ꝓ eternitate simpliciter vt i psal. Tu aūt dñe ineternum ꝑmanes. Et illud. Iere. x. Dñs aūt de⁹ verus est ꝛ ipse deus viuēs et rex sempitern⁹. Aliqñ vo accipit ꝓ duratiōe finita q̄le ē illud. i. Reg. xxvij. Credidit g achis dauid dicēs multa mala opat⁹ ē ↄ ppl'm israel. erit g mihi seru⁹ sempitern⁹. manifestū ē ꝙ hic accipit sempiternū ꝓ duratiōe finita qꝛ nō poterat plus durare ista seruit⁹ ꝙ eoꝝ vita. simile habet Gene. xxvij. vbi dr ꝙ oderat semp esau iacob: qñ ergo dicebat ꝙ circūcisio dꝫ durare i sempiternū si sit sermo de circūcisiōe spūali indubitāter ē verū qd simplr ineternuꝫ dꝫ eē in pplo dei ꝛ aīa q̄ ē cū ꝑpuntio peccati ē extra ppl'm dei ꝗtum ad meritū. Si vo loquaris de circūcisiōe carnali accipe similr sempiternum scdo mō dictuꝫ. ꝙ ꝗdiu lex durauit q̄ soli vni populo pcipiebatur debuit durare signū quo ille populus ab alijs gētib⁹ distinguebat et cessante lege signū ēt debuit cessare. Et iō dr Geñ. xvij. ꝙ circūcisio data ē in signū ꝑpt qd ꝗdiu ille populus separatus fuit ab oī gente in deserto nullus eoꝝ circūcisus fuit sed qñ intrātes terrā ꝓmissiōis plenam diuersis populis oēs simul fuerunt circūsi in galgalis vt habetur Josue. v. capitulo.

¶ Cōtendit iudeus ꝓbare ꝙ si sabbatum cessat lex noua non est a deo.

Uintū argumentum iudeoꝝ ē de sabbato ex cui⁹ cessatiōe arguunt legē nouā non esse a deo sic. Illa lex q̄ ↄ̄rat p̄ceptis diuinis nō ē a deo sꝫ lex euangelica ē hmōi ergo nō ē a deo: maior est manifesta qꝛ de⁹ nō pōt sibipsi eē ↄ̄ri⁹: sed minor ptꝫ de obseruatiōe sab-

bati quā deus pcepit in veteri lege. lex aūt euāgelica hui⁹ obseruantiā tollit et phibet. ergo ē ꝯtria deo: nō ergo ē a deo. ¶ Respōdet ꝙ in tali pcepto duo sunt ꝯsiderāda. Primū est ꝙ ppter reuerētiā dei cessabat ppl's ab oī ope seruili vt liberi⁹ diuinis vacare posset et istud erat morale. p hoc eīn pcipiebat ꝙ hō aliqd tpe vacet rebus diuinis iuxta illud ps. xlv. vacate et videte qr ego sum de⁹. et ſm hoc cōputant inter pcepta decalogi moralia et lex q̄ hāc obseruātiā in se phiberet eēt ꝯtria ordinationi diuine et nō posset eē a deo: sz lex euāgelica hāc obseruantiā non tollit sz pcipit vt pz de dieb⁹ dn̄icis et aliis festis in noua lege ordinatis. Sed cōsiderandū ē in dicto pcepto erat taxatio tpis vel diei. s. ꝙ hec obseruātia fieret tali die determinata. et istud erat cerimoniale. et ideo hoc mutari potuit et debuit ppter rōnabilē causam. Iudei enim colebant diē sabbati in memoriam creatiōis rerum qđ innuit moyses Exod. xx. dicēs. Mementovt diē sabbati sanctifices. Sex dieb⁹ fecit de⁹ celū et terraz et reqeuit die septimo ac si dicat. cōpleto ope creatiōis statim debuit ordinari dies cōmemoratiua ipsius creatiōis. hō etiā fuerat factus sexta die et iō primū diez post sui creationē ds expendere singulariter ob reuerētiā dei. ceteros vero ad sui necessitatē. In noua autem lege illa dies q̄ debuit obseruari ad vacādum deo nō solū debet nobis reducere ad memoriā bn̄ficium creationis sed etiā innouationem spirituale3 que inchoata est in xp̄i resurrectione. et ideo sabbatum mutatum est in dominicam diē in quo xp̄s resurrexit. Significat etiā dominica que est octaua dies. octauaz diem resurrectiōis in qua perfectā requiem expectamus. Hic ē ꝙ messias noster dn̄s iesus christ⁹ postq̄ factus est triginta annorū soluit q̄tum ad partem istā sabbatū curandū in eo infirmos. et dando eis licētiam lectulos asportandi. Johan. v. et spicas discipulis suis esurientibus confricandi. Marc. ii. Ceteruz quemadmodū de circūcisione dictū est probatumqz ꝙ data fuit in signū sic et sabbatum vt habet Exo. xxxi. capitulo. sabbata mea seruabitis qr signum sunt inter me et vos ac generationes vestras. Item in libro bi3a. i. omīsperc. q. yom tob. taliter scriptum est. Dixit Rabi Johanna. De pceptū ꝙ dedit deus sanctis et benedictis israeli dedit eis publice preter sabbatū qđ dedit eis in secreto sicut dictum est Exodi. xxxi. Inter me et inter filios israel. si sic est nō sunt obligati. goy. id est christiani vel alie gentes ad sabbatum. Et omnibus his patet ꝙ non sunt obligati ad seruandum sabbatum christiani nec alie gentes. ¶ Item contra obseruantiam circūcisionis et sabbati adducitur ratio non parum efficax ex duabus traditiōib⁹ sicut notatur in pugione cap. xi. tertie partis. iii. distinctionis. quarum prima est illud quod in myJras tulym. i. glosa psalmorum taliter scriptum ē. ps. lxxiiii. Et oīa cornua impiorū ꝯfringā et exaltabunt cornua iusti. cornu nō ē dictū sz cornua. Decem eīn cornua sunt q̄ dedit de⁹ sancto3 et bn̄dict⁹ israeli. Cornu abrahe

de quo dictum est ysa. v. vinea fuit dilecto meo in cornu filij olei. cornu ysaac. de quo dictum est. Gene. xxij. Et ecce aries vnus retentus in densitate p cornua sua. Cornu ioseph id est cornu regni de quo dictũ est Deutero. xxxiij. ꝛ cornua rinoceron tis cornua ei⁹. Cornu moysi de quo dictũ ē. Exo. xxxiiij. q꞉ cornuta erat cutis faciei ei⁹. Cornu ꝓphetie de quo dictũ ē. i. Reg. ij. ꝛ orauit ãna ꝛ dixit. exultauit cor meũ in dño ꝛ exultatum est cornu meũ. Cornu legis de quo dictũ est Abacuk. iij. Et cornua duo de manu ei⁹. Cornu sacerdotij de quo dictũ est. ps. cix. Cornu eius exultabitur in gloria. Cornu leuiticũ de quo dictũ ē. i. parali. xxv. omnes isti filij hemã. vidẽtis regis in verbis dei ad exaltandũ cornu. Cornu hierusalẽ de quo dictũ ē. ps. xix. Et a cornibus vnicorniũ exaudisti me. Et cornu regis messie de quo dictũ est. i. Reg. ij Et dabit fortitudinẽ regi suo ꝛ sublimabit cornu messie sui ꝛ sic ē dicẽs. ps. cxxxi. Ibi germinare faciã cornu dauid paraui lucernã messie meo. Quãdo autẽ peccauerunt israel ablata fuerunt eis ꝛ data sunt gentibus seculi. sicut dictũ est. Daniel. vij. c. Post hec videns fui in visione noctis. et ecce bestia quarta terribilis atq mirabilis ꝛ fortis nimis ꝛ dentes ferreos habebat magnos comedit et comminuit et residuum pedibus suis conculcauit et ipsa dissimilis ab omnibus alijs bestijs. que fuerũt ante ipsam et cornua decem habebat. assimulate sunt enim gentes similiter hmõi feris et omni tempore in quo gentiũ seculi cornua fuerunt stantia. Cornua israel erunt cõfracta sicut dictũ est trenorũ. ij. Cõfregit ĩ ira furoris omne cornu israel. ¶ Qualiter autẽ legalia deus iudeis abstulerit per ratiões et signanter sabbatũ et circũcisionẽ et qualiter eis ista duo et alia dyabolus restituerit habet apud eos in thalmuth in libro mayla ipereq. i. distinctione q̃ incipit ꝙ semzbbac. Quadã vice decreuit regnũ nequ. i. romanũ ꝙ non seruarẽt iudei sabbatum ꝛ ꝙ nõ circũciderẽt filios suos ꝛ vt cognoscerẽt mẽstruatas. Tũc iuitrebi ruben. cercinauitq se more. s. romanorũ. Cũq iuisset et sedisset cũ eis ait illis. qui hꝫ inimicum depauperet eũ vel ditat. Dixerunt ei depauperat Dixit eis si ita ẽ non faciãt iudei opus in sabbato vt depauperentur. Dixerũt romani benedixit abrogaueruntq decretũ. rursumq etiã dixit eis. q̃ habet inimicum debilitat eũ an fortificat dixerunt ei debilitat ait eis si ita est circumcidant filios suos octaua die vt debilitẽtur. dixerũt optie dixit ꝛ cessauerunt illud. Iterũ dixit eis qui habet inimicũ multiplicat eũ an diminuit eũ. Dixerũt ei diminuit. Ait eis si ita est nõ cognoscãt menstruatas dixerunt benedixit et cessauerũt illud. Demũ ꝑpẽderũt ꝙ iude⁹ erat ꝛ restituerũt decretũ vt prius. Dixerũt ergo iudei q̃s ibit ꝛ irritabit statutũ istud vadat. Rabi symeon q̃ didicit facere signa ꝛ mirabilia. Post eũ vo vadat rabi eleazar. Egressus est eis itaq obuiã vẽtamalyon. i. demoniũ sic vocatũ ꝛ ait. Est placẽtia vr̃a vt vadã vobiscũ. flenit rabi symeon ꝛ ait ãcille dom⁹ pr̃is apparuit

angelus ter. nobis autem nec semel veniat ergo miraculum vndecunque. Processit igitur ventamalyon. et intrauit in filiam cesaris. Cumque peruenissent dixerunt ventamalyon egredere vocatus ergo egressus est et abijt Dixitque iudeis cesar. Postulate quicquid est vobis ad postulandum. Introducti sunt igitur in domum thesauri vt tollerent quicquid vellent: inueneruntque cartam illam in qua scriptum erat dictum statutum et ruperunt eam hucusque thalmuth. ¶ Animaduertat prudentia tua lector quod per istas duas traditiones habetur euidenter quod deus abstulit a iudeis per romanos sabbatum et circumcisionem et alias cerimonias. confregit quippe in ira furoris sui omne cornu eorum de quibus vnum erat lex vt paulo ante dictum est: et nunquam restituit eis nec per se nec per angelum nec per prophetam nec per alium virum sanctum Sed ipsi iudei recuperauerunt circumcisionem et sabbatum et cetera huiusmodi per dyabolicum miraculum vt in proxima traditione ostensum est. Nullus ergo vlterius nisi sit demoniacus conseruare debet ea que deus abstulit. et dyabolus talibens se iudeis viribiliter ingerendo instituit quando enim vel vbi vnquam scienter dyabolus bonum homini aliquod nisi forte vbi prospexit malum maius et mortem pessimam sibi ex eo iminere finaliter procurauit cui vnquam boni aliquid nisi fallendi studio persuasit. numquid non ipse est qui primos homines quasi eis vtiliter consulendo fefellit nonne ipse est qui contra sanctum iob ipsum etiam dominum prouocauit. Job. ij. c. An ignorant iudei miseri quod dyabolus fuerit qui patres suos ad adorandum vitulum mentiendo protraxit. vt habetur in libro sabath impereq. qui incipit dixit rabi aquiba in fine quadraginta dierum venit sathan et perturbauit mundum et induxit tempestatem maximam in aerem et dixit israeli. Vbi est moyses Dixerunt ei. Ascendit in altum. Dixit eis iam peruenerunt sex hore et non respexerunt super eo. Ait ergo mortuus est et non curauerunt super eo Ostendit ergo eis similitudinem feretri eius in nube. hinc est quod dixerunt ad Aaron quia hic moyses vir qui fecit nos ascendere de terra egypti nescimus quid factum est ei. et quid scriptum est. consequenter et dixit Aaron. abrumpite inaures auri que sunt in auribus etc. et accepit de manibus eorum et formauit illud in forma et fecit illum vitulum fusorie et dixerunt Isti sunt dij tui israel etc. His sic premissis dicatur iudeis vt attendant que sit eorum prudentia quis sensus qui dyabolum nolunt habere suspectum in recuperatione circumcisionis et sabbati. qui patres eorum ad faciendum et adorandum vitulum et ad attribuendum sibi magnalia que deus fecit mendacijs et falsis prodigijs tam studiose pertraxit. Euidenter ergo apparet quod intentio et studium dyaboli ac voluntas erga homines nunquam est nisi mala: quare satis est manifestum quod grandis est stultitia et quam magna insania et quam immensa iudeorum vecordia quod circumcisionem et sabbatum et alia que deus eis abstulit: et dyabolus reddidit non cessant obseruare. ¶ Supradictis adhuc videtur addendum id quod de sabbato scriptum est in bereshith minori vbi dicitur Gen. ij. et benedixit deus

dies septimã. dominus rufus nequã
quesiuit a Rabi aquiba et ait ei quid
est inter diẽ et dies: dixit ei rabi aq-
ba et quid est inter virum et viros: di
xi ei quid dixit tibi: et quid dixisti mi
hi. Ait ei dixisti mihi in quo differt
sabbatũ ab omnibus aliis viris. Di
xit sibi decedit rex propter gloriam
suam sic quoque voluit deus istuz diẽ
honorare: vnde tu facies me scire
istud. Dixit ei fluuius sabatianus ar
guit hoc qui trahit lapides p totaz
septimanam et in sabbato quiescit.
Dixit ei delõge attractum tu trahis
mihi. Admiror dixit ei. Ecce ille q̇
facit ascendere mortuos arguit: om
ni nãque die est ascendens et nõ in sab
bato. Iuit et tẽptauit in patre suo q̇
ascendit omnib9 dieb9 et in sabbato
nõ ascẽdit post sabbatum sciscitat9
est eum et ait ei pater: ex quo mortu9
es fecisti te iudeũ: admiror q̃obrem
ascendisti omnibus dieb9 hebdoma
de et in sabbato non ascendisti. Ait
illi omnis qui non obseruat sabba-
tum sponte sua apud vos obseruat
cum hic malo velle suo: dixit ei: et cu
iusmodi labor ẽ vobis ibi. Ait ei om
nibus diebus septimane iudicamur
in sabbato autem quiescimus: reuer
sus est ad rabi acquiba: et dixit ei. Si
est secundum verba tua ꝙ deus san-
ctus et benedictus per quietem in
sabbato vult honorare q̃nõ mittat in
eo ventos. non faciat descẽdere plu
uias. nõ fluctuet mare invndis suis
Dixit ei rabi acq̇ba habet se in istis
deus sicut is qui trãsfert perl q̃ttuor
vlnas. ¶ Si vis lector figmẽta hec
iudaica contra ipsos conuertere di
cas quẽadmodũ fluuius supra fict9
fuit signum obseruandi sabbati quã
do per totam hebdomadaz currebat
trahendo lapides et quiescebat in
sabbatis vt ipsi fabulantur: sic est
nunc efficax argumẽtum non obser
uandi sabbatuz quia nusq̃ sub celo sit
fluuius qui magis quiescat in sab-
batis q̃ in ceteris diebus. Per totũ
quippe mundum discurrunt merca-
tores qui sicut ducunt medicinalia
variaque pigmenta ex india que ẽ in
oriente vsque ad hyspaniam que ẽ in
occidente et a meridie vsque ad septẽ
trionem que est vsque ad anglicos: et
norwegios et scotos et sic vsque ad to
tum mundum: quod si verum esset in
uicem sibi narrarent et nomen puin
cie vbi talis esset fluuius iudeis p-
curantibus non tacerent. ¶ Itẽ ma
gister iohãnes valisoletanus cõuer-
sus in libro de concordia legum di-
cit ꝙ istud de lapidum flumine non
est verum: nec dicit hoc per aliquem
sapientem nisi per cõtratem ipsoruz
rabinorum iudeorũ ad ipsorum con-
fortationem et gaudium sui cordis
quoniam hoc nõ scribitur in aliqua
scriptura autẽtica: nec in aliq̇ libro
aristo. de mirabilibus locorum nec
in aliq̇ alio loco sz in libris solũmo-
do iudeorum ad ipsorum cõfortatio
nem explicatur: hec ille. ¶ Ad aliud
vero figmentum de mortuo nõ ascẽ
dente in sabbato dici potest ꝙ dya-
bolus ventamalyon vel aliquis ali9
potuit assumere figuram patris ru-
fi antedicti et facere ac dicere que di
cta sunt vt iudeorum circa obseruan
tiã sabbati cõfirmaret errorẽ. ¶ Ad
tertium denique ꝙ qui non obseruat
apud nos spontaneũ sabbatuz apud
mortuos obseruabit cuz coactus etc.
vt supra: ergo abraham et multi aliĩ

sancti qui nunquam coluerunt sabbatum punientur per totam septimanam cum infidelibus et compulsi requiescent in sabbato: hoc autem falsum esse quis dubitat. Quod autem abraam non coluerit sabbatum habetur in beresith. mi noersup illud Gen. ii. vbi dictum est Et benedixit deus diem septimam: dixit rabi iohanan abraham non est scripta de eo obseruantia sabbati hec ex pugione vt supra. ¶ Possumus etiam nobis assumere demonstrationem quod sabbatum verum quod significat quietem vt patet deutero. v. c. sabbatum i. quies domini dei tui est dies dominica quam nos christiani obseruamus quoniam secundum sapientes iudeorum thalmuth vt notat magister iohannes vallisoletanus conuersus in libro de concordia legum: titulo. iiii. c. x. prima coniunctio solis et lune que fuit in principio creationis mundi facta fuit die lune ad quinque horas et ducenta et quattuor minuta hore. Et quia textus non dicit nisi sex diebus operaberis et die septima requiesces et non dixit qua die signata inciperent computari illi sex dies esset rationabile quod computatio inci piat a die istius coniunctionis solis et lune: quia hec duo luminaria distinguunt diem et noctem. Que coniunctio vt predicitur facta est die lune et sic dies septima est dies solis que est dies dominica vt obseruamus christiani. Est etiam alia ratio quoniam in ista die saturni quam iudei obseruant est magna mutatio secundum stellas ex diuersitate dierum et locorum secundum longitudines terrarum quia ierusalem est in longitudine. lxvi. graduum. Et ista terra vallisoletana regis castelle est in longitudine. lxvi. graduum: et est differentia inter ierusalem et istam terram plus quam quattuor horarum. Item est alia differentia inter ista secundum motum puncti altioris spere none per quem mouentur poli: et sic a tempore quo lex moysi data est vsque ad ista tempora est facta mutatio et differentia plus quam per quinquaginta gradus et isto polorum motu mutate sunt longitudines et latitudines, et mutati sunt dies et noctes in omnibus mundi partibus vsque ad ista tempora et secundum diuersitatem terrarum supradictam hodie iudei vnam horam illius diei sabbati sibi precepti non obseruant nec illam met diem a moyse illis temporibus institutam: talis mutatio potest clarissime cognosci ex mora quam fecit sol spatio vnius diei stando immobiliter tempore Josue et etiam ex retrocessione solis decem lineis in horologio achaz tempore regis ezechie. ¶ Et si iudei dicunt secundum supradictam rationem quod idem debet iudicari de die dominica secundum christianos. Respondeo quod hec obseruantia quam obseruant christiani non dependet a die dominica ratione diei dominice sed ratione resurrectionis christi veri messie in qua die ipse resurrexit: nec obest mutatio facta ex quo manet ipsa principalis et precisa causa quare fit scilicet memoria creationis mundi et resurrectionis sancti messie et adhuc non obligarentur seruare predicta: nec etiam sacrificium: et obseruationes septimanarum et pollutionum et aliorum similium posito quod ad terram pristinam reducerentur quod est impossibile propter diuersitatem locorum terre secundum longi

tudinem et latitudinem et terraruȝ etiam constellationes secūdum imaginationem sapientum ⁊ iste est magnus defectus legis: scilicet ꝙ omnia que legis erant nō obseruari debebant in omni loco mūdi quod nō est in lege christi veri messie quia in omni loco ⁊ quacunqȝ parte terrarū tenentur christiani legeȝ sancti messie firmiter obseruare. ¶ Sanctus bernardus in suo euangelio eterno assignat duodecim priuilegia diei dominice propter que sabbatum nō immerito in dominicam dieȝ mutata est. Primum est ꝙ fuit prima omnium dierum. Secūdum ꝙ erit vltima dies presentis vite. Tertium qꝛ diem dominicū nulla precessit nox. Quartum ꝙ ei nulla nox subsequetur. Quintuȝ quia in eo creauit de⁹ celum ⁊ terram. Sextum quia in eo creati sunt omnes angeli a deo ⁊ boni in paradiso gratificati ⁊ glorificati sunt ⁊ econtra mali angeli in eodē die peccātes de celis ad inferos expulsi sunt. Septimū qꝛ secundū orosium in die illa primo precepta data sunt filiis israel. Octauum quia in illa die christus icarnatus est. Nā vt testatur magister hystoriaruȝ die qua dixit deus fiat lux visitauit nos oriens ex alto ⁊ christus incarnatus est. In huiusmodi mysterium ⁊ figuram datum fuit māna in die dominico sicut ait sup Exod. origenes. Hoc quidem probat per hoc ꝙ in .xvi. capitulo dictū est. Sex diebus colligetis illud: die autem sexta duplū colligetis. patet enī diem sextam vocari illum qui sabbatū precedebat qui est feria sexta ⁊ et hoc patet ꝙ manna die dominica datum fuit. Si enī sex diebus continuis collectū fuit. septima autem die cessatū est ⁊ p cōsequens manne initiuȝ a prima die dominica exordium sumpsit. Nonuȝ quia in die dominica christus destructis inferni claustris captiuam ducens captiuitatem ac sanctorum animas de lymbo eripiens triumphaliter a mortuis resurrexit cuius resurrectio nostre resurrectionis exemplar est. Decimum quia die dominico spiritus paraclytus discipulis datus est. Undecimum quia in die dominica erit resurrectio mortuoꝝ et reddet deus vnicuiqȝ secundum opera sua. Duodecimuȝ quia die dominico erit initium ⁊ continuatio sine fine laudiȝ dei ⁊ domini nostri iesu christi veri messie in gloria sempiterna. Unde esa. vlt. ⁊ erit semen eorum ex sufficientia mensis ex mēse suo ⁊ ex sufficientia sabbati in sabbato suo: istud est seculum futurum quod totū erit sabbatū id est requies. ¶ Et nota ꝙ mensis legitime dicit heredes hebraice: ponitur qȝ apud eos pro perfectione numeri omniū dierum in quibus luna perficit cursum suum. Cum luna quippe cōputant iudei ⁊ non cū sole: mensis ergo hic vt ait beatus gregorius pro perfectione positum est ⁊ sabbatum pro requ e in quo seruile opus fieri non licebat: erit ergo semen eorum id est apostolorum et sanctorum predicatorū facientiū filios spūales ex mensis sufficiētia id est ex sufficiētia pfectionis vite psentis in mēse suo. id est in pfectiōe glīe sue in futuro. Sicqȝ semē auditū et sufficiētia sabbati. i. requei in dieb⁹ dñicis ⁊ festiuitatibus aliis ad audiendū verbū dei

necnon ex sufficientia requiei a vi-
ciis et peccatis in vita presenti erit
in sabbato suo: id est in sempiterna
requie sua invita futuri seculi quod to
tum est sabbatum vt predictum est.
¶ Et si queris quare fuit ordinata
quies diei septime per iudeos die
sabbati et non alia dies septimane.
Respondet supradictus magister io-
hannes in eodem libro titulo. iiij.c.
viij. quod ad hoc fuit triplex ratio. Pri-
ma est quoniam secundum astrologos maior
coniunctio saturni cum Joue fuit in
capite arietis ascendente aquario qui
est domus saturni que coniunctio ne-
cessitauit et coegit populum iudeorum
vt starent in captiuitate egypti qua
dringentis annis et quod inde educeren
tur in manu forti et brachio extento
et quod ibi fierent miracula extra natu-
ram. Et ideo fuit in die saturni dies
sabbati ordinata in memoriam exi-
tus de egypto et in memoriam coniun
ctionis saturni et iouis in domo aqua-
rii vt dictum est. Et ratio quare ma
gis firmauerunt se super saturnum quam
super iouem est quia saturnus est altior
Item quia ascendens coniunctionis
fuit aquarius que est domus saturni
secunda. Item propter alias proprie
tates quas iudei et terra ipsorum ha-
bent cum saturno secundum quod dicunt
astrologi et vlterius declarabo et ideo
ordinatum fuit a iudeis. quod dies septi-
ma quando nihil operari debent quod
esset in die saturni et quod essent in tene
bris et sine candelis etiam que ponunt
astrologi debere obseruari in die sa
turni vt liberentur homines a dam-
nis suis et influentia effectiua. ¶ Se
cunda ratio est quia ista die saturni pla
nete infectiui et damnosi habent sin-
gularem potestatem quoniam prima ho
ra noctis diei sabbati est hora mar-
tis secundum computationem horarum
vt iudei computant ordinando primo
noctem et postea diem: et prima hora
diei sabbati est hora saturni .quia duo
planete sunt damnosi secundum astro
logos et sic in die illa naturali dam-
nosi planete habent suam influentiam
damnosam singularem Et sic scripsit
Rabi abraham in glosa sua quam fe-
cit super decem preceptis super illo spe-
cialiter memento vt diem sabbati etc.
Dixit istud preceptum fuit propter
speram saturni et qualibet die in heb-
domada habent stelle mobiles ipsa-
rum quelibet vnam diem in qua ma
gis apparet ipsarum virtus et quo-
niam vna die in hebdomada quiesce
re tenebantur in signum et memoriam crea
tionis mundi vt dictum est. Ideo ordi
nauit eis Moyses in marath quod ista
dies requietionis esset specialiter et
signanter illa dies saturni que est sab
batum in qua stelle predicte damno-
se habent potestatem et influentiam sin-
gularem vt ab ipsarum damnis et infe
ctionibus tuerentur. ¶ Tertia ratio
est propter potestatem istis planetis
datam super iudeos et terram suam
quia secundum astrologos iudei sunt sub
constellatione Martis et Saturni et
sic per experientiam patet quoniam quando
saturnus est in domo casus sui et ha
bet aspectum a malis et damnosis aliis
stellis tunc euidenter apparet malum
opus aliquod in iudeis et hoc sepis-
sime sum expertus et secundum con
ditiones suas videtur esse de natura
saturni prout dixit Ptolomeus quod de
natura saturni est miseria et casus et
populis captiuus et malarum conditionum vt

fiunt iudei. Et ideo diebus sabbati nisi alijs diebus vbi erant predicti planete in exultatioībus suis faciebant plura sacrificia ꝙ in alijs diebus vt ab istarum planetarū dānis specialiter essent salui prout p glo. Rabi abraā euidenti⁹ demonstrat quam fecit generaliter super legem ⁊ probatum est per dicta astrologorum que ego allegaui in declaratione quam scripsi super glosam predicti Rabi abraā abenagra ⁊ ista talia cerimonialia priuanda erant in cōplemento legis in aduētu xpi quoniam ipse venit pro salute animaruꝫ Et vt tales opiniones falsas totaliter aboleret que ydolatriaꝫ sapiunt apparenter ⁊ causa finalis legis cōplementi non est res corporalis sed potius spiritualis ⁊ in vni⁹ diei obseruantiam in hebdomada in memoriam creationis mundi que fuit causa finalis mutationis legis prout diximus. Rationabile erat in complemento legis ponere illam dieꝫ que ē dies requietionis ⁊ illā animā super suam aliam quā dicūt cum eo venire prout dixerūt ꝙ textus dicit quieuit ⁊ animauit exo.xxxj. Animā aliā creauit homini die sabbati quod eēt dic solis que est dies dominica ⁊ ista die dñica xps a mortuis resurrexit vt demonstrarūt mundo animarum salutē: ⁊ ꝓpter istam dieꝫ vere dicit animā aliam venire: qm̄ ꝓpter resurrectionem xpi anime ꝑpetuo vitam habent: ⁊ hoc signauit algasel philosophus dicēs in resplēdore solis saturno nō indigemus: hucusqꝫ predictus doctor. Patet ergo quare iudei obseruāt diē reqetiōis hebdomade in die saturni: ⁊ licꝫ dies reqetionis ab oībus de mundo sabbatum dicat qꝫ sic sabbatū interꝑtat vt supra patuit qꝫ tamē non ea intētione: qua iu dei sabbatū suuꝫ appellāt. Ideo nō diem saturni sed aliū colunt vt vide licet diem dñicam nos xpiani oībus superstitionib⁹ exclusis in memoriā resurrectionis xpi tali die factam ⁊ future resurrectionis tali die fiendā vt supra dictū est. ¶ Item possum⁹ adducere cōtra iudeos auctoritateꝫ magistri alfonsi cōuersi in libro bellorꝫ dei. In quo disputauit cōtra iudeos secundū opiniones thalmu h. vbi dicitur ꝙ ꝓm iudeos nō est incōueniens dicere oia festa ⁊ ieiunia remissionū ⁊ indulgentiarū posse mutari: ⁊ textus vocat ipsa sabbatuꝫ sicut ipm met sabbatum ⁊ ꝓbant hoc Leuiti.xxiij. Hec sunt ferie dñi q̄s vocabitis sanctas: ⁊ glosauerunt dicentes vocabitis: id est posito ꝙ errent scienter vel ignoranter qm̄ illa debent festa simpliciter reputare ⁊ sic nō debent iudei in ōueniens reputare ꝙ illi qui recipiūt legem sci messie diē sabbati in diē dñicam cōmutarunt ꝓpter rationes superi⁹ allegatas: ⁊ de hoc xps in euangelio mathei.xij. respondens eis qui dicebant iesum xpm non licere in sabbato curare. dixit: filius hominis habet potestatem super sabbatum.

¶ Contendit iude⁹ probare ꝙ iesus xps non est verus messias qꝫ non venit in nouissimis diebus.

Sextum argumentum nititur ostendere iesum xpm saluatorem nostrum nō esse verum messiaꝫ in lege

ꝛ ꝓphetis ꝓmissum. Arguūt ergo iu
dei sic: verus messias debet venire
in nouissimis dieb⁹ sed nondū sunt
dies nouissimi: ergo nondum venit
messias: maior patet ysa. ij. quod ex
ponitur ad litterā de messia vbi dici
tur. Erit in nouissimis dieb⁹: minor
satis patet. ¶ Ad illud argumētum
dicendū ꝙ dies messie dicunt̄ nouis
simi habendo respectū ad ordinē: ha
bendo respectū ad etatem: habendo
respectum ad sacram scripturā. Pri
mo ad ordinem qꝛ sex milia diuiden
do ꝛ ordinando ꝑ tres dualitates si
cut mensurat̄ duratio mundi scḋm
iudeos ꝛ duo nouissima millenaria
dicūtur dies messie patet ꝑ canadū
beliā. Unde in thalmuth in libro qui
dicitur canhedrin qui sonat sacer-
dotes magni inuenit̄ hoc quod seq̄-
tur: legerūt in studio helye ꝙ sex mi
lia anni mundus habet durare duo
milia vanitatis ꝛ duo milia legis et
duo milia messie ꝛ sequit̄. Et ꝓpter
nostra peccata que sunt multa tran
sierunt ex illis que ꝓterierūt hec ibi
Et cum hoc dicit Thalmuth q̄si trā-
sierant de duobus milib⁹ annis mes
sie q̄si sexcenti anni. ꝛ post illud tem
pus trāsierūt iam q̄si. dccc. xlij. anni
cum illo numero sex miliū annoꝝ: vi
det̄ cōcordare beat⁹ ysodorus super
penthateu. cum sup illo passu enoch
septim⁹ ab adā qui placuit deo trās
latus ē dicit ibi enoch septimus ab
adam septimā requiem significat: trā-
sactis nāqꝫ sex milibus annis ꝛ re-
nouato celo ac terra factoqꝫ iudicio
transferent̄ sancti in vitā eternam.
¶ Nūc vide cecitatē iudeoꝝ ipsi ꝯpu
tāt ānos a creatiōe mūdi sicut nos a
natiuitate xpi ꝛ dicūt ꝙ isto āno in

quo nos cōputam⁹ mille. cccc. lx. an
nos dn̄i sunt a creatiōe mūdi qnqꝫ
milia. ccxx. ꝛ sic patet ꝙ de duob⁹ mi
lib⁹ annis messie iā trāsierūt s̄m eoꝝ
cōputū milleducēti viginti āni qb⁹
debuisset venire messias: ꝛ cū nō sit
numerus annoꝝ vltra sex mille vt di
cū ē ꝛ ipse debet regnare duob⁹ mi
libus ānis quō hoc est possibile. cū
non restāt scḋm cōputū suum nisi
dcc. lxx. anni. ¶ Item ipsi assignāt
in predicto numero annoꝝ determi-
natum tēpus messie. s. finitis q̄ttuor
milibus annis a creatione mūdi vt
reseruantur duo mille ꝓ messia. Nūc
attēde quid dicit ysa. c. lx. in fine mi-
nimus erit ibi mille: ꝛ paruul⁹ in gē
tem fortissimā ego dn̄s in tpe ei⁹ su-
bito faciā illud O iudee tu determi-
nasti tēpus messie. ꝛ vide quid dicit
deus: ego dn̄s in tpe eius scꝫ messie
subito faciā illud. Super quo verbo
dicit glo. hebraica si fuerint boni an
te tēpus suū ꝛ si nō fuerunt boni in
tpe suo ergo necesse ē ꝙ iudei conce
dunt s̄m suā glosam vnū de duobus
vel ꝙ ipsi fuerūt boni vel non boni.
Si boni ergo messias venit ante tē
pus suum. s. anteq̄ inciperet nume-
rus quinqꝫ miliū. Et si fuerūt nō bo-
ni sicut ipsimet ꝓcedunt in dicto pre
habito ꝙ ꝓpter pctā sua multa tran
sierunt. i. anni qui preterierunt: ne-
cesse ē ꝙ tunc cōcedunt scḋm suā
glosam ꝙ in tpe suo venit. s. finitis
quattuor milib⁹ ānis in pricipio q̄n
ti millenarij ānoꝝ: ꝛ sic habent cōce
dere necessario ꝙ scḋm suū nume-
rum iā sunt mille ꝛ. xviij. āni ꝙ nat⁹
est messias. ¶ Et si dicant ꝙ nos cō-
putamus plus anticipando tēpus.
Dico ꝙ licet simus differentes cum

cis in cōputatione annorum a crea- tione mundi distante tamē suo nume- ro in veritate licet anticipauerit tē- pus adimpleuit qd̄ promisit. Sicut si aliquis rex promisisset tibi castrū vsq3 ad dies signatū extremū.f.anni. Si ante illud tep⁹ vtputa in medio anni vel alias tibi dederit castrū cer tum est q̄ adimpleuit promissū: z sic nos xp̄iani stante numero iudeorū computabimus eū ingressum quin- ti millenarij. z dicem⁹ q̄ sunt iā mil- le.cccclviij.anni q̄ venit messias: stā te tamē cōputatione nostra a creatio ne mūdi. Dicem⁹ q̄ messias venit in fra duo vltima millenaria: cum ergo per ordinem z respectu ad duas pri mas dualitates miliariorum annoꝝ duo vltima millenaria in q̄bus deb3 regnare messias dicanť dies nouissi mi: sequiť q̄ dies in q̄bus venit ie- sus nazarenus verus messias sunt dies nouissimi: de hoc nūero sex mi- liium annoꝝ dictū fuit supra li.i.ar. vi.pūcto.iiij.thesauro primo. ¶ Se cundo pat3 hoc idem habēdo respe- ctum ad etatē nā duratio mūdi men surať septē etatib⁹ sicut duratio ho- minis quarū nouissima et vltima est decrepitas q̄ prefixum habet princi piū sicut cetere etates non tñ termi num q2 multotiens plus durat q̄ ce tere etates z iesus nazarenus fuit in decrepitate mūdi z p consequens in nouissimis dieb⁹ habendo respectū ad etatē. ¶ Tertio patet hoc haben do respectū ad sacrā scripturā: nam multa tempora z dies precedentia iesum nazarenum circiter per duo milia annorū dicuntur in scriptura dies nouissimi sicut patet Genes. xlix. vbi isrl̄ vocatis filijs ante mor tem suam dixit. Cōgregamini filij is rael vt annunciem vobis q̄ ventura sunt in nouissimis diebus: vbi mul- ta annunciat nō solū de his q̄ debēt impleri de aduētu messie sed etiam multa que cōpleta sunt tēpore regū israel z iuda sicut fuit de primatu iu da z de excellētia super omnes fra- tres suos z de regno: ibi iuda te lau dabunt fratres tui zc. Patet igitur q̄ non solum dies messie in qui- bus fuit iesus nazarenus dicuntur dies nouissimi sed etiā multa tem- pora ante circiter per duo milia annorum precedentia dicunť dies nouissimi.

¶ Contendit iudeus probare q̄ ie- sus xp̄s non est verus messias q2 in eius aduentu mons syon nō fuit ele- uatus in vertice montium.

Eptimum argu mentum iudeorū est tale. In aduētu messie mons syon debet eleuari in ver tice montium sed hoc non est factu3 ergo nondū venit messias. Maior ē ysa. c. vbi supra: erit in nouissimis dieb⁹ preparatus mons dom⁹ domi ni. id est mons syon in quo erat tem- plum in vertice montium z eleuabiť super colles. Minor patet quia in diebus iesu nazareni nihil tale fa- ctum est. Ad illud argumentum iu- deorum de monte syon qui in die- bus messie ſm iudeos debet eleua- ri super alios montes: vnde dixe- runt aliqui iudei q̄ tempore messie debet deus portare montem thabor et montē synai z mōtem carmeli ad

locum vbi est hierusalē͂ in vertice istorū͂ mōtiū͂ ponere mōtē͂ syon hoc dicunt ipsi nō esse factū͂ tpe iesu nazareni ergo nō ē messias. ¶ Respō deo sm Rabi salomonē͂ ꝙ ista eleuatio mōtis supra mōtes nō est intelligenda secūdū͂ locū͂ sed secūdū͂ excellētiam ⁊ gloriā͂ illius mōtis qꝛ ibi debebāt operari magna signa ⁊ miracula pluſꝙ in alijs mōtibꝰ qđ impletū͂ est tpe iesu nazareni qꝛ ibi illuminauit cecū͂: curauit languidū͂. Ibi sup oēs apostolos misit spiritū͂ sanctum: ibi multa alia signa ⁊ miracula fecit. Et in hoc mons ille super alios mōtes eleuari debebat et sic impleta est ꝓphetia in vero messia iesu christo.

¶ Cōtendit iudeus ꝓbare ꝙ iesus xp̄s non est verus messias quia in eius aduentu ad eum non confluxerunt omnes gentes.

Octauū͂ argumentū͂ iudeorū͂ ē ad verū͂ messiam cū͂ dꝫ venire debēt cōfluere oēs gētes sed ad iesum nazarenū͂ nō confluxerūt oēs gentes ergo nō est ipse messias. Maior ptꝫ ysa. c. quo supra vbi statim sequit̄. Et fluēt ad euꝫ oēs gētes. minor est clara: dicūt iudei ꝙ in nazareno nō crediderūt oēs gētes nec adhuc credūt. ¶ Ad illud argumentū͂ iudeorū͂ sup illud fluent ad eum. i. ad fidē͂ eius omnes gentes. Dicēdū͂ ꝙ ibi oēs distribuit ꝓ generibꝰ singulorū͂: nō ꝓ singulis generū͂. vt oē aial fuit in archa noe. ita ꝙ ē sensus ꝙ de q̄libet gētiū͂ genere venirēt ad fidē͂ veri messie: qđ impletū͂ est in iesu vero messia nr̄o per apostolos suos p quorū͂ ꝑdicationē͂ de oibꝰ gētibꝰ cōuersi sunt ad fidē͂ christi: qꝛ in omnē͂ terrā͂ exiuit sonus eoꝝ ⁊c. Et sic in isto modo in iesu vero messia nr̄o impletū͂ ē illđ ps. Deus iudiciū͂ tuū͂ regi da. ⁊ adorabunt eū͂ oēs reges oēs gētes seruient ei. qđ impletū͂ fuit in cōstātino impatore qn suscepit fidē͂ christi ¶ Uel aliter dicēdū͂ ꝙ aliqn oēs in scriptura sumit̄ ꝓ multis vt. ij. Reg. xvij. Dixit absalō ⁊ oēs viri israel. Melius est cōsiliū͂ chusi ꝯsilio achitofel. ⁊ certū͂ ē ꝙ nō erant ibi om̄es viri israel sed multi. Sic in euangelio Matthei. ij. Audiēs herodes rex turbatꝰ ē ⁊ ois hierosolima cuꝫ illo. oēs enim. i. multi de hierosolima. Sic i ꝓposito veniēt ad eū͂ oēs gentes id est multi de gētibus.

¶ Contendit iudeꝰ ꝓbare ꝙ iesus xp̄s nō est verus messias qꝛ in eius aduentu nō dixerūt gentes venite ascendamus ad mōtem domini.

Nonū͂ argumentum iudeorū͂ ē cū͂ verus messias venire dꝫ: gētes cōfluentes ad eū͂ dicere debent. Uenite ascēdamꝰ ad mōteꝫ dn̄i ⁊ ad domū͂ dei iacob. Sed hoc nō dicit̄ in aduentu iesu nazareni ergo nō est verꝰ messias. Maior ptꝫ ysa. vbi supra. Uenite ascendamus ad mōteꝫ dn̄i ⁊ ad domū͂ dei iacob. Minor patet qꝛ aliqui xp̄iani dicūt. eamus ad domuꝫ petri. Alij dicunt eamꝰ ad domū͂ pauli. Alij ad domū͂ martini ⁊c. Nulli ꝟo dicūt ad domū͂ dei iacob. ¶ Ad hoc argumentum dicit Alanus in suo quadripartito

lib.iiij.c.ix. Dicēs ꝙ mons iste xp̄s est quē iaȝ vniuerse fines terre credūt. iam adorāt vniuerse familie gentium vna ⁊ cōcordi voce dicūt eamꝰ ad montē dn̄i et ad domū dn̄i dei iacob. hoc est ad domū dei quē coluit abrahā quē coluit iacob. quē coluit moyses quem coluit aaron. Ideo ostenditur vnū deū esse ⁊ eorū qui ante legem fuerūt fideles ⁊ eorū qui sub lege existūt ⁊ eorū qui nunc existūt credentes in deū. Qđ autē arguunt nos super hoc qđ dicimꝰ eamus ad domū petri ad domum pauli: ad domū martini. ⁊c. Nullꝰ qui sane sapit dictū hoc ita intelligit. Nullam quippe petro siue paulo domū facimus: Sed ī honorem petri atq; in memoriā sancti pauli deo eam dedicamus. Nec vlli pontificū fas est in cōsecratione ecclesiarū dicere tibi petro ⁊ tibi paulo hanc domū dedicamus sȝ potius deo dicif cōsecrari. ⁊ ꝙuis diuerse ecclesie deo ꝯsecrenf: tamē vna est domꝰ dei. vna est dei ecclia oimq; fideliū conuētus. Ad hāc domū dei accedit qui de vnitate ecclesie est. In hac domo dei adoratur mons montium et xp̄s sanctus sanctorū: hic peccata remittunf. hic nō solū homicidiū ꝓhibef immo etiā ira ⁊ odiū tollitur.

¶ Cōtēdit iudeus ꝓbare: ꝙ iesus nō est verꝰ messias qꝛ in eius aduētu gladij nō sunt cōuersi in vomeres nec lancee in falces.

Ecimum argumentū iudeorū est. In aduentu messie gens ꝯ gentē nō debebat leuare gladium nec exerceri vltra ad preliū ⁊ debebant cōflare gladios suos in vomeres ⁊ lanceas suas in falces. Sed cōstat ꝙ post aduētuȝ iesus nazareni et adhuc modo: nō cessauerūt bella per orbē vt patet manifeste ⁊ maxime in iudea quia post mortez eius fuerunt acerrima bella in iudea per Tytuȝ ⁊ vespasianū: fuerunt etiam semper lancee ⁊ gladij ⁊ alia arma bellica ī magna copia Igitur iesus nazarenus non est verus messias. Maior ptȝ ysa. c. vbi supra. ¶ Ad istud argumentuȝ iudeorum de pace que debebat esse tpe messie de qua ꝓpheta: nō leuabit gens contra gentē gladiuȝ: nec exercebunf vltra ad preliū. Dicendum ꝙ ista pax fuit tēpore iesu nazareni veri messie. Nā fuit pax spiritualis inter viros sp̄uales qꝛ īter malos pax eē non pōt. Nō est pax impijs dicit dn̄s ysa. xlviij. In cuius signum angeli ī sua natiuitate cantauerūt. Gloria in excelsis deo. Et in terra pax hominibus bone volūtatis. Fuit etiā tp̄alis pax de qua intelligūt. Primo ī romano imperio qꝛ ī cesare augusto finita sūt omnia bella ciuilia que inceperūt in Roma immediate post euersiones carthaginis. Secūdo in iudea pax maxima que incepit in natiuitate iesu nazareni quando mūdus tante pace gaudebat ꝙ cesar Augustus non armis aut bellis occupatus: voluit scire quot ville quot ciuitates quot castra essent in mūdo. Et ex h̄ exijt edictū a cesare Augusto vt describeref vniuersus or

bis Luce.ij. Et durauit ista pax p centū.xv.annos vsq̧ ad destructionem iherusalē per Tytum et vespasianum quod ptz q2 ante iesuz xpm cesar Augustus regnauerat p.xlij. annos.xps autez.xxxiij. vixit vsq̧ ad passionē et deinde in passione xpi vsq̧ ad destructionē iherusalē fluxerūt anni quadragita et sic sūt in sūma centū et.xv.anni ita q fuit diuturna. Et tūc probabile est q pter diuturnitatē pacis iudei ꝯflarent gladios in vomeres &c. sicut sensibiliter videt i terris vbi post bella sequit pax diuturna. Sequit in dicta auctoritate nō leuabit &c. yperbole est ad designādum pacis diuturnitatem sicut cōiter dicitur de aliquo negocio qđ protrahit vltra modum consuetū Istud negocium nunq̄ terminabit l3 aliquando terminetur infra annū vel infra mensem seu etiā in minori secūdu3 conditionē negocij: et hic mod⁹ loquendi parabolicus frequens ē in prophetis. ¶ Sed dicunt iudei q ista prophetia nunq̄ implet nisi illa pax fuisset perpetua propter illud qđ sequitur nec exercebunt vltra ad preliū q2 signum aduentus messie est pax sine fine pat3 ysa.ix. Multiplicabitur eius imperiū et pacis eius non erit finis vbi agit expresse de aduētu messie et in.ps. Deus iudicium tuu3 regi da. Orietur in diebus eius iusticia et habūdancia pacis donec auferat luna. sed luna nunq̄ auferetur: ergo nec pax. Dicendū ad primū cū dicitur nec exercebunt vltra etcc. q ly vltra nō dicit eternitatē sed diuturnitatē tēporis sicut patet qđ fuit. Uel aliter dicendu3 est q in dictis sacre scripture attēdere debemus ea q̄ sunt per se et dimittere ea que sunt p accidens et ex consequenti. Sciēdū ergo q lex antiqua per se et directe pcipiebat populo corporale prelium. Nā ad acquirendū et defendēdū regnū tēporale in antiqua lege promissum necessari⁹ erat gladius: expediebat lancea et cetera arma sine quibus ciuitates terrene ab inimicis acquiri vel defendi nō possunt. Idcirco dicitur iudicum.iij. he sunt gētes quas dñs dereliquit vt erudiret in illis israheles et omnes qui nō nouerunt bella chananeorū et postea discerent filij eorum certare cū hostibus et habere consuetudinē preliandi etc. Ex quibus manifeste pt3 q sicut prima lex expresse pmittebat regnu3 terrenū ita directe precipiebat temporale prelium. Sed lex euangelica ordinans populū ad acquirēdum et possidendū regnum celorum ad que directe et per se nō indigemus armis materialibus s3 sanctitate et virtutib⁹: ppter quod secūda Cor.xij. dicim⁹ arma militie nostre nō sūt carnalia q2 tota colluctatio nostra i noua lege ē aduersus rectores tenebrarū et contra spūalia neqtie in celestib⁹ vt habet ad ephe.vi. De his armis visum est supra li.i.cōsideratiōe prima. Est igitur sensus pphetie si debeat cōpleri i hac vita pñti q tpe noue legis non erūt talia bella ex cōditiōe legis sicut accidebat i lege antiq̄ s3 solū idigem⁹ vomere ad seminādū meritū in p-

fenti[?] vita et falce ad metēdū p̄miū in futura gloria. ¶ Uel aliter sicut dicit piꝛissim⁹ vir petr⁹ alfonsi in suo dyalogo ti.ix. Ait enī ꝙ nō dixit prophetia p̄dicta quid facture sint gentes enarrando sed quid p̄cepturus sit xp̄s ostendēdo: quēadmodum et alibi zacharias dicit de ipso. et loquetur inquit pacē gentibus. sicut enī hic de eo ꝙ pacē precepturus sit dictū esse intelligim⁹ ita et ibi quā cū et ipse preceperit si cōpletum non est nulla eius culpa fuit. ¶ Ad alia duo scz et pacis nō erit finis. et donec auferatur luna dico ꝙ nō debēt exponi iste p̄phetie de pace tēporali. sz illa q̄ durauit illo tp̄e fuit signum pacis sp̄ualis. quia certū est ꝙ cito post mortē xp̄i sicut dictum est resurrexerūt bella in iudea iudeis adinuicē pugnantibus et iterū cōtra romanos rebellātibus sicut dicit iosepus in libro de iudaico bello p̄pter quod iherusalem et terra in circuitu fuit destructa. Exponitur ergo de pace quā angeli clamauerūt in xp̄i natiuitate dicentes. Gloria in excelsis deo. et in terra pax hominibus bone voluntatis. Hec pax consistit in tranquillitate cōscientie que p̄manet in iustis omni tempore prouer. xij. Non tristabit iustum quicq̄d ei acciderit: et sic permanebit i iustis vsqꝫ ad finē mūdi cui succedit pax celestis que exuperat omnē sensuꝫ ad philip. iiij. et sic manet eternal'r ex pte finis sicut luna que est icorruptibilis. Pax ergo prophetata de messia est pax p angelum in sua natiuitate nūciata quā mūdus dare nō p̄ot ꝙ mundus dat pacē suā cū mala voluntate. dat pacem in signo non in opere in ore non in corde. p̄s. Loquunt pacē cū proximo suo: mala aūt in cordibus eorum. et illam spiritualem pacē bone voluntatis per angelum nunciatam confirmauit iesus xp̄us verus messias in morte dicens pacē relinquo vobis pacem meā do vobis non quō mūdus dat ego do vobis Jo. xiiij. ¶ Contendit iudeus probare ꝙ iesus non est verus messias qꝛ in ei⁹ aduētu nō habitauit lup⁹ cū agno.

Vndecimū argumentū iudeoꝝ contra verum messiam sumit de textu ysa. c. xi. Egredief virga de radice iesse. qui secundū omnes doctores loquitur de aduentu messie: qui de radice iesse egressurus erat et sequitur. habitabit lupus cum agno et pardus cū hedo accubabit vitulus et leo et ouis simul morabunt et puer paruul⁹ minabit eos. vitulus et vrsus pascentur simul et requiescent catuli eorū. et leo q̄si bos comedet paleas. et delectabit infans ab vbere. sup foramia aspidis et i cauerna reguli: q̄ ablactat⁹ fuerit manū suaꝫ mittet. Sup isto textu dicūt iudei ꝙ i aduētu messie aialia siluestria pacificabunt sicvꝫ ꝙ pacifice viuēt et habitabūt cuꝫ aialib⁹ natural'r mā̄suetis. et ꝙ aialia venenosa nō nocebūt hoib⁹ nec pueris. imo ꝙ ifantes secure ludēt cū eis: nihil horum dicūt iudei implerū in tp̄e iesu nazareni ergo nō est messias. ¶ Ad istud argumētū

dicendum ꝙ non est verum ꝙ ani/
malia silnestria tempore messie de
bent domesticari taliter ꝙ pacifi/
ce viuant ⁊ habitent cũ mãsuetis
⁊ ꝙ venenosa non nocebunt ⁊ cete
ra q̃ ſm ꝙ dicit rabi salomon tem
pore messie nec tẽpus nec anima/
lia nec corpora celestia in suis na/
turis mutabuntur. Et ideo dicen/
dum ꝙ ille locutiones que sunt in
illa ꝓphetia sunt methaphorice q̃
nominãtur ibi homines nominib⁹
animaliũ. q̇d enim prodesset talis
confederatio si lupus pacem nõ ha
beret nisi cũ agno nec pardus nisi
cum hedo. nec leo nisi cũ oue ⁊ vi/
tulo. Inquietaret nãq̧ lup⁹ hedũ
⁊ leo agnũ ⁊ pardus ouẽ. Ista er/
go diuersa animalia diuersas ho/
minum conditiones designãt sicut
ꝓbari potest ex scriptura veteris
testamenti vt ipsi ceci suã cecitatẽ
ꝓprijs manibus possint palpare.
Dicitur enim Geñ. xlix. beniamin
lupus rapax ⁊ tamen iste lupus ve
re erat homo. Et ibidẽ. Dañ. colu
ber in via cerastes in semita: ysa/
char asinus fortis. ꝙ autẽ iste mo
dus loquendi sit in dicto capitulo.
patet q̃ yesse patrem dauid vocat
radicem. Dauid vocat virgã. ⁊ mes
siã vocat florẽ. ⁊ hoc patet ꝑ thar/
gũ translationẽ chaldaicaz. Item
ysa. xvi. capi. Emitte domine agnuz
dominatorẽ terre animal autẽ irra
tionale non potest dominari terre
cum ex ordinatione diuina homo
ꝑsit animalibus vt dicitur Gene. i.
capi. Itẽ Gene. xlix. Catulus leo
nis iudas. ⁊ Iheremias. iiij. Lo/
quens propheta de nabucho. q̇ de
bebat destruere ciuitatẽ iherusalẽ
Ait ascendet leo de cubili suo. ergo
omnia ista animalia diuersarũ con
ditionũ sunt homines. qui ad vni/
tatem legis euãgelice sunt vocati
nõ ꝙ lupus existẽs lupus maneat
cum agno. sed ꝙ lupus in ecclesia
efficitur agnus. ⁊ tunc habitat lu/
pus cũ agno. Nos sane per bestias
illas que rapina ⁊ carne viuũt: im
pios homines intelligimus ⁊ ra/
ptores. per reliquas vero pecudes
mansuetos ⁊ simplices ⁊ de illis ꝓ
pheta dicit ꝙ xp̃s eos habitare et
pacẽ habere preciperet. ¶ Et ꝙ
ita itelligẽda sit illa ꝓphetia. scilz
de hominibus patet per ꝓphetam
reddentẽ causam istius cõfedera/
tionis. Ait enim imediate. q̃ reple
ta est terra scientia domini. bestie
autem intellectu carentes: sciẽtie
domini non sunt capaces. Sed et
in confusionem itelligentie moder
noꝝ in prophetia predicta dixerũt
doctores antiqui iudeoꝝ: nullaz in
ter tempus modernum et tempus
xp̃i futuruz esse distantiã nisi ꝙ in
eius tempore captiuitatẽ omnium
exibũt atq̧ miseriã. hec Petr⁹ al/
fonsi in suo dyalogo ti. ix. Est ergo
sensus in diebus messie habitabit
lupus cum agno. id est superbi cũ
humilibus. Infideles cũ fidelib⁹.
Iudei cum gentilibus. ⁊ venenosi
gentiles qui voluerunt deuorare
iudeos eis non nocebũt ⁊ cetera.
Que omnia impleta sunt tempore
iesu nazareni quando simul in vna
fide et cultu veri dei habitauerũt
venenosi gentiles cũ humilibus iu
deis. Et ad litterã impletũ est illõ

in euangelio xp̄i quādo xp̄s iesus
dedit potestatem apostolis ⁊ disci/
lis virtutem calcandi super serpē
tes Luce.x.⁊ cetera. Et actuū.xx/
viii.dicitur ꝙ paulus percussus a
vipera in nullo est lesus: propter
quod barbari admirātes dixerunt
ipsum esse deum. ¶ Sed q̇d est qđ
dicitur in predicta auctoritate et
puer paruulus minabit eos. Dico
ꝙ puer paruulus leonē et vrsū mi
nat cū agno in domo dei pastor.i.
prelatus nobili ⁊ ignobili potenti
et impotēti.forti ⁊ debili imperat
puer ille dicitur nō in sensu sꝫ ma/
licia paruulus.

¶ Contendit iudeus ꝓbare ꝙ ie/
sus non est verus messias quia iu/
dei non sunt liberati a captiuitate
nec ad patriam reducti.

Duodecimū ar/
gumentū iudeoꝝ Acci
pitur ex textu Deutero.
xxx.vbi dicitur cum ergo venerint
sup te sermones isti bn̄dictio siue
maledictio quā ꝓposui in cōspectu
tuo ⁊ ductus penitudine cordis tui
in vniuersis gentibus in quas di/
spsit te dn̄s deꝰ tuus ⁊ reuersus fue
ris ad eū et obedieris eiꝰ imperijs
reducet te dominus deus tuꝰ de ca
ptiuitate tua ac miserebitur tui. ⁊
rursum congregabit te de vniuer
sis populis in quos te ante dispse/
rat ⁊ si ad cardines celi fueris dis/
sipatus inde te trahet dn̄s deꝰ tuꝰ
⁊ introducet te in terrā quā posse/
derūt patres tui: et maioris nūeri
te esse faciet ꝙ fuerunt patres tui.
Istud dicūt iudei nō eē factū i tpe
iesu nazareni.qꝛ nec liberati a ca/
ptiuitate sūt nec reducti ad patriā
ꝙ possederūt pr̄es sui. ⁊ tn̄ istō dꝫ
fieri tēpe messie ergo non est ipse
messias promissus. ¶ Ad illud ar/
gumentū est triplex responsio. Pri
ma est ꝙ hec oīa non debēt īpleri
tpe messie absolute.sed cū cōditōe
posita in textu ibi: sed si fueris du
ctus penitudine cordis imo conti/
nue peccata peccatis sicut patres
coꝝ ⁊ mala malis addunt. ⁊ ipi cō/
cedūt ꝙ ipsi sunt in pn̄ti captiuita
te propter peccata que non emen/
dant ⁊ de quibus non penitēt gra
tis igitur sunt in ea. ¶ Secūda re
spōsio est ꝙ illa ꝓphetia moysi im
pleta est in reductione captiuitatꝭ
babylonice quia qn̄ ista prophetia
fuit dicta per moysen soluꝫ fuerat
populus i seruitute egyptiaca. Et
iō dicit textus rursum.i.iterū. ⁊ si/
mile habetur ysa.xi. Addijciet dn̄s
scđo manū suā ad possidendū resi/
duū populi sui ꝙ possidet ab assy/
rijs ⁊ non habet in tota sacra scri/
ptura ꝙ tertio debeat dominus re
ducere captiuitatē iudeoꝝ. sed so/
lū secūdo: ⁊ secūda captiuitas fuit
babylonica. Istud igitur impletū
est in reductiōe captiuitatis baby
lonice. ¶ Sed contra hoc fortiter
arguūt iudei per illud Ezech.xx/
xix.c.vbi dicitur ꝙ ꝯgregabit eos
dn̄s de nationibꝰ ⁊ nō reliquet quē
ꝙ ex illis sꝫ in ista reductiōe baby
lonie multi remāserunt ⁊ non oēs
reuersi sunt: igit ꝓphetia nō ē im/
pleta.dicēdū ꝙ imo ꝓphetia ē im/
pleta qꝛ oēs reuersi sūt q̇ voluerūt
reuerti. qꝛ oībus nullo excepto. Cy/

rus dedit licẽtiã vt p[ate]z .ij. paral. vlti. ⁊ prio esdre dedit ẽt eis munera multa et vasa tẽpli que tulerat nabuchodonosor de iherusalem ⁊ nullus derelictus est ibi q̇ voluerit reuerti. Illi autem qui ibi remãserunt fuerũt ingrati diuino beneficio. ¶ Tertia respõsio est ꝙ põt etiam poni ꝙ p̄dicta cõgregatio facta ẽ p iesũ verũ messiaz spiritualiter q̇ cõgregauit iudeos ⁊ gẽtiles i vnũ per fidẽ ⁊ charitatẽ. sicut exponit Iohãnes euãgelista. xi. ca. vbi dicitur ꝙ iesus moriturꝰ erat ꝓ gẽte non tm̃ ꝓ gente sed vt filios dei q̇ dispersi erant cõgregaret in vnum Nullus aũt ab hac cõgregatiõe excellit qui velit itrare q[uia] nulli clauditur gremiũ ecclesie. Iudei aũt hãc cõgregationẽ nõ itelligũt s[ed] volũt itelligere ꝙ sicut corporal[ite]r fuerũt p orbez dispersi. sic corporaliter in terrã ꝓmissionis quã possederunt patres eoꝝ habẽt cõgregari. Ut ergo cecitas iudeoꝝ excludat[ur]. Notãdum est sicut notat reuerẽdus magister Paulus ep̃s burgeñ. in suo dyalogo. distinctiõe. iiij. c. i. ij. ⁊ iij. ꝙ cõgregatio de qua loq̇tur ꝓpheta est dictio equoca. qñq[ue] em̃ significat cõgregationẽ corporalẽ i aliquo loco. qñq[ue] vero significat congregationem. s. aĩoꝝ in aliquo credibili seu opinabili vel desiderabili: ⁊ h[uius]mõi. Sicut em̃ corpa in eodẽ loco posita dicũtur cõgregata localiter et adinuicẽ remota dicunt[ur] dispersa. sic animi in eodẽ cõceptu intellectus seu volũtatis existẽtes vniti dicũtur ⁊ a fortiori possũt dici cõgregari. vnde auctoritas allegata ezech. potest dupliciter itelligi. q[uia] secũdũ quosdã de ꝯgregatione corpali itelligit[ur] ꝙ fuit impletũ in reditu de captiuitate babylonica qñ omnis populus israhelitic[us] q̇ voluerunt ascẽdere ad terrã promissiõis habuerũt vniuersalẽ licẽtiã seu potestatẽ hoc faciẽdi. sicut supradictum ẽ. ⁊ huic sñie cõsonat principium huius ꝓphetie p̄dicte ezech. In qua dñs dicit ꝓphetice Nũc conuertã cõuersionẽ iacob ⁊c. qd̓ esset manifeste falsũ si hoc adhuc eẽt futurũ cũ ab illo tp̄e i quo dc̄m fuit nũc ꝯuertã vsq[ue] ad istud tp̄s trãsierũt plus q̃ mille sexcẽti anni Sz q[uia] tp̄e ezech. qñ hoc fuit dictũ p ꝓphetã iaz iminebat tp̄s p̄dicte cõgregatiõis. Jdõ dr̄ in hac ꝓphetia nũc reducã captiuitatẽ ⁊c. que quidẽ ꝓphetie ⁊ plures alie similes vt illa Ezech. xi. Congregabo vos de populis ⁊ adunabo de terris in q̇bꝰ dispsi estis ⁊ dabo vobis humũ israel: fuerũt implete i reditu captiuitatis babylonice p ꝯgregationẽ corporalẽ israhelitaruz q̄ tũc fuit facta. Scd̓o mõ intelligit[ur] congregatio in p̄dicta auctoritate spũaliter ꝙ ipletũ fuit p iesũ xp̄m verũ messiã sub quo totꝰ israel. s. fideles xp̄i qui veri israel dicunt[ur] nõ carnale sed spũale ẽ cõgregatꝰ seu vnitus in fide xp̄i s[ecundu]m quaz anime fideliũ vniunt[ur] seu cõgregant[ur]. nec obstat s[ecundu]m istos ꝙ dr̄ nũc cõuertaz tũ q[uia] nõ tm̃ distat tẽpus in quo hec prophetia fuit dicta a tẽpore aduẽtus christi sicut p[rese]ns tempus vt est manifestum. tum quia respectu diuine eternitatis tp̄a omnia repu-

tātur vt nunc. Ex quib⁹ pꝫ. ꝙ ƀm vtrāqꜫ p̄dictarū expositionū pphetia p̄dicta iā est īpleta. ¶ Et si dicat iudeus nō inuenit̄ in sacra scriptura ꝯgregatio sp̄ūalis: sed vbicūqꜫ dr̄ ꝯgregatio intelligit̄ corporū. quare sequit̄ ꝙ p̄dicta expositio nullū hꝫ in sacra scriptura fundamentū. Rn̄det̄ ꝙ nō est mirū si iudeus nō inuenit: q2 cecus est. nā q̄d dr̄ in ps. Cor ei⁹ ꝯgregauit iniquitatē sibi. Cōstat eñi ꝙ congregatio iniquitatū in corde fit p multarū cogitationū iniquarū aggregationē q̄ non est ꝯgregatio corporū: sed ꝯceptuū cordis. Legit̄ eñi Ezech. xxxvij. ꝙ ppheta iussu diuino accepit duo ligna: quoꝝ sup vnū scripsit tribui iude ꝛ socijs eius. Et super aliud tribui effraym ꝛ socijs eius. que quidē ligna de dei mādato vnū ad alterū adiunxit. per quā adiunctionē vt ibi legit̄ figuratur a deo vnio israelis adinuicē. sic ꝙ nō diuiderētur in duas gentes seu duo regna. Ex quo pꝫ ꝙ per cōiunctionē corporalē figurat̄ cōiunctio sp̄ūalis in scriptura. ꝛ p cōsequēs cōiunctio sp̄ūalis est potior seu dignior ꝙ̄ corporalis. Sicut figuratū potius seu dignius est ꝙ̄ figura. Expositio auctoritatis Ezechiel. de cōgregatione sp̄ūali qualis est facta p xp̄m est multū rationalis ꝛ dictꝫ sacre scripture ꝯsona. ¶ Nec est iterū instātia de supradicta auctoritate Deut. xxx. vbi agit̄ de captiuitate iudeoꝝ hodierna: vt ipsi asseuerāt. s. ꝙ sunt ꝯgregandi a diuersis partib⁹ terre in terrā quam possederunt patres eoꝝ. et eoꝝ ꝙ dr̄ in terra si ad cardines celi fueris dissipatus inde te congregabit dominus deus tuus ꝛ inde assumet te atqꜫ introducet in terrā quā possederunt patres tui ꝛ obtinebis eā. Ratio aūt quare instantia p̄dicta nullius est roboris: q2 sicut congregatio est dictio equiuoca vt dictuꝫ est sic etiam terra. Dicit enim rabi moysen de egypto ꝙ q̄ scripturas sacras recte intelligere vult: opꝫ ꝙ significationes dictionū equiuocarū discernat. nunc aūt: vt pꝫ ex sacra scriptura iste terminus terra qñqꜫ accipitur pro terra corporea et sensibili in qua homines cōiter habitant. quādoqꜫ ṽo p sp̄ūali in qua sancti habitant de qua dicitur in ps. Credo videre bona dn̄i ī terra viuētium. Unde si predicta auctoritas intelligatur de hodierna captiuitate vt iudei exponūt: tunc cōgregatio de qua loquit̄ intelligēda est sp̄ūalis. Similiter et terra contenta in illa auctoritate intelligēda est nō terra in qua habitauerunt patres corpaliter p certo tpe ꝛ postea mortui sunt. Sed terra viuētium in qua q̄cūqꜫ reuersus fuerit ad deū p veram penitē tiaꝫ que fidē ꝛ charitatē p̄supponit introducit̄ ꝛ eternaliter manet. ¶ Sed dicet iterū iudeus si terra aliqñ intelligat̄ in scripturis p eterna māsione hoc est cū additiōe huius termini viuētium ꝛ hmōi. Sed terra simpliciter sumpta non accipitur in scripturis nisi pro hac terra sensibili. Rn̄detur video ꝙ cecus factus nec mirum si non videt scripturā sacrā in qua sine aliqua ad-

ditione terra aliquando accipit p terra spirituali habitata p sctos. Dicitur enim in ps. Iusti autem hereditabunt terram et habitabunt in seculum seculi sup eam. Constat autem q nulla est terra sensibilis in qua iusti in sclm seculi habitant cum oes iusti in hac vita existentes sint mortales. Et sic patet q terra de qua loquitur psal. non est ista terra sensibilis in qua habitam9 mortales hoies temporaliter: sed illa terra celestis in qua iusti habitant in seculum seculi: scz eternaliter. Et ista est proprie terra viuentium: et sic patet q vocat psalmus simpliciter sine adiectione illam terram celestem quam sancti habitant quam quidem significationem doctores iudeorum sentiunt. Unde sup illud Ysa. lx. c. Populus aut tuus oes iusti imppetuum hereditabunt terram. Dicitur in libro canhedrin celech: omnis israelita habet sortem in seculo futuro. scriptum est enim popul9 tu9 oes iusti in ppetuum hereditabunt terram. Hec ille. quam auctoritatem tenent oes posteriores moderni iudeorum sine contradictione. Ex quo pz q terra in verbis ysa. simpliciter dicta s. cum dicit hereditabunt terram accipitur p terra illa celesti: et eodem modo intelligendum est in auctoritate deutro. xxx. per iudeos allegata. Patet ergo falsam esse opinionem iudeorum. scilz q sunt congregandi corporaliter ab hac captiuitate in quo sunt vndecunq sint et reducendi ad terram illam sensibilem quam possederunt patres eorum et q predicta prophetia impleta est per christum in congregatione spirituali et terra viuentium.

¶ Contendit iudeus probare q iesus non est verus messias: quia no congregauit iudeos i hierusalem.

Ertiumdecimum argumentum iudeorum est lz terra possit intelligi celestis. vt in precedenti solutione dictum est non tamen videt quo possit intelligi q congregatio iudeorum non sit fienda a captiuitate in qua sunt ad ciuitatem hierusalem reuocandum de hoc expresse sit auctoritas hiere. iij. c. In tempore illo vocabunt hierusalem solium dni et congregabuntur ad eam oes gentes in nomine dni in hierusalem: cum ergo hec congregatio no sit facta expectatur ergo fienda p messiam futurum. ¶ Respondet pdict9 magister Paul9 libro eodem et di. iij. c. q hec dictio hierusalem est equiuoca sicut iste terminus terra saltem a consilio. vnde sup illud ps. cxxi. Hierusalem q edificat vt ciuitas: cuius participatio eius in idipsum. doctores iudeorum tradunt q hierusalem inferior dirigat ad hierusalem superiorem. Hec ille. Ex quo pz manifeste q itelligant illud qd dicit in ps. Hierusalem q edificatur vt ciuitas pro inferiori hierusalem et illud qd sequitur vt ciuitas cui9 participatio eius in idipsum. pro hierusalem superiori que quidem expositio est satis congrua: qz illa inferior hierusalem ad illam superiorem ordinat seu dirigit. pz igitur ex dictis doctorum hebreorum: q hierusalem qnq accipitur in sacra scriptura p illa

celesti. et sic dꝫ intelligi in predicta auctoritate Hiere. allegata in qua dicit ꝙ ꝯgregabūtur ad hierusalē oēs gentes in noie dñi. ¶ Sciendum etiā ꝙ scdm doctores iudeoꝝ nō solū beatitudo celestis vocatur hierusalē in scripturis: sed etiam mōs dei et locus sanctus dei. et sanctuarium et atria dñi et tēplum dñi et hmōi. et ideo cū dicitur qs ascendet in mōtem dñi: aut quis stabit in loco sancto eiꝰ. Et alibi cōcupiuit aīa mea in atria dñi et multa similia intelligi debent scdm doctores iudeoꝝ de celesti beatitudine. Inter quos principalis est Rabi moyses egyptius q de hoc tractauit in suo. Deut. in ti. de penitētia. c. viij. De quo in particula. vij. loquēs de premio eterno. dicit hoc ē premiū quo nullū supius et hoc est bonū post qd nullum aliud bonū et hoc desiderauerūt oēs pphete: qd bonū multis etiā vocauerūt nominibus: vt mōs dei et locus sanctus eius: et locus sanctuarij et via sctā: atria dñi et porta dñi. Hec ille.

¶ Contendit iudeus pbare ꝙ iesus non est verus messias: qꝛ in eiꝰ aduentu nō edificauit tēplū dño.

Quartūdecimū argumētū iudeoꝝ accipitur ex illo qd habet zacharie. vi. Ecce vir oriēs nomē eiꝰ sequit. et ipse edificabit tēplū dño. et etiā habet Ezechielis vltio. ꝙ hierlm et templū debēt reedificari tpe messie: et sm mensuras q ibi ponūtur: spacium erit vltra decē milia leucarū. Ista inquiunt non sunt impleta tpe ihū nazareni. immo tēplū et hierusalē ppter eiꝰ mortē fuerunt destructa vt dicit rabi moyses de egypto in libro sophryn libro de iudicibꝰ. titulo de regibus et bellis eoꝝ. ca. xi. Dicit enī ibidē iesus nazarenꝰ imaginatꝰ est se esse messiā: et fuit īterfectus p iudiciū. et infra volēs concludere eū non esse messiā. Ait sic: nā oēs pphete locuti sunt ꝙ messias est redēptor israel et ꝯgregator eoꝝ: et iste dedit occasionē ad pdenduꝫ israel gladio et dispgendū reliquias eorū et ad supprimēdos eos ergo nō est ipe messias. ¶ Ad istō argumentū dicendū ꝙ scdm nos et iudeos duplex est templū et duplex hierusalē: scꝫ templū materiale et spūale. Hierusalē alta et hierusalē bassa: pro quo est auctoritas Gen. xxviij. de iacob qui vidit scalam et angelos ascēdentes et descēdētes et dixit. ꝙ terribilis est locꝰ iste. Nō est hic aliud nisi domus dei et c. vbi glosa hebraica dicit ꝙ iacob vidit hierusalē et domū dei edificandā in terris et i celis. et dixit nō est hic aliud nisi domꝰ dei et porta celi. i. domus edificāda in terris nihil est cōparatione illius domꝰ et hierlm q debet edificari in celis et p hoc est magna glosa in brefich raba q habet ꝙ moyses anteq moreretur ductꝰ est in celū et vidit ibi messiā edificantem hierusalē in celis ex margaritis et lapidibus pciosis. et dixit sibi messias ꝙ iacob pat eiꝰ vtrāqꝫ hierusalem viderat et dixit ꝙ nihil erat illa hierusalem q edificanda erat in terris in compara-

tione illi⁹ q̄ in celis: qꝛ illa erat du
ratura pro israel imp̲petuū ⁊ dixit
tūc moyses. Letatus sum in his q̄
dicta sunt mihi: i domū dñi ibim⁹.
Stantes erāt pedes nostri i atrijs
tuis hierusalē. Hierusalem q̄ edifi
catur vt ciuitas: cui⁹ participatio
eius in idipsum. modo ad ꝓpositū
iesus nazaren⁹ verus messias de-
buit edificare ⁊ edificauit templū
⁊ hierl'm nō materiale sed spūale
scʒ ecclesiā ⁊ paradisum ex lapidi
bus viuis: videlʒ ex fidelibus. qui
in p̄senti tēplo ⁊ hierusalē supiori
cōpaginantur p̲ gratiā ⁊ in futuro
per glīam. ¶ Et ꝙ nō debeat edi-
ficari templū materiale scđm intē
tionē iudeoꝝ: ptʒ qꝛ pōt queri ab
eisdē de q̄nqʒ. Primo quale in nu-
mero esset. Scđo quid contineret.
Tertio ad q̇d seruiret. Quarto q̇s
ibi ministraret. Quinto q̄ dies il-
lud solēnizarent. Ad primū respō-
dent iude⁹ ꝙ erit in numero tertiū
Sed cōtra hoc est hiere. vij. c. No-
lite cōfidere in verbis mēdacij di-
centes. templū dñi templū dñi tē-
plum dñi est. quasi dicat tēpla ma
terialia nō debent esse nisi duo. ⁊ q̇
dicit tertiū tēplū materiale fiēduʒ
mēdaciū dicit. Vba sunt dñi exerci
tuū dei isrl' vt pʒ ibidē. Itē agge⁹
ꝓpheta qui fuit tpe secūdi templi
hoc idem clare exp̲imit in. c. ij. lo-
quens de celerrimo aduētu messie
in eodem dicēs. Adhuc vnū modi-
cum est: ⁊ ego cōmouebo celum et
terrā mare ⁊ aridā. ⁊ mouebo oēs
gentes ⁊ veniet desideratis cūctis
gentibus ⁊ implebo domum istam
gloria dicit dñs exercituuʒ sequit̄.
magna erit gloria dom⁹ istius no-
uissime plusq̄ p̲ime dicit dñs ex-
ercituū. hec domus nouissima fuit
domus secūda que facta fuit p̲ esd
dram in quā venit saluator noster
quādo fuit oblatus ⁊ sepe in eadē
p̲edicādo ⁊ miracula faciendo. et
qꝛ ipse in eam venit dicit ꝓpheta
ꝙ debebat esse sua glīa maior quā
illius p̲ime quā fecit salomō licet
fuit nobilis p̲ima facta per Salo
monem: qꝛ non fuit in regibus ma
ior Salomone. Et attende ꝙ dici-
tur in textu. domus istius nouissi-
me demōstratiue signando nouissi
mam domuʒ ⁊ non dicit nouissime
absolute. sicut cogitat iudeus ꝙ de
beat fieri altera domus vt p̄dictū
est: qꝛ si talis debuisset fieri dixis-
set ꝓpheta domus nouissime. Sed
quia illa erat domus in quā debe-
bāt venire sicut venit de facto. mes
sias dixit huiusmodi. vt d̄ facto da
retur intelligi ꝙ in istam debebat
venire ⁊ nō in alteram. Nūc autē
ꝓbatur ꝙ illa maioritas fuit: quia
venit in ea saluator. legim⁹ in p̲i-
mo libro Esdre. c. iij. ꝙ quādo fini
tum est opus domus secūde pluri-
mi etiaʒ de sacerdotibus ⁊ leuitis
⁊ p̲incipes patruʒ ⁊ seniores qui
remanserāt in illis septuagita an-
nis qui transierāt de p̲ima domo
ad secūdaʒ lachrymabantur: quia
nihil videbatur domus secūda in
comparatiōe ad p̲imā. Sed iuue-
nes qui non viderant p̲imā gau-
debant in aspectu secūde. In quo
ergo erat maioritas glorie huius
secūde domus nouissime nisi quia
in eam venit saluator mūdi. ¶ Sa

pientes iudeorum declarant quod maioritas domus secunde fuit quia durauit per decem annos plus quam prima. quia prima durauit per quattuorcenta et decem annos. et secunda per .cccc. et viginti annos. videte qualis est gloria: quia durauit decem annis plus in illis decem vltimis ante distinctionem iam non habebat gloriam neque potestatem: quia per sex annos antequam destrueretur domus secunda. Tytus et vespasianus mandauerunt quod non facerent sacrificia post aduentum etiam saluatoris nostri qui fuit pauco tempore ante destructionem secunde domus secundum quod ipse dixit Luce .xix. quod non remaneret in ea lapis super lapidem quotidie fuerunt de malo in peius. et que gloria erat quod ipsa durauit decem annis plus: cum ipsi manerent captiui et subditi. ¶ Sunt alij sapientes iudeorum qui declarauerunt quod maioritas illa fuit: quia fuit melius operata quam prima Salomonis: et quod illam reparauit herodes. Sed bene debemus intelligere quod non attingit herodes ad illud ad quod attingit salomon vt faceret maiorem et meliorem domum. Ceterum talmuth in libro qui vocatur yoma dicit quod quinque que fuerunt in prima domo non fuerunt in secunda. Primum archa testamenti. secundum semhamefora quod ponebant sacerdotes super cor suum: quia mandauit lex in Exodo quod cum alijs pannis sacerdotalibus: faceret vnum alium pannum qui in hebraico vocatur osphe qui esset quadratus et duplicatus et quod esset quantitatis vnius palmi in longum et alterius palmi in latum. iter duplicaturam huius panni ponebat sacerdos semhamefora scriptum. in hoc panno mandauit lex quod ponerentur duodecim lapides preciosi in quattuor lineis de tribus in tres: ita quod tres essent directe in qualibet linea et mandauit quod scriberentur nomina duodecim tribuum in illis lapidibus vnum nomen in quolibet lapide. et cum sacerdos ponebat super se hunc pannum volens scire si irent ad faciendum guerram vel si haberent victoriam: et si irent que tribus haberet victoriam per virtutem illius semhamefora statim relucebat lapis et splendebat nomen illius tribus per quam debebat habere victoriam: et si non oportebat ire ad guerram splendebant quedam littere que dicebant non. et si oportebat ire: relucebant littere que dicebant sic. et istud non fuit in domo secunda. Tertium quod non descendebat ignis de celo ad comburendum sacrificium sicut in prima. Quartum quod gloria dei que apparebat in prima domo in sancta sanctorum inter cherubin non videbatur in domo secunda. Quintum quod in prima veniebat spiritussanctus ad loquendum cum prophetis: et in secunda non. quia tres vltimi prophete. s. aggeus: zacharias et malachias qui fuerunt in domo secunda erant senes et remanserant a tempore domus prime: et in malachia cessauerunt prophete: quia ipse fuit vltimus. nunc ad propositum redeamus exquo in domo secunda deficiebant ista quinque in quo erat maioris glorie quam prima nisi

quia debebat in ea venire messias filius dei viui q incōparabiliter ex cedebat oia predicta. Pt3 ergo ma nifeste et hac pphetia nullā aliam domus siue tēplum materiale fiendū cū dom9 illa secūda esset nouissima in qua venit xps qui est vera gloria. ¶ Sed arguit vlterius iudeus si tu dicis q hec pphetia fuit impleta in domo secūda qn motum est celū r terra r mare et arida: qr non videntur ista facta esse in aduentu iesu nazareni. ergo necesse est dare tertiā domū qn ista implebūtur. Rñdeo q immo oia ista fuerūt impleta in aduētu iesu nazareni veri messie. Dicit eni adhuc vnū modicū. i. tēpus breue respectu preceděris durationis mūdi r ego mouebo celū. istud fuit impletū qn stella noua in natiuitate xpi apparuit Math. ij. r terrā r mare qd fuit impletū per victoriā romanorū in omni terra r in insulis maris. Et mouebo oēs gētes: hoc fuit impletū imminēte xpi natiuitate pp̄ter qd exijt edictū a cesare augusto vt describeretur vniuersus orbis redactus sub dominio romani imperatoris pp̄ter qd ibāt singuli in ciuitatē suā: r tūc xpus fuit natus. Luce. ij. Ipo ergo xpo adueniente multitudo maris ad eū est conuersa celū. tellus et maria sunt cōmota: cōmota inq̄ sunt celi et terre et maris habitatores exultauerūt: et vndiq3 terrarū hierusalē habitationes varias oblatiōes varias ad laudem ipsius christi attulerunt. ¶ Ad secundū in quo querebatur si daretur tertium templum materiale quid contineret: dicit iudeus q contineret archam: tabulas virgam r manna. Sed contra hoc est Hiere. in capl'o. iij. non dicēt vltra archa testamēti neq3 ascendet sup cor neq3 recordabuntur illius nec visitabitur nec fiet vltra. sed in tēpore illo vocabunt hierusalē soliū dñi r cōgregabūtur ad eū oēs gentes. vbi est glosa doctorū iudeorū q p tēpore hierusalē syon solium dñi. iuda isrl' sanctuariū terra oia hec vocabula significāt gloriā paradisi. ¶ Ad tertiū si dare? tertium templū ad quid seruiret. dicunt iudei q seruiret p sacrificijs faciendis sicut pterita domus. Sed contra hoc dicit deus. Isa. vlti. Celū sedes mea terra scabellum pedum meorū que est ista domus quā edificabitis mihi: r quis est iste locus quietis mee. Rñdēt iudei dño. domine ista tertia domus edificabit tibi p sacrificijs offerendis. sicut in ceteris domibus fuit factū vt respicias p peccatis nostris r parcas. r dicit dñs eis ad quē respiciā nisi ad pauperculū contritū spū et trementē sermones meos. Et exēplificat de sacrificijs antiquis. dicens qui immolat bouē quasi q interficit virū. qui mactat pecus q̄si qui excercebat canē: qui offert oblationē quasi q sanguinē suillū offerat. qui recordat thuris quasi q benedicat ydolo. quasi dicat. ista sacrificia nō mihi placēt. cessare debēt r solū mihi placet qd tpe messie ē fiendū. i. sacrificiū cordis contriti r humiliati rc. ¶ Ad quartū i quo queritur si daretur tertiū templum

quis ibi ministraret. Respondent iudei q ibi seruirent sacerdotes de leui. & de sadoch. Sed contra hoc est Isa. in. c. eodē vbi loquēs de messia dicit. & declinauit sup eam sicut flumē pacis. sequitur & mittet agētes in affricā & lydiā & italiā & greciā &c. & faciet ex eis in sacerdotes & leuitas. dixit dñs. qd impletū est in iesu nazareno tpe apostolorum. Sacerdotiū eni antique legis figura fuit sacerdotij noue legis. & ideo presente sacerdotio noue legis cessare debet antiquum: iuxta illud. i. Reg. ij. vbi sic ait deus. Nunqd nō aperte reuelat⁹ sum domui patris tui cū esset in egypto & elegi eū ex oibus tribubus israel mihi in sacerdotē vt ascēderet in altare meū sequit. Ecce dies veniūt & precidā brachiū tuū & brachiū domus patris tui: vt nō sit senex in domo patris tui. i. presbyter vel sacerdos. & quasi in fine capituli cōcludit. et suscitabo mihi sacerdotē fidelez q iuxta cor meū & aiam meā faciat. & edificabo eius domū fidelē & ambulabit corā xpo meo cunctis diebus. vbi euidēter ostenditur q iudeorū sacerdotiū erat finaliter consummādū & erat aliud cōsurgēduz cunctis diebus perduraturis corā xpo dño. iuxta illud. ps. Tu es sacerdos ineternū fm ordinē melchisedech. ¶ Nec valet fuga infidelis iudei si vellet fugere per institutionē sadoch & expulsionē abyathar a sacerdotio. iij. Reg. ij. c. qr cuz illa exclusione hāc etiā generalē intellexit pphēta sicut apparet ex modo loquēdi: qr dixit q cūctis dieb⁹ certū est autē q cunctis diebus sadoch nō ministrauit: nec volo tacere q sequit in eadē pphetia futurū est autē: vt quicunq remāserit in domo tua veniat vt oretur p eo & offerat nūmū argenteū & tortam panis: dicatq dimitte me obsecro ad vnā partē sacerdotalē vt comedā buccellā panis. hic est text⁹ noster. littera vero hebraica sicut habui a quodā perito conuerso de iudaismo reuelante mihi hoc secretū hic habet sic. Ego suscitabo mihi sacerdotē fidelē sicut cor meū & voluntatē meā faciet. & veniēt ad adorandū me in domo mea in calice argenti & in placentula panis & dicēt cōiunge me nunc vni istorū sacerdotū ad comedendū hāc placētulā panis. littera hebraica vbi nos habemus nummū argēteū habet agorath que seph quod sonat in calicē argenti. Ex quib⁹ manifeste patet nō solū mutatio sacerdotū. sed etiā nouū sacrificiū fiendi in calice argenti. & torta panis que vt clare pz impleta sunt in aduentu xpi: & suorum sacerdotū: de ista materia lati⁹ dicetur infra in. xxiiij. argumento.

¶ Ad quintū scz si daretur tertiuz templū que dies illud solēnizaret. Rñdet iudeus q dies magis solēnis in illo tēplo erit sabbatū. Sed cōtra hoc est Isayas caplo vbi supra erit mēsis ex mēse. s. solaris ex lunari. & sabbatū ex sabbato. quasi dicat dies dominicus ex sabbato q totū impletur in nostra hierusalem ecclesia militanti tempore veri messie. nō eni debebat manere festiuitas sabbati: nec quecunq alia

iudeorū. Unde Ysa. i. Neomenias et sabbatū et festiuitates alias nō feram. iniqui sunt cetus vestri. kalendas vestras et solēnitates vestras odiuit aīa mea facta sunt mihi molesta. Tēplum ergo et hierusalē quod debuit edificare tpe messie est spirituale. scz ecclesia vel paradisus nō materiale qd̄ impletū est i iesu nazareno. ¶ In cōfirmatione oīm predictorū. s. q̄ non sit dandum tertium tēplum sicut legimus in chronicis imperatorū et summorū pontificū. Julianus apostata odio fidei xp̄iane pcepit iudeis: vt tēplū suū reedificarent. qui ex oībus mūdi partibus cōgregati opus facere inceperunt. sed qd̄ cū magno labore et per multa tēpora fecerāt subito corruit terremotu. hec ibi. Iste iulianus suscitauit. xij. persecutionē xp̄ianorū. Itē tēpore martini pape primi. Humar⁹ pnceps sarracenorū veniēs hierusalē vbi olim fuit templū iudeoꝝ quod per tytum destructū fuerat diligenter iubet inquiri. loco vero reperto et diligenter mūdato cepit templum edificare et structura nō stabat: immo repente curruebat. sciscitās q̄ cur hoc accideret per quosdam iudeos reperit. q̄ nisi crux dn̄i q̄ erat in monte oliueti de medio tolleret edificare non possit qd̄ factuz fuit sublata eni cruce dn̄i structura tenuit et humarus supra sepulchruz dn̄i vnā ecclesiā rotundā edificauit pro eo q̄ machometus dn̄m nostrū iesum xp̄m tanq̄ dei summū pphetam nō autē tanq̄ deū adorari mādauit. Dicit eni in alchorano iesuz christū verū fuisse pphetā natū de virgine conceptū de spiritusancto sed nō deū. et si queratur cur cruce dn̄i existente in monte oliueti structura illa nō stabat. Ratio esse potuit q̄ non patiebatur deus ibi tēpluz fieri blasphemie preciosa domini cruce ibi existente in quo templo dn̄i humarus sacrificaret a quodā persa interfectus est: hec in collectura hystoriarum.

¶ Contendit iudeus probare q̄ iesus non est verus messias: q̄ in ei⁹ aduentu non est saluata iuda.

Quintūdecimū argumentū iudeorū contra xp̄m accipitur per illud Hiere. xxiij. Ecce dies veniunt dicit dn̄s et suscitabo dauid germē iustū translatio chaldaica habet. i. messiam iustū. sequitur. In diebus illis saluabitur iuda: et israel habitabit ↄfidenter etc. Sed nunq̄ tot miserie acciderunt iudeis sicut post mortē iesu nazareni sicut pz in destructione ciuitat et templi. ergo non est ipe messias.

¶ Ad illud argumentū respondet q̄ illa pphetia est impleta q̄tū ad illos qui fuerūt veri filij israel et iuda. qui saluati sunt spūaliter nō solum q̄tum ad aīas. sed etiā corporaliter: q̄ vt dicitur in ecclesiastica hystoria imminēte destructiōe ciuitatis per tytū et vespasianū admoniti sunt fideles qui erant in iudea per angelū: vt trāsirēt in regnū regis agrippe q̄ erat ↄfederat⁹ romanis in pace. Infideles autē qui ibi

erant nō credentes in xp̄m suā miseriam de suo peccato meruerunt. Huic concordat responsio venerabilis magistri petri alfonsi in suo dyalogo titulo.ix. vbi dicit q̄ pmissio eis dūtaxat est facta qui crediturī erāt de israel.atq̄ iuda vnde ꝛ incredulis nō est cōpleta queadmodū populo israel de egypto educto quidā:q2 peccauerūt ꝛ a pceptis dn̄i recesserūt.terrā pmissionis non intrauerūt.quā pmisit dn̄s moysi dicēs.Descēdi vt liberarē populum meū de manu egyptiorū:vt educerē de terra illa in terrā bonā ꝛ spaciosam.sed om̄s in deserto mortui sunt.hec ille.Impleta est ergo prophetia nō in infidelib9 q̄ non sunt pprie filij israel ꝛ iuda:sed infidelibus.Fuit etiā impleta in domo secūda.q2 de ea loquitur ppheta. ¶ Uel pōt dici q̄ illa saluatio ꝛ cōfidentia est de gloria celesti.q2 ibi habitant confidenter.ꝛ sunt perfecte saluati.

¶ Contendit iudeus probare q̄ iesus non est verus messias:quia nō habuit filios neq̄ semen.

Sextūdecimum argumentū faciūt iudei ex illo Esa.liij.Uidebit semē lōgeuū.qđ intelligitur de messia.ꝛ in ps.Donā in seculū seculi semē eius.Nūc autē nō legitur iesum nazarenū habuisse filios:nec semē.ergo ipse nō est messias. ¶ Ad istud argumentū respōdetur q̄ iesus nazarenus habuit filios ꝛ semē nō corporale:sed spūale.ꝛ hoc sufficit ad verificādū illā prophetiā.q2 verus messias iesus descendit de semine spūali nō corporali.qđ pꝫ q2 prima pmissio facta đ messia fuit facta Abrae Gen.xv.in semine tuo inquit sibi dn̄s benedicētur oēs gētes.ꝛ subditur q̄ sibi dixit dn̄s.In Isaac vocabitur tibi semē.ꝛ tn̄ cōstat q̄ Isaac cōceptus est ſm spiritū nō ſm carnem sicut Ismael.vt dicit apl's ad Gal.iiij.A fortiori igitur ꝛ multo magꝭ xp̄s qui non ex virili semine:sꝫ mystico spiramine.q2 ergo verus messias iesus fuit natus totaliter ſm spiritū de virgine sine viro sufficit sibi q̄ habeat filios spūales ꝛ glosa hebraica sup illo:in Isaac vocabitur tibi semē.Dicit hic notantur duo secula.vnū legis.aliud xp̄i et messie.in seculo legis fuerūt semē ꝛ filij carnales.in seculo xp̄i spūales sicut Isaac ſm spūm natus est.ꝛ de istis filijs loquitur dauid.ps.xliiij.qui ad litterā etiā ſm expositores iudeorum exponitur de rege messia.in quo dicitur sic.Pro patribus tuis nati sunt tibi filij ꝛc.sicut em̄ ipse non debebat hereditare regnū a patre carnali.sic nec debebat regnū tēporale dimittere filio carnali q̄ ostēdit humilitateꝫ ꝛ mundiciam ipsius.ꝛ forte ratione istius fuit ꝛ est ꝯsuetudo inter christianos q̄ papa qui est vicari9 xp̄i non est heres regni sui patris:nec dimittit hereditateꝫ filio suo.quia ipsum habere non potest.

¶ Contendit iudeus pbare q̄ iesus non est verus messias.quia lux lune non est facta vt sol.nec sol vt septem dierum.

Ecimūseptimū
argumentū iudeorū est
de sole ⁊ luna: qm̄ i die
bus messie. vt pz Isa. xxx. erit lux
lune sicut lux solis. ⁊ lux solis erit
septēpliciter sicut lux septē dierū
in die qua alligauerit dn̄s vulnus
populi sui. ¶ Rn̄detur ſm peritissimū vi
rum Petrū alfonsi in dyalogo tit.
ix. q non est gēs in mūdo stolidior
iudeis q̄ putāt q corpus vel lumē
lune de⁹ augeat sine solis. Sol eni
si quātus nūc est maior esset dupli
citer totū ꝓfecerit hoīm cōbureret
nedū si septēpliciter q si ⁊ lumē se
ptēpliciter magis esset oculos ni
mirū nostros nimio splēdore obtū
deret. lumē etiā lune si splēdori so
lis par fieret nemo iā vltra quie
sceret. semꝑ eni dies esset. Per lu
naris igit lucis sine solaris augmē
tū voluit ꝓpheta intelligi fidem ⁊
gloriā in xp̄o crediturorū. ac si dice
ret fides illoꝝ ⁊ gloria multiplici
ter maior erit ⁊ placidior q̄ moder
norū. ⁊ q nō de luna vel sole isto vi
sibili. sed de xp̄ianoꝝ credulitatis
gloria et splēdore ꝓpheta loquat
in sequētibus testat cū subiungit.
Nō erit tibi amplius sol ad lucēdū
per diē: nec splendor lune illumina
bit te. sed erit tibi dn̄s in lucē sem
piternā. ⁊ deus tuus in gloriā tuā
⁊ nō occidit vltra sol tuus ⁊ luna
tua nō minuetur. qr dn̄s erit in lu
cē sempiternā. Nā si de sole vel lu
na ꝓprie diceret hoc quidē qd di
cit nō erit tibi amplius sol ad lucē
dū per diē: nec splendor lune illu
minabit te illi quod supra dixerat
contrariū eēt erit scz lux lune sicut
lux solis: et lux solis erit septēplr.
Patet ergo q de splēdore ⁊ gloria
fidei ꝓpheta sancte ecclesie hic lo
quitur qd ex cōsequentib⁹ designa
tur cū subditur. sed erit tibi dn̄s in
lucem sempiternā: ⁊ dn̄s de⁹ tuus
in gloriā tuā. ac si diceret nequaq̄
vlteri⁹ luce credulitatis vestre hu
ius qui est similis solis istius trāsi
torij vel lune idigebitis fulgorib⁹
Gloria q̄ppe lucis sine vos eterna
liter illuīabit dn̄s. sed ⁊ qd sequit
non occidet vltra sol tu⁹ ⁊ luna tua
non minuetur si hoc intelligit ita vt est
intelligeretur: scz vt solis splēdor
ac lune foret cōtinuus nō esset iā
dies vel nox mēsis vel annus q̄ oia
solis ⁊ lune ꝓueniunt vicissitudi
nibus. ergo non immerito de luce
et gloria fidei nostre q̄ nec minue
tur nec occidet spiritualiter dictū
intelligimus. Hec ille. Nonus con
uersus bene locutus est. ¶ Vel ali
ter ſm nicolaū de lyra dicēdum est
q loquitur ꝓpheta de aduētu xp̄i
ad iudiciū tunc mutabūtur ⁊ inno
uabūtur quodāmodo corpora cele
stia: ⁊ tūc sanabitur vulnus popu
li ⁊ percussura plage eius: qr destrue
tur mortalitas ꝑ peccatū primorū
parētum inducta: qr oēs hoīes re
surgent ad vitā immortalē. vtraq̄
expositio videt necessaria vt perfe
ctio glorie xp̄ianoꝝ ostēdat. s. in pre
senti quo ad primā: ⁊ in futuro se
culo quo ad secundam.

¶ Contēdit iudeus probare q ie
sus non est verus messias: quia in
eius aduentu non est sublatū sce
ptrum ab israel.

Decimũoctauum argumentum iudeoꝝ est. messias nõ est venturꝰ quousq; sceptrũ israel sit ablatũ sed nondum est ablatũ sceptrũ israel ergo nondum venit messias. maior patet Geñ. xlix. non auferetur sceptrũ de tribu iuda ꝛc. minor probatur ꝙ adhuc manet potestas seu dominiũ iudicandi causas et determinãdi apd̄ capita transmigrantiũ q̃ sunt in babylonia que locum regis tenent super totum populum israheliticum vt habetur a rabimoyse egyptio libro de iudicibus in determinatiõibus suis de canhedrin. iiij. c. vbi sic dicit. Capita transmigrationis que sunt in babylonia locum tenent: et pñt dñari in hierusalẽ et vbiq; terrarum et iudicare super eos siue velint siue nolint sicut scriptuꝫ est. Nõ auferetur sceptrum de iuda. p istud enim sceptruꝫ intelliguntur capita transmigrationis q̃ sunt in babylonia hec ille. Rñdetur ꝙ minor huiꝰ argumẽti scꝫ ꝙ sceptrum israel nondum est ablatum non solũ est manifeste falsa ꝑm euidentiã facti sꝫ est etiam notorie ficta seu mendosa et per cõsequens contra propheticam veritatem. vt notat magister Paulus in suo dyalogo dis. iij. c. ij. Primum patet ex hoc. nam babylonia in qua asserũt iudei esse capita trãsmigrãtiũ habẽtiũ tales potestates ꝛ dñia sup totũ populũ iudaicũ manifestũ ẽ ꝙ iã a magnis tpibꝰ citra est destructa ꝛ ĩhabitabilis reddita ꝛ hoc fuit ꝓphetatũ de ea Esa. xiij. vbi sic habetur. Et erit babylon illa ciuitas gloriosa in regnis inclyta in superbia caldeorum sicut subuertit dominus zodomã ꝛ gomorrã. nõ habitabitur vsq; in finẽ ꝛ nõ fundabitur vsq; in generatione ꝛ generationem: cõstat ꝙ in terra inhabitabiliter destructa nullus cõmorat: ꝛ multominus est credibile ꝙ sunt ibi talia capita. Est etiam notorium inter iudeos ꝙ a magnis temporibus retroactis nũꝙ in partibus babylonis nec aliquod iudicium nec determinatio: nec solum rumor aliquis de illis ptibꝰ ad istas ptes europe venit Unde notoriũ est ꝑm euidẽtiam facti ꝙ non sunt ibi iudei dñantes sup totam israel sicut asserũt iudei. ¶ Secundũ aũt. s. ꝙ minor illa sit ficta seu mendosa pꝫ ex hoc nã ꝑm predictuꝫ rabimoysen ꝛ cõiter ꝑm oẽs doctores iudeoꝝ extra terraꝫ ꝓmissionis non põt nec lꝫ nec aliquando licuit alicui iudeo iudicare iudicia criminalia: de quibus. s. est mutilatio mẽbri humani aut occisio. Constat autẽ ꝙ q̃ non hꝫ iurisdictionem in talibꝰ non põt iudicare nec capitaliter punire blasphemũ vel ydolatrã. homicidã: adulterũ: nec aliũ quecũq; icurrenteꝫ talia crimina que grauissima sunt ꝑm legem mosaycam. Et sic exceptis illis ꝛ similibus cetera sunt leuia. Ex q̃ sequit ꝙ illa capita trãsmigrationũ que iudei dicũt eẽ in babylonia nõ possunt iudicare de grauibꝰ seu capitalibus criminibꝰ cum sint extra terrã ꝓmissionis: sꝫ tm̃ de leuibꝰ ꝛ puis quoꝝ respectu nõ possunt dici habere sceptrũ nec potestatẽ regalẽ ꝓut dicũt iudei: nec põt dici ꝙ tenent sceptrũ seu locũ regis sꝫ

tales essent sicut iudices inferiores habẽtes modicã ptãtẽ. Manifestuz ergo ẽ q rabimoyses ⁊ alij rabini q asserũt q in babylone sunt capita trãsmigrationũ habẽtia potestatez regiã super totũ pplm iudaicũ manifeste mentiunt cũ illud asserũt qd est ꝯ mentẽ suã. oẽs enĩ concorditer tenent q extra terrã pmissiõis nulli iudeorũ pertinet talis potestas. ¶ Est etiã secũdo pdicta minor cõtra ppheticã veritatem. legit enim Osee. iij. c. sic. Dies multos sedebũt filij israel sine rege: et sine principe ⁊ sine sacrificio ⁊ sine altari. que quidẽ auctoritas tam sm expositores iudeorũ q nostros intelligit de statu iudeoꝝ ⁊ captiuitate hodierna. Et sic pꝫ q asserere in babylonia vel alibi tpe huius captiuitatis principẽ vel regẽ: seu aliqd huiusmodi est cõtra ipsam euidẽtiã rei sicticium ⁊ mẽdosum ac cõtra ppheticam veritatem.

¶ Contendit iudeus probare q iesus non est verus messias quia non venit in tempore quo fuit sceptruz ab israel sublatum.

Decimumnonuz argumentũ iudeoꝝ est. si iesus nazarenus fuisset ver⁹ messias debuisset venire tpe q fuit ablatũ sceptrũ iuda. sꝫ nõ venit in illo tpe. ergo nõ est ipse messias. maior pꝫ ex auctoritate allegata supra. minor pbat q si sceptruꝫ iuda fuit ablatũ hoc fuit prio p machabeos q nõ erãt de tribu iuda sed de tribu leui. Erãt enĩ sacerdotes ⁊ totũ pplm gubernabãt illi i tẽplo secundo quod fuit per tricentos annos ⁊ vltra ante aduentum iesu nazareni vt patet in hystorijs Josephi ⁊ alijs. Cũ igit iesus nazarenus natus sit tẽpore herodis regis qui machabeis successit in regno iudeoruꝫ constat q non venit in tpe prenũciato per patriarchã: naꝫ longe ante tẽpus herodis in quo tempore xps natus est iam erat ablatum sceptrũ de iuda vt dictum est ⁊ transierat in machabeis qui erant tribus alterius. ¶ Hic datur duplex responsio. Prima est q lꝫ machabei fuerunt sacerdotes ⁊ per consequens de tribu leui. tamen sm lineam maternam erãt de tribu iuda. Et ideo per gubernationem eorum non erat ablatum sceptrum de iuda: tamen quia hoc non posset clare pbari. ideo ad argumẽtum cõcessa maiore. Respondet ad minorẽ sm alios planius. Ad quod sciendũ vt habet Nume. xi. c. tẽpore moysi de mãdato dei fuerunt cõgregati. lxx. seniores israel vt essent coadiutores in regimine populi cũ ipso moyse: ⁊ extunc sm oẽs doctores iudeoruꝫ semp fuit in iudaismo collegiũ seu cõsistoriũ quod dicebat cãhedri ad quod oẽs difficultates seu dubia fidei ⁊ legis perueniebant et similiter omnia magna et summa iudicia seu controuersia de quibus intelligitur cõmuniter illud Deutro. xvij. Si difficile ⁊ ambiguum apud te iudicium esse psperexeris inter sanguinem ⁊ sanguinem crimẽ ⁊ crimẽ ⁊c. et infra surge et ascende ad locũ queꝫ elegit dominus et sequeris sententiã eorum nec declinabis ad dexterã vl ad sinistrã: qui quidẽ cãhedri a tpe dauid ⁊c. citra residebãt princi

Paliter sub regib⁹ ⁊ ducib⁹ iude in
hierusalem: ⁊ postea in babylonica
captiuitate. Dū ibi essent reges vel
duces de iuda: consequenter in redi
tu dicte captiuitatis residebunt in
hierl'm sub ducib⁹ d' tribu iuda dū eēnt
⁊ durabat ptās eoꝝ etiā nō existente
rege vel duce d' iuda prout potestas
alicuius capituli vacante sede durat
⁊ sic auctoritas ⁊ potestas canhedri
durauit etiam tempore machabeoꝝ
⁊ vsq; ad .xl. annos ante destructio
cionē templi secūdi in quo tempo
re cessauit ex toto eorū potestas seu
iurisdictio eo q tunc tpis interfecit
herodes omnes rabinos seu magi
stros illius collegij ,put habetur in
libro cāhedri hierosolymitano in .c.
de iudicijs pecuniarum. Item habe
tur in libro abundasar .c. j. vnde pro
tunc ,pprie fuit ablatum non solum
sceptrum de iuda: sed etiam scriba
de filijs eius: quod quidem tempus
concurrit cum tempore passionis ie
su christi domini nostri: qui fm om
nes per .xlij. annos ante destructio
nem templi secūdi fuit passus sicut
regnū herodis qui fuit alienigena
in cuius tempore titul⁹ regius a to
to genere iudeorum fuit ablatū fuit
valde ,ppinquum tempori natiuita
tis christi iesu. Ex qbus patet q tē
pore herodis vt dictum est in quo tē
pore verus messias venit ex toto sce
ptrum iuda fuit ablatum ⁊ ,pphetia
adimpleta. ¶ Et si forte dicat iude⁹
q in pdicta responsione videtur assi
gnare duo tempora. scz quādo abla
tum fuit sceptrum iuda herode re
gnante qui alienigena erat. Et tpūs
quando ablatus fuit dux seu scriba
de filijs eius quod vt dictum est fuit
impletum quando herodes occidit
rabinos seu magistros legis qui di
cebantur canhedrin qui non viden
tur fundare in aliqua auctoritate au
tētica: nec cōcordāt e verbis patriar
che supradicti iacob: cum ipse non
assignauerit duo tempora: sed tātū
vnum dicens donec veniat qui mit
tendus est scilicet messias secundū
quod dicunt christiani ⁊ scdm trans
lationem chaldaicā. Respondetur
scdm hystorias thalmudicas quas
iudei [illegible] tanq̄ autenticas ha
bere duo fuerunt ablata de tribu iu
da in diuersis temporibus licet non
multum abinuicem remotis: vnum
est sceptrū regni: quia herodes asca
lonita cum esset non solum alienige
na: sed etiā seruus de domo macha
beorum ⁊ de facto regnasset in iudea
⁊ hierusalem. Idcirco timens q cū
regnum ei non competeret de iure
eo q ibi legitur Deutero. xvij. capi. de
medio fratrum tuorū pones super
te regem nec poteris ponere super
te alienigenam posset pro tempore
aliquis consurgere de stirpe dauid
⁊ eum de regno expellere. Ideo in
terfecit omnes quos potuit habere
de genere regio in q̄ occisione abla
tum fuit sceptrum de iuda preterti
secundum estimationem populi cō
munem: ⁊ ipsius herodis qui crede
bat nullum de stirpe regia in iudea
remansisse. Sed sceptro ablato mo
do predicto adhuc remanebant can
hedrin: qui dicuntur doctores seu
scribe qui residebant sub herode
sicut alias residebant sub regibus
seu ducib⁹ israeliticis sz postea fue
rūt ab herode interfecti cāhedrī oēs ⁊
tūc ,pprie fuit ablat⁹ scriba de filijs

iuda que omnia supradicta in libro qui dicitur babraca.c.i.ꝛ in libro cā hedrin hierosolimitano et in libro abodasera super allegato habentur Patriarcha igitur Jacob spū dei ista precognoscens prop̄te p̄dixit. non auferetur sceptrum de iuda in hoc assignans primam ablationem predictā ad titulū regium p̄tinēte3. Consequenter dixit et scriba de filiis eius in hoc presignans secūda3 ablationem canhedrin predictam. Que quidem duo in diuersis temporibus contingerunt ab herode seu herodianis. ¶ Et attendendum ꝙ de prima ablatiōe sumus certificati per hystorias thalmudicas preallegatas non tamen de tempore quo contingit per eas certificamur. Per hystorias autem nostras scil3 euangelicas certificamur nō solum de occisione sed etiam de ipsius tēpore. tradūt enim herodem occidisse quoscūq3 potuit in bethleem a bimatu et infra et hoc cum natus eēt iesus in bethleem iuda. Mathei.ij. De secunda vero occisione.s.canhedrin ꝛ de tempore quo contingit sumus certificati per hystorias in libris preallegatis quod fuit per.xl. annos ante destructionem templi secundi. Et sic patet ex predictis ꝙ non fuit ablatum sceptrum de iuda per herodem nec dux seu scriba de filiis eius modo predicto donec venit messias vt predictum est. hec ex predicto dyalogo magistri Pauli vbi supra.

¶ Contendit iudeus probare ꝙ iesus non est verus messias quia in eius aduentu non venit in nubibus celi.

Vicesimū argumentū iudeorū ē acceptū ex illo qđ habet Daniel. vij. aspiciebā in visu noctis et ecce in nubibus celi quasi filius hoīs veniebat ꝛc. Et scđm oēs doctores catholicos loquit̄ ibi de aduentu xp̄i. sed iesus nazarenus nō venit i n nubib⁹ nec in tali potestate qualis ibi describit̄ ergo nō fuit xp̄s. ¶ Uꝰ videt hic nicolaus de lyra ꝙ scriptura loquit̄ de duplici aduētu xp̄i.s.in mundum ꝛ ad iudicium. Prim⁹ aduentus xp̄i describit̄ cū humilitate. et secūdus cū maiestate. Daniel aūt loquit̄ de secundo aduētu. Unde ibidem dicit̄. Aspiciebā donec throni positi sunt ꝛ sequit̄ ibidē. iudicium sedit ꝛ libri aperti sunt. Iudei autē excecati nesciunt hunc duplicē aduentū distinguere ꝛ ideo errāt multipliciter q2 aliqui expectāt xp̄m in aduētu suo statim apparere in tāta virtute ꝛ potestate ꝙ possit sibi oīa terrena subijcere ꝛ eos liberare ꝛ regnum suū restituere. ꝑpter quod et discipuli christi post ei⁹ resurrectionem q̄rebāt. Actuū.i.c. Dñe si in tēpore hoc restitues regnū israel ꝛc. Alij autē ꝑpter scripturas q̄ manifeste loquunt̄ de xp̄i hūilitate ꝛ passione ꝛ ꝑpter illas q̄ loquūtur de ei⁹ eminentia expectāt duos messias. vnum q̄ dicit̄ filius Joseph et iste passurus est ꝛ occidēdus. Alius q̄ dicitur filius dauid q̄ messiam filiū Joseph resuscitabit ꝛ regnū israel restaurabit. sed illud dictū de scripturis nō h3 auctoritatē. licet enim plures dicti sunt messie siue vncti quod idē ē participatiue vt dauid ꝛ

saul et alii predicti nullus tamen dicitur in scriptura venturus ad salutem populi nisi vnus. Item istud dictum pro quanto habet apparentiam impletum est in xpo qui fuit filius Joseph putatiuus et sic vocatus vt patet in euangelio. Est etiam filius dauid secundum carnem sicut patet ex predictis.

¶ Contendit iudeus probare quod iesus non est verus messias quia adhuc manet regnum romanorum.

Vicesimumprimum argumentum iudeorum contra xpm sumitur ex quarto regno quod nominauit daniel. in.c.vij. Super quo sicut dicit magister alfonsus conuersus in libro bellorum ti.xiij. Aliqui glosatores iudeorum dixerunt quod illud quartum regnum est regnum romanorum ex quo arguunt quod adhuc non venit messias quia vident regnum romanorum stabile et ipsi vocant xpianos romanos ex nomine ciuitatis romane que caput est regni sui ibi est sedes pape et caput ecclesie. Et tenent iudei quod rex messias habebat venire in fine regni xpi cuius regnum sempiternum erit vt patet cap.eodem et quia credunt quod gens romanorum est gens edom.et. quia Julius cesar fuit de edom et sic alii omnes reges qui fuerunt post eum in roma. Jungunt etiam cum hoc prophetiam Jeremie Trenorum.iiij.gaude et letare filia edom: que habitas in terra hus.ad te quoque perueniet calix inebriaberis atque nudaberis completa est iniquitas tua filia syon non addet vltra vt transmigret te. Ex omnibus his inferunt iudei quod non debebant redimi completa receptione postquam scilicet nulla captiuitas sequeretur quousque fieret contritio et destructio illorum de edom.quos ipsi dicunt esse romanos qui seruant legem iesu nazareni. Et super predicta auctoritate Jeremie dicit rabisalomon quod ibi Jeremias prophetat destructionem romani imperii eo quod destruxit templum et captiuauit populum iudeorum tempore tyti et vespasiani. et sic per filiam edom intelligunt romam seu populum romanum cum dicitur gaude et letare filia edom: quasi dicat istud gaudium quod habuisti in destructione ciuitatis et templi in tristiciam conuertetur. quia ad te veniet calix vindicte diuine. Quia ergo nondum est destructum romanum imperium. ideo dicunt quod nondum messias venit. et istud argumentum est inter cetera in quo magis se firmant iudei expectantes quotidie destructionem romani imperii. quo facto dicunt statim messiam venire et ideo quotidie orant pro destructione romani imperii et presertim pro destructione ecclesie xpi et discipulorum eius. vt patet per quandam orationem que quotidie ab eis dicitur in suis synagogis in qua inter quedam alia expresse dicitur. Omnes heretici subito pereant que verba rabisalomon et rabi moysen et ceteri sic exponunt. Isti heretici sunt discipuli nazareni. Ad istud argumentum respondetur secundum predictum magistrum Alfonsum eodem libro et ti. Primo declarandum falsum esse romam siue populum romanum esse filiam edom pro eo quod regnauerit super eos homo qui fuit de edom sicut ipsimet iudei non vocantur romani nec edomite ex eo quod regnauit super eos herodes qui fuit

de gente edō et de terra rome. Itē q
edō alio noīe dicit̄ ē esau. Gen. xxv.
et sic edō descendit de sem filio noe
per Isaac cuius filius fuit esau. Lo
ta enim europa in qua est roma di-
cit̄ populata fuisse a filiis Japhet
ꝓpter quod nō videt̄ rōnabiliter di
ctum q p edō significet̄ romanū im
periū. Sepe enī accidit q diuersa
loca eodē noīe noiant̄ ꝓpter quod
multi decipiunt̄ exponētes de vno
quod de alio itelligit̄. verbi gratia.
certum est q terra edō fuit ad ptē
meridionalē versus mare andalu-
sie p quā filii israel trāseūtes p de-
sertū cū exierūt de egypto venerūt
et in eadē terra edō fuit mons synai
et mons or. vbi mortuus est aaron. et
ibi erat frācia quā dicūt iudei in he
braico carphat que nomiat̄ in terra
edō in ꝓphetia abdie vbi dicit̄ trās
migratio exercitus huius filiorum
israel oīa loca chananeorū vsq ad sa
reptā. littera hebraica hꝫ vsq car-
phat in qua stetit helyas quādo di-
xit sibi dn̄s. surge et vade in carphat
que est in sydone. et iterū surrexit et
iuit in carphat. Et patet manifeste
q p hoc quod dicit̄ carphat que ē in
sydone in terra de edō dat̄ intelligi
q est alia carphat alibi sita et ista est
regnū frācie quod est ad aquilonem.
ecce ergo habemus vnam frāciam
in terra edō. Itē hispania que dici-
tur in hebraico capharat et de qua
dicitur abdie. in. c. eo. infra transmi
gratio hierusalem que est in bussro
littera hebraica dicitur capharat.
erat etiam prope illaꝫ franciam que
dicebatur carphat. que erat in sydo
ne in terra edō in qua hispania siue
capharat mortuꝰ fuit antipas filiꝰ
herodis in vinculis tiberii cesaris
sm̄ q dicit iosephus et sic vocauerūt
aliqui sapientes hispaniā terre edō
in quo dederunt intelligi q non est
illa hispania que vocatur in parte
andalusia et que ꝓpinqua alteri frā-
cie que est ad partem septētrionis
que non est de terra edō. Inuenitur
enim scriptum in libris erariū egy-
ptiorum q terra andalusie fuit voca
ta hispanie nomie primi regis quo
habuit hoc nomen hyspan: quia ve-
nit de hispania que est in terra edō.
Sic etiam dicenduꝫ de roma que in
hebraico dicitur bosra que est terra
edō sm̄ illud Isa. lxiii. Quis est iste
qui venit de edō tinctis vestibus de
bosra est vltra mare prope terram
israel. Et dicit̄ in libro zorobabel q
bosra erat magna ciuitas niniue. et
sic non est ista roma in qua est apo-
stolicus quia illa roma que in terra
edō iam fuit deserta quando fuit de-
structa babilonia: quia edō et moab
et ammon et multe alie gentes vene
runt cum rege babylonie ad destru-
endum israel et ideo receperunt pe-
nam cum eo. ¶ Dico ergo respōdē-
do sicut dicit Nicolaus de lyra. q p
filiaꝫ edō intelligitur ipsa ydumea
ab ipso esau ꝓut dictus est edō de-
nominata. et inuehit hic specialiter
propheta contra ydumeos qui de-
buerant diligere filios israel eo q
descendebant a duobus fratribus
vterinis. s. iacob et esau. et ipsi ma-
gis econuerso habuerunt eos odio
et in destructione hierusalē fuerunt
cum chaldeis vt dictum est gaudē-
tes de illa destructione. Ideo dicit̄
in auctoritate. gaude et letare filia
edō. quasi dicat. ista leticia tanq in-

iusta in tristiciam conuertetur que habitas in terra hus. ista hus nõ est illa de qua natus fuit iob. vt habetur iob. i. sed illa eiusdem nominis exñs in regno ydumee: quia sicut dictum est frequenter in scriptura reperitur q̃ due ciuitates ⁊ loca in diuersis posita eodem nomine equiuoce nominant. ¶ Iudei moderni dicunt q̃ inuenerunt in quadam glosa chaldaica q̃ grecia est terra hus. Constantinopolis vero filia edom et quia predicta ciuitas est capta a turcis. Dicunt q̃ iam est completa iniquitas filie syon ⁊ sic nunc expectant messiam venturum. Istud etiam est falsum scilicet q̃ hus sit grecia et consequenter alia. q̃ probatur sic: quia vt scribitur Genesis capitulo. xxii. Nunciatum est abraham q̃ melcha filios genuisset nachor fratri suo hus primogenitum et buz fratrem eius chamuelq̃ patrem syrorum et sunt tres prouincie coniuncte denominate ab istis tribus fratrib⁹. Caput terre hus fuit reblata que postea fuit vocata antiochia et iste prouincie sunt remote a grecia vltra. xxv. dietas. ⁊ sic consequenter patet q̃ grecia non est hus. Item caput grecie est constantinopolis. et iudei in suo hebraico vocant greciam yenam ⁊ sic non possunt dicere q̃ yenam est terra hus sm̃ q̃ declarant predictam prophetiam. ⁊ sic patet manifeste falsuz cũ dicunt q̃ constantinopolis ciuitas est terra hus et discurrentes per deuia quecũq̃ retorquentes text⁹ scripturarum facti ceci dixerunt terminum signatũ adimpletionis huius pphetie in anno dñi. M. cccclviii. qui est sm̃ eos a creatione mundi quinq̃ milia ducenti decem ⁊ octo. Unde dixit rabi abraham filius rabi hya q̃ habitabat barchinone declarando in quodam libro quem fecit qui vocatur meglina a megala qđ interpretatur littera discooperta q̃ messias debebat venire anno a creatione mũdi quinq̃ milia cẽtum decem et octo quem numeruz ipsi posuunt in cõputo litterarum sui Abecedarij numerando quia ⁊ cũ venit predictuz tempus inuenerũt falsuz dictum illius. Et ideo dicũt moderni iudei q̃ ille errauit: q2 vbi posuit quia debuit ponere ris que facit in numero ducenta decem et octo. q2 q. vel cof quod idem est in suo alphabeto facit centum: et ris quod idem est q̃. r. vel res facit ducentos ⁊ cuz iste sit annus vt dictum est sm̃ cõputum eorum a creatione mundi quinq̃ milia ducenti decem et octo. Iõ affirmabant venturum esse messiaz anno predicto quod patuit et patet esse falsum. Unde bene dixit de eis dauid. In circuitu impij ambulãt. sicut bestie molẽdini oculis velamine coopertis que nihil aliud inueniunt de sero quando cessant ambulare in profectu vie quam quando inceperunt. patet ergo falsitas istius expositionis q̃ grecia sit terra hus et constantinopolis filia edom sed secundum veritatem vt dictum est filia edom et regnum ydumee ab eodem denominatum. et hus est ciuitas in eodem regno quod regnũ dr̃ habitare in terra hus q2 illa terra ẽ famosa in regno illo cui⁹ metropolis siue caput erat reblata. s. ãtiochia. ¶ Sꝫ dicet hic forte iude⁹

ex quo filia eodem est regnū ydumee tu christiane dicis quod ista prophetia est cōpleta quando ergo fuit completa inebriata et nudata. Responsio quod illa prophetia īpleta fuit tempore regis hircani qui fuit potētior rex machabeorum quia tunc fuit destructa tota terra ydumei et eduxit .xxx. millia illorum quasi captiuos qui custodierāt muros hierusalem: et dicit Ioseph⁹ quod in illa die facta fuit magna leticia: quia .s. fuit destructa et punita tota terra ydumei. Et dicit hic rabi vsua filius leui glosando sup hoc passu quod illa die fuit facta maior leticia in templo quam vnquam fuerit facta. Dicendo quod bethsean terra sua et oēs alie terre ydumee que non fuerant subiugate subiectioni tempore Iosue nec aliorum iudicum nec in tempore regum israel et iude fuerunt victi et captiuati tempore huius regis hircani: et dicit quod in illa die completa fuit prophetia abdie prophete vbi dicitur ascendent saluatores in montem syon iudicare montē esau et erit domino regnum. Et dicit etiam Iosephus quod illi de edom filii esau conuersi sunt ad iudaismū tempore predicti regis hircani et fuerunt circūcisi et non recesserūt ab eis tempore tyti et vespasiani: sed quod semper manserunt iudei deinceps. Et ideo fuit rememoratū peccatum iudeorum filiorum esau et ceciderunt in captiuitatem quando fuit cōpleta iniquitas filiorū iuda qui permanserunt iusti in aduentu messie iesu nazareni sm quod prophetauit Ieremias vbi supra dicens: completa est iniquitas tua filia syon non addet vltra vt transmigret te: visitabit iniquitatem tuam filia edom et non inuenitur gens malicie que sit in ira dei tanto tempore sm quod dictum fuit de edom nisi iudei propter quos fuit dictum quod semper deberēt esse in ira dei. Et ideo coniunxit de⁹ has duas gentes .s. edom conuersorum et iudeorum qui debebant perdi et semper eē in ira dei sicut dixit Iere. in .c. vj. Cadent inter corruentes tēpore visitationis sue corruent dicit domin⁹ et fuit pdita memoria nominis edō: et mansit memoria nominis iudeorū quia illi de edom conuersi fuerunt ad legem iudeorum. Et quia inuenimus edom bis punitum esse: primo in tempore nabuchodonosor ante prophetiam malachie. Secundo post prophetiam malachie tēpore regis hircani. De prima fuit dictum Malachie primo: quod si dixerit ydumea destructi sumus: sed reuertētes edificabimus que sunt destructa: hec dicit dominus exercituū isti edificabunt et ego destruam quia dixit destructi sumus sicut si esset iam preterita illa punitio quā primo habuerunt tēpore nabuchodonosor secūdum quod dicit etiā .c. eo. esau aūt odio habui et posui seyr montes ei⁹ in solitudinē et propter eum etiam dixit in prophetia abdie: legatum ad gentes misit surgite et consurgamus aduersus eū in prelium: quod dixit de futuro propter secundam punitionem quam debebant habere tempore hircani regis et propter ipsum dixit in prophetia abdie: et erit dominus iacob ignis: et domus Ioseph flamma: et domus esau stipula et succedentur in eis et deuorabunt eos: propter qd intelligitur quod non debebant illi de edom habere destructionem tertiam

quia in secunda debebant esse in ira dei in perpetuum cum aliis iudeis consociis eorum qui simul permanserunt tempore tyti. ¶ Et dato q adhuc regnum romanorum esset de numero illorum quattuor regnorum de quibus dicitur in libro danielis vt in argumento fuit dictum et q romani essent regnum edom quia regnauit super ipsos romanos homo qui fuit de terra edom non sequitur q ex hoc pervim habet dici q quia adhuc illud regnum est stabile sicut cogitant iudei q propterea adhuc debet venire rex messias quia non fuit intentio prophetarum in destructione regni babylonie que fuit dicta in prophetia danielis et in prophetia Ieremie q post septuaginta annos captiuitatis iudei nunquam amplius esset homo qui regnaret super regnum cazdym et super ciuitatem babylonie et terram circa iacentem: quia ille ciuitates et terre sue in suis locis permanserunt et si alique ville illarum fuerunt destructe nō tamen omnes fuerunt deserte: et adhuc ille q fuerunt deserte pro maiori parte omnes fuerunt populate. Sed intentio prophetarum fuit q non esset vltra super cazdym et super babylonem nec super suam terram aliquis rex qui esset de genere nabuchodonosor nec de gente sua. Item in tempore futuro regni medie erat intentio prophete q nō esset vltra rex qui eēt de genere darii nec de gēte sua. Itē in tempore quo fuit postea regnum persie erat intentio prophete q non esset amplius rex de genere tyti. nec de gente sua. Item in tempore in quo habebat esse regnum Ianam id est grecie erat intentio prophete q non esset vltra rex de genere alexandri nec de gente sua et similimodo tempore quo in futurum deberet eē regnum romanorum sim q ipsi dicunt deberet esse intentio prophete q non haberet ibi amplius esse rex de genere Iulii cesaris primi: et Gay et Tyti. nec aliorum qui crediderunt in eorum fidem. Ex quo ergo reges romanorum non credunt modo in fide Iulii cesaris Gay nec Tyti quia ipsi seruiebant ydolis: et etiā quia Constantinus cesar dimisit regnum romanorum seruis iesu nazareni et apostolicus qui est dominus Rome non fuit vocatus deinde cesar nec venit de genere cesaris: oportet necessario dicere q iam transierunt omnia illa regna dicta in libro danielis excepto regno iesu nazareni veri messie quod firmissime durat et habet durare sine fine. Et ideo oportet dicere necessario q iam venit rex messias qui venturus erat tempore illorum regum: et q iam receperunt iusti transmigrationem et tribulationem qua debebant recipere quando finita essent illa quattuor regna secundum q dicitur danielis. xi. populus autem sciens deū suum obtinebit : et faciet et docti in populo docebunt plurimos : et ruent in gladio et in flama et in captiuitate et in rapina dierū. Sequitur et de eruditis ruent vt conflentur et eligantur et dealbentur vsq ad tempus prefinitum: receperunt etiam mali et peccatores de israel finem captiuitatis perpetue sicut dicitur Danielis. vii. vsq ad consummationem et finem durabit de-

solatio et iterum capi. eodem: an ciuitatem et sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo et finis erit vastitas: et post finem belli statuta desolatio: et hoc est quod debebat esse in aduentu messie: scilicet quod finem acciperet peccatum et deleretur iniquitas: et adduceretur iusticia sempiterna et sic vngeretur sanctus sanctorum vt patet in capitulo eodem clarissime. ¶ Ergo patet sicut sol lucet ex omnibus istis predictis falsam esse expositionem iudeorum in prophetia Iere. supradicta: et in prophetia abdie. quibus se fundant multum iudei expectantes destructionem imperij romanorum et tunc aduentum messie et quomodo etiam falsum est quod christiani descēdunt de edom: sed quod ipsimet iudei sunt illi de edom qui fuerunt conuersi et ipsi qui mali sunt et peccatores simul cum eis receperunt punitionem perpetuam in qua nunc sunt et erunt vsque ad finem: et quod christiani sunt filij syon et boni iudei qui conuersi sunt ad christum in quibus completa fuit iniquitas id est in quibus iam cessauit peccatum et captiuitas et imperpetuū erunt liberi sicut patet in predicta prophetia. Iere. quia illis de edom conuersis et alijs iudeis negātibus christum dicit propheta. ad te quoque perueniet calix. i. pena diuine vltionis inebriaberis. i. ad penam punieris atque nudaberis. s. honore et alijs bonis sicut manifeste factum est per tytum romanorum principem. ¶ Sed et de bonis iudeis qui receperunt iesum christum verum messiam qui dicuntur filij syon. Dicitur in textu. completa est iniquitas tua filia syō. scilicet in aduentu christi quia amplius populus ille syon credens in xp̄m non fuit subiectus alicui captiuitati loquendo de totalitate populi sicut ter iam factum est de populo iudeorum. Ideo dicit non addet vltra vt transmigret te: scilicet a libertate in seruitutem. Sequitur de malis iudeis filijs edom. Uisitabit iniquitatem tuam filia edom eam: scilicet iuste puniendo discooperuit peccata: scilicet penam manifestam omnibus inferendo quia publica est eorū captiuitas et seruitus in toto mundo vbicūque sunt iudei siue inter sarracenos sunt captiui et in abhominationem habiti. Patet ergo solutio ad argumentum iudeorum que aliquantulum dilatata fuit propter magnam vim quam faciunt iudei in eodem.

¶ Contendit iudeus probare quod iesus nō est verus messias quem xp̄iani affirmant ipsum esse deum.

Vicesimūsecūdū argumentum iudeorum ē ad probandum christum non esse deum sicut christiani affirmant. Arguunt autem sic scriptum est Exodo. xx. non assumes nomen dei tui in vanum. In vanum nomen dei assumit qui hominum nomini cultum diuinitatis attribuit. Nam vanitas est omnis homo qui hominem deum credit et deum appellat homini nouum cultumque diuinitatis ascribit. Item in psal. scriptum est non erit in te deus recens neque adorabis deum alienum. Item in lege scriptum est quod qui fecerit se deum occidatur: nullus ergo homo est

deus. Mirum ergo est quomō xpiani ausi sunt iesum nazarenum nominare deum etiā concesso q̄ esset messias cum sacra scriptura sit in oppositum vt dictū ē. vel si dicant q̄ messias debet esse deus: ostendant christiani. Unde in sacra scriptura talis assertio potest notari. ¶ Licet tamen in primo libro sit sufficienter declaratum quadruplici examine q̄ iesus christus est verus filius dei et consequenter verus deus quia tamē iudei petunt auctoritates sacre scripture. Ideo in presenti duo sunt fienda. Primo soluetur argumētum Et secundo assignabuntur auctoritates expresse ad propositum ostendēdum ¶ De primo ergo dicitur q̄ nomen dei assumeretur i vanum si alicui puro homini attribueretur: sed si attribuitur alicui qui nō sit purus homo sed verus homo et cum hoc etiam sit verus deus tunc non assumitur in vanum: talis est iesus dominus noster qui nō tantum homo sed etiā verus deus affirmatur: et sic deus et homo vnus est christus: nec est recens vel recenter deus qui eternus est et ab eterno deus: nec ipse se facit deum quia substantialiter est de⁹ Ille enim facit se deum qui fingit se esse deum cuꝫ non sit: nec est deus alienus quia vere est deus: dīi vero gentium alieni dīi dicuntur quia nū cupantur dīi. ¶ Circa secundum: tollent iudei velamen de cordibus suis legant sacras scripturas quas et non alias pro presenti allegare intendo que communiter non soluꝫ secundum catholicos doctores: sꝫ etiā ſm antiquos hebreorum rabinos de messia exponuntur. Et primo quidē abraham pater fidei nostre adducit in medium: qui accepta promissione q̄ in semine suo benedicerentur omnes gentes: intelligens ex hoc deuꝫ nasciturum secundum carnem humanam ex genere suo cum esset senex et dierum multorum vocauit ad se seruum senioreꝫ domus sue Gen. xxiiij. et dixit ei Pone manum tuaꝫ subter femur meum: vt adiurem te p̄ deum celi et terre: vt non accipias vxorem filio meo de filiabus ꝛc̄. Cū enim sit consuetudo apud colentes deū q̄ iurans p̄ deū p̄statmanū suaꝫ sup aliq̄d habēs speciale relationeꝫ ad ip̄m propter qd̄ Exod. xxij. dicit q̄ qn̄ aliq̄s iurabit applicabitur ad deos nullomō pater abrahaꝫ fecisset manū serui sui poni subt̄ ꝓpriū femur quando iurabat per deum celi nisi specialiorem relationem haberet femur suum ad deum q̄ alia mēbra corporis sui qd̄ quidem veruꝫ est inquantum illa pars specialius ordinatur ad actum generationis per quem q̄tum ad matrem de genere abrahe nasciturus erat xp̄s. ¶ Secundo potest adduci illud. Isa. ix. paruul⁹ natus est nobis ꝛc̄. Sequit et vocabitur nomen eius admirabilis consiliarius deus fortis pater futuri seculi. princeps pacis. paruulus dixit quia verus homo: admirabilis ꝛc̄. quia verus deus. Hec enim nomina omnia non videntur alicui posse competere nisi sit deus. ¶ Tertio potest adduci illud Isa. xxv. Et dicit in illa die: ecce deus noster iste: expectabim⁹ eum: ꝛ saluabit nos. Super quo dicit venerabilis petrus alfonsi in suo dyalogo ti. viij. hunc certe versum aliter non curamus expla

nare q̄ doctores vestri illū audiū expo-
suere: p illū nāq; docuerūt ventu
rū fore tēpus quo mūdus dñm eēt
visurus: et digito sibi adinuicem po
pulus ostēsurus hoc vero fieri nulla
tenus posset nisi hō fieret quia et de⁹
hec ille. ¶ Quarto pōt adduci illud
Esa. li. posui verba mea in ore tuo: et
in vmbra manus mee ptexi te: vt plā
tes celos et fundes terra et dicas ad
syon populus meus est tu siue plāta
tio celoꝝ siue fundatio terre accipia
tur spūaliter siue ad litterā: certum
est q̄ talia nō possunt verificari nisi
de illo qui est deus: ipi eñ humani-
tas pmittit cū dicitur: posui verba
mea i ore tuo: ita eñ dixerat domin⁹
moysi vt habetur Deutro. xviij. pphe-
tam suscitabo de medio fratrū tuo-
rum similē tui et ponā verba mea in
ore eius q̄ verba eius que loquetur
in noie meo audire noluerit ego vl-
tor existā. Istud aūt nō pōt intelligi
de iosue: nec de aliquo q̄ fuerit sub
lege mosayca: q2 vltimo capi. eiusdē
libri dicitur. Nō surrexit vltra pphe
ta in israel sicut moyses: sed verifi-
catur de xpo qui fuit sibi silis inquā
tū dedit legē sicut patuit supra li. i.
in apertione tertij thesauri: sz post
ea tangitur eius diuinitas cum ad-
dit vt plantes celos et fundes terraz
&c. Ita eñ pmiserat se personaliter
venturum. Eze. xxxiiij. Ecce ego visi
tabo oues meas sicut pasto2 visitat
gregem suū. Differentia est inter do-
minum et pastorem: tunc eñ domin⁹
ouium est pasto2 earum quando im-
mediate nō p alios sed per se pascit
eas. In veteri testamento deus erat
solum dominus et mittebat pasto2es
suos ad pascendum oues qui dice-
bant hec dicit dominus sed visitans
sicut pasto2 gregem suum nobiscum
est domin⁹ Esa. lij. Ecce ego qui lo-
quebar in veteri scilz testamento: as
sum in nouo. ¶ Quinto adducitur
alia auctoritas Esa. in ca. xl. que non
minus confirmat propositum. Re-
uelabitur gloria domini et videbit om
nis caro pariter quod os dñi locu-
tum est: potest quippe vox rei spūa-
lis audiri sicut filij israel vocem do
mini audierunt in monte synai: lo-
quentem vero non videbis nisi fue-
rit res carnalis. ¶ Sexto introdu-
citur auctoritas baruch in tertio. c.
vbi inquirens in toto cap. que sit ve
ra sapientia et qui adinuenit eaz sub
dit: hic est deus noster et non estima
bitur alius ante illuz hic adinuenit
omnez viam discipline et tradidit eā
Jacob puero suo et isrl̄ dilecto suo: et
post hoc i terris visus est et cū homi-
nibus conuersatus est. Certuz est q̄
deus fm diuinitatem videri non po
test quia dicitur Exo. xxxiij. non vi-
debit me homo et viuet: non poteris
videre faciem meaz: nec etiam con
uersatur cum hominibus inquantū
est deus vt dicitur Dan. ij. immo con
uersatio pprie est inter illa que sunt
eiusdem speciei. Et ideo ista verifi-
cantur de deo secundum naturam as
sumptam. ¶ Septimo hanc dupli-
cem naturam ostendit Micheas in
c. v. dicēs: et tu bethleez effrata puu-
lus es in milib⁹ iuda ex te eñ egre-
dietur qui sit dñato2 in israel. et egres-
sus eius ab initio a diebus eternita
tis eius. Nam egressus christi fz hu
manitatem debebat fieri in bethleē
sz egressus a diebus eternitatis nō
potuit esse nisi secundum diuinita-

tem. de quo egressu dicitur Esa. liij.
generationem eius quis enarrabit.
Super predicto etiam verbo petrus
alfonsi in suo dyalogo titu. viij. pul
chre loquitur dicēs. Hoc quippe qđ
eit ex te mihi egredietur qui sit dña
tor in israel sm corpus dictū est sm
q princeps ille adventurus erat in
tpe. Quod autē sequitur et egressus
eius ab initio a diebus eternitatis ꝑ-
petuitatē insinuat deitatis: hoc eñ
diuinitati attribuit quod homini pu
ro non conuenit: hec ille. Ista sm ꝑ
destinationē non possunt esse dicta
tum quia significatum vocabulorū hoc
non patitur: tum quia nimis inscieter
loquerentur ꝓphete ita studiose ad
laudandum messiam per ea que non
magis competunt sibi q̄ lapidi.

¶ Octauo dauid in ps. xliiij. dicit.
Sedes tua deus in seculum seculi
virga directiōis virga regni tui. Di
lexisti iusticiā et odisti iniquitatem
ꝓpterea vnxit te deus deus tuus oleo
leticie pre consortibus tuis. Cū hoc
inq̄ dicit: eum ad quem loquitur deū
esse et hominē ostendit dicens enim.
Sedes tua deus in seculū seculi vir
ga directionis virga regni etc. nunq̄d
non manifeste eum appellat deum.
Deinde cū dicit. Dilexisti iusticiam et
odisti iniquitatem ꝓpterea vnxit te
deus deus tuus oleo leticie pre con
sortibus tuis. Ad hominem eum lo-
qui percipimus neq; enim vel deū vel
consortem habet deus. Item dauid
in ps. Deus iudicium tuum regi da
qui ad litteram etiam per doctores
hebreos exponitur de christo i lege
promisso dicit et permanebit cum so-
le et ante lunā in generationem et ge
nerationem: et sit nomen eius bene
dictum in secula ante solem perma-
net nomē eius. Et illud: et adorabūt
eum oēs reges oēs gentes seruient
ei. Videamus inq̄ si de puro homie
dicta sunt hec omnia: et patet mani-
sta q nullo modo conueniunt nisi so
li deo: ergo sequitur q christum con
fiteri debemus esse hominem et deū.
Quod etiam dauid spū reuelāte co
gnouit et miracula que facturus erat
preuidit. Ideo huiusmodi finē psal
mista fecit psalmū. Benedictus domi
nus deus israel qui fecit mirabilia
solus: et benedictum nomen maiesta
tis eius ineternū: et replebitur maie
state eius omnis terra fiat fiat: vidi
sti ergo iudee q̄ clare ex factis scri-
pturis patet q messias in lege et pro
phetis ꝓmissus verus deus et verus
homo eē debeat: quare merito iesus
nazarenus quem verum messiam su
pra ostendimus verum deum et verū
hominem confitemur. ¶ Et vt am-
plius perfidia iudaica cōfundatur
tribus rationibus ostendā sicut i :
ducit magister Bernardus oliuerij
in suo tractatu contra cecitatem iu-
deorum. c. viij. Quarum prima talis
est. Ille homo vere erat deus cuius
pena temporalis sufficienter satis-
fecit ꝓ peccatis totius populi. Sed
mors christi plene deleuit oia pecca
ta: ergo christus vere est deus. Ma-
ior patet. quia sufficientem satisfactio
nem pertinet q pena respōdeat cul
pe; culpa aūt que est pctm mortale ē
infinita eo q cōmittit contra deum
infinitū. Videmus eñ eūdē actū eē
culpabiliorē et grauiorem cōtra insi-
gniorē et maiorē ꝑsonā cōmissum q̄
contra ignobiliorē vel inferiorē. Si
ergo ad augmentum obiecti sequit

augmentum culpe: cum deus exce-
dat omnem personam in infinitum
culpa commissa directe cōtra eū qua
lis est quedcūq; peccatū mortale in
quo formaliter est auersio a deo dicē
da est infinita. ergo pena p tali cul-
pa debet eē infinita: sed nulla pena
que non durat in infinitū potest eē
infinita nisi sit in supposito infinito
vt sic finiret pena ex subiecto sicut
culpa ex obiecto. Pena igitur tēpo-
ralis sufficienter satisfaciens p quo
cunq; pctō mortali necessario est in
supposito infinito: sed suppositū in
finitum est nullum nisi diuinū: ergo
vera est prima ppositio q cuius pe-
na temporalis sufficiēter satisfecit
p oībus peccatis vere est deus. Sz
minor patet Esa. per totum. liij. capi
tulo vbi dicit vere lāguores nostros
ipse tulit: et dolores nostros ipse por-
tauit: et nos reputauimus ipm quasi
leprosum et pcussum a deo et humilia-
tum. Ipse autem vulneratus est pro
pter iniquitates nostras attritus est
ppter scelera nostra. Disciplina pa-
cis nostre super eum et liuore eius sa
nati sumus: omnes nos quasi oues
errauimus vnusquisq; in viā suā de-
clinauit. et dns posuit i eo iniqtates
oim nostrū et c. de quibus fuit plene
dictū supra in apertione thesauri.

¶ Sed in circuitu impij ambulātes
falsas conant dare respōsiones et fi-
naliter neminē inueniētes in veteri
testamēto q̄ mortuus sit p pctis po-
puli sic q tota pphetia posset de illo
exponi. Dicūt q qn iudaicus popu-
lus ad pfectū statū recōciliabat: tūc
cetere nationes loquentes ex cōpas
sione et quasi cōparatiue dicent: nos
reputauimus eū. s. istum populum le
prosum et pcussum a deo et c. que sequū
tur: sed mētita est iniquitas sibi mul
ta cū dicunt in dicto ca. que de nul-
lo alio a xpo intelligi pñt. Ait enim
deus: ppter scelus populi mei pcussi
eū. Si ergo iste pcutietur ppter pec
cata populi dei. illi qui ducturi sunt
lāguores vestros portaui crūt; de po
pulo dei: ergo non est vera expositio
q alie gētes dicant de populo dei p̄
dicta verba. itē dicit ibidē oblat9 est
qz ipse voluit. Item pctm non fecit
nec est inuentus dolus in ore eius.
Itē in eo. c. tradidit i mortē animā
suā et cū sceleratis reputatus est et ip
se pctā multorū tulit et p trāsgressori
bus orauit que oīa nullo mō de po-
pulo iudaico verificari possunt nec
de aliquo alio: cū ppheta eius diui-
nitatē innuat dicēs generationē ei9
quis enarrabit et q voluntas domini
in manu eius dirigitur. Item zacha
rias ppheta in ca. ix. pmittens ecce
rex tuus veniet tibi iustus et saluator
qui loquetur pacem gentibus et pote
stas eius a mari vsq; ad mare et a flu
minibus vsq; ad fines terre subdit.
Tu autē in sanguine testamenti tui
emisisti vinctos tuos de lacu in quo
non erat aqua. Itē in. xij. c. aspiciēt
ad me quē cōfixerunt. Itē in. xiij. c.
et dicetur ei quid sunt plage iste i me
dio manuū tuarū et dicet: his plaga-
tus sum in domo eorum qui dilige-
bant me: totā istā orationem tangit
in virtute Esayas in. xxviij. cap. vbi
primo ponit culpam dicens: percus-
simus fedus cū morte et cum inferno
fecimus pactum: posuimus menda-
cium spem nostram: mendacio pte-
cti sumus: et consequenter sub reme
dium inquiens: idcirco hec dicit do

minus deus. Ecce ego mitto in fun
damento syon lapidē: lapidem ꝓba
tum angularem ꝑciosū ⁊ delebit̄ fe
dus vestrū cū morte ⁊ pactū vestrum
cū inferno non stabit. ¶ Secūda ra
tio pōt sumi ex dictis iosephi q̄ fuit
iudeus ⁊ verus historiographus di-
centis ꝙ hierusalem fuit destructa
qꝛ iniuste eius habitatores interfe-
cerunt xp̄m ⁊ beatū iacobū. Ex quo
sic pōt argui: iudei nō errassent occi
dendo xp̄m ⁊ btm̄ iacobum nec ꝑ cō
sequens fuissent puniti nisi xp̄us ve
re fuisset deus. sed isti peccauerunt
occidendo istos. ergo xp̄us vere erat
deus. maior patet quia iudei inter-
fecerunt christum: quia dicebat se
esse deum et certe si non fuisset ve-
rum secundum legem debebat mo-
ri. Iudei ergo interficiendo chri-
stum si non fuisset deus: quia fecis-
sent secundum legem non peccas-
sent occidendo ipsum ⁊ beatum ia-
cobum: sed potius meruissent: ⁊ ea-
dem ratio est de beato iacobo qui
ideo interfectus fuit: quia assere-
bat christum esse deum. Sed si non
dixisset verum iuste interfectus fuis
set. ergo vera est maior ꝓpositio ꝙ si
xp̄s non fuisset deus iudei non pec-
cassent occidendo ipsum ⁊ beatū ia
cobum. Sed minor patet per dictū
iosephum asserentem iudeos deue-
nisse in istam vltimam captiuitatem
qꝛ iniuste interfecerunt hos duos ꝑ
dictos. ¶ Ex quo etiam tertia ratio
potest induci que talis est. Interfi-
cere puram creaturā iniuste nō est
ita magnum peccatum sicut ydola-
trare: sed interficere christū fuit ma
ius peccatū q̄ ydolatrare. ergo chri-
stus nō erat pura creatura ⁊ sic opor
tebat ꝙ esset deus. maior est manife
sta: quia magis peccatum est facere
contra preceptū prime tabule q̄ cō
tra quodcunq̄ de tabula secunda.
Sed ydolatrare est contra primum
preceptum prime tabule peccare.
Homicidium vero est contra secun-
dum preceptum secunde tabule. er-
go maius peccatum est ydolatria q̄
homicidium. Minor probatur quia
licet interdum iure humano grauiꝰ
puniatur minus peccatum: in lege
tamen diuina pro mensura peccati
est plagarum modus vt dicitur deu-
tro. xxv. capitu. Cum ergo iudei per
peccatum commissum contra chri-
stum incurrerintꝰ maiorem penā in
vltima captiuitate que iam durauit
mille. cccclx. annis: q̄ fuerit aliqua
pena eis vnq̄ immissa propter pecca
tum ydolatrie necessario oportet di
cere maius peccatum fuisse interfe
ctio christi q̄ adoratio ydoli. ergo
christus erat deus ⁊ hoc patet satis
rationabiliter si consideremus con-
ditionem legis quam christus erat
daturus. Videmus enī in omnibus
actibus ordinatis ꝙ ille qui est su-
perior artifex principalem ⁊ perfe-
ctiuum actum operatur per seipsū
Ea vero que disponunt ad illā per
fectionem operatur per suos mini-
stros sicut nauis factor compaginat
per seipsum: sed preparat illam na-
uem per artifices subministrantes
et ideo conueniens fuit ꝙ lex perfe
cta noui testamenti daretur per ip-
sum deum hominem factum. lex au-
tem vetus per dei ministros ꝓpter
quod de latore legis noue dicitur

Job.xxxvi.ecce deus excelsus i fortitudine sua: nullus est ei similis in legislatoribus: hec sufficiãt cõtra pfidiã iudaicã ad ostendẽdum rationibus: auctoritatibus ꝙ xp̃s est verus deus: verus homo.

¶ Cõtẽdit iude⁹ probare ꝙ lex euãgelica non est a deo quia ponit trinitatem personarum.

Vicesimũ tertiũ argumẽtum iudeorũ st cõtra trinitatẽ psonarum ex qua arguũt legẽ euãgelicã nõ esse a deo sic. Ista lex nõ est a deo que tollit oĩmode vnitatẽ diuinã. q: deutro.vi. dicitur. Audi israel dñs deus tuus vnus est: sed lex euangelica videtur hanc vnitatẽ auferre ponẽdo personarũ trinitatẽ: ergo lex euangelica nõ est a deo. ¶ Respondetur iudeo ꝙ trinitas persona nõ derogat vnitati essentie diuine: nã: ipsi habent cõcedere deũ esse in diuersis locis. q: ps dicit. Si ascendero in celũ tu illic es: si descẽdero ad isernũ ades quod nõ põt verificari fm diuersas partes: q: deus spũs est: : omni diuersitate : cõpositione partiũ caret nec põt dici ꝙ deus sit i diuersis locis successiue: q: ipe dicit malachie iij. Ego dñs: nõ mutor: ergo sicut simul: semel totus est i diuersis locis cum veritate sue vnitatis ita suo modo diuinitas existens vno numero simul est tota in diuersis suppositis: nõ eñi est scriptura in mũdo que verius ponit vnũ deum ꝙ facit euangeliũ. Sed hec vnitas pꝑter sui infinitatẽ : illuminationẽ cõpatit secum psonarũ trinitatẽ. Ad immedium ergo ꝙ trinitas nõ tollit vnitatẽ essentie vbicũqȝ in veteri testamẽto in hebreo iueniť heloym quod significat deũ in plurali numero adiũgiť act⁹ singularis vt est illud. In principio creauit heloym celũ: terram. ¶ Dicũt iudei ꝙ hoc nomẽ heloym indifferẽter accipiť p singulari vel plurali: : qñ accipiť p deo vero semp i singulari tenetur sicut ibi: in principio creauit heloym ecce ꝙ si creauit stat in singulari: sȝ hoc pȝ manifeste falsum. Nã aliqñ tenetur manifeste pro deo vero: : tñ cõiũgiť cũ adiectiuo pluralis numeri: : aliqñ etiã cũ verbo pluralis numeri qđ nõ esset si teneretť pro singulari. Exemplũ primi Josue vlti. nõ poteritis seruire dño deus eñi sanctus est: :c. Hebraica veritas habet nõ poteritis seruire domino: q: heloym sancti ipse ista auctoritas loquiť de deo vero: q: iosue loquebatur populo de seruitute veri dei. vt pȝ litterã intuẽti. Itẽ hiere. xiiij. puertistis verba dei viuẽtis dñi exercituũ dei vestri hebraica veritas hic habet peruertistis verba heloyȝ viuẽtiũ deũ exercituum ista auctoritas manifeste loquitur de deo vero. Nã vbi nos habemus deũ exercituũ in fine auctoritatis p hoc noĩe dñi in hebreo ponitur nomẽ dñi thetragramatõ qđ de solo vero deo põt dici vt declarat rabi salomon in lib. de directiõe perplexorũ: tñ in istis auctoritatibus hoc nomẽ heloym coniungiť cũ adiectiuis pluralis numeri: vt patet exemplũ secundi. scilȝ de verbo pluralis numeri .ij. regũ. vij. que est gens vt populus israel in terram propter quam venit deus vt re-

dimeret sibi i populū. hebraica lr̃a sic habet: que aūt vt populus tuus gēs vna in terra ꝑpter quā iuerūt heloym ad redimendū sibi. ptꝫ ergo ꝙ li heloym stat in ꝑdictis auctoritatibus ꝓ deo vero et in plurali q̄re cū sit ibi ĩpossibile pluralitatē pōere deoꝝ necessarie ē pōere pluralitatē ꝑsonaꝝ siue suppositoꝝ qꝛ actiones tales sunt suppositoꝝ secūdo de anima. Patet igitur ex modo loq̄ēdi hebraico ꝙ in diuinis ē pluralitas suppositoꝝ ꝛ vnitas essentie ꝙ moyses et aliȷ̄ ꝓphete dederunt studiosis in lege ꝑ talē modum loquēdi. Quomodo aūt iste actus elicitur ab essentia formalr̄ q̄ vna est simpliciter lꝫ persone sunt distincte ꝛ quedā magis subtiliora ꝛ magis ad propositū hic adduci possent. Sed quō dicit magister Bernardus oliuerȷ̄ insuo tractatu ꝯ cecitatē iudeoꝝ. vi.c. Non videtur tutum dare occasionē cuiqꝫ loquēdi subtiliter cum infidelib⁹ de materia ista. ¶ Uideant ergo catholici studiosi doctores super primum sentētiarū vbi de ista materia multa subtilissima tradūt q̄ velut margarite nō sunt seminādi inter porcos. id est infideles. Sed tn̄ induco cōtra iudeoꝝ cecitatem in ista materia testes famosos. Et primo sepe nominatum peritum doctorem petrum alfonsi conuersum in suo dyalogo ti. vi. respondētis sub nomine petri moysi interrogāti sic ꝑ pēde o moyses ꝙ secretū sit nomē istud ꝛ ineffabile et ꝙ nō nisi ꝑspicaci mentis intuitu et ꝓfunda valꝫ agnosci idagatiōe testāte moyse q̄ ait in deutro. scito hodie ꝛ cogita tu in corde tuo ꝙ dn̄s ipse est deus in celo sursum et in terra deorsum ꝛ nō sit alius. vbi enim in latio ponitur dominus in hebreo ꝛ quidē ꝑdictum nomē inuenies vbi vero de⁹ in latino in hebraico scribitur heloyꝫ quod pluralitatē significat vt inde patesceret eūdē eē deū qui ꝛ singulari ꝓprio ꝛ plurali appellatino nuncupaꝶ vocabulo. Sꝫ et ne plures deos forte putaret addidit et non sit alius. ꝙ vero moyses dixit scito et cogita tu in corde tuo reuera īsinuat ꝙ nois hui⁹ archana subtilitas neqꝫ visu neqꝫ auditu neqꝫ ō corporeis sensib⁹ aliquo nisi tn̄ mentis intellectu ꝑspicuo ꝛ miro ꝑpēdi possit ingenio. ¶ Potest etiā in multis aliȷ̄s trinitas denotari sicut in fimbriȷ̄s quas domin⁹ filiȷ̄s israel investimentis suis per moysen habere ꝑcepit dicens loq̄re filiȷ̄s israel et dices ad eos vt faciant sibi fimbrias in angulis palliorum ponētes in eis vittas iacinctinas: quas cum viderint recordētur omniū mandatoꝝ domini. Fimbrie quippe ille quattuor erāt filorū sed duplicatorū in superiori siq̄dē sui parte tres nodos habentes in inferiori vero duos. Sed ꝑ fila quattuor. quattuor anni partes designantur. Per filoꝝ vero duplicitatem dies et nox videlꝫ vt quattuor anni tp̄ib⁹. i. toto āno noctē quoqꝫ ꝛ diē dei mādatoꝝ memores eēnt. Nā ꝑ tres nodos trinitas ꝑsonarū scꝫ superiores Per duos aūt iferiores duo insinuanꝶ testā. s. lex moysi ꝛ euāgeliū. ¶ Notaꝶ ꝙ trinitas in

tribus benedictionib⁹. qb⁹ aaron ꝛ filij eius bn̄dicebāt filijs israel ex pcepto dn̄i dicentis ad moysen. loqre ad aarō. ꝛ filijs ei⁹ sic bn̄dicetis filijs israel ꝛ dicetis eis Bn̄dicat tibi dn̄s ꝛ custodiat te. ostendat dn̄s faciē suā tibi ꝛ misereaṫ tui. Cōuertat dn̄s vultū suū ad te. ꝛ det tibi pacē. his q̄ppe bn̄dictionib⁹ sacerdos aliciui bn̄dicēs ptēsas aū vultū suū palmas vtrasq; tenebat. cum ṗo dicebat dn̄s quē hebraice illo qd̄ supra diximus trino ꝛ vno noīe exprimebat tres digitos priores pollicē videlꝫ: indicē atq; mediū man⁹ vtriusq; rectos alti⁹ erigebat. ꝛ dicto ita dn̄o digitos vt prius remittebat. sed dic mihi o moyses quid triū digitoꝝ eleuatione melius q̄ꝫ trinitatis excellentia poterit allegorizari ꝙ si q̄d aliud sup his notare tu noris ꝛ valeas. mihi q̄so edisseras moyses sane neq; illud quod dixisti neq; q̄c q̄ꝫ aliō super hoc vnq̄ꝫ notauim⁹. sed nec doctores nostri q̄ppiā notādū esse dixerūt. ¶ Petr⁹. Quid ēt nisi trinitas psonaꝝ in eo qd̄ dicit Isaias ppheta notari pōt trina videlꝫ angeloꝝ voce laudātiū ꝛ dicētiū. sanct⁹ sanct⁹ sanct⁹ dn̄s de⁹ sabaoth. Cur eṅi ter tm̄ sanct⁹ dicūt magis q̄ꝫ semel vel bis decies vel cēties vel alio aliquo numero. cur si breuiter laudare vellēt semel sāct⁹ nō dicerēt. si vero multū cur nō centenā vel millenā vel innumerā laudem exhiberēt Moyses. nos quidē in angeloꝝ laude cām nullā vocis illius trine nisi placitū sim⁹ ipsoꝝ. Petr⁹. si ad singula q̄ pposuero nescius r̄nderis. quid aliō q̄ꝫ te victū ꝛ contra ire nescientem fateberis. ¶ Testaṫ sane ꝛ dauid psonarū trinitatē cū dicit. Querite dominū et virtutē eius: querite faciē ei⁹ semp. Quid est ei ꝙ dixit querite dn̄m ꝛ virtutē eius et querite faciē ei⁹ nisi querito patrem et filiū et spiritūsanctū. Quid nanq; per virtutē eius nisi filius eius. Quid vero p faciē eius nisi spūssanctus intelligiṫ ꝙ si tu alias intelligas edissere hec itaq; sanctū testimonia scripturarum de trinitate personaꝝ satis intelligentibus sufficere possūt. B predict⁹ doctor. ¶ Sed nō trāseat calamus auctoritatē Isaie in ca. xlviij. que multū facit ad propositū vbi ipsemet de⁹ dicit. ex tēpore anteq̄ꝫ fierent ibi erā et nunc misit me deus et spūs eius. ꝙ illa autē sint verba dei loquētis ptꝫ per litteram precedētēꝫ. cū dicitur man⁹ quoq; mea fundauit terrā et dextera mea mensa est celos. ꝛ sub eodē contextu idem loquēs ait et nūc misit dn̄s me ꝛ spiritus eius. Similr patet per litterā sequētē immediate cum dicitur hec dicit domin⁹ redemptor tuus sanct⁹ israel. In auctoritate vero premissa exprimitur deus missus a deo spū eius Inter mittentē ṗo ꝛ missum semp est distinctio personalis. ꝛ sic ista scriptura impleta fuit in icarnatione filij dei q̄ ē deus missus in mūdū a deo patre ꝛ spū eius. ¶ Secūdo adducunṫ antiq̄ doctores hebreoꝝ q̄ de hac materia lꝫ obscure aliq̄d sensērūt īter quos aliq̄ allegabūṫ q̄ magis visi sūt appropiquare ṗitati.

Et primo occurrit illud qd' sup il-
lud .ps. Deus dñs locutus est ⁊ vo
cauit terrã. Ibi glo. q̃ dicitur my-
drasthilim.i.glosa psalterij sic que
ritur. Que est ratio quare psalmi-
sta nomẽ dei sancti ⁊ bñdicti trib⁹
vicib⁹ cõmemorauit dicẽs. De⁹ do
min⁹ locutus ẽ ⁊c. Ad quod r̄ndẽt
ibi sic hoc ẽ vt doceret te ꝙ cũ istis
tribus nominib⁹ creauit de⁹ seculũ
suũ.iuxta tres midoth.i. ꝓprieta-
tes quib⁹ creatus est mund⁹:⁊ ista
sunt sapientia.scia et prudẽtia. si-
cut dictũ est in ꝓuerbijs.c.iij. Dñs
i sapientia fundauit terrã ordiauit
celos in ꝓudentia in sciẽtia sua
abyssi eruperũt.⁊ ito mõ dr̃ i exo
do.c.xx. qm̃ ego sũ dñs deus tuus
de⁹ zelator.ecce tria nomina iuxta
tres midoth quibus creatus ẽ mũ
dus. Similr̃ filij gad ⁊ filij rubem
dicebãt in libro iosue.deus de⁹ do-
minus ipse scit.vbi noiauerũt deũ
trib⁹ vicib⁹ hec in ꝑdicta gl. ¶ Et
idez habetur in beresith raba.i.in
glosa magna sup Gen. sup illo ver
bo. In principio creauit deus celũ
⁊ terrã. In quibus habet ꝙ docto
res antiq̃ hebreoꝝ per trinã itera-
tionẽ diuini nominis q̃ sepe fit in
scripturis exponũt ꝙ est intelligẽ-
da in diuis trinitas ſm tres my-
doth scz ꝓprietates quas deo attri
buũt. Itez in eadẽ glosa magna q̃
dr̃ beresith raba.c.clxij. sic dr̃ rabi
belisazar dicit nõ ẽ creat⁹ mũd⁹ ni
si p verbũ vel cũ ṽbo dei sancti et
bñdicti sicut dr̃ in.ps. ṽbo dñi celi
firmati sũt. Et seq̃t ibidẽ rabi sy-
meõ dicit īspirauit vel insufflauit
de⁹ spm̃ sanctũ ⁊ creat⁹ ẽ mũdus si
cut dr̃ in psal. spũ oris eius omnis
exercit⁹ eoꝝ. Hec in ꝑdicta glosa i
qua mãifeste ponit distinctio realis
in creatore mũdi qui ẽ de⁹. Mani-
festũ ẽ enĩ ꝙ verbũ distinguit reali-
ter a ꝓferẽte ⁊ spũs ab ispirãte.et
tñ hi tres vnũ sunt de quib⁹ statiz
ꝓpheta subdit. Cõgregãs sicut in
vtre aquas maris: loquẽdo i singu
lari. ¶ Itẽ in glosa hebrayca sup
illud Eccl's.iiij. funicul⁹ triplex dif
ficile rũpit. vbi sic dr̃ sensus eẽt vi-
deret mysteriũ throni dei ⁊ vnius
n̄ facile discutit. Sz hãc glosã mo
derni iudei ꝑuertũt retorq̃ntes hãc
trinitatẽ ad tria attributa diuĩa. q̄
sunt potẽtia sapiẽtia bonitas. Sz
nõ vz h' esse sñia glose p hoc ꝙ dr̃
nõ defacili discutit. q2 qlibz ẽt sa-
tis simplex scit deũ eẽ potẽtẽ sapi
entẽ ⁊ bonũ. Itẽ sicut de⁹ opat p
suã potẽtiã sapiẽtiã ⁊ bõitatẽ. sic
artifex creat⁹ opat p artẽ suã sicut
p regulã directiuã ⁊ p potẽtiã suã
quẽ trãsmutat mãet ad formã scã-
ni vl' lecti vl' hmõi ⁊ p appetitũ bõi
tatis lucri.⁊ ista tria multopl⁹ dif-
ferunt in eo q̄ potẽtia ⁊ sapientia
⁊ bonitas in deo et iõ si ꝓpter ista
tria dr̃ de⁹ trinus et vnus in glo.ꝑ
dicta. multo forti⁹ diceret quilibet
artifex trinus ⁊ vn⁹ quod nõ est ve
rũ. et ingeret singulare cũ ṽbo plu
ralis nũeri dicẽdo hyrã fecerũt tẽ-
plũ solomonis sicut de deo dicitur
Eccl's.ij.qs ẽ hõ vt seq̃ possit regẽ
factorẽ suũ hebraica veritas sic hz
Quis est homo vt intret post regẽ
q̃ fecerũt eum.et sic de deo dicit ꝙ
est rex q̃ fecerunt homines. ¶ Itẽ
etiaz patet per sapientes cabala q̃

dicunt esse deum sine aliqua corporali quātitate et cum tribus istorum deus mundum creauit. que vocant corona intelligentia et regnū. et nō est differentia iter istos et xpianos nisi in vocabulis quoniam si ipsi intelligerent legem christi prout ipsam cognoscunt christiani. Uideretur nullā esse inter eas differentiā realem sed tantūmodo vocalē et non est mirum si doctores aliq hebreorū inter gentes aliquid de mysterio trinitatis nō sunt cōuersi ad fidem xpi. quia possibile est φ deus eis gratiam nō inspirauit propter eorum peccata: qui dispositionem primā nullatenus optauerūt. Et propter multa alia temporalia quibus erant inuoluti que viam salutis impediunt. Sic et moderni iudei nō minus obnubilati et inuoluti non recte sed et obliquo incedentes predictam veritatem questionibus varijs et euasionibus cōfusis inuoluūt ipsi sūt de qbus dicit salomō Ecclesiastices. vij. deus fecit hominē rectū et ipse imiscuit se infinitis qstionibus. ¶ Tertio accedūt naturales phi et videamus quid de trinitate senserūt. Primus fuit adam magnus naturalis qui dixit fm iuuenalem et Iheronymum manus dei tres digiti formauerunt corpus meū et extraxerunt costā. p tres digitos tres psonas intelligēs et p manū dei vnitatē essentie. Scdus phs fuit Abraā i lege natur q tres angelos vidit sed vnum adorauit. Gen. xviij. tres vidit qz fides tres psonas credidit sz vnum adorauit qz vnus deus adorat sub rōne vnius maiestatis deitatis et essētie. Tertius phs fuit plato qui in. vij. libro platanicorum dicit φ sicut non est dare intelligentiā creatā sine trinitate creata videlz itelligere posse velle sic nec intelligentiā increatā sine trinitate increata que est posse intelligere et velle. et iste plato vt ponit macrobius sup somnum scipionis et beatus augustinus. x. libro de ciuitate dei. c. xix. et. vij. li. confessionum. c. ix. dicunt φ istud In pricipio erat verbū et verbum erat apud deū et deus erat verbum hoc erat in principio apud deū oia per ipm facta sunt et sine ipso factū est nihil. quod factū est in ipo vita erat. Fuit inuentū in libris platonis: et sic patet φ cognouit pluralitatē personarum. Quartus phus fuit aristotiles qui vnitatē essentie ostēdēs. viij. Phisicorum i fine dicit vnū motorē penitus imutabilē eternum et infinite virtutis et potētie sup oēs celos residēs et in. xij. methaphisice in fine dicit. Entia nolunt male disponi nec est bonū pluralitas pricipātium vnus ergo princeps a q depēdet celū et tota natura. Sz trinitatē in deo ostēdēs dicit i pricipio primi libri de celo et mūdo. Res oēs sunt tres et diuidunt in tres hic qdē nūerus est ois rei et significat trinitatē rerū ita φ in omni re ē inuenire trinitatē. et nō solū i creaturis sed ēt i creatore. addit. vltra nos vero nō extraximus hunc nūerū nisi a natura rerū et retinuimus ipm similē legi earum. et p hūc qdē nūerū adhibuimus nosipsos magnificare vnum creatorē tm eminētē

ppietatib⁹ eoꝝ q̄ sit creata. ꝛ nō cognouit iste personas distincte tñ cognouit appropriata. Quīt⁹ phs fuit ermes termegist⁹ rex egypti q̄ teste linconiēse in libro īterpretatōis ptius gregaꝝ.c.xxxiij. sic ait de⁹ ē lumē aū lumē intelligibile et nihil aliud ē ei⁹ vnio q̄ spūs oīa cō tinēs ꝛ verbuꝫ ipius pfectum exis stēs ꝛ genituꝫ. ergo ibi ē vnio i es sentia ꝛ lumē de⁹ pr̄ est spūssanct⁹ oīa ꝯtinens ꝛ verbū pr̄is id est filius oīo equalis. Et iterū idē dicit monos gignit monadē ꝛ in se suuꝫ reflectit ardorem. Ecce q̄d dicit loquēs de deo: monos. i. vnus pr̄ genuit monadē. id est vnū filiū et in seipꝫ. s. pater reflectit ardorem. i. spūm sanctū. Sextus phs fuit escu lapi⁹ primus medic⁹ q̄ in vno deo ponit actū sermonē ꝛ virtutē vt pꝫ in libro suo de interrogatiōib⁹. Septim⁹ phs fuit ꝓphiri⁹ q̄ teste Augustino libro. x. de ciui. dei. c. xxiij. pdicat in diuīs patrē ꝛ filiū ꝛ hoꝝ mediū. Octau⁹ phs fuit plutarc⁹ magister traiani imperatoris qui habuit respōsū q̄ hoīes ñ poterāt saluari sine pr̄e ꝛ filio ꝛ spūsancto Et iō fecit laminā ꝛ posuit i sepulchro ꝛ inuēta ē scriptura lr̄is aure is. p. capiti. f. ori. s. pectoris cordi p p. patrē. p. f. filiū per. s. spm̄ sanctū intelligēs. Si aliq̄s q̄reret cū isti fuerīt gētiles phi. ꝛ mysteriū sancte trinitatis sit indemōstrabile. et archanū quō habuerūt talem noticiā de trinitate diuina. Rn̄det illuminat⁹ doctor Frācisc⁹ de marōnis in cōflatu suo super p̄io sniarū distinctiōe scd̄a q̄ne quarta dicēs. q̄ multa ꝓbabilia ꝛ ꝓbabiliter enūciata dixerūt et ꝓpter nos multa p reuelationē hūerūt. ¶ Quarto accedat vniuersitas artiū liberaliuꝫ et ondat nobis si q̄d sentiat de mysterio trinitatis. Unde vna grāmatica est in essentia sꝫ tres sunt psone de quibus tractat scꝫ prima q̄ de seipa loq̄tur vt ego. scd̄a ad quā prima loquitur vt tu. et tertia de q̄ fit sermo inter primā et secundam vt ille. Sic pater in diuinis loquit de se et a se tanq̄ prima psona fili⁹ vero est secūda persona ad quā loquit pater psalmo secūdo. Dn̄s dixit ad me: filius me⁹ es tu: sed spiritussanctus ē de quo fit sermo. Johannis. xv. cū venerit paraclytus quē ego mittā vob̄ a patre. ¶ Logica vō dicit q̄ in vna ꝓpositione s̄m essentiā sunt tria distincta scꝫ subiectū. pdicatū ꝛ copula. ꝛ i vno syllogysmo s̄m essentiā ē maior ꝓpositio minor ꝛ cōclusio q̄ adinuicē distinguunt. ꝛ in syllogismo demōstratiuo maior ē per se nota. ꝛ sic a nullo minor a maiore pullulat cum sub ea accipiat. ꝛ cōclusio ab vtroq̄ s̄ꝫ mētē Aristo. ¶ Rethorica dicit in vno dictamīe vni⁹ pagine s̄ꝫ essentiā sunt tria disticta. s. psona q̄ loquit. et secūda ad quā loquit ꝛ ipa lr̄a media inter primā et secundā. ¶ Geometria dicit. in vno edificio siue corpe s̄m essentiā sunt tria distincta. s. lōgitudo. latitudo ꝛ ꝓfūditas. ¶ Musica dicit. in cantu vno organico s̄m essentiā sūt tres distincte voces. s. tenor quīta ꝛ octaua. ¶ Arismetrica dicit. vn⁹ nūer⁹ par s̄m essentiā distiguit i pfectuꝫ

superexcrescēte.et excrescentē: vt ptꝫ his tribus numeris.s.xij. viij. vi.quorū vterqꝫ est nūerꝰ par sꝫ essentiā.et sic cōueniunt. differūt tn̄ qꝛ ptes aliquote de.xij.que sūt vnū ꝛ duo tres ꝛ qͣtuor ꝛ sex simul sūpte reddent plꝰ ꝙ suū totū qꝛ reddunt. xvi.et ideo dicitur superexcrescēs Et partes aliquote ꝺ octo:q̄ sunt. vnū duo quattuor reddunt minꝰ ꝙ suuꝫ totū.qꝛ solū reddunt septē. et idō dr̄ numerꝰ excrescens.i.nō crescens in suū totuꝫ. Partes vero aliquote de sex q̄ sunt vnū duo ꝛ tres reddunt integre suū totū qꝛ faciūt sex.nec plus nec minꝰ. Et idō dr̄ numerus perfectꝰ: vt dicit Ysid.iij. ethimologiarum.ca.vi.et vocatur pars aliquota q̄ aliquotiens sūpta reddit suuꝫ totū. ¶ Astronomia dicit ꝙ in vno celo p essentiā est ortꝰ occasus et motus stellarum: vt notat predictꝰ Ysidorus in.iiij. ethimologiarū ponēdo differentiā inter astronomiā et astrologiā. qm̄ pria dicit qđ dictū est.secunda ꝟo vltra illud dicit auguriationē in stellis. ꝛ idō quo ad h̄ est superstitiosa scia ¶ His addit̄ naturalis ꝓphetia.q̄ vna s̄m essentiā pōit tria rerū principia.s.materiā.formā et priuationē. ¶ Nec expers erit methaphisica a laudibus trinitatis diuine.cū ipa cōsideret ens in ꝙtū ens quod est vnuꝫ s̄m essentiā.sunt tamē i ea tres passiones distīcte.s.vnū verūꝫ bonum.vnū representās patrē qui est pria persona.sicut vnitas ē principium numeri. Ueritas q̄ est obiectū itellectꝰ representat filiū q̄ est veritas ꝛ ꝓductꝰ p modū diuini intellectꝰ Bonitas repn̄sentat sp̄msc̄m ctū.qꝛ bōitas ē obiectū volūtatis sp̄ūssanctꝰ ꝓducit̄ per modū volūtatis s̄m Aug. ¶ Quinto ꝛ vltimo accedat mūdus cū suis creaturis. ꝛ declarat trinitateꝫ eē ī creatore. Et ptꝫ p̄mo ꝙ mūdus ī se vnus p essentiā distīguit̄ ī supercelestia q̄ sunt angeli ꝛ in celestia q̄ sūt celi.ꝛ in subcelestia que sunt qͣttuor elemēta cum elemētatis. Scđo se offert natura angelica q̄ in se vna distinguit̄ ī tres iherarchias scꝫ superiorē mediā ꝛ inferiorē secundū Dyonisiū de angelica iherarchia. Tertio se offert supiorꝫ iherarchia in qua deꝰ vnus ē ī thronis vt maiestas in Cherubī vt veritas ī Seraphī vt charitas Quarto se offert q̄libꝫ āgelus ꝛ q̄libet rōnalis aīa. qui cū sit vnus.et aīa vna ī sua essentia est tn̄ ī eis eternitas potētiarū scꝫ memoria.itellectꝰ ꝛ volūtas. ꝛ hec ī creaturis vocat̄ ymago dei qꝛ nihil est similiꝰ in creaturis trinitati diuine ꝓ eo ꝙ sicut tres ꝑsone sūt vna essentia sic tres p̄dicte potētie sunt vna aīa essentia l'r ꝛ nō tres aīe. Et sicut tres persone habēt ordinē īter se nō tēporis sꝫ originis vel naturalis itelligentie vt sicut pater dr̄ p̄ma persona. filiꝰ scđa. ꝛ sp̄ūssāctꝰ.iij. sic ī aīa memoria dr̄ p̄ia potētia q̄ est fons ꝛ thalamꝰ omniū intelligibiliū ab aīa.intellectus est scđa potētia. volūtas vero tertia. qꝛ secundū Augustinū nihil volitū nisi p̄cognitū. Item sicut diuine ꝑsone non distinguūtur ab essentia realiter. distinguunt̄ tn̄ īter se realiter p origines suas sine

relationes. sic τ potentie anime di stinguuntur inter se formaliter. sꝫ q̄ tenus subsunt actibus suis q̄ sunt memorari. intelligere. τ velle reali ter distinguuntur. Itē sicut deus est vbiq3 p̄sens in macrocosmo. i. ma iori mūdo. sic τ aīa rationalis in mi crocosmo. i. minori mūdo. Ipsa eni dr esse tota in toto. τ tota in quali bet parte. qꝛ aīa rationalis q̄ tota est in pede hois intelligit nō vt est in pede. Est ergo merito aīa ratio nalis imago dei. qꝛ expressius rep̄ sentat trinitatē diuinā q̄ quecūq3 alia creatura. Et hinc est q̄ cū de⁹ formauit hoīem. dixit. Faciam⁹ ho minē ad imaginē τ similitudinem nostrā. Sexto se offerūt spe re celestes. qꝛ quelibet spera sit in se vna. distinguit tn̄ in circulū pla netā τ virtutē. Sexto se offert sol. q̄ cū sit in se vnic⁹ in essentia. distī guit tn̄ in corpus. splēdorē τ calo rē que pducit. Septimo se offert ignis. q̄ similiter cū sit vn⁹ in natu ra. in eo tn̄ est tria cōsiderare. sicut dictū ē de sole. τ istō exēplū ponit Aug. de pcessiōe filij a p̄re. τ sp̄ūs sancti ab vtroq3. τ si ignis esset eter nus eternaliter calor pcederet ab eo. τ splēdor pcederet realr ab vtro q3 sicut ē ī diuinis. Octauo se offert aer q̄ vn⁹ ī natura trin⁹ ē. in corpe caliditate τ hūiditate. Nono se of fert aq̄ q̄ vna etiā ī natura trinita tē dicit ī corpe. hūiditate. τ frigidi tate. Decimo se offert terra q̄ in se vna trina: tn̄ est in corpe. siccitate τ frigiditate. Sic possꝫ exēplificari de oīb⁹ creaturis. ī qb⁹ τ si nō plene illa beā trinitas exprimit. relucꝫ tn̄ in eis vestigiū trinitatis. ¶ In cō firmatione oīm p̄dictoꝝ offerūtur due rōnes. Vna quā fecit Augu. in lib. lxxxviij. q. qꝛ aut deus voluit τ potuit se summe cōicare: aut potu it τ nō voluit: aut voluit τ nō potu it: aut nec voluit nec potuit: aut vo luit et potuit sꝫ nesciuit. Nō ē dicē dū q̄ potuit sꝫ non voluit: qꝛ tūc in uid⁹ esset. Cōstat aūt q̄ inuidia nō cadit ī deo pp̄ter impfectiōes. Vn̄ p̄io methaphisice dr̄ ɔtra symoni dem. Diuinū nō inuidet: nec est di cēduꝫ q̄ voluit τ nō potuit: qꝛ tūc impotēs eēt qđ falsuꝫ esset. Nec ē dicēdū q̄ nec voluit nec potuit: qꝛ tūc impotēs τ inuidus esset qđ pe ius est. Nec ē dicēdū q̄ potuit τ vo luit sꝫ nesciuit: qꝛ tūc de⁹ eēt igna rus qđ est absurdū. Relinquitur ergo q̄ de⁹ voluit potuit τ sciuit se sum me cōicare: τ cū ī ppetuis nō diffe rāt esse τ posse: vt p3. iij. phisicoꝝ Seq̄tur q̄ de⁹ ab eterno se summe cōicauit habendo dilectū. i. filiū. τ dilectionē siue cōdilectū. i. sp̄m san ctuꝫ. ¶ Secūda rō q̄ offertur est docto ris subtilis scoti in p̄io sniaꝝ dis. ij. in respōsione ad tertiā q̄stioneꝫ q̄ talis est. Vbicūq3 est inuenire pri cipia pductiua aliquoꝝ sine imp fectione: illa supposita in q̄bus in ueniunt possūt talia pducere q̄ꝛ habēt principia pductiua cum nō possunt īpediri. Sꝫ in diuino sup posito. s. ī patre ē inuenire pricipiuꝫ pductiuū noticie genite. s. mēoriaꝫ fecūdā q̄ est obiectū cū intellectu τ pricipiū pductiuū amoris spirati qđ est obiectū cum voluntate. ergo suppositum diuinū habēs ista duo

principia productiua perfectissime po
terit producere noticiam genitā &
amorē spiratū. talia aūt in diuinis
nō possunt esse nisi subsistētia cum
inherētia dicat imperfectionē. ergo
in diuinis sunt producta duo subsi-
stētia & vnū producens distinctū per-
sonaliter ab eis. ¶ Et si forte dicat
iudeus. sicut ponis tres personas in
deo: ita possent poni plures alie.
Rūdet sctūs Thomas in summa
cōtra gentiles li. iiij. c. xxvi. q̄ diui
ne persone multiplicari non possunt
q̄ exigit processio intellectus & volū
tatis in deo. nō est aūt possibile q̄
in deo sit nisi vna processio sm̄ intel
lectus. eo q̄ suū intelligere est vnū
& simplex & perfectus: q: intelligēdo
se intelligit oīa alia a se: & sic nō
pōt esse in deo nisi vna vbi processio
Similiter aūt oporteret processionē
amoris esse tantū vnā: q: etiā diui
num velle est tantū vnū et simplex
amādo enī se amat oia alia. non est
igit possibile q̄ sint in deo nisi due
persone procedētes. vna per modū in
tellectus vt verbū. s. filius & alia per
modū amoris vt spūssanctus. Est
etiam et vna persona nō procedens. s.
pat. Solū igit tres persone in trini
tate esse possunt. Itē si sm̄ processio
nem opz personas distingui modus
aut persone quantum ad processiones
nō pōt esse nisi triplex: vt. s. sit aut
oīno nō procedens quod patris est.
aut nō procedente procedens q̄ filij
est. aut a procedente procedēs quo spi
ritussancti est. Impossibile est igi
tur ponere plures q̄ tres personas.
Bñdicamus ergo patrem & filiuz
cū sancto spiritu: laudem⁹ & super
altemus eū in secula. Etiā hec pro
presenti sufficiāt de ista materia.

¶ Contendit iude⁹ probare q̄ xp̄ia
ni sunt ydolatre quia adorāt sacra
mentum altaris: & propter venera
tionem ymaginum.

Vicesimūquar-
tum & vltimū argumen
tum iudeorum est cōtra
adorationē xp̄i. & sacra
mēti altaris: ac etiā contra adora-
tionem ymaginū. Dicūt enīz iudei
q̄ xp̄iani sūt pessimi ydolatre ado
rantes xp̄m purū hoiem tanq̄ deū
& qd̄ peius est hostiā de frumento
ab eis formatā & coctā adorant si-
cut deuz qd̄ est derisibile. & postea
comedūt qd̄ est horribile. Adorant
etiaz ymagines opa manuū hoim
Illud aūt est cōtra legē dei Deut.
vi. Dominū deū adorabis. s. maie-
statem diuinā in eo solo pfitendo.
Itē Exod. xx. Non facies tibi scul
ptile. nec oēm similitudinē q̄ est in
celo desup & q̄ in terra deorsuz nec
eoꝝ q̄ sunt in aquis subtus terram
non adorabis ea nec coles. Item
deut. lib. & Leui. xxvi. Nō facietis
ydolū & sculptile. nec titulos erige
tis nec insignē lapidez ponetis in
terra vestra vt adoretis euz. Item
Deut. xxvij. Maledict⁹ qui facit
sculptile & pflatile. nō ergo dz ado
rari hō: nec panis nec aliq̄ ymago
siue creatura. ¶ Ad istud argumē
tum rñdet quo ad primū. s. de xp̄o
qd̄ fuit ostēsum plenissime in prio
libro & in solutiōibus argumētoꝝ
pdictorū hui⁹ tertij libri q̄ Jesus
nazaren⁹ est verus messias in lege

τ pphetis pmissus. Ostēsū ē etiā quō est verus de⁹ τ verus hō sicut patuit i solutiōe.xxi.argumēti. Et in pmo libro cōsideratione.iij.arti. primo i quadruplici examine. Et ꝯsequēter iesus nazaren⁹ est latrie adorād⁹: nec ex hoc ydolatrę sunt xpiani adorantes verū deū. ¶ Ad illud aūt qđ dicūt de adoratiōe eucharistie ꝙ ibi sit ydolatria. Dicēdum ꝙ nō est verū ꝭm Nicolaū de lyra in tractatu cōtra iudeū nequiter arguentē. Nō eñ adorat̄ panis ꝙ nō est ibi: sed ei⁹ substātia ꝯuersa est in substātiam corpis xpi vtute diuina ad ꝓlationē verbor̄ cōsecratiōis q̄ sunt ipsius xpi veri dei effectiue seu principalr. Ipsi⁹ aūt sacerdotis ꝓlatiue seu ministerialiter. Verbū aūt diuinū est tāte virtutis ꝙ p ipsū factū est celū τ terra de nihilo: vt patet Geñ.i.et ps. cxlviij.dixit et facta sunt. τ multo fortius pōt cōuertere vnā substantiam in aliā. Patet etiā p exēplū Exod.xxiiij.ca. vbi dr̄ ꝙ diuina virtute virga moysi cōuersa est in serpētē. Et Exo.vij.aque egypti cōuerse sunt in sanguinē. ¶ Et si dicas ꝙ ista nō sunt cōuersa virtute verbor̄ falsum est. Legim⁹ eñ numeri.xx.ꝙ deficiente aq̄ dixit dñs ad sacerdotes Moysen τ aarō. Loquimini ad petram: τ illa dabit vobis aquas. τ ad verbū eor̄ ꝭm ps. cōuertit petrā in stagna aquarū: τ rupē in fontes aquarū. Facili⁹ aūt videt̄ panē in corp⁹: τ vinū in sanguinem ꝙ petrā in aquā mutare. Qđ aūt posset cōuertere vnā substantiā in aliā manētibus accidentibus ꝓbat̄: qr de⁹ nō attingit substantiam mediātibus accidētibus sicut facit agēs naturale: sed eā attingit imediate. τ ideo pōt illā substantiā in aliā cōuertere manētib⁹ accidētib⁹ eadē vtute. Ad hoc aūt habet aliquo mō exēplū Geñ.xix. vbi dr̄ ꝙ vxor Loth respiciens retro versa fuit in statuā salis. Per hoc eñ ꝙ dr̄ statua videt̄ ꝙ remāserit figura substātie corpalis sub stātia in sal mutata. sic igit̄ diuina virtute cōuertit̄ panis substantia in corp⁹ xpi accidētibus remanētibus panis. Aia vo xpi realiter cōiūcta est suo corpori: τ filr deitas i persona filij: et sic sub speciebus panis τ corpus xpi ex vi cōuersionis vel trāsubstātiationis aia eius τ deitas ex cōcomitantia reali τ inseparabili. τ p ꝯsequēs ibi est tot⁹ xps verus hō τ verus deus latria adorādus. τ sic nō est ibi ydolatria nō eñ adorātur spēs panis visibilis tanꝙ deus. sed ipe xps inuisibilis existēs sub illis spēbus. ¶ Simile habet̄ quodāmodo Exod.iij. vbi dr̄ ꝙ xps apparuit moysi i flāma ignis i medio rubi. τ nō est dubium quin moyses adorauit deum qñ dñs dixerat moysi. Solue calciamētū de pedibus tuis τc. nec tñ adorauit ignē illū siue flāmā tanꝙ deū. sciebat eñ moyses hoc ipossibile esse: s; adorauit deū inuisibilē sub similitudine visibili apparētē Et idē dicendū est de aliis apparitiōibus diuinis factis sctis patribus: sicut.iij.Reg.xix.c. apparuit helye sub sibilo aure tenuis. ¶ Qđ aūt arguitur vltra ꝙ xpiani come-

dunt corp⁹ xpi ꝙ est horribile. Di- cendũ ꝙ verũ esset si acciperẽt in ꝓpria specie: ſ ipm accipere sub spẽbus panis nõ est horribile sed magis suaue ⁊ venerabile. Nõ enĩ ipse xps vel ei⁹ corp⁹ in ista come stione frãgitur vel atterit dẽtibus siue laceraṫ sicut ymaginanṫ iudei sed sole spẽs panis frãgunṫ ⁊ at- terũtur qbus cõsumpt⁹ desinit ibi esse corpus xpi: ſ remanet huius sacramẽti effect⁹ .q est aie refectio ꝑ augmentũ gratie. ⁊ sic pꝫ ꝙ co- mestio ista suauis est ⁊ venerãda ⁊ ꝓpter hoc saluator dicit Joh. vi. Ego sum panis viu⁹ q de celo de- scendi. si quis mãducauerit ex hoc pane viuet ineternũ. ¶ Hoc etiam fuit ꝑdictuꝫ. ps. lxxi. qui ſm docto res antiquos hebreorũ exponiṫ de xpo. In principio enĩ hui⁹ psalmi cũ dr. De⁹ iudiciũ tuũ regi da. Glo sa hebraica dicit. Iste est rex mes- sias. de quo dr Isa. xi. c. Egredieṫ virga de radice iesse ⁊c. Et in pro cessu huius psi dr de ipso. Erit fir- mamentũ in terra in summis mon tium: vbi lrã hebraica habet erit placẽta tritici in terra ĩ capite mõ tium. et trãslatio Hieronimi iuxta hebraicuꝫ. Erit memorabile triti- cum in terra ĩ capite montiũ. Trã- slatio chaldaica habꝫ. Erit oblatio frumẽti in terra. ex istis tribus vꝫ ꝙ littera nostra fuerit corrupta ꝑ scriptores ponẽtes firmamentũ ꝓ frumentũ ex silitudine dictionum Patet igiṫ ex dictis ꝙ de rege mes sia dictũ fuit in hoc psalmo. ꝙ fu- tur⁹ erat frumentũ in terra in sum mis montiũ vel oblatio frumẽti in terra in capite montiũ qd impletũ est in sacramẽto eucharistie ĩ quo xps sub specieb⁹ panis tritici con tinetur: ⁊ sup capita sacerdotũ vt adoretur a ppl'o eleuaṫ. Qui sacer dotes ꝓpter altitudinẽ status mõ tes appellãtur. ꝓpter qd saluator Joh. xij. grano frumẽti se cõparat ⁊ dicit nisi granũ frumẽti cadẽs in terra mortuũ fuerit ⁊c. ¶ De boni tate aũt sacramẽti eucharistie dicit rabi moysen hadarsam exponens sup Gen. illud Osee. xi. ⁊ declina- ui ad eum vt vesceret. Littera he- braica talis est. iclinabo ad eũ escã qd exponẽs iste doctor et loqns in ꝑsona dei sicut ⁊ Osee ꝓpheta. ra bi ille dicit in fine. inclinabo ad eũ id est ad ppl'm israel. escã bonaꝫ ⁊ suauẽ cui nõ est alia similis: d qua dr ps. lxxi. Erit placẽta frumenti in terra in capite ⁊c. De ista mate- ria vide qdam pulchra super argu mẽto. xliij. ¶ Patet igiṫ ex supra- dictis ꝙ adorare eucharistiã nõ est derisibile: sed sanctũ ⁊ venerabile nec eã sumere est horribile. sed de- notũ et delectabile bene dispositis ad hanc escam. propter qd apl's. i. Cor. xi. ꝓbet aũt seipm homo ⁊ sic de pane illo edat: ⁊ de calice bibat ⁊c. Et hoc fuit figuratum in mãna populo isrl' dato Exod. xvi. de quo Sap. xvi. Panẽ paratũ de celo ꝑ- stitisti eis sine labore omẽ delecta- mentũ in se habentẽ ⁊ ois saporis suauitatẽ. De ista materia ampli⁹ dicetur cũ dei adiutorio infra cum mouebitur bellũ iudeorꝫ ꝑ argumẽ ta ex natura assumpta. ¶ Ad illud aũt qd arguũt iudei de sculptilib⁹

et ymaginibus. Rndet et primo de claro qd est adoratio. Scdo quot modis sumitur. et tandem quali veneratione sanctorum ymagines veneranda sunt ex quibus patebit solutio ad allegata p iudeos. De primo dicitur q adoratio nihil aliud est q quedam veneratio seu reverentia alicui exhibita rone dignitatis superioris et excellentis. Pro scdo iuxta doctorum sacre theologie traditionem nos habemus adorationem seu venerationem q latria dr. et habem9 q dulia noiatur. et habemus q yperdulia nominatur. Latria enim dicitur cultus soli deo trino et uno debit9. hoc etia experimur in omni republica observari: q summi rectores aliquo signo singularis pceteris honorantur q si alicui alteri deferret foret crimen lese maiestatis. Et ideo in sacro codice statuitur pena mortis his q divinum honorem aliis exhibent vt pz Exod. xxij. nec istum honorem sive adorationem ipsi deo exhibemus ppter ipsum: q ipse est gloria et honore plenissimus cui nihil a creatura addici pot sed ppter nos: qm p hoc q deum reveremur et adoram9 mens nostra ei subiicitur et in hoc eius pfectio consistit. Res enim qlibet perficitur ppter hoc q suo superiori subditur. sicut corpus p hoc q ab aia vivificatur: et aer p hoc q a sole illuminatur. Dulia vero dicitur cultus vel reverentia debita ronali creature superiorem ordinem tenenti sicuti sunt plati dni vel magistri. yperdulia est cultus sive honor dignior dulia debitus carni xpi assumpte a verbo divino. teste glosa sup illud psalmi. Adorate scabellum pedum ei9

¶ Circa vo ymaginum venerationem dicitur q xpi ymago et crux et alie sanctorum ymagines dupliciter possunt considerari. Uno modo vt sunt ymagines dei aut virginis marie seu sanctorum dei vel virginem mariam: aut aliquem sanctorum representantes. Secundario vt sunt quedam res puta aurum et argentum lignum sive lapis. et illo secundo modo considerando nulla veneratio eis exhiberi debet immo crimen ydolatrie incurreret qui vt sunt solum res quedam ipsas veneraretur. Alio modo possunt considerari: vt representant iesum xpm aut virginem mariam seu sanctos paradisi: et sic vtique venerari debent etia eadem veneratione qua ymaginatum veneratur. et ita crux xpi et ei9 ymago venerari debet adoratione latrie. ymago autem virginis marie. aliorumque sanctorum venerari debent veneratione dulie: quia totus honor refertur ad pthotypum id est ad exemplar seu ymaginatum et hec est opinio Thome in. iij. sententiarum distin. ix. ¶ Sed contra eam obiicit magister Robert9 holgot sup libro sapientie lectione. clviij. primo: q latria est honor soli deo debitus: sed nulla ymago est deus ergo nulli ymagini debetur talis honor: immo contradictionem includit. vel inducit dicere q latria sit honor soli deo debitus et tamen q debeatur ymagini xpi. preterea si idem honor debeatur ymagini xpi et christo idem honor debetur lapidi et xpo. et per consequens debetur idem honor deo et creature quod non e dicen-

dunt corp⁹ xpi ꝙ est horribile. Di-cendũ ꝙ verũ esset si acciperet in ppria specie: sꝫ ipm accipere sub spẽbus panis nõ est horribile sed magis suaue ⁊ venerabile. Nõ eñi ipse xps vel ei⁹ corp⁹ in ista come-stione frãgitur vel atterit dẽtibus siue laceraꝛ sicut ymaginanꝛ iudei sed sole spẽs panis frãgunꝛ ⁊ at-terũtur qbus cõsumpt⁹ desinit ibi esse corpus xpi: sꝫ remanet huius sacramẽti effect⁹. q est aïe refectio p augmentũ gratie. ⁊ sic pꝫ ꝙ co-mestio ista suauis est ⁊ venerãda ⁊ ppter hoc saluator dicit Joh. vi. Ego sum panis viu⁹ q de celo de-scendi. si quis mãducauerit ex hoc pane viuet ineternũ. ❡ Hoc etiam fuit pdictuꝫ. ps. lxxi. qui ꝼm docto-res antiquos hebreorũ exponiꝛ de xpo. In principio eñi hui⁹ psalmi cũ dr. De⁹ iudiciũ tuũ regi da. Glo-sa hebraica dicit. Iste est rex mes-sias. de quo dr Isa. xi. c. Egredieꝛ virga de radice iesse ⁊c. Et in pro-cessu huius ps dr de ipso. Erit fir-mamentũ in terra in summis mon-tium: vbi lrã hebraica habet erit placẽta tritici in terra i capite mõ-tium. et trãslatio Hieronimi iuxta hebraicuꝫ. Erit memorabile triti-cum in terra i capite montiũ. Trã-slatio chaldaica habꝫ. Erit oblatio frumẽti in terra. ex istis tribus vꝫ ꝙ littera nostra fuerit corrupta p scriptores ponẽtes firmamentũ p frumentũ ex silitudine dictionum Patet igiꝛ ex dictis ꝙ de rege mes-sia dictũ fuit in hoc psalmo. ꝙ fu-tur⁹ erat frumentũ in terra in sum-mis montiũ vel oblatio frumẽti in terra in capite montiũ qd impletũ est in sacramẽto eucharistie i quo xps sub speciebꝰ panis tritici con-tinetur: ⁊ sup capita sacerdotũ vt adoretur a pplo eleuaꝛ. Qui sacer-dotes ppter altitudinẽ status mõ-tes appellãtur. ppter qd saluator Joh. xii. grano frumẽti se cõparat ⁊ dicit nisi granũ frumẽti cadẽs in terra mortuũ fuerit ⁊c. ❡ De boni-tate aũt sacramẽti eucharistie dicit rabi moysen hadarsam exponens sup Gen. illud Osee. xi. ⁊ declina-ui ad eum vt vesceretꝛ. Littera he-braica talis est. iclinabo ad eũ escã qd exponẽs iste doctor et loqns in psona dei sicut ⁊ Osee ppheta. ra-bi ille dicit in fine. inclinabo ad eũ id est ad pplm israel. escã bonaꝫ ⁊ suauẽ cui nõ est alia similis: d qua dr ps. lxxi. Erit placẽta frumenti in terra in capite ⁊c. De ista mate-ria vide qdam pulchra super argu-mẽto. xliiij. ❡ Patet igiꝛ ex supra-dictis ꝙ adorare eucharistiã nõ est derisibile: sed sanctũ ⁊ venerabile nec eã sumere est horribile. sed de-notũ et delectabile bene dispositis ad hanc escam. propter qd apls. I. Cor. xi. pbet aũt seipm homo ⁊ sic de pane illo edat: ⁊ de calice bibat ⁊c. Et hoc fuit figuratum in mãna populo isrl dato Exod. xvi. de quo Sap. xvi. Panẽ paratũ de celo p-stitisti eis sine labore oñe delecta-mentũ in se habentẽ ⁊ oïs saporis suauitatẽ. De ista materia ampli⁹ dicetur cũ dei adiutorio infra cum mouebitur bellũ iudeoꝝ p argumẽ-ta ex natura assumpta. ❡ Ad illud aũt qd arguũt iudei de sculptilib⁹

⁊ ymaginibus. Rñdet ⁊ primo de claro qd est adoratio. Scdo quot modis sumit. ⁊ tãdem quali veneratione sanctoꝝ ymagines venerãde sunt ex qbus patebit solutio ad allegata p iudeos. De primo dicit q adoratio nihil aliud est ꝙ qdam veneratio seu reuerentia alicui exhibita rõne dignitatis supioris et excellẽtis. Pro scdo iuxta doctorũ sacre theologie traditionẽ nos habemus adorationẽ seu venerationem q latria dr. et habem⁹ q dulia nõiatur. ⁊ habemus q yperdulia nominatur. Latria eniꝫ dicit cultus soli deo trino ⁊ vno debit⁹. hoc etiã experimur in oĩ republica obseruari: ꝙ summ⁹ rector aliquo signo singularis pceteris honorat ꝙ si alicui alteri deferret foret crimẽ lese maiestatis. Et ideo in sacro codice statuitur pena mortis his q diuinum honorẽ aliis exhibet vt pꝫ Exod. xxij. nec istũ honorẽ siue adorationẽ ipsi deo exhibemus ꝓpter ipsum: qꝛ ipse est gl'ia ⁊ honore precellentissimus cui nihil a creatura addici põt sed ꝓpter nos: qm p hoc ꝙ deũ reueremur ⁊ adoram⁹ mens nostra ei subijcitur ⁊ in hoc eius pfectio cõsistit. Res em̃ qlibet perficit ꝓpter hoc ꝙ suo supiori subditur. sicut corpus p hoc ꝙ ab aia viuificatur: ⁊ aer p hoc ꝙ a sole illuminatur. Dulia vo dicit cultus vel reuerẽtia debita rõnali creature supiorem ordinem tenẽti sicuti sunt plati dñi vel magistri. yperdulia est cultus siue honor dignior dulia debitus carni xpi assumpte a verbo diuino. teste glosa sup illd psalmi. Adorate scabellũ pedũ ei⁹ ¶ Circa vo ymaginũ venerationẽ dicitur ꝙ xpi ymago ⁊ crux et alie sanctoꝝ ymagines dupl'r possunt cõsiderari. Uno modo vt sunt ymagines dei aut vginis marie seu sanctorum deũ vel virginẽ mariã: aut aliqueꝫ sanctoꝝ repñsentantes. Secũdario vt sunt qdam res puta aurum ⁊ argentum lignũ siue lapis. ⁊ illo secundo modo considerando nulla veneratio eis exhiberi debet immo crimẽ ydolatrie incurreret qui vt sunt solũ res qdam ipsas veneraretur. Alio modo possunt considerari: vt repñsentant iesum xpm aut virginẽ mariã seu sanctos paradisi: et sic vtiqꝫ venerari debent etiã eadẽ veneratione qua ymaginatum venerat. ⁊ ita crux xpi ⁊ ei⁹ ymago venerari debet adoratione latrie. ymago autem virginis marie. aliorumqꝫ sanctorum venerari debent veneratione dulie: quia totus honor refertur ad ꝓthotypum id est ad exemplar seu ymaginatũ ⁊ hec est opinio Thome in. iij. sententiarũ distin. ix. ¶ Sed cõtra eã obijcit magister Robert⁹ holgot sup libro sapientie lectione. clviij. primo: qꝛ latria est honor soli deo debitus: sed nulla ymago est deus ergo nulli ymagini debetur talis honor: immo cõtradictiõem includit. vel inducit dicere ꝙ latria sit honor soli deo debitus et tamen ꝙ debeatur ymagini xpi. preterea si idem honor debeat ymagini xpi ⁊ christo idẽ honor debetur lapidi ⁊ xpo. ⁊ per cõsequens debetur ideꝫ honor deo ⁊ creature qd nõ ẽ dicẽ-

dū. Preterea q̇ honorat aliquid ho
nore latrie ꝯfitet̄ illud esse deū. er-
go si aliq̇s possit licite imaginē ho
norare cultu latrie pōt licite ꝑsta
ri ꝛ cōfiteri aliud a deo eē deū. Jō
aliter pōt dici ꝙ nulla adoratio de
bet̄ imagini: nec licet imaginē ado
rare. Uera eñi adoratio est in spū ꝛ
deuotiōe ꝛ amore summo. ꝛ istum
nullo mō debem⁹ in aliquā creatu-
rā dirigere: q2 tñ ꝑpter imaginem
xp̄i excitamur ad adorandū xp̄m. ꝛ
corā imagine adorationē nostrā fa
cimus. Dicit̄ large loquēdo ꝙ ima
ginē adoramus. Uñ dicit predict⁹
doctor videt̄ mihi dicendu3: ꝙ nec
adoro imaginē xp̄i: q2 lignū. nec q2
imago. s3 adoro xp̄m corā imagine
xp̄i: q2 est imago xp̄i. ꝛ excitat me
ad adorādū xp̄m. ꝛ sic exponit Jo-
hānes damascen⁹ libro. iiij.. c. iiij.
vbi videt̄ dicere ꝙ sctōꝝ imagines
adorari. hoc intelligo sic. ꝙ ꝑpter
imaginis rep̄sentationē: lic3 mihi
coram imagine sanctum cuius est
adorare. ꝛ eo mō intelligo Thomā
ꝛ basiliū ꝛ totū ecclesie ritū. hec il-
le. ¶ Licet hoc rationabiliter vi-
deatur dictū. ꝛ posset satis sustine-
ri ac ꝑ hoc iudeis satisfacere. quia
tñ loquēdū est vt plures. sapiendū
vero vt pauci: ꝛ cōis opinio tenet
oppositū. ideo eā sequēdo ad ea q̄
iudei dicūt restat respōdere. Cū er
go dicūt iudei ꝙ sacra scriptura ve
tat facere sculptile ꝛ illud venera-
ri. Dicit̄ ꝙ ante ꝙ deus esset huma
natus facere imaginē dei erat im-
pietatis cū s̄m diuinā naturā sit in
figurabilis. inuisibilis. ꝛ insensibi-
lis. s3 per carnis nostre assumptio
nē factus est visibilis. sensibilis. et
palpabilis. et ita figura nō est im-
pietatis: sed pietatis. ꝛ hoc ꝑpter
doctrinā ꝛ instructionē nostram ac
passionis xp̄i recordationē: immo
ipse deus factus homo. s. xp̄s iesus
eas primo tradidit. Nā ipse primo
pinxit imaginē suā traditq3 picto-
ri nō potenti eā pingere. misso ab
abagoro rege vt dicto regi traderet
vt p3 in ecclesiastica hystoria ꝛ no
tat Damascenus in sentētijs libro
iiij. c. viij. cū eñi pictor nō posset in
faciē xp̄i aciē visus sui defigere ꝑ
pter claritatis chorusscationē3 xp̄s
deuotionē regis attendēs vestimē
tum pictoris faciei applicuit. ꝛ sic
sup̄psius imaginē ei misit. Jte3 in
die passionis ipse pinxit vultū suū
tradiditq3 veronice. ꝛ nunc imago
illa habetur rome in magna reue-
rentia ꝛ veneratione. Jtē post san
cti apostoli pinxerūt imaginē xp̄i:
ꝛ matris sue. vt lucas apostolus et
euāgelista. Habentur imagines ro
me teste damasceno vbi supra. Jō
ergo ꝓhibite sunt imagines in le-
ge veteri. q2 tunc deus non erat fi-
gurabilis. ergo cessante causa ces-
sare debet effectus. Ex quo de⁹ est
figurabilis pōt imago ei⁹ fieri ad
venerandū vt dictū est. Sic eñi iu
bet ꝓpheta adorare non solū deū.
sed ꝛ scabellū pedū eius: q2 sctm̄
est. ps. lxxviij. Unde q2 nō omnes
noscunt litteras: nec lectioni vacāt
Jdeo sancti patres ad velociorem
memoriā habendā de triumphis
sanctorū. vt sic alliciātur ad bonu3
imagines inuenerunt. ¶ Sic ergo
triplex fuit causa institutionū ima

ginum in ecclesia. Primo ad instru ctionē laicorū: quib⁹ imagines ad hiberēter loco librorum. Scdo ad incarnationis mysteriū et vt sanctorum exempla nobis et frequentius et recentius infigerētur. Tertio ad excitandū deuotionis affectū qui magis ex visis q̄ ex auditis causatur. Et q̄uis nulla sit scripturarum de adorandis imaginib⁹ traditio. Tn̄ apostoli familiari consilio spūssancti nōnulla tradiderunt ecclesie obseruāda q̄ non relinquerūt in scripturis, sed in ecclesie obseruatiōe per successionē fideliū sunt ordinata. Unde ipsemet ap'ls ad Thessalonicē ij. vi. ait. state et tenete traditiones quas didicistis siue per sermonē. s. ab ore prolatū. siue per epistolam. s. scriptam et trāsmissam. inter quas traditiones est imaginū veneratio. ¶ Quod autem placeat deo imaginū veneratio eo modo quo dictum est. et displiceat oppositū siue earū ablatio. ptz ex pena philippi et multorū aliorum. Unde legimus in chronicis imperatorū et summorum pontificū q̄ philippo heretico anno dn̄i septingentesimo tricesimo regnante. iussit imagines auferri. Anastasius eum de regno expulit et lumine oculorum priuauit. Ita et Leo terti⁹ a beato Gregorio tertio acriter correptus est et excōicatus et totam a dn̄io illius subtraxit italiam. Relicto filio suo Constantino quinto. patre in destruēdis imaginibus peiore. qui etiā in nullo auxiliabatur ecclesiā. ppterea imperium romanum a grecis ad frācos extitit trāslatum. Ratio ponitur extra de electione. c. cū venerabilē. Francorum enī fauorē et beneficia iam romana ecclesia per pipinū in multis necessitatibus experta fuit. Iste pipinus rex francorū fecit magnū synodū congregari vbi fuit magna altercatio circa venerationē imaginū. et fuit diffinitū xp̄i ac sanctorum imagines esse venerandas. licet heretici contrariū suaderent. quia eis species ydolatrie videbatur: sz nō verū vt dictum est: quia imago fert intellectū humanū in ipsum imaginatum. Unde eas licite adoramus et debita veneratione colimus. nec est eadē ratio de imaginibus et sculpturis ydolorum. quia ibi malign⁹ spūs iungebatur qui in eisdem dabat responsa cui nulla debetur reuerentia. sed non sic de sanctis imaginibus. ¶ Satis igif claret quō nō repugnat sacre scripture imaginum veneratio eō modo quo dictū est. videlicet ppter imaginatū. Et quātū deo displiceat earū ablatio ex penis nō solū spūalibus: sz etiā corporalibus et tēporalibus diuina ordināte iusticia inflictis. et ex assertione venerationis earūdē facta p vicariū iesu xp̄i cum sacra synodo vbi error interuenire nō pōt cū talis sancta congregatio dirigatur a spū sancto. ¶ Sed restat vnum dubium de imaginibus astronomicis que fiūt certis tēporibus planetis existentibus in quibusdā locis celi determinatis. Utrū liceat tales imagines facere et talibus factis vti sicut temporibus suis. vt dicit Robertus holgot super librum sapientie. lectione. lx. quidam in lon-

donis dicebatur curare a quartana per imaginē leonis aureā ſm certas constellationes factaȝ. Hic est difficile dicere quid est verū ꝓpter mirabiles operationes corporū. qꝛ hoc est certū ꝙ nihil est homini illi citū. qḋ per naturā cōpleri potest. dicit tñ Tho. secūda ſcḋe. q. lxxxvi. et allegat August. x. de ciuitate dei ꝙ opinio fuit falsa de imaginibus talibus construēdis. verū est tamē ꝙ res naturales formas suas cōsequūtur ex corporibus celestib⁹. sed imagines artificiales nullā virtutem consequi possunt ab arte. nisi ratione materie: ꝙuis ſm August. aliquādo operatione demonū aliquid efficiūt singularibus carceribus illis impressis. q̄ naturaliter ad nihil valēt: ꝛ tacita pacta cū demonibus suffragant. quib⁹ ab nigromāticarū imaginib⁹ differūt. q̄ expressa cū demonib⁹ peragūt pacta. Hec autē. xxiiij. argumenta iudeorū sumpta ex lege sufficiāt pro primo bello q̄ vt visum est nullius vigoris sunt cōtra nostrū fidei fortalicīū: immo integrū ꝛ incorruptū manet ab ictibus eoꝝ. qꝛ est turris fortitudinis a facie inimici.

De bello iudeoruȝ p argumenta sumpta ex lege euāgelica.

Quinta cōsideratio est de iudeoruȝ bello sumpta per argumēta ex lege euangelica. Uidētes eniȝ iudei ꝙ sua argumēta ex lege sumpta nulli⁹ sunt firmitatis ad expugnādū nostrū fidei fortalicīū. quin immo per illa eius veritas clarior et fortior est ostensa tēptare volūt si possunt. ꝛ ex dictis euāgelicis se iuuare. ꝛ ex quibusdā aliīs a xpianis cōcessis: vt fidei nostre fortaliciū diruatur sicut deducit Nicola⁹ de lyra in tractatu cōtra iudeū neq̄ ter arguentē. ex quo tractatu plura hic inserunt paucis exceptis q̄ suis locis explicabuntur ꝛ faciunt totidem argumenta sicut ex lege. scilicet. xxiiij.

Contendit iudeus probare ꝙ iesus non est verus messias. quia in eius genealogia sunt mulieres peccatrices.

Primū argumētū iudeoꝝ quo nitant ꝓbare iesum naȝarenū nō esse veruȝ messiā. sumit ex primo caplo Mathei sic. Ille nō est verus messias in cui⁹ genealogia ponunt mulieres peccatrices. sed in genealogia iesu naȝareni ponūtur mulieres peccatrices. ergo ipse nō est messias. Maior ē manifesta qꝛ messias dȝ esse sanctus ꝛ bonus ꝛ sic nō dȝ in sua genealogia peccatrices admittere. Minor ptȝ. quia Matth. i. vbi est principiū noui testamēti nominant quattuor. s. Thamar: Raab: Ruth: ꝛ Bersabee q̄ sunt in scriptura reprobate. Prīa nāq3. s. thamar sub habitu ꝛ simulatione meretricis supposuit se tādē socero suo. ꝛ sic cōcepit de ipo phares ꝛ ȝaram. Gen. xxxviij. Scḋa ṽo scȝ raab meretrix cognominaṫ Josue. ij. fuit eni genere chananea. et

sic videt fuisse mulier luxuriosa vi
lis et ydolatra. Tertia .s. Ruth. fuit
de pplo Moab qui colebat ydola.
Quarta. s. Bersabee fuit adultera.
vt pz. ij. Reg. xi. Ex quo sequit q
nō fuit vere xps. ¶ Pro solutione
hui⁹ maliciosi argumēti hebraici.
tria sunt vidēda. Primū est q non
valet illud qḋ obijcit. Scḋm q in
arguēdo falsum supponit. Tertiu3
quare noia dictarū mulierū in ge-
nealogia xpi exprimunt cū hoc pri
cipaliter videat qrere argumentū.
¶ Circa primū ostendit primo. vt
clauus retūdat clauo q similis rō
vel fortior pōt fieri cōtra messiā a
iudeis expectatū. vñ Hiere. xxiij.
Dicit de ipso. Ecce dies veniūt di
cit dñs. et suscitabo Dauid germen
iustū. qḋ oēs hebrei exponūt ḋ xpo
Uñ et trāslatio chaldaica q est he-
braice littere in plurib⁹ locis expo
sitiua h3 hic. suscitabo dauid messi
am iustū. oēs em̄ iudei cōfitent de
dauid messiā descensurū. pp̄ter qḋ
Matth. xxij. querente saluatore a
phariseis cui⁹ filius est. dixerūt da
uid. Dauid aūt legit multipliciter
et grauiter peccasse. Primo in morte
sacerdotis nobe. i. Reg. xxij. c. qz p
omissionē cautele debite fuit occa
sio mortis ipsoz petēdo panes et gla
diū ab achimelech presente doech
idumeo pp̄ter qḋ filio achimelech
fugiēti ad dauid dixit. Ego sum re⁹
oim aiarū domus patris tui et nu-
mer⁹ occisoz sacerdotū fuit. lxxxv.
viroz. et cū hoc ciuitas eoz fuit suc
cēsa et mulieres et paruuli trucida-
ti. Itē peccauit scḋo pctō adulte-
rij. et etiā rapt⁹ vt videt in vxore
Urie: ḋ qua dr. ij. Regū. xi. c. missis
itaqz dauid nūcijs tulit eā p poten
tiā. s. regalē. Item peccauit tertio
pctō homicidij pditorie commissi.
Nā vriā fidelissimū sibi militē oc-
cidit gladio filioz amon. vt ibide3
dr. Et qz postea factū fuit diuulga
tū surrexit inde scādalū magnū. p-
pter qḋ dicebat in pplo vulgarit
de ipō dauid quō poterat eē saluꝰ
ei q rapuit ouē et occidit pastore3.
Itē quarto peccauit grauiter non
solū omittēdo punitionē debitā. s3
etiā increpationē filij sui amon de
oppressione violēta sororis sue tha
mar. ij. Reg. xiij. dr enī ibi. Cū aūt
audisset dauid verba hec ɔtristat⁹
est valde et noluit ɔtristare spm̄ fi-
lij sui amon. qz diligebat eū. Item
quinto peccauit grauiter misibo-
seth filiū Ionate cui⁹ seruū accu-
santē dñs suū crimine lese maiesta
tis et falso. vt habet. ij. Reg. xvi. c.
post agnitā innocentiā misiboseth
et nequiciā sibe serui sui illū seruū
quē de iusticia tenebat decapitare
nō solū nō puniuit. sed etiā ɔtra iu
sticiā medietatē hereditatis misi-
boseth ei dedit. vt habet. ij. Regū
xix. c. In hoc etiā fregit iuramen-
tum federis initi inter dauid et Io
natā patrē misiboseth. vt habet. i.
Reg. xx. c. dicens. Que iurauimus
ambo in nomine dñi inter me et te
et semen meum et semen tuu3 vsqz
in sempiternum. Et subintelligit
firmiter seruabātur. et pp̄ter graui
tatem huius peccati dicunt docto-
res hebreoz. q regnū dauid postea
fuit diuisum. vnde super illud ver-
bum dauid. ij. Reg. xix. c. et tu siba

diuidite possessiones dixit glo. hebraica q tunc venit vox de celo dicens. Roboā et Hieroboā diuident regnū tuū. Item sexto peccauit dauid p superbiā in numeratione populi. ij. Reg. xxiiij. c. et in transgressiōe diuini mādati. qd habet Exo. xxx. vbi dr q in numeratiōe populi p quolibet capite debebat dari dimidius siclus argenti dño. quod tunc non fuit factū. et ppter grauitatē istius delicti mortui fuerūt de populo israel. lxx. milia virorū vt habetur ibidem. Hec autē scripta sunt in veteri testamento de peccato dauid et forsitā plura alia cōmisit que nō sunt scripta. Igit si propter peccata pdictarū mulierū in genealogia iesu nazareni positarū arguūt iudei q iesus nazarenus nō fuit messias in lege et pphetis promissus. eadē ratiōe vel fortiori pōt argui: q messias quē ipsi spectant descēsurū de dauid qui tot et tantis criminibus fuit irretitus nō sit verus messias eis pmissus. ¶ Itē ostēditur q argumētū eorū nō valet. Frequenter enī legunt hoies sancti ex parētibus neqssimis pcreati. et econuerso ex sanctis nequissimi filij sicut achaz nequissimus genuit ezechiā sanctissimū: qui etiā cōtriuit serpentē eneū quē fecerat moyses iiij. Reg. xviij. c. et ezechias sanctus genuit manassem pessimū. quia posuit ydola i tēplo dñi. et effudit sanguinē innocentiū multū nimis donec īpleret hierusalem vsq ad os. iiij. Reg. xxi. c. Similiter amō pessimus genuit Iosiā sanctissimū q genuit tres filios pessimos. q ppter pctā sua traditi sunt in manu infideliū vnus in manu regis egypti: et alij duo in manu regis babylonis. vt habet. iiij. Reg. xxiij. et. xxiiij. c. Et hoc pz q nō hz argumentū cōtra veritatē xpi eo q in eius genealogia ponunt pctōres et peccatrices cū iustis. ¶ Cōsequēter pcedēdo ad scdm ostendo q in suo processu accipit falsum. Et primo qtum ad hoc q dicit qttuor mulieres in genealogia xpi numeratas fuisse viles ydolatras et reprobatas. nō tñ intēdo eas totaliter excusare a peccato: sed a tanto vba sunt Nycolai de lyra vbi supra. prima fuit Thamar. circa cuius excusationē aliqualem cōsiderandū q ipsi abrahe facta fuit expsse pmissio d xpo Gen. xxij. In semine tuo bñdicētur oēs gētes terre et q istud semē descenderet p Isaac ysmabele qtum ad hoc reprobato dicēte sibi dño. In Isaac vocabit tibi semē. Item q descēderet de Isaac xps p Iacob Esau qtū ad hoc reprobato dicente dño Malachie. i. Iacob dilexi Esau aūt odio habui. tota ergo generatio Iacob fuit electa propter qd. xij. eius filij fuerūt vocati patriarche populi. veruntamen de iuda descēsurus erat xps fm carnē propter qd mulieres desiderabāt hre plem de iuda et filijs eius: q nesciebatur quō de illa tribu descēderet xps quousq determinatū fuit negociū ad pgeniē dauid p pmissionē factā sibi de xpo. ps. cxxxi. Iurauit dñs dauid vitatem et nō frustrabit eū: de fructu vētris tui ponā sup sedē tuā. Ista rōne Thamar

fuit vxor priogeniti iude. τ ēt secū di filij τ ābo mortui sunt sine ꝓle. et iō dixit sibi iudas. Esto vidua i domo patris tui donec crescat Se la filius meus. et cū adultus fuiss; non dedit eu; ipsi Thamar timēs ne moreretur sicut duo ꝑcedentes. Uidens igit̃ Thamar. ꝙ iiuriabat̃ sibi et ex desiderio ꝓlis habēde de iuda vel de eius filio ratiōe ꝑdicta simulās se meretricē concepit de Juda phares et zara; et sic ex desi derio bōi mota fuit ad illicitū ppe trandū sicut obstetrices egyptiorꝝ ex pietate ad filiorꝝ hebreorꝝ salutē mote fuerunt ad dicēdū mēdaciu; pharaoni Exo.i.c. Et iudith simi liter ex desiderio liberādi populū suū israel mota fuit ad ornandū se curiose vt sic cōcupiscentiā holo fernis ad cōcupiscentiā sui excita ret quod erat simpliciter malū: et i illis et ꝯsimilibꝰ dicta vel facta ma la excusant̃ a tāto vel a toto. ¶ Qd autē dicunt iudei ꝙ Raab fuit me retrix publica et vilis ꝑsona falsū ē. Nā vbi dicitur de ipsa Josue.ij. c. Ingressi sunt domū mulieris me retricis noīe Raab: hebrei dicunt Ingressi sūt domū mulieris hospi tatricis noīe Raab ꝓpter quod ex ploratores hebreorꝝ illuc dclinaue runt ad manēdu; de nocte. Nō eni; est aliquo mō verisimile ꝙ salomō ꝑiceps tribꝰ iude accepisset eā in vxorē si fuisset tā vilis ꝑsona. ꝙ au tē arguunt ipa; fuisse ydolatrā eo ꝙ erat gētilis et chananea nō ē ef ficax argumentū. qꝛ multi gētiles fuerunt vniꝰ veri dei cultores sicut ꝑ; de Job et amicis suis et dato ꝙ coluerit ydola i iuuentute sua si cut fuerat a parentibus edocta ac ꝑ hoc in parte excusanda. tñ i fide vnius veri dei saluauit exploratores hebreorꝝ vt pat; ibidem: et ad hebreos.xi. et cum tota cognatiōe sua ad iudaismum fuit conuersa. ¶ Quod autem de Ruth. moabitide dicunt eam fuisse ydolatrā pōt ad hoc dici sicut dictu; ē de Raab Quod autē postea coluerit vnū ve rum deum ꝑ; Ruth.i.c. vbi dixit noemi deus tuꝰ deꝰ meꝰ et cetera ¶ Quod aute; vltio dicūt de Ber sabee ꝙ fuit adultera. dicēdum ꝙ ex scriptura non habet̃ expresse ꝙ h̃ cōmiserit voluntarie: s; magis ꝑ potentiā regis violēta vt dictu; ē supra. Et dato ꝙ i adulteriu; ꝯsen serit tñ iudei non ꝑnt dicere quin deuota fuerit et honesta. Nā ꝓuer biorꝝ.xxx.c. super illud q̃d dilecte mi. quid dilecte vteri mei et cetera dicūt doctores hebrei ꝙ ad litterā hec sunt verba matris Salomōis ipsu; arguentis eo ꝙ prima nocte qꝛ iacuit cum filia Pharaonis ita carnalr̃ et insolēter se habuit cum ea ꝙ i mane tātū dormiuit ꝙ trāsi bat hora offerendi iuge sacrificiu; matutinū. τ claues tēpli erant sub ceruicali Salomonis. Et iō mr̃ eiꝰ intrauit cubiculū eius et excitauit eū dicens. q̃d dilecte mi. quid dile cte vteri mei. q̃d dilecte votorꝝ meo rū. quasi dicat. cōsidera q̃d fecisti. sperabā ꝙ tu zelares ꝓ cultu diui no τ bene regeres regnū et tu defe cisti. τ cōsequenter monuit eum de carnalitate vitāda. τ de iusticia aūt conseruāda dicēs. Ne dederis mu

uersibus substantiā tuā: nec obstat q̄ ille cui dirigitur istud verbū vocat' Samuel. Nā salomō hoc noīe vocatus fuit eo. q̄ nathā ꝓpheta vocauit eū amabilē dño. ij. Regū xij. qd̄ in hebreo significat cū quo de' in legitio. Est aūt deus cum eo quē diligit. Patet igitur ex dictis q̄ iudei in arguēdo accipiūt falsū reprobādo istas quattuor ꝑdictas mulieres vltra debitū. ¶ Et si dicat iudeus quare nō nominātur in genealogia xp̄i sancte mulieres. s. sarra rebecca ⁊ sic de plurib' aliis que cōmendanť in scriptura et tñ nominantur ibidē quattuor mulieres peccatrices ꝑdicte. Respōdeť istud est tertiū qd̄ videbať pricipaliter querere argumētū. Dico ergo q̄ iste nominanť ad excludēdū falsam opinionē que posset oriri. Cū enī dicitur in genealogia abraham genuit Isaac. intelligitur de sarra vxore eius principali et prima. Et eodē modo cū dicitur Isaac genuit iacob. intelligitur de rebecca et sic de aliis. Si igitur sic absolute diceret. Iudas aūt genuit phares ⁊ zaram. Opinari posset aliqs q̄ esset de vxore sua vera quod est falsū: q2 iudas nō cognouit Thamar affectu maritali. propter qd̄ ad excludendū opinionē falsam euāgelista nomē Thamar expressit. Similr̄ si diceretur Salmon genuit booz ꝑcise crederet q̄ esset de sua prima vxore iudea natione qd̄ nō est verū. ⁊ iō nomen Raab est ibi expressum. Et idem dicēdum est de aliis duab'. Nō enī Ruth fuit prīa vxor ipsius booz: nec bersabee ipsius dauid sed fuerunt eis ex accidēti coniuncte Ruth vt suscitareť semē defuncti et bersabee ne moreretur ꝓpter crimē adulterii.

¶ Contendit iudeus probare christianos immundos quia comedūt carnes suillas.

Secundū argumentū iudeo᷑ est q̄ cū in genealogia iesu nazareni ponunť mulieres imūde tota sua genealogia est ordinata ad imūdiciā Et ideo xp̄iani comedūt carnes suillas ⁊c. in lege prohibita. ¶ Ad istud argumētū rn̄deť q̄ nō seqtur xp̄iani comedūt carnes suillas ⁊ alia in lege prohibita ergo sunt imūdi. Nam illa precepta erāt cerimonialia et per cōsequēs figuratiua status futuri sub xp̄o sicut sepe supra dictū ē ꝓpter qd̄ publicato euangelio cessant nō solū vt mortua sꝫ etiam vt mortifera si seruareť vt obligatoria ex lege. nā hoc esset dicere saltem facto q̄ xp̄i aduent' mondū eēt cōpletus. Si aūt aliqs abstineret a carnib' porcinis ⁊ hmōi ex alia causa: vtpote q2 sunt sibi abhominabiles vel nō sane nullū esset peccatū. q̄ aūt tales sibi tēpe xp̄i sint liciti patet ex actibus apostolo᷑ ⁊ epl̄is Pauli i multis locis que ꝓpter breuitatē omitto q2 est notū fidelibus xp̄ianis. ¶ Itē rabimoysen hadarsan sup Gen. adducit auctoritatē. ps. cxlv. Qui custodit veritatē in seculū facit iudiciū iiuriā patiētibus dat escā esuriētibus. dñs soluit cōpeditos. ⁊ hic ē finis versus in he

deo. Exponit igitur iste doctor fi-
nē huius versus de esca tpe messie
dicens q hec lra dat escā fameli-
cis. dns absoluens phibita fine li-
gata. et exponendo sic dicit: omnis
bestia que imūda reputatur in hoc
seculo deus sanctus et bndictus fa
ciet eam mūdā in futuro seculo. si-
cut primitus fuit mūda filijs Noe
quib' dr Gen. ix. c. Quasi olera vi
rētia dedi vobis omnia. Sicut eni
olus fuit mūdū omnib' sic animal
et bestia filijs noe: et ita i futuro ab
soluit deus quicqd phibuit de ci-
bis. ¶ Sciēdū eīt q iste doctor et
alij doctores hebreo loquētes de
pñti seculo et futuro. p presens se-
culum intelligit tps currens vsq
ad messiā et ibi incipit seculū futu-
rū. Cū igitur iesus nazarenus sit
messias verus vt supra li. i. osten-
sum est a tpe passionis sue in quo
terminatus fuit cursus legis mo-
sayce liciti sunt cibi lege mosayca
phibiti. Et ideo paulus apostolus
in lege et prophetis doct' dicit. i.
Timoth. iiij. Omnis creatura dei
bona et nihil reijciendū quod cum
gratiarum actione percipit sancti
ficatur enim per verbū dei. i. p ci'
fidē modo dicto.

¶ Cōtēdit iudeus pbare q iesus
nō est verus messias q in eius ge
nealogia nulla ponit mulier sācta

Ertium argu-
mentum iudeo est ex
euāgelio. Si iesus na
zaren' eēt ver' messi-
as in ei' genealogia saltē aliq mu
lier poneret sancta. sed nulla talis
ibi ponitur ergo nō est verus messias
Maior vr manifesta. minor pbat
cū non ponātur nisi supradicte qt-
tuor q si nō tñ peccatrices tñ fue
runt. ¶ Respōdetur quicqd sit de
maiori ppositione minor est falsa.
nā in fine genealogie iesu xpi Ia-
cob aūt genuit Ioseph virū marie
de qua nat' est iesus q vocatur xps
Ipsā aūt esse sanctissimā scriptu
re noui testamēti et doctor catholi
corū manifeste pclamāt. Sed qm
hoc satis est notū fidelibus iō san-
ctitatē eius per scripturas iudeo
et sarracenorū declarare propono.
¶ Circa primū dicitur Isa. vij. c.
Ecce virgo cōcipiet et pariet filiū
et vocabitur nomē eius emanuel: q
auctoritas ad litteram intelligitur
de xpo et de eius matre. Pro decla-
ratione huius pphetie notandū q
sicut legim' Isa. vij. et. iiij. Regū
xvi. tpe regis achā duo reges potē
tes. s. syrie et israel ascenderūt con
tra iherusalē ad preliandū contra
eam. dns autē misit ad eum ysaiā
dicens q non timeret ab exercitu
istorum duorum regū. Ipse autem
sicut erat malus et ydolatra et incre
dulus nō credidit Isaie. et ysaias
dixit sibi q peteret signū sue libe-
rationis ex quo sibi non credebat.
vnde sibi dixit. pete tibi signum a
domino deo tuo in profundum in-
ferni scilicet per suscitationē ali-
cuius mortui siue in excelsū supra
scilicet in celo sicut tēpore Iosue
de sole. Iste aūt rex malus. nolens
petere signū a deo dedit excusatio
nē fictam. Dicens q hoc eēt tēpta
re deū. vnde dixit non petam et nō

temptabo dominum. Cū autez co-gnouisset ysayas q non bona fide dixit achaz. immo qz deū non timeret aut amaret. et sic indignū reputans noluit sibi dare signū sz dedit domui dauid dicēs. audite ergo domus dauid nunqd parum vobis ē molestos eē hoib⁹ qz molesti estis et deo meo propter h dabit dñs de⁹ ipse vobis signū. Ecce virgo concipiet et pariet rc. quod intelligif de cōceptiōe et partu xpi per virginem Mariā vt allegat euangelista Matheus in. i. c. Et per obsidionez ciuitatis iherusalē ab istis regib⁹ significaf spūaliter obsidio generis hūani a demonibus; et q gen⁹ hūanū debuerit ab obsidione dyaboli liberari signū fuit q virgo cōciperet et pareret filium. ¶ Sz isti glorioso signo de cōceptu virgineo contradicunt iudei illud impugnātes et p impossibili reputantes q virgo existens virgo concipiat et pariat filium asserentes et affirmantes q text⁹ ysaie allegatus scz Ecce virgo rc. non intelligitur sicut nos christiani et fides catholica affirmat de virgine gloriosa virgine maria. et faciūt cōtra hoc cōmuniter quinqz argumēta. Et arguūt prio sic. istud signū fuit liberatiōis achaz a duob⁹ regibus q venerūt ɔ eum. xps vero nat⁹ est post achā bene per. ccccc. ānos liberationis igitur signuz nō fuit incarnatiōis xpi et cōceptio eius ex maria virgine. Scdo sic vbi nos hēmus virgo hebrei dicunt alma: qd significat adolescentulā quod indifferenter dicitur de virgine et corrupta. Virgo autem sic nō significat. igif textus ille nō intelligitur de cōceptione virginis scz adolescētule. Tertio sic qz xps nō est vocat⁹ emanuel sed iesus fm q pz Luce. ij. et pphetia dicit q vocabitur emanuel igif non pōt dici de xpo. Quarto qz appet q pphia intelligaf d aliquo filio et dicunt aliq iudeoz doctores et rabini. q itelligif de ezechia filio acham qui dictus est emanuel Aliq vero dicūt q itelligif de filio ysaie de quo i sequenti. c. dicit propheta: accessi ad pphetissaz q ɔcepit et pept filiū. Quinto et vltio arguūt iudei lfa dicit q anteq sciat puer vocare patrē aut matrē aufef fortitudo damasci. igitur i xpo fuit ignorātia q xpiani reputāt falsum qz dicūt q habuit plenitudiez scie ab istāti sue ɔceptiōis. Cōcludūt ergo iudei q nullo mō itelligitur de xpo nec d virgie Maria matre ei⁹ sicut nos xpiani dicim⁹ et firmiter credim⁹ et cōfitemur. ¶ Ad primū argumētū dicēdū iudeis q nō ē verū q istud signū de ɔceptu virgis ipsi achā daref lz sibi p prophetā pmitteref dicens. pete tibi signū a dño deo tuo etc. Sz ex hoc inuitatus icredul⁹ remāsit et ydolatra qz dixit nō petā et non tēptabo dñz. alia lfa habet et non exaltabo dñm. Directū ergo fuit domui dauid signū vt pz ex textu vbi dr. audite dom⁹ dauid pp̄ter hoc dñs dabit vobis signū. Ecce virgo concipiet et pariet filium et vocabif rc. quod signū impletuz est in virgine maria principalr et realiter q fuit de domo dauid. ¶ Ad illud aūt qd

dicitur q illud signū fuit p. cccc. annos et vltra post achā. dicendū est q duplex ē signū. vnū pnosticū respectu effect⁹ futuri sicut gedeō datum fuit signū in vellere indicatiuum future victorie Iudicū. ix. Secūdū ē signū rememoratiuum respectu effect⁹ p̄teriti sicut moysi datū fuit signū Exodi. iij. hoc habebis signū q miserim te. Cū eduxeris populū meū de egypto immolabis sup montē istū grās. s. agēs de ista missione que tibi īponitur nec obstat de magna instantia tpis qꝛ signū rememoratiuū ita respicit p̄teritū in magna distantia sicut signū pnosticum futurū. Ad ppositū istud fuit signū rememoratiuū 7 non pnosticū 7 fuit datū i tāta distantia ppter h q cōueniens erat qꝛ achā fuit incredulus verbo prophete q dareť signū in longīquū vt ipse in ppria persona nō videret sicut in mente nō credebat. Illi tū q descēderunt ab eo viderunt sicut maria et Ioseph. 7 iō signāter propheta nō dixit verba ad achā sꝫ ad domū dauid: de qua domo fuerunt maria 7 ioseph vt infra diceť. ¶ Ad secundū dicēdū q ī hebreo sunt tria vocabula quasi idē significātia. s. nahra. betula. halma. primū accipitur pro muliere adolescēte paucoꝝ dierū nō habendo respectum ad virginitatē vel corruptionē. Secundum accipitur p virgie nō habendo respectū ad etatē. scꝫ adolescēs iuuenis vel senex. Tertiū vero accipitur p muliere habēdo duos respect⁹. s. ad adolescētiā 7 vgitatē 7 qꝛ ista duo simul fuerūt i beata virgie. Iō pphā diuinit⁹ illustrat⁹ posuit halma 7 nō aliqd aliud de vocabulis supradictis. Huius snie est venerabilis perit⁹ vir petrus alfonsi cōuersus in suo dyalogo titulo. vij. dicens. mulier nāq sine iuuenis siue ānosa q̄diu virgo est appellari pōt betula. q̄diu autē iuuenis ē siue virgo sit aut corrupta pōt nūcupari nahra: halma vero vocatur nulla nisi sit iuuenis 7 intacta. hec ille. ¶ Notādum etiam secundum Nicolaum de lyra in hoc passu q halmum significat absconsionē et inde dicitur halma abscondita que significat iuuēculam aspectibus hominū absconditam ita q de eius pudicitia 7 integritate non dubitatur marie qñ p̄ponitur lr̄a he. et tunc sonat healma. nec inueniuntur in tota sacra scriptura aliq sic scripte nisi tantū tres scꝫ rebeca. xxiiij. Gene. vbi dicitur de illa puella decora nimis virgoq pulcherrima 7 incognita viro. et seqtur ibi puella que gradietur ad hauriēdā aquā in hebreo habetur healma q egredietur etc. Et maria soror moysi. Exo. ij. vbi dr de ea et iuit puella et vocauit matrē pueri i hebreo habeť iuit healma 7c. Et ista que scribitur Ysa. vij. et iō cū due priē fuerīt virgies purissime q sic noiate fuerunt idē tenēdum ē de ista h lyra dicit ergo ppheta ecce healma. i. adolescēs 7 virgo simł qꝛ ista duo dicit vocabulū healma ɔcipiet 7 pariet filium i. beata virgo maria a ppheta prenūciatur q ɔcepit 7 pepit vgo manēs 7 q ita necessario debeat itel

ligi patet q2 signū qd̄ debebat da-
ri achā ꝓ liberatione ciuitatis ſm
textū rabi salomō d̄bebat eē valde
miraculosū. vnde dixit sibi Ysaias
pete tibi signū a dn̄o deo tuo i ꝓfū
dū inferni siue in excelsum supra.i.
ꝓfundum inferni.i.in suscitatione
alicuius mortui. vel i excelsum su-
pra.i.in celo: sicut in statione solis
fuit tēpore Iosue. modo ꝙ virgo ⁊
adolescens cōciperet ⁊ pareret fi-
liū virgine non remanēte. nullum
miraculū esset. oportet ergo ad hoc
ꝙ sit miraculū ꝙ virgo cōcipiat et
pariat in cōceptu ⁊ in ꝑtu virgine
remanēte. Et hoc diuino miraculo
qd̄ impletū est in virgine gloriosa.
Et id̄ augustinus ꝯ iudeos in ser-
mone ānunciatiōis beate virginis
dicit. Que sūt dei miracula nisi q̄
sunt hoib⁹ ipossibilia: qui scripsit
tabulas sine stilo ferreo. ipse gra-
uidauit Mariā de spū sancto. qui
multiplicauit panes i deserto sine
rore. ipse virginez ipregnauit sine
corruptione. ⁊ qui fecit virgā sine
pluuia germinare. ipse fecit dauid
filiā sine semie generare. ¶ Ad ter
tiū argumentū dicēdū ꝙ intelligi-
tur de xp̄o et qn̄ dicūt ipse nō ē vo
catus emanuel s3 iesus. Dicēdū3 ꝙ
imo q2 aliud est nomē qd̄ iponitur
ſm rōnē idiuidualez vt petr⁹ ⁊ sic
xp̄s semp̱ vocatus est iesus. Et est
aliud nomē quod iponitur ſm pro
prietatē vl' aliquā virtutē excellen
tē vt liberalitatis ⁊ sic liberalis vo
cat⁹ est alexāder. fortis vocatur sā
pson hercules vel achilles. et isto
mō xp̄s vocat⁹ est emanuel pp̱ ex-
cellentiā ⁊ diuinā ꝓprietatē quā h3
q2 in eius supposito diuina naturā
pariter ⁊ hūana simul ꝯiungūtur.
Vn̄ emanuel iterpretatur nobiscū
de⁹ quo noie sepe vocauit eum ma
ria ip̄m vt verū deū ⁊ hominē ado
rādo. et ita impletur l'ra habraica
q̄ h3 vt illa hehalma vocabit nomē
eius emanuel. Sup̱ quo verbo di-
cit ꝑdictus petr⁹ alfonsi vbi supra
⁊ vocabis nomē ei⁹ emanuel. In h̄
quod ibidē legitur vocabis duo sūt
notāda. s. ꝙ de⁹ sic appellari filiū3
volebat. ⁊ ꝙ sine carnali p̄re virgo
foret puerū paritura pp̱ hoc enim
ait vocabis ac si diceret ipsa tm̄ vo
cabit et non pater. hec ille. ¶ Ad
q̄rtū argumentū qn̄ dicūt iudei ꝙ
ille filius erat ezechias fili⁹ achā.
vel ꝙ erat filius ysaie de quo i se-
quenti. c. dicit ip̄e accessi ad ꝓphe-
tissam que concepit ⁊ peperit filiū
et iste vel ezechias vocat⁹ ē ema-
nuel. Dicendū ꝙ patet vtrūq3 māi
feste eē falsū. Et p'io de ezechia q2
vt patet ex q̄rto libro Regū: achā
regnauit p̱. xvi. ānos i cuius q̄rto
āno dicta est ꝓphetia qn̄ icepit re
gnare fili⁹ ei⁹ ezechias hēbat. xxv.
ānos. Dēptis ergo q̄ttuor de regno
p̄ris sui in quorū quarto dicta ē ꝓ
phetia patet ꝙ vsq3 ad tempus re
gni sui de regno patris nō transie-
rūt nisi. xij. anni. tēpus igitur istis
xij. de. xvi. sequitur ꝙ qn̄ dicta fuit
ꝓphetia ezechia iā hēbat. xiij. an-
nos. seq̄tur ergo ꝙ ꝓphetia i ver
rificari nō potuit q2 iā erat natus.
Patet secūdo ꝙ nō potuit itelligi
de filio ysaie pp̱ illō qd̄ i sequēti. c.
d̄r. accessi ad ꝓphetissam propter
duo. Primo quia de illo filio ysaie

qui scdm textu nome eius fuit acce lera velociter spolia detrahe cito predare: nec de ei9 noie : nec de ei9 vita: nec de eius gestis aut morte vlla mentio fit in scriptura: scdm er go Hieronymu eade facilitate qua dicitur contenitur. Secudo q2 non est verum q Isayas ptunc accede ret ad pphetissam vxorez suam vt ipsa conciperet z pareret filium. de quo intelligunt iudei. Et ratio est: quia in textu premittitur adhi bui mihi duos testes fideles. Vria sacerdotem: z zachariam filiuz ba rachie. z statim sequitur accessi ad prophetissam que concepit z pepe rit filium. Modo dico iudeis duo. Primo ad quid ppheta inducebat istos testes: nunquid indigebat te stibus in accedendo ad concubitu prophetisse vxoris sue. istud est tur pe dicere. Scdo peto ab eis q fue runt isti testes fideles. non vrias q fuit tempore Joachim. de quo Hie re. xxvi. Fuit vir pphetans in no mine dni. vrias filius semey: quia a tempore achaz z Isaye vsq ad tepus Joachim. vt ptz. in quo fuit iste ppheta fuerunt plus q centu anni. sicut patet p tepora per que regnauerunt reges. qui fuerunt in medio. vt patz quartu libru Regu discurrenti. Item alius testis fide lis zacharias filius barachie qui est. xi. de. xij. prophetis minoribus non erat adhuc natus. ipse fuit se cundo anno regni darij regis per sarum qui successit tyro qui dedit licentiam iudeis reedificandi tem plum z a tempore achaz et Isaye vsq ad tepus darij fluxerut plus q ducenti anni. non ergo iste acces sus Isaie ad prophetissam nec de istis testibus aliqd cotinet verita tis. Qd ergo dicut iudei est vitas istius textus. O vtina tolleref ce citas ab oculis vestris. Certe dico q veritas istius pphetie est q de us spiritussanctus assumpsit istos duos testes supradictos et accessit ad pphetissam. i. ad virgine mari am q habuit spm pphetie z conce pit z peperit filiu iesuz xpm salua torem nostru. naz qn dicif in textu adhibui mihi duos testes zc. loqui tur spussanctus p seipsum z no p ppheta: sicut eni loquitur p pphetā sic pot loqui p seipsuz. Isti duo te stes fideles quos deus spussanct9 adhibuit fuerut Urias fili9 semey de quo dictuz est q pphetauit mul ta mala cotra ciuitatem q venerut in captiuitate babylonica. Et za charias filius barachie qui pphe tauit multa bona spaliter de adue tu messie zacharie. ix. Exulta satis filia syon. ecce rex tuus venit tibi iustus z saluator zc. ¶ Et qn dicif q adhuc no fuerut nati sed futuri erut. Hic est dicedu q no obstat qr pteritu z futuru totu est deo psens z ita loquif de pterito et de futuro sicut de psenti et post prophetias istoru sequitur immediate in textu totum in persona dei z spiritussan cti: et accessi ad prophetissam: sci licet virginem Mariam que pro phetauit in cantico. Magnificat anima mea dominu. Et concepit z peperit filium. Iste accessus fuit spualis z hoc per spm sanctu sicut dixit sibi angelus Luce. i. Spiritus

sanctus superueniet in te. ¶ Ad quintum et vltimum argumentum dicendum quod intelligitur de scientia humana: licet enim in christo non fuerit ignorantia tamen quia factus est homo in tempore habuit sciam in tempore et antequam illam haberet liberatio populi denunciata per Isaiam completa fuit. Cum igitur supra declaratum sit quod iesus nazarenus sit vere christus. sequitur quod mater eius maria concepit eum et peperit virgo et per consequens est sanctissima. nec iudei possunt dictam auctoritatem negare: quia non solum accipitur de translatione hieronymi: sed etiam de translatione. lxx. interpretum qui fuerunt iudei. et in lege et prophetis peritissimi secundum quod dicit Iosephus antiquitatis iudaice. lib. xii. Uideant etiam iudei tergum translationem chaldaicam cui contradicere non possunt nec audent: quia istam prophetiam sic exponit: vnde vbi nos habemus hic et adhibui mihi testes fideles vriam sacerdotem et zachariam filium barachie et accessi ad prophetissam etc. Illa translatio sic habet. et contestatus sum contestationes malas ex parte mea quas dixiventuras in prophetia vrie sacerdotis esse futurum est quoque sic omnem consolationem quam dixi venturam in prophetia zacharie filii barachie ego adductus sum et accessi ad prophetissam et concepit et peperit etc. Item potest declarari sanctitas virginitatis Marie ex secreto lemarbe: quia men clausa contra naturam suam est ibi posita in verbo multiplicabitur eius imperium. vide supra. li. i. in apertione primi thesauri. Unde in libro qui dicitur sabath apud hebreos autentice dicitur men clausa verbum clausum significat. Idem autem persuadetur per illud quod habetur Isaie. xi. Egredietur virga de radice iesse: et flos de radice eius ascendet. Hec auctoritas ad literam intelligitur de christo vt supra ostensum est qui per florem intelligitur quia sicut sine arboris corruptione flos ab ea egreditur. sic christus nasciturus ex matre absque virginitatis corruptione. Idem etiam persuadetur per hoc quod habetur Isaie. lxvi. antequam parturiret peperit. parturire est dolorem partus sentire. Non autem dicitur de aliqua muliere quod ipsa peperit absque dolore partus excepta domini nostri iesu christi matre. Item hieremie xxxi. dicitur nouum faciet dominus super terram femina circumdabit virum. per hoc quod dicit propheta: nouum faciet dominus manifeste ostendit insolitam rem futuram a domino et alias inauditam quod fuit quando virgo beata diuinitus concepit iesum virum scientiis et virtutibus ab instanti sue conceptionis perfectum et sic eum suo circumdedit vtero virginali. Quod etiam ipsum pareret manente corrupta hoc non est nouum mulieribus sed quod ipsum pareret ipsa remanente clausa istud est nouum. ¶ Item hoc fuit figuratum Ezechielis. xliiii. et dixit dominus meus ad me. porta hec clausa erit et non aperietur. et vir non transibit per eam quoniam dominus deus israel ingressus est per eam eritque clausa et hic est sensus versus in hebreo per hanc portam intelligitur virgo Maria per quam filius dei venit ad nos et exiuit deus et homo clausura virginitatis integra remanente. Item rabi barachias exponens illud Trenorum vltimo

pupilli facti sumus absq patre di cit q deus sanctus & bndictus ait israeli. vos dixistis corā me pupil li facti sum⁹ absq patre. Redem ptor quē ego suscitabo vobis sine patre erit.s. in terris. sicut est sine matre in celis & sic sm eū apparet ̄vginitas marie matris xpi. ¶ Itē dñs Bonauētura quondā eps al bañ.sup tertiū sniarum dist.iij. lo quens de sctificatione marie dicit Quidā iudei asserūt de ea q q̄uis esset pulcherrima a nullo vnq ho minū fuit cōcupita vñ aūt accepit hoc iudeo# dictum nescire se dicit Nicolaus de lyra. Sed nō est veri simile q talis aut tātus doctor po suerit istud in scripto suo nisi ha buerit ab aliq loco autentico. Ra tio aūt quare virgo beata non fuit cōcupita ab hoibus pōt assignari qr dispositio mētis magis relucet in facie q̄ in ceteris alijs partib⁹ ppter qd ex plenitudie gratie exi stentis in ei⁹ mēte fiebat q̄dam re fulgētia in eius facie q̄ in homini bus ipsam intuētibus cōcupiscen tiam nō excitabat: sz magis eaz re primebat & hoc modo de ābilitate sancti Sebastiani dr. Necesse eniz erat: vt quez deus tāta perfuderat grā ab oibus amaret. ¶ Cōsequē ter declarat sanctitas ̄vginis ma rie p scripturas sarraceno# ppter maiorē cōfusionem iudeo# dr eniz in alchorano machometi. Dixerūt angeli. O maria deus vtiq elegit te & purificauit te & elegit te clarā sup mulieres sclo#um. Itē ibidem O maria de⁹ annūciat tibi verbū ex ipo nomē ei⁹ iesus filius marie & erit honorabilis in hoc sclo et in futuro. Item ibidē dixit ipa. deus meus quō erit mihi filius & non te tigit me hō. Dixit sic de⁹ creat qd vult cuz decreuerit vtiq aliqd. di cit ei esto & erit. Itez in libro albo kam q̄ est autētic⁹ apud eos dicit emphoraria socius machometi q audiuit nūcium dei dicētez nullus de filijs adā nascitur quē nō tāgat sathan ̄pter mariā & filiū eius per nūcium aūt dei itelligit machome tum. Itē dicit ebumusse pphetam id est machometū dixisse multi p fecti fuerūt in hoibus. nulla aūt in mulieribus fuit pfecta nisi mater iesu. Has aūt scripturas sarrace no#um induxi: qr sm aplm oportz sanctos habere testimoniū ab his qui foris sunt. ¶ Patet igitur q iu deus in minore sui argumēti acci pit falsuz.s. q in genealogia salua toris nō ponit aliqua mulier sctā cui⁹ opinionis videt fuisse Hiero nymus sup Mat. dicens. Notādū in genealogia saluatoris nullā san ctarū mulierū assumi: sz eas quas scriptura rephēdit qui ppter pec catores venerat de peccatricibus nascēs oim peccata deleret. Sed istud dictum nō placet Nicolao de lyra ppter duo. primo qr vt dictuz est in genealogia saluatoris ponit maria sanctarum sctissima. Scdo qr ex eadez rōne ibidē arguit Hie ronym⁹ ad oppositū.s. q ppt pec catuz athalie filie ipijssime iesabe lis que erat ydola tra: et ad ydola triam traxit Joathan maritū suuz filius ambo#uz ochozias & nepos Joas & pronepos amasias tollun

tur a genealogia saluatoris.

¶ Contendit iudeus probare φ iesus non est verus messias q2 non est filius dauid: siue de gñe dauid.

Quartum argumentu3 iudeo2 ex euangelio est in.i.c. Math. ponit genealogia xpi que3 asserũt xpiani esse verũ messiam ex eadem arguit φ ipse nõ est messias i lege pmissus sic. Uerus messias d3 esse filius dauid siue de gñe dauid: sed iesus nazarenꝰ nõ est filius dauid de gñe eius. ergo ipe nõ est messias pmissus. Maior est cõcessa ab oibus ta3 iudeis q̃ xpianis. minor pbatur: q2 si iesus nazarenꝰ descẽderet de dauid scdm carnẽ in eius genealogia poneret. Cõstat aũt φ nihil tale ibi est: q2 in fine genealogie d2 iacob aũt genuit Joseph virum marie: de qua natꝰ est xps ꝛc. Numquid xps est ex semine ioseph natus vt dicat de gñe dauid: sicut ꝛ ioseph. Et pt3 φ xpiani hoc non cõcedunt. ergo nõ habẽt ex pdicta genealogia φ ipse sit de genere dauid. Si forte dicat xpianꝰ φ descẽdit p mariã q̃ est de genere dauid hoc nõ habetur ex textu: q2 nõ ponitur ibi q̃3 eius fuit pater vel mater. ergo nullo modo iesus nazarenus dicẽdus est filius dauid ꝛ consequẽter ipe nõ est messias. ¶ Respõdetur ẜm Hiero. in glo. φ non est cõsuetudo scripturarũ: vt ordo mulierũ in gñationibus texatur. Et ideo nõ per mariã sed per Joseph inducit cũ de vna tribu Joseph et maria fuerũt. vnde et eam quasi proximã cogebatur accipere ne vna tribus se in aliam cõfunderet. vñ Numeri. xxxvi. ocõ viri ducunt vxores de tribu ꝛ cognatione sua ꝛ cuncte femine maritos de eadem tribu accipient: vt hereditas pmaneat in familijs. ¶ Sed contra hoc Exod. vi. accepit aaron sororem naazõ filiam aminadab: sc3 elizabeth in vxorẽ de qua cõstat φ erat de tribu iuda. Solutio. sola illa mulier nubere nõ potuit viro de alia tribu ad quã deueniebat hereditas patris vel parẽtum. Unde cu3 ipsi elizabeth nõ deueniret hereditas pris: q2 habebat fratres priores se: ideo bñ potuit nubere viro de alia tribu: sed q2 maria non habuit fratres vel sorores priores se q2 fuit vnica ioachim pri suo: ideo ad eã deuenit hereditas. Unde habuit necesse ẜm lege3 nubere viro de cognatione sua ꝛ q2 ioseph fuit de tribu iuda ꝛ de progenie dauid vt pt3 in genealogia ascendendo. Sequitur ergo φ virgo maria de qua natꝰ est iesus qui vocatur xps fuit de eadẽ tribu ꝛ pgenie. ¶ S3 q2 ex rege dauid duo pullularũt rami tanq̃ ex radice. s. Salomõ ꝛ nathan. Est dubiu3 iter doctos a quo illo2 virgo maria descẽdat ẜm carnem: ꝛ sunt nõnulli doctores dicẽtes φ hec virgo descendit ex rege salomone ẜm carnẽ. ꝛ ex natan secũdum legẽ cuiꝰ opinionis est Nicolaus de lyra Luce. iij. ¶ S3 hec opinio videt esse primo cõtra prophetas. Na3 hieremias pphetalo quẽs d' yechonia p quẽ venit linea salomonis. ait. scribe virũ istũ ste

rilem q̄ in diebus suis nō ꝓsperabitur nec erit de semine ei⁹ vir qui sedeat sup soliū dauid: ⁊ potestatē habeat vltra ī iuda. hiere. xxij. Si ergo hec virgo descēdit p salomonem ⁊ iechoniam: vt dicit illa opinio. sequit̄ ꝙ xp̄s fili⁹ virginis nō sedit sup soliū dauid: ⁊ sup regnuʒ eius. Cōtra ꝓphetaʒ in ca. seq. Et Ysaie. ix. c. nec valet dicere ꝙ propheta intelligit nō erit q̄ sedeat seculari honore. xp̄s aūt non sic sederat: q2 supra ca. eodē dicit dn̄s per prophetā. Uiuo ego q2 si fuerit iechonias fili⁹ Joachim regis iuda anulus in manu dextera mea inde euellā eū: ⁊ loquitur de ipso ⁊ de semine suo. Unde p3 ꝙ nō solum loquitur de tēporali ptāte: sed etiam de illa qua xp̄s sedere habuit ad dexteram patris. Itē nō est verisimile: q2 de⁹ tā cōfusibiliter repelleret eū ⁊ semen suū ab honore tēporali ⁊ a minori gradu: et cōseq̄nter cōstitueret ipsum in semine suo in maiori gradu sc3 xp̄i. ¶ Scd̄o hec opinio videtur esse cōtra apl̄m: q2 nathā frater salomonis regis non fuit fili⁹ naturalis regis dauid: s3 adoptiuus Lu. iij. Cū ergo ab illo nathā descēdat hec virgo ſm carnem vt notat affrican⁹ scribēs ad aristidē. ⁊ Eusebius lib. i. ecclesiastice hystorie. c. vij. ⁊ Damascenus in sentētijs suis. li. iiij. c. vi. Sequitur ꝙ xp̄s non est ex semine dauid ſm carnē contra apostolū. i. ca. ad romanos. qui factus est ei ex semine dauid ſm carnē. ¶ Respondēdum ergo ſm illuminatuʒ doctorē magistrū ioānem vitalis in sermone natiuitatis beate virginis qui incipit. O pulcherrima inter mulieres ꝙ hec sacra ꝟgo venit ex nathan ſm carnē qui fuit fili⁹ naturalis dauid. nō quidē de bersabee vt illi estimāt: sed de pricipali vxore dauid: sc3 michol. binomia egla dicta filia saulis que genuit dauid ietruā binomiū: q2 ⁊ nathā de hoc ij. Reg. iij. cū notatis p Josephuʒ libro antiq̄tatis iudaice ⁊ p dictuʒ Nicolauʒ de lyra: q2 nathā fuit melior salomone natura ⁊ vita: q2 de principali vxore ⁊ vt opinatur predict⁹ doctor renūciauit iuri regni rōne eximie sanctitatis. ex quo nathā filio dauid. xxxviij. pullularūt plāte vsq3 ad auos sancti Joachī patris ꝟginis. Nā Mathā frater aui eius. qui ⁊ melchi dict⁹ est genuit heli qui ioseph ſm legē Luce iij. ⁊ hic habuit fratrem pantherā qui genuit barpantheram qui sanctum Joachim ſm carnē teste damasceno vbi supra. ⁊ sic sanct⁹ Joachim pater huius virginis ⁊ sanctus Joseph spōsus eius fuerunt ſm legē secundi primorum filij: et sic patet genealogia non soluʒ Joseph ex progenie dauid: sed etiam virginis gloriose p nathā ex principali vxore dauid: sc3 michol.

¶ Cōtēdit iudeus ꝓbare ꝙ iesus nō est verus messias: q2 fuit peccator ex hoc ꝙ fuit baptizatus.

Quintum argumentū iudeoꝝ ex euangelio est ad ꝓbādum ꝙ xp̄s habuit peccatū: vl' ꝙ ei⁹ baptism⁹ fuit frustra. arguit

iudeus sic. In euāgelio Mathei iij.c.dr.cōuenit iesus a galilea i ior danē ad Iohānē vt baptizaret ab eo.et hoc arguitur sic. Christiani dicūt ꝙ baptismus est ablutio pec catorū.cū ergo iesus nazarenus fuit baptizatus.ergo habuit pctā abluē da qđ ipsi negāt.aut ille baptismus fuit frustra. ¶ Rńdet ꝙ baptismus xpi est ablutio pctōꝝ.nō autem ba ptismus Iohānis sicut ipse Iohā nes dicit Matth.iij. Ego quidem baptizo vos in aqua in penitentiā q̄ aūt post me vēturus est fortior me est:cuius nō sum dignus portare cal ciamēta.ipse vos baptizabit in spū sancto. Iesus aūt nazarenus fuit ba ptizatus baptismo Iohānis tñ.q̄ nō erat ablutio pctōꝝ.ꝛ iō non con cludit argumentū ꝙ iesus habuerit pctm̄ abluēdi.qꝛ sanctificati in vte ro baptizādi sunt baptismo xpi.et tñ nō habēt pctm̄ abluēdū. Iesus autē ab instanti cōceptiōis sue nō solū fuit sanctificatus.sed etiā san ctus sanctorū. ¶ Qđ aūt arguitur vltra ꝙ iesus nazarenus fuit bapti zatus frustra. Dicendū ꝙ nō sequi tur.qꝛ p hoc approbauit baptismū ꝛ predicationē Iohānis. ꝛ per ta ctū sue sanctissime carnis dedit vim regeneratiuam aquis:nec similiter sanctificati in vtero frustra bapti zant.qꝛ per hoc regenerant in xpo ꝛ mēbra eius efficiunt. ¶ Et quia scripture noui testamēti ꝛ doctorū catholicoꝝ loquentes de baptismo sunt note fidelibus ꝛ a iudeis non re cipiunt. Ideo accipiunt aliqua cō tra iudeos de veteri testamēto ꝛ de dictis doctorū hebraicorū. et pmit titur figura huius sacramēti Exo. xxix.in baptismo aaron ꝛ filiorum eius. Vñ dicit dñs moysi. aaron et filios eius applicabis ad ostiū taber naculi testimonij.s.i atrio vbi erat altare holocausti. Cūq3 laueris pa trē cū filijs aqua indues ꝛc.ista lo tio aque q̄ erat primū.vt dicit rabi salomō nō intelligit de ablutione manuū ꝛ pedū solū.s3 de lotiōe to tius corpis:ita ꝙ dicit hic expresse rabisalomō.ꝙ hoc ꝙ dicit lauabis eos vult dicere baptizabis eos sic ꝙ totū corpus intret in aquā. ¶ Itē scđo sup illud Eccls.i. Quid ē qđ fuit id qđ futurū est Rabibarachi as dicit sicut fuit redēptor primus sic erit vltimus. Redēptor primus sc3 moyses fecit ascēdere puteū si cut habet Nume.xxi. Sic redem ptor vltimus qui est rex messias ascē dere faciat aquas. sicut hr Iohel. vlti.ꝛ fons de domo dei egredietur ꝛ irrigabit torrentē spinarū. Hec sūt verba doctoris.p torrentē spinarū intelligit multitudo peccātiū. Ali qui hebrei dicūt.ꝙ hec est littera ꝛ irrigabit planiciē sethim. Est autē sethim regio grecie. de qua alexan der magnus exiuit ad pugnādū cō tra reges persarū ꝛ medorū. vt ha betur pmo machabeoꝝ.i.c.ꝛ s3 hoc ista ꝓphetia fuit impleta qñ apli predicauerūt grecis: ꝛ eos bapti zauerūt. ¶ Item tertio Isa.xliiij. noli timere serue meus Iacob ꝛ re ctissime quē elegi. Effundā enim aquas super sitientem ꝛ fluenta su per aridam. Effundā spm̄ meū su per semē tuū.ꝛ bñdictionē meā su per stirpē tuā.ꝛ germinabunt inter

herbas sicut salices iuxta preter fluentes aquas. Iste dicet dñe ego sum. et ille vocabit in noie Jacob. et hic scribet manu sua dño et i noie dei israel assimilabit. Per hoc enim qd dicit. effundam aquas sup sitientē intelligit baptizatio iudeorū fidez xpi deuote recipientiū. Et per hoc qd subdit et fluenta sup aridā intelligitur baptizatio gentiliū. Nā gētilitas nō fuit irrigata doctrina legis et pphetarū. et qd iste sit intellectus habet sup glosa rabi salomon sup illud qd subdit. germinabūt inter herbas ec. id est in medio Esau Per Esau vero ipse et doctores hebrei intelligunt romanū imperium quod suscepit fidē xpi et baptismū vt pz. Sequitur iste dicet dñe ego sum glo. Isti erunt iusti pfecti. qd de aplis cōuenienter pōt intelligi. Et ille vocabit in noie iacob. Glo. Isti sunt paruuli filij impiorū qd cōuenienter intelligitur de filijs iudeorū per aplm conuersis ad xpm patribus eorū in infidelitate remanentibus. Hic scribet manu sua dño Glosa. Hi sunt filij penitētie. p qd cōuenienter intelligūtur xpiani religiosi. et in noie israel assimilabit glo. Isti sunt cōuersi de gentibus. illis applicatur nomen israel. sm quod dicit apls ad romanos. ij. nō qui in manifesto iudeus est. neqz q in manifesto in carne circūcisio. sz qui in abscondito iudeus est et circuncisio cordis in spiritu non littera. cuius laus nō ex hoibus. sed ex deo est. Patet igitur ex predictis qd glosa rabi salomon conuenienter aptatur ad ppositū nostrum qūuis hoc non intenderit. Deus enim aliquādo mouet linguā hois mali ad annūciandū veritatē preter eius intentionē: sicut Cayphas Joh. xi. dixit de xpo. Expedit vobis vt vnus moriatur homo p populo. Intēdebat enim solū inducere alios ad occidendū xpm. Sed quod verbum significauit mortē eius pfuturaz ad salutem spūalem populi: hoc fuit preter eius intētionē. ppter quod euāgelista subdit. Hoc autē non dixit a semetipso. sed supple a deo sic eius linguā mouente. Habetur aūt simile qntuz ad aliquid. Nume. xxij. de asina balaam que ptulit verba rationabilia: vt patz ibidē deo mouente linguā eius per se vel p angelum. Illa tn̄ nō intellexit verba que ptulit cū nō haberet rationem nec intellectū. ¶ Itē quarto super illud Gen. xlix. Ligans ad vineam pullū suū. et ad vitē o fili mi asinaz suā dicit glosa. Hic est de quo scriptum est zacharie. ix. Sedens sup asinam ec. Sequitur in glosa. Et quomodo erit agens: sicut scriptuz est Ezech. xxxvi. Et effundā super vos aquā mundā: et emundabimini ab omnibus inquinamentis vestris. Auctoritas zacharie hic inducta sm doctores hebreos intelligitur ad litteram de messia sicut ostēsum est supra. et per glosam hebraicam hic inductam habetur. qd erat mundaturus populū suū per effusionē aque munde que ppie dicit baptismus xpi. Unde in libro q dicitur poma hierosolymitanū auctētico apud hebreos dicitur. Queadmodum pelagus mundificat pollu

tos: ita deus sanctus ⁊ benedictus erit mundās in futuro israel. et sic est dicēs Ezech.xxxvi. Aspergam super vos aquas mūdas. hec ille. Itē sapiētes thalmuth in midras dixerūt .ꝙ in aduētu messie ipse as sumeret sibi aquas mundas de sub sede sua.⁊ ꝙ ipse sup israel effunderet prout dixit textus. Effundaz super vos aquā mūdā.⁊ sapiētes tabala has aquas significauerunt et dixit rabi aquiba. Quādo accesseritis ad lapides mūdos marmoreos nō dicas aquas aq̄s. Sūt enī aque temporales et aque spūales. Itē ꝙ viderūt messiaz filiū dauid intrare per synagogas et studia et interrogatus quid faceret rn̄dit.ꝙ balneabat. iuxta textū Ge .Lauit in vino vestimēta sua. quod significat lotionem in baptismo a sancto messia postmodū ordinato. ¶ Itez quinto de baptismo ⁊ eius effectu dicitur zacharie.xiij. in illo die erit fons patēs domui dauid: ⁊ habitātibus hierusalē in ablutionē peccatorū ⁊ mēstruate. Per hoc ꝙ dicit erit de futuro. pt3 ꝙ nō pōt intelligi de ablutione aliqua veteris legis. Nā oēs ille erāt statute longe ante tempus zacharie. Quod autē intelligat de baptismo. pt3 p illud quod sequitur. Et erit in die illa dicit dn̄s exercituum. Disperdaz nomina ydolorum de terra. Quod impletū fuit tempore xp̄i ⁊ discipulorum eius. per quorū predicationez ydolatria cessauit per totū mundū exceptis quibusdā barbaris in aqlonari parte habitātibus qui limitati dicūtur. ꝙ illud viuū quod eis primo occurrit qualibet die illud adorant ⁊ venerantur: vt deū suū p illa die. Sed qm̄ hoc modicū est respectiue. ideo quasi p nihilo reputatur sm̄ cōmunē modū loquendi. ⁊ etiā sm̄ doctrinā phi.ij.physicorum. Nec obstat ꝙ dicitur domui dauid ⁊ habitantibus hierusalem. quia Hiere.xxx. xp̄s nominatur nomine dauid vbi dicitur. seruiēt dn̄o deo suo. et dauid regi suo quē suscitabo eis. Non enī intelligi potest de dauid qui mortuus erat p.cccc. annos ante vel circiter. ⁊ ꝙ intelligatur de xp̄o: pt3 per translationē chaldaicam que sic habet. ⁊ colent coram domino deo suo: ⁊ obedient messie filio dauid. ⁊ sic per domuz dauid hic intelligitur familia xp̄i et eadē intentione per hierusalem militans ecclesia. Dicitur autem baptismus fons patens. quia nulli penitenti debite denegatur. ⁊ dicitur in ablutione peccatorū ⁊ menstruate ꝓpter peccatum actuale et originale quod cōtrahitur in vtero matris. vtrūq3 enī lauat baptism⁹ in adultis ad baptismū veniētibus Unde dicit hic glosa chaldaica sup verbo in ablutionē peccatorū. ⁊ remittātur sua peccata ⁊ sue macule. Et idē dicit rabi salomō in sua glosa allegando chaldeū. ¶ Itē sexto Isaye.in.c.xij. postꝙ locut⁹ est de saluatore dicens. Ecce deus saluator meus: fiducialiter agam ⁊ non timebo ⁊c. consequēter dicit. Haurietis aquas in gaudio de fontib⁹ saluatoris. Et glosauit chaldaicus Et recipietis cum gaudio legē nouam electorū iustorū. Hebraica ve

nitas habet. Accipietis aquam cum gaudio de fonte saluationis. et idem est de fonte saluationis vel saluatoris. Et ita impletur in hoc sacramento quod habet virtutē remittēdi peccata ex fontibus saluatoris. i. ex quinque plagis xpi in passiōe sua. Et ad litterā de fonte saluatoris. i. de latere xpi exiuit sanguis et aqua et qui vidit testimoniū perhibuit. et scimus quia verū est testimoniū eius. vt patet Joh. xix. ¶ Item septimo Isa. lij. c. in fi. Ecce intelliget seruus meus et exaltabitur et eleuabitur et sublimis erit valde. Sequitur iste asperget gētes multas. Hec scriptura intelligit ad litterā de xpo. patz per translationē chaldaicā. cui nō licet contradicere iudeis que talis est. Ecce psperabit seruus meus messias. ppter qd antiqui hebrei ab isto loco vsque ad finē. liij. capli exposuerūt ad litterā de passione xpi. Dicit ergo. ecce intelliget seruus meus. quia hz sciētiā diuinā ab eterno: et humana ex tēpore. et exaltabitur. s. ad vnitatem suppositi diuini. vel aliter. Exaltabitur in sua resurrectione: et eleuabitur in sua ascensione: et sublimis erit valde sedēs ad dexterā patris Marci vlti. Et dñs quidem iesus postque locutus est eis: assumptus est in celū et sedet ad dexterā dei. Uel aliter sicut exponit rabi aquiba. Exaltabitur plus quam abraā: et eleuabitur plus quam moyses et sublimis erit plus quam angeli. Ex quibus satis potest inferri quod messias debebat esse deus. Sequitur ad propositū. iste messias asperget gentes multas. i. mūdabit sanguine suo et baptismate. que oia manifeste sunt impleta in xpo. ¶ Item octauo et vltimo dauid pphete fuit reuelatū signū cōpletionis oim pphetiarū sacramētum baptismi. vnde dicit i psalmo xxviij. Uox dñi super aquas deus maiestatis intonuit. ac si diceret. clarius tūc sacramentū baptismi erit adimpletū cū vox dñi fuerit super aquas: et deus maiestatis intonuerit. quod fuit adimpletū in baptismo xpi. quia tunc vox patris intonuit dicēs. hic est filius meus dilectus etc. Matth. iij. et ista fuit intonatio dei maiestatis. Ex predictis in solutione huius argumēti iudaici tria colligūtur. Primū quod lz xps fuerit baptizatus: fuit tn̄ immunis a peccato. Secūdū quod baptismus xpi nō fuit frustra licet ipe esset sine pctō. Tertiū est quod istud sacramentū fuit in testamēto veteri figuratū et multipliciter prophetatum. ac per doctores et glosas hebreorum euidēter demonstratum.

¶ Contendit iudeus probare quod iesus non habuit spiritumsanctum ante baptismum.

Extū argumētū iudeorū sumit ex euāgelio ex illo Matth. iij. baptizatus aūt pfesti ascēdit de aqua. et ecce aperti sunt ei celi. et vidit spm̄ dei venientē sicut colūbā et descēdente sup se. Ex hoc arguunt iudei quod xps ante baptismū non habuit spiritū sanctū. cuius oppositus asserunt xpiani. qd ante istud sequitur ex textu ptz. quia nullus venit vbi prius erat. Cū ergo dicat i textu. vi

dit spiritum descendentem & venientem super se ergo spiritussanctus non venit in iesu nazareno ante baptismum. & tamen tunc erat incipiens annum .xxx. sic ergo .xxx. annis fuit sine spiritusancto. quod inconueniens magnum reputatur a christianis. ¶ Respondetur quod non sequitur. vidit spiritumsanctum descendentem & venientem super se. ergo ante non habuit spiritumsanctum. quia .iiij. Reg. iij. dicitur de helizeo. cumque caneret psaltes facta est super eum manus domini quod intelligitur de spiritu prophetandi. & tamen dicitur de eo ante. ij. c. Requieuit spiritus helye super heliseum. & quod subditur in arguendo nullus venit vbi prius erat dicendum quod verum est eo modo quo prius ibi erat. sed alio modo potest venire sicut dicitur Gen. xviij. vbi dicitur. dixit dominus ad abraam. Clamor sodomorum gomorreorum multiplicatus est. Sequitur descendam & videbo vtrum clamorem qui venit ad me opere impleuerunt &c. non est per hoc intelligendum quod ante deus non esset in sodoma & gomorra. nec videret eorum facta cum de necessitate sit vbique presens. sicut dicitur Hier. xxiij. celum & terram ego impleo dicit dominus. & omnia de necessitate viderit ab eterno. dicitur ergo descendisse & vidisse propter nouum effectum quem fecit ibi. s. subuersione sodome & gomorre. Erat igitur ibi ante sicut conseruans in esse. sed descendit sicut puniens. & similiter tunc dicitur vidisse. quia secundum modum loquendi scripture & etiam hominum deus non dicitur videre peccata quando dissimulat punire. nec per hoc importatur aliqua mutatio in deo: sed in creatura: sic suo modo dicendum est in proposito. spiritussanctus fuit in iesu nazareno ab instanti conceptionis sue per plenitudinem gratie: sicut dicitur Joh. i. vidimus eum quasi vnigenitum a patre plenum gratie & veritatis. & hoc predictum fuit Isa. xi. c. egredietur virga de radice iesse: & flos de radice eius ascendet. & requiescet super eum spiritus domini spiritus sapientie & intellectus: spiritus consilii & fortitudinis: spiritus scientie & pietatis & replebit eum spiritus timoris domini. Dicitur tamen venisse super eum in baptismo per alium modum. s. in signo visibili columbe representantis in christo plenitudinem gratie non tunc accepte: sed prius vt dictum est. tamen plenitudo gratie que latens erat in christo fuit tunc manifesta Johanni baptiste inuisibili signo sicut ei dictum fuit a domino. Super quem videris spiritum descendentem & manentem super eum: hic est qui baptizat in spiritusancto. & per predicationem Joannis aliis fuit dictum. Ideo subditur. ego vidi & testimonium perhibui: quia hic est filius dei. Illi tamen qui erant cum ioanne quando columba descendit super iesum viderunt cum eo: & vocem patris audierunt: quia columba illa non fuit ymaginaria sed vera & visibilis. & vox diuinitus formata & sensibilis. Fuit autem tunc necessaria manifestatio plenitudinis gratie in christo. Primo vt prophetia Isa. predicta ostenderetur impleta. Secundo quia cito post baptismum erat predicaturus et publicaturus legem euangelicam que est lex gratie. & per consequens actor eius ostendi debuit plenus gratie. Ideo tunc audita est vox patris. Hic est filius meus dilectus in quo mihi complacuit tanquam in actore euangelii. ¶ Et si dicat iudeus quod tunc erit contradictio in verbis. s. quod erat ibi spiritussan

ctus. et nō erat. veniebat: et nō veniebat. descēdebat et nō descēdebat. Dicendū est q nō sequit q: vera ɔdictio dz esse ad idē et sm idez. et similr in eodē tpe. Nunc aūt vt declaratū est nō similr sed alio mō venit spūssanctus sup iesum in baptismo q erat prius in christo.

¶ Contendit iude9 pbare q iesus xps nō est ver9 de9 quia esuriit.

Eptimum argumētū iudeoꝝ ex euāgelio sumit ex illo. q: dz Mat. iiij. q xps ieiunauit. xl. diebus et. xl. noctib9. et postea esuriit. Arguūt ergo iudei sic. Cristiani dicunt iesum nazarenū eē deū. et q̄ laus est deo ieiunare. quasi dicāt nulla: q: deo non cōpetit comedere vel ieiunare. propter quod videt derisibile. et adhuc magis illud qd̄ subdit. et postea esuriit et maxime cū moyses q̄ tātuz hō fuit ieiunauit. xl. dieb9 et. xl. noctib9. et nō esuriit. ¶ Solutio istius argumenti ptz ex his q̄ supra dicta sunt in isto. iiij. libro cōsideratiōe. iiij. argumēto. xxij. Ibi eñi declaratū fuit q xps i lege et pphetis pmissus futurus erat verus homo et verus de9 in vna psona. Declaratū est etiaz q iesus nazarenus est ver9 xps iudeis pmissus supra libro. i. i apitiōe. xij. thesaurorū. et p ɔsequēs ipe est ver9 homo et verus deus. Item declaratum fuit ibidem. et sepe alibi. q per passionem suam et mortez operaturus esset nostram salutem propter quod habuit corpus passibile et mortale ante resurrectionē suam. et hoc modo ieiunauit et esuriit. et tandez afflictiones et mortem sustinuit nō in deitate sua: quia hoc est impossibile: sed in humanitate pro nobis assumpta: et sic meruit nobis gratiam et gloriam: et sibi corporis glorificationem. Unde super illud Geñ. xxvi. Et introduxit eaz Isaac: dicit rabi moysen hadersan hic est rex messias quem elegit deus sanctus et benedictus vt coleret eū toto corde daretq cor suum ad petendum miseratiōes pro israel: et ad ieiunandum et humiliandum se p eis: sicut scriptum est Isa. liij. Ipse vulneratus est ppter iniquitates nostras: attritus est propter scelera nostra. disciplina pacis nostre super eū: et liuore eius sanati sumus. Per hanc traditionē dicti rabimoysen patet q. liij. c. Isa. loquit de xpi passiōe p generis humani salute: quod aūt dicunt iudei de moyse q post illud ieiuniuz non esuriit: falsum est q postea nō comedisset: nec est simile de vtroq: nā manichei dicturi erāt q iesus non habuit carnē humanā ex elemētis cōpositā: sed celestē: ad quos repellendos euangelium mentionem facit de esurie xpi iudei vero hoc non erant dicturi de moyse. propter hoc non oportuit q scriptura faceret mentionem sic de eius esurie.

¶ Contendit iudeus pbare q iesus xps non est de9 q: non dixit dyabolo teptanti in omni verbo quod procedit de ore meo.

Ctauum argumentum iudeorū ex euangelio sumit ex illo qd̄ dicitur in supradicto. c. Nō in solo pane viuit hō

sed in omni verbo quod ꝓcedit de ore dei. Asserunt iudei ꝙ ista respõsio quã iesus dedit diabolo nõ ẽ rõnabilis q2 debuisset dixisse sed in oi re que ꝓcedit de ore meo. Si enim ipse erat de9 potuit hoīs vitam cõseruare de oīnī re siue sit lignũ siue lapis siue alia hmõi. ¶ Respondet cum dicit ꝙ debuisset dicere iesus sed in oi re q̃ ꝓcedit de ore meo. dico ꝙ nõ est verum. nõ eni sic debuit dicere quia iesus voluit celare diabolo suã deitatez quã ille querebat experire p temptationẽ ꝓpter quod non debuit dicere de ore meo q2 loquebatur vt homo celans suã diuinitatez. Itẽ q2 tẽptationẽ demonis excludebat p scripturã sacrã. iõ debuit eam allegare sicut iacuit in textu in quo scribitur de ore dei ꝛ eadẽ ratione nõ debuit dicere de oi re sꝫ in omni verbo. q2 sic scribitur in textu. cũ hoc etiaz põt dici ꝙ nõ arguit quia verbũ frequẽter accipitur in sacra scriptura ꝓ re facta. nã. ij. Regũ. i. c. dicitur quod est verbũ quod factum est. i. res gesta vel facta. et sic accipitur in proposito vt patet literam intuenti Deutro. viij. cap.

¶ Contẽdit iudeus ꝓbare ꝙ iesus xp̃s nõ est deus quia non misit se deorsum cum esset in pinnaculo.

Nonuz argumẽtum iudeoꝝ ex euãgelio sumit ex illo quod dicitur. Matth. ca. quo supra. Si filius dei es mitte te deorsum ꝛc. Seq̃tur ait illi iesus rursum. Scriptũ est nõ temptabis dominum deũ tuum. Ex hoc arguunt iudei dicẽtes ꝙ hec responsio nõ est bona. Primo quia vt dicunt iudei in eo erat potestas faciendi miracula: et ideo si dimisisset se deorsuꝫ sine lesione aliq̃ nõ fuisset ibi aliqua temptatio diuina. Secundo q2 sancti viri leguntur deum temptasse nec ex hoc reprobãtur in scriptura sed magis commendantur: sicut helyas. iij. Regum. xviij. ca. Qui dixit deus qui exaudierit per ignem ipse sit deus: ꝛ helyseus. iiij. Regũ. v. ca. dixit de naaman leproso veniat ad me ꝛ sciat ꝓphetam esse in israel. Similiter de gedeõ Judicum. vi. tẽptauit deum querens signum in vellere. Item deus non inducit homines ad malum inducit autem ad sui ipsius temptationem malachie. iij. c. Inferte omnem decimam in horreũ meum vt sit cibus in domo mea et probate me. Super hoc dicit dominus: si non aperuero cataractas celi et effudero vobis benedictionem meam vsq3 ad habundantiam. ¶ Respondetur cum dicunt iudei. Primo ꝙ ista responsio non est bona non tẽptabis dominum deum tuum. Dico ꝙ in hoc iudei percutiunt seipsos arguentes dictum moysi deutro. vi. ca. Quod autem vlterius nituntur ostendere temptationem dei non eẽ peccatum manifeste dicunt contra deum arguentem maliciam populi israel Numeri. xiiij. c. temptauerunt me iam per. x. vices. Item psal. lxxxiiij. Nolite obdurare corda vestra sicut in exacerbatione secundum diez temptationis in deserto vbi temptauerunt me patres vestri probauerunt et viderunt opera mea: ad illud autem quod inducunt de viris sanctis deum temptantibus vt dicunt. Sciendum est ꝙ temptare est expe-

rimētum de aliquo accipere. nullus autem querit experiri illud de quo dubius est. Item aliquis potest expe riri verbo vel facto: verbo cum que rit aliquis de vicino suo aliqd vt ex periatur si iuuaret eum in necessita te sua: facto cū facit aliquid quod nō videt ordinabile ad aliqd nisi ad talem experientiam: et talis experiē tia dicitur temptatio sicut cū aliqs facit currere equum sine necessitate aliq aut vtilitate dicitur temptatio equi: quia talis cursus non videtur ordinabilis nisi ad accipiendum ex perimentum de velocitate equi. Si autem facit currere propter necessi tatem aliquam puta ad fugiendum hostes vel propter vtilitatem aliquā vt ad capiendum ceruum non est tē ptatio equi. Dubitare autem de his que pertinent ad perfectionem diui nam vt est potentia bonitas et huius modi semper est malū. Et ideo qui facit aliquid vel qui dicit sine neces sitate aut vtilitate ad experiendum diuinam potentiam vel voluntatem temptat deū et peccat propter quod exponens se sine necessitate aut vti litate periculo expectans se seruari a deo temptat deum cum possit ser uari alio modo. tale qd suggerebat dyabolus iesu nazareno dicēs. Mit te te deorsum. Et licet iesus per vir tutem diuinam posset hoc facere si ne periculo tamen hoc non fecit ce lare dyabolo volens suam diuinita tem et excludere demonis temptatio nem per sacram scripturam: respon dit bene per illud quod hominibus prohibetur. poterit enim tanq̄ ho mo per gradus descendere de pin naculo. ¶ Quod igitur arguitur de

helya non valet. non enim petijt si gnum per ignem descendentem si ne vtilitate: sed ad hoc q̄ populus israel a cultu baal ad colendum ve rum deum reduceretur vt patet ibi dem. Item hoc fecit de precepto do mini dicentis sibi. vade ostende te achab vt premittitur ibidem: et tunc reuelatus fuit sibi modus proceden di contra prophetas baal: licet hoc non sit totaliter expressum: quia non omnia scribuntur. Eodem modo di cendum est de helisseo: curauit enim naamam ex diuina reuelatione et ad manifestationem virtutis diuine. Unde et naamā relicta ydolatria cō uersus fuit ad colendum totaliter vnum verum deum: vnde dixit. iiij. Regū. v. c. non faciet seruus tuus vl tra holocaustum et victimā dijs alie nis nisi domino. ¶ De gedeone ve ro dicunt aliqui doctores nostri q̄ ex debilitate fidei petijt bis signū inuellere propter quod non excusa tur totaliter a peccato sicut dicit q̄ dam glosa super locum istum. Sed hoc non videtur rationabiliter di ctum: quia scriptura non notat eū culpabilem ex hoc facto nec fuit pu nitus a deo sicut zacharias pater io hannis qui propter dubium petijt si gnum dicens. vnde hoc sciam pro pter quod factus fuit mutus vsq̄ ad filij sui circumcisionem: vt habe tur Luce primo capitulo. De glo. ve ro in generali allegata parum est cu randum. ideo saluo meliori iudicio potest aliter dici. vno modo q̄ ge deon fecit hoc ex instinctu diuino. et sic non peccauit. Instinctus enim diuinus non impedit ad peccandū. Alio modo dicendo q̄ gedeon non

fecit hoc dubitando de potētia dei quin per ipsam posset saluare populum. nec de verbo dñi dicētis sibi. in hac fortitudie tua liberabis isra el quasi nō eēt verū. Sed ignorauit vtrū hec ꝓmissio esset absoluta que semꝑ implet vel cōditionalis. s. nisi gedeon ⁊ eius socij ponerēt impedimentū ꝑ aliquod peccatum. frequēter eñ in sacra scriptura intelligūtur ꝓmissiōes diuine facte sub tali cōditiōe quis nō exꝓmat. hieremie xviij. cap. Subito loquar de gente ⁊ de regno vt edificem ⁊ plātem illō si fecerit malū in oculis meis vt nō audiat vocē meam penitentiā agā super bono quod locutus sum vt facerē ei. timuit ergo gedeon ne per fragilitatem suam vel socioꝝ suoꝝ prouenirēt impedimētū dicte promissiōis. petijt ergo humiliter a deo edoceri ꝑ signū quod nō prouenirēt tale impedimētū vt sic constantius et expeditius iret ad preliū ꝓpter quod petijt duplex signum vnū pro se aliud ꝓ socijs suis. ¶ Ad auctoritatem malachie dicēdum ꝙ iudei tenebātur soluere decimas ex ꝑcepto dei sicut patet in multis locis veteris testamēti et per consequēs hoc erat necesse ex pte solnētiū ⁊ vtile ex pte recipientiū. Erat eñ ad sustētationem ministroꝝ. Ad hoc enim inducebat dñs populum per ꝓphetam dicens. Inferte omnem decimam ⁊c. Quod autem subditur probate me super hoc ⁊c. li probate nō tenetur hic causaliter sic intelligendo ꝙ soluerent decimas ad probandum seu temptādum. si per hec de⁹ aperiret eis catharactas celi sed tenetur cōsecutiue. et est sensus si impleueritis preceptum meum de decimis sicut tenemini et ego consequenter multiplicabo bona vestra sicut dicitur Isa. c. i. si volueritis ⁊ audieritis me bona terre comedetis. ¶ Contendit iudeus probare ꝙ lex euangelica non est lex dei quia contradicit legi moysi cum dicit nō iurare omnino.

Decimum argumentū iudeorum est et sumitur ex euāgelio ex illo verbo Math. v. c. Audistis quia dictū est antiquis nō periurabis. reddes aūt domino iuramenta tua. ego autem dico vobis nō iurare oīno ⁊c. sequitur. Sit ergo sermo vester. est est nō non: quod autē habūdātius est a malo est. Et istis argumēt sic iudei xpiani affirmant ꝙ lex euāgelica non destruit legem moysi in moralibus sed hoc patet esse falsū quia scribitur deutro. x. c. Dñm deū tuū timebis ⁊ illi seruies ipsi adherebis ⁊ in nomine illius iurabis. Et iterū deutro. vi. Dominum deū tuū timebis ⁊ illi soli seruies ac per nomen illius iurabis. Et patet manifeste ꝙ iesus nazarenus istud destruit dicendo. ego dico vobis nō iurare oīno. ¶ Solutio ꝙ negatio ꝑposita signo vniuersali facit equipollere suo contradictorio quia non omnis et quidā nō equipollent. Et ideo per hoc ꝙ dicitur non iurare omnino. nō excluditur omne iuramentū: quia quilibet tenetur superiori requirenti veritatem per iuramentum dicere veritatem aliter periret iusticia ⁊ veritas in multis casib⁹. sed cū dr. Nō iurare

omnino excluditur iuramētū illicitum quod est triplex.s. iuramentum falsum quod caret veritate τ: iuramentum iniquū quod caret iusticia. sicut cū aliquis iurat innocenti nocere τ iuramentum incautum quod iudicio discretionis caret quod fit quando quis iurat sine necessitate aut pia vtilitate.τ propter hoc dicitur Hiere.iiij.c.iurabis viuit dñs in veritate τ iusticia τ iudicio.ad excludēdū illa tria iuramenta illicita. ¶ Sciēdum aūt ꝙ ex verbo dentro.iiij.c.supra allegato in nomine illius sc3 dei iurabis. Aliqui dixerūt ꝙ iuramentum esset frequētandū tanꝙ religionis actus etiam in cōiverbo vbi non apparet necessitas aut pia vtilitas de quibus videtur fuisse isti iudei arguētes. Sz ꝙ hoc sit falsuz patet p pceptum diuinuz. Exod.xx. vbi dicit. nō assumes nomē dei tui in vanū. nec eñ habebit insontem dñs eum qui assumpserit nomē dei sui frustra. quod facit ille qui iurat sine necessitate aut pia vtilitate hoc etiam patet ex vbo Hieremie pallegato. Item Ecclesiastici.xxiij.c.dicitur vir multū iurās replebitur iniquitate. naz ex frequentia iurādi ex iuramēto icauto labitur in iuramētum falsuz τ iniquum. ¶ Quod aūt subditur sit sermo vester est est. non non.i.simpliciter affirmādo vitatez et negādo falsitatē intelligendū est nisi necessitas plus exigat. et ꝙ hoc intelligatur de modo communi loquendi inter hoīes patz p hoc ꝙ dicitur sermo vester. qđ autez amplius est a malo est. non dicit hoc esse malum sed a malo. Nam omne iuramētum est a malo culpe vel pene. iuramentum enim falsum iniquū et incautum est a malo culpe ex pte iurātis. Juramentum autem licitū est a malo pene ex pte requirentis iuramentū. Ex humana qppe fragilitate que pena quedā est inflicta hūano generi ppter culpam primorum parentum procedit. ꝙ homines mutuo sibi non credunt simplici verbo absq3 iuramēto. Et sic patet ꝙ xps nō destruxit in moralibus legē moysi immo pficit et dat modum quomodo homines non sint leuiter piuri. ¶ Judei vero miseri et ceci dant moduz ꝙ homo sit periurus τ ꝙ frāgat omnia vota que facit fm ꝙ deducit Hyeronimus de sancta fide cōuersus in tractatu quem fecit ex dictis thalmuth in.c.iij. vbi sic ait. Dicunt sapientes eorum in thalmuth in nodarim in ca. qđ incipit arbanc darim. Jlle qui frangit iuramenta pmissionis vel vota que facit p totum annum ne habeant aliquem vigorem surgat vltima die anni τ dicat quecunq3 promissiones iuramēta vel vota ego fecero que i toto anno sequēti existunt reputo cassa nulla et vana. et hoc modo vtuntur iudei in presenti in vna nocte āni. Ueniunt enim omnes ante suum rabi: tenētem in brachiis thorath τ omnes cum magna solēnitate dicūt pdicta verba. et ex hoc intelligunt ꝙ sunt sine onere conscientie ad frāgēduz quodcūq3 iuramētū qđ faciūt signāter xpiano quia iuramētuz quod fit iudeo seruatur. Si ille qui recipit iuramētum dicit illi qui facit tu iuras in deū τ i hac lege ad intellectū meum ꝙ facies talem rem τc. τ cum dicit ad intellectum meum dicūt ꝙ

tam reuocatur p̄dicta ptestatio quā fecit in principio anni. Sed si iuramentum facit xp̄iano. dicat ipsi ꝙ lȝ xp̄ianus dicat. tu iuras ad intellectum meū ꝙ nō reuocatur ꝓpterea p̄dicta ptestatio quia xp̄ianus non habet itellectū. Et ideo licet om̄es aljame iudeorum iuxta forum regni faciant iuramētum in manibus sui maiorini. vel baiuli de non p̄stando pecunias vltra id quod licentiātur p regem nullus eorū obseruat ⁊ intelligūt ꝙ non peccant propter supradicta. hec ille. ¶ Huic sententie fauet etiam magister Johānes cōuersus in libro de concordia legum titulo. iiij. c. vij. vbi preter illa que dicta sunt. addit etiam ꝙ mandauerunt sapientes iudeorum in thalmuth ꝙ si iudeus faceret iuramētuȝ et de hoc postea peniteret in corde ꝙ in presentia trium iudeoruȝ dicat se talia iurasse. et ꝙ de eis in corde penitet ꝙ iudei astantes dicunt ei. Illa q̄ iurauit vana et nihilata suo iudicio reputare et ꝙ illa que iurauit seruare. nullatenus obligatur. Item dicit ꝙ in nocte remissionem indulgentiarum ponunt in publico thorath. et cātor dicit populo publice ter ꝙ om̄ia vota et iuramenta facta sunt cassa nihilata et vacua ⁊ nullius penitus firmitatis. Dicit ergo iste ꝙ ex huiusmodi occasiōe iudei sunt faciles ad iurandum ⁊ nullum obseruant penitus iuramentū. ¶ Et preter hos alios articulos immiscent iuramentis. quare de eis p sua iuramenta confidere nullus debet ⁊ dicitur in suo thalmuth ꝙ quidam actor iudeorum priuatus et familiaris erat cuiusdam imperatoris quadam die intrans cameram suam inuenit eū comedētem victualia prohibita. et imperator recepit ab eo iuramētum vt hoc nullatenus alicui reuelaret et post tempus inuētus est reuelasse. et dixit ei tu nonne iurasti deo te hoc nūq̄ reuelare. Respondit ego iuraui nō reuelaturus deo sed non hominibus de mundo. et qui domino sic falsauit iuramentum articulo subtilitatis false quanto magis hominibus falsaret leuiter iuramētū. quare nunq̄ a iudeis deberet exigi iuramētum nec in aliquo deberet credi. et de eis dicitur Hieremie quito. ꝙ si etiam dixerit. viuit dominus et hoc falso iurabūt et christiani non leuiter iurant ⁊ obseruant fideliter iuramētum s̄m legem et nisi adimpleatur a confessoribus non absoluuntur dum tamen sint licita iuramenta. quoniam ipsa obseruare tenent⁹ obligātur. de quo Numeri. xxx. si quis virorum votuȝ vouerit domino aut se cōstrinxerit iuramento nō faciet irritum verbuȝ et omne quod promiserit implebit. hec ille.

¶ Contendit iudeus probare ꝙ lex euangelica non est lex vera quia destruit legem iustitie.

Ndecimū argumentū iudeorū ex euāgelio sumit ex illo. Matth. ca. quo supra. Audistis ꝙ dictum est antiqs. Oculū p oculo. dētē p dēte. Ego aūt dico vobis nō resistere malo. sȝ si q̄s percusserit te in dexterā maxillā p̄be ei ⁊ alterā. ⁊ q̄ voluerit in iudicio cōtēdere tecū ⁊ tunicā tollere dimitte ei et palliuȝ ⁊c. hoc dicūt

iudei esse cōtra legem rectitudinis et iusticie a deo datam. Exodi.xxi. oculum pro oculo ⁊c. Itē xpiani nō seruant istam legem iesu nazareni. Nam per fraudes ⁊ lites vn⁹ rapit bona alterius ⁊ nō solum hoc est verum de secularibus sed etiā de religiosis pluribus. ¶ Respondetur ꝙ non est verū iesum nazarenū destruxisse legem iusticie et rectitudinis. Circa quod sciendum ꝙ nō resistere malo aliquādo bonū est et necessarium. et sic cadit sub precepto vt pote quādo ex tali resistentia apparet manifeste origo magni mali et disscidiū ciuitatis vel regni vel aliquid huiusmodi. Aliquando vero est bonum supererogationis vt qñ malum illatum toleratur patienter propter deum. vel ꝓpter pacem seruandam. vel ꝓpter sui humiliationem: et sic non resistere malo cadit sub cōsilio et non sub precepto. ⁊ in istis duobus modis loquitur saluator ⁊ sic non excludit legem iusticie sed addit super hoc perfectionem legis euangelice ad quam nō tenētur homines. sꝫ possunt licite de illata iniuria querere vindictam secundum ordinem iusticie quādo nō apparet ex hoc maius malū surgere vt dictum est. ¶ Sciēdum autem ꝙ ex hoc ṽbo legis. oculum pro oculo ⁊c. aliqui iudei de quibus videntur isti sic arguentes dixerunt male interpretantes ꝙ vindicta erat per se appetenda quod est falsum quia vindicta est malum pene. ⁊ ideo nō est per se appetibilis sed propter aliquod bonum consequendum: vt propter ordinem iusticie conseruandum. vel propter correctionem iniuriantis vel propter terrorem aliorū vt ab iniuriis cohercēatur vel aliqd hmōi. vbi ergo nullum tale bonum ex pena alicuius estimatur ꝓuenire sed magis timetur de scādalo ⁊ maiori malo tunc desistere a vindicta querenda necessitatis est et ꝑcepti vt dictum est. Si autem circa talē casum quis a vindicta querēda desistit bonum superogationis est ⁊ hoc patet per facta sanctorum patrum non solum noui testamēti sed etiā veteris. Sanctus enim Joseph potens vindicare illatā sibi iniuriam a fratribus non solū a vindicta destitit sed eos cum suis familiis misericorditer sustentauit. Similiter dauid semey sibi maledicētem et lapides contra eū mittētem ⁊ ex hoc reum lese regie maiestatis occidi abisay ꝓhibuit. ij. Reg. xvi. c. dicēs. Dimitte eū vt maledicat si forte de⁹ respiciat afflictionem meā. id etiā patet per scripturam veteris testamenti. Leuitici. xix. c. non queris rationem nec memor eris iniurie ciuium tuorum. Ubi vero ex vindicta secundum ordinem iusticie nō apparet ortus scādali vel mali ex desistētia ab ea daretur malis audatia iniuriandi bonis. talis desistentia malum esset et peccatum et in tali casu non est intelligendum saluatoris verbum. ¶ Quod autem sequitur et qui te percusserit in vnam maxillam ⁊c. Non est intelligendum q̄tum ad effectum vt sic percussus maxillam aliam offerat percussori. quia iesus qui cepit facere et docere percussus in vna maxilla vt habetur Johannis. xviij. capitulo non prebuit aliam maxillā ꝑcusso-

ri: sed eum caritatiue correxit dicēs si male locutus sum testimonium p̄hibe de malo: si autem bene cur me cedis. Est ergo verbum predictum secundum animi preparationem intelligendū. s. vt sic percussus sit dispositus in animo adhuc sustinere maiores percussiones et iniurias in casibus predictis. s. quando est ibi bonum necessarium vel supererogationis. ¶ Ad illud autem quod obĳcitur de xp̄ianis legem xp̄i non obseruantibus. Dicendum q̄ ex eorum malicia non peioratur lex euangelica sicut nec lex in monte synai data per hoc q̄ iudei satis cito post eius dationem fecerunt et adorauerunt vitulum conflatilem. Exodi. xxxij. c. ¶ Contendit iudeus probare q̄ lex euangelica non est lex vera quia dat consilium dilectionis inimicorum.

Duodecimum argumentum iudeorum ex euangelio sumit ex illo verbo Math. quo supra Audistis quia dictum est antiquis. Diliges p̄ximum tuū et odio habebis inimicum tuū. Ego aūt dico vobis diligite inimicos vestros et benefacite his qui oderunt vos ꝛc. Ex hoc dicunt iudei. Videt q̄ iesus nazarenus destruxit diuinū preceptum q2 dn̄s mādauit filijs israel: ne amicitias vel federa contraherent cum habitatoribus terre chanaan q̄ erāt inimici eorum nec quererent eis bonum: vt habetur Numeri. xxxiij. oppositum dicit iesus vt patet manifeste ergo est destructor diuini precepti. ¶ Pro responsione ad istud iudaicum argumentum sciendum ē q̄ doctores hebrei circa hoc errabant. Ex hoc enim q̄ preceptum est Leuitici. xix. Diliges proximum tuū sicut teip sum: arguebant a contrario sensu q̄ debebant odire inimicū sꝫ hoc est falsum quia omnis homo ex caritate diligendus est: inquantū ad imaginē dei est ꝛ capax ipsius per cognitionem ꝛ amorē. Amicitia enim caritatis fundatur super cōicatione supnaturalis beatitudinis. Et ideo ois ītellectualis creatura que in actu vl potentia est beata est ex caritate diligenda. Mali autem homines q̄diu sunt in via sunt in potentia veniendi ad beatitudinem. Et ideo licet eorum malicia sit odienda: ipsa tamen natura possibilis beatificari est diligenda. et hoc est quod dicit saluator diligite inimicos vestros bona. s. gratie ꝛ glorie eis optando. Alia autem non sunt eis optāda nisi in quadam generalitate inquantum valēt ad eorum salutem qd̄ soli deo est notū q2 oībus alijs potest homo bene vel male vti. ideo circa hoc nō est aliquid determinate petendū sed sub conditione. s. inq̄tū valet ad eorū salutem. Sequitur benefacite: benefacere est effectus dilectiōis. Et ideo sicut tenemur diligere inimicos q̄tū ad bona gratie ꝛ glorie ita tenemur in effectu salutem eorum modo debito ꝛ possibili p̄curare. Quod autem benefacere odientibus et inimicis ē laudabile patet non solum per sanctos patres noui testamēti sed etiā veteris. ysaac enim regi gerare et viris eius qui eum oderant et expulerant fecit conuiuium magnum Gen. xxvj. c. Joseph fratres suos qui eum occidere voluerunt et tandem in ser

uirtutem que est mors ciuilis vendiderat dulciter recepit et pauit Gen. xlv. David saulem ipsum persequentem ad mortez bis a morte liberauit primo Reg. xxiiii. c. z. xxvii. Helyseus syros eum sequentes ad mortez a rege israel interfici prohibuit et potu iussit refici et sic ad suum dominum remitti libere. iiii. Reg. c. vj. hoc etiam patet per scripturam veteris testamenti. Exodi. xxiii. c. si occurrerit boui inimici tui aut asino erranti reduc ad eum. Item ibidem si videris asinum odientis te iacere sub onere non pertransibis sed subleuabis cum eo. Item prouerbiorum. xxxv. c. si esurierit inimicus tuus ciba illum: si sitit da ei aquam bibere: prunas enim congregabis super caput eius z dominus reddet tibi. Item psalmo. cxxix. Cum his qui oderunt pacem eram pacificus zc. ¶ Si autem contra dicta arguitur de habitatoribus chanaan de quibus inhibuit filiis israel ne contraherent amicitias cum eis sed eos occiderent. Dicendum quod illi erant ydolatre pessimi propter quod mortez meruerunt secundum iudicium dei. Et ideo filii israel occidentes eos non fecerunt ex odio sed ex mandato dei et iusticie zelo cum ipsis non erant amicitie contrahende ad viciuz ydolatrie.

¶ Contendit iudeus probare quod iesus xps non est verus deus quia relaxauit obseruantiam sabbati.

Ertiumdecimum argumentum iudeorum ex euangelio sumitur ex illo Math. xii. In illo tempore Abiit iesus sabbato per sata. discipuli autem eius esurientes ceperunt vellere spicas z manducare: pharisei autem videntes dixerunt ei. Ecce discipuli tui faciunt quod non licet facere sabbatis. At ille dixit eis Non legistis quid fecerit dauid quando esuriit z qui cum eo erant et quomodo ibi intrauit domum dei z panes propositionis comedit: quod non licebat ei edere neque his qui cum eo erant nisi solis sacerdotibus: et non legistis in lege quia sabbatis in templo sacerdotes violant sabbatum z sine crimine sunt dico vobis quod templo maior est hic zc. Ex dictis arguunt iudei quadrupliciter. Primo si iesus est deus vt dicunt xpiani quomodo relaxauit obseruantiam sabbati cum ipse prius eam preceperit. Exod. xx. c. Memento vt diem sabbati sanctifices: igitur aut ipse non est deus cuius contrarium affirmant xpiani aut deus est mutabilis relaxando quod ipse preceperat maxime tanquam legittimum sempiternum cuiusmodi est obseruatio sabbati. ¶ Item. ii. exemplum quod adducit de dauid non est conueniens primo quia discipuli non erant in tanta necessitate famis sicut dauid z eius viri. Secundo quia dauid tunc transgrediens sabbatum: transgressionez non reiterauit. Item. iii. si excusauit hanc dauid transgressionem eadem ratione debet excusare adulterium eius cum bersabee z homicidium vrie. ¶ Item. iiii. exemplum quod adducit de sacerdotibus non est ad propositum sacerdotes enim operabantur sabbato in templo accendendo ignem vel potius nutriendo: hoc autem non erat prohibitum sed solum de habitationibus hominum sicut dicitur Exodi. xxxv. c. de sabbato ignem non accendetis in cun-

ctis habitaculis vestris: templum autem non includitur in generalitate habitaculorum hominum. ¶ Ad primum argumentum dicendum quod magis est ad propositum Nam ille qui dat preceptum potest in illo dispensare in casu et totaliter reuocare. Et ideo iesus inquantum deus potuit hoc facere propter quod subdit de seipso dominus est filius hominis et etiam sabbati. Item idem in persona est filius dei et filius hominis sicut supra probatum est: quod autem tempore veteris testamenti dominus dispensauerit in obseruantia sabbati patet Josue. vi. vbi dicitur: quod de mandato domini Josue et viri bellatores circuierunt orbem Jerico septem diebus continuis armati et sic oportuit quod dies sabbati fuerit vna de illis. Et in libro apud hebreos autentico qui dicitur cedarollam. i. ordo seculi dicitur quod die sabbati fuit prelium Jerico: et hoc satis innuitur ex textu Josue. vi. vbi dies ille dicitur vnus qui proprie dicitur de sabbato. Et illo die circuierunt Jerico septem vicibus et in vltimo circuitu corruentibus muris intrauerunt et interfecerunt omnes habitatores vrbis. Item iii. Reg. xix. dicitur quod helyas ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus et quadraginta noctibus continue et sic pluries ambulauit in sabbato ex voluntate dei. ¶ Quod arguitur vltra quod deus sit mutabilis non valet. Nam immutabilis existens operatur mutabilia opera sicut incorporeus existens corporalia facit. Et quod vltra dicitur quod sanctificatio sabbati fuit precepta ad semper non est verum: nam vbi de ipsa scribitur. Exod. xxxi. c. pactum est sempiternum: in hebreo habetur pactum est beollam. i. in seculum quod non significat eternitatem sed tempus longum communiter acceptum et hoc modo dicitur Hieremie. ii. c. A seculo confregisti iugum meum. i. ab antiquo tempore et in hebreo habetur beollam confregisti. etc. i. a seculo Aliquando vero accipitur pro tempore indeterminato quod tamen potest esse satis breue sicut Deutro. xv. dicitur perforabis aurem eius in ianua domus tue et seruiet tibi vsque in eternum: et in hebreo habetur perforabis etc. et erit tibi seruus beollam. i. in seculum et hoc tempus poterit esse breue vel longum: vnde dicit hic glo. hebraica beollam. i. cunctis diebus seculi domini vsque ad iubileum. Si enim infra annum a perforatione auris serui moreretur dominus: fiebat liber a seruitute et si viueret vltra annum iubileum: seruus tamen fiebat liber in anno iubileo. Patet igitur ex dictis quod obseruatio sabbati non est precepta ad semper sed ad tempus. Et ex hoc patet quod illi qui pro hac dictione hebraica transtulerunt eternum vel sempiternum dederunt simplicibus occasionem errandi circa obseruationem sabbati et circumcisionis. ¶ Ad secundum quod vltra arguitur de discipulis iesu spicas vellentibus quod peccauerunt non est verum. non enim peccauerunt ratione facti quia scribitur Deutro. xxiii. c. Ingressus vineam proximi tui comedes vuas quantum tibi placuerit: et idem intelligendum est de granis bladi: et de aliis fructibus nec peccabant ratione temporis. s. diei sabbati: nam eorum esuries eos excusabat. Posset etiam probabiliter dici quod simpliciter hoc poterant in die sabbati. Non enim peccabant ratione comestionis quia comedere in die sabbati licitum erat om

nisbus iudeis nec ratione excussiõis granorum de spicis que est quedam preparatio cibi licet preparatio cibi per decoctionẽ esset prohibita fieri in die sabbati Exod.xvi.et.xxviij quia ibi est longus labor et distractio. s.compositio lignorũ et accẽsio ignis positio vasorum ad ignem et sollicitudo circa decoctionem vt fiat optime: tamen alique preparationes parui laboris et parue distractionis in die sabbati poterant fieri vt pote. Cibum decoctum die precedenti dispo nere in vasis et ponere sup mensam et per consequens licitum erat ponere mensam et mappas et similia. Similiter illa que cruda comedebantur vt herbe licite erant lauare: vellicatio autem spicarum non videtur esse magis laboriosa seu distractiua sed minus et per consequens licita. Quod autem vltra arguitur quia dauid et viri eius erant in maiori necessitate famis quam discipuli iesu non videtur. verisimile habebant cũ aliquam pecuniam vel aliqua pignora ad habendum cibum aliunde. que discipuli non habebãt quia sine pecunia et pera et cum simplici veste necessaria incedebant. Unde nec achimelech summus sacerdos quesiuit de necessitate dauid et virorum suorum ad hoc quia daret eis licite panes sanctum sed solum de mundicia eorum maxime a mulieribus: vt prio. Reg.xxi.c.pater. Quod autem innititur vltra quia dauid peccauit panes illos comedendo patet esse falsum non solum per verbum saluatoris factũ excusantis sed etiam per scripturam veteris testamenti que nõ reprobat dauid comestionem: nec achimelech concessionem et quia summus sacerdos erat: non esset verisimile quia ignoraret quid esset licitum vel illicitum circa obseruantiam sabbati ipse autem dixit si mũdi sunt pueri maxime a mulieribus manducent quasi dicat fames supposita dicta mundicia facit comestionem licitam. ¶ Ad tertium cum dicitur quia eadem ratione iesus debuit excusare vel relaxare adulterium cum bersabee et homicidium vrie. Dicendum quia est falsum: nã ista sunt per se mala nec possunt bene fieri propter quod in talibus non habet locum dispensatio. ¶ Ad quartum cum dicitur de sacerdotibus in templo manualiter operantibus et licite non solum accendendo ignem vel potius nutriẽdo sicut pcipitur Leuitici.vi.capitu. ignis in altari meo semper ardebit quem nutriat sacerdos subijciens ligna mane per singulos dies: sed etiam hostias lauando et super altare cremando et hoc ratione templi vel potius diuini cultus ibi fiendi. eadem ratione vel maiori discipuli presente iesu et eos licentiante poterant licite vellere spicas. dato quia alias esset illicitum quod tamen non est bene clarum vt supra dictum est: ideo subdit saluator. Dico autem vobis: quia maior est templo hic. De causa autem quare fuit mutatum sabbatum in diem dominicam: quare etiam talem diem correspondentem saturno obseruant iudei et quomodo iudei iam non obseruant sabbatum preceptum a moyse sed reductum a dyabolo dictum est supra in isto tertio libro cõsideratione quarta argumento quinto.

¶ Contẽdit iudeus probare quia iesus

xps non est verus deus et vnus cum patre quia confitetur patri.

Quartumdecimū argumentum iudeorū ex euangelio sumitur ex illo vbo Mat. xj. Confiteor tibi pater dñe celi ac terre. Et seq̄tur omnia mihi tradita sunt a patre meo. Arguunt ergo sic christiani dicunt q̄ filius et pater vnum sunt quō ergo dicitur confiteri coram patre suo deberet magis dicere corā seipso. Item si omnia sunt tradita a patre. ergo nihil habet ad seipō: et sic ex se est oīno deficiēs. ¶ Ad primū supra declaratū est argumento. xxij quarte considerationis huius libri p scripturas hebreor q̄ christus est deus et homo: deus ab eterno et hō ex tpe. Item declaratū est supra libro primo in q̄tione. xij. thesaurorū q̄ iesus nazarenus est verus xps: et q̄ in eo sunt distincte nature ideo fm q̄ deus dicit Johannis. x. Ego et pater vnū sumus scz in essentia: distincti tamen in psonis: scdm aūt q̄ homo dicit Johannis. xiiij. pater maior me est et sic orat coram patre et cōfitetur. Quod aūt subditur si habet omnia a patre. ergo ex se est omnino deficiens. Dicendum q̄ hec ppositio est vera: xps inquantum homo est creatura: omnis creatura sibi relicta in nihilū caderet sicut est de nihilo. Et ideo pōt ista cōcedi cū reduplicatione xps inquantū hō nihil ē ex se: sed oīno deficiēs. Si autez ex dictis aliquis arguat q̄ idem sequitur de christo inquantum deus quia quicquid habet filius inquantū deus habet nascendo et per consequēs habet illud a pre: et sic ex se nihil est sz est omnino deficiens: dicendū q̄ nō sequitur q̄ filius a patre accipit idē esse cum eo, nam diuinum esse nō est multiplicabile: et ideo sicut pater est necesse esse: sic et filius et sic non pōt dici deficiēs: nā eādē deitatē potentiā: sapientiam: et sic de aliis absolutis habet cum patre. Quod autez in diuinis sit pater et filius nō solū patet ex nouo testamento sed etiam ex veteri. Esa. ix. filius datus est nobis et vocatur nomen eius admirabilis consiliarius deus fortis et cetera. ex quo patet q̄ in diuinis est filius et p consequens patet q̄ relatiue dicuntur adinuicem et posita se ponunt et perempta se perimunt. Non eñ potest dici q̄ deus filius sit filius alicuius creati vel finiti: non tamen sunt duo increati aut duo immensi sicut nec duo dīj sed vnus increatus et vnus immēsus: nullam eñ distinctionem habent in deitate sed solum in psonali pprietate. De trinitate psonarū et vnitate essentie: dictum est supra argumento. xxiij. quarte cōsideratio nis huius libri quantum sufficit ad propositum huius libri.

¶ Contendit iudeus pbare q̄ iesus xps non est deus quia contradicens sibi est instabilis.

Quintumdecimum argumentū iudeorū ex euangelio sumitur ex illo vbo. Mat. viij. Cū autez descendisset iesus de mōte secute sunt eum turbe multe et ecce leprosus veniēs adorabat eum dicēs. Dñe si vis

pōt me mundare ꝛc. Sequit̄ ꝛ ait ie⸗sus illi: vide nemini dixeris sȝ vade ostende te sacerdoti ꝛ offer mun⁹ qđ ꝓcepit moyses. Ex his arguit sic iu⸗deus iesus voluit sacrificium qđ fie bat in emūdatione leprosi. Alibi ve⸗ro. s. Mat. ix. ꝛ. xij. c. dicit miam volo ꝛ nō sacrificiū ꝛ sic cōtradicit sibi et est instabilis in volūtate. Itē idē ar guitur ꝑ hoc ꝙ dicit mundato a le⸗pra: vade nemini dixeris ꝛc. ꝛ alibi sȝ Luce. viij. c. dicit vade ad tuos ꝛ narra quanta tibi fecerit dn̄s. itē ali bi. scȝ Mat. x. ꝛ Luce. xij. dixit. Qui me cōfessus fuerit corā hoībus con⸗fitebor ꝛ ego eū corā patre meo: ꝛ sic pȝ ꝙ voluit sua facta celari ꝛ publi⸗cari q̄ sunt contradictoria. ¶ Ad pri mum dicendū ꝙ non valet: nā eadeȝ rōne ꝑ scripturā veteris testamenti quā iudeus confitet̄ esse verā ꝓbare tur deū esse mutabilē q꞉ Gen. viij. c. dicit̄ de sacrificio noe. Odoratusq́ȝ est dn̄s odore suauitatis ꝛ sic fuit si⸗bi placitū. Item in Exod. leuitico ꝛ aliis libris veteris testamēti ꝓcepit deus sibi offerri sacrifitia tanq̄ sibi placita. ꝛ Esaie. i. c. dicitur holocau sta arietū ꝛ adipē pinguiū ꝛ. sangui⸗nē hircorū ꝛ vituloꝝ nolui: ꝛ psalmo xxxix. sacrificiū ꝛ oblationē noluisti ꝛc. hec eīn nō arguūt dei mutabilita tem. Nā ipe immutabilis mutabilia operat̄ sicut i corporalis corporalia. Quod aūt iesus dixit allegando di⸗ctū osee ꝓphete. vi. ca. miaȝ volo ꝛ nō sacrificiū nō dixit hoc sacrificia ve⸗teris legis reprobando habebāt eīn tunc cursū suū ꝛ habuerunt vsq́ȝ ad mortē xp̄i. Sed hoc dixit opera mie sacrificiis preponendo. nam habent duplicem bonitatem: vnam ex gene re: quia sunt virtutis moralis: aliaȝ ex charitate quia quando fiūt ex cha ritate habent bonitatem meriti vite eterne. Sacrificia ꝓo veteris legis non habebant bonitateȝ nisi ex fide ꝛ dilectione offerentium: ideo dici⸗tur Gen. iiij. ca. respexit dominus ad abel ꝛ ad munera ei⁹. quasi dicat. mu nera fuerūt accepta sibi propter bo⸗nitatem offerentis. Quod auteȝ isto modo intellexit propheta vel potius dominus per prophetam patet per textum ibidem qui talis est: miseri⸗cordiam volo ꝛ non sacrificiuȝ ꝛ sciē tiam dei plusq̄ holocaustū. Per hoc ꝙ dicit plusq̄ holocaustum que sunt quedam sacrificia patet ꝙ nō loque batur holocausta reprobando sȝ eis scientiam dei preferendo ꝛ eodē mo do de operibus misericordie respe⸗ctu sacrificiorum. Et hoc idem pa⸗tet Esaie primo cap. Postq̄ dixerat dominus holocausta arietum ꝛ adi⸗pem pinguium et sanguinem hirco rum aut vitulorum nolui. Subdit q̄ rite iudicium subuenite oppresso: iu dicate pupillo: defendite viduam: et venite ꝛ arguite me dicit dominus. Si fuerint peccata vestra vt cocci⸗num quasi nix dealbabuntur ꝛc. Ex quo patet manifeste ꝙ opera miseri cordie ꝛ iusticie magis erant deleti⸗ua culpe ꝛ meritoria glorie habende christi tempore q̄ sacrificia legis. ¶ Quod autem arguitur ꝙ iesus aliquando voluit facta sua celari: et aliquādo publicari fuit valde ratio nabile. Nam omnis eius actio fuit nostra instructio. Expedit auteȝ im perfectis opera sua celare ne per va nam gloriam extollantur: ꝛ expedit aliquando maxime perfectis opera

sua bona in publico ponere ad dei gloriam et primi edificationem. Quantum ad primum dicit iesus. Mat. vi. te autem faciente elemosynam nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua. Et quantum ad secundum sic luceat lux vestra coram hominibus vt videant opera vestra bona et glorificent patrem vestrum qui in celis est. Mat. v. Sic etiam patres veteris testamenti aliqua bona opera fecerunt occulte et aliqua bona publice. Helyas enim filium vidue sarepte ... suscitauit secrete in suo cubiculo ad consolationem matris vidue. iii. regum. xvii. c. et ignem de celo fecit descendere super holocaustum suum ad declarationem diuinitatis vere publice scilicet coram rege achab et populo israel. iii. regum. xviii. c. similiter helyseus multiplicationem olei ad vidue sustentationem et filiorum eius et ad satisfactionem creditori fiendam fecit secrete: scilicet clauso ostio vt habetur. iiii. regum. iiii. c. et milites syrie volentes eum capere acrisia percussus duxit eos in medio samarie coram rege israel et populo ciuitatis vt habetur. iiii. reg. vi. ca. Patet igitur ex predictis quod iesus rationabiliter aliqua facta sua bona publicauit et aliqua occultauit.

¶ Contendit iudeus probare quod pater filius et spiritussanctus non sunt vnius essentie quia vnum peccatum dimittitur ab vna persona quod non dimittitur ab altera.

Ex vndecimum argumentum iudeorum sumitur ex euangelio ex illo loco. Math. xii. omne peccatum et blasphemia dimittetur hominibus: spiritus autem blasphemie non dimittetur. Et quicunque dixerit verbum contra filium hominis dimittetur ei qui autem dixerit contra spiritumsanctum non remittetur ei: neque in hoc seculo neque in futuro. Ex his arguit sic iudeus. Vos christiani dicitis quod pater et filius et spiritussanctus sunt vnius essentie et vnius voluntatis: quomodo ergo dicitur verbum seu blasphemia contra spiritumsanctum et non contra filium et patrem: et quomodo vnius dimittit peccatum vel blasphemiam sine alio. Hec enim que videntur haberi ex verbis iesu implicant contradictionem si sunt vnius essentie et vnus blasphematur et alter non: sequitur quod idem blasphematur et non blasphematur et si sunt vnius voluntatis et alter remittit et alter non sequitur quod idem remittit eidem blasphemanti et non remittit quod sunt contradictoria. ¶ Item de anima blasphemantis ipsum christum separata quero dicit iudeus vbi sit. s. in celo vel in gehenna. Si dicatur quod in celo sequitur quod spiritussanctus impotens est ad puniendum blasphemiam illatam sibi et ab eo non remissam. Si autem dicat quod est in gehenna sequitur quod pater et filius sunt impotentes ad saluandum eam cum remiserint blasphemiam. Item si duo remittunt scilicet pater vel filius et spiritussanctus non remittit quid proficit blasphemanti et quid sibi nocet si spiritussanctus non remittit: ex quo pater et filius remittunt ei. Ex his ergo que videntur friuola et contradictionem implicantia que tamen sequuntur ex verbis iesu nazareni concludit iudeus quod eius doctrina nullius sit momenti. ¶ Satis patet intelligentibus quod obiectiones iste procedunt ex imaginatione falsa circa articulum

sancte trinitatis qui articulus satis est declaratus supra ca.xxiii. quarte considerationis huius tercii libri ex scripturis hebraicis: non solum quod in essentia diuina sint plures sed quod sunt tres et solum tres: nec est contra intentionem antiquorum hebreorum dicere pluralitatem in deo dum tamen vnitas essentie teneatur quod nos christiani tenemus firmiter et confitemur fideliter. ¶ His ergo suppositis respondendum est ad obiectiones. Circa quod sciendum est quod saluator Math.xii. distinguit blasphemiam contra filium hominis a blasphemia contra spiritumsanctum. Primam vocans verba iudeorum nequiter prolata contra benignitatem humanitatis sue. Comedebat enim et bibebat cum hominibus etiam aliquando cum peccatoribus sicut clementissimus medicus cum egrotis et propterea iudei vocauerunt eum voratorem et potatorem vini publicanorum et peccatorum amicum vt habetur Mat.xi.ca. Et hanc blasphemiam dicit saluator remissibilem eo quod erat excusabilis in parte ex consideratione fragilitatis humane. Secundam vero blasphemiam vocat verba contra deitatem suam nequiter dicta. Videntes enim ab eo fieri expulsiones demonum illuminationes cecorum: suscitationes mortuorum et similia que non poterant fieri nisi virtute diuina. Iudei tamen ea nequiter attribuebant virtute demonis dicentes. Mathei xii. capi. Hic demonia non eiicit nisi in beelsebuth principe demoniorum et hanc blasphemiam dixit saluator irremissibilem: non simpliciter sed de difficili remissibilem. Nam ex parte blasphemantium non erat aliqua excusabilis ratio in toto vel in parte: quia talis blasphemia contrariatur principio remissionis peccatorum quod est virtus diuina. Et quia eadem deitas est in tribus personis. ideo blasphemans contra vnam personam blasphemat etiam contra aliam: et similiter quia eadem bonitas est in tribus ideo vna persona non remittit sine alia. Nam opera trinitatis sunt indiuisa. Remissio tamen peccatorum aliquando persone spiritussancti attribuitur. quia principium remissionis huiusmodi est bonitas que est attributum spiritussancti. Patet igitur quod obiectiones iudei supraposite procedunt ex falsa imaginatione. ¶ Restat autem ostendere quod irremissibile dupliciter dicitur. vno modo contradictorie: id est nullo modo remissibile. Alio modo contrarie id est de difficili remissibile: hoc modo patet. v. meth. vbi dicitur quod impossibile et intransibile. vno modo dicitur quod nullo modo potest fieri vel transiri. Alio modo quod de difficili potest hoc etiam declaratur de communi modo loquendi. Dicitur enim de ceco perfecto quod non potest videre simpliciter: et de secutiente quod non potest videre: quia videt cum difficultate. Tertio hoc declaratur ex modo loquendi scripture veteris testamenti. Iosue enim considerans difficultatem populi ad bonum et pronitatem ad malum dixit Iosue vltimo capitulo non poteritis seruire domino etc. non intellexit de impossibilitate simpliciter: sed de difficultate. Nam ibi subditur quod iniit fedus inter populum et deum vt seruiret domino. Item Hieremie.xiii.

ca. Si potest ethiops mutare pellē suam: et pardus varietates suas: et vos poteritis bene facere cum didiceritis malum. Quod cū ethiops et pardus possunt mutare pelles suas hoc est impossibile simpliciter. Sꝫ ꝙ assuetus ad mala reuertatur ad bene agendum non est impossibile sꝫ difficile eo ꝙ habitus vitiosus iclinat ad malum agendum per modum nature. Exemplum autem habetur in manasse rege qui dum vixit fuit assuetus in pessimis: et tamen finaliter reductus fuit ad bonum virtutis: vt patet. ij. paralip. xxxiij. et in fine libri vbi ipsius ponitur oratio. ¶ Quod autem iudeus querit vltimo de anima blasphemantis vbi sit. Dicendū ꝙ si recessit a corpore cum peccato blasphemie est in inferno. Si vero recessit totaliter expedita quantum ad culpam: et penā est in celo. Si autē recessit liberata a culpa sꝫ adhuc ad penam temporalem obligata detinetur ad tēpus in purgatorio donec purgetur: et sic ad gloriam transferatur nec aliqua persona diuina ē impotens ad saluandum eā: vel puniendum: qꝛ sicut tres persone sunt vnus deus ita sunt vnus omnipotēs ad faciendum de creatura quicquid placet sibi ſm ordinem sue sapientie et iusticie.

¶ Quod iesus xp̄s non est ver⁹ de⁹ qꝛ dicens ꝙ venit saluare quod pierat contradicit sibi ipsi loquens parabolice.

Ecimūseptimū argumentum iudeorū ex euangelio sumitur ex illo loco. Mat. xviij. nō est voluntas ante patrē vestrū qui in celis est vt pereat vnus de pusillis istis: et ibidē ꝑmittitur venit filius hominis saluare quod perierat. Item Mat. xiij. c. dicitur. Ideo in parabolis loquor eis: qꝛ videntes non vidēt et audientes non audiūt neqꝫ intelligunt Ex his arguit sic iude⁹. Si venit iesus saluare quod perierat vt dicit et tamen loquebatur peccatoribus parabolice vt non intelligerēt nec per consequens cōuerterētur vt ibidē in euangelio subditur. Ista sibi videntur manifeste contradicere. s. ꝙ quereret salutem peccatorum: et non quereret nec vellet. Itēꝫ illud vltimo dictum destruit verbū domini ezechielis. xviij. c. Nolo mortem peccatoris sed vt magis conuertatur et viuat.

¶ Dicendū ꝙ christus non semper loquebatur turbis parabolice sꝫ aliquando plane et aperte tractans ea que sunt de necessitate salutis vt patet Mat. v. capi. et. vi. et. vij. vbi tradit formam perfectionis euangelice. Sed quoniaꝫ frequenter ad eius predicationem veniebant homines maligni non ad discenduꝫ sed ad insidiandū ei. Ideo tunc loquebatur parabolice vt non intelligerēt ne daret sanctum canibus et poneret margaritas ante porcos. Aliquādo etiā fidelibus: et deuotis loquens parabolam ꝑmittebat et postea exponebat: vt ex ꝑmissiōe parabole veritas gratiosius caperet: et hic modus cōiter in ecclesie ꝑdicationibus obseruat. Patet igit ꝙ iesus aliqñ loquebat parabolice et aliquando plane, et hoc rationabiliter, nam ezechiel et alij ꝓphete frequenter vtroqꝫ modo loquebātur vt patet eoꝝ libros intuē-

ti. Moyses etiã aliquãdo loquebatur populo velata facie aliquãdo võ sine velamine. ¶ Itẽ iude⁹ arguẽs cõtra iesum eo ꝙ dicit in parabolis loquor eis vt videtes nõ videãt. ꝛc. Arguit contra deum veteris testamenti. et ꝑ consequens seipsum. dicit eni; Dominus Esaie. vi. capl'o. Exceca cor populi hui⁹ et aures ei⁹ aggraua. quã auctoritatem Jesus ita allegauit tanꝙ impletam in sua predicatione ꝑ quã simplices et illiterati fuerunt illuminati in apostolis: ꝛ sacerdotes et scribe fuerũt excecati. De cã huius cecitatis dictu; fuit supra cõsideratione ꝑma huius tercij libri. Nec obstat ꝙ ṽba Esaie sunt hic aliqualiter mutata. Nã apostoli et euãgeliste allegãtes scripturam veteris testamenti magis curauerunt allegorie sensum ꝙ̃ ṽba. Hec autem excecatio fuit ab antiqs doctoribus iudeorum exponẽtibus in libro Af c. i. decoris illud quod dixit moyses Deutro. xxxij. ca. generatio praua atꝙ ꝑuersa heccine reddis domiuo popule stulte et insipiens. glo. stulte in his q̃ ꝑcesserunt isipiẽs ad futurum seculum ꝑ quod intelligitur tps messie in glosis hebraicis vbiꝙ. ¶ Quod autem vlterius dicit iesum destruere verbum domini dicentis. Nolo mortẽ peccatoris ꝛc. nõ valet. Na; in populo sunt aliqui peccatores penitẽtes et aliq obstinati. De penitentibus dicit domin⁹ verbum istud et multa ꝯsimilia. De obstinatis vero dicit comminationem asperam et totalem destructionem. Job. xxi. c. ducũt in bonis dies suos et in puncto ad inferna descẽdunt et hoc patet per effectum de chore et sibi adherentibus Numeri xvi. Et ideo si arguit iudeus ipsum destruxisse domini verbum eade; ratione sequitur ꝙ destruit deus verba sua quod est iniquum et contra se ipsum maxime in verbis vbi in eodẽ contextu littere talis modus loquẽdi contrarius de obstinatis ꝛ penitẽtibus frequenter inuenitur: vnde Exodi. xxxij. c. dicit. Ego occidam. s. obstinatos: et ego viuere faciam. s. penitentes: et psalmo. lxxvij. Cũ occideret eos querebant eum et reuertebantur ꝛc. Occisio refertur ad obstinatos peccatores. Reuersio vero ad penitentes qui aliorum pena territi reuertebantur ꝛ penitebant.

¶ Contendit ꝙ iesus xp̃s non ẽ de⁹ quia orauit.

Decimũoctauu; argumentum iudeorum ex euangelio sumitur ex illo verbo Mat. xxvi. c. tunc venit cum illis iesus in villam que dicit' gethsemani et dixit discipulis suis. sedete hic donec vadam illuc et orem. Ex hoc arguit sic iude⁹ Si iesus est deus quomodo orauit ipsius enim dei non est orare sed ab alijs orari vt sic liceat loqui. ¶ Per superius dicta facilius vt istud argumentum iudaicũ soluit': q2 declaratum est supra ꝑ scripturas hebreorum ꝙ messias in veteri testamento promissus futurus erat verus homo ꝛ verus deus in vna persona. Item ꝙ redempturus erat mundum ꝑ passionem suam in humana natura. Itẽ ꝙ iesus nazarenus est ver⁹ messias iudeis ꝑmissus. Ideo habuit corp⁹ passibile ꝛ mortale ꝓ nr̃a redẽptione

vsqȝ ad suam resurrectionē. In qua habuit corpus immortale et glorio sum. ¶ Dicendum ergo ꝙ iesus nazarenus in humanitate ꝓ nobis assumpta in qua est minor patre orabat eum pro nobis sicut scribitur Esaie.liij. et pro transgressoribus orauit vt.s.non perirent.quod capitulum intelligitur de xpo ad litterā sicut supra sepe declaratū ē. Orauit etiam pro seipso Johannis.xvij.c. pater clarifica filiū tuum ⁊c.

¶ Comēdit ꝙ iesus xps nō est deꝰ quia fuit tristis et timuit.

Decimūnonuū argumentū iudeꝫ et euangelio sumitur ex illo loco Math.quo supra assumpto petro et duobꝰ filijs zebedei cepit tristari et mestus esse.tūc ait illis. Tristis est anima mea vsqȝ ad mortem: sequitur ꝓcidit in faciem suaȝ orās et dicens. Pater si possibile est trāseat a me calix iste. Ex his arguit iudeus dupliciter. Prio sic. Quis vnꝗ̄ audiuit de deo loqui trementē et timēte cum deus sit omnipotens ad faciendūȝ quod vult sine difficultate. Si aūt dicatur ꝙ iste timor ⁊ tremor in carne fuit sed nō in anima: quis est ita fatuꝰ qui ignoret carnē dolere ⁊ timere nisi per animā. Itē ꝗ̄ per hoc ꝙ dicit trāseat a me calix iste ⁊c.patet ꝙ in eo nō fuit virtus ad saluandum vitā suam ⁊ carnem.

¶ Respondetur ꝓsupposito ꝙ sepe supra declaratū est ꝙ iesus est verꝰ deus et verus homo. Ad primuȝ dicitur ꝙ timor ⁊ tremor et similia nō fuerunt in natura diuina quia hoc est impossibile nisi tm̄ methaphorice sic Gen.vi.c.dicitur: ⁊ tactus dolore cordis intrinsecus delebo inquit hominem queȝ creaui a facie terre. Similiter nec in natura humana ꝗ̄tuȝ ad partem anime superiorem que ē intellectiua. In qua iesus ab instāti sue conceptionis fuit comprehensor et summo gaudio fruebatur. Sed ꝗ̄tum ad partem anime inferiorem q̄ dicitur sensitiua ⁊ est in organo corporali in qua iesus fuit viator fuerūt predicta ad opus nostre redemptio nis ꝛet vt in ipso ostenderetur vere natura sensibilis contra futuros hereticos qui dicturi erant ꝙ christus nō habuit corpus passibile sȝ celeste

¶ Ad secunduȝ cum inducitur transeat a me calix iste. Dicendum ꝙ hec petitio erat sensualitatis sicut mouentis que naturaliter horret mortē sed erat rationis sicut ꝓponentis eā per quātum ratione iesus acceptabat mortem quia voluntas rationalis in eo erat totaliter voluntati diuine conformis. Ideo dicebat verūtamen nō mea sed tua voluntas fiat ⁊ accipitur hic voluntas pro appetitu sensitiuo: quem appetitum intellectus superabat. Ideo de ipso scribitur Esaie.liij.c. Oblatus est ꝗ̄ ipse voluit in hebreo sic habetur inangustiatus est quia ipse voluit: et infra eodēȝ ca.dicitur ipe tradidit in mortem animam suam et cum sceleratis reputatus est: propter hoc dicebat math.xxvi.c. Spiritus quidem promptus est.i.voluntas rationis prompta est ad mortem caro autem infirma.i.sensualitas: et hoc inuenitur non solum de iesu nazareno: sed etiā in martyribꝰ in nouo testamento sicut patet de multis ⁊ etiam in veteri

testamēto. De machabeis ab anthiocho tormentatis: τ de heleazaro de quo dicit. ii. Machabeorum. vi. cap. sed cum plagis perimeretur ingemuit τ dixit. Domine qui habes sanctaz scientiā tu scis qz cū morte possim liberari graues corpis sustineo dolores: sm animā autē id est secundū partez anime superiorē libenter hec patior. Quod autem arguit iudeus φ caro non dolet timet τ tristatur nisi per animā hoc est vez de anima sensitiua: sed qz nescit distinguere inter sensum τ intellectuz: ideo facit ridiculosum argumentum.

¶ Contendit iudeus φ christus nō est deus: qz iuit ad ficulneam ad perquirendū fructus que non habebat nisi folia: τ qz maledixit ei cuz nihil nocumenti sibi fecerat.

Vicesimuz argumentū iudeorum ex euangelio sumit ex illo quod scribit Mat. xxi. Mane autem reuertens in ciuitatē esuriit: τ videns fici arborem vnā secus viā iuit ad eā τ nihil inuenit in ea nisi folia tantū: τ ait nunφ ex te nascat fructus in sempiternuz τ arefacta est continuo ficulnea. Ex his arguit sic iudeus. Si iesus fuisset deus cognouisset a longe fructū ficulneū non habere nec ad eā iuissz Item cū ipse dicit benefacite his q oderunt vos: quomodo maledixit arbori que nihil nocuerit sibi: τ ideo videt hoc fecisse ex ire perturbatione.

¶ Dicendū φ iesus non soluz inquātum deus quē nihil pōt latere sciuit fructū in arbore nō esse: sed etiaz inquantū hō: qz quilibet etiā satis simplex poterit illud scire cū nō essz tēpus ficuū dr Marc. xi. c. ad qd ergo iuit ad arborē fructu vacuā. Dicēdū φ sicut pphete veteris testamēti aliqn pphetabāt verbis: aliqn sensibilibus signis: sicut hieremias predixit destructionē ciuitatis hierusalē per caldeos τ portauit cathenas ligneas in collo suo vt habet hieremie. c. xxviii. ad significandum φ populus ethanis vinctus duceret in captiuitatez. ita iesus q hic dr pphēta magn⁹ Luce. x. c. τ de quo pdictū fuit Deutro. xviii. c. ppheta suscitabit vobis deus de fratribus vestris τc. destructionē ciuitatis hierlm futurā p romanos pdixit. Luce. xix. eo φ nō cognouisset tps visitationis sue. s. per xpm. Que qdē cognitio ad sacerdotes τ legispitos ptinebat τ ideo defectū eoꝝ τ punitionē signauit p sensibile signuz arboris fructu carentis Nā ipse veniēs ad sacerdotes τ legisperitos quoꝝ fructū boni esuriebat vacuos bonis operibus inueniebat τ per maledictionem arboris eos a deo maledictos significauit. Et per eius arefactionē eoꝝ destructionem pfigurauit. Naz postea capta ciuitate per romanos cum sacerdotes misericordiā peterēt. tit⁹ iussit eos occidi dicens eos esse degeneres dei q templo destructo cuperēt suprauiuere. Pz igit ex pdictis φ iesus circa ficulneā nihil faciebat ex ignorātia seu perturbatione ire sed ex magna rōne τ mysterii significatione.

¶ Contendit φ iesus xpus non est deus: qz accepit ab alio potestatem dicens data est mihi ois potestas in celo τ in terra.

icesimumprimum argumentum iudeorum est ex euangelio sumitur ex illo verbo Matth. vltimo. c. data e mihi omnis potestas in celo et in terra. Et hoc arguit iude? quod iesus non sit deus qui ex se est potentissimus et ab alio non accipit potestatem. Si autem dicatur q a patre data est sibi potestas. hoc non valet q xpiani dicunt patrez et filium ee equales. Dicedum q in iesu duplex est ptas sicut est duplex natura. Una est potestas diuina qua habet ab eterno no tame a se sed a patre a quo est distinctus i psona: no tn in hoc minor est patre quia ab eo accipit eandem in numero naturaz et potestate sicut sepius superius dictum est. tame iesus no loquitur hic de ista ptate sed de alia quam a deo accipit in humana natura. Na ab instati assumptionis humane nature ad psonam filij illa natura habuit excellentiaz super omne creatura auctoritatiue no tn executiue. Nam inter omes apparuit in forma serui in huana natura passibili pter misteriu nostre redemptionis ad impledu sicut fuerat predictum Isa. liij. Uere languores nostros ipse tulit et dolores nostros ipse portauit. Disciplina pacis nre sup eum et liuore eius sanati sum?. quod intelligitur ad litteram de xpo etia sm antiquos doctores hebreoru p ut dictum fuit supra libro primo in appitioe noni thesauri. Sed in sua resurrectione accepit hanc potestatem executiue ideo tunc dixit data e mihi omnis ptas et c. Tn in iudicio finali omnia plenius er it subiecta sibi sicut ostedit apostolus ad hebreos. ij. c. Per hac tame potestate que finita est no est nec erit equalis deo patri. Sic ergo pz responsio ad obiecta iudeorum ex euagelio.

Contedit q iesus xps no est ver? deus cum pre et spusancto quia ipse descendit in vterum virginis et no pater et spusanctus.

icesimumsecundum argumetu iudeorum accipitur ex vbis xpianorum. Un dicit iudeus sic vos xpiani dicitis q est ver? creator. et q xps vester est filius eius et q descendit de celis sine sepatione a pre et a spu sancto. quado ergo vos dicitis q filius descedit in vtero virginis quero si tuc pater et spusanctus fuerut ab eo separati aut no. Si dicatis q sic. est cotradictio in verbis vestris. quia dicitis q descendit sine separatione ab eis. Si vero dicatis q no. sequitur q pater et spusanctus sunt incarnati sicut et fili? quod vos negatis. Dicendum q descensus filij in vterum virginis non est intelligendus p motum localem sed per nouum effectum in virgie. q quidez effectus est coniunctio diuine nature et humane in vna psona. Hec igitur coniunctio potest cosiderari dupliciter. Uno modo effectiue et sic facta fuit a trib? psonis. s. pre et filio et spusancto. nam eoruz opera sunt indiuisa. Alio modo terminatiue et sic illa coniunctio terminata est ad psonam filij pter quod solus fili? dicitur incarnatus. licet aut ad hoc non potest poni exemplu q non habeat plus de discouenietia q de co

uenietia tamē quātum ad aliquid pōt poni conueniens. Ponatur igit' casus. plato. sortes. cicero. tractāt matrimonium berthe cum sorte qui est media psona. Si igitur queratur a quo est effectiue ista matrimonialis coniunctio. patet q a tribus. Si autem queratur ad quem est terminatiue. patet q ad sortem tātum ppter quod ipse solus dicitur et est berthe maritus. Sic suo modo est in pposito. quia licet pater et filius et spiritussanctus sint vnum in natura. tamen sunt distincti in psonis. Incarnatio vero terminata est ad filium prout psonaliter distinguitur a pr̄e et spiritusancto non tamen dicitur separatur ab eis. quia nomen separationis non accipitur in diuinis p sonis quia significat diuersitatem essentie: nō autem sic nomen distinctionis. Item habemus aliud exemplum in tribus domicellis induentibus tertiam illarum de quibus potest dici q quicquid facit vna facit alia vna tamē sola induitur. Eodem modo dicēdum est q opus incarnatiōis aliquādo attribuitur patri vt ibi. Cum autem venit plenitudo tēporis misit deus filium suū ꝛc. Ad Gal. iiij. Quādoq autem filio attribuitur. vt ibi exiui a patre ꝛ veni in mūdum. Johānis. xvi. ca. Quādoq attribuitur spūisancto vt in symbolo. Qui cōcept⁹ est de spiritusancto. sed hec ideo dicuntur quia opus incarnatiōis fuit marie potētie sapiētie ꝛ bonitatis q̄ trib⁹ psonis attribuuntur: solus tamen filius terminatiue vt dictum est indutus est veste carnis hūane iuxta illud ad philipeñ. ij. Exinaniuit seipsum formā serui accipiens in similitudinem hominum factus ꝛ habitu inuētus vt homo. Sic igitur patet q ad dictum christianorum de incarnatione non sequitur contradictio seu aliud inconueniens.

¶ Quod iesus christus nō est deus quia fuit missus siue mittens.

Vicesimūtertium argumentum iudeorum est: Quero a vobis christianis. dicit iudeus. Utrum videlicet christus fuit mittens vel missus. Si dicatis q missus: quis vnq audiuit deum missum ad alterum quasi dicat hoc est apertum mendacium. Si autem dicatis q est mittēs: vos facitis eum mendacem. quia dicit. Johā. viij. et ego nō sum solus sed ego et qui misit me pater. Dicēdum q dei filius est mittēs ꝛ missus. fuit enim missus in mundum a patre et spiritusancto in sua incarnatiōe benedicta. sicut superius fuit declaratum argumento. xxiij. quarte cōsiderātiōis p auctoritatem Esaie. xlviij. et nunc misit me dominus et spūs eius hec dicit sanctus tuus redemptor israel. est etiam mittēs spūmsantum sicut dicit' Johā. xv. mittam vobis spiritum veritatis ꝛc. Circa qd sciēdū q missio alicui⁹ importat duplicem habitudinem vnā ad mittētem ſm quā aliquomodo missus pcedit a mittēte. Aliam ad terminum ad quem mittitur ſm quam missus est vbi prius nō erat: vel est ibi alio modo q prius. licet autem in diuinis non sit pcessus vnius psone ab alia ſm motū localē vel sepationem realē: tñ est ibi pcessus ſm originē

quia filius pcedit a patre ꝛ spūssan ctus ab vtroqꝫ. sic igit̄ filius ꝛ spūs sanctus habēt habitudinē ad mittē tem: habēt etiam habitudinē ad ter minum missionis nō tamē sic intelli gendo ꝙ incipiāt esse vbi prius non erāt simplicit̄ qꝛ de necessitate sunt vbiqꝫ p essentiam potentiaꝫ et psen tiam sicut patet hieremie. xxiij. Ce lum et terram ego impleo dicit do minus. Sed sic intelligēdo ꝙ inci piunt esse vbi prius erant tamē alio modo dicturus filius missus in mū dum a patre qn̄ incipit ibi eē vt hō vbi tamen prius erat vt deus Johā nis. i. ca. In mundo erat et mundus p ipm factus est et mundus eum nō cognouit. In ppria venit ꝛc. ꝛ spi ritussanctus similiter dicitur missus apostolis visibiliter. quādo sup eos apparuit signo visibili. Naꝫ hoc mo do prius nō erat ibi. et quotidie mit titur inuisibiliter ad sanctificādum creaturam rationalem. quia incipit ibi esse p gratiaꝫ sanctificātem: vbi tamen prius erat p essentiam psentiā et potentiam. Ad argumentum iu dei patet ꝙ nō est contradictio quia licet filius sit mit tens et missus nō est fm idem.

¶ Contendit ꝙ iesus xp̄s non ē de⁹ quia locut⁹ est sathan studet ad inter ficiendum me.

Vicesimūquartū et vltimum argumētum iudeorum est in libro sy monis cephe dicit iesu. Ecce sathā studet ad interficiēdū me de manu dn̄i et nō dabit me in manu sathan. Et hoc arguit iudeus dicēs. Qua re nō pfitemini vos xp̄iani dicere istum deū sic loquētem. ¶ Dicendū ꝙ iste iudeus falsum accipit. Naꝫ in epistolis petri aut alibi nō inuenit̄ hoc dictuꝫ a iesu nazareno xp̄i si hoc dixisset et factum fuisset nullū incō ueniens sequeret̄. Nam supra decla ratum est ꝙ iesus est verus deus et verus homo in vna psona ipse vero sicut deus pmisit se inquātū homo a diabolo temptari ꝛ de loco ad locuꝫ portari vt supra dictum est et qꝛ pa ter et spūssanctus sunt vnus deus cum eo. Ideo ab ipsis fuit etiam ista pmissio. Ideo si sathan hoc modo fuisset pmissus querere ꝙ iudeus al legat falso nullum incōueniens se queretur. Patet etiaꝫ iudei falsitas vt dicit Nicola⁹ de lyra p hoc ꝙ ob iectiones suas in aperto mandatio terminauit.

¶ Tractat de bello iudeorum p ar gumēta sumpta ex natura ꝛ allegāt cōtra legē xp̄i. xxiiij. impossibilia.

Extraconsidera tio de bello iudeorum p argumēta sumpta ex na tura. Sicut enī mille no cendi modos habet diabolus sic et iudeus eius filius. Cum enim mise rabiliter duo bello prima pdiderūt tanq̄ homines sine lege ad speculū nature se vertentes vigintiquatuor impossibilia nature mouēt ꝯ nostrā fidei fortaliciū. si forte possint illud expugnare ac si muscavolatu alarū suarum niteretur obscurare clarita tem solis.

¶ Impossibile est deum inquinari quod tamen sequeretur si incarnare tur in corpore mulieris.

Rimū impossibile mouet circa incarnationem filij dei. Arguūt ergo iudei sic. Impossibile est deum inquinari ergo īpossibile est deū incarnari. antecedēs est cōiter ꝯcessuȝ. sȝ cōsequentia ꝓbat qꝛ ad oppositum ꝯñtis sequit oppositū antecedētis. Sequit enī si possibile ē deū incarnari ergo possibile est deū inquinari qꝛ si deꝰ īcarnaret ingrederet in corpore mulieris q̄ ē res immūda ꝛ consequēter inquinaret. ¶ Respondetur negādo cōsequētiā. ꝛ ad ꝓbationeȝ ꝙ ex incarnatiōe in corpore mulieris sequit inquinatio. cum mulier sit res immūda et ex cōtactu immūdi polluit tangēs. Dico ꝙ hec ꝓbatio nulla est. qꝛ cū lux solis tāgat res immūdas ꝛ nō inquinet. quāto magis deꝰ qui solē fecit inquinari a nullo immundo pōt. Itē ꝛ si ꝯcederetur de aliis mulieribꝰ qꝛ immūde sint de virgine tñ matre dei nullatenus conceditur qꝛ ipa mūdissima fuit. De ipa enī ꝓphetauit Hieremias. c. iij. Nouū faciet dñs sup terrā mulier circundabit virum. in quo ostēdit ꝙ hec mulier mūdissima fuit in cōceptu suo ꝛ natiuitate alias non eēt nouū. qꝛ antiquum est mulieres ꝯcipi ꝛ gñari in peccatis. Itē alij infantes inquinātur in ventre matris ꝛ istud est antiquum sȝ fuit nouū in vētre ꝟginis. ꝙ vir ille de q̄ loquit ꝓpheta. plenꝰ scia ꝛ virtute ab istāti sue ꝯceptiōis mimūdissimo illo vtero mūdissime cōtineret. nec matricē mulieris quā deus ordiauit locū nature hūane cōcipiēde reputare debemꝰ locū immūdum nec malū sed tanꝙ meliorē datum ab eo nature hūane in actu. qꝛ ibi intus ītrauit spūssanctꝰ ad samsonem ꝛ ad hieremiā ꝛ ad iohānem baptistā et ibi intus in corpore illo creat deꝰ de nouo animā rōnaleȝ in q̄libet creatura q̄ fuit ꝛ erit. De mūdicia etiā huiꝰ mulieris ꝓphetauit salomō cāticorū. iiij. ipam laudādo in ꝑsona dei patris dicēs. Tota pulchra es amica mea ꝛ macula nō ē in te: ecce ꝙ clare absq̧ macula ꝛ immūdicia ipam ꝯfitet. Itē cā āpliꝰ laudādo in eodē libro dicit. Sicut liliū īter spinas sic amica mea īter filias. Uocat aūt deꝰ filias suas oēs virgines q̄ opa castitatis pietatis ꝛ virginitatis fecerūt. Sȝ ꝓpt excellētissima opa virginis īter filias suas eā liliū vocat. qꝛ ꝛ si ille sint lilie tñ cū aliq̄bꝰ spinis originalis vł venialis culpe fuerūt. Hec aūt liliū inter spinas sine spinis culpe ꝛ immūdicie. Ne mireris ergo iudee si ī virgine mūdissima deꝰ tñ voluerit hūiliari ꝙ ī ea sit incarnatꝰ sine inquinatione q̄cūq̧ ꝛ de ea nasci virgīe ꝑmanēte ꝓpter nostrū amorē. Hāc eī hūiliatio nē videbitis ꝙ deꝰ ostēdit moysi in figura qñ se demōstrauit eidē ī figura rubi. nūquid nō erāt mlte alie arbores nobilissime noluit tñ apparere nisi in iufimiore arbore vt summaȝ hūilitatē suā ostēderet. ꝛ sicut nō cōburebat deus in rubo qui videbatur ardere nec in virgine inquinabatur que ab aliis sicut alie mulieres reputabatur concepisse et sicut rubus ardebat et non comburebatur sed mansit integer et incorruptus sic et virgo maria integra et incorrupta mēte ꝛ corpore semper

permansit. In hoc ergo virgine de⁹ descendit ibi se humiliauit verbum caro factum mundissima conceptione virginei et mundissimi thalami. ¶ Et si dicat iudeus quō est possibile deum humiliari cum sit altissim⁹. Dico ꝙ dei humilitas nihil tollit de eius perfectione sed extollitur ꝛ supexaltatur eius clementissima bonitas ex amore ꝓ humani generis redemptione: ꝙ ne sit tibi difficile testimonijs legis tue pandere propono eius humilitatē q2 non solum se humiliauit in virgine conceptus et de virgine natus sicut dictū est. Sꝫ et vltra se humiliauit humilissime inter homines conuersatus sicut declarat zacharias ca. ix. Gaude et letare filia syon ecce rex tuus venit tibi iustus et saluator ꝛ ipse paup ꝛ ascēdens super asinam. Ecce nimia humiliatio ꝙ ille qui est dominus celorum et terre oīmqꝫ diuitiarum venit pauper mansuetus sine aliquibus diuitijs mundi: et super asinam ascendens ꝙ vnus miser iudeus ignominiam reputaret. Predicta prophetia ad litteram etiam secundū hebreos intelligitur de messia de quo ꝓbatū est supra argumento. xxij. quarte considerationis huius tertij libri. ꝙ deberet esse deus ꝛ probatum est supra etiam primo libro in aptione. xij thesauroꝝ ꝙ iste verus messias de⁹ et homo est iesus nazarenus. Secūdum testimonium est dauid propheta qui in psalmo. cxxxvij. in persona dei loquens et ostendens ꝙ deus nimis debebat humiliari accipiendo preteritum pro futuro. Dicit Credidi propter quod locutus sum ego autem humiliatus sum nimis. Ego dixi in excessu meo oīs homo mēdax. Sed supple ego satisfaciā ꝓ omnibus illis qui conuersi fuerint ad me s. per humilitatem passionis mee. Ideo sequitur Quid retribuā dn̄o ꝓ oībus que retribuit mihi Calicē salutaris accipiam ꝛ nomē domini inuocabo. Ecce quō declarat nobis filius dei qui licet sit altissimus in excessu suo nimis tn̄ est humiliatus ꝓpter nos: q2 nos oēs mendaces essemus si diceremus qꝺ possumus facere satisfactionem deo patri ꝓ culpa generis humani. Et q2 eius vnigenitus filius sic se humiliauit ꝓpter nos nō solum nascendo ꝛ conuersando inter homines sed etiam fact⁹ patri obediens vsqꝫ ad mortem crucis ꝓpter quod ꝛ deus exaltauit illum ꝛ dedit illi nomē quod est super omne nomen vt dicitur ad philippen̄. ij. Hinc est ꝙ credentes in xpo non solum exaltabuntur in alia vita sꝫ etiā exaltati sunt in p̄senti: q2 est eis data potestas super terram: ꝛ non credentibus est ablata sic enim impletū est canticum virginis. Deposuit potentes de sede. s. iudeos incredulos ꝛ exaltauit humiles. s. credētes xpianos. ¶ Attende ergo quanta fuit humilitas xpi non eñ solum humiliauit se deo patri factus obediēs vsqꝫ ad mortem crucis: que erat vilioꝛ ꝛ turpioꝛ mors que tunc dabatur: sed etiam non contradixit discipulo proditori eum vendenti: nec contradixit venditioni: nec contradixit malicie iudeorum ipsum ementi: nec contradixit senioribus populi ipsum falso accusantibus: nec cōtradixit pontificibus sacerdotum eum iudicantib⁹ nec cōtradixit principib⁹ terre ipm

sententiantibus: nec cõtradixit mi=nistris iusticie ipsum crucifigentib⁹ omnia ergo quecūq; in eo voluerunt facere facta sunt: nec apuit os suum in summa patientia ⁊ humilitate vt impleret voluntatem patris ⁊ vt no bis preberet exemplum humilitatis ⁊ si prophete voluntati diuine se hu miliauerunt. Hoc fecerūt vel ꝓpter suum ꝓprium interesse vel aliqua ex cusatione: sicut noe obediens deo se humiliauit faciendo archam vt sal=uaret se. Abrahā si dimisit terrā hoc fecit vt liberaretur ⁊ magnus fieret Moyses excusauit se cum eum dñs misit ad pharaonem dicendo ꝙ erat impeditus in lingua. Esaias excusa uit se dicēdo ꝙ habitauit inter vipe ras. Hieremias excusauit se dicēdo ꝙ erat puer. Jonas ꝙ non poterat. Abacuch ꝙ non sciret: ⁊ sic de alijs. Sed xp̄s nūq̄ se excusauit nūq̄ mur murauit: ⁊ sic patet summa humili=tas saluatoris in quo humanitas ei⁹ glorificauit diuinitatem super om=nes ⁊ diuinitas exaltauit eum super omnia opera sua. Patet ergo ꝙ diui ne altitudini non repugnat humili=tas nec eius puritati virgineo vtero incarnari: ⁊ quō etiam virgo beata mundissima est ⁊ sine macula.

¶ Impossibile ꝙ corpus xp̄i sit eius dem rationis cū nostro cum non sit ex maris semine generatum.

SEcūduʒ Impossibile est. Uos xp̄iani dici=tis ꝙ iesus nazarenus cō ceptus est sine virili semi ne. Item affirmatis ꝙ corpus eius fuit eiusdem nature cum nostro hoc videtur impossibile q: cuʒ homo na turaliter generatus habeat corpus naturaliter constitutū ex semine ma ris ⁊ eo ꝙ femina subministrat quic quid sit illud: ergo impossibile ē cor pus xp̄i esse eiusdem nature cum no stro: si non est ex maris semine gene ratum. ¶ Ad istud argumentum re=spondetur. Et primo declaro ꝙ ne=cesse fuit hominem illum ex virgine matre nasci absq; virili semine sicut tangit sanctus Thomas in summa contra gentiles libro. iiij. c. xliiij. se=men enim viri requiritur in genera=tione humana tanq̄ principium acti uum ꝓpter virtutem actiuam que in ipso est. Sed virtus actiua in gene=ratione corporis xp̄i non potuit esse naturalis: q: virtus naturalis nō su bito pficit totam corporis formatio=nem sed ad hoc indiget tempore cor pus autem xp̄i in ipso principio sue conceptionis fuit formatum ⁊ orga nizatum simul caro ⁊ aīata caro. Re linquitur ergo ꝙ generatio xp̄i hu=mana fuit absq; virili semine. Item semen maris in generatione aīalis cuiuscūq; trahit ad se materiaʒ quā mater ministrat quasi virtus q̄ est in semine maris intendat suū pfius cō=plementum vt finem totius genera=tionis. Unde ⁊ completa generatiōe ipsum semen immutatum ⁊ comple=tum est ples que nascitur sed in ge=neratione humana xp̄i fuit vltimus generis terminus vnio ad diuinam personam: non aūt aliqua psona seu ypostasis humana cōstituenda vt ex predictis patet. Non igitur in hac generatione potuit esse actiuum pri cipium semen viri sed sola virt⁹ di=uina: vt sicut semen viri in genera=tione cōi hominum in suam substan=

tiam trahit materiam a matre ministratam: ita eandem materiam in generatione xpi verbum dei ad suam vnionem assumpsit. Similiter autem manifestum est quod conueniens erat vt in ipsa generatione humana verbi dei aliqua proprietas spiritualis generationis reluceret: verbum autem secundum quod a dicente progreditur siue interius conceptum siue exterius prolatum corruptionem dicenti non affert sed magis perfectionis plenitudo per verbum attenditur in dicente. Conueniens igitur fuit vt sic verbum dei secundum humanam generationem conciperetur et nasceretur vt matris integritas non corrumperetur. Cum hoc etiam manifestum est quod verbum dei quo omnia constituta sunt et quo omnia in sua integritate conseruantur sic nasci decuit vt per omnia matris integritatem seruaret. Conueniens igitur fuit hanc generationem fuisse ex virgine: sic ergo habemus quod necesse fuit xpm nasci de virgine matre eius integritate seruata et sine virili semine. ¶ Nunc secundo ad argumentum quod infert impossibile esse corpus xpi esse eiusdem nature cum corpore nostro ex quo non est conceptum ex virili semine. Dico quod ad hoc est manifesta ratio Aristotelis dicentis quod semen maris non intrat materialiter in constitutionem concepti sed solum est principium actiuum. Materia vero corporis tota ministratur a matre: et sic quantum ad matrem corpus xpi non differt a corpore nostro. Nam et corpora nostra materialiter constituta sunt ex eo quod est sumptum a matre. ¶ Si vero aliquis predicte positioni Aristotelis repugnet adhuc predicta obiectio efficaciam non habet: similitudo enim aliquorum aut dissimilitudo in materia non attenditur secundum statum materie in principio generationis: sed secundum conditionem materie iam preparate prout est in termino generationis. Non enim differt secundum materiam aer si ex terra vel ex aqua generatur quod licet aqua et terra in principio generationis differentia sint tamen per actionem generantis ad vnam dispositionem reducantur. Sic igitur diuina virtute materia que solum ex muliere sumitur potest reduci in finem generationis ad eandem dispositionem quam habet materia: si sumitur simul ex mare et femina: vnde non erit aliqua dissimilitudo propter diuersitatem materie inter corpus xpi quod virtute diuina formatum est ex materia a sola matre: et corpora nostra que virtute nature formantur ex materia etiam si ab vtroque parente assumantur: manifestum est et quod plus differt a materia que ex viro et muliere simul assumitur limus terre de quo primum hominem deus formauit quem vtique constat fuisse verum hominem et nobis per omnia similem: quam materia sumpta solum ex femina ex qua corpus xpi formatum est. Unde natiuitas xpi ex virgine nihil derogat veritati humanitatis ipsius nec similitudini eius ad nos. Licet enim virtus naturalis requirat determinatam materiam ad determinatum effectum ex ea producendum. Uirtus tamen diuina que potest ex nichilo cuncta producere in agendo ad materiam determinatam non coartatur. Similiter autem nec per hoc aliquid deperit dignitati matris xpi quod virgo concepit et peperit: quin vera mater et naturalis filii dei dicatur: virtute enim

diuina faciente materiam naturalez ad generationem corporis xpi mini strauit q solum ex parte matris req ratur. Ea vero que in aliis matribus ad corruptionem virginitatis faciũt non ordinantur ad id quod matris ē sed solum ad id qđ patris est: vt semen maris ad locũ generationis perueniat verba sunt sancti Thome vbi supra: sic ergo patet declaratum q licet corpus xpi absq virili semine sit conceptum eiusdē nature vere est cū corpore nostro ex virili semine cōcepto. ¶ Sed dicet hic forsassis iudeus Tu xpiane satisfacis mihi ex natura q non sit impossibile iesum nazarenum cōceptū fuisse de matre sine virili semine vel sine carnali patre: sz volo q mihi ex sacra scriptura si quã habes illud ostendas. Ad hoc respondet venerabilis Petrus alfonsus conuersus in suo dyalogo titulo vij. allegans illud Esaie. xlv. Rorate celi desuper ⁊ nubes pluãt iustũ aperiatur terra ⁊ germinet saluatorē: et iusticia oriatur simul ego dñs creaui eum. ꝑpter hoc nanq q ait Rorate ce desuper ⁊ nubes pluant iustum notauit de celo spm sanctum fore descensurũ: ꝑpter hoc autem q sequit Aperiat terra ⁊ germinet saluatorē corpus virginis accipimus que superueniente spiritusancto eū conceptura et saluatorem fuerat paritura sed et hoc quod est: ego dñs creaui eum innuitur q absq patris carnalis auxilio dñs eum progenuit. Unde ⁊ cōtra illos qui hoc non credunt intulit in sequenti. ve q contradicit factori suo testã de samiis terre. ⁊ alibi. Nũquid dicit lutum figulo suo quid facit: ⁊ opus tuũ absq manibus est. Et iterum ve qui dicit patri qđ generas ⁊ mulieri quid ꝑturis. Sic inuehit in illis qui de hoc dubitant ⁊ querũt quomodo deus eum genuerit. ⁊ beatam causant mariã q absq virili cōmixtione pepit. Iterũ contra incredulos loquens ꝓpheta ait nunquid ego q alios parere facio ipse non pariam dicit dñs. Si ego q generationem aliis tribuo sterilis ero ait dñs deus tuus. Sic nanq etiam ostenditur q deus eum sine carnali pře genuerit hoc sane intelligentibus credo sufficere q de matre sine carnali patre natus fuerat puer ille: hec ꝓdictus doctor. Ecce iudee habes auctoritatez sacre scripture et expositorem peritum tui generis in xpi cōceptione sine virili semine. ¶ Sed dicit iudeus ex supradicta auctoritate adminus ego possum dře q maria fuit deflorata ⁊ corrupta. Probat qz dicit ꝓphetia. Aperiat terra ⁊ qđ est huius terre aperitio nisi marie defloratio. Respōdet q per apitionē non intelligitur defloratio vel libidinis feditas sz cōceptionis fecunditas apta dicitur fuisse ꝗtum ad xpi ingressuz non apta per virum sicut ⁊ fenestra vitrea dicitur apiri radio solis non per fracturam vel diuisionem aliquam sed qz radius eã intrat sm sui naturã. Hoc modo immo subtilius dicitur porta clausa aperta eē principi ezechielis. xliiij. qz xps vterũ virginis per virginitatē clausam intrauit per ineffabilē modũ. verba sunt alani in suo qdripertito li. iij. ca. lv. ¶ Sz dices iter ex quo fuit formatũ corpus xpi in virgīe illa. Rñdet sm dionysiũ đ diuinis noibus q ex purissimis ⁊ castissimis sanguibus virgis

sed vbi erant isti purissimi sangui-nes. Respondetur q in corde virgi-nis vt pie credi potest sicut legit in libro de approbo. p spero. Ad quod sunt sex ratiões. Prima est quia cor est nobilius membrum in animali et primum locus et vite ac vera caro Secunda est qz ille qui veniebat da revitam debebat carnem sumere a membro vite et non ab altero. Tertia ratio est: qz cor est membrũ in medio animalium: et cũ in medio consistit virtus: ideo ab eo debuit carnem as sumere. Quarta ratio est qz scriptũ est: pbe mihi fili mi cor tuum. Ideo illud est qd deus petit a quolibet no strum cum virgo beata seipsam dimi serit in potestate dei: sequitur q de' illud quod petit ab aliis et ab ea simi liter ei cum ipa eidem se dederit vo lũtarie sequitur q et ipse accepit cor eius ad formationem corporis xpi filiũ sui. Quinta ratio est qz cor virgi nis limpidius et purius erat q vnq̃ fuit vel erit alicuius pure creature in mundo: iustũ ergo erat q ex quo deus volebat carnem assumere q ac ciperet de meliori. Sexta ratio est: qz cor est templũ spiritussancti: et io debebat ex eo carnẽ assumere. ¶ Et si queras quãtũ accepit de illis san guinibus cordis virginis. Dicit q tantũ accepit q in virgine nihil di minutum fuit de suavita nec de suo esse. Sicut enĩ ade nihil defuit cum de eius costa deus evã formavit, sic nec virgini aliquid defuit de eius vi ta vel esse cũ verbum dei de ea carnẽ accepit. Illi tamen sanguines stati fuerunt in mẽbro illo: scʒ in matrice a deo nature humane ordinato vbi virgine pbente consensum subito et in instanti simul fuit caro et aĩata ca ro vt supradictũ est. Nec mireris si si ne viri semine concepit: hec enĩ mi rabilia deus operat. Nunquid adam fuit in mundo pductus sine semine patris et matris. Nunqd eva fuit de semine matris. Nunqd virga moysi que devorauit serpentes habuit os. Nunqd virga aaron q̃ floruit habuit radices. Nunqd rubus ardebat et nõ habebat prunas. Nunqd sal qd misit deus in aquis amaris et fecit eas dul ces erat dulce. Sic ergo non mire-ris: si virgo beata spũsancto coope rante cõcepit non ex virili semine.

¶ Impossibile est q mors xpi sit sa tisfactoria p pctõ originali cum ipe nõ sit mortuus fm naturã diuinã: sʒ humanã scdm q aliĩ hoies non erãt sufficientes ad satisfaciendum.

Ertiũ impos sibile est. Vos xpia ni dicitis q specia liter ppter pctm ori ginale necessarium fuit xpm nasci et pa ti q quidẽ totã naturam humanã in fecerat hoĩe primo peccãte: hoc im possibile videt qz si aliĩ hoies ad sa tisfaciendũ p peccato originali suf ficiẽtes nõ sunt: nec mors xpi p pec catis humani generis satisfactoria videt fuisse: qz et ipe fm humanã na turã mortuus est et nõ fm diuinam.

¶ Respõdet q ad satisfaciendũ p pctõ toti' humani generis mors xpi sufficiens fuit: qz quis fm humanã naturã solũ mortuus fuerit tñ ex di gnitate psone patientis q̃ est psona filiĩ dei mors ei' reddit pciosa. Ma nifestũ est aũt etiã i rebus humanis

q quãto psona est altior: tanto pena quaz sustinet, p maiori cõputat: siue ad humilitatẽ et charitatẽ patiẽtis: siue ad penã inferẽtis: et sicut maioris est criminis alicui psone inferre iniuriã q maioris dignitatis existit ita virtuosius est et ex maiori charitate pcedens q maior psona p aliis se subiiciat voluntarie passioni. Solutio est sancti thome in summa cõtra gentiles lib. iiij. c. lv. in solutione ad xxiiij. argumentum.

¶ Impossibile est q xps sufficiẽter satisfecerit p pctis humani generis ex quo hoies adhuc penas patiunt quas p pctõ iductas scriptura diuina commemorat.

Quartum impossibile ẽ. Uos xpiani dicitis qd xps vester p pctis humani generis sufficiẽter satisfecit hoc videtur impossibile: q si verũ esset iniustũ videtur esse quod hoies adhuc penas patiantur quas p pctõ scriptura diuia inductas eẽ cõmemorat sicut maledictio terre in producẽdo spinas et tribulos: sudor vultus in labore puluerizatio corporis in morte et dolor partus. Constat aũt q has penas adhuc experit genus humanũ ergo impossibile videt q xps sufficiẽter satisfecerit p peccatis humani generis. ¶ Rñdet q q̃uis xps p pctõ originali sua morte sufficiẽter satisfecerit, nõ est tñ inconueniens q penalitates ex peccato originali cõsequẽtes remaneant adhuc in hoibus qui etiã redẽptionis xpi pticipes fiũt vt ratio illa pcedit hoc eñi cõgruẽter et vtiliter factũ est: vt pena remaneret etiam culpa sublata, pter tria. Primo qdẽ vt esset cõformitas fideliũ ad xpz sicut mẽbrorum ad caput: vnde sicut xps prius multas passiones sustinuit et sic ad immortalitatis gloriã puenit sic decuit vt fideles eius prius passionibus subiacerẽt et sic ad immortalitatẽ puenirẽt quasi portãtes i se ipsis insignia passionis xpi: vt similitudinẽ glie eius cõsequerent sicut apls ad romanos dicit. Heredes qdẽ dei coheredes aũt xpi: si tñ cõpatimur vt et simul glorificemur. Scdo q si hoies veniẽtes ad iesum statim immortalitatẽ et impassibilitate cõsequerent hoies ad xpz accederent magis, pter hec corporalia bñficia q pter spũalia bona qd est cõtra intentionẽ xpi venientis in mũdũ vt homines ab amore corporaliũ ad spũalia trãsferret. Tertio q si accedẽtes ad xpm statim ipassibiles et immortales redderent hoc quodãmodo compelleret hoies ad fidẽ xpi suscipiendã et sic meritũ fidei minueret. Hec ẽ respõsio scti thome vbi prius. ¶ Aliter rñdet magister alfonsus conuersus in lib. belloz dei titulo. xxxv. dicens q natura aie seqtur naturã corporis: q sicut rota trahit rotã in horelogio sic sensitiua pars itellectiuã nisi q vltra hoc in hois aia ẽ virtus ad elongãdũ se a corporis indignatione et natura ex dictamine rõnis q nõ posset eẽ de radice nature corporis nisi corrũperet et mutaret modus sue creationis, et tũc exiret a natura illius generis. Et ideo dixerunt sapiẽtes philosophi q vt plurimũ curari nõ psũt infirmitates corpis cuz quibus hõ natus est vel si heredita-

ait eas et patre vel matre: sed infirmitates anime specialiter anime rationalis possunt habere remedium. Et ideo quando adā peccauit q̄ fuit radix humani generis et inclinauit animam suam rationalem post naturam corporis sui fuerunt posite super eum pene propter illud peccatū et propter ipsum pene in toto genere humano: igitur quicquid ibi secutum est in natura corporis nō potuit habere mutationem: et ideo remanserunt pene que posite fuerunt supra corpus semper: sicut ille pene: in sudore vultus tui vesceris pane tuo: et in dolore paries filios: et puluis es et in puluerem reuerteris: quia et eo q̄ deglutus fuit fructus vetitus arboris scientie boni et mali in corpus Ade fuit in eo malum post bonum. Pena vero anime propter illud peccatum: quia inclinauit se anima corpori mansit infirma ante aduentum christi. Et ideo in veteri lege nō fuit nominata aliqua remuneratio animarum que potuit salutem habere: nō inuēta cā medicine: sȝ ad hoc fuit aduentus messie. hec ille. Utraq̄ solutio bona est: sed prima ē efficacior. ¶ Potest etiā dici q̄ pene sūt duplices: q̄dā spūales et q̄dā corpales. xp̄s abstulit penas spūales ex eo q̄ p doctrinā suā tradidit modū quo vnusq̄sq̄ poterit liberari a penis spūalibus tēpalibus et eternis: ex virtute penitentie et aliarum que in sua doctrina clarissime ostendunt. Pene vero corporales de quibus dicis tollentur in finali resurrectione: quia tunc corruptibile hoc induet incorruptionem: et mortale hoc immortalitatem: vt patet prima Cor. xv. nec vltra dicetur. puluis es et in puluerem reuerteris: non esurient neq̄ sitient: neq̄ percutiet eos estus nec sol. Esaie. xlix. et iterum apocalips. vij. non esurient neq̄ sitient amplius neq̄ cadet sup ipsos sol neq̄ vllus estus qm̄ agnus qui in medio throni est reget illos et deducet illos ad fontes vite aquarū et absterget deus omnē lachrymā ab oculis eorum: tunc cū vt dicit Esa. li. Erit leticia sempiterna sup capita eorum gaudium et leticiā obtinebunt et fugit dolor et gemitus.

¶ Impossibile est q̄ xp̄s sufficiēter satisfecerit p peccatis et quo querātur remedia pro abolitione pctōꝝ.

Quintū impossibile est. Uos xp̄iani asseritis q̄ xp̄s sufficienter satisfecit pro peccatis humani generis: hoc videt impossibile: q2 si sic esset non essent vltra remedia p abolitione peccatorū querenda: sed constat q̄ querunt semper ab omnibus qui sue salutis curā habēt: ergo falsum est et impossibile q̄ christus sufficiēter satisfecerit pro peccatis humani generis. ¶ Respōdet q̄ dn̄s christus pro peccatis humani generis sua morte sufficienter satisfecerit sunt tn̄ vnicuiq̄ remedia ppria solutis querenda. Mors cū xp̄i est q̄dā quasi vniuersalis cā salutis sicut pctm̄ primi hōis fuit quasi vniuersalis cā condēnationis: oportet autē vniuersalē cām ad vnūquēq̄ applicari specialiter vt effectū vniuersalis cause percipiat. Effectus igitur peccati primi parentis peruenit ad vnūquēq̄ per carnis originē. Effec

ctus aũt mortis christi pertingit ad vnũquẽq; per spũalem regeneratio nẽ per quã hõ quodammodo christo coniungitur et incorporatur. Et ideo oportet q vnusquisq; querat regene rari per christum et alia suscipere in quibus virtus mortis operatur. Ex quo patet q effluxus salutis a xpo in hoies nõ est per nature ppagationẽ sed per studiũ bone voluntatis q hõ xpo adheret: et sic qđ a xpo vnusqsq; cõsequit est personale bonũ: vñ non deriuat ad posteros sicut peccatum primi parentis: quod cũ nature pro pagine producit et inde est q lz parẽ tes sint a peccato originali mundati per christuz non est inconueniens q eorũ filij cũ originali nascantur et sa cramentis salutis indigeant: verba sunt sancti thome vbi supra. Et sic patet q licet remedia salutis querã tur puta per baptismuz: et alia eccle sie sacramenta non est falsum nec i- possibile q christus sufficienter sa- tisfaciebat sua morte pro peccatis humani generis: immo verũ et neces sario desideranti salutem cõcedẽdũ.

¶ Impossibile est q christus abstu lit potestatẽ dyaboli cuius post eius aduentum non dimiserit facere pec care hominẽ sicut prius.

Extũ impos sibile est. Uos xpia- ni dicitis q xps est vere messias et q ve nit vt faceret fuge- re dyabolũ et vt tol- leret potestatẽ eius hoc videt falsuz et impossibile cũ dyabolus a tempo- re quo ipse venit non dimisit facere peccare hoies sicut prius. ¶ Respõ detur q quãdo venit iesus christus cessauit dyabolus facere peccare ve ros christianos et qui eos imitantur aliquo modo in radice fidei taliter q nullus eorũ damnat in inferno nec tẽdit in perditionẽ vllo modo quod eis prouenit ex fide vera quã habẽt in christo. et nisi q2 ex tunc dyabolus cessauit facit peccare homines sicut prius solebat aliquo modo, peccata et mala essent amplius publicata in mundo q sunt: nec fuerant ydolatre a mundo exclusi qui erant ante aduẽ tum christi sicut sunt nunc quasi in toto mundo sicut fuit supradictũ ar gumento. v. cõsiderationis quinte.

¶ Impossibile est de morte discipu lorũ christi que si fuit a deo vel a dya bolo advtrũq; sequit impossibile vt dicunt et q peccant christiani audiẽ- do iudeos qui in morte christi iple- uerunt voluntatem dei.

Eptimum im possibile est. Querũt iudei qre iesus chri- stus fecit q occiderẽ tur omnes sui disci- puli: q2 vel hoc fecit deus cui seruie runt vel dyabolus. Si deus hoc est ĩpossibile: q2 deus nõ faceret iniusti ciã nec occideret filios suos. Si di- citis q ptãte dyaboli fuerũt mortui serui dei nõ placẽdo deo hoc ẽt vide tur mẽdaciũ et ipossibile cũ nihil pos sit resistere volũtati diuine: et cũ ẽt cõ cessũ sit a xpianis q sublata ẽ ptãs ei9 nc faciet malũ bonis. Item dici mus de morte iesu: quia si fuit ex vo luntate eius ergo peccant christiani odiẽdo iudeos q iplcuerũt volũtatẽ dei. Si vero fuit mortu9 9 suam vo-

lu*n*itatē ergo nō erat deus: q*z* nō potuit liberare seipm ab eo qd factum fuit cōtra eius volūtatez. ¶ Ad hec respōdet magister alfonsus conuersus in libro bellorum dei ti. xxv. q*d* discipuli iesu mortui fuerūt cōtra eorū volūtatē ex pte carnis & sanguinis: q*z* isto mō erant debiles passibiles & receptiui penarū & deo egētes sicut ceteri homines & sicut ille q sustinet ignē vel gladiū volūtarie in apostemate ppriū corporis sustinet dolores & clamat nec tn̄ dolet nec conqueritur ex pte sue rōnis: sz ex pte nature carnee & sanguinis. Sic & discipuli xp̄i & oēs btī martyres nō fuerūt mortui potestate dyaboli: sz volūtarie se obtulerūt pp̄ter amorez quē habebant ad xp̄m in hoc frāgentes & opprimētes potestatez dyaboli: ne deinceps iustos peccare faciat & captiuos sub sua ptāte habeat pp̄ter hāc ergo vtilitatē q puenit mūdo ex eorū morte noluerunt a morte carnis liberari: licet potuerāt liberari si voluissent negare veritatē: sed mortui sunt p veritate: vt essent testes veritatis: nullus enim p mēdacio offert se morti: potēs se a morte liberare. ¶ Et de xp̄o dicimus q ex parte carnis inquantum homo erat fuit tristis vsq*z* ad mortē & petiuit a patre vt calicez passiōis non sustineret. Uerūtamen obediēs patri vsq*z* ad mortem pp̄ter salutem mundi dixit: non mea voluntas: sed tua fiat & sic oblatus est: quia ipse voluit vt scribitur Esaie. liii. Iudei ergo occidentes christū licet deo placuisset eius mors pro mundi vita: q*z* tamen eius mortez operati sunt maliciosa & crudeli intentione non est mirum si odio ex hoc habent a christianis: quia occiderunt christum: & sic de morte martyrum: quia inuidia & malicia occidebant eos vt obliuioni traderetur nomen christi in mundo. Item ipsi maliciose contra christum processerunt: quia nunq*z* viderunt ipsum operari aliquod peccatum vt eum morti traderent. quanto magis: quia miracula que ipse faciebat excedebāt in excellentia omnia miracula preterita in lege: quia multa miracula eorum & pro maiori parte fuerunt gentibus damnosa sicut patet de plagis egypti. & dathan: et abyrō: & chore: & de tribus pueris in fornace ignis ardentis: quia combusti fuerūt multi chaldei & de igne helye qui combussit quinquagenarios & si aliqua miracula fuerūt proficua facta sunt abscōdite & clausa ianua sicut patet de paruulo quem suscitauit helyas: & de alio quez suscitauit heliseus & de oleo & de farina que nō defecerunt in domo vidue: & hec omnia per modum supplicationis faciebant pphete. Sz miracula que christus fecit omnia fuerunt ad vtilitatē gentium & manifeste: & per modum imperij sicut patet cū suscitauit puellam & adolescentem & lazarum. Et cū satiauit de quinq*z* panibus & duob*us* piscibus multitudinem populi. Et cum sanauit claudos paraliticos. leprosos: cecos: mutos: surdos: & a demonibus possessos: omnia hec operatus est ad vtilitatem populi & sine damno cuiusq*z*. Et propter hoc inuidiam & puram voluntatem malā et non mixtam adduxerunt eum ad mortem & ideo excusari non possunt Deus enim potius iudicat voluntates malas quam opera: & sic de martyri-

bus dicẽdum est. De materia vero partis sensitiue et ratiõis in xp̃o et in martyribus nõ solũ noui sed etiã veteris testamenti dixi supra argumento.xix.consideratiõis quinte.

¶ Impossibile q̃ iesus nazarenus sit deus cũ fuerit in loco determinato scȝ i vtero virginis i nazareth in galylea ⁊c. sicut sunt alia corpora.

Ctauum impossibile est. Uos xp̃iani dicitis q̃ iesus nazarenꝰ est deꝰ q̃uo aũt dicitis ipȝ fuisse in loco determiato puta i vtero marie in nazareth in galylea in bethleẽ ⁊c. sicut sunt alia corpora q̃ hoc est ĩpossibile in deo scȝ loco determinari ⁊ ꝯsequẽter habetis dicere quod deꝰ est corporeus õ q ẽ manifeste ĩpossibile q̃ talia nõ ꝯueniũt nisi corporeitati. ¶ Ad illud impossibile iudaicũ. Respondet magister Johãnes cõuersus in libro de ꝯcordia legum titulo p̃io cap.xvi. dicẽs q̃ textus habet duos intellectꝰ vnꝰ est litteralis ad pedẽ littere ĩtelligẽdus. ⁊ aliꝰ mysticꝰ. s. spũalis sicut dr̃ ꝓuerbiorũ.xxv. mala aurea in lectis argẽteis qui loquit̃ verbũ ĩ tp̃e suo. Et dicunt sup hoc glosatores q̃ textus iste loq̃tur de verbis legis. q̃ sicut in malleo argẽteo intus includitur malũ aureũ et exterius p̃ter q̃ malleũ argẽteũ nõ apparet. sȝ post q̃ bene aspicitur sollicite latet intꝰ aureũ. Sic ẽ in textu legis ẜȝ duos intellectus supra dictos. et vnꝰ istorum ĩtellectuũ est ꝓ hoĩbus communibus qui corporalia et superficialiter intelligunt. Sed alius est pro sapientibus legis qui intelligunt ꝓfunde et veritatem rei sollicite perscrutantur et sic naturaliter esse debet: quia virtus anime ĩtelligentis perficitur per virtuteȝ ymaginatiuam que est virtus in corpore. et ex intellectu agente qui est virtꝰ incorpea ẜm philosophos. Et sic diuidit̃ intellectus humanus per duos ĩtellectus scilicet materialem et spiritualem. Materialem habent hoĩes cões ⁊ spiritualẽ homines litterati. In quibus deꝰ voluit specialiter inspirare: ⁊ si iudei volunt intelligere textũ legis ad pedeȝ littere: tota lex ponit plenarie corporeitatem ĩ deo. Unde dicit oculus dei pedes dei: descendit deus locutus est deꝰ: imago dei: ⁊ alia hmõi que nõ oportet amplius allegare. Sed cõmunes homines qui non reputant inconueniẽs deum esse corporalem: ⁊ credũt nihil esse aliud nisi sit corporale talibꝰ hominibus necesse est ad pedeȝ littere intelligere textum legis: ⁊ sapientes qui intelligunt textum legis dicunt aliis glosando textũ: quid dicit deũ corporeũ esse debet intelligere textũ q̃ loquitur ad modum cõem hoĩm: non autem q̃ ita sit: sed vt melius intelligant ydeote ⁊ faciunt glosas talibus textibus ẜm rabimoysen egyptiacũ in libro. quẽ vocauit demonstratorem errantium et alios sapientes iudeorum: et sicut faciunt iudei in lege sua sic etiam xp̃iani in lege sua. Nam xp̃i annorum communitas credit omnia vt sunt et sicut est veritas licet ipsi nesciant declarare ad sensuȝ mysticũ vt opȝ ⁊ sic fieri opȝ vt semel homo credat fidei veritatẽ ⁊ post hec alia requirit et si habeat in

intelligendi gratiam diuinitus inspiratam. quia si nō crederet donec intelligeret esse possibile ꝙ ex difficultate legis nulla intellectio sequatur. et sic nec fidem nec fidei cōmodum quis haberet: ⁊ talis esset similis homini existēti in mortis periculo propter famē et dabatur ei panis et comedere renuebat donec sciret prius instrumenta ad hoc necessaria et formas ⁊ talia huiusmodi. ⁊ erit possibile ꝙ antēq̄ comederet moreretur ille debuisset comedere vt periculum euitaret et postea inquirere de supradictis. Et ideo sapientes dixerunt communes homines esse cecos ac ipsos esse itinerantes ligatos adinuicem quasi per funem ⁊ vnum ducem peruium habentes quem licet non videant incedūt tamen via recta ipsos duce peruio dirigente. ¶ Et sic dico ꝙ ista dubia et alia cōsimilia sunt imaginati nō intelligentes nomina. quibus significatur messias apud catholicos et fideles. Nam aliquādo deus tm̄. aliquādo iesus christus solum. et vtrūq̄ nomē deum significat. Nam xp̄s erat animal rationale mortale q̄tū ad humanitatem. et erat deus ex parte diuinitatis qui carnem humanā assumpsit. Et ista duo simul faciunt messiam in lege promissum ad redimendum genus humanum. Et sicut in deo est vna essentia et tres distincte persone sine augmento aliquo essentie vel diuinitatis: sic est i messia vnum suppositum et tres substātie distincte. s. deitas anima rationalis. et corpus humanum. et ista tria faciunt vnum messiam. quia ex partib⁹ hūanitatis solū nō poterat saluare vt in psalmo. Da nobis auxiliū de tribulatione ꝙ vana salus hominis: ⁊ aliquando vocabitur deus tantum: aliquando iesus tantū: ⁊ vocat deus non ex parte humanitatis: ⁊ vocatur homo non ex p̄te diuinitatis s; ex parte humanitatis: ⁊ corpus cum anima efficiunt hominem s̄m ipsius diffinitionē que est animal rationale. Aliquādo textus legis vocat eum nomine corporeitatis non nominādo animam vt Leui. i. qui obtulerit ex vobis homo: in hebraico dicitur filius adam. i. terre ⁊ non nominauit animā: ⁊ aliquando anima nominatur sine corpore. vt Exodi. xxi. dabit animā pro anima: ⁊ talia huiusmodi variare non nocet ex vno ad alterū; ⁊ sic in euangelio aliquādo vocatur xp̄s filius hominis. aliquādo filius dei: vt diuinitas ⁊ humanitas in eodem homine demonstretur. ⁊ quādo vocatur iesus xp̄s in operib⁹ corporalibus illa referuntur ad humanitatem eo quoniam diuinitas inquantum diuinitas non suscipit ista accidentia corporalia. ¶ Et doctores xp̄iani dicunt ꝙ deus assumpsit humanitatem non humanitas diuinitatem: licet ista sit vera propositio. homo est deus. ⁊ deus est hō: ⁊ sic humanitas ad honorē altissimū exaltatur cū iūcta sit diuinitati. Accedet homo ad cor altum et exaltabitur deus: ⁊ si talia velint intelligere iudei istud debet sufficere pro responsione oīm dubiorū in ista materia: ⁊ ad oīa argumenta que fecit iudeus in libro quē composuit contra fidem xp̄ianorum quē nominauit librum litis dei vbi declarat multa ipossibilia esse in lege xp̄ianorū cōtra probatiōes prophe-

tarū per ipsos inductas: et hoc est qz ipse non distinguit inter omnia ista supradicta ex parte diuinitatis vel humanitatis: et arguit contra illa q̄ referuntur ad humanitatem ac si dicerentur de diuinitate, vt Esaie.liij. Ecce intelliget seruus meus. et loquitur de messia et dicit quomodo vocat eum deus seruum: et cum xpiani dicunt ipsum esse equalem diuinitati: et sic in aliis multis textibus et glosis vel eisdem adherentibus: et isto modo processerunt illa que scripta sunt in libro illo: et sic videtur q̄ argumētantes respondentes non erāt multum profundati in lege christi et moysi: et non est vera disputatio: nec concordia inter christianum et iudeū nisi vterq̄ sit sufficientissime litteratus et in lege sua prouide profundatus aliter vtrisq̄ alterius dicta impossibilia viderentur. hec predictus doctor. Patet ergo q̄ si christo attribuimus esse in loco determinato quod conuenit corpori, nō ei attribuimus vt deus: sed vt homo est. Licet deus vt deus non sit corporeus. ille tamē qui est deus et homo est corporeus non vt deus sed vt homo. Non est ergo impossibile christum qui verus deus est concedere eum esse corporeum et in loco determinato, cum talia ad ipsius humanitatem referantur vt satis late dictum est.

¶ Impossibile est q̄ tota diuinitas staret in vtero marie: qz tūc totus mundus fuisset priuatus diuinitate.

Nonum impossibile ē. Uos xpiani dicitis q̄ maria concepit iesum nazarenū q̄ erat deus: et sic habetis dicere de necessitate q̄ tempore nouem mensium sue conceptionis in eius ventre fuit tota diuinitas vel pars diuinitatis. Utrūq̄ est impossibile qz si tota diuinitas in illis nouem mēsibus fuit in eius ventre: sequitur q̄ totus mundus fuit priuatus diuinitate in illo tempore: et sic tunc non fuit qui moueret celum nec qui gubernaret mūdū: et ista ē magna fatuitas dicere illū quem totus mūdus capere non pōt cōcludi in vtero virginis muliercule. Si vero dicant xpiani q̄ in illis nouē mensibus vna pars diuinitatis fuit in vētre marie: et alia in celo, ergo xpiani non debent ipm vocari deū sed partē dei. ¶ Respondet sicut supra dictū ē q̄ qū nos xpiani noīamus xp̄m cū illis q̄ significāt corporeitatem ista referunt ad humanitatē: qz non recipit mutationē ex parte diuinitatis nec aliq̄d accidēs corporale et sic in diuinitate nō ē ptitio quā dixisti. Itē cū res simplex et spūalis nō comphēdat loco nō potest dici de eo q̄ determiat sibi locū nec pōt dici de eo intus nec extra qz iste sunt differētie loci: et de9 nec ēt in loco nec sub differētia loci eo mō quo corpa sunt i loco et illa talis ptitio nō ē nisi i corpib9. Res aūt spūalis infinita sicut nō cōcludi pōt loco, sic nec hz ptes, nec inde pōt sumi pars: qz si inde acciperet pars posset minui et augeri, qz oīs pars ē minor suo toto. et sic vna res īfinita esset maior alia re īfinita qd̄ ē ipossibile fm Aristo. et alios phos. iij. phisi. Item ista rō ptitionis ē directe contra iudeos sic argumētes. Un̄ habet exo. xxv faciātq̄ mihi sanctuarium et habita

bo in medio eorū. sed cū3 dei gloria
sit p totum mundum diffusa. quomo
do erat possibile deū eē inter duas
tabulas sanctuarij. nō eni est magis
incōueniens esse in vētre vnius vir
ginis q̄ inter duas tabulas sanctua
rij. Item dixit tertius. Exod. xxxiiij.
Cunq3 descendisset dominus p nu-
be3 stetit moyses corā eo quomodo
determinate nō poterat esse alibi.
Item Exod. xx. ca. In omni loco in
quo fuerit memoria nois mei veniā
ad te ꝛ benedicā3 tibi. Et si ipsi' me
moria eēt apud mille homines quo
modo eēt possibile venire ad oēs
mille in vno instanti in locis distin
ctis. quia si ad vnum veniret ad al-
terum venire non posset in eodem
instanti. Et sic de necessitate isti iu-
dei habent dicere istas ptitiōes nō
esse nisi in rebus corporalibus quia
deus benedictus ex parte diuinita-
tis non determinat sibi locū vt dictū
est et sic est text' Hiere. xxiij. capi.
Celum ꝛ terram ego impleo. Et vt
dicit p̄dictus magister Johānes cō
uersus libro de cōcordia legū. ti. li.
ca. xxvij. q̄ dixerunt sapiētes super
illo verbo Baruch. iij. O israel q̄
magna est domus dei et ingens loc'
possessionis eius magnus et nō ha-
bet finē excelsus et imensus ꝗ dicit
benedict' de' de loco suo et ipe est
locus mūdi ꝛ mūdus nō est loc' su'.
¶ Itē dicit q̄ istō vocabulū sequina
significat i hebraico p̄ntiā dei ꝛ s̄m
chaldeū vbi dicit' apparuit deus dici
tur apparuit sequina dei qui est in oi
loco et q̄ non est ab eo locus vacu'
Item dixerunt q̄ si duo homines
sunt laborantes in lege: sequina est
cum eis. Et sic xp̄s in euangelio di-
cit vbi duo vel tres sunt cōgregati
in nomīe meo: in medio horu3 sum.
Et sic dicunt sapientes thalmud ni
mis deus diligebat israel quia reue
lat israeli in loco immundo et pollu
to ad redimēdum eos. Et est simile
de quodam sacerdote qui petebat
panem sanctificatū et cecidit panis
in cimiterio vbi ipse intrare nō po-
terat s̄m legem suā et dixit q̄d faciā
quia polluetur corpus meū si intro
pro illo pane cimiteriū hoc non est
cōueniēs. Et q̄ dimittā illū panem
sanctificatū ibi nō est etiā ɔueniēs.
Melius est corpus meū pollui vna
hora et postea redibo et mundifica-
bor ꝛ nō dimittā panē sanctificatū.
Et scripsit alexādal nomine aristo
telis: q̄ vera intelligētia opatrix est
in omnibus corporibus licet sit per
se sepata. Et ostēditur p opa varia ꝛ
distincta. et ipsa nō recipit aliquam
mutationem in se: Et sic dixerūt sa-
piētes thalmud q̄ sicut deus replet
mūdum ita anima replet corpus. et
anima apparet in mēbris distinctis
corpis s̄m diuersitatē mēbrorū na-
turalium actionū et magis apparet
in cerebro ꝛ in corde q̄ in ossibus et
in carne. nō tñ dicit' de aīa ptitione3
recipere. ¶ Et si iudei intelligere
vellent ista spūalia vt ipsa sunt nō
ponerent istas impossibilitates in
lege xp̄ianorum. Et l3 sint inter eos
aliqui sapientes qui intelligere pos
sent nō possunt ad hoc ducere seip-
sos propter malā consuetudinem ꝛ
rebellionem in qua a pueritia sunt
nutriti. vt ait Aristo. in methaphisi-
ca sua in rebus assuefactis ex priua
te virtutis. Posito q̄ sit aliqua leui
tas que informat imaginationem a

consuetudine nõ possunt relinquere a puericia vsitati. Supposito ꝙ intelligant veritatem rei aliter se habere quãto magis iudei qui naturaliter est populus dure ceruicis et rebelles prout de eis dixit moyses Deutero.xxxi.c. Adhuc viuente me et egrediẽte vobiscum semper cõtẽtiose egestis cõtra dominum: quãto magis cum mortuus fuero. hec ille.

¶ Et sic patet ad argumẽtũ ꝙ vere christus est deus et ꝙ non fuit pars deitatis in ventre virginis et ps in celo. sed christus qui est totus deus: fuit in illo vtero virgineo. Determinatio vero loci refertur nõ ad deuz sed ad corpꝰ christi verũ. nec ex hoc sequitur ꝙ illo tempore nõ esset qui moueret celum et regeret mundum cum ipse sit vbiqꝫ inquantum deꝰ: licet esset tũc in vtero virginis non per motum localem descendens sed per nouum effectum in virgine qui est cõiunctio diuine et humane nature sicut dictum fuit supra argumento xviiij. quite ꝯsideratiõis huiꝰ tercij.

¶ Impossibile ẽ ꝙ in sacramẽto altaris est verum corpus christi cũ locutus sit christus signatiue et nõ realiter dicens hoc est corpus meum.

Decimum Impossibile ẽ circa sacramẽtum corporis et sanguinis xpi. Dicunt enĩ iudei. Uos xpiani dicitis in illo sacramẽto esse realiter corpus ⁊ sanguinẽ xpi hoc est impossibile. qꝛ cũ dixit vester xps demõstrato pãe. hͦ ẽ corpus meum. significatiue locutus est et non realiter. ac si diceret. hoc est signuz vel figura corpis mei ꝫm quem modum paulus dixit .i. Cori. x. Petra autem erat christus. i. christi figura. et patet clarissime ꝙ ista fuerat intẽtio christi vestri. quia cũ de sui corporis cõmestiõe et sanguinis potatione loqueretur vt discipulorum scandalum quod abortum fuerat sopiretur quasi seipsum exponens dicit. verba que locutꝰ sum vobis spiritꝰ et vita sunt. quasi ea que dixerat nõ ad litteram sed ꝫm spũalem sensum intelligenda essent. Et cum christus dixit hoc est corpꝰ meũ tenens panem in manibus ĩtellexit ꝙ ille panis erat corpus suuꝫ in potentia propinqua. s. postꝙ comedisset illud quia tunc conuerteretur in corpus suum siue in carnem suam ⁊ similiter de vino. Et isto modo nos iudei facimus illa die azimorum qꝛ accipimus panem azimuꝫ in memoriam illius tpis: quãdo educti sunt patres nostri de terra egypti et non fuit pmissi ibidẽ remanere p tãti tps ꝙ possit panis fermentari qui pascatus erat ⁊ dicimus iste est panis quẽ comederunt patres nostri. lꝫ ille panis pñs non sit cum fuerit preteritꝰ et sic vt iste panis azimus rememorat panem egypti et iste panis non est ille sic iste panis de quo sit istud sacrificium in altari. Dicere sufficeret xpianis ꝙ esset in memoriam illius panis xpi. licꝫ iste panis non sit ille. Et quõ est impossibile ꝙ seruaretur vnum frustrum carnis ad sui memoriam. Mandauit ꝙ fuit fieret ille panis et istud vinũ qui erat caro sua et sanguis in potẽtia propiqua ad exercitium in actu sicut nos iudei facimus in paschate de azimo pane sicut dictuꝫ est. cum ergo xps vester.

in mēsa accepit panē et calicē ⁊ dedit discipulis suis. nō mādauit eis credere panem et vinum in corpus et sanguinem suum trāsmutari. Sꝫ ꝙ quotienscūqꝫ hoc facerēt in memoriā suā facerēt. s. in memoriam illius panis preteriti. ⁊ si sic vos xpiani itelligeritis nullū sequeretur impossibile. Sed dicere oppositū sicut asseritis dicitis rem impossibilē ⁊ cōtra mentem xpi vestri vt patuit. ¶ Rūdetur ꝙ traditio ecclesie catholice de hoc sacramēto vera est. s. ꝙ in hoc sacramēto est realiter et nō significatiue verum corpus ⁊ verus sanguis xpi sicut declaratū fuit supra. tertio argumēto cōsiderationis quarte huius tertij. Sed quia argumētum iudei videtur fundari sup vbo dñi dicētis ad discipulos suos q̄ de hac doctrina scandalizari videbātur. verba q̄ ego locutus sum vobis spūs et vita sunt. dico ꝙ per hoc nō dedit intelligere. ꝙ vera caro sua i hoc sacramēto mādūcanda nō traderetur sicut putat iudeus. Sed quia non traditur manducanda carnaliter. vt. s. sicut alij cibi carnales in propria specie dilacerata sumeretur. sed ꝙ quodāꝫ spirituali modo sumitur preter consuetudinem aliorum ciborum carnalium vba sunt sancti thome in summa contra gentiles. c. lxviij. ¶ Iteꝫ alij heretici similes iudei predictis voluerūt dicere ꝙ ista locutio. hoc ē corpus meum: fuit figuratiua. sicut illa Iohānis. xv. Ego sum vitis vera. sed istud est oīno cōtra intētionē saluatoris: quia vt ait augu. in libro tertiū. questiōꝝ. q̄stione. lxvij. solet circūstātia scripturarum illuminare scripturam. Nam ex precedentib⁹ vel ex sequētibus pōt colligi an loquatur figuratiue an non. Unde cū xps dicit ego sum vitis vera: statim subiū xit ⁊ vos palmites. Sed cōstat ꝙ discipuli nō erāt palmites naturales sed tm̄ figuraliter. igitur loquebatur figuratiue. Sed cū dicit Luce. xxi. hoc est corpus meum. statim subiūxit: quod pro vobis tradetur. Sꝫ ista traditio nō erat figuratiua. sed realis et vera: igitur realiter ⁊ vere dictum est. hoc est corpus meuꝫ. ¶ Ad illud autem quod iudeus allegat de pane suo azimo ⁊c. ⁊ ꝙ sic sufficeret xpianis ꝙ facerent in memoriā xpi sui. Respōdet magister Iohannes cōuersus in libro de cōcordia legis ti. iij. c. iiij. dicens. Respōdebo tibi iuxta illud Prouer. xxvi. c. rūde stulto iuxta stulticiam suam ne sibi sapiens videatur. Scias ꝙ si xpiani ponerent dubia in miraculis factis i lege sancti messie. sicut faciūt sapientes iudeorū in miraculis factis in lege sua glosantes per nōia equiuoca et false vt extorqueāt sensum textus legis. bene possent glosare xpiani subtilius et meli⁹. Sed scias ꝙ oēs xpiani sapiētes et cōitas simplicium credūt vniformiter miracula sue legis vt est rei veritas et vt credit scta mater ecclia. ⁊ credunt in hoc mereri gloriā paradisi. iuxta illud Geñ. xv. Credidit abraham deo et reputatū est ei ad iusticiam. Nam in hoc ꝙ credūt simpliciter nihil hesitantes reputatur eis ad iusticiam. Sequitur. ꝙ quilibet de lege credere tenetur dicta ꝑphete licꝫ itelligat nō fieri posse naturali cursu: qꝛ aīa ꝑphete meli⁹ itelligit q̄ aīa alteri⁹ sapiētis. et potius attin

git et speculatur spiritualia que sunt subtiliora naturalibus. et si sic est in aliis prophetis quorum anime itelligunt singulariter et limitate. quanto magis credere debemus miracula iesu xpi qui itelligit infinite omnia et presentia et preterita et futura quod est vere et perfectus deus et perfectus homo et sic credendo xpiani vivunt cum honore et sperant cum deo gloriari perpetuo. hec ille. Non est ergo simile de memoria panis azimi iudeorum ad panem azimum liberationis egypti. et de memoria hui9 altissimi sacramenti respectu passionis xpi. quia i illo pane quem iudei manducant nullum est miraculum. In hoc vero sacramento miraculose virtute verborum verum corpus et sanguis christi invisibiliter cotinetur: sicut firmiter credimus et fideliter confitemur.

¶ Impossibile est quod corpus xpi sit in sacramento altaris per miraculum cum ad oculum non apparet.

Vndecimum Impossibile est. Uos xpiani dicitis in sacramento altaris esse corpus et sanguinem xpi per miraculum hoc probo esse impossibile quia si esset miraculum ad oculum appareret sicut quando moyses convertit virgam in serpentem. quia illud factum fuit evidenter ad oculum licet nescirent homines qualiter factum fuerit. Sic etiam de archa testamenti olim fuerunt maxima miracula non solum sensibilia sed etiam publica et toti populo patentia fiebant. intantum quod de talium miraculorum fama infideles terrebantur videntes ad oculum divinam potentiam in reverentiam arche sui federis relucentem: sicut patet in divisione aquarum iordanis populo israelitico per aridam transeunte. et aqua ex una parte itumescente ad instar montis et ex altera usque ad mare mortuum fluente. donec sacerdotes cum archa alveum iordanis exiverunt quo facto iordanis redijt in cursum suum. Reges vero amorreorum et chananeorum audientes tam magnum et publicum miraculum terrore dei confusi ita fuerant quod non remansit in eis spirit9: que historia plene habetur Josue. iij. et. iiij. ca. et sic de plurib9 aliis miraculis evidentissimis que causa brevitatis omitto enarrare. et tamen in illa archa nec continebatur deus realiter nec xps sed solum tabule lapidee precepta decalogi continentes. et urna manne quam deus preceperat reservari in testimonium generationibus futuris vt habetur. Exod. xvi. Similiter et virga aaron que floruit i domo levi vt habetur Nume. xvij. Si ergo per archam predicta corpora inanimata tantummodo portantem quantumcumque sacra essent deus tam evidentia miracula et tam divulgata et publica fecit in ipsius reverentia. multo ergo forti9 facere debuisset si verum esset quod in vestro sacramento altaris ver9 de9 seu xps realiter contineretur qui super omnia in infinitum asseritis quod est colendus et venerandus. Cum ergo nihil tale ibidem ad oculum appareat. Sequitur quod impossibile est ibi miraculum esse cum hoc sit contra rationem miraculi. ¶ Ad istud iudaicum impossibile respondet magister paul9 burgensis. eps i suo dyalogo distinctione. iiij. c. v. dicens quod ad obstruendum os loquentium iniqua considerare debem9 quod miracula divina que contra cursum nature a deo istitute

diuina virtute fiunt se habent quantum
ad eorum proximos fines in duplici
differentia. Quedam eorum sunt a
deo ordinata ad fidei approbationē
sicut de primis signis seu miraculis
que de⁹ fecit p moysen corā populo
facta sunt ad fidem in eis causandā
seu ad probandā. Unde Exod. iiij. cū
d'xisset ꝛ fecit signa. s. predicta coraꝫ
populo sequitur statim credidit po-
pulus. Similiter et diuisione maris
rubei ꝛ de egyptiorum submersione
visa per populum israeliticum factum est ꝙ credidit populus domino
et moysi seruo eius. c. xiiij. ꝛ sic de q̄
plurimis veteris testamenti miracu
lis que a deo fuerunt ordinata vt fi-
des eius in cordibus populi causa-
retur seu confirmaretur. Que quidē
miracula oportuit esse manifesta cō-
muniter toti populo: vnde Deutro.
vlti. commendatur moyses in signis
ꝛ portētis qui diuina auctoritate fe-
cit coram vniuerso israel. ¶ Quedā
vero sunt diuina miracula que non
ad fidem causandam seu corroboran
dam a deo facta sunt: sed potius vt
credendo talia miracula que occul-
ta sunt ꝛ omnino abscōdita fideles
mereantur: vnde ꝛ huiusmodi mira-
cula non disposuit deus manifesta
esse per sensum seu per naturaleꝫ co
gnitionem sed occultat vt eorum fi-
des meritoria esset. Que quidē mira
cula. s. occulta ꝛ abscondita pcipue
fuerunt in nouo testamento: in cui⁹
tpe fides credentiū cōiter validior
fuit vt est miraculum virginei ptus
ꝛ dñice resurrectionis. Que quideꝫ
miracula per fidem solum ꝑcipi co-
gnoscuntur ꝛ eorum occultatio a q̄-
cunqꝫ nostra cognitione naturali no
strum meritum efficit vel auget. Un
de de resurrectione domini legitur
Johannis. xx. ca. Beati qui non vi-
derunt et crediderunt. Et de isto mo
do miraculorum scilicet occultorum
tenendum est esse sacramentum alta
ris: non enim hoc sacramentum fuit
institutum ad hoc vt sacramento vi-
so populus crederet sed vt credēdo
veritatem huius sacramenti merito
proficeret. Unde Augusti. de hoc sa-
cramento dicit. Crede et manduca-
sti Et ideo quanto miracula in hoc sa-
cramento contēta: que maxima sunt
occultiora sunt: et nec ab intus vel ab
extra visibiliter circa ipsuꝫ sacramē
tum vlla miracula apparēt tñ in no
bis auget meritum. Unde nullum in
cōueniens sequitur nec admiratione
dignum ex hoc ꝙ publica seu visibi-
lia miracula non fiunt communiter
circa hoc sacramentum: sicut olim
consueuerunt fieri circa archam te-
stamenti dei ꝑut allegat iudeus qr
ibi miracula ordinabantur ad fide-
lium fidē confirmādam seu causan-
dam vt dictum est: ꝛ quandoqꝫ ad in
cutiendū infidelibus terrorem. Hic
autem queruntur miracula ad meri-
tum credentiū augendum quod qui-
dem meritum euacuaretur vel saltē
diminueretur si talia signa visibilia
apparerent: hec ille. ¶ Sanct⁹ tho-
mas vero dicit in summa cōtra gen-
tiles libro. iiij. c. lxiiij. ꝙ ratio pōt assi
gnari quare corpus xp̄i occultat' ac-
cidentibus in sacramento quantū ad fi
dem que est de inuisibilibus et eius
meritum qđ circa hoc sacramentum
tāto maius est quāto inuisibili⁹ agit'
corpore xp̄i sub panis accidentibus
occultato ꝛ ꝑpter cōmodiorem ꝛ ho

nestiorem visum huius sacramenti: esset enim horrori sumentibus et abho minationi videntibus. s. si corp⁹ xpi in sua specie a fidelibus sumeretur: vnde sub specie panis et vini quib⁹ cōmunius vtūtur homines ad esum et potum corpus xpi proponitur mā ducandum et sanguis potandus: nec etiam est negādum quin aliqñ in sa cramēto altar apparet forma pue ri: vel caro vel sanguis que sunt si gna visibilia: sicut in nōnullis hysto rialibus antiquis libris legitur. Sz talia nō dicunt facta fuisse sic cōiter et publice sicut miracula allegata et miracula que fecit xps tempore quo predicabat et miracula que fecerūt apostoli et alij sancti in primitiua ec clesia. Et ideo talia miracula que sic aliquando accidunt circa sacramen tum non videntur apud ecclesiā vni uersalem solennizari: sed forte priua tim in aliquibus particularibus ec clesijs: q non fiunt nisi raro quo ad certas personas quibus deus q vni uersas mentium cognitiones intelli git singulari modo singulis proui det secundum dictamē diuine sapiē tie: a quibus non est trahenda conse quentia in vniuersali. ¶ Unde dicit magister iohannes conuersus in li bro de concordia legum. ti.iij.c.iiij. sepe diuina gratia apparuit ad ocu lum multorum hominum et mulierū quoniaz respiciendo in illam hostiā consecratam: alique persone vide runt oculariter vnum puerulum pul cerrimum vltra modum: et auus me⁹ qui erat valde litteratus in lege di xit mihi. q in domo fratrum minorū in valle oleti cum respiceret a casu illam hostiam consecratam vidit vt predicitur illum pueruz pulcerrimū vltra modum: et hoc fuit illis tempo ribus publicatum nimium et famo sum. ¶ Et idem accidit vxori mee et interrogauit alias mulieres si hoc vi debant. Responderunt non: et prona cecidit in terra viribus destituta p ut legitur de manue Iudi.xiij.capi. Morte moriemur quia vidimus do minum. et est quasi simile de sole qui licet luceat super mundum debilitat tamen visum: hec ille. ¶ Ut commu niter igitur in hoc admirabili sacra mento non videtur miraculum: sed vt dicit beat⁹ Gre. in omelia pascha li. Aliud est quod cernitur et aliud qd creditur: illud quod cernitur est spe cies panis in hostia: et species vini in calice. Sed id quod creditur ē ve ritas carnis et sanguinis xpi. ¶ Itē isti iudei incidunt in errorem illorū qui nihil credunt nisi quod vident. Si ergo non fuisti rome non credas quod est in mundo roma. et si non vi disti cete non credas q in mari est ta lis piscis magnus: et si nescis loqui grece non credas q est in mūdo gre cia: et si non vidisti embrionem in vē tre matris quousq nat⁹ fuit nō cre das q fuit in ventre matris. Et quia tu non vidisti animam intrantē nec exeuntē in corpore humano non cre das q homo habeat animam. Nunq vidisti aerem non credas esse aerem Nunq vidisti vocem ergo non cre das q est vox: que omnia quanti non dico solum erroris sed q magne fa tuitatis sunt manifestum est: licet er go non videamus ad oculum verum corpus christi sed accidentia illa sub quibus latet non debemus negare ibi veraciter esse presertim miracu

lo[c]e vt dictum est.

¶ Impossibile est q corpus christi incipiat esse in altari: q: nec per motum localem nec per conuersationẽ alterius in ipsum.

Duodecimũ Impossibile est. Uos xpiani asseritis q verum corp⁹ xpi esse incipiat in altari. hoc videt impossibile quia aliqd incipit esse vbi prius non fuit dupliciter: vel per motum localem vel p conuersionem alterius in ipm: vt patet in igne qui alicubi esse incipit vel q: ibi de nouo accendit vel quia ibi de nouo apportatur. Manifestum est autem verum corpus xpi non semp in hoc altari fuisse quia vos xpiani asseritis xpm in suo corpore ascendisse in celum: videtur etiam impossibile dici. quod aliquid hic de nouo conuertatur in corpus xpi: quia nihil videtur conuerti in preexistens: cum id in quod aliud conuertitur p hmõi cõuersionem esse incipiat. Manifestum est autem corpus xpi preextitisse vt puta in vtero marie conceptũ: non igit videt esse possibile quod in altari de nouo esse incipiat per conuersionem alterius in ipsum. ¶ Similiter nec p mutationem loci. q: omne quod localiter mouetur sic incipit esse in vno loco q desinit esse in alio in quo prius fuit: oportebat ergo dicere q cũ xps incipit esse in hoc altari in quo sacramentum pagitur desinat eẽ in celo quo ascendendo puenerat. ¶ Amplius nullus motus localis terminatur simul ad duo loca. Manifestum ẽ autẽ hoc sacramẽtũ simul in diuersis altarib⁹ celebrari ergo ĩpossibile est q per motũ localẽ corp⁹ xpi ibi esse incipiat. ¶ Respõdet sanctus Thomas in summa cõtra gentiles. libro iiij. c. lxiij. dicens q licet diuina virtus sublimius ⁊ secreti⁹ in hoc sacramento operet q ab homine perquiri possit: ne tamen doctrina ecclesie circa hoc sacramẽtũ ab ĩfidelib⁹ impossibilis videat conãdũ est ab hoc vt omnis ĩpossibilitas excludat. Cõsiderare ergo op; p quẽ modũ verũ xpi corp⁹ esse sub hoc sacramẽto incipiat. Impossibile ẽ aũt q hoc fiat p motũ localẽ corporis xpi: tũ q: sequeretur q in celo eẽ desineret qñcũq; agitur hoc sacramẽtũ tũ q: non posset simul hoc sacramẽtũ agi nisi in vno loco cũ vn⁹ mot⁹ localis nõ nisi ad vnũ terminũ terminatur. tum etiam quia motus localis instantaneus eẽ non põt sed tpe indiget. cõsecratio aũt pficit in vltimo instãti plationis verborum. Relinqtur ergo dicẽdũ q verum corp⁹ xpi eẽ incipiat in hoc sacramento p hoc q substantia panis ɔuertit in substãtiã corpis xpi ⁊ substantia vini in substãtiã sanguinis ei⁹. ¶ Licet hoc sit bñ dictum ⁊ p hoc possit satisfieri iudeo ⁊ cuilibet infideli non pteruiẽti. Aliter tñ ppter instãtias q fieri possint motu locali dicẽdũ est sm scotũ in. iiij. dist. iiij. q. i. ⁊ sequit eũ franciscus de maronis in suo. iiij. dis. iiij. q. i. q necessario ẽ ibi aliqua mutatio localis q: impossibile est q fiat transitus de cõtradictorio in cõtradictorium sine aliq mutatione facta in aliquo extremorum: sꝫ hic corpus xpi transit de nõ presente ad esse pñs: ergo necessario est ibi aliq mutatio: dicunt ergo isti doctores q ibi ẽ aliq mutatio q corp⁹ xpi

accipit respectũ p̄sentialitatis ad locum hostie facta transubstãtiatione Ad cuius euidẽtiã notat doctor subtilis ibidẽ ꝙ qñ corp⁹ moueť localiter ⁊ expellit aliud sunt q̃ttuor mutationes ⁊ octo termini: et illarũ mutationũ due sunt dep̄ditiue. ⁊ due acq̄sitiue. sicut cũ namis mouetur de loco ad locũ aliquod corp⁹ expellit ⁊ illud expulsum habet quattuor terminos: q: amittit vnũ vbi ⁊ priuationẽ eius acquirit. ⁊ a priuatione alteri⁹ vadit ad ipsum. Sꝫ si corp⁹ moueretur de loco et aliud nõ expelleret essent in eo due mutatiões ⁊ quattuor termini. vnde eẽt ibi vna dep̄ditiua prioris vbi ⁊ alia acq̄sitiua noui vbi sicut quando aqua frigida fit calida ⁊ de frigido fit nõ frigidũ et de non calido fit calidũ. Sed si corpus non motum de loco suo acquireret nouũ vbi ⁊ respectũ extrinsecũ aduenientem ad aliud corpus tunc esset in eo vna mutatio acquisitiua a priuatiõe illius vbi ad habitationem: et talis mutatio est in corpe x̄pi de nouo hic existẽte necessario: q: sicut dictum est impossibile est fieri transitum de cõtradictorio ad contradictorium sine aliqua mutatiõe. Et nota ꝙ simplex presentia corporis christi proprie nõ est vbi cum non sit hic localiter: sed sacramẽtaliter: sed reducetur ad genus vbi. ¶ Tunc ad propositum corpus christi in celo habet priuationẽ istius vbi in altari. Et ita non est ibi mutatio dep̄ditiua sed acq̄sitiua. q: solum est acquisitio presentialitatis quam non habebat. Sic ergo christ⁹ si deperditione vbi prioris in celo acquirit nouum vbi in altari. Resoluẽdo ergo hãc materiã dico ꝙ mot⁹ sicut motio localis est duplex: que ¹am dep̄ditiua ⁊ quedã acquisitiua: sicut quãdo quis mouetur de vno loco ad alium aliquid deperditur ⁊ aliquid acquiriť: talis enĩ primo ordine nature moueť ab habitu in priuationẽ puta ab vbi qd̄ pri⁹ hẽbat ad vbi qd̄ prius nõ habebat: ⁊ hec mutatio dicitur deperditiua termini a quo ⁊ dicitur acquisitiua termini ad quem. Nũc autẽ hec due mutationes licet cõcurrãt simul in omni motu locali cõtinuo tamen distincte sunt: ⁊ vna põt absolui ab alia sicut acquisitiua a deperditiua. sic ꝙ aliquid acquirat nouũ locũ non dimittendo priorẽ: et sic est in ꝓposito. q: sicut dictũ ẽ corpus x̄pi absq̄ hoc ꝙ dimittat ꝓpriũ vbi qd̄ habet in celo acquirit nouũ vbi in sacramẽto. Et ideo est hic mutatio localis nõ deperditiua sed acq̄sitiua. ¶ Et sic ptꝫ responsio ad primum pũctũ de motu locali: q: corp⁹ x̄pi incipit ibi eẽ p̄ motum sine p̄ mutationem localem non deperditiuã sed acquisitiuam. ⁊ sic nõ optet ꝙ dimittat primum vbi cũ acquirit secũdum. Nec etiam est censendum ꝙ cũ corpus x̄pi incipit esse in altari ꝙ accipiat esse simpliciter sed accipit eẽ sacramentale quod eẽ s̄m predictos doctores nihil aliud est ꝙ ordo corporis x̄pi ad substãtiã panis quẽ ordinem habet vbicũq̄ sit trãsubstantiatio. Ad alterũ vero punctũ scꝫ si ẽ ibi corpus x̄pi per cõuersionem alterius in ipsum hoc cõcesso nullũ seq̄tur impossibile. Et cũ arguis ꝙ imo sequitur impossibile. q: impossibile est ꝙ aliquid cõuertatur in p̄existẽs Rñdetur ꝙ falsum est q: in nutrimẽto naturali videmus oppositũ: quia

Sbi,cibus cõuertit̃ in cibatũ p̃existẽs suppositũ. Et iõ nõ dꝫ mirari iude⁹ si in ꝓposito virtute diuina fiat conuersio i p̃existẽs. ¶ Quod vt plani⁹ videat̃ notat sctũs Tho. in summa cõtra gẽtiles quo supra ꝙ p̃dicta cõuersio panis in corp⁹ xp̃i alteri⁹ modi est ab oĩb⁹ cõuersiõib⁹ naturalib⁹ Nam in qualibet cõuersiõe naturali manet subiectũ in quo succedũt sibi diuerse forme: vel accidẽtales sicut cũ albũ in nigrũ cõuertit̃: vel substãtiales: sicut cũ aer in ignẽ: vnde conuersiones formales noiant̃: sꝫ in cõuersione p̃dicta subiectũ trãsit i subiectum ꝛ accidẽtia manẽt: vnde hec cõuersio substãtialis vocat̃ ꝙ autem subiectũ ꝯuertit̃ in subiectũ natura facere nõ põt: oĩs eñi nature opatio materiã p̃supponit ꝑ quã ꝛ substantia indiuiduat̃: vnde natura facere nõ põt ꝙ hec substãtia fiet illa sicut ꝙ hic digitus fiat ille digit⁹. Sꝫ materia subiecta est virtuti diuine cum ꝑ ipm ꝓducat̃ in esse: vñ diuina virtute fieri põt vt hec indiuidua in illã p̃existentẽ substãtiã cõuertant̃: sicut eñi virtute naturalis agẽtis cuius opatio se extendit tm̃ ad imutationẽ forme existẽtia subiecti suppo sita hoc totũ in illud totũ cõuertitur scd̃ꝫ variationẽ speciei ꝛ forme vt ꝑ ꝓte hũc aerẽ i hũc ignẽ generatũ. ita virtute diuina q̃ materiã nõ p̃suppo nit sꝫ eã ꝓducit ꝛ tm̃ hec materia cõuertit̃ in illã ꝛ ꝑ cõsequens hoc indiuiduũ in illud. Indiuiduatiõis eñi principiũ materia est: sicut forma est principiũ speciei. ¶ Hinc aũt manifestũ est ꝙ in conuersione p̃dicta panis in corpus xp̃i nõ est aliqd̃ subiectum cõmune permanens post conuersionẽ cum transmutatio fiat secũdum primũ subiectum quod est indiuiduationis principium: necesse est tamen idem manere vt verum sit qd̃ dicitur: hoc est corpus meum. Que quidem verba sunt huius conuersionis significatiua ꝛ factiua: ꝛ qꝛ substantia panis non manet nec aliqua prior materia vt ostensum est: necesse est dicere ꝙ maneat id quod est p̃ter substentiã panis: huiusmodi autem est accidens panis: remanẽt igitur accidentia panis etiam post conuersionem predictam. ¶ Inter accidentia vero quidam ordo considerãdus est. Nam inter omnia accidẽtia propinquius inheret substantie quãtitas dimensiua: deinde qualitates in substantia recipiuntur quantitate mediante sicut color mediante superficie: vnde ꝛ per diuisionem quãtitatis per accidens diuidunt̃. Ulterius autem qualitates sunt actionũ ꝛ passionum principia ꝛ relationum quarũdam vt sunt pater ꝛ filius dñs ꝛ seruus ꝛ alia huiusmodi. Quedam vero relationes immediate ad quantitatẽ cõsequunt̃: vt maius ꝛ minus duplum ꝛ dimidium ꝛ similia: sic igit̃ accidentia panis post conuersionẽꝫ predictam remanere ponendum est vt sola quantitas dimensiua: sine subiecto subsistat et in ipsa qualitates fundentur sicut in subiecto: et per consequens actiones passiones ꝛ relatiões. ¶ Accidit igitur in hac conuersione cõtrariũ ei quod in naturalibus conuersionibus accidere solet in quibus substantia manet vt mutationis subiectuꝫ. Accidẽtia vero variantur. hic autem ecõuerso accidens manet ꝛ substantia tran

st. Huiusmodi enim conuersio non potest dici motus proprie sicut a naturali consideratur vt subiectum requirit: sed est quedam substantia et successio sicut in creatione est successio esse et non esse. Hec igitur est vna ratio quare accidens panis remanere oportet vt inueniatur aliquod manens in predicta conuersione. Est autem et propter aliud necessarium si enim substantia panis in corpus christi conuerteretur et panis accidentia transirent non sequeretur quod corpus christi secundum suam substantiam esset vbi prius fuit panis: quia nulla relinqueretur habitudo corporis christi ad locum predictum. Sed cum quantitas panis dimensiua remanet post conuersionem per quam panis hunc locum sortiebatur substantia panis in corpus christi mutata fit sub quantitate dimensiua panis: et per consequens locum panis quodammodo sortitur mediantibus tamen dimensionibus panis: hec thomas. ¶ Patet ergo quod non est impossibile diuine virtuti panem transsubstantiari in preexistens corpus christi: nec habet mutatio similitudinem in naturalibus mutationibus: sed est alterationi quasi contraria: quia vna substantia hic mutatur in aliam et manent accidentia. Sed in alteratione est econuerso: quia ibi mutantur accidentia et manet eadem substantia. vt patet in corporalibus quando de albo fit nigrum: et in spiritualibus quando de iusto fit impius vel de ignorante fit sciens: vt ergo tu iudee de iniusto efficiaris pius: de ignorante sciens: crede verum corpus christi in opere esse in altari non simpliciter: sed sacramentaliter: crede quod cum acquirit vbi sacramentale non relinquit vbi celeste. Crede sine mutatione locali deperditiua presens fieri in altari: et crede substantiam panis in verum christi preexistens transsubstantiari: crede a deo omnia possibilia fieri. Inquit August. et nihil tibi videbitur impossibile: vnde et dicitur Luce. j. Non erit impossibile apud deum omne verbum.

¶ Quod corpus christi sit integrum et quod caro et sanguis manent in locis separatis sub speciebus panis et vini.

Tertiumdecimum impossibile est. Uos christiani dicitis quod christus vester est integer sub speciebus panis et vini in sacramento hoc: probo impossibile: quia nunquam partes alicuius in diuersis locis continentur ipso integro permanente. Manifestum est autem in hoc sacramento seorsum esse panem et vinum in locis separatis. Si igitur caro christi sit sub specie panis et sanguis sub specie vini: videtur sequi quod christus non remaneat integer: sed semper cum hoc sacramentum agitur eius sanguis ab eius corpore separetur. ¶ Ad istud argumentum patet solutio ex his que dicta sunt in precedenti solutione: dictum est autem quod locus in quo agitur hoc sacramentum attribuitur corpori christi ratione dimensionum panis remanentium post conuersionem substantie panis in corpus christi. Secundum hoc igitur ea que christi sunt necesse est esse in loco predicto secundum quod exigit ratio conuersionis predicte. Considerandum est ergo in hoc sacramento aliquid esse ex vi conuersionis predicte, aliquid autem ex naturali concomitantia. Ex vi quidem conuersionis est in hoc sacramento illud ad quod directe conuersio terminatur sicut sub speciebus panis

corporis xpi in quod substantia panis conuertitur vt per verba consecrationis patet cum dicitur. Hoc est corpus meum. Et similiter sub speciebus vini est xpi sanguis. vnde dicitur hic est calix sanguinis mei etc. Sed ex naturali concomitantia sunt ibi omnia alia ad que conuersio non terminatur: sed tamen ei in quod terminatur sunt realiter coniuncta. Manifestum est enim quod conuersio panis non terminatur in diuinitate xpi nec in eius anima: sed tamen sub specie panis est anima xpi et eius diuinitas propter vnionem vtriusque ad corpus xpi. Si vero in triduo mortis xpi hoc sacramentum celebratum fuisset non fuisset sub specie panis anima christi: quia realiter non erat corpori eius vnita. Et similiter sub specie panis non fuisset sanguis nec sub specie vini fuisset corpus propter separationem vtriusque in morte. Nunc autem quia corpus christi in sua natura non est sine sanguine sub vtraque specie continetur corpus et sanguis: sed sub specie panis continetur corpus ex vi conuersionis. Sanguis autem ex naturali concomitantia: sub specie autem vini econuerso. verba sunt sancti thome libro quo supra ca. lxiiii. ¶ Et sic patet solutio ad argumentum quod licet separate sint species panis et vini. tamen corpus xpi integer est sub vtraque specie. ¶ Sed forte dicet iudeus: si ergo sub specie panis est totus xps ita quod est ibi corpus et sanguis vt tu dixisti: frustra ergo iterum sub specie vini integer reperitur. Ad hoc respondet Nycolaus de lyra super verbo cenantibus autem illis Mat. xxvi. dicens quod sub duplici specie institutum est hoc sacramentum scilicet panis et vini: quia panis conuertitur in corpus christi et vinum in sanguinem: et iste conuersiones sunt separatim: quia sanguis christi fuit separatus a corpore vel carne in passione. Hoc autem sacramentum institutum est quasi quoddam memoriale illius passionis. et ideo consecratio carnis et sanguinis fit sub speciebus distinctis. ¶ Considerandum tamen quod sub vtraque specie est totus christus: quia sub specie panis est totum corpus ex vi conuersionis vel sacramenti. Sanguis autem et anima et diuinitas sunt ibi ex concomitantia naturali. Similiter sub specie vini sanguis ex vi sacramenti cetera vero ex concomitantia. hec ibi. Patet ergo quod licet sub specie panis sit caro et sanguis xpi non frustra separatim sub specie vini et sanguis et corpus cum hoc fiat in memoriam passionis xpi: in qua fuit sanguis a corpore separatus. ¶ Quod corpus xpi in tam parua hostia contineatur cum maius in minori non capiatur.

Quartumdecimum impossibile est ait iudeus. Vos xpiani dicitis quod in illa parua hostia corpus xpi continetur hoc probo impossibile esse: quia impossibile est quod maius corpus in loco minoris includatur. Manifestum est autem quod verum corpus xpi est maioris quantitatis quam panis qui in altari offertur: igitur impossibile videtur quod verum corpus christi totum et integrum sit vbi videtur esse panis. si autem ibi non est totum: sed aliqua pars eius redibit inconueniens supradictum quod semper cum hoc sacramentum agitur corpus christi per partes discerpatur. ¶ Ad istud argumentum quod tangit inequalitatem

corporis christi ad locum panis dupliciter respondetur. Primo excludendo impossibilitatem. Secundo applicādo similitudines. Circa primum dicitur q substantia panis directe conuertitur in substantiaz corporis christi. Dimensiones autē corporis christi sunt in hoc sacramento ex naturali concomitantia non autē ex vi conuersionis cum dimensiones panis remaneant. sic igitur corpus xpi non comparatur ad hunc locum mediantibus dimensionibus, pprijs vt eis oporteat adequari locum: sed mediantibus dimensionibus panis quibus remanētibus locus adequatur. hec Thomas vbi supra. ¶ Quomodo autem possunt esse dimensiones corporis xpi cum dimensionib⁹ hostievnus alius doctor sic declarat Nam cum ibi prius erat substantia panis et facta sit substantia corporis xpi: sicut cum dimensionibus panis vel erat substantia panis ante cōuersionem factam sic conuersione facta simul cum eisdem dimensionib⁹ erit substantia corporis xpi. Rursum q dimensiones corporis xpi proprium subiectum non deserunt et oportet dimensiones essevbi et ipsum corpus. Ideo ex quo ipsum corpus est simul cum dimensionibus panis: oportet dimensiones corporis xpi esse cū dimensionibus panis. Sed quomodo hoc possit esse ē videre difficile. Arguit eni philosophus. iiij. phisi. contra ponentesvacuum et dicentes locum esse dimensiones separatas: q si in hominis dimensionibus reciperetur corpus contingeret duo corpora simul posse existere quod habet p impossibili. tota igitur causa quare duo corpora non possunt simul esse est resistentia dimensionum. ¶ Sciēdum igitur q sicut calor et alie qualitates actiue duplicē habēt cōparationē sic dimēsiōes. calor aūt hz vnā comparationez ad subiectū fm quā dat sibi esse calidum: et aliam ad obiectum fm quam est ratio calefaciēdi: ita etiam quantitas prout comparatur ad subiectum dat esse quantuz prout aut comparatur ad quantitatem aliam dat sibi resistere: et esse locale. sicut ergo calor pōt dare esse calidum et non calefacere: putā si deus conseruet eum in esse et suspenderet agere sicut fecit de igne in fornace puerorum: et sic aliquid pōt esse calidum absq hoc quod calefaciat sic et dimensiones poternnt dare eē quantum absq eo q alijs dimensionibus resistant quod patet, nam cum quantitatis sit ratio quare quantum resistat quanto: ideo oportetvnum quātum alteri quāto comparare mediāte quantitate: et quantitatem esse mediā iter corp⁹ qđ resistit et corp⁹ cui sit resistentia: sz sublata illa mediatōe: scz q corpus sit alicubi non mediante quantitate certuz est q sibi aliud corpus siue alia dimensio nō resistet Nam cū tota causa in resistentie sit: quia comparatur ad ipsum mediante quantitate sublata causa iam non resistet. ¶ Per hoc possent etiaz solui instantie de trāsitu corporis christi per corpus virginis ipso manente clauso: et etiam de penetratione celorum quando ascendit in celum: cuz igitur in sacramēto corpus christi non comparetur dimensionibus mediante quantitate: sz magis quātitas mediāte substantia cum substā

tia eā resistētie nō fit. Ideo sicut nō est cōtra rationē substātie simul cū dimensionibus esse: sic nō est contra rationem dimēsionum corporis xpi mediāte substātia esse simul cū dimē sionibus panis. Et sic patet ꝙ nō est impossibile dimēsiōes corpis xpi cū dimēsionibus panis esse. cū ibi sint mediāte substātia que simul pōt cuȝ dimēsionibus esse. ❡ Aliter soluit ꝑdictum impossibile doctor subtilis in. iiij. suo. Dicit enī ꝙ est duplex ordo: scȝ ordo ptiū i toto: ⁊ ordo ptiū i loco. Ordo aūt partiū in toto est differētia quātitatis nō ꝓprie cū sit respectus: sed aliquo modo accedens ad differentiā eius essentialē. Ordo aūt ptiū in loco est de genere situs ⁊ ab isto respectu sine ordine partiuȝ in loco pōt absolui. Ordo enī partiū in toto est prior ordine partiū in loco. Prius autem potest absolui a posteriori sibi accidētaliter coniuncto. Cū ergo ordo partiuȝ in loco accidētaliter cōiūgatur ordini partium in totum, igitur corpus xpi in eucharistia habebit ordinē partium in toto absq̧ ullo respectu qui est ordo partium in loco. ❡ Adducuntur secūdo similitudines alique cōtra iudeos ⁊ infideles. Et primo Augu. in lib. de quātitate aie ꝓbat aiam maiorē esse ꝙ corpus: qꝛ totam mundi magnitudinem infra se cogitari pōt ⁊ infra se cōtinere: ⁊ sicut aia cū sit maior corpore tota est infra corpus: modo cōsimili corpus xpi cum sit maius hostia totum est infra eam nō coartatū sed ita magnum ⁊ perfectuȝ sicut in celo cōtinetur. Item in parua oculi pupilla maximi montes continētur per species suas: cur ergo sic corp⁹ xpi in parua hostia. Item videm⁹ in paruo speculo solis ⁊ lune maximarūq̧ rerum diuersitates. Item intellectus hominis paruus est ⁊ tamen in ipso magna celestium ⁊ terrestriū sapientia ⁊ scientia cōtinetur. quid ergo impossibile putas xpm qui est dei sapiētia increata sub parua forma hostie inueniri: nunquid vides in paruo lapide ꝑcioso magnas ⁊ multas virtutes. nonne vides in paruo corpore pricipis magnā potentiam ⁊ in paruo corpore pape magnaȝ auctori[illegible]tē. Quid ergo impossibile est xpo in parua hostia latere. nunquid sub paruis signis magna signata cōprehēdūtur. Nōne vides quō in hac parua dictiōe deus tota trinitas cōtinetur: scȝ pater ⁊ fili⁹ ⁊ spūssanct⁹: quantomagis sub parua hostia pōt seipm xps cōcludere si vult. immo ꝙ amplius est videmus ꝙ sub hac parua dictiōe ⁊ sub hoc paruo signo omne duarum syllabaruȝ ⁊ quattuor litterarum cōtinetur ōis creatura celiū ⁊ ōia celestia: infernus ⁊ ōia infernalia ⁊ breuiter ōia creata. Quid igitur impossibile ꝙ in vna hostia comprehendatur totus xpus cum in tam parua dictione compꝛehendatur tot⁹ mundus: qm̄ igitur hec in creaturis creduntur iudei erubescant similia fieri in creatore: licet supradicta nō inducant omnimodam similitudinē sunt tamen aliquales cōformitates que deuoto animo considerate mirā delectationem adducunt in animo contemplantis.

❡ Quis vnicum corpus christi sit simul in diuersis altaribus cuȝ nō possit vnum corpus simul esse in diuersis locis.

Uintūdecimum impossibile est. vos xpiani dicitis ait iude⁹ φ xp̄s veriter simul est in pluribus altaribus vbi misse celebrātur hoc videt impossibile. q: impossibile est vnuz corp⁹ in plurib⁹ locis existere. Manifestū est aūt hoc sacramētū in pluribus locis celebrari. ipossibile igit videt φ corp⁹ xpi in hoc sacramēto veraciter cōtineatur. nisi forte qs dicat φ ſm aliquā pticulā ē hic et ſm aliaz alibi ad qd̄ iterū sequitur φ p celebratione̅ huius sacramēti corp⁹ xpi diuidatur in partes. cum tn̄ nec quātitas corpis xpi sufficere videatur ad tot pticulas ex eo diuidēdas in quod locis hoc sacramētum peragitur. ¶ Ex his que dicta sunt superius pz solutio ad hoc qd̄ obijcitur de pluralitate locoꝝ φ corp⁹ xpi p suas dimensiones existit tm̄ in vno loco. sed mediantib⁹ dimēsionibus panis in ipm̄ trāseuntis ē in tot locis in quot huiusmodi cōuersio fuerit celebrata. nō quidem diuisū per partes sꝫ integrū in vnoquoqꝫ. Nā quilibet panis cōsecratus in itegrū corpus xpi ꝯuertitur. hec est solutio thome vbi supra. ¶ Alij vero soluētes dixerūt φ nō est incōueniens φ vnū corpus sit in diuersis locis si in vno est p se ꝛ in alijs p accidens. sic autē est in ꝓposito q: corp⁹ xpi ē in celo ſm ꝓprias dimensiones ꝛ sic p se. In sacramēto aūt per dimēsiōes alienas scꝫ p dimēsiōes panis ꝛ sic per accidēs. Sed isti difficultatem nō euadūt. Diceret eñ iudeus ꝛ p se et per accidēs esse impossibile idez corpus eē in diuersis locis propter hoc ostendo φ corpus xp̄i potest esse simul in diuersis locis sic. omne corpus quod est alicubi ratione substantie non ratione quātitatis potest eē in pluribus locis simul sed corp⁹ xpi est sub dimensiōibus panis ratione substantie non ratione quantitatis ergo potest esse in pluribus locis simul. Maior ꝓbatur quia quod non ē in loco p quantitatem non diffinit nec determinat sibi locum: sed quod non determinat sibi locum potest eē in pluribus locis: ergo quod non est in loco p quantitatem potest esse in pluribus locis simul. ¶ Ad maiorez euidentiam istius prosilogismi notādum φ diffiniri est idem φ finiri siue terminari ꝓpter quod ph̄s. v. metha. vocat diffinitionez terminū q: in ea ponuntur rei principia inter que velut inter primos terminos ꝛ inter proprios fines res diffinita cōcluditur. Hec autem diffinitio siue determinatio est duplex: vna que respicit rem vt est substantia: alia que respicit eā vt ē quanta. Naz quelibet res creata siue sit corpalis siue spūalis inquātum est substantia finitur sic φ determinatur ad certuz genus et ad certaz spēm ꝛ ad certū indiuiduationis modū: ꝛ ideo solus de⁹ q: est substātie infinite non determinatur ad genus neqꝫ ad spēm nec p se nec per accidens: nec etiam ad modum indiuiduationis: cum ipse sit singularitas quedam formaliter. Res autem quanta sicut per hmōi quantitatem respicit aliam sic competit sibi determinatio loci. non enim res creata determinatur ad locum siue diffinitur loco inquantum est substantia ꝫ substantie vt substantia est non est

betur locus: quia inquantum substã tia nõ põt cõmẽsurari vltime super ficiei cõtinẽtis. Et ideo nõ diffinitur loco hoc est rõne quãtitatis. ⁊ ideo cum duplex sit quantitas. s. molis et virtutis sicut nõ diffiniũt locũ sibi corporalia nisi per quãtitatem molis. ita fm aliquos nõ diffiniũt sibi vbi spũalia nisi per quãtitatẽ virtutis. itaq; dicunt ꝙ vbi intelligentie operantur ibi esse dicũtur: nec sunt in loco nisi dum operãtur qd vtrum sit verum nihil ad propositũ. Quantum igitur ad propositũ patet ꝙ corpus quod est alicubi nõ per quãtitatem nõ diffinit sibi locũ illum. si ergo est alicubi solũ rõne substantie. quãtitas autem ibidẽ existens propter naturalem ordinẽ quẽ ad substãtiã habet ei competit finitas que sequitur naturam substãtie non autem finitas que sequitur quãtitatem put p quãtitatẽ ad aliam cõparatur. Et ideo qꝛ ex vi sacramẽti corpus xpi est in altari rõe substãtie solum nõ rõe quãtitat nisi ex cõsequẽti vt. s. habet naturalẽ ordinẽ ad substãtiam. Ideo ibi sibi cõpetit finitatio ratione generis ⁊ speciei et indiuidui. nõ autem ratiõe localitatis cum illa tãtum cõpetat corporibus rõe quãtitatis. Et ideo cum sibi nõ determinet locum. certũ est ꝙ nõ est ita ibi qui posset eẽ alibi. Sic ergo p3 maior ꝙ omne corpus quod est alicubi nõ rõe quãtitatis cum nõ determinat sibi locum illum põt simul esse alibi. ¶ Minor principalis est manifesta. s. ꝙ corpus xpi ẽ in sacramento rõe substãtie non rõe quãtitatis. qꝛ est ibi p trãsubstãtiationem. Tũc aũt certũ est ꝙ quãtitas panis non transubstantiatur in quãtitatẽ corporis xpi cũ maneat in sacramẽto ergo ratione trãsubstãtiatiõis panis in substãtiã corporis xpi cũ ergo sit ibi ratione illius in qd substantia panis transubstãtiatur: manifestum est ꝙ est ibi rõne substãtie: quare sequitur ꝙ põt alibi esse rõne sue quantitatis scilicet in celo. ¶ Similitudines licet nõ omnimode adducantur et natura. Idẽ sol in diuersis locis. s. in diuersis oculis continetur ⁊ videtur ⁊ hoc sine sui diuisione. Idem verbu3 numero in diuersis auribus continetur et auditur ⁊ idem sonus. Occurrit etiam contra istos infideles hugo de sacramentis dicens ꝙ ideo isti dicunt corpus xpi nõ posse esse simul in pluribus locis qꝛ deus talẽ legem dedit corporibus. Cũ ergo lator legis possit dispensare i lege multomagis deus potest dispensare in vniuerso nec mirum: qꝛ tunc sacerdos gerit personã ⁊ vicem illi⁹ qui dixit ⁊ facta sunt: ⁊ sic ꝙ simul ⁊ semel est in diuersis altaribus: hoc est ex potentia deitatis cui vnitu3 ẽ corpus illud ⁊ ex virtute verborum xpi quibus cõtulit virtutẽ ꝯficiẽdi.

¶ Impossibile ẽ ꝙ caro xpi ⁊ sanguis sint sub speciebus panis ⁊ vini cũ sit ĩpossibile duo corpora simul eẽ in eodẽ loco. s. substantia panis ⁊ vini cum carne ⁊ sanguine xpi cum illa accidentia vt dicunt nõ sint p se nec in aere nec i carne ⁊ sanguine xpi s3 subiectiue in substãtia panis ⁊ vini.

Extumdecimu3 impossibile est. Nos xpiani dicit3 ꝙ manifeste post

consecrationem in hoc sacramento sentitis omnia accidentia panis et vini. s. colorē, saporem, odorem, figurā quantitatē et pondus circa que deci pi nō potestis: qꝛ sensus circa ꝓpria sensibilia nō decipit. huiusmodi autem accidentia in corpore xpi eē nō possunt sicut in subiecto vt vos asseritis. Similiter aūt nec in aere adiacente: qꝛ cū plurima eorū sint accidentia naturalia requirūt subiectū determinate nature non qualis ē natura corporis humani vel aeris: nec possunt p se subsistere cū accidentis esse sit inesse. vij. metaphisice. Accidentia etiā cū sint forme indiuiduari nō pūt nisi p subiectū. Connumerantur etiā ad connumerationem et indiuiduationē suoꝝ subiectoꝝ. vñ remoto subiecto eēnt forme vniuersales. Relinquit igit hmōi accidētia eē in suis determinatis subiect: s. in suba panis et vini. Est ergo ibi substantia panis et vini et non substantia corpis christi: cuꝫ impossibile videatur duo corpora esse simul. ¶ Ad istud respōdetur qꝫ non possumus negare accidentia panis et vini remanere cum sensus hoc infallibiliter demōstrat nec his accidētibus corpus christi aut sanguis afficitur: quia hoc sine eius alteratione eē non possꝫ nec talium accidētiū capax est. similr aūt nec substātia aeris. Vñ relinquit qꝫ illa accidentia sint sine subiecto. tamen eo modo quo supra fuit declaratum in duodecimo impossibili. vt scꝫ sola quātitas dimensiua sine subiecto subsistat et ipa aliis accidētibus prebeat subiectum: nec impossibile ē qꝫ accidēs diuina ꝟtute subsistere posset sine subiecto; qꝛ idē est iudicādū de pductione rerū et de cōseruatione eaꝝ in esse. diuina aūt virtꝰ pōt pducere effectus quarūcūqꝫ causaꝝ sine ipsis causis secūdis. sicut potuit formare hoiem sine semine: et sanare febrē sine operatione nature qd accidit ꝓpter infirmitatē eius virtutis. et qꝛ oibus causis secūdis largit virtutē agendi. vnde et effectus causarū secūdarū pōt conseruare in esse sine causis secūdis: et hoc mō ī hoc sacramento accidēs cōseruat in esse sublata substātia q̄ ipm cōseruabat: qd q̄dem dici pōt de quātitatibus dimēsiuis quas etiā platonici posuerūt p se subsistere ꝓpter hoc qꝫ fm intellectū separant. Manifestū ē aūt qꝫ plꝰ pōt deus in operādo q̄ intellectꝰ in apphendendo. Et lꝫ de principio indiuiduationis sit inter doctores nō parua difficultas. Uerūtamen in ꝓposito me nō intromitto: qꝛ hic non laboramus nisi ad excludendum ea que a iudeis impossibilia reputantur. ¶ Dicit ergo sanctus tho. ī summa contra gentiles libro. iiij. ca. lxv qꝫ quantitas dimensiua habet hoc ꝓprium inter reliqua accidentia qꝫ ipsa fm se indiuiduatur. quod ideo est quia positio que est ordo partium in toto in eius ratione includitur: esse enī quantitas positionem habens. vbicunqꝫ autem intelligitur diuersitas partium eiusdem speciei necesse est intelligi indiuiduationem. nā que sunt vnius speciei nō multiplicantur: nisi secundum indiuiduum et inde est qꝫ non possunt apprehendi multe albedines nisi secunduꝫ qꝫ sunt i diuersis subiect: pūt aūt apꝑhēdi multe linee et si fꝫ se psiderent diuersus ei sitꝰ q p se linee inest: ad

pluralitatem linearum sufficiens est. Et quia sola quantitas dimensiua de sua ratione habet. vnde multiplicatio indiuiduorum in eadem specie possit accidere. Prima radix huius multiplicationis et dimensione esse videtur. et quia et in genere substantie multiplicatio fit secundum diuisionem materie. que nec intelligi potest nisi secundum quod materia sub dimensionibus consideratur. Nam remota quantitate substantia omnis indiuisibilis est vt patet per philosophum primo physicorum manifestum est autem quod in aliis generibus accidentium multiplicantur indiuidua vnius speciei ex parte subiecti. et sic relinquitur quod cum in huiusmodi sacramento ponamus dimensiones per se subsistere. et alia accidentia in eis sicut in subiecto fundari. non oportet nos dicere quod accidentia huiusmodi indiuiduata non sint. Remanet ei in ipsis dimensionibus indiuiduationis radix. Concedamus igitur quod sentimus supradicta accidentia et quod illa non sunt in corpore christi nec in aere nec in substantia panis quia non est. sed est illa dimensiua quantitas habens esse per se presentitate tercii modi. quod est esse precisum et separatum ab omni subiecto et reliqua accidentia in predicta quantitate sunt vt in subiecto diuina virtute. Est enim communis propositio apud omnes scotizantes: quod primum independens potest terminare dependentiam cuiuslibet entitatis create et supplere vicem cuiuslibet determinantis cum contineat eminenter vices cuiuslibet causalitatis secundarie cause. ergo dependentiam quamlibet accidens ad subiectum potest deus supplere et terminare. Item deus potest quodlibet prius distinctum essentialiter a posteriori facere sine illo posteriori. Cum ergo accidentia sint priora inherentia actuali et ab ea distincta essentialiter. quia sunt in diuersis generibus. ergo deus poterit facere accidentia per se existere sicque non inherebunt actualiter quicquid sit de inherentia aptitudinali. quia cum hec sit idem essentialiter cum subiecto licet sit posterior ordine nature. ab ea accidentia separari non possunt. ¶ Potest etiam dici sicut notat magister iohannes conuer sus in libro de concordia legum. ti. iiii. c. iiii. quod accidentia per se remanere sine inherentia ad subiectum impossibile est in transmutationibus et mutationibus naturalibus. sed in ista transubstantiatio est per miraculum diuina virtute facta. Et dicit quod iudei concedunt aliud miraculum in lege sua sibi huic scilicet quod littera menclausa et chamah. que scripta erant in tabulis legis erant per se sine aliquo subiecto. et iste littere figurate erant ex vtraque parte et erant rotunde et nulla istarum litterarum possustentabatur ab aliquo corpore sed per se erant stantes miraculose et istud dicere est euidenter contra naturam et impossibile magis quam dicere transubstantiatam est vna substantia in aliam et accidentia remanent per seipsa.

¶ Quod in sacramento altaris sit corpus christi incorruptibile cum possit putrescieri et a muribus comedi.

Decimumseptimum impossibile est. Dicunt iudei certum est quod si illud vinum vestri sacramenti in magna quantitate sumeretur quod calefaceret et inebriaret sicut ante sacramentum. panis etiam conforta et nutriret. Videtur etiam si diu et incau

te seruet putrescere et a muribus comedi. coburi etiã põt. ⁊ in cinerẽ redigi ⁊ vaporẽ que oia corpi xpi conuenire nõ possunt cũ fides vestra ipsum impassibilẽ pdicet. Impossibile igitur videt q corpus xpi in hoc sacramento substãtialr cõtineat. ¶ Rñdet q hic sunt duo cõsiderãda vnũ qd de facili põt expiri ⁊ aliud q maiorem difficultatẽ ptendit. q eni in hoc sacramẽto cedẽ actiones appareant q prius in substantia panis et vini apparebãt puta q similr inmutent sensuz. Similr etiã alterẽt aerẽ circũstãtẽ vel quodlibet aliud odore aut colore satis ꝯsequẽs videt ex his que supradicta sunt. Dictũ ẽ eni q i hoc sacramẽto remanẽt accidẽtia panis et vini inter que sunt qualitates sensibiles q sunt hmõi actionũ principia. Rursus circa passiones aliqs puta q fiũt fm hmõi alteratiões accidẽtiũ nõ magna difficltas accidit si pmissa supponãtur. Cũ ei pmissuz sit et alia accidẽtia in dimẽsiõibus fundãtur sicut in subiecto p eũdem modũ circa hmõi subiectũ alteratio aliorũ accidẽtiũ cõsiderari põt sicut si esset ibi substãtia vt puta si vinum esset calefactũ ⁊ ifrigidaret aut mutaret saporem aut aliud hmõi. Sed maxia difficultas apparet circa generationez ⁊ corruptionẽ q i hoc sacramento videt accidere. Nã si quis in magna quãtitate hoc sacramẽtũ tali cibo vteret sustentari posset et vino etiã inebriari. fm illud apli ad Corinth. xi. Alius esurit alius ebrius est. q quidez accidere nõ possent nisi ex hoc sacramẽto caro ⁊ sanguis generaret. Nã nutrimentũ cõuertitur in substãtiã nutriti. Quis quidã dicant hoiez hoc sacramẽtali cibo nõ posse nutriri sed solũ cõfortari et refocillari. sicut cũ ad odorem panis ⁊ vini cõfortatur. Sed hec quidem cõfortatio ad horã accidere põt. nõ autem sufficit ad sustẽtãdum hominez si diu sine cibo pmaneat. Experimẽto aũt defacili inueniret hominem diu sacramẽtali cibo sustentari posse. Mirãdum etiã videt cur negent hominẽ hoc sacramẽtali cibo posse nutriri refugientes hoc sacramẽtũ in carnem et sanguinez posse cõuerti cum ad sensum appareat q p putrefactionem et cõbustionez in aliã substãtiam scz cineris ⁊ pulueris cõuertat. qd qdez difficille tñ videtur. eo qd nec videat possibile q ex accidentibus fiat substãtia: nec concedi pbas sit q substantia corporis xpi que ipassibilis sit in aliã substãtiaz cõuertat. ¶ Si qs aũt dicere velit q sicut miraculose panis in corpus xpi cõuertitur. ita miraculose accidentia in substãtiã conuertunt. Primo qdem hoc nõ videtur miraculo hoc esse conueniens q hoc sacramẽtum putrescat vl p ꝯbustionẽ dissoluatur. deinde q putrefactio vel cõbustio ꝯsuetudo nature ordine huic sacramento accidere iuenitur. q nõ solet esse in his que miraculose fiũt.

¶ Ad hanc dubitationem tollendã quedam famosa positio est adinuenta que a multis tenet. Dicunt enim q non contingit hoc sacramentum in carnem conuerti aut sanguinez p nutrimentum vel in cinerem p combustionem aut putrefactionem non conuertuntur accidentia in substantiam nec substãtia corpis xpi sz redit diuino miraculo substantia pa-

nis que prius fuerit: et ex ea genera tur illa in qua hoc sacramentum cõuerti inuenit. sed hoc quidem omnino stare non potest. Ostensum est enim supra q substãtia panis i substãtia corporis xpi conuertatur. qd enim in aliquid conuersum est redire nõ potest nisi econuerso illud cõuertatur in ipsum. Si igitur substãtia panis redit sequitur q substãtia corporis christi conuertatur in panem qd est absurdum dicere. ¶ Adhuc si substãtia panis redit necesse est q vel redeat speciebus panis manentibus vel speciebus panis iam destructis. Speciebus quidem panis durãtibus substãtia panis redire nõ pot. qz quamdiu spẽs manent manet sub eis substãtia corpis xpi. Sequeretur ergo q simul eet substãtia panis et substãtia corpis xpi. ¶ Similiter etiã nec corruptis speciebus panis substãtia panis redire pot. tum qz substãtia panis nõ est sine propriis speciebus. tum quia destructis spẽbus panis iã generata ẽ alia substãtia ad cuius generationem ponebatur q substãtia panis rediret. Concludit ergo sanctus thomas libro quo supra. c. lxvi. q melius dicẽdum videtur q in ipsa cõsecratiõe sicut substãtia panis in corpus xpi miraculose cõuertitur. ita miraculose accidentibus confertur q subsistãt quod est proprium substantie. et p cõsequẽs oia q possent facere et pati sicut si substãtia adeẽt. vñ sine nouo miraculo et inebriare et nutrire et incinerari et putrefieri possunt. eodem modo et ordine ac si substãtia panis et vini adesset. hec ille. ¶ Quare autem non oportet q ibi sit nouũ miraculum declarat Richardus in. iiij. dist. xij. in tertio principali qõne. ij. dicẽs q quãuis miraculum sit accidentia in sacramento altaris p se existere. tñ q sic per se et natura operant in aliud nouum miraculum nõ est sicut ceci natũ post miraculosam restitutionem visus videre nouum miraculũ nõ est sed naturale. nõ enim intelligendũ est sic accidentia operari in virtutẽ substãtie q necessaria sit eis ad suã operationem aliqua virtus substãtie que nõ sit accidens supposita eorum existẽtia: sed p tanto hoc dicitur quia nõ pñt operari nisi sint et naturalr non possunt esse nisi per substãtiam et qz ipsa accidẽtia sunt quedam virtutes substantie. ideo quãuis eorum existẽtia siue substãtia sit per supnaturales potẽtiã. tñ sic existẽtia i aliud possunt naturaliter agere.

¶ Impossibile ẽ q corp xpi sit in sacramẽto cũ illud frãgat in ptes.

Decimũoctauuz impossibile ẽ. Nos xpianos dicit iude frãgitis illud sacramẽtũ in ptes ergo impossibile est q sit ibi corp xpi. pbat consequẽtia. qz fractio illa que sensibiliter apparet nõ põt eẽ sine subiecto. Absurdũ etiã vr dicere q illius fractionis subiectũ sit corpus xpi. ergo impossibile ẽ q sit ibi corp xpi s3 solũ substãtia panis et vini. ¶ Rñdeo ad istud p3 manifeste ex his q supradicta sũt qz fractõis subiectũ possumus ponere dimẽsiões p se subsistentes. nec tñ hmõi dimẽsiõib fractis frãgitur substãtia corpis xpi eo q totum corp xpi sub qlibet portiõe remaneat. qd qdẽ et si difficile videat tñ

ßm ea q̄ ꝓmissa sunt expositiōez h3. Dictū ē ei supra ipossibili.xij.ꝙ corpus xp̄i est in hoc sacramēto p suaz substātiā ex vi sacri. Dimēsiōes aūt corpis xp̄i sunt ibi ex naturali ↄcomitātia quā hab3 ab substātiā. ecōtrario eni ßm ꝙ corp⁹ naturalr̄ ē in loco.nā corp⁹ naturale ē in loco me diātibus dimēsiōibus quibus loco cōmēsurat̄. Alio aūt mō se h3 aliqd substātiale ad id in quo ē:⁊ alio mō aliquid quātū.nā quātū totū.ita est in aliquo toto ꝙ totū nō est in pte s3 pars in pte sicut totū in toto.vnde et corpus naturale sic ē in toto loco totū.ꝙ nō ē in qualibet pte loci. S3 ptes corpis ptib⁹ loci coaptant̄ co ꝙ ē in loco mediātib⁹ dimēsionib⁹. Si aūt aliqd substātiale sit i aliquo loco totū etiā totū est in q̄libet pte ei⁹ sicut tota natura ⁊ species aque est in qualibet pte aque ⁊ tota aīa ē in q̄libet corporis pte.q2 igit̄ corp⁹ xp̄i est in sacro altaris rōe sue substantie in quā cōuersa est substātia panis dimēsionib⁹ ei⁹ manentibus sicut tota species panis erat sub q̄libet parte dimēsionū ita integrū corpus xp̄i est sub qualibet parte earū dē.nō igitur fractio illa aut diuisio attingit ad corpus xp̄i vt sit in illo tanꝙ in subiecto.sed subiectū eius sunt demēsiōes panis ⁊ vini remanentes sicut ⁊ aliorū accidētium ibidem remanētiū dixim⁹ eas esse sub iectu3.verba sunt scti thome libro quo supra.c.lxvij. ❡ Simile etiā inuenitur i natura q2 imagine in speculo existēte si frangatur speculum nō tamē frangitur imago et in quot partes speculu3 frāgitur in toto integra manet et resultat ymago. Nō ergo mirandum si hoc in hostia fiat virtute diuina.figura huius ꝓcessit. Exod.iij.in rubo qui videbatur ardere ⁊ nō comburebatur.videbatur ignis in rubo ardere ac si deberet rubum frāgere ac comminuere ⁊ incinerare et tñ ab igne nō ledebatur nō frāgebat̄.nō vorabat̄.nō minuebatur.nō incinerabat̄.sic nec corp⁹ xp̄i in comedentis ore nō leditur a dente.nō frāgitur vorādo nec cōminuitur.sed sicut rub⁹ in igne ita corpus xp̄i illesu3 integrū remanet sub fractiōe specierum que l3 non sit in corpe xp̄i vero repñtat tñ ßm Richardum illā flagellationem ⁊ pforationē qua fuit flagellatū etiā per foratum in sua passione.

❡ Probant corpus christi sumi et comsumi.

Decimumnonu3 impossibile est.ꝙ istud sacramētū sumat̄ ⁊ non cōsumatur ßm ꝙ vos xp̄iani asseritis. Si eni esset mōs olimpius q̄ est excessiue magnitudinis ia3 deberet esse voratus ⁊ cōsumatus et cōsumptus.xp̄s vester tociēs mādūcatur ergo deberet eē cōsūpt⁹. ❡ Respōsio satis pat3 ex p̄dictis. Nō eni substātia corpis xp̄i s3 spēs panis cōsumunt̄ sicut etiā spēs ille nutriūt inebriant incinerari et putrefieri pñt vt dictū est in.xvij.impossibili. ita dicunt̄ frāgi vt pt3 in p̄cedenti impossibili.sic etiā de eis ↄcedere possum⁹ ꝙ ↄsumūt̄ corp⁹ tñ xp̄i manet integrū ⁊ viuū. ❡ Sile etiā p̄cessit i natura ⁊ scriptura. In natura ē exēplū ď scia q̄ data ñ decressit.vñ totā meā scia3 possū alicui dar̄ ea tota i me

remanēte. Fons etiā quotidie aquā tribuit et aqua quotidie de fonte su∫mitur ꝛ fons nō consumitur. Uide∫mus etiā ꝙ de mari semper fontes ꝛ flumina egrediunt ꝛ tñ mare nō consumit nec minuitur. Idē videm⁹ ꝙ vna candela mutuat lumē suū mul∫tis candelis sine diminitione suī lu∫minis. ita in ꝓposito filius dei est sa∫pientia ꝛ ars patris lumē de lumine deus verus de deo vero. fons totius eternitatis ꝛ mare infinite bonita∫tis ecīs veraciter in hoc sacramen∫to quotienscūqꝫ ꝛ a quocūqꝫ sumpt⁹ nunq̄ ꝯsumitur. Unde cātam⁹ in ꝓ∫sa. Sumit vn⁹ sumūt mille tantū isti quantū ille nec sumptus cōsumitur. Simile etiā est cū homo comeditur a leone anima nō cōsumitur sed solū corp⁹: ita dū hostia sumit a sacerdo∫te xp̄i corp⁹ nō cōsumit sed sole spe∫cies panis ꝛ vini. vnde sicut corpore hominis corrupto anima integra se paratur. ita facta corruptiōe circa spēs desinit corp⁹ xp̄i eē in illo. Un∫de dicebat beatus andreas egee ꝙ agnus iste poq̄ est a fidelibus cōme∫sus remanet integer ꝛ viu⁹. ¶ Hoc mirabile legimus in sacra scriptura q2. iiij. Reg. xvij. c. legit ꝙ. helyas et mulier vidua sareptana comederūt de farina ydrie et de oleo qđ erat in lechyto ꝛ tamē ydrie farina nō defe∫cit ꝛ lechit⁹ olei non est minut⁹ iuxta verbū domini. p farinā ydrie corp⁹ xp̄i in pane: p lechitum olei sacramē∫ta in confectione vini intelligo: q2 si∫cut tunc sumpta nō consumebantur in illorum comunio. ita nec nunc cor∫pus ꝛ sanguis xp̄i in isto sacramen∫to. Item de quinqꝫ panibus satiauit dominus quinqꝫ milia hominum. et xij. cophini sunt impleti. Ideo dice∫bat iob in. c. v. Ad eum ponā eloquiū meum qui facit magna ꝛ mirabilia ꝛ inscrutabilia absqꝫ numero.

¶ Quomodo manducans partem manducat.

Vicesimum Im∫possibile est: dicunt iudei. Uos xp̄iani dicitis ꝙ ille qui māducat ptē hostie il∫lius sacramenti manducat totū xp̄m Istud est īpossibile cū omnis pars minor sit suo toto. ¶ Respondet ꝙ ita verū est ꝙ sumens minimā ptem hostie consecrate totum xp̄m sumit. Dictum est eī supra ꝙ partitio illa non subiectatur in xp̄i corpore: sꝫ in dimensiōibus quātitatis panis que separate sunt ꝛ habent esse per se mi∫raculose. Factis igitur innumerabi∫libus fractionibus dū tamen appa∫reant: spēs panis vnicum ꝛ integrū corpus xp̄i est sub omnibus illis spe∫ciebus: ꝛ ideo sumēs vnam particu∫lam sacramenti tantū de xp̄o sumit quantum sumens totam hostiam ꝙ vtrobiqꝫ totus xp̄s. Non ergo quicū ꝙ cōmunicans ptem hostie: ptē xp̄i suscipit sicut iudeus putat: et huius est simile in natura de verbo loquen∫tis quod totum est in parua aure si∫cut in magna equaliter: quod etiā fi∫guratum fuit Exo. xvi. vbi legitur ꝙ quilibet de manna habebat equali∫ter: vnde plus colligens de māna nō plus habebat sed putrescebat. Ita in hoc sacramento: quilibet sumit corpus xp̄i equaliter ꝛ qui plus in maiori quantitate hostie consecrate crederet inuenire non esset: nisi pu∫

credo infidelitatis: ideo dicit Eccl. xi. mirabilia opera altissimi solius et gloriosa et absconsa et inuisa opera illius: et sic non videntur ad sensum licet visa sint in scriptura et natura secundum intellectum.

¶ Quomodo illud sacramentum sit verus deus licet vna pars maneat in altari et altera cadit in terram.

Vicesimumprimum impossibile est. Quod aliquando accidit vel accidere potest quod vna pars istius sacramenti manet in altari et altera cadit in terram et pedibus conculcatur. dicere autem quod deus cadit in terram et quod pedibus conculcatur est dicere impossibile cum deus non possit cadere nec pedibus conculcari. ¶ Respondetur si talis casus acciderit ex negligentia sacerdotis peccaret et esset digne puniendus et multo plus si faceret scienter nec tamen ex hoc aliquod sequitur impossibile quia casus in terram et conculcatio pedum non corpori christi nec deo sed dimensionibus panis et accidentibus illius attribuerentur sicut et frangi et incinerari vt dictum est in precedentibus.

¶ Quod christus in sacramento existens verus deus non tamen cadens in terram eleuat se et permittit se ab immundis contractari.

Vicesimumsecundum impossibile est. Quod si esset deus ille christus vester qui est in sacramento cum cadit in terram eleuaret se: non dimitteret etiam se a malis et immundis sacerdotibus tractari oppositum videtur experimentaliter ergo impossibile est eum esse deum. ¶ Respondetur quod vt dictum est quod in hoc sacramento est christus verus deus et verus homo christus autem propter honorem et reuerentiam diuinitatis semetipsum humiliauit in hoc mundo et seipsum contempsit intantum vt nunquam fuerit aliquis homo in mundo ita humilis sicut ipse quia ipse permisit suum corpus flagellari vulnerari: plagari: conspui. colaphizari. denudari: spinis coronari. felle et aceto potari et quicquid voluerunt facere sustinuit etiam et iniurias et contumelias et vituperia omnia sustinuit patienter: sic et sacramentum corporis sui hic honoratur et adoratur ratione diuinitatis concomitantis et placet sibi ac permittit quod aliqua appareant quasi impotentie et defectus vt non eleuari per se et tractari non solum a bonis sed etiam a malis ministris sicut dimisit se tractari a malis in vituperiis et morte et a bonis in sepultura et vnctione. Dic mihi iudee quare archa testamenti portabatur humeris leuitarum et non ferebatur per se ipsam. Nunquid si ponebatur in terra ibi manebat nec eleuabat se nisi eleuaretur ab eis. Nunquid eam ceperunt philistei qui erant mali et portauerunt ad terram suam. Dic mihi quare non defendebat se vel quare non rediit per seipsam vel quid factum fuit de ea cum facta fuit preda nabuchodonosor. ¶ Dico ergo quod deus mandauit moysi facere archam non vt ipsa plicaretur per se nec vt ambularet per se nec vt staret per se nec vt eleuaretur per se sed precepit vt fieret ad ponendum in ea legem et manna et virgam aaron et precepit quod poneretur in loco plus deuoto et solenni et honorabili qui erat in tabernaculo vt deus ipsam

respicientes haberent fidē et timorē et reuerentiam deo: et vt ibi ppl's iret ad petendū petitiones suas deo. nec dicebat ppl's. Eamus ad archā s; eamus ad deum: sic etiā cū de⁹ et homo xp̄s iesus ordinauit istud sctm̄ sacramentū nō ordinauit eū vt plicaret nec vt ābularet nec vt faceret iudeos ad apostatas et hereticos maliciosos: s; ordinauit ipsum vt popul⁹ respiciēs ipsum haberet maiorē fidem et in eo diuina maiestas adoraretur et honoraret. Et sicut pp̄heta cū inuitabat populū vt ascēderet in hierusalē. nō dixit ascēdamus ad domū arche testamenti nec legis. Sed dixit venite ascendam⁹ ad domū dei. Si ergo illa erat dom⁹ dei pp̄ter archā et hoc ē corpus dei pp̄ter sacramentū. Non ergo laudent se iudei in fide dei. q2 viderunt mare siccum: solē stātem. iordanem detentum: lucē versam in tenebras: et aquam in sanguinē et virgam in serpentem. puluerem in ciniphes. virgam sine radicibus florere montē fumigare sine igne. tonitrua sine nubibus: voces sine corpore: mānna de celo: aquā sine fossione: victoriam inimicorum sine gladio: lucem de nocte: q2 hec omnia viderūt et in deo nūq̄ crediderūt: nec in terrā desiderabilem nunq̄ intrauerūt sed in deserto mortui sunt. Popul⁹ autem xp̄ianus nihil horum vidit: sed in veritate sctm̄ sacramentū fuit ordinatum in cibum. Cib⁹ aūt quicunq̄ sit dimittit se tractari ad voluntatem coquinarū siue sit coctus aqua: siue sit assus igni siue lixus vel quis alio modo preparatus. dimittit se etiā cibus tractari a ministris si volūt portare in auro vel argento vel quouis alio metallo vel in ligno vel in scissorio luteo etiam cū pannis et sine eis. Dimittit se etiā cibus tractari a comedente si vult ipsum comedere in mensa alta vel bassa: siue laceratus vel scissus: vel admorsus ad voluntatem comedētis. Sic ergo patet q̄ cibus est ordinatus ad voluntatem comedentis et non vt saltet vel vt loquatur vel vt clamet se vel vt fugiet. Cū ergo xp̄s ordinauerit corpus suū in cibum. Johannis. vi. Caro mea vere est cibus et sanguis meus etc. Ordinauit ergo eū ad voluntatem sumentium Non est ergo mirum si cadens in terra non clamet se et dimittat se a malis ministris sicut a bonis tractari.

¶ Impossibile est q̄ in illo sacramēto sit verus deus et q̄ descendat in stomachum cum sumitur.

Vicesimūtertiuz impossibile ē. Vos christiani sumitis hoc sacramentum et comeditis eū oportet ergo q̄ descendat ad stomachum et ad locum digestionis et intestina et cetera que omnia impossibilia videntur cum vos ponatis i isto sacramēto esse deum et deo ista repugnare videantur. ¶ Respondetur. dic mihi iudee cū tu comedis panē quis morsus vadit ad cor et quis ad cerebrū quisue ad intestina. Oportz q̄ dicas q̄ de quolibz vadit ad quodlibet membrum qd̄ cōuenit sibi: quia quodlibet membrū recipit quod est suum; sicut epar cibum dulcē: fel acutum vel amarum: splen cibum acetosum: et omnis cibus salsus vadit ad vrinam. Sic et homo consideratur

in duas partes scilicet in partez corporalem et in partē spiritualem partem corporalem nutriunt ꝛ sustinent cibi corporales: sed partem spiritualem sustinent cibi spirituales. Cum ergo istud sanctum sacramentum sit cibus spiritualis et non corporalis. Ideo sicut in sepulchro christi corpꝰ non descendit in corruptionem sic nec in hoc sacramento cum sumitur a quocunqꝫ nō descendet christi corpus ad locum digestionis nec ad intestina ꝛ cetera. Sed vt dicit Hugo de sacramētis. pte. viij. ca. xiij. Quādiu istud sacramentum sentitur in sensu in ore in dentibꝰ in gustu. ibi est christi corpus: cumvero non sentitur corporaliter statim desinit ibi esse corpus christi. Cuius verba sunt hec. quando in manibus sacramentum eius tenes corporaliter tecum ē. quādo ore suscipis: corporaliter tecum est: quando manducas ꝛ gustas corporalite: tecum est. deniqꝫ in visu in tactu in sapore corporaliter tecum ē quando sensus corporaliter afficitur presentia corporalis non aufertur. Postqꝫ autem corporalis sensus in percipiendo deficit deinceps corporalis presentia querenda nō ē sed spiritualis retinenda. dispensatio completa est sacramentum intus manet christus de ore ad cor transit: melius est tibi vt eas in mentem tuam qꝫ inventrem tuum: cibus iste anime non corporis est: noli in ipso querere consuetudinem cibi corporalis. venit ad te vt comedatur non vt consumatur: venit vt gustetur non vt incorporetur. Augustinus vocem de celo audiuit quia hoc a terrenis illi dici aut responderi non potuit. cibꝰ sum grādium crede et manducabis me nō vt me mutes in te sicut cibus carnis tue sed tu mutaberis in me. Itaqꝫ prudenter discerne quid in sacramento dei sensui exhibitum sit quid spiritui accomodatum. Sequitur post hec ergo si corporalem presentiam christi queris in celo quere vbi et prius fuit qꝫ per sacramentum suum corporaliter tecum esse inciperet et vnde non discessit quando ad te venit: hec ille. ¶ Et si dicatur contra qꝛ illud quod vere mā ducatur in ventrem vadit ꝛ in secessum emittitꝰ Respondetur qꝫ in isto sacramento triplex concurrit manducatio vna carnalis qua species iste dentibus terūtur. Alia sacramentalis qua corpus xp̄i verum sub speciebus contētum sumitur. Tertia est spūalis qua ipsum corpus mysticum cum eo sumitur. In mānducatione corporali cōsueta tria sunt: primum in ore masticatio. secundum in ventre sumptio: tertium in membris vnio: et hoc totum conuenit speciebus. secundum vero ꝛ tertium suo modo conueniūt corpori christi: tertium vero tantum conuenit corpori christi mystico. nam per sacramentum hoc fit vnio cum christo capite et cum corpore mystico: ita qꝫ ipse manducans vnitur ei non ipse illi. ¶ Ad argumentum ergo dicitur qꝫ illud intelligitur de manducatione carnali. sic vero christus hic non manducatur. Uel aliter dico qꝫ intelligitur de cibo qui habet aliquid purum aliquid ꝫ impurum. Impurū vero aliqd in hoc sacramento non inuenitur: et iō nihil

ad secessum emittit: verba sunt petri de tharantasio in.iiij. distinctio. xi.articulo.j.

¶ Quod in illo sacramento fit verū corpus christi per miraculum quotidie.

Vicesimum quartū impossibile ē. Dicūt iudei. Uos xp̄iani asseritis q̄ quotidie istō sacramentū in ecclesiis celebratur: istud videt impossibile: q̄ tunc nō esset miraculū cū miraculū semel accidere soleat ꝛ si istud semel accidiss; in vita xp̄i ad cōfirmationē sue legis nō reputaremus impossibile vt alia miracula que semel vel raro fiunt: sed dicere q̄ istud miraculum cōtinue in qualibet ecclesia fit ꝛ infinities repetat istud videtur apparēter impossibile: q̄ sapientes dicūt miraculū nō eē qd̄ cōtinue fit q̄ talia opa magis nature attribuerent q̄ miraculo. ¶ Rn̄det ad istud argumētū magr̄ Johānes cōuersus lib. de cōcordia legū titu.iij. iiij. ca. dicēs q̄ d̄ facto sic fuit q̄ viuēte xp̄o die iouis in cena an̄ mortē suā ꝛ quotidie illud miraculū fit dei mirifica ptāte. Et dico q̄ possibile ē deo qn̄ ꝛ vbi sibi placuit mirabilia opari, put dicit in thalmud q̄ inter mirabilia q̄ fiebāt in domo sancta erat vnū notabile inter alia q̄ qn̄ totus pp̄ls ibi erat stādo erāt valde cōiuncti ꝛ stricti sed qn̄ curuabant nesciebāt se eē in loco magis spacioso: ꝛ istō nō semel sed semper asserunt q̄ fiebat dum ibi pp̄ls sic cōueniebat. Itē dicit q̄ in domo sancta sanctoꝝ erāt ibi̇ mē sura decē cubitoꝝ multiplicatoꝝ per decē ꝛ sic erūt centum cubiti: ꝛ q̄ ibi erūt duo cherubin ꝛ q̄libet eoꝝ habebat decē cubitos sup decē multiplicatos ꝛ sic erūt centū cubiti in quolibet cherubin ꝛ istud est magnū impossibile ꝛ tn̄ fiebat semp ꝛ quotidie dicēdo q̄ erat corpus sine loco: q̄ vn̄ cherubin illoꝝ erat tantus in quātitate quātus erat locus: ꝛ sic totū locū occupabat. Ubi ergo erat alius cherubin: non op; aliud dicere nisi q̄ vn̄ cherubin erat sine loco ꝛ istud est impossibile. hec ille. ¶ Patet ergo q̄ nō repugnat miraculo pluries fieri nunqd̄ eni miraculū fuit māna de celo datū filiis isrl̄: nō negabit iude. Sed cōstat q̄ nō semel pluit illis māna ad māducādū: sed.xl. annis sicut dicit Exo.xvi. filij aūt isrl̄ māducauerūt māna in deserto.xl. annis donec venirēt in terrā habitabilē. Sic ꝛ illud p̄ciosum sacramētū māducabunt fideles q̄diu fuerint in deserto huius vite quousq; veniēt i. terrā habitabilē: terrā sc; viuētiū: q̄ est p̄prie terra p̄missionis eterne. Ea ergo que a iudeis ipossibilia circa istō sacramentū allegant patent nō esse impossibilia: s; deo valde possibilia sed q̄ iesus xp̄s est verus messias et verus deus vt supra ostensum est: idō sibi oia supradicta possibilia sunt.

¶ Sz dicit forte iude iesus nazarenus quem tu dicis deum vocat se panem. Johā.vi. Ego sum panis. nun quid ex scripturis haberi pōt q̄ de deberet esse panis dico q̄ sic: vnde super illud Leuiti.xxi. Incēsū eni dn̄i ꝛ panes dei sui offerunt: vbi littera nostra habet ꝛ panis dei sui: littera hebraica habet ꝛ panis de sius

ꝛ sequitur ꝛ panes propositionis offert: hic habet littera hebraica: panis deus suus; ꝛ sequitur omnis q̄ habuerit maculam: de semine Aaron sacerdotis non accedet offerre hostias domino: nec panes deo suo: littera hebraica habet panis de⁹ suus Et sic in toto illo capitulo ponitur panis deus suus ꝛ non dei sui: nec deo suo ad significationem huius altissimi sacramēti. ¶ Itē non est pretereundū in fine istius materie ad memoriā reducere de isto sacramento ea que sequuntur in maiorē confusionem iudeoꝝ negantiū istud sacramētum. vnde Leuiti. viii. mandauit in lege deus ꝙ quando consecraretur sacerdos assumeretur colirida panis azimi ꝛ poneretur in manibus aaron ꝛ ꝙ eleuaretur ante deū. Itē ꝙ prima die penthecostes assumeretur panis primitiarū per sacerdotem et eleuaret ipm ad deū sacerdos ꝛ vt dicit predictus magister iohannes conuersus libro ꝛ titulo quibus supra ca. v. Dixerunt sapientes thalmud ꝙ sacerdos eleuabat illū panē sursum ꝛ deorsum ad dextram ꝛ sinistram ꝛ istud significabat ꝙ tempore sancti messie debebat per sacerdotes istud sacrificiū eleuari de pane consecrato ꝛ ꝓpter istam satisfactionem mandauit lex mosayca. xv. sicut de aeris primitias separabitis ita ꝛ de pulmētis dabitis primitias domino. Et sequitur in littera hebraica de primitiuis pulmentoꝛum vestroꝛū cheruma: id est tortam panis eleuabitis domino ꝛ illud signabat istud altissimum sacramentū. Teneo firmiter dicit iste doctor ꝙ maliciosi sapientes thalmud babylonie mandauerunt comburi: q2 istud cheruma: id est tortam panis mandauerunt: q2 significabat istud sacramentū. ¶ Itē malachie primo habetur ꝙ sacrificia erāt priuanda ꝛ conuerti debebāt in oblationem mundā: q2 dictum est de isto altissimo sacramēto ꝙ est via recta hominibus ad gloriam paradysi: ꝛ pax perpetua in qua oblatione non fuerat aliqua pollutionum que erant in aliis sacrificiis. Et ibidē malachie id est quis est in vobis qui claudat ostia ꝛ incendat altare in cuꝫ gratuito. non est mihi volūtas in vobis dicit dn̄s exercituum: ꝛ munus non accipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis vsq; ad occasum magnum est nomen meuꝫ in gentibus: ꝛ in omni loco sacrificatur ꝛ offertur nomini meo oblatio munda: q2 magnum est nomen meum in gentibus dicit dominus exercituum: ꝛ vos polluistis illud in eo qđ dicitis mensa dn̄i contaminata est ꝛ ꝙ supponitur contemptibile est ꝛc. ¶ Ad hoc etiam sacrificiuꝫ significādū deus voluit vt nasceretur in bethleem iste sanct⁹ messias de quo propheta malachias in ca. v. Et tu bethleeꝫ effrata ꝛc. Bethleem hebraice interꝑtatur dom⁹ panis: ꝛ ego dicit supradict⁹ magister iohannes conuersus anteꝙ reciperem istam legem de isto sacramento diu dubitaui ꝛ sepissime ꝛ locut⁹ sum frequenter de ista materia cū quodā ꝓuinciali ministro fratrum minoꝛū in valle olleti noīe frater lupus de famusto qui erat nimium litteratus ꝛ non quiescebat animus meus ex dictis ipsius ꝛ fecit deuota ieiunia ꝛ orationes orando deuꝫ assidue vt me dignaretur in ista materia plenius

informaret quadā nocte dū dormirē
vidi in somnis quendā hominem ve
stibus albis vestitū ꝛ domū meā ad
instar lune clare lumine replebat ꝛ
cū interrogassem quis esset respon-
dit ambrosius eps mediolēn. ꝛ dixit
mihi. Scias amicū meū ministrum
deuote deū pro te orasse vt dignaret
te in hac materia īformare ꝛ hoc du-
bium quod de isto concepisti altissi-
mo sacramento penitus remouere:
quod ꝗtiqȝ sacramentū fit in memoriā
sancti messie ꝛ tu recipe deuote ꝛ cre
de quoniā sic se habet rei veritas et
in istis verbis cor meum aliqualiter
acquieuit. Sequenti nocte vidi obte
nebrare totū mundū ꝛ iudei interro
gabant si hec obscuritas prouenie-
bat ex eccLypsi solis ꝛ lune ꝛ omnes
timebant ꝛ se sub meis vestibus oc-
cultabant ꝛ deinde remittebatur il
la obscuritas paulatiue: ꝛ videbā so
lem pulcherrimū in luce sua: ꝛ vide
bā in ipso quandā feminā ꝛ vnū pue
rum pulcherrimū: ꝛ de ore pueruli
lux clarissima pullulabat ꝛ petebam
visionis expositionē ꝛ respondeba-
tur mihi totū mundū obscurū fuisse
ante aduentū huius paruuli: ꝛ de ip
so exiens lux resplenduit toti mun-
do. ꝛ extunc a corde meo omnia du-
bia sunt ablata ꝛ dixi cū anna. i. Re
gū. i. Exultauit cor meū in domino ꝛ
exaltatum est cornu meū in deo meo:
quia letatus sum in salutari tuo: non
est sanctus vt est dominus. nec enim
est alius extra te ꝛ non est fortis: vt
deꝰ noster. hec ille. Nec iudei debent
habere pro extraneo ꝙ nos christia-
ni ponimus de conuersione panis in
verū christi corpus ꝛ de conuersione
vini in verū sanguinem christi: nec
ꝙ messias fuit deus ꝛ homo cum ipsi
non habeant pro extraneo ꝙ ipsi di-
cant propter dicta sapientum tha
muth huic sacratissimū cibū non ha
bent angeli non viderūt patriarche
nec comedebant prophete: sed solū
est cibus christianorū qui deducit ad
vitam eternam.

¶ Incipit consideratio septima de iudeorū crudelitatibus que tribꝰ explicatur punctis principalibus.

Eptima consi
deratio huius libri ē
de crudelitatibus iu
deorū de sua inaudi-
bili seuitia: legimꝰ in
gentiliū libris vt in troyana hystoria
pirrhū achillis filiū crudelitatē ex-
ercuisse: quia polixenā virginē pria-
mi regis troyani filiā dilacerauit ꝛ
eius sanguine sui patris sepulchrum
irrigauit. Legimus etiā in nouo li-
bro valerij maximi. c. ij. de crudelita
te: sillā romanū crudelem fuisse: quia
quattuor legiones Mariane patris
contra fidē eis datā in cāpo marcio
trucidari ꝛ in tyberim proijci fecit:
ꝛ quia virorū cede non contentꝰ mu-
liere eorū occidi fecit. Legimus ibi
dem ꝛ hanibalē crudelē: quia de cor-
poribus romanorū potētē in flumio
gello fecit supra quē traduxit exerci
tum. Legimus ibidē ꝛ barbaros cru
deles: quia pecoribus mactatis ꝛ in
testinis eiectis intermittebāt hoies
preter capita: eis cibum ꝛ potū mini
strādo vt a vermibus ex putrefactio
ne nascentibus roderētur. Sed si vo
lumus attendere crudelitates iudai
ci populi longe seuiores predictis in
ueniemus ꝛ erunt tria puncta prin-

cipalia huius cōsideratiōis. Prim⁹ punctus erit de crudelitate iudeoꝝ erga xp̄z messiā ⁊ deū suū. Scd̄s de crudelitate iudeoꝝ erga seipsos. Terti⁹ d̄ crudelitate iudeoꝝ erga xp̄ianos.

¶ De crudelitate iudeoꝝ erga xp̄m messiam suum.

Primus punctus est de crudelitate iudeoꝝ erga xp̄z q̄ sicut pbatum fuit supra lib. i. est ver⁹ messias coꝝ ⁊ verus de⁹ ⁊ hō. Patuit etiā supra in isto. iiij. li. consideratione. iiij. v. ⁊ vi. ⁊ declaratur hec crudelitas quadrupliciter. Primo sic. crudele est cū quis insurgit contra minorē se, iustū ⁊ bonum. Crudelius cū quis insurgit contra suū equalē iustū ⁊ bonū. Sed crudelissimū est cū quis insurgit contra dn̄m suū ⁊ regē suū iustū ⁊ innocētez ⁊ bonū. talis fuit crudelitas iudeoꝝ cōtra xp̄z. Ipse eīm erat dn̄s ⁊ rex iu⁹ teste pylato iesus nazarenus rex iudeoꝝ: ⁊ iterū. ps. ij. Astiterunt reges terre ⁊ principes conuenerunt in vnū aduersus dn̄z ⁊ aduersus xp̄m eius. qui. ps. ad litterā exponit̄ de xp̄o et s̄m antiquos doctores hebreoꝝ. Un̄ rabi salomō in pricipio p̄dicti psalmi dicit. parētes nostri exposuerunt hūc psalmū de rege messia ipe innocens: q: iniq̄tatē nō fecit nec inuēt⁹ est dol⁹ in ore ei⁹. Esa. liij. Et iō cum iudei eū d̄ plurib⁹ false accusarēt pylat⁹ r̄ndit. Ego aūt nullā cāz mortis inuenio in eo: s̄z neq̄ herodes Luce xxiij. Ipse erat iust⁹ ⁊ bon⁹. quā iusticiā ꝯfessus ē publice pylat⁹ dicens. Innocēs ego sūz a sanguine iusti huius mat. xxvij. Itē ⁊ vxor sua ꝯfessa ē dicēs. Nihil tibi ⁊ iusto illi. ibidē q̄si dicat. Nullo mō cōdēnes eū: s̄z magis dimitte eū. Sz l̄z ess̄z eoꝝ rex innocēs ⁊ iust⁹ nō erubuerūt eū tradere morti ⁊ tali morti q̄ nulla ignominiosior nulla crudelior tp̄e illo inueniebat̄. In tātū eīm miseri iudei odiebāt xp̄z q̄ p̄elegerūt liberare hoiēz pestiferuz barrabā ne xp̄s libaret. ¶ Itē scd̄o crudele ē hūilē ⁊ ꝓstratū pimere. Nā nim⁹ eīm leones ꝓstrat̄ ⁊ humiliatis pcere: s̄z iudei ꝓstrato iesu corā pylato ⁊ pōtificib⁹ nō pepcerūt xp̄s ēt fuit metrū ⁊ mēsura toti⁹ humilitat̄. dixit eīm mat. xi. Discite a me: q: mitis sum ⁊ humilis corde. Sz iudei ei⁹ doctrinā cōdēnētes crudeliores leonibus fuerūt: q: ps. xxi. Apuerūt sup eū os suū sicut leo rapiēs ⁊ rugiens: sc̄z ꝯ bestiā vel hoiez sibi resistētem. ¶ Itē tertio crudele est pcutere aliquē eo q̄ veꝝ loquit̄ sic fecerūt iudei cū pcusserūt eū alapa dicētes: sic r̄ndes pōtifici: ⁊ xp̄s: si male locut⁹ sūz testimonium phibe de malo: si autē bn̄ cur me cedis. q. d. crudeliter mecū agis. ¶ Itē. iiij. si vitupat̄ q̄ reddit⁹ malū p malo: ⁊ pl⁹ q̄ nō reddit bonū p bono pl⁹ d̄z vituperari q̄si crudelissim⁹ q̄ reddit malū p bono. Sic fecerūt iudei: q: p tāt̄ bn̄ficijs sic xp̄s eis fecit īfirmos eoꝝ curādo. leprosos mūdādo: cecos illumināḋo. obsessos a demonib⁹ liberādo: ⁊ coꝝum mortuos suscitando, pcurauerūt sibi mortē. Ideo xp̄s de eis conq̄rit̄ sic plāgit eccl'ia in ei⁹ ꝑsona: dicēs partim illud michee. vi. Popule me⁹ q̄d feci tibi: aut in q̄ cōtristaui te q: eduxi te de terra egypti parasti crucem saluatori tuo: q: eduxi te per deser-

tu .xl. annos et manna cibaui te et intro duxi te in terrã satis optimã quid vltra debui tibi facere et nõ feci. Ego quidem plantaui te vineã meam speciosam et tu facta es mihi nimis amara aceto nãq3 sitiz meã potasti et lancea perforasti latus saluatori tuo. ego ppter te flagellaui egyptũ cũ primogenitis: et tu flagellatũ me tradidisti. Ego te eduxi de egypto demerso pharaone in mari rubro et tu me tradidisti pricipibus sacerdotũ ego ante te aperui mare et tu aperuisti lãcea latus meũ. Ego ante te iui in colũna nubis: et tu me deduxisti ad pretorium pylati. Ego te paui manna per desertũ: et tu me cecidisti alapis et flagellis. Ego te potaui aqua salutis de petra: et tu me potasti felle et aceto. Ego ppter te cananeorũ reges percussi et tu percussisti arũdine caput meũ. Ego dedi tibi sceptrũ regale et tu meo capiti spineã coronã Ego te exaltaui magna virtute et tu me suspendisti in patibulo crucis. Popule meus qd feci tibi aut in quo contristaui te: responde mihi: quasi dicat: nihil feci tibi nisi bonum et tu quasi crudelissimus impendis mihi malũ iuxta illud. ps. Retribuerunt mihi mala p bonis et odiũ p dilectione mea. ¶ Fuerunt etiam iudei crudeliores lamiis sicut Hieremias de eis conqueritur Trenorũ. iiii. sed et lamie nudauerunt mãmas suas lactauerunt catulos: filia populi mei crudelis quasi strutio in deserto: super quo glo. litteralis hystorica sic dicit Sed et lamie et c. phariseorũ et scribarũ duritia exprobatur: qui lamiis duriores lac doctrine puulis negauerunt lamia aũt crudelior suis fetibus q̃ cetere bestie dicitur sic pharisei populo doctrinã negauerũt et insup lamiauerunt strutionibus similes qui oua sua vbi exponũt nec in fetum calefaciũt: lamia hebraice vlit noiatur quam quidẽ hebreorũ vnam de fariis suspicantur q̃ parce dicuntur eo q̃ nulli parcant quibus sũt similes scribe et pharisei q̃ etiam manus miserũt in filiũ dei plãgitur ergo synagoga que quasi strutio nullã sibi spẽ aut primis relinquit in posterum. hec ibi.

¶ De crudelitate iudeorum ergo semetipsos quo ad captiuitatem et dãnationem eternam.

Ecũdus pũctus est q̃ iudei nõ solũ fuerunt crudeles cõtra xp̃m messiã regem et deũ suũ: sed etiã fuerunt crudeles cõtra seipos se captiuãdo et ppetuo dãnãdo. vñ cũ pylatus tenẽs locũ cesaris esset in iudicio cõstitutus vt audiret allegata cõtra xp̃m et confessus fuisset publice se nõ inuenire cãm mortis in eo sciens q̃ p inuidiã tradidissent eũ morti: et cũ ꝯfessus ẽ se eẽ regẽ declarauit q̃ regnũ suũ nõ erat de hoc mũdo anq̃ sniam daret ꝯ eũ ꝯfessus ẽ eũ eẽ inocẽtẽ et iustũ: vt patuit in pcedẽti pũcto. Iudei miseri q̃ tũ ꝯsiderabãt mortẽ eius publice se obligauerũt q̃ culpa et pena mortis eius essent sup eos et sup filios suos clamãtes: sanguis eius sup nos et super filios nr̃os. Mat. xxvii. In quo manifeste ostẽdit peruersitas ipietatis et crudelitas eorũ q̃ nec sibi timẽt nec filiis: vñ dicũt et sup filios nr̃os etc̃ ps q̃ culpã et penã sibi imprecantur sic po

steritati. hinc pōt accipi illud eccl. viij. Cū iracūdo non facias rixam z cū audace non eas in desertū qm̄ quasi ante illū nihil est sanguis. i. effusio sāguinis tales fuerūt iudei effusionem sanguinis xp̄i p nihilo reputātes homo peccator sanguini insidiatur. hoc est ꝙ ipsis iudeis predixit saluator Luc. xi. requiretur a generatione ista sanguis oīm ꝓphetarum qui effusus est etc. qz p̄res eorum seruos ipsi dn̄i occiderunt. Sic ergo iudei quasi frenetici facti in seipsis manus posuerunt vt xp̄m occiderent dicentes. Sanguis eius super nos etc. O magna crudelitas ꝙ pr̄ seipsū voluntarie z ꝓprium filium in captiuitatē et in irā dei perpetuā tradat quia hec obligatio et iudeorum peccatum est potissima cā ꝙ ꝙdiu mūdus durauerit existibus in eo iudeis et filijs eorum semper erūt captiui vbicūqz sint et ira dei erit super eos. ¶ Item crudele est furari aliena et crudelius furari sua sed crudelissimū est furari seipsum tales fuerunt miseri iudei qz cum passio xp̄i se extēderet ad redēptionē totius hūani generis sufficienter et oēs hoīes naturaliter appetant saluari iudei ab hac redēptiōe z saluatione furati sunt seipsos nolentes pticipes fieri predicte redemptionis cum voce magna z rabido corde clamauerunt. Sāguis eius super nos z super filios nostros. O infelix iudas qz crudelis fuit ꝯtra mgr̄m suū: crudelis fuit ꝯtra seipsum laqueo se suspendens crepens medius diffusis visceribus eius sic ne miremur si iudei ei filęs quia crudeles fuerunt contra dn̄m messiam regē z deū suum quod crudeles fuerunt contra seipsos se z ꝓprios filios perimentes. vnde z pylatus in ep̄la quā misit ad tyberiū cesarem super mortē xp̄i sic ait. tyberio augusto pilatus salutem. Nup accidit quod ipse probaui iudeos p inuidiam se suosqz posteros crudeli dānatiōe perimisse etc. vide supra hāc epistolam lib. i. thezauro. i. testimonio. iiij. ¶ Item predicti iudei fuerunt filęs neroni crudelissimo qui occidit magistrum suum Senecā non volens tolerare timorē eius a pueritia occidit etiam ꝓpriam matrem z eā fecit scindi vt videret locū in quo cōceptus fuerat. fecit succēdi ciuitatē romanā septē diebus z septē noctibus vt expiretur quāta fuerit succensio troyane vrbis. finaliter crudelissime occidit seipsum. Sic miseri iudei reddentes malum pro bono occiderunt magistrum z dn̄m suū propriā matrem suam scz synagogā pimerūt. Intēderūt igni sanctuarium suum z ciuitatē z seipsos crudelissime eternaliter damnauerūt z qz tam crudeles et viri sanguinū fuerunt culpam z penā sāguinis xp̄i super se imprecātes. Ideo eorum orones deus non exaudit vt liberētur a captiuitate in qua sunt. vnde ysa. i. Cum extenderitis manus vestras auertam oculos meo a vobis z cū multiplicaueritis orationē nō exaudiam. manus enim vestre sanguine plene sunt.

¶ De crudelitate iudeorum erga christianos: quarum sunt decem septem.

Ertius punctus est de crudelitate iudeorū erga xp̄ianos hec generatio praua ꝛ exasperans postq̄ seipsam vt p̄dictuꝫ est crudeliter dānauit versa in rabiē cōtra xp̄ianos quoꝝ sunt ppetui serui diuersis in mūdi partib⁹ inaudita crudelia opati sunt. ꝛ continue vt possunt feritatē bestiaruꝫ excedētes crudelissime operantur de quibus vt colligere potui ex diuersis scripturis et relatiōe viroꝝ fidelium vsq̄ in p̄ns tempus ex eo tunc quo ꝑpter peccatū occisiōis xp̄i sui per orbē in captiuitate sūt dispersi. xvij. famose crudelitates annotātur: ꝛ nō est dubiū quin sint alie plures nobis occulte cuꝫ dato vno inconuenienti plura sequi contingat.

¶ In toletho oēs xp̄iani gladio sarracenorū trucidati sunt.

Rima crudelitas iudeoꝝ in ciuitate tolethana regni castelle facta est post infelicē casum regis roderici vltimi regis gentis gottorū anno. i. domini illustris viri infantis pelagij i asturijs currēte erat septingentesima a q̄nquagesima. ij. ꝛ anno dn̄i septingētesimo decimoquarto. tūc ciuitas tolethana nobilis ꝛ fortis ac multoruꝫ bonorum abundantissima. sp̄aliter in multitudine nobiliū militū ornata fuit posita in potestate ysmahelitarū ꝛ deuicta sine prelio ex ꝑditione ꝛ crudelitate iudeorū in ea habitantiū sicut narrat frater Johes egidij samorēn. in suo archano. et lucas ep̄s thudeñ. i cronica sua ac planius i generali hystoria hyspanie cōtinetur. ¶ Modus aūt ꝑditionis ꝛ crudelitatis iudeoruꝫ fuit talis vt ibidē legitur. cū enī xp̄iani ecclesiastici religiosi milites ꝛ alij xp̄iani ciues i dn̄ica oliuarū ꝑpter honorem solemnitatis magne s̄m suam cōsuetudinem exissent hoies extra suam ciuitatē ad ecclesiā sancte loacadie vt diuinū verbuꝫ ibi audirent iudei crudeles qui cū sarracenis posuerunt suam ꝑditionē signatā vt. s. illa die clauderent portas ciuitatis xp̄ianis et aperirent sarracenis sic de facto fecerunt. q̄z venientibus sarracenis ianuas ciuitatis aperuerunt eis. ꝛ inde exeūtes ad xp̄ianos cū essent inermes. ꝛ de tā ꝑdicioso ac periculoso aduentu nihil cogitantes oēs gladio trucidauerūt. quo facto cariph princeps illorū sarracenoꝝ ex predictis iudeis et suis sarracenis p̄dictam ciuitatē populauit.

¶ In regno francie occidunt infantes per iudeos.

Ecunda crudelitas iudeorum famosa ostensa in regno francorū sicut narrat Uincētius magnus in speculo hystoriali li. xxx. c. xxv. vbi dicit q̄ anno domini Millesimo centesimooctuagesimotertio. Philippus rex francorum iudeos de regno suo expulit. Audiens nēpe multotiens eisdem rex a pueris

qui i palatio cū ipso nutriti fuerāt ꝙ iudei qui parisi⁹ manebant singulis annis xp̄ianum vnum in obprobrium xp̄iane religionis quasi ꝓ sacrificio in criptis ⁊ fossis sub terraneis latenter in die cene vel i illa sacra hebdomada penosa iugulabant. ⁊ in huiusmodi nequitia ꝑseuerantes deprehensi multotiens ⁊ igne cōbusti fuerant. Nam ⁊ sanctus Richardus cuius corpus in ecclesia sancti Innocētij parisius requiescit a iudeis sic interfect⁹ ⁊ cruci affix⁹ feliciter per martirium migrauit ad deū: vbi etiam ꝑ eius intercessiones operante deo multa facta miracula fuisse referunt. Venerabilis ergo philippus rex ꝙ viuente p̄re diu mente clausuꝫ gestauerat et ob p̄ris reuerentiā perficere formidauerat: i ipso regni sui initio zelo dei flāmatus aggressus est. nā ad ipsius mandatū capti sūt iudei per totā franciā i synagogis suis i sabbato. Et primo q̄dē expoliati sunt vestibus et auro ⁊ argento. eo siquidē tēpore multitudo maxia iudeoruꝫ parisius habitabat q̄ de diuersis orbis partibus. ob pacis diuturnitatē illuc cōuenerant. Audierant enim strēnuitatē reguꝫ francorum cōtra inimicos ⁊ pietatem in subditos illuc ergo diu conuersati in tantū erant ditati ꝙ fere medietatem vrbis sibi vendicauerant. Sed ⁊ cōtra dei ⁊ ecclesie decretuꝫ xp̄ianos in domib⁹ suis seruos et ancillas habebāt qui etiam cum eis iudaizabant: ciues quoqꝫ milites ⁊ rusticos de suburbijs et oppidis ⁊ villis supra modum vsuris grauabant. ⁊ quosdam etiaꝫ in domibus suis iuramento astrictus quasi captiuos i carcere detinebāt sed et vasa sacra ꝓ instanti ecclesiarum necessitate sibi noie vadij supposita tā viliter tractabāt ꝙ eorū infantes in calicibus offas in vino factas comedebant et cū eis bibebant. Itaqꝫ timentibus illis ne domus illorū ab officialibus regis scrutarentur quidā ex eis crucem auream ⁊ euangeliorum codicē auro ⁊ gēmis deornatum cuꝫ alijs vasis in sacro reposuit. et in ꝓfundaꝫ foueam vbi ventrem purgare solebant ꝑ hdolor vilissime proiecit. Que omnia paulopost dn̄o reuelāte sunt inuenta. datoqꝫ edicto a rege vt oēs iudei a regno eius exirēt quidam ad fidem xp̄i conuersi sunt quibus intuitu xp̄iane religionis omnes possessiones suas integre concessit. Alij vero barones ⁊ platos ecclesie donis et promissis allicere ceperunt vt per eorum suggestionem et infinite pecunie promissionem animū regis a proposito reuocarent. Sed rex nec precibus nec promissionibus rerum temporalium emolliri potuit. Illis ergo eiectis eorumqꝫ possessionibus immobilibus ad fiscum regis deuolutis. rex eorum omnes synagogas quas scolas vocabant mundari iussit. et eas contra voluntatem omnium principum ecclesias deo dedicari ibiqꝫ altaria cōsecrari fecit vt vbi prius xp̄us in ore iudeorum blasphemabatur ibidem a clero ⁊ populo laudaretur. hec Vincentius.

¶ Crudelitatē iudei ī regno fran-
cie xp̄ianum quendam flagellatū
et spinis coronatum suspendentes
exercuerunt.

Tertia crudelitas
iudeorum circa idem tem-
pus in p̄dicto regno francie acci-
dit sicut narrat p̄dictus vicentius
magnus libro.xxx.speculi hystoria
lis.c.liiij.cuius narratio talis est.
Philippus autē rex in francia dū
esset apud sanctum germanum in
laya.audita cuiusdā xp̄iani morte
ignominiosa ab ipsis iudeis p̄pe-
trata xp̄iane religioni cōpatiens:
familiarib⁹ suis ignorantib⁹ quo
iret subito arripuit iter apō braynā
velocissime veniens positis in por
tis ipsius castri custodibus cōpre-
hensisq̄ iudeis.lxxxiiij.et amplius
cōburi fecit. Comitissa enim ipsi⁹
castri muneribus eorum corrupta
tradiderat eis quendā xp̄ianū cui
falso imponebant furtum et homi-
cidium. Hunc igitur antiquo odio
commoti manibus a tergo ligatis
et spinis coronatum per totā villaz
fustigantes duxerunt et postea pa-
tibulo suspenderunt.hec ibi.

¶ In vna regni francie prouīcia
oēs xp̄iani occisi sunt.

Quarta crudeli-
tas iudeorū accidit in
eodē regno francie. Cū
enim iudei maleficiis vterent̄ et p
pter hoc sepe fuissent puniti acci-
dit semel q̄ iudeus quidā crudelis-
simus volēs vindicari de xp̄ianis
cogitauit modū et fact⁹ est amicus
cuiusdā ministri iusticie q̄ lingua
nr̄a dicit̄ verdugo: et cuz sentiret cū
grandi secū amicitia cōiunctū qua
dam die rogauit eū instātissime vt
vnius hoīs daret ei cor. fingēs se
habere necessitatez eiusdem p̄ me
dicina quadaz sine quo infirmitas
quedam curari non poterat: et colo
rando factum suū dixit ei q̄ quidā
homo dabat sibi viginti coronas
aurei si euz sanaret et quod ipse da
ret sibi decē illarum si ei tribueret
predictum cor: plura etiam alia si-
bi promittens. Ille ergo miser tuz
ex amicitia tum ex cupiditate mo-
tus ānuit p̄misitq̄ sibi cor hoīs se
daturū. extrahensq̄ illud predictū
cor a quodam xp̄iano quez p insti-
ciaz in p̄tes diuiserat tradidit vxo
ri sue custodiendum dicēs ei q̄ de
cem coronas debebat habere p il-
lo a tali iudeo amico suo. Cū ergo
mulier illa cognouisset iudeuz illū
maleficum esse: deo inspirante du
re reprehendit maritum. Ille vero
econuerso reprehendebat eā dicē-
do q̄ ipsa essz causa q̄ perderet de
cem coronas et plura alia promissa
Finaliter consilio mulieris sic fctū
est q̄ acceperunt cor cuiusdam por
ci et tradiderunt iudeo secretissi-
me receperuntq̄ decē coronas au-
rei. quo facto iudeus ille non modi
cū gaudens maleficiis suis vtens
sepeliuit predictum cor in quodam
cāpo magno cogitans se cor hoīs
xp̄iani sepelisse. Et factū est q̄ post
dies paucos congregata est ī cāpo
illo innumerabilis multitudo por
corum nō solum domesticorum sed
etiam siluestriū. et tanta fuit lis et

prelium inter eos q oēs mutuo rabidis se morsibus dilacerantes occiderūt sic vt nec vnus remaneret viuus. qđ factū a rege francie cognitū iudeo capto apta est veritas quod sic fuisset factū de hoīb⁹ xpianis illius puincie sicut de porcis si cor sepelisset hois xpiani. qre oēs iudei illius loci ex regis pcepto occisi sunt. hec autem sepe a plurib⁹ fide dignis audiui sic in francia accidisse. ¶ His aūt ⁊ pluribus aliis maleficiis vtunt iudei q alie nationes mūdi cū semper fuerint rebelles deo ydolatre ⁊ preceptorū dei transgressores ipsi sunt arioli ipsi somniatores. ipsi augures. ipsi malefici. ipsi incantatores. ipsi phitones atq diuini: cum tamen eis expresse sit in lege eis prohibitū deutronomij. xviij. Nō inuenaitur ī te q lustret filiū suū aut filiā ducēs p ignē aut q ariolos sciscitet. aut obseruet somnia atq auguria. nec sit maleficus aut incātator neq phitones ɔsulat neq diuinos ⁊ querat a mortuis veritatē. hec eñi oia abhoiatur dñs. Et iterū Leuiti. xx. vir siue mulier in quibus phitonicus vel diuinatiōis spūs fuerit morte moriat lapidib⁹ obruent eos. sanguis eorū sit super illos.

¶ De crudelitate iudeorū in alemania vbi puellā occiderūt. ⁊ qre iudei in oī puincia quam inhabitāt xpianum sanguinem fundunt.

Quinta crudelitas iudeorū famosa accidit in alemania vnde refert frater thomas pătriarcha barbariēsi. in libro suo de apibus. c. xxx. Miraculū celeberrimū qđ accidit anno ab icarnationis domini. M. cclxi. qđ factum est in villa teutonie forchin noīe. Contigit autē vt quedā vetula malignissima iudeis familiaris effecta puellam eis annorū septē a parentibus ablatā venderet occidendā. Hanc igitur in secreto sup pulchra et plura lintheamina obstructa ore eius in omnib⁹ fere iūcturis mēbrorū incisionib⁹ vulnerarūt maxio conamine sanguinē exprimentes ⁊ in ipsis lintheaminibus diligētissime receptātes. Hāc aūt post tormenta defunctā iudei i aquā fluidā ppe oppidū piecerūt ⁊ sup eā cōgeriē lapidū posuerūt. Tertia vero ac quarta die per manū erectā ad celū a piscatorib⁹ est iuenta ⁊ in oppidū deportata horrentib⁹ ⁊ clamātib⁹ populis ab impiis iudeis tantū flagitiū perpetratū. Erat eñi in vicinio marchie princeps q mox audito tāto piaculo puenit ad corpus statiq erectū residēs tetendit manū ad pricipē quasi vindictā sanguis ei⁹ vel forte misericordiā imploraret post horā ꝟo dimidiā iterū se deposuit defuncti more suppinā. Adductisq ad hō spectaculū impiis iudeis statim eruperūt oia vulnera corporis ⁊ in testimoniū nephande necis copiosum sanguinem effuderūt. mox clamor vulgi attollitur ⁊ ad vindictā zeli totalr est aiatus. Et qbusdā indiciis capta vetula cōuicta ē marie cū filia eius paruula oia p

viderit q a puero et ebrio extorque tur veritas. Iudei quoqz capti sūt q in puellā manꝰ nepharias exten derāt: rotatiqz et suspēsi sūt cū vetu la. Duo vero mutuo se iugulauerūt hec nobis fratres ordinis pdicato rūz Richardus et egidius sicut illi qui in villa fuerūt post triduū quo hec gesta sunt veraciter retulerūt

¶ Hinc igitur videndū est cur iu dei scdm consuetudinez in omni p uincia quā inhabitant xpianū san guinē fundāt. Certissime em̄ com pertū est q omni anno in qualibet puincia sortes mittunt que ciuitas vel oppidū xpiani sanguinē aliis ciuitatibus tradat. Constat quidē ex sancto euangelio q pylato lauā te manus et dicente. mūdus ego sū a sanguine iusti huiꝰ iudei impijs simi clamauerunt. Sanguis eiꝰ su per nos et c. Sup quo beatus Aug. in sermone quodā qui incipit i cru ce munere dicit. Videtur q ex ma ledictiōe parentū currat adhuc in filios vena facinoris per maculaz sanguinis. vt per hanc fluidā ipor tune ples impia iexpiabiliter cru cietur quousqz se ream sanguinis xpi recognoscat penitens et sanct

¶ Preterea dicit ibidem supradi ctus doctor q audiuit suis tēpori bus quendā litteratissimū iudeorū conuersum ad fidem dixisse quedā quasi pphetā eorū in extremo vite pphetasse iudeis. certi scitis inqt nullo mōvos posse ab illo quo pu nimini verecūdissimo cruciatu sa nari nisi solo sanguine xpinano qd verbum ceci semp iudei et ipi ca pientes induxerunt omni anno in omni puincia fundendū sanguinē xpianorum vt tali sanguine cōuale scant. et addidit male aūt intellexe runt verbum sanguinem intelligē tes xpiani cuiuslibet. sed prorsus illum sanguinē qui in salutē pecca minū quotidie funditur in altari quem si quilibet vestrum cōuersus ad fidem xpi sumpserit vt debue rit mox sanabitur ab illa maledi ctione paterna. hec ille in predicto libro. Ex hoc patet q iudei qui nō ficte sed vere accedūt ad baptismū statim sanantur ab illo fluxu. san guinis quem patiūtur.

¶ In alemania fuit cū intoxicaue rūt omnes puteos et fontes.

Exta crudeli tas famosa iudeorū fa cta fuit sedēte in cathe dra petri. Clemente papa. vi. qui fuit ducentesimus tertius apostoli cus. et imperante henrico romano rūz imperatore qui fuit. lxxxvi. im perator Anno domini. M. cccxlv. tunc enim compertum est in ale mania q iudei intoxicassent om nes fontes et puteos vt occiderent omnes christianos dicte prouincie torti enim aliqui eorum id confessi fuerunt esse verum. quare miran tes alemani tantam crudelitatem et timentes gentem prodiciosam habere inter se per totam alema niam iudei combusti fuerunt. habe tur hoc ex cronicis impatorz et sum morum pontificum.

¶ In alemania fuit septima vi tres infantes christianorum occi derunt.

Septima crudelitas iudeorum famosa accidit circa annum ab incarnatõe domini. M.cccc.xx. in alemania imperante frederico imperatore. Tunc enim in viena ciuitate teutonie compertuz est ꝙ iudei occiderunt tres infantes xp̄ianos. Cõpertum est etiã ꝙ mulier quedam xp̄iana impijssima vẽdidisset iudeis corpus dñicuz. quare ex precepto predicti imperatoris. ccc. iudei fuerunt igne cremati et mulier illa ducta per ciuitatem predictaz a fabris forpicibus ignitis fuit dilacerata. hec mihi retulit quidam vir illarũ partium dictus Arnoldus de alnania qui me certificauit se ꝓprijs oculis vidisse predictam executionem iusticie. tam illorum trecentorum iudeorũ: ꝙ etiã predicte femine.

¶ In ciuitate papie accidit vbi iudeus qui dam medicus occidit vnũ christianum infantem.

Octaua crudelitas iudeorũ accidit in ciuitate Ancone. cum iudeus quidam natione Januensis, nomine emanuel filius cuiusdam magni medici iudei predicte ciuitatis: cuius nomen erat magister Salomon veniret ad me in conuentu minorum valisolitano Anno domini. M.cccc.lvi. et ostenderet se cognoscere errorem iudaice gentis et peteret cum deuotione baptismo christi emundari. ⁊ interrogaui eum de pluribus. ⁊ inter cetera incidẽtaliter quesiui ab eo ꝙ ex quo cognoscebat errorem iudeoruz ⁊ ꝯfitebatur veritatẽ fidei catholice diceret mihi veritatẽ de hoc ꝙ iudeis imponitur. s. ꝙ occidunt ⁊ sacrificant infantes xp̄ianos cũ eos habere possunt. vtrum hoc sit verum si sciuit determinate vel vidit vt possint xp̄iani cautius obseruari ab eis. qui motus cõsciẽtia ⁊ zelo religionis xp̄iane narrauit mihi duo crudelissima vnũ qđ audiuit a parẽtibus suis iudeis ⁊ a pluribus alijs iudeis: ⁊ aliud qđ proprijs oculis viderat. ¶ De primo dixit. Sepe audiui a parentibus meis ⁊ ab alijs iudeis ꝙ ĩ partibus ytalie erat quidã iudeus qui dicebatur magister Symõ de ancona medicus qui discurrẽs ꝑ varia loca etiaz per magnoꝝ dñoꝝ palacia ꝓpter officiũ suum. Accidit ꝙ habuit familiaritatẽ non paruam cum quodam peruerso christiano sacomano qui in quodam loco ceperat vnum infantem christianum etatis quattuor annorum: vt ab eo seruiretur sicut consueuerunt facere gẽtes armorum. Sed quia puer ille erat paruulus nec valebat labores sustinere viaruz ex amicitia quam habebat cuz predicto iudeo tradidit eum: et sibi donauit nihil mali cogitans de his que iudeus gerebat in corde: sed vt ei seruiret Judeus xͦo nõ modicum corde gauisus cepit infantem ⁊ cũ eo rediit in ciuitatem papie vbi domiciliuz suum habebat. et cum ingrederetur domum suam videns horam qua posset desideriũ suũ feritatis

explere capto infante sup mensaȝ extēdit ⁊ euaginato gladio caput infantis xpiani crudeliter absci-dit. dimisso ergo capite oblito su-pra mēsam trūcum cepit et in quā dam secretā camerā cum eo introi uit vt suū impleret puersum ppo situȝ. Interim dō qꝫ ipse erat in ca mera deo ordinante ingressus est domū quidā magnus canis qui in ueniēs caput infantis sup mēsam ipm in ore cepit: ⁊ per fenestraȝ in vicū saltauit. Cum aūt iudeus ille crudelis exiret de camera vt pdi-ctum caput tolleret. ⁊ ipm nō inue niret nō modicū miratus: sed ⁊ ti-more pcussus qꝫ esset discoopertus statim domū suā exiuit ⁊ data non parua pecunia quibusdā saccomā nis occultatus est ⁊ vsqꝫ ad mare secrete perductus ⁊ inde nauigio transiuit ad turcos et sic euasit ma nus iusticie ipm diligēter inquirē tis. Fuit aūt cognitum predictum factū crudele pṗter predictum ca nem: qꝛ cum tēderet per vicū cum capite in ore casu obuiauit mini-stris iusticie qui respicietes nō po terāt bene discernere quid esset il-lud qḋ canis gerebat in ore taliter erat sanguine cruentatum. Finali-ter acclamantibus illis dimisit ca-put: ⁊ vt cognouerūt qꝫ erat caput infantis mirati sunt vehementer quis scꝫ ausus esset taȝ crudele fa ctum perpetrare. Sequentes igiť vestigia sanguinis decurrētis gut tatim p vicum vnde venerat canis vsqꝫ ad domum predicti iudei per uenernnt ⁊ introeūtes inuenerunt mēsam cruore infectam et trūcum infantis in camera: iudeum dō nō inuenerūt: vt dixi supra. Ecce que audiui a parētibus meis et pluri-bus aliis vt prediri ⁊ de quo est fa ma publica in tota ytalia.

¶ In saona ciuitate accidit vbi iudei occiderunt vnum infantem christianum et communicauerunt cum sanguine eius.

Nona crudeli-tas iudeoꝝ famosa acci dit in ciuitate Saone q̄ distat p dictam a ciuitate Januēsi vnde predictus iuuenis emanuel postq̄ mihi retulit predictam cru-delitatem vt audiuit. Consequen-ter narrauit id qḋ propriis oculis conspexit sub forma que sequitur. Cum eñi essem in ciuitate quadaȝ subiecta ianue que dicitur Saona vt viderem sacrificari quēdam in fantem xpianuȝ pater meus dedu xit me ad domū cuiusdā iudei vbi fuerunt septem vel octo iudei con gregati secretissime ⁊ clausis ianu is diligētissime iuramētum fortis-simum omnes fecerūt de celando id qḋ facere volebant. sic qꝫ nullo modo temporibus vite sue detege rent quicq̄d ibi fieri viderent qui-immo citius paterentur mortem: vel seipsos occiderēt q̄ꝫ aliquid ta le alicui viuētium reuelarent quo peracto: ecce deducitur in mediuȝ infantulus quidaȝ xpianus etatis fere duorum annoꝝ: ⁊ deducto va-se illo in quo consueuerūt recipere sanguinē infantium circūcisorum posuerunt predictum infantem nu dum supra predictum vas ⁊ quat-

tuor iudei illoz intédebant occisio ni sub tali forma z ordine. naz vn⁹ tenebat eum per brachium dextrū secūdus per sinistrum. tertius vo tenebat caput eius eleuatum sic ꝙ isti tres tenebant euz in forma cru cifixi extensum. quartus faciebat opus qui infanti xp̄iano sic dispo sito primo posuit in ore eius stup pas fumo plenas ne scilz clamare posset. et deinde accepit quosdam ferreos aculeos satis lōgos: z mit tebat eos crudelissime īfra stoma chum z latera infantis versus par tes corporis supioris qui nō dubi to quin per viscera infantis transi rent vsqz ad cor. Sic ergo ille im pius iudeus sepe z celeriter vulne rans infantem mittēs et extrahēs predictos aculeos copiosissime vi uus sanguis infantis effundebat in predicto vase. qđ cum viderem exhorrui facin⁹ crudelissimuz nec amplius respicere potui: sz absen taui me aliquātulum in eadem do mo. Pater meus vo venit ad me z dixit mihi multa inter que secretis sime mihi mādauit ꝙ nunꝙ alicui viuēti ea que videram nec que ibi dem visurus eram detegerē. Sed ꝙ antea sustinerem mortē vel occi derem meipsum cū gladio ꝙ ꝙ ali quid huiusmodi secreti reuelarem z cum redirē cum eo ad locuz iam predictus infans expirauerat ca pto ergo corpore eiusdem prosece runt eum in quandam profundissi mam z obscurā latrinam que erat in predicta domo: z deinde fructi bus diuersis. scz pomis: piris: nu cibus: auelanis: z ceteris que ha bere potuerūt in partes minutissi mas diuidētes sanguini illi infan tis xp̄iani in predicto vase miscue runt z de illa cōfectione horribili omnes illi iudei comederunt z ego comedi de sanguine illo. qđ postꝙ gustaui fui ita alteratus in memet ipso ꝙ illa die nec altera sequenti non potui aliquid manducare vo lēs quasi viscera effundere pre hor rore. Ecce narraui vobis fideliter sicut vidi et quomodo manducaui de sanguine p̄dicti infantis xp̄ia ni. ¶ Predicta omnia z plura alia narrauit p̄dictis iuuenis emanuel iudeus ante me: z ante venerabilē patrem fratrē petrum vela ꝑ tunc in supradicto conuentu valisolita no guardianum. Et iterū atqz ite rum anteꝙ sacramētum percipe ret baptismi: z postꝙ baptizatus fuit in ecclesia sancti Jacobi pre dicte ville z vocat franciscus Ea dem omnia corā reuerendo in xp̄o patre z dn̄o gharsia de boamonte lucētine episcopo eius patrino in baptismate z coram venerabili do mino petro basques decano eccle sie compostelane ac corā aliis plu ribus notabilibus viris ecclesiasti cis et laicis: z publico notario re gis audiētie predicti dn̄i episcopi secretario. s. petro martini de gue taria per quē omnia supradicta de duabus crudelitatibus in scriptis sunt redacta z signata z in supradi cto conuētu minoruz reseruata ad memoriam tanti facinoris: z dixit ꝙ supradicta acciderant in predi cta ciuitate quasi per quattuor an nos ante conuersionē suaz. Et pre

quod perpetrata fuit hec crudelitas Anno domini. M.cccclij.

¶ In regno castelle accidit in loco qui dicitur thauara vbi iudei seminauerunt aculeos: incenderunt christianorum domos.

Decima crudelitas iudeorum accidit in regno castelle in quadam villa que dicitur thauara que est in territorio Ludouici de almanca. Casus autem vt est vox cōis et publica fama fuit talis. Judeus quidam filius cuiusdā fabri iudei cōmisit quoddam crimen propter quod fuit iuridice occisus. pater vero eius pre dolore filij cōcepit dolorem et peperit iniquitatē: vt enim vindicaret se de christianis in predicto loco finxit se stultū per multos dies. Modum autem sue fatuitatis publicauit in hunc modum: vt ab omnibus stultus reputaretur: quia diebus et noctibus incedebat per locum predictum clamans et percutiēs portas domorum cum martello intantum quod iam de eius vocibus et ictibus nō curabant: eum fatuum totaliter reputantes. In domo vero sua secretissime cum pueris suis fabris faciebat quasdā laminas ferreas perforatas quibus posset de nocte omnes portas domorum conclauare: fecit etiam aculeos ferreos qui lingua nostra abrojos nominantur qui communiter ab inimicis seminātur pro pedibus equorum et hominū conclauandis. Cum ergo habuit sufficiētiam predictorum nocte quadā intempeste noctis silentio discurrēs celeriter per locum: vt consueuerat conclauauit portas: aculeos predictos seminauit: vt si qui forte fractis portis exirent in aculeos inciderent. Quibus peractis suuatus non est dubiū per alios iudeos cogitātes perimere omnes christianos apposuit ignem domibus et fugit. Cum ergo habitatores predicti loci pre vigore fumi et ignis calore excitarentur surgētes velociter et vt ignem fugerēt ad portas aperiendas recurrerūt: et cum non valerēt eas aperire multi igne perierūt: et si qui euaserunt fractis portis in aculeos ceciderunt grauiter pedibus vulnerati: quare predicte crudelitatis et malicie inopinate querela ad regem venit qui secundum quod ē publica fama litteras suas dedit predicto loco quod quicunque iudeus in eo vel eius terminis caperetur statim occideretur. Accidit autem quod iudeus quidam: iter faciēs prope terminū predicti loci cogitans quod a nullo posset videri quasi derisorie intrabat in terminū predictum et subito exibat dicens hec verba. iudeus in thauara iudeus extra thauarā: sed qui latebant eum vidētes comprehēderunt et ibidem ignibus combusserūt: et ideo in prouerbium tradunt in illis partibus cōtra iudeos predicta verba: iudeus in thauara et iudeus extra thauaram nec amplius iudeus aliquis ibi habitauit vsque in hodiernum diem.

¶ In predicto regno accidit vbi iudei occiderunt vnum infantem christianum et communicauerunt cum cineribus cordis eius.

Nndecima crudelitas iudeorū accidit in p̄dicto regno castelle circa annum domini. M.ccccliiij. Cū enim de nomine iesu in villa valisoletana vigintiduos sermones facerem et vltimum in illa materia vellem facere: relatum mihi fuit a personis fidedignis inter quas fuerūt. Reuerendus in xp̄o pater et dominus garschias de voamon de lucenſ. episcopus supra nominatus homo quidam magne sciētie et bone consciētie. et Rodericus didaci de mēdoca miles vtiq3 strēnuus atq3 timens deū. q duo iudei in terra ludouici de almanca ceperant vnum infantem paruulum christianū furtiue et deducentes eum extra locum in quodam cāpo occiderant et aperientes eum per mediu3 corporis extraxerunt cor eius et sepulto corpore in superficie recesserunt. Canes autem ibidem transeūtes corpusculum illud effodientes extraxerunt et corroserūt. vnus autē eorum brachiū cum manu deducens in ore a pastoribus captus est et sic detecta fuit mors infantis qui non inueniebatur. Judei autē predicti conuocantes secrete alios de quibus et ipsi confidebant predictum cor combusserunt et in cinerem redactum vino miscuerunt: et de illo predicti iudei bibentes cōmunicauerūt. Super quo facto predictus didacus de almanca fecit diligentem inquisitionem et inuenit predictos iudeos reos in crimine: capto q3 vno illorum qui fecerat factum vir quippe rubeus capillis et barba: quem ego vidi et tormentis expositus cōfessus est et non negauit Cūq3 vellet facere iusticiam de eodem. iudei qui non dormiebant velocissime itinerantes a rege litteras habuerunt in quibus aduocabat causam ad se et mandabat militi q nō procederet vltra quousq3 amplius videretur in causa: et sic cessauit predictus miles ab executione iusticie. Hac ergo certitudine habita ego predicaui predictu3 sermonem in ecclesia sancti Nicolai que est ꝓpe iudaismum vbi tota villa cōuenerat processionaliter et etiam multi iudei et ibidē aggrauaui hanc crudelitatem mihi nouiter relatam: vt dictū est quod verbum publicatū non modicū displicuit iudeis ibidem presentibus ac etia3 pluribus aliis de genere suo illis fauētibus. Propter quod sic factū est q iudeus ille ductus fuit ad p̄dictam villā valisoletanā procurantibus aliquibus de gn̄e suo qui protūc magna3 partem in cancellaria regis habebant: vt colore iusticie ipsum liberarēt extrahentes eum a manibus p̄dicti militis Positus ergo est i carcere publico et tūc supradictus domin9 Lucenſ. episcopus littera3 quandam recepit a supra nominato milite ludouico de almanca nomine ꝓprio roboratam: quam ꝓpriis oculis vidi et in manibus meis tenui et legi. in qua narrabat et asserebat oia supradicta fore vera et quomodo cessauerat ab executiōe iusticie ꝓpter pre

dictam litteram regis recōmēdās eidem predictum negocium ꝓpter honorem fidei: ex quo erat princi- palis in consilio regis. vidit insup predictus dn̄s eṗs inquisitionē fa ctam per supradictum militem in qua omnia predicta continebātur vt mihi affirmauit. Sed quia mu- nera et fauor: timor ⁊ amor corrum punt iudices et tres pretores intē debant in causa: quorum vnus sine altero nihil poterat facere in casu illo. et duo illorum erant de genere illo. ideo tādiu illi duo dilatauerūt negocium ⁊ dissimulauerunt hec ⁊ alia cauillantes ꝙ nihil vsqȝ nunc in execution iusticie factum est vt de iudicibus illis suo tempore deꝰ faciat vltionem.

¶ In eodem regno ciuitate thau- resi. accidit vbi presciderunt carnē cum sanguine de crure cuiusdā par uuli xp̄iani: ⁊ secum deduxerunt.

Duodecima cru delitas iudeorum acci- dit in ciuitate thauri su pradicti regni castelle anno domi- ni. M. cccclvij. Cū enim in ea par- te ciuitatis predicte que depopula ta est duo infantes xp̄iani fere eta tis septem annorū in solatiis pue rilibus ambularent: ecce duo iudei qui viderunt eos solos ⁊ a nemine videri predictos infantes capere voluerunt: sed quia timuerunt non habere spacium ad suam maliciā exercendam. currētes post eos vnū acceperunt: ⁊ abscindētes frustrū carnis de crure eius inuoluentes in sanguine eius recesserunt. et ista tim fugientes in ciuitatem zamore se receperūt. Quid autem fecerūt de carne illa ignoratur cum ex ne- gligentia nulla facta fuerit execu- tio iusticie. hoc mihi narrauit reue rendus in christo pater ⁊ dominus Alfonsus de viuero episcopus sala mantinus certificans me de veri- tate huius facti. cum paruulus pre dictus: cuius caro abscisa est. esset filius cuiusdam scutiferi sui qui di cebatur iohānes de benapharses.

¶ Item de eadē ciuitate anno quo supra vir quidam simplex venit ad me volens proponere querelā quā dam similem predicte in cōsilio re- gis que talis erat: vt i scriptis ostē debat ꝙ die quadā. iudeus quidā cepit vnum paruulum sub clamide nemine vidente ⁊ manu posita sup os suū ne clamare posset: deduxit illum ad domū suam. solo vero po- sito clausis portis domus sue tem- ptauit occidere infantem: sed dn̄o disponente clamauit infans. ⁊ cum clamaret casu quidam operarij ve nientes de vinearū culturis ⁊ tran situm facientes ante portas domꝰ predicti iudei audientes voces p̄- dicti infantis steterunt. percusse- runtqȝ portas predictas fortissime cum instrumentis agrorum que in manibus ferebant intantum ꝙ iu- deus necessario habuit aperire. et inuento infante inquirebant quid nam esset iste clamor. et iudeus re- spondit ꝙ ludebat cum eo. sic ergo liberatus est infans ille a ludo iu- dei: qui narrauit eis quomodo ce- perat eum iudeus. et quomodo cū occidere voluerat. Accusatus fuit

iudeus ille in predicta ciuitate co⸗
ram iudicibus eiusdem. ⁊ deducta
est causa ad regis consiliũ quid am
plius factum est non noui.

¶ In medicinis vbi assignantur
tres rationes: quare non expedit
xp̄ianis vti medicinis iudeorum.

DEcia tertia
crudelitas iudeorũ
exercetur commu⸗
niter in medicinis
Plurimi enim iu⸗
deorum videntes negligentiã xp̄ia
norum in discẽda arte medicine vi
ribus laborant ꝑ peritia dicte ar⸗
tis. ⁊ cũ vigeant astutia serpentina
student viriliter dñis cõplacere vt
eos teneant pro parte sua. ⁊ intãtũ
iam dñi temporales: immo qd̄ flen
dum est ⁊ p̄lati ecclesiastici eis ad⸗
herent: vt vix inueniatur aliq̄s eo⸗
rum qui non habeat penes se dya⸗
bolum iudeũ medicũ qui intantum
laudant eos vt dicunt xp̄ianos me
dicos: licz peritos sicut ego cogno
sco ignaros in arte medicine. Cuz
ergo iudei predicti cognoscunt cir
ca se fauorem dñorum sunt circa in
fideles seuiẽtes. beatus qui ab eo
rum manibus euadit. ¶ Narrent q̄
ab eis recipiunt purgatiões ⁊ flen
bothomiarum consilia. me eñi exi⸗
stente in ciuitate Segolciẽs. Ju⸗
deus quidã medicus purgationez
quãdam tradidit vni xp̄iano ⁊ ca⸗
su vnus alius amicus illius infir⸗
mi qui etiam protũc incipiebat in
firmari modicum. quod superfuit
de purgatione illa quod nõ potuit
recipere primus ipse accepit cogi
tans et illud sibi salutare. qui quasi
subito intrinsecus igne succensi fa
cti sunt amãtes intantũ q̄ post ą̄n
tam diez primus mortuus est. Ali⁹
vero quasi per miraculum liberat⁹
¶ De similibus autem non est nu⸗
merus intantũ q̄ si vnũ curant qui
quaginta occidũt. sicut repertũ est
iudeos medicos seipsos in suis so⸗
lẽnitatibus laudare conferẽtes ad
inuicem quis eorum plures occide
ret xp̄ianos. Et si vis scire causas
quare xp̄iani non debent recipere
medicinam a iudeis. Audi testem
famosum ex eorum genere. s. magi
strũ Alfonsum conuersum in libro
bellorum dei. ca. xliiij. vbi dicit. Nõ
expedit xp̄iano alicui medicinã re
cipere a iudeo triplici rõne. Prĩa
est quia iudeus s̄m veritatem non
cognoscit naturas ⁊ complexiones
omniũ ciborum qui eis deferuntur
nisi ex auditu: non tñ ex experiẽtia
quã ipse per se facere posset. verbi
gratia. non cognoscit medicus iu⸗
deus naturam carnis leporis et ci
rogrili. ⁊ ficedule. ⁊ piscis congri
et sic de alijs carnibus per libros
sicut cognoscit carnem bouis: arie
tis: et hyrci. ⁊ alios cibos quos ha
buerit in vsu comedendi. et iam di
xerunt sapientes medici: q̄ nõ suf⸗
ficit alicui ad hoc q̄ sit bonus ⁊ ve
rus medicus. legere in libris quo⸗
usq̄ vtatur experimentis ⁊ proba
tionibus medicinarũ ⁊ ciborum et
infirmitatum ⁊ infirmos visitãdo
Medicus autem non potest expe⸗
riri naturam ciborum sibi vetitorũ
nisi in corpore alieno. sicut probãt
et experiũt venena in alieno cor⸗

pore parua sapientia sufficit ad discernendum cibos: vel ea que semper sunt nociua: qr sufficit ꝙ sciat de illis solūmodo ꝙ sunt nociua. sꝫ non sufficit parua sapientia ad vetandum ea que non sunt semꝑ nociua: nec semper vtilia. ⁊ ideo qui caret magna sapientia in similib⁹ adducit infirmū ad periculū vel ad mortem. ¶ Secūda ratio est: qr talis medicus vel timet facere peccatum ſm legem suā vel non. et constat ꝙ timet facere peccatū: qr sapientes iudeorū dixerunt ꝙ melior medicorum ibit ad infernū. ⁊ causa huius est: qr intentio medicorū vt plurimū est vt acquirant diuitias: vel vt acquirant magnū nomē sibi non vt seruiāt deo. ⁊ hoc est eis aliquādo causa ad elongandū aliquādo infirmitates: vel ad peiorandū eas: vel vt infirmos perimant. ⁊ si talis est natura medicorū in generali ꝙtomagis hoc erit de medicis iudeis cū vt cōmuniter nō sit i eis timor peccandi: vt dictū est. ¶ Tertia ratio est: ꝙ lꝫ medicus iudeus esset timidus in peccādo ſm legeꝫ suam. expedit multum vt vnusquisqꝫ se custodiat ab eo: quia lex sua ꝑcipit ei occidere xp̄ianos et eorum bona accipere. defenditur etiam iudeus a reddendo xp̄iano ea que ꝑdiderit ⁊ oblitus fuerit. ⁊ soluere ei debitum quod debet: ⁊ facere ei amorem. ⁊ ꝙ est preceptum legis occidere eum. propter que omnia christianus est debitor anime sue si ponit corpus suū in manibus medici iudei. et quare christianus confidet de fide iudeorum cum ipsi nō confidant de christianis. quia intētio eorum ad malum prona est ad suspitiones habendas de bonis. et ꝙ ipsi venenose retinent in cordibus suis: vt faciant aliis. de hoc suspicantur in aliis. ⁊ sic dixerunt sapientes eorum in thalmuth: ꝙ non debent recipere medicinam a christianis: nec ab aliis gentilibus nec debent eorum capilli ab illis circinari vel radi: nec habere societatē cum illis in via nec stare soli cum eis in vno loco. sed si christianus catholicus elongauerit se a iudeo in dando et recipiendo specialiter si elongauerit se ab eo in facto medicine recipiet magnā remūerationē a deo: quia ī hoc implet magna dei precepta cum custodiat animam ⁊ corpus suum: ac etiam alios xp̄ianos qui eū in hoc audierint a mortis periculo. quia lex dicit Deute. iiij. custodi temetipsum et animam tuam sollicite. et iterū hiere. xvij. custodite animas vestras. ¶ Item si christiani in his se custodierint a iudeis facient in hoc seruitiuꝫ deo et iesu christo filio eius seruiēt deo quia cū iudei viderint ꝙ venit eis aliquod damnum: quia non timent deum: nec timent peccatū erit hoc eis causa et ratio vt redeant ad timorem dei: ⁊ vt abstineant a peccato ⁊ in hoc implet magnum preceptum dei. Sic enim dixerunt sapiētes ꝙ maior est ante deum ille qui facit alicui facere bonuꝫ ꝙ ille qui facit. Seruient etiam iesu christo filio eius: quia cum iudei viderint ꝙ eis nascitur aliquod dānum propter malos mores eorum: et ꝓpter

defectum modestie qui habetur in eorū thalmuthica lege erit eis hoc causa ꝛ ratio vt redeant et diligenter attendant in aduentu messie. sicut eis supra probatum est. et vt dimittant legem illam crudelitatis ꝛ accipiant legem iesu christi veri messie que est lex charitatis: humilitatis: ꝛ modestie. ꝛ non est in mūdo maius preceptum dei ꝙ predictum. Et ideo hec scripsi non propter eorum vituperium: sed vt seruiam deo ꝛ vt ostendatur laus ꝛ honor legis iesu christi et conuertentium se ad illam. hec ille. In cōcordantiam horum potest adduci illō prouerbio. xxi. Qui custodit os suū scꝫ a medicinis recipiendis a iudeis custodit ab āgustijs aīaꝫ suā.

¶ In venenis propinandis.

Quartadecima crudelitas iudeorūꝫ est in venenis ꝑpināđis. Rabies enim iudeorū plurimos vocādi modos circa christianos inueniens: non solum circa infirmos: sed etiam circa sanos se extendit: sed specialiter in veneni propinationibus et non solum talia operantur ignorantibus christianis. sed etiaꝫ qui aliqui peruersi christiani dyabolico consilio illusi volunt aliquem occidere veneno ad iudeos tāꝗ ad peritissimos in hac arte recurrunt. qui interpositis iuramentis de seruando secrete audacter virus effundunt: sicut nuper accidit in campis gotticis istius regni castelle: vbi cum duo fratres milites quorum maior dicebatur Johannes de vega pacifice vt videbatur in vnum sepe cohabitarent minor fratris sui mortem excogitauit: vt tota hereditas perueniret ad eum pulsantibus ergo cor eius auaricia et ambitione proditionem excogitatam reuelauit cuidam iudeo medico. aut almirā predicti regi. qui data pecunia vel promissa et iuramento secrete interposito tradidit sibi venenum quo fratrem suum perimeret. Cumqꝫ die quadam ad mensam fratris veniret obseruato pacto in vase in quo vinum erat fratri propinandum solum venenum effudit. Cum vero dapifer eiusdem militis in argentea tacea vinum illud poneret vt predicto militi propinaret. ita fuit tacea illa subito quodaꝫ colore horribili obfuscata: quod pauidū erat vinuꝫ illud aspicere. cognouerunt ergo manifeste ꝙ venenum erat in vase. et facta diligenti inquisitione inuentum est ꝙ frater eius fecerat proditionem illaꝫ. captus ergo et vinculatus confessus est et non negauit. sed supplicationibus quorūdam militum veniam meruit a fratre cum hac conditione ꝙ ingrederetur religionem. de qua nunꝗ exiret. et sic factum est: quia positus fuerat in monasterio monachorūꝫ sancti benedicti ville supradicte vallisoletani in qua nunc monachꝰ est effectus. iudeus vero qui dederat venenū cognito ꝙ ꝓditio erat detecta ne forte captus vi tormentorū hec ꝛ alia plurima mala ꝗ fe-

cerat reuelaret ꝓpter q̄ merito nō
solum ipse: sed omnes iudei debe-
rent perire veneno hausto seipsum
necauit. ¶ O q̄ periculosa est con-
uersatio iudeorum xp̄ianis omni-
bus specialiter magnatibus ꝛ regi-
bus. Nunquid vero imperator se-
quens consilium symonis mag[i] iu
dei in omnib⁹ horribilis fuit ꝛ ma
la morte finiuit. Nunquid helena
Constantini mater ex nimia cōuer
satione cum iudeis in hierusalem
quasi conuersa fuit ad iudaismum:
nisi interuenisset filius eius qui fe-
cit q̄ congregarentur sapientes iu
deorum cū sacerdotibus xp̄ianorū
rome vbi fuerunt ex parte xp̄iano-
rum: lxxv. ep̄i. ꝛ de iudeis. xii. sapiē
tes ꝛ centū ꝛ nouē sacerdotes. ꝛ fa
cta fuit disputatio coram Constan
tino et helena matre eius: ꝛ fuerūt
omnes iudei deuicti et confusi per
solum sanctum Siluestrum papā.
et conuersi ad fidem xp̄i ac regina
helena liberata a periculo in quo
erat. vt p[a]tz in chronicis imperato
rum ꝛ generali hystoria hyspanie.
Nonne rex petrus castelle sequēs
conuersationem ꝛ consilium duorū
iudeorum: quorum vnus dicebatur
Abensarsal. qui certificauerat eū
q̄ deberet lucrari terrā sanctā hie
rusalem: quia sic inuenerat in signo
natiuitatis eius. Alter vero iude⁹
vocabatur salomō leui qui erat ei⁹
thesaurarius maior in omnibus in
felix fuit crudelissimus: non solum
in extraneos: sed etiam in suos fra
tres et naturales subditos ac ma-
la morte finiuit: occisus in mōtiel
a rege Henrico. Nōne rex alfonsus
ex cōuersatione iudeoꝝ in tantam
venit cecitatē q̄ tenuerit quādam
iudeam in concubinā quinq̄ annis
in quibus sic fuit alienatus male-
ficiis illius iudee q̄ null⁹ poterat
habere audiētiam cum eo ꝛ regnū
destruebatur nisi milites succurris
sent qui quadam die ipsam occide
runt cum seruitricibus eiusdē secū
dum q̄ legit[ur] in cronica didaci cā-
pidocti. Non ergo possum approba
re conuersationem xp̄ianorum cum
iudeis specialiter magnatum pre-
latorum ꝛ regū cum tot mala exē-
pla ꝛ pericula nō solum corporum
sed etiam animarum et reipublice
legamus ꝛ experiamur.

¶ In orationibus in quibus quo
tidie orant pro destructiōe ecclesie
xp̄i ꝛ principum xp̄ianorum.

uita decima

crudelitas iudeorum
in oratiōibus eorum
ostēditur nō enim iu
dei orant ꝓ inimicis
ꝛ psecutoribus ex charitate ꝛ pie-
tate sicut faciunt xp̄iani: sed sicut
in operibus vt supra claret crude-
lissimi ostēduntur: sic ꝛ in orationi
bus suis sp̄aliter in quattuor. Pri-
mo i festo mardochei qd̄ adhuc ce
lebrant. xv. kalēdas marci conte-
runt ollas in synagogis dicētes si-
cut contritus est aman sic regnum
xp̄ianorū velociter cōteratur. Se-
cunda oratio iudeorū p̄cipitur eis
q̄ fiat cum transeunt ante domos
orationis xp̄ianoꝝ. orant enī sic in
sententia scd̄m hebraicum suum do
mus superboꝝ prosternet te deus.

Tertiam orationē faciunt cū transeunt per cimiteria christianorum sub tali verborū serie erit verecundata mater vestra erit repudiata illa que vos peperit q̄ finis xp̄ianorū vermis est. Quartam orationē faciunt quotidie ter in die in qua maledicūt iesum xp̄m et discipulos suos atq3 reges et principes xp̄ianos cuius tenor talis est sm̄ Iheronimum de sancta fide in tractatu secundo libri sui quem composuit per mandatum pape benedicti in capitulo quinto. & vt intelligatur notandum q̄ iudei vocant conuersos ad fidem christi mesunadiu. i. destructos: dicunt ergo sic mesunadiu. i. destructis nō sit spes & omnes heretici et omnes qui loquūtur cōtrarium israel in breui sint scissi & regnū superbiosum in breui sit euulsum cassatum & destructum & oēs inimici nostri sint destructi & humiliati & confracti breuiter in diebus nostris. ¶ Magister Alfonsus cōuersus i libro de bellis dei c. xliiij. vocat iudeos superbos & crudeles quia non orant ex charitate sicut xp̄iani & ponit in terminis supradictam orationē sub hac forma. Qui conuertuntur ad aliam legē nō habeant spem et oēs heretici subito pereant et omnes nr̄i inimici & omnes odientes nos & omnes q̄ q̄rūt mala nobis subito succidantur et omne regnū superbie frange cito destrue & opprime cito in dieb⁹ nostris & ipsi vocant xp̄ianos regnū malignitatis. hec ille. Cum aūt iudeis dicit a xp̄ianis q̄ ipsi faciant hanc orationē statim negant. sz mētita est iniquitas sibi cum hō fuerit publice ostensum p̄ supradictum magistrū Alfonsum illustrissimo regi alfonso qui disputauit cū maioribus & sapientioribus iudeorum & fecit eos cognoscere q̄ dicebant p̄dictam orationē & maledictionē contra xp̄ianos propter qđ p̄dict⁹ rex inhibuit iudeis singulis ne illā orationem dicerēt et q̄ eā ab omnibus libris suis raderent et amouerēt cuius tenor talis est. Dn̄s alfonsus castelle tolethi et legionis galecie. hyspalis. cordube. mircie. gihennij. & algarbij Rex. dn̄sq3 moline consilij iudeorum oīm regnorum nostrorum. & ipsorum quilibet gratiam cum salute. Volo vos scire nobis fuisse relatū per magistrū Alfonsum cōuersum sacristā maioris ecclesie valisolitane vos vti a magnis temporibus inter vos quotidie ab vtroq3 sexu adulte etatis oratiōe quadā in qua maledictionē omnipotentis dei xp̄ianis ac oib⁹ ad fidē xp̄i conuersis iprecamini eos censendo hereticos etiam inimicos capitales: & q̄ publice deum exoratis vt eos destruat atq3 p̄dat. & lz aliqui iudeorum dicēdo negabāt hoc non dicere xp̄ianis. disputauit tn̄ hoc dictus magister Alfonsus cū sapientioribus valesole qui de vobis fuerint adinuenti coram iudicib⁹ vestris ac scribis publicis & merinis atq3 p̄bis viris de p̄dicatoribus fratribus & multis aliis circūstātib⁹ vbi iuramēto legis iudeorum illi sūme litterati inter se cōcesserūt dictis librorum suorum iniūctū ab antecessoribus hō fuisse veluti di

ctus magister alfonsus demōstra-
bat: ⁊ ipsi suis nominibus sup hoc
vice ⁊ vicibus roborarunt in he-
braico. vidente nobis hoc vitupe-
rare ⁊ derogare fidei xp̄iane in bo
nū duximus per mandatū ne in ali
quo regnoꝝ nostroꝝ amplius hoc
fiat. ꝙ si iudeus aliquis vel iudea
hoc p̄sumpserit attemptare iudi-
cibus omnibus ⁊ merinis atq̄ po-
tentibus cuiusq̄ loci in quo hoc ac
ciderit qui hanc nr̄am litterā vide
rit vel trāsumptū signato notario
publico iniungimus viua voce ibi
remedium ponere: sicut erga illos
qui contra xp̄ianā fidem pponūt ⁊
lr̄am nostram recipiunt in cōtem-
ptuz ⁊ ꝙ vt ibi scribitur cōpleatis
⁊ vnus pro alio non excuset qđ in-
iungimus ponere in effectu et cu-
stodiatis ⁊c defendatis. Predicte
nostre littere vel transumpti illius
signati notario publico ostenso-
rum nec permittatis dicto vel fa-
cto: aliquem vel aliquos: contra
eum procedere quocumq̄ modo
nec aliud faciatis in hoc sub pena
nostri dominij centūq̄ marabeti-
noꝝ nōmisme noue cuiuslibet om-
ni vice. et qualiter vos hanc lr̄am
vel transūptū signatū notario pu-
blico tales vel tales duxeritis ad-
implendum cuiq̄ notario publico
cuiusq̄ ville vel loci qui ad hoc vo
catus fuerit imponimus p manda
tū ꝙ hoī hanc lr̄am nostram nun-
cianti testimoniū suo signatum si-
gno p̄beat vt nobis cōstat qualiter
mandatum nostrū duxeritis adim
plendum ⁊ aliud nullus vestrū au-
deat attemptare sub dicta pena et
officij vestri lecta littera sibi omno
do p̄sentetis: datum in valle anni.
xxv. die mensis februarij. erat. M.
ccc. lxxiiij. ⁊ licz tpe illius regis in
dei de facto illaz amouissent tamē
post morte᷒ regis iterū recuperata
ē a iudeis sicut dicit magister Johā
nes ꝯuersus ī libro de ꝯcordia legū
ti. v. ca. x. qui iteꝝ et p̄cepto regis
ī ciuitate burgensi corā dn̄o gome
cio archiepiscopo toletano cui rex
negociū recōmisit disputauit cum
sapientibus iudeorum et ostendit
eis ꝙ postq̄ eis prohibita fuit p̄-
dicta oratio adhuc illam continuo
ter in die dicebāt scz de mane ī me
ridie ⁊ in cōpletorio: et cantor coꝝ
bis hoc dicere obligatur populo p̄
sente et respondēte Amen. Et p̄di
ctus doctor tactis sacrosanctis de
veritate dicenda vt patet in capi.
supradicto iurauit ꝙ illud qđ per-
sonabat predicta oratio erat hoc ī
forma. non sit spes destructis et re
pente heretici deperdantur ⁊ ini-
mici nostri subito scissi sint. ac re-
gnum superbie in puncto frangat
⁊ in diebus nr̄is submergantur et
tu deꝰ benedicte frange inimicos
nr̄os ⁊ coꝝ destrue superbiam sine
mora. ¶ Itē ꝙ verū sit ꝙ iudei di-
cant hāc orationē etiā temporibus
nostris accedat singularis testis d̄
coꝝ genere scz dn̄s Paulꝰ burgē.
ep̄s qui in dyalogo suo distinctiōe
v. ca. vij. declarans ꝯ iudeos. liij. c.
ysaie. Non posse exponi nisi de re-
ge messia iesu xp̄o sup verbo ⁊ pro
transgressoribꝰ orauit sic dicit. hoc
nō pot exponi de populo iudaico
qui nō solum non orat p gentilibꝰ

immo quotidie orat p destructione romani imperij. et presertim p destructiõe eccl'ia xpi. et discipulorum eius vt ptz per quandã orationem eius que quotidie ab eis dicitur in suis synagogis. in qua inter quedã alia expresse dicitur omnes heretici subito pereant: que v'ba Rabi salomõ et rabi moyses et ceteri sic exponũt. Isti heretici sunt discipuli nazareni. vide ergo si de talib⁹ põt verificari et pro trãsgressorib⁹ orauit. hec ille. ¶ Itez sicut dicit magister Alfonsus conuersus li. et ca. quo supra. Orant iudei q si aliqs iudeus dederit xpiano quod perdidit vel gentili q non parcat ei de⁹ et infra adhuc est intentũ aliquorũ eorum qui orant pro qualibet die q gẽtiles adorãt et obediũt ebel. bertith q sonat nihil et vanitas.

¶ In doctrina eorum p̄ xpianos.

Decimasexta crudelitas iudeorum oñditur in eorum thalmuthica doctrina sicut notat predictus magister alfõsus ɔuers⁹ i li. et ca. qb⁹ supra vnde dicit q defenditur iudeo ne dicat formosus est iste xpianus quod sonat nõ des ei hospiciuz in terra. Itez docent q si xpiano vel gentili aliquis obligatus fuerit q non tradatur ei. Itẽ dicunt q quicunqз inuitant ad domuz suã xpianum vel gentilem ex hoc obligat ad captiuitatem filios suos. Item dicũt q qcũqз comedũt panẽ xpiani vel gẽtiles non gustat gustũ panis. Itẽ dicũt q xpianus vel gẽtilis q pcutit iudeũ reus est mortis. Itẽ dicunt q xpianus vel gẽtilis qui laborauerit in lege merer mortem qz lex non fuit data nisi generi Jacob. Itez dicũt q secreta legis non debẽt reuelare alicui gentili. Item dicunt q peccatum est recipere elemosynam ab homine gẽtili ne habeant bonam remunerationẽ a deo et q non pereant a mũdo. Item dicunt q nõ est fides nec veritas in gentibus adhuc etiaz nec in sepultura. Itẽ dicunt meliorem quẽ videris de gentilib⁹ occide eũ Unde ad hoc est qd̄ deducit Jheronimus de sancta fide in fine libri sui q est sententia rabi symeonis filij rabi ioachi q meliorẽ xpianorũ deb3 hõ occidere et meliori colubrorum d3 homo frãgere caput. Et declarat rabi salomõ q illud qd̄ dicit rabi symeõ meliorez xpianũ. i. magis deuotum deo vult dicere. Itez precipit in Abodazara et sic narrat rabi moysen de egypto: in libro de mada q illi qui sequuntur regulaz iesu nazarei. Si homo viderit eos inclinatos ad mortem deb3 eos homo occidere. et si sunt circa puteuz d3 homo eos proijcere intus et ponere vnum lapidem in ore putei. et si scala fuerit in puteo debet homo eam amouere ne scilicet per eã possit ascendere. Item dicũt q est peccatum vendere christiano possessionem pro aliquo precio. Itez dicũt q nõ debent vendere christiano aliquam bestiã nisi pro multo maiori q valeat. Itez dicunt q christian⁹ qui committit aliquod crimen debet mori solummodo vno testimonio. Itẽ dicũt q mulier israhelita

consentire magnum peccatum si la ctat filiū xpiani. q2 nutrit filiū ad ydolatrandum τ q non debent cō sentire q mulier christiana lactat filium iudee q2 est fama q suffoca ret eum: sed dicunt q cū custodia bene potest fieri. Item dicunt q christianus qui obseruat sabbatū dignus est morte lʒ faciat sabbatū suum altera die septimane. Itē ex presse mandat iudeis in thalmuth q faciant omne dampnum gentili bus signanter christianis quia re putant eos ydolatras absolutos. Dicūt enim q libere et sine aliquo peccato iudeus potest recipere bo na xpianoꝝ et est verbū valde vsi tatum inter iudeos q error cōputi quem facit iudeus christiano licen tiatur et est sine culpa. ¶ Et dicit in libro qui vocatur rabaqma i ca pitulo quod incipit hacgazel legūt magistri si iudeus et xpianus vene rint ante te ad iudicium. Attende si potes iustificare iudeum secun dum legem hebraicam iustifica eū dicendo hoc precepit lex et si non poteris iustificare scdʒ ius hebrai cum potes tamē iustificare eū secū dum ius aliorum gentium iustifi ca eum et dices xpiano hoc pcepit ius vestrum. Sed si nō poteris eū per vnum ius nec per alterū iustifi care obserua eum cauillationibus q2 rapere pecuniam xpiano est res licentiata. Et ideo in libro canhe drin in ca. quod incipit artuhabi tor q rancanalia faciebat preconi sari q quicūq iudeus sciebat ius esse xpiani et faciebat testimoniuʒ in examine eius q esset excōicat⁹ quia extrahebat pecuniā a potesta israel cum suo testimonio. ¶ Item dicunt q peccat iudeus soluendo aliquando debitum xpiano secūdū opinionē rabi ysmael qui dicit q tribus diebus ante festuʒ gentilis τ tribus diebus post et in ipsamet die festiuitatis q non debent solue re debitum gentili. Et cū xpiani ce lebrent vna die ebdomade festiui tatem suam scʒ in die dūica. Ideo tota ebdomada ingreditur pecca tum iudeoꝝ. quia dies dūica cum tribus diebus precedētibus τ cuʒ tribus diebus sequentibus cōplet septem dies. ¶ Item dicunt aliq sapientes iudeoꝝ q nō debēt sol uere xpiano nec ei facere aliquem amorem tribus diebus ante quam cunq festiuitatem nec q in ipsa die festiuitatis quia iudei vocant illaʒ diem contritionis siue fractionis gentilium. Sic ergo affirmāt τ do cent esse peccatum soluere xpiano debituʒ τ facere ei aliquem amorē. ¶ Item absoluunt iudeum qui mē titur xpiano vel falsum iurat sicut patuit supra argumento. iiij. consi deratiōis. v. Et intantū nomē xpia ni est exosum et immūdum venenosum inter eos. q quancūq reʒ quā ticunq turpē vocant noīe xpiano sicut de vase vrinarum et similib⁹ dicunt istud est vas xpianicū odor xpianic⁹ est iste. et q pei⁹ est docēt q iesus fuit fornecinus et fact⁹ in muliere immūda et q est iudicat⁹ in altero mundo missus. in īmundi cia feruēti hoim. ¶ Itē librū euan gelioꝝ vocāt iudei in thalmuth vt maledicāt guylayon qd sonat i he

braica falsitas incarcata. Item vocant panē sacratū panē venenosū. Itē noiant crucē harū qđ in hebraico sonat res scissa vocant et eā bohena.i.abhominationē. Itez vocāt sanctam mariam haria qđ hebraice sonat scissura. Uocant etiā eā temea quod sonat polluta vocāt etiā xp̄m manzeri. Item de iesu faciūt signum quod ostendit hebraice qđ eius nomē sit mortuuz ꝛ sua memoria. Item dicunt quod cōputū iesu est tricentum et sedecim quale ē cōputum verbi quod dicit i hebraico veriq; quod est idē ꝙ vanitas sicut cōpetunt legē sarracenoꝝ per signum verbi qđ dicitur in hebraico hebel quod idē est ꝙ nihil Itez vocant ecclesiā thahuc idest error. Itē vocant preconē iolali idest latrationē. Item vocant sacerdotes gallalin idest tresqlados. Item vocant coronam sacerdotis corha idest messatura. Uocant diē veneris sauctiphael.idest ꝺ saborrido. Itē vocant diē festiuitatis nostre horga idest que bronte. Itē vocāt paruulos xp̄ianos sakatin.i.serpētes. Omnes supradicte doctrine reperiuntur in thalmuth. scđm doctores generis eoꝝ. Et licet christiani sint domini iudeoꝝ et omnia supradicta sciant vel ad eoꝝ aures veniant quantūcunq; sunt horribilia et crudelia ꝛ falsa non reddunt tamen malum pro malo quinimmo orant pro eis vt deus auferat velamina a cordibus eorum ꝛ reducat eos ad veram fidem. Ecce ꝙmanifeste poterit vnusquisq; noscere doctrinā christianoꝝ ꝛ iudeoꝝ qꝛ illa piissima ꝛ iudeoꝝ crudelissima.

¶ Invsuris quibus expoliāt christianos.

Decimaseptima crudelitas iudeoꝝ ostēditur invsuris nō possꝫ chalamus explicare quot sunt modi et chalamitates iudeoꝝ in vsuris exigendis cum in hoc nō hominem sed verius demones dici possint. Repertum est quendam iudeū in Samoreñ. ciuitate; pro decem millibus sexaginta milia recepisse de vsuris. Retinent eñi vsurarios contractus de generatione in generationibus intantum vt nō solū rustici agricultores. sed etiam plures scutiferi ꝛ milites ab eis quasi captiui tenentur non tantū contractibus: sed et iuramentis astricti non nascitur rustico pollus vel edulus quin statiꝫ sit p̄sentatus iudeo feneratori. Reges aūt et principes vsure hmōi fauorem dantes ꝛ non prohibentes sunt in grādi periculo aiarū. vnde extra de vsuris post miserabilē scriptum est iudeos ad remittendas christianis vsuras p principes ꝛ potestates cōpelli precipimus seculares. ¶ Alexādelon dicit ꝙ tales dñi qui in terris suis vsurarios tenēt lꝫ mortaliter peccent tñ nihil restituere obligant si nihil ad eos de bonis eoꝝ puenerit nec est simile de auctoritatibus malis q̄ efficacē cām prestant ꝛ de his q̄ sunt mali cā per accidēs puta qꝛ tale malū in patria cōseruetur vel libere fiat. Si autem predicti dñi cogant debitores dare vsuras ...

rodosi. tūc ad restitutionē tenentur etiā si nihil de hoc ad eos puenerit Sed forte melius sentit vb. dicens ꝙ tales qui cum possunt non cōpel lunt ad restituendū vsuras tenent etiā si nihil peruenerit ad eos. cu⸗ius rō esse potest qꝛ sicut supra di⸗ctum est habent hoc ab ecclesia in preceptū saltē de iudeis ꝙ si non obseruant cū ex eorum officio incū bat eis interpretaꝛ consensum se habere iuxta illud. Non caret scru pulo cōcessionis occulte qui mani⸗festo facinori desinit obuiari. extra de homicidio sicut dignus. §. iiij. ꝛ hec est intentio beati bernardi in tractatu suo ꝺ restitutionibus que mihi placet. ¶ In confirmatione oim predictarū crudelitatū ꝛ ꝑ fi⸗ne huius septime cōsiderationis et vt vnusquisqꝫ xpian⁹ se custodiat a conuersatiōe iudeoꝝ narrat aristo. in. iiij. li. de secretis secretorum ad alexandrū ponēs ei documentū di⸗cēs. Numꝙ speres in homine q̄ nō credit legē tuā. Sequitur. Et ca⸗ue ne accidat tibi vt accidit duob⁹ hoibus qui dicunꝛ associati fuisse in vno itinere quoꝝ vnus erat ma gus orientalis: reliquus vero iu⸗deus Magus equitauit mulā quā nutriuit ad placitū suū q̄ portabat vniuersa necessaria sua quibus in digebat. Viator iudeus vero ince⸗debat pedes non habens cibū nec alia necessaria. Dū ergo fabulareꝛ in via dixit magus iudeo: q̄ est lex tua: q̄ est fides tua. Respondit iu⸗de⁹ credo ꝙ in celo est vn⁹ de⁹ quē adoro ꝛ expecto ab eo bonū anime mee ꝛ remunerationē ꝛ illis q̄ ꝯue niunt mecū in lege mea ꝛ fide mea Et credulitas mea ē ꝙ q̄ discrepat mecū in fide mea licitū est mihi tol lere sanguinē suū. pecuniā suam ꝛ amicū suū et vxorē parētes ꝛ geni⸗tores: īsuper maledictū est mihi si seruo ei fidem vel iuuo ipm. vel si facio ei miam vel parco ei Conse⸗quenter inquit mago demonstraui tibi iquit legē meā redde ergo me certum de fide ꝛ lege tua. Cui rñ⸗dit mag⁹ dicēs fides mea ꝛ crudeli tas ꝛ lex mea hec sunt. In primis volo mihipsi bonū ꝛ filijs generis mei ꝛ nolo alicui creature dei ma⸗lum sequētibus legē meam nec di⸗screpantibus mecū in eadem nolo malū. ꝛ credo equitatē ꝛ misericor diā seruandā cuilibet viuēti: ꝛ nul la iiuria placet: videtur etiā mihi ꝙ qñ aliquid mali accidit alicui vi uenti ꝙ illud malum me cōtingat ꝛ me conturbat. affecto etiā ꝓspe⸗ritatem sanitatē et incolumitatem ꝛ felicitatē accidere oibus hoibus vniuersaliter. Tūc dixit iudeus q̄d si iiuria vel offensa fiat tibi ab ali quo. Magus scio ꝙ in celo est de⁹ iustus. bonus. sapiens cui nihil est occultum. nihil secretū. nihil penit⸗tus celatur de his que licēt in suis creaturis q̄ remūerat bonos iuxta suas bonitates: malos vero ꝛ trans gressores iuxta suas trāsgressiōes Cui iude⁹. Quare ergo nō seruas legem tuam vt quid non cōfirmas operibus tuis fidem tuam. Mag⁹ inquit. Quō fiet hoc. Cui iudeus. Ego sum de filijs tui generis ꝛ tu vides me ambulare pedes fatiga⸗tū famelicū. ꝛ tu es eqs saturat⁹ et

quietus. Cui mag⁹. veritas hec est ꝛ descēdens de mula aperuit viaticū suū ꝛ cibauit ꝛ potauit eū. deinde fecit eū equitare equitaturā suā Postꝙ vero iudeus bene firmauit se in equitādo inuxit calcaria festināndo ꝛ relinquēs magum recessit. tūc magus cepit vociferare ꝛ dicere expecta me: q꜡ cōfusus sum. Iudeus vero dicebat. nonne iudicaui legē meā ꝛ cōditionē ei⁹. ꝛ ego volo similiter cōfirmare eā. Tūc festinabat mulā ꝛ magus sequēs eius vestigia inqt. O iudee noli me relinquere in deserto ne iterficiar a leonib⁹ ꝛ moriar mala fame ꝛ dolorosa. age ergo misericorditer mecū sicut ego tecū. Iude⁹ vero nec respiciebat retro: nec intendebat dictis suis nec cessauit donec latuit visuꝫ ei⁹. qū ergo magus fuit desperat⁹ de succursu recordat⁹ fuit pfectōis sue legis ꝛ fidei sue ꝛ eius qd̄ dixerat iudeo: vcꝫ ꝙ in celo est de⁹ iust⁹ iudex cui nihil est occultū: ꝛ nihil secretū in creaturis suis latet. Dirigēs ergo caput suū ad celū dixit. Deus me⁹ tu nosti ꝙ credidi i te in tua lege in tuis mādatis sanctifica mi te: sicut ppēdisti. Cōfirma ergo apd̄ iudeū laudē meā in te. His dictis nō multū iuerat magus: ꝛ ecce inuenit iudeū pstratū: ꝛ eiectuꝫ de mula ꝯfracta tybia. ꝛ leso collo. mula vero stabat ex opposito a remotis: q̄ vidēs magū nouit dn̄m suū ꝛ accessit ad ipm̄ pter nutrituram suā. equitās ergo ipam ꝛ derelinquēs iudeū in dolorib⁹ mortis recedebat. Iudeus vero clamabat. Bone frater p deo habe misericordiā de me: q꜡ confractus sum ꝛ morior Indigeo pietate ꝛ mīa. Serua legem tuā: q꜡ contulisti tibi victoriā qua supasti me. tunc cepit magus increpare eū dicēs: tu malē peccasti in me ꝛ dereliquisti me sine mīa Cui iudeus noli me reprehendere de re pterita: q꜡ ostendi tibi ꝙ hec est lex mea et fides mea in quibus nutritus sum ꝛ inueni parētes meos ꝛ senes antiquos in hac lege pseuerātes. Tunc misertus est eius magus ꝛ portauit eū post se donec peruenirēt ad locum destinatum ꝛ ipsum tradidit genti sue qui post dies aliquod expirauit. Audiens vero rex illius ciuitatis opera illius magi vocari eum fecit ꝛ constituit eum baiulum suum propter pia opera ꝛ pietatem ꝛ bonitatem legis sue. Ecce periculum conuersationis iudeoꝝ: et declaratio conditionis eorum crudelissime.

¶ De iudeorum fatuitatibus que sex passibus mensurantur.

Ctaua cōsideratio hui⁹ libri est de iudeoꝝ fatuitatibus ꝛ sua grādi stulticia. ex cecati suis peccatis. miseri iudei non solū in ea que supradicta sunt inciderunt dicentes falsa ꝛ mendacia innumera contra legem xp̄i et eius aduētum vt patuit: sed etiam nōnulla alia scripserūt veluti amētes q̄ eos fatuos ꝛ insensatos ostēdunt a quocunqꝫ sane mentis audiantur. hec enim est pena aliquid scribentis contra deum. non enim permittit spūssanctus eos mētiri:

nisi ita clare ꝙ ab oibus cognoscatur esse falsuꝫ ⁊ mendaciū. Et sunt sex passus in hac cōsideratione ꝑtractādi. Primus de his q̄ dicunt contra charitatem. Secūdus de his q̄ dicūt contra legē nature. Tertius de his q̄ dicūt cōtra diuinam perfectionē. Quartus de his q̄ dicunt cōtra legē mosaycaꝫ ⁊ ꝯ ꝓphetas. Quint⁹ de manifestis īpossibilib⁹. Sext⁹ de fatua expectatiōe messie.

¶ De fatuitatibus iudeorū contra charitatem.

Primus passus est de fatuitatibus ⁊ falsitatibus iudeorum que dicūt contra charitatem. Unde in thalmuth iudei dant licētiaꝫ ꝙ hō possit maledicere ⁊ blasphemare patrē suū ⁊ matrē suam. Et adhuc ꝑcutere eos sine onere peccati alicuius. Dicūt enim in canhedrin in ca. qđ incipit elluhenamic henaquim. ꝙ ille qui ꝑcutit patrē ⁊ matrem suā solū ꝙ non faciat vulnus liber est. Itē dicit rabi moysen de egypto in libris sophrin in lectionibus reuelantiū. ca. v. talia verba homo qui ꝑcutit patrem suū ⁊ matreꝫ suā debet mori suffocatus sed non tenet̄ ad penam si nō fecit eis plagā: sed si eos ꝑcutit ⁊ non facit in eis plagam non est aliud nisi sic qui ꝑcuteret vnuꝫ alium hoiem ex israel: ⁊ qui eos ꝑcutit postꝙ sunt mortui liber est. Itē dicit ꝙ ille q̄ maledicit patrem vel matrē suam non est culpabilis in aliquo nisi in maledictione noiauit aliqđ nomē ꝓpriū dei. Et non solū patri carnali dant licentiā maledicēdi: sꝫ etiā deo sicut dicunt in cāhedrin. in ca. qđ incipit arbamitor ꝙ ille q̄ maledicit deū non habet aliquā culpaꝫ nisi declarauerit nomē ꝓpriuꝫ dei qđ vocatur semhāmeforas. Sed si nominat in hora maledictiōis cuꝫ aliquo alioꝝ nominū suorum: sicut adonay ⁊ heloym vel sabaoth non habet aliquā culpā que oīa ꝙ falsa ⁊ ꝙ fatua sunt clarū est. apparet enim manifeste ꝙ sunt contra charitatem cum hoc requirat charitatis natura: vt deus diligatur ⁊ proximus non: vt maledicantur.

¶ De fatuitatibus iudeorum contra legem nature.

Secūdus passus est de fatuitatibus et falsitatibus iudeoꝝ contra legē nature. vnde ipsi dāt licētiam occidēdi sine aliqua pena: scꝫ ꝙ in cāhedrin in ca. qđ incipit hellubē haymi terahym vbi dr̄ sic. si aliq̄s ligauerit manus ⁊ pedes sociū sui ⁊ causa huius mortu⁹ fuerit fame liber est ligator a morte. Sed si ligat euꝫ ad solē vel ad frigus ⁊ moritur culpabilis est morte. Et si ligat vel ꝓijcit eum ante leonē liber est a morte. ⁊ si ꝓijcit eum ante muscas culpabilis est morte. Et si ꝓijcit eum in puteū in quo est scala ⁊ alius remouet scalā qui ipm ꝓijcit liber est. Item si decē homines percutiāt vnum hoiem cum decem fustibus: ⁊ occidunt eum oēs sunt liberi. Item si vnus hō alterum occidit ⁊ postmodū inuenitur ꝙ sic mortuus est trefe hoc est ꝙ habet

pulmones coniūctos vel habet ali quam illarū causarū quare iudei abhominant carnes & nō comedūt occisor est liber. & glosat Rabi salomon: q: interfecit quasi rem morituram. animal enī qd est trefe dispositum est ad mortē. ¶ Itē dicit Rabi moysen de egypto in libro sophrin in lectionibus canhedrin ca. ix. q si hō criminosus venit ante iudices & vna voce sunt concordes q ille est dignus morte & quod ad hoc q talis hō sicut ille sit liber necesse est q iudices sint discrepātes: & q pars illoꝝ cōdemnet euꝫ & pars absoluat: & si sunt plures voces cōdemnantiū moriet. Item dicunt in libro de hulhin. ca. i. q si petrus verbigratia facit testimonium falsum contra martinū propter qd testimoniū secutū est q dicti iudices cōdemnauerūt predictū martinum ad mortem. Et deinde anteq executio predicti martini facta sit pbatur q testimoniuꝫ petri fuerit falsuꝫ. Precipit lex q sit liber martinus & q petrus moriat vt non veniat ad volendū occidere primum suū cum suo testimonio falso: q: sic dicit tex. deut. xix. & reddet ei sicut fratri suo facere cogitauerit. & propter hoc verbuꝫ qd dixit facere cogitauerit et non dixit fecit intrincantur ipsi et dicūt fortuizando. q si mors martini erat iā facta quando fuit probata falsitas petri q in tali casu petrꝰ est liber. Ecce quomodo dāt iudei manifeste occasionem: q homines cadant in peccatum homicidij reddendo eos absolutos in his que non solū secūdum legem scriptnre: sed etiā secūdum legē nature sunt digni punitione. ¶ Iteꝫ dicūt in thalmuth in libro qui dicit calla q iudeus habet licētiam vtendi cū vxore sua turpiter & innaturaliter: scꝫ ante & retro: et dicit ibi liber madarym ī ca. quod īcipit ellirmutarym q vna mulier venit ante doctores conquerendo se q vir eius vteret ea cōtra vsum naturalē: & ipsi responderunt filia nihil possumus in hoc facere: quia lex dei dedit ei licētiam. Et dixit. Et vñ pbatis. Rūderunt ex textu qd dicit in leui. ca. xx. Ille qui dormierit cuꝫ masculo coitu femineo morte moriat: videtur q q: dicitur in hebraico zazyas in plurali. q ideo mulieri conueniūt duo modi iacēdi siue succūbendi viro. ¶ Itē dicunt in eodē ca. q si vnus homo iacet cum vna muliere vxorata vel cū illis que in lege vetant q si illa in illa hora non accepit delectationem q ille qui iacet cū ea non peccat. Dicūt etiam q ille qui coit cuꝫ masculo nō peccat: si ille qui iacet sub altero nō accipit delectationē. Iteꝫ dicūt in eodē ca. q ille q coit cū masculo nō peccat nisi sit. ix. annorum & nō infra. Itē dicunt q qñ lex dicit vir qui fornicatur cuꝫ muliere viri morietur ille & illa. q hoc intelligeret in illo qui est vir: scꝫ q habeat etateꝫ & similiter q maritꝰ eius sit vir & declarat rabi moysen q non habet nomen viri quousq transeat. xiiij. annū. Sequitur ergo ex verbis eius q ille qui est minoris etatis licentiatur in quocunq modo adulterij. Item loquitur q

vir adultus qui facit adulteriū cū muliere maritata cuius vir non attingit etatē.xiiij.annoꝝ ꝙ non peccat. Item dant licētiam furādi homines ⁊ vēdendi: hoc inuenitur in libro cāhedrin in. c. qđ incipit hel luhcym hābenaquin. ꝙ si pater furatur filiū suū ⁊ vendit: vel magister discipulum ꝙ nulla est pena. Omnia supradicta sunt talis nature ꝙ gētiles ⁊ illi qui viuebant solum ratione naturali euitarent et iudicarent illa turpissima falsissima et stulta quantomagis illi qui subijciuntur legi diuine.

Contra diuinam pfectionem ⁊ ibi explicantur quinq͂ fatuitates.

Tertius passus est de fatuitatibus ⁊ falsitatibus iudeoꝝ cōtra diuinam pfectionē. Et primo dicūt deum corporeū. vnde narrat venerabilis petrus alfonsi in suo dyalogo titulo.i. ꝙ iudei in prima parte doctrine sue cuius vocabulū bñdictiones dicunt deū caput ⁊ brachiuȝ habere: ⁊ in cesarie piridē gestare ligatā corrigiis ipsi usq͂ corrigie nodum a postera capitis parte sub cerebro firmatum. Intra v̄o piridē.iiij.esse cartulas iudeoꝝ laudes cōtinētes. In summo aūt finistri brachij gestare aliā piridē simili modo corrigiis ligatā carthamq͂ ibi esse continētem omnes laudes que in p̄dictis.iiij. scripte dicūtur. Et dicūt iudei ad hoc se habere auctoritates. vnde de piride quā gestat i cesarie ⁊ de nodo corrigie auctoritateȝ sibi attribuit ab eo loco vbi dñs ait ad moysen. videbis posteriora mea: facies aūt mea non videbitur. tūc enim vt dicūt iudei moyses nodum corrigie vidit nodum auteȝ ipsius alicuius piridis esse necessarium est. De ea aūt quam gestat in brachio auctoritatem proferūt ab Isaia dicēte iurauit dñs in dextera sua ⁊ in brachio fortitudinis sue. per brachiū fortitudinis: vt dicunt vult intelligi finistrum in qua virtus illius piridis cōtinetur. ¶ Sed hoc quāte sit fatuitatis ptȝ: q2 cum lex perhibeat deuȝ moysi dixisse posteriora mea videbis. ⁊ q2 deum mētiri nō posse constat. ita postea factū licet scriptura tacente non dubitemus nusq͂ tamē lex meminit ꝙ moyses in eis posterioribus aliquid viderit: qualiter igitur euȝ corrigie nodum qđ sine risu vix dici potest vidisse dicūt iudei. Item cū posteriora non solū ceruix sed etiam quelibet corporis pars conuenientius intelligi possit hoc qđ iudei eū ceruicem vidisse asserūt non ratione vel legis auctoritate sed sola probant volūtate: ⁊ sic stultaȝ ptȝ esse explanationem iudeoꝝ predictam ⁊ cum careat ratiōi ⁊ scripture iuuamine pgredi licet. nam si cū dei ceruicem vidisse qđ sane sapienti nephas ⁊ videt: ⁊ etiam habere cōcedam. quomodo eē potuit vt moyses nihil in deo p̄ter ceruiceȝ viderit aut si quid aliud cū vidisse fingamus. potuit videre pileum sine corrigie nodum illico: scilȝ corone quam dicūt angelū iudei noīe mi

traton: singulis dieb⁹ capiti impo nere. ¶ Respōdent iudei ꝙ q̄ vidit corrigie nodū affirmandū est. ꝙ vidit ceruicē dei. hoc pro destructiōe dicti iudeoꝝ est efficacissimū q̄ si moysen illū corrigie nodū vidisse mētiatur cū eius faciē nullatenus viderit. vnde deū pixidē in anteriori parte capitis gestare ponit. Rñdet iudeus qm̄ moyses nodū corrigie vidit pixidē qua illa ligaretur in capite dei fuisse. doctores intellexerūt. sed nō oīno sanus est hic intellectus quin vt deū aliq̄d gestare dicamus. potuit illa corrigia ligari cymbalū aut tintinnabulū aliqd aut aliud huiusmodi ¶ Verumtamen vt oia fatuitatis iudeoꝝ tollant responsa. Dato ꝙ hoc cōcedamus tñ queso moysen itelligere potuit chartas int⁹ contineri. Et si dicant iudei eū scisse non solum q̄d in eis scriptū haberet: sed qd̄ ꝛ super hec oia admiratione dignissimū est ꝙ in illa charta vt credunt nihil aliud scriptum est. nisi psalmus quos lōge post moriēs moyses israheliticū populū docēdo et semetipso eum laudans edidit. Et post multa annorū curricula Salomon deū adorans cōposuit de eoꝝ lande. Nulla ergo ē ratio quare in dei capite scriptum esse debeat credi nec est fuga iudeorū qd̄ habuit spūsancto reuelante. cum nec ipse moyses vsq̄ scriptū reliquerit nec vllus post eum ꝓpheta ꝓdiderit. ¶ Nec iterum est fuga iudeorū ꝙ hoc habēt per antiquoꝝ successiones: q2 isto modo omne licebit firmare mēdacium: ꝛ istud est etiam valde indigne ferēdum ꝙ suis doctoribus apponant id qd̄ ipsi forsitan volūt. cum ipsi hoc non a veterum relatione per moysen habuisse testentur: sed ipsi in versuum explanatione talia conuicentur. Patet ergo quante fatuitatis sit dicere deum habere membra corporalia cum hoc nulla auctoritate constet. ¶ Quod iterū naturali ratione ostenditur: quia si verū esset deum caput ꝛ brachia ꝛ totam corporis formā habere igitur necesse est ꝙ fateantur deum longitudinis latitudinis ꝛ dimēsionibus constare ꝛ sic erit tribus dimēsionibus clausus quod est inconueniens. De corrigia autem quā eum in capite habere dicunt duo proponūtur: quia vel illa corrigia est de ipso aut aliunde. si de ipso est iam deus a se diuisus est. Si vero aliunde aut creator aut creatura est. Si creator est ergo sunt duo creatores. Si creatura est iam quedam creatura maior est quadam parte creatoris qd̄ est inconueniēs. Itē quero hoc qd̄ in capite vel brachio gestat vtrum necessitate aliqua vel sine necessitate id gestet. Si necessitate iā creator indiget creatura quod est aliud inconueniens. Si necessitate gestat ergo aliud deus in se gestat superfluum quod est etiam incōueniens. Et sic aperte ostēsum est quāte fatuitatis sit ꝙ credunt iudei de membris dei et de corrigia predicta. ¶ Cum vero aliquod tale in sacris scripturis de membris dei inuenitur necesse est illud allegorice intelligi eo ꝙ ad litteram si

exponatur nō posset stare sicut qđ ait moyses ad pharaonē locusta inquit operiet oculū oīs terre: nunq̄ eñi terra oculū hʒ. Itē idem filijs chore aperiēs inquit terra os suū deuorabit illos nūquid terra os hʒ Itē in libro iudicū. ait gad ad zebul. Ecce populus de vmbilico terre descendit. sed nunquid terra vmbilicū habet. Iterū isayas ait de ala terre laudes audiamus: nunqđ terra alam habet. Abacuk quoq; ꝓpheta ait. lapis de pariete clamabit. ⁊ lignū qđ inter iuncturas est efficacior. respōdebit nunqđ lapis clamare aut lignū pōt respondere. Cū ergo corporea mēbra deo realiter ascribere fatuū sit: vt ostensum est. ergo que de eo tanq̄ corporea dicta sūt nō cōuenit ad litterā solā exponere: sed allegorice declarare.

¶ Qđ deus tm̄ est in occidente.

Est secunda fatuitas iudeorū cōtra diuinā perfectionē dicentiū in suo doctrinarū libro: q̄ deus est tantū in occidente. auctoritate Esdre cōfirmantes illud dicentis. exercitus celi supplicat tibi. exponentes hoc ita cum oēs stelle in occidentem tendunt. tunc exercitus celi supplicat deo: ⁊ qm̄ hec supplicatio fit in occidente. Ideo deū in occidente asserunt esse. Qui quāq̄ sint a dei cognitione alieni si mūdi saltim figuram agnoscerent nō de deo tam indigna sentirent. quomō autem ipsi figuram mundi non cognouerant declaratur sic. Qm̄ nos orientem non dicimus: nisi locum illum. vbi stella prius apparet nec occidentē nisi vbi nostro subtrahitur aspectui qđ qui vult sibi subtiliter demonstrari decet: ⁊ ipm illđ subtili oculo intueri qđ hoc modo considerari potest. In quocūq; vis loco cōsiste ⁊ ab eodē lineā rectam ad orientis dirige partē que cū puenerit ad locū vltra quē visum tēdere nequit locum ipsum tibi orientem esse cognosce. Eodem modo si ab eo in quo consistis lineam rectā in occidentē direxeris. cum ad talē perueneris locum quivisui tuo terminū ponit ipsum tibi occidentis constitue locū. hora autē recti ortꝰ et hora recti occasus sic demonstratur nascente stella. Predictā lineā vsq; ad ipsum stelle locum ꝓtende et in centro ipsius stelle lineā fige. ita vt media super terrā appareat ⁊ media adhuc lateat ipsamq; horam ipsius stelle ortum dices. cum ergo sol tali modo oriri ceperit super terrā. illa hora apđ astrologos est verus ortus diei. Eodē modo si occidente stella prefatam lineā vsq; ad eam ad occidentis partem dirigens summitatē linee in stelle fixeris centro. ita vt media super terram ⁊ media sub terra cōsistat illā horam eius esse occasum dices. Cū q; sol tali modo occiderit illa hora apud astrologos verus est occasus diei et initiuʒ noctis. Ex his talis procedit conclusio q̄ cū pars orientalis orbis eadem sit omnibus. locus tamen orientis non idē est omnibus. Ad idem quoq; cum occidetalis orbis idem sit omnibus. locꝰ tamen occidentis non idem est om

nibus neq̃ eadē hora ortus que nobis est. ceteris omnibus est: nec eadem hora occasus est nobis cum ceteris gētibus. sed s̃m varietatē locorum terre in longitudine variatur locus orientis ꝛ occidentis et hora ortus ꝛ occasus. hec tam subtilis res aperti⁹ similitudine ostēditur. Constituamus ergo solē in primo arietis gradu: ꝛ in primo pūcto gradus. ꝛ dicamus ꝙ cepit modo oriri ciuitati Aren. que sita est in primo. vij. climatū terre habēs viginti gradus ad orientem et totidem ad occidentem. habens etiā viginti ad polum aquilonarem et totidē ad australē. Cū huic inquā ciuitatem sol ceperit oriri que naꝫ hora erit illi ciuitati que. lx. gradibus distat ab occidente ciuitatis aren. ꝛ patet s̃m astrologorum libros. ꝙ due adhuc hore de precedēti remanent nocte. et cum predicti ciuitati occubuerit sol due similiter remanent hore de die. Cū auteꝫ sol illi ceperit oriri orbi. pꝫ ꝙ aren ciuitati duab⁹ transactis horis tertia inchoat hora. Cūq̃ illi orbi sol occubuerit due iam de nocte cōplete sunt hore Aren ciuitati. Si ergo filiū rectū ab aren ꝓtrahas ciuitate ꝛ ꝓducas summitateꝫ vnam ad orienteꝫ aliā ad occidentē. ꝛ simili modo facias in alia ciuitate proferens ab ea rectā lineaꝫ: cuius vna summitas ad orientem ꝛ alia ptingat ad occidentē. Nūc queso vtriusq̃ linee termini ab vtrauis parte insimul poterūt conuenire. ꝛ pꝫ ꝙ non. sed quāto abinuicē ipse distāt ciuitates tanto linearum in vtraq̃ parte insimul distabunt summitates tres. s. gradibus. Pꝫ ergo apertissime ꝙ loca orientis et occidentis et hore ort⁹ ꝛ occasus. nō eedē sunt omnibus. sed variantur ꝑ variis terre longitudinibus. Itē cuꝫ sol aren oritur ciuitati si eadem hora apud alterā quā diximus ciuitatem ab eiusdē ciuitatis oriente in eiusdem occidentem lineam protēdas que celi puncta vtriusq̃ eius summitas cacumen continget. Et patet ꝙ illa summitas que vergit ad orientem primuꝫ punctū primi gradus virginis percutiet. ¶ Rursus si sole Aren ciuitate occidente apud alteram ciuitatē lineā eo modo quo dixim⁹ ad celū vsq̃ vtriusq̃ tendamus. vtraq̃ summitas ei⁹ quas celi partes continget. paꝫ ꝙ illa que ad orientem tenditur primo puncto primi gradus virginis que vero ad occidentem primo pūcto primi gradus piscium occurrit. Iterum si sole vrbi illi oriente lineā apd̄ Aren ciuitatē ad eiusdem orientem ꝛ occidentem tendētes vsq̃ ad ipsum celum ducamus vtraq̃ summitas quam celi partē continget. pꝫ ꝙ illa que ad orientem continget primam particulaꝫ primi gradus thauri percutiet. q̃ vero ad occidentem primo puncto primi gradus scorpionis occurret Si autem vrbi illi sole occumbēte predictā lineā aren ciuitatis predicto modo ad celi cardines ducam⁹ quas eiusdem celi partes summitas queq̃ continget. pꝫ ꝙ oriētis summitas initium primi gradus scorpionis. occidentis vero initiū

primi gradus thauri ptinget. Nisi ergo cognoscere potest: quia gradus signi qui est in oriete sole aren ciuitati apparente nō est idem cū eo qui eadem hora alij apparet ciuitati. Sicqꝫ omnibus continget ciuitatibus: put vna distat ab alia in lōgitudine: nec illa celi particula q̄ hodie in ortu solis quouis terrarū loco in oriente apparet. cū eadem q̄ cras eadē hora eodem loco terre in eodē apparebit. Hec graduū in celo variatio cōtingit quotidie sicut ipse sol per eosdē grad⁹ variat quotidie: quiquidē ita esse vt dictū est necessaria cōstat ratiōe ꝛ in toti⁹ terre spacio nō sunt loca orientis ꝛ occidentis equalia: nec hore ortus et occasus eedē. vñ necessario sequitur stellas dū quibusdam occidunt alijs eadē hora oriri nec in tota celi spera certus est occidentis ꝛ orientis locus sed quotidie variatur p varios gradus. multominus credi dꝫ orientis ꝛ occidētis mutationē celestibus accidere creaturis. quib⁹ nulla vnq̄ interuenit obscuritas. sed sempiterna indeficientis luminis irradiat claritas sicut dauid pph̄eata dicit. quia tenebre nō obscurabunt a te. ꝛ nox sicut dies illuminabitur. sicut tenebre eius: ita ꝛ lumen ei⁹. Et daniel ipse inquit reuelat pfunda ꝛ abscōdita. ꝛ nouit in tenebris cōstituta: ꝛ lux cū eo semper erit. Cū etiā nulla in celo ascēsus vel descēsus possit esse mutatio localis apertissime cui vis. pꝫ q̄ in celo nec oriens sit nec occidens: quo pbato fatuitas est euidēs dicentiū: q̄ dei locus occidens est vbi stella supplicāt deo.

¶ Et quia supradictū est de longitudine ciuitatū distantium abinuicem quō hoc cognosci possit vt melius cognoscantur diuersitates horarū eodem tempore super easdem apparentiū breuiter sic ostēditur. Cōstituamus ergo solem in primo arietis puncto: ꝛ incipiat fieri eclipsis solis apud aren ciuitatē prio puncto septime hore diei eritqꝫ eadem hora primus canceri grad⁹ in ipsius aren oriente. qd̄ si tunc nosce desideras quota hora fieri incipiat eadem eclipsis apud aliam ciuitatem q̄ prediximus si diligēter inspicias primo quinte hore pūcto inuenias eam ibidē fieri incipere. eodēqꝫ momento apparebit primū geminorū punctū in illius ciuitatꝭ orīē. vnde indubitāter apparet. iij. longitudines gradus inter vtrāqꝫ inuenitur esse ciuitatē. ꝛ hoc quidē mō ab astrologis quāta inter duas ciuitates longitudo habetur.

¶ Qd̄ semel in die quotidie deus irascitur.

Tertia fatuitas iudeorū cōtra diuinā perfectionē est. q̄ singulis diebus semel in die irascitur afferentes in medium testimonium dauid dicentis. fortis irascitur quotidie. prima etiā diei hora eū irasci asserunt causam huius ire esse. dicētes q̄ in illa hora reges iniquitatis insurgētes dyademata sibi imponūt ꝛ solem adorant. Q̄ q̄ absordus est sermo iste: ꝛ q̄ fatui sunt q̄ hoc protulerūt cū ire descriptionē preuiss

ignorent. quã si uoffent non hoc de deo sentiret. Si igit vis cognoscere quid ira est. attẽde ꝙ ira est cum audito aliquo qđ displiceat verbo colera rubea.i.fel feruet ⁊ sup epatẽ diffundit ⁊ sanguini cõmiscetur Inde siquidẽ hõ calescit ⁊ in facie pallescit. hec aũt nulli cõuenit rei nisi qui ex quattuor cõponit elemẽtis. deus autẽ talibus nõ subiacet liniamẽtis. Cũ vero in scripturis inuenit. Irã applicari deo. vt ibi dñe ne in ira tua ⁊c. Intelligendũ est ꝙ deus ise habet admodũ animi irati qui destruit qđ fecit: nõ tñ ꝙ ira i deo cadat subiectiue: vt dictũ est. nõ minus etiã illud abhorrẽdũ est ꝙ dicũt eũ de tali re irasci. de q̃ nõ possit vlcisci. qđ si posset ira ꝑfecto eius quiesceret. Aiunt ꝑterea ꝙ ipsius hore qua irascit nemo nouerit vnq̄ punctũ nisi balaã filius beoz. In hoc aũt verbo sibiipsis cõtrarii sunt iudei cũ ex vna ꝑte moyses eũ vocet ariolũ: ⁊ iudei iniquũ. Ex altera vero parte de deo. prudẽtiorẽ eum moyse esse significãt: q2 punctũ hore nouerit qđ moysen latuit: ⁊ licet hoc dictũ magna admirationẽ vilescat. tñ incõparabiliter maioris fatuitatis ẽ. q2 dicũt gallũ irrationabile animal ipsi⁹ hore punctum quotidie scire.

¶ Quod deus semel quotidie in die plorat.

Quarta fatuitas iudeoꝝ cõtra diuinã ꝑfectionẽ est. ꝙ deus semel in die quotidie plorat: ⁊ ꝙ ab eius oculis due ꝑdeũtes lachrymę in mare magnũ cõcidunt: ⁊ hoc fulgorẽ esse affirmant illũ qui tpe nocturno de stellis videt cadere. hec autẽ ratio deũ ex quattuor elementis cõpositũ ostẽdit esse. Necꝫ enĩ lachryme fiũt: nisi ex humiditatis abundãtia descẽdentis de capite. Si vero ita est. ergo elemẽta sunt dei materia. oĩs aũt materia prior est ⁊ simplicior forma. ergo et hec priora ⁊ simpliciora deo sunt quod nephas est credere. Itaqꝫ si de⁹ talis est vt dicunt cuꝫ nec cibo fruat nec potu. ⁊ quotidie duas ex se mittit lachrymas necesse est decrescere: nisi forte de aquis q̃ super celos sunt iugiter bibat. Ex verbis quoqꝫ eius intelligitur ꝙ ignorent q̇d ille sit fulgor qđ si desideras nosce. Fumosus q̇dã vapor: đ terra surgit nimiũ siccus. vñ ⁊ locũ nubiũ transit ꝑueniẽs ad locũ vbi nõ multus est calor: qñ remot⁹ est a motu firmamẽti quo cũ ꝑuenerit ⁊ iã multus in loco vno coierit ipsi⁹ loci calore. lꝫ exiguo paulatiꝫ crematur ⁊ crematus euanescit. ⁊ id est qđ per aerẽ discursitare videmus. Flet⁹ qꝫ ipsi⁹ quẽ deo idigne ascribũt iudeorũ captiuitatẽ cãꝫ eẽ dicũt qñ etiã ꝑpter dolorẽ cũ ter in die vt leonẽ rugire asserũt. ⁊ ꝑpter id celũ pulsare pedib⁹ more calcãtiũ in torculari. more etiã colũbe quedã susurri sonitũ dare: et quaqꝫ vice caput mouere: ⁊ dolẽtis voce dicere. heu mihi heu mihi: vt quid domuꝫ meam in desertum redegi et templuꝫ meum cremaui ⁊ filios meos in gẽtes trãstuli. heu patri qui trãstulit filios suos. et heu filii qui trans-

latisunt de mēsa patris sui. ¶ Dicunt etiā: q quidā doctorū suorum hanc audierit vocē in quodaʒ loco ramoso. Preterea dicūt q tāq̄ pruriētes inuidēs collidat pedes τ more dolētis manibꝰ plaudat. et quia quotidie orat: vt misericordia eius sit sup irā eius. τ vt eat in populo suo in misericordia. hec patēt in libro barahot in ca. i. O insensati iudei dicite cū deus orat quē adorat seipsum an aliū. Si aliuʒ is quem adorat potētior eo est. Si seipsum adorat: aut potēs est eius: propter qđ orat aut impotēs. Si impotēs est frustra se orat. Si vero potens aut vult illud pro quo orat. aut non vult. Si nō vult ꝑ nihilo orat. Si autē vult nō est necesse orare. Patʒ ergo q oino sit hec gens iudaica aliena a cognitione diuina. Si ergo verum est deū pro iudeis orare vt leonem rugire: celum pedibus pulsare. more columbe gemere. caput mouere. τ pre nimio dolore heu mihi clamare. ipsum preterea pre dolore pedes collidere. manibꝰ plaudere. τ quotidie vt iudeoꝝ misereatur orare. quid ergo eorum ne liberentur impedit captiuitateʒ an ab ipso: an ab eis procedit hec mora. Si eñ ab ipso eum ad comprimēdum volūtatē suam minus esse potentem ostendunt eum. id volenteʒ complere: nec valentē pueri more eum plorare asserunt. Si igif nūc impotens dicant. Utrum in futuro potestatem habiturus sit: an non. Si nunq̄ habiturus est. ergo τ illius τ illorū dolor fine carebit suaq3 oratio est vacua τ spes nulla. Si vero posse habiturus est aut illud nōdum habuit: sed in prefixo τ certo habiturus est tempore. q cū habebit eos de captiuitate liberabit aut iā habuit: sed in remotis illud recuperaturus est τ de captiuitate eos adducet. Si vo habiturus est tēpore certo restat eos dicere quid sit qđ modo ꝓhibeat eum habere sc3 vtrū hoc paucitate imputāt annorum eius an debilitati mēbrorū an obstaculo cuiusliꝫ rei a qua nequeant defendi hec de deo credere nephas est. ¶ Legimus eñ in scripturis sacris quibꝰ iudei nobiscū fidem adhibēt deuʒ antiquis temporibꝰ maiora miracula fecisse q̄ sit eos de captiuitete liberare. velut eū decem plagis egyptum percussit: τ tamē eos in manu valida eduxit τ rubruʒ mare diuisit in qđ pharaonē cum exercitu suo demersit. Māna quoq3 τ cōturnicibus de celo in deserto pauit. Aquas etiaʒ iordanis in loco vno mōtis instar cōstituit Solē τ lunam Josue precibus fixit. De exercitu Sēnacherib. clxxxv. milia nocte vna occidi fecit. In diebus ezechie soleʒ gradibus. x. reuerti precepit. Danielē de lacu leonum liberauit. Ananiaʒ Azariam τ mizaheleʒ de igne τ iudeos de babylonis captiuitate liberauit. et multa alia q̄ numerare lōgum esset mirabilia fecit. Nō ergo dicere possunt q antiquis diebus potēs non fuerit. Si aūt eum potētem fuisse vt equum est concedant: sed alioꝝ interuentu accidētium eū impotētem factum dicant post quorum abscessum eum posse

ftinum recuperaturum credant alterum eorum necesse esse fateant. Illa accidētia aut ex eo aut in eo fuisse vt infirmitas accidens homini donec conualescat ab estu cohibet voluptatis. aut ei ab alio esse illata vt captiuitas cuilibet a rege illata sue voluntatis eum potestate priuat donec libertate succedente recedat qđ si ex eo et in eo fuisse dicant. deū ergo corpus habere dicūt quod cōtrarioꝝ susceptibile sit qđ de celo sentire nō cōuenit. Si vero ei ab alio illata dicatur illuꝫ qui intulit deo potentiorem esse ostēdūt ꝙ nō minus est incōueniēs. Si aūt seipsos sue captiuitatis causaꝫ rē dicant quasi melius modo in captiuitate quaꝫ olim in libertate se habeant hoc patet esse mendaciū. qꝛ nunꝗ captiuitas libertati est comparabilis. Si vero non hac intentione suā libertatē rememorantur sed eo volente eos liberari ipsi ptinaciter eius voluntati obsistūt. s. vt quia ille eos in captiuitate confecit. Ipsi ecōtrario plusꝗ ipse velit in ipsa captiuitate perdurēt. deberet vtiꝗ eoꝝ satisfacere volūtati et non seipsum assidue tanto merore deprimere aut eos ei parcere deceret nec eum facere tantū cōtristari. sꝫ hoc stare nullatenus potest cum eū quotidie vt ipsos de captiuitate eripiat orent. Excludere ergo debent iudei tante circuitionis ambages a pectore suo. ¶ Dicet ad hec iudeus nihil eorū que tu numerasti impedit nostrā captiuitatem. sed deum semper omnipotentem fuisse ꝛ esse fatemur. nec nos captiuitatē euadere velle negam⁹ sed deū captiuitati nostre certū terminū prefixisse ꝛ donec illud quod constituit iurauit ꝛ firmauit tēpus adueniat nos nullo modo liberari posse dicimus. Vere in hoc verbo inscietiam deo asscribit iudeus. cū eū tale quid statuisse dicat atꝗ iurasse quod prius eū iurasse atꝗ firmasse peniteat cui⁹ rei signū est tot modis iugiter vt dictū est ꝑ eis affligitur quod si ꝑsciisset non antea cōstituisset. Insipiens ergo secundū iudeos deus fuit ꝙ ꝛ cum apđ eos constet indulgere vtiꝗ ei deberet nec precibus eum inquietare assiduis. Quāto enī frequēti⁹ orāt tanto magis eius dolorē innouant ꝛ quo magis ab oratione cessando eū nō inquietauerint tantomagis eum cōsolari ꝑmittent.

¶ ꝙ de⁹ dimisit vnū foramē ī celo nō valens ꝑficere firmamentum.

Quinta fatuitas iudeoꝝ contra diuinā ꝑfectionē est ꝙ cū deus firmamētuꝫ cōstituit ꝑficere penitus nō valēs cuiusdā foraminis spaciū in septētrionali parte impꝑfectū reliquit. qđ ob hoc videlicet eū fecisse asseuerant. vt si quis aliquādo exurgēs ꝛ ei equalem se faciens deū esse se diceret ipse deus illi⁹ spacij ꝑfectionē ei opponeret dicens. si de⁹ es vt ego: locū illum claude si potes quem apertū reliꝗ ego. hoc aūt ꝙ patens sit mēdaciū nullius oculi aciem latet. Septentrionalis etenim arē poli altissimū

semper super nos nec vnquam occulta ri aspicimus: ipsumque totum integrum perfecte cunque videmus. Manifeste ergo patet fatuitas errorum istius.

¶ De aliis fatuitatibus plurimis contra diuinam perfectionem et in eius offensam.

Ponuntur et alia in thalmuth que sunt contra diuinam perfectionem. Isti qui vocantur Rabini et sapientes acclamant seipsos dei seruitores et declaratores legis mosayce: sed tamen inueniuntur loquentes inordinate in his que sunt in magnum vituperium dei: tollendo ei omnem perfectionem et applicando ei omnem defectum. et ante omnia dat licentiam seruiendi diis alienis et ydolatrandi. Unde inuenitur in canhedrin in capitulo. quod incipit arbamitot. super illo quod scribitur in Leuitici. c. xviij. de ydolo quod dicitur moloth. seruitium cuius erat quod accipiebat homo filium vel filiam suam et ducebat eum vel eam ad sacerdotes et ipsi transibant creaturam aliam per ignem ante predictum ydolum. et lex vetauit hanc ydolatriam signanter specificatam: et dicit in verbis istis ca. eodem. de semine tuo non dabis vt consecretur ydolo moloth. Hic intricantur ipsi et dicunt quod quia dicit textus de semine quod intelligitur quod non peccat homo excepto quando dat sacerdotibus partem sui seminis pro moloth. Sed si ei daret omnes filios suos non peccaret. Item dicit quia non dabis. intelligitur quod non peccat excepto quando pater dat filium suum sacerdoti moloth. vt faciat sacrificium: sed si ipsemet pater facit non peccat. Item quia dixit de semine intelligitur quod tunc est peccatum quando sacrificium fit de filiis qui ab eo exierunt sed si homo facit sacrificium de patre suo vel fratre vel de seipso predicto ydolo non peccat. Item dicit in eodem libro canhedrin ca. eodem. Ille qui adorat ydola timore vel amore liber est a culpa. Et declarat rabi salomon quod amore intelligitur si ab aliquo domino fuit rogatus vt faceret. timore si fuit comminatus. Sed rabi moysen de egypto declarat aliter dicendo quod amore sonat sicut si fuit filocaptus de illa ymagine que est bene fabricata. et timore est si timet quia potest ei nocere sicut ymaginantur illi qui eam adorant quod eis potest facere bonum vel malum si in tali casu adorat liber est. ¶ Et multum est mirandum de istis glosatoribus et etiam de textu thalmuth qui clare venit contra textum legis dei. quia videmus quod cum populus israel iret per desertum et fuerunt in sethim et adorauerunt ydolum phegor quia deus iratus fuit tam fortiter contra populum quod occidit. xxiiij. milia. et tamen manifestum est quod illa ydolatria non fiebat nisi amore filiarum moab sicut apparet Numeri. xxv. capitulo. Iterum illi tres pueri Sydrac. misag. et abdenago voluerunt potius intrare fornacem ardentem quam adorare ymaginem nabuchodonosor. Et tamen si hec opinio esset vera bene erant excusati ab illo periculo et quod faciebant timore regis nabuchodonosor. et certum est quod ipsi bene sciebant legem que sibi fit relatio per deum

erant multi intelligentes et socii in studio danielis, propter quod apparet quod sententia data per eos est vera. et per doctores thalmuth falsa et fatua. ¶ Item dicunt et veniunt contra deum volendo seipsos equare deo. Unde inveniuntur in aliquibus ordinationibus et cerimoniis quas ipsi fecerunt quas etiam omnes iudei observant sicut est illud quod in certis noctibus anni mandant quod incendantur certe candele in domibus in memoriam victorie machabeorum. In certo mense anni precipiunt quod fiat festum quod vocatur porim in memoriam mirabilis hester et mardochei contra Aman In qua precipit thalmuth expresse quod quilibet iudeus debet inebriari et illa die legunt in synagoga hystoriam hester. et sicut cum incedunt predictas candelas sive cum legunt predictam hystoriam in sinagoga dicit rabi talia verba. benedictus qui nos sanctificavit cum suis preceptis et mandavit nobis incendere has candelas et precepit nobis legere hanc hystoriam hester. videte si hoc precepit deus in lege. nisi quia ipsi se reputant tamquam sicut deus. ¶ Item non solum hoc faciunt sed reputant se posse revocare verba dei hoc ipsi declarant super. c. xvii. Deutro. ubi dicitur si aliquid tibi fuerit difficile in legis iudiciis ibis ad sacerdotes et ad iudices qui fuerint illo tempore queres ab eis et facies secundum consilium eorum. Et dicit talia verba. non declinabis ad dextram neque ad sinistram. Sed ipsi in thalmuth servantur dicendo quod intentio textus est quod dato quod sapientes dicant ei pro dextra quod est sinistra et pro sinistra quod est dextra debet credere. ¶ Item iudicant sententia mortis quemcumque frangentem aliquid de ordinationibus eorum. Dicunt adhuc in libro berahot in ca. quod incipit misemoco. quod quicumque homo deridet sapientes thalmuth vel malum dicit est condemnatus ad inferos. Et ille qui frangit verba legis dei non habet aliam penam nisi quod sit fractor legis. ¶ Item reputant se scire plus quam deus quia dicunt in libro robamechia in cap. quod incipit bazabam. quod semel fuit in studio magna disputatio super unum actum legis et omnes studii unius opinionis. Sed rabi aliazer qui erat maior eorum erat contrarie opinionis qui fecit multas bonas rationes contra eos ad probandum suam opinionem et numquam voluerunt assentire ei: et in fine dixit si sic est sicut ego dico remitto domino deo nostro. Et illa hora exivit una revelatio vocis et dixit non contradicatis rabi aliazer quia verum est quod ipse dixit. Et surrexit rabi sua et dixit domine lex non est in celo sed in terra et iam precipis in lege tua quod sententia debet declinari ad plures voces: et illa hora excommunicaverunt ipsum rabi aliazer quousque assensit opinioni eorum. et dicunt quod parvo elapso tempore rabi nathan invenit helyam prophetam et dixit ei eras tu in celo quando fuit illa questio. Respondit sic et dixit ei quid ergo dixit deus illa hora qua sapientes noluerunt obedire revelationi sue. Respondit ei scias quod illa hora deus risit et dixit. Vicerunt me filii mei. vicerunt me filii mei ¶ Item glorificant isti thalmudi

fic seipsos. vnde dicitur in libro ruca.c.iii. q vnus doctor q vocabatur rabi Symeon filii iahaii. Dicebat. Ego sum tandign⁹ τ tantus q si vellem ꝓpter bonitatem meā liberarent in die iudicii oēs homines qui venerunt ad mundū a die qua ego natus suȝ vsqȝ hodie Et si Ionatā filꝰ vzihel esset nobiscū possemus liberare totū hūanum genus a die qua creatus ē mūdus vsqȝ ad finē. Iteȝ se reputant ꝓphetas sicut dicunt in rababatera ca.i. a die qua fuit destructio tēpli vsqȝ huc fuit remota ꝓphetia ꝓphetaꝝ τ fuit data sapientibus. Item dicunt in rababatera in ca. qđ incipit hamoher τ hascema q raba filius barhana ibat per quendā viā τ dixit ei vnus tragenariꝰ Ueni τ ondam tibi mōtem synai. Iuit cum eo τ audiuit primo vnaȝ vocem que dicebat. O misser ve mihi q feci iuramētum et ex quo feci qs me absoluet. Et postq rediit ad studium τ narrauit mgr̄is reprehenderūt eū et dixerūt ei: ea hora qua audisti vocē illā debuisses dicere. dn̄e ego te absoluo ab illo iuramento. τ dixit ipse dubitaui qđ dicebat pro iuramento quod fecit noe de nō dando amplius mundo diluuiū. Et glosat rabi Salomō q illud iuramentum de quo petebat deus absolutionē erat captiuitas israel ꝓpter quod ipse sustinebat ptē captiuitatis τ laboris sicut dixit ysaias ca.lxiii. In omni tribulatione eoꝝ non ē tribulatus. Et licet textꝰ verus sit in bibliis hebraicis pro maiori pte eo mō quo posuit ihieronymꝰ in sua translatiōe. Uerūtn̄ i aliqbus dicit sic. In omnibus tribulationibus eoꝝ ipse est tribulatus. τ iuxta hoc facit predictaȝ glosaȝ rabi Salomon. ¶ Itē reputant deū ignorantē sicut dicit i barahot. capi.i. postq fuit destructum tamplū non remansit deo in toto mundo nisi solū spaciuȝ quatuor cubitoꝝ ad studendū halaba. i. lectionē de thalmuth. Itē dicūt q tribus primis horis diei deꝰ sedet ad studēdum thalmuth. ergo videtur q si indiget studio non hȝ pfectionē sapientie. ¶ Iteȝ reputant deū mendacē sicut dicitur in rabamecia in capi. quod icipit hacoher Unde dicebat rabi hysmahel. Magnuȝ quid est pax qꝛ deus dixit mēdaciuȝ vt poneret pacē inter abraham τ saram. hoc apparet in gen. xviii. c. qꝛ cuȝ angeli ꝓnosticarunt abrahe q sara pareret filiū τ ipsa erat in tabernaculo et audiuit eos dixit textus q fecit derisionē inter seipsam et dixit quō posset hoc fieri cum sit dn̄s meus senex. Et postea cū dn̄s hoc resumpsit abrahe apprehendēdo saraȝ dicit qđ dixerat cum ego sim vetula apparet dicitis isti q deꝰ mutauit rumores ne abraham q sara vocasset eū seneȝ irasceretur. Sed qui bene attendit ad textum inueniet q dicit magnum mendaciū qꝛ etiā inuenitur q qn̄ ipsa risit seipsam vocauit vetulaȝ. ¶ Item reputant deū peccatorē sicut dr̄ in hullin in ca. quod incipit helucerefoth. sup textum Gen. vbi dr̄ fecitqȝ deus duo luminaria magna. Dicit rabi Symeō in hora

creationis equales erant sol et luna. Et luna venit ante deū et dixit. dn̄e nō est bonū q̄ duo reges fruantur vna corona. Et illa hora precepit deus q̄ esset minorata et dixit illa dn̄e q2 dixi tibi verba rationabilia minorasti me et sic fuit illa sibipsi nimis displicens. sed deus vt cōsolaretur eā dixit ei nō tristeris nec tibi displiceat q2 sol nō apparebit nisi de die et tu apparebis de die et de nocte sed ipsa nō fuit contenta immo dixit dn̄e candela ante solē q̄d prodest. et dixit ei deus. ego faciaʒ q̄ pp̄lus meus israel faciat cōputū sua per menses tuos cū toto hoc nō fuit cōtenta intantū q̄ de⁹ cognouit se culpantē et p̄cepit moysi q̄ in fine lune israel faceret sacrificium vnius hyrci vt deus haberet veniam de predicto peccato et hoc p̄bant ex Numeri cap. xxviij. vbi dicitur hyrcus quoq3 offeretur domino p̄ peccatis: videat vnusq̄sq3 quod vanitates sunt in p̄dicta auctoritate. et quomō textus quē ipsi allegāt est in cōtrariū illi⁹ q̄ ipsi intelligunt. ¶ Item reputant deum pollutū et immundū scd̄m quod dicunt in rabamechia in ca. quod incipit hacoher et hapohel dicit rabi Johanam deus sacerdos est q2 sic scriptum est Exodi ca. xxv. Loq̄re filiis israel tollant mihi primitias, sed primitie dn̄t dari sacerdotibus: ergo deus est sacerdos. Itē postea recepit pollutionem q2 sic scriptū est. Deutro. c. vltimo. q̄ q̄n moyses mortuus fuit sepeliuit euʒ dn̄s. sed omnis sacerdos q̄ tangit hoieʒ mortuū est pollut⁹. ergo de⁹ est pollutus et satisfaciunt dicēdo. q̄ postmodum balneauit se et fuit mūdatus et querunt in quo balneauit se in aqua non q2 ysa. dicit ca. xl. quis mensus est pugillo aquas et satisfacit Rabi q̄ in igne se balneauit q2 sic scriptū est Isa. vlti. q2 ecce dn̄s veniet in ignem. Item dicunt q̄ deus palpat res immundas sicut dicit in nucida in ca. q̄d incipit hamopoles. q̄ deus stat sedendo. et facit venire ante se oēs guttas sperme exeuntis a quocūq3 homine israel dicendo q̄ q̄n diminimumtū fuerit illud sperma generabit iustus ex ea. Item dicitur in libro qui dicitur pinquerabi elezer. quicūq3 scit quantitateʒ creatoris mundi securus est habere seculum venturū. et dicit rabi Johanā ego et raba aquiba sumus fideiussores huius. Item dicit rabi iohanaʒ q̄ deus inuoluit se in vno tallet. i. roq̄te et ostendit se moysi. et dixit ei oī hora qua israel fecerit sic statiʒ veniam cōsequet. ¶ Itē faciunt deū inuidū sicut dicunt in berhot. ca. vltio q̄ quinq3 homines creauit de⁹ qui ei assimilabant in aliquibus et sunt isti. Sampson in fortitudine. Saul i pulchritudine ceruicis. Absalon in capillis. Rex Sedechias in oculis. Asa in pedibus. Et q2 illismet rebus in quibus ei assimilabantur condēnauit eos: ergo apparet q̄ habuit inuidiā eoꝝ.

¶ De fatuitatibus plurimis ꝯtra legem mosaycā.

Quartus passus est de fatuitatibus falsi

tatibus iudeorum: contra legem mosaicam et contra pphetas. Manifestū est q omnes gentes que tenent legem diuinā vel se dicūt tenere eam. affirmant deū creasse mundum de verbo absolute sine aliqua materia composita nec simplici de qua illud fieret. et h est q dicit primū verbū legis mosayce. In principio creauit deus celū et terram: quia est opinio oim doctorū latinorum et hebraicorum q istud vocabulum creare significat factionem alicui rei de verbo: nō est sic de generare. facere vel formare: quia hec vocabula aliquid psupponūt in tali opatiōe et qui oppositum huius asserit hereticus est dicendus quia destruit fūdamentum super quod omnia alia miracula sacre scripture fundant. Et inuenimus vnū de maiorib doctoribus thalmuth qui vocat Rabi eliezer magnus qui venit cōtra hanc opinionē. Et dicit in libro q vocatur pirque. talia verba. Celi de quo fuerunt creati. Respondet de luce vestimenti dei. et terra de q fuit creata. Rūdet de niue que stat sub cathedra dei. Et dicunt glosatores q hanc niuem accipit hic rabi eliezer p illo quod vocat philosophus primā materiā vel ille ex q fuerūt facta qttuor elemēta quā nititur pbare philosophus primo phisicorum q est ingenerabilis et incorruptibilis appar q iste doctor erat de opinione philosophi. quia vel ipse credit q creatio pōt fieri de verbo vel nō. Si sic ergo nō oportebat eū querere ex quo facta fuerunt celum et terra. Si nō ergo vel habet ponere aliquā materiā eternā que nunq habuit principiū vel oportet in numeris ire in infinitū quod est impossibile. Quare necessario sequitur ex verbis eius q ipse non credebat textū legis in quo dicitur In principio creauit deus celum et terram quasi vellet dicere de nihilo nisi q ibi erat aliquā res eterna que omni tpe fuit cū deo. manifeste hec opinio est heretica contra omnes qui habent leges diuinas. ¶ Est adhuc alia autoritas alterius doctoris qui dicitur rabi Symeon qui dicit in littera q ordo temporis fuit anteq mundus creatur. et qui hoc intelligit sua intentio ē q corpora celestia sūt eterna quia tps nihil aliud est nisi numerus mot celi. ¶ Item veniūt ptra textus sacre scripture. Et pmo dicunt in abodazara. ca. i. q nō recipient tpe messie aliquē aliarum gentiū qui velit venire ad legem dei. h est falsissimum et contra oēs pphetas. Dixit enim patriarcha Jacob Gen. xlix. loquēdo de messia et ipse erit expectatio gentiū. Item dixit zacharias. ii. ca. Et applicabunt gentes multe ad domum in die illa erunt mihi in ppl'm. Itē dixit ysa. cap. xi. In die illa erit radix iesse q stat in signum pplorum ipsum gentes deprecabunt et erit sepulchrū eius gloriosū. ¶ Itē peccat dicēdo multū quia dicunt peccatores esse et malos hoies. quos de dixit bonos et iustos. Et pmo Adam quē deus formauit et non est dubium q cum maiori pfectiōe que posset esse in homine carnali et ipsi applicant ill

ind pctm carnis tā abhominabile sicut dictū est supra. Itē cōtra noe de quo dr Gen.c.vi. Noe vir iustus atq̄ pfectus fuit in generationib⁹ suis cū deo ambulauit. ꝛ ipsi dicūt in yama in ca. yoni aquipozim sup tex. Gen. in ca. ix. vbi dr. Euigilās noe ex vino cū didicisset q̄ fecerat ei fili⁹ su⁹ iunior. querūt qd est qd fecit fili⁹ suus iunior. Respōsio est duorū doctorū qui sunt duarū opinionū: quorū vnus dicebat Rau ꝛ alius Symuel. Rau dicebat ꝙ illud qd fecit chan Noe patri suo est ꝙ castrauit ipm. Symuel dicebat ꝙ habuit cū patre copulā carnalē ꝛ quilibet istorū rabinorū ducit rationes ꝓ opinione sua arguēs contra alterā. Sʒ ꝯclusio est p thalmudistas: ꝙ ambo doctores dicūt veritatē. ꝛ ꝙ illa duo fecit patri suo. scʒ ꝙ castrauit ipm ꝛ habuit copulam carnalē cū eo. Ecce ꝙ̄ falsissima inuentio ꝛ ꝙ̄ turpissima diffamatio per illos inuēta. ¶ Itē dicunt falsum cōtra patrē Abraā. de quo dicit tex. Gen. xxv. ꝙ qn̄ abraam mortuus fuit. dedit oīa sua ysaac. Sed filiis cōcubinarū dedit munera et misit eos ad terrā orientis. Dicunt ipsi in cāhedrin ca. vlti. que fuerūt illa dona q̄ dedit eis. Respondent ꝙ docuit eos noīa immundicie. et declarat rabi salomon ꝙ hoc est cōuocationes demonū. Ecce ꝙ̄ manifeste dicūt cōtra testimoniū qd dedit deus de abraā. c. xviij. vbi dicit Scio eni ꝙ ꝑceptur⁹ sit filiis suis et domui sue post se vt custodiant vias domini: ꝛ faciant iusticiam et iudicium: vt adducat dñs propter abraam oīa que locutus est ad eū. Quomodo est credibile ꝙ ipse hereditasset filios suos de cōuocationibus demonum ꝛ quō hec est via dei. ¶ Itē dicūt falsum cōtra Ioseph de quo facit scriptura relationem manifestā sue virtutis cōtra petitionē quā ei faciebat dña sua de adulterio. Dicunt ipsi in hulim in ca. qd incipit calhabacat ꝙ de facto intrauit domū intentione copulandi cū ea ꝛ venit angelus gabriel: ꝛ rapuit sibi genitalia. et qn̄ voluit facere peccatum inuenit se impotētem. ¶ Item dicūt contra dauid de quo legim⁹ ꝙ in fine dierum suorum: qꝛ ei deficiebat calor naturalis adduxerunt ei Abisach sunamitē: vt seruiret ei ꝛ dormiret cum eo. iij. Regū. c. i. Sicut probatum est in medicina ꝙ calor domicelle vel iuuencule prodest multum homini antiquo: vt excitetur suus calor naturalis. et textus refert ad litteram ꝙ seruiebat regi ꝛ dormiebat in sinu suo ꝛ rex non cognouit eam: scilicet carnaliter. Sed thalmudiste dicunt in canhedrin in ca. quod incipit cohengadol. ꝙ dauid concubuit cum ea in presentia bersabee. xiij. vicibus in modico tēpore ꝛ alia turpissima referunt circa hoc que non sunt digna scriptura. ¶ Item in libro Iudicum ca. iiij. vbi narratur illud magnū bonum quod fecit illa honorabilis mulier Iabel propter dei seruitium: scʒ occidendo sisaram inimicum israel. Et videmus etiā in illo cantico. ꝙ ordinauerunt ꝓphetissam delbora ꝛ barach magnā laudē quā com-

mendauit de ꝑdicta Jahel. Sed turpissimi thalmudiste dicũt in libro nazir talia verba dicit rabi iohanna septē vicibus cõcubuit cũ sisara in illo instanti: ⁊ postea occidit eũ. ¶ Item ꝫ balaam voluerit facere malũ populo. ⁊ eũ malũ pronunciare. veruntamē ꝓpheta erat. Et ideo dixit tex. de eo auditor sermonũ dei q̃ nouit doctrinã altissime. Sed isti ꝓditores ⁊ diffamatores opponũt ei multa turpissima de q̃bus nullã mentionē facit scriptura sacra. ⁊ hoc scribũt in libro berahoth. ⁊ in canhedrin intricando se super verba asine q̃ dixit ipsi balaã: qñ eam verberabat dicēdo sic ⁊ quo ego nõ sum asina tua sup quã equitas oĩ tēpore. Dicũt ipsi ꝙ ambasiatores regis balaã interrogauerũt. quare nõ equitas ĩ equo respõdet balaã: qꝛ habeo equũ meum ad pastũ vt pinguescat. Eadē hora dixit asina nõ est verũ: qꝛ ego sum asina tua. Et dixit ipse sic est. ad portandũ onera. Respõdit illa nõ est verũ nisi sup quam equitas. Et dixit ille verũ est in casu ꝙ accidit sicut modo qñ non est equus ad manũ. Rñdit asina nõ est sic ꝫ omni tpe et adhuc ꝙ sum asina tua de die: ⁊ tua vxor de nocte. Ecce turpissimi luxuriosi in quo inuoluunt liguas suas. ¶ Itē dicũt in hulim in ca. qđ incipit calhabacat q̃d voluit dicere tex. in li. iudicum in ca. xiiij. qñ dicit de samsone. Creuitqꝫ puer ⁊ benedixit ei dñs. dixit rabi Johada. scis ĩ quo bñdixit. in sua virga: qꝛ sperma qđ exibat ab ea erat sicut vnus riuus currēs et qñ cõprehenderunt eũ philistei ⁊ extraxerũt oculos eius ⁊ faciebãt ꝙ moleret in carcere. Dicunt isti turpissimi ꝙ istud molere quod dicit textus sonat ꝙ quilibet philistinorum ducebat ei vxorē suã vt conciperet cum ea si forte possent ex ea habere hominē ita fortē sicut ipse erat. Item in aliis locis thalmuth loquũtur modo ꝯtrario: qꝛ multos viros quos scriptura dixit peccatores ⁊ narrat littera peccata eorũ ipsi excusant eos: ⁊ dicũt ꝙ nõ peccauerunt. Et primo de ruben filio iacob de quo dr̃ ad litteram in tex. Gen. ca. xxxv. Abijt ruben ⁊ dormiuit cũ bala cõcubina patris sui ꝓpter qđ peccatũ fuit ei amota primogenitura sicut ptꝫ primo Paralip. ca. v. Sed ipsi dicũt falsos oēs textus. Et dicũt in libro sabbat in ca. qđ incipit Rabina talia vba dicit rabi yonatha quicunqꝫ dicit ꝙ rubē peccauit nõ est nisi peccator Et sic dicunt peccatores ꝓphetas scribētes textus. ¶ Itē iustificãt filios heli. de quibus dr. i. Regum ca. ij. filij heli filij belial nescientes ⁊c. Item in eodē ca. heli autē erat senex valde ⁊ audiebat oia que faciebant filij sui vniuerso israeli: et quomodo dormiebant cũ mulieribus q̃ obseruabant ad ostiũ tabernaculi. Itē iustificãt filios samuelis contra textum qui facit mentionem ꝙ non ambularent in vijs samuelis patris sui: et ꝙ vendebant iusticiam ꝓ pecunia. Itē dicunt ꝙ dauid nõ peccauit ĩ adulterio betsabee: nec in morte vrie mariti eius. Itē dicũt ꝙ salomõ non peccauit

in idolatria quā fecit in fine dierū suoꝝ. Finaliter per omnia videnꝭ ꝟba sacre scripture reputare falsa

¶ Item diffamant moysen in mirabilibus que deus per ipsum faciebat: ⁊ hoc dicit rabi salomō sup hystoriam chore quando ipse ⁊ sua familia intrauerūt tabernaculum ad ponendum incensum ⁊ mortui sunt ibi oēs. Dicit rabi salomon scias ꝙ venenū posuit eis moyses in inceso cum quo cōbusti fuerunt nadab ⁊ abiud filij aarō. Item dicunt in li. qui vocaꝭ sabbatin in. c. qd̄ incipit yecioda sabbat ꝙ si duo hoīes vel plures faciūt simul vnū peccatū ꝙ immunes sunt a pena. sicut si duo hoīes cū fustibus verberant vnū alterū: ⁊ ille moritur non peccant: qꝛ lex dicit ꝙ quando anima peccauerit habebit talem et talem punitionē non dicit anime in plurali. ita ꝙ volunt ꝙ nullus est dignus punitione: nisi quando ille qui facit peccatum est vnus solus.

¶ De fatuitatibus iudeorum quo ad claues chore.

QUintus passus est de fatuitatib⁹ ⁊ ridiculis ac manifestis impossibilib⁹ iudeorum. Et primo quo ad claues chore asserunt iudei in libro doctrinaꝝ suarū ꝙ cū chore heremū cū moyse et filijs israel pteriret trecentos hēbat camelos honustos nihil aliud ferentes nisi solas claues thesauri eiusdē q̄ claues de vacarum corijs facte erāt oēs: vt leui⁹ ferri possent. Cōputemus mō si placet ⁊ videam⁹ vtrū hoc stare possit. Demus adminus libre septē claues ⁊ ꝙ quisqꝫ camelus admin⁹. dc. tulerit libras erūtqꝫ claues quas vn⁹ ferebat camel⁹ tria milia. dc. fierent itaqꝫ claues tricentoꝝ camelorū mille milia ⁊ lxxx. milia. Sed cū queqꝫ claues admin⁹ sit vni⁹ arche qt sunt claues ꝓculdubio erūt ⁊ arche. Deñ itaqꝫ cuilibet camelo admin⁹ due arche. ⁊ erūt cameli archas ferētes quingenta ⁊. xl. milia. Sed ⁊ serui cōsuetudinē diuitū quibus maior cura de custodiendis diuitijs oportuit adminus duos camelos vnum habere custodē qui thesauros cum summa seruaret diligētia vix etiā dormitaret. Inuenirenturqꝫ custodes cameloꝝ. cc. sexaginta mila: libro autem attestante didicimus: quoniam exercitus chore ꝑ domos et cognationes et familias suas: non erat nisi octo milia. dc.

¶ De fatuitatibus iudeorū dicentium dan. presciddisse lapidem magnum: ⁊ similiter og regem basan.

On minus ridiculosum est illud qd̄ dicūt filijs scꝫ Jacob patrē suū ad sepulchrū portātib⁹ Filios esau similr̄ patrem a sepulchrum deferētes cū magno comitatu eis occurrisse. Cūqꝫ vtriusqꝫ magnus esset exercitus ⁊ singule partes sepulchrū sibi vēdicare vellēt. Dan mōtem ascēdisse dicūt ⁊ tante magnitudinis presciddisse lapidē quāta multitudo esse poterat tot⁹ exercit⁹ esau. ipsamqꝫ molē capiti

impositas attulisse vt sup hostium cuneu cu piiciens oes vno psterne ret ictu. Lūqꝫ adueniēs iā ambos cuneos cōcordes inuenisset: molē quā attulerat in mare piecit cuius magnitudie aqua maris terminos suos excedēs duas ciuitates sui ef fusiōe subuertit. Et ipe sunt quas lōgo tpe post pharao rex egypti fi lijs israel edificare precepit. Nōne queso hec adinuentio iuste summo risu digna videt. Lū eni Jacob fi lij .xij. tantūmodo adhuc essent vi ri esau de tribu sua iaz .cccc. existe bant. nūc igit numero filioꝝ iacob aucto quāto magis existimari pōt filioꝝ esau numerus fuisse. tātam eni oportuit eoꝝ esse multitudinez vt ꝛ filijs iacob ꝛ toti egyptiorum gēti q cum ioseph venerat obsiste re potuisset. Nunc igitur vnusqsqꝫ iudicet quid hoꝝ admiratione sit dignius. s. vel vbi tantū inuenerit montē. vel quo mōte tammire ma gnitudinis molē vel quō in capite tanti pōderis gestare potuisset la pidem vt tammagnā psternere po tuisset cohortez. ¶ Non eni minus stupēdū est illud monstrū ꝙ Og rex basan vidēs ingentē exercitū israel. dc. scilz milia ꝛ tria milia et cccc. viros a .xx. ānis ꝛ supra ex ceptis mulieribus et paruulis qui supputari nō poterant molē inau dite magnitudinis suo capiti im posuit. ꝛ cū ea expeditionē totam psternere voluit vppupa auis mi nima moli illi supsedit ꝛ tādiu eaz rostro suo cōcudit donec foramen magno iuxta capitis ei⁹ quātitatē peracto moles caput trāsiliens in eiusdez humeris subsedit. Lapite aūt sano ꝛ toto corpe incolumi for tassis adhuc a colo subleuasset nisi ad auctorū subito dentiū quantitas impedisset. mox eni vt lapis in co lum descēdit dētes sibi repēte ita sunt adaucte ꝙ cū voluit eas suble uare minime potuit. Qd moyses intuēs cuius corpus decē cubitos habuisse asserūt: ꝛ totidē eius vir gale ascribūt se sup terrā in modū saliētis decē cubitos erexit ꝛ cum in aliquo corporis loco cum virga pcuteret. Si ergo cōputēt decē cu bitos qbus a terra eleuatus est: et decē cubitos ei⁹ corporis ꝛ decem alios quos virga in altū porrecta habebat a terra ad summitatē vir ge .xxx. inuenient cubitos: sꝫ cum in tantū erect⁹ esset moyses virge tū summitas qua eū pcutere intende bat nequaqꝫ vlteri⁹ attingere potu it ꝙ ad euz modū quo sura figitur pedi que vulgo cauilla dr. Jn quo qdē cū pcussisset cōtinuo cadēs ex pirauit. Jn hoc cognoscere qlibet pōt ꝙ a plāta pedis quā terre firmā tenebat vsqꝫ ad nodū in quo pcus sus est .xxx. cubitos habebat. ab eo igit loco vsqꝫ ad summū nō min⁹ ꝙ octingēti cubiti erant. soliūqꝫ ca put facile decē cubitis cōstare po terat. vnde sequit ꝙ auis illa mo lem ipsam decez cubitis pforauit. Jn quo facto quot sint mirāda qd vc potius mirer cū pͦsidero stupeo vbi eni vel tm̄ lapidē inuenire vel tm̄ pondus portare aut quō tā par uula auis tm̄ tamdiu tamqꝫ spis sum saxeū corpus tam cito valuit penetrare. Quōne pacto dentes ei

tam subito crescere. aut qua ratiõe tam immẽse ꝛ inaudite magnitudinis credẽdus est fuisse cũ ꝑsertim lex dicat lectũ eius ferreũ nouẽ cubitos habuisse. quoue pacto tãtus homo tam facili vulnere cecidisse.

¶ Dicũt moysen i celũ ascẽdisse ꝛ ibi deuictis ãgelis legẽ accepisse.

Dicunt item iudei ꝙ moyses ꝓ lege suscipiẽda in celũ ascẽdit ꝛ ibi cũ angelis taliter altricat? sit Dicebãt em̃ inquiũt angeli legem hãc deferre minime sinemus quã nobis plusꝙ filiis israel necessariam scimus. Ad hoc moyses insolita visione ꝑterritus nihil respõdere ꝑsumpsit: sed dño se cõfortante vt secure rñderet ꝛ precipiente angelis ait. Cũ lex hoc regendoꝝ corporũ ꝑcepta cõtineat nõ satis cõsidero qd vobis q spũalis tm̃ creatura estis sit necessaria. Angeli qd ad hoc dicere nõ habẽtes victi cõticuerũt. De moysi igitur victoria deũ risere et valde letatũ esse dicũt ꝛ ita post triumphũ cũ lege alacrẽ descendisse. Quot queso diuersitates fatuitatis in hac continent lasciuia. quomodo em̃ moyses corpore mole depressus altitudinẽ celi conscendere potuit. Aut quomodo dari deo legẽ volente angeli phibere. quid iterũ stolidius est ꝙ dicere deũ vno vincẽte ꝛ alio victo exultare ꝛ puerili more ridere. Itẽ si angeli vt dicunt tam auidi illius legis retinende erãt cur non prius a deo eam quesierant vel quid contentionis proderat eis deseruire. poterant enim legem istam etiam cũ iudeis obseruare: nec erat ratio cur eam moysi deberent inhibere.

¶ De fatuitatibus iudeorũ dicentium quẽdam noie iosue decepisse angelum mortis ꝛ in celũ saltasse ac ibidẽ dei sententia remansisse.

Memorãt ꝛ aliam fatuitatẽ iudei q oibus ridiculum prestat. Dicunt em̃ angelum mortis cuidã viro apparuisse nomine Josue filio leui doctori et ꝙ dixisse. Ad hoc venisse me scias vt animã tuã suscipiã ꝛ moriaris. Nequaꝙ inquit ille ꝙ cõmones faciam nisi mihi prius ꝑadisum ostẽdis. Susceptũ igitur angelus in alis suis duxit ad locũ vnde videret paradisum. Callidus autẽ ille de alis eius elapsus est ꝛ in paradisum se cadere permisit. Angelus autem deceptum se esse dolẽs irato nimis vultu egredere ait vt moriaris. Nequaꝙ ait ille vt egrediar. Cũꝗ secũdo ac tertio angelus ad ipsum cum magno clamore repeteret: ꝛ ille eius verba negligeret commotus nimis angelus ad deum pergẽs huius rei querimoniam fecit. Deus autem eum redire rogauit vt hoiem illũ ex dei nomine de paradiso egredi ꝑciperet. Veniẽs itaꝗ angelus ad ꝑadisum ait deus vt egrediaris ꝑcepit. Jurauit ille: ꝛ ait. Per deũ non egrediar. Rediit angel? ad deũ ꝛ dixit Jureiurãdo se nunꝙ inde egressurum firmauit. Dãs itaꝗ iudicium deus respõdit oia volumina vite ꝛ

actuum eius reuolue ꝛ diligēter re lege. si qñ eum iurasse et periurasse inueneris modo quoqꝫ nihil sibi iurasse valebit. Si autē vnqꝫ periurum esse probaueris: non in hac vice timebit. Volumina itaqꝫ oīa angelus studiose discutiens nunqꝫ periurasse inuenit. Dimisitꝫ itaqꝫ victus qui vt dicunt vsqꝫ in presentē diem incolumis permanet atqꝫ viuus. ¶ Considerare possunt iudei ꝙ risu dignissima i hoc notari possint sermūculo. Quid eñ plus miremur an fatuitatē angeli qui callidem hoīs artē prius nō agnouit an hoiem audito per angelum dei precepto ausim fuisse iurare. an dicamus dei impotentiā: ꝙ non nisi per mendacium eū de paradiso potuisset expellere. an ascribamꝰ deo ignorantiam ꝙ non aliter scire potuit vtrū periurus fuisset: nisi eius vite libros reuolui iuberet. patent hec omnia fatuissima esse.

¶ Dicunt mortuos suos in aduētu messie suscitandos: vt iterum terram incolant vbi plurima de resurrectione tractantur.

Asserūt etiaꝫ iudei inusitatū miraculum: scꝫ mortuos suos post captiuitatis euasionē resuscitari: vt terram incolant qđ multis auctoritatibus ꝓbare nititur. Primo auctoritate moysi dicentis ad populuꝫ israel Deut. xxxij. Uidete ꝙ ego sum solus ꝛ non sit alius deꝰ preter me. ego occidam ꝛ ego viuere faciā. percutiā: ꝛ ego sanabo. Cū ergo deus se occisurū promittat et viuificaturū: non videtur predicta fides abijcienda. Sed hec auctoritas a rationis exorbitat semita. ꝗꝛ hoc verbum ad ostendendū omnipotentiā suā dixit non ꝙ ipse suos mortuos suscitaturus sit. nec est negandū quin a die qua se deus ꝓmisit hoc facturū vsqꝫ in diē presentē concedamus hec miracula fecisse. quia ipse mariā sororē moysi prophete Job, Ezechiam: Naman. et alios ꝗꝫplures cuꝫ voluit percussit ꝛ cū voluit sanauit. Itē ipse in vna nocte omnia egypti primogenita interfecit. ꝛ sub vnius noctis spacio in castris sennacherib centum octuaginta milia occidit. Sed iteꝫ econuerso in manu helye filium vidue. in manu autē helizei sunamitis filiū suscitauit. Sic ergo omnipotentē mortuos suscitasse non negamus. quin oēs hoies in die iudicij ad eos suscitandos ꝛ confiteamur ꝛ credamus. Sed qđ adijciūt ꝗꝛ scꝫ denuo terras ihabitaturi sint nō credimus. Dicet iudeus hoc nō debet videri cōtra fidē esse cuꝫ ab helya vel ab helyseo resuscitatus postea longā vitā duxerit vxorem habuit filiosqꝫ genuerit: ꝛ pristina humana vite cūcta officia impleuerit. Rñdet ꝙ verū ē ꝛ bene potuit esse vel per miraculū vel per ꝓcem sancti viri: ꝗꝛ corpus nōdū erat dissolutū: ꝙuis etiā hoc nequaqꝫ crederemꝰ: nisi testimoniū super hoc ꝓpheticū haberemꝰ. Uerū ea q̄ cōtra vsum cōtigere solēt fides horū suscipere facile nō solet. nisi taliuꝫ cōfirmaret auctoritate ꝓphetarū

quibus oim̄ fauor applaudat popu
lorū: ⁊ ea ipsi apertissime loquūtur
ꝓphete. hoc aūt nullus aperte pro
nūciauit ꝓpheta. Sed cū iudeorū
hoc dixerint doctores: nemo tñ ex
his qui ante xp̄m fuerūt istud ꝑdi
xit. sequaces autē errorē hūc inue
nerūt: vt iudeorū gens in sua persi
steret infidelitate. ¶ Scđo nitunf
ꝓbare intentum iudei auctoritate
Isaye. xxvi. vbi ait viuent mortui
tui: interfectiqꝫ mei resurgēt. expe
giscimini ⁊ laudate qui habitatis
in puluere. Sꝫ hec verba nequaq̄
ostendūt mortuos iudeorū ad habi
tandū terram resuscitari. qm̄ si
diligēter qđ dr̄ attēdamꝰ nec mor
tuorū resurrectionē ibi patēter ꝑsi
gnatā inueniemus. alioquin ꝓphe
ta sibimet contrarius esse videbif
cū in superioribus dixerit morien
tes nō viuent. gigātes nō resurgēt
[illegible] igitur a nature vsu dissentit et
[illegible] ꝓphete cōtrarietatē ingerit
[illegible] ꝑm libitū vniuscuiusqꝫ ad
[illegible] nature cōtrariū dꝫ exponi.
cū aliter sano sensu possit intelligi
nisi necessaria ratio ita id coegerit
[illegible]. Qđ si quis itelligere cupit
[illegible] qꝫ ꝑdictū verbū duobꝰ mo
[illegible] intelligi pōt. Uno mō vt vel de
extremi iudicij suscitatione dictus
credaf vel resuscitationis noie ca
ptiuitatis euasionē signauerit. Hic
aūt sensus magis ad litterā ꝑtine
re videf cū paulo superiꝰ ꝓpheta
sue gētis captiuitatē ⁊ afflictionē
defleuerit. Statimqꝫ diuine ꝓmis
sionis ⁊ pietatis solaciū intulit di
cens. viuēt mortui: interfecti resur
gēt. Nec hanc euasionē quolibet in

certo tp̄e: sed post modicū tempus
euētura ꝑnūciat dicēs. Uade po
pulus meꝰ intra cubicula tua claus
de ostia tua super te abscōdere mo
dicū ac momentū donec ꝑtranseat
indignatio mea. hec ad captiuitatē
cōgruēter referūtur. ¶ Tertio ni
tuntur intentū ꝓbare iudei ex ver
bis Danielis. in ca. xij. vbi dr̄ mul
ti de his q̄ dormiūt in terre pulue
re euigilabūt. alij in vitā eternam.
alij in obprobriū: vt videāt semper
sed hec auctoritas tanto lōgius ab
intentione iudeoꝝ discrepat supra
dicta quāto euidētius de vltimo iu
dicio intelligif fuisse dicta. in illa
eīm resurrectiōe ibūt vel in vitam
eternā: vel in obprobriū sempiter
nū. ¶ Quarto explicāt ad intentū
suū iudei auctoritate Ezech. in ca.
xxxvij. qui cū plures mortuos di
uina suscitasset virtute. de futuris
quoqꝫ his vaticinatus est verbis.
hec dicit dn̄s deus. Ego aperiā tu
mulos vestros: ⁊ educā vos de se
pulchris vestris populus meus ⁊
inducā vos in terram israel: ⁊ post
pauca. ⁊ requiescere vos faciā sup
humū vestrā. Ecce mortuos susci
tādos: ⁊ terras suas ihabitaturos
apertissime ꝓpheta atqꝫ indubitā
ter ostēdit. Rn̄def qꝫ ꝑdicta aucto
ritas de resurrectione mortuorū in
die iudicij intelligēda est: nec est in
stātia illius qđ dr̄ in fine. requiesce
re vos faciā sup humū vestrā: qm̄
requies isto mō pōt accipi: vt aiaꝫ
significet requiescere in corpe qđ
nō immerito terre noie. de qua sum
ptū est exprimif: teste isup scriptu
ra q̄ frequēter illud noie terre ap

pellat. Ait enim moyses formauit deus hoiem de limo terre. ecce hō cū ex quattuor elemētorū sit cōiunctione perfectus. de terra tm̄ q̄ vnū est elementū dr̄ factus: sed nō incōueniēter: q2 terre noīe signat corp⁹ possumus ergo intelligere qd̄ dicit sed q2 faciet eos requiescere super humū suā. q aīa redibit ad corpus τ iudicabit vtrūq3. Hic aūt sensus in illius ꝓphete explanatiōe concipi pōt sano itellectu. ita vt nec scriptura aliqua hec ratio villa videat ei cōtraria. Quicquid autē in tenebrosis dictis ꝓphetarū multis pōt accipi modis. ita vt quis eā exponēs: nec a scripture testimonio nec a rationis exhorbitat semita. nihil est incōueniēs si quis eā diuerso: s3 iusto exposuerit sensu. Si cui⁹ aūt talis sit expositio q̄ vel a scriptura vel a ratione: aut sit: aut videat extranea ea iusto iudicio carere viribus est estimāda. ¶ Quō aūt p̄dicta iudeorū sententia scripture sacre est cōtraria diligēs lector attēdat. Dauid ꝓpheta de mortuis taliter inquit. sepulchra eoꝝ domus illorū in eternū. tabernacula eoꝝ in ꝓgenie. Itē de eadē re introibit vsq3 in ꝓgenies patrū suorū τ vsq3 in eternū nō videbit lumē. Itē alibi spūs pertrāsibit in illo τ nō subsistet: τ nō cognoscet amplius locū suū. Ites alibi sicut vulnerati dormiētes in sepulchris: quorū nō es memor amplius τ ipsi de manu tua repulsi sunt. Iob etiā idē sentiens dicit. vij. c. memento q2 ventus est vita mea τ nō reuertetur oculus me⁹ vt videat bona: nec aspiciet me visus hoīs. oculi tui in me τ nō subsistā. sicut cōsumitur nubes τ ptrāsit: sic qui descēderit ad inferos nō ascēdet: nec reuertetur vltra in domū suā: nec cognoscet eū amplius locus eius. Itē alibi vadā τ nō reuertar ad terrā tenebrosam. Item idē homo cū dormierit nō resurget ¶ Salomō etiā his cōsona sentit dicens. viuētes se esse sciunt morituros. mortui vero nihil nouerunt amplius: nec habent vltra mercedē: q2 obliuiōi tradita est memoria eorū. amor quoq3 τ odiū τ inuidia simul perierūt: nec habēt partē in hoc seculo τ in opere qd̄ sub sole geritur. Ecce salomō sapiētissim⁹ ceteroꝝ auctoritatibus concors extitit: q mortui ad hoc sc3. vt terras inhabitēt resuscitandi non sint. et tm̄ q q̄nq3 resurgant testimonium perhibet dicēs q nō habēt partē in his que sub sole gerunt. s. in terris. Per hoc videlicet innuēs q in his partē sint habituri que supra solē fiunt. i. in celestibus. ¶ Dicet hic iudeus ostēdisti sententiā meā cōtrariā esse auctoritatibus sacre scripture: τ dixisti etiā q erat rationi cōtraria vellem scire quō hoc intelligi posset. Rn̄detur nōne tu iudee credis: q cū vestri resurrecturerint mortui aduenīēte vncto. Adā quoq3 τ seth. matusalē. abraā. ysaac et iacob. τ aaron. ceteriq3 patriarche τ ꝓphete τ oēs iusti: q̄ añ aduētum ei⁹ obierūt pariter cū eis sint resurrecturi. τ oia humana generis officia agētes τ patiētes pristinosq3 rerū rit⁹ colentes antique more terras sint inhabituri. τ aaron τ si

iij eius sacrificijs vt olim oblaturi et a moysi: vt olim sacerdotibus vestimentis induendi sint. Hec negare nõ valet iudeus. q2 doctores sui cuncta affirmant. Tũc ergo quero quisnã erit maximus põtifex. dicet iudeus q aarõ. Quid ergo de eleazaro phinees multisq3 alijs. tunc fiet qui olim oẽs fuerunt põtifices summi erũt ne semel oẽs vno tẽpore maximi põtifices an illius ordinis dignitate priuabũtur. si dixeri3 vĩuẽte aaron eos summo sacerdotio fungi nõ posse. quid ergo proderit eis resurgere. Plus enĩ ad dedecus 7 incõmodũ q ad decus 7 vtilitatez erit eis resurgere. meliusq3 ei fuisset in morte pmanere q erũnosam ducere vitã: l37 moysi lex in hoc facto destruat: qua pceptũ habetur ne qs maiori sublimatus ordine vlterius ad minorẽ scdo ducatur. Si aũt oẽs in summi sacerdotij ordine equales esse futuros cõcesseris honorẽ suũ adimis. quia nullus inter cõplures equales excellentẽ põt habere honorem. Preterea multis põtificib9 multa sunt necessaria tẽpla. Et hoc ergo aliud incõueniẽs. i. legis destructio seqtur pspiciẽtis. ne plusq vnũ sacerdotẽ: nec plusq vnũ existere tẽplũ. Ex quo sequitur necessario iudeos aut nouã legẽ habituros cõcedere aut moysi legẽ nequaq totã consistere posse. ❡ Quero etiam vltra. Nũquid plures reges habituri sũt iudei: an vnũ. Rñdere d3 iude9 q vnũ sicut pphe̱ta ezechiel phibet testimoniũ dicẽs. vnũ pastorẽ oĩa habebunt. q2 si plures fuerint concordes esse non poterũt 7 regis pacẽ destruent. ❡ Et tunc quero vlterius a iudeo. Quis erit ille rex. respõdebit q vnctus: in cuius aduẽtu captiuitatẽ se credunt euasuros et suos mortuos suscitãdos 7 eorũ moderamẽ habere imperij. Uere illud dictũ aliquid coloris haberet si vnctũ illũ hoiem hi crederent 7 deũ. Si vero vt credunt homo tm̃ futurus sit quid tunc abraã. ysaac. 7 iacob sunt facturi. moyses etiam ceteriq3 pphete nũquid eius subijcientur ditioni. Rñdet iude9 q sic quia sic samuel subiectus est sauli 7 helyas achab 7 eliseus ioram. et alij multi pphete regibus suis. sed hec similitudo nõ conuenit proposito presenti. Nã 7 si prophete qui minime reges fuerũt regibus subditi fuerũt nõ ideo conuenit aut est necesse: vt rex propheta cuiq terreno regi subijciatur velut abraam 7 dauid et iosue. quorum quisq3 rex fuit atq3 pphe̱ta. moyses etiã qui rex 7 propheta 7 legislator totius extitit populi. cui legis liber tale testimoniũ perhibet dicẽs. non surrexit pphe̱ta vltra in israel. sicut moyses quẽ nosceret dñs facie ad faciẽ in oĩbus signis atq3 portẽtis q̃ misit sup eũ. nõne cũ isti tanti tales q3 viri resuscitati illius fuerint vncti viri subiecti. nõne queso multo melius fuisset eis ne suscitarentur ❡ Preterea duo inde incõueniẽtia pueniũt. si enĩ minor est eo moyses scriptura mentit. si autẽ maior tãto plus vilificat. Si dicat iude9 q ille rex erit moyses. tũc qro. Quid ergo ille vnct9 factur9 ẽ. qd etiam

abraam ysaac et iacob sunt facturi quos moyses ipse dū viueret in tā to precio habebat cū aliquid a deo implorabat p eo℞ amore se adeptu rū orabat. Ecce quō sunt positi iu dee in magno discrimie in hac ma teria. ¶ Quero a te vltra iudee si nosti. Numquid illi qui tunc suscitā di sunt mortui naturā et potestatē habebūt filios generādi. Respon debit iudeus: ꝙ legis precepto ad hoc cōstringent. ergo cū lex ꝑcrea re filios ꝑcipiat nouā eos legē ha bituros demōstrat: qđ est contra fi dem suā. Rñdebit iudeus ꝙ eis in hibita est generatio nō lege: sed na ra. sed hoc stare nō pōt: qꝛ auditus abhorret et mens refugit credere animal aliqđ modo esse cui natura le sit generare nō posse nisi aliquo interueniente accidente: qui vero homo a ccidente aliquo interueniē te vim generādi amittit: nec sacer dos esse: nec testimoniū perhibere nec iudicium potest facere. ꝙ si na turam ipsam dixerat esse nouam non debent eos dicere resuscitan dos: sed nouam creaturā futurā. si militer pōt in forma tantū: non in natura tota comedent quidem ꝛ bi bent: sed non generabunt. Conce dit ergo iudeus ꝙ queadmoduꝫ ce tera humanitatis officia sic ꝛ gene randi naturam habebunt adeo: vt mulierem quotidie concepturam ꝛ quotidie parituram credāt. ¶ Sꝫ hoc quod dicunt iudei est ita fatuū ꝙ vix humane aures audire pos sunt. vt enim que dicunt vera esse fatear: scilicet vt in vnctam et cre dituri sunt omnes et resuscitandi cum quotidie filios procrearēt ꝑ fecto nec terra eos caperet etiaꝫ si dupliciter maior esset aut penitus etiā terra fieret adeo loci coarctarē tur angustia. ꝙ nō haberēt qui co lere possent arua. immo inde semp esset inter eos ꝑ terre angustia cer tamē ꝛ rixa. Item cū suscitabūtur ōis redibit quisqꝫ vir ad vxorem suam quā habuit: aut aliā habebit Respōdet iudeus ꝙ quisqꝫ reha bebit suam: qꝛ hoc erit leticie con summatio. Tūc ergo quero illa mu lier q̄ post tres vel plures habitos maritos est mortua in resurrectio ne quē ex his est habitura. Nam si primū habiturā respōdet lex moy si destruetur dicentis ꝙ post scđm nō debeat redire ad primū maritū Si vero aliū ꝙ primū habiturā re spondeat in eo etiaꝫ est destructio legis eas namqꝫ legis iubēte primo viro viuente nec eam repudiante cuiꝙ non poterat nubere. Sed ec ce cum tot suscitati cū tot post eos fuerint nati quilibet corum quan doqꝫ erunt morituri. Respōdet iu deus ꝙ immortales exinde rema nebunt: sed ratio demonstrat ꝙ di cit stare non posse cum enim homo comederit biberit generādi vsum habuerit necesse est ꝙ ex quattuor elemētis compositus sit. quicquid autem taliter compositum est illud etiam corrumpi necesse est. ergo et eos mortis corruptioni cuꝫ taliter compositi sint subiacere necessario concludit. Rursus si immortales fuerint iam nequaꝙ spiritualē qđ non est hominuꝫ eis conueniat: qꝛ nec eius subiicientur dissini ion

Diffinitio eni hois ē aial rationale mortale: sed de immortalibus hominibus diffinitio ista pdicari nō pōt. quare nec spūalis homo. vnde p hoc mediū colligit recte vt quos iudei vocāt hoies. homines nō sint quod est icōueniēs. Itē sicut supi⁹ dictū est multitudini eorū spaciū toti⁹ terre nō posset sufficere si ipaz maximā multitudinē immortalē asseramus cum supra sine intermissiōe eos generaturos esse dixim⁹. Et si ad lapidum modū sibimet supponerentur nullatenus in duplicato terre spacio cōcluderētur. ¶ Dicet iudeus si non possum eos defendere imortales saltem mortales concedā ergo si morituros eos esse cōcedit volo. Dicat illa resurrectio vtruz erit eis ad penā an ad coronā. Respōdet iude⁹ φ ad gloriāz honorē illa resurrectio erit vt vncti gloriam et regnum cōspiciant et perfectā corporis et cordis habeant leticiam. Dicant ergo iudei quid interim sentiant de statu bonorum donec resurgant scilicet vtrum in penis an in quiete vsqꝫ ad resurrectionis tempus permaneāt. Respondet certissimum est eos esse cum deo. et beatitudine perfrui. Si ergo vt asserunt ita est resurrectio illa potius ad penam φ̄ ad coronam futura est. cum enim nūc eterne vite munere glorientur cur iterum in corporum ergastulis retrudentur. nisi vt fame siti vigiliis z variis atqꝫ innumeris denuo cruciatibus agitentur. quin insuper secundū eoruz sententiam secunde mortis timorem et penam substinebunt his omnibus satis cuilibet patet resurrectionem illam magis illis ad dedecus φ̄ ad honorem et gloriam fieri. Respondet iudeus: qꝛ si nunc in quiete z delitiis pmanēt de qb⁹ ad corpora sint rediturj angustias: cū tanta eis exultatio erit vncti psentiā cernere z ei⁹ regno exultare hierosolymis vt oliz habitare. in templo veteri ritu sacrificare vt z corporum pena sit eis mulla z quā nō habent requies habeat postea p minima. ¶ Sꝫ hoc φ dicūt a veritatis exorbitat semita null⁹ eni psentis mūdi honore gloria eterne vite qetiz delitiis cōparatione conuenit aliqua: qꝛ nec vno momento qs φ huius mūdi poterit sine labore et pena vti delitiis. Illius aūt beate vite gloria nulla intercedēte molestia pmanet perpes z cōtinua pcipue. cū eoꝝ testent doctores oēs hui⁹ mūdi honorem z gloriā idez esse ad illi⁹ vite delitias qd est vnū ad. l. Patet insup cuilibꝫ nisi toti⁹ rōnis sit expers incōparabiliter magis esse gaudiuz cernere deū φ talem qualem ipsi dicunt vnctū q futurus sit hō tm̄. ¶ Dicat ergo iude⁹ qd finaliter de resurrectione suorum mortuorum sentit. Uere eorum crudelitas est z fidei certitudo φ resuscitandi pfecto comedendi etiam z bibendi siue generandi z naturam z vsum sint habituri et post mille annorum transacta curricula imperpetue beatitudinis z immortalitatis regnuz sine aliqua morte transferendi. Sed hoc stare non potest: quia si immortales concedit. ad pristinum inconueniens redit infra mille etenim annos intantum multitudo propagabitur eorum vt nullo modo intra terre concludi valeant ambitum. multo igitur minus ad incolendos agros vllus super erit spa

citur. ¶ Insuper et illud quod fu-
pradictinus est in qstione q patriar
che prophete et oes iusti qui iam ful
gebāt in gloria nouis denuo penis
subdantur reducti ad corpora. Item
aliud omne cū quod comedit et bi-
bit et gignit. delectatur etiam ac tri
statur proculdubio ex quattuor ele-
mentis compositum non dubitatur
Quomodo autem quod ex his com-
ponitur et passionibus predictis affi
citur cum eisdem affectionibus sine
mutatione in regnum illud transfe-
retur. Sed vt omnia cōcedamus q̄d
nam de his sunt dicturi qui aduenie
te vncto et post sunt nascituri mori-
turos ne asserenti vel non. Respon
det iudeus q morientur in christi re
gni fine. Quid igitur facient paren
tes eorum in morte ipsorum. melius
nāq illis foret non resurgere q̄ tan
tum dolorem ex eorum morte sustine
re. Dicet iudeus concedamus ergo
eos non esse morituros: sed hoc sta-
re non potest: quia tunc mentiretur
scriptura qua dicit Dauid i psalmo.
Quis est homo qui viuet et non vide-
bit mortem. Undique igitur si perpen
dunt iudei eis semite rationis et dif-
fugiī sunt clause. q nullatenus eo mo
do quo dicunt fieri possit mortuorū
resurrectio ergo tanq̄ fatua positio
reliquatur credulitas iudaica q iusti
mortui sint resurrecturi vt iterū ter
ram incolant.

¶ De residuis fatuitatibus iudeorū.

Icunt etiam iudei multa vana cōtra deū dicit rabi sadne. Quid ē illud quod non fuit reuelatum Jacob. cum tamen esset prophe-
ta. Respōdet q ioseph filius eius non
erat mortuus et q fratres sui vēdide
rant eū: et dicit q ratio est: quia in hora
venditionis eiusdē qrebāt fres eū
aladina. i. maledictione: p quocumq
illud reuelante et fili aladina non po
test poni nisi adminus sint decē ho-
mines: et q ipsi non erāt nisi nouem
cōmiserunt in pdicta aladina deū
secum vt essent decem. et ideo dicunt
q deus nō esset ausus reuelare Ja-
cob. Itē dicūt in sabba in ca. qd inci
pit rabbi aqba q qn moyses ascēdit
in mōtem q inuenit deū in manibus
tenentem rotulū legis et faciebat co-
ronas lris et moyses nihil dixit. Et di
xit ei deus qre me nō salutas. Rndit
ipse quō dic ē seruus q debeat salutare
dnm suū. Et dixit ei deus. verum dicis ve
rūtamen ex quo venisti adiuua me.
Itē dicit in pdicto ca. q in die iudi
cij dicit dns ysaac. tui filij peccaue-
runt: volo cōdēnare eos. Et rndebit
ysaac. Dne etiam sunt filij tui: quia tu
scripsisti in lege tua filius meus pri
mogenitus israel. Ego volo q veniā
mus ad cōputū videamus quāta est vi-
ta hois. lxx. anni. amoue. xx. in qbus
adhuc non est hō in etate in qua de-
beat sibi imputari pctm remanēt. l.
tolle medietatem temporis scilicet tem
pus noctis in quo hoies dormiunt et
remanent. xxv. remoue medietatē tē
poris q expenditur in faciendo ora-
tionem et in comedendo et bibendo et
remanent. xij. anni cum dimidio hos
xij. annos cum dimidio diuidamus
inter me et te et faciamus illos libe-
ros a pena. ecce magna vanitas ac si
deus nesciret predictum computum
anteq̄ ysaac ostenderet sibi. ¶ Item
dicit in sabba mesiba i capitulo qd

incipit cohel q in illo tempore quo fuit ordinatum thalmuth q die quadam deus stabat in magna disputatione cum illis qui sunt in studio celi super certum casuz lepre. vtrum scilicet homo in quo illa accidit debeat iudicari mundus vel nō. et deus dicebat q sic: et illi de studio tenebant q nō. Et dixerunt. quis examinabit et concordarunt q fieret ad examē vnius doctoris cuius nomē erat raba filius nahami. et illa hora in vno puncto fuit rapta anima illius a corpore suo et dedit sniam sicut deus. Item querunt in aboda zora. ca. i. in quo deus se intromittit per totam diem et respōdēt Tribus primis horis studet in lege. et trib9 horis secūdis doces pueros q mortui sunt parui. tribus aliis studet ad iudicandum totum mundum. Et qñ vidit q est dignus punitione surgit a throno iudicii et sedet. in throno pietatis. tribus vero vltimis horis sedet et ludit et ridet cum leuiatan. ¶ Item querunt vlterius ea que diximus fiunt de die: quid ergo facit de nocte. Respōdent q de nocte equitat super vnum cherubin velocissimum et visitat decem et. viii. mille mundos quos creauit. Item querūt vlterius anteq crearet mundum qd faciebat deus. Respondent q ibat creando mūdos et destruēdo illos. Item dicunt in raba bachera in ca. ham moher et bacosina preparatus est deus ad faciēdum conuiuium iustis de carne leuiathan. et quid dabit eis ad bibendum: vinum qd stat cōseruatuz in vuis suis a principio mūdi vsq ad illam horam. Item dicunt in cahedrin in. ca. qd icipit cathedine mamoner q tres fuerunt q peccauerūt in luxuria cuz fuerunt in archa noe scz canis coruus et cham. et ideo omnes tres fuerunt condemnati. Canis fuit condemnatus i hoc q ligatur cum femella. Coru9 in hc e q emittit semen per os. Cham i hoc q maledixit cum noe. Item dicit in nida in ca. qd incipit hamapolem q interim q creatura est in ventre matris habet quandam candelaz super caput suum cum qua videt ab vna parte mūdi vsq ad alterā et sic totam legem et omnes scias: et in hora q exit de ventre venit angelus et dat eivnū ictum in ore et facit q tradat obliuioni quicquid sciebat. Itez dicit in eodem li. iii. c. qd incipit aysay et in barabot i ca. qd icipit harroe q og rex basan quē cōquestauit moyses anteq moreretur fuit in tpe diluuii reseruat9: hoc est magnū mendaciū pp̄ter duo. Primo q a diluuio vsq ad tempus in quo cōquestauit moyses predictum og fuerunt noningenta anni. Secundo q est contra textum sacre scripture vbi ponitur q solum noe et filii sui cum vxoribus eorum fuerūt reseruati. ¶ Item dicunt in hulis in ca. qd incipit heluntero hos q vnus leo est in montana vlam q est ita magnus q habet ix. cubitos ab vna aure vsq ad alteram: et dicit rabi iosef q sunt. xv. cubiti et dicunt ibi q semel quesiuit imperator rabi a osua et dixit ei quid excellentie est deo q comparat cum scriptura leoni cum equus vnus sit sufficiens ad occidendum leonem. Respondit rabi osua scilicet cui leoni comparatur dico tibi q leoni de vlam et dixit ei imperator multum vellem videre

eum. et illa hora rogauit rabi osua deum ⁊ extraxit eū a mōtana illa et venit versus romā ⁊ qn̄ venit in distātia trecētarum leucarū dedit vnū rugitum. ⁊ oēs mulieres que erāt pregnātes in roma abortauerunt et muri ciuitatis ceciderunt. et quādo appropinquauit amplius p.c. leucas sic q distabat. ccl. l. a ciuitate romana dedit alterum rugitum. ⁊ illa hora ceciderūt oēs dētes omnium existētium in roma et imperator cecidit a throno suo in terram. ⁊ dixit rabi osue fac orationē deo vt redeat ad locum suum ⁊ illa hora reuersus est. ¶ Item dicūt in rabacam in ca. quod icipit hamober ⁊ hacesina dicit Raba. Ego vidi vnam ranam q̄ erat ita magna sicut vna villa. lx. domorum. ⁊ venit vnus coluber ⁊ deglutiuit illum colubrum. et deinde volauit et sedit super vnū ramum vnius arboris ⁊ dicit rabpapa. si nō accidisset mihi ita fuisse non credideram. Item dicit ibi raba. Ibamus per mare. et ambulabat nauis super caudā vnius piscis ⁊ ambulauit super eam tribus diebus et tribus noctib⁹ nec plus nec min⁹ ⁊ piscis ibat ꝯ oriētē nauis vero contra occidētem ⁊ q̄d cogitas q nauis nō ibat velociter interroga rabdemi ⁊ dicet tibi inquātum vnus hō posset calefieri ambulabat. xl. leucas. ⁊ qn̄ fuimus ppe terram vidimus homines pijciētes sagittas cum balistis et velocius ibat nauis q̄ ille sagitte. Itē dicit rabi selerium⁹ in vna naui et vidimus vnam auem q̄ erat in aqua maris et ibat sibi aqua vsq ad collum. et ego volui descendere ibidem ad balneandum cogitando q nō esset aqua multum profunda ⁊ audiui vnam reuelationē que dixit. Caue tibi ne descēdas quia. vij. āni sunt q cecidit ibi vnum mambrium et adhuc nōdum accessit ad terram. Et dicit rabi ca hāna q auis illa vocatur ciri. Item dicit raba. dixit mihi vnus macelarius. veni ostendam tibi vbi osculantur terra et celum iui cum eo ⁊ posuit tabargium meū super vnam fenestram celi et separaui me vt facerem orationem ⁊ quādo veni ad locum nō inueni tabargium meum. et dixi. videtur mihi q latrones ambulāt in celo. ⁊ respondit mihi ille homo non est nisi rota celi que mouet. sed venies huc cras ista hora et inuenies. et ego veni et inueni tabargium meū. Et declarat rabi Salomon. nō cogitetis q deduxit eum ad finem mundi quia qngenti āni sunt itineris sed duxit eū ad vnum montem altissimum intantum q poterat tangere celum. De ⁊ similes fatuitates ⁊ vanitates tenēt ceci iudei i suo thalmuth vt allegat Hieronimus de sancta fide tractatu. ij. sui libri. Plura alia turpissima que in eorum thalmuth cōtinentur indignum duxi litteris explicare. ¶ Sed et alia mendacissima et fatuissima innumera eorūdum ptransiui his paucis enarratis ne librum nugarum fabulis implerem. Predictum librū thalmuth in quo tot errores tot mēdacia tot turpissima ⁊ fatuissima ꝯtinent affirmāt iudei esse doctrinā ⁊ aliā legē datā a deo moysi. verbo: q̄ pcepto duoꝝ rabinorum quorum vnus dicebatur rabina et alius rabasse fuit posita in scriptis super. cccc. annis post passionē xpi

cuius text⁹ excedit in volumine totam sacrā scripturā quasi indecies tm̄ exceptis glosis ātiquis ⁊ modernis quas fecerūt sup ipsum in quibus textu et glosis inouauerūt ⁊ receperūt mādata ⁊ obseruātias ⁊ cerimonias ⁊ que nūq̄ in lege moysi fuerunt nominata per que ipsi regūtur vsq̄ in hodiernu3 diē. Et nō minus p̄dicti ordinatores thalmuth vt bene fundarēt suos errores p̄ceperunt in diuersis locis q̄ oia p ipsos ordinata in p̄dicto thalmuth habeant tātam efficatiā sicut ordinata p deū in lege moysi ⁊ imposuerunt penā mortis cuicūq̄ negāti aliqd de p̄dictis p eos scriptis non ponētes tam forte penā negāti verba legis. et adhuc i noīe voluerūt dare excellētiā suo libro vocātes eū thalmuth quod sonat doctrīa. et sacrā scripturam biblie vocant mira quod sonat tm̄ sicut lectura.

¶ De fatua expectatione iudeorum circa aduentum messie.

Extus passus est de fatua expectatione iudeorum circa aduentum messie q̄ fatuitas tripliciter ostēditur. Prio diuisione. Scdo tēporis determiatione. Tertio exempli manifestatione. Circa primum notādū q̄ iudei excecati et obnubilati circa aduentum messie sunt diuersi quia quidam eorum sic sunt in sua excecatione obdurati q̄ nec volunt inquirere de peccato pro quo sunt in hac diuturna captiuitate nec etiam ipsius captiuitatis terminum inquirere curant. et ideo quasi fatui dicunt vtrūq̄ eis ignotum. Similes īfirmo q̄ intm̄ incurrit sue sanatiōis desperationē q̄ nō curat de cognitiōe sue infirmitatis nec etiā de curatiōe quod est magna fatuitas. Affirmāt ergo isti duo primum q̄ pctm̄ p quo sunt in hac captiuitate est ignotū. Scdm q̄ terminus sue redēptiōis est etiā ignotus. et licet verū sit quo ad eos vtrūq̄ tn̄ nobis notū est vt pz supra libro p̄io in aptiōe. xij. thesauroꝝ sz talis ignorātia fatua est nec eos excusat cum sit nō solū crassa sed affectata. Aliū sunt qui nō curāt inqrere certū peccatū p quo in hac captiuitate detenti sunt vel si curāt hoc attribuūt peccatis ātiquis. vt puta peccato vituli in deserto fabricati vel peccatis modernis que nō sunt cōmunia toti eorū cōmunitati sed singularia quorum vtrūq̄ ostēsu3 ē falsu3 vt supra dictū est ⁊ satis claret q̄ hec diuisio iudicij eorū ostēdit eos nō solu3 cecos sed vero iudicio rationis carētes. Secundo ostēdit fatuitatem iudeorum tpis determinatio diuersa quorum vnus terminus fuit determinatus per rabi yoce in libro caderbola3. iste posuit nūerū ebdomadarū Danielis: de quo null⁹ dubitat iam trāsisse. Alius terminus fuit positus per rabi aquiba qui secut⁹ est aliquo modo computationem predictam et sic credebat messiam venturum in destructione templi secūdi. Et ideo secutus est quendam fatuu3 nomine bencozba qui illo tempore dixit se esse messiam quem fatuum secuta est maxima multitudo iudeorum post. xlviij. ānos a destructione templi scdi et hierusalē3 per romanos. ⁊ cōgregati sunt in quadā

ciuitate noie biter et rebellauerũt cũ pdicto falso messia contra romanum imperium propter quod Adrianus cesar trãsfretauit et obsedit eos cũ suo falso messia et capta ciuitate omnes interfecit cum suo messia vt patet in lib. q dicit demaymdi q incipit bislosapaquin. et in glo. trenorũ hieremie sup illud verbo treñ. ij. dissipauit dominus etc. ¶ Fuit alius vt ibidem habetur q dicitur de domo helie qui posuit expresse de ordine mundi q per sex milia annorum debebat mũdus durare diuidẽs per duo milia i tres ptes sicut patuit supra li. i. thesauro primo. et assignauit xps messie in. iij. binario q scdm hebreorum cõputationẽ patet trãsisse initiũ illius tẽporis. q vsq ad pñtem annum sm eos a creatione mũdi fluxerunt quinq milia. cc. xx. ãni. et sic secundũ istos aduẽtus xpi trãsiuit in pteritis mille. cc. xx. ãnis. et isti tres supradicti fuerunt principales de numero eorum qui dicuntur chanaym. ¶ Post istos fuit quartus et unus de maioribus eorum qui dicũtur emorayim qui vocabatur rab. qui determinauit in libro canhedrin in beleth q omes termini assignati de aduentu messie iam transiuerant in preteritum et q non pendebat redẽptio nisi in ipsa pnia. hec ille. Hec quidem determinatio verissima est si sane intelligatur. Nam terminus assignatus in prophetis iam transiuit in preteritum vt patuit libro primo in quo termino xps iam venit et non pendet redemptio nisi in penitentia quia quicunq eorum penitentiam egerit statim habebunt messiam q habemus per rei euidẽtiam licet iste rabi nõ intellexit. Itẽ recte verba per seipsum prolata habemus tamẽ ex hoc q omes termini assignati de aduentu messie iam transierant in peteritũ. ¶ Fuit quintus huius cõtemperaneus qui cõsiderans q omes termini de aduentu messie iam trãsiuerant prout dixerat socius suus voluit pcludere viã inuestigandi hmõi terminos ne per hoc aliq auisarẽtur de veritate. Et ideo dixit ve maledictus cõputãtib⁹ terminos scz aduẽtus messie p hoc volẽs designare q esset pctm̃ inquirere vel inuestigare de hmõi termino non reddẽs ad hoc aliquã rõnẽ nec auctoritatem. cuius malicia et fatuitas manifesta est. q nullus fuit famosus scriptor vel glosator iter eos qui de hoc solẽniter nõ inquireret. Post hunc fuit sextus in asia de his qui dicitur gaoni. qui dicebat Rabi cabadias qui in libro quem composuit quem vocauit librum de credẽdis conatus est probare ex dictis pphetarũ q messias nũdum venerat et de terminĩo diligẽter inquirens conclusit certum tempus quod iam trãsiuit in pteritum per. xl. annos et vltra vt pz aspicẽti pdictũ librum. ¶ Septimus fuit rabi moysen de egypto qui tãte auctoritatis fuit inter eos vt a maiori parte iudeorum prouerbialiter dicatur q a moyse legislatore vsq ad moysen egiptium nõ surrexit sicut iste moyses. Iste lz in suo deutr. libro de iudicib⁹. titu. de regibus determinet q nullus debet cõputare terminos aduẽtus messie sequẽs supradictam quitam opinionẽ. tñ ipsemet in quadã epistola quã misit iudeis qui erãt in affrica

scripsit q habebat ex certissima tra ditiõe antiquorum q propheta futu rus erat in israel et q messias debe bat venire et redimere israel in ãno a creatiõe mũdi quartomillenario octingẽtesimoseptuagesimoquarto. et pz sicut supradictũ est sm cõpu tationẽ iudeoz q phs ãn9 dñi. M. cccc.lxi.est quinqz millenus.cc.xxi.et sic terminus p eum assignatus iam trãsiuit in pteritũ per.cc.lvij.ãnos. Predictam cõputationem fundauit in quadam autoritate Numeri.xxiij. vbi sm trãslationẽ nostrã sic habet temporibus suis dicet iacob israeli quid opatus sit deus quodverbũ ex traditiõe suoz ãtiquoz sic exponit. q quãtum tempus fluxerat a crea tione mũdi sm cõputationẽ hebreo rum vsqz ad tps in quo balaan ista verba dixit tñ tempus precise fluere habebat a tẽpore istius dicti ba laan vsqz ad tempus in quo ppheta messias futur9 erat in israel. ¶ Se cundus post hũc fuit rabi moysen ge rundẽsi.qui fuit magne auctoritatis inter eos qui scribens supra pẽtha teucũ in pphemiali parte determia uit cũ magna solẽnitate q messias erat venturus certissime in anno a creatione mundi. quintomillenario centesimo.viij.cum quo cõcordauit magr Salomon barchinensi. in.lib. migala a megala de quo fuit dictuz supra lib.i. ¶ Nonus fuit rabi leui bentorson vulgariter dictus magr leo de bonalas de puincia puincie qui in expositione sua super dã red dens deo gratias q sibi reuelaue rat terminum supradictum in anno predicto scilicet quintomillenario centesimodecimooctauo scdm cõpu tationem iudeorum concordans cũ predicto moyse gerundẽsi.quorum terminus satis patet q iam trãsi uit in preteritũ per.c.xxiij.ãnos sm computationẽ eorum in anno pñti supradicto. ¶ Fuerunt etiã aliq duo iudei periti vnus i ciuitate abulensi. alius in villa que dicitur ayllõ.de qbus dicetur infra ɔsideratione.x.mi rabili.x. Isti assignauerunt terminũ anno a creatione mũdi quintomille narioquinquagesimoquinto sm eo rum cõputationem. Qui quidem an nus concurrit cuz anno dñi. M.cc. xcv. Ex quib9 oibus manifeste col ligitur fatuitas et falsitas iudeoruz in determinatione anni aduent9 sui messie.cũ omes sui termini iã trãsie rint in preteritũ vt clare visum est. ¶ Signũ autẽ fatuitatis et mentis incomposite est nunq in vno cõsiste re sed de alio in aliud mutari. Unde sm Senecã primũ argumẽtum mẽ tis cõposite est posse cõsistere secũqz morari. Iudei ergo qui vsqz nunc cõ sistere in vno nõ potuerunt termino Uerisimile est q quotidie fatuizan do nouos fingent terminos predi cti aduentus. ¶ Tertio probatur eorum fatuitas in aduentu messie quez sperant exempli manifestatio ne. Unde narrat cesari9 q clericus quidam filiam cuiusdã iudei impre gnauit in ciuitate lemouicesi. timẽs autem ille offensaz parentum puel le accepit arundinem nocte prope parietẽ camere in qua parẽtes puel le dormiebantveniens et per foramẽ summitatẽ vnã arũdinis intromit tens et per aliaz insufflans sic est lo cutus. O iusti et deo dilecti vocãs eos noibus suis proprijs gaudete

q: filia vestra concepit messiā virgo permanens: vir expgefactus querit ab vxore si vocem illam audisset qua negante orauerunt vt iterum audire possent clericus eos loquentes audiens sicut prius iterum est locutus. Illi ergo exultantes et post repetitionem facti certiores vix diē expectauerunt ventrēq3 puelle aliquantulum iam intumescere cernentes ab ea quesierunt vnde cōcepisset. Illa vero sicut coacta fuerat a clerico rñdit si concepi nescio s3 scio q: virum nunq̄ cognoui et virgo sum. Et illis ergo non se capientibus pre gaudio per castella et ciuitates diuulgatum est q illa paritura esset messiā. Quid plura affuit hora pariendi et iudeis innumeris cu3 gaudio magno expectantibus natiuitatem pepit misera illa nō messiam sed filiā cum multis doloribus et gemitibus et clamoribꝰ. quo cognito iudei confusi sunt supra modum ex quibus vnus infantulam accipiens per pedes allisit ad parietem. Ecce confirmatio per exēplum fatuitatis iudeorum in expectatione messie.

De iudeorum expulsionibus vbi quattuor pricipales expulsiones notantur.

Nona consideratio est de iudeo2 expulsionibus et sua magna iguominia: nō est mirandū si gens q̄ ta3 graue cōmisit delictu3 q̄le nūq̄ fuit nec erit pp̄etratū ab angelis nec ab hoīe graues sustineāt penas: et quod scelus poterit cōparari morte filij dei: merito dauid ,pphetauit suā penam dicens: expelle eos qm̄ irritauerunt te dn̄e. In pn̄ti ergo ꝯsideratione. iiij. iudeo2 expulsiones exprimētur post morte3 saluatoris: quarū prima fuit a terra sancta: secunda a frācia: tertia ab anglia: quarta vero ab hyspania.

Prima expulsio fuit a terra sctā vbi quattuor puncta aguntur.

Prima iudeorū expulsio: a terra sancta fuit. Pro cuius declaratione q̄ttuor erunt puncta attendēda sicut notat Johānes saliberien. in suo policrate. li. ij. qui optime hanc materiā explicauit. Primus erit de signis que precesserunt excidium hierosolymitanum nouissimum. Secundus de calamitate obsessorū et quis fuerit finis obstinate malicie et que pietatis typi. Tertius punctus erit de muliere que vrgente fama comedit filium suum. Quartꝰ erit de numero captiuorum et occisorum et pereptorū fame: et quō xp̄s seruauit suos sub ea tempestate.

Primus pūctus est de signis que precesserunt excidium hierosolymitanum.

Circa primū pūctum vetꝰ refert hystoria sic dicta q est auctor eius incertꝰ et vetera refert q iminēte hierosolimorū excidio eclipsis lune p. xij. noctes ꝯtinuas etiā in remotissimis locis ,ptacta ē forte significans iudaice pfidie supsticiosi erroris euersionē q̄ xp̄o p pdicatione3 ap̄licā3 mūdo illucescēte rectissime cōtigit. Scriptū ē eīn stultꝰ mutatur

vt luna: sapiēs vero cū sole pmanet Alia qʒ q̄ plurima diuino super iere dulos iminente iudicio acciderunt: que si per singula: put ab auctoribꝰ digesta sunt cepero enarrare vel sola hec pprium tēpus desiderabunt et ociū pauca tamen auctore Josepho compendioso sermone pcurrāt. eo q ad roborādam fidem nostram proficiant ꝛ ad reprimendā obstinatā perfidiam iudeorum. xl. nanqʒ post admissum piaculum ꝯtinuis protracta annis impiorum pena differtur. In qbus ꝛ apostoli omnes pcipue tñ iacobus frater dñi dictꝰ hierosolimis epūs cōstitutꝰ indesinenter pplm cōmisse impietatis ꝛ feralis animi de scelere cōmonebat si forte possent cōmissi penitudinem gerere: si possent flere pro scelere ꝛ vltrices penarum flāmas lachrymarum vbertate restringere. Ostēdebat eis nāqʒ deus per suam patientiam. q ipsorum quereret penitentiam qz nō vult deus tantum mortem peccatoris sed q cōuertatur ꝛ viuat. Molire autem adhuc eorum duritiam nitebatur diuina maiestas signis ꝛ pdigiis celitus datis terroresqʒ simul minacem dextreram ostendendo potius q̄ inferēdo de quibus supradicti hystoriographi fides vt in certis etiam in hoc sufficiens erat. ¶ Relegamus ergo qui in sexto hystoriarū suaruʒ libro de his ipse significauerit iosephus. Sʒ infelicem inquit plebem: ceterum qdem hō homines ꝛ deceptores falsa vaticinantes suadebant ꝛ euidentibus signis ꝛ indicijs iracundie ꝛ indignationis diuine non crederent: quibus aperte futurum et vrbis et gentis presagiabatur excidium. Sʒ velut afflati et amentes et qui neqʒ oculos neqʒ animas in se haberent spernebant. Omnia que celitus nunciabantur. Etenī stella prefulgens gladio per omnia filiis imminere de super ciuitati et cometes. Preterea exicialibus flāmis visa est ardere p totum annū. Sed ꝛ ante excidiū tpis ac bellicum populi diem cum ad diē festum conuenirent. viij. die mensis xantichi qui est aprilis noctis tēpore hora nona tātꝰ luminis fulgor arā tēpluʒqʒ circundedit vt putarent omnes diem clarissimum factum: ꝛ permansit spacio dimidie hore quod imperitis quidem ꝛ ignaris psperū videbatur. Sed legispitos ꝛ pbos qʒ doctores non latuit exiciale portentum. ¶ In eadem quoqʒ festiuitate vetula sacrificijs admota ꝛ acris assistentes inter ipsas ministroꝝ manus enixa est agnā: sed ꝛ ianua interioris edis que respiciebat ad orientem cum esset ere solido induta ac pinde immensi ponderis qui vix. xx. viris summo conatu impellentibus clauderetur ferreisqʒ seris ꝛ vectibꝰ munita. ac pessulis in altuʒ dimissis teneretur obstricta repente hora noctis sexta prima ꝛ. xx. die mensis apparuit sponte patefacta. Sed ꝛ trāsacto die. vi. post aliquot dies prima ꝛ. xx. die mensis arthemesij qui apud nos mayus vocatur prodigiosius apparuit visus fidem pene excedens quod vere falsum putaretur nisi oculorum fides cōfirmasset malorum cōsecuta pernicies. Etenim ppe solis occasum visi sunt currus ꝛ quadrige in omni regione per aerem et armatorum cohortes misceri nubibus et vrbes circundari agminibus impro

nibis in alio. ¶ Item die festo qui pēthecostes appellat̄ noctu sacerdotes ingressi templum ad ministeria ex more complenda. Primo quidem motus quosdam strepidus qui sensererunt tum subitas voces deinde audiunt dicentes migremus hinc et sedibus istis. Additur his etiam aliud terribilius. etenim quidem ananie filius iesus nomine vir plebeus ꝛ rusticus ante quartum belli annum cum ciuitas in pace ꝛ abūdantia perduraret in die festo tabernaculorum repente clamare cepit vox ab oriente: vox ab occidente: vox a. iiij. ventis: vox super hierosolymam et templum: vox super sponsos ꝛ super spōsas: vox super populum ꝛ indesinenter die noctuq; per omnes plateas circuiens hec clamabat vsq; quo quidem primiores ex populo viri velut in fausti presagij indignatione commoti correptū hominem multis verberibus afficiunt. At ille nequaq̄ pro se aliquid loquens sed nec eos quidē qui circūstiterant deprecans easdē voces pari obstinatione et clamore repetebat. Tunc principes intelligētes vt res erat numinis esse in viro motus perducunt eum ad romanoꝝ iudicem. Apud quem flagris ad ossa vsq; laniatus neq; preces neq; lachrymas fudit. Sed eandem vocem miserabiliter ꝛ cum quodam eiulatu emittens per singula pene verbera proferebat addens etiam hoc ve. ve. hierosolimis. ¶ Prosequitur ꝛ aliud idē hystoriographus maiore gestum miraculo dicens: oraculum quoddam in sacris litteris repertum quod per idem tempus virum designaret ex eorum regione processurum qui totius orbis potiretur imperio cuius oraculi presagium. Item hystoriographus vespasianum suspicatur declarare. Sed vespasianus non aliis q̄ illis solis gētibus qui romano imperio videbantur subdite dn̄atus ē. Unde iustius ad xp̄m hec responsa referuntur ad quem dixit pater. Postula a me ꝛ dabo tibi gentes hereditatem tuam ꝛ possessionem tuam terminos terre: ꝛ cuius per idem tempus per apostolos suos. In omnem terram exiuit sonus eoꝝ ꝛ in fines orbis terre verba eorum.

¶ De calamitate obsessorum ꝛ obstinate malicie iudeorum quis fuit finis ꝛ que pietas tyti.

De secūdo pūcto s. quāta fuerit calamitas obsessorum et obstinate malicie quis fuerit finis ꝛ que pietas tyti ꝓsequitur idē doctor dicens. at ne tot ꝛ tanta mediocris plage aut perfunctorie indignationis dei aduersus impotentiā iudeoꝝ videant̄ precessisse iudicia calamitatē intollerabilē excidium irreparabile reprobate ꝛ excecate gentis inauditā ꝛ cūctis seclis icognitā seruitutē succict⁹ sermo percurrat; quātis q̄ malis tunc vniuersa mulctata sit vt quē ipsa iudeoꝝ terra bello fame igni cedibusq; vastata sit quanta ppl'oꝝ milia p̄tes simil' cū ꝯiugibus ac paruulis liberis absq; nūero ꝛ absq; discretōe trucidati sint q̄ etiā aduersarū vrbiū obsidiōes s; ꝛ ipsi⁹ magnifice ꝛ famosissime ciuitat' hierl'es quāta vastitas ꝛ quāta fuerit diuersorū mortuoꝝ strages q̄s p hec singl'a belloꝝ extiterit mod⁹ ꝛ vt p̄m id q̄d

pphe dixerat abhominatio desolatiõis i ipo quodāmō dei famosissimo collata sit tēplo vsqꝫ ad vltimū cūcta depplata sit ꝛ ꝯsumpserit flāma. Si qs pleni⁹ nosce vult legat hystorias iosephi. nos vo ex his tm̄ ea q̄ ad explanationē suscepti opis sufficiunt assumemus In qb⁹ refert ꝙ ex oi iudea ppl'i i die solēni pasche hierosolimā velut exiciali q̄dā manu cogēte ꝯuenerāt qs trecies cētena milia dicit hoim fuisse. Iusto. s. iudicio dei b̄ tpe hec vltiōis electio vt q̄ i dieb⁹ pasche saluatorē suū ꝛ saluatorē xp̄ꝫ deū cruētis manib⁹ ꝛ sacrilegis vocib⁹ violarūt in ipis dieb⁹ velut in vnuꝫ carcerē ois mītitudo ꝯclusa feralis pena exitiū qḋ merebat̃ acciperet. p̄terribo sane q̄ in eos vl' gladij cede vel alijs de belli machinis collata sunt explicare ea tm̄mō q̄ diris famis exitio ptulerūt supradicti hystoriographi sermonib⁹ pphani quo legētes hoc itelligāt quātū piaculū sit audere aliqd i xp̄m ꝛ q̄ grauib⁹ ausa supplicijs expient̃ Age itaqꝫ. v. iosephi hystoriarū liber ponat̃ in medio Ex q̄ oēs eoꝝ luctuosa tragedia pnoscat̃ diuitib⁹ aūt pmanere inqt apud pīrē vnū atqꝫ idē erat Si eni i vrbe pmāsisset facultatū suaꝝ cā crimine obiecto q̄si de trāsfugiēdo cogitarēt pimebant̃ Necessitas vo famis facinorosoꝝ extollebat arrogātiā ꝛ vtrūqꝫ sil' inedia cum temeritate crescebat: publice q̄dem frumentuꝫ nusq̄ oino erat. Sꝫ irruētes vrbis p̄dones perscrutabāt̃ domos ꝛ si q̄d inuenissent tā q̄ de his q̄ fefellerāt penas sumebāt Si vo nō inuenissent nihilominꝰ tāq̄ eos q̄ occultiꝰ ꝛ diligētiꝰ abscōderāt ꝛ cruciabāt. Iudiciū vo heri ab eis pabula capiebāt hoc ipso ꝙ adhuc viuerēt ꝛ subsistere corpib⁹ videbāt̃ pfecto tāq̄ q̄ iā interijssent nisi abscōditos vspiā tegerēt cibos. Si quos sane tabescētes macie vidissent hos cū venia p̄teribāt supfluū putantes pimere qs paulo post assumeret fames. Multi tm̄ i occultis oi cēsu suo mercati sunt vnū metrū. Si diuites frumēti ordij si iferiores fuerūt ꝛ cōcludētes se in iferiorib⁹ q̄busqꝫ penetralib⁹ dom⁹ nōnulli nec in panes cōfectas fuges edebāt. alij vo i q̄tū vl' necessitas vl' met⁹ pmitteret excoq̄bāt ꝛ mēsam q̄dā null⁹ expectabat apponi sꝫ ex ipso semine mixto igni rapiētis ꝓpria velut furtiua deuorabāt ꝛ erat ifelicis illi⁹ cibi spectaculū mirabile cū validiores quiqꝫ iuenta diriperēt. Inbecillorib⁹ vo nihil p̄ter luctū supesset ac lachrymas et oim lꝫ acerbitates reruꝫ suparet fames nihil tm̄ ita subuuit atqꝫ subuertit sic̄ verecūdia. Quid eni saluis rebus pudore dignū ē id i hac necessitate ꝯtēnit̃ Deniqꝫ rxores de virorū manib⁹ ꝛ filij de parētū ꝛ qḋ ē infelici⁹ mr̄es cibos de puuloꝝ manibus atqꝫ ore rapiebāt ꝛ cū dulcissimi liberi i manib⁹ atqꝫ añ ora positi tabescerēt exigua vite subsidia a dētibus ipsis eximere nemo pcebat. Celerū ne ipsos q̄dē ifelices ꝛ p exiguos sumētes latebāt cibos: sꝫ ꝯtinuo aderat p̄donū qs ꝛ stati vt clausas cuiusq̄ ꝯphēdissꝫ fores madiciū credebat hoc eē ꝙ itrisec⁹ positi ederēt et repēte displicatis forib⁹ p̄cipites irruebāt atqꝫ ab ipsis vt ita dicā fauctbus exprimētes Si q̄d forte in sumptū iam fuerat reuocabāt: feriebant̃ senes si cibuꝫ vendicare: tentassent.

Sparsis etiam crinibus mulieres trahebantur occultare nitentes si quid forte deprehensum fuisset in manibus nulla senibus reuerentia nulla erga paruulos miseratio. Sed in exiguo panis fragmento paruulos inherentes et ex ipso cui inheserant suspensos elidebant in terram. In eum vero qui raptores cibo preuenissent assumpto crudelius seuiebant: et excogitabant dira supplicia obturantes infelicibus naturales digestionum meatus. Aliis vero peracutas sudes per eadem ferebant adigentes horrendo que gesta sunt referens. Ad confectionem post hec vnius panis aut etiam vni farine miseros pargebant. Nam ipsi tortores non patiebantur famem. Esset enim tolerabilius quodammodo si hec compulsi inedia facere viderentur. Sed vt vel preparent sibi in posterum cibos vel vt crudelitas exercitio conualesceret. In his etiam si qui forte furtim per stationes vel hostium pro colligendis herbis erupissent occurrentes eis qui se hostium manus effugisse gaudebant diripiebant quicquid attulerant. Supplicantibus autem et terribile sibi quoddam nomen dei inuocantibus vt vel partem aliquam que secum mortis periculo quesierant indulgerent nihil prorsus prebebant: sed hoc beneficij loco cesserat si comprehensum viuum licuisset euadere. ¶ His autem post aliquanta adiungit dicens. Iudeis vero cum egressu vrbis omnis pariter spes excluderetur salutis et inualescens acerbitas famis domos simul et familias gentesque vastabant: ita vt in penetralibus strata iacerent mulierum paruulorumque cadauera, per plateas vero infelicium senum corpora fame magis quam etate consumpta. Iuuenes vero atque omnis etas robustior velut simulachra quedam in vijs oberrabant et egressibus corruentes quocunque loci gressum subripuisset inedia. Sepelire autem cadauera primorum nec defunctorum multitudo nec viuorum debilitas permittebat: simul et pro sui vite incerto vnusquisque verebatur. Denique aliquanti supra eos quos sepeliebant animas emisere. Multi etiam dum prosequuntur funera priusquam ad sepulchrum peruenirent efflabant: sed nec planctus ex more defunctis exhibebatur aut luctus: quia hoc sibi totum vendicauerat fames: sed nec ariditas inedie humorem cuiquam reliquerat lachrymarum. ¶ Obsederant ciuitatem profunda silentia et nox plena mortis cuncta contererat. Quibus malis omnibus grauiores soli vigebant predones qui nec sepulchra quidem diripere et expoliare cadauera illicitum dicebant non tam predam petentes quam scelus irrisionemque cumulantes ac aciem gladiorum suorum in cadauerum obtruncatione probantes. Interdum etiam in nonnullos adhuc spirantes mucro examinandus agebatur quod alij semiuiui cum viderent supplices dexteras protendebant: vt in se quoque beneficij loco conuerterent scelus, quo scelus cruciatibus famis velocius absoluerentur. Sed nouo crudelitatis genere necem quam sponte inferebant si rogarentur negabant: cum tamen vnusquisque deficientium cum gemitu retorqueret oculos ad templum non de morte propria dolens: sed de impunitate predonum quos superstites relinquebat. Et primo quidem sumptu publico sepelire mortuos iusserant sed tetoris intolerantia vt vero omnem sumptum cepit vincere multitudo morientium de muro cadauera precipitabant. Ac cum tytus circuiens prouidisset repletas mortuorum cadaueribus valles et humani corporis tabo patriam terram rigari cum ingenti gemitu eleuatis ad celum manibus deum inuocat testem hoc sui ca no

pue nire: sed se ista sustinere inuitus. Et post aliquanta iterum quedam iosephus talia prosequitur non cunctabor inquit proferre quod sentio. Arbitror enim quod si etiam aduersus ipsos ciues romanorum paulisper arma cessent aut hyatu terre: aut aque diluuio: aut sodomitanis ignibus et fluminibus celitus tortis suppliciis ciuitati defendisset quam multo insaniore illis qui hec perpessi sunt: et neque rerum virorum presentem hanc protulisset etatem per quibus omnis gens pariter extingui. ¶ Sed et in hoc. vi. li. eiusdem talia scribit. et eorum inquit qui per totam ciuitatem famis inedia corrumpebantur multitudo innumerabilis erat: quorum nec explicari miseria potest per singulas namque domos sicubi aliquid sibi fuisset repertum bella continue et cedes inter caros ipsosque parentes ac liberos nascebantur. dum non solum e manibus sed ex ipsis etiam faucibus inuicem cibum rape certabant. Fides autem nec mortuis erat: sed et ipsi cum spiritum iam exalarent perscrutabantur a predonibus ne cui forte intra gremium cibi aliquid resideret. alii etiam per mediam hyantes velut rabidi canes huc atque illuc ferebantur et quasi insania quadam exagitati in easdem domos sub momento temporis iterum ac sepius irruebant omnia tamen necessitas pervertebat in cibum etiam illa que nec mutis quidem animalibus edere visus fuit. Ad vltimum nec loris quidem nec cinguli vel etiam ipsis calciamentis abstinuerunt. pos... rum quoque indumenta detrahentes confricien... iam dentibus ingerebant. nonnulli et feni veteris festucas edebant sed et de quisquiliis collectis paruissimum pondus dragmis in quattuor detrahebant.

¶ Quomodo mulier quedam vrgente fame occidit et manducauit filium.

De tertio puncto scilicet de maria que vrgente fame comedit filium suum prosequitur dicens. Sed quid opus est per hoc pondus famis illius explicare cum gestum ibi sit facinus quod neque apud grecos neque apud barbaros vllus accepit auditus horrendum quidem dictu: auditu vero incredibile. Et quidem libenter tam immane facinus siluissem ne quis me crederet monstruosa narrare nisi multos memorie nostre viros testes commissi sceleris habuissem. Porro vero aliquid patrie mee prestare me arbitror. si sub trahamus eorum verba quorum protulit facta ¶ Mulier quedam ex his qui vltra iordanis alueum commanebant mari et nomine eleazari filia de vico bethezob quod interpretatur domus ysopi: genere et facultatibus nobilis cum cetera multitudine que fluxerat hierosolymis repta communem cum omnibus obsidionis casum ferebat. huius reliquas quidem facultates quas domo in vrbem conuexerat tyranni inuasere. Si quid vero reliquiarum ex magnis opibus fuerat quibus victum quotidianum per tenuem duceret irruentes per momenta predonum satellites rapiebant. pro quibus gemens mulier velut insania iam quadam ex indignatione fatigabatur. ita vt interdum predonibus maledictis et conuitiis in necem sui instigaret. Uerum cum neque irritatus quisque nec miseratus eam opprimeret: et si quid cibi fuisset forte ab ea quesitum id ab aliis quereret. nec iam vsque reperiendi copia fieret. famis autem ora viscerebus ipsius insisteret ac medullis et ad furorem purgeret ia

inedia famen et ira pessimis vsa cõsul-
torib⁹ cõtra ipsa iã armat iura natu-
re. Erat nãq; et ei sub vberib⁹ puulus
fili⁹ hũc ante oculos ferẽs: infelicis
inqt matris. o infelicior fili in bello
fame et direptiõe pdonũ cui te reser
uabo. Nam et si vita sperari posset et iu
go romane suitutis vrgemur: s; nũc
etiã suitutẽ puenit fames: pdones
vero vtroq; in grauiores purgẽt. Ue
ni ergo o mi nate esto matri cib⁹ pdo
nib⁹ furor. secli fabula: q̃ sola decrat
cladib⁹ iudeor: et cũ hec dixisset fil' fi
liũ iugulabat. cũ deinde igni suppo
situ torret et mediũ qppe cdẽdo cõiu-
mit. mediũ vero reseruat obtectum.
Et ecce cõfestim pdones irruunt cõ
buste carnis odore cõcepto. minatur
mortẽ nisi sine mora cibos quos pa-
tos senserãt demõstraret. Tũc illa q̃
dẽ ptẽ inquit optimã reseruaui vob
et cõtinuo q̃ supfuerãt membra dete
xit infantis. Ad illos repẽte ingens
horror inuasit et crudeles q̃uis animi
diripe vox faucib⁹ interclusa ẽ. Illa
vero truci vultu et ipis etiã pdonib⁹
truculẽtior: me⁹ inqt fili⁹ ẽ: me⁹ ẽ pc⁹
et facin⁹ meũ est: edite. Nã et ego prior
comedi quod genui: nolite effici aut
matre religiosiores. aut femina mol
liores q̃ si vos pietas vincit et execra
mini cibos meos: ego q̃ iã talib⁹ pa-
sta sũ; his iter; pascar. Post hec illi
territi tremẽtesq; discedũt q̃ hũc so
lũ ex oĩbus facultatibus suis mise-
re matri reliquerant cibum. Reple-
ta est autem vniuersa ciuitas confe-
stim nephari ĩ sceleris nuncio et vnus
quisq; facinus ante oculos quod p-
petratum fuerat adducens tanq̃ si
ipse hoc perpetrasset horrebat. om-
nes q̃s famis necessitas vrgebat
festinabant magis ad mortem: bea-
tos dicentes eos quibus contigerit
interisse priusq̃ talium malorũ pol-
luerentur auditu. hec q̃dẽ iosephus.

¶ De numero captiuorum et occisor et peremptorum fame.

Quartus puncetus ẽ de numero ca-
ptiuor et occisor et p-
emptor fame. Que;
vero tãta calamitas
inuenerit exitũ codẽ
auctore p paucis annectã. Colligẽs
eni supradictus hystoriograph⁹ oẽm
numerũ peremptor vel fame vel fer
ro. vndecies centena milia designa-
uit. Ceteros vero latrones vel sicca-
rios vel pdones post vrbis excidiũ;
mutuis declarauit interisse vulneri-
bus. Electos aũt quosq; iuuenũ q̃s
decor corporis et pceritas cõmenda
bat ad triũphũ dicit eẽ reseruatos.
Reliquos aũt q̃ supra . xvij. annos
agebant etatis ad opa egypti p me-
talla destinatos vl' p ceteras puincias
eẽ dispsos. Aliũ q̃dẽ vt ad ludos gla
diatorũ. Alij vt ad bestias traderent.
Si q̃ vero intra decimũseptimũ eta
tis sue annũ; repti sunt p diuersas
puincias in suitutem distrahi iussi
sunt quor numerus vsq; ad nonagi
ta milia pduct⁹ est. hec vero oĩa gesta
sunt secũdo anno vespasiani imperij
iuxta ea q̃ ipe dñs et saluator nr iesus
xps pdixerat. qppe cũ ea q̃ gerenda
erant pñtia videret. tũc scdm euãge
liorũ fidẽ videns ciuitatẽ fleuit sup
illã: et velut in auribus eius ploraret
hec verba. Si cognouisses inqt et tu
in hac die q̃ ad pacẽ tibi sunt. Nunc
aũt abscõdita sunt in oculis tuis: q̃

veniēt dies in te: et circūdabūt te inimici tui vallo: et circūdabunt te: et purgēt te vndiq3: et ad solū redigēt te: et ad filios tuos i te. In hūc modū q̄ plurima diuine cōminationis tonitrua publice induratis auribus resonabant quousq3 sanguis iustorū: sed et ipsius iusti singularis: et vnici q̄ ab ipsis inique effusus est iusto dei iudicio q̄rere. Attriti sunt ergo plagis bellis strati: et a patriis sedibus diuine indignationis excisi turbine: vt in vrbe gloriosissima nec lapis sup lapidē remaneret: fuitq3 ppl'i indurati: et quonis lapide durioris tribulatio tāta quanta non fuit ex quo gētes eē ceperūt vsq3 ad diē hāc. Ecclesia vero q̄ fuerat hierosolymis cōgregata diuinitus transire iussa ē trās iordanē ad oppidū quodda noīe pellā. quo ablatis ab vrbe cultoribus dei celestis vindicte fieret locus q̄ in vrbe gētēq3 sacrilegā fuerat exercēda q̄d et eusebius cesariēsis in ecclesiastica hystoria plenius scribit. Et idē hec oia rectissime passi sunt q̄ i filiū dei magnus sacrilegas extēdere presumpserūt cū testimoniis scripturarū et virtute mirabiliū opez ipm xp̄m deū eē cōstaret sicut fuit dictū supra prio libro in aptiōe primi thesauri allegādo dictū iosephi. ¶ Hic dixerūt aliq̄ iudei hyspanie q̄ sūt in ea añq̄ eēt mors xp̄i. s3 q̄ro ab eis si venerūt ad hyspaniā suo velle vel coacti. si voluntarie nō obseruauerūt legē nec cerimonias quas solū in ptibus illis obseruare tenebant: et sic fuerūt vere apostate: et nō iudei. Si vero ducti fuerūt vi et coacti q̄re nō reuersi sūt q̄n eis data fuit licētia gn̄alis p regē dariū. q̄ fecit voce pconis acclamare p oēm terrā q̄ iudei de oibus ptibus redirēt in hierl'm: et q̄ edificarent tēplū. Si ergo ipsi remāserunt illa vice in hyspania remāserūt sicut iudei mali i despati confusi et diuisi a bonis iudeis filiis tpis ne suarent legē et pcepta: et ne corrigerent a pphetis: et vt essent ydolatre. q2 a tpe neronis impatoris vsq3 ad cōstantinū in quo tēpore fuerūt. xxviii. iperatores nō māsit in hyspania hō q̄ nō adoraret ydola q̄ nō occideret diuersis et variis tormentis: et tñ nō legit de aliquo iudeo q̄ ppter hoc occideretur. immo ipsi mouebant xp̄ianos q̄ illa adorarent. quanto magis q2 cū in eorū terra hoc eis eēt phibitū ipi ibidem adorabant ydola: et iō nō oportebat q̄ in terra aliena ad hoc compellerent. Et dicūt q̄ sunt de tribu iuda. Alii q̄ sunt de tribu leui. Alii q̄ sūt de tribu manassen. Alii q̄ sūt de tribu effraym. q̄d cū veritate pbare non possunt: q2 si sunt de tribu iuda: quare ergo non fuerunt ad suos reges ante christi aduentum. Si de tribu leui quare nō fuerunt ad suū sacerdotium seruiendū. Si de quacunq3 alia tribu: quare non redierunt ad suos iudices et prophetas: Sed si ante aduentum christi permanserunt in hyspania ibidem remanserūt sicut rebelles et desperati.

¶ Secunda expulsio facta fuit a regno francorum et anglie vbi tres cause diuisim assignantur.

Ecunda expulsio iudeorum facta fuit in regno frācorum. Unde imperante henrico romanorum. xcvi. impe

ratore: et sedente in cathedra petri clemente papa. v. qui fuit ducentesimus papa. necnon regnante in eorum regno francorum philippo rege. Anno dni. M.ccc.vi. de ordinatione predicti regis fuerunt in toto regno francie capti iudei imperceptibiliter vna die: et confiscata bona eorum et expulsi ad regnum minime reuersuri secundum quod refert frater iohannes de podio in suo hystoriarum collectario: causam tamen non ponit huius expulsionis. Cumque studiose inuestigarem causam vnde possem scire predictam causam. Casu quidem solennes viri gallici ordinis sancti benedicti monasterii famosissimi clunacensis. tamquam reformatores missi monasteriorum eiusdem ordinis subiectorum predicto monasterio in castelle regno ad villam metine de campis me ibidem tunc existente applicuerunt cum rege. causam suam expositur consensum in et fauorem suum querentes pro dicta reformatione: quorum vnus doctor in iure canonico: secundus licentiatus: tertius vero baccalarius: et quia singulariter qui licentiatus erat vir peritus videbatur et gratus quesiui ab eodem quod mihi veridice causam panderet predicte expulsionis iudeorum a regno francie si illam sciret. Qui respondens eandem vere scire. Rogaui eum vt ex charitate in scriptis poneret: et ad plenum exprimeret totam causam. Fecitque voluntarie sub forma et serie que sequitur. Reuerende pater quia vestra charitas postulauit vt in scriptis redigerem causam et rationem potissimam electionis infestissime christiano nomini gentis videlicet iudeorum a regno francorum christianissimo faciam que hortatur vestra religiosa bonitas stilo scilicet rudi et indigesto. Veruntamen et indubitato vt omnes gallie bene norunt apud quos nota et manifesta hec sunt. Nam in picturis et tabulis ecclesiarum multarum ascribi hec solent necnon in cereo pascali annus electionis iudeorum annotatur quem pronunc menti non teneo pluresque circunstantie memorandi miraculi propter incuriam a memoria exciderunt. Ea vero que legi in tabulis vidi fideliter enarrabo. ¶ Eo igitur tempore quo sordibus iudeorum populus in opprobrium sempiternum cunctis gentibus a deo datus sua contatione christianissimum francie regnum fedebat. quidam ipsorum vt solent publice vsuram exercebant. Mulier quedam parisiensis necessitate compulsa vnam quam sola tenebat preciosam vestem illi iudeo feneratori in pignus dedit. Die vero sancte resurrectionis appropinquante mulier illa non habens vnde vestem suam redimere posset multis blandiciis circumuenire feneratorem temptauit iurans illi et promittens vt si suam illi in die sancto: scilicet pasce vsui prestare vestem in crastinum eam superaddito fenore illi restitueret. Proditor ille afflictionem mulieris considerans lucri quoque cupidus fortemente iam concipiens facinus detestandum renuit assentire pollicitationi mulieris: sed reconuenire illam capiens in hec verba prorupit. Scio te tua in lege mulierem honestam et abundantem a tuis circumuicinis reputari scio te multas habere emulas que si in die festo te tua veste adornatam non viderint alludent te risui: cachin-

tionibusque omnibus patebis. Si acquie-scere vis consilio meo vestem tuam reddam et pecunias duplicatas tibi dabo. Tunc illa ore inflamato. Quid vis inquit tibi ut faciam. Nam sum opere tunicam meam reportare cupio. At ille. si sancta tua mihi iures. euomuit portentum illud monstruosissimum ut illum quem adoras pro deo tuo quem in tua pasca receptura per manum sacerdotis es mihi apportabis tuam tibi restituam vestem et pecunias duplicabo. Exhorruit hoc audito verbo christiana mulier asseratque inquit id ipse deus a me. sed mihi crede per ipsum deum te iuro. si illam mihi iudee illo die accomodes i crastinum restituas. Abi inquit iudeus importuna mulier nunquam id faciam sed acquiesce consilio meo et tibi providebis. Nunquid ait mulier scis tu iudee mihi illud transglutiendum necessarium fore. Caue inquit ne transglucias sed in os conserua et mihi aporta. et quia varium semper est et mutabile femine genus acquieuit tamnephando crimini et veste recepta remeauit ad propria. Die sacratissimo resurrectionis adueniente vana et fatua mulier iudeo cupiens complacere pecuniarum amore vbi nephario ore sacrum domini nostri iesu christi corpus suscepit festina ad iudei domum perrexit. Ecce ecce iudee quod tamimportuno affectu instanter a me requisisti. Ecce deum meum quem hodie per manus sacerdotis accepi. Ecce eum quem adorant christiani mihi pollicitam pecuniam trade. heu heu ad turpia ducit paupertas quia auarissimum genus mulieris. Feneratos itaque letus et gaudens bene in quit veneris mulier. eam depone super thelonarium et pecunias duplicatas recipe tuas. Tunc iudeus ille insano animo et furibundo totus protervia debachatus et ira ingentem flammam in camino domus succendit. vrnamque magnam aqua et oleo plenam superponens corpus domini nostri iesu christi manibus nephariis immisit dicens. Es ne tu ille christianorum deus. Es ne ille iesus christus quem de virgine natum christianorum vesana crudelitas opinatur et credit fore deum: si tu ille es quem colaphis ceciderunt patres mei ego te bullientibus vndis committam. si te cruci affixerunt ego te assandum dabo. illi viuum te morti dedere ego iam te mortuum morti iterum dabo. Si vis loquere si deus es qualis est potentia tua ostende et ne igne combu-maris defende: hec et talia scelerato ore euomens Corpus domini nostri iesu christi in medium bullientis aque iactauit fletit confestim speciosus forma pre filiis hominum puer perambulans super aquas bullientes. Quem videns iudeus non tanti signi et miraculi nouitate conuersus ad dominum sed iudaico more vt populus ille testificante sancto moyse indurato animo semper extitit. dura cum ceruice puerum vt sol rutilantem cum eo instrumento ferreo quod in manibus habebat iteratis vicibus in vrnam bullientem demergere temptauit: sed nec illum quouis modo tangere valebat diuina enim sapientia puer iesus sic ducebatur vt dum iudeus ille in medio aque bullientis illum fore arbitrabatur in dextera parte ipsum cernebat existere: sicque dum in dextra ferire volebat in sinistra bullientis aque cernebat: colluctabatur iudeus cum puerulo nec ibi cum in causa per-

E

videre poterat. Ceteri pueri iudei illius assistentes prodigii nouitate perterriti ad matrem concurrunt dicentes. En mater pater noster puerulum in aquam bullientem demergere nititur. Mater illa ad cameram viri sui graditur pueri alta voce eiulantes ad publicum percurrunt vicum dicentes et proclamantes venite venite. vere pater noster puerum vnum preditum mirabili forma in aquam bullientem demergere cupit. Fit concursus populi iudei passim et christiani occurrerunt vtrique et illis viderunt puerulum dominum nostrum iesum christum et iudeum nitentem in profundum vase demergere. Denunciatum est episcopo parisiensi inauditum miraculum qui cum toto clero accessit ad iudei domum et in medio bullientis aque et oleo vidit hostiam mundissimam sanam et integram. illam assumpsit suis proprijs manibus. et omni cernenti populo in ecclesia sancti iohannis de grauia parisius. vbi in eodem die consecrata fuerat processionaliter portauit. In qua ecclesia in memoriale tanti miraculi vsque in hodiernum diem obseruatur et qualibet die in honore sacratissimi sacramenti altaris missa celebratur. Feria vero quinta in qua dominus noster iesus christus istud sacramentum statuere dignatus est conuenit populus et missa solennissima ibi celebratur. Captus et incarceratus fuit iudeus vxor iudei et pueri confessi sunt que viderant. Iudeus ipse omnia que per ipsum facta fuerant et dicta confessus est. mulier ad fidem conuersa est pueri baptizati ipsi etiam christiani qui videre meruerunt signum magnum confessi sunt reiveritatem. Iudeus ille a deo reprobatus et derelictus in sua obstinatione permanens ad iudicium per prepositum parisiensem ductus est. Dum iter ageret iudeus ille preposito parisiensi voce perturbata dixit. Si librum quem possideo thalmuth intitulatum hic vna mecum haberem: non esset in tua potestate me vt morti traderes. quem liber ille vti a parentibus meis accepi talem virtutem a deo recepit vt hi qui frequenter illum legunt et possident a deo immortales reddantur: vbi inquit prepositus parisiensis. liber ille tante virtutis est vt immortales homines reddat. designa locum et ad illum destina pedissequum. Quo facto vbi pedissequus librum thalmuth iudeo in quadriga ligato tradidit ignis qui ad tractum baliste preparatus ad combustionem iudei per lictorem erat ad iudeum vsque volauit: eumque vnacum libro suo thalmud in fauilla et cinere in momento et in ictu oculi redegit. Hec fuit vrgens causa electionis gentis iudaice a christianissimo regno francie. ¶ Quid quid sit de hoc vtrum hec. s. fuerit potissima causa electionis iudeorum ab illo regno siue illud quod dictum est supra consideratione. vij. puncto. iij. crudelitate. iiij. cum scilicet omnes porci se mutuo occiderunt vel illud quod in crudelitate supradictum est scilicet de homine quem spinis coronatum occiderunt credendum est tamen quod hec et plura alia crimina eorum percurrerunt propter que sic puniti sunt. ¶ Et ista tamen causa fuit infantium mors. Quare vniuersaliter. Iudei omnes ab illo fuerunt expulsi vt notat vincentius. vide supra consideratione predicta et puncto in crudelitate. ij. ¶ In confirmationem predictorum est illud quod accidit in confinibus regni castelle versus regnum in villa quadam que grauon dicitur vbi colliguntur iura a transeuntibus de regno in regnum. In predi

cui villa consueuerant iudei predi-cta iura colligere. Accidit autem quod miles quidam de regno francie trā-situm faceret per locum prenomina-tum peregrinans in sanctum iaco-bum: et cum predicti iudei inuerecū-de explicarent omnia que deducebat inter cetera inuenerunt quendam li-brum deuotionum suarum in quo multe erant littere auree. et cum pro qualibet peterent certum ius. indi-gnatus miles ille percussit alapa vnum iudeorum qui illico versa vice percussit similiter militem alapa. et cum predictus miles euaginato en-se volebat iudeum illum perimere occurrit multitudo iudeorum cum armis sic quod nō potuit vindicare in iuriam sibi factam: et rediens in seip-sum cepit cogitare quare deus per-miserat eum a tam turpi: et nephan-dissima gente tam grandē iniuriam pati. recordatus est quod a toto regno francie propter supradicta iustissi-me fuerant iudei expulsi: et ipse solus remanserat singularis defendens vsque tunc iudeos in terra sua. Et ideo iratus deus contra eum permisit eū sic turpiter offendi. Recedens er-go a predicto loco promisit et iura-uit quod si deus reduceret eum ad ter-ram suam nullum iudeum relinque-ret in eadem: quod et opere adimple-uit: quia omnes iudeos quotquot po-tuit inuenire gladio peremit.

¶ Tertia expulsio facta fuit a re-gno anglie.

Tertia iudeorum expulsio fuit a regno anglie cuius expulsiōis causa du-plex assignantur quarum primam le-gi in quibusdam miraculis sub ordi-ne qui sequitur. In liconia ciuitate regis anglie accidit quoddam mi-raculum quod deus voluit ostendere precibus beate virginis. Unde mu-lier quedam vidua et paupercula fi-lium quendam nomine alfonsum ha-bebat: quem tradidit ad docendum primas litteras et postquam sciuit lege-re tradidit imbuendum rudimentis grammaticalibus et in musica qui li-cet in grammaticalibus processerit in musicis tamen gratissimus erat. Et quia predicta mulier paupercu-la erat recommendauit illum cuidā religioso sui generis: vt de victu sal-tem ipsi prouideret: et ita factum est quia quotidie post lectiones suas re-cipiebat suam refectionem cum pre-dicto religioso. Erat autem predi-ctus puer etatis annorum. x. cuius erat consuetudo ordinata: vt primo quotidie iret ad ecclesiam deinde ad scolas et hora refectionis vt dictum est ad domum religiosi. Nocte vero ad matris domicilium se conuerte-bat. Cum autem sepe in ecclesia illā preclaram antiphonam. Alma redē-ptoris audiret cantare tantam de-uotionem concepit in virgine bea-ta et sic menti impressit predictam antiphonam quod quocunque iret de die et de nocte per vicos et plateas mo-re puerorum supradictam antipho-nam alta voce dulcissime canta-bat. transitus autem eius erat cum iret ad domum matris vel rediret ab eadem per vicum quendam iu-deorum. qui audientes frequen-ter predictam virginis cantationem ab ore iuuenis quidā illorum habuit quod

vere a quodaȝ docto xpiano q̄s esset sensus illi⁹ cātatiōis cuȝ eius cātus tam dulcis esset. Et vt cognouit ꝙ illa erat ātiphona quedā que ad laudes et honorē virginis beate marie matris redēptoris iesu xpi veri messie decantabat̄ a fidelib⁹ in ecclesia cōcepit dolorē ꝛ pepit iniq̄tatē. q̄d cōsiliuȝ habuit cum suis cōplicibus quoruȝ corda diabolus possidebat: q̄o p̄dictum infantē mortui traderent ꝛ occiderēt. hora ergo oportuna obseruata cū puulus p̄dict⁹ alta voce cātādo p̄dictam antiphonam trāsiret per eorum vicuȝ subito sicut a rugientibus leonib⁹ rapitur ꝛ reclusus in domo quadā de modo mortis eius tractauerunt. Et diffinitum ē inter eos ꝙ eius lingua cuȝ qua beatam virginem laudabat extraheret̄ per oppositā capitis ptēȝ. secūdo ꝙ extraheretur etiaȝ eius cor cuȝ quo cogitabat predictam cātationem et vltimo ꝙ corpus eius proijceretur in loco profundissimo et immundissimo fetoribusq̄ȝ pleno. q̄ locus erat eorum continua latrina vt nullatenus signum eius inueniri posset et factum est sic. ¶ Sed virgo beata q̄ mater est misericordie et pietatis. nec obliuioni tradit seruiciuȝ quod cunq̄ȝ sibi factuȝ statim sic ille deuotissimus suus cātor in predicto loco fetido fuit proiectus. Affuit presens eidem et posuit in eis ore lapidem quendaȝ preciosuȝ qui locuȝ lingue suppleret et statim cepit cantare sicut prius predictam antiphonā immo melius ꝛ altius q̄ primo nec aliquādo cessabat de die nec de nocte a predicto cantu et tali modo stetit in p̄dicto loco paruulus ille quattuor diebus: cum vero mater eius videret ꝙ sicut consueuerat ad domum eius nō veniret sceleri gressu ad domum supradicti religiosi peruenit ac deinde ad scolas nec poterat inuenire. Discurrebat vndiq̄ȝ per ciuitatem anxia mulier si posset alicubi inuenire filiuȝ suum et disponente deo in fine quattuor dierum predictorum mulier illa trāsiuit per vicū illum in quo filius suus fuerat occisus et in latrinam proiectus. ꝛ ecce vox filij sui cantantis dulcissime cātationem illam virginis q̄ sepissime ab eo audierat insonuit in auribus ei⁹. Quo audito clamorib⁹ magnis predicta mulier clamare cepit et cōgregate sunt multe gentes et cum eis iudex ciuitat̄ꝭ. intraueruntq̄ȝ domum illam in qua vox illa audiebatur ꝛ finaliter inuentus est iuuenis in loco predicto ꝛ extractus nec vnq̄ cessabat a cantu illo dulcissimo licȝ mortuus foret. Indutusq̄ȝ aliijs vestimentis per dominos qui ibidem venerāt notificatum est episcopo ciuitatis. qui ilico veniens ad spectaculum precepit q̄ poneretur honorifice in quodaȝ lecto. et sic deductus est cum solenni processione et magno honore ad ecclesiam cathedralem predicte ciuitatis. semp tamen continuabat canticuȝ suum. cōuenientibus ergo in vnum ad predictam ecclesiam dictus episcopus celebrauit et fecit solennem sermonem precepitq̄ȝ omnibus audientibus ꝙ deuotas funderent oratiōes vt precibus beate virginis deus dignaretur reuelare hoc secretum. Finito vero sermone placuit altissimo et sue beatissime matri ꝙ fuit dete

cta impijssimorum iudeorum prodi tio et crudelitas. q eadem hora sur rexit paruulus ille et iste et stetit pe des in lecto in quo iacebat et extra xit ab ore suo vnum preciosissimum lapidē. dixitq omni pplo leta et hy lari facie qualit sibi acciderat sicut dictum est. et qūo virgo beata ad eū venerat et posuerat dictum lapidē in ore eius vt nō cessaret motu ab eius laude: et vt ostēderet gloria filij sui in salutem credētium et pditio nem odientium et incredulorum. post hec autem vocauit ad se epm et de dit sibi pacem similiter et matri: et fa cta expeditione ab omni pplo certifi cauit eos q ascēdit ad celos i socie tate virginis gloriose et tradidit p dictum lapidem pciosum epo vt po neret cum alijs reliquijs in altari. Quo facto signaculo sacte crucis se insigniuit et coaptans se lecto ani mam tradidit saluatori qui honori fice sepultus fuit in quodam sepul chro marmoreo quod multo tempo re pciosos lapides vt fert emana uit quousq quedam pestifera heresis ibidem orta fuit. Rex vero predicti regni cum cognouit tamnephandū et horridum iudeorum crimen et p pter multa alia que inuenit veridi ca inquisitiōe que pdicti iudei opa bantur in cōtumeliam et in iniuriā iesu christi saluatoris nostri et sue beatissime matris ex deliberato tna turo consilio assignata die precepit q occiderentur omnes iudei quot quot possent inueniri in predicto re gno suo. Et illi qui melius delibera uerunt fuerunt totaliter expoliati ab omnibus bonis et signati ac ex pulsi a toto regno angliе. Et ab illo tempore nunq amplius ibi habita uit nec habitat nec ausus ē appare re aliquis iudeus quia statim occi deretur si cognosceret. ¶ Alia cau sa in cronicis anglorum antiquis vt fertur assignatur. Cum eni regnum illud continuis bellis fame et peste laborraret miratus rex vñ veniret tanta regni sua cōtinua tribulatio seruos dei ad se vocauit et rogauit vt deum deuotissime orarent quati nus sibi dignaret reuelare causam tanti mali paratus corrigere et emē dare. Illi vero licet indignos repu tantes finaliter tamē orauerūt ieiu nijs et oratiōib se affligētes. Deus autem misericors ostēdit q illa eue niebant in predicto regno propter peccata crudelissima que iudei com mittebāt. Cum rex hoc audiret cōsi lio habito deliberauit omnes iudeos facere xpianos cogitās ex hoc pla care iram dei et factum est sic. Sed nec propter hoc predicta mala ces sabāt sed semper in amplius cresce bant. Consultis ergo iterum seruis dei. Responsum est sibi q peiores erant sub nomine xpiano q primo. pauco enim tempore elapso a sua fi cta conuersione vsurpauerāt modis et astutijs suis omnia fere officia re gni in calamo et virga. intantum vt veri xpiani quasi captiui viderētur eorū. Quare predictus rex illumina tus a deo purgauit regnū suum a ser pentibus illis in hūc modū. Die eni assignata vt omnis populus exiret in campū ppe mare fixit duos papi liones. vnum in ripa maris. reliquū vero in aliquali distantia cōueniens ti. In primo posuit torath iudeorū in secūdo vero crucem xpi. Sedens

ergo rex pro tribunali in medio papilionū ꝯuocauit ad se oēs ṗdictos conuersos ꝛ voce clara ꝛ hylari vultu dixit eis. ego feci vos omnes fieri xp̄ianos ꝛ vos acceptastis volūtarie. Sed post conuersionem vestrā mala multiplicātur in regno meo ꝛ forte huius causa est qꝛ inuiti ad xp̄ianitatem venistis. Est ergo voluntatis mee liberos vos relinquere. Ecce in papilione illo ꝓpe mare est thorath iudeorū. In altero ṽo ē crux xp̄i. eligite ptē qua volueritis ꝛ ad illā statim ꝓparate. gauisi sunt ḡ illi de libertate ꝯcessa oēs simul cū vxorib⁹ ꝛ filiis relicta cruce xp̄i ad thorath cucurrerūt. Et intrātes papilionē vnus post alterū iugulabātur in secreto ex altera pte papilionis ꝛ ꝓiciebātur in mari et sic purgatū est predictū regnum ꝛ cōtinuo cessat plaga nec ampli⁹ iude⁹ ibi habitat s꞉ nec habitat vsq꞉ i hodiernū diē videant hyspani si similis plaga viget ꝛ cōtinuo inter eos crescat.

¶ Quarta expulsio facta fuit ab hyspania.

Quarta expulsio iudeoꝝ facta fuit in regno hyspanie. Vñ legim⁹ in cronicis hyspanie ꝙ sisebut⁹ rex gottoꝝ regnauit i regno hyspanie Era sexigētesimaquiquagesimaquarta. q̄ fuit āno dñi sexigētesimosedecimo. ꝛ regnauit ānis. viij. et mēsibus. vi. iste fuit bonus xp̄ianus ꝛ stati icepit regnare monuit iudeos q̄ erāt in regno suo ꝙ venirēt ad recipiēdū fidē xp̄i ꝛ multi coꝝ cōuersi sunt ad fidē catholicā iuolūtarie tm̄. Et istō sfecit ṗdict⁹ rex motus ex ṽbo pauli apl'i ad Phil'. i. siue ꝑ occasiōe siue ꝑ veritate xp̄s ānūcietur ꝛ in hoc gaudio s꞉ ꝛ gaudebo: ceteros ṽo iudeos extra regnū eiecit ecclesiam scē leocadie toleti miro ope fabricauit ꝛ ibi sepult⁹ ē. De romanis q꞉ his feliciter triūphauit hui⁹ tpe nephādus machometh ab hyspania fugat⁹ in affricā trāsfretauit vitis a regnare cepit Era septingentis quadragintaquatuor annis. ix. regnauit. hic bene inchoauit sed pessime ꝯsummauit hic pelagiū filiū facille duc꞉ cātabrie q̄ postmodum ꝯ saracenos in astutiis rebellauit ab vrbe expulsit tollatana Iste introduxit iudeos in regno q̄s Sisobrinus eiecerat q̄re dat⁹ in reprobum sensu꞉ luxuriosissim⁹ ē effect⁹. Iste mandauit eccl'iasticis ꝙ haberent mulieres tot q̄t possent sustētare. Iste ṗcepit eis ꝙ nō obedirēt romano pontifici. Iste ṗcepit muros ciuitatū ꝛ locoꝝ destrui ne ꝓpt̄ ei⁹ peccata insurgerēt ꝯ eū. Iste priuauit oculis theofredū patrē roderici. Iste rodericus fauore romani senatus cōtra vitisam decreuit publice rebellare q̄ cepit eū ꝛ qd̄ fecerat prī suo fecit ei ꝛ regnū accepit vitisa. Itaq꞉ plen⁹ abhominatiōibus corde vitā finiuit. Hec ex cronicis hyspanie ꝛ ex archiuo fratris iohānis egydij zamorēsi. Ex quibus patet prosperitas primi regis expellētis iudeos ab hyspania et infelicitas scdi deducentis eos ad eandē.

¶ De iudeorum numerabilibꝰ ꝛ sua obstinata malicia vbi nouem numerabilia explicantur.

Decima consideratio est de iudeorũ mirabilib⁹ ꝛ sua obstinata malicia. Gloriosus de⁹ q̃ vult om̃es homines saluos fieri ꝛ in agnitionem veritatis venire peccatis ꝛ crudelitatib⁹ iudeorum nõ obstãtibus ianuam salutis fidei catholice p multa mirabilia eis ostẽdit apertam vt minus sint excusabiles in extremo iudicio et de multis mirabilibus et prodigijs p diuersas orbis partes eisdem ostensis. Post q̃ per mundũ fuerunt disperſi vndecim mirabilia in p̃nti consideratione explicantur.

¶ De aqua disparẽte iudeo ficte ad baptismum accedente.

Primum mirabile accidit circa annum dñi.ccccxix. Imperantib⁹ theodosio iuniore ꝛ honorio. ꝛ sedente in cathedra petri Innocẽtio papa p̃mo. Tũc cũ iude⁹ qdã ad baptismum q̃stus causa venisset subito baptismi aqua disparuit. ꝛ iterũ atq̃ iterũ allata disparẽs dei v̓tutẽ ꝛ iudei p̃fidiã demõstrauit. h ex cronicis ĩpatorũ ꝛ summorũ põtificũ.

¶ De deceptiõe iudeorũ p diabolũ eis apparentem in specie moysi.

Secũdũ mirabile accidit circa annum dñi. ccccliij. ĩpante theodosio archadij filio q̃ fuit.xlv.romanorũ impator ꝛ sedẽte in cathodra petri Sixto papa t̃rio tũc ĩ terra diabol⁹ appuit iudeo in spẽ moysi p̃mittẽs pducere eos p mare sicco pede ad terrã p̃missiõis. Cũq̃ diabol⁹ p̃m⁹ igrederet ꝛ videret ab oĩb⁹ ĩ littore sup vndas ĩcedere secuti sũt eũ iudei q̃b⁹ subito dyabol⁹ disparuit m̃tiq̃ iudei submersi sũt: ꝛ d̓ his q̃ euaserũt aliq̃ fuerũt ad fidẽ ꝯuersi.

¶ De sanguine imaginis xp̃i crucifixi ĩ tãtis iudeũ telo eũ transfigentem.

Tertiũ mirabile accidit circa ãnum dñi quingẽtesimũoctuagesimũ septimũ ĩpante iustiniano q̃ fuit hui⁹ romanorũ impator. ꝛ sedẽte in cathedra petri Pelagio papa p̃io. Tunc cũ iude⁹ qdã imaginẽ saluatoris furtiuẽ ad domũ suã delatã telo trãsfixit. ꝛ cũ se sanguine ei⁹ cruẽtatũ videret ꝛ abscondit eãdẽ. Sed christiani q̃rẽtes p vestigia sanguis inuenerũt ꝛ iudeum lapidibus obruerunt.

¶ De puero iudeo qui cõicauit cũ xp̃ianis pp̃ter quod a patre in fornacẽ ardentẽ missus: illesus exiuit.

Quartũ mirabile accidit circa ãnũ dñi q̃ngẽtesimũoctuagesimũ octauũ supdicto ĩpante ĩpatore ꝛ sedẽte ĩ cathedra petri vigilio papa p̃mo. Tũc ĩ oriẽte puer qdã iudeus a coeuis suis xp̃ianis duct⁹ ad ecc̃liã vt cõicaret: cõicauit. Qd̓ factũ cũ ei⁹ p̃r cognosceret, pp̃t hoc ĩ ardẽtẽ fornacẽ eũ p̃iecit de q̃ illesus extract⁹. Dixit mulier illa ĩ ecc̃lia depicta q̃ puerum tenet pallio suo flãmans ignis ventilabat.

¶ De sãgine ꝛ aq̃ q̃ exierũt d̓ latere imagine xp̃i qd̓ lãcea iudei apuerũt ꝛ q̃o supposito vas fuit impletũ.

Uintū mirabile accidit circa annum dñi septuagesimumoctauum imperante Constantino quinto qui fuit .lxv. romanorum ipe- rator. ꝛ sedēte in cathedra petri paulo papa primo. Tunc enim in syria ciuitate berito quidaꝫ christianus sub annua pensione hospicium habens ymaginem domini crucifixi cōtra lectuli faciem parieti affixerat ꝛ ibi orationes suas continuo faciebat. Post annum vero aliam domum locauit ꝛ imagnē ibidem ex obliuione reliquit quidam aūt iude⁹ predictā domū conduxit ꝛ die quadam vnum de suis cōtribulibus ad conuiuium inuitauit. Inter epulas aūt ille qui inuitatus fuerat casu circūspiciens imaginem infixam parieti intuetur ꝛ in illū qui se inuitauit ira fremens cur imaginē iesu nazareni tenere audebat cōminatur. Ille aūt cū predictā imaginē adhuc nō vidisset sacramētis q̇bus poterat affirmabat ꝙ illam de qua dicebat imaginem penitus ignorabat. Tūc ille placatū se simulans valefecit ꝛ ad principeꝫ sue gentis abiens iudeū illū de eo quod viderat accusauit. Iudei ergo congregati ad domū eius conueniunt ꝛ visa imagine illū contumeliīs diris affixerunt: ꝛ extra synagogam semiuiuum eiciunt: ymaginē vero pedibus conculcantes cuncta in ea dñice passiōis obprobria renouarūt. Cū vero lat⁹ lancea pforassent ꝓtin⁹ sanguis ꝛ aqua vbertim exiuit ꝛ suppositum vas ipleuit. Stupefacti iudei sanguinē illū ad synagogas detulerunt ꝛ oēs infirmi ex ipo inuncti ꝓtinus curabant. Tunc iudei epō terre oīa p ordinem narrauerūt ei baptismum ꝛ fidem xpī vnanimiter susceperūt. Episcopus aūt sanguinem illum in āpullis cristallanis ꝛ vitreis cōseruauit: xpīanum etiam illum accersiuisset ꝛ q̄s tā pulchram imaginē ꝯposuit inquisiuit. Et ille dixit nicodemus illā ꝯposuit quā misit gamalieli: gamaliel zacheo. zacheus iacobo. iacob⁹ symoni dereliquit. Sicq̧ in hierusalē vsq̧ ad excidium vrbis fuit ꝛ inde a fidelib⁹ in regnū agrippe delata ꝛ ad patriam meā delata: ꝛ a parentibus meis ad me hereditario iure deducitur. Tunc oēs iudei synagogas in ecclesias consecrarūt. Et extūc hic mos inoleuit vt ecclīa cōsecraretur q̄ ante tm̄ altaria cōsecrabant. Post illud miraculū ordinauit ecclesia quīto ydus nouēbris memoriam fieri dñice passionis. Unde ꝛ rome cōsecrata est ecclīa in honore saluatoris vbi ampulla cū illo sanguine reseruatur ꝛ solenne festum tunc agitur.

¶ De iudeo qui signatus signaculo crucis a demonibus fuit liberatus.

Extum mirabile refert Gregori⁹ in tertio libro dyalogorū vbi dixit ꝙ Andreas fundane ciuitatis epūs dum quandam sanctimonialem feminā secū habitare ꝑmitteret ātiqu⁹ hostis cepit speciē illi⁹ oculis mētis eius iprimere vt nephāda cogitaret. Quadā vero die iude⁹ quidam romā veniēs cū iam diē declinare cerneret ꝛ vbi manere posset minime reperisset ī quodā tēplo apollinis ad manendū se ꝯtulit q̇ ipm loci illi⁹

sacrilegiū ptemnescens q̄uis fidē crucis minime haberet signo tn̄ crucis munire curauit. Nocte autem media euigilās vidit malignoꝝ spirituum turbā q̄si in obsequiū cuiusdā potestatis p̄ire. eūqꝫ q̄ ceteris p̄erat in eorum medio ꝯsedere q̄ cepit singuloꝝ spirituum sibi obsequētium causas actusqꝫ discutere vt q̄d vnusquisqꝫ ꝛ quātū egisset nequitie inueniret. modū aūt hui⁹ discutionis gregori⁹ causa breuitatis ptrāsit. Sꝫ ex simili in quodā exēplo quod legit̄ in vitis patrum innotescere potest. Nam dum quidā in tēplo ydolorum intrasset vidit sathanam sedentem: ꝛ omnē ei⁹ miliciam ei assistentem. Et veniens vnus de malignis spiritibus adorauit eum. Cui ille: vnde venis: ꝛ ille: in tali puincia fui ꝛ ibi bella plurima suscitaui ꝛ pturbationes multas feci. ꝛ sanguinem copiosum effudi ꝛ veni nūciare tibi. Et sathan ait: quāto tempore hec fecisti. Et ille in triginta diebus quasi. Et sathan: quare tanto tempore hoc fecisti. Et ait assistentibus sibi. Ite ꝛ flagellis eū cedite ꝛ durius eum verberate. Et secundus veniēs adorauit dicens. In mari dn̄e eram ꝛ cōmotiones maximas excitaui ꝛ naues multas demersi homines q̄plures occidi. Et ait. quanto tēpore hoc fecisti. Et ille in xx. diebus Iussit eū similiter flagellari dicens. Quāmodicum tanto tēpore laborasti. Et tertius veniēs ait In quadā ciuitate fui ꝛ rixas in quibusdam nuptiis excitaui et multam sanguinis effusionē feci ꝛ sponsum ipm occidi ꝛ veni nūciare tibi. Cui dixit: quanto tpe hoc fecisti: ꝛ ille in viginti dieb⁹. Et ille ait. Nōne plura in tātis diebus es operatus ꝛ iussit eum a circūstātib⁹ verberari. Et q̄rt⁹ veniens ait. In heremo māsi. Et p xl. annos circa quendā monachū laboraui. Et vix tandem ipm in lapsus carnis p̄cipitaui. Qd̄ sathan audiēs de solio surrexit. Et deosculans eū coronā de capite suo abstulit ꝛ capiti eius imposuit: ac ipsum secum cōsedere fecit dicens: magnā rem fortiter egisti ꝛ plus oīb⁹ laborasti. Hic ergo similis potest eē modus discutionis quē gregorius pretermittit Cū ergo singuli spirit⁹ exponerēt q̄d egissent vn⁹ in medio ꝓsiliuit ꝛ inquantā carnis tēptationē de illa scimoniali femina andree epi animum cōmouisset aperuit addēs q̄ heri hora vespertina vsqꝫ ad hoc ei⁹ animum traxerit vt in terga ei⁹ blādiens alapam daret. Tūc malign⁹ spūs eū hortat⁹ est vt pficeret q̄d cepisset vt ill⁹ ruine int̄ ceteros singularē palmā teneret. Precepitqꝫ vt q̄rerēt q̄snā eēt ille q̄ iacere i tēplo eodē p̄sumpsisset Cū ille vehemēti⁹ palpitaret: ꝛ missi spūs eū crucis mysterio signatū viderūt trīti exclamauerūt. ve. ve. vas vacuū s3 signatū. Ad hāc vocē malignorū spirituū turba disp̄uit. Iude⁹ aūt ad epm ꝯcitat⁹ venit ꝛ ei oīa p ordinē enarrauit: q̄d ille audiēs vehemēter igemuit ꝛ omnē mulierē a domo sua ꝛ vicinitate sua remouit ꝛ iudeū baptizauit.

¶ De sanguie guttur ymaginis xpi q̄ asp̄sus fuit iude⁹ ipm ferientem.

Eptimū mirabile sicut legitur in florib⁹ sctōꝝ accidit apud Cōstātinopolim vbi iude⁹ q̄dā

ecclesiam sancte Sophie ingressus quandam imaginem xpi sibi conspexit qui se ibi solum cosiderans: euaginato gladio appropians imaginem xpi predictam in gutture percussit statimque inde sanguis exiuit et iudei caput et faciem aspersit. Qui territus imaginem accepit et ipsam in puteum precipitans statim aufugit: quidam autem xpianus ei obuiauit dixitque ei. Unde venis iudee aliquem hominem occidisti. Et ille falsum est. Cui rursum xpianus ille dixit vere homicidium perpetrasti: et ideo sanguine aspersus es. Et iudeus vere deus xpianorum magnus est et fides eorum firma per omnia coprobatur: nequaquam enim percussi hominem sed xpi imaginem et continuo sanguis de eius gutture emanauit. Duxit autem iudeus hominem illum ad puteum et inde sanctam imaginem extraxerunt. plaga autem vt fertur in gutture xpi adhuc cernitur hodie. Et iudeus continuo fidelis efficitur.

¶ Octauum mirabile de li. in medio rupis solide a iudeo inuento in ciuitate toletansis.

Ctauum mirabile accidit i regno castelle ciuitate toleti circa annum dni. m. cc. xl iij. Imperante frederico scdo qui fuit nonagesimus secundus imperator: et sedente in chathedra petri honorio papa et regnante in predicto regno rege fernando. Tunc iudeus quidam cominuendo vnam rupem pro vinea amplienda. In medio lapidis inuenit cocauitatem vnam nullam penitus dimensionem habentem neque cissuram et in cocauitate illa repperit vnum librum cuius folia lignea habebat. qui liber tribus linguis scriptus est vicz hebraice grece et latine: tantum de litteris habebat quantum vnum psalterium: et loquitur de triplici mundo. Ab adam vsque ad antixpm: proprietates hoim cuiusque mundi exprimendo: principium vero tertij mundi posuit in xpo sic. In tertio mundo filius dei nascetur ex virgine maria et pro salute hoim patietur quod legens iudeus statim cum tota domo sua baptizatus est. ¶ Erat etiam in libro scriptum quod tpe fernandi regis castelle debebat liber inueniri. Simile inuenies in constantini sexte. hec in cronica martiniana.

¶ De iudea precipitata i ciuitate Segobiensi. et per virginem mariam liberata.

Onum mirabile accidit in predicto regno ciuitate Segobensi. Cum enim cuidam mulieri iudee imponeretur crimen adulterij false. tradita fuit marito vt de ea faceret quod vellet. Qui cum eam duceret ad supercilium cuiusdam excelse rupis ciuitati piuncte: vt ex loco illo illam precipitaret et pcurrentibus ad spectaculum pluribus gentibus predicta iudea que immunis erat a crimine et deuota virgini gloriose licet occulta. In articulo illo grandi cum deuotione bte virgini se comendauit. vt sicut immunis erat liberaret pponens in corde suo si eam liberaret fidem xpi recipere. Ac sibi toto tpe vite sue in sua ecclesia seruire. Et ecce mox vt precipitata fuit apparuit sibi virgo bta eam suis i manibus recipiens et illesam i pfundo vallis ponens. Cumque plurime gentes ad locum concurrissent inuenerunt eam illesam gaudentem et laudantem deum: et gratias referentem virgini gloriose publice affirmans manibus eius

fore liberatā: deducta est ergo mulier illa iudea ad petitionē eiusdē ad maiorem eccl'iā p̄dicte ciuitatis q̄ sancta maria maior intitulat̄ ⁊ ibi sacrū baptisma recepit ⁊ vocata in vulgari nostro mari saltos maria, ꝓpter virginē mariā que eā liberauit. ⁊ saltos ꝓpter saltū periculosū quē fecit. vixit aūt in ecclesia multo tp̄e in timore dn̄i seruiēdo laudabiliter resplenduit spiritu ꝓphetie ⁊ feliciter cursum suū cōsummauit, predicti miraculi adhuc in p̄dicta eccl'ia extat memoria in picturis sicut ego vidi.

¶ De signaculis crucis in vestimentis iudeorum impressis.

Decimū mirabile accidit ī supradicto regno castelle. anno a creatione mundi quicꝫ. M. In secundum computationē hebreorum quidam anniꝰ concurrit cū anno domini Millesi. cccxcv. In q̄ anno mortuus fuit rex sanctus filiꝰ regis Alfonsi ⁊ regnauit rex fernādus eius filius. Unde narrat magister alfonsus conuersus in libro de bellis dei. c. xxvij. q̄ tēpore supradicto surrexerunt duo iudei. qui prophete dicebantur: quorum vnus erat in ciuitate Abulēsi. ⁊ alius in villa q̄ dicit̄ aylon: qui q̄dem duo tam magnalia loquebant̄: ⁊ quandoqꝫ futura prenosticabant ⁊ occulta reuelabant: ⁊ secundum morem eoꝝ honeste viuebāt q̄ ab omnibus iudeis istius regiōis reputabant̄ sancti ꝓphete. Et exiuit eorū fama in regnis circumuicinis ⁊ dederūt securitatē oībꝰ iudeis ⁊ assignauerunt eis terminū sue redēptionis. Pro die assignato que fuit vltima dies quarti mensis supradicti anni qui apud eos dicit̄ ebamlūn. In qua predixerunt q̄ iudei debebāt habere a deo signum sue redemptiōis miraculose factum scilicet q̄ illa die audirent omnes vocem magnā ⁊ cornu. quā vocem ipsi attendebant semper q̄ debebant audire quomodo veniret messias ⁊ haberent exire a captiuitate. ⁊ propter hanc magnā famam cecidit magnus timor super iudeos. q̄ maior pars eorum credebat hoc sine dubitatione. Et ideo sanctificauerunt se ⁊ preparauerunt se. fecerunt qꝫ penitētias in ieiuniis multis cū satisfactionibus ⁊ elemosynis quasi ad deum reuersi orātes vt sibi predictum signum sue salutis ostenderet: quando venit annus ille mensis ⁊ dies assignata valde mane surrexerunt venientes ad synagogas suas ad adorandū deū induti syndonibus albis lineis seu sericis prout est moris apud eos fieri in die expiationis scꝫ in die decima mēsis septimi. Et tunc altissimo deo cooperāte qui nullū tempus sine bonitatis sue testimonio reliquit in suis domibus supradictis apparuerunt signa crucis in omnibus ⁊ vbicūqꝫ erant etiā in illis syndonibus que seruabātur in eorum apotecis. Quo signo viso multi eorum fuerunt turbati quorū quidam dicebant q̄ hoc fuerat factū dyabolica arte: ⁊ nimirum cum predecessores eorum de xp̄o maxima miracula faciente dicebant, in beelzebub eijcit demonia. Mat. xij. Alij vero dubitabant non audentes loqui nec aliquid iudicare. Aliī vero crediderunt hoc signum fuisse veri christi crucifixi: et disposuerunt

se ad fidē cū baptismo recipiēdam. Isti fuerūt pauci. Iuxta illud Hie. re. iij. c. Assumā vos vnū de ciuitate et duos de cōgregatione. Saluator ēt de via q̄ ducit ad paradisum dicit et pauci inueniunt eā. Mat. vij. c. Que oīa large tradunt a supradicto magistro Alfonso. lib. et ca. quib⁹ supra. Qui ex p̄dictis se asserit multa vidisse: et ideo testimoniū phibet. Unde in fine illius capituli narrat q cū ipse esset medicus. Aliq̄ p̄dictorū petebāt cōsiliū medicine vt possent curari a p̄dictis cogitationibus: quia credebant parentes eorum q eis accidcrat ex aliqua infirmitate et debilitate cerebri. Dicit etiā q multo tēpore ipse fuit in dubio quo ad istud signū: sz illumināte deo credidit istō signū fuisse verū et manifestū miraculū et cōuersus est ad fidē xpi. Et ideo sup hoc in testimoniū veritatis inuocat sup se testes celū et terrā q ipse vidit oīa predicta eodem anno quo acciderāt. ❡ De eodē etiaz signo facit memoriā magister Iohānes conuersus in libro suo de cōcordia legū ti. iiij. c. iiij. dicit em̄ ibi q predictū miraculū accidit in supradicto regno p xl. annos ante tempus suum et querebat a iudeis qui remanserāt quomodo cū tanto signo poterant remanere in iudaismo. Et dicit q responderunt sibi: q rabini iudeorū illius tēporis publice predicabant illud illusione dyaboli esse factū ad iudeoꝝ deceptionē: et q omnino vt prius in lege mosayca fortes permanerent. Et dicit vlterius q quidam nūcius pape suo tempore venit ad partes istas qui cum hoc cognouisset p eu3 fecit p notariū publicū scribi rei veritati facta diligenti inquisitiōe. recepit em̄ multos testes iudeos deui su licite vt decuit adiuratos qui pro certissimo hoc asserebāt et dicitq omnes alij iudei illius temporis confitebant rei huius veritatem. Sequitur et de hoc facio omnibus fidem certā et iuro per nomen dei hec omnia precicti miraculi esse vera. ❡ De predicto etiam miraculo dn̄s paulus burgen. ep̄s in suo dyalogo dicit supra capi. iiij. post multa que supradicta sunt dicit. Ego autem lz nondum essem tempore istius signi natus, qui quidem terminus precessit natiuitatem meam per. lx. annos fere. Testificor tamen coram deo hoc predictū signum modo predicto contigisse sepe et sepissime audiui ab antiquioribus iudeis nullo contradicente in ipso facto nisi solum in causa eius: quia quidam eorū attribuebant magice arti. quidam vero causam relinquebant sub dubio. Ego autē quoq mirabar quomodo dn̄i illius temporis presertim ecclesie prelati de hoc non fecerūt mentionem in suis hystoriis de quo tamen rationabiliter debuisset festuz in perpetuū celebrari ad honorem sancte crucis. Sed reuera hanc admirationem tollit a me excessiuus iudeorum status in illis temporibus tantū em̄ locum habebant cum regibus et principibus terre tam ecclesiasticis q̄ secularibus q hoc potuerunt cansiliariis suis impedire. hec ille. ❡ Patet ergo testimonio predictorū triū solemnium testiū predictū miraculū fore verum cū in ore duorꝝ vel triū stet oē verbum teste scriptura. Non est dubiū quin plura alia miracula in aliis partibus

orbis iudeis acciderit: propter que merito in cognitionem catholice fi dei debuissent venire. Ipsi tamē magis indurantur in obstinata malicia Sicut enim ferrū per frequentē malleationē induratur sic et populus iudeorum per frequentia miracula ei ostēsa. Unde de eis scriptū est Job. xli. Cor eius idurabitur quasi lapis et stringetur quasi malleatoris incus Siue ergo videāt miracula siue sentiant castigationes et flagella non propterea conuertuntur: sed in sua malicia obstinantur. Hiere. v. attriuisti eos et renuerunt accipere disciplinā Nec mirū: quia vt dicitur Eccle. vij Nemo potest corrigere quem ille despexerit et sic patet tota decima consideratio que erat de iudeorū mirabilibus et de sua obstinata malicia.

¶ Quomodo corpus christi emptū fuit a quodā iudeo et postea visis miraculis redditū fratribus predicatoribus: et iudeus trucidatus propter perpetrata facinora et c.

Undecimum mirabile accidit in ciuitate segebiēsi. Anno dñi. M. cccc lv. regnante domino Johanne in tenera etate sub tutrice matre sua domina katherina castelle regina. Tūc iudeus quidā medicus emit sacratissimū corpus christi a quodā cupido sacrista ecclesie sancti facundi eiusdem ciuitatis. Judeus ergo ille sacramentū illud accipiens et suis immūdis manibus pertractans ad synagogā cū aliis suis cōplicibus perduxerūt et in bullientē aquā sepe proiicientes in altū eleuabatur añ oculos eorum. Qui miraculū manifestū cognoscentes et timentes dānū quod eis euenire posset si hoc ad aures xpianorum peruenirent. Aliqui eorum consilio habito corpus dñicū accipientes et pāno certo inuoluētes deduxerūt ipsum ad monasteriū sancte crucis ordinis predicatorū eiusdē ciuitatis et cū magno secreto et securitate tradiderūt priori cōuentus eiusdē narrātes sibi miraculū sicut accidit. Recedentibus ergo iudeis prior ille cōuocatis fratribus honorifice ad altare maius sue ecclesie predictū sacramentū deduxit et habito consilio quid de ista hostia consecrata facerent. post multa vocatus est vnus infantulus eiusdē habitus innocētissimus qui dicebatur spinartio et traditū est sibi corpus dñicū qui deuote recipiens post. dię tertiū defunctus est. Prior autem predictus stimulatus conscientia tū ne tam miraculū occultaretur. tū etiā ne tam crimen iudeorū maneret īpunitū. Epo predicte ciuitatis qui dicebatur dñs Johānes de operdesillas reuelauit viro vtique strēnuo ac zelatore fidei catholice et quia prius in eadē ciuitate erat supradicta regina reuelatū est per eosdē eidem. Facta ergo diligenti inquisitione in casu predicto inuenti sunt aliqui iudei qui fuerunt in emptiōe predicti sacramenti inter quos fuit vnus qui dicebatur don mayr qui fuerat medicus regis henrici patris supradicti regis Johannis: hic tormētis expositus non solū supradicta cū aliis cōcessit: sed et declarauit quō ipse occiderat regē hēricū propter quod ipse et alii fuerūt per ciuitatē arrastrati et finaliter mēbratim diuisi. Synagoga

vero vbi accidit facta fuit ecclesia et vocatur corpus christi vbi omni anno tota ciuitas in memoriam supra dicti miraculi in die corporis christi cum solenni processione conuenit et fit ibi sermo ad populum. Et quia predictus episcopus nimium sollicitabat hanc causam vt amplius inquireretur cogitauit quod maiora mala essent occulta inter iudeos timentes iudei de regi corruperunt pecunia dapiferum predicti episcopi vt cum veneno interficeret. Dapifer ergo accepta pecunia die quadam cum tempus esset prandendi et coquinarius falsamentum faceret pro domino ingressus est coquinam et eiciens coquinarium a coquina et mittens eum sceleriter pro re aliqua ipse subito proiecit venenum in vase vbi falsamentum parabatur et recessit ad mensam domini preparandam. Cumque coquinarius rediret et vellet perficere predictum falsamentum: casu reuoluens illud in vase aliquot gutte salientes et vna de manibus eius ceciderunt: et subito vbi ceciderunt facte sunt pustule quedam inflate dolorosissime et venenose. Miratus autem venit ad episcopum clamans quod nullus comederet aliquid de hijs que parata erant in coquina: quia credebat quod omnia erant venenata. Fit ergo statim diligens inquisitio et suspicatum est super dapifero illo: quia taliter coquinarium eiecerat a coquina. Et expositus tormentis confessus est et non negauit: quare curie seculari traditus in quattuor partes fuit diuisus et multi iudei mortui ac alij a predicta ciuitate fugerunt. Hec sepe a pluribus audiui: sed specialiter mihi narrauit reuerendus magister martinus cordubensis ordinis sancti aug. qui asseruit quod sic narrauerat sibi realiter accidisse frater iohannis de canaleyas ordinis predicatorum qui presens fuit cum iudei apportauerunt corpus domini cum predicto priore et supradicta omnia acciderunt.

¶ De iudeorum obligatione ex iure canonico et ciuili ac ordinatione regia que octo articulis explicantur.

Vndecima consideratio est de iudeorum obligatione. Non enim videtur rationabile quod gens viuens sine lege dei qualis est iudaica vt fuit ostensum supra lib. i. consideratione tertia: articulo. vi. puncto septimo quod in populo christiano qui lege fruitur permittatur viuere sine alicuius legis freno. Ut ergo explicare possim conceptum meum in presenti consideratione. viij. occurrunt articuli declarandi. Primus est quare iudei permittuntur viuere inter christianos. Secundus que sunt illa que permittuntur iudeis de iure. Tertius que inter illa que non permittuntur eis de iure. Quartus in quibus christiani non debent cum iudeis conuersari. Quintus que sunt illa ad que iudei compelluntur de iure. Sextus de pena iudeorum blasphemantium nomen christi vel attemptantium subuertere baptizatos. Septimus ad que astringuntur iudei ex regia ordinatione. Octauus qualis est status iudeorum in regno castelle.

¶ Iudei permittuntur viuere inter christianos.

Primus articulus est scire quare iudei permittuntur viuere inter christianos cum sint eorum inimici et tam crudeliter se habeant circa ipsos vt supra ostensum est consideratione septima. Potius enim videtur quod de

berēt oēs occidi et expelli de mundo. Dico ergo q iudei pmittunt viuere inter xpianos et non occidunt ppter quinqz. Primū ē ppter ipletionē legis charitat[is] et c. Mat. v. Diligite inimicos vr̄os bn̄facite his q oderūt vos q lex nō videret ipleri si occiderent. Scd'z ē ppter fidei catholice confirmationē: q capsarij et librarij nr̄i sūt et firmi'ē testimoniū ab aduersario datū. Si em̄ pagan' nō credit hoc eē verū ecce virgo ɔcipiet et pariet filium et c. mittit ad iudeū vt ab eo q̄rat an ita sit scriptū. Tertiū ē ppter diuine iusticie manifestatiōez vt appareat ex eo pena q rei sunt dn̄ice passiōis. Sicut imp̄cati sūt cū dixerūt: sāguis ei' sup nos et sup filios nr̄os: q multis tp̄ibus trāsact[is] curriculis culpa obliuione delata et a nullo mortaliū sciret. Sicqz et ifamie opprobrium et maloz euitaret piculū sicut et de multis ɔtigit gētib' quoz gesta tēporū sunt vetustate deleta. huiꝰ etiā rei signum p̄cessit in caym q ppter hoc q fratrē occidit posuit dn̄s i eo signū scz tremorē capit[is] et nō occideret: sz signo sceret ei. Un̄ deuter. xxviij. Dabit tibi dn̄s cor pauidū et deficiētes oculos et aiaz merore ɔsumptā. Sic ergo iudei de morte xp̄i iesu illata phibēt de mūdo testimonium. p hoc q in captiuitatē eos detulit sempiternā sicut xp̄s in euāgelio ptestat Joh. iij. c. Qui credit in filiū dei hz vitā eternā q aūt incredulus ē filio nō habebit vitā scz grē: sz ira dei manet sup eū scz captiuitat[is] ppetue. Quartū est ppter memoriā dn̄ice passiōis sicut scriptū est in ecclesiastico. xxix. gratiā fideiussoris tui ne obliuiscaris. Sic ergo cū videmus iudeos faciliter trahimur in memoriā passionis xp̄i intuentes eos quoz patres xp̄m occiderunt. Ne ergo tm̄ beneficiū obliuioni tradamus pmittuntur iudei viuere inter nos. Quintum est ppter cōplendā pmissionem: q ad p̄dicationē helye et enoch conuertent in fine mundi sicut p̄dixit esayas in ca. iiij. si fuerit populus israel quasi arena maris reliquie conuertentur. Videbit em̄ deus quosdam de semine iudeoz in se credituros atqz saluandos: et ideo ppter eos noluit disperdere oīno eorum stirpem sicut dixit esayas: quō si inueniat granū in botro et dicatur ne dissipes illud qm̄ benedictio est sic faciam ppter suos meos vt non disperdaz totum.

¶ Sequitur de conseruatione.

Secundus articulus est videre q̄ sunt illa i qb' iudei debēt cōseruari ne dānū patiant a xpianis. Dico g q. vij. sunt illa que iudeis ex iure canonico et ciuili pmittūtur. Primū pmittitur eis q teneāt ritus suos citra cōtēptū xpiane legis amissuri sine dubio pmissa nisi ab illicitis cessauerit sicut p3. C. de iudeis. l. iudeos. Jdez p3 extra eo. c. iudei. et c. cōsuluit et di. xlv. q sincera: in fine. Scd'z ē q in synagogis eoz nemo hospitet sic p3 eo. ti. l. synagoga. Tertium est q iudei habent licentiā fulciēdi veteres synagogas. vt p3 eo. ti. l. fi. sic tamē permittuntur iudei antiquas synagogas reficere dū tamen nō amplio res vel p̄ciosiores solito faciāt. sicut patet extra. c. eo. iudei. ij. c. cōsuluit.

Quartū est q̄ iudeus nō debet iniuriā pati a christianis nec eorū synagoge vel habitationes sine ratiōe ledi debent aut concremari. vt patet. C. ti. de iudeis. l. nullus. Itē iudei obedientes non sunt a christianis molestandi. xxiij. q. viij dispar. Quintum q̄ die sabbati nullus iudeus debeat conueniri: nec xp̄iani etiā a iudeis debēt cōueniri: sʒ nec ī aliis festiuitatibus suis debent turbari: nec sepulchra eorū obtentu forte pecunie effodi. vt patet ti. eo. l. die sabbati: ꝛ extra eo. ti. ca. sicut iudei. §. i. ꝛ ij. Sextū permittitur iudeis vēdere sua sicut xp̄ianis. vt patet eo. ti. l. nemo. Septimū est q̄ non compellantur venire ad fidem catholicā: q2 si sincera intētione extraneos a christiana religione ad fidē cupiunt rectam adducere blandimentis debent non asperitatibus studere ne quorum mentem a plano reddita ratio prouocare poterat pellat procul aduersitas: patēt hec dist. xlv. qui sincera. ꝛ c. de iudeis.

¶ De. xiij. que iudeis non permittūtur vti.

Tertius articulus est que sunt illa que iudeis non permittuntur dico q̄ xiij. Primū ē q̄ nō isolescāt nec quēq̄ precipites in christianā reuerentiā ʒ vltionis admittant: sicut patet. C. de iudeis. l. nullus. Secundū est q̄ non diffiniuntur eorū iudicia per suos seniores: sʒ per iudices publicos christianorū. possunt tamen arbitros eligere etiā iudeos cuius sententiā ordinarius exequitur sicut pʒ eodē ti. l. iudei. Tertiū est q̄ nō pmittitur iudeis accusatio nec testificatio cōtra xp̄ianos cū in accusatiōe equalitas fidei ꝛ cōuersationis inter accusantē ꝛ accusatū semp sit cōsiderāda. vt is q̄ accusat par. vel superior inueniatur. ij. q. vij. non pōt ꝛ ca. seq. Quartū q̄ dʒ rescīdi quodcūqʒ priuilegiū qd̄ eximat eos ab actionibus publicis: vt pʒ eo. ti. l. iussio. Quintū est q̄ non pmittuntur nouas synagogas fabricare: ꝛ q̄ synagogā nouā extruxerit punitur pena. l. librarū: ꝛ synagoga applicatur ecclesie catholice: vt pʒ eo. ti. l. fi. pʒ etiam extra eo. iudei: ꝛ ca. consuluit: ꝛ ponit lex regni q̄ applicatur ecclesie maiori illius loci vbi edificata est. Sextū est q̄ in dieb9 lamētationis ꝛ dn̄ice passionis nō debēt ornari in publico pdire extra eo. nōnullas. Septimū est q̄ ī die parasceues nō habeāt hostia vel fenestra apertas. extra eo. q2 sup his. Octauū ē ne christianū mancipium possideant vel circumcidant nec potest quocūqʒ titulo: scʒ emptionis seu donatiōis vel hereditatis seruū christianū cōsequi. Et iudeus qui mancipiū christianū habuerit ꝛ eū circumciderit capite punitur: ꝛ seru9 libertati donatur. Hec patēt. C. de iudeis. l. ne xp̄ianū ꝛ dist. liiij. mācipia. ꝛ dat ibi cā. s. ne xp̄iana religio iudeis subiecta polluatur. de cōse. di. iiij. plerūqʒ. ¶ Sed nunqd̄ aliquo mō licitū ʒ est xp̄ianis vt seruiant iudeis. Respondit Hostien. q̄ cum prohibitum sit vt nullū mancipium seruiat iudeis multominus liberi christiani eis seruire debent: non eī debent esse assidue intra domū iudei nec tāq̄ famula, aut nutrix aut obstetrix ał's ipsi xp̄iani si

ab eis discedere noluerit debet ex cōicari extra eo. iudei. et c. ad hoc. et c. si iudeos. Si autem iudei nolunt eos dimittere phibetur fidelibus cōmerciū cum eis. vt in. d. c. et si iudeos. in fi. sed extra domū psit eis seruitia fieri. Unde psit hre colonos xpianos. extra eo. multoꝝ. Nonū est ꝙ non pmittuntur sacris vel alio furoris genere attemptare aliquē qui eoꝝ fugerit sectā als ꝯtra faciens cōcremādus ē cū oib⁹ suis pticipibus. vt pꝫ eo. ti. l. etc. Decimū est ꝙ nō permittūtur circūcidere xpianos et cōtrafacientes ꝓscriptiōe bonoꝝ et ppetuo exilio damnanꝰ. vt pꝫ eo. ti. l. iudei. Undecimū ē ꝙ nō pmittunꝰ inter xpianos hre officia publica ne occasionem habeāt seuiēdi. di. liiij. nulla. et. xvij. q. iiij. cōstituit. et sacrilegiū ꝯmittit q̄ eos talia officia publice agere pmittit. Ibidē. ꝙ si iudeus talia officia recepit debꝫ ei denegari xpianoꝝ cōio donec quicqd accipit rōe officij fm ꝓuidētiaꝫ dyocesani cōuertaꝰ in vsus paupeꝝ et ipse officiū dimittat. et intelligitur fm thomā quo ad dignitates de nouo acq̄sitas secus de officio p̄ existenti qz illud quoqꝫ tolerat ecclesia propter scandalū vitādū sed ordinaria auctoritate tollere posset sicut tollit i seruis. Duodecimū est ꝙ nō habeant nutrices xpianas. Uñ dicit ex eo. c. et si iudeos. Accepimus etiaꝫ ꝙ iudei faciūt xpianas filioꝝ suoꝝ nutrices. et ꝙ non tm̄ dicere. sed et nephanduꝫ est cogitare cum in die resurrectiōis dñice illas recipere corpus et sanguinē xpi contingit p triduū anteq̄ illos lactēt ꝙ lac mā millaꝝ effundere faciūt in latrinā. ¶ Alia insup cōtra fidē catholicaꝫ detestabilia et inaudita cōmittūt ꝓpter que fidelibus est ferendum ne diuinam indignationeꝫ icurrūt cuꝫ eos ppetrare patiunꝰ indigne que fidei nre cōfusionem inducunt et infra. Inhibemus ergo districte ne decetero nutrices habeant vel seruientes xpianos ne filij libere filijs famulentur ancille. sed tanq̄ serui a dño reprobati in cuius mortem neq̄ter ꝯiurarūt se saltē p effectum operis recognoscāt seruos illoꝝ quos xpi mors liberos et illos seruos efficit. et infra. Si vero nutrices et serui ētes non dimiserint xpianas sub excōicatiōis pena inhibeatis districte omnib⁹ xpianis ne cum eis aliquid commerciū audeant exercere. Tredecimum est ꝙ non permittitur iudeo habitare cū vxore fideli nisi efficiatur xpianus et filij eoꝝ debent sequi fidem et cōditioneꝫ mris fidelis. Similr illi qui procreati sunt de infidelibus mulieribus et fidelibus viris xpianam sequūtur religionem non iudaicaꝫ superstitionē. patet. xxviij. q. i. c. iudei.

¶ De his i quib⁹ xpiani cū iudeis nō debent conuersari.

Quartus articulus est videre que sunt illa in quibus xpiani cū iudeis non debēt conuersari. Dico ꝙ de iure in tribus non debent secum conuersari. Primum est ꝙ nō debent cū eis comedere aut eos in

dominium recipere neq; cum eis co habitare cũ apud xpianos cõibus cibis non vtantur. Indignũ atq; sacrilegũ est eoꝝ cibos a xpianis sumi cum ea que aplo permittente nos sumimus ab illis videtur immũda. Ac si inferiores esse incipiãt xpiani ꝙ iudei si nos que ab illis apponuntur vtamur. Illi vero a nobis oblatã contẽnant. xxviij.q.i.nullus.ꝛ.c.omnes. Dicit tamẽ gl. in dicto.c.nullus.ꝙ põt aliquis ab eis emere alimẽta ꝛ postea ꝑ parare. Secundũ est ꝙ infirmi xpiani non debẽt in suis infirmitatibꝰ vocare iudeos nec ab eis recipere medicinas nec se cũ eis in eisdem balneis balneare.xxviij.q.i.nullus. et c.oẽs. Tertiũ est ꝙ nemo potest cõgregationi iudeorum seu alicui iudeo vel pagano aliquid relinquere in testamento ꝛ si fecerit etiaꝫ post mortem iudicabitur anathema. extra de here.si qs eps.xxiiij.q.ij.sane.ꝛ videtur intelligendũ secũdũ guilhelmũ nisi legauerit ad succurrendũ necessitati. Quartuꝫ ꝙ xpianus vel xpiana iudaice prauitati carnaliter non coniũgatur.alias a communione ecclesie segregentur xxviij.q.i.caue.ꝛ.c.si quis iudaice.

¶ Et si queras que sit pẽa ꝑticipãtium cum iudeis cõtra casus nunc dictos. Respondetur scdm Ray. ꝙ si clerici sint et admoniti satisfacere ꝛ emendare nolunt debent priuari officio et bñficio. Si laici sũt vt puta principes qui nolunt exequi predicta. Siue alij qui aliqua impedimẽta afferunt et admoniti non satisfecerint debẽt excõmunicari.xxviij.q.i.nullus. Si vero sic iudei tandiu sunt xpiani ab illoꝝ cõione ꝛ cõmercio separandi sub pena excõicationis donec illi emẽdauerint et satisfecerint.vt pꝫ extra eodem ca.et si iudeos in fi.ꝛ extra de decimis ca.de terris ꝛ.extra de vsuris.cum tn. Quintũ est ꝙ iudei conuersi ad fidem nullam communionem habeãt cũ aliis iudeis xxviij.q.sepe. Unde dicitur sepe sibi maloꝝ consorcia etiã bonos corrũpũt.quãtomagis eos qui ad vicia proni sunt. Nulla ergo vltra cõmunio sit hebreis ad fidẽ xpianã trãslatis cum his qui adhuc in veteri ritu consistunt ne forte eorũ participatione subuertantur. Quicũq; ergo ammodo ex his qui baptizati sunt in fidelium consortiũ nõ vitauerint et hi xpiani donentur et illi publicis cedibꝰ deputentur. Sextum est ꝙ iudeoꝝ filij vel filie conuersi ad fidem separari dꝫ a consortio parentum ne eoꝝ inuoluantur erroribus ꝛ debent deputari monasteriis vel xpianis mulieribus viris deum timentibus vt sub eoꝝ cõuersatione cultũ fidei discant ac melius instituti tam in minoribꝰ ꝙ in fide proficiant.vt pꝫ . xxviij.q.i.iudeorum.

¶ Que sunt illa ad que cõpelluntur iudei de iure.

Quintus articulus est scire in quibus iudei de iure cõpelluntur. Sciẽdũ ergo ꝙ in quinq; debẽt cõpelli iudei. Primũ ẽ ꝙ iudei a fide apo-

stātes cogūtur ad eā redire etiā si vi vel necessitate fidem suscepe rūt ne nomē dn̄i blasphemetur et fides quā susceperunt. di.xlv. de iudeis. et de conse. distin. iiij. plerumqʒ

¶ Sed oriuntur hic tres difficultates. Prima est si tales quacunqʒ pena dānati fuerint vtrū a rebus eorum fideles filij excludantur. Dico q non qz scriptū est filius non portabit iniquitatē patris et pater non portabit iniquitatem filij. i. q. iiij. iudei. ¶ Secūda difficultas ē qualiter est procedendum contra xpianos qui fiūt iudei. Dico q pcedendum est contra eos sicut contra hereticos et eorum fautores. extra eo. ca. cōtra. li. vi. Et intelligitur secū dum glo. siue sint transeuntes siue redeūtes ad iudaismū. vocat transeūtes illos q̄ nunq̄ fuerunt iudei. Redeuntes vero q̄ prius fuerūt iudei et postea facti sūt xpiani. ¶ Tertia difficultas ē quia videtur eis fieri iniuria si coacti receperint baptismū q redeant. Rn̄detur q si talis coactio fuit cōditionalis puta per minas vel per rerum suarum ablationem vel per verbera et hmōi receperūt baptismū cōpellendi sunt vt dictuʒ est. vt patet in predictis capitulis. Si vero fuerunt absolute coacti vt si per violentiā i aquā mersi sunt tales nō receperunt baptismū vt patet extra de bap. maiores. et concordat thomas. ij. scd̄e. q. iiij. et etiam Hostien. Secundum est q sūt cogēdi iudei ad decimas psoluēdas. Intelligendū tn̄ q decime sūt duplices. quedam psonales et has nō tenentur soluere iudei cū nō recipiāt ecclesiastica sacramēta nec audiant diuina. imo nec sūt de corpore ecclesie. ff. de cēsi. l. forma. §. si vero quis. Alie sunt pdiales et hos tenentur soluere. extra eo. de terris. vn̄ dicitur ibideʒ: de terris quas iudei colūt tue prudentie remittimus. vt eos ad decias soluendas vel possessiōes penit⁹ renūciādas cū omni districtione cōpellat: ne forte occasiōe ille ecclie valeāt suo iure fraudari. et ibi expresse dicit glo. hoc nō est intelligendū de psonalib⁹ quia nō sunt de corpore ecclesie sed de predialib⁹. ¶ Quid si iudei occupant aliquā totā prochiā emēdo que xpiani solebāt possideri. nūqd pōt eccl'a hac occasiōe petere aliqd ab eis. Rn̄detur q petere pōt et soluere tenentur decimas prediales. et oēs census siue prestationes reales quas xpiani de domibus et possessionibus soluere tenebantur. extra de vsu. quāto. Sed sec⁹ ē de decis et oblatiōib⁹ siue oblationes psonalib⁹ vt dcm̄ ē. Tertiū ē q cogūtur iudei xpianos testes recipere ꝯ se. ex̄ de testi. iudei. sʒ iude⁹ nō potest ferre testimonium contra christianum. vt ibideʒ et patuit supra articulo. iij. Quartum est q cogendi sunt talem habitum cōtinue deferre q manifeste ab alijs distinguantur. extra eo. in nonnullis. Unde dicitur ibidem. in nonnullis prouincijs a xpianis iudeos seu sarracēos habit⁹ distīguit diuersitas sʒ i qbusdā: sic ꝯualuit qdā ꝯfusio vt nulla differentia discernatur. Unde contingit interdum quod per errorem christiani iudeorum siue sar

racenoꝝ. ⁊ iudei seu sarraceni xp̄ia noꝝum mulieribus cōmiscent. Ne ergo tandānate cōmixtionis exces sus per velamen erroꝛis hmōi vlterius excusationis possit habere diffugium. Statuim⁹ vt tales vtriusqꝫ sexus in omni xp̄ianoꝝ ꝓuincia ⁊ omniū tēpoꝛum qualitate habitus ab alijs personis distinguātur. Quintuꝫ est ꝙ cogendi sunt iudei ad vsuras restituendas. extra de vsuris. post miserabilē. scriptuꝫ est iudeos ad remittendas xp̄ianis vsuras per principes ⁊ potestates cōpelli. precipimus seculares ⁊ donec eis remiserit ab vniuersis xp̄i fidelibus taꝫ in mercimonijs ꝙ in alijs per excōmunicationis sententiam eis iubemus cōmunionē oīmodaꝫ denegari. vide supra de ista materia. vij. consideratione crudelitate xvij. ¶ Et si queras vtrum liceat dn̄is terrarum exactionē facere in iudeis. Respondet scd̄m Thomā in quadā littera ad quandā ducissaꝫ missa ꝙ q̄uis iudei ſm iura merito culpe sue seruituti sunt additi ⁊ sic eoꝝ res dn̄i possint accipe tanꝙ suas: ita tn̄ non vt subtrahant necessaria vite q: tn̄ opoꝛtet nos ābulare honeste etiam ad eos qui foꝛis sunt ne nomē dei blasphemet hoc seruādū videt vt exactionib⁹ p̄ter quas facere cōsueuerunt nullaten⁹ ꝑgrauent sꝫ ad cōsuetas cogi pn̄t ¶ Sed quid si iudei nihil hn̄t nisi vsuras cui restituent ea que accepta fuerūt ab eis. Rn̄detur scd̄m thomā in p̄dicta littera ꝙ cum ea que iudei per vsurā extoꝛserūt non possint licite retinere cōsequens ē vt si vos illa ab eis recepitis nec licite retinere potestis: nisi forsan essent talia que a vobis vel antecessoꝛibus vr̄is hactenus extoꝛsissent. Si quevero habent que extoꝛserit ab alijs debēt restitui illis quibus iudei restituere tenebant. si inueniātur. Alioquin in pios vsus secūduꝫ consilium dyocesani et alioꝝ ꝓboꝛum vel in cōmunē vtilitatē terre si necesse ē expēdātur. nec esset licitum si vos de nouo excideritis illā a iudeis seruata tamē cōsuetudine predecessoꝝ vestroꝝ ac intentione vt in pios vsus expenderentur. ¶ Sed nunquid licet recipere donum vel preciū laboꝛis ⁊ hmōi a iudeis vsurarijs. Respondet scd̄m guilhelmum ꝙ si iudeus habet aliquid aliud ꝙ vsuras potest accipi ab eo. Si vero nihil habet p̄ter vsuras. tunc aut recipiens certat de damno suo vitando ⁊ sic accipiendo non peccat. sicut qui a fure vel latrone damnificatus est. puta per incendium et hmōi nō peccaret si recuperaret ab eo dānuꝫ suum licet ipse fur vel latro nihil haberet nisi quod esset acquisitum de furto vel rapina. dum tamen non reciperet pro damno suo in specie ipsas res alienas. ¶ Addit thomas in predicta epistola ꝙ iudeus si vltro conferat pecuniam vel exenium expedit recipere vt pecunia sic recepta addatur his quibus de iure debetur seu alijs vt dictum est.

¶ Sequit de pe̅a iudeoꝝ blasphemātiū nomē xp̄i vel attēptātiū subuertere baptizatos.

Ext' articulus est scire qua pena sint feriendi iudei blasphemantes nomen xpi vel attemptantes subuertere baptizatos. Ad primũ respondetur scdm Hosti. q omnis talis scdm leges decapitatur etiã xpianus. Unde principes seculares iudeos xpm blasphemantes grauiter debent cum pena pecuniaria siue etiam grauiori cstra eo. in nonnullis in fi. vbi sic habetur. Illud aũt strictissime iubemus ne in cõtumeliam creatoris prosilire presumãt Et qm illius dissimulare nõ debemus opprobriũ qui probra nostra deleuit: precipimus presumptores huiusmodi per principes seculares con digne animaduersionis adiectiõe compelli. ne crucifixum pro nobis aliquantulum blasphemare presumant. ¶ Ad secundum dicitur q iudeus qui nititur subuertere baptizatos debz publicis flagellationib' deputari. xxviii. q. i. sepe. Ita tamen q hec pena nõ trãseat i vindictã sanguinis q talis pena relinquenda est brachio seculari.

¶ Ad que astringunt iudei ex regia siue regali ordinatione.

Eptimus articulus est de his ad q̃ tenentur iudei ex regis ordinatione. Est notum legenti hystorias hyspanie q rex hẽricus secundus frater regis petri qui regnum fratris habuit multas cedes seu strages in iudeos fecit. tam in vrbe toletano q in multis aliis villis & castris in confinib' regni castelle existentib'. Et cũ huiusmodi rex hẽricus secundus regnauit regno accepto a fratre suo petro. Ipse instituit in curiis generalibus q iudei portarent signum distinctionis in suis vestibus prout iura canonica volunt. q tamen nunq̃ fuit auditum in hyspania. Sed indistincte cum fidelibus conuersabantur. ex quo multa enormia et diuine legi difformia sequebantur. ¶ Consequenter rex iohannes primus felicis recordationis filius predicti regis henrici secundi instituit: q iudei nulla haberent officia publica nec iurisdictiones etiam inter seipsos in criminalibus exercent. qua quidẽ iurisdictione alias maxime abutebant post quẽ scz regez iohãnem regnauit rex henricus tertius sancte memorie filius eius in ãno. xi. etatis sue in cuius regis principio deus vltionem sanguinis xpi excitauit multitudo populorũ magna et valida contra iudeos surrexit et q plurimi fuerunt interfecti per totã hyspaniam. Quisquidẽ tumultus icepit a ciuitate hyspalẽsi In cuius ecclesia metropolitana quidã dyaconus in litteratura simplex & laudabilis vite cepit predicare contra errores iudeorũ & modos viuendi eoz enormes. & cõtra synagogas eoz nouiter otra sacrorũ canonũ tenorem edificatas. ex quo supradictus tumultus icepit. & consequenter in breuissimo tempore p totã hyspaniaz & vsq̃ vltra pyreneos. & insulas maioricarũ et sardinie velocissime euolauit. De'

sūt qui adeo bonus est vt ex malis eliciat bona sic disposuit q̄ hac vexatione currente et etiā post ipsi⁹ sedationem nonnulli iudeorum ad cor suum reuersi. Dixerūt illud deutro. xxxi. ca. vere q̄ non est mecum deus inuenerunt me hec mala ⁊ sic vexatione durante intellectū audi tui scripturas ceperūt scrutari. Et ideo illuminante errorē suum cognouerunt sic q̄ ad deum conuersi nomen christi publice et deuote p̄dicantes multorum corda filiorum ad patres deo dirigente conuerterūt que omnia in his regionibus manifesta sunt. ❡ Post predictū vero regem henricū tertium sancte recordationis precessit seruissimus rex Iohannes filius eius. Iste cepit regnare in cunabulis cum esset in secūdo anno etatis sue. ⁊ sic fuit sub tutoribus vsq̄ ad tempus prefinitum a patre. In cuius tēpore tam durante tutela q̄ post cū iam regimen suorum regnorum accepit multa fuerunt instituta contra iudaicam impietatē que in suis curiis et regnis pro maiori parte seruabātur que quia digna sunt memoria p̄ iudeorum insolentiis comprimēdis. dignum duxi litteram eius publicā in qua. xxiiij. ordinationes continentur presenti opere fore inserēdam: cuius tenor talis est. ❡ Dominus Iohānes dei gratia rex castelle legionis Toleti. galecchie. hyspalis curdue. morchie. cuhemi. algarbie. algezire. dominusq̄ viscaye. ⁊ moline. Cū omnis rex vel princeps qui regnauit ⁊ dominat: p̄dictum h3 dñiū singulare quia est electus a deo ad regendum ⁊ ministrandū suū populū. q̄tomagis regibus et principibus catholicis in sancta fide catholica pertinet et attēdere debēt ac querere meliorem viā possibilē inueniri vt christiani qui sūt credentes in sancta fide catholica nō incidāt in errorē p̄pter participationem ⁊ cōuersationem cū infidelibus qui nō credēt nec obediūt dño nr̄o iesu xp̄o: nec sunt in sua sācta fide catholica: debēt amouere ⁊ p̄pellere omnem occasionem q̄ in eo euenire pōt propter id quod dictum est. Et ego cognoscēs oīa su pradicta ⁊ q̄ i meis regnis ⁊ dñiis sunt multi iudei ⁊ iudee. ⁊ sarraceni ⁊ sarracene īfideles ⁊ q̄ hitāt inter xp̄ianos et invnū ꝯuersant ⁊ inde nascebātur aliq̄ errores ꝯ̄ fidem catholicā. ⁊ q̄ possent ad hoc accidere īposter dāna his q̄ sūt de populo meo ⁊ vt tollerē ⁊ segregarem predictos christianos populi mei ab omni occasione ⁊ zyzania. et vt obseruentur ea que precepit sācta mater ecclesia est voluntas mea dominū ordinare super omnia p̄dicta et ordino ⁊ mando ac pro bono teneo q̄ seruetur nūc et deinceps in modo qui vlterius sequitur.

❡ De eo q̄ iudei viuant segregati a xp̄i fidelibus.

PRima ordinatio est q̄ decetero omnes iudei ⁊ iudee. sarraceni ⁊ sarracene meorū regnorū et dominiorum sint et viuant segregati a christianis. in hoc loco vno vel parte ciuitatis ville vl' loci vbi

fuerint conuicini ⁊ ꝙ sint circũda-
ti vno muro in gyrum: ⁊ habeat so
lum vnam portam. per quam in ta
li circulo ingrediantur ⁊ egredian
tur. Et ꝙ in predicto situ ⁊ circulo
eis sic assignato habitent tales iu-
dei ⁊ iudee. sarraceni ⁊ sarracene ⁊
non in alio loco vel domo extra eũ.
et ꝙ incipiant statim segregari a
die qua eis fuerint assignata predi
cta loca vsq; ad octo dies primos
sequẽtes. Et quicunq; iudeus vel
iudea. sarracenus vel sarracena ex
tra predictum circulum habitaue-
rit ipso facto perdat omnia bona
sua. Et vltra hoc ꝙ corpus talis iu
dei vel iudee. sarraceni vel sarrace
ne sit ad mercedem meam vt detur
eis pena corporalis pro eodez fin
ꝙ merces mea fuerit.

¶ De eo ꝙ iudei vel iudee. sarrace
ni vel sarracene non sint apotheca
rij vel speciarij seu medici ⁊c.

SEcunda ordina
tio est ꝙ nullus nec ali-
quis iudeus vel iudea.
sarracenus vel sarracena sint spe-
ciarij nec apothecarij nec cyrurgi
ci nec medici. nec vendant panem
nec vinum nec farinam nec oleum
nec butyrum. nec aliquid aliud co-
mestibile xp̄ianis. neq; a christia-
nis habeant stationem. nec apothe
cam nec mensam in publico nec in
occulto ad vendendum aliquem ci
bum comestibilem. Et quicunq; iu
deus vel iudea. sarracenus vel sar
racena contra predicta fecerit pro
qualibet vice cadat in pena duorũ
milium morabetinorum. et vltra
hoc ꝙ eorum corpora sint ad mer-
cedem meam: vt precipiam eis da
ri penaz corporalem scd̄m ꝙ bene
visuz fuit ⁊ mee mercedi placuerit

¶ Qd̄ volentes baptizari non de-
tineantur vel impediantur.

TErtia ordina-
tio est: ꝙ si aliquis iu-
deus vel iudea sarace
nus vel saracena inspi
ratione spiritussancti voluerint ba
ptizari et transire ad nostram san-
ctam fidem catholicam ꝙ non de-
tineantur nec impediantur vi. vel
alio modo. ita tamen ꝙ non cõuer
tantur per iudeos vel per sarace-
nos. nec per christianos vtriusq;
sexus licet sit pater vel mater seu
quecunq; alia persona sui generis
vel alicuius. ⁊ quicũq; contra hoc
venerit vel contrarium fecerit pro
cedetur contra eos ad maiores pe
nas. sic in ciuilibus sicut in crimi-
nalibus q̄ secũdum ius inuenient.

¶ Qd̄ iudei non comedant inter
christianos nec saraceni.

QUarta ordi-
natio ē ꝙ null⁹ nec
aliq̄s iudeus vel iu
dea saracen⁹ nec sa
racena in domibus
suis nec extra eos comedãt nec bi
bãt nec ĩter xp̄ianos nec ĩter xp̄ia-
nas. Itẽ ꝙ nec iudei nec iudee nec
saraceni nec saracene teneãt scuti
feros nec seruitores nec pueros nec
puellas xp̄ianos ⁊ xp̄ianas vt eis ser
uiãt ⁊ p̄ceptũ. nec aliqd̄ aliud opus
in domibus suis. nec adiuuẽt illos

ad preparãdum comestibilia. nec vt faciant eis aliqđ opus in sabbato sicut incẽdere ignem. ire pro vino vel similia seruitia. nec habeãt nutrices xpianos que nutriant filios eoꝝ nec habeant agricultores nec ortholanos nec pastores nec veniant nec vadant ad honores nec ad nuptias. nec ad sepulturas christianorum: nec fiant compatres vel cõmatres xpianorum: nec xpiani nec christiane illorum: nec eant ad suas nuptias vel sepulturas: nec habeant conuersationem insimul in his que dicta sunt sub pena duorum miliuꝫ morabetinoꝝ pro qualibet vice: qui contra ea que dicta sunt vel aliquid illorum venerint et fecerint iudei et iudee saraceni ⁊ saracene penam istam soluent.

¶ ꝙ nullus eorum recipiat redditus regis.

Quinta ordinatio est ꝙ nullus nec aliquis iudeus nec iudea saracen⁹ nec saracena sint arrẽdatores nec procuratores. nec almoxarifes. nec maior deum nec receptores meoꝝ redditũ nec alteri⁹ dñi nec domine xpiani nec xpiane. nec vtẽtur p̄dictis officijs nec aliq̄bus eoꝝ pro xpianis vtriusqꝫ sexus nec iter eos nec sint cursores nec cursatrices. nec theolonarij nec theolonatrices. nec portent aliqua arma predicti iudei et saraceni. nec aliquis eoꝝ p ciuitates villas ⁊ loca. ⁊ quicūqꝫ iudeus ⁊ iudea saracenus et saracena qui cõtra hec venerit contrariũ faciẽdo vel contra aliquid eoꝝ ꝙ soluat in penam p qualibet vice duo milia morabetinorum. xpianus vero vel christiana cuiuscūqꝫ status fuerit que habuerit iudeum vel iudeam saracenum vel saracenam: vt vtatur p̄dictis officijs: vel aliquo eorum ꝙ soluat ipso facto pro qualibet vice predictam penam.

¶ Qđ non habeant foros ad vendendum res nec plateas.

Sexta ordinatio est ꝙ nullus nec aliquis iudeus vel saracen⁹ habeant in suis locis vijs ⁊ habitatiõibus plateas nec foros ad vendẽdum nec ad emẽdum aliqua comestibilia vl' potabilia xpianis vtriusqꝫ sex⁹ sub pena q̄ngentorũ morabetinoꝝ p qualibet vice cuilibet eoꝝ. possunt tñ tenere vendere: ⁊ teneant ⁊ vẽdant p seipsis in circulis vbi habitauerint.

¶ Qđ nõ habeãt iudices inter se.

Septima ordinatio est: ꝙ alfanie iudeorum ⁊ saracenorum meoꝝ regnoꝝ ⁊ dominioꝝ non possint habere nec habeãt iudices iudeos nec saracenos inter se: vt deliberent iudicia eoruꝫ ciuilia ⁊ criminalia que accidunt inter iudeos ⁊ iudeas saracenos ⁊ saracenas. ⁊ reuoco eis quãcunqꝫ potestateꝫ q̄ a me vel antecessoribus meis habent per priuilegiuꝫ in dicta ratione vel alio modo: et do illud pro nullo et mando ꝙ liberentur decetero talia placita vel iudicia tam

ciuilia et criminalia inter iudeos et iudeas: saracenos et saracenas per pretores ciuitatum villarum et locorum vbi habitauerint. Verumtamen est merces mea quod tales pretores obseruent in liberatione placitorum ciuilium. mores et ordinationes: que vsque nunc obseruauerunt inter se iudei et saraceni tantum. quod appareant probate et certe per eos ex longo tempore vsque nunc.

¶ Quod neque iudei neque saraceni faciant tributa inter se nec nouam impositionem.

Octaua ordinatio est quod nulla aliania nec communitas iudeorum et iudearum: saracenorum et saracenarum audeat ponere nec ponat talia nec tributum aliquod inter se nec ponant aliquam impositionem in quacunque re sine mea licentia et mandato et domine mee regine matris mee et infantis auunculi mei qui sunt tutores et rectores regnorum meorum. Et si aliqua data est regula predictis iudeis et saracenis: vel alique impositiones fuerunt vel fuerint posite in predicta ratione tam in communi quam in personis singularibus. vel in cibis vel in mercantiis seu alio quouis modo sic per iudices suos sicut per illorum quelibet dato quod teneant priuilegium vel priuilegia litteram vel litteras regum meorum predecessorum vel a me: vt illud possint facere quod decetero non teneantur soluere nec soluant tales impositiones nec aliquas illarum quia ego et mea regia potestate reuoco quecunque priuilegia que in predicta ratione eis fuerunt data inquantum attinet ad hoc quod dictum est. Et mando predictis iudeis et saracenis vtriusque sexus quod non vtantur illis sub pena corporum et omnium que habent. Et similiter mando iudeis et saracenis vtriusque sexus: et cuilibet eorum quod non contribuant nec soluant in talibus impositionibus que sic eis fuerint imposite sicut dictum est sine licentia et mandato expresse pro eo dato.

¶ Quod non diuidant aliquod tributum vel impositionem nouam sine speciali licentia.

Nona ordinatio est quod nulla aliania nec communitas iudeorum et sarracenorum audeant inter se diuidere nec diuidant tributum aliquod: vel impositionem sine mea licentia et mandato et cum aliquod tributum habuerint diuidere pro seruitio meo quod diuidant inter se illud quod ego eis mandauero et non vltra. Et si aliquid vltra imposuerint vel diuiserint quod illi qui talia fecerint vel fuerint in collocutione vel eius consilio. quod ipso facto perdant omnia bona: et pro eo occidantur per iusticiam.

¶ Quod non audeant visitare infirmos christianos medicinam sine syrups dando.

Decima ordinatio est quod nullus iudeus nec iudea: saracenus nec saracena audeant

visitare xpianum vel christianam in suis infirmitatibus nec det eis medicinas nec syrupas nec balne antur in vno balneo predicti iudei nec saraceni cum dictis christianis nec predicte iudee nec saracene cum dictis feminis christianis. nec mittant eis presentationes foialdarum: nec specierum nec panis cocti nec vini nec auium mortuarum nec aliarum carnium mortuarum que sunt comestibilia. Et quicunque fecerit contrarium vel fuerit iudeus vel iudea saracenus vel saracena. soluat pro qualibet vice triccetos morabetinos.

¶ Quod nulla mulier christiana ingrediatur circulum iudeorum.

Undecima ordinatio est quod nulla nec aliqua xpiana vxorata vel soluta vel amicata seu mulier publica audeat ingredi intra circulum vbi predicti iudei habitauerint de nocte nec de die. Et quecunque mulier christiana intus intrauerit si fuerit vxorata quod soluat pro qualibet vice qua in predicto circulo intrauerit centum morabetinos: et si fuerit soluta vel amicata quod perdat rupem qua fuerat induta. Et si fuerit mulier publica quod dentur ei centum flagella per iusticiam: et sit expulsa a ciuitate villa seu loco vnde venerit.

¶ Quod nullus eorum vocetur suo nomine don. iudeus vel saracenus.

Duodecima ordinatio est quod nullus iudeus nec iudea: saracenus nec saracena de cetero vocetur suo nomine don. scripto nec verbo et si quis contrarium fecerit detur ei pro qualibet vice centum flagella.

¶ Quod non ducant capirotes.

Decimatertia ordinatio est quod null⁹ nec aliquis iudeus meorum regnorum ab hoie in .x. diebus de cetero ducat capirotes cum chias longis nisi quod sint chie curte ad quantitatem palmi facte ad modum cornu vel ad modum embudum consute oes circumquaque ad punctam. Item quod ducant semper rupas suas tabargia cum alctis et quod non ducant mantones et quod ducant sua signa rubea consueta que nunc ducant sub pena quod perdant rupas quas habuerit indutas.

¶ Quod mulieres eorum ducant longos mantellos.

Decimaquarta ordinatio est: quod oes iudee et saracene meorum regnorum et dominiorum a predictis .x. dieb⁹ in antea ducant mantellos magnos vsque ad pedes absque cendalibus et penis. et velaminia capitum sine auro: et quod ducant capita coopta cum predictis mantellis duplicatis. Et quecunque contrarium fecerit ipso facto pro qualibet vice perdat oia vestimenta sua vsque ab camisiam.

¶ Quod non habeant vestes preciosas

Decimaquinta ordinatio est quod oes iudei et iudee saraceni et saracene meorum regnorum et dominiorum a predi-

ctis decē diebus mantena nō por‑tent pannos aliquos ꝙ sit maioris quātitatis precij vlne vsq; ad .xxx. morabetinos .⁊ inde infra. ⁊ q̄ ꝯtrariū fecerit ꝙ ꝑ prima vice pdat oia vestimēta vsq; ad camisiā. Et ꝑ scđa vice pdat vestimēta sua ⁊ dētur ei cētum flagella ⁊ vltra hoc ꝙ pdat oīa bona sua. Uerūtamen est merces mea ꝙ de vestimentis que nūc habent factis. ꝙ possint facere tabargia ⁊ mantellos si voluerint.

¶ Qđ non recedant de valleticis nec de aliqua aliqua alia parte.

Decimasexta ordinatio est ꝙ nullus iudeus nec iudea saracenus nec saracena recedat de valleticis: nec de aliq̄ alia parte loci vbi habitauerit ad habitandum in aliqua alia parte. sub pena ꝙ ipso facto perdat omnia bona sua et corpus stet ad mercedem meam.

¶ Qđ nullus dn̄s neq; miles vel scutifer eos de aliquo loco fugientes recipiat: vt secū cōmorentur.

Decimaseptima ordinatio est: ꝙ nullus dn̄s nec miles nec scutifer audeat recipe in villa sua iudeū nec iudeā saracenum nec saracenā illoꝝ qui fugerint ab vno loco in alterū: vt ibi habitēt ⁊ sint cōmorantes. Et si aliq̄s vel aliqui receperūt aliquos iudeos vel iudeas saracenos vł saracenas huius ville vallisolitane vel alterius ciuitatis ville vel loci ꝙ mittant eos ad loca vbi erant conuicini et habitantes cum omnibus que portauerunt. Et si aliqui eos collegerint ⁊ receperint in suis locis ⁊ nō miserint eos vt dictum est ꝙ ꝑ prima vice cadet in penā .l. milia morabetinorum: pro secūda vice ꝙ cadat in penam .c. milia morabetinorum. Pro tertia vice ꝙ perdat locum vbi talem iudeū vel iudeā seu iudeos vel iudeas saracenū vel saracenā seu saracenos vł saracenas collegerit seu detinuerit sic notū ē.

¶ Qđ non radant barbam sed dimittant crescere.

Decimaoctaua ordinatio est ꝙ decetero oēs iudei ⁊ saraceni meoꝝ regnorū ⁊ dn̄ioꝝ nec aliq̄s eorū faciat nec mandet sibi fieri barbam nouacula vel forcipibus. sed ꝙ portent eas longas sicut eis creuerūt nec circuient capillos. ⁊ ꝙ ambulēt secūdum ꝙ antiquitus solebant ambulare. Et ꝙ quicūq; contrarium fecerit ꝙ dentur ei cētum flagella. ⁊ vltra hoc ꝙ soluat .c. morabetinos ꝑ q̄libȝ vice.

¶ Qđ non recipiant christianos ad solidatam vel mercedeȝ.

Decimanona ordinatio est ꝙ iudei ⁊ iudee saraceni ⁊ saracene meorū regnoꝝ ⁊ dn̄ioꝝ nō recipiāt ad solidatā vel ad mercedem diurnam nec aliquo alio modo aliquos christianos nec christianas vt operentur in suis hereditatibus. nec vineis nec domibus nec in aliquibus aliis edificiis. Et q̄cūq; ꝯtra‑

tium fecerit q prima vice detur ei centū flagella. pro secunda vero q soluat mille morabetinos. et detur ei alia centū flagella. Et tertia vice q perdat omnia bona sua et dentur ei alia centum flagella.

¶ Qd non sint albeitares nec ferratores.

Vicesima ordinatio est nec nullus nec aliquis iudeus nec iudea. sarracen⁹ nec sarracena sint albeiteres nec ferratores nec carpentarij nec imbitarij nec sartores nec tonsores calderarij nec macellarij nec paliparij christianorum nec christianarum nec vendent eis calciamenta nec disploydes nec caligas. nec consuant vestimenta sua: nec sua disploydes nec aliquā aliam rem. Et quicunq cōtrarium fecerit cadit in penas in precedenti lege contentas.

¶ Qd non trapezete nec portent mercantias.

Vicesimaprima ordiatio ē q nullus nec aliquis iudei nec iudee sarraceni: nec sarracene meorum regnorum. et dominiorum sint trapezete. nec portet mercantias aliquas ad vendendū christianis vtriusq sexus sicut oleum arricium et mel. nec aliquas alias mercantias que sunt ad comedendum et quicunq contratrium fecerit q habeat et dentur ei pene in hac altera lege supradicta cōtente.

¶ Qd om̄s christiani possunt accusare delinquentes in his.

Vicesimasecūda ordinatio est q omnium supradictarū penarum sit accusator q̄cunq per sona ciuitatis vel ville vel loci vbi tale acciderit vel sue terre. seu alia quecunq persona extranea. et q talis accusatio habeat in premiū tertiam partem morabetinorum penarum supradictarū pro se et alie due partes sint p camera mea: sed est merces mea q nullus nec aliqui p seipsos capiant intreugent aliquē iudeum nec iudeam sarracenū nec sarracenā quousq cognoscētur ad iudicium et sint auditi et conuincti iuridice.

¶ Qd fugiētes possunt capi et perdant omnia bona sua.

Vicesimatertia ordinatio est q iudei et iudee. sarraceni et sarracene meorū regnorum et dominiorū que recesserint extra illa et fuerint capti in via vel in aliquo alio quouis loco q perdant ipso facto omnia bona sua que portauerint et sint pro illo vel p illis qui eos ceperint et ipsi sint mei captiui imppetuū.

¶ Qd nulle pene nec alique illarū hic expressarum possunt amouere.

Vicesimaquarta et vltima ordinatio est q nulle nec aliq̄ p̄dictarū penarū ciuiliū et criminaliū possint amouere nec circa eas vel aliquam earum dispensare nec addere nec diminuere pretores nec ma-

iorum nec iudices nec rectores nec aliqua alia persona predictarũ ciuitatum: villarum: et locorum. dato etiam q̄ sint domini et habeant merum et mixtũ imperiũ in illo sub pena q̄ perdant dominiũ et officia q̄ habuerint. Et vt predicte ordinationes per me facte melius obseruentur et manuteneantur eo modo quo supradictum est. mando oibus iudicijs et pretoribus et consilijs et iuratis et iusticijs et maiorinis algazelis et alijs officialibus et iusticijs quibuscunq; meorũ regnorũ et dominiorũ. q̄ publicẽt et mãdent preconizari in qualibet vna ciuitatum et villarũ et locorũ meorũ regnorũ dominiorũ vnusquisq; in suis iurisdictionibus: vt obseruẽtur et adimpleantur eo modo quo dictum est. et q̄ supradicta consilia et iusticie et officiales. nec aliquis eorum: nec aliquae alie persone prelati vel layci cuiuscunq; status et conditionis existant predictorũ meorũ regnorũ et dominiorũ q̄ non sint ausi facere nec ire contra illud: nec cõtra partem eius in aliquo tẽpore vllo modo sub pena mercedis mee et predictarum penarũ suprapositarũ. et de his oibus precepi dare litteras meas et q̄ternos sigillatos sigillo meo. In cõplementũ supradictoꝝ datis in valleoleti vicesima die ianuarij anno natiuitatis dñi Millesimo q̄dringentesimo duodecimo.

¶ De statu iudeoꝝ i regno castelle

Ctauus et vltimꝰ articulus est qualis ẽ status iudeoꝝ pñic in regno isto castelle. lꝫ optie ordiata sint et iure canonico et ciuili. ac regia ordinatione regni que supradicta sunt. In hac cõsideratione peccatis tñ exigentibus precipue prelatorũ et principũ aliorũq; dñorum nihil vel modicũ de omnibꝰ supradictis obseruant iudei. Quia ex nimia conseruatione eorum et frequenti munerum acceptione iã venerũt in profundũ malorũ: vt insensibiles facti ad voces predicatorũ et clamores gementiũ non solum pauperũ. sed etiã plurium aliorũ in oppositum facti ceci retorquentes iudicia sua fauores ad libitum consequuntur. ex quibus plurima mala oriunt in populo precipue in fide et moribus cum multi xp̄iani facti sunt iudei. vel melius dicam erant occulti iudei. et facti sunt publici. Aliq̃ sunt sarraceni facti. Aliq̃ vero vtunt circũcisione. Aliq̃ cerimonias alias iudaicas obseruant impune. Et hoc et tyrannica rabies cõtinue crescit in regno: astutijs et cõsilijs iudeorũ qui ad hec et similia inuenienda inter ceteros homines prompti sunt Et q̄ vereor calamo scribere iuxta sententiam pauli ad Ro. i. dati in reprobũ sensum multi de populo. q̄ immaculatus hactenus fuerat ceciderunt in passiones ignominie masculi in masculos turpitudinẽ operantes in eũ vsum qui ɔtra naturã est. laudãtes se per vicos et plateas crimẽ pessimũ cõmisisse. vt dei occulto iudicio cũ differint pax et securitas tũc eis repẽtinus veniat interitꝰ sicut et iudicia terribilia deꝰ fecit in vindictã p̄dicti criminis

per diluuiū generale Gen.vi.ꝛ per pluuiā ignis sulphuris super has ciuitates Gen.xix.ꝛ per occasionē tribus beniamin:ꝛ destructionem oim suarū ciuitatū ꝛ locorū iudicū xix.ꝛ.xx.capl'is. Et per destructionem hyspanie igne ꝛ gladio tpe regis roderici vltimi gotthorū regis quia peccata carnis turpissimi regis vitise sui predecessoris qui iudeos introduxit in regno. Et peccatū regis roderici sui successoris circa filiam vel vxorē comitis Juliani fuerūt potissima causa exterminii hyspaniarū:vt colligitur ex chronica generali hyspanie: vt ex collectario hystoriarū fratris Johannis de podio. Auertat dñs suam sententiā ne pereāt boni cū malis predicta mala ꝛ plurima alia cogito oriri ex nimia conuersatione: et fauore infideliū in malis.cōtra sacrorū canonū sanctiones nō attēdētes pericula que ex predictis oriūtur.sicut notat Inno.iii. scribens epo senonen.ꝛ epo parisien.sic dicens. Et si iudeos quos ppria culpa submisit perpetue seruituti pietas xp̄iana receptet ꝛ sustineat cohabitationē illorū. Ingrati tamē nobis esse non debent: vt reddant xp̄ianis pro gratia contumeliā et de familiaritate contēptum qui tā φ misericorditer in nostram familiaritatem admissi nobis in illā retributionē impēdūt:quā iuxta vulgare puerbiū.mus impera.serpēs in sinu.ꝛ ignis in gremio. suis consueuerūt hospitibus exhibere.patet enī hec extra de iudeis.ca.ꝛ si iudeos. Uere iudei istius regni supra oēs iudeos ingratissimi sunt christianis.cum sustententur tanq domini in isto regno qd alibi minime fit presertī in francia ꝛ anglia vt supradictū est.vii.cōsideratio ne vt impleatur illud Exo.xxiii.c. Nō habitēt in terra tua ne forte peccare te faciant. In aliis tñ regnis si aliqui sunt vitam captiuitatis ducūt ꝛ non solū inter xp̄ianos qd iuris est.sed etiā in regnis machometorum vbi xp̄i incarnatio creditur ppter errorē quē tēptauerunt iudei cōtra xp̄m inter eos ducūt vitā magis miserabilem φ inter xp̄ianos ꝛ captiuerū efficacis ac magis habent eos odio ꝛ cōtemptui φ christiani. Cū enī principū xp̄ianorum detestabilis auaricia eos ppter lucra temporalia sustineat ꝛ xp̄iana mancipia ipsis habere permittat ꝛ immoderato vsurarū fauore christianos expoliari cōcedat. Ipsi tamen iudei apud sarracenos abiectissima ꝛ vilia operantes mancipia ꝛ serui sunt paganorū. Et extremis conditionibus inter eos commorari permittuntur. Et si in aliquo contingat eos cōtra legem machometi vel in vituperiū eius aliquid operari crudeli examinatione contra eos procedunt. ¶ Unde legi φ quidā iudeus peritissimus hyspanus dictus rabi abraā dela.capa. sic cognominatus erat.qꝛ tam pauper erat φ nunφ habere potuit nisi illam capā veterē quā ducebat continue qui multa audiens de sepultura: ꝛ simulachro machometi pendenti ꝟtute adamantiū ꝛ eius ornamentū erat immunerabilis va

deis disposuit ire illuc sub habitu sarracenico. et sic factum est. Et cum esset circumcisus et linguam sciret arabicam et caldeam incognitus per transiuit reputatus sarracenus. Et cum veniret in mecam. et ibi se fingeret religiosum secundum leges machometi et vt talis acceptus et quasi facti confidentes de eo ingrediebatur locum illum vbi simulachrum erat: quod omnibus non licebat. et cum vidit tempus oportunum adhibitis aliquibus succis alliorum et aliquibus sanguinibus debilitata fuit virtus adamantina. et cecidit simulachrum fractumque est opus mirabile. et accipiens aliquos lapides preciosos quos voluit fugit in iudeam. et exinde in hyspaniam. Cum vero die quadam magne festiuitatis sarracenorum vellent simulachrum videre et venerari. quod non erat eis licitum omni tempore intrare: inuenerunt fractum et turpiter conculcatum requirentes diligenter malefactorem. Inuenerunt finaliter quod ille qui se fingebat religiosum fecerat et cognouerunt quod non sarracenus. sed iudeus erat. Querentes ergo eum per omnes suas prouincias et non inuenientes. quadringentas synagogas iudeorum destruxerunt. quarum vna fuit synagoga toletana Cum tunc illa ciuitas a sarracenis possideretur. ¶ Nunquid horribilia commiserunt in regno isto. specialiter circa sacramentum corporis domini iesu christi. et committunt cum illud possunt vel furari vel a cupidis emere christianis. Non sufficeret liber magnus capere eorum crimina circa hoc. Sed dixi vt excecatis prelatis et principibus aliisque quorum interest intendere punitioni eorundem. quantumcunque hec vel alia grauissima crimina committant oblatis muneribus seu mamona sue iniquitatis expertus sum de eis nullam fieri vltionem. immo cum accusantur ab aliquibus omnes supradicti et communiter in eorum insurgunt fauorem. In hoc ergo regno iudeorum non grauatur captiuitas cum ipsi terre pinguedinem edant et bona non laborant terram nec eam defendunt. Sed maliciis et astutiis suis labores christianorum deuorant. et eorum sunt bonorum heredes sicut de eis scriptum est Hier. v. c. sicut decipula plena auibus: sic domus eorum plena dolo. Ideo magnificati sunt. et ditati incrassati et impinguati. Sic ergo proditiones et mala iudeorum vt dictum est transeunt sine pena et peccatis exigentibus semper in regno isto aliqui ipsorum nimis valent cum regibus et ea que ad reges pertinent pertractant: et talibus se immiscent: quod habent sub iugo et dominio christianos. Et ideo in regno isto temporibus fere omnibus obtinent priuilegia iuxta velle. semper etiam in domo regia est vnus magnus miles vel plures qui eorum est aduocatus et defensor a quocunque accusante. Et sic ceci iudei cecos efficiunt christianos regni istius. Unde accidit prouerbium antiquorum. vidistis hic cecum qui viderem excecauit. cum tamen scriptum sit prouerb. xix. non decet stultum diuitie nec seruum dominari principibus. ¶ Sed arguet hic iudeus si nos viuimus hic in captiuitate et melius ei illaborio,

sius vt tu dicis. Et hoc sequitur ꝙ magis specialiter ipse deus pre liberis nos respiciat. Et sic scripsit moyses in lege. Cuz fueritis in terra inimicorū vestrorū: nec odio vos habebo: vt imponā finē federi qđ pepigi vobiscū. Respōdetur ꝙ iudeorū solatiū in vita est ꝓpter peccata principū istius regni vel subiectorū suorum qui eos adiuuāt in hac vita. Sed ad dictū mosaycum cū dicitur ꝙ non imponeret finem eis cum in captiuitate essent. dico hoc fuisse duab⁹ de causis. Una im perpetua captiuitate ipsi maneāt ꝓpter ingratitudinis memoriā redemptionis messie iesu xpi. de quo hier. xxiij. c. Et dabo vos in obprobriū sempiternū et ignominiā eternam que nunꝙ obliuioni delebit. Secūda causa est non possunt homines se excusare: quin peccatis ⁊ aliꝭ malis subiiciantur et ipsi ad hoc vt talia excitent permanebūt. Nā videmus naturaliter aīalia ꝓcreari ex aeris corruptionibus vt putrefactio ibi incorporetur. ⁊ aer corruptus in taliū suscitatione minuatur: vt aer pur⁹ remaneat aliꝭ aīalibus sine dāno. ¶ Censeo ⁊ de hoc testimoniū perhibeo ꝙ summ⁹ pōtifex ⁊ reges ceteriqꝫ principes xpiani deberēt adhibere remediū in predictis cū effectu. cū imperatores ⁊ alij dn̄i antiquit⁹ nō ꝑmiserunt eos viuere inter nos: nisi vt de morte xpo iesu illata mundo testimoniū perhiberēt: quod in captiuitatem eos detulit sempiternam vt supra patuit. i. articulo. Et vere rum testimonium esset debuissent vti legis auctoritate. Deut. xxiij. quomodo moyses eis maledictiones donauit dicens. seruies inimico tuo quē immittet dn̄s tibi in fame ⁊ siti. ⁊ nuditate ⁊ omni penuria ⁊ imponet iugum ferreū super ceruicem tuā donec te conterat. sequit. ⁊ erit vita tua quasi pendens ante te. timebis nocte ⁊ die et non credes vite tue. mane dies qs mihi det vesperum: et vespere quis mihi det mane propter cordis tui formidinem qua terreberis ⁊ propter ea q̄ tuis videbis oculis: quare videtur ꝙ non est intentionis legis prophetice istius sic eos viuere absolute. Nam tāta libertas eis incētiuum prebet rebellandi. et est causa quare a regno nunꝙ plagę discedat: sicut scriptum est Deut. xxxij. Incrassatus est dilectus ⁊ recalcitrauit. Incrassat⁹ impinguatus dilatatus dereliqt deū factorē suum: ⁊ recessit a deo salutari suo.

¶ De iudeorum conuersione in fine seculi.

Duodecima cōsideratio et vltima huius tertij libri est de iudeorum conuersione in fine seculi a sua duritia. nempe deus iusto iudicio omnia disponens licet iudeorum gentem suis exigentibus culpis longo tēpore permiserit periclitari inuoluti cecitati ⁊ criminibus tam horrendis vt supra in libro isto latissime declaratū est. in fine tamē seculi qui relicti fuerint non peribūt. Et vt explicem conceptum meum hec consideratio. viij.

explicabitur punctis. Primus erit quare iudeorum cõitas nõ cõuertit ad fidẽ xpi. Secũdus si aliqui eorũ voluerint cõuerti vtrũ sint recipiẽdi. Tertius quis modus d3 teneri in receptiõe iudeo₄ ad fidem. Quart⁹ an iudei sint compellẽdi ad recipiẽdum fidẽ xpi. Quītus qua pena sint feriendi cõuersi iudei redeuntes ad iudaismũ. Sextus qñ recipiẽt antixpm et decipientur ab eo. Septimus qñ cognoscent se deceptos ꝛ conuertent ad viam veritatis iesu xpi dñi nostri. Octauus erit an tempus antixpi quo iudei sunt conuertendi possit determinate cognosci ꝛ de signis temporis eius aduentus.

¶ Quare iudeorum cõmunitas non conuertitur ad fidem xpi.

Primus isti⁹ cõsideratiõis punct⁹ est quare iudei in presenti tempore non cõuertuntur ad fidem iesu xpi. Respondetur ꝙ ad hoc possunt iiij. assignari cause satis efficaces. Prima ē incõsideratio veritatis aduentus xpi. Pro cuius intellectu notandum ꝙ in libris thalmulth considerantur tres species materierum. quarum vna est placitorum siue causarum ciuilium ꝛ criminalium et de alijs dependẽtib⁹ inter gẽtes eorũ. et hec assimilantur legibus imperatorum iner nos. Secunda species ē eorum que vetantur vel licentiãtur in lege sicut sunt cibi et alia et que sunt res munde et que immunde et de sacrificijs ꝛ orationibus et festiuitatibus ꝛ hec sunt inter eos sicut decreta iter nos. Tertia species materie est hystoriarum legis siue creationis mundi vt vite antiquorũ patrum ꝛ miraculo₄ in lege ꝛ de aduētu messie ꝛ conditionibus eius: ꝛ de resurrectione mortuorum ꝛ de die iudicij: ꝛ de inferno ꝛ paradiso: ꝛ hanc particulam tertiã vocant iudei algadoth. i. annunciatiões ꝛ singulare vocãt agada. i. annũciatio. Item vocãt ea idiasor idest glose morales: ꝛ singulare vocãt indias. Et predicte annunciationes ꝛ glose morales non sunt omnes diuisim ab vna parte immo sunt disperse p diuersas partes librorum thalmuth intantumvt post septem vel octo lectiones veniet aliqua auctoritas predictarum annunciationũ. Cũ gorabini scolarũ thalmuth legũt suas lectiones inquantũ pertinent ad primas duas species materierum declarant illa optime cum omnibus illis glosis et expositionibus ꝛ innouationib⁹ que possunt ad propositũ suum applicare. Sed cum accedũt ad locum qui in aliquo tangit materiã tertiã sc3 ãnũciationum. dimittunt illud ꝛ nolunt legere dicentes ꝙ est res de qua non erit aliquis fructus quod ipsi faciunt q2 non est intentio eorum labore nec cõsiderare nisi materias q̃ sunt de pane lucrando, p quib⁹ populus eorum vulgaris honorant eos ꝛ dant salarium: ꝛ hic modus obseruatur p omnes rabinos in omnibus terris ꝛ in omnibus temporibus ꝛ in omnibus scolis eorum. Et hec causa principalis obstinationis eorum est q2 sc3 nõ considerant nec vident ea que pertinent ad p̄dictã tertiã speciẽ ꝛ vulgaris eorum populus manet ignorãtia excecatus. ¶ Secũda causa est in cõferentia auctoritatum sacre scriptu-

re qr dato quod aliquomodo cum occurrit aliquid in lectionibus suis de tertia materia considerent nō est mirum si vna auctoritas vel due vl' tres non explicent ad plenū veritatem salutis cum aliqñ videantur alique auctoritates vel obscure vel contrarie sed deberent illas scripturas ad inuicem conferre cum omnibus ꝓphetijs tangentibus illam materiam et deberent videre glosas ꝛ trāslatiōes chaldaicas que facte fuerunt p duos doctores: qui inter eos ꝓ magis autenticis habent cum illi sup easdem auctoritates loquant et non est dubium quin statim illuminarentur a spiritusancto si tales conferentias scripturarum cum eorum circūstantijs facerēt vel viderent veritatē sole clariorem. Vñ augustinus in libro de octuaginta triū questionū: questione lxix. non potest inquit oriri error qui palliatur nomine christiano nisi de scripturis nō intellectis: ꝛ hoc ideo qr antecedentia ꝛ subsequentia non contulerunt vnde ibidem solet circūstantia scripturarum illuminare sententiam. Unde hereses sunt orte per se legendo que conferendo repulse sunt qr conferētes diuersas sententias adduxerunt que ex se inuicē mutuo inueniri potuerunt: qualiter essent intelligende: et hoc modo meruerunt cognoscere veritatem et venire ad viam salutis. Uenerabilis petrus alfonsi et magister alfonsus et magister iohannes et hieronymus de sancta fide de quibus sepe facta est mentio in isto volumine qui solēnia opera fecerunt recognoscentes veritatem fidei catholice: et errorem in quo fuerant inuoluti. ¶ Tertia causa que impedit conuersionē aliquorum iudeorum est inordinatus amor ad vxores et filios ꝛ parētes. Unde expertus sum in hoc casu cum venerit ad me quidam de sapientioribus iudeis istius regni qui mecum cōferens de secretis legis. affirmauit se veraciter credere fidem xp̄i. ꝛ ꝙ ad hoc inductus erat diligenti studio scripturarum non solum biblie sed etiam thalmult et philosophorum. Cūq3 ab eo quererem quare nō efficiabatur xp̄ianus. Respondit ꝙ immo summe desiderabat hoc implere. Sed quia habebat patrem qui eū tenerrime diligebat cogitans ꝙ cū sciret pre tristicia moreretur. Dixit ꝙ non vincere poterat seipsum nisi faceret cum consensu patris. Dicebat etiam ꝙ nō erat alius modus vt predictum consensum posset habere nisi ꝙ ego tenerem modum cum rege vt ipse caperetur. ꝛ poneretur in carcere et inde scriberet patri suo q̄ esset necesse ꝙ efficeretur xp̄ianus quia aliter nō posset euadere mortē. Mihi autem nō placuit hic modus palliatus mēdacijs in lege xp̄i quia quicquid ipse haberet i corde de veritate fidei. populus acclamaret ip̄m non fuisse factum xp̄ianum volūtarie sed compulsus carcerib⁹ ꝛ timore mortis quod non est honestum in lege christianorum quia pro veritate huius legis recipienda relinquere debet quisq̄ patrem et matrem vxorem et filios fratres et sorores et agros vt centuplum accipiat et vitam eternam possideat. Durauit collocutio predicta inter me et predictum iudeū fere per quattuor annos nec adhuc est fact⁹ xp̄ianus du-

tante in eo impedimento predicto amo ris paterni inordinati. ¶ Non minus etiam detinet eorum animos ne conuertantur. cupiditas inordinata diuitiarum perusurarum cum hec sit pinguis quedam acquisitio diuitiarum sine labore. Unde dicitur in thalmuth quod quedam domina dixit vni rabino: que vidit quod erat pulcher et gratiosus. Similis est facies tua habenti gregem porcorum vel comprestanti pecuniam suam ad vsuram. ¶ Quarta causa que impedit conuersionem iudeorum est inclinatio magna ad opiniones et constitutiones et cerimonias et consuetudines quas habuerunt et habent in thalmuth. In quibus toto tempore vite sue fuerunt nutriti. Unde per duo exempla hoc ostenditur de iudeis ad litteram Hiere. xiij. Primum exemplum est de nigredine ethiopis. Unde dicitur in tex. Si mutare potest ethiops pellem suam quasi dicat non potest: mutare nigredinem suam. Secundum exemplum est de pardo qui non potest mutare varietatem pellis sue. Unde dicit aut pardus varietates suas: quia vtrumque predictorum est a natura: sic est de iudeis quod non possint reuerti ad bonum propter consuetudinem ad malum: quia consuetudo est quedam natura vt dicit philosophus in libro de memoria et reminiscentia. ¶ Sciendum tamen quod hec similitudo non tenet simpliciter: sed tamen secundum quid. Illa enim natura que est causa nigredinis ethiopis in nullo subiacet imperio rationis: et ideo ethiops non potest illam immutare quantumcumque conetur ad hoc. sed habitus et consuetudine peccandi generatus et per modum nature inclinans ad malum causatur ex inclinatione appetitus sensitiui quod natus est obedire rationi. Et ideo per contrarium liberi arbitrij ad oppositum potest reuerti ad bonum. tamen cum difficultate propter habitum inclinantem ad oppositum: et hoc dicitur impossibile secundum quod dicitur philosophus. v. metha. vno modo dicitur impossibile quod vix potest fieri aut cum difficultate. In exemplis autem positis de ethiope et pardo est impossibile simpliciter secundum naturam. tamen deo non est impossibile. verba sunt nicolai de lyra in predicto passu et in veritate magna virtus cordis est necessaria vt possit homo declinare ab his in quibus a pueritia fuit nutritus cum illa doctrina que a teneris annis est inhibita sit diuturna: nec omnes homines sunt sufficientes violentare proprias voluntates vt similia dimittant nisi solum illi quibus deus fecit tantam gratiam vt contemnerent gaudia et bona temporalia cum nihil sint in comparatione bonorum spiritualium et amplexentur veram spem saluationis animarum suarum: et boni finalis eterne beatitudinis earum sicut promittitur venienti ad Christum esa. lviij. Et requiem dabit tibi dominus deus tuus semper. Et implebit splendoribus animam tuam et ossa tua liberabit et eris quasi hortus irriguus: et sicut fons aquarum cuius non deficient aque: sic et Christus ait Mat. xi. Regnum celorum vim patitur et violenti rapiunt illud. Et iohannis. vi. Nemo potest venire ad me: nisi pater meus qui misit me traxerit eum.

¶ Utrum iudei volentes conuerti sint ad fidem recipiendi.

Ecundus punctus est. Utrum sint recipiendi iudei qui volunt ad fidem Christi conuerti hoc dico: quia multi eorum fuerunt et sunt

tra mali ꝙ multa dāna faciūt i eccle siam dei. Verū tñ facta diligēti exa minatiōe de mō aduēt⁹ eoꝝ nō sunt repellēdi et q̄ volūt itrare sub aliis fidei xp̄iane ꝛ lꝫ nō faciāt bonā intē tione sꝫ ꝓpter lucrū tēporale tales baptizati sunt ꝛ recipiūt sacrm̄ licꝫ nō rē sacramēti q̄ est grā. tales ꝓpe saluationē sunt cū pietate dei plus ꝙ illi q̄ nō intrauerūt. nec venit eis ad volūtatē vt sub illo intrarēt. Et ꝓpter hoc dixerūt sapiētes israel ꝙ semꝑ dꝫ hō laborare in lege lꝫ nō fa ciat bona intētiōe: q2 ex hoc poterit venire ad bonā intētionē. Et sic iu dei talit̄ veniētes poterūt venire ad rectā itētionē fidei cū dei adiutorio vel ex vsu q̄ exercitabunt in ea. vel q2 de⁹ faciet eis aliq̄ signa vt sic euꝫ cognoscāt in suis opib⁹ vel q2 dabit eis aliq̄s tribulatiōes vt corrigant ꝛ redeāt ad bonū vel q2 addiscēt ex hoc ꝛ filiis⁹ libris q̄ ondūt radices fidei iesu xp̄i veri messie diligēter in eis studēdo vel ex eo ꝙ īformabū tur cōtinue a p̄dicatoribus euāgeli cis fidē xp̄i nūciātibus: ꝛ si tales in felices fuerint indurati intrinsecus iudaica pfidia. habebūt forte eorum filii vel nepotes seu aliq̄ q̄ ex eis pro cedent cognitionem huius catholi ce veritatis et saluabuntur.

¶ Quis sit seruandi modus iudeos ad fidem christi recipiendos.

Ertius punctus est scire q̄s mo dus dꝫ teneri i rece ptione iudeoꝝ veni re volētium ad fidē xp̄i ne quātū possibi le fuerit detur occasio maloꝝ q̄ senti mus a spūsancto: mod⁹ ordinat⁹ est a quo q2 vt cōliter deuiant recipien tes nō est mirādū si taliter receptos non experiamur veros esse xp̄ianos et ideo recipiēdi sunt cū multa deli beratione ne ad vomitū redeant. et modus ponit̄ in decretis de conse. di. iiii. iudei. vbi sic habetur. Iudei quorum pfidia frequēter ad vomi tum redit si ad leges catholicas ve nire voluerint ꝑ octo menses inter cathecuminos ecclie limē introeāt. et si pura fide venire noscant̄ tunc demum baptismi gratiam mereant̄ quia si casu alio periculum infirmi tatis intra p̄scriptum tempus incur rerint ꝛ desperati fuerint baptizen tur. ¶ Et si queras an debeat talis iudeus aliquam abstinentiam facere vel etiam dies queri signa ad sacrū conferendū. Respōdetur ꝙ vtrūq̄ debet fieri vt pꝫ de conse. di. iiii. ne quod absit. vbi sic dicitur. Ne qd ab sit longa dilatio retro possit animas iudeoꝝ reuocere fratri nostro epo loci illius loquere vt penitentia ac abstinentia. xl. dierū indita aut die dominica. Aut si celeberrima festiui tas occurrit eos omnipotentis dei misericordia protegente baptizes. Sic ergo pꝫ ꝙ iudei in die domini ca vel aliq̄ solēni die dēt baptizari.

¶ Sed numqd iude⁹ q̄ est seru⁹ xp̄ia ni si baptizet̄ fiet liber. Respondet̄ ꝙ nō: f̄m Ray. sed remanet seruus q2 seruitus introducta est de iure di uino. di. xxv. die. vi. et per ius gētiū et iure canonico cōfirmatū. xii. q. ii. ecclesiam. cōcordat gotfridus ꝛ ho stiēs. Addit Ray. ꝙ vbi de bona cō suetudine non solent esse christiani serui consulerem ꝙ dominus in re

missionem peccatorum manu mitte-
ret eum vel saltem q pecunia men-
dicata vel seruitio ad tēpus ꝯstito
secundum arbitrium boni viri redi-
meret se.xii.q.ii.Cum redemptor.

¶ Utrum liceat iudeos ad baptis-
mum compellere.

Quartus pūct? est si iudei sint cōpellendi ad recipiēdū baptismum: hic sunt duo videnda. Primum est de paruulis iudeoꝝ.et sm de adultis iudeis. Ad pmū rñdet sctūs. Thomas in scda scde.q.x.iii.q nō licet inuitis parentibus. Sed qñ ad annos discretionis peruenerint possunt fidē suscipere etiā parentibus inuitis. Cōcordat guilhel.dicēs q nec lꝫ nutricibus occulte baptizare paruulos iudeoꝝ. Si tñ in articulo mortis paruuloꝝ hec facerēt non credo q peccarēt. Doctor vero subtilis scotus in iiii.di.v.dicit q pueri iudeoꝝ possūt auferri parētib? inuitis et baptizari et hoc p principes legislatores.quia legislatores possunt ordinare ad salutem vniuscuiusqꝫ subditi velit nolit. Ita pōt princeps ecclesie vbi grā. Si respublica idigeret bellatorib? et iudei filios suos taliter differrēt q essent inepti ad bellādū.tunc princeps posset eos auferre a parentib? et ipsis inuitis posset eos facere nutriri et instrui ad bellādum ita videt̄ in ꝓposito. Aliq̄ dicunt q nō dꝫ fieri qr ecclesia tenet oppositū sed hoc nihil est qr quottidie possunt ab ecclesia noua institui ꝓ salute cōi. Aliq̄ dicunt q nō debet fieri propter ꝓphetiam ysaie.qr reliq̄e israel salue fiēt sed hoc nō obstat qr hoc pōt intelligi de fidelibus: vel qr etiā possunt aliqui i aliqua insula saluari. ¶ Ad secūdū scꝫ de iudeis adultis vtrū sint cōpellēdi ad fidē suscipiēdā.hic dicit supradict? doctor scotus vbi supra q oēs deberēt cōpelli ad fidē qr melius ē cōpelli ad bene agēdū q̄ male agere impune sicut ipsi agunt.

¶ Qua pena feriēdi sint iudei conuersi et ad propria istituta redeūtes.

Quintus pūctus est qua pena sint feriēdi iudei ꝯuersi redeūtes ad vomitū iudaismi. et lꝫ supradictum sit de pena qua feriri debent a iure: nunc libet hic explicare duo. Primo q̄ pena sint feriēdi ex lege regni. Secundo q̄ pena sint feriēdi ex lege regni p eos instituta. ¶ Circa primum notandū.q in hoc regno castelle est liber q̄dam antiquoꝝ regū gotthoꝝ q̄ lingua nostra dicit̄ el.furo. iuzgo. vbi libro.xii.ti.ii.c.xvii.ad litterā p dictorum pena ponit̄ vt sequit̄ sicut xp̄iani debēt coqueri de illorū malis q̄ veniunt ꝯ sctām fidē iesu xp̄i. Ita debēt tenere tales mōs q null? hō possit hēre veniā q̄ dimittit mel? ꝓpositū et redit ad peius. Et qr audatia crudelior intrabilior dꝫ hēre crudeliorē penā et mai? tormētū. Iō statuim? hāc legē.q ois xp̄ian? et maxime illi q̄ nati sunt de xp̄ianis siue sit vir siue mulier.q̄ inuent? fuerit q circumcidat̄ vel q habeat mores iudeoꝝ vel q̄ sit inuēt? de cetero q de? nō mādet redire ad iudaismū.recipiat mortē a xp̄ianis vel a nobis et sic puniet̄ crudelissimis penis vt intelligant quātum est exosum et exec

municatum nisi quod fecit. et officia bona sua habeat rex taliter quod heredes nec propositi taliuz personaruz nõ cõsentiant i tali errore. hec ibi. ¶ Secundo declarat quod pena sunt feriẽdi ex lege per ipsosmet iudeos istituta. Unde in supradicto libro. xij. titu. ij. c. xvij. scribit. cõstitutio quedaz sive lex. quã iudei toletani miserint regi Sisyndo cuius tenor talis est. Noster domine potẽtissime ac honoratissime rex Sisyndo nos oẽs iudei ciuitatis toletane qui subscribere habemus vel facere signa infra i hac lege salutes. nos recordamur quod bene et iuridice alio tempore nos cõpellabatis quod faceremus fedus et scriptuz ex precepto regis ritilai qui iam trãsiuit quod omnes deberemus obseruare et tenere fidẽ christianorum et sic nos omnes fecimus. Sed quia obstinatio nostre duriciei et antiquitas erroris patruz nostrorum nos impedit ne crederemus in domino nostro iesu christo veraciter nec teneamus fidem christianorum firmiter. Ideo nunc sponte et voluntarie respondemus vestre altitudini sic pro nobis sicut pro uxoribus et pro filijs nostris: per hanc nostrũ scriptũ quod decetero nõ faciemus aliquã cõsuetudinẽ iudeorum iudeis. qui noluerint baptizari nec habebimus aliquã societatẽ cũ eis ullo modo nõ cõtrahemus matrimonia cum aliqua nostri generis usque ad sextum gradum non faciemus incestum cum aliqua muliere nostri generis nec nos nec nostri filij nec nostraque generatio. sed tam viri quam femine decetero matrimonia contrahemus cum christianis nõ faciemus circũcisionem nostre carnis. nõ obseruabimus pascha nec sabbata sicut solebant obseruare ceteri iudei nec alias festiuitates. non separabimus cibos secũdum eorum consuetudinem non faciemus aliquaz rem quam habent alij iudei in usu et consuetudine nec quomodo ipsi viuunt sed omnes credimus cum mũda fide et cum magna voluntate et cum magna deuotione iesu christi filij dei viui secundum quod euãgelia et apostoli mandant. Et illum confitemur et honoramus omnes tenemus hanc sanctã legem christianorum veraciter tam in diebus festiuitatum quam in matrimonijs et cibis et in omnibus alijs moribus: nec dolum aliquem nec aliquam rationem tenemus contra eã ex nostra parte quin non impleamus et faciamus omnia que promisimus. ¶ De carnibus porci promittimus obseruare quod si nõ poterimus comedere quia non habemus eas in consuetudine semper tamẽ oĩa que cum eis cocta fuerint comedemus sine tedio et sine omni nausia. Et si aliquis de nobis inuentus fuerit qui faciet cõtra ea que supradicta sunt vel contra minimum eorũ vel quod ausus sit aliqua facere cõtra fidẽ christianam. vel si moram fecerimus in faciẽdo ea que promittimus verbo seu facto iuramus per illummet patrez et filium et spiritumsanctũ qui ẽ unus deus et trinus quod quicũque omniũ qui inuentus fuerit transisse predicta vel aliquid eorum quod nos eum comburemus vel lapidabimus. ¶ Et si forte pietas vestra voluerit eius saluare vitam statim sit factus seruus et quod detis ipsum et officia bona sua cui volueritis pro semper. vel quod faciatis de eo et de bonis suis quod volue-

tiatis.non solum quia habetis potestatem regis sed quia vobis concedimus per hunc nostrum scriptum: et istud fedus ꝛ scriptum fuit factū transanctis.xii.dieb⁹ kalen. marcij .i.vi.ãno quo vos regnastis: hec ibi.

¶ Ecce vidimus qua pena feriēdi sunt iudei redeūtes ad iudaicas cerimonias vel ad instituta eorum nō solum ex lege regia sed etiam ex lege per eos statuta.que ciuitatum et locorum totius regni ꝙ iudeos ciuitatis toletane. cum illa imperialis ciuitas ab antiquo nominetur nec maioris conditionis sunt alij iudei alibi conuersi ꝙ toletani. Credo ꝙ si vera fieret inquisitio ꝑsertim isto tempore ꝙ innumerabiles ignibus traderētur de his qui iudaizare realiter inuenirentur.qui si hic non puniantur crudelius ꝙ publici iudei eternis ignibus cremabuntur.

¶ Quomodo iudei recepturi sunt antichristum.

Sextus punct⁹ est videri quomodo iudei recipient antixpm ꝛ decipientur ab eo. Erit enim antixps ſm sanctos nequissimus qui nascetur in babylone siue generabitur de tribu dā. Unde super illō gen.xlix. via dan coluber in via. Beatus ysidor⁹ supra pentatencō dicit: ꝙ ē hoc intelligendū de antixpo ꝛ propterea illa tribus non annumeratur in numero signatorum Apo.vij. sup quo dicit Beda. ꝙ dā pretermisit quia de illa tribu nasciturus est antixps. cuius aduentus vt ait apostolus.erit ſm operatiōes sathane qz totum faciet instigante dyabolo q̄ illū possidebit atqz cooperante.nec tamē ita possidebit eū ex toto vt veniatur ei sicut humanitati diuinitas in xpo.nec ita vexabit eum vt careat rationis iudicio alioquin nō imputaretur ei quicqd ageret sicut furibundo. ¶ Commentator quidem dicit ꝙ a principio conceptionis illius diabolus in vtero matris eius descendet cuius virtute deinceps aletur puer et nascetur et adolescet. Sed dicūt alij et forte melius et verius ꝙ more ceterorum hominum a die cōceptionis sue habebit angelum sui custodem vsqz ad annum discretionis tunc extolletur super omne quod dicitur esse deus et angelorum presidio penitus deserto occupabit eum diabolus qui ideo tunc soluēdus dicitur.quia totam potestatem suam antiquam sibi relaxatam per illum exercet et pro voluntate sua inclinabit eum ad malum sicut possessor ad libitum suum trahit iumentum et in cunctis malis artibus instruet eum. Cum ergo venerit iste impi⁹ antixps filij israel qui ab alexādro inter montes Caspios in plaga septētrionali sup occeanum vbi nūc est finis imperij magni.canis.inter duo castra dicta gutb et magutb fuerūt inclusi vt refert magister hystoriarum et ſm iosephum facto terremotu in conspectu ꝑncipis mōtib⁹ cadētib⁹ sup mōtes ibi idē pti mōtib⁹ pti muro indissolubili ꝛ portis ferreis obserati q̄ adhuc ibi dicunt ēē incantati.nudi incendētes carnibus crudis ꝛ arborū fructibus viuunt et in maximo numero consistunt intantū vt ſm aliqs possent.xxiiij.regna implere.q̄ etiā

quadam celesti virtute et montium portarū et murorū firmitate et imperatoris de catayo scʒ magni Canis vel regine Amozonum milicia obserati exire nequeunt: excepto dūtaxat qꝛ pro monstro ipse magnus canis aliquos de eis quīqꝫ portꝫ apertis extrahit et mirabili gratia in exercitu suo secum ponit. Isti p̄dicto antixp̄o adiungentur virtute quorū regnabit et erit monarcha potentissimꝰ Et congregatis aliis iudeis qui sunt per orbeꝫ dispersi veniens hierosolimā circūcidet se dicens iudeis se esse xp̄m ipsis in lege p̄missum: et xp̄m vero nr̄m fuisse deceptorem et magū. oēs itaqꝫ iudei accedentes et ei adherentes cōfluent ad ipsum: qꝛ ipsi nimio desiderio feruent de aduentu messie p quē expectant a captiuitate liberari decepti signis et allecti promissis, et qꝛ videbunt eum omni prosperitate et gloria clarescere regesqꝫ subiugare Ideo illi longo excecati errore eum tanqꝫ verum messiam suum recipient et vt deū colent: et tanqꝫ rex et dn̄s ab ipsis metuetur. Et propterea apostolus. ii. ad Thes. ii. vocat eum hoiem peccati. filiū perditiōis qui aduersatur et extollitur supra omne qd̄ dicitur deus. Aut qꝫ colitur ita vt in tēplo dei ipse sedeat quod edificabit in hierusalem scd̄m quosdā: vel vt verius loquar scd̄m alios ipse se dicet tēpluꝫ dei: ostendens se tanqꝫ ipse deus sit. hoc est qꝫ dicit beatus Aug. xx. de ci. dei. c. xix. qꝫ illud qꝫ nos habemus de antixp̄o in templo dei sedeat. greci habent in templum dei sedeat. tanqꝫ inquit aug. ipse sit templum dei. i. ecclesia. et quo dicto accipitur argumentum qꝫ antixp̄s erit falsus xp̄ianus et finget se virum ecclesiasticū accōmodatꝰ nocēdum qꝛ in tēplum dei. i. in modum ecclesie. ait aug. hoc ideꝫ vult frācisc⁹ de maronis in. iiii. di. xlviii. q. ii. allegās aug. vbi s̄. ipse etiam vt facilius xp̄ianos et iudeos ad ritū suū attrahat diē dn̄icū in fauorē xp̄ianorū. et diem sabbati in fauorem iudeorū faciet custodiri. vt pꝫ in decretis de ꝯse. di. iii. ꝯuenit. Sic ergo pꝫ quō iudei decipient ab antixp̄o et quō recipient eum vt messiam suum et colent.

¶ Quomodo cognoscent se per antichristum deceptos.

Septimus pūct⁹ est scire quō iudei cognoscent se deceptos per antixp̄m et quomodo conuertentur finaliter ad fidem catholicaꝫ Notādum ergo qꝫ postqꝫ iudei receperunt antixp̄m tanquā messiaꝫ suū decepti ex his que dicta sunt in p̄cedenti puncto tunc mittet deus ad eorum et aliorum multorum conuersionem Helyam et enoch qd̄ erit ster occultum aduentum antixp̄i qui est p natiuitatem et manifestum ei⁹ aduētum qui est per predicationem et apertam persecutionem. Tunc ergo predicti helyas et enoch qui viui adhuc in padiso terrestri reseruātur venient et manifeste se ostēdēt in hierlm̄ et incipient publice predicare ꝯtra antichristum destruentes eius p̄cessum et declarantes manifeste eius deceptiones et astutias dyabolicas, Ipsumqꝫ coram omni populo arguent mendacem et fallacem ostendent: et aperient thesauros absconditos iudeis de veritate salutis fi dei iesu christi: et fi

vt dicitur Malachie vltimo. Conuertent corda patrum in filios. Glosa ad instructionem posteriorum de fide saluatoris in quem et ipsi crediderunt. et corda filiorum ad patres eorum glosa. qui percipient fidem quam illi habuerunt. Unde iude et christiani pari religione tunc in christum consentient. Sic ergo iudei cognoscentes se fuisse deceptos in christum credent pro ipso mori parati erunt vt dicit Methodius capitulo. xliiij. milia virorum ex omni tribu israel pro christo interfecti. ¶ De predicatione autem helye et enoch et facta conuersione eorum scribitur Apoca. xj. Dabo duobus testibus meis scilicet helye et enoch et prophetabunt id est predicabunt diebus mille ducentis sexaginta. glosa id est tribus annis sicut ipse christus predicauit: amicti saccis. i. predicantes penitentiam et exemplum ostendentes: hi sunt due oliue id est spiritu sancto vncti: et duo candelabra idest lumen dantes aliis. Tunc videns antichristus se confusum et quod detecta est eius malicia exibit in publicam persecutionem et occidet eos in hierusalem et iacebunt corpora eorum in plateis tribus diebus et tribus noctibus et dimidio quia nullus audebit sepelire corpora eorum metu antichristi vt quicunque viderint timeant eis conformari. Occisores autem eorum leti erunt propter mortem eorum. Sed post tres dies et dimidium resurgent et occisores audient voces angelorum dicentium helyas et enoch attendite huc et ipsis videntibus ascendent in celum in nube et illud multum confirmabit iudeos conuersos ad fidem christi per eos Sed et amplius confirmabuntur per mortem antichristi qui secundum quod dicit glosa super apostolum tribus annis et dimidio regnabit. Unde danielis. xij. Iurauit angelus per viuentem in eternum quod in tempus scilicet vnius anni: et tempora scilicet duorum annorum: et dimidium temporis. i. dimidium anni scilicet regnabit antichristus: et idem dicit glo. quod hoc spacio dicitur desolatio duratura sub antichristo Quare autem ita modicum regnabit declaratur a christo Mathei. xxiiij. vbi dicitur quod nisi breuitati fuissent dies illi non fuisset salua omnis caro: super quo dicit glosa quod hec tribulatio quanto ceteris grauior tanto erit breuitate mediocrior. Et gregorius quia enim et superbus et infirmus aspicit eos dies quos singulariter malus intulit misericorditer breuiabit. In fine vero predicti temporis collocabit papilionem et solium suum antichristus in monte oliueti. Et tunc dominus noster iesus christus: vt ait Ambrosius ostendet se ei et interficiet eum spiritus oris sui: idest virtute precepti sui. Ipso nanque iesu clamante in aere moriatur antichristus per michaelem vt dicitur fulminatus. maxima quoque pars suorum vt legitur a michaele interficietur et hoc viso erit finalis et totalis conuersio siue confirmatio conuersionis iudeorum ad fidem christi. ¶ Et si queras vtrum occiso antichristo statim christus veniet ad iudicium. dico quod non sed secundum glo. danielis. xij. concedentur. xl. dies ad refrigerium sanctorum et penitentiam subuersorum Quantum autem sit spacium inter istos quadraginta dies et finem mundi

di nemo scit. Sed quid fiet de ministris antichristi qui remanserunt post eius mortem dicitur q gaudebunt ducentes vxores et dicentes licet princeps noster mortuus sit. tamen habemus pacem et prosperitatem. et cum talia dixerint repentinus super eos veniet interitus: et extunc ecclesia vsq ad finem mundi conquiescet pacificata. quia extunc fraudulentia et seuicia dyaboli cessabunt. ¶ Uisum est ergo quomodo iudei cognoscent se deceptos et quomodo conuertentur finaliter ad fidē iesu christi. ¶ Sed dicet aliquis nunquid hec finalis iudeorum conuersio fuit a prophetis prenūciata dico q sic. Et primo hec prenunciauit ysaias in. c. x. vbi sic habetur si fuerit populus tuus israel sicut arena maris reliquie conuertentur ex eo: super quo dicit targuz. Si fuerit populus tuus israel multus sicut arena maris residuū q neq peccauit: vel q penituerit de peccato conuertetur. glosa rabi. Etiam si fuerit israel sicut arena maris pre multitudine ego conflabo eos vt argentum et redigentur in modicum residuum. Residuum vero [illius] modicum conuertetur ad bonum. Causa vero conuersionis in fine mundi ponitur in pereth helens. capi. Causa vero conuersionis scriptum est abacuch. ij. quoniam adhuc visio ad terminum et loquetur ad finem et non mentietur si tardauerit expecta eum. Messias expecta eum: quia veniens veniet et non tardabit. Et forte dices q nos sumus expectantes et ipse nō immo sicut dictum est ysaie. xxx. propterea expectat dominus vt misereatur vestri. ex quo igitur ipse est spectans et nos sumus expectātes qui retardat regula iudicij ē retardās nos cur q peccamus ad recipiendū mercedē sicut dictum est ysa. xxx. Beati oēs q spectant eū. dicit rabi. Consummati sunt oēs termini vel fines et non pēdet res nisi in penitentia et in bonis operibus. Rabi elyazar dicit si israel fecerint penitentiam redimentur: si autem non: nō redimentur: sed deus sanctus et benedictus constituet eis regem cuius statuta erunt durissima sicut aman et reducet eos ad bonum huc vsq thalmuth transumptiue in pugiōe in parte finali. c. viij. ¶ Secundo introducitur osee ppheta qui in ca. iij. scdm expositionez magistri Nicolai de lyra declarat duo, scz statum iudeorum ab ascensione xpi vsq ad finem seculi et eorum conuersionē finalez. De primo dicit dies multos expectabis me hoc dicit in signum q plebs iudaica spectaret messiaz et ad huc spectat: non fornicaberis hoc dicit q non seruiunt ydolis et non eris cum viro. i. cum xpo a quo est modo separata propter suam incredulitatē hic est ille vir de quo dicitur hier. xxxi. Femina circundabit virum gremio vteri sui: sequitur sed ego expectabo te. loquitur in persona dei qui expectat iudeorum finalem conuersionē consequenter hec declarat per pdigiale factum dicens quia multos q si dicat factum predictum designat q dies multos sedebunt. i. manebūt filij israel sine rege. i. sine principe sic videmus q non habent de se regem nec principem sed alienis regibus et principibus seruiunt et sine sacrificio. i. sine altari quia non possunt sacrificare extra hierusalem a

qua sunt expulsi et templum destructum et sine ephot.i.sine veste sacerdotali quia sublatis sacrificijs cessat vsus vestis et sine serephin idest imaginibus in quibus demones solent dare responsa apud iudeos non sunt talia ecce iudeorum status ab ascensione domini vsque ad finem. Sequitur secundum scilicet iudeorum finalis conuersio et post hec.i.post iudeorum abiectionem et execationem reuertentur filij israel scilicet ab errore suo: et querent dominum deum suum scilicet deuote et dauid idest dei filium iesum christum et quod sic debeat intelligi patet per translationem chaldaicam apud hebreos autenticam que sic habet.post hec reuertentur filij israel et querent cultum dei sui et obedient messie filio dauid regi suo. Sequitur in textu et pauebunt ad dominum scilicet ipsum reuerendo et ad bonum eius scilicet timendo declinare ab eo quod bonum est in oculis ipsius et subditur tempus in nouissimo dierum.i.circa finem mundi implebitur istud. Patet ergo quod finalis conuersio iudeorum fuit a prophetis prenunciata ac etiam inter medium tempus.

Utrum certis indicijs et quibus antichristi cognosci potest aduentus.

Ertius et vltimus punctus huius considerationis vltime tertij libri est an tempus antichristi quo iudei sunt conuertendi possit determinate cognosci. Respondetur quod presumptuosum est huiusmodi viatori quocumque modo hoc velle inuestigare cum ipsa suprema veritas hec voluerit nos nescire quod beatus augu.xviij de ci.dei.c.liij.declarans dicit de antichristi tempore quando erit impotune omnino queritur: si etiam nobis hoc nosse prodesset: a quo melius quam ab ipso deo magistro interrogantibus discipulis diceretur: non enim siluerunt inde apud eum sed a presente quesierunt dicentes: domine si in tempore hoc restitues regnum israel At ille non est inquit vestrum nosse tempora vel momenta que pater posuit in sua potestate: non vtique illi de hora die vel anno sed de tempore interrogauerunt quando istud acceperunt responsum: frustra igitur annos qui remanent huic seculo computare vel diffinire conamur. cum hoc scire non esse nostrum ab ore veritatis audiamus: quos tamen alij quadringentos Alij etiam mille ab ascensione domini vsque ad eius vltimum aduentum compleri posse dixerunt. quemadmodum autem quisque eorum astruat opinionem suam longum est demonstrare et non necessarium. coniecturis quippe vtuntur humanis non ab eis aliquid certi de scripture canonice auctoritate profertur. Omnium enim de hac re calculantium digitos resoluit et quiescere iubet ille qui dicit non est vestrum nosse tempora vel momenta. hec ille. Huic sententie Augu. concordat falsitas eorum qui tempus certum determinauerunt quam tam supradicti: quam etiam alij de quorum numero fuit arnaldus de villa noua qui in tractatu quem fecit de fine seculi determinat quod antichristus erit venturus in quartodecimo centenario a natiuitate christi. et patet quod sumus iam vltra per.lxxxv. annos. Quidam etiam alius magnus predicator pater or

bem discurrens circa annum domi- ni Mil.cccc.in sermone. Ecce hic positus est in ruinas: declarauit tē- pore suo iam natum esse antichristū per plures visiones et exempla cuius oppositū patet. Unus alius parisiē. conclusionem posuit affirmatiuam q anno domini Mille.cccviij. et di midio debebat apparere et publica- ri mundo et anno domini Mille.ccc lxxviij. et dimidio erat nasciturus. patet manifeste in assignatione tē- poris aduentus antichristi omnes istos defecisse et deficient quicunq alij presumpserint predictum tēpus assignare. ¶ Sed dicet aliquis dili- gens scire licet tempus determina- tum presumptuosum sit assignare. non tamen erit illicitum signa inqui rere vt his cautiores reddantur fide les. Dico q verum est non tamen in quiri debent talia signa curiositate sciendi: sed animo seipsum et alios edificandi in timore dei. ¶ Sed nū quid aliqua talia inueniuntur certa propinqui eius aduētus. Dico q in sacra scriptura inueniuntur prenun ciata nouem signa precipua propin- quitatis aduentus antichristi. Pri- mum signum est totius mundi gene ralis perturbatio: de quo Daniel p- phetauit in capi.xij. veniet tempus quale non fuit ab illo tempore quo gentes ceperūt esse vsq ad tempus illud quod exponēs christus. Mat. xxiiij. dicit q erit tribulatio magna qualis non fuit ab initio mundi: et ibidem declarando que erunt iste tri bulationes: dicit q surget gens con tra gentem et regnū aduersus regnū. pestilentie et fames et terremot9 erūt per loca terroresq de celo. &c. Secū- dum signum est scisma ecclesie cru- delissimum de quo dicit apostolus. ij. ad Thessalo.ij. Qui tenet nunc te neat donec de medio fiat: super quo beatus Augusti. xx. de ciuitate dei. capi. xix dicit quid dixerit scilicet apostolus me prorsus fateor ignora re: et ibi recitat Augusti. multorū su- spitiones circa istud quidem eū di- cunt ipsum paulum voluisse hoc di- cere de romano imperio ad vitandā calumniam. alij autem credunt nero nem antichristum futurum et resurre cturum. Alij autem nondum mortuū sed occultatum donec suo tempore reueletur et restituatur in regnum. di- cit tamen ibi Augustinus q mira ē sic opinantium temeritas. Sed istud dictum difficile ibidem pertractās dicit sic nō absurde intelligitur qui tenet scilicet imperium teneat donec de medio fiat: id est tollatur de me- dio per antichristum ipsum imperiū vel aliter inquit. donec de medio ec clesie exeat ministerium iniquitatis quod scilicet nunc est occultum. ¶ Ex prima autē expositiōe accipi tur argumentum q antichristus pu- gnabit contra romanum imperium et tunc oportet q ille imperator sit fi delissimus qui resistit ei. Ex secūda sequitur q malum illius persecutio nis orietur ab ecclesia vt infra ipsaz sit prius pugna intestina. Has duas illationes ponit frāciscus maronis in suis floribus de ciuitate dei capi tu. quo supra. Et predicta malicia ni hil aliud videtur esse nisi scisma gra uissimum in ecclesia dei siue discesſ- sio a fide. Istud est ergo signum pre cipuum quod debet preuenire anti- christum iuxta illud. ij. ad Thessa. ij.

Nisi venerit discessio primum et reuelatus fuerit homo peccati filius perditionis &c. quod exponunt doctores de discessione a fide: quod autem sit istud signum manifestatiuum eius aduentus patet: quia postquam dixit qui tenet nunc teneat donec de medio fiat statim subiungit: et tunc reuelabitur ille iniquus. ¶ Tertium signum est multiplicatio vitiorum de quo christus ait. Mat. vicesimoquarto et quia abundabit iniquitas refrigescet charitas multorum et apostolus dicit. ij. ad Thimo. iij. capi. In nouissimis temporibus instabunt tempora periculosa et erunt omnes seipsos amantes, cupidi elati blasphemi: parentibus inobedientes: ingrati: scelesti: sine affectione sine pace: criminatores incontinentes. Immites sine benignitate: proditores: proterui: tumidi: voluptatum amatores magis quam dei. habentes speciem quidem pietatis: virtutem eius abnegantes. ¶ Quartum signum est neglectio siue contemptus sane doctrine de quo. ij. ad Thi. iiij. erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt: sed ad sua desideria coacernabunt sibi magistros prurientes auribus et a veritate quidem auditum auertent: ad fabulas autem conuertentur. ¶ Quintum signum est perturbatio omnis prelature spiritualis et terrenalis iurisditionis de quo Danie. iiij. In tempore illo non erit priceps: neque propheta: neque dux in populo meo qui scilicet obseruet veritatem vite iusticie et doctrine.

¶ Sextum signum est vindicatio diuinalis per flagellum et correctionem de quo Ezechie. vij. Uenit tempus prope est dies occisionis qui emit non letetur et qui vendit non lugeat: quia ira super omnem populum. ¶ Septimum signum erit cessatio verbi diuini quo mentes obscure et tenebrose ad verum lumen gratie reducuntur: deuiantibus ostenditur salutis via et errantibus manifesta fit semita veritatis: hec omnia appropinquante tempore antichristi ob defectum diuini verbi de mentibus hominum disperibunt sicut notat beatus bernardus in suo euangelio eterno non in solo pane viuit homo: allegans illud Apoca. viij. Et cum agnus aperuisset septimum sigillum factum est silentium in celo quasi media hora. Septimum nanque sigillum vt dicit septimum est iudicium in ecclesia dandum: quidnam per celum nisi ecclesia dei exprimitur cuius equidem multitudo per conuersationem celestis esse deberet quid hoc silentium nisi defectio verbi dei. Nam et multi apparent predicare, verbum tamen dei adulterantes seipsos predicant non dominum iesum christum. Sed notanter hoc silentium merito media hora fieri dicitur: quia inter perfectionem institutionis christi et sue radiose doctrine et vite: et difformitatem auersionis et dyabolice cecitatis qua auertet antichristus multitudinem christianorum post flagitia variis modis quasi medius status est cum lumine veritatis silentium imponitur et vox ignorantie per facti euidentiam incipit exclamare sicut in Gene. xviij. capi. de sodomitis et gomorreanis scriptum est. Clamor sodomorum et gomorreorum multiplicatus est. Gomorra enim cecitas et sodoma pecus silens interpretatur

Ex hac namqꝫ abysso ignorantie dei ꝛ malicie mūdi successum sumet ꝛ ꝓsperabitur antichristus sicut Apocaly. xi. capi. scriptum est. bestia id est bestialior ꝛ crudelis. antichristus ascēdet de abysso id est prosperabitur ꝛ successum habebit ex ignorātia mūdi qui iure abyssus poterit appellari: quia mundus tunc propter defectuꝫ diuini verbi ignorantia plenus erit in cūctis bonis. propterea Iob. xx. capitulo ait dicit abyssus: id est priuata ignorantia non est in me lumē scꝫ alicuius necessarie veritatis hoc ibi. ¶ Octauum signum est dubitatio in fide ꝛ pullulatio erroris ꝛ deceptionum de quo dicitur. prima ad Thimo .i. In nouissimis temporibus discedent quidem a fide attendentes spiritibus erroris: ꝛ doctrinis demoniorum in hypocrisi loquētium mendacium. ¶ Nonum signū est destructio ecclesie ad tempus de quo prophetauit Iohannes Apocaly. xii. ꝙ mulier id est ecclesia fugit in desertum vbi alitur a deo per tempus: ꝛ tempora ꝛ dimidium temporis. Hec nouem signa propinqui aduentus antichristi ex sacris scripturis colligere potui: videat ꝛ contempletur diligens lector si forte mundum in presenti inueniet aliquibus de predictis signis vulneratum: ꝛ recurrat diligentissime ad fortissimuꝫ defensorem iesum christum dominū nostrū q̄ est turris fortitudinis a facie inimici cuius singulari presidio fides christianorum inuiolabilis sine fine perseueret.

¶ Finis.

¶ Incipit liber quartus de sarracenorū bello.

Viriliter ut de' tradidit dissoluto iā expiri opꝫ ī hoc libro iiij. sarracenoꝝ vires qd scꝫ cōtra nostrum fidei fortalicium possint. Pro cui' declaro intellectu .xij. ɔsideratiōēs occurrūt ītellectui ptractāde q̄rum prima erit de origine machometi. Secūda de vita ꝛ morib' machometi. Tertia de q̄litate doctrine ꝛ legꝫ machometi. Quarta de fundamēto legꝫ machometi. Quinta de concordātia ꝛ discordātia legis machometi cū lege christi in articulis fidei ꝛ sacramentis. Sexta de morte machometi. Septima de successorib' machometi. Octaua de bello sarracenorum per rationes contra nomē christianum ꝛ contra veritatem vtriusq̄ legis scꝫ christi ꝛ moysi. Nona erit de bellis ꝛ triumphis sarracenorum ꝛ christianoruꝫ per arma corporalia vsq̄ in presens tempus. Decima est de possessione terre sancte per sarracenos. Undecima est de his ad que compelli debent sarraceni viuētes inter christianos de iure ꝛ de his ad que compelli debēt ex ordinatione regni. Duodecima erit de fine legis sarracenorum ꝛ de eorum perpetua seruitute sub iugo xp̄ianorum.

¶ De origine machometi.

Prima consideratio hui⁹ quarti libri est de origine machometi que tribus explicatur articulis. Primus ē de origine machometi quo ad genus ꝛ locum. Secundus de origine secte eius quo ad auctorē. Tertius de origine vtriusq; quo ad tempus.

¶ De origine machometi quo ad genus ꝛ locum.

Primus articulus est de origine machometi quo ad genus ꝛ locū. Circa quod notandū ꝙ machometus originē traxit ex hismaele filio patriarche abrahe. ex agar ancilla. Iste hismael fuit ydolatra pessimus quē deus eiecit a domo paterna iussitq; morari in deserto pharaȝ Gen. xxi. cū vocatis. Hic fuit palust⁹ sagittarius īfra eo. ca. Habuitq; vexillū altissimū in quo scriptū erat superbia vite sub quo ipe militauit cōtinue ꝛ innumerabiles hoīes ab eo decepti. Hic genuit cedar de q̄ geñ. xxv. q̄ genuit hamel. q̄ tebich. q̄ hamessa. q̄ adech. q̄ adue. q̄ adne. q̄ machack. ydolatrā pessimū: q̄ sacrificia fecit filio suo nisar vt pȝ in libris generatiōis mahurith. Iste nisar fuit secūdus angel⁹ sathane post hismaelem habēs vexillū altissimum in quo scriptū erat vanitas mundi sub quo ipe ꝯtinue militauit ꝛ īnumerabiles ab eo decepti. Hic genuit muzar. qui alicn. q̄ emosera. q̄ melich. q̄ vain. qui luiie. q̄ galibē. q̄ caph. q̄ mirra q̄ coidai. q̄ abdemenoph. ydolatrā pessimū q̄ habuit artē hismaelis ꝛ vexillū nizaris ꝛ claues oīm ydoloꝝ mecꝫ vt pȝ in lib. generatiōis mahurith. Abdemenephvero genuit abdemutaliph. q̄ abdalā: q̄ machometum ex enima vxore q̄ fuit filia hanop. q̄ cōcepit ꝛ peperit p̄dictū machometum in villa quadā que dicit̄ ītrarip. q̄ ē ꝓpe mequā in arabia. Iste fuit tertius dyabolicus angelus ꝓ cōfusiōe generis humani q̄ habuit vexillū altissimū in quo scriptū erat ꝯcupiscētia carnis sub quo ipe militauit vsq; ad mortē. Oēsq; sectatores sui dam natissime sue secte nec mirū si pessimus fuit: qꝛ scdm apostolum si radix sancta ꝛ rami ꝛ ꝓ oppositū. Si radix pessima qualis fuit hismael ꝛ ramus scȝ machomet⁹ pessimus fuit. Et sic pȝ origo machometi quo ad genus ꝛ locum.

¶ De origine secte machometi quo ad auctorem.

Secundus articulus est scire quo auctore secta machometi originē habuit. Circa qd aduertēdū ꝙ p̄dict⁹ abdalla pater machometi habebat magnā familiaritatē ꝛ societatē cū quodā iudeo astronomo: qui valde perit⁹ erat in scia astronomie. Erat ēt doct⁹ nō solū ī lege iudeoꝝ sȝ ēt xpianoꝝ ꝛ accidit sic ꝙ illo āno q̄ enima ꝯcepit machometū fuit magna siccitas ꝑ oēȝ terrā arabie intm̄ ꝙ terra nō poterat arari nec seminari sic ꝙ iā oīno deficiēte pane nihil aliud comedebant nisi herbas ꝛ radices camporum. Cum vero venit tēpus quo enima peperit filiuȝ pre-

dictus iudeus aspexit et signauit cō cordantiam stellarum ꝛ planetarum super natiuitatem pueri. ꝛ intellexit per illā ꝙ puer ille debebat esse homo fortis et potens in regno ꝛ lege. Et cum hoc accidit abdolla non erat in terra illa. quia iuerat in hierusalem ad faciendum orationē sicut tunc erat consuetudo. Sed cum rediit narrauit sibi iudeus ille astronimus quicquid intellexerat de facto pueri et post hec diebus paucis elapsis mortuus fuit abdolla in eadem villa de itrarip. et eo tempore quo natus est machometus erāt Arabiani ꝛ affircani in magno cogitatu quia nesciebant certitudinaliter ad quā credentiarū se attinerent si ad credentiam xpianorū vel iudeorum seu ad sectā arreanorum. Et cū esset machometus quattuor annorū dixit iude⁹ astronimus mentiendo ꝙ venerant duo angeli ꝛ extraxerāt cor machometi et eo diuiso per medium ꝙ extraxerant ab eo vnum coagulum sanguinis et deinde ꝙ lauerant eum multum bene cū aqua clarissima ꝛ pulcherrima ꝛ post hoc qđ ponderauerant illud cum cordibus decem hoīm qui erant sue gentis. et deinde cum mille cordibus aliis ꝛ ꝙ semper inuenerunt ꝙ cor machometi ponderabat plus ꝙ omnia alia et ꝙ vnus angelus illorum dixit alteri si istud cor fuerit positum in pōdere cum omnibus cordibus omniū hominum que sunt in arabia excedet in pondere omnia alia. Et ille iudeus dixit mentiendo ꝙ hoc dixerit sibi archangelus gabriel in visione. Cū autem machometus esset octo annorum mortua matre. et auo eius. Abdemutalep cepit eum in custodia Abutalip auncul⁹ eius frater patris sui ꝛ hic Abutalip tradidit eū docendum predicto iudeo astronimo q̄ instruxit eum in scientiis naturalibus ꝛ in legibus iudeorū ꝛ xpianorū. Et q̄ doctrīa tūc habita cepit ea q̄ postea interposuit in illa mala secta quā cōposuit ad perditionē animarū in eo credentium ordinatam. ¶ Additur etiā huic ꝙ cū esset machomet⁹ xxv. ānorum tendēs in egyptū ꝓ quibusdam mercanciis exercendis morabatur ibidem cū iudeis ꝛ xpianis ibi existētibus aliquo tpe anni. specialiter cum quodam monacho de anthiochia cuius nomen erat iohānes quē in specialē amicū habebat qui erat hereticus et ab illo malo monacho habuit multa tam de noua lege ꝙ de veteri ad defensionem sui contra iudeos et xpianos quomodo disputaret cum illis quia quicquid eum docebat predictus monachus totum erat contra deum ꝛ legem eius ad modum heretici. Fuit etiam discipul⁹ Sergii monachi. qui fuit heretic⁹ arrean⁹. Hic Sergius in errorē nestoriī incidēs dum a monachis fuisset expulsus in arabiam venit ꝛ machometo adhesit Cuncta de veteri testamento et nouo plura edocuit vt tradunt: ex quibus satis patet vnde traxit ortum secta pestifera machometi quia a iudeo: et monachis hereticis ꝛ dyabolo principaliori magistro.

¶ De origine machometi ꝛ sue secte quo ad tempus.

Ertius articul⁹ est de origine machometi ꝛ sue secte quo ad tēpus. Et licet

multi multa dicant:tamen communius tenetur q incepit circa finem temporis Eraclii:qui imparauit post focam et habuit victoriam de filio cosdre circa flumen danubii τ interfecit bestiam illam que habebat capita septem et septem diademata et decem cornua de qua dicitur Apocalipsi.xii. Bestia illa fuit rex cosdre bestialiter viuens.habebat enim capita septem idest sex reges sibi subiectos et ipse erat septimus. Septem dyademata erant insignia regia illorum regum. Cornua decem erant decem acies in suo exercitu. Unde primo machabeorum acies ordinata ad bellandum vocatur cornu vbi dicitur bachides autem erat in dextro cornu. Hic cosdre fecerat turrim argenteam in qua intermicantibus gemmis posuit thronum suum et auro. posuit etiam ibi quadrigam solis et lune τ per occultos meatus τ fistulas aquas adduxerat vt quasi deus pluuiam videretur infundere τ cum subterraneo specu equis in circuitu trahentibus circumacta turris fabrica moueri videbatur τ qua quodam modo rugitum tonitrui iuxta possibilitatem artificis mentiebatur Occisa est autem ista bestia per eraclium filio deuicto.quia noluit salutiferis monitis christianissimi principis acquiescere:argentum vero turris illius dedit militibus suis. Aurum vero ac gemmas idest vasa et reliqua vtensilia ad restaurationem ecclesiarum quas tirannus destruxerat reseruauit. et lignum sancte crucis quod predicta bestia in predicta turri tenebat hierosolimam reportauit Unde ipse raptus erat vt patet in historia exaltationis sancte crucis. ¶ Circa finem vero huius preclarissimi principis venit machometus τ signatur tempus Apoca.xiii. Ubi dicitur qui habet intellectum computet numerum bestie id est machometi qui bestialis in vita sua fuit vt dicetur. numerus enim hominis est et numerus eius est.dc.lxvi.scilicet anni. Sed ad quid referatur iste numerus patet q non refertur ad numerum annorum vite ipsius quia non tantum vixit. sed sexaginta tribus annis vt patet in speculo historiali propter quod alii dixerunt q refertur ad durationem legis eius que tantum debet durare. Sed hoc non videtur verum quia lex illa fuit data circa finem temporis eraclii vt dictum est qui cepit imperare anno domini sexcentesimodecimotertio et imperauit trigita annis.a fine autem huius temporis vsque ad presentem annum qui est. M.cccc. lix. fluxit maior numerus vt patet consideranti.et tamen adhuc durat lex machometi.propter quod alii dicunt q post mortem machometi lex eius fuit correcta per sapientes saracenos et ab illa correctione debet incipere numerus annorum durationis legis illius. Sed hoc non videtur probabiliter dictum tum quia non diceretur lex machometi.sed sapientum: tum quia illi sapientes dicuntur fuisse discipuli machometi τ sic eius correctio non fuit post dationem a machometo per corpus notabiliter magnum et sic ab illa iam fluxerunt vltra numerum illum vt patet intuenti.τ tamen lex machometi non videtur ita propinqua cessationi; cum noviter gens eius occupauerit

fere totam grecia3 propter quod sal uo meliori iudicio videtur q iste numerus annoru3: sit incipiendus ab incarnatione domini: terminandus i morte machometi. De quo prophetice loquitur iohannes euangelista quod sic declarari potest. Nam ab anno incarnationis domini vsq ad finem imperii eraclii fluxerunt anni sexcenti.lxii. vt dictum est: isti numeri simul iuncti faciunt septingentos sex annos quibus oportet subtrahere annos quibus machometus vixit cum eraclio. Aliter anni bis computarentur vt patet intuenti. Isti vero estimantur probabiliter fuisse.iiii. quia machometus primo fuit pauper postea inualuit per mercantias postea per rapinas fraudes ante q attemptaret se rege3 facere legem daret vt dicetur quam lege3 dedit circa mortem eraclii. Et sic de vita machometi videntur probabiliter fluxisse.iiii. anni ante tempus mortis eraclii quibus demptis de septingentis sex remanent precise.dc.lxvi. ab incarnatione domini vsq ad morte3 machometi: secundum hoc potest congrue hec littera prophetica exponi. Numerus eni hominis sc3 christi qui fuit perfectus scietiis virtutibus ab instanti incarnationis: numerus eius: scilicet machometi est.dc.lxvi.quia tantus numerus annorum fuit ab anno quo dominus factus est homo vsq ad terminum vite machometi: vt predictum est.

¶ Sciendum q liber Apocaly. fuit scriptus in greco vbi habentur hec nomina. Antumos. Arnothme. Deunitar: vbi nos habem9.dc.lxvi.cuius significatum proprium de antumos est contrarius quod proprie conuenit machometo qui fuit est contrarius christo. significatum proprium de arnothme est nego. quia ipse negauit eius diuinitatem ipsum esse filium dei. vt infra dicetur. significatum propriu deunitarii est sol gigas. Dixit eni christum; non9 fuisse solem iusticie; nec gigantem exultante3 ad currendam viam a summo celo: sed significatum accomodatiuu istorum vocabulorum est.dc.lxvi. ¶ Ad cuius intellectum sciendum q sicut in latino alique littere accommodate sunt ad significandum numeros sicut littera.c.ponitur pro centu3.l.pro quinquaginta sic de aliis. Ita similiter in greco littere alique ponuntur pro numeris ille quibus scribuntur hec nomina antumos etc. in greco significant hoc modo.dc.lxvi.per quod i aliquibus bibliis ponitur sic numerus enim hominis numerus eius est dc.lxvi. que dictio significat apud latinos numerum predictum p litteras quibus describitur. quia littera.d.ponitur pro quingentis. id est pro vno.c.pro centum.l.pro quinquaginta.v.pro quinq.x.pro decem et hec simul iuncta faciunt sexcentos sexaginta sex qui numerus competit machometo modo predicto et quia ista ponuntur velate et obscure. Ideo premittitur antedictu verbum hic est sapientia: id est res occulta. Et sic patet origo machometi et eius secte quo ad tempus quia incipit anno incarnationis dominice sexcentos sexaginta sex.

¶ De vita moribus machometi.

Ecunda cōside-ratio est de vita ꝛ moribꝰ machometi q̄ tribus ex-plicatur pūctis. Primus est de vita machometi. fuit bestialis et libidi-nosa. Secūdus est ꝙ eius vita fuit ambiciosa. Tertius est ꝙ eius vita fuit morbo epilentico mōstruosa.

¶ Quod vita machometi fuit bestia lis et libidinosa.

Rimus punctꝰ est ꝙ vita machōeti fuit bestialis ꝛ libidinibꝰ ple-na. Uñ machometꝰ est illa bestia de q̄ ꝓphetauit iohā. apoca. xiij. dicēs Et vidi aliam bestiā id est macho-metum. vitā voluptuosam q̄ bestia-lis dicit̄ primo ethicoꝝ habētem. q2 fuit luxuriosus ꝛ libidinis ardore succēsus. super oēs homines oriēta-lis regionis. iactās se solum supra quadragīta homines ex diuino mu-nere virtutē generatiuam coercēdi potestatē habere vt scribit̄ historie orientalis ecclesie libro primo. cap. quinto qui aliter appellat̄ liber epi scopi Achoñ. qui fuit auctor huius libri. Posuit etiā machometꝰ in suo alchorano azoara. xlij. ꝙ deꝰ secū di-spensauit de fornicatiōe ꝛ adulterio et sibi soli hoc cōcessisse. Nam sicut certum est omnibus sarracenis ma chometus diligebatur quādam que dicebat̄ maria iacobina quā ꝑsitaue rat ei machoqueus rex iacobinoꝝ. due autē vxores machometi scꝫ vna dicta anosse filia hebeboꝛ nobilissi-ma inter eas et ahassa filia homoꝛ mouebant̄ zelotipia. q̄ cū quadā die intrarēt ad eum inuenerūt dictā ia-cobinā cōcubētem cū eo ꝛ dixerunt ei. decet ne sic facere ꝓphetam qui erubuit ꝛ iurauit se de cetero nō fa-cturum ꝛ sic placate sunt ad iuramē tum eiꝰ. Eūqꝫ modicū tp̄s ptrāsisset nō se potuit abstinere ab ea et fecit de hoc legē quasi ex oꝛe dei reuelan tis sibi. Et tūc dixit in alchorano in capitulo helmetearrē. quod interp̄-tatur vetatio vel anathema. O pro-pheta q̄d petis qḋ deus ꝯcessit tibi placari vxores tuas postules iā le-gem posuit vobis deꝰ vt saluatis iu ramēta vestra ꝛ item cognouit illā. et dixit ꝙ deus dispēsauit cū illo in iuramēto ꝛ super hoc testes sunt mi chael. ꝛ gabriel. et dixit illi vna de vxoꝛibus. O machomete deꝰ festina uit in tuo desiderio. voluit hoc dice re forsitā id est in collo se tuo ꝓpia uit incestui. Et addidit nunqḋ deus precepit tibi hmōi facere cum etiāꝫ inteipso hoc ꝓhotenꝰ de ceteris for sitan q̄rit deus te ꝓplacare ꝑ hmōi ꝛ appꝛopinquare tibi. Ipse vero du-bus vxoꝛibꝰ totū legit quod sequit̄ in capitulo vetatiōis. ꝛ ait quasi ex persona dei. penitemini corā deo ꝙ declinauerūt corda vestra quasi di ceret de hoc ꝙ calumpniate sunt eū de incestu sequit̄ que ꝯtinuo si forte deꝰ vos repudiabit ꝛ dedit ei ꝓ vo-bis vxores meliores sarracenas fi-deles. locupletes penitētes. adoran tes. laudantes. agiles. ꝛ virgines. q̄ audiētes dixerūt penitemur. ¶ Si mile fecit q̄ñ accepit vxorem zeidi nutricū sui: dixit sententiam que ē in capitulo helizabeb. ꝙ deus dixit ei tu scelas in anima tua quod deus propalat et formides homines sed iustum est ꝙ deum formides. cū eū

tam respuerit zeisch maritauimus eam tibi. O machomete et dixit zeisch. Nunquid duxisti eam nocia dei. Respondit ve tibi. deus maritauit eam mihi. que postea iactauit se quod deus maritauerat eam. et non parentes eius: sic ergo vt cooperiret luxuriosam vitam suam blasphemauit contra deum imponendo sibi quod dispensauerat secum in iuramento et fornicatione et adulterio. cum tamen ipsemet dicat nullum esse maius peccatum quam imponere deo mendacium.

¶ Item infra in alchorano azaora. lxv. dicit quod paradisus suus habet irriguos ortos. et vxores et concubinas virginesque pulcras. et ciphos aureos et argenteos et comestilia optima. Unde in libro de doctrina sua quod est autenticus apud eos dicit quod primum ferculum paradisi erit iecur piscis albi cibus summe delectabilis. Consequenter fructus arborum: concludens quod ibi cuncta essent frustra si voluptas luxurie non sequitur.

¶ Item in suo alchorano capitulo de vaca concedit zodomiam tam cum masculo quam cum femina propter quod solum igne celesti deberet dirimi secta sua. Patet ergo ex omnibus supradictis quod vita machometi fuit vita bestialis. quia fuit luxuriosus incestuosus. adultere et in crimine pessimo maculatus.

¶ Quod vita machometi fuit superbissima. et ambitiosa.

Secundus punctus est quod vita machometi fuit vita ambitiosa. quia ex inordinata ambitione dominandi ascendit per gradus malicie velut alter lucifer vt fieret rex hismahelitarum: cum enim in prima etate sua esset mercator. et frequenter pergeret cum camelis suis apud egyptum et palestinam cum iudeis et christianis comicans. non solum nouum testamentum et vetus didicit. sed et magus peritissimus est effectus. et cum curru cana ingrederetur prouinciam cuius prouincie domina tadiga vocabatur et diuersas species quas machometus secum attulerat dicta domina miraretur cepit ei dicta mulier familiarius adherere quam machometus incantationum suarum viribus cepit paulatim inducere in errorem dicebatque se esse messiam quem iudei adhuc expectant futurum. suffragabantur quoque verbis ipsius tam incantationum prestigia quam calliditatis eius ingenia copiosa. qua opinione non solum dicta mulier est decepta sed omnes iudei ad quos fama eius pertingere potuit ad eum cum sarracenis tanta rerum nouitate attoniti cateruatim confluebant quibus cepit leges nouas fingere et eis tradere adhibens eisdem legibus testimonia noui ac veteris testamenti quasi quedam colorem sui veneni. Usus consilio illius pessimi. Sergij monachi heretici arriani. quas leges hismahelite seu sarraceni suas appellant eumque suum legislatorem esse fatentur. Prefata quoque mulier videns hominem iudeorum et sarracenorum pariter testimonio approbatum pompa. et sequela volatum. extimabat in eo diuinam latere maiestatem: et cum esset vidua accepit eum sibi in maritum. sic quod machometus totius illius prouincie obtinuit principatum. et incepit esse diues et potens secundum ambitionem sui desiderij: transiuit quoque dissimulatus in hispaniam anno vltimo regis Richardi: et venit in ciui-

tate Constantinopoli. predicauit ibidē suā malā doctrinā dicēdo q iesus xp̄s fuit natus de virgine ope spūssancti sȝ tn̄ q nō erat de⁹. Qđ cū audiuit beat⁹ pr ysidor⁹ archiep̄s hispalen̄ qui tūc veniebat de curia romana. statim misit hoīes suos ad p̄dictā ciuitatē vt eū vinculatū sibi adducerent. Sed diabolus apparuit sibi et dixit q recederet ab illo loco ⁊ stati exiuit et fugiēs nauigio trāsiuit in affrica in qua ⁊ in arabia decepit innumeras gētes. qui oēs ei adherentes psarū regnū infestare ceperunt. totūq imperiū oriētis inuaserūt. tm̄ q p̄ualuit hostiū multitudo q eraclius impator resistere non potuit. Vn̄ coact⁹ est oia sacra q̄ erāt in hierusalem ⁊ p̄cipue p̄ciosū lignū scē crucis apud Constātinopolim apportare. ¶ Jā ei p se cū arabib⁹ ⁊ aliis p̄dictis natiōib⁹ cōiuncti duce machometo siriā occupauerāt ⁊ maximam ptem palestine qđ fuit impii eracliū anno. xx. Qūo aūt tāȝ subito tantā gētiū multitudineȝ potuit ad se trahere iter cetera visus fuit quadam astucia vulpina Cum eñi videret q a p̄dictis natiōib⁹ tāq summi dei p̄pheta ⁊ nūcius coleret. cepit ardentissima ambitiōe grādia cogitare in corde suo scȝ qūo posset esse cōtrarius romanorum impatori. ⁊ qūo posset gētes a dñio suo subtrahere Et deinde cū suis deceptionib⁹ putauit virib⁹ suis cōmouere oēs populos p̄dictarū gentiū in hoc facto. ostendendo eis qūo erāt oppssi grādi et amarissima seruitute in dādo redditꝰ ⁊ tributa sine mō romanis. Et q p̄ptereā venerāt iam ad magnam pauptatē ⁊ miseriā ⁊ q ab hoc dāno ⁊ piculo futuro poterāt exire p vim ⁊ timorē ⁊ per potestatē multorum gētiū. ⁊ vetare tributa ac seruitutem tollere: affirmauit tn̄ eis pn̄cipatū tenere nō posse nisi xp̄ianorū fide oino diuerterēt. suaq documēta seruarent. Simulāsq vt p̄dictus est aliquid diuini numinis in se habere. ⁊ p̄stigiis multis p ipsum ostēsis hoīes decipiēs p̄pheta maxim⁹ ab oibus in dicto populo habebat iudeos etiā multos vt dictū est ita decepit vt ipsū crederēt esse summ messiā. Et sic accidit q p̄postq̄ p̄dictꝭ suggestiōibus cōmouit p̄dictas gētes. misit eraclius impator nuncios suos p colligēdis tributis in affrica. Qđ cū sciuit machomet⁹ exiuit ad eos cū illis quos cōmouerat. dixitq eis q nolebant dare impatori romanorū tributa. ⁊ deinde pugnauit cū illis et interfecit illos. Et tūc eleuatū ē cor eius ⁊ venit in arabiā et in siriā ⁊ in mesopotomiā q̄s suo dñio subiugauit. Et deinde ꝯquestauit ceteras puincias circūq̄q p suꝰ deceptiōib⁹ q̄ virib⁹. aiando eos q pugnarēt et defēderēt se a romanis vt ab eoȝ seruitute liberētur quod ⁊ fecerūt. Et tunc somniauit eracli⁹ impator q parui mures nascebant in affrica qui rodebāt fimbrias vestimēti sui. ⁊ post hec cū cognouit q machomet⁹ cū ei adherentib⁹ occiderāt nūcios suos in affrica ⁊ q nolebāt dare cōsueta tributa cōgregauit magnū exercitū. ⁊ misit cum eo theodorū fratreȝ suū qui tenebat imperium oriētis de manu eius vt pugnaret cū illis rebellātibus in affrica et reduceret terraȝ sub suo dñio. Cum ergo predictus theodorus ve

nit in affricam: pugnauit cū illis et fuit permittēte deo victus ab illis ꝛ fugit qui satis afflictus redijt ad ꝑdictum imperatorē. ꝛ narratis omnibus qui occiderant petiuit iteruꝫ maiorem exercitum vt iret cōtra illos rebellantes. ꝛ tūc imperator narrauit sibi somnium mirūꝫ quod viderat nec propter hoc dimisit exercitū suū mittere: immo maiorem ꝙ prius cum eodē theodoro destināuit. Sed licet romani essent multi quādo ꝑuenerūt in terrā illā ꝛ viderunt potestatam machometi ꝛ audaciam quam secum habebat dubitauerunt multū de eo. ꝛ pauore magno ꝯcussi voluerunt se retrahere ad quoddaꝫ castruꝫ quod dicebatur gabatin. qđ cum sensit machometus venit post eos plures eorum occidēdo ꝛ vulnerando. Romani vero videntes ꝙ sic moriebātur pusillanimitate resumptis viribꝰ cōuersi sunt ad eos ꝛ habuerunt ibi ꝑliū magnū sed finalit victi fuerūt romani ꝛ occisus theodorus frater imperatoris. Omnesqꝫ ibi perierūt paucis exceptis qui in montibus se absconderūt ꝛ ex tunc sublatuꝫ fuit romanorꝫ dñium in affrica ꝛ iugum seruitutis affricanorum cessauit. Cum ergo viderūt Agareni ꝙ deuincerant romanos vltra modum facti leti redierunt ad terram sirie et venerunt in ciuitateꝫ damasci que ab antiquo fuerat caput regni xpianorꝫ ꝛ ibi de beneplacito ꝛ voluntate omniū ꝑdictorum eleuatus fuit in regem machometꝰ quia multuꝫ eū diligebant et appreciebantur. quia sic extraxerat eos de seruitu te romanorūꝫ et regnauit. x. annis. ¶ Hec ex generali istoria hispanie. Ex quibus manifeste patet quomodo vita machometi fuit ambitiosa. quia vt efficeretur rex et dominus et vt haberetur tanꝙ verus ꝓpheta dei fuit totū studiū vite sue.

¶ Quod vita machometi fuit morbo epilentico monstruosa.

Tertius punctus est ꝙ vita machometi fuit morbo epilentico mōstruosa. Sicut enī vilis machometus libidinibus et ambitionibus fuit plenus. sic etiā vt eiꝰ turpitudo anime ostenderetur exteriꝰ mōstruosus fuit in corpore. laborās caduco morbo siue epilentico. ꝛ cuꝫ die qđā ꝑsente Cadica regina vxore sua caderet in terra spumās velut porcꝰ illa cernēs nō modicū tristabatur eo ꝙ homini impurissimo iūctā matrimonio se videret. quā ille placare desiderās surgēs eā talibꝰ sermonibꝰ [illegible]mulcebat. dicebat enī cum gabriele archangelo se habere colloquiū nec vultꝰ eius ferre posse splendorem. sed in eius aspectu mirifico virtutem carnis omnino deficere. ꝛ ꝓpter hoc ipsuꝫ cadere oportebat. vt cum hec dixit laborauit vt suis incātationibus ꝛ magicis artibus ac diabolo concurrente quo dirigebatur facere aliqua mira ꝗ miracula videbātur aū illā. Et qꝛ aliquo modo teste scriptura diabolꝰ ī angelum lucis se trāsfigurat diabolꝰ intrabat in eo ꝛ faciebat ei aliqua futura predicere et per istum modum decipiebat gentes. Credidit ergo predicta mulier eius falsis assertionibus et illusionibus credide-

runt ⁊ alie supradicte nationes eo ꝙ gabriel archangelus sepe a deo ad sanctos hoies destinatur ꝙ ex ore gabrielis archãgeli machomet⁹ leges illas susciperet quarũ eis obseruãtiam imperabat.

¶ De qualitate doctrine ⁊ legis machometi.

Ertia cõsideratio ẽ videre q̃lis ẽ lex machometi Et licet ex superiorib⁹ satis clareat ꝙ homo tã bestialis ⁊ immũdus nõ potuit dare nisi legẽ sibi correspondentẽ. Uerumtñ vt fideles cognoscant falsitatem ei⁹ ⁊ quomõ non est lex dei sed diaboli septem passib⁹ explicat. Primus erit de modo fallaci quomõ dedit legem suã populo ei credenti. Secundus de errorib⁹ sue legis. Tertius de fatuis sue legis fabulis. Quartus de maliciis sue legis Quintus quomodo [redacted] miraculis fuit confirmata. Sext⁹ quõ est lex cõtradictiõis. Septim⁹ ꝙ in plurib⁹ ẽ per hoiem reuocata ⁊ a diabolo tãꝙ a principali auctore constituta.

¶ De mõ q̃ fuit data lex machometi

Rimus passus ẽ videre modũ quo secta ista machometi fuit data Circa qđ notandũ ẽ ꝙ sicut fert ẽ libellus qđã in partib⁹ trãsmarinis de ei⁹ fallaciis in q̃ legit ꝙ ipse volẽs sibi cõciliare aios pplor dicebat se eẽ pphetam ad eor salutẽ diuinit⁹ destinatũ vz vt legẽ iudeis ⁊ xpianis datã que nimis rigida erat ⁊ seuera mitiorũ pceptor pmulgatiõe tẽperaret ⁊ vt ei⁹ missiõi ad instar moysi attestarẽt q̃dam signa ⁊ pdigia videret assignata die ad certũ locũ ppl'm cõuocauit legẽ diuinit⁹ missã insignis ⁊ pdigiis accepturũ: tũc eo sermocinãte ad populũ colũba cãdida q̃ in vltimo loco erat ad hoc fallaciter edocta euolãs super humerũ ei⁹ stetit ⁊ in ei⁹ aure iuxta morẽ solitũ grana ĩ aure reposita comedens vba legis ei suggere videbat. Thaurus quoqꝫ similiter ad hocipm cõsuetudine q̃dam edoct⁹ vt de manu ei⁹ pabulũ acciperet ad vocem eius corã pplo venit ⁊ quasi noue legis mandata celitus missa q̃ ipse cornibus ei⁹ alligauerat detulit. Sed ⁊ vasa quedã lacte ⁊ melle plena. que ipse in certis venis terre artificiose ac latenter imiscuerat quasi p diuinã reuelationẽ fecit effodi et populo velut in signo future habundantie ꝙ p eiusdẽ legis obseruãtiã mereret ostendit. Sicqꝫ miraculis ⁊ magnalib⁹ diuinis cõgratulãtes ⁊ acclamãtes seduxit atqꝫ ad legẽ suam q̃si diuinã recipiẽdam pertinaciter animauit.

¶ De erroribus legis machometi.

Ecũdus passus ostẽdit errores legis machometi. Unde oim antiquor feces quas diabol⁹ sparsim seminauerat simul i machometo ⁊ eius lege recollexit ac renouauit. Ipse nãqꝫ cũ sabelio negauit trinitatẽ personarũ in diuinis. Secundo docuit xpm esse purã creaturã cum arrio. Uñ ⁊ Sergius monach⁹ qui fuit magister machometi vt dicitur ẽ fuit hereticus arrian⁹. Tertio asserit ꝙ iudei nõ occiderũt xpm sed

quẽdam ei similẽ: ⁊ in hoc ꝯuenit cũ manicheo. Quarto dixit ꝙ de⁹ trãstulit xp̄m ad se ꝫ apparebit circa finẽ mũdi ⁊ occidet antixp̄m ⁊ postea faciet eũ de⁹ mori. ⁊ q̄ negat xp̄i passionẽ oĩa sacramẽta eccl'ie q̄ a passione xp̄i sumpserũt efficaciã ⁊ ĩ hoc cõuenit cũ donatistis heretici. Quinto dicit ꝙ demones. possunt saluari p alchoranũ ⁊ ꝙ ipsi audito alchorano multi ex eis facti sunt sarraceni ⁊ in hoc aliqualiter imitat̃ originem qui dixit ꝙ adhuc demones saluabunt̃. Sexto dicit ꝙ qñ de⁹ misit ꝓ eo gabrielẽ ꝙ ipse iuit ad deũ ⁊ de⁹ imposuit ei man⁹ ⁊ tantã frigiditatẽ sensit ex tactu man⁹ dei sup humeros eius ꝙ frigiditas ꝑuenit vsq̄ ad medullã spine dorsi: in hoc ꝯuenit cum acronio forti q̄ ponit deũ corporeũ. Septimo dicit spũsanctũ eẽ creaturã ⁊ in hoc cõuenit cũ machedonio. Octauo dicit ꝙ aliq̄ ãgeli facti sunt demones q̄ noluerũt adorare adam ⁊ in hoc oĩno neminẽ imitat̃. Nono ponit ꝙ vltima hoĩs beatitudo ẽ in cõmedendo ⁊ luxuriãdo ⁊ in vestib⁹ preciosis ⁊ in ortis irriguis ⁊ in hoc cõuenit cũ cherinto heretico ⁊ cum quibusdam paganis. Decimo ponit in capitulo de mẽsa ꝙ familia sua nihil oĩno valet nisi cõpleat legẽ ⁊ euãgeliũ ⁊ libꝝ sibi reuelatũ scꝫ alchoranũ: ⁊ sic docuit gẽtes iudaysare: et ideo docuit circũsionem esse tenẽdã ⁊ in hoc cõuenit cũ vierne heretico. Undecimo docuit indifferenter accipere vxores alioꝝ ⁊ in hoc videt̃ cõuenire cũ nicholaitꝭ hereticꝭ. Duodecimo docuit licitũ eẽ habere plures vxores ꝯtra apostolũ p̄me coꝛ. vij. et ꝯtra ꝯstitutionẽ ꝑfectã legis nature erũt duo in carne vna geñ. ij. ⁊ ĩ hoc ꝯuenit cũ nazareis hereticꝭ licitũ ponentib⁹ in noua lege articulũ de pluralitate vxoꝛis. ¶ Xiij. docuit vti lotionib⁹ ꝓ baptismatib⁹ in remissionem peccatoꝝ ꝯtra ap'lm ad ephe. iiij. vna fides vnũ baptisma: ⁊ ĩ hoc ꝯuenit cum nouacianis ⁊ donatistis hereticis baptisma reiterantibus. ¶ Xiiij. docuit licitũ eẽ sodomiã taꝫ cum masculo q̄ cũ femina vt pꝫ ĩ alchoꝛano capitulo de vacca. ⁊ ĩ hoc cõuenit cũ sodomitis hereticis licꝫ sarraceni palliẽt hoc q̄busdã honestꝭ expositionib⁹. Hec aũt fuit tota intentio machometi vt scꝫ resecaret q̄cq̄d erat arduum in credẽdo ⁊ q̄cq̄d erat difficile in operãdo: ⁊ cõcederet cõmunia ad q̄ mũdani hoĩes ꝓni erãt ⁊ maxime arabes scꝫ gulã ⁊ luxuriam ⁊ rapinã. ¶ De virtutib⁹ aũt puta de humilitate vł de pace. vel abstinentia. vel de caritate dei ⁊ ꝓximi vł de vltimo fine nihil notabile dixit ⁊ q̄ de oĩbus his poterat ei⁹ facilitas et malicia deꝑhendi taꝫ p nouũ q̄ p vetus testamẽtũ q̄ etiã p dicta philosophoꝝ q̄ de virtutib⁹ ⁊ vltimo fine hominis tractauerũt mandauit oĩno ꝙ nihil crederẽt q̄d essꝫ ꝯtrariũ huic legi: sed q̄ aliud crederet occideretur.

¶ De fatuitatibus ⁊ fabulosis legis machometi.

Ertius passus est de fatuitatib⁹ ⁊ fabulosis dictis legis ⁊ doctrine machometi. Ex q̄bus satis apparebit q̄d nõ ẽ lex dei. Nõ enĩ lex dei fabulosis ⁊ ridiculosis calificat̃ q̄ potius ꝯuertũt hoĩem in risum q̄ in deuotioneꝫ: talis ẽ lex

machometicum certū ē oib⁹ eā legētibus: de multis qdā pauca lʒ magis notabilia referant̄ dicit̄ enī in capitulo de leuemelle q̄ interpretat̄ formica q̄ Salomon congregauit magnum exercitum angelorum videlicet hoim ⁊ animaliū. ⁊ qn̄ ibant inuenerunt fluuium formicarum ⁊ tunc formica dixit. O vos formice itroite in habitacula vestra ne interimat vos Salomon ⁊ milites ei⁹ ⁊ subrisit formica. Et post pauca qn̄ reassignabātur omnes aues in exercitu inuentū est q̄ deerat vpupa ⁊ dixit Salomō. quid ē q̄ hic nō video vpupā puniā illam ⁊ decollabo eam vel assignabit rationē quare defuit ⁊ stetit vpupa non multum lōge ⁊ ait. didici q̄ vos nescitis ⁊ veni ad vos de sabea cum veris rumoribus inueni si quidē mulierem regnantem inter eos ⁊ ꝯperi pplm suū colere solē absq; deo. Itē in capitulo delchamar quod dicit̄ in tpe lune appropinquauit luna hora ⁊ fracta est luna quod exponētes doctores eorum dicūt q̄ machometus stabat cum socijs suis ⁊ cū videret lunā appropinquātem ꝯiunctioni dixerūt ei ostende nobis aliqd̄ ꝓdigiū. ⁊ tūc ipse iunit lune duobus digitis scʒ indice ⁊ medio ⁊ tunc fracta est in duas partes et vna medietas cecidit supra montem elikaūs qui imminet ciuitati mecque ex vna pte: et alia medietas super aliū qui mons rubeus appellatur firmis ex alia pte ciuitatis: et cum sic fracta esset luna venit et intrauit manicam camisie machometi et ipse integrauit eam. Item in capitulo seba dicitur q̄ vermis indicauit mortem salomonis vbi dicit glosa q̄ salomon dū staret innixus super baculum suū subito tamq̄ dolor eū arripuit q̄ expirauit nec tamē corruit diuino miraclo. demones autem qui ei seruiebant videntes eū stare credebāt eū viuere ⁊ nat⁹ est qdā vermis de terra ⁊ corrosit baculū cui innitebatur. ⁊ tūc fracto baculo corruit salomon ⁊ concurrerunt demones ⁊ inuenerunt eum mortuū et extunc ceperūt hoibus nocere ꝑ posse. Itē ipse machometus in libro narrationū reddit causam quare vinū sit illicitum ⁊ dixit q̄ deus misit angelos duos i terrā vt bene regnarēt ⁊ iuste iudicarēt ⁊ fuerunt isti angeli Aroth ⁊ maroth. cumq; venisset mulier que habebat causā ⁊ inuitauit eos ad prādium et dedit eis vinum bibere. qd̄ eis deus mādauerat ne biberent: et inebriati requisierūt eam de luxuria et consensit hoc precio q̄ vnus doceret eam ascendere in celum et alius descendere. Cūq; eam docuisset ascēdere in celum ⁊ deus illam videret audita causa ⁊ modo fecit eā luciferum q̄ esset ita pulcra inter sidera sicut erat in terra inter mulieres. Data autem optione angelis qui peccauerant vbi vellent puniri hic vel in futuro elegerunt magis puniri in presenti q̄ in futuro et tunc deus suspendit eos per pedes in puteo babilonis cum cathena ferrea vsq; ad diem iudicij. Hec et similia multa cōtinentur in predicta lege per que qlibet sapiens poterit cognoscere fictionem q̄ nullo modo sit lex dei. Nō enī lex diuina consueuit loqui hoib⁹ per tales fabulas: sunt enī sequētes machometum illi de quibus prophetauit paulus a veritate quidem auditum auertent ad fabulas autem con

uertentur. Item dicit in libro narrationum q celum creatum fuit de fumo et fumus de vapore maris et mare de monte quodã qui vocatur caph qui cingit totum orbem et sustinet celum. Dicit etiam q sol et luna erant equalis luminis et virtutis et nõ erat distinctio inter diem et noctem. quadã autem vice volabat gabriel et accidit vt ala sua tangeret lunam q̃ obtenebrata est sicut modo cernimus. Preterea dicit q natus est sus de stercore elephantis et mus de stercore porci et cattus de fronte leonis: qđ narrat in hunc modum. Nã cum eẽt noe in archa cum filijs et animalibus qñ ibant ad secreta nature inclinabat archa et maxime cum ibat elephas et cum vehementer timerent consulit noe dñm qui ait vade et inclina collũ eius ad foramen stercorarie: et fecit sic qui et stercorisauit et natus est sus grandis satis de stercore elephãtis Cũ autem rostro fossorio reuolueret feces vt solet natus est mus et cepit rodere tabulas arche et tunc maxime timuerunt et consulto domino noe percussit leonem in fronte et egressus est cattus per nares eius et hec est causa vt dicit quare caro porci sit illicita. Dicit iterum in eodem q deus in fine mundi occidet omnem creaturã etiam angelos et archãgelos et nihil remanebit viuũ nisi de⁹ et mors que est quidẽ angelus qui dicitur adriel. et tunc pcipiet de⁹ adrieli q occidat seipm quo facto dñs insultabit voce grandi et dicet vbi sunt satrape mũdi et principes et post hoc resuscitabit omnia. Ipse etiã machometus scripsit librũ vbi posuit duodeci milia verba stupenda et cũ admirãtes q̃rerent verum omnia illa essent vera Respondit q solum tria milia veritatem habebant oĩa alia falsa erant Cum igitur in predicto libro aliqđ falsitatis dephendiť dicunt sarraceni q hoc dicit machomet⁹ q2 non erant omnia vera et istud est de illis residuum totum semp in suo robore perseuerat. ita etiam faciunt sarraceni de alchorano q2 cum multa falsa in eo et mendacia cõprehendantur tamen ppter quedam vera que continet quasi verbum dei ab eis tollitur Non est sic de euangelio xpi quia si i eo vnum solum verbum falsum inueniretur qđ absit de euangelio vt dicit Augustinus causa iusta esset q totum euangeliũ friuolũ reputaretur et vanum q2 modicum fermẽtum corrũpit totam massam secundum apostolum. et hinc est q litterati et magni sapientes inter sarracenos non adhibent fidem sed fictiones doctrine aduertũt in predicto libro. Cui⁹ sunt duo signa Primũ q renuũt disputare cũ alijs sapientibus publice Secundum q noluñt adduci alchoranum in publicũ et dolent vehementissime cũ ab alijs legiť et nullomõ vellent q in linguas alias et litteras trãsferretur. Scimus enĩ q verum aurũ neq3 lumen timet neq3 ignẽ. Et ideo q xpiani de veritate cõfidunt q̃ fortissima est et manet in eternũ libẽter cũ alijs nationibus de euangelio cõferunt gaudẽtq3 cũ ab alijs nationib⁹ creditur et desiderant q omnibus publicetur et in linguas alias trãsferatur et nõ solũ scripturis s3 etiã picturis et colaturis publice xpi passionẽ ostẽdunt q ab alijs nationib⁹ ludibriũ et ignomina reputatur.

¶ De malicijs legis spurcissime machometi.

Quartus passus est de malicijs legis machometi. Cum deus sit summe bonus et optimus scit optima adducere secundum dionysium si mala cōtinet lex aliqua cōstat illā nō esse a deo talis est lex machometi vt patet per totū alchoranū. Dicitur enī in capi. elhacaph et etiā in capi. elee quod interpretatur demones quod ipm alchoranū placet demonibus et in eo delectantur. demones autem sunt prauí et dānati in voluntate quibus nō placet nisi quod malū est igitur alchoranū est malū. Preterea alchoranus est causa oim malorum vt occisionis et rapine et periurij et huiusmodi que quidem mala sunt. Alchoranū non solū permittit: sed mandat occisionē: nec est excusatio quod mandat quod occidantur increduli. Dicit enī sine dubio quod fideles non debent occidere fidelem: ipsos aūt infideles precipit occidi nisi soluāt tributū ergo soluere tributum est integra causa quod occidantur vel non occidantur. Preterea sicut vt in Alchorano in pluribus locis legitur nullū est maius malum quam imponere deo mendacium. Alchoranum autem deo imponit mendacia multa preter illa que dicta sunt superius que oia redundant in deum quomō ergo alchoranū est sermo dei vt dicunt. Possumus aūt ostendere plura alia. Nam in capi. elenipbaal quod interpretatur lucra dicitur quod lucra sunt dei et nuncij: et quod debet deo quintā partē de his que lucrantur. Et nunquid deus est ita maius quod permittit rapinā vt inde inficiatur partē suā scilicet quintā partem. Aut est ita pauper quod nō habet vnde alat pauperes suos scilicet viduas et pupillos et pegrinos de quibus ibi loquitur nisi pmittat rapinā vt inde lucretur. Certe iā fecit machometus deū consortē sibi in malū quē non pōt habere cōsortē in bono. ¶ Quod aūt precipiat rapinā patet asana. iiij. vbi loquitur sarracenis in hūc modum viri boni deū timentes factis per que vos ipsi propinqui sui fitis studeatis ipsiusque noie vsque quo vos meliores et clariores efficiamini predatores et expugnatores estote. Propterea licet alchoranū aliquomodo prohibeat rapinā vel plurima vel quedā alia mala tamen ipsa prohibitio est quedā pmissio dicit enim ne faciatis talia mala qui deo nō placent: sed si feceritis ipse est misericors et miserator: quia indulgebit vobis de facili. De rapina aūt nihil mādat vnquam quod restituatur nec ipsi talē cōsuetudinē habent. Sed sufficit sarraceno quod dicat nō est deus nisi deus et machometus est nūcius eius. De piurio vero expresse dicit in capitulo elemōde quod interpretatur mensa nō imputabit vobis deus fraudationē iuramēti: sed moderationē eius quasi dicat periuriū nō obligat ad culpā: sed ad penam: et postea subdit pro transgressione vero eius decem miseroꝝ cibatio seu eorum vestitio: aut vnius captiui redemptio: qui aūt hoc nouerit tribus vicibus ieiunabit. Ex istis sequuntur oia mala non enī timentur rapere vel fraudare nec periurare: nec seruant fidē tamen christiani tenēt quod fides seruanda est hosti: et etiā infideli. Ex supradictis satis patet quod lex

machometi nō est lex dei ex quo mul tas continet malicias ꝛ multa falsa ꝛ criminosa.

¶ Quod lex machometi non est cō firmata miraculis.

Quintus passus est ꝙ lex mechometi non est confirmata miraculis. Ex quo quicunqꝫ sani intellectus poterit auertere ꝙ nō est lex dei. quia cū moysen misit deus ad pharaonē ostēdit magna miracula. helyas eliseus ꝛ alij pphete fecerunt magna ꝛ inaudita miracula ꝛ illi precipue omnes qui aliquid nouitatis attulerūt mundo christus aūt venit ppꝛie cum pdigijs ꝛ signis maximis sicut etiā in alchorano dr̄. Si aūt dicant sarraceni ꝙ plura ꝛ magna miracula fecit machometus sicut est illud de integratione lune fracte ꝛ de fonte aq̄ quē cū digitis suis fecit emanare hec friuola sunt ꝛ contra alchoranū eoꝝ prohibet eī machomet⁹ ꝙ nihil de eo credāt nisi ꝙ scriptū est in alchorano de oib⁹ inquit philosoph⁹ multa mentiti sunt ꝙ ne de me verum tenear ꝙ alchorani auctoritate fulcit qui cū miracula non faceret ostendere volens cām deū consequenter introducit dicens dn̄s dixit ad me: iō te miracula facere non permitto qꝛ ne tibi scꝫ contingat sicut in alijs pphetis in miraculis timeo suo ergo testimonio conuincit nullum fuisse miraculū seu signū. Itē ipe machometus in alchorano frequenter recitat ꝙ cū homines ei dicerent ostende signa que fecit moyses ꝛ christus ꝛ alij pphete. Respondebat qꝛ moyses venit cū signis ꝛ mancij ceteri et maxime xp̄s qui venit cū maximis pdigijs ꝛ mundus non credit eis: sed dicebant ꝙ erant maleficia. ideo nō pmittit me deus facere miracula: nō eīm crederent: sed veni in virtute armoꝝ. Sed hoc conuincit expressum esse mendaciū. quō eīm non crederet ei si faceret miracula q̄ crediderunt ei sine miraculo. Talia eīm mādauit eis ad que mundus pnus est ꝛ currit sine aliquo miraculo ꝛ mandato: scꝫ ꝙ occiderent ꝛ raperent ꝛ mulieres plurimas impregnarent ꝛ ꝙ dentem p dēte ꝛ oculū pro oculo extraherēt. Ad hec aūt oīa ita pni sunt mūdani hoīes vt vix ꝛ cū magnis vltionibus ꝛ iudiciarijs penis ab istis valeant coerceri. Quod aūt induxit p signo ꝙ sit missus a deo in virtute armoꝝ expressaꝫ continet falsitatem nō eīm semper fuit victor sicut moyses ꝛ iesus enoch ꝛ helyas quos angel⁹ dn̄i semper protexit ꝛ victores fecit machometus autem vincebat aliquādo ꝛ aliquo modo vincebatur sicut ꝛ alij tyranni. nā dentes eius in bello contriti sunt ꝛ facies collisa sicut habet in bello quod vocatur gasme toboꝛ vbi fuit vulneratus in oꝛe et amisit vnū denteꝫ de prioꝛib⁹ coꝛruit quoqꝫ in foueam ꝛ fuit valde turpiter vict⁹ cū ꝗuis in pcedenti nocte ex parte dei sui contrariū promisisset hec in pugione ꝛ alia similia parte secunda capi. viij. Ex quo etiam patet ꝙ nō est miraculum illud quod pro signo inducunt videlꝫ ꝙ subito magna pars mundi ei adhesit. Talem eīm legē cōstituit: ꝛ talia mandata dedit ad que omnes proni sunt etiam sine mandato vt superius patuit. Dixit eīm inū

sit mihi deus terreret gentes gladio
donec testificent ꝙ non est deus nisi
deus et ꝙ ego sum nuncius eius qd si
fuerint cōfessi sanguine et pecuniam
suā saluauerunt et inde sarraceni di-
cunt saluati. Nā qcūqꝫ recipiebant
mandatū machometi ipse et sui salua
bāt eū et nō occidebant nec expolia
bāt. ¶ Unde et sarraceni nō sarrace-
ni vocant sed messalami qd interpre
tatur saluati ipsi aūt vere credunt se
esse saluatos et derident xpianos q no
lūt dici massalami .i. saluati vt ipsi
sed volunt dici xpiani. Dum aūt plu
res a machometo talē saluationē ac
ciperent ex pdicta cā. Postea fecit
pconisari qcūqꝫ dixerit non est deus
nisi deus intrabit poradysum etiā si
latrocinatus fuerit et fornicatus. Ve
nit aūt quidā ad machometū dicens
hebidorda et quesiuit ab eo si hoc es-
set verum. Et respondit ꝙ sic et addi
dit etiā si cū pcedentibus biberit vi
nū et etiā si occiderit et adiecit macho
metos etiā si torserit nasū hebidor
da ad ea autem oīa confirmanda nō
ostendebat miraculum sed nudabat
gladium. Idem habetur expressius
in capitulo prophetarum vbi sic legi
tur. Dixerūt de machometo scꝫ asscul
tasti somnia seu blasphemias vel cer
te poetizas fiant ad nos saluautem
cum miraculo vno ostende quemad-
modū missi sunt et priores. Respōdit
destruxit inquit deus ciuitates ante
eos qui non crediderunt et qui pcess-
serunt vos non crediderūt: nec etiā
vos miraculis crederetis nisi per gla-
dium sicut in capitulo prophetarum
narratur. Ait vero querentibus mira-
cula fieri ab eo et dixerunt ei. Ascul-
tasti somnia etc. Respondit sicut su-
prauisqꝫ per gladiū. Audite ergo ma-
chometici si alchoranum visitatis ip
se est qui affirmat machometum nul
le fecisse miracula longe autem plu
res sunt quos cōsumpsit gladius ꝙ
hui gratis cum secuti fuerūt. Decla
rat ergo ex supradictis legē macho
meti nullo miraculo fundatā esse et
sic non dicenda lex dei. ¶ Fides au-
tem xpiana que pcipit ardua tota ē
fundata in miraculis vtilibus et ma-
nifestis que non solū xps fecit sꝫ et
apostoli post eū: etiā doctores q euā
gelium et apostolorum dicta exposuerunt
et vsqꝫ ad ista tempora durauerunt
miracula: scꝫ de effugatione demo
nū et curatione lāguorū et resurrectiō
ne mortuorū. Hec mirabilia faciunt
xpiani et fecerunt qui dicunt xpm cru
cifixū esse verū et solū deū. ¶ Et si di
xerint sarraceni ꝙ ista non credunt
nec facta sunt ostendemus eis mira
cula magis. ¶ Constat enim ꝙ totus
mūdus colebat idola et maxime roma-
ni qui tenebant monarchiā mūdi hi
receperunt fidē christianā et non so
lū acceptauerunt xpm crucifixū esse
verū deū: sed etiam expulerunt om
nes alios deos qui tāto tempore in
idolis dabant eis responsa: nec impo
nebant eis aliqua grauia cum fides
christiana tā ardua et insolita mūdo
imponat vt contemnere mundū: con
temnere seipsum diligere inimicos
orare pro persequentibus beneface
re malefacientibus aliena nō appe
tere propria largiri. ¶ Hec oīa mun
dus acceptauit et ritum prestitū dimi
sit. Aut igitur propter sufficientia
miracula autē sine miraculo maius
autem miraculū fuit si sine miracu-
lo: et per homines impotētes simplē

dem pauperrimos procurari potuit ꝛ hec fecerunt christiani non alios occidendo: sed mortē ab aliis equanimiter tollerando. Constat autem modis omnibus fidē christianā stupendis miraculis esse fundatam legem etiam machometi nullo fulciri miraculo non enī indiguit: et maxime quo ad carnales homines ꝛ mundanos. Alii vero scilicet intelligentes litterati ꝛ virtuosi viri ꝛ nullate nus adheserunt.

¶ Quomodo lex machometi est lex contradictionis.

Sextus passus est ꝙ lex machometi est lex contradictionis. Sunt enī in eo innumere contradictiōes de quibus propter breuitatē octo subiunguntur. Primo se dicit esse generalē prophetā: ꝛ tamen dicit ꝙ alchoranus datus est ei arabice: ꝛ ꝙ nescit aliā linguā nisi arabicā. Itē secundo dicit in capitulo de delbachara ꝙ interpretatur vacca ꝙ iudei ꝛ christiani ꝛ sabbei saluabūtur ꝛ capitulo ad mirā. dicit postea ꝙ nullus saluabitur nisi in lege sarracenorum. Item tertio mandauit eis ꝙ non altricentur cum hominibꝰ alterius secte: verbis asperis: sed verbis māsuetis nō enī ptinet ad hoīez dirigere: sꝫ ad deuꝫ soluꝫ ꝛ vnus quisqꝫ hꝫ de se solo reddere rōnē ꝛ nō de alioꝝ postea mandat in pluribus locis ꝙ occidanẜ et expolienẜ q̄ nō credūt donec credāt vel soluāt tributū pterea ipse dicit i capi. libē ꝙ illi q̄ recipiunt sine deo dñꝫ aliū tu nō es patronꝰ ꝛ pcurator eoꝝ: sed deus reseruat sibi. Est igit notabilis cōtradictio q̄ ex vna parte auctoritate dei totiēs mādat ꝙ occidanẜ increduli ꝛ ex alia pte deꝰ mandat ꝙ etiā p tanto scelere nullus est pcurator ad puniendū: sed soli deo reseruanẜ. Itē quarto machometus in capi. ꝫalt tenenti in fine iactat se ꝙ ipse nō est de cōpellētibus: sꝫ quomodo nō est de cōpellentibus: q̄ mādat ꝙ nō credentes occidenẜ ꝛ expolienẜ. Itē in hoc capi. de vacca concedit sodomiā tā cū masculo ꝙ cū femina dicit enī sarracenis ꝙ non polluant se cū infidelibus nisi credant: ꝛ de mulierībꝰ dicit mulieres vestras aratura vestra arate eas vt vultis: et tamen in eodē capitulo prius dicit ꝙ illi sodomite tempore loth operati sunt abhominabile vitiū: ꝛ p̄estis nationibus insuetū. Itē vi. ipse dicit ꝙ noe abrahā ysaac ꝛ iacob ꝛ filii eorū fuerunt sarraceni: ꝛ tamen ipse dicit ꝙ mandatum est ei ꝙ ipse esset primus sarracenus. Preterea cōstat ꝙ non fuerunt sarraceni quātum ad ritū: nisi postq̄ fuit data lex sarracenoꝝ. lex aūt sarracenoꝝ est alchoranū quod quidē fuit datū post legem moy ꝛ euāgeliū sicut habeẜ in alchorano: immo nō sunt adhuc septingēti. xcv. anni ꝙ fuit machometus cuꝫ ipse venerit anno dñi. sexcentos. lxvi sicut patuit supra cōsideratione primꝰ ma articulo. iiii. Cōstat tñ ꝙ noe habrahā ysaac ꝛ iacob fuerūt ante legē moysi ꝛ euāgeliū. Itē. vii. ipse dicit ꝙ deus phibuit auguriū. ꝛ tñ ait auguriemini si aliter nō potestis in scissura datili ꝛ q̄ hoc nō fecerit anathema sit. Itē viii. ipse dicit se missuꝫ arabibus ꝙ nūciū nō habuerunt dicit enī

q alchoranū datū est eis solū in lingua arabica. dicit etiā se nescire aliā linguā nisi arabicā. Unde cū adhesissent ei quidā bacheria iocobinus et salon persa et abda alba de perfide filius seleā iudeorū quidā dicerent q ipsi instruebant eū: ecce cecidit in faciem suā et contracte sunt manus ei⁹ et pedes et socij cooperuerunt eū vestibus suis et ad se rediens dicit de⁹ misit me corripere vos de sermone quē dixistis q tales me docerent legitq eis vnā lectionem alias sententiam que est in fine lectionis elnael qd interpretatur palma que sic dicit. Scimus q ipsi dicent q instruit eum hō lingua autē qua loqueref ei perfecta hoc autē arabica patens est: et et hoc dicit quomodo pōt esse q illi istruāt me quorum vnus persecutus est et alter ebreus qui dixerūt ei potest esse q lingua sua tibi loquatur et exponūt tu lingua tua oia notifica hāc inuenit rīsionē: sz q non poterat instrui ab hebreorū psa q sunt ppinq quō poterat aliis valde remote lingue instruere. Ipse tū post dicit se eē missuz ad vniuersitatē gētiū. Sed quō ibit ad oēs gentes in septuaginta linguis q nescit recitare suū sermonē nisi in lingua arabica. Dicit tū vnde habef in libro pphetarum q dicit ei deus nō misimus te nisi ad vniuersitatē gentiū est igif manifesta cōtrarietas et apertum mendaciū q sit missus solis arabibus et oibus gentibus. Non igitur alchoranū est lex dei in qua tot contradictiones inueniunf. Unde sententia est machometi in capi. elnesa qd interpretatur mulieres q si iste alchoranus non esset a deo inuenirentur vtiq in eo ɔtrarietates multe. Sua igitur sententia sit in destructionem sue legis: q ex quo vt visum est multe manifeste contrarietates sunt in eo non est lex dei.

¶ Quod lex machometi non est lex dei: q in multis est per hominē reuocata et q dyabolus fuit principalis actor alchorani.

Eptim⁹ passus est q lex machometi nō est lex dei: q est in plurib⁹ p hominem reuocata. Unde no est tale examē legis sarracenorum inter eos quale iter xpianos sepe fit per consilia generalia vbi veritas fidei repertis vicibus luce clarior innotescit. Cū sarraceni qui eius noticiā habent p autētico tenent actū factum p machometū abdulhaqui qui erat alphaqui in ciuitate que dicitur malaga q refert in suo libro versiculus reuocatorum. q cū ipse vidisset multos locatos fuisse in modo quo allegabant alchorani reuocabantur et q nulli hoc fecerat finē q recedēdo a pdicta ciuitate cōgregauit doctores regule q ei auxiliū dederūt cū auctoritatibus et libris antiquorum magistrorum et q sic cōposuit breuiariū certissimū de eo q breuiariū reputatur inter doctos magnū onus legis machometi et non minus pjudiciū: q ostendit allegando sup eo alios passus alchorani. q in ipsomet alchorano quod tenef ab oib⁹ sarracenis p lege sua datas deo sunt reuocati cc. et xxvij. versus de quibus rōne genere sunt reuocati cētū xxiiij. versus ita q sarraceni faciendo guerraz cōtra nō sarracenos ipsi ɔdicūt legi sue in c. etū. xxiiij. passib⁹

verbum est magni ponderis dicere sunt reuocati. Aliud est concordare vnum passum cum altero exponendo et declarādo quomō ī suo casu intelligitur vnus passus et in alio ali⁹ sicut cuȝ in multis passibus videtur esse cōtrarietas inter doctores xp̄ianos fit studiose et autentice per generalia cōsilia et sctōs patres habita examinatione longo tempore cū cardinalibus patriarchis archiepiscopis episcopis et doctoribus ac multis litteratis sue curie et extra. Sed quod aliquod consiliuȝ vel papa dicat ꝙ aliquis passus euangelij sit reuocatus alienum est a suo proposito et omniū xp̄ianorum ꝙ in lege dei fiat sicut in legibus ciuilib⁹ vel in aliquibus canonibus seu decretalibus specialiter in regulis cācelarie per quas expediuntur bulle exeuntes a romana curia quarum sequens papa approbet quas vult reuocat. vel sicut foris regni castelle et ordinationib⁹ quia aliqui reges faciunt aliquas ordinationes ad quas magis attendunt ꝙ̄ ad antiquos foros et hoc est quia reuocare legē spectat ad suum factorem vel ad equalem seu maiorem potestatem habentem. Quomodo ergo potest reuocari lex que putatur eē dei per aliqueȝ alium quia si veruȝ est ꝙ esset dei nō dico per hominē sapientē sed nec p diabolum vel aliquem angeluȝ nec per oēs diabolos hoīes et angelos simul in vnum coniunctos. Sed ad reuocādū tot versus libri alchoran non fit mētio ꝙ fuit facta cōgregatio vniuersalis ex pte omniū sarracenorū et ꝙ maiores eoꝝ cōgregarētur requisiti. sȝ habēt ꝑ autētico dictū vnius alfaqui. ꝙ dicit et nō ꝓbat nec forte suo tpe fuit manifestū ꝙ peticrit consiliū super eo a doctoribus regule. Ex quibus satis clare pȝ legem machometi nō esse legem dei: qꝛ nec autentice examinat: immo per vnum sarracenū in pluribus reuocata: et si vnus dyabolus: lȝ sit hominibus cōtrarius: qꝛ eos respicit vt inimicos cum hoc sit eius ꝓprium officiū nō tn̄ est cōtrarius alteri dyabolo: qꝛ si sic iam esset in se diuisus beelzebub non posset stare regnum eius cū omne regnū in seipm̄ diuisum nō sit stabile. Quō ergo potest dici ꝙ sint tot versus alchorani reuocati cū ab oībus sarracenis dicat liber a deo reuelatus cū ergo vnus dyabolus non sit alteri cōtrarius et minus vnus angelus alteri multominus de⁹ sibiipsi Et cū omnes sarraceni habeāt ꝑ autentico ꝙ quedam dicta alchorani sunt alijs cōtraria. et ideo multa illorum reuocata nec debeat eis dare fides videant sapientes sarracenorū ꝗ̄quē doctoꝝ lex eoꝝ debet dici composita et cū nō a deo ꝓpter ea q̄ dicta sunt. ¶ Relinquitur ergo ꝙ a dyabolo magistro machometi cuius officiū est falsa veris imiscere. et dulci melli venenū. qꝛ si sic ē ꝙ est in se cōtraria cōtēto in ea in pte existēte vero et in pte mēdacio dici poterit auctor eius nōverat: sed mēdax et ꝙ dꝫ attendi mendacium est multum periculosum: qꝛ et talibus tam magnis et tam ꝑiudicialibus et damnosis mēdacijs sicut sunt multa contenta in alchorano cōdemnātia animas suorum credentiū in speciali hoc ꝙ nō obstante quacumqꝫ contraria ratione in alchorano lȝ dicta per michael

lem per gabrielē per deum p suos angelos ⁊ nuncios precipiunt fieri guerram contra omnes qui non tenent partem suam et non specifica tur hic quid contineant alij versus renocati in multis grauissimis ⁊ periculosissimis. Sed cum hoc sit certissimum ꝙ deus per suā naturā nō potest esse mendax. angelus bonus similiter quia cōfirmatus in gratiā dei. sed potest esse et est mendax diabolus et homo. ¶ Si ergo lex machometi ẜm dictum illius alfaqui ⁊ doctorum regule est contraria sibi ipsi et ideo nō data a deo nec ab angelo bono. sequitur conclusio ex hac ratione quadrimembri sufficienti ⁊ hanc rationem facit dominus cesariensis magister iohānes de Segobia in tractatu contra sarracenos. ¶ Est ergo principalis actor alchorani non homo sed diabolus qui ex inuidia propria et ex permissiōe diuina propter peccata populi preualuit inchoare solēpniter et efficaciter perfidiā antichristi quia vidēs diabolus fidem xpi crescere in partibus orientis ⁊ ꝙ idolatria iam deficiebat deuicto cosdroe rege psarū et medorum per eraclium regē xpianissimum ⁊ ꝙ ipse eraclius destruxerat excelsā turrim quā ipse cosdroe edificauerat ex auro ⁊ argento ⁊ lapidib⁹ preciosis: ⁊ ꝙ crux christi iam tantum erat per eraclium exaltata et amplius exaltāda et cum nō posset ipse diabolus iam amplius defendere plures deos nec totaliter negare leges moysi ⁊ euāgelium xpi qđ iā diuulgatum erat per totum mundum. cogitauit pfectionē legis quasi mediē inter nouā ⁊ vetus decipe n. un dū ⁊ ad hoc exequēdū assumpsit quēdā hoiem diabolicū nomine machometū ritu idolatrā fortuna pauperē mente superbissimū ⁊ maleficijs famosum vt supra visum ē Et quidem libentius assumpsisset diabol⁹ hoiem bone fame. si fuisset permissus sicut ⁊ libenti⁹ primū attēptasset hoiem p aliud animal in quo ipsi⁹ malitia celaretur ꝙ p serpentem si fuisset permissus: sed nō permisit diuina sapiētia nisi vt talē assumeret ⁊ per talem hominē mundū inuaderet vt mūdus de facili aduertere posset q̄lis esset lex data p talem legislatorem.

¶ De fundamēto legis machometi.

Quarta cōsideratio est scire in quo sarraceni firmāt sue legis fundamētū. Et patebit ꝙ nihil reale habent sed totū est fictitium ⁊ fabulosum ⁊ tam manifeste mendatium ꝙ vnusquisꝗ ratione capax aduertere poterit hāc legē nulli⁹ firmitatis existere. Unde dicitur in alchorano in capitulo filiorum israel laus eius sit qui transire fecit seruum sub vna nocte ab oratorio elharā que est domus meque vsꝗ ad oratoriū remotissimū que ē domus sancta in hierusalē quam bndiximus. ¶ Expositio huius sententie ē in libro q̄ dicitur arabice halma herig quod latine interpretatur in altū ascēdere ⁊ ideo vulgariter dicit scala machometi in quo sunt octuaginta quinꝗ capitula i qb⁹ narrat fictionē quādā sui ascensus ⁊ descēsus. Ex qb⁹ oib⁹ breui summula cōpilauit itētū suū circa sue legis fundamentū Dixit ergo narrans

ficitionē suā sic. Cū ego machomet⁹ essem mecqua in domo mea ꝛ iacerē in lecto proprio iuxta vxorem meam post multam vigiliā in lege dei cogitando aliquantum dormire cepi: et statim venit ad me gabriel angelus qui sub hac forma se mihi ostendit: qꝛ facies ei⁹ erat alba plusq̄ lac: aut nix aliqua: ꝛ capilli erāt rubicūdiores corallo multo etiam rubicundo habebat supercilia valde ampla ꝛ os pulcherrimum ꝛ bene formatum: dētes quidem albos ꝛ valde claros et indutus vestibus omni re albiorib⁹ ac ditissime operatis cum perlis et lapidibus preciosis: cinct⁹ erat duabus zonis auri purissimi ꝛ earum q̄libet amplior grādi palmo: manus ipsius rubicunde quēadmodū ignis ꝛ ale: ac pedes viridiores omni smaragdo: dixitq̧ mihi. Machomete surge veni post me stringens te zona: ꝛ circūuoluens caput tuū atq̧ corp⁹ tuella tua alba: quia deus vult tibi multa sue potentie ac secretorū suorum mirabilia ostendere in hac nocte. Cum ergo surgerem ac venirem ad portam domus mee respiciens vidi qꝫ gabriel tenebat per habenas quandā bestiā quā mihi adduxerat cui nomen erat alborac q̄ talis erat forme. Erat enim grādior azino: ꝛ parnior mulo: habebat faciem hominis ꝛ crines eius erāt de perlis: pectus autem de smaragdo: cauda de rubino: oculi clariores sole pedes: ꝛ vngulas habebat ad modum camele.

Hec bestia erat sellata quadam sella: sic mirabiliter cum perlis ꝛ preciosis lapidibus operata qꝫ null⁹ est qui dicere possit. Multa alia dicit de ornamento huius bestie. Sequitur ꝛ hec bestia tota circumdata erat angelis qui custodiebant eam. Tunc dixit mihi gabriel. machomete ascēde super bestiam istam ꝛ equita: ꝛ cū appropinquarem Bestie vt equitarem noluit sustinere. Et angelus dixit ei Alborac morare quiete ꝛ sustine qꝫ hic equitet super te: quia iuro per nomen dei qꝫ nunq̄ te homo talis equitauit adhuc nec etiam hoc durante seculo equitabit. Tunc bestia illa dixit quis ē ergo iste. Et gabriel respondit ei dicens: hic est machometus dei nuncius et propheta magnus: et cum bestia hoc audiret statim quieta mansit et equitaui: gabriel vero mihi scandile tenuit siue staffam et confestim alborac ire cepit: ita cito atq̧ suauiter qꝫ nullum os hominis hoc dicere valeret. ego namq̧ respiciens passus eius vidi qꝫ ita magni erant qꝫ inter vnū passum et alium erat tantū spaciū quātum possit homo longius propriis oculis respicere a remotis. Et ibat directe versus templum hierosolymitanum ꝛ gabriel veniebat a dextris mecum. Et audiui quandam vocem bis mihi dicentem. ha. ha. machomete expecta me: et ego nihil respondi. ¶ Deinde vidi quandam dominam pulchriorem quam vnq̄ vidi que tribus vicibus dulciter clamans dixit. ha. machomete aliquantulū me expecta: et ego cum appropinquassem ei et vellet mihi loqui non modicum dedignatus reliqui eam Dixitq̧ mihi gabriel: modo cognosco magnā in te scientiā fore: ꝛ dicā tibi q̄re scias quod vox illa q̄ prio te vocauit erat lex iudeorum ꝛ si rn̄disses ei oēs tue gētes iudei facte fuissent

Hoc vero scias. lex xpianorum fuit cui si respondisses oes tue gentes fidei xpiane adhesissent sed domina illa cunctis induta coloribus q postremo te vocauit est mundus iste qui delicijs omnibus plenus erat et quia expectasti eam scias vero quia gentes tue plus solaciorum plurisque deliciarum habebunt q omnes alie gentes que vnq in preterito fuerint vel sint in futuro sed quia dedignatus reliquisti eam nec sibi respondere curasti tu magis sine peccato eris q fuerit omnes alii pphete hactenus vel qui in posterum subsequuntur. quo dicto tacuit et duxit me in templum. et postq fuimus ante portam templi precepit mihi vt descenderem ad quendam nigrum lapidem vbi soliti erant prophete descendere et descendi et cum descendissem gabriel angelus per habenas ligabat alborac ad lapidem prenotatum et accipiens me per manum duxit in templum in quo inueni oes pphetas stantes in circuitu templi deint⁹ quos deus illuc venire pro me honorando et exire de eorum fecerat sepulcris stabant quidem oes me expectando erecti super pedes suos et cum viderunt me cuncti orones facere ceperunt. Tunc gabriel mihi dixit. Veni machomete et fac orones prius q alij quia tu es rex pphetarum omnium et cunctarum gentium dns quod audiens misit me ante et feci duas orones satis leues. Deinde erexi me super pedes et statim omnes pphete me salutauerunt gaudentes et mihi magnum honorem contulerunt et amplexantes me dixerunt mihi bona noua de maximo bono quod de⁹ mihi preparauerat et meo pplo vniuerso et pro me deinde oes deum rogauerunt. ¶ Ubi dicitur in. ii. li. doctrine sue q inuenit ibi Abraham moysen et iesum filium marie et dicit q moyses obtulit sibi vnum vas plenum vino. et abraham aliud plenum lacte. et iesus aliud plenum aqua. Et tunc ego sic machometus audiui vocem quandam coram omnibus astantibus celit⁹ dicentem mihi. Si vas vini elegeris tu cum populo tuo peribis. Si autem vas lactis submergeris Si vero vas aque elegeris tu cum omnibus tuis ad deum imppetuum diriger. Et cum machomet⁹ predicaret hoc fundamentum in ierusalem cunctis astantibus in confirmatione sue fictionis addidit moyses erat ruphus et crisp⁹. Iesus filius marie erat flau⁹ capillis et medie stature et videbatur ab ei⁹ capite aque psilere et tamen aqua non erat ibi. Abraham erat pro certo mihi similis. ¶ Sequitur in predicto libro scale machometi peractis oronib⁹ in templo vt supra. ¶ Ecce gabriel per manum me accipiens duxit extra templum et ostendit mihi quandam scalam que durabat a primo celo vsque ad terram vbi stabat. Erat enim scala illa pulcrior res q vnq visa fuerit et ipsius pedes uncti sunt ad lapidem illum ad quem descenderam ego primo et primus gradus erat de rubino. ¶ Secundus de smaragdo. Terti⁹ de perla albissima: et quilibet aliorum de lapide precioso iuxta naturam suam cum perlis operato ex auro purissimo tam ditissime q nullum cor hois cogitare hoc possit: et erat circundata angelis qui custodiebant eam. Gabriel quoque me per manum accepit et eleuans a terra posuit me super primum gradum scale et dixit mihi.

¶ Ascende machomete et ascendi et gabriel mecum similiter. angeli vero cuncti associabant me qui erant ad scale custodiam deputati. et procedens per scalam vidi quendam angelum valde magnum qui super cathedram sedens tenebat in manu sua tabulam quandam que ab oriente durabat usque ad occidentem: qui una hora tabulam respiciebat et alia mundum et precepit mihi gabriel quod salutarem eum quia magnum tenebat locum coram deo. salutaui et ipse reddidit mihi salutationem capite suo et non cum ore. ¶ Et dixit illi gabriel quare non salutas hominem meliorem de mundo et ille quesiuit a gabriele dicens. quis ergo hic est gabriel respondit hic machomet nuncius dei nostri. Et ille Est ne ipse iam missus. ¶ Et gabriel dixit utique sine dubio et statim me salutauit angelus dicens valde bona noua de maximo bono quod deus mihi preparauerat. Dixit etiam adhuc angelus ille quod ego eram altior et honorabilior nunciis omnibus et desuper cunctorum dominus populorum. ¶ Et addidit. Scias machomete quod populus tuus erit ille qui in hoc mundo manebit posterior et plus durabit quam omnes alii populi uniuersi quia deus multum diligit gentem populi eo quod vitant malum et faciunt quidem bonum et sic ab illo expeditus. Gabriel mihi dixit quod ille erat angelus mortis. ¶ Quo audito mox versus ipsum iui et dixi. Es tu angelus mortis qui respondit utique. Postea quesiui ab eo rogans quod diceret mihi quomodo ipse de corporibus hominum animas extrahebat. Qui respondit. Scias machomete quod ab illa hora qua Adam qui fuit primus hominum creatus est a deo et positus super terram dedit mihi deus hoc officium ut extraham animas de corporibus hominum usque ad venturam iudicii diem magnam: ita quod nemo viuus remaneat excepto solum deo et me etiam cum eodem debet namque postea deus mihi animam meam extrahere ac ipse postmodum sine fine solus in vita perdurabili remanere. Et quesiui ab eo quomodo cognosceret quando anime ituri essent in paradisum et que in infernum. Et respondit machomete nonne vides tu quod nomina cunctorum hominum qui quondam fuerunt et qui modo sunt et erunt usque in finem presentis seculi omnia in hac tabula scripta patent. Et etiam mors quam habiturus est ipsorum quilibet nec non et bonum et malum quod deus iam illis preparauit iuxta meritum singulorum. et ideo bene scio qui eorum in paradisum et qui in infernum sunt ituri. ¶ Narrat etiam ibi modum quomodo mittit angelos bonos pro bonis et malos pro malis et quomodo extrahit animas bonorum cum dextera et animas malorum cum sinistra. ¶ Sequitur et profectus inde vidi alium angelum ita magnum quod tenebat caput suum supra celum: et pedes eius in abissum. qui factus erat ad modum galli cui deus ostenderet omnes horas quibus fieri orationes debebant. ¶ Nam cum tempus erat orandi veniebat quedam vox de celo dicens. tu creatura que deo es obediens precipio tibi quod laudes deum et mox ille angelus alta voce dicebat: benedicatur deus rex sanctissimus angelorum et animarum et crea-

turarum omnium quo dicto galli q sunt in terra hoc audiẽtes confestiz cantabant omnes et deum cantando laudabant dicentes in cantibus suis vos omnes qui obedientes estis deo surgite et laudate ipsuz quoniã idem potens est super omnes res et ipse fecit eas etiam et creauit. Et profectus inde vidi quendam aliuz angeluz cuius medietas erat ignis et medietas niuis: nec tamẽ ignis destruebat niuez nec cõtra qui etiã laudabat deum orans q sicut in eo coniunxerat ignem et niuem sic coniungeret corda gẽtium que sibi obedientes essent. Et procedens inde vidi alium angelum ita magnum q eius magnitudinem dicere non auderem salutaui eum. sed ipse in orationibus existens non mihi respondit dixitq sibi gabriel. Quare nõ salutas meliorem hominem vniuersi seculi. Et ille quis est ille de quo dicis. Et gabriel angelo hic est machometus quem vides. Et ille. Est ne ipse missus adhuc. Et gabriel respõdit vtiq vere. Et ecce statim angelus ille ac alij quos primo videram salutauerũt me et dixerunt mihi val de bona noua de maximo bono qđ preparauit mihi deus. Et profectus inde vidi alium angelum mirabili modo magnuz qui sedebat super sedem et tenebat intra manꝰ suas pilam q maximam cum quasi ipse solum vnum ictum daret celuz destrueret atq terram: ⁊ cum gabriel pilaz respiceret eandez: statim plorare incepit. Et dixit ei. Cur ploras. Et ille machomete. Hic angelus thesaurarius est inferni. Quo audito vniuersus eum et ipsum salutaui. Uerum tamen ipse mihi nõ respõdit. Gabriel autem dixit. quomodo non respondes meliori homini q vnq fuerit ad huc missus. Et respõdit sicut supra dictum est de alijs. Et addit q illi q de populo meo in inferno extiterint minus penarum habebunt q alij vniuersi ⁊ rogaui eum vt mihi diceret quomodo infernus factus est. et statiz sic mihi narrare icepit. Scias machomete q quomodo infernus primo factus est. deus fecit accẽdi ignem super eum septuaginta milibus annorum quousq factus est totus rubens igne illo. ¶ Postea vero super illum ignem fecit superaccẽdi per tantũdem temporis aliuz donec totus factus est albꝰ. et post hũc ignem fecit adhuc alium superaccẽdi similiter per alia septuaginta milia annorum ita q totus niger factꝰ est et plusq aliqua res obscurꝰ ignis autẽ iste semper in seipso ardet mirabili modo fortiter sed tamen flammam non emittit. ¶ Quesiui iterus ab eo similiter quomodo facti sunt angeli inferni et quaz vitam ducũt. Et respondit scias q deus creauit eos omnes de igne et sunt in igne nutriti ⁊ si hora sola de igne exirent subito morerent nec possent sine igne viuere: sicut nec piscis etiam sine aqua. Et similiter creauit eos deus mutos et surdos ⁊ misit in corde eorum tantum duriciei ⁊ crudelitatis q hoc nemo recitare valeret nesciũt enim quicquid aliud facere preterq torquere crudeliter et affligere peccatores et ideo fecit eos deꝰ mutos et surdos ne audirent voces seu lamenta peccatorum cum ipsos affligunt. ¶ Et similiter fecit eos im

crudeles φ si forte videant peccatores aliqua signa humilitatis preten dere ipsi neq3 de peccatoribus neq3 de illoru3 humilitate curam habeāt aut vlla3 etiam pietate3. ¶ Illa3 pter penam ignis inferni qua3 sustinent peccatores habent penam aliā valde crudelē quia angeli qui sunt ibi maximis malleis ferreis torquēt ꝛ malleant duriter peccatores propter maxima3 crudelitatem que in eis est prout in alchorano loquitur deus dicens. misimus quide3 in infernum angelos nostros fortes ꝛ duros atq3 crudeles vt nostra mandata faciant ꝛ obseruent: ipi quoq3 nobis obediunt in oībus que mādamus. ¶ Et cu3 thesaurarius mihi hec oīa retulisset ego ꝛ gabriel ab eo recessimus timore pauescentes non modico. ¶ Et vltra pfecti sumus quousq3 venimus ad primū celum ꝛ hoc dicitur celu3 lune quod totum erat ferreum et habebat tantum spissitudinis in soliditate quātum possit homo ire in quiq3 annis et tantūde3 spacij erat inter ipsum et alium secūdu3 celum. ¶ Gabriel aute3 pulsauit ad porta3 et stati3 venit ad nos quidam angelus ita magnus φ ipse in lōgitudine habebat spaciu3 itineris hominis per mille annos. et tantūde3 in latitudine. vidimus etiam portas celi que mirabiliter pulchre erant ꝛ multos etia3 angelos custodientes eos qui erāt valde bñ ac ditissime pornati. Tunc gabriel venit ad vnam portarum vt intraret quod cum vellet facere quidam angelus dixit ei. gabriel quid vis et quis est tecū. Qui respondit. mecum est machometus prophetarum sigillum omnium et cunctoru3 dominus nunciorum ꝛ volumus ibi intus intrare. Hoc autem dicto mox nobis porte aperte sunt et intrauimus et cum introissemus oēs angeli qui erant ibi salutauerūt me et dixerunt mihi valde bona noua de quibus non modicu3 sum gauisus. Et respiciens vidi φ ipsi habebant facies hominum et corpora ad modum vaccarum habebant etiam ad modum aquilarum alas: ꝛ erant hi angeli numero septuaginta milia: quorum quilibet: habebat septuaginta milia capita et quodlibet caput septuaginta milia cornua. et quodlibet cornu septuaginta milia nodorū: ꝛ itervnū nodū ꝛ aliū erat spaciū itineris hoīs p quadragita annos. Vidi adhuc plus φ in quodlibet pdictoꝝ capitū erāt septuaginta milia facierū ꝛ qlibet facies habebat septuaginta milia orū ꝛ qdlibet os septem milia linguaru3. et qlibet ex linguis illis sciebat septe3 milia loquelarum et etiam laudabant deum septuaginta milibus horarū in die. Vidi etiā inter angelos illos duos homines sedentes sup duas sedes claritatis qui nimis pulchri erant tam statura corporum φ facierum forma: habebant eni3 capillos suos omnes albos ad modū niuis: ꝛ barbas etiam magnas in eundem modum albas: ꝛ et vestimēta ipsoꝝ erāt ita albissima φ vix poterat hō respicere ipsa. Nā circa ipsorum capita valde maximā claritatem habebāt. Et quesiui a gabriele q̄ illi essent. qui respondens ait. Scias o machometus

mete quod ille qui sedet in inferiori se-
de vocatur iohanna ibni zacharia quod
interpretatur iohannes filius zacharie
Est enim hic est dei prophetis unus. Il
le tamen alius qui alterius sedet vocatur
ysa ibnmariem: quod interpretatur
iesus filius marie. Hic enim iesus spi
ritus dei est et ipsius etiam genitus
verbo fuit. Quo audito universus eos
et ipsos etiam salutaui Ibidem tan-
dem quesierunt a gabriele quis ego
essem: gabriel autem nomen meum di-
xit eisdem ac ipsi confestim salutaue-
runt me et dixerunt etiam mihi valde bo
na noua de maximo bono quod deus
mihi preparauerat Quibus visis pro-
cessimus inde quousque peruenimus ad
secundum celum quod totum erat ereum et
habebat in spisso tantum spacium quantum
posset homo ire in quingentis annis
et tantundem inter ipsum et aliud celum
erat. Gabriel vero pulsauit ad portam
et confestim venit ad nos quidam ange
lus qui aperuit nobis eam et hic ange-
lus ita magnus erat quod tenebat caput
suum usque ad celum septimum et pedes
suos etiam usque ad fundum terre. ¶ Hic
narrat quod vidit angelos qui septua-
gesies millesies habebant maiora cor
pora quam habuerunt alii angeli quos vi-
derat in alio primo celo et quo saluta
uit eos et qualiter ipsi precognito suo no
mine per gabrielem salutauerunt eum sicut
supradictum est. Narrat etiam quod vidit
inter eos ioseph filium iacob etate se-
nem et sedentem in claritatis sede quem
cum salutaret et a gabriele cognosceret
quod esset machometus dixit quod ipse etiam sa
lutauit eum et dixit ei bona noua etc. Pro
fecti ergo inde peruenerunt ad ter-
tium celum quod totum dicit fore
argenteum: quod habebat in spisso spa
cium itineris hominis per quingen
tos annos et tantundem etiam inter
ipsum et quartum celum. ¶ Narrat
hic quomodo vocante ad portam ga
briele venit ad eos quidam angelus
ita magnus et fortis quod si aliquis po
neret super palmam eius totum mun
dum cum omnibus que in eis sunt ni
hil inde sentiret. Dicit etiam quod vidit
ibi angelos valde magnos habentes
facies vaccarum et manus clarissimas
ordinati per acies et ita stricti et con
iuncti quod homo non posset solum [illegible]
mittere inter eos et quomodo eum sa
lutauit vt supra. Dicit etiam quod vidit
inter eos enoch et helyam sedentes su
per sedes claritatis et quomodo ga
briel: notificauit ei nomen macho
meti et ipsi suo nomine audito [illegible]
ter eum salutauerunt vt supra. Per
uenientes ad quartum celum quod
erat totum de auro purissimo et ha
bebat tantum de spisso quantum ho
mo posset ire in quingentis annis et tan
tum inter ipsum et aliud quintum [illegible]
¶ Dicit etiam quod pulsante gabriele
ad portam venit ad eos unus ange
lus qui ita magnus erat quod super pol
licem dextre sue manus tenebat [illegible]
aquas dulces et super pollicem sini
stre amaras. Dixit iterum quod vidit
septuaginta milia angelorum qui [illegible]
habebant facies aquilarum et quodli
bet septuagita milia alarum et quelibet
ala septuagintamilia pennarum et
quelibet penna in longitudine habe
bat septuagintamilia cubitorum in
ter quos dixit se vidisse aaron [illegible]
tem in sede claritatis diademate can
dido coronatum et quomodo saluta
uit eum vt supra. ¶ In quinto celo
quod dicit totum esse de perla et ha

bere tantum spacij in spisso sicut est
itineris hominis per quingētos an-
nos ⁊ tantūdem inter ipsum ⁊ celum
sextum vocante gabriele asserit q ve
nit ad eos quidam angelus qui to-
tus erat de igne et habebat septem
milia brachiorum ⁊ in quolibet bra-
chio septem milia manuum ⁊ in qua
libet manu septē milia digitorū ⁊ q
quilibet illorum digitorū laudabat
deum septem milibus horarū in die.
Dixit etiam se ibi vidisse multitudi-
nem angelorum quorum facies erāt
ad modum vulturum ⁊ quomodo sa-
lutauit eos vt supra Et iter eos nar-
rat se vidisse moysem pulcherrimū
super sedem claritatis sedentē ⁊ quo
modo salutauit eū ⁊ qualiter cogni
to eius nomine a gabriele eis dicit
Scias machomete q deus te vult et
populum tuum magnis ieiunijs et
non paucis orationibus onerare: tu
autem roga ipsum vt alleuiet ea tibi
q populus tuus aliter sustinere nō
posset In sexto celo quod dixit totū
esse de smaragdo ⁊ habere ī spisso iter
quingētorū annorum ⁊ tantūdem iti-
neris inter ipm ⁊ septimum celum
Narrat etiam q gabriele pulsante
ad portam venit ad eos quidam an-
gelus qui septuagesies milies erat
maior q aliquis ex alijs quos primo
viderat ⁊ q talis erat eius magnitu
do q si ipse vellet facere celū absor
beret atq terrā ⁊ nullus quippe psen-
tiret. Dixit etiam se vidisse ibi alios
angelos qui septuagies milies ma-
iores erant omnibus prius visis et
q omnes erāt de smaragdis ⁊ perlis
et de rubinis auro et argento inter
mixtis ⁊ equus gabrielis erit simili-
ter inter eos Dixit q salutauit eos ⁊
ipsi nomine suo a gabriele cognito
etiam salutauerunt eum ⁊c. vt supra
⁊ inter eos se dixit vidisse Abraham
in sede maiestatis fulgentem plusq
sol. ⁊ quomodo salutauit eum ⁊ ipse a
gabriele cognito eius nomine dicit
q salutauit eū ⁊ dixit ei inter cetera
¶ Scias machomete q deus multū
te diligit ac te inter alios nuncios
suos precolligens amore tui valde po
pulum tuū amat dico nāq tibi q pa
rapisius totus ē plenus hijs verbis scz
zoghay halla bille dulc halla: qd in
terpretatur sit honor ⁊ laus deo ⁊ si-
bi gratias reuelamus q nō est deus
alius preter eū nec est virtus aut pote
stas alia nisi ipsius dei altissimi atq
magni ⁊ dicit q rogauit eū abraham
q moueret ppłm suum ⁊ diceret fre
quenter verba illa ⁊ q diceret etiam
populo suo q muri paradisi sunt de
auro purissimo: ⁊ menia de auro pu
ro ⁊ calx de musto ⁊ q hic paradisus
erat preparatus sibi ⁊ omnibus creden
tibus ⁊ tenentibus legē eius. In septi
mo celo quod totum dicit esse de ru-
bino clarissimo ⁊ rubicundissimo et
habere in spisso iter quingentorū an
norum ⁊ tantundem inter ipm ⁊ octa
uum celū. Narrat q pulsante gabrie
le ad portam venit ad eos quidā an-
gelus quem nemo qualis erat recita
re valeret nisi solum deus qui ipm fe-
cit ⁊ creauit Dixit etiam q cum in-
troisset vidit quosdam angelos quo
rum magnitudinem ⁊ formam reci-
tare non audet: quia deus sibi inhi
buit ne alicui viuenti reuelaret dicit
tamen q habebant oēs oculos ele-
uatos ad deū ⁊ laudabāt deū ⁊ q sur
rexit inter eos vnusq erat celi almoca
dē qd interptat arabico eloqo velut

ille q̄uocat sarracenos cū orationes suas facere debēt ⁊ tā cito cū surrexit ad oratiōes vocare incepit dicēs halla huba kibar qd̄ interpretat̄ magnus ē de⁹. Post hoc aūt dixit le hille halla illala qd̄ interp̄tat̄ nō est de⁹ ali⁹ nisi de⁹ Dixit etiā adhuc harsedu le hialla billasla. qd̄ interpretatur testificemini similiter machometum nunciū dei esse: dixit etiā postea hay a lasala habya lalphala qd̄ interp̄tatur venite ad orōnes vestras ⁊ ad p̄fectum vestrū ⁊ dixit q̄ ipse fecit simul cū illis āgelis duas orōnes paruas ⁊ gabriel dixit sibi qd̄ de⁹ p̄fecerat eū super oēs alios nūcios ⁊ sup oēs quos viderat in septem celis superius enarratis. ¶ Dixit etiā q̄ inter illos angelos vidit adā senem in sede claritatis sedentē coronatū corona claritatis purissime ⁊ quō eū salutauit ⁊ adā eius cognito noīe a gabriele q̄liter etiā ip̄m salutauit ⁊ inter cetera dixit Scias machomete tu q̄ pater es filiorū meorū q̄ paradisus clausus est ⁊ q̄ neq̄ p̄pheta neq̄ hō alius introibit quousq̄ tu ibi scis et p̄pl's tu⁹ statuit q̄ꝫ dn̄s ita eē. ¶ In octauo celo qd̄ dicit totū esse de vno topasio pulcherrimo ad vidēdū mortalib⁹ incognito qd̄ habebat i spisso iter quingētorū annorū Narrat q̄ pulsante gabriele ad portā venit ad eos quidā angelus de claritate tot⁹ cui⁹ claritas septuagesies milies maior erat q̄ claritas solis ⁊ q̄ habebat angelus ille septuaginta milia capitū ⁊ quodlibꝫ caput septuagi[illegible] milia facierum ⁊ quelibet facies septuaginta milia oculorum ⁊ quilibet oculus septuaginta milia pupillarum ⁊ quelibet pupilla tremebat septuaginta horarum in die territa dei metu. dixit etiam q̄ vidit ibi alios angelos q̄ erant septuagies milies maiores oībus aliis supradictis ⁊ vidit ibi quasdam kartinas que separabant inter angelos ⁊ deū: numerum autem illorū angelorū dicit q̄ nemo nouit nisi solus deus. Ulterius dicit q̄ intrauerunt primā separationem kartinarū que erant septuaginta ⁊ venerūt ad aliā separationē aliarum septuaginta diuersorum colorū ⁊ sic de septuaginta in septuaginta quousq̄ p̄uenerunt ad alias septuaginta separatiōes q̄ erant oēs de p̄lis. ¶ Et dixit q̄ inuenerunt alias septuaginta separationes aque ⁊ totidē niuis ⁊ totidē grādinis ⁊ totidem nebularū ⁊ totidem tenebrarū ⁊ totidem ignis ⁊ totidem claritatis ⁊ totidē glorie dei ⁊ totidē celorū oīm quos hō nō cogitare valeat ⁊ iter oēs separatiōes erāt tot angeli q̄ a nemine posset dici numerus eorūdē qui nunq̄ laudare deū cessabunt circa eas eūdo ⁊ veniēdo ⁊ dicit q̄ ibi reliq̄t eū gabriel solū ⁊ q̄ assumpto vigore cordis transiuit omnes illas separatiōes quousq̄ p̄uenit ad illā que erat gloria dei. ⁊ q̄ cū ibi appropinquasset audiuit vocem quādā dicentē sibi bagop coedē ya. ab ibi ya muhagmeth qd̄ interp̄tatur appropinquate mihi amice machomete. Et dicit q̄ hoc audito appropinquauit sibi magis. ⁊ q̄ audiuit vocem aliā illud idē sibi dicentē ⁊ p̄pinquius accedens audiuit illud idem hec supaddens. ¶ Scias machomete q̄ tu es apud me magis honorat⁹ q̄ oēs alii nūcii ⁊ magis exaltat⁹ etiā q̄ oēs alie creature q̄s fecerī sue sint angeli hoīes aut diaboli

¶ Et dicit ꝙ mors appropinquans
tantum profectus est ꝙ inter deum
et ipsum non erat nisi spacium dua-
rum balistarum et ꝙ tunc salutavit
deum et deus eum. Et quod deus que
sivit ab eo quomõ ppl's suus facie-
bat, et qd ipse rñderat qd erant multũ
sibi obedientes et quod de' sibi dicit
Machomete pcipio tibi qd facias
ppl'm tuum ieiunare sexaginta dieb'
anno quolibet et orationes quinqua-
ginta facere omni die quo dicto di-
cit qd recessit a deo et rediens invenit
gabrielẽ et respiciendo mirabilẽ man-
sionẽ dei dicit qd vidit cathedrã dei
intra quã erãt .iiii. elementa et utrũque
seculũ et paradisus et etiã infernus et
celum et terra que omnia creaverat
deus intra cathedrã illã. Dicit etiã
quod habebat .iiii. pedes quorũ quili
bet habebat septuagies milies pl'
longitudinis ꝙ sit a celo usque ad ter
rã et quod illã cathedrã portãt in hu
meris suis .iiii. angeli quorũ quilibet
habet .iiii. facies scʒ ante et retro et a
dextris et a sinistris et una facies erat
hominis alia aquile alia leonis et alia
thauri: et corpora eorũ plena oculis
et quod in fine mundi angel' existẽs
in figura hominis rogabat deũ pro
hominibus ut misereatur eis et pec-
cata dimittat. Ali' existens in figura
aquile rogabat deum pro avib': alius
existẽs in figura leonis rogabat pro
bestiis silvestribus et existens in figu
ra thauri pro bestiis domesticis. In
numera alia fatuissima narrat de se-
ptem paradisis quos narrat se vidis
se inter que dicit ꝙ ille qui est in in-
feriori gradu superioris paradisi ha
bet ad opus suũ per omnes partes
circa se tantum spacii quantũ homo
posset ire in quinque centum annis et
ꝙ donat ei deus quingentas femi-
nas in uxores et .iiii. milia virginum
et octo milia aliarum que non sunt
virgines ad ei serviendum in omni-
bus rebus suis et ꝙ quilibet die venit
ad eos quidam angelus qui dicet eis
centum alpholia que sunt velut pan
ni aurei ad vestiendum et post mul-
ta dicit ꝙ relinquerunt eum gabriel
et ariduham thesaurarius paradisi
et iterum radiit per eandem viam ad
deum et ꝙ tunc deus dederat ei li-
brum alchorani quem accepit de ma
nu dei et dicit ꝙ abstulit deus visus
ab oculis eius et reddidit cordi et ꝙ
sic vidit eum et ꝙ ipse deus posuit
manum suam super caput suũ, ita ꝙ
ipsius manus frigiditatem in corde
persensit et ꝙ mox ei omnem scientiã
docuit et ꝙ scivit omnes res que fue
runt hactenus et que imposterum
sunt future et dicit ulterius ꝙ roga
vit deum ut alleviaret supradictas
quinquaginta orationes populo suo
non ausus erat aliquid dicere de ie-
iunio ne sibi reputaretur gulositas
et ꝙ de amore sui alleviavit eas de
ducendo ad quinque orationes quas
diceret populus machometi omni
die: scilicet tres de die et due de nocte
dicerent et ꝙ unus almocaden vo-
caret ad dicendum eas et cum voca-
ret ꝙ mitteret digitos suos ubi de-
cet: sequitur ꝙ petiit licentiam a deo
et recessit et cum veniret ad celum
ubi erat moyses enarratis superio-
ribus de alleviatione orationum di-
cit ꝙ eius consilio iterum rediit ad
deum pro alleviatione ieiunii sexa-
ginta dierum et primo reditu ob-
tinuit decem dies. Secundo alios

decē. Et tertio alios decem quousqꝫ nō remanserunt nisi.xxx.dies ꝛ sic dixit ꝙ pre verecūdia nō fuit ausus amplius redire ad deum. Et finaliter post innumera alia mendacia que ꝓpter vitandā ꝓlixitatē omitto. dixit ꝙ gabriel reduxit ipm ad scalaꝫ per quā ascendit ꝛ ꝙ descenderūt simul vsqꝫ ad lapidē ꝑnotatuꝫ ꝛ ꝙ equitauit alborac expeditus a gabriele ꝛ venit ad domū suam ꝛ inuenit vxorem suā in lecto q̄ adhuc dormiebat cui enarrauit oīa que ei acciderant. Et post modū predicauit eadem in mequa partibus suis caroixis ꝛ aliis gentibus. ¶ Hec pauca sunt collecta ex maximo pelago mendacioꝝ ꝑdicti libri. q̄ dicit̄ scala machometi. ¶ Alibi legit̄ ꝙ cum ꝑdictā visionem narrasset machometus gētibus vniuersis in illis partibus. Septaginta milia hominū cognoscentes fictioneꝫ a lege eius recesserūt ꝛ cū dicerēt ei ascende in celum de die nobis cernētibus ꝛ videamus angelos occurrētes nō recognouit falsitatem suā: sꝫ ait laus deo meo nunquid aliud sum ego quā vnus homo ꝛ nuncius. Ecce visum est fundamētum legis machometi. Uere hec sola fictio visiōis debet sufficere ad confutandum quicquid machometus fecit. Nā non permisit eis spūssanctus mētiri: nisi ita manifeste vt homo clare aduerteret fictionem: nec inde reprobationē ꝓpter claritatem sue falsitatis non solum apud theologos: sed etiā apud naturales philosophos qui vero nō vt homines: sed vt bestie viuūt in uoluti cecitate delitias carnis sequentes velocissimo cursu in dam natiōnis precipitium miserabiliter cadūt O infelix homo innumerabilium animarum dānationis causa. O rabies ambitionis ꝛ luxurie maledicta machometū decepisti vt alios deciperet. O dei permissio ꝛ iudiciū abscōditū ꝙ tā spurcissimo atqꝫ bestiali homini ꝛ tā apertis mendaciis homines firmissime adhereant etiaꝫ vsqꝫ ad mortē. Ipse eīm dixit aliquo modo plus quā angelū aliquando celi nunciū: aliquādo ꝙ pro angelis intercedit ꝛ quō potuit tot angeloꝝ splendores sustinere in celis qui dicebat ꝙ quādo apparebat ei angelus gabriel semꝑ cadebat in terrā ꝛ expumans agitabat̄ ꝛ incurnabātur manus ꝛ pedes eiꝰ. Nec eīm in ꝑdicta visione dicit se raptū sicut fuit pauꝰ. sed dicit ꝙ ascendit simul in corpore ꝛ anima: cuius signuꝫ est vt supra patuit: qꝛ dicit ꝙ deus tetigit eū manu sua ꝛ sensit frigiditatē eius vsqꝫ ad medulā spine dorsi eius ꝛ vsqꝫ ad cor: ergo deū ꝛ angelos ponit corporaliter dimēsuratos que est heresis dānata vt supra patuit libro. iii.

¶ De concordia ꝛ discordia legis machometi cuꝫ lege xp̄i in articulis fidei ꝛ in preceptis.

Uinta consideratio ē scire i quo cōcordāt ꝛ discordāt lex xp̄i ꝛ lex machometi q̄ ad articulos fidei et preceptalex xp̄i que excellentissima est vt fuit declaratū libro primo non inordinata est i suis credibilibus: nec in suo processu sicut est lex machometi ꝙ q̄ satis conuincit̄ non esse a deo: qꝛ q̄ a deo sunt ordinata sunt vt dixit apl's

ad ro.xiiij. sicut in operibus nature & sacris scripturis p3 cuilibet intuenti: qz enim lex moysi data a deo fuit ordinatissime incepit a creatione mundi. ¶ Deinde psecutus est ordinē temporis & hystorie: vt p3 cuilibet intuēti p totū penthateucū pphetie etiā in suis scripturis ordinate pcesserunt etiā ordine tpis ostendētes quo tpe vel sub quibus regibus semper etiā seruātes ordinē hystorie. vel ad minus ordinē materie euangeliū etiā xpi ordinatissime pcedit ordine tpis & hystorie & materie deinde etiā vita & doctrina & miracula xpi. ¶ In alchorano aūt nullus est ordo nec tps qz nō dicit sub quibus regibus vel quo tēpore nec ibi seruat ordo hystorie. ¶ Nā primū caplm a quo incipit dicit rubrica vel apertio libri in quo sine dubio cōuenienter incipit ab oratione & laude dei: s3 immediate post breuē orationē psequit opus & est capitulū scdm de vacca rufa quā immolauit moyses cuius hystoria est in leuitico. Tertiū capituū est de familia nostra q fuit pater moysi & aaron & statim sequit. Quartū capitulum de mulieribus & sic de aliis ita inordinate q non est homo in mundo q possit de ordine hystorie & capitulorū reddere rōnem. nec ibi seruat ordo materie. nā nunq vnā materiā prosequitur ordinate: sed statim de vna materia se transfert ad alterā omnino extraneā recte sicut arrepticius: nec etiā ibi seruat ordo arguitionis vel alicuius pbationis: sed tota doctrina est ex suppositione: & ponit vnam ppositionē p seuerā & ex illa concludit quandā aliā que nihil habet facere cū ea sicut frequentissime dicit q deus est excelsus & bonus & alchoranū est lex saluationis & q deus ē deus: & q nullus est alius nisi deus & machometus ē ppheta veridicus seruus dei & q nullus est deus nisi deus. P3 que sit ista cōclusio q machometus ē veridicus seruus dei: & q deus est deus & sic de pluribus aliis dictis inordinatissimis que cā breuitatis omitto. Est igit lex machometi discordās in ordine a lege xpi q vt clarius videatur & ante sit aliqua concordātia iter eas ad ordinatissimā seriē articulorū fidei xpiane descendo vbi tria pambula pmittunt. ¶ Primū est q articulus in pposito nihil aliud est q veritas de natura diuina cū gratia sm hugonē de sancto victore: & hec notificacio dat de articulo stricte & pprie sumpto, put trahit ad ptes symboli apostolorū, cuilibet enī articulo cōuenit: & est sensus. Articulus artat nos ad credēdū de deo nō solū q dicunt de deo p naturā vt credo i deū prē oipotētē h ci ad naturā diuinā ptinet sed etiā q p grām dicunt vt q cōceptus est de spūscto: hoc enī ptinet ad grām: vnde sensus ē articulus est veritas de deo cōtinēs naturam & grām. Scdm pambulū est q symbolū scdm naturalē philosophiā dr cōuenientia. Sic igit ppter cōuenientiā intellectuum in veritate vna & ppter cōuenientiā apostolorū siue patrū in symbolo cōponēdo ac etiā ppter cōuenientiā scripturarū ex quarū aggregatione factū est: nō immerito symbolū fidei appellat a sym q est con vel simul & bole q est sententia quasi sententia multorū simul. Sed qz tria sunt symbola op3 causas institutionis assignare. Unde cā institutionis

symboli apostolorum fuit fidei instructio respectu credendorum ad salutem necessariorum. Causa secundo symboli athanasii fuit erroris exclusio propter multiplices errores pullulantes. Ratio autem sive causa symboli patrum fuit fidei explanatio circa dubitationes emergentes. Item symbolum apostolorum submisse dicitur ut status apostolorum et fidelium primitive ecclesie representetur quia apostoli et fideles non audebant fidem christi usquequaque confiteri in manifesto. Symbolum vero athanasii in prima cantatur ut designetur quod fides est prima mentis illuminatio. Sed symbolum patrum in missa cantatur ut in confessione fidei et devotione preparetur ad receptionem dominici corporis cuius participes per fidem efficimur. Tertium preambulum est quod si habeatur respectus ad ea que credenda sunt radicaliter articuli fidei sunt .xiiii. quorum septem spectant ad divinitatem et septem ad humanitatem: et hec signata sunt Apoca. primo in septem stellis et septem candelabris aureis in quorum medio filius hominis ambulat. Sed si habeatur respectus ad eos qui symbolum primum ediderunt tunc fidei articuli sunt .xii. iuxta numerum .xii. apostolorum qui sancto spiritu edocti non est dubium aliquid potuisse latere de his que spectant ad fidei complementum et ut maiorem haberent firmitudinem singuli apposuerunt ibi suas particulas et omnes insimul singulas approbaverunt: et hoc fuit ut una ecclesia que super apostolos fundare debebat haberet unam fidei credulitatem que fides catholica diceretur hec est fides universalis et ab universis apostolis qui erant fundamentum ecclesie universalis et hoc ante dispersionem. Et ideo quia paulus et barrabas electi fuerunt ad apostolatum post dispersionem apostolorum sive divisionem ad predicandum sicut patet actuum .xiii. in symbolo nihil apposuerunt: et sicut .xii. apostoli sunt .xii. fundamenta ecclesie universalis. sic .xii. articuli fidei sunt .xii. fundamenta muri civitatis hierusalem superne quasi .xii. lapides preciosi quos enumerat beatus iohannes in apocalypsi ca. .xxi. dicens et murus civitatis habens fundamenta .xii. et in ipsis .xii. nomina .xii. apostolorum. Sequitur fundamentum primum iaspis etc. et isto ordine prosequar in declaratione articulorum et in conferentia concordantie legis et discordantie legis christi et machometi.

¶ De primo articulo fidei et de concordantia et discordantia sarracenorum cum christianis in eodem.

Primus articulus fidei christiane. Credo in deum patrem omnipotentem creatorem celi et terre. Hunc in symbolo apposuit petrus princeps apostolorum. Et hic est primum fundamentum muri civitatis hierusalem superne figuratum per primum lapidem preciosum qui dicitur iaspis Apoca. .xxi. Hic enim lapis oculos purgat: visum acuit et confortat ut dicitur in lib. de proprietatibus rerum. Et sic iste articulus pertinens ad divinitatem qui est de unitate dei est principium omnibus credentibus tollendi varios errores gentilium plures deos ponentium et acuendi ac confortandi visum mentis. Item per illum lapidem figuratur prima virtus theologica que est fides que numquam in sanctis marcessit: sed semper manet virorum

re boni opis sic iaspis viridis coloris est. In illis quidā marcida ē immo mortua.q fidē habēt ⁊ nō cū fide opa. Vñ grego. in psona dñi. A me fide discrepat q operib⁹ nō concordat Hec est prima in edificio spūali qꝛ sine fide ipossibile est placere deo ad hebreos.xi. ⁊ nihil retinet q fidē pdidit vt dicit seneca ⁊c. Et illō prudentiū prima petit cāpū dubia sub sorte duelli pugnatura fides. dr aūt prima virtus fides: qꝛ ex ipa cetere generant vt dicit glo. sup illō Mat. j. Abrahā genuit ysaac. ysaac genuit iacob. Glosa fides spē: ⁊ spes charitatē. h oc est intelligendū nō de habitibus q simul oēs infundunt a deo Sed de moribus quoꝝ vnus generatur ab alio. In pdicta etiā particula ꝙ beatus petrus posuit in symbolo tres articuli continent loquendo de articulis vt habet respectu ad ea que credēda sunt radicaliter: scꝫ articulus de vnitate diuinitatis: ⁊ articulus de persona patris ⁊ articulus de creatione. Credo in deū. Iste articulus exponit in symbolo maiori vbi dr. Credo in vnū deū vbi excluditur error gentiliū q non credunt in deū: sꝫ in ydolū vel aliquā creaturā. Vel excluditur error manicheoꝝ qui dicunt eē plures deos seu plura pricipia: ⁊ accipit articul⁹ iste deutronomij.v. Ubi dicit audi israel deus tuus vnus est. Sꝫ numqd existens in pctō mortali dicere pōt sine peccato Credo in deū. videtur ꝙ nō: qꝛ dicit augu. ꝙ credere in deū est credendo in eū tendere: credendo eū amare: ⁊ credendo ei incorporari. Et ita videtur ꝙ talis mentitur cum dicit Credo in deū. Ad hoc respondet magister alexander de ales in fine sui tertij ꝙ sicut existens in odio fraterno potest dicere orationem dñicam sine peccato: qꝛ dicit eam in persona ecclesie. sicut probatur per illud Esdre.vi. obtulerūt.xij. vitulos pro populo dei. Glosa nullus in oratione sibi aliquid petat vel pro se: sed p omnibus qui habent vnum cōmunē patrem deum. Similiter existēs in peccato mortali pōt dicere credo i deū sine pctō nec mentit cū non sit sm.o ipsius: sed ecclesie pcipue cum symbolum in psona ecclesie dicatur sit oratio quedam. Ideꝫ dicit frater iohannes Ascen. in secūdo lib. summe sue titulo.lv. ꝙ cōfessio fidei dicitur in symbolo quasi ex persona toti⁹ ecclesie: fides autē eccl'ie est fides formata que est in omnibus aliīs q sūt de ecclesia numero ⁊ merito. Et ideo confessio fidei traditur in symbolo secundum ꝙ conuenit fidei formate. Unde existens in pec. cato mortali non mētitur dicens. Credo in deū Cum non sit sermo⁹ eius: sed ecclesie. Sed quid dicendū si quis intuitiue videret deum numquid mentiretur dicendo. Credo in deum: cum fides sit secundum apostolum argumentū nō apparentiū ⁊ iterū fides ē credere ꝙ nō vides sm august. Dico sm ꝙ p illo tūc cū q̄s videt intuitiue deū dicere nō pōt veraciter. Credo in deum sicut patet de beatis in gloria paradisi scꝫ in quibus iaꝫ nō manet fides: nec spes: sꝫ charitas sola que nunꝙ excidit. Si quis vero i raptu intuitiue videt deū trāsiuit ꝙ illa visio ⁊ certitudo remāsit illi⁹ visionis: si respectus habeatur ⁊ illud tūc visionis illius nō pōt etiā veraciter

dicere. Credo in deū sicut potuit eē
in paulo: ⁊ sic legimus in cronicis bti
patris nostri beati frācisci de fratre
egidio layco viro vtiq; pfectissimo.
Qui ex eo q in quodā raptu viderat
deū dicebat q cū sana cōsciētia nō
poterat dicere. Credo in deū: sed si
post raptum nō haberet respect⁹ ad
deū visum: sed ad deū qui non videt:
sed spectat videri. tūc certissime nō
mentit qui dicit credo in deū: sed fi
deliter verum profert. ¶ Secūdus
articulus in hac particula est patrē
oīpotentē hic pbātur plura alia con
sequentia. Si enī est omps pōt crea
re celum ⁊ terrā ⁊ pōt dimittere pec
cata: ⁊ sic ō aliis deo ppriis vt patuit
in phemio hui⁹ fortalicij fidei: lz oī
potentia sit cōmunis toti trinitati:
tn̄ per appropriationē attribuit pa
tri. Et sm Richardum hec oīpoten
tia includit oēm scientiā ⁊ bonitatē
summā ⁊ ex consequenti puidētiā re
spectu omniū. Tertius articulus est.
Creatorē celi et terre hoc exponens
maius symbolū addidit visibiliū om
nium ⁊ inuisibilium. Celū eñ sumi
tur dupliciter: est eñ celum quod vi
detur ⁊ est celum q non videt vt pro
bat per illud psalmi. Celum celi do
mino: quod nihil esset dicere nisi ad
minus essent duo celi vtrunq; ergo
creauit deus cū vtrūq; sit celū vt di
cit scriptura. In principio creauit
deus celum ⁊ terram similiter ⁊ con
tenta ab eis. Celum inuisibile conti
net inuisibilia vt angelos. Celum ve
ro visibile continet visibilia ⁊ corpo
ralia. Ideo congrue scdz quot expo
nit symbolū maius per celū intelli
gūtur inuisibilia oia que nobis celā
tur ⁊ per terram omnia visibilia. si
cut videt psalmus dicere: terraz au
tem dedit filiis hoīz. ⁊ lz creatio sit
cōmunis toti trinitati. cuz opera tri
nitatis ad extra sint indiuisa: tamē
per appropriationē attribuit patri.
Et si queras quare hic dicit creato
rem ⁊ in maiore symbolo dicit facto
rem. Respondet q creare est de ni
hilo aliquid facere. facere vero vt cō
muniter dictum est cōmune ad ope
rari aliquid de nihilo ⁊ adopari ali
quid de materia. Ut ergo ostendatur
operator non tm̄ factorum de nihilo
vt angelorum animarum ⁊ prime materie
sed etiam oīm pductorum ex aliquo.
Ideo pfitemur nō tm̄ creatorem: sz
etiā factorē. Secta machometi con
cordat cū lege iudeorū ⁊ xpianorum in
vnitate dei ⁊ rerum creatione. Ait enim
machometus in alchorano Azoara
prima ⁊ in pluribus sequētibus de⁹
vester vnus est: nec est alius preter ipsū
pius ⁊ gratus qui creauit celū ⁊ ter
rā: terrā in ymo celūq; in summo dis
posuit et ymbres ac arbores eorūq;
fructus pducit: ⁊ lz in his duob⁹ sint
nobiscū concordes sarraceni ex sua
secta statim tm̄ venenū infundēs dis
cordat a lege xp̄i negans deū creato
rem celi ⁊ terre esse patrē: q secūdū
sarracenos nullus sit pater sine coi
tu. Hunc errorem ipsi traxerunt a iu
deis quos secū machometus habuit
consortes vt supra patuit cū de eius
origine ageret. excecati ergo cum ce
cis iudeis negant esse patrē [illegible]
rē celi ⁊ terre. Quod autez [illegible]
nent fideliter in vnitate [illegible]
tres personas realiter [illegible]
relationes originis sarra[illegible]
deis nō credunt quorum [illegible]
fra per alchoranum [illegible].

¶ De secūdo articulo fidei et de totali discordia sarracenorum in eodē et quō ex alchorano ostēditur q̄ iesus christus est filius dei.

Ecūdus articul9 est. Et in iesum xp̄m filiū eius vnicū dn̄m nostrū. Hunc apposuit in simbolo andreas ap̄ls. Iste articul9 est secūdū fundamentū ciuitatis hierusalē supne et est figurat9 p̄ ſm lapidē p̄ciosum q̄ dicit saphir9 cui9 p̄prietas ē q̄ corpus hūanū vegetat et integra membra ɔseruat. sic credere iesum xp̄m eē filiū dei viui augmētat corp9 eccl'ie misticū qd̄ pri9 erat in vna gēte modica. iudeorum s3 mō p̄ hanc fidē p̄dicatā se extēdit ad multitudinē gētilium ɔuersorum. Itē p̄ hunc lapidē preciosum figurat̄ scd̄a virt9 theologica q̄ est spes sanctorum q̄ p̄ celicā ɔuersationē celo sereno sūt siles sicut saphirus et veri solis radiis ꝑcussi q̄ radii sunt amoris insignia. q̄ in sua ɔuersatiōe et in sua passiōe resurrectione et ascēsiōe ondit in se omnem terrenitatē reprimūt et fulgorē eternitatis emittunt dicētes cum ap̄lo ad philipen. iij. nr̄a ɔuersatio i celis est et ad idē alios trahūt dicentes cum ysa. ij. Uenite ascēdam9 ad mōtē dn̄i et ad domū dī iacob vn̄ eccl'. xliij. tripl'r sol exurēs mōtes radios igneos exsufflās et fulgēs radiis suis excecat oc'los. mōtes eccl'ie. i. p̄dicatores tripliciter exurit sol iustitie dū eos tria facit ydoneos. s. ad fidē et ad opationē et ad p̄dicationē vtriusq3 et ɔtra sufflat ab eis ignē ɔcupiscētie et refulgēt i eis radii amoris q̄ excecāt oculos noctue. i. malorum. Est ergo hic secundus articulus. Credo in iesum xp̄m filium eius idest patris vnicum dominum nostrum. Unde augustin9 libro de simbolo cum audis dei filiū cognosce deum si enī est verus filius est illud quod est pater. Si ergo pater est deus filius est deus vnicu3 id est vnigenitum. In quo ostendit̄ q̄ licet a patre procedat filius et sp̄us sanctus tn̄ est tantum vnus filius q̄ procedit a p̄re per modū generationis iesum xp̄m dn̄m sc3 iure creationis gubernationis et vlterius redēptionis. Est aūt dn̄m increatū et hoc non appropriatur filio cū dicat athanasius dominus pater: dn̄s fili9 dn̄s spūssanctus. Et est dn̄ium creatum et hoc appropriatur vt etiā in q̄tum hō credatur dn̄s creature. Math. vltimo: data est mihi omnis potestas in celo et in terra psalmista. Omnia subiecisti sub pedibus eius Glosa potestati eius omnia subiecisti vt oēs cū adorent. Nostrum dicit̄ propter participationem nostre nature sc3 humane et ꝑpter executionem misterii redemptionis in assumpta carne q̄ sibi vniuit in vnitate ꝑsone non pater nec spiritussanctus. Ad huius aūt articuli expositionem maius simbolu3 addit plura dicens Et in vnum dn̄m iesum xp̄m et cetera. ¶ Exprimuntur autem ibi de filio secundum diuinitatem quinq3 ad excludendū quinq3 errores arrianorum. Primus est q̄ nō est eiusdem substantie cum patre contra id qd̄ ibi dicitur: et in vnum repete deum cum patre. Secundus error est q̄ filius est minor patre contra quod dicitur dominum nostrum iesum xp̄m idest equalem patri et spiritui sancto in dominio et potētia Ter-

tiuus est q non est filius naturalis sȝ
adoptiuus cōtra quod dicitur filiuȝ
dei vnigenitū. Quartus est q est na
tus ex tempore nō ab eterno ꝯ qđ di
cit ꝛ ex pr̄e natū añ oīa secula. Quī
tus error est q est pura creatura di
cit enī q si filius esset a patre ꝛ fili⁹
naturalis cū nullus pater sine sui di
minutione et decisione generet filiū
equalem sibi. et illud de deo dicere
sit absurduȝ. restat q de⁹ pater nūq̄
habuit filiuȝ naturalē. contra quod
dicitur deum de deo lumen de lumi
ne. sicut enī lumē sine sui diminutio
ne generat aliud lumen: sic pater fi
lium. Causa erroris coꝝ est qꝛ quod
est creature attribuunt creatori. Ex
predictis autem erroribus inciderūt
in ꝓfundum erroris vt dicerēt xp̄m
esse puram creaturā ꝛ non esse deuȝ
naturaliter sed adoptiue et per gra
tiam. cōtra quod dicitur deum verū
de deo vero genitū nō factū consub
stātialē pr̄i. i. eiusdē substātie cuȝ pr̄e
per quem omnia facta sunt. Augusti
nus si per ipsuȝ facta sunt omnia iā
non est factus iam non est creatura.
dicitur tamen filius factus sm̄ hūa
nitateȝ ad romanos primo: ꝛ in plu
ribus aliis locis. Et quia machome
tus fuit hereticus arrianus instru
ctus vt supra patuit per Sergium
monachum arrianū hereticū. Ideo
in hoc concordans cum arrianis et
iudeis dicit iesum xp̄m puram crea
turam: et sic discordans a xp̄ianis
asserit xp̄m non esse filium dei nec
deuȝ. Unde azoara capitulo. xxi. Cō
stanter dic deum vnum esse necessa
rium omnibus qui nec genuit nec ē
generatus nec habet quēq̄ similem
sibi. Itē azoara. xii. dicit oēs quideȝ

dicentes xp̄m iesum marie filiū dei
existere mendaces ꝛ increduli reper
ti sunt. cū xp̄s ipse dixissȝ filiis israel
in deū dn̄m meū atq̄ vestruȝ credite
cui quisquis sociū atq̄ participē po
suerit ingressum paradisi illicitū se
bi repertutus in ignē ibit eternum
ꝛ in pluribus aliis locis similia ver
ba ꝓfert: sed mentita est iniquitas si
bi: qꝛ veraces omnes qui cōfessi sunt
iesum xp̄m esse verū deū ꝛ dei filium
reperti sunt. Et ne hec veritas peri
ret plures q̄ centum mille volunta
rie mortē passi sunt. Probatio vero
sua est hois insensati ꝛ nihil intelli
gentis de diuina natura nec de eius
eterna emanatione: ꝛ lȝ cōcedat̄ xp̄i
stum dixisse filiis israel in deū meuȝ
atq̄ vestrū credite: nō ex hoc sequit̄
xp̄m non esse deū ꝛ dei filiū. cū ipse di
xerit creditis in deū ꝛ in me credite
sociū aūt se participē deo nō dam⁹
sicut ipse putat: qꝛ cū dicimus xp̄ȝ dē
deū ꝛ nō aliū deū a patre: sed vnum
eundē deū fideliter cōfitemur. aliuȝ
tamen in persona: ꝛ lȝ ex dictis ꝑ
mo libro consideratione. iii. clare ap
pareat ex quadruplici examine. Hec
veritas catholica q iesus xp̄s est ve
rus filius dei. Ad confusionē tñ sar
racenoꝝ oppositū asserentiū ex eoꝝ
lege volo illud ostēdere vt ꝓpriis ar
mis vulnerent̄. Et sic confusi vel cre
dant vel obtumescāt. Dicit̄ etiā in al
chorano in capitulo amirā. Dixit an
geli beate marie: maria deus parifica
te ꝛ purificauit te sup omnes mulie
res ꝛ post dixerunt angeli marie de⁹
euangelizat vel annūciat tibi de ver
bo suo ꝛ nomē eius iesus christus fi
lius marie. ¶ Et in capitulo elmeȝ
dicit̄ non dicatis de deo nisi veritat

tein: qꝛ ipse xp̄s filius marie est nun-
tius dei ⁊ verbū dei quod ipse posuit
in ea ꝑ spm̄ sanctū. Asserit igit̃ oīno
ꝙ ipse xp̄s sit verbum dei. ¶ Querit̃
ergo qd̄ sit illud verbum dei. An ver-
bum dei accidentale vel potius per-
sonale ⁊ reale. Si dicūt sarraceni ꝙ
est verbum dei vocale tm̄ ⁊ accidenta-
le hoc non potest dici. loquit̃ eñ de
deo alchoranū ⁊ etiam euangeliū sin-
gulariter vt de vno verbo tm̄. Verbū
aūt dei vocale ⁊ accidentale qd̄ a deo
est non est vnū: sed multa oīa ꝟba bo-
na ⁊ sancta ⁊ vera possunt dici verba
dei. Item non esset excellens cū mē-
dacio xp̄i ꝙ alchoranū intēdit singu-
lariter commendare ꝙ verbū dei di-
cat̃: q̄ verba dei dici nam non solum
xp̄s: sed etiam alij ꝓphete dixerunt
verba dei. Si autem accipiat̃ substā-
tialiter ⁊ ꝓprie ⁊ personaliter sic ver-
bum dei est eternum ⁊ verus deus: si-
cut verbum quod egredit̃ de ore cor-
ruptibilis hominis corruptibile eē
necesse est. Sic verbuȝ quod ab eter-
no ꝓgredit̃ de ore dei per quod crea-
uit celum ⁊ terrā ⁊ inter media vt ver-
bo vtar alchorani necesse est esse in-
corruptibile ⁊ eternum quicquid au-
tem ex deo processit essentialiter est
deus. Unde cum verbum aliquo mo-
do differat a dicente ⁊ concipiente
verbum ⁊ in dei essentia non potest
esse diuisio vel distinctio: oportet ꝙ
ibi sit differentia personalis ꝙ ver-
bum a dicente proprijs ⁊ solis rela-
tionibus distinguat̃ hoc est autē ver-
bum quo deus omnia fecit dicit fiat
⁊ fit sicut ī alchorano dicitur: ⁊ ī hoc
conuenit alchoranum cum euange-
lio iohannis quod dicit omnia ꝑ ip-
sum facta sunt: qꝛ igit̃ a dicente ver-
bum concipit̃ ⁊ intellectualiter ge-
nerat̃ ⁊ illud quod ab aliquo genera-
tur in similitudine nature ⁊ speciei
dicit̃ filius. ¶ Hinc est ꝙ verbuȝ dei
dicimus filiū dei sicut si sol de se ge-
neraret talem splendorem qui esset
sol illum solem ⁊ splendorem dicere-
mus filium solis ⁊ in hoc tamen est
differentia ꝙ creaturis in quib⁹ dif-
fert esse ⁊ essentia non possunt mul-
tiplicari supposita sine multiplica-
tione nature vt homo generat homi-
nem deus autem in quo est idem ⁊ es-
sentia cum ex se generat verbum qd̄
deus est vt dictū est non generat aliū
deum: qꝛ diuina essentia nec diuisibi-
lis ē nec multiplicabilis aliquo mō
ꝓpter summam simplicitatem ⁊ ꝑfe-
ctionē: ⁊ ratio potissima quare diui-
na eēntia nō ē multiplicabilis: qꝛ est
de se hoc: ⁊ quodlibȝ qd̄ est de se hoc
sicut sortes est incōicabile ⁊ in pluri-
ficabile. Natura vero humana: qꝛ nō
est de se hoc: sȝ ꝯtrahit̃ ꝑ hecceitates
ideo plurificat̃. ¶ Dicamus ergo ꝙ
de⁹ generat verbū suū qd̄ deus est: sȝ
nō alius deus. bñ est alia ꝑsona: sed
nō ali⁹ de⁹. Machomet⁹ aūt quō au-
diuit ꝙ xp̄iani dicebāt deū hr̄e filiū
nesciuit cogitare ꝙ possȝ eē fili⁹ nisi
de muliere. ¶ Et iō nullū aliō argu-
mentū induxit nisi ꝙ de⁹ non pōt ha-
bere filium: qꝛ non hȝ vxorem ⁊ hoc
ꝓ efficaci argumento frequentissi-
me reperit. Hoc argumentū est simi-
le ac si diceret ꝙ deus non est substā-
tia: qꝛ non habet accidens vel ꝙ de⁹
non viuit: quia nō comedit vel respi-
rat et. talis ymaginatio fantastica
ē ⁊ fatua ⁊ hoīs itellectu ⁊ rōne carē-
tis. nō eī xp̄iani dāt deo filiū ꝙ ex
muliē sȝ sic ē calor ab igne ⁊ splēdor

a sole τ verbū a dicente vt dici quē oia nasci vere τ generari dicitur et non ex femina vel muliere: fili⁹ eīm splendor est τ verbuȝ eterni patris coetern⁹ τ cōsubstātialis τ coequalis ei machomet⁹ etiā non recoluit. quod dauid quē tm̄ cōmendat dicit deū habere multos filios adoptiuos pter filiū naturalē dicēs. Ego dixi dīj estis τ filij excelsi oēs τ tm̄ nō ex muliere. Iteȝ machometus dixit ꝙ virgo maria potuit habere filiū sine viro nūquid ergo potuit cogitare ꝙ de⁹ poterit habere filiū sine muliere. Preterea dicit machometus de deo in capitulo elmininū: ꝙ si deus haberet filiū totus mundus esset in piculo. esset enim inter eos scisma sed hec suppositio est falcissima supponit eīm ꝙ de⁹ nō haberet filiū nisi malū τ cōtumacē τ inobedienteȝ et nos quidē dicim⁹ ꝙ fili⁹ dei est verbum dei et ars pr̄is p quē oia opaf. verbū aūt conceptū τ ars opatoris etiā in hoie nunꝙ discrepāt ab itellectu cōcipiēte. nisi forte machometus blasphemādo dicat ꝙ deus a semetipso discordat a suo intellectu τ sua cōceptio cōtradicit ei. ¶ Iteȝ cū iesus fili⁹ marie sit verbū dei vt dicit machomet⁹ τ verbū dei vt declaratuȝ est fili⁹ dei. quare ergo non dicit machomet⁹ ꝙ deus nō potest habere verba quia nō habet vxorē. sicut dicit ꝙ nō potest habere filiuȝ quia vxorē nō hȝ igitur verum dixit machometus qū dicit ꝙ iesus xp̄s est filius marie τ ꝙ est verbū dei sed non intellexit. si intellexisset dixisset ex quo est filius marie est verus homo et ex quo est verbū dei est verus deus. ¶ Non eīm est de⁹ cōposit⁹ vel imperfectus vt hō cui⁹ verbū τ cōceptio mētis τ ars τ opatio est inherens sine accidēs. τ ideo nō hō: verbum aūt dei est subsistēs τ quicqd̄ dei de⁹ est. Cū verbū dei est de⁹ Intellectus dei ē de⁹ τ operatio dei est de⁹. Pȝ ergo ꝯ sarracenos qūo de⁹ pōt habere filiū lȝ nō habeat vxorē et qūo etiā iesus fili⁹ marie est ver⁹ filius dei naturalis.

¶ De tertio articulo fidei τ de proprietatibus. calcidonij.

Erti⁹ articulus fidei ē. Qui cōcept⁹ est est de spū sācto nat⁹ ex maria vgīe. Huc opposuit in simbolo iohānes euāgelista. Iste articulus est tertiū fundamētū ciuitatꝭ hierusalē superne τ est figurat⁹ p tertiū lapidē pciosum q̄ dicif calcidoni⁹ Hic enim lapis valet ꝯ illusiōes demonū τ virtutes cōseruat vt dicif in lapidario. Sic τ fides hui⁹ articuli valet ꝯtra illusiōes demonū q̄ sepe iudeos ludificauerūt vt crederēt plures esse xp̄m in lege pmissuȝ sicut patuit latissime in p̄o τ tertio libris xp̄iani vero hāc fidē amplexātes nunꝙ inuenti sunt illusi aliū ꝙ iesum xp̄ȝ in messiā recipiētes: τ sicut nō patitur illusionē sic etiā nō patif destructionem virtutū sȝ eas firmissime ꝯseruat in aiab⁹ fideliū. Predict⁹ lapis fm ysidoꝝ est ex lapidib⁹ ardētibus filis palēti lucerne vt dicit hic glossa. Calefact⁹ aūt a sole vel digitoꝝ atteritu palias τ kartaruȝ fila a se rapere dicif τ significat tertiā virtutem theologicā q̄ ē caritas sanctoꝝ

hec enim ab ipsis celata quasi palet in lucerna. Sed cum ad aliorum vtilitatem exire cogitur lux eius apparet quod non sculpitur quia a diuersis non secatur pecia ad corpus. Etiam caritas omnia suffert vt vanam gloriam nec recepit nec retinet hec amore christi incarnationis accensa et digiti a spiritusancti igne inflamata peccatores sibi coniungit cum non solum amicos sed etiam inimicos propter deum cara vnitate coniungit. ¶ Item predictus articulus sumitur ex illo Matthe. primo inuenta est in vtero habens de spiritusancto. ¶ Et nota quod ambrosius dicit libro de spiritusancto quod illud quod est et aliquid aut est ex eius substantia vt filius ex patre aut est eius potestate vt ex deo omnia et sic sumitur hic. de. quia potestate et operatione spiritussancti conceptus est christus. Ideo christus non dicitur filius spiritussancti. In simbolo vero maiori explicatur iste articulus sic. Qui propter nos homines et cetera vsque ibi et homo factus est. ¶ Ubi nota quod descendere dicitur de filio dei non proprie sed transsumptiue ad significandum incarnationem. sicut enim qui descendit de sursum in deorsum tendit sic cum deus factus est homo deus qui est super omnia infimam sibi naturam vniuit: nihil ergo aliud est hic descendere quam in carne humili apparet. in hoc articulo concordant sarraceni cum christianis quantum ad hoc quod christus iesus fuit conceptus de spiritusancto et natus de maria virgine et quod est messias in lege promissus quod vt clarius videatur. ¶ Notandum quod fuit quidem iudeus toletanus nomine samuel qui quandam disputationem singularem habuit contra quendam sarracenum nomine albucahen apud sectam commorantem. Isti enim conferentes de veritate vtriusque legis communicauerunt inter se libros suos. sic quod iudeus legit sarraceno bibliam et tradidit sibi transsumptum secundum quod veraciter habetur apud iudeos et sarracenus legit alchoranum iudeo et tradidit sibi transsumptum secundum quod veraciter habetur apud sarracenos. ¶ Deinde ipsis absentibus adinuicem literas disputauerunt de veritate vtriusque legis et inter cetera predictus iudeus contra sarracenum nititur probare quod christus iesus est verus messias sarracenorum et quod sarraceni false et contra veritatem viuunt sic dicens per alchoranum quem mihi legistis cuius transsumptum in arabico concessisti quem apportaui et apud me recondit[um] habeo tibi duo proborare intendo. ¶ Primo quod christus quem colunt christiani est vester verus messias et sibi credere debetis et ipsum tanquam verum deum et hominem adorare et recipere et cum hoc probauero leuiter secundum inferam scilicet vos nunc fiere et contra veritatem viuere non tamen istis probationibus per me nec per meis intendo adherere. Quantum ad primum scis quod omnia que dicam habeo in alchorano vero quia tu dixisti mihi quod multa erant in alchorano contra vos ideo erant de medio sublata. Ex ista que sequuntur de iesu quem colunt christiani recitabo fideliter prout habentur in sachara de familia. dicit enim machometus de iesu heic. i. iesus est messias quem propheta dixit esse futurum heic id est iesus filius ysaac et prophetarum iustorum et sanctorum in recta linea vsque ad mariam virginem. Heic. i. thesus messias habuit potentiam a deo faciendi mirabilia sanandi omnem langorem et infirmitatem eiciendi demones suscitandi mortuos: et credentis expresse omnia miracula que euangelium christianorum commemorat. heic id est iesum fecisse vt alchoranus expresse testatur in zachara. predicta etias

ibidem dicit q heic id est iesus sci-
uit et scit etiã oĩa secreta cordiuz.
Unde verba machometi sunt ista in
forma. heic id est iesus sciuit omes
libros et omnem sapientiaz moysi et
pdicatione et sciebat qd hoies come
debant in domibus suis et quid re-
ponebant in thesauris suis et hoc
modo contempsit diuitias et adiecit
carnales concupiscetias nec habuit
delectationes que sunt occasio pec-
candi et causa inobediedi. et introdu
citur in alchorano illo euagelio vul
pes foueas habet etiã eodem zacha
ra q iesus fuit conceptus de spusctõ
absq virili semine et natus de ma-
ria virgine et de maria dicit macho
metus q angelus gabriel dixit O
maria deus elegit te et decorauit te
gratia. et ornauit et pelegit sup om-
nes mulieres omnium filiorum ma-
tres. et posuit te quasi vnum mediũ
inter homines et angelos dei in pa
radiso deliciarum dicit etiam zacha
ra. xxvii. q heic id est iesus verbum
dei ita q intellectus nõ vocatur hoc
nomine nisi q vocabit arabice heic
id est iesus ego sum sufficientia tua
et ego eleuabo ad me et purificabo
te ab infidelibus. Et in zachara. de
familia dicitur q nullus est quez nõ
tetigerit sathan preter heic id est ie
sum et mariam. Scis enĩ q hec oia
supradicta continentur in zacharis
predicta vero alchorani et omnia fi
deliter et veraciter sine diminutiõe
nec additiõe recitaui. Nunc ex istis
colligo sic iesus est de spũsancto cõ
ceptus sine virili semine de sanctis
pphetis natus de virgine cõcept9 et
natus sanctus innocens omnez hũs
scientiam scrutans corda hominuz
habens potestatem curãdi: sanãdi
resuscitãdi mortuos et messias pro-
missus in lege a pphetis ergo iniq-
tum scrutãs corda hominẽ est deus
et consequẽter adorãdus et colẽdus
inquum sctũs et de sanctis natus et
messias et credendus et recipiedus
antecedentia oia habetis in alcho-
rano vero et conceditis et vere et re
cte ergo et eisdẽ cõsequẽtiam reci-
pere debetis et non soluz recipere s3
fideliter opari: oppositũz facientes
sub palliato colore false et mendose
viuitis dixi sub palliato colore quia
vos dicitis q2 veruz est q iesus fuit
messias pmissus s3 machomet9 fuit
ab ipo deo et de bñplacito iesu mis
sus ad declarandum doctrinã eius
ab ipo iesu q per falsos scriptores
xpiani falsi habent et machomet9 fuit
plenus spũ dei viui et missus ad cor-
rigenda corrupta ad declarandum
veritatẽ vt ipse iesus dixit discipu-
lis. Ego mittam vobis de pre spm
veritatis et docebit vos omnẽ veri-
tatem et suggeret vobis oia quecũq
dixero vobis. Uolo autẽ ostendere p
alchoranũ et p cõceptionẽ ipsius ma
chometi et per natiuitatẽ et genealo
giam et per eius nutritiones q talis
non potuit nec debuit ad hoc eligi.
Nam manifestum est q vos conce-
ditis q machometus est de genere
hismaelis filij Abrahe et agar ãcille.
et in hoc dicitis q iesus est ex ysaac
et sara que erat vxor legittima ipsi9
abrahe ideo de legitimis. Macho
metus vero de cõcubina q2 de agar
eadem zachara dicitis q machome-
tus fuit conceptus de peccatoribus
et natus eo q parentes sui erãt ydo
latre et gentiles de genere sarrace-

norum qui erant peruertissimi pec-
catores vt asseritis. Conceditis etiã
q cum esset .iiii. anno: si nutriuit eũ
in villa que dicitur hiatris quidam
peruersus iudeus geneaticus q nu-
triuit eum et docuit eum testamen-
tum vetus seu legẽ mosaicam et in
struxit eum arte seu scientia genea-
tica. Postea fuit traditus hierusalẽ
a quodã patruo suo q dicebatur sicut
tu abucuius cuidã falso xpiano qui
erat monachus sancti benedicti or-
dinis qui monachus instruxit ipsum
false in naturali scientia et in lege
xpianorum et docuit ipsum puertere
oẽs textus vtriusq legis et sic effe-
ctus geneaticus et in duobus testa-
mentis peruerse ac false nutritus et
instructus secessit in egyptum quia
fames valida oppresserat totã ara
biam et iunctus ẽ cuidã regine vi
due nomine Cadiga que postea ex-
titit causa regni sui apud damascũ.
Ecce aspicias qualiter et a quibus
conceptus et quomodo natus et nu-
tritus a quibus instructus et quam
doctrinã secutus et nunq a deo pur
gatus nec illustratus q de eius ele-
ctione a deo nec de plenitudie spũs
dei in eo vos non habetis aliquam
scripturã sicut tu asseris in q̃dã glo
sa quã tu vocasti elcmab nisi q di-
citis q ipse de se ipso dixit q oĩa q
mãdabat predicabat et docebat ar-
changelus gariel pdicabat et reuela
bat sibi de celo. quãtus ergo sit iste
scilicet machometus et qualis sit ro
go velis aspicere et clare videbis
sana conscientia q talis ad tanta
minime eligi valuit hec iudeus ille.
Sed adduntur ad hec rationes alie
conuincentes. Prima q spũssanctus nõ
põt eẽ vilissime vite et vilissime se-
cte dator qualis est machometus et
eius lex vt supra visũ fuit in secũ-
da et tertia cõsideratiõibus. Secun-
da q paclit' spũssanct' docuit apo-
stolos iohannis. xiiii. et xvi. docebit
vos omnem veritatem. Machome-
tus autẽ non vidit apostolos vt con
stat q fuit post eos vltra sex cẽtos
annos vt patuit supra consideratio-
ne prima articulo. iii. scilicet de ori-
gine machometi quo ad tẽpus. Ter
tia ratio est q paclitus spũssanctus
nunq fuit nuncius missus diabolus
sed machometus fuit nunci' missus
hominibus et diabolus ipso teste in
alchorano azachara. xvi. non ergo
fuit spũs veritatis missus a iesu. Et
sic patet q iesus xps bñdictus nõ so
lum est verus messias xpianorũ et
iudeorũ sicut in primo libro ostensũ
est: sed etiã est verus messias sarra-
cenorum vt nũc ex alchorano dedu-
ctum est cõcept' de spũsancto. et de
maria virgine nat'. Sunt tñ discor
des a xpianis in hoc q exponitur in
maiori simbolo scz qui propter nos
homines et propter nostrã salutem
descendit de celis et incarnatus est
etc. vsq et homo factus est. quia cũ
ipsi negent xpm esse filium eterna-
liter generatum vt supra patuit ne-
gant consequenter incarnationẽ filii
dei. Dicunt enim q non fuit aliqua
necessitas q ppt hoiẽs de' incarna
ret. sz q iste hõ q peccauit ageret pe
nitẽtiã et satisfaceret p pctõ. Oportz
ergo istis bestiis ostẽdere necessitatẽ
icarnatiõis. et q nec ãgel' nec oẽs an
geli boni et mali. nec pm' hõ nec oẽs
hoies puri sil' iuncti penitẽtiã agẽtes
potuerint satisfacere p pctõ pmi ho

minis sicut dicit dñs cesariensis in
suo tractatu ɔtra sarracenos Ubi ca-
ptiuus intellect⁹ sarracenoꝝ obūbra
tus caligine peccatoꝝ non pōt intel
ligere iusticiā incarnationis filij dei
Hec est eciā propria excellentia legis
euangelice sup legem moysi scȝ ma-
nifestare iusticiam dei que facta non
fuit tpe legis moysi. sȝ fuit facta et im
pleta tempore euāgelij Et cum res
postꝗ̄ facte sunt omnibus repñtenciā-
tur manifestius ꝙ̄ antequā impleantur
ppẽie ꝓprium est legis gratie mani-
festare iusticiam dei quā venit imple
re in seipso: filius propri⁹ fili⁹ iesus
xp̄s Sic eciā declarauit ipse iohanni
baptiste qñ venit ad suum baptismū
qr cum iohannes diceret sibi. Ego a
te debeo baptizari ⁊ tu venis ad me
Respondit ei dicens: sine mō sic de-
cet nos implere omneȝ iusticiā mat.
iij. Sed qs potest exprimere q̄lis est
ista iusticia Quis pōt ponere linguā
in tam altum misterium presertim
cum cognoscaȝ insufficientiam mei
intellectus ad explicandum: sed con
fidens de diuina pietate que illumi-
nat accedentes ad se ⁊ ꝙ quando cū
humilitate accedit homo ad coꝛ aliū
manifestatur ei deus plus exaltatus
breuiter ⁊ clarius quam potero expo
netur diuina iusticia que per legem
euāngelicam declaratur non incipiē
do in gradu altiori qui ē redemptio
sanctorum angelorum sed hominum
qui erant in dura seruitute propter
peccatum primi hominis ex quo vo
luit plus obedire diabolo ꝗ̄ deo co-
medendo de arbore non concessa: et
quia non seruauit paradisum terre-
strem in quo positus fuit operaretur
et custodiret illud sicut fit de illo qui

dato scienter castro ꝓ quo fecit ho-
magium inimico suo committit pro
ditionem suo principi ꝙ ipse et sui
filij traduntur exilio extra regnum
positi extra gratiam domini sui sic
fuit iusticia. ꝙ prim⁹ hō ⁊ oēs ab eo
descendentes essent serui p naturā
volo dicere ꝙ nascerentur in pecca-
to p naturā sicut eoꝝ pater volunta-
te deliberata voluit esse ipsi fuissent
filij ire. sed si postꝗ̄ creuissent ⁊ fuis-
sent intelligentes ꝙ in eorum arbi-
trio fuisset velle sicut nati fuerāt ma
nere ⁊ ꝑmanere filij ire vel esse filij
gratie tales noviter facti volēdo au
dire doctrinā dei ⁊ seruādo mādata
eius ⁊ si obedissent diabolo sicut eoꝝ
pater fecit plusꝗ̄ deo adiplendo sua
carnis desideria ⁊ non spirit⁹ ꝙ sem
per permanerent ⁊ ut filij ire sicut nati
fuerant non digni habere regnū dei
ex quo sunt filij ꝓditoris: ⁊ ultra ꝙ
deliberate voluerunt plus societatē
diaboli ꝗ̄ dei ꝗ̄to tempore vixerunt
in hoc mūdo: ꝙ similiter habeant so-
cietatem in alio dampnati cū eo ad
penas infernales. In hoc tamen fit
filij ade maior misericordia ꝗ̄ filijs
militis proditoris: qui licet non cō-
mittant proditionem sicut pater fe-
cit: ymmo displicet eis qr sunt toto
tempore vite sue extra regnū exilio
relegati: tali pena existenti iusta ꝙ
est in sola priuatione sui amoris: et
gratie nolendo ꝙ habitent in suo re
gno filij sui ꝓditoris Hec ē pena fi-
lioꝝ ade ꝙ sicut ipse fuit exclusus a
paradiso ita descendentes ab eo so-
lūmodo qr sunt filij sui ex eo cēnt in
digni regno dei. Et qr hec pena est
tam grandis cum sit tam preiudicia
le exilium hominum a paradiso: ⁊ fu

qualiter qꝛ est tam vniuersalis exten/
dēdo se ad oēs homines qui fuissent
in hoc mundo geniti sicut adaꝫ suos
ꝓprios filios generauit ostendit ma
gnitudinem peccati. ꝓpter quod taꝫ
grandis pena fuit imposita. Ne om/
nes hoīes perirent necessaria fuit re
cōsiliatio p quā homines fuissent in
gratia dei qui per naturā nascebanť
in ira sua: ⁊ cum reconsilliatio requi/
rat condignā satisfactionē ⁊ satisfa/
ctio condigna est ꝙ reparet dānum
restituendo ablatum: ⁊ vltra hoc ra/
tiōe offense ꝙ det aliquid de suo qđ
prius ante offensam non debebat. si
cut in lege precepit deus restituere
quinqꝫ boues pro vno ⁊. iiij. oues ꝓ
vna exodi. xxv. ꝓpter qđ in regno te
nent pro ista lege septennaꝫ quilibꝫ
per seipm pōt intelligere ex quo q̄li
tas satisfactionis dꝫ esse scđm cōdi/
tionem peccati: grande peccatū grā
dem requirit satisfactionem Cū er/
go peccatum primi hominis fuit tā
magnum comprehendens oēs ab eo
descendentes ꝙ ipse non poterat sa
tisfacere pro seipso qꝛ ad satisfaciē/
dum nō habebat quid daret de suo
quod prius non deberet deo quoniā
ab ipso receperat deo debebat totuꝫ
qđ suum erat. Unde si pro seipso nō
poterat satisfacere multominus pro
toto genere humano facto seruo dia
boli ratione sui peccati: ergo vt recō
siliatio fieret requirebať satisfactio
debita restituendo q̄tum fuit qđ ac/
cepit vel q̄tum fecit de damno ⁊ vl/
tra hoc aliquam rem suam nō debitā
prius deo ꝓpť offensam quā fecit hoc
non potuit facere adam nec aliquis
suorum filiorum ex quo debebāt deo
quicquid habebant. Et quilibet vt
saluetur vel non seu cum maxima dif
ficultate est sufficiens sua ꝓpria iu/
sticia manifestāte sacra scriptura ꝙ
si fuerint in ciuitate tres viri iusti
Noe daniel: ⁊ iob Isti sua iustitia li/
berabunt aīas suas sed nō potuerūt
liberare animas filioꝝ ⁊ filiarū sua/
rum Cum ergo satisfactio requirat
ꝙ in illo qui dꝫ satisfacere sint duo
scꝫ ꝙ sit ille qui dꝫ satisfacere ⁊ sit il/
le qui potest satisfacere. quarũ vna si
ne altera non sufficit opoꝛtet intelli
gere ꝙ ille qui habebat satisfacere ꝓ
peccato ade cū adaꝫ fuerit hō ꝙ fuis
set non angelus q̄ non debebat satis
factionem sed ꝙ fuisset hō ex quo ho
mo fuerat qui peccauerat. Item req
rebatur. secundo ꝙ fuisset talis hō q
posset satisfacere ⁊ cū purus homo
satisfacere non posset ex quo deo de
bebat totū ꝙ in eo erat ⁊ satisfactio
requirit ratione offense ꝙ peccans
facit ꝙ det vltra ⁊ amplius ꝙ accepit
vel fecit det dāno peccando Ubi hac
eadem ratione quilibet angeloꝝ nō
poterat satisfacere cū vnusquisqꝫ eo
rum deberet deo q̄cquid habebat ex
quo ab ipso deo receperat quis esset
ille qui nihil deberet deo vt sic possꝫ
satisfacere: certuꝫ est ꝙ in omnibus
creaturis non potest inueniri vna so
la que deo non debeat aliquam rem
cum oēs ipse debeant deo quicquid
habent ex quo ab ipso receperunt ꝓ
pter quod deus solus est qui nihil dꝫ
deo cum deus a se ipso habeat suum
esse ⁊ non ab aliquo alio qꝛ interro/
gatis omnibus intellectum partici/
pantibus siue sint homines siue an/
geli boni ⁊ mali si ipsi dederunt esse
deo vel aliquam rem propter quam
anteꝙ deus daret eis esse quod ha/

bent deus eis aliqd deberet: omnes responderent ipse solus fecit nos et non ipsi nos. Et ideo nos debem⁹ ei quicquid habemus et quo ab eo recipimus: et ipse nobis nihil debet qz nihil ei dedimus. Hac ergo ratiõe clara existente: q̄ solus deus est ille qui nihil dz alteri nec sibiipsi (cum ille q̄ debebat satisfacere p̄ peccato primi hominis et oim aliorum requirebat quod nihil dz deo et solus deus ē iste ergo necessarium fuit: et sic omnibus modis expediebat q̄ satisfactor pro genere humano foret deus et homo: homo quia hō fuerat qui peccauerat et sic homo satisfacere debebat: de⁹ qz ipse solus est quia nihil debz deo et sic pro satisfactione hominis peccati: poterat dare de gratia dãdo de suo quod nulli debetur. hoc intellecto debemus considerare: ex quo homines non poterant esse deo reconciliati nisi per ipsummet deum quia non erat q̄ satisfacere posset nisi ipse solus: qui fuit illa iusticia que deum obligaret vt ipse deberet satisfacere p̄ peccato primi hominis cuius demerito omnes ab eo descendentes erant serui diaboli oportet ad cognitionem huius videre et attendere principium et conditionem peccati quod fecit primus homo Ecce q̄ in hoc facto concurrunt tres scz deus qui dedit preceptum primo homini q̄ seruaret paradisum et q̄ non comederet de arbore vetita. Concurrit homo q̄ peccauit qz fecit contrarium precepti per deum ei dati. Concurrit Tertio diabol⁹ q̄ astucia sua et deceptione per medium mulieris temptauit hominem et fecit q̄ transgrederetur preceptum de istis duobus scz homini et diabolo sic est q̄ in casu explicato nulli eorum facta fuerat aliqua offensa impleta voluntate cuiuslibet eorum faciendo quilibet quod volebat qz homo complacuit sue vxori plus appetendo p̄manere in gratia sua et amore q̄ deo obedire. Diabol⁹ similiter impleuit voluntatem suam habita victoria p̄ eu3 desiderata. Verumtamen hoc est verū q̄ quilibet eorum fecerat grandē offensam deo cõtra cuius voluntatē ambo fecerunt. Primus homo qz voluit plus obedire sue vxori q̄ deo faciendo voluntatem diaboli et diabolus qz cum deceptione cõtra voluntatē dei tulit seruum eius et fecit seruum suu3: et sicut deo fuerat facta offensa per vtrūq3 si ambo voluissent recõsiliari oportebat pro ambobus fieri satisfactionē Sed cum diabolus noluisset deo reconsiliari ymmo placebat sibi semp̄ inimicus dei p̄manere qz nolebat recognoscere peccatū suu3: q̄d nõ erat in hoīe cū desideraret liberari a dura seruitute quā sentiebat stando in potestate diaboli Ergo cum sol⁹ hō peniteret de peccato per eum facto vt fieret reconciliat⁹ deo potest dici vno de duobus modis vel q̄ primo fuisset facta debita satisfactio deo q̄ offensus erat: et q̄ diabolus per iusticiam p̄deret d̄nium quod sup̄ ipsum tenebat. Vel q̄ deus de p̄otestate sua absoluta sine aliqua satisfactione remitteret ade offensam sibi factam et per vim ex quo est potentior diabolo liberaret primum hominem a subiectione sua qz ab eo victus fuerat iuste erat eius seruus non reputaret tanq̄ dubium aliqui q̄ deus posset per talem modum liberare primum

hominem a subiectione diaboli ꝛ re conciliare sibi sed tñ qꝛ cuiciꝗ; principi magne potestatis plus reputaꝛ ad laudem ꝙ sit iustus ꝙ ꝙ sit potēs potestate sine iusticia tyrannidi reputata cum deus non solum iustꝰ sed etiam necessario est iustus ꝛ tali forma iustus ꝙ non potest dici deus nisi intelligatur iustus. Oportet ergo intelligere ꝙ in reconciliatione hominis interueniret iusticia que pmo poterat intelligi si deus sicut magnꝰ dñs potens ꝛ iustus diabolo ꝛ homini ex quo quilibet eorum offenderat eum dedit penā ꝛ tormentū scdm demeritū peccati per eos ꝯmissum diabolo in penam peccati quod cōmiserat tollendo hoiem ꝑ vim ꝛ cōtra totam suam voluntatem a suo dominio ꝛ homini sicut proditori nolendo eū vnꝗ̄ videre ī suo palatio, neꝗ; in regno suo sed ꝙ remaneret exilio relegatus pro semper. Sed cum deus sit non solum dñs potens sed iudex iustus ꝛ pater misericors. Ex quo homo penitebat de peccato per eum cōmisso ꝛ per seipsum nō poterat satisfacere: mic dei ꝑtinebat dare ei succursum ꝛ iuuamen vt liberaretur a diaboli potestate. Sic tamen ꝙ talis liberatio ita temperaretur iusticia ꝙ diabolus tenens hominem in sua seruitute nō posset reclamare ꝙ ei eēt facta īiusticia nec facere aliꝗ̄ ꝗrelā que fuisset iusta cum hec fuerat veritas ꝙ ipsemet deus attēdēs videns ꝛ permittens diabolus ꝛ homo sicut illi qui intrant in campum certauerant vnus contra alterum et cōditio certantiū est si iā vnꝰ alterū nō occidit ꝙ victus sit seruus victoris: ꝛ cum arma primi hominis vt defenderet se essent fortiora ad defendendum se ꝙ arma diaboli in cōmittendo, siue temptando fortitudo etiā hominis et virtus incomparabiliter erat maior quanto diabolus cum oībus suis artibus ꝛ viribus etiam si fuerant mille vicibus plus non poterat hominem vincere nisi ipse voluntarie voluisset vici Ex quo ergo suus inimicus erat minus fortis ꝙ ipse ꝛ ipse voluit ab eo vinci: dictabat iusticia ꝙ fuisset eius seruus: facto ergo seruo diaboli ꝛ cōsequēter oēs ab eo descendentes ad habendā liberationem de tam mala seruitute ex quo per iusticiam homo erat seruus diaboli: oportebat ꝙ nō per vim sed per iusticiam fuisset liberatus de potestate Et sic vt liberareꝛ a diabolo requirebaꝛ vt interueniret iusticia non minus requirebaꝛ vt esset reconciliatus in gratia dei exīstēte deo patri piissimo ꝛ iudice iusto. vñ vt cū fieret reconciliatꝰ deo cōtra quē fuerat cōmissum pctm̄ requirebaꝛ ꝙ fieret ꝑ hoiem qui tanti valoris vꝫ piꝰ esset sicut primꝰ homo ꝛ oēs ab eo descendētes qui daret tantā ꝛ maiorē laudem ꝛ honorē ꝛ gloriā quāta fuerat offensa cōtra eū cōmissa Tali ergo satisfactione reqsita vt genꝰ humanum recōciliareꝛ deo vt dictū est ꝙ fuerat facta offensa deo per vtrūꝗ; scꝫ diabolum ꝛ hominem non oportet dicere ꝙ diabolus vellet facere hanc satisfactionem ex quo nolebat hominem liberari ab eius potestate ꝛ recōciliari deo: qꝛ talē satisfactionē facere erat ꝑdere dñium sup oēs homines per eum nimium desideratū: et iō displicēs erat corde si essent recōsiliati cū ipso facto ꝑderet do-

minis suis quod super ipsos tenebat Itē satisfactionē ipse non poterat facere cū ad satisfaciendū fuisset necessariū rogare deū q̄ vellet parcere offensam ei factam ad quod requirebaꝛ q̄ talis intercessor esset deo gratus: qꝛ si inimicus vel is qui displicet roget ꝓ iniuriante plus ꝓuocat ad irā eum q̄ rogat: ꝛ hoc est manifestum q̄ dyabolus voluntarie erat inimicus dei ꝓcurans semꝑ q̄ ei fiant offense quātū plus pōt. Sic ergo patet q̄ per dyabolū qui peccauerat ex quo ipse nō reqrebat: imo sibi displicebat ꝛ abhorrebat hoīs reconsiliationē ꝛ nōminus suā nō poterat fieri satisfactio hoīs. Ex alia etiaꝫ pte si oēs angeli non poterant facere talem satisfactionē: qꝛ nihil habebant de suo q̄ darent deo quō dyabol⁹ poterat qui vltra hoc abhorrebat q̄ aliq̄ tpe talis satisfactio fieret. Videamus ergo de hoīe qui fuit secundus in pctō commisso huic nō deficiebat sicut dyabolo voluntas vt esset recōsiliatus: qꝛ sentiebat seruitutē eius durissimā deficiebat tamen ei potestas sicut supra ostensum est. Ipse ergo ꝛ omnes homines ab eo descendentes angeli etiam non potentes implere requisitam satisfactionem quid ergo restabat ex quo non erat alius qui posset satisfacere nisi sol⁹ deus nisi q̄ primus homo et omnes aliū ex toto remanerent perditi si saꝫ deus nollet satisfacere ꝓ eis ex quo ipse solus poterat et nullus alius. Item conueniens fuit deum incarnari vt tanta humilitas in redēptore esset quanta fuit superbia in preuaricatore. Sed superbia tanta fuit q̄ homo voluit esse deus ergo tanta debuit esse humilitas vt deus fieret homo. Item hoc debuit facere deus vt vitaret inconueniens quod sequebatur: qꝛ si deus non esset incarnat⁹ vt satisfaceret pro hominis peccato hoc est: vel qꝛ non potuit vel quia nesciuit vel qꝛ noluit. Si non potuit impotens fuit. Si potuit sed nesciuit ignorans fuit. Si potuit ꝛ sciuit sed noluit ergo ꝛ inuidus fuit q̄ omnia sunt magna inconuenientia in deo scꝫ impotentia ignorantia inuidia. Patet ergo ex prehabitis necessariā ꝛ valde fore conuenientem incarnationē dei vt doceret se potius vincere per iusticiā q̄ per potentiā ꝛ vt ostenderetur tāta humilitas in redemptione quāta fuit in superbia in ꝑuaricatione. Et ne aliquod inconueniens attribuatur deo cum in eo minimum inconueniens sit maximū impossibile.

¶ De quarto articulo fidei ꝛ de discordantia machometi in eodem.

Quartus articulus est. Passus sub pontio pylato crucifixus mortu⁹ ꝛ sepultus. Hūc apposuit in symbolo Iacob⁹ maior. Et hic articulus est quartū fundamentū ciuitatis hierusalē superne figuratus per quartū lapidem preciosum qui dicit smaragdus: cui⁹ ꝓprietates ꝓcipue sunt quattuor. Prima q̄ inclinat ad castitatē. Nā expertum est frangi in ptes cū ipꝫ gestās fornicat. Secūda est q̄ morbū caducū curat. Tertia est q̄ tēpestatē auertit. Quarta est q̄ in causis verba persuasoria dat. Sic ꝛ vera hui⁹ articuli

fides carnales voluptates reprimit sm augusti. in quodã sermone de.xl. sic dicentẽ. Congruit deuotioni nostre vt qui dñi crucifixionẽ celebraturi sumus reprimendaꝝ carnaliũ voluptatũ crucẽ etiam nobis faciamus. Morbũ caducũ tollit: qꝛ xp̃us mortẽ nostrã moriendo destruxit vt dicit gregorius in prefatiõe pascha li. Tempestates non solũ carnis: sed etiã mundi ꝛ dyaboli auertit qꝛ nihil a deo ꝙ nõ equnimiter tolleret. si xp̃i passio ad memoriã reducat Grego. in omelia. B. Bernardus super cantica in sermone.xxii. passio tua dñe se suauissimũ refugium singulare remediũ deficiente sapientia iusticia nõ sufficiente succũbentibus meritis illa succurrit: cũ tñ defecerit virtus mea non ↄturbabor non diffido scio quid faciam. Calicẽ salutaris accipiã dat etiã in causis fidei contra tyrannos cõtra hereticos ꝛ cõtra quosciiꝫ alios ꝑsecutores verba ꝑsuasoria veritate attestante. Ego dabo vobis os ꝛ sapientiã cui non poterunt resistere omnes aduersarii vestri fides enĩ passionis xp̃i dedit Stephano ꝙ oẽs eius aduersarii quãtũcũꝙ adhibiti nõ potuerũt resistere sapiẽtie ꝛ spũi qui loquebat: scꝫ in ore eiꝰ vt pꝫ in actibus. Itẽ de smaragdo dicit ysidorus ꝙ a nimia viriditate dicit amarus: qꝛ omne satis viride amarũ dicit omnes herbas ꝛ frõdes viriditate superat aerẽ etiaꝫ vicinũ ex repercussione virescere facit. nulla gemma gratior oculis cuius corpus extersum sicut speculum ymagines reddit. Angrifes q̃ corpꝰ pedes ꝛ caput habent leonũ currentes sup terrã vt leones ꝛ alas hñt aqle qbꝰ volant in aere: auferũt hoĩbus: sed adimascus populus: scꝫ vnũ habẽs oculũ pugnãs contra eos eis aufert hec moraliter est. Quarta virtus que dicitur castitas vel virginitas que virorum carnis integre seruat ꝛ in amaritudine penitẽtie motus malos castigat hec est gratior angelis ꝛ oculis xp̃i: qꝛ virgines ꝛ casti sequuntur agnum quocũꝙ ierit. Apoca.xiiii. et in se portat ymaginem angelorum ꝛ xp̃i Angrifes. i. demones multũ nitũtur auferre: sed menꝰ ꝛ intentio indiuisa a deo resistit ꝛ contradicit ꝛ eam custodit illesaꝫ: qui enĩ tales sunt in diuisi sunt sicut dicit. i. cor.vii. Non enĩ habent duos oculos vnũ in terrenis ꝛ aliũ ad deũ: sed vnũ tñ ꝛ illũ figũt in deũ dicentes illud ps. Sicut oculi ancille in manibus dñe sue ita oculi nostri ad dñm deũ nostrum ꝛc.

Huic articulo nihil addit symbolũ maius. Concordat cũ ꝑdicto articulo machometus in hoc ꝙ cõcedit iesum christũ sub pontio pylato fuisse condemnatum morti. Discordat aũt a predicto articulo passionis ꝛ mortis xp̃i in alchorano azoara.v. et in pluribus aliis locis vbi in sententia dicit ꝙ quidã iudei voluerũt xp̃ꝫ occidere ꝛ ipse callide se subtrahẽs euasit nescio quem loco sui crucifixerũt putantes esse xp̃m. Creator auteꝫ leuauit xp̃m ad se et est secum vsꝙ ad diem iudicii tunc scꝫ sicut alii hoĩes moriturus ꝛ resurrecturus. Sed tamen nullum inconueniens est sarracenis concedere mortem christi cum ipsi teneant ꝙ non est filius dei viui sicut nec nobis xp̃ianis qui ipsũꝫ cõfitemur verum filium dei ꝙ sit mortuus secundum humanitatem: qꝛ di

uirtus mortalis nō est nec vnq̄ mo
rietur.

¶ De quinto articulo ꝛ de proprieta
tibus sacerdonicis.

Quintus arti
culus est. Descen
dit ad iferos tertia
die resurrexit a mor
tuis. Hūc apposuit
in symbolo beatus
thomas. Et hic articulus est quintū
fundamentum ciuitatis hierusalem
superne figuratus per quintū lapi
dem preciosum qui Sardonicus di
citur cuius compositio ex duobus la
pidibus est scilicet ex sardio ꝛ onice
ꝛ est rubeus ex sardio ꝛ albus ꝛ niger
ad colorem vnguis ex onice. Inter
ceteras huius virtutes mirabilis est
vna potissima q accendit animum
ad gaudium quod trahit ex sardio.
Sic ꝛ fides huius articuli accendit
animos sanctorum patrū in limbo
cū illud christus descendit liberās
vinctos de lacu in quo nō erat aqua
ꝛ hoc in sanguine testamenti vt pa
tet zacharie. ix. Uere magnum gau
diū illoꝝ fuit cū brificati fuerunt in
visiōe deitatis ꝛ libertā captiuitate ducti
a miserabili captiuitate iferni: accē
dit ēt aīos discipl'oꝝ ꝛ sctāꝝ mulieꝝ
christus resurgens quia gauisi sunt
discipuli viso dn̄o. Johan. xx. Om
nes etiam fideles in fide huius arti
culi iocundantur contemplantes po
testatem inferorum non potuisse resi
stere saluatori descendenti nec pote
statē nature eidem resurgente gau
dentq̄ sperantes resurgere: q: chri
stus resurrexit. Item predictus la
pis tricolor est subtus niger medio

cādidus superius rubeus. Et hic
lus lapis preciosus in figura
hil cere anellit: per quod
quinta virtus que est sanctorum
tientia figuratur per quā ab in
ribus: id est a mūdanis homin
in despectu sunt nigri: sed in me
scilicet in corde suo candore cō
tie sunt lucidi ꝛ ardore martyrū
citius ad superiora perueniant
rubei. Hec etiam virtus nihil
lit: qui a suis persecutoribus pl
ex toto corde remittit sciēs quod
cit dominus. Luce. vi. dimittite ꝛ
mittetur vobis. ꝛ Eccle. xxviij. re
que proximo nocenti te. ꝛ tunc de
canti tibi peccata soluētur: ꝛ hec
tus bene quinta dicitur quia m
ste circa quos est virtus patiētie
pus exprimit quod quinq̄ sensi
agitur. huic etiam articulo nihil
dit symbolum maius ad eius ex
cationem: verūtamen cum dicit
scendit ad inferos intelligendū
secundum animam diuinitati con
ctam corpore in sepulchro manen
etiam diuinitati coniuncto: q: quod
semel assumpsit nunq̄ dimisit. sec
est de toto resultante ex corpore ꝛ
anima: quia propter eorum separa
tionem christus in triduo nō fuit ho
mo secundum doctorum concordia
in tertio sententiarum: ꝛ quia nu
error circa hoc fuerat exortus. Ide
in symbolo cū dicitur descendit a
inferos non fuit explicatum sec
animam. ¶ Sed oritur hic difficu
tas: q: non videtur hic esse artic
fidei cum iohannes baptista de hoc
dubitauerit. dubitare aūt de artic
lis fidei infidelitas est. Lū ergo cō
stat ipsū fuisse fidelē ꝛ sanctū de hoc

dubitauerit videt q non sit articul⁹ fidei. q autē dubitauerit p3 per glosam sup illud Mat. xi. tu es q venturus es dicit ibi glosa cu3 ab herode sim occidendus et ad inferna descensurus debeo te nunciare inferius sicut te nūciaui superis an conueniat filiū mori an aliū ad hoc sacramētū missurus es Ad hoc respōdet Alexāder ibi supra q est dubitatio infidelitatis qua non dubitauit iohannes et est dubitatio pietatis: et sic dubitauit iohānes querens ex amore et pietate: tu es qui venturus es l3 non dubitaret sicut mater videns filiū mortuum dicit es ne mortuus fili mi: et hoc est quod dicit glosa non fide: s3 pietate dubitauit Crisostom⁹ q non pro se: sed p discipulis quesiuit huic articulo nō concordat machometus q2 cū non pcedat xpm mortuū fuisse sed aliū sibi similē vt dictū est in articulo precedenti. Ideo negat eu3 descēdisse ad inferos et resurrexisse tercia die.

¶ De sexto articulo et de proprietatibus sardij.

Extus articulus est. Ascendit ad celū sedet ad dexteram dei patris oīpotentis. hūc appositū in symbolo beatus iacobus minor: hic articulus fidei est sextū fundamentu3 ciuitatis hierusalem supne figuratus p sextū lapidē p̄ciosum q̄ dr̄ Sardius cui⁹ virtus mirabilis est q gaudiū accendit et pellit timorē ac etiā ingenium acuit talis est fides hui⁹ articuli: q2 xpi discipuli ex hac fide amore accē si timore excusso et ingenio illuminato hāc veritatē vbi libet p̄dicauerūt. Et idō p hūc sextū lapidē optime figurat sexta virt⁹ sanctorum q̄ est cōstātia martyrū. Hic eni lapis sm ysidorū est inter gēmas vilissima et rubru3 spissumq3 h3 colorē: et idō bn̄ martyrū cōstātia p hūc signat: q2 ipsi q̄si vilissimi a mūdo reputant. Ipsiq3 a deo tāq infirmi mūdi electi queq3 fortia cōfundēda facti rubri fluuio sanguine laureis ditant bn̄ fulgidis. Et ne mirū q2 lauerūt stolas suas i sanguine agni. Apo. vij. Et bn̄ sexta virtus hec ponit q2 primus hō sexta die formatus eade3 die peccauit et eadē die de paradiso electus est. et xp̄s sextā etate venit et sexta die martyriu3 sua passiōe cōsecrauit. Huic articulo nihil addit symbolū maius. ¶ S3 occurrūt hic tres difficultates quaru3 prima est scdm quā naturā ascendit xp̄s in celū. Respōdet q si li sm designet conditionē ascēdētis sic ascēdit scdm q homo siue scdm natura3 humanam que loco cōtinet et motui subijci pōt non aūt ascendit sm natura3 diuinā que est altior vniuersis et est immobilis et illocabilis. Si aūt designet cām ascēsionis ascēdit non scdm q hō s3 scd3 q de⁹ q ascēdit ex virtute diuinitatis: s3 nō humanitatis. Vn̄ aug. in smone de ascēsiōe dn̄o fuit q fili⁹ dei in cruce pepēdit de suo q ascendit. Ascendit aūt xp̄s ad summā partē celi supremi: q2 cu3 sit nobilissimū locatum debet esse in nobilissimo loco qui est superior locus celi summi: et sic intelligi debet illud ps. Ascendit super celum celi et illud ad Ephe. iiij. Ascendit super omnes celos: non tātum aūt ascēdit

corpus christi super omnem creaturam corporalem: sed etiam sup oēm spūalem q2 pp̄ter dignitatem vnionis eas oēs excellit ad ephe.i. Cōstituit illū sup omnem principatū ⁊ potestatē ⁊ super omne nomen qđ noiatur in hoc seculo siue i futuro: potest etiā exponi q xp̄s ascendit in celum secūdū glo. ad ephe.iiij. qui descēdit ipse est qui ascendit in gloriā ad eq̄litatē patris scđm diuinitatem non in re sed in noticia: tūc eū innotuit hoibus eū equalem esse patri. ¶ Et si queras vtrū xp̄s scđz q hō in loco supradicto resideat ita q nunq̄ alibi ad modicū tp̄s se transferat. Dico q non est asserendū fm Richardū cuz post eius ascensuz narret aliquomō apparuisse aliqb⁹ in hac vita nec apparet aliqua ratio vrgens q nūq̄ ad aliā partē celi se transferat. pie etiā credi pōt q xp̄s in celo nullū habeat retro se sʒ oēs electi respiciunt in faciem eius. ¶ Secunda difficultas ē quid p dexterā intelligit. Dicendum q per dexterā intelligit gloria vl' honor deitatis. fm damascenū in.iij. vl' beatitudo patris fm augu. in lib. de symbolo scđm illud ps. delectatōes eius in dexteris, vel iudiciaria potestas fm augu. in quodaʒ sermone de symbolo. Sessio vero fm august. ibidē designat vel habitationē siue quietem vel regiā vel iudiciariā potestatē. Si igit si li scđm designat conditionez nature christus secūdū q de⁹ sedet ad dexterā patris: id est i equalitate patris. Secundū autem q homo sedet ad dexteram patris, id est in potioribus bonis patris pre ceteris creaturis: id est in maiori beatitudine habens iudiciariam potestatem. Si vero designat vnitatem suppositi sic etiam secundū q homo sedet ad dexteram patris secundum equalitatem honoris: scilicet inquātum in eodem honore veneratur filium dei cuʒ natura assumpta. ¶ Et predictis patet q quocūq3 predictorum modorū sumatur sedere ad dexteram significat habere beatitudinē quandaʒ demonstratiua potestate q nulli aliij nec angelo nec homini conuenit, nisi soli christo. Unde ad hebreos primo. Ad quem aliquādo dixit angelorum sede a dextris meis: id est secundum gloriam in potioribus bonis: potest tamen dici q omnis sanctus qui est in beatitudine ē constitutus ad dexteram dei secundūʒ illud Matthei.xxv. statuet oues a dextris. ¶ Tertia difficultas est vtrum posset dici patrem sedere ad dexteram filij. Respondetur q non quia li ad denotat cum personali distinctione ordinem originis filius autem ⁊ spiritus originantur a patre ⁊ non est econuerso. sed ⁊ spiritussanctus potest proprie dici sedere ad dexteram patris vel filij: licet secundum quendam appropriationem attribuatur filio cui appropriatur equalitas. Unde augustinus dicit q i patre est vnitas: in filio equalitas: in spiritusancto vnitatis equalitatisq3 conectio. Predicto articulo concordat machometus: quia concedit q iesus christus ascendit ad celos in corpore et anima: vt patet in alchorano azoara quarto: non est rei veritas q mortuus fuit: sed deus assumpsit sibi. Sed discordat in hoc: scilz in sessione scilicet ad dexteram patris cū asserat ipsum collo

catus in primo celo et ibi sedētē in altiori sede. ꝙ iohannes baptista hos etiā duos narrat se vidisse in predicto celo primo cum ipse ascenderet visitaret deū ꝛ quō secum locutus est vt patet in libro qui dicit̄ scala machometi distinctione. xij. de quo dictū est supra cōsideratiōe iiij.cū de fundamēto legis machometi inquirebatur.

¶ De.vij.articulo ꝛ de natura crisoliti.

Eptim⁹ articulus est. Et inde ventur⁹ est iudicare viuos et mortuos. Hunc apposuit in simbolo beatus philippus. Et hic articulus fidei est septimū fundamentū ciuitatis iherusalem superne figuratus per septimū lapidem p̄ciosū qui dicitur crisolitus. cui⁹ virtutes inter ceteras mirabiles sunt ꝙ confortat intellectū ꝛ per consequens naturā humanā distinctā ab alijs animalibus per intellectū. vt dicitur p̄io metha. ꝛ pellit timores nocturnos qꝛ fugat fantasmata. sic et fides huius articuli cōfortat intellectū in cognitione iusticie diuine finaliter adimplēde per xp̄m: qꝛ pater omne iudiciū dedit filio. iohānis. v. Pellit etiā timores nocturnos quia facit homines paratos ad iudiciū illius diei subeūdū: ne ꝓpter eius ꝯsiderationē pereāt cū fantasmatibus infernalibus qđ p̄uidēs xp̄s dicit Mat. xxiiij. Ideo vos estote parati qꝛ qua hora nō putatis fili⁹ hois ventur⁹ est. Et quia p̄dictus lapis auro similis est cū marini coloris similitudine vt dicit ysodor⁹ ꝛ sicut hic dicit glosa videt̄ scintillas emittere ita vt sub aq̄ ad oculum solis stella aurea videatur dictus a crisis quod ē aurū Ideo optime ꝑ eū pōt intelligi se ꝑima virtus sanctorū qua securi ꝑuenerunt ad iudiciū. s. innocētia baptismalis. mare enim significat baptismū. apo. viij. in cōspectu ei⁹ tanꝙ mare vitreū vbi facti sumus de cupro vel de plūbo aurū probatū qꝛ de filijs ire filij grē ad ephe. ij. ꝙ multi sanctoꝝ illesā seruātes scintillas boni exēpli alijs ꝑ exhortationes bonas emittūt. quib⁹ eos ad amorem dei ꝛ ꝑximi accendūt que virt⁹ bene ponitur septio loco ꝓpter dona sp̄ussancti que collata sunt in baptismo. glo. tñ dicit ꝙ ꝑ auri fulgorem cum scintillis significat̄ p̄dicatio sanctoꝝ cū miraculis. sapientie. iij. fulgebūt iusti. s. ꝑ candorē baptismalis innocētie. et tanꝙ scintille ī arūdineto discurrent. ¶ Et si queras q̄ sunt illi viui iudicandi cū dicitur inde venturus ē iudicare viuos ꝛ mortuos. Dico ꝙ illi qui in eius aduentu viui reperientur q̄ in momento morientur et postea resurgent cum eis qui prio erant mortui. Huic articulo addit simbolum maius. Cuius regni non erit finis: scđm illud luce p̄io. ꝛ regni ei⁹ nō erit finis. Predicto articulo nō concordat machomet⁹ quo ad iudiciū viuoꝝ ꝛ mortuoꝝ. negat eñ xp̄m iudicē venturū. Sꝫ dicit ī alchorano azoara. v. ꝙ de⁹ liberauit xp̄m ab incredulis ꝛ supposuit eos q̄ secuti sunt eū. eis qui nō cre-

diderit ibo ei⁹ vsq ad diē publice resurrectionis ꝛ ꝙ tūc de⁹ ad se ipsum reddit xpi facto controuersiā suā atq litē discutiet. Est ergo finis sue finie ibidē ꝙ iesus xps circa tps diei iudicij est moritur⁹ ꝛ sicut alij hoies resurrectur⁹ ꝛ ꝙ tūc de⁹ discutiet ꝯtrouersiā suā.s.quis verior de xpo dixerit vz xpiani an machometus ꝛ ꝙ tunc deus faciet iudiciū ꝯ incredulos et dabit bnficia fidelibus. Alibi tamē in alchorano tractādo supra diē mortis.ac sup diē qua viuens missurus est tenet deū esse venturū ante diē iudicij annis.xl.

¶ De octauo articulo ꝛ de ꝓprietatibus berilli.

Octau⁹ articulus fidei est. Credo in spm sanctū. Hūc apposuit in simbolo beatus bartholome⁹. Et hic articulus est octauū fundamentū ciuitatis hierusalē superne figurat⁹ per octauū lapidem ꝓciosuz qui dr berillus cuius ꝟtutes mirabiles sūt ꝙ ꝯ lites inuictū reddit ꝛ mitē facit atq benignū: sic et fides hui⁹ articuli qꝫ eū fecit sansonē inuictū a leone nisi spūssanctus vt ptꝫ iudicuz.xiiij. Irruit spūs domini in sanson.ꝛ lacerauit leonē quis nō erit victus a dyabolo mūdo ꝛ carne nisi fidē huius articuli habuerit. ps. cxxxviij. Quo ibo a spiritu tuo: ꝛ quo a facie tua fugiā: quasi dicat vbicunq fuero victus ero a spūsācto ꝓ fidē diuisus. Quis fecit inuictos aplos agnos xpi ꝯ innumerabiles lupos iudeos gentiles ꝛ tyrānos nisi spiritussanctus anteꝗ eū acciperent spmsanctū clausi erant timidi ꝛ qsi victi. Sed repleti spūsancto ꝑ fidē ꝛ amorem effecti sunt omniū impoꝝ iudeoꝝ gentiliū tyrannoꝝ victores vt patet ex actibus aploꝝ ꝛ gestis omniū martirū. ¶ Fides etiā huius articuli facit hominem mitē ꝛ benignū qꝛ spūssanct⁹ bon⁹ ꝛ suauis est atq benignus vt patꝫ sapientie primo.ꝛ.xij. tales efficit. ꝛ efficit spūssanct⁹ credētes intantū vt nō solū mites ꝛ benigni efficiantur sꝫ etiā filij dei. Unde ad romanos.viij. Quicūq spū dei agūt hij filij dei sunt. Itez ꝓdict⁹ lapis gignitur in india nomē habens a lingua gentis sue. Similis smaragdo ex viriditate sꝫ cū pallore. politur aūt ab iudeis in sex angulares formas vt hebetudo coloris repercussu anguloꝝ excitet. Aliter politus nō hꝫ fulgorez. ꝛ significat octauā virtutē q est sanctoꝝ vita actiua in q seruat viroꝝ gratie sꝫ tñ cū pallore et hec exerceri nō pōt sine aliquo venialiū offuscatione sed ꝑ sex opera misericordie quib⁹ insudant ex charitate spūssancti calorē recipiāt qꝛ in fructu recōpēsat limpitudo lyc Gen.xxi. et bene ponit octauo loco qꝛ isti mercedē hic nō recipiunt sꝫ expectant in octaua resurrectiōe scdm cōsiliū dñi. Luce. xiiij. Cū facies cōuiuiū voca pauperes debiles claudos cecos ꝛ beatus eris qꝛ nō habēt vnde retribuere tibi. retribuet enī tibi in resurrectione iustoꝝ vel retributiōe ꝓdictū articulū scꝫ. Credo in spmsā

etiã exponit simbolũ maius addẽs dñm z viuificantẽ qui ex patre et filioq͛ ꝓcedit qui cũ p̄re z filio simul adoratur z ꝯglorificatur q̄ locutus est p ꝓphetas vbi exprimunt h̄ de spũsancto p̄rio ptãs ibi dñm. scđo bonitas ibi. viuificantẽ. z iohãnis vi. spũs est q̄ viuificat ex quo sequitur ꝙ q̄ caret spũsancto mortu᷒ est Ex h̄ trahit auctoritas Aug. sicut aĩa est vita corporis ita de᷒ est vita aĩe. Tertio distinctio ꝑsonalis ibi q̄ ex p̄re filioq͛ ꝓcedit. Quarto est q̄lalitas ibi q̄ cũ p̄re et filio simul adoratur z conglorificat. Et p hec iiij. p̄dicta excludit heresis enticis z nestoriũ q̄ dixerũt spũsanctũ esse seruũ patris et filij et ꝙ dr̄ filioq͛ addiderunt latini propter errorem grecorũ. Quinto exprimit doctrina ibi qui locut᷒ est p ꝓphetas cõtra errorem quorũdã qui dixerũt ꝙ ꝓphete locuti sunt sicut phanatici vt montanus z quidẽ alij. Cũ predicto articulo cõcordat machometus in alchorano vbi dicitur misit deus spũsanctũ suũ sup nuncios suos z sup credẽtes in eũ discordat tñ in hoc ꝙ non credit spũsanctuꝫ esse deum nec tertiã in trinitate ꝑsonam sed flatum dei vt dicetur in quinta cõsideratione.

¶ De nono articulo z ꝓprietatib᷒ topasij.

Onus articul᷒ fidei est. Credo sanctaꝫ ecclesiã catholicaꝫ rest sensus. Credo in spiritũsanctuꝫ facientem sanctã siue sanctificãtem ecclesiam catholicã idest vniuersalẽ. Hũc apposuit in simbolo beatus mathe᷒. Et hic articul᷒ est nonũ fundamentũ ciuitatis hierusalez supne figuratus per nonũ lapidem p̄ciosum qui dicitur topasius Hic lapis valet cõtra irã z contra lunaticã passionẽ que frequenter p demones iratos excitant vel augmentãtur Expertũ est etiã de eo ꝙ si mittatur in aquã bullientem ita eã defluere facit ꝙ statim manu imissa extrahitur. Sic fides p̄dicti articuli ardorẽ furie demonũ et tyrannorꝫ hereticorũ et quorumcũq͛ ꝑsecutorum subito extinguit. Ideo dixit xp̄us petro Math. xvi Et porte inferi nõ p̄ualebũt aduersus eã. Portas inferi vocat furios demonũ hereticorꝫ tirãnorꝫ et quoruncũq͛ ꝑsecutorũ q̄ preualere non possunt ꝯ fidem ecclesie catholice fides huius articuli facit oleum ardẽs defluere in tñ ꝙ iohãnes euãgelista missus in dolium ardentis olei nõ adust᷒ sꝫ illesus exiuit. Itẽ hic lapis scđm ysidorũ est omni colore resplendens, et scđm glosam supra capitulo. xiiij. exo. quis sit omniuꝫ colorum maxime tñ est aurei z dicitur topasiũ quasi topadiũ idest omniuꝫ colorꝫ: a pan quod est totuꝫ secunduꝫ gl. ¶ Hic duos maxime habet colores scilicet aureuꝫ etherciũ cum splendore solis tangitur: omniuꝫ gemmarꝫ claritates superat et in aspectum suum singul'r prouocat aspicientes quẽ si polis obscuras si vero relinquis nature sue clarior est et nihil clari᷒ est regibus inter diuitias q̄ quo clarior est eo p̄ciosior est. Etiam oĩm gem

marū amplissima est p hāc ergo significatur nona virtus sanctoꝝ q̄ ē vita ꝯtēplatiua hec ex caritate est aurea et ex dulcedine etherea vbi deus limpidius videt quantū hō singularit᷑ trahitur ⁊ qui tales sūt se honoribus seculi poliunt obscurant q᷑ turbantur erga plurima sicut Martha.cū vnū nō teneāt qđ necessariū ē sicut maria. Luce.iiij. ꝙ aūt h̄ lapis omniū colore resplēdit hoc est ꝙ q̄ tales sunt omnium virtutū lucē gerunt ad exēplū tabernaculi quod eis monstratuꝫ est in monte Exo.xxv.omnia fac secūdū exemplū quod tibi mōstratū est in monte. Hec est gēmaꝝ latissima q᷑ maxime coꝛ dilatā et bene nono loco ponit᷑ q᷑ qui tales sunt angelis q̄ sunt nouē ordines pro modulo suo in dei contēplatiōe assimilātur: de quibus di᷑ Math.xix. Angeli eoꝝ semper vidēt facieꝫ patris loco predicti articuli sanctā ecclesiā simbolū maius. Et vnā sanctā catholicā ⁊ apostolicā ecclesiā: vbi ponunt᷑ duo effect᷒ generales spūs sancti. Prim᷒ est vnitas itellectuū in fide. Secundus est affectuū vnitas in caritate que due vnitates notantur cū dicitur. Et vnā sanctā catholicā. vnā in fide et caritate. catholica eīn grece idē est ꝙ vniuersalis. apostolicā dicit.i. super apostoloꝝ fidē fundatā. Huic articulo machometus nō cōcordat q᷑ cū neget fidem catholicam negabit et vnitatē fideliū in fide ⁊ caritate q̄ est ecclesia catholica et apostolica cuius signuꝫ est q᷑ affirmauit suis sequacibus principatū tenere non posse nisi a xp̄ianoꝛuꝫ fide omnino diuerterent: vt patuit supra cōsideratione scđa in secūdo puncto.

¶ De decimo articulo ⁊ de ꝓprietatibus crisopraſſi.

Decimus articulus est. Credo sanctoꝝ cōiōnē peccatoꝝ remissionem. ⁊ est sensus Credo in spm̄ sanctū facienteꝫ sanctā siue sanctificātem ecclesiāꝫ in qua est ꝯmunio sanctoꝝ ⁊ remissio peccatoꝝ. Hunc apposuit i simbolo beatus symon chananeus. Et hic articulus est decimū fundamētū ciuitatis iherusalē supne figuratus p decimum lapidē p̄ciosū q̄ di᷑ crisoprassus cuius virtus est ꝙ valet contra leprā ꝙ nō solū peccata carnis sed etiā anime designat: sic ⁊ fides huius articuli valet cōtra leprā peccatoꝝ carnis et aīe q̄ precipue in sacramētis baptismi ⁊ penitētie auferunt᷑. Hic lapis secūdū ysidoruꝫ.xvi.ethymolo.ē in colore q̄si sit ex succo poꝛri coagulatus habens auri guttas intermicātes ꝓpter quas tale nomē accepit: quia crisos aurū sonat in greco ⁊ multā similitudinē hꝫ cum crisolito. et significat᷑ per eā decima virtus sanctoꝝ que est desideriū celestis p̄rie et hoc per colorē. ꝓpessio vero tribulationū per aurū ⁊ quāto pl᷒ sācti patiūtur ꝓpter deū plus accendit᷑ et inflamatur eoꝝ desideriū q᷑ vt dicit gregorius ꝙ flatus carboni hec tribulatio caritati. ¶ Et bene decimo loco ponit᷑ ꝓpter obseruātiā decalogi. vel q᷑ isti festinant

venire ad decimũ ordinẽ angelorũ qui est ex hoibus reparandus ⁊ dicit decimus ordo cecidisse nõ quia fuerunt vnq̃ decez ordines: sed q2 tot de diuersis agminibus ceciderunt ꝙ possunt facere vnum ordinẽ. loco ꝑdicti articuli dicit symbolum maius Confiteor vnũ baptisma in remissionẽ peccatorũ. Iohãnis.iij. Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spũsancto non põt introire i regnũ dei. ¶ Nota ꝙ baptism⁹ dari potest ab omnibus i necessitate. Ideo fit magis mẽtio de eo q̃ de alio sacramento in symbolo fidei quod ptinet ad omnes. nec fit hic mentio de cõione sanctoꝝ quia itelligit̃ p hoc ꝙ ibi dicitur vnã. Una eñi ecclesia non tñ fide ⁊ charitate sed etiã sacramentoꝝ participatione q̃ est cõmunio sanctoꝝ. ¶ Unde ad hũc articulũ reducit̃ fides de sacramẽtis q2 in eis cõicant fideles et sunt instrumenta sanctificandi et ex cõsequẽti peccata remittendi. Itẽ notanter dr̃ vnũ baptisma ꝑpter hereticos qui dicũt quotiens hõ peccat baptismũ debere repeti ꝯ quos apostolus ad ephe.iiij. vna fides vnũ baptisma. Huic articulo nõ cõcordat machometus q2 remissionẽ peccatorũ non ponit sacramẽtũ ecclesie sed per hoc ꝙ q̃s dicit ⁊ cõfitetr̃ nõ est de⁹ nisi de⁹ et machometus est ei⁹ nũci⁹. Affirmãt etiã sarracẽi solã corpis ablutionẽ p aquã factã sufficere ad peccati remissionẽ sine cõtritione ⁊ cõfessione. negant etiã vnũ baptisma sed multiplicãt baptismata sua vt dicet̃ ifra ¶ De.xi. articulo ⁊ proprietatibus iacincti.

Undecimus articulus est. Credo carnis resurrectionẽ. Hũc apposuit in simbolo beatus iudas thadeus. Et hic articulus ẽ vndecimũ fundamẽtũ ciuitatis hierusalez superne figurat⁹ per vndecimũ lapidẽ ꝑciosũ qui dicitur iacinct⁹ cuius virtus est ꝙ dat mẽbris vigorem ⁊ salutiferũ facit saporẽ ⁊ contra pestiferas regiões ꝑuocat etiã somnũ ꝑpter suã frigidã cõplexionem ⁊ valet ꝯ toxicũ. Sic ⁊ fides huius articuli dat mẽbris vigorez cũ ꝑpter fidẽ future resurrectiõis fortissimi facti milites ꝯuicerãt regna ⁊ crudelissima tormẽta quasi suauissimos sapores gustauerũt quietũ somnũ accipiẽtes quẽ deus dat dilectis suis. Ualet etiã ꝯ omne dyabolicũ toxicũ hereticoꝝ aliã vitã ⁊ resurrectionẽ negãtiũ. Hic lapis scd̃z ysidorũ ceruleũ hz colorẽ ⁊ tũc optimus est q̃ nec rar⁹ est nec densitate obtusus sz vtroq3 tẽperamento luce purpuraq3 refulgẽs. ¶ Hic aũt nõ lucet equaliter sereno enim ꝑspicuus grat⁹ est nubilo corã oculis euanescit atq3 marcescit. in os missus frigidus est in sculturis durissimis nec tñ inuict⁹ ¶ Nam adamãte scribitur ⁊ signatur. et p hoc significatur vndecima virtus sanctoꝝ que est eoꝝ discretio ⁊ ꝯpassio qua scd̃z deũ omnib⁹ ⁊ in omnib⁹ se cõformãt vt oẽs lucrifaciãt. Unde paulus ꝑdicãs fidẽ resurrectionis dicit pria ad corinth.ix. omĩa omnib⁹ fact⁹ sum vt

omnes lucrifacere. Et ad romãos xij. Gaudere cũ gaudentibus flere cũ flentib⁹. significat eñ circũspectionẽ p̃dicatoꝝ qui attẽdunt quid ꝛ quib⁹ est p̃dicandũ vt maioribus maiora ꝛ puulos lacte potẽt minorũ. ¶ Hunc articulũ explicat simbolũ maius cum dr̃ Et expecto resurrectionẽ mortuoꝝ. ꝛ scd̃m alexãdrũ in fine sui tertij est cõgru⁹ ordo. Nã remissio peccatorũ ẽ resurrectio aĩe que est resurrectio pria. Ad istam vero sequitur resurrectio corpis gloriosa in bonis qua est resurrectio scd̃a sicut dicit̃ ad romanos. viij. Scimus qm̃ si sp̃us eius qui suscitauit iesũ inhabitare corpora nr̃a resuscitabit et nos ppter inhabitantẽ sp̃m etc. tene tñ ꝙ dicit apostolus pria corint. xv. oẽs qdem resurgem⁹ etc. Huic articulo ꝯcordat machomet⁹. Unde dicit in alchorano deus viuificabit mortuos ꝛ cõsurgent existentes in sepulcris sine dubio. Secũda hora qua venerit q̃ autẽ his ꝯdixerint i die iudicij punitiõe ignea eos puniet. Hoc est vnuꝫ ꝙ in sua fide magis roborat vt patet azoara. xiiij. ꝙ q̃ impugnauerit dicta sua in die iudicij deus iudicabit eũ. similiter dicitur azoara. xxi. qui cũ aliquo dicta sua disputare voluerit ꝙ dicat de⁹ nouit facta vestra q̃ in die iudicij iudicatur⁹ est vos. Dicitur etiam azoara. xxiiij. ꝙ i die iudicij clamabũt mali dicentes q̃s huius ꝓphete noticiã habuerat in via ꝛ iam q̃ nũq̃ fuisset nominat⁹ nec nat⁹ ꝛ ẽt ꝙ demões acriter puniẽt eos ꝛ ꝙ diceꝫ machomet deo iã dñe popul⁹ iste me⁹ recta facie alchoranũ recipere properauit.

¶ De. xij. articulo et ꝓprietatibus ametisti.

Duodecim⁹ ꝛ vltimus articul⁹ ẽ vitam eternã amen. Et est sensus. Credo ꝙ de⁹ resuscitabit nos ꝛ dabit bonis vitã eternã. Hũc appo suit simbolo beat⁹ Mathias. Et h̃ articulus ẽ. xij. fundamẽtũ ꝛ vltimũ ciuitatis hierusalẽ supne figuratus p. xij. lapidẽ p̃ciosũ qui dicit̃ ametistus. Cui⁹ ṽtutes mirabiles sũt ꝙ facit hoieꝫ vigileꝫ ꝛ repellit malã cogitationẽ ꝛ vt dicit aaron ꝙ valet ꝯ ebrietateꝫ. Sic et fides hui⁹ articuli facit hoieꝫ vigileꝫ vt in tremẽdo iudicio finali de factis dictis ꝛ cogitatiõibus suis possit reddere rõnẽ et sic vita pfrui eterna. ¶ Predict⁹ lapis scd̃ꝫ ysidorũ iter purpureas gẽmas pricipatuꝫ tꝫ purpure⁹ ẽ pmixto violato colore ꝛ q̃si rose nitore ꝛ leuiter quasdã flãmulas fundẽs nõ est toto igneũ sꝫ vinicolorẽ habẽs rẽ sculpture facilis p hũc significat̃ duodecia virtus sanctoꝝ q̃ est humilitas ꝛ cõtẽpt⁹ mũdi, cũ desiderio tñ martyrũ sicut fuit i ꝯfessoribus quoꝝ multi nõ defuerũt martyrio sꝫ martyriũ defuit eis sicut legit̃ de beato martino q2 si martir nõ fuit palmã tñ martyrij ñ amisit. ꝛ de beato frãcisco canit eccl'a O martyr desiderio ꝛc. Uñ scti ifũdũt flãmulas ꝯsolatiõis ꝛ visitatiõis ifirmoꝝ viduarꝫ pupilloꝝ ꝛ largitiõis elemosinarꝫ q̃bus iflãmãt alios ad amorẽ xp̃i. de

primo Esa.lxi. vt consolarer oes lugetes et ponere cosolatione lugetibus syon. de scdo Jacobi.i. religio munda et imaculata hec est. visitare pupillos et viduas in tribulatione earu et immaculatu se custodire ab hoc seculo. Deut.iii. Luce.xi. Date elemosyna et oia munda sunt vobis. Uel sm glo. flamule significat virtute illa qua p inimicis orat: q est virtus virtutu celoru varietas virtutu multiplicitas Math.vi. Orate p persequentibus et calumniantibus vos. et bene vltimo loco ponitur: qr humilitas est custodia oim virtutu Dicit enim gregorius: q qui ceteras virtutes sine humilitate cogregat quasi puluere in ventu portat. Un et paulus qui interpretat modicus scz humilis. thronu.xii. meruit possidere.s. in vita eterna. loco dicti articuli dicit simbolu maius. Et vita venturi seculi. Ex quo deus tanq iustus iudex remunerabit bonos vita eterna: consequens est q etia reprobos puniet pena eterna. Et io non ponit speciale articulu de punitoe maloru. Hec enim est natura oppositoru: vt vno dicto itelligat reliquu. Huic articulo pcordat machomet et discordat in hoc: q pfitet bonos ibide corporales delitias optinere dicit enim in alchorano qui i me crediderut i ortos eos pulcherrimos mitta vbi aque decurrut placide et vbi absq labore requiescet. hnbet etia limpidissima nuptioe. Et iter dicit q dabit eis riuos lacteos sine saporis alteratioe et claru mel vinu q sapidissimu alibi etia dicit in alchorano q ibi panis serici induat ornati monilib aureis atq armillis pciosis. Dicit et ibi: q hebunt sedes ppetuas et q ptreget eos arboru vmbra nec frigore affligetur nec calore oim fructuu oim ciboru vescent gsibus quicqd appetitus cuiq suggesserit cora se cofestim inueniet. accubabunt in delitiis et angeli pincernaru ministerio iter eos cu vasis aureis et argenteis deambulabut in aureis lac. in argenteis vinu afferetes et dicetes comedite et bibite in omni leticia et q vobis deus pmisit ecce completu est iungetur virginibus quas nec humanus nec diabolicus violauit cotractus iacincti coralli q splēdore formaq pstantiorib. Hec bona repromitit machomet suis credetibus p vita eterna. Quomodo aut finalis beatitudo vite eterne no cosistit in cibo tali nec etia aliis corporalibus ostendet infra cofideratione.viii. arti.v. ¶ Et notandum hic finaliter est causa q quare machometus cocessit aliqs articulos fidei xpiane et aliquos negauit cu iudeis cautela fuit vt quomodo in aliquibus loqueret cotra xpianos hebreoz ronibus iuuaret similiter cum loqueret cotra iudeos iuuaretur argumentis fidei orthodoxe.

¶ De discordia machometi in preceptis.

Non solu in articulis fidei discrepat machomet a xpianis sed etia in preceptis et cerimoniis. Libet ego in presenti libro annotare pcepta machometi

z eorum naturā vt habita eorꝫ clara noticia euidēter pateat cuilibet intelligēti ꝙ irrationaliter se obligāt saraceni obediētie talis legis.

¶ De discordia in orationibus.

Rimū precептum machometi ē ꝙ quinquies tātuꝫ in die saraceni orent. Vn̄ aūt habuit hūc numerū orādi quinariū patuit supra cōsideratiōe quarta. In illa fatua visiōe: sed tn̄ vt vitatē dicam⁹ hoc vtiqꝫ machomet⁹: ideo p̄cepit: qꝛ cōsilio doctorꝫ suorꝫ mediatriceꝫ inter iudeorꝫ z xp̄ianorꝫ legē effici voluit suā nō ꝓbitatis sue neqꝫ ad iutorio dei. Iudei enī scd̄ꝫ legē ter i die orāt. xp̄iani vo septies: sꝫ iste nec ter nec septies sꝫ quinquies orādo terminum inter vtriqꝫ posuit.

¶ De precepto machometi in ablutionibus suis z anteqꝫ orent.

Ecūdum preceptum machometi est ꝙ anteqꝫ orent: vt ꝑfectaꝫ mundiciā habēt culum veretrū man⁹ brachia os aures nares oculos capillos decētissime ad vltimū pedes lauant qd̄ p̄cipit fieri post coitum z egestionē nisi fuerint egroti vel in itinere. Et si forte sit eis impossibile aquaꝫ reperire tūc p̄cipit eos mūdare puluere terre mūde quasi aqua tergēdo quam ablutioneꝫ p̄cipit etiā fieri modo verso: sed talis ablutio membrorꝫ nō ꝑtinet ad orōnem. ¶ Ad oratio nem quidē ꝑtinet mūdari intrinsecus nō extrinsec⁹. Mūdicia aūt de ablutione mēbrorꝫ ꝑtinebat cultoribus stelle veneris q̄ volētes eam orare ad modū femine se aptabāt ora z oculos tingentes: qꝛ vo primus stelle veneris rex effectus est ideo p̄cipit hoc. Discordat aūt hec ablutio a baptismate xp̄ianorum multipliciter. Primo. qꝛ baptisma xp̄ianorꝫ solū semel fit. Vna est enī fides z vnū baptisma scd̄m ap̄lm Baptisma vo saracenorꝫ multiplicatur. ¶ Scd̄o qꝛ baptisma xp̄ianorum nō soluꝫ mūdat corpus: sed etiam aiam cū sit aqua sp̄ussancti. Baptisma vo saracenorꝫ solum se extendit ad ablutioneꝫ mēbrorum propter immūdiciam eorꝫ ex coitu vel egestione: vt pꝫ in alchorano.

¶ De tertio precepto machometi in preconisione alte vocis.

Ertiū preceptum machometi est: ꝙ facta p̄dicta ablutione publica voce preconiȝetur vnū cōfitentes deū qui nullum vel filium habeat vel equalē eiusqꝫ machometum esse ꝓphetam talē. preconiȝationem precepit nō ideo: qꝛ cōueniebat orationi sed quia aliud nouū nequiuit imponere signum.

¶ De p̄cepto machometi i ieiunijs

Vartū preceptum machometi est ꝙ saraceni in quolibet anno mēseꝫ itegrūꝫ amadē ieiunēt in quo alchoranū datū esse

tus asserit machometus ieiunãtes aũt tpe nocturno comedãt diurno abstineãt ita vt ab ea diei hora qua nigrũ ab albo distinguere p visum poterũt filũ vsq ad solis occasuz nemo comedere bibere aut vxoris cõmixtionem se presumat fedare. ¶ Post solis autẽ occasum donec ad sequẽtis diei crepusculũ semp eis cibo τ potu ppriisq vxoribus put cuilibet liceat vti. Si aũt infirmitatis qs fuerit pgrauat⁹ aut in via erit qdiu aut lãguoris aut itineris durauerit tẽpus cõcedit eis quibuscũq voluerint τ vesci simul et vti. Sic tñ vt q vel egritudinis vel vie vel necessitate min⁹ impleuerit postea emẽdendũ quõ licuerit τ dicũt saraceni q istud ieiunium est ad restringẽdum vitia carnis pceptum qd est initiũ penitentie. Sed quid pdest per diem ieiunare τ nocte ter vel quater comedere τ bonis carnib⁹ optimisq frui τ mulieribus vti hec non debilitãt sed poti⁹ corroborãt carnẽ τ incendunt ad illicitos motus τ actus.

¶ De precepto machometi in obseruatione pasce.

Quintuz preceptum machometi est q obseruẽt pasca. ¶ Notãduz vo q sicut hebrei ita τ isti menses scdm lunã cõputãt Unde τ pasca eoz qd ipsi post ieiuniũ faciunt nõ semp vno tpe cõtingit pascha aũt suũ qd dicunt nihil aliud est q quedã memoria vel celebratio noctis cuiusdã q est in ipso mense in qua alchoranũ descẽdisse dicũt. In ea quippe nocte vigilantes p ecclesias suas quas vocant mesquitas garriũt saliũt bibunt τ insaniũt. discordãt aũt a xpianis τ iudeis: qr in lege moysi pceptũ est obseruari pascha in memoriã exitus de egypto. ¶ In lege aũt xpi pceptũ est obseruare pascha i memoriã resurrectionis xpi. Machometus aũt pascha celebrari iniunxit in memoriã arietis ostensi abrahe in sacrificiũ celebrãdi loco filij sui: τ cũ eoz rex celebrat istud pascha pcinct⁹ lintheo mittit gladiũ p guttur arietis τ statim sup aliqd iumentũ deducit ad reginã. et si regina eum videt anteq moriat asserunt se bonã fortunaz cõsecuturos anno illo q presens fuit τ propriis oculis vidit mihi narrauit. Sed τ pro expeditione pasche eoz faciũt aliã supstitionẽ qñ milites cũ rege equitãtes veniũt in campuz magnum: τ ibi facta quadã fouea currẽtes pcutiũt cũ lanceis suis itra illã foueã τ sic expediũt suũ pascha.

¶ De precepto machometi in peregrinatione ad mecham.

Sextũ preceptuz machometi est q oẽs saraceni p singulos annos semel vadunt ad domũ dei q est in mequa videda pter solã recognitionẽ τ ibi pcipiũt adorare eaz q in cõsutilib⁹ tegumẽtis induti circuire τ lapides put lex pcipit per media. s. fimbria iacere retro p lapidãdo diabolo hãc domũ dicunt adã cum de padiso exulasset domũ extruxisse τ oibus filiis ei⁹ donec

abrahā aduenit locū orōnis fuisse abrahā aūt dei fuͦ cā roborauit et instaurauit ꝛ i ea dn̄o vota vouit ꝛ sacrificia obtulit filioq̄ suo nomīe hismaeli post mortem reliqt eiq̄ ꝛ oībus filiis eiꝰ p multa ānoꝝ curricula donec machometꝰ natꝰ ē orādi domꝰ pmāsit. quo nato eādē deꝰ sibi cūctisq̄ gn̄atioībꝰ suis hereditariā vt ipsi phibēt ꝑmisit. ſꝫ hec saraceni nō ex auctoritate hñt. sed q̄si cōmentuꝫ aliqḋ fingūt. Anteq̄ eni legem ṗdicasset domꝰ hec ydolis plena erat: ꝛ volēti scire qualis erat domꝰ illa ꝛ q̄ ibi secretū iesset ꝛ cur illuc machometꝰ ire ꝛ q̄ in lege inueniūr iussit facere: venerabilis petrꝰ alfonsi i suo dyalogo tit. v. declarat dicēs. ¶ Duo filii loth s. amon ꝛ moab hāc domū honorabāt ꝛ duo ydola ab eisdē ibi colebātur alteꝝ ex albo alterū ex nigro lapide patratū nomē ḋdē illiꝰ qḋ est in nigro lapide erat mercuticiꝰ. dicebat nomē ṽo alteriꝰ chamos. Alterū q̄ ex nigro erat lapide i honore saturni alterū ex albo in honore martis erat edificatū bis i āno cultores eoꝝ ad ipsa ascēdebāt adorāda ad martē ḋdeꝫ qn̄ sol in primū gradū arietis itrat: q2 aries honor est martis in cuiꝰ discessiōe prout mos erat lapides iacebant. Ad saturnū ṽo quō sol ṗmū gradū libre intrat: q2 libre honor saturni est q̄ thurificabāt nudi tōsisq̄ capitibꝰ q̄ vsq̄ i hodiernū diē in iudea celebrant: vt dixi Arabes ṽo cū amon ꝛ moab ydola adorabāt machometus aūt post lōgū tp̄s veniēs pristinā ꝯsuetudinē nequit auferre. Sꝫ quasi quodāmodo more insitato in cōsutilibꝰ tegumētis coopꝉos domū circuire ꝑmisit. Sꝫ ne videret ṗcipere ydolis sacrificare simulachrū saturni ꝯstruxit i pariete i angulo domꝰ ꝛ ne facies appereret dorsum erat tm̄ exteriꝰ positū alterū martis. s. ydolū. q2 sculptū vndiq̄ erat subtꝰ terrā ꝛ lapidē suꝑapositū misit hoībus ṽo q̄ ad adorandū ibi cōueniūt lapides istos osculari ṗcipit ꝛ hūiliatis tōsisq̄ capitibꝰ inter crura lapides retro iactare q̄ humiliātes dorsa denudāt qḋ est signū legis pristine. Ecce q̄ intētiōe ṗcepit supradicta machometꝰ. In libris q̄ illoꝝ scriptū est q̄ homat ḋdeꝫ ex x. sociis machometi more solito lapides deosculās sic exorsꝰ est vobis inqt lapidibꝰ dico q̄ nec adiuuare nec nocere potestis ſꝫ ḋ q2 machometꝰ fecit illiꝰ morē exequor. ¶ Qḋ aūt dicūt lapidibꝰ iaciēdis demōes effugare nō ꝯsonū videt esse: q2 qḋ nō aliq̄ ṗcipit sensu corporeo effugare leuiter nequaq̄ pōt noīe ṽo dn̄i fugāt demones. Et si dicāt saraceni audiuisse aliqs dicētes demonia se vidisse ꝛ ea audisse ꝛ collocutus fuisse: ꝛ sic possint sensu ṗcipi corꝑali. Dicendū q̄ lꝫ āgeli corporeo sēsu nō possint ṗcipi illis tm̄ q̄ scd̄m mādata dei icedūt visibiles fiūt: sic diabolus amicis suis visibilis apparet.

¶ De ṗcepto machometi in predationibus captiuatiōibus ꝛ occisionibus contrarioꝝum.

Septimū precepꝉū machometi est q̄ ad

uersarios ei⁹ ⁊ eoꝝ ꝓphetas ꝑdentur captiuēt interficiēt ⁊ oib⁹ modis ꝑsequant atq̄ deleant nisi resipiscāt ⁊ ad coꝝ fidē cōuerti voluerint aut ꝟuitutis indictū cēsum ꝑsoluerit. ⁊ ptz manifeste ꝙ hoc ꝑceptū nō est ex dei opib⁹ neq̄ ꝓphetaꝝ q̄b⁹ nunq̄ iussit cogere aliquē credere. Sz machomet⁹ hoc cupiditate ꝑcepit pecunie vt inimicos suos destrueret. et talis coactio nō dz fieri: imo si q̄s aliquē cōuertere velit nō ꝑ violentiā: sz diligēter ⁊ dulciter hoc facere dz sicut ipe machomet⁹ i suo testaṫ alchorano sub ꝑsona dn̄i ita ad ipsuz dicētis. Si vellet dn̄s deus tu⁹ ⁊ totius seculi gētes crederēt. cur ergo vt credāt cogis: ꝙ null⁹ nisi volūtate dei credit ⁊ i alio loco. vobis inq̄t gētib⁹ ꝟitas dei iā venit q̄ crediderit ꝑ semetipso fecerit qui ꝟo errauerit ꝑ semetipso: ⁊ ego nō sum supra vos baiulus sequiṫ vero de⁹ inquit q̄d reuelaṫ tibi ⁊ expecta donec iudicet de⁹ q̄ sup oēs iudex est. ❡ Itē in eodē dn̄s inquit de⁹ tu⁹ sub vna lege si vellet cūctos sine discordia poneret. Itē in alio loco tanq̄ sibi de⁹ loquaṫ nō inq̄t violētia i lege dz esse iā iusticia et ꝟitas apparet q̄ voluerit spōte sua credat itez in alchorano: o vos icreduli. nō ꝙ oro oratis. nec quē orat⁹ oro ⁊ quē adoratis non adoro mihi lex vobis ꝙ discors: ⁊ i alio loco ait. nō altricetis cū alteri⁹ legis gētib⁹ nisi mollibus ꝟbis quare ergo ꝑdicari captiuari: ⁊ gētes vi cogere ad credēdum iussit hec oia semitas dei esse fateṫ. ❡ Cū ergo hec lex sibiipsi cōtradicat nulli⁹ ē firmitatis vl' momēti. Sed ideo machomet⁹ ꝑdicari captiuare: ⁊ gētes interficere iussit vt arabes q̄ dei ignorātes in deserto manebāt in ꝑdatiōibus delectarenṫ: et vt maxime illi credent.

❡ De precepto machometi in licētia comestibilium.

Octauū preceptū machometi ē ꝙ saraceni edāt absolute de oīibus carnibus preter carnē porci ⁊ sanguinē necnon morticinū. Unde dicit in alchorano vos credētes edatis quicq̄d vestre fuerit volūtatis ex bona parte sequiṫ. a morticinis vero ⁊ porco ⁊ sanguine ⁊ ab aiali quolibet pempto non in creatoris noie vos abstinete de suffocatis et cōbustis ⁊ interfectis ꝑ lupos nisi vos mādaueritis vel vt debēt fuerint iugulate minime comedatis q̄d fecit machomet⁹ vt in hoc a lege sua non solum iudei sed vt nos xp̄iani differrem⁹ quō iudeis carnes suille ac leporine aliorūq̄ aīalium nō ruminātium sunt prohibitex similiter pisces absq̄ squamis lex vero xp̄i christianis in esuz humanum omnia concedit absolute.

❡ De precepto machometi circa pluralitatem vxorum.

Nonū preceptū machometi ē circa vxores. Unde cōcessit saracenis ꝙ eodez tempore. iiij. legitimas possunt habere vxores ⁊ qualibet repudiata aliaz semꝑ accipere ita tn̄ quod nunq̄ quaternariū mu-

merū transeant. In repudio quoqꝫ precepit obseruari: vt vsqꝫ tres ei quālibet repudiare eādem rursus recipere liceat. sed taliter tertio re licte spectē nequaq̄ vsqꝫquo mari tis aliis nupserit: ꝛ ab illis relicte fuerint recipere mādat. tunc autē ipse volētes prioribus maritis an te bene recōciliens. ꝛ sic recipiant.

¶ De emptitiis vero atqꝫ captiuis quodcunqꝫ voluerint habere dicit eis licitū esse ꝛ easdē vēdendi de nuoqꝫ emēdi liberā potestatē ha beāt. sic tñ vt postq̄ grauidā semel fecerit nequaq̄ eā alteri⁹ seruitutꝫ iugo cōstringere possint. Sꝫ q̄ li ceat capere. iiij. vxores ꝛ qualibet repudiata aliā ducere hoc nulla q̄ dē precipit ratiōe. neqꝫ eñi nisi cā filios pcreādi preceptū est vxorē recipere. q̄ autē emptitias ꝛ capti uas quot libet possint habere hoc qdā q̄trū ad sarracenas adulteriuꝫ qꝛ multotiēs emit aliquā stupratā a filio ꝛ ecōtra fili⁹ vel frater a pa tre corruptā vel a fratre. ꝛ sic pꝫ di scutio inter pcepta machometi. q̄ re aūt machomet⁹ talia imūda fie ri iussit: causa fuit. qꝛ ipse valde fe minas diligebat: ꝛ p nimiū luxurio sus erat: ꝛ sicuti ipsemet professus est vis luxurie hoim. xl. in eo mane bat. ꝛ maxime qꝛ arabes valde lu xuriosi erāt volūtati eorū satisfecit vt crederent. in hoc pcepto voluit machometus ponere differentiaꝫ inter legeꝫ suā ꝛ legē moysi. qꝛ lex mosayca mādauit viros posse libel lū repudij dare mulierib⁹ suis quo recepto si ipsa nupsisset alteri viro q̄ primus maritus iā nō posset eā ducere in vxorē. Oppositū manda uit machometus: vt patuit. Discor dat etiā a lege xpi q̄ phibet vxorē viuente marito alteri nubere. quia qui ipsam duxerit mechat oppositū dicit machometus: vt visum est.

¶ De precepto machometi circa phibitionem aliquarū mulierū de propria cognatione.

Decimum prece ptum machometi est q̄ sarraceni nō recipiant in vxores cōsobrinas nec nutrices lacte nec germanas lactis. Vnde di cit in alchorano omēs he mulieres vobis interdicte sunt. ꝛ illicite ve stre. s. matres ꝛ filie sorores et ne ptes atqꝫ matertere: nutrices atqꝫ germanas collactanee matres ꝛ fi lie mulierū vestrarū si a vobis tu cte fuerint sin autē licite sunt. hoc autem fecit machometus vt a lege sua differret lex moysi. in qua iniū gitur nō accedere ad certas femi nas ꝛ posse nubi cū cōsobrinis fe minis: germani vel germane filius ꝛ vt etiā a lege sua differret lex xpi in qua vsqꝫ ad quartū gradū phi bitio facta est. Sed et quo tantam voluptatē voluit ostendere in hoc pcepto bonū fuisse nō vti alterutrū sodomia: nec iniungere per māda tū: sicut ipse facit in alchorano in cap l'o. de vacca. Alibi tñ mādat de ppria cognatiōe habere vxores vt sanguinis ples accrescat ꝛ fortius inter eos amicitie vinculū vigeat pm q̄ mos erat oibus tūc tēporis.

¶ De pcepto machometi circa ob seruationem die veneris.

Undecimuʒ preceptuʒ machometi est ꝙ sarraceni obseruent inquietē diem veneris qḋ ipse fecit propter duo. Primum est quia ipse puncto stelle veneris rex effectus fuit. vt supra patuit precepto secundo. Secundū vero est vt a lege sua differret lex moysi q̄ precepit sabbatuʒ obseruari ⁊ lex xp̄i que precepit diem dominicam.

¶ De precepto machometi in orādo versus meridiem.

Duodecimū preceptum machometi est. ꝙ sarraceni faciunt orationē versus meridiem vbi est mecha. Unde dicit in alchorano i persona dei sibi alloquentis ⁊ suis credentibus tibi tū. Nunc huc illuc aspicienti tuisq̄ ad meorū ꝑpriorum noticiā que sue sunt mediatores gentiū testes suum ꝑphetam ꝑpriū testē habentes orationis locū veracem et ydoneū deo testificāte: vcʒ versus mecquā tēplicq̄ sui mediū qḋ abraā primo fundauit firmaboq̄ semper vbicunq̄ fuerit faciē tuam orando vertas talem locū orandi instituit machometus: vt differret a iudeis qui orant versus occidentē. et a nobis xp̄ianis qui oram⁹ versus orientem. quia ad orientē crucifixus est xp̄s. ⁊ ad orientē ascēdit in celum. Et intantū volunt esse discordes a xp̄ianis ꝙ in nullo penitus vellent confirmari. vnde nos sedentes honorifice super mēsas manducam⁹ ipsi vero super terram iacētes: nos cum mappis. ipsi sine mappis. nos sardinas per caudam accipientes mittimus in ignē: ipsi vero per caput eas accipiunt ⁊ caudas aduersus ignem mittunt. ⁊ sic de aliīs innumeris que secum conuersantes experimento cognoscunt.

¶ De precepto machometi circa iudicialia.

Tertiūdecimū preceptuʒ machometi est: ꝙ in possessionibus repetendis petituʒ testibus cōprobet ⁊ negator iuramento semet expurget. testes auteʒ nullos: nisi valde ydoneos ꝑbatasq̄ personas ⁊ quibus sine iuramento credere possint ꝑducant. In quibusdam etiaʒ aliīs mosayce legis morē custodiūt. vt qui hoīs sanguinem fuderit eadem pena plectatur et quisquis in adulterio deꝓhēsus fuerit: cum adultera pariter lapidetur. Qui autē cum qualibet alia fornicatus fuerit octingēta flagellis subiacebit: furi talis indicta est pena. vt prima ⁊ scd̄a vice octoginta flagella sustineat. Tertia manuʒ Quarta pedē amittet: ⁊ qui cuilibet hominū membrū abstulerit digno precio redimat. Et sic patet ꝙ in iudiciīs faciēdis quo ad aliqua moysi consentiunt legi. In quibusdam vero dissentiunt qḋ ⁊ machometus fecit: vt in hoc etiā aliquātulū diuersa esset lex sua a lege moysi.

¶ De precepto machometi ⁊ abstinentia a vino.

Quartumdecimū preceptū machometi est ꝙ sarraceni abstineāt a vino: qm̄ vomes est ⁊ seminariū dominio peccati ⁊ illud bibere dicit maximū peccatū esse. vuas tamē comedere: ⁊ mustū potare etiā in apparatu licet. Et licet sarracenis vinum sit prohibitū: ipsi tamē in occulto immoderate bibūt ⁊ inebriātur. Causa autē precipua quare a vino semper abstinere iubētur est ne forte socij inebriati patefacerent ruinā populi. Et si tm̄ peccatū est vsus vini. cur ergo in suo paradiso ꝑmittit riuum vini. sicut supra patuit consideratione. iiij. ⁊. v. articulo. xij. Alia causa fuit superius assignata consideratione. iij. in tertio passu vide ibi.

¶ De precepto machometi circa modum heredandi.

Quintūdecimuʒ preceptum machometi est ꝙ in hereditate due filie vnico filio coequentur. qḋ fecit vt poneret differentiā legis sue a lege moysi ⁊ xpi. qm̄ lex moysi iniungit ꝙ filie cum filijs nō sint heredes. xp̄s auteʒ in hereditate eos equales fecit.

¶ De precepto machometi circa testimonia.

Decimumsextū preceptum machometi est circa testimonia. Unde precipit in alchorano. ꝙ duarum mulierū testimoniuʒ preualeat testimonio vnius viri. in quo differt a lege moysi. in qua iniunctum est ꝙ nullo modo mulierū testimonia accipiantur. ⁊ a lege christianoruʒ: in qua in certis casibus earuʒ testimonia capiunt.

¶ De precepto machometi circa ꝓhibitionem disputationis cū quocunqꝫ extraneo a lege sua.

Decimūseptimū preceptum machometi est ꝙ nullus sarracenus presumat in lege sua cū aliquo disputare vel discutere. qḋ fecit machometus ne falsitas sue legis in publicum veniret similis noctue fugiēti lucē: ⁊ oculis egris quibus odiosa est lux. In quo ostēsa nebulosa cecitate sue legis excellentiam claritatis legis xp̄i manifestauit: quā precepit xp̄s super tecta predicari: quia ipse palā locutus est mundo. ⁊ in occulto nihil. sicut supra patuit libro primo. consideratione. iij. articulo primo.

¶ De precepto machometi circa circuncisionem.

Decimūoctauū preceptum sarracenoruʒ est ꝙ circuncidunt pueros. Istud autē nō habent ex precepto machometi cū nullibi reperiatur in alchorano. sicut infra declarabitur octaua consideratione articulo primo. Discordat etiam in circuncisione a iudeis quia ipsi circunciduntur die octauo. sarraceni vero omni tempore. Iudei vero etiam faciunt reuersionem in templum et suggunt caput

veretri. sarraceni vero non. Quomodo autem cessauerat sacramentum circũcisionis dictum est supra lib. i. consideratione tertia. articulo vi. puncto primo. Hec sunt pcipua legis machometi mandata ab omni sarracenorum gente maxima celebratione habita. Alia vero plurima sunt que enumerare longum requirent sermonẽ ⁊ in tantã dementiam: hic dyabolicus machometus venit vt ausus fuerit affirmare ꝙ quãtiscunq; peccatis quisq; obligat⁹ fuerit et in die mortis sue deo ⁊ sibi crediderit. dicit ꝙ in die iudicij ipso interueniente saluus erit vsq; tunc. ergo maneãt sui credẽtes in inferno expectantes redemptionẽ vbi nulla est redemptio.

¶ Tractat de vilissima morte machometi.

Sexta consideratio hui⁹ libri est de morte machometi. dignũ enĩ erat: vt finis eius ostenderet qualis ipse fuerat in vita et doctrina. Unde cum inplerentur .x. anni regni sui ab illo scilicet anno quo fuit eleuatus in regez in damasco computando. quidam discipulus eius: cuius nomen albunor voluit experiri si resurgeret machometus die tertia a morte ad vitam sicut ipse predixerat. Dixerat eniz ꝙ postꝙ decem anni sui regni essent impleti ꝙ debebat mori et resurgere tertia die: corpusq; suum ea die deferendum ad celum. Et ideo ꝙ non crederẽt sepulture quare predictus discipulus eius distẽperato quodam veneno tradidit ei ad bibendum occultissime. Machometus autem statim vt bibit mutatus est omnis color eius. ⁊ iõ intellexit ꝙ mors sua appropinquauerat. et dicit illis sarracenis qui ibi erant cum eo ꝙ per aquam saluarentur ⁊ veniam inuenirent quo dicto subito dedit animam dyabolo magistro suo. discipuli autez sui diligenter seruauerunt corpus expectãdo ꝙ resurgeret die tertia vt dictum est. Sed postꝙ ipsi viderẽt ꝙ non resurgebat: vt predixerat et fetorem eius tolerare non possent relicto corpore inhumato maxima pars decessit. ⁊ post .xi. dies mortis eius venit predict⁹ discipulus ei⁹ albunor: vt videret quomodo iacebat: ⁊ ſm ꝙ narrat lucas tudensis in chronica sua: inuenit corpus a canibus comestum corrosis ossibus. Tãc albunor collectis ossibus sepeliuit in ciuitate quadam que dicitur arabice meduiaraziel. Sic ergo qui inter eos prudentiores fuerunt deprehensa seductoris falsitate omnia quecunq; dixerat falsa et irrita estimantes considerantes etiam quomodo indignam vitam digna morte terminasset ab eius lege discesserunt.

¶ De successoribus machometi.

Septima cõsideratio est de successorib⁹ machometi. licet enĩ turpissima ei⁹ mors ⁊ falsitas q̃ pphe

tie clarissime iudicauerūt falsitatē sue doctrīe ⁊ immūdiciā sue doctrīe veritamē occulto dei iudicio ⁊ dia bolo procurāte incrementū accepit. Quatuor ergo puncta in presenti consideratione occurrūt pertractā da. Primus punctus est de astutia dyaboli post mortē machometi ne eius doctrina periret. Secūdus ve ro erit de successoribus eius Cali phis egyptio orientali ⁊ mirāmo mo lino occidentali. Tertius de diuer sitate gentiū qui sectā machometi suscipere noluerūt. Quartus de di uersitate paganorū qui in aliquib⁹ imitātur sarracenos et in aliis dif ferunt.

¶ De astutia dyaboli ne periret se cta machometi.

Rimus pū ctus huius cōside rationis est de astu tia dyaboli p⁹ mor tem machometi ne periret eius doctri na. vnde cū ad exemplū predictorū virorū prudentiū discedentiū a le ge machometi: q2 ipm mendacē et immundū in vita cognouerāt vt di ctum est in precedenti cōsideratio ne oēs fere alij vellent discedere tunc cognati machometi ⁊ socij q prius in honore ⁊ reuerentia apud populū habebātur occasione legis multa lucrabantur mesti ⁊ confusi cum multis blanditijs ⁊ pmissioni bus ceperūt oibus modis simpli ces attrahere ⁊ a secta predicta eo rum animos inclinare specialiter autē dyabolus astutia sua vsus est quasi quodā instrumēto. s. quodam saraceno pessimo qui dicebatur halā. Hic erat fili⁹ habitari vn⁹ ex decē machometi socijs qui post mortē ipsius regnū adeptus est q blande pdicauit ⁊ callide āmonuit ad cre dēdum gētes ⁊ dixit illos nō bene intelligere machometi sermonem machometus inqt nō dixit q ante sepulturā vel videntib⁹ hoibus sub leuaretur in celū. Dixit qppe q post sepulturā corpis angeli cū nesciē tibus cūctis delaturi essent i celū Unde q2 statim eū non sepelierunt Idcirco fetere cepit: vt statim se pelliretur. hac igitur causa gētem in errore pristino parumper detinuit duo vero fratres scriptor macho meti filij noie hasan ⁊ hozam ieiu nijs et vigilijs fortiter corpa mace rantes pene ad mortē deuenerunt pater vero eorum sepe filios ammo nebat ne p tam lōgam maceratio nem sua fatigarent corpora. Ipse autē videns illos stultos esse ⁊ ad mortis hostiū pre nimio labore iā deuenisse de machometo veri erat rem patefecit. Cognita autem ne qtia illius a patre ceperūt comede re ⁊ bibere vinū. ⁊ sicut in sua lege fortiter antea pstabant ita denique legē eius nō ex toto dimittere ce perunt: sed ⁊ quedam pars gētis istos in cōsuetudine insecute sunt.

¶ De successoribus machometi in oriente et occidente.

Ecūdus pūct⁹ est de successorib⁹ ma chometi sm q narrat Rcoū. eps i libro de re

bus et statu terre orientalium post mortē machometi. Sarraceni quē dā ex discipulis machometi loco eius elegerūt quē vocauerūt calephā quasi successorē siue heredē eo qd dignitatis et principatus machometi successor existeret qui dignitatem et potestatem adeptus cepit partim blāditijs ptim cōminatiōe et metu ppl'os ad se reuocare et multitudinē hoim cōgregare. Sed quidā Ascali nomine cōtra pdictū calephā inuidia cōcitatus et indignatiōe cōmotus cōcupiscentia lucri et ambitiōe secularis dignitatis tractus modis quibus potuit per se et suos eidem se opposuit et multipliciter expugnans non cessauit donec ipsum a principatu remouit. Post hunc ergo quidā patruelis machometi nomine alij cū obtinuisset pricipatum vehemēter cōmoueri cepit et indignari qd successor machometi vocaretur: cū se digniorem ipo machometo reputaret et pphetā eximium cui dns familiarius qm machometus fuisset locutus se vellet ab omnibus existimari hic ergo et cōplices eius legi machometi maxime detrahebāt et in ipsum multa maledicta pferebāt. ¶ Alios ritus et alias institutiōes et aliū orandi modū quam tradidisset machometus pdicātes. ¶ Illi aūt qui legem machometi tenere voluerunt in partibus orientis. Calepham baldesensem statuerunt qui in tanto honore et reuerentia a suis habetur qd nisi mandato et auctoritate eius nullus quantūcūqz potens aut nobilis appellaret soldanus. et oēs eius subditi tā reges qm alij. pedes eius ad terrā vsqz pstrati reuerenter osculantur. Successores āt halij de quo supra fecimus mentionē cōtra singulares orientis calephā. sedem suā erexerunt in terra egypti innumeris diuitijs et delicijs affluētes. ¶ Unde inter egyptios et orietales populos magna semp extunc fuit dissensio et odium implacabile et in lege discordia et cōtradictio sarracenorū populis in duas ptes diuisis. quadā pte halij et eius successoribus adherēte. maiori tñ parte consentiēte machomete et successoribus eius. postqm uo soldanus tpalē administrationem egypti sub dño suo calepha egyptio adeptus est. timēs sibi eo qd calephe nō immerito multis accusantibus erat suspectus vt ipse saladinus ad vllum superiorem haberet respectū sed ipsi sibi et soldanus eēt ac calepha accessit ad dnm suū calephā egyptiū tanqm ei debitā et solitam vellet exhibere reuerentiam. et claua ferrea quā gestabat in manibus ex improuiso ipsum ad terram pstratum eiecit. et per pditionem occidit. oēs aūt filios eius et cognatos et speciales amicos vel interfficere iussit. vel carceri i ppetuo mācipari. extunc soldanus baldañ. solus monarchiā et dignitatē tā sup egyptios qm super omnes alios orientales obtinuit: saladino cōpellēte egyptios vt ei concorditer obedirent et nullū calephā alium instituere psumerent. nec ritus alios qm halij orientales obseruarent. Princeps aūt orientalium sarracenorū omnium qui legē machometi ob-

seruāt potissimus qui caput impij sui ei dignitatem et regni sui soliū in ciuitatē marrochque: q̄ quōdā carthago dicebat collocauit. ⁊ nō solū ethyopie ⁊ affrice. sꝫ etiā hyspanie in magna parte dominatur orientali calephe cū vniuerso populo suo subiectus esse recusauit. Sed et ipm regem et calephā reputans miramamolim idest regē gentiū se oēs successores precepit appellari. lingua em̄ eoꝝ mira idē est ꝙ rex: mamolim aūt gentiū interpretatur. Unde inter orientales et occidētales sarracenos magnuꝫ ē scisma. ⁊ dissensionis ꝙ plurimū vtiles xp̄ianis. eo ꝙ isti illis in plꝛ̄is ⁊ expeditionib⁹ ꝯtra nos renuūt p̄stare subsidiū regno ipsoꝝ in seipso diuiso ⁊ ex magna p̄te dissoluto

¶ De diuersitate gentiū que legeꝫ machometi suscipere noluerūt.

Ertius punct⁹ est de diuersitate gētiū qui legem machometi suscipere noluerūt. Narrat supradictus doctor libro quo supra ꝙ multitudo gentiliū et idolatraꝝ copiosa ⁊ maxime hꝛ̄ q̄ septētrionalem inhabitāt regioneꝫ circa paludes methydas et i p̄tib⁹ vulgarie ⁊ comanie vsqꝫ ad fines hōgarie ⁊ qui in cōfinio regni dacie ⁊ aliꝫ p̄tib⁹ adiacētibus cōmorant machometi legem recipere noluerūt ⁊ qꝛ ab aliꝫ sarracenis orientalibus ⁊ occidētalibus valde remoti sūt p̄ metū vel violētiā nō potuerūt ꝯpelli vn̄ vsqꝫ hodie q̄dā eoꝝ errorē vetustū retinentes ydola colūt venerāt adorāt. Aliꝫ aūt more pecudis nec legē nec scripturaꝫ nec l̄ras vllas habētes arbores et arbusta et pecudes ⁊ generaliter quicq̄d in mente casu aliquo primū eis occurrit illud p̄ deo reputātes p̄ totū diem colūt ⁊ adorant. Quidā aūt ex eis se veꝝ et summū deū ignorare psitentes. putantes deū tn̄ ignotū aliquo placare sacrificio et obsequio venerari carnes vel panē seu aliā hm̄oi oblationē in altū p̄iciūt i honorē illius qui deus est et habitat in excelsis clamantes et dicentes ei⁹ sit oblatio hec q̄ sup̄ oēs ē et summe diuinitatis inter alios obtinet principatum.

¶ De diuersitate paganoꝝ in lege sarracenos imitantium.

Uartus punct⁹ est de diuersitate gētiū q̄ in aliquo imitant sarracenoꝝ legē differūt ⁊ in aliꝫ. et primi dicunt torcomani q̄ in terra turcoꝝ inhabitāt hꝛ̄ traxisse credūtur originē a septētrionalib⁹ sarracenis supradictis. Un̄ noie cōposito a thurcis ⁊ comanis appellant turcomani De turcis siq̄dē et antiquis orientaliū historꝫs certū habem⁹ ꝙ ex septētrionali regiōe exeūtes psonaꝝ fines ingressi nō solū regionem illā sꝫ vniuersas fere orientales p̄uincias armato manu occupauerūt violent: et tunc autē gēs illa prius rudis ⁊ inculta. nec habent certaꝫ mansionē sed passiꝫ cum vxoribus et filiꝫ ⁊ pecoribus vagās et pascuarū cōmoditatē sectans regeꝫ sibi prefecit: ciuitates

⁊ oppida possidere incipiēs agricultura dans operaȝ que pri⁹ de peculio tamē viuebat ac iura sibi ciuilia constituens hi aūt qui sua ruditate permanentes priorē viuēdi modum deserere noluerunt appellati sūt turcomani. In multis aūt imitantur illos sarracenos qui beduini dicūť. Isti beduini et arabū gente principaliter ceperunt originem: de quorum stirpe dicunt descēdisse machometum. Hi aūt dogmatizantes ꝙ diem mortis a deo sibi cōstitutum nec preuenire possunt nec preterire. nunꝙ ad pugnā armati ꝓcedunt sed solummodo camisiati populis more feminaꝝ capita inuoluentes lanceis et ensib⁹ tantūmodo vtētes. ⁊ iȝ leuiter ⁊ de facili ꝯuerťť in fugaȝ alios tn̄ sarracenos timidos et ignaros reputant: qui spicula et sagittas a lōge iaculantur sunt aūt non soluȝ xp̄ianoꝝ sed et etiā sarracenoꝝ ⁊ ꝓditores mendaces et cōstantes ⁊ amici fortune et duplici via gradiētes his quos cernunt preualere libenť adherentes. Portant etiā in capitibus pilleos rubeos cū pepulis i tentoriis de pellib⁹ animlaiū habitantes: ouinis etiā pellib⁹ ⁊ caprinis pleruꝗ vestiunť nullā aūt habentē certā mansionem in campestrib⁹ et pascuis turmatim ptibus incedentes vagi habitant pascuť vbertatē sectātes diuersas regiones circuieūt lacte viuentes ⁊ aialium copiosaȝ multitudinē secum trahentes. ❡ Ipsi autem penitus ociosi tam equorum ꝙ pecoruȝ vxoribus suis procurationē relinquūt

Sunt et alie gentes et orientalib⁹ ptibus qui legē machometi custodiunt excepto ꝙ more xp̄ianorum ad ortū solis adorant eo ꝙ patres eoꝝ qui xp̄iani fuerunt hunc modū orandi eis relinquerūt ab aliis sarracenis heretici et ꝓphani reputātur: ex quib⁹ nōnulli ipsum solum deū summū reputant eo ꝙ īter omnes creaturas visibiles ꝑcellentē habet pulcritudinē. Sunt aūt quidam alii miserabiles homines in montanis circa iuga libani in ꝑtibus tripolitanis cōmorantes qui iȝ ex parte legeȝ machometi obseruent. dicunt tn̄ se legem alterā occultam habere quā non licet alicui reuelare nisi filiis eoꝝ cum iā adulte sint etatis: vt secreta pueriliter nō reuelent vel mortis articulo imminente cum patres in extremis laborantes spem euadendi nō habent. Vxores aūt eorum et filie in lege maritorum et parentū suoruȝ ignorantes legē illā dicūt se credere ꝙ si forte fili⁹ leuitate illā legeȝ quam vocant occultant matri sue reuelant. vxor a marito et filius a patre absꝗ vlla retractione necarentur. Hi autē ꝑter morem aliorū paganorum vinū bibunt et carnes porcinas edunt ab omnibus aliis tāꝗ heretici legis reprobanť. Ipsi etiaȝ pessima et abhominabilia et sexui feminee contraria in occulto turpiter operantur sicut illis narrantib⁹ q̄ ab illis recesserunt cognitum est timēt ne vxores eoꝝ eos relinquerent vel contemptui haberent si execrabiles ritus eoꝝ ⁊ immūdicias secte peruertissime cognos

cerent. Est etiã in puincia fenicis
circa fines ciuitatis Enthadẽsis
qui hodie vulgariter appellat tor-
taza quidã populus scopulis ⁊ mõ
tib⁹ vndiq; circũclusus inhabitãs
habẽs castella. x. fortissima. ⁊ ppt
viaꝝ angustias ⁊ rupes inaccessibi
les. inexpugnabilia cum suburba-
nis ⁊ vallibus oim fructuũ ⁊ frugũ
fertilitate fecũdissimis et amenita
te iocũdis. Hoꝝ aũt hoim q̃ azisini
nuncupant multitudo numerũ. xl.
M. excedere dicitur. Preficiũt au
tem sibi capitaneum nõ successiõe
hereditaria sed ꝓrogatiua merito
rum quẽ ipsi veterez seu senem ap
pellãt non tã prouecte etatis rõne.
q̃ prudentia dignitatis preeminẽ-
tia. ¶ Primus autẽ ⁊ summ⁹ in hui-
ste religionis eorum abbas ⁊ locus
vnde principiũ habuerunt in par
tibus est orientaliũ valde remotis
versus ciuitatẽ baldorensez ⁊ ptes
persidis puincie. Hi autẽ vngula
nõ findẽtes neq; sanctũ a ꝓphano
discernẽtes omnẽ indifferẽter obe
dientiam superiori suo exhibitã si-
bi credunt esse vite eterne merito-
riaz. Unde tante subiectiõis ⁊ obe
dientie vinculo magistro suo quez
senẽ nominant astringunt q̃ nũ ita
piculosuz est aut difficile q̃ ad mã
datum domini sui hylari animo et
ardẽti volũtate amplecti et perfi-
cere vereant. Senex aũt dñs eorũ
pueros de populo suo in locis se-
cretis et delectationibus facit nu-
triri ⁊ diuersis ideomatũ generib⁹
diligenter imbutos et istructos ad
varias puincias mittit cũ cultellis
vt potentes homines taz ex xpia-
nis q̃ ex sarracenis vel quia et ali
qua causa habet eos odio vel ad p̃
ces amicorũ suoꝝ seu etiam ppter
immẽse pecunie precium sibi datũ
mandat occidi, pmittens ppter hu
iusmodi mãdati executionẽ longe
maiores delicias habituros in pa
radiso sine fine post mortem q̃ fue
rit ille in quibus fuerãt nutriti. q̃
si ppter huiusmodi obediẽtiã eos
mori contigerit martyres a suis iu
dicant et inter sanctos ab illo po-
pulo deputati in summa habent re
uerentia. ¶ Parentes vero eoꝝ a
magistro qui senex dicitur multis
muneribꝰ ditant, et si serui erãt de
cetero liberi dimittunt. Uñ miseri
adolescentes seducti de cõuentu p̃
dictorum fratrũ ad varias partes
mũdi transmissi cũ tãto gaudio et
desiderio legationẽ mortiferaz su-
scipiunt ⁊ cũ tanta diligentia ⁊ sol
licitudine pficiunt sese varijs mo-
dis transfigurãtes ⁊ aliarũ natio-
nũ ritus et habitũ sibi assumentes
aliquando in specie mercatoꝝ quã-
q; in specie clericorũ seu monacho
rũ ⁊ isinitis alijs modis sese occul
tantes q̃ vix aliquis in vniuerso
mũdo a deo caut⁹ ẽ q̃ sibi possit ab
eoꝝ insidijs precauere cõtra iferio
res psonas aliquid machinari de-
dignant. Potentes aũt quibus ipsi
aduersant vel ꝑcio magno se redi-
munt vel armati incedẽtes cuz ca-
therua satellitum cuz suspitione ⁊
metu mortis semper incedunt. Hi
aũt super oẽs alios sarracenos le-
gem machometi et eius instituta
diligenter et altissime seruauerũt
vsq; ad tẽpora cuiusdam magistri

filii qui naturali predictus ingenio diuersarum scripturarū excitatus studio xpianorum legē ꝛ xpi euangelia cepit cum omni diligentia legere ꝛ perscrutari āmirans xpi miraculoꝝ virtutē et doctrine sanctitatē et quoꝝ cōparatione vt irrationabilez cepit abhominari machometi doctrinaz et tandem cognita veritate subditos suos artes maledicte legis studuit paulatiz reuocare. Unde exhortatus ē eos et mandauit q vinū cū modestia biberent et carnes porcinas manducarent. Tandem vero post multas amonitiones et varias doctoris sue pdicationes in hoc oēs cōcorditer cōsenserunt q relicta machometi pfidia percepta baptismatis gratia efficerentur xpiani. Ita tñ q eiusdem conditionis essent et libertatis vt alij xpianorū lege subiecti isti erant tunc temporis fratribus milicie tēpli tributarij duo milia bisanciorū eisdē annuatiz psoluētes p securitate cuiusdā terre sue q̄ in cōfinio t̄re pdictoꝝ fratrū sita erat qui multas eis molestias occasiōe ciuitatis inferre cōsueuerant. Prefatus aūt azisimoꝝ magister vnuz de familiaribus suis virū eloquentē prudentē et strenuū de quo plurimū cōfidebat misit ad regem hierosolomitanū. Rex autē intellecta cā legationis pro tanti populi visitatione et aiarū a laqueis dyaboli liberatione deo gratias agēs. Nūciū senis cuz summo honore et gaudio magnifico recepit et ipm ad ppria remittere vt dño suo bonaz regis et xpianoꝝ volūtatē et magnū desiderium denūciaret et vsq ad fines terre sue deduci pcepit que dū fines suos iā fere ingressus tripolim pertransisset: quidā ex nris vir belial et iniquus dei timorē añ oculos suos nō opponēs hoīez de regio ducatu et fidei xpianoꝝ sinceritate confidentē improuisū nil añ sibi metuētē in detrimētū xpiani nominis ꝛ maxime ecclesie orientalis occidit. Unde populus ille q tanq planta nouella nondū radicatus erat in fide cū ira magna et indignatione fidem nraz respuēs et nroꝝ cōsortiū suspectū hñs a tam scto et honesto pposito resiliuit et vsq ad tempus pñs xpianos ꝛ dei ecclesiam psequi et infestare nō pmisit. In vno igitur corporali homicidio predictus ille proditor animas innumeras interfecit. Hijs igitur et alijs innumeris mōstruosis hominibus miserabilis regio orientalis corrupta ē et alie q plures eius pnicioso exemplo sunt coinquinate cōtagio.

¶ De bello sarracenorū p argumēta cōtra fidei fortalicium.

Ctaua cōsideratio huius libri est de bello sarracenoꝝ p rōes cōtra nostrū fidei fortaliciū suo ceco iudicio nimiū efficaces nō attēdētes q est turris fortitudinis a facie inimici. et vt colligere potui ex diuersis libris. x. sunt argumēta quibus insultant cōtra nos. Primum cōtra nomē xpianū. Scdm contra xpi conceptionē. Tertius cōtra xpi diuinitatez. Quartū cōtra xpi morte

Quintū ꝯ trinitatē ꝑsonaꝝ. Sextū cōtra beatitudinē eternā i visione dei. Septimū contra matrimoniū vnius vxoris tm̄. Octauū contra baptismū quo ad ablutionē interiorē. Nonum ꝯtra adorationem ymaginū. Decimū contra veritatē vtriusqꝫ legis quas dicūt esse corruptas ꝑ iudeos ⁊ xp̄ianos ⁊ nihil esse veritatis nisi quantū in alchorano continetur.

¶ Cōtēdit ostēdere xp̄ianos non esse xp̄ianos.

Primum argumentū sarracenoꝝ est ꝯtra nomē xp̄ianū. Dicunt eni̅ ꝙ illi qui vocanť xp̄iani nō sunt christiani nec debēt vocari xp̄iani qꝛ sunt contrarij oīb⁹ dictis ⁊ factis que opabatur ⁊ dicebat iesus xp̄s quia xp̄us erat iude⁹ et seruauit sabbatū. Et ipse dicit in euāgelio mat. xv. nō sūꝫ missus nisi ad oues que perierūt dom⁹ israel. Itē erat circūcisus sequitur ergo ꝙ nihil habēt facere cū eo in pauco vel in multo immo sunt sui cōtrarij totaliter. ¶ Ad hanc venīferā oppositionē dupliciter respondeť. Primo eius oppositū ex operib⁹ ostēdēdo Secundo ꝙ sarraceni sic dicentes sunt cōtra legē suā. Primū sic ostēditur qꝛ experientia teste possūt videre sarraceni qui habitant inter xp̄ianos ꝗtam gloriā et honoreꝫ ⁊ ꝗto corde xp̄iani faciunt et offerūt iesu xp̄o edificatis tam solemnissimis et magnificentissimis ecclesijs in suo nomine ⁊ sue beatissime matris et suorum sanctorū ditatis in crucibus ⁊ calicibus pateris et delabris lampadibus ⁊ ymaginibus et auro et argento decuratis. Possūt iterū videre ꝙ xp̄iani ieiunāt. xl. ob reuerētiā. xl. dierꝫ ꝗs iesus xp̄s i d̄serto ieiunauit. ⁊ sicut dicit lex sarracenoꝝ d̄ mēse rōadā qꝛ i eo descendit ꝙ ipsum ieiunent sarraceni data ratione ꝙ qui mensēꝫ cōfitetur ipsum ieiunet quis ergo potest dicere de fidelibus ꝙ nō sunt xp̄iani ex quo. xl. ieiunāt et sic cōsitentes vitā iesu xp̄i sequunť suū exēplū. Ieiunant similiter. iiij. tēpora anni ⁊ vigilias festiuitatū iesu xp̄i sue matris ap̄loꝝ: et multorū aliorum sanctoꝝ quoꝝ festa solēnizant non solum cantando in multa gloria laudes deo et illis sꝫ ⁊ ēt diebus illis cessando a corporalibus laboribus lucratiuis. Possunt etiā videre ꝗtā deuotionē ⁊ honorem deferunt nomini suo cū multi ex xp̄ianis cū audiūt ipsum nominare inclinant sua capita et aliqui flectendo genua et qualiter etiam eundē blasphemātes cū in iudicio accusantur publice puniunť. non facio mentionem de secretis actibus cordis in contemplationibus nec de lacrimis que de eoꝝ oculis sepe emanant in magna habundātia memorādo suam doctrinā suas ꝑdicationes suos nobilissimos actus et virtuosissimos suam vitam suā mortem suū ad inferos descensum suam resurrectionē a mortuis multis ex eis secum resuscitatis. Item memorando etiam post suam resurrectionem suam familiaritatē cuꝫ apostolis cōuersationē

per dies. xl. anteq̄ ascēderet ad celos. In quibus sup oēs angelos sedet ad dexterā patris semp orādo pro suis fidelibus memorādo etiā quō in mūdi fine veniet in maiestate sua ꝛ sui patris ꝛ angeloꝝ iudicare viuos ꝛ mortuos: ꝛ q̄ dabit existentibus ad dexterā suā vitā eternam: ꝛ existētibus ad sinistras tormenta sine fine. ¶ Quis ergo sarracenus viuens inter xp̄ianos pōt dicere nō esse xp̄ianos: nec taliter debere vocari illos quos cū tanta fide cū tanta deuotione cū tanta reuerētia. ꝛ cū tanta gloria ꝯstat adorare iesum xp̄m. ¶ Scḋo declaro q̄ sarraceni hoc dicētes sunt cōtra suā legē non dico solū illi qui habitant inter xp̄ianos ꝛ nouerūt supra predicta. sed etiā existētes in equa loco securo eis ſm alchoranū. cum ipsummet alchoranū in multis locis vocet eos xp̄ianos littere arabice nominauit eos nazarenos. qḋ in idem redit. s. discipuli nazareni sicut xp̄iani discipuli xp̄i q̄ est magister oīm fideliū. ꝛ qm̄ apparuit paulo sic se vocauit nazarenū. Dicens ego suȝ iesus nazarenus quē tu ꝑsequeris. Sic ergo sarraceni nō possunt imponere fingere negare vel affirmare de xp̄ianis quicq̄d eis placuerit: qm̄ lex eorum vocat eos christianos. ipsi dicunt q̄ nec sunt xp̄iani: nec debēt ita nominari. Unū bene possūt ꝯsiderare sarraceni de xp̄ianis sic dicētes. cuiꝰ alterius legis volūt esse: qm̄ nolunt affirmare esse xp̄ianos. q̄ tamē publice dicit lex eorū. Et ideo ex quo suam voluntatē supponūt legi sue negādo q̄ ipsa affirmat. nō est mirandum si simīlia faciūt de sancta scriptura xp̄ianoꝝ negādo tam irrationabiliter iesum filium marie esse filium dei. quē sacra scriptura in pluribus locis veteris ꝛ noui testamēti ꝑ tali nominat q̄ sit filius dei suus filius primogenitus suus ꝓprius filiꝰ verus suus filius vnigenitus sic q̄ vnus solus est filius ꝓprius dei genitus de sua substantia ꝓpria ꝛ natura ꝛ non multi. de quo vt nemo dubitaret dicēdo iste est vel ille. deꝰ pater suū esse de nube esse loquēdo dixit eū ostendēdo hic est filius meꝰ dilectus. ꝛ si sarraceni negant sacrā scripturā quam habent xp̄iani negāt legē suam in multis passibus q̄ affirmāt q̄ eaȝ debēt credere: q2 facit mētionē de scriptura moysi: ꝛ psalmista dauid de multis etiam ꝓphetis et euāgelijs affirmat em̄ alchoranuȝ q̄ illi sunt credentes in deuȝ qui credūt ea q̄ deus iussit anteq̄ machometꝰ esset in mundo. Ad ea antē que dicunt q̄ ideo non sumus christiani quia non obseruamus sabbatū nec circuncisionem que ꝛ q̄ manifeste sunt rationes quare lex moysi non debuit obseruari post publicationem legis gratie. et excepto quod moralia precepta manserūt cessauit impletis per iesum mysterijs in ipsa contētis ad plenum in primo libro fuit declaratum ꝛ reduco hic ad memoriam saltē vnū dictuȝ quod multum debēt attendere iudei ꝛ saraceni vtentes circūcisione q̄ quando rex impleuit suum promissum si post aliquis ducat ꝑ di-

missio illud qd ipse ordinauit bene pōt intelligere ꝙ ei facit iniuriam qꝛ dicēdo tale ꝓ dimisso dat intelligere nō esse impletū qd promisit in tpe iam pterito ꝑ eū assignato sic est de circūcisione quā deus dedit abrahe ꝓ signo cōfederationis inter deū: et cum quousqꝫ de suo semine nasceret ille q habebat esse oīm gentiū benedictio messias ꝓmissus deus ⁊ homo: qꝛ ergo saraceni vtūtur circumcisione cōtinuo sunt in ira dei sicut iudei faciētes deum mendacē ⁊ periurū non implentem qd promisit ⁊ iurauit tpe determinato. Respondent ad hoc saraceni et vno falsissimo fundamento psupposito: ꝙ cōtempta lege scripture ⁊ gratie debent seruare solūmodo legē nature quā abraham obseruauit et quo ipsi non legem moysi nec xpi: sꝫ datā abrahe solū tenent ꝓ vera ꝙ debēt esse sicut ⁊ ipse circūcisi: ita ꝙ postq̄ habita est lex pfectionis redeant ad legē nature in qua vixerant ab initio mundi quoniā hoies non erant capaces maioris legis sicut si post q̄ homo creuit in etate ⁊ est factus homo intelligēs dicat ꝙ ei conuenit loqui. sicut quādo erat puer sine sensu scire potest sicut puer cogitare sicut puer: ludere potest sicut puer cū hoc sit certum oībus hoibus cum veniūt ad etatem perfectam debere facere illud qd pertinet ad talē etatem ⁊ dimittere ea q̄ faciebāt cū paruuli erāt. ¶ Sed querendū est a saracenis quare circūciduntur vt cū nesciuerint respondere remaneāt cōfusi in circūcisione sua nō enī sꝫ inuenit expsse dictū in alchorano ꝑ magistrum machometi ꝙ circūciderunt se ⁊ sui credētes. sed isti sui credētes addiderūt se dicēdo ꝙ ex q̄ fuit data lex abrahe ⁊ ipse fuit circūcisus ꝙ necessaria est eis circūcisio cū dicant professores ⁊ obseruatores legis abrahe. ꝙ machometus fuit circūcisus non legit in alchorano: sed in libro sue gñationis ⁊ vite narrat ꝙ ipso nato circūcidit eū Gabriel quādo balneauit cor eius ⁊ aperuit ⁊ post hec v̾ba statim sequit. Et dicūt ꝙ natus est circūcisus. ¶ Ex quo ergo de sua circūcisione dicunt duas opiniones nullā earum affirmādo apparet ꝙ de eius circūcisione nō sunt certi nec talis circūcisio sicut ipsi dicunt fuit circūcisio Abrahe que fuit non ꝑ angelum: sed manu hois facta. ꝙ Machometus natus sit circūcisus hoc dicere est ad beneplacitū potuit machomet⁹ de facto si rex fuit arabū vel princeps vel subditi sui inter se vel ex parte sua nō dei. dare suis dimissam. qd tamē in libro suo nō continetur sic accidisse. Sed qd mysteriū circumcisionis datū abrahe quō iam totaliter cessauerat ⁊ fuit annullatum potuerit iuste ordinari ⁊ cōtinuari clarū est ꝙ nō qꝛ iudei sicut dictū est qꝛ eavtūtur sunt in cōtinua ira dei ⁊ odio de q̄bus sic datur intelligi in eo ꝙ narratur de vita machometi nō fuit filius inter eos patre eorꝫ nō expectāte ꝙ angelus circūcidat puerū qꝛ die octaua facit eū statim circūcidi. ergo machomet⁹ fuit filius gētilis vel xpiani si gen

tilis. videat q̄ tale affirmat in qua reputatione teneret eū mater sua vidēdo eū dissimilē patri ⁊ suo generi toto. si primo nō habuerat de ea reuelationē de qua tū nihil narratur. et quō pōt dici per angelum circūcisus statim sicut natus fuit. si nat⁹ fuit circūcisus hoc nihil est dicere quū est cōtradictio in terminis. Si iā forte dicat ꝙ circūcidit eū angelus in vētre matris sicut si a sua cōceptione fuisset sanctificatus: ⁊ in grā dei cui nō cōcordant verba psalmi claritatis. Uñ magister machometi quē diabolū intelligo iurādo ꝑ claritatē noctis qñ colligit̄ seu occidit dicit sic. an non te inuenit dñs tuus orphanū et approprinquabit. inuenit te deuiū ⁊ direxit. inuenit te pauperē ⁊ ditauit ecce sanctitas tā ꝑ saracenos laudati religiosi machometi quē ḃm ꝙ ipsi intelligūt de⁹ inuenit deuiū ⁊ direxit. ⁊ ad q̄d direxit statim declarat ꝙ de paupere eum ditauit ⁊ quid dicat̄ in libro suo contra diuitias cum illas ⁊ luxurias ꝑmittat diabolus suis nō dicitur. Sed hoc est certū ꝙ difficile est ꝙ diuitias habētes ingrediantur paradisum dimittēdo ergo hoc ex quo illud q̄d dicitur de circūcisione machometi non legitur in libro suo ꝑ eos reputato ꝑ autētico illud est magis apparens ꝙ ipse ⁊ sui primi credentes ꝑ maiori vel multo magna parte fuerunt xp̄iani nō circuncisi sed baptizati. Uerūtamen cū in alchorano dicat̄ de magna instātia ꝑ eū ad iudeos: vt essent sui credentes existenti maiori labore et principatiori intentione sua faciendi semp suū principatū maiorē per eū tū desideratū pro cōcor dia eorū q̄ sibi adherebāt forte fuerit introducta circūcisio q̄ leuiter potuit introduci cū in illis partibus esset multitudo iudeorū ⁊ est verisimile ꝙ multi eorū erant neophiti et cū in multis illorū magno tēpore duret affectio ad legē moysi sicut vera ꝑ eos habita ⁊ suos patres habēdo fiduciam dñi tēporalis. multi illorū nō cōtradicunt circūcisioni. dicūt iterum aliqui ꝙ durauit adhuc i illis partibus heresis phariseorū ꝙ ad saluationē requirebatur cū euāgelio obseruare legē moysi ⁊ non minus pēsandū est. ex quo labor machometi et suorū successorū erat adiungere principatui sic xp̄ianos sicut iudeos ⁊ gentiles per ipsum ⁊ suos fuisse ordinatū ꝙ sui credentes loco baptismi acciperent claxaber quo vtūtur quādo ingrediūtur suas mesquitas. potest ergo aliphaquini saracenorū per seipsos intelligere quante efficacie est ꝙ arguunt cōtra xp̄ianos ꝙ circūcidūt se sicut fuit xp̄s qñ ipsi seipsos reputantes ⁊ tenētes se pro magnis zelatoribus et imitatoribus ei⁹ nō nascūtur circuncisi nec expectant ꝙ angelus circuncidat eos sicut dicunt de machometo. Forte respondebūt ꝙ alia est ratio in machometo ⁊ alia in eis. sed ex quo in eis nō verificatur ꝙ in sua ꝓpheria non est mirū si imponent xp̄ianis debere circuncidi ex quo xp̄s fuit circūcisus sicut hoīes ceci vel debiles visu loquētes in eo ꝙ nō vel paucū

vident q̄ sequūtur ea que pedibus calcant vel manibus palpāt. sꝫ de eo ꝙ dicunt non vident qđ est ante vel retro ad dexteraꝫ vel sinistram supra vel infra volo dicere ꝙ non considerāt causaꝫ quare fuit iesus xp̄s circūcisus nō habēs locum in suis fidelibus postq̄ꝫ cessauit lex moysi et fuit euacuata a ꝟtute que primo inerat qn̄ fuit puer. nec adhuc in nocte ante mortē suaꝫ: qꝛ fuit p eam obseruata lex moysi faciendo pascha agni. Unde ex quo fuit mutata substātia ꝛ natura illarum reruꝫ in quibus principaliter stabat veritas legis moysi lꝫ inueniantur scripta ꝛ ꝙ iudei teneant eaꝫ cū multa diligētia in suis synagogis ex quo deficit eis virtus nō obligat vt seruet. immo pot⁹ obligat vt nō obseruet. Quoniam hoc est certū ꝛ notorium oībus hoībus mundi ꝙ nō existente virtute rei significate p signum si ille qui signū habebat vult ea vti sicut prius ꝙ ipse factor reputatur falsus ꝛ mendax vel stultus sine sensu vt cuꝫ fit spālis diuisa militibus a non militibus quomodo aliq̄s coꝝ suis demeritis priuatur a militia si ducat eādem diuisam quā primo ex quo substātia veritatis habuit mutationem est reputatus mēdax et datur ei pena p eo non minus est de illis dignitatibus tam ecclesiasticis q̄ꝫ secularibus quibus possunt priuari possidētes vl' si nunq̄ꝫ habuerūt ꝛ vocātur tales. eadē ratio concurrit circa mulieres existentib⁹ aliq̄s signis virginū ꝛ vxoratarū eoruꝫ ptaruꝫ: qꝛ iste facerēt iniuriā suis maritis si ambularēt in habitu in quo primo ambulabāt: sic facerent iniuriaꝫ regi milites si facta pace in se ducerēt signuꝫ qđ primo erat guerre vel ecōtra signo ipso facto existente falso qn̄ non est cōforme rei p illud significate pprijū. Exemplum circa materiā de qua loquimur est de muliere que alio habitu vtitur quādo est virgo desponsata ꝛ alio quādo iaꝫ peperit: qꝛ si post ꝙ peperit filiū vult ducere se sicut prius anteq̄ꝫ pareret oēs videntes deriderent eā reputātes eam mulierem insensatam. spāliter si ipsamet occidit suū pprium filiuꝫ ꝛ se vellet ostēdere ac si nunq̄ꝫ peperisset: qꝛ iam non solū mulier insensata sed etiam reputata sicut veraciter falsa ꝛ sine aliqua excusatione plena oīm malicia. hic est proprie casus synagoge societatis descēdentis ex semine abrahe quā aliis oīībus dimissis generationibus deus accepit in fide pro sponsa sua quādo abraham credidit et fuit ei reputatuꝫ ad iusticiā. Unde ex illo tēpore semper vixit in fide ꝛ spe qđ ex illā debebat nasci messias q̄ non erat in aliqua alia generatione ꝛ insignū predicte fidei abrahā sicut dictum fuit accepit circūcisionem nato ergo messia ex semine iudeoꝝ ꝛ impletis per ipsum omnibus mysteriis sic est ꝙ vt maneret in statu quē primo tenebat occidit filiuꝫ ex ea natum quis poterit iudicare nisi ꝙ sit totaliter sine sensu ꝛ plena omni malicia postea potuit vti circūcisiōe pro diuisa ei data quousq; ex ipsa nasceretur fi-

tius ei promissus hec ratio nõ mi/
nus culpat saracenos confitentes
natiuitatem iesu xpi ex maria vir/
gine descẽdente ex genere iudeorum
Unde impleto mysterio circũcisio
nis statim cessauit que primo erat
diuisa et signũ specialis amoris il/
lius populi. Item circuncisio tene
bat locum et conditionẽ vnius sup
plicationis cõtinue ad deum vt re
cordaretur sue misericordie scdm
q locutus fuit abrahe et aliis patri
bus iudeorũ q veniret ad meden/
dum cõtritos corde et ad predican
dum captiuis indulgẽtiam et clau
sis daret appertionẽ et consolatio/
nem lachrymãtibus: impleto ergo
et de ea habita perfecta noticia cir
cuncisio que iudeis erat sicut que/
dam supplicatio primo redit in ab
hominationes et odium quãtoplus
ducunt eam tanto se faciũt magis
indignos diuina ꝯsolatiõe de quo
tempus preteritum. M.cccclx. anno
rum est eis plus q satis testimoni
um existẽdi cõtinue in ira dei et vt
nunq habeãt misericordiam sicut
circuncisio dabat eis spẽ quam to/
taliter perdiderũt quando mutata
substãtia et notificata veritate my/
sterii circũcisione que erat signum
voluerunt vti sicut prius: bene po/
test hic dici illud brocardicũ istius
regni castelle athilodigonuera en/
thiendolo tusnegra. Supradictis
rarsonibus comprehendentibus sa/
racenos plusq iudeos quãdo ipsi
postq cessauit suum mysterium ea
ratione qua fuit data abrahe vtun
tur circuncisione qui si attente vo/
luerunt cogitare in secretis sacre
scripture possunt sane intelligere
q inquãtum vtũtur circuncisione
sicut moyses cõtinue accusat iude
os ante deũ: quia non crediderunt
dictis eius sic abraham accusat sa
racenos false suã diuisam deducẽ/
tes post impletionem promissionis
sibi facte et aliis patribus cui9 im/
pletionis ipsimet sunt testes posi/
ti in paradiso post mortem iesu xpi
ꝯccusat eos iterũ non minus abra
ham: quia confitẽtes se venire de
hysmael contradicunt eis diuina
verba et mendacia dicũt: quia non
in hysmael: sed in ysaac semine est
benedictio omniũ gẽtium. et dicũt
seipsos esse filios de benedictione
ysaac promissa vix sufficeret tem/
pus si scriberẽt rationes et causas
occurentes ad intellectũ iniusticie
totaliter irrationabilis quam sara
ceni cõmittunt in vsu circuncisio/
nis non habendo autẽticum et ex/
pressum testimonium qd suo magi/
stro: scz machometo fuerit manda
tum. Uerũtamen si tale pceptũ fin
gam nõ potest esse dei: qr deus nõ
põt dare falsum testimoniũ sicut est
circũcisio mutata veritate et substã
tia illius qd significabat totali ve
ritate existẽte principaliter in hoc
q sit cõformitas intellect9 cogno/
scẽtis rei q cognoscitur: potest ali
quis dicere q intelligit q sol sic re
lucet nobis et illuminat de nocte si/
cut de die. Sz qr natura rei nõ est
cõformis sua cognitio non est vera
sed falsa et ei9 dictũ. et si illud qd dicit po
nat i scriptur et eadẽ rõne illa scri
ptura erit falsa vt notandũs Cesa
rien. in tractatu suo ꝯ sarracenos.

¶ Contra christi conceptionē per spiritumsanctum.

Secundū argumentū sarracenorū est cōtra xpi conceptionē quā nos xpiani affirmamus de spiritusancto qui est tertia in trinitate persona: qđ ipsi non intelligentes licet asserērt xpm de virgine natum ꝛ mariā virginem ꝑmansisse non tamē intelligunt spm̄ dei tertiaꝫ in trinitate personā: sed poti⁹ materialē flatuꝫ qualē reperimus in homine ꝛ alio animāte. Dicunt enī deo insufflante beatā virgineꝫ de illo flatu virginem concepisse. ꝙ volunt auctoritate ꝛ ratione probare. sciꝫ ꝙ flatus sit in deo. ꝛ ꝙ de tali flatu conceperit virgo. vñ dicitur in ps̄o. flauit spūs eius ꝛ fluent aque. spm̄ istum intelligunt materialem dei flatum. Item Gen̄. i. inspirauit in faciē eius spiraculū vite. ꝙ sic intelligunt deus suo flatu insufflauit in corp⁹ ade. ꝛ ita creatus est spūs in corpore ade illo flatu diuino. de eodeꝫ flatu intelligūt quod legitur in euangelio. Insufflauit xp̄s in discipulos suos. ꝛ ait Accipite spm̄ sanctū ꝛc. Sic etiam intelligunt qđ gabriel dixit ad mariam. Spūssanctus superueniet in te. ꝛ illud qđ de xp̄o dicitur. conceptus de spūsancto ex maria virgine. ¶ Ratione etiam idem volunt astruere sic. Uirgo maria xpm genuit per se non alio mediante. sed nec de virili semine eum concepit. nec de diuina substantia. ergo de quodā medio inter rationaleꝫ creaturam et deum. Sꝫ quid est mediū super hoiem ꝛ infra deum nisi flatus diuinus quo insufflata peperit virgo maria. Si flatus materialis impregnat terrā ꝛ germinare eam facit. quid mirū si flatus diuinus infecundauit mariā. ¶ Ad hec respondet alanus in suo quadriperti to. libro. iiij. c. i. ꝙ illi qui hoc conātur asserere indigent pena ꝛ sensu quia in deo materialis flatus non est cum sit substantia incorporea: nec habet instrumēta flandi vt fauces et huiusmodi. Si enī deus corporeus esset. variabilis esset: nec in omni loco īcircūscriptibiliter esset. ꝙ autem deus incorporeus sit ratione non indiget: cum omnis ratio tam humana ꝙ̄ diuina. hoc irrefragabiliter affirmat. Flatus enim dei siue spūs dei dicit᷑ spūssanctus qui procedit a patre ꝛ filio. de quo dicitur. spūs dn̄i ferebatur super aquas Gen̄. i. ꝛ xp̄s dicit spūs vbi vult spirat. Si spūssanctus aliqua volūtas est. rationalis est. ꝛ ita materialis flatus non est. Item aplūs dicit. ꝙ spūssanctus postulat ꝓ nobis gemitibus inenarrabilib⁹. xp̄s etiam ait. ¶ Ite predicate euangelium omni creature. baptizantes eos in noie patris ꝛ filij ꝛ spūssancti. Hic spūssanctus cōnumeratur patri ꝛ filio. et ita vna est in trinitate ꝑsona. de hoc spū dicitur. flauit spūs eius ꝛ fluent aque. cū enī spūs. s. per gratiam inspirat᷑ peccatoribus qui dicuntur aque. ꝓpter fluxum peccatorum aque fluūt. i. peccatores cōuertunt᷑ fluūt ꝓpter fluxum lachrymaruꝫ ꝑ penitentie

lamentū. q̄ autem dicitur dn̄s inspirasse ispiraculum vite in corpus ade. sic intelligendum est spm̄ hominis creādo cū corpori hominis infundit. per hoc autem q̄ xp̄s insufflauit in apostolos significatum est q̄ gratiam spūssanctus infundebat in eos. Superuenit autē spiritussanctus in virginē gloriosam: q2 ei infudit gratiā suā. ¶ Eadem ratione dicitur concepisse de spūsancto. i. opere spūssancti non de substantia ipsius: ipsa eñ virgo sola dei auctoritate de carne sua xp̄3 cōcepit sine alterius rei permixtione nec aliqs debet intelligi flatus materialis: vt iam dictum est a deo p̄cedens rationalem creaturam excedens: quia si aliquis materialis flat⁹ p̄cederet a deo: aut esset eiusdem nature cū deo aut nō. Si esset eiusdem nature cu3 deo. ergo esset deus. ꝛ ita de diuina natura concepit virgo. q̄ dictu ꝛ intellectu est horribile asserere. Si vero ille flatus non est diuine nature. queritur ergo cuius nature sit. si in corporee nature est ꝛ nō diuine erit angelus vel anima cū spūs sit. et ita beata virgo de āgelo vel anima cōcepit. Si autem corporalis est nihil aliō q̄ aer esse videtur. ꝛ ita absurdissimum est q̄ sequitur vt dicamus virginem ex aere concepisse hominē. ¶ Querit̄ iterū a sarracenis vtrū ex solo flatu facta sit illa conceptio si ex solo flatu conceptus est xp̄us quomodo ex solo flatu flat⁹ est homo: vel ipse flatus fact⁹ est homo. fuit ille flatus anima xp̄i vel vnit⁹ anime xp̄i. si fuit vnitus anime xp̄i spūs sophisticus esse videtur. corpus etiā q̄ xp̄s habuit fuit de carne virginis aut non. si non fuit de carne virginis filius virginis nō fuit. Unde ergo carnē habuit si de virgine habuit fuit flatus ille vnitus carni: vt ex illis duobus fieret conceptio ꝛ illo flatu animaret̄ caro ad hoc vt xp̄s fieret hō. ¶ Sed obijcit sarracenus veritatis inimicus si xp̄s non fuit de substantia diuina vel de flatu dei cōceptus quomodo ergo fuit dei filius. Ad quod respondetur q̄ xp̄s s̄m humanam naturam fuit filius virginis. ꝛ s̄m diuinā filius dei ab eterno a patre natus s̄m diuinitatem. In tempore vero de virgine s̄m humanitatē q̄ autem christus fuerit deus ꝛ homo supra libro primo latissime probatum est.

¶ Qō christus non sit deus.

Ertium argumentum sarracenorū est contra xp̄i diuinitatē. Arguunt eñ contra nos si xp̄s esset deus ipse de se hoc in euangelio declarasset: s3 hoc est falsu3: quia nūq̄ hoc de se asseruit nec dixisse legitur se esse deū. quicquid sit de argumenti sequela addit q̄ insipienter dicunt. s. q̄ nunq̄ de se xp̄s asseruit se esse deu3. Respōdetur multiplici testimonio ipsius xp̄i oppositum esse verum. Unde Mar. xiiij. habetur q̄ cu3 sacerdos interrogaret iesum dicens. tu es christus fili⁹ dei benedicti. Respondit iesus et dixit illi. Ego sum

est manifesta confessio: quod xpus est deus: propter quod summus sacerdos scidit vestimenta sua ꝛc. Item iohannis. vi. Ego sum panis vite qui de celo descendi. si quis manducauerit ex hoc pane: viuet in eternū. Item iohannis. viij. Ego sum lux mundi qui sequitur me non ambulat in tenebris: sed habebit lumē vite. Item ex pluribus alijs locis. Ego sum resurrectio ꝛ vita. Ego sum via veritas et vita. Ego sum ostiū per me si quis introierit saluabit. Ego principiū qui ꝛ loquor vobis. Ego sum alpha ꝛ o. principium ꝛ finis que omnia non possunt competere nisi deo vero: vt patet cuilibet intuenti. In cōfirmationē huius iudei allegantes causam corā pylato. quare deberet mori xpus. dixerūt quia filius dei se fecit. Et sic patet quod insipiēter ꝛ stulte locuti sunt sarraceni in preallegato argumento.

¶ Contra christi mortem.

Quartum argumentum sarracenorum est cōtra xpi mortem. Ipsi enim asserūt xpm immortalem ꝛ impassibilem fuisse qui cōceptus de dei flamine. ꝛ ideo dicūt ipsum non fuisse passum vel mortuum: nec a mortuis suscitatus. sed asserunt loco eius alium hominē posuisse cum iudei vellent ipsum cruci affigere. quod ita nituntur probare si xpus de flato diuino conceptus est sicut flatus diuinus incorruptibilis est. ita xpus impassibilis ¶ Preterea indecens esset xpm de flatu diuino cōceptum ꝛ quodammodo dei filium crucis subire patibulum. ¶ Respondetur quod xpus secundum quod dei filius est: nec passus: nec mortuus: nec suscitatus est. sed secundum infirmitatem humane nature quā assumpsit de virgine. quia xpus si carnem assumpsit aut passibilē habuit aut impassibilem. Si impassibilem. vnde eam assumpsit. Si passibilem ꝛ pati ꝛ mori potuit: ꝛ ex diuinitatis virtute a mortuis resurgere. Sed si de carne virginis passibilē carnem assumpsit. ꝛ sic passibilis fuit. quod autē xpus filius dei fuerit: ꝛ secundum hoc immortalis ꝛ filius virginis. ꝛ secundum hoc mortalis· diligēter superius libro primo probatum est. ꝛ etiam quod xpus passus mortuus ꝛ suscitatus fuerit. ibidem latissime probatum est in apertione. xij. thesaurorum. Et si dicat sarracenus miserum esse xpm subijsse mortē secundum infirmitatē. Respondetur quod hoc nō reputamus christi miseriā: sed dignationem: quia ex summa misericordia fuit ꝛ dignatiōe: quod christus carnem assumpsit ꝛ mortem subijt non quod meruisset hoc cum peccatum non fecerit: vt ꝛ ipsi sarraceni fatētur. sed vt a morte nos per mortem redimeret. Si enim rex aliquis misertus serui sui iacentis in luto lutum intraret vt seruū liberaret nō hoc ascriberetur miserie regis: sed dignationi. Ex verbis etiā ipsius alchorani elicitur predictus error. Unde ait in capitulo. xxviij. in persona xpi dum inter homines cōuersarer iniūxit mihi. scilicet deus nec me virum difficilem: sed maleuum

excepeum creauit. ꝛ super me est diui na salus in die mee natiuitatis et mortis et a qua iterum viuus acce dam. hec ibi.

¶ Contra trinitatem personarū.

Quintuȝ argumentum sarracenoꝝ est contra trinitateȝ personarū. Cū enim audiuit machomet⁹ ꝙ christiani ponebant in deo tres personas non valens intelligere sine pluralitate diuine essentie. cogitauit ꝙ ponebant tres deos. ꝛ ideo negauit trinitateȝ in deo. ꝛ ideo dixit in alchorano. in cap̄lo elenesa non dicatis tres: quia deus est de⁹ vnus. licet pluralitas personarum in deo posset ostendi ex sacra scriptura et rationibus. sicut supra probatum est contra iudeos. libro. iiij. consideratione. iiij. articulo. xxiij. quia tamen primū vt infra dicetur dicunt esse corruptum. Secunduȝ vero audire nolunt cum noluit credere nisi his que tradita sunt eis a suo magistro i alchorano. Ideo ad eorum cōfusionem ex eodem alchorano volo ostendere pluralitatem personarum. In diuinis ad qđ cuȝ non poterit respondere compellātur intrare conuiuium veritatis.

¶ Queram⁹ ergo a sarracenis qđ sibi voluit alchoranum. quia totiēs inducit deum de pluralitate loquētem. Dicitur etiam in capitulo elbalkara in persona dei diximᷓ angelis adorate adam ꝛc. Ex hoc cōtinuauit postea vsqꝫ ad finem libri aliquo modo loquēdo de deo in singulari: aliquando in plurali. ꝛ certissimum est omnibus christianis iudeis ꝛ sarracenis ꝙ deus est vn⁹ et solus ꝛ simplex ꝛ non habet nec potest habere consortem. quare igitur de se loquitur pluraliter nō possunt dicere ꝙ deus loquitur de se ꝛ angelis. dicitur enim ibi diximus angelis. hec ergo locutio dei est nō angelorum: sed ad angelos. Item secundo in capitulo sad dicitur ꝙ omnes angeli adorauerunt adam nisi dyabolus. ergo omnibus angelis dixit deus. Tertio capitulo in multis locis in alchorano inducit tales locutiones de deo in plurali in talibus actionibus. in quib⁹ angeli nullomodo communicāt sicut in creatione mundi: in iustificatione impij. dicitur i alchorano in pluribus locis in persona dei nos sumus ꝙ creauimus celum et terram ꝛ intermedia pro ludo. ꝛ nos iustificamus hominem ꝛc. et nos misimus christum filium marie et dedimus ei spiritum ꝛ euangelium ꝛ miracula et talia in quibus angeli nullomodo communicare possunt cuȝ deo. angeli enim creati sunt a deo et non creatores cum deo creante celum et terram et intermedia. nec possunt dicere sarraceni. ꝙ vox illa pluraliter sit excellētissimi creati. per quod deus omnia fecit vt dicunt. Constat enim ꝙ quicquid est preter deum est creatura a deo creata ꝛ nulla creatura potest esse concreatrix cum deo. Itē. iiij. capitulo. ¶ Non potest etiam dici ꝙ deus pluraliter de se loquit͛ ꝓpter diuersas quidditates q̄ sunt in eo

sicut potentia: iusticia. et huiusmodi quas arabes appellant saphat. Ista enim sunt in deo non accidentia: sed sunt ipsa diuina essentia. ¶ Unde in deo nullam compositionem: nec puralitatem faciunt vt propter illa deus de se loquatur pluraliter cum tamen in angelo et homine illa accidentia aliquam compositionem faciant: et certe talis modus loquendi. s. quod deus de se cum sit vnus pluraliter loquatur inuenitur semel a moyse introductus in Gen. nam in formatione hominis deus locutus est dicens. faciamus hominem etc. Et dicunt iudei quod est vox dei ad angelos. quod est contra sacram scripturam que nunquam dicit hominem creatum ad imaginem angeli: sed ad imaginem dei. et hoc est quod statim subiungit moyses post ista verba dicens. Et creauit deus hominem ad imaginem et similitudinem suam. ad imaginem dei creauit illum. Est igitur vox dei patris ad filium: vel totius trinitatis adinuicem. nam deus qui est vnus et simplex in essentia. est trinus in personis. et alchoranum illud simpliciter dixisset: nisi quia tenuit quod non posset esse distinctio personarum sine distinctione essentie. Ideo dicit in capitulo elneza. O familia liberi nolite vacillare in lege vestra: et non dicatis de deo: nisi veritatem: quia christus iesus marie filius est nuncius dei. et verbum dei quod in ea posuit per spiritumsanctum suum. Ecce hic nominat deum verbum dei et spiritumsanctum suum. Sed timens ne per hoc diuina essentia diuideretur vel multiplicaretur vel determinaretur statim subiungit et non dicatis tres: quia deus est deus vnus. Ecce quantum appropinquauit ad illud quod maxime arduum est in fide vt quasi cum iohanne diceret pater verbum et spiritussanctus hi tres vnum sunt. Inducit igitur in alchorano machometus deum loquentem pluraliter et nescit causam. teneamus igitur cum eis communiter quod deus est vnus et solus simplex et ipsi habent in alchorano quod deus est deus vnus et quod habet verbum suum et spiritumsanctum. et sic tenemus quod ipse qui est vere deus vnus et simplex proprie de se loquitur singulariter: et quia est trinus in personis aliquando loquitur de se pluraliter. Sed quia late dictum est de patre et filio dicamus aliquid in speciali de spiritusancto contra saracenos et queramus ab eis. quia alchoranum frequentissime facit mentionem de spiritusancto quis est iste spiritussanctus. Nam in ca. elbakara in persona dei dicit diximus et dedimus iesu filio marie quod faceret prodigia et miracula manifesta et perfecimus eum per spiritumsanctum: et idem repetit paulo infra in eodem ca. Item dicit in capitulo elembra de maria insufflauimus in ea de spiritusancto: et in pluribus aliis locis loquitur similia de spiritusancto. ¶ Queritur ergo quis est iste spiritussanctus: et non possunt dicere saraceni quod sit aliqua creatura pura vel aliquis angelus bonus quia loquitur de eo singulariter vt de vno sancto nostro. Angeli vero sancti sunt multi et omnes sunt boni. Quid esset igitur causa: vt de eo singulariter diceret nostro et sancto. Et preterea non esset magna commendatio

de xp̄o quem alchoranū intelligit singulariter cōmendare q deus dedisset ei angelū custodē qr quilibꝫ homo hꝫ angelū custodē. nā deus facit spūs angelos ꝛ nuncios nr̄os sicut dicitur in alchorano i capitulo elmelaize. Et preterea angeli nō sanctificāt hominē. sꝫ deus immediate ꝛ solus. sicut solus de⁹ potest dimittere peccata vt dicit i alchorano. Si aūt predictus spūssanct⁹ sit vere de⁹ sed verus deus qui de spūssancto loquitur dicens. dedim⁹ spūmsanctū et insufflauimus de spiritu nostro. cū igitur diuina essentia sit vna et simplex et non posset diuidi nec distingui et ibi sit dans et datū. dans qui dicit dedimus. et datus spūssanctus. qui dicitur datus et insufflatus et inter dantē et datum requiratur distinctio. oportet q deus dans et insufflans ꝛ spiritussanctus insufflatus et dat⁹ distinguant et differant hec est distictio sola quam nos christiani ponimus in diuinis personis ꝛ quā vocamus distinctionem realē pe relationes originis stante vnitate indiuisibili diuine essentie. Patet ergo declarata trinitas personarum in diuinis communitate essentialiter ex alchorano machometi quam sarraceni non intelligunt percussi cecitate.

¶ Contra beatitudinē eternam q̄ in dei visione ꝛ non corporali refectione consistit.

Sextuꝫ argumētū sarracenoꝝ est cōtra beatitudinē eternam et nos xp̄iani intelligimus ꝛ firmiꝰ credimus. scꝫ q cōsistit in dei beatifica visione et illa est spūalis refectio finalis beatoꝝ. Sarraceni vero tenent in eterna beatitudine homines reficiendos materiali cibo ꝛ potu qđ sic auctoritatibus nituntur probare. Deus eñi promisit iudeis si bene agerēt terrā lacte ꝛ melle manantē sꝫ hoc intelligi non pōt de materiali terra ꝓmissionis qr illa non manat lacte et melle. ergo in alia vite eterne. Item christus promittēs suis credētib⁹ eternam refectionē dicit vt bibatis et edatis super mēsam meā in regno patris mei. Item post resurrectio legitur xp̄m de fauo mellis comedisse vt per hoc insinuaret q post resurrectionē oēs reficiētur melle

¶ Ad hoc dicēdum est istis bestiis q in eterna beatitudine nō erit aliqua materialis refectio sed spiritualis. qr tunc homines spiritualia corpora habebunt non potu vel cibo indigentia qr sicut attestat. xp̄s hoies in paradiso neqꝫ nubent neqꝫ nubent: sꝫ erunt sicut angeli dei in celo cibo ꝛ potu non indigentes et apostolus ait quod esca et pot⁹ nō sunt regnū celoꝝ caro etiā et sanguis regnū dei nō possidebūt id est alimenta carnis ꝛ sanguinis in regno dei locū non habebunt ad litterā de terra ꝓmissionis intelligi nō potest qđ dictū est de terra lacte et melle manante. terra enim illa sterilissima est sed per terrā manantē lacte et melle paradisus celestis itelligitur qui manare melle ꝛ lacte dicit ꝓpter eterne et interne refe-

cationis dulcedinem. Mensam autẽ xpi que est in regno patris sui vocat spiritualium bonoꝝ refectionẽ q̄ spiritualis refectio nihil aliud ẽ ꝙ diuina fruitio. Unde in psal. torrente voluptatis tue potabis eos. Que autem maioꝛ insania poterit esse ꝙ asserere hec sunt bonoꝝ premia scilicet esum mellis et potū lactis nunꝙ sustinuerūt martyres tot persecutiones vt ad has deuenirẽt refectiones. voluit laurẽtius vri in craticula vt ad hec perueniret gaudia. suspẽsus est vincentius in eculeo vt hoc frueref cibo: certe si de⁹ daturus esset sua materialia fercula credo ꝙ elegantioꝛa daret eis cibaria. xps aūt post resurrectionez nō ideo comedit vt per hoc insinuaret resuscitatis necessaria esse sed vt probaretur ei⁹ resurrectio vera eiusdẽ in numero non solū per auditum cuz dixit eis pax vobis. Luce. vltimo: qꝛ xps habebat talẽ modū salutandi: spiritus enī malign⁹ non consueuit annūciare pacez sed discoꝛdiam nec solum per visuz. cū dicit discipulis videte man⁹ meas et pedes meos qꝛ ego ipse suz. Luce vltimo. Nec solum per tactū cuz dixit palpate et videte qꝛ spiritus carnem et ossa non habet sicut me videtis habere. Luce vltimo. Sed etiam probauit suā resurrectionez esse veraz ex gustu. qꝛ coꝛpus fantasticū et sine anima comedere non potest. Hac ergo ex causa dixit discipulis suis habetis hic aliquid ad manducandū illi: tulerunt partem piscis assi ꝛ fauum mellis. Unde cibus ille nō fuit cōuersus in carnez sꝫ resolutus in iacentẽ materiaꝫ Sed ne hec causa comedendi esset in resurrectiõe generali. ea ergo q̄ in sacra scriptura de vita eterna reperiuntur vt cibus ꝛ mensa per similitudinẽ vel exemplū posita sūt Non sic aūt de secta machometi qꝛ ipse de vera beatitudine et de visione dei nullam omnino facit mentionem. qꝛ nec desiderauit nec apprehendit ea sola que desiderauit pꝛomisit in quo apertissime fuit cōtrarius non solū chꝛisto sed omnibus pꝛophetis et omnibus philosophis ꝛ oībus ratiõe vtentibus qꝛ oēs cōmuniter concoꝛdant ꝙ vltima hominis felicitas sit in cognitiõe solum dei iuxta illud quod dicitur Johānis. Hec ẽ vita eterna vt cognoscant te solum deū verū et quẽ misisti iesum xpm. et Aristotiles in quarto ethicoꝝ. ꝛ. xij. metaphisice dicit ꝙ vita que est scdm intellectū est optima igitur gulosa et luxuriosa est pessima vita que impedit intellectum hominis. Sed obmissis auctoꝛitatibus sacraꝝ scripturarū quā non recipiūt sarraceni lꝫ recipere deberẽt cū ipse valde laudet ꝛ cōmẽdat legem dei pꝛophetarū sanctoꝝū doctrinam ac euangeliū fiat ratio ꝯtra eos qua ostendaf ꝙ i illa felicitate eterna nō erūt actus gule ꝛ luxurie. Et arguif sic. Ad hoc sumim⁹ cibos vt coꝛruptio que posset accidere ex cōsumptiõe naturalis humidi nō sequaf vt etiā cibos sumim⁹ ꝛ augumẽtū. sꝫ ista duo nō erūt ibi. Nā oēs in debita quantitate resurgẽt nec ampli⁹ poterūt moꝛi nec aliquo mō deficere. Nā sicut

dicit machometus in sua doctrina ut patuit supra cōsideratiōe. iiii. post q̄ oīa mortua fuerint deus occidet mortē et postea resurgēt imortales et integri: ergo cibi sumptio nō est necessaria aliquomō: et eodē modo nec usus venereorum q2 nec tūc est necessariū q̄ cōseruetur in spē. quod nō pōt conseruari in indiuiduo. Item hoies resurgētes ipserpetuum viuent. ergo si cibo semp uterētur i infinitū augebūtur eorum corpora: aut erunt ibi digestiones aut alie feditates ut tantū resolua tur quantum conuertitur quorum utrū q̄ est incōueniēs. Ad hec respōdet machometus in libro de doctrina sua dicens q̄ nō erit ibi egestio fecium sed purgatio per sudorē. Et ponit exemplum de puero in utero matris qui ut dicit nutritur et non egerit. Sed exemplū et ratio eius nihil soluit sicut patet inspicienti. Item quedā sunt de perfectiōe imperfecti que in re pfecta essent impfectio magna. Item ista euasio machometi nihil valet qm̄ corpora resurgētiū ita erūt incorruptibilia q̄ nihil poterit resolui ex eis et sic nō est simile de uno et de altero de pfecto et iperfecto. Itē si i istis actibus esset ultima hominis pfectio ut videtur machometus expresse dicere. quid igitur nūc oportet abstinere ab istis et nō magis die ac nocte luxuriare et comedere ut hic et felices sumus sz apd oēs hoies etiam apud sarracenos reputatur virtuosius abstinere ab his et etiā ipsi sarraceni habēt viros cōtēplatiōis et cōtinētes quos maxie laudant. Itē si in istis actibus est ultima hominis felicitas q̄d faciet anima separata ante resurrectionem que nec comedere nec luxuriare pōt. nec angeli etiā unq̄ poterūt esse felices q2 istis omnino carent. Preterea si habēdo multas uxores et infinitas cōcubinas et adolescētulas ē ultima virorū felicitas ut patuit supra ɔsideratione. iiii. Quomodo ergo mulieres poterunt unq̄ esse felices nisi habeant multos viros. Erit igitur aut mulier felix aut vir felix et mulieres adolescentule infelices et misere. Rationabiliter ergo cōcluditur q̄ oēs taz viri q̄ mulieres eorum infelices erunt et miseri sequentes id qd debetur porcis et asinis. s. gulam et coitū.

¶ Contra matrimoniū unius uxoris tantum.

Septimum argumentum sarracenorum est cōtra matrimoniū unius uxoris tm̄. Cū ei sit illicitū in lege xpi plures uxores simul uno tēpore habere. Sarraceni oppositū asserentes dicūt licitū eē plures uxores siml' hēre sicut supra patuit cōsideratiōe. v. pcepto. ix. Et nituntur pbare auctoritate patrū veterū testi q̄ duas uxores simul habuisse legūtur ut Jacob et dauid et alii multi. ergo q̄ rōne licitū fuit eis hēre plures uxores eadē rōne et modernis. Sz hoc nō affirmāt sarraceni nisi ut luxurie sue satisfaciāt. tota ei eorū vita i fetore luxurie ē ut sup patuit. Dicēdū ergo q̄ una dz eē uni. Unde et deus unā dedit ade uxo

tem ꝛ non plures. que etiam sacramento deseruit qꝛ per hoc significatur ꝙ vna est sponsa xp̄i. s. eccl'a. Unde et lamech mortaliter peccauit qui primus plures vxores habuit. In veteri aūt testamento licitum erat alicui plures vxores habere ad multiplicandū genus hūanum ad cultum diuinū tunc terram replebat fecunditas. nūc autē celū replet castitas. a tempore eniꝫ iohannis baptiste ꝛ regnū celoꝝ vim patitur et violenti rapiūt illud. In veteri aūt testamento a matrimonio non excipiebant nisi. xi. psone. in nouo excipiuntur infinite. ꝛ vbi apostolus ait. i. Corin. vij. Quādiu viuit mulier alligata est viro vt non possit aliū nubere similiter vir mulieri vt nō possit aliam ducere. Unde vir si plures vxores hēat adulter est. et sicut vna mulier non pōt simul habere plures viros sic nec vnus vir plures mulieres simul. Item dicit apostolus ꝙ vir nō hꝫ potestatem corporis sui sꝫ mulier. sic et vir vxore sua viuente nō pōt accedere ad aliā. Cum ergo sarraceni dicant xp̄m magnū prophetā fuisse quomodo audēt eius verbis contradicere que dicit mulierēꝫ nō esse relinquendā nisi causa fornicationis. Ipsi autē multis de causis relinquunt vxores sunt etiaꝫ inter eos qui dicunt mulierēꝫ relictam a marito non debere ad eū egredi do nec alter cuꝫ ea conueniat: sicut patuit supra cōsideratione quita p̄cepto. ix. Et sic p̄uaricatores legis ꝛ euangeliū facti sunt. In lege enim scriptū est vt si quis vxorē suā q̄libet ex causa dimiserit et voluerit ad eam quoqꝫ regredi ipsius est. sine dubio si tamen eam alter nō susceperit. si alter eam tetigerit ab illo imperpetuum ꝓhibitā ē. in euangelio tamen nō est licitū homini vxorem suam sine causa fornicationis dimittere. Et qui dimissam alterius in vxorem receperit adulter et mechus indicetur. Item si christum credūt tantū fuisse ꝓphetam. et de virgine natum et de flatu diuino conceptuꝫ vt supradictū est cur non celebrant eius cōceptū vel eius ortum.

Contra baptismuꝫ quo ad ablutionem interiorem.

Ctauum argumentū sarracenoꝝ est ꝫ baptismū quo ad ablutionē interiorem. nos enī solam ablutionē corporis dicimus ꝛ fideliter cōfitemur nō sufficere ad remissionē peccatoꝝ sꝫ exterior ꝛ interior per aquā spūssancti. Sarraceni vero affirmant solā corporeā ablutionē p aquā factam sufficere ad peccati remissionē qꝺ volunt multiplici auctoritate ꝓbare. Ait enī Ezechi. xxxvi. Effundā super vos aquā mūdam et mundabimini ab oībus inquinamentis vestris. et iohānes baptista fuit baptizans in aqua tantū. Math. iij. Mar. i. Io. i. Naaman etiā ablutus septies in iordane liberatus fuit a morbo lepre. iiij. Reg. v. per qꝺ significat ꝙ aliquis p solā ablutionē liberatur a peccatis ade. His ergo auctoritatibus dicti sarraceni

asserit quodlibet peccatū mortale homini remitti per solam aque ablutionem sine cōfessione et contritione. Dicendū ergo ꝙ non sufficit ablutio discreto et adulto sine contritione ꝛ confessione nec puero sine trinitatis inuocatiōe. Ezechiel vero aquam illā vocat mundam que sanctificatur per verbū. iuxta illō Augustini. Accedit verbum ad elementū et fit sacramentū. Johānes autē nō baptizauit in peccati remissionem et sanctificationem sed in assuefactionem vel significationez nec peccata baptismo eius remittebant. Ablutio aūt aque qua naamā purgatus erat a lepra significabat baptismum xp̄i quo quis liberat a culpa. Ablutio autē aque qua fit peccati remissio in baptismo iterari non potest vel debet quia significat passionem xp̄i et mortem que iteranda nō est nec sacramento baptismi debet. fieri iniuria. Semel ergo valet aque ablutio. i. baptismus puero vel adulto iterata nō ꝓdest. Errāt ergo pagani qui singulis ablutionibus corporū suoꝝ credunt sibi remitti mortale peccatū qꝛ si tale esset videret esse peccati incentiuū. Isti etiā multa de lege veteri obseruant ꝛ ita quodāmodo iudaizant qꝛ vt supra patuit porcū non comedūt: plures vxores simul ducūt etc. Et iā in primo libro ostēsum fuit legē moysi abolitā fuisse qꝛ veniēte veritate cessauit vmbra et figura. xp̄s etiā eam ostēdit consummatā et in se impletā cum pendēs in cruce dixit ꝯsummatū est vt patuit ibi supra.

¶ Cōtra venerationē imaginum.

Nonū argumentū sarracenoꝝ est cōtra ymagines q̄ habentur i ecclesijs ipsi eni cum iudeis insultātes cōtra nos dicunt hec nobis non licere qꝛ facimus contra diuinum preceptū Exo. xx. Deu. xxvij. et Leuiti. xxvi. scilꝫ nō facies tibi sculptile nec oēm similitudinē ꝛc. Derident etiā xp̄ianos qꝛ effigiāt deū sublimi sedentez solio et circa euꝫ magno dignitatis fastigio aq̄lam hominem vituluꝫ et leonē. Ad hoc dicendū est ꝙ si lex mosayca ꝓhibuit nullo modo sculptile fieri: peccauit moyses qui fecit imagines cherubiꝫ. Exo. xxv. et. xxxvij. ꝛ posuit in templo. quotienscunqꝫ etiaꝫ thurificabant ante archam ꝛ adorabant similiter faciebant ante cherubin. Salamon fecit etiam vt dicitur. iij. Regum. vi. duo alia cherubin maiora et oēs cortine q̄ erāt in tabernaculo erant intexte multitudine cherubin. Et si dicas illō ꝓcepit deus et erunt imagines angeloꝝ non hoim. dico ꝙ verū est qꝛ tūc nō erant homines tales vt mererent adorari et imagines coꝝ qꝛ erāt increduli et rebelles nec erat honestum ꝙ sue aīe essent in inferno et ꝙ coꝝ imagines adorarent i terra. sed postꝙ deus assūpsit carnem humanā factus figurabilis ꝛ anime sanctoꝝ sunt in paradiso nō est inconueniens ꝙ coꝝ imagines sint in ecclesijs ꝛ venerētur ab hominibus. ꝙ aūt dicit nō facies sculptile ꝛc. Legislator declarat dicēs

nō adorabis ea neq̃ coles. nō eniꝫ prohibetur in illo precepto facere quācunq̃ sculpturam vel similitudinem: sed facere ad adorandum. Ideo subditur: nō adorabis ea neq̃ coles eo scilicet modo quo gentiles faciebant in veneratione deoꝝ suoꝝ. i. demonū qui erāt dij alieni quos prohibet colendos eē dicēs Non habebis deos alienos coram me. quali aūt spē adorationis deus adorat᷑ ⁊ quali xp̄i cruce ⁊ imago virginis ac sanctoꝝ et de institutione imaginū oīm errore excluso latissime dictū est supra libro. iij. cōsideratiōe. iiij. argumento. xxiiij. vide ibi. q̄ aūt deus pingitur a xp̄ianis in throno cū. iiij. animalibus nō est irrationabile q̄ cū ezechiel pphe ta viderit illā similitudinē et scripsit psit xp̄iani ad memoriā piget.

Q̄ð lex mosayca et lex euangelica sunt corrupte per iudeos et christianos.

Decimum argumentum sarracenoꝝ est contra veritatem vtriusq̃ legis scꝫ xp̄i et moysi: quas dicunt esse corruptas per iudeos et xp̄ianos. Ad quod declarandū. Notandū est q̄ inter cetera ex q̄ibus pōt manifeste videri q̄ alchoranū non est lex dei eo q̄ ei non attestat᷑ lex vetus nec euangeliū que ambo alchoranū testatur q̄ sint vere lex dei. Sed ipse machometus seipsuꝫ cōmendat ipse de se testimoniū perhibet. nos aūt inuenimus legē dei esse quandā cautelā cōtinuā ab eodē artifice fabricataꝫ vt vnus aut nullus alteri cohereat et correspondeat. Et vnus propheta de altero pphetat et mentioneꝫ faciat ⁊ oēs alij pphetauerunt de xp̄o sicut patuit in libro. i. Si igitur lex sarracenoꝝ esset lex dei et vocatio ad legē illā nō eēt puersio sꝫ ꝑuersio: vt ipsi dicūt quomodo omnes alios prophetas latuisset q̄ nullus de eo dixisset aliquid. nos aūt non inuenimus q̄ moyses vel aliquis prophetaꝝ vel ipse xp̄s aliquid dixerit de machometo vel de sua lege nisi q̄ꝺ dixit de pseudo prophetis cauendis. dixit etiaꝫ xp̄s q̄ lex ⁊ prophe vsq̃ ad iohanneꝫ pphetauerūt vt mūdus sciret q̄ generalis ppheta nō esset venturus vlterius. machomet⁹ aūt se dixit generalē pphetā q̄ aūt ipse non sit propheta vtiq̃ scimus. Ad hoc aūt respondēt sarraceni dicentes q̄ Moyses et alij pphete prophetauerunt de machometo ⁊ q̄ etiam xp̄us prophetauit expressius omnibus q̄ dixit etiam nomē eius. Unde dixit filijs israel euangelizo vobis de legato dei et nomen eius machometus. Sed cū talis scriptura non inueniatur in euangelio christi dicunt sarraceni q̄ iudei corrupuerunt legē moysi ⁊ pphetarū et christiani corrupuerūt euāgeliū et nō remāsit nisi q̄ꝺ tū est in alchorano de veritate legis euāgelij. Sed q̄ hoc nō possit stare Primo probo per alchoranū eorum. Nam dicitur in capitulo de iona. si fueritis in dubio de hoc q̄ꝺ reuelauim⁹ vobis petatis ab illis q̄ legerūt librū pri⁹ q̄ nos. Illi aūt qui prius legerint librum q̄ sarra

ceni sunt iudei et xpiani qui receperunt penthateucū et euangeliū sicut exponit machometus. ergo machometus dicit sarracenis: vt petāt a iudeis et xpianis de dubiis: sed vt ipsi dicunt propheta veridicus esset machometus quomodo eos ad mēdacia testimonij mitteret: non igitur erant viciati libri iudeorum et xpianorum tēpore machometi: nec possūt dicere quod postea fuerūt viciati. nam dicitur in capitulo helgagar: quod interpretatur recordatio. Nos inquit in persona dei descendere fecimus recordationē dei. et nos eādem custodiemus. lex moysi et euangelium apud eos dicitur recordatio. igitur deus semper apud suos fideles testimoniū sue creature seruauit ante machometum: et cōseruabit etiā post primo in capi. helmaide: quod interpretatur mensa. Dicitur quod iudex quidam dixit machometo quomodo iudei querebant iusticiā et iudiciū ab eo si venerint ad te iudica inter eos iuste: quia deus diligit iusticiam facientes. et quomodo ab ipso peterēt iusticiā cum sit apud eos vetus testamentū in quo est dei iusticia. Preterea talis corruptio scripturarū non potuit esse generalis seu manifesta: quia sic alie natiōes sciuissent: nec particularis et occulta: quia sic aliqui codices integri et incorrupti remāsissent: sed in omni lingua et in omni prouincia inuenitur lex et euāgeliū eodēmodo scripta. Preterea quattuor euāgelia nō sūt scripta nec eodē tēpore nec eodē loco nec eodē idiomate nec ab eodē scriptore. Sed mattheus in hebreo in iudea. Joannes in greco in asia. Lucas in greco i achaya. Marcus in latino in italia euangeliū scripsit. et eorum translatio facta est in latino per hieronymū et per alios ante tēpora machometi et remāserunt exemplaria in oībus linguis: ergo non potuerunt per aliquos falsarios viciari quin manifeste sciretur. Preterea nihil est in fide xpiana ita maxime arduū sicut incarnatio dei. s. quod homo ille sit deus. Et istud fuit maxime difficile suadere mundo. Unde et romani et alij pagani propter hoc persecuti sunt xpianos trecētis annis continuis generaliter et distulerunt recipere fidē et euangeliū: quia dicebant quod hō ille erat deus: non quia nō recepissent homies et mulieres plures deos et deas: sed quia xps fuit dictus deus absque licentia romanorum quando ipsi prohibuerant quod nullus diceretur deus sine auctoritate senatus. et etiam quia iste deus non patiebatur cōsortem. Nā si istum deū recipent cogebātur oēs alios relinquere quod etiā erat contra pacta prouinciarum et leges et consuetudines romanorum sicut supra patuit lib. i. cōsideratiōe. iiij. artic. i. in examine. iij. Quō igitur xpiani in dānationē suā et detrimētū fidei et prouocationē romanorum principū mūdanorum hoc maxie arduū et minus suasibile in suis scripturis et euāgelijs addidissent: oēs enim consentiebāt hāc legem esse sanctissimā et rationabilissimā hoc solo excepto quod rationē hoim excedit. s. quod ille hō sit verus deus et verus hō. magis igitur xpiani si aliquid de euangelio mutassent quod erat arduum et

mur/ suasibile a principio subtra-
xissent vt plures ad fidē accederēt
et addidissent aliquid suasibile q̄
ecōtrario. Preterea quō xpiani cū
iudeis potuerūt cōuenire a q̄bus
odio tam antiquo discōueniūt nec
cū iudei dicūt xp̄m esse deum nec
bonū hoiem. Vñ q̄tum ad hoc ma-
gis conueniūt xpiani cū saracenis
qui dicūt ad minus xp̄m fuisse san
ctissimum hoiem. Preterea xpiani
ante aduētum machometi fuerunt
diuisi in diuersas sectas ꝛ p̄cipue
orientalis in iacobinos et nestori-
nos: nestorini aūt maxime cōueni-
unt cum saracenis ꝛ machometus
mādauit eos singulariter honora-
ri. ꝛ quomodo cōuenissent nestori-
ni cum iacobinis qui tāto odio di-
uidūtur ad viciādum euangelium
q̄ adinuicem occidunt ꝛ tñ inueni-
tur apud vtrosq̄ euāgelium oino
idē sicut et apud nos. Preterea no
men machometi quare xpiani sub
traxissent de euangelio cū ipse tñ
cōmandauerit xp̄m ꝛ matrē suam
ꝛ euangeliū: vt dicit in alchorano
q̄ in euāgelio xp̄i est directio ꝛ per
fectio ꝛ nō subtraxerūt inde nomē
pylati qui flagellauit eū ꝛ nomen
iude qui ꝓdidit eū ꝛ nomē diaboli
ꝛ quare xpiani posuissent in euan-
gelio q̄ xp̄s sit vere mortuus ꝛ cru
cifixus q̄ nunc videtur ei cōuenire
cū sit vere deus vt in euangelio ha
betur ꝛ quō videtur consequens q̄
duo tam diuersa posuissent de xp̄o
sc3 q̄ sit vere deus ꝛ vere mortuus
Preterea dato q̄ potuissent in om
nibus libris ponere: sed q̄s potuit
oibus suadere: et in cordibus gen-
tium scribere q̄ hunc occiderūt et
tamē hoc suasum est toti mūdo: vt
susciperēt illud principes ꝛ tyran
ni philosophi ꝛ sapiētissimi hoies
ꝛ etiā indocti ꝛ pauperes ita vt cū
calipha de baldaco moreretur xpia-
nus: ꝛ fuit inuenta crux ad collum
eius vt testaretur facto q̄ ipse d̄ns
saracenoꝝ mortuus est vere xpia-
nus. Et ideo iudicauerunt cū sara
ceni q̄ sequestratus sepeliretur ab
aliis caliphis qui vidit sepulchrū
testimonium perhibuit. Et scimus
quia verū est testimoniū eius. Om
nibus igitur modis constat ex au-
ctoritate alchorani ꝛ rōnibus vali
dis ꝛ apertis q̄ euangeliū est inua
riabile ꝛ non viciatū nec corruptū
Cum igitur machometus super oēs
alios libros cōmendat euāgelium
ꝛ post illud vetus testamētum. co-
gūtur saraceni recipe auctoritates
euāgelij ꝛ veteris testamēti. Pre-
terea i alchorano in ca. helmeide
qd̄ interpretatur mensa dicitur O
familia liberi nihil oino sunt nisi
compleant legem ꝛ euangeliū. Fa
milia ṗo liberi sunt saraceni sicut
ibidem ostenditur. Unde dicit nisi
compleant legē ꝛ euangelium ꝛ qd̄
reuelatum est sibi. Istud autem qd̄
reuelatū est accipitur alchoranum qd̄
reuelatū est solis saracenis vt ipsi
dicunt. hoc idem ostēditur in mul-
tis locis in alchorano scilicet q̄ fa
milia liberi sunt saraceni secundū
intētionem machometi dicitur enim
saracenus in ca. elneza qd̄ interp̄-
tatur mulieres circa finē q̄ non pa
cillent in lege sua. Unde ibi scribi
tur. O familia liberi nolite vacil-

lare in lege vestra et non dicatis de deo nisi veritatem etc. hoc idem: scz quod familia liberi sunt saraceni ostēdit expsse in capitulo ioz. in fine libri. Si autē omino voluerint dicere quod est lex vetus et euāgelium corruptum ostēdant integrū et corruptū et maxime si vniforme ostēderint et in oībus linguis sicut et nos ostēdimus eis et recipiem⁹. qd tamē eis impossibile est ostēdere. Patet igitur dictum saracenorum insipiens et falsuz esse: scz quod testamentū vetus et nouū sunt corrupta. Queramus iterum a saracenis quare nō legūt nec habēt libros istos per maxime cū machometus in alchorano frequētissime cōmendet legē Moysi et iob et dauid. et dicit psalteriuz librum luminosum et sup oēs alios libros cōmendat euangeliū in quo dicit quod est salus et directio: vt dictum est: q2 enim xps cōmendauit moysen et alios pphetas et xpiani eos nō habebant acceperūt eos a iudeis et fecerūt transferre de diuersis linguis et habēt eos autenticos et legūt in suis scolis. Non habent aliud qd respondeant saraceni nisi sicut dictuz est dicere quod illa sunt corrupta. Sed quomodo tantus ppheta qualē reputāt machometum tantū cōmendassent exemplaria corrupta et dixisset quod in eis esset salus et directio vel quō non prediximus imposterū corrūpenda sed potius dicit cōtrarium quod si saraceni erāt in dubio de alchorano quod peterēt ab illis qui ante receperant libros: scz a xpianis et iudeis sicut supra dictū est in ca. de Jona potius autē dixisset nō credatis eis q2 habēt libros corruptos. Non est alia causa quare nō legunt saraceni pdictos libros nisi q2 sciunt sapiētes quod de facili dephenderetur falsitas alchorani. Si libros sanctos et veraces legerēt. Unde et alchoranus sibi maliciose puidit et posuit quattuor remedia ne desereretur a suis et ne falsitas eius dephēderetur. Primū est: q2 mādauit eos occidi qui cōtrariū alchorano aliqui dicerēt. Scdm quod cū alteri⁹ secte hoibus non disputarēt. Tertium quod phibuit ne eis crederēt dicit enī in ca. vestra nō credetis nisi illi qui sequit legē vestram cū tn dicat quod in euāgelio est salus et directio. Quartū est quod ab eis totaliter separētur et dicant mihi lex mea et vobis vestra etc. Et post vos ab eo liberi quod operor. et ego ab eo liber quod opamini. et hec dicit in ca. Jone Si igitur saraceni bene acciperēt cōsilium alchorani pculdubio dirigerētur haberēt enī euangelium et legē moysi et alias scripturas sanctas maxime cū ipsum alchoranū cōmēdādo moysen dauid salomonem et alios pphetas frequētissime dicat quod non pfert vnum alteri.

¶ De bellis et triūphis saracenorum et xpianorum per arma corporalia a tpe machometi vsqz ad presens.

Nona cōsideratio hui⁹ libri est de bellis et triumphis saracenorum et xpianoruz per arma corporalia a tempore machometi discurrendo vsqz ad presens

tempus. Sicut eni ante icarnatio nem populus electus τ peculiaris dei erat popul⁹ iudeoꝝ τ ꝓpterea eis prouidit tanq̄ filijs de flagello correctionis. s. populū gētilium a quo sepe captiuabant τ occidebantur cū diuina p̄cepta transgrediebantur sicut dicit Amos. iij. tantū modo vos elegi ex oibus cognationibus terre. Idcirco visitabo sup vos oēs iniq̄tates vestras. τ apoc. iij. Ego quos diligo arguo τ castigo. sic τ post xp̄i incarnationē populus electus τ peculiaris dei est popul⁹ xp̄ianoꝝ. Reprobato ergo populo iudeoꝝ ꝓpter xp̄i mortē τ in captiuitatē ꝑpetuo ducto prouidit deus electo suo populo xp̄ianorum de flagello correctiōis: scʒ populum saracenoꝝ per quē sepe captiuātur τ occidūtur cum dei precepta transgrediūtur et veritatem sue legis relinquunt. pijssimus tamen pater etern⁹ sic a paganis ꝑmittit flagellari filios suos q̄ eos nō sinit omnino deleri vt in tā paruo populo respectu innumerabilis multitudinis saracenoꝝ q̄ sunt velut arena maris sicci τ infructuosi reluceret euidēter eius potentia τ clementia infinita τ sicut gentiles non semp vincebant iudeos: sed sepe ab eis vincebantur mirabiliter cum p̄cepta altissimi custodiebāt sic τ saraceni nō semper facti sunt victores sed sepe mirabiliter victi sunt a populo electo xp̄ianoꝝ cum scʒ diuinā volūtatem deuotissime conabātur iplorare. zelo sue sacratissime fidei succensi. τ vt ex diuersis scripturis τ cronicis colligere potui. diuersis bellis famosis: p̄sens cōsideratio explicabit: vt habeant in quo cōtemplent principes xp̄iani: q: videntes gloriosissima facta alioꝝ principum. rationabiliter debent animari ꝓpter honorē sacratissime fidei ad similia operanda. presertim his temporibus in quibus experimentaliter videmus q̄ plurimū feruet rabies infidelium vt deleāt de terra nomē xp̄ianum.

¶ Vincūt saraceni fugato theodoro τ aufertur tributū romanoꝝ.

Primū bellum inter saracenos τ xp̄ianos factuʒ fuit in affrica circa annū dn̄i sexcētesimū. lix. tp̄e eraclij imperatoris τ bonifacij pape. iiij. Causa autem predicti belli fuit: q: cū machometus astutijs suis puertisset gentes illius terre τ plurimū aliarū elat⁹ non modicū in supbiam sua cogitauit quomodo posset contrariari romanoꝝ imperatori et gentes extrahere ab ei⁹ dominio in seruitute: et accidit q̄ p̄dictus imperator eraclius misit nūcios suos ad predictos affricanos pro colligendis tributis vt moris erat. q̄ cum machomet⁹ sciuit: venit ad eos in manu forti τ negato tributo eos occidit propter qd̄ eraclius imperator congregauit magnū exercitum et prefecit ei ducem fratrē suū theodorum qui imperiū orientis dominu ei⁹ tenebat. Veniēs ergo in affricam pugnauit cum machometo et deo permittente victus est theodorus τ fugit: regressusq̄ē ad im

peratorem eraclium sine honore.

¶ Uincunt saraceni et auferunt obedientia imperatorum romanorum in affrica.

Secundū bellum saracenorum contra christianos factū fuit circa idē tempus in affrica. cū enim predictus theodorus fugiens in primo bello ad imperatorē fratrem suum rediret et omnia ut acciderant narrasset. Imperator cogitans predictum machometū rebellantem subiugare maiorē exercitum cū predicto fratre suo destinauit. Sed licet romani multi essent cum venirent in terram et viderent potestatē machometi pauore cōcussi voluerunt se retrahere ad quoddam castrum qđ dicebatur gabatin. quod cum machometus intellexit venit post eos plures eorum occidēdo et vulnerādo: et licet resumptis viribus christiani contra eos facies ostēderent finaliter tamen occisus est theodorus frater imperatoris et romani victi sunt omnesq; ibi perierūt paucis exceptis qui in mōtibus se abscondere rūt. nam cētum quinquaginta milia de exercitu imperatoris domino sic pmittēte prostrati sunt et extunc sublatum fuit romanū dominium in affrica et iugum seruitutis affricanorum cessauit. De his duobus bellis latius dictum est supra cōsideratiōe .ii. in secūdo puncto cum de ambitione machometi ageret. Et si queras cur deus permisit sic christianū populū dilectū suum per saracenos flagellari. Respōdetur quod sepe deus iuste flagellat populū suum propter peccatum principis: sicut patet .ii. Reg. de flagello quem misit deus in populum suū propter peccatum regis dauid sic in proposito. Nam ut alique hystorie tradunt pdictus imperator predictum conflictum enticis errore fuit maculatus et cum filia sororis sue martina nomie matrimonio coniūctis. alie aūt hystorie dicunt quod erat auersus a fide catholica: et corruptus ab anastasio patriarcha iacobitarum et ita est opinandum. Nam quādiu tenuit veram fidem omnia sibi prospere successerunt. sicut patet de victoria quam habuit contra cosdroe regem persarum et de portatione ligni sancte crucis in hierusalem: sicut plene habetur in hystoria exaltatiōis sancte crucis. Nihil enim est quod ita nequeat occasui subiacere quam vera religio: nihil quoq; lumine clariore pfulget quam recta fides in principe.

¶ Uincunt christiani et rex saracenorum captiuatur.

Tertium bellum saracenorum et christianorū tpe eiusdem eraclij imperatoris accidit. Causa aūt quare illud bellū accidit ut ferūt quedam hystorie saracenorum fuit hec: quod dū quidā miles eraclij imperatoris distribuerat togas siue quitationes militibus et inter alios etiam saraceni sub imperatore militātes venissent ad accipiēdum togas: pdictus miles sine spada illis saracenis indignāter dixit vix

sufficit imperator dare togas mili tib⁹ christianis q̄tomagis istis canibus. Illi dolore ꝛ pudore incitati recesserunt sine vale. ꝛ cum venerunt vltra mare narrauerūt omnia sarracenis. ꝛ sic eos immouerūt q̄ omnes venerunt vno corde: vt pugnarent contra xp̄ianos. Postq̄ ergo maria trāsiuerunt cōmissum est terribile pceliū. ꝛ multi ceciderunt ex vtraq̄ parte. Uerūtamen victoria cōcessa est xp̄ianis: ꝛ rex sarracenorū captus est in prelio: ꝛ multi aliḡ sarraceni milites cū eo. Circa idem tēpus fuit terremotus magnus in terra: ꝛ apparuit in celo signum ad modū ensis triginta diebus: quod ostendebat dominiū q̄d sarraceni debebant habere.

Uincunt sarraceni: ꝛ trāsfertur lignum sancte crucis a hierusalem in constantinopolim.

Quartuz bellum sarracenorum ꝛ xp̄ianorum accidit post predictuz bellum paucis elapsis diebus tempore predicti eraclij imperatoris. ꝛ sedente in cathedra petri honorio primo. In quo bello mortui sunt multi ex vtraq̄ parte. ꝛ sarraceni acceperunt terrā syrie ꝛ damasci ꝛ egypti. Eo tēpore eraclius imperator cum esset astronimus vidit regnum vastādū a gente circuncisa quare mādauit dagaberto regi frācorū: vt omnes iudeos in regno suo preciperet baptizari. quod ꝛ factū est: sed in hoc deceptus fuit: quia gens circuncisa. fuit gens sarracena: non iudaica. vtraq̄ enī circuncisione obseruat siquidem sarracenis: vt dictū est romano imperio rebellantibus et vastata syria damasco atq̄ egypto. compulsi sunt christiani crucē dn̄i a hierusalē Constantinopolim appoztare: cuius maior pars post multa tempora ad instantiā Ludouici regis francorū xp̄ianissimi anno dn̄i millesimo ducentesimo sexagesimoseptimo. parisius est translata. Predict⁹ ergo eraclius imperator ꝑpter infidelitatē destitut⁹ a deo xxx. imperij sui anno diem clausit extremum.

Uincunt sarraceni et capiuntur syracuse.

Quintum bellū sarracenorū ꝛ xp̄ianorū accidit circa annū dn̄i sexingentesimum sexagesimū. Imperante constante eraclij nepote et sedente in cathedra Petri theodorico primo. Predicto enī tēpore audiētes sarraceni christianorum discordiā capta alexandria subito cū multis nauibus ceciliā inuaserunt: ꝛ syracusas ciuitatem celebrem cecilie violenter ceperunt stragem magnā per totam ceciliam fecerūt populorū vix paucis euadentibus qui per iuga montium ꝛ munitissima castra fugerūt sarraceni quoq̄ facta magna cede hominū recesserunt predā magnā secū appoztātes vna cum ornamētis que constans de vrbe secum tulerat. Si autem queratur cur deus permisit populū suum tam aspere

flagellari. Rationabiliter respon-
dere potest: q propter peccatū prin-
cipis. sicut dictū est de eraclio im-
peratore. Unde iste imperator con
stans fuit pessimus. in omnib⁹ im-
pius et crudelis cōtra catholicos.
Cū enī acephalitarū heresi lapsus
esset qui cum entice vnam solā na-
turam vnāq voluntatē in xpo dño
contra veritatem catholice fidei as
seuerant plures catholicos eo q
sue nolebāt acquiescere heresi: ver
berauit crudeliter exulauitq iniu-
ste: et per diuersa loca carceribus
mancipauit qui cū omnibus esset
exosus: vtpote quia erat reprobat⁹
a dño cogitauit italiā de manibus
et potestatibus longobardorū eri-
pere. et ibidem dñm suum dilatare
suāq sedem imperialem constitue
re in eadem. Et licet qđ non conce
perat executione demandauerit cū
pficisceret contra longobardos re
cedentes de neapoli versus romā.
et cū per. xij. dies in vrbe resedisset
inuidens et dolens romā tam pul-
chris tamq mirabilibus edificijs
adornari contra ciues et vrbem ini
quitatis sue venena diffundens in
maiorē partē eorū que adornamē
tū et decorē vrbis cōstructa fuerāt
ab antiquo ornamenta. s. marmo-
rea erea: et multa alia bona ipse de
poni mandauit adeoq pcessit sa-
crilega eius et pphana impietas vt
etiā ecclesiam beate dei genitricis
marie et oim martyrū que pātheon
vocabat antiquitus discooperiri
ereis tegulis fecit. et dicta ornamē
ta inuexit in tyberim: fecitq cōstā
tinopolim apportari. iniquitas er-
go hui⁹ imperatoris causa fuit fla
gelli populi xpiani: sed tantarū ini
quitatū merito penam luit. Nā cū
impius imperator secreto in bal-
neo lauaretur suiq milites eius se
uiciam ferre non volentes occide-
runt eum. Diligēter est ergo hic at
tendendū qualia sunt premia im-
piorū. Qdiu enī bonus fuit et sancte
ecclesie debitā reuerētiā exhibuit
sibi pspera successerunt. Sed cum
se auertit a fide catholica mox in-
feliciter vixit. et fine infelicissimo
diem clausit extremum.

¶ Vincunt sarraceni et fugit impe
rator romanorum.

Extum bellum
inter arabes et xpianos
vt narrat generalis hy-
storia hyspanie accidit circa annū
domini septingentesimū sexagesi-
mūoctauū. Imperante constanti-
no predicti constantis filio. Hic cō
gregauit plusq mille naues et tran
siuit maria vt bellaret cū moabin
rege arabū. Ille vero cognito eius
aduentu misit cōtra ipsum quēdā
militem strenuū nomine andallā
et cōmisso duro certamine vict⁹ est
imperator. et relicto cāpo fugit ad
naues et regressus est constantinā
polim cum paucis: qr multi de suo
exercitu perierāt et captiuati sunt.
In hoc imperatore nō minus admi
randum est iudicium dei qđ in prece
dentibus. quia illi suo peccato pu-
niti. hic vero non: quia malus vict⁹
est ab infidelibus: sed vt in dei ti-
more conseruaretur et malis prebe
ret exemplum ne desperent in tri-

bulationibus qui bonos permittit tribulari: vt de iob et thobia sacra scriptura exemplariter ostēdit vel forte quia indiscrete se cōmisit predicto certamini non tantum de deo quantum de sua potētia confidēs. Unde predictus imperator bonus catholicus fuit et modestus. Primum quoque quod fecit iusta et debita vindicatio patris sui: quia omnes quos in mortem patris conspirasse comperit: crudeliter interfecit. et ecclesias que a tēpore eraclij proaui sui imperio ab hereticis destructe fuerant reparauit contra omnes clericos et laicos principes et prelatos achephalorū et monachilatarū heresi maculatos tanquam verus catholicus et zelator fidei catholice sine fine repromissione processit: et per istū secundum omēs hystorias reparata est fides in grecia: que tempore patris sui tota corrupta fuerat et integrata est etiā pax et fides inter latinos et grecos extirpatis hereticorū zizaniis per principem memoratum. In quo est mature ac prouide attendendū quantum facit bonitas principis ad soliditatem fidei: et bonum et quietem statum ecclesie et econtra malicia et infidelitas principis quantum nocet. quod ostendunt isti duo principes pater et filius. pater enim quia malus et infidelis fuit et vilis hereticus fidem in oriēte corrupit statumque ecclesie annihilauit. Filius vero quia bonus iustus verusque catholicus erexit ecclesiam et fidem catholicam reparauit.

¶ Uincunt sarraceni et perditur totaliter nomē christianorum in affrica.

Septimū bellum inter arabes et christianos circa idē tempus accidit in affrica. in qua licet sarraceni nimium essent multiplicati christiani tamen nondum erant totaliter deleti. Unde supradictus abdella de quo in precedenti bello fecimus mentionē veniēs in affricam: vt eam subiugaret imperio moabie regis sui. exiuit in occursum eius comes Gregorius qui tunc ibidē morabatur. et bellauerūt simul ambo: finaliter victus fuit comes perdens quod ibi multos de suis ac relicto campo fugit. et extunc perdiderūt romani honorem suum qui in affrica habitabāt et tota illa terra fuit posita sub infideli potestate.

¶ Uincunt christiani et sarraceni efficiuntur tributarij.

Octauū prelium iter sarracenos et christianos accidit [illegible] annū dñi sexing[illegible] septuages[illegible] primū tempore predicti imperatoris. Tunc enim sarraceni et roma[illegible] in generali hystoria hyspanie continetur: magnū prelium habu[illegible] et cesa sunt de sarracenis tria [illegible] pugnatorum. quo anno mortuus [illegible] papa deodatus. Sarraceni a[illegible] eo tempore posuerunt treugas [illegible] romanis per xxx. annos sub h[illegible] men conditione quod sarraceni d[illegible] romanis tria milia libras [illegible] quinquaginta equos bonos.

¶ Uincūt christiani et cremantur naues sarracenorum sub rege bambla.

Onuz prelium inter sarracenos et xpianos accidit circa annū dñi sexingētesimū octuagesimū quartū. Imperāte iustiniano pdicti imperatoris filio et regnante in hyspania virtuosissimo rege hāba tunc eñi applicuerūt ad littora hyspanie.cclxx.naues sarracenorū et percurrentes terrā illā maritimā fecerunt magna dāna. et plurimos xpianos occiderunt. Sed statim vt cognouit predictus rex bamba misit velocissime suos exercitus et ceperūt naues. et ignibus concremauerunt: ac maiorē partē arabū occiderunt ense. Aliosq captiuos duxerunt. et sic regressi sunt cū honore ad predictum regem bambam.

Uincūt xpiani multis militibus sarracenorum occisis in syria.

Ecimum bellū inter sarracenos et christianos accidit circa annum dñi octingētesimū tricesimū. Imperante supradicto iustiniano: et sedēte in cathedra petri sysinnio. tunc eñi romani syriaz peruagantes bello terribilli multa milia sarracenorū occiderunt vt in chronicis imperatorum continet.

Uincunt sarraceni in hyspania et occiditur consobrinus regis roderici.

Undecimū bellū inter sarracenos et christianos accidit in hyspania imperante leone.iij. et sedente in cathedra Petri Constātino primo. et regnante in regno castelle rege Roderico. tunc muca rex affrice precepit Cariph cuidā capitaneo suo q auxiliū et fauorem proditori comiti iuliano daret contra xpianos q.xij.milia electoȝ ad pugnā ei tradidit. et ipse secrete in nauibus mercatorū hyspanie trāsduxit. postq ergo oēs fuerūt in hyspania congregati sunt in quodaz monte qui ab illo sarraceno arabice dicitur gibla cariph: et lingua nostra nominatur gybraltar. q cū rex rodericus sciuit misit illuc quēdaz consobrinū suū qui dicebat mingo cū magno exercitu qui sepe bellauit cuȝ supradictis sarracenis: sed semper fuit victus et finaliter interfectus est a sarracenis qui discurrētes p beticā puinciā q est terra hyspaleñ. ciuitatis multa dāna fecerūt et nō potētib9 gotthis bella sustinere terga sunt coacti ostendere inimicis suis: nec est fuga liberati sunt: sed fere ibi oēs perierunt.

Uincunt sarraceni et perdit hyspania sub rege roderico vltimo rege gotthorum.

Uodecimū bellū inter sarracenos et xpianos fuit in hyspania circa predictū tps. s. post supradictū bellū. Cū ei supradict9 muca viderȝ strēnuitatē comitꝭ iuliani i victoria pcedētꝭ belli certificat9 d ei9 fidelitate iterū cū maiori exercitu ipm comitē vna cū cariph misit in hyspaniā qui cū applicuissent inceperūt statim destruere puinciā

beticam q̃ est guadalquevir ⁊ prouinciam lucene. Cum ergo rex rodericus predicta cognouit omnem exercitum gotthoꝝ qui cũ ipso erãt congregauit: quorum numerus vltra centum milia armatorũ se extẽdebat: ⁊ intrepide iuit contra eos. Inuenit prope flumẽ quod dicitur guadalete: quod est ꝓpe ciuitatem assidonie: que nunc dicitur xeriu ⁊ xp̃iani erant ante. Sarraceni vero vltra flumen. Aliqui tamẽ dicũt ꝙ istud bellum fuit in campo: qui dicitur desangonera que est iter murciam ⁊ lorcam. Rex vero Rodericus insedebat in curru siue in lecto eburneo indutus pannis põderis aurei et corona aurea coronatus. sicut mos tunc erat regũ gotthorum cõmissum est ergo bellum: ⁊ durauit dieb⁹ octo: scꝫ a die dñica vsqꝫ ad diẽ dñicam sine intermissione mortuiqꝫ sunt de exercitu sarracenorum vbi precedebat cariph sexdecim milia hominũ. Comes tamẽ iulianus ⁊ qui cum eo erant bellauerunt tam fortiter ꝙ confregerũt acies xp̃ianorum: cadentibus ergo plurimis ex vtraqꝫ parte. ⁊ dispersis xp̃ianis ac rege roderico q̃ magni cordis erat: aliquando fugiẽte aliquando furibundo impetu contra inimicos reuertente. finaliter xp̃iani non potentes sufferre prelium terga verterunt inimicis suis fugientes. de morte autem predicti regis in eodem bello dubitatur Uerumtamen corona et indumenta ei⁹ ac calciamẽta aurea equusqꝫ eius qui dicebatur orella inuenta sunt in quoddã tremedali apud supradictum flumẽ guadalete absqꝫ corpore nec postmodũ de eo aliqd scitum est nisi ꝙ in regno portugalie in quadaꝫ ciuitate q̃ dicit viseo inuẽtus fuit lapis vnius sepulcri in quo talis erat scriptura. Hic iacet rex rodericus vltimus rex gotthorum defecitqꝫ in eodẽ bello tota nobilitas gotthoꝝ. Post hec saraceni nõ obstantibus viribus gotthoruꝫ totã hyspaniã ferro flamma fame attritam suo dñio mancipaurunt ⁊ gẽtem quã per p̃terita secula valde timuerũt ꝓstrauerunt. Si quis diligẽter voluerit inuestigare cur deus ꝑmiserit tã graue flagellum in hyspania breuiter dici pot ꝙ ꝓpter peccata principũ Roderici: scꝫ ⁊ sui predecessoris vitice. Uicisa enĩ fuit ꝓbrosus et flagitiosus multaqꝫ flagitia ꝑ hyspaniam seminauit ad voluptates carnis soluto pudicitie freno se fornicationibus multis cõtulit plebẽqꝫ suas ad lasciuiam ⁊ luxuriaꝫ inclinauit sed ⁊ ep̃i et ecclesie ministri abutabantur ecclesiastica officia ⁊ diuersis sordibus ecclesiarũ despiciebãt ecclesiastica sacramẽta ⁊ ne aduersus eũ parens vniuersalis xp̃iani progeniei insurgeret. Ep̃is cũctisqꝫ ecclesieqꝫ ministris vxores sicut [illegible]nus rex habere precepit. Et romano obedirẽt pontifici sub terminatione mortis prohibuit. Ob qdeꝫ causa percũdi hyspania sit tota enĩ gotthoꝝ nobilitas nimiis libidinibus ⁊ vitiis inuenta altissimũ ad iracũdiam ꝓuocauit. Itaqꝫ vicisa datus est in reprobũ sensum intãtuꝫ vt muros ciuitatũ

urbium sui regni subuerterit nec possit ei resistere ciues paucis exceptis quas nō ausus fuit destruere precepit etiam quod destructis armis vomeres et falces facerent ad colendum terrā quod ipse dolose faciebat sub colore pacis ne contra ipsum possent insurgere: licet dicat Rodericus tudēsis in cronica sua quod rex rodericus fuerat ille qui precepit arma destruere. Rodericus vero successor viciše fuit vir belliger et diuus: et ad omne negocium expeditus: vita tamē et moribus viciše non dissimilis quia cum vxore vel filia comitis Juliani peccauit cū ipse suā i affrica faceret legatiōnem. qr ergo xpm reliquerant p̄dicti principes cum populo suo et cōcubinali iniurie fetore: se subdederūt. Ideo merito deus pmisit eos dari in reprobum sensum et quod p̄dictus comes iulianus pditorie se iūgeret sarracenis et totam hispaniā vt predictū est delerent. Hystoria aūt predicte destructiōis latius habet in generali hystoria hyspanie.

¶ Vincunt xpiani in aquitania et perimitur aldramānus cū.ccclxxv.milibus sarracenorum. —— 375. mil

Tertiumdecimum bellum inter sarracenos et xpianos accidit in aquitania gallarum puincia. Cum enī sarraceni hyspaniam subiugassent accidit circa idem tēpus regnante in francorum regno theoderico rege quo virtuosus princeps karolus marcellus militabat quod ipse karolus ligerim fluuium transiēs endo neque ducem aquitanie bellando victum fugaret. Endo ergo dux per oīa se videns karolo inferiorem sarracenos ab hyspania cōtra karolum inuitauit. Sarraceni aūt de tali inuitatione non modicū gaudētes cū omnibus eorum familiis galeas habitaturi. fluuiū garenā transierūt oiaque i ore gladii deuastātes ecclesias dei cremauerunt et omnia sine delectu etatis vel sexus sanguine implent quibus karolus pīceps strēnuus dei fretus auxilio qui sperātes in ipsum nō deserit animose ac potenter occurrit et ex ipis sarracenis. ccclxxv. milia vna cū ipsorū regio aldramano victoriose perimit de suis vero nō nisi mille quingentos amisit. Tūc endo dux ad eorum rediens karolo reconciliatus castra sarracenorum dirupit eorūque reliqas toto posse destruxit.

¶ Vincūt christiani et capitur ciuitas auinionēsis de potestate sarracenorum.

Quartūdecimū bellū iter sarracenos et xpianos accidit post p̄dictū bellū Auiniōe: iuxta ei sarraceni p̄ualuerūt in occidētali plaga capta hyspania quod ciuitatem ceperant Auinionem. contra quos p̄dictus princeps karolus marcellus veniens bellum maximum cum eis habuit et ciuitatem Auinionen. aggredit animose. Unde sicut de hierichō legitur cum strepitu et sonitu tubarum vrbem munitissimam cepit et hostes fidei nostre vsque ad interfectionem contriuit: vt latius

continetur in hystoria regū fräcie.

¶ Vincūt xp̄iani peremptis duobus regib⁹ sarracenorū et capitur narbona et plures alie ciuitates ⁊ loca a karolo marcello.

Quintūdecimū bellū inter sarracenos ⁊ xp̄ianos accidit post p̄dictum bellum in vrbe narbona in qua presidebat achinunam rex sarracenoꝝ cōtra quem veniēs p̄dictus princeps karolus marcell⁹ predictum regem obsidet. In cui⁹ obsessi regis subsidiū amorrea rex ex hyspania cū sarracenorum graui multitudine venit: cum quibus karolus strennuissimus animoso bello congreditur et ambob⁹ regibus bello p̄emptis captoq₃ virib⁹ ciuitate reliquias sarracenorū vltimo contriuit exterminio. Hi enim qui euaserant karolo insequēte fugientes in profundū maris dimersi sunt. Demum karolus victoriosus princeps. Nemeansū agothen. Allasq₃ gothie regionis vrbes a sarracenis inuasas triūphando cepit et in totū destruxit. Igitur arelatens. vrbe que a sarracenis capta erat et omnibus alijs in circuitu captis sarracenos exterminauit in totum et sic sarracenis qui pene totam asyam totam libiam maioremq₃ partem europe inuaserāt karolus strennuissimus princeps dei fretus auxilio ⁊ romana eccl'a sibi fauente oēm spem sibi abstulit galeas inuadēdi predictus etiā karolus marentinū prouincie ducem qui sarracenos inuitauerant ad galeam inuadendum bellando deuicit totamq₃ prouinciā sue subdit ditioni.

¶ Vincūt xp̄iani et incipitur recuperatio hyspanie cū mirabilibus dei occisis plusq̄. lxx. milibus sarracenoꝝ prope ouetum.

Sextū decimum bellū inter sarracenos et xp̄ianos accidit i hyspania prope ciuitatem ouetens. Licet enī deus p̄miserit tam aspere hyspaniā flagellari q̄ tamē diuina pietas quos p̄cutit tādē sanat surrexit quidam nobilis ex cātabira nomine pelagius filius ducis fauille quem rex egitha baculo percussum in capite occiderat in ciuitate que dicitur Tup: predictū pelagium deus sibi reseruauerat pro eleuatione populi sui qui eleuatus in astucijs cum filijs paucis xp̄ianis qui ibidem remanserāt factus est eorū rex et in secundo anno regni sui qui fuit anno ab incarnatione domini septingentesimo trigesimo sexto imperante leone. iij. ⁊ sedēte in cathedra Petri cōstantino. viij. multitudo quasi innumerabilis sarracenoꝝ venit cōtra eum quod cū rex pelagius sciuit in quandā speluncam circa predictam ciuitatem ouetensē que dicitur lingua nostra cueua douga cū mille viris se reclusit cum plures capere non posset. Est autem predicta spelunca vndiq₃ ex rupa scissa naturaliter constructa taliter quod nullo ingenio hominū potest debellari. Est enim locus ita securus: sicut si dec⁹

fecerit ipsius scienter pro illo casu. Predictus ergo rex cum omni animositate de salvatione patrie et spõse xp̃i agere festinavit credẽs facile esse deo multos concludi in manu paucorũ. cum ergo circumdaretur vndiqꝫ a sarracenis ĩ predicta spelunca et vellent ipsi sarraceni violenter speluncam intrare xp̃ianosqꝫ pimere omnes lapides omnes sagitte et quecunqꝫ alia iaculabantur valde flamine venti retorta: mox reuersa iacientes sarracenos aliosqꝫ existentes vulnerabãt sic qꝫ breui spacio vltra.xx.milia sarracenorum vnacum eorum duce opa propriis armis pro magna parte perierunt. Alij vero fuerunt ita excecati vt nescirent quid facere deberent. Uidens aũt predictus rex pelagius miraculum tãmanifestũ exiuit confidenter a predicta spelũca cum suis et interfecit aldaman capitaneum sarracenorum et plures alios milites eiusdem. sed nec sexaginta milia que remãserant fugientes a bello vindictã diuinã euaserunt. Nã cum secus vnum flumẽ quod ibi prope est graderentur quoddam supercilium montis a fundamento corruens totã illam multitudinem sub aquarum vndis et sub rupibus oppressit. Post hec predictus rex pelagius fecit prelia multa et cepit ciuitatẽ legionensẽ. que asturijs nimium est propinqua p̃dictus rex pelagius regnauit.xix.annis et mortuus est in loco qui dicitur cangas: et successit ei in regno fauilla filius eius qui solũ regnauit duobus annis iterfectus a quadã vrsa cũ qua voluit solus pugnare: et successit ei in regno alfonsus primus gener regis pelagij q̃ fuit dictus catholicus vt infra dicetur loco suo.

¶ Uincũt xp̃iani ĩ aquitania et perimũt.ccclxxxv.milia sarracenorũ.

Decimumseptimũ bellum inter sarracenos et xp̃ianos accidit sub p̃dicto leone imperatore et sedẽte in cathedra petri Gregorio.iij. Tũc innumerabilis multitudo sarracenorum cum vxoribus et filijs aquitaniam intrauerunt vt ibidem habitarent quibus occurrit karolus marcellus et ex eis.ccclxxxv. milia interfecit nec fuerunt isti illi sarraceni quos alias in aquitania debellauerat de quo dictum est supra bello.xiij.

¶ Uincunt xp̃iani perempta innumerabili multitudine sarracenorũ et destructis tribus milib⁹ nauib⁹ quinqꝫ solum exceptis. liberatur constantinopolitana ciuitas.

Decimũoctauũ bellum iter sarracenos et xp̃ianos accidit circa idem tempus supra ciuitatem Constantinopolitanam tunc enim sarraceni ex egypto venientes cũ magno exercitu videlicet cum tribus milibus nauium predictam ciuitatem obsederunt et triennio obsessam tenuere: constantinopolitani quoqꝫ ad auxiliũ a scitis vulgaribus cõtra sarracenos cõgrediuntur orationib⁹ pro sanctis viris ĩ re

gia ciuitate .xxxii. milia et sarracenis sine suorum lesione prosternunt sarraceni quoq residui quorum erat innumerabilis multitudo per orationem sanctorum virorum fame frigore bello et pestilentia perierunt. Unde iiii. anno confusi ab obsidione recesserunt nauibus partim igne consumptis partim dimersis itaq et tanta nauium multitudine vix quinq naues ad propria redirent infra ciuitatem tamen .xxx. milia hominum pestilentia perierunt quod deus fecit vt suam pietatem et clementiam hominibus ostenderet.

¶ Uincunt christiani in aquitania et perimitur: rex sama cordubensis cum suis.

Decimumnonum bellum inter sarracenos et xpianos accidit tempore supradicti imperatoris leonis circa circa ciuitatem tholosanam. Tunc enim sama rex cordubensis cum magno exercitu aquitaniam intrans terram destruebat et obsedit ciuitatem tholosanam quod cum francigene cognouerunt venerunt in succursum ciuitatis cum endone duce eorum. Rex vero sama contra eos exiuit et bello letali commisso cecidit sama sarracenorum rex mortuiq sunt ibi plurimi sarraceni: alii vero fugientes euaserunt.

¶ Uincunt xpiani et perimitur abdarramen dux sarracenorum in aquitania a karolo marcello.

Uicesimum bellum inter sarracenos et xpianos accidit duobus annis post predictum bellum. Tunc abdarramen dux sarracenorum inuitatus ab endone duce contra regem karolum marcellum cum multitudine graui transierunt flumen garronam quod transit iuxta tholosam et ignibus combusserunt et destruxerunt magnam terram karoli regis francorum. Cum autem predictus rex karolus sciuit de misericordia altissimi confisus venit super eos et bello asperrimo commisso victi sunt sarraceni et rex karolus interfecit predictum abdarramen ducem sarracenorum pluresq sarraceni ibi ceciderunt. Alii autem dare sunt terga coacti. Fuerat autem numerus sarracenorum qui ibi venerant tricenta sexagintaocto milium captiuauit autem mille quingentos quos dimisit inter milites suos sicut narrat Sigebertus quod cum vidit predictus endo dux posuit se in potestate predicti regis petendo veniam humiliter de errore quem fecerat. Rex vero karolus qui erat piissimus clementer pepercit ei quo facto predictus dux insecutus est sarracenos fugientes qui euaserant in prelio et multos ex illis quasi sine numero interfecit.

¶ Uincunt sarraceni fugato endone duce francorum et perempta multitudine xpianorum in francia.

Uicesimumprimum bellum inter sarracenos et xpianos accidit circa annum domini septingentesimumtricesimum sextum. Tunc enim abdarramen rex sarracenorum collecto magno exercitu proposuit debellare terram regis

karoli francoꝝ et fecit fieri põtes in fluminibus in quibus non erãt et applanare vias que erant in aliquibus passibus difficiles et magnam partem fluminis rodaȝ per alueos extraxit vt posset leuius ipsum pertransire et veniens sup ciuitatem oꝛlienensem eã obsedit cõtra quem veniẽdo dux: de quo supra dictum est cum magna potestate francoꝝ bellauitq cũ eo et ceciderunt multi ex vtraq parte ȝ finaliter victi fuerunt christiani ⁊ fugierunt. Sarraceni vero insequentes eos vsq ad rodanũ peruenerũt ibi franci timore mortis cogitãtes liberari flumen predictũ intrauerũt ⁊ mortui sunt ibidem fere oẽs excepto duce et paucis cum eo vbi vsq in hodiernũ dieȝ apparent sepulchra mortuorum.

¶ Vincunt xpiani et fugat secũdo endo dux in francia.

Vicesimũ secũdũ bellum inter sarracenos ⁊ xpianos post p̃dictum subsequent accidit. Unde p̃dictus abdarramen cũ esset nimium letus ꝓpter victoriam supradictã cogitauit vlterius ꝓcedere et destruere terram francie: et pertransiuit flumina gorgodomã. quod cum sciuit endo comes ꝓduxit iterum contra eũ exercitum magnũ et pugnauit cum eo scdo. Sed iterum deo ꝑmittẽte vict⁹ fuit ⁊ fugit et mortui ibi fuerunt multi francũ fideles.

¶ Vincũt xpiani ⁊ ꝑimitur p̃dict⁹ abdarramẽ in frãcia cũ multitudine sarracenoꝝ p karolũ marcellũ.

Vicesimũ tertiũ bellũ inter sarracenos ⁊ xpianos post p̃dictum bellum subsequenter accidit. Cum enim predictus abdarramẽ elat⁹ in corde suo propter victorias habitas. quas sue attribuebat idustrie ⁊ potestati voluit vlterius ꝓcedere per terram francoꝝ insequendo predictum endonem ducẽ vt eũ interficeret. ⁊ pertransiuit petragoricam destruendo ⁊ cõburendo quicquid inueniebat. destruxit etiam et cõbussit ciuitatem que dicitur turres et ecclesiã sancte Marie ac regis palacia. Sed q2 deo nunq̃ placuit superbia ⁊ ipse ponit terminos vite humane voluit q ibi veniret ille maledict⁹ abdarramen. Unde cum supradictus dux endo fugiẽs a prelio veniret ad regem karolus qui erat vir belliger ⁊ sapiens i armis congregauit magnũ exercitũ germanoꝝ et hepidarũ et francoꝝ venitq animose cõtra abdarramẽ ⁊ pugnauit cũ eo septem diebus in quibus neuter alterũ vincere potuit sed bellũ vltimũ durauit p totam diem vsq ad noctem et finaliter mortuus est ibidem abdarramẽ et multi sarraceni. Alij vero nocte fugientes in galeam gotthicam se receperunt: mane aũt facto viderunt christiani tẽtoria sarracenorum homines vero nõ videbant. Euntes ergo quasi ad pugnam dispositi et neminem inuenientes expoliauerunt cãpuȝ vbi maximas diuitias inuenerunt.

¶ Vincũt xpiani ⁊ fugat rex abde

malech cordubens. p fracos pem pta multitudine farracenorū.

Vicesimūquartum bellum inter farracenos et christianos accidit circa annū domini septingētesimūquadragesimūprimū. Tunc ēm abdemalech rex cordubeñ. collecto magno exercitu proposuit debellare francorū regnū: et veniens non transiuit montes pyreneos. Franci vero cū audierunt q abdemalech veniebat contra eos circa montes pyreneos prepararuerūt se ad pugnandū. Venientes ergo pugnauerunt cū eo et interfecti sunt multi farraceni et rex abdemalech fugit et recollegit se in celsiberiā q est in littore yberū fluminis.

¶ Vincūt xpiani in regno castelle et occiditur thebā rex cordubeñ. et omnes farraceni qui cum eo venerant.

Vicesimūquintū bellum iter farracenos et christianos accidit circa annū domini septingētesimūquinquagesimum. Tunc ēm theban rex cordubeñ. habuit bellum cum christianis regni castelle et finaliter victus fuit et mortuus ibidem et omnes farraceni qui cū eo venerant ibi perierunt.

¶ Vincunt christiani et claret rex alfonsus catholicus

Vicesimūsextum bellum inter farracenos et christianos accidit circa annum domini septingentesimum quinquagesimū tertium. Imperante supradicto leone et regnante in regno legiōis rege alfonso catholico supra dicto qui ideo dictus fuit catholicus q optime custodiuit precepta dei et ecclesie catholice: fuit etiam serenissimus zelator fidei et refector christianorum sancto exemplo: et iste fuit primus rex qui vocatus fuit alfonsus et fuit filius ducis petri de cantabria et gener regis pelagij. Eo ergo tempore predictus rex congregato magno exercitu intrauit per terram camporū que clauditur quattuor fluminib9 scilicet de flacarrione. pisorica et doreo: et bellans cum farracenis conquisiuit illam deuictis farracenis ingressus est regnum portugalie. et obtinuit viriliter a farracenis portum et beiambragam viseum et flamam. habuitqz post hec plurima bella cum farracenis semper victoriosus existens. lucratusqz est vltra predicta a farracenis ledissimam salmanticam numanciā que nunc dicitur samora et omnez maritimam terram g[illegible]chie rediens in castellum bellauit cum farracenis et diuicit eos obtinuitqz senem septem mancas dominas saldananqz amaiam mirandam [illegible] gobiam abulam ozonam: sepulu[illegible] dam argantam vianam occam et rinerendicam carboneram alue[illegible] giam extimeram alecancum trans mirream subuertam tenicam bar duliam: que nunc dicitur castella antiqua. alaua ordimam vicaiam

...compompeianã, desoriam q̃ nũc dicitur victoria. nauarrã ruconiã pãcornã ꝛ tarraciã quousq̃ peruenit ad montes pyreneos. Multa alia loca obtinuit et renouauit: necessariisq̃ muniuit. ꝛ reduxit ad terram ꝑpriam multos christianorum populos: qui timore sarracenorum fugerãt per montes et deserta vagantes: extraxitq̃ plurimos xpianos captiuos de potestate sarracenorum: cum quibus terrã populauit. ecclesias auro ꝛ argento ac lapidibus preciosis decorauit. In cui⁹ obitu audite sunt voces in aere dicentes. ecce quomodo iustus moritur: ꝛ nemo considerat. sublatus est iustus a facie iniquitatis: ꝛ anima sua ꝛ memoria est i pace. regnauit. xix. annis. ꝛ sepultus est in loco qui dicitur cangas. ꝛ successit ei in regno fruela filius eius.

¶ Vincunt xpiani fugato nicaph rege cordubeñ. ꝛ perimũtur. liij. milia sarracenorum sub rege fruela.

Vicesimumseptimum bellum inter sarracenos ꝛ xpianos. accidit circa annum domini septingentesimumquinquagesimumquartum. regnante in regno castelle fruela filio regis alfonsi catholici. Tunc enim nicaph rex cordubeñ. cũ magno exercitu iuit: vt percurreret regnum galecbie. ꝛ cum ipse totam illam terram vastaret sciuit illud predictum rex fruela. et cõgregato exercitu suo venit contra eum et commisit duro certamine victus fuit rex nicaph ꝛ fugit a campo cũ paucis de suis: ꝛ perierunt in illo bello. liij. milia saracenorum ꝛ extunc rex fruela habuit regnum galecbie qd̃ ante sibi rebelle fuerat. Predictus rex fruela regnauit. xiij. ãnis ꝛ mortu⁹ est: ꝛ successit ei in regno aureli⁹ frater ei⁹ qui regnauit sex annis: ꝛ nihil famosum fecit cõtra saracenos. successit ei in regno domus sylo ꝛ nihil singulare fecit cõtra saracenos: regnauit. vij. annis ꝛ mortuus est. successit ei in regno alfonsus secũdus q̃ fuit fili⁹ regis fruela: de quo supra patet in hoc bello de cuius factis infra dicetur

¶ Vincũt christiani et capitur galiana ac efficitur christiana ꝑ karolum magnum.

Vicesimum octauũ bellũ inter saracenos et xpianos: accidit circa annum dñi septingentesimũ sexagesimũ primũ. Imꝑante constantino sexto. Tunc infans karolus: quia in aliquibus contradicebat patri suo frãcorum regi pipino venit in hyspaniam: et declinauit ad regem galafiram qui tũc erat rex toleti. Quare autẽ ad ipm declinauerat hystoria narrat ꝙ ꝓpter eius filiã galianam que mire pulchritudinis erat recepto ergo honorifice ꝑdicto karolo a rege paucis elapsis diebus quidam potẽtissimus saracenus cuius nomẽ erat brãmante cum multitudine graui venit sup dictam ciuitatem toleti ꝛ fixis tẽtoriis i valle someriam obsedit eã. aggredienti

bus ergo saracenis a pdicta ciuitate cū francigenis illis qui venerāt cū infante pugnauerūt cū bramante ꝛ intātum fuit vigoꝛ frācoꝝ accēsus ꝙ vicerūt saracenos bramantis. Illi vero iterū redeūtes cōtra Frācos vicerūt eos qđ videntes frācꝫ timuerūt valde. Sed comes coꝛuꝫ dux qui dicebaꝛ don ibi moꝛāte animauit eos dicēs. Scriptum est ꝙ cū deus vult pauci vincunt multos qđ verbuꝫ audientes animati sunt: ꝛ iterū redeūtes contra saracenos bellauerūt ita fortiter ꝙ vicerūt eos. Sed resumptis viribꝰ saraceni pugnauerūt cōtra francos: et durauit pugna magna parte diei sic ꝙ aliquādo vincebātur frāci aliqñ saraceni nec alteri parti finalis victoꝛia cedebat. Inter hec oia pdictꝰ infans karolus in palatio suo doꝛmiebat: ꝛ cū euigilasset a somno et neminē in palatio videret miratꝰ est valde ꝛ cogitauit ꝙ sui tradidissent eum. Incepitqꝫ pꝛe ira ambulās p palacium secū loqui noīabatqꝫ nomē suū patris ꝛ matris ac totū genus suum vnde ipse veniebat. q̄ oia audiens galiana de loco alto ꝛ secreto. Unde cū cōtemplabaꝛ oꝛnauit se festinanter et sola ingressa est ad infantē certificata ex auditis ꝙ hic erat karolus dñs francoꝝ: et lꝫ infans karolus vidit eam solā intrantem nō ei assurrexit: qꝛ non habebat in cōsuetudine alicui mulieri inclinare nisi soluꝫ imagini virginis gloꝛiose ꝛ suo nomine. Dixitqꝫ galiana karole. Si ego scirem vbi merces datur p doꝛmitione lꝫ sim mulier ego irem illuc: ꝛ si vultis scire quare hec dico: qꝛ videtur mihi ꝙ nō est vobis cura succurrēdi genti vestre q̄ est in magna pssura in pꝛelio sub valle somerie bellās cōtra saracenuꝫ bramantē ꝛ si rex pater meus sciuerit ꝙ vos non estis ibi non habebitis bonū pꝛemiuꝫ. Tūc dixit ei karolꝰ Galiana si ego possum habere vnū equum ꝛ arma cū quibꝰ possum ire illuc cito succurrerem eis. Et ait Galiana. karole si dederitis mihi fidē ꝙ me deducetis in franciā vobiscū ꝛ me facietis xpianam ꝛ ꝙ me in vxoꝛē recipietis dabo vobis q̄cunqꝫ petitis. Promisitqꝫ karolus oia predicta qđ audiēs galiana sciēs ꝙ nō frāgeret sibi fideꝫ nimis gaudens ex pmisso dedux it arma ꝛ ipsa manu ppꝛia armauit infantē tradiditqꝫ sibi equū qui dicebatur bankent ꝛ ensem qui dicebaꝛ guiosa q̄ in [illegible] nis miserat sibi supꝛadictꝰ saracenus bramante ꝛ celeri cursu venit in locū pugne ꝛ ingressus est bellū animose et pꝛimo impetu pe[illegible] manu ppꝛia. xij. de melioꝛibus militibus bramantis ꝛ multos alios. Uenit aūt verbū ad bramantē vbi residebat in tētoꝛio suo de nouo milite ingresso pugnaꝫ qui tāta dāna fecerat: ꝛ irato animo exiuit in pugnam querēs militē illum [illegible] cū inuenisset ꝛ cognouisset ꝙ ille erat equus quem miserat galiane amplius est iratus et irruens in eum ꝛ nō minoꝛi animo karolus in bramantem lancee eoꝝ confracte sunt p pugnos euaginatis ensibus mirabiles ictus multiplicabant ꝛ mi

ratus saracenus de fortitudine militis xpiani quesiuit ab eo qs esset et de quo genere q̄ omnia karolus fideliter sibi aperuit et tunc cepit ipsum timere saracenus sꝫ resumptis viribus dixit sibi ego faciam ꝙ nunq̄ redeas ad terram tuam. ⁊ karolus respondit sibi qd̄ dicis in manibus dei est. ⁊ dixit bramante ego te occidā. ⁊ eleuato gladio qui dicitur durandarte: percussit karolum grādi ictu. Et precidit galeaꝫ cum magna parte capilloꝝ et cum magna etiā parte armoꝝ corporis sed tamē nō tetigit carnem eiꝰ. De quo ictu karolus miratus eleuato suo ense pcussit predictū saracenū bramantem et amputauit eius brachium dextrū ꝙ in terram cecidit simul cū gladio durādarte. Uidēs autē se letaliter esse pcussum fugit a facie karoli: sed et karolꝰ subito descēdit de equo et cepit gladium predictuꝫ: ⁊ ascendēs equum cum vtroq; gladio: insequēs predictuꝫ bramantē plurimos saracenos ante se reperiēs perimit. Cūq; attingisset predictū saracenū bramantē fugiētem eleuato ense qui gaudiosa dicebať percussit ipsuꝫ quodā ictu terribili sic ꝙ ipsuꝫ duas diuisit in partes: et cecidit mortuus in terram: quo facto descendit de equo ⁊ precidit caput eius ⁊ accepit vaginam gladij durādarte ⁊ omnia arma eius que omnia deduxit galiane. Uidentes autem saraceni dominum suū mortuum terga sunt dare coacti. christiani vero expoliauerunt campum vbi multū aurum ⁊ argētum inuenerunt tentoria multa et plurimas alias diuitias. Post hāc victoriam audiuit karolus morteꝫ patris sui ⁊ secrete recessit. Deductaq; est galiana etiam furtim in franciā factaq; est christiana ⁊ accepit eam in vxoreꝫ: vt plenius cōtinetur in hystoria hyspanie.

Uincunt christiani peremptis pluribus regibus saracenoruꝫ ac pluribus ciuibus captis per karoluꝫ francorum regem.

Vicesimumnonuꝫ bellum inter saracenos ⁊ christianos accidit circa annū domini septingentesimum septuagesimuꝫ septimum. Tūc enim predictus rex karolus rex frācorum pro felicitatis magnitudine dictus magnus congregato exercitu venit super ciuitates pāpilonam ⁊ cesar augustaꝫ quas tunc saraceni possidebāt pugnauit contra reges eoꝝ ⁊ occidit eos prostrauitq; muros ciuitatum ⁊ cepit plures alias ciuitates saracenorum ac sub ditione sua constituit: quas paucis elapsis diebus saraceni recuperauerunt. Iste karolus simul cum regno francie tenuit romanum imperium ⁊ fuit strennuissimus fidei zelator.

¶ Uincunt christiani ⁊ perimūtur lx. milia saracenorum per regē alfonsum castum.

Tricesimū bellū inter saracenos ⁊ christianos accidit circa annū dn̄i septin-

gentesimū octuagesimū septimum regnante in regno castelle alfonso secūdo filio regis fruela qui dict⁹ fuit castus eo q semp castitatē ser uauerit licȝ habuit vxorē que scdȝ aliquos fuit soror karoli magni su pradicti. Tunc quidā potens sara cenus cui⁹ nomē mechaīj cū multi tudine graui intrauit asturias ⁊ in cepit destruere totam terrā contra quē pdict⁹ rex alfonsus castus col lecto exercitu xpianorūȝ sceleriter fuit bellauitq cū eo in quodā loco qui dr ledos ⁊ deuicit eum ac occi dit ⁊ perierūt in bello.lx. milia sa racenoꝝ multa alia bella vicit ⁊ lo ca plurima obtinuit sicut infra di cetur ⁊ abstulit timorē a cordibus christianorum contra saracenos ⁊ regnauit.xli. annis dilectus a deo ⁊ hominibus sepult⁹ est apud ove tum in ecclesia sancte marie.

¶ Uincunt saraceni et portant sa racenorum terraȝ narbona vsq ad ciuitatem cordubē scȝ promesqui ta saracenorum construenda.

Ricesi mūprimū bel lum iter sara cenos ⁊ chri stianos acci dit circa an nuȝ dñi septi gētesimū nonagesimū primū. Tūc item amiramamolim misit vnū po tētem saracenū cuius nomen erat abdemalech cū exercitu magno vt destrueret terrā xpianorū. Ille er go direxit iter suū cōtra ciuitates gerundā ⁊ narbonā quas cū obse disset post multa certamina obti nuit eas et multa alia loca circum quaq posuitq eas sub ditione sui dñi item et tot fuerūt spolia q ha buit q quinta pars deputata item amiramamolim fuit.xlv. mille du planoꝝ auri: ⁊ cū his diuitiis per fecit pdictus item mesquitaȝ cor dubeñ. quem suus pater inchoaue rat q nunc est ecclesia maior ibidē ⁊ intātuȝ pdictus abdemalech op pressit xpianos illi⁹ patrie q fecit memoriā illius facti ⁊ dñi q dedu cerēt in curribus in pdicta ciuita te narbone vsq ad ciuitatē cordu benseȝ tātam multitudinē terre q ex ea pdictus item fecit fieri vnaȝ mesquitā intra fortalicium pdicte ciuitatis cordubeñ. pluresq alias mesqtas renouauit ⁊ de nouo fecit

¶ Uincunt christiani ⁊ capit nar chinona a karolo magno.

Ricesimū secunduȝ belli iter saracenos ⁊ xpianos acci dit circa annuȝ dñi septingēte simū nonagesi mūquartū. Tunc karolus magnus rex francorū de quo supradictū est in bellis.xxviij. ⁊.xxix. cōgregauit magnū exercitū ⁊ venit contra ci uitatem barchinonēñ. q saraceni eam violenter ceperant cum esset sub eius dominio bellauitq cū eis et obtinuit ciuitatem: sed paucis elapsis diebus perdidit eam.

¶ Uincunt christiani ⁊ perimun tur duo duces exercitus saraceno

rum sub rege alfonso casto.

Tricesimuz tertius bellū inter saracenos et christianos accidit circa annum domini octingentesimū decimum tempore supradicti regis alfonsi casti. Tūc duo exercitus saracenorum intrauerunt galetiam dux vnius exercitus dicebatur abobales: dux vero alterius melchi. Et sicut ipsi intrauerunt animose sic fuerunt expulsi viriliter: quia potestas predicti regis alfonsi casti pugnauit cum eis victiqꝫ sunt saraceni et multi eorum mortui. Alij vero fugierunt: sed christiani insequentes eos occiderunt vnum ducē eorum in loco qui dicitur naron. Alterum vero ducem perimerunt in flumine qui dicitur cepha.

¶ Vincunt christiani et perimitur orces rex meride p regē alfonsum.

Tricesimum quartum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini octingentesimo vndecimo Tunc enim rex orcs meride cōgregauit magnum exercitum et venit vt percurreret terram regis alfonsi fixitqꝫ sua tentoria super benauentum quod cuz sciuit predictus rex alfonsus castus venit sceleriter contra eum bellauitqꝫ cum eo et occidit eum plurimiqꝫ de exercitu saracenorum ibi perierunt. In quo bello ostensa est fortitudo bernardi filij comitis sancij didaci qui multos ex saracenis perimit.

¶ Vincunt christiani et occidit rex badayos per regē alfonsum castū.

Tricesimūquintum bellum inter saracenos et christianos accidit āno domini octingentesimo duodecimo. Tunc altaman rex pascensis que vulgariter dicitur badayos congregato magno exercitu venit super samoram et obsedit eam. Rex autē alfonsus castus predictus preparauit se potentissime et venit contra eum bellauitqꝫ cum eo: et occidit eum ac plurimos saracenos cum eo et qui potuerunt euadere fugierunt: sed rex alfonsus insecutus est fugientes viriliter et multos eorum interfecit sic: quod paucissimi fuerunt qui euadere per fugam potuerunt.

¶ Vincunt christiani et perimūtur vltra duodecim milia saracenorum per regem alfonsum castum.

Tricesimum sextū belluz inter saracenos et xpianos accidit anno sequēti scꝫ octingētesimo tredecimo. Tūc intrauit vnus magnus exercitus saracenorū i terrā supradicti regis alfonsi casti. Et cū saraceni gloriarētur in multitudine sua diuisi fuerūt in duas partes quarū vna iuit cōtra locū illū vbi erat pdictus rex alfonsus. Cū ergo sciuit rex alfonsus castus audacter iuit contra polnezeran. Altera vero contra eos cum exercitu

suo: et fecit similiter duas ptes sui exercitus ⁊ cum vna misit bernardum, de quo supradiximus contra illos sarracenos qui ibant versus polvezerã. et ipse iuit cũ altera parte cõtra alios venientes ad se. Bernardus vero inuenit se cũ pte sua et habuit preliũ magnũ cum illis sarracenis in loco qui dicitur valdemoro. qui est in fontaria portugalie. ⁊ deuicit eos: ⁊ plurimos ex illis interfecit. Sed rex alfonsus inuenit se cũ altera parte que ibat contra eũ ⁊ pugnauit cum illis prope flumẽ de ornelso. ⁊ interfecit ibi xij. milia sarracenorũ: ⁊ deinde insequẽs eos tot fuerũt occisi ꝙ paucissimi euaserunt. et tunc rex alfonsus rediit de illo bello ditissimus et spoliis sarracenorum.

Uincunt christiani et perimitur proditor machometus et castrum sancte christine capitur per regem alfonsum castum.

Tricesimũ se primum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno dñi octingentesimo decimooctauo. Tũc sarracenus quidã nomine machometus qui cũ multitudine magna sarracenorũ venerat de merida ad regem alfonsum: vt viueret cũ eo pdictus rex benigne eum recepit in vasallum: ⁊ iurauit illi sarracenus ꝙ ꝓ semꝑ esset fidelis regi alfonso ꝓpter qđ pdictus rex pcepit ꝙ habitaret cũ multitudine sua in galetia. Sed qr pdict⁹ sarracenus erat proditor sicut bellauit cõtra abderramẽ filiũ alharrẽaramolim regis cordubeñ. ⁊ vidẽs ꝙ nõ poterat eũ occidere ex timore concepto venit ad pdictũ regẽ alfonsum sic transactis duob⁹ annis postꝙ fuit in galetia assumpsit eũ dyabolus: ⁊ deuiatus in superbiã voluit similiter facere pditionẽ contra regẽ alfonsum: ꝙobrem ꝯgregauit magnum exercitũ sarracenorũ: ⁊ incepit percurrere ⁊ destruere totã terrã. ꝙ cũ rex alfonsus castus cognouit: congregato exercitu suo venit sup illũ sarracenũ: ⁊ lз ipse nimiũ ꝯfideret in multitudĩe militie sue qñ sciuit ꝙ rex alfonsus veniebat sup eũ perdidit cor: ⁊ cõcepto grandi timore eleuauit se cũ suis in quodã castro qđ dicit sancta xpiana. ⁊ rex alfonsus obsedit eũ ibidem: ⁊ fecit fieri multas foueas circũquaqз: ⁊ pforauerũt castrũ in multis locis. Cũ ergo ille sarracen⁹ vidit ꝙ tãtũ angustiabãtur: ⁊ ꝙ nihil aliud restabat sibi nisi mors cũ multitudinẽ sarracenorũ haberet resumpto corde exiuit extra castrum: ⁊ pugnauit cum rege alfonso. sed in fine fuit victus sarracenus ille cũ oibus suis ⁊ ipse fuit captus: ⁊ caput eius abscissum est. Sed ⁊ rex statim castrum illud cepit. ⁊ mortui sunt in bello illo vltra .l. milia sarracenorum: ⁊ plures eorum deduxit captiuos. Et sic reuersus est rex alfonsus ouetum magnis cum diuitiis ⁊ honore. Pdictus rex alfonsus castus regnauit lii. annis ⁊ mortuus est. Successit ei in regno Ramirus primus fili⁹ regis bermudi.

¶ Uincunt christiani: et capitur iterum ciuitas barchinone.

Tricesimumoctauum bellū inter sarracenos et xpianos accidit anno dñi octingētesimo decimonono. Tunc multitudo xpianorum venit super ciuitatē barchinone quā ceperant sarraceni. Postq̄ karolus magnus ipsam cōquestauit. Cū ergo predicta multitudo xpianorum venit: obsedit ciuitatem: et post multa certamina capta est ciuitas a xpianis: et tota terra circūquaq3. mortuiq3 sūt ibi plurimi sarraceni. Albaca vero a nira mamolim cū exiuit ꝯgregauit exercitū suū vt veniret ad recuperandum terrā perditā. et cū se prepararet ad viam percussus est quadam infirmitate. de qua mortuus est. et sic cessauit tempestas illa.

¶ Uincunt xpiani occisis.lxx. milibus sarracenorum.

Tricesimūnonum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno dñi octingētesimovicesimo secūdo imperante Ludouico karoli magni filio: et sedēte in cathedra petri Eugenio papa. Ac regnante in regno legiōis ramiro rege filio regis Barremudi. Hic autē rex ramirus successit in regno regi alfonso casto et eius precepto in morte. Cum ergo audierunt sarraceni q̄ iste regnabat: miserunt sibi nūcios q̄ si volet habere pacem et amorem cum eis. q̄ daret eis quolibet anno centum domicellas christianas quibus matrimonio copularētur. sicut fecerat olim rex mauregacius: et q̄ quinquaginta illarū essent filie nobilium. Alie vero quinquaginta filie ciuium et burgensium: quā ambasiatā cū rex ramirus audiuit nō modicum displicuit sibi: quia rem tam inhonestam et excomitam sibi nunciabant: et ꝓpterea congregauit statim magnū exercitum et fuit ad percurrendum subito terrā sarracenorū: perueniteq3 vsq3 ad nauarram destruendo et cōburēdo villas et castra. et quicquid inueniebat: q̄ cum peruenit ad noticiam sarracenorum congregati sunt omnes simul in vnum contra eū quasi innumerabiles et habuerūt prelium cū eo in quodā loco qui dicitur alnella et xpiani fuerūt in bello illo quasi victi et retro cesserunt paulatim retrahēdo se a sarracenis quousq3 peruenerunt ad collem vnum qui dicitur clanno: et nox tenebrosa cepit eos ibi propter quod diuisi fuerunt exercitus abinuicem. Cum ergo xpiani essent congregati in colle illo multis lachrymis orationes fundebant ad deū ne eos relinqueret: sed succurreret et iuuaret cōtra illos inimicos suos: permanentib9 ergo illis in orationibus assiduis vt dictum est. Rex ramirus somno grauatus obdormiuit: et in somno illo apparuit ei apostolus iacobus dixitq3 sibi. Scias rex ramire q̄ cū dominus noster iesus christus diuisit omnibus fratribus meis apostolis

Jacobus apostolus apparuit

lis omnes terre prouincias mihi soli dedit in custodiam totã hyspaniam: vt eam custodirem a manib⁹ inimicorum fidei: τ postq̃ hec dixit sibi appropinquauit eidem et accepit eum per manũ dixitq̃ ei sis fortis animo et bene firmus: quia ego sum apostolus xp̄i iacobus τ scias ꝙ venio ad te iuuandũ contra inimicos tuos et in veritate certitudinaliter scias: ꝙ deuinces eos cum adiutorio dei. Dico etiã tibi ꝙ multi de tuis: quib⁹ preparata est eterna quies recipient ibi mortem τ vt in nullo istorum que tibi dico dubites. videbis me tu in bello ambulãtem in equo albo magnum vexillũ gestantem. tu ergo statim cum omnibus tuis valde mane confitebimini de omnibus peccatis vestris et recipiatis corpus et sanguinem domini nostri iesu christi: que post ꝙ feceritis: in nullo dubitet; intrare prelium barbarorum vulnerando illos: τ inuocando nomen dei τ meum: quia certitudinaliter scies ꝙ omnes deuincies: quibus dictis apostolus dei disparuit ante eum. Rex aũt ramirus excitatus a somno surrexit: precepit ꝙ vocarentur episcopi τ abbates: τ omẽs aliĩ nobiles sui palacij. qui cum ipso erãt et narrauit eis omnia que viderat et audiuerat que ei dixerat apostolus iacobus. perceptis ergo diuinis sacramentis ingressi sunt prelium in dei nomine: τ apostoli iacobi ante se. τ statim cum ingrederẽtur preliũ apparuit eis apostolus iacobus sicut promiserat cõfortãs eos ad bellum. sed τ ipse terribiliter percutiebat sarracenos. xp̄iani autem cum viderunt apostolum iacobum eos confortantem τ magnã cedem in sarracenos facientem irruerunt viribus viriliter in hostes confidẽtes in adiutorio dei: τ apostoli iacobi magnis vocibus acclamantes τ dicentes. deus adiuua et sancte iacobe. τ statiꝫ sarraceni fuerunt victi: τ mortui sunt ex eis septem milia: et qui euadere potuerunt per fugam liberati sunt. Tũc cepit rex ramirus calagurrã τ plura alia castra: τ deinde rediit legionem diues τ honorat⁹. τ ex illo die habuerunt christiani in consuetudine cum ingrediuntur bella cum sarracenis inuocare dicendo deus adiuua et sancte iacobe. et tempore istius regis incepit ordo sancti iacobi. Unde sarracenis insecuta est infelicitas. ex illo etiaꝫ tunc nũ ꝙ fuerunt ausi petere a christianis redditus neq̃ parias domicellarũ cuꝫ nimium opprimeret eos predictus rex ramirus ĩ fortitudine dei et apostoli iacobi. Predict⁹ rex ramirus fuit mitis τ pius bonis. sed terribilis τ fort; malis: quia latronibus extrahebat oculos: diuinatores et incantatores ignibus comburebat.

¶ Uincũt christiani solutis septuaginta nauibus igne.

Quadragesimum bellum inter sarracenos τ christianos accidit anno domini octingẽtesimonouicesimoquarto. Imperãte

predicto ludouico: et sedente in cathedra petri valentino papa. Tunc applicuerunt ad portum galetie normani qui erant gentes crudelissime et pagane: neque vnquam fuerunt vise in terra illa. Et venerunt ibi in multitudine magna non solum hominum sed etiam nauium. quod cum predictus rex ramirus audiuit. statim congregato suo exercitu iuit illuc contra eos et pugnauit cum eis in loco qui dicitur delpharo. Sed licet normani essent gentes aspere et fortes. victi tamen fuerunt et multi ibi perierunt: et qui euadere potuerunt per mare fugierunt et perdiderunt ibi. lxx. naues: quas ignibus concremauit rex ramirus. Lucratique sunt ibi christiani magnas diuitias. et reuersus est predictus rex in ciuitatem legionensem cum magnis diuitiis et honore. Regnauit autem sex annis et mortuus est feliciter: ac sepultus est in ciuitate ouetensi. et successit ei in regno ordoneus eius primus filius.

¶ Vincunt christiani occisa plurima sarracenorum multitudine.

Quadragesimum primum bellum inter sarracenos et christianos. accidit anno domini octingentesimo uicesimo sexto. imperante supradicto Ludouico et sedente in cathedra petri gregorio. iiii. ac regnante in regno legionis ordoneo supradicti regis ramiri filio. Cum predictus rex rediret de vasconia que ei rebellauerat in principio regni sui. et post occisionem plurium illorum illam subiugasset. nunciatum est ei quod magnus exercitus sarracenorum veniebat contra eum quo audito animose venit contra eos pugnauitque cum eis: et deuicit eos plurimis eorum trucidatis. reliqui vero fugierunt: et reuersus est cum victoria et honore: ac cum plurimis diuitiis: et multitudine captiuorum. Iste rex fuit mitis et pius et zelator iusticie: et populauit multas ciuitates: ex quibus rex alfonsus castus expulerat sarracenos. et extunc manserunt deserte.

¶ Vincunt christiani captis duobus ducibus sarracenorum.

Quadragesimum secundum bellum inter sarracenos et christianos. accidit anno sequenti scilicet octingentesimo uicesimo septimo. Tunc enim dux quidam sarracenus nomine muca abenhcatim cum multitudine magna venit in cathaloniam vbi fecit plurima damna: deinde transiuit in prouinciam et franciam percurrens et destruens quicquid inuenire poterat vbi plurimos christianos in bello occidit: et cepit duos christianorum duces: quorum vnus dicebatur sancius. Alius vero petrem: et oneratos ferro carceribus mancipauit.

¶ Vincunt christiani peremptis innumerabilibus sarracenis.

Quadragesimum tertium bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimo uicesimo nono. Tunc predictus muca sarracenus eleuatus

in superbiam cum exercitu magno venit vt percurreret terram regis ordonei predicti et cepit vnū locū qui dicebatur albaida ⁊ circūdedit eum muro forti et turribus pluri-mis quod cum sciuit predictus rex ordoneus congregato exercitu suo venit velociter et obsedit predictū castrum tunc predictus muca non erat ibi sed statim cū audiuit ꝙ venerat rex ordoneus et obsederat castrum albaide venit citius quo potuit vt succurreret castro et cum puenit ad montem qui dicitur gar-dusio fixit ibi tentoria sua. Rex autem ordoneus cū cognouit hec diui-sit exercitum suum in duas partes quarum vnam dimisit in obsidione castri et cum altera occurrit predicto muce sarraceno. bellauitqꝫ cum eo ⁊ perempti sunt ibi gladio xpianorum vltra duodecim milia de militibus sarracenoꝝ exceptis pedi-tibus quorum cedes fuit quasi in-numerabilis: mortuus est etiam ibi quidam gener muce qui dicebatur dan. Sed ⁊ ipse muca tribus vul-neribus lancearum percussus cum paucis que remāserunt fugit a bello dimisit ī bello quecūqꝫ habebat colligerunt ergo xpiani spolia cā-pi et inuenerunt diuitias vltra modum ⁊ regressi sunt cum rege ordoneo in castrum. Et post septē dies cepit ipsū et interfecit omnes sarracenos quos intꝰ inuenit ⁊ captiuabat mulieres cū paruulis eaꝝ. Destruxitqꝫ castrū vsqꝫ ad funda-mentū et reuersus est in terrā suā cū diuitijs et honore. Cū predicta que acciderāt muce cognouit qdā eius filius cuiꝰ nomen erat lupus qui p̄sidebat toleti timore magno percussus cepit quecūqꝫ habebat ⁊ venit ad regē ordoneum factusqꝫ est eius vasallus qui postea pro regis ordonei seruitio multa bella cōtra saracenos superauit semper victor existens.

¶ Vincunt christiani occiso rege Lorie saraceno.

Quadragesi-mūquartum bellū inter saracenos et xpianos accidit anno sequēti: scꝫ octingentesimo tricesimo. Tūc enim predictus rex ordoneus produxit exercitum suū magnū ⁊ iuit ad percurrēdum terram saracenoꝝ que dicitur geste ⁊ corea. Rex autem saracenus predicte ville que dicebatur sejith exiuit contra eū ⁊ cōmissum est durum bellum nimis: sed finaliter victus fuit rex saracenꝰ ⁊ mortuus ibidē cum multitudine sara-cenorum: ⁊ rex ordoneus cepit tūc villam ⁊ inuenit intus multitudi-nem saracenoꝝ cum mulieribus ⁊ filijs quos omnes deduxit captiuos et muniuit villam illam ac dimisit in fideli custodia.

¶ Vincunt xpiani et capitur ciui-tas salamantina a rege ordoneo.

Quadragesi-mūquintum bellū inter saracenos ⁊ christianos accidit eodē supradicto anno: qꝫ cum supradictus rex ordoneus re-

diret de predicto bello victoria habita venit cum exercitu suo super vnum sarracenum qui dicebatur moyseios et dicebat se regem salamantinum habuitque bellum cum eo et victus est rex sarracenus cum omnibus suis et cum cede plurima sarracenorum et tunc rex ordoneus ingressus est ciuitatem et captiuabat sarracenos plurimos: cum mulieribus et paruulis quos intus inuenit et reuersus est ad legionem cum magnis diuitijs et honore.

¶ Vincunt sarraceni et occiduntur prope toletum octo milia xpianorum.

Quadragesimum sextum bellum inter sarracenos et xpianos accidit anno domini octingentesimo tricesimoquinto. Tunc sarraceni ciuitatis toleti audientes quod abdarramen amiramamolinus hyspanie erat mortuus qui reliquerat. xv. filios et .xij. filias et quod machometus eius filius regnabat pro eo rebellati sunt et miserunt veloces nuncios predicto regi ordoneo quod daret eis adiutorium contra eum rex autem ordoneus noluit ire illuc in persona sed misit eis vnum filium suum cum magno exercitu asturianorum et nauarrorum. Cum autem predictus machometus hoc sciuit preparauit se cum multitudine graui et venit super toletum posuitque insidias in quodam torrente qui dicitur tolete et ipse cum paucis venit contra ciuitatem. Speculatores autem qui erant extra ciuitatem cum viderent eum venientem cum paucis gentibus cogitauerunt quod non erant plures et notificauerunt existentibus in ciuitate. xpiani ergo et sarraceni toletani venerunt contra eum et commisso prelio exierunt illi qui erant in insidijs et mortui sunt de christianis octo milia de toletanis vero .xiij. milia. Et pro memoria illius victorie canis ille machometus fecit amputari plurima capita illorum et transmisit illa cordubam et in maritimas partes et in affricam. Predictus autem rex ordoneus regnauit .x. annis et mortuus est ex quadam infirmitate que dicitur podagra in oueto et ibi sepultus est. successit ei in regno filius alfonsus tertius.

¶ Vincunt sarraceni et capitur Roma ac magna pars thuscie a soldano babilonie deuastatur.

Quadragesimum septimum bellum inter sarracenos et xpianos accidit circa mortem predicti Gregorij pape .iiij. qui fuit secundum quosdam hystoriographos anno domini octingentesimotricesimooctauo. His temporibus portentum singulare apparuit primo in signo virginis et ab illo signo in signum leonis cancri geminorum thauri concurrit ibique se figens globum igneum emisit iubarumque pluritatem deposuit. imperator quoque ista diligenter examinans cum egmardo philosopho contulit sed eiusdem portenti effectum exprimere noluit. Tunc imperator subintrauit quod regni mutationem principi seque mortem prendebat. Tunc egmardus ad confortationem

principis prophete testimoniū in‑troduxit dicens. a signis celi ne ti‑mueritis que gentes pavent. ⁊ ait imperator nō aliū timere debem⁹ nisi illum qui nostri et huius crea‑tor est syderis sed eius clemētiam laudare tenemur qui nostras iner‑ciam talibus amonere dignaf in‑dicijs. qui ergo talia portenta, cum apparent omnibus cōmuniter tan‑gunt. Ideo omnes ꝓ posse ad me‑liora festinare debemus vt miam in illo dominante consequi valea‑mus. Et licet tūc impressio illa im‑peratorem non tetigerit: tetigit tñ totum statū ecclesie et aduentu sar‑racenorum ad partes romanas. qꝛ tunc quidam scelerati xp̄iani mise‑runt ad soldanum babylonie vt ve‑niret romam asserentes ꝙ leuiter possit totam ytaliā possidere. Tā‑ta igitur sarracenorum multitudo superueniens intrauit ytaliā vt to‑tam superficiem terre quasi locu‑ste viderenf implere ac per portā centrellensem intrans vi armorum romam cepit ciuitasqꝫ leonina et poliatur omnino ⁊ ecclesia sancti petri stabulum equoꝝ efficitur: et non solum per sarracenos roma tunc capta fuit: sed ⁊ magna pars thuscie deuastatur.

¶ Vincūt christiani et expellūtur a Roma et thuscia sarraceni.

Quadragesimū octauū bellū inter sar‑racenos ⁊ xp̄ianos acci‑dit statim post predicta. Naꝫ ad pe‑titionem pape Gregorij quarti su‑pradicti Burgo marchio lōbardie cum lombardis et ludouicus rex francoꝝ cū gallicis venietes post plurima bella sarracenos cuꝫ mul‑ta effusione sanguinis a roma et to‑ta illa terra fugauerūt qꝛ dict⁹ gre‑gorius papa et ludouicus impera‑tor quasi eodē tēpore decesserunt. Ideo sunt notanda que circa finē vtriusqꝫ contigerunt. Unde appro‑pinquantibus ad mortem fuit ma‑xima solis eclipsis tantū ꝙ fuit ob‑scuratus aer ⁊ tenebratus sicut de nocte ita ꝙ sydera apparebāt. Itē luna sic recessit a sole ꝙ lumen reci‑pere videbatur sicut in nouilunio. Post hec egritudo imperatorē gra‑uiter inuasit qui statim prouidēde imperio et regni et anime sue salu‑ti disposuit ⁊ ecclesiastica sacramē‑ta suscepit multaqꝫ cuꝫ deuotione migrauit ad xp̄m. et Gregorius pa‑pa quasi in eodem tēpore diē clau‑sit extremū hec ex hystoria collecta fratris iohānis de padua.

¶ Vincūt xp̄iani occisa sarraceno‑rū magna multitudine. Et eccl'ia sancti Iacobi edificatur per regē alfonsum magnum et lapidibus muro forti.

Quadragesimū‑nonum bellum inter sar‑racenos ⁊ xp̄ianos acci‑dit āno domini octingentesimotri‑cesimonono imperante lotario fi‑lio supradicti imperatoris ludoui‑ci ⁊ sedente in cathedra petri Ser‑gio papa. ij. Ac regnante in regno legionis rege alfonso. iij. qui fuit dictus magnus. Iste fuit filius su‑pradicti regis ordonij d' quo supra

gloriosa bella narrata sunt. Et fuit rex piissimus elemosinis clarus ipse fecit ecclesiam sancti Jacobi ex lapidib⁹ muro & forti opere fabricata. quia prio erat de terra. eo ergo tempore predictus rex alfōsus magnus congregauit exercitū suū ex prouincialibus et gasconibus & nauarriis venit contra terrā sarracenorū confregit et destruxit que cūq; inuenit & cepit per vim villaȝ quandam que dicebatur tunc leticia quam ignibus concremauit et occidit omnes sarracēos quos ibi inuenit. et reuersus est ouetum magnis cū diuitiis et honore.

¶ Vincunt xpiani pereptis pluribus sarracenis per regē alfonsuȝ.

Quinquagesimū bellum inter sarracenos & xpianos accidit sequēti anno scilicet octingentesimo quadragesimo. Tunc magnus exercit⁹ sarracenorum regis toleti venit ad percurrendū & et destruendum terram regis alfonsi magni. Cum ergo predictus rex sciuit venit cum exercitu suo contra eos et bellauit cum eis in littore fluminis dolei vi ctriq; fuerunt sarraceni et perdiderunt ibi omnia que portauerant ac mortui sunt ex sarracenis quingenti. xl. Alii vero terga sunt dare coacti. Sed et rex alfonsus secut⁹ est eos viriliter et occidit multos ex eis ac captiuauit reuersusq; ē ouetum cum magnis diuitiis et honore. In predicto bello fuit strenuissim⁹ miles Bernardus delcarpio de quo supra mensio facta est cōsobrinus regis alfonsi casti: multas enim cedes in sarracenos fecit nō solum zelo fidei sed desiderio liberandi patrem suum comitem ditatum sancti de quo supradictum est quem rex alfonsus castus in carceribus posuerat. quia sine scitu sui acceperat in vxorem sororem suaȝ de qua predictum est bernardū habuit sed licet propter hoc rebellauerit regi predicto et vt debellaret regem fecisset castrum illud quod dicitur delcarpio prope salamāticam et aluam de tormes: tamen nū q̄ potuit ipsum videre nisi mortuū dato castro regi cogitans ipsuȝ recipere viuum vt plene continet͛ in generali hystoria hyspanie.

¶ Hoc bello vicit xpiani sub Bernardo delcarpio. Et capit͛ balbastrum cum aliis locis.

Quinquagesimū primum bellū inter sarracenos & xpianos accidit circa idem tempus. Nam cum supradictus bernardus delcarpio tradidit supradictum castrum regi et vidit patreȝ suū mortuum: fuit a rege alfonso magno expulsus a regno suo et venit in regnum francie: sed cum in curia regis francie non fuisset receptus sicut ipse optauerat reuersus est versus hyspaniam. et tunc habuit cuȝ sarracenis tria magna p̄lia et semper fuit victoriosus: occidit enim plurimos eo⁊ & habuit ex spoliis innumeras diuitias cū quib⁹ postea

conquisiuit ex illo loco vbi predi-cta prelia habuit vsqꝫ barbegal et lucratus est barbastrum ꝛ segorbe ꝛ montem album.

¶ Vincunt xpiani sub rege alfonso. et liberatur coymbra ab obsidione sarracenorum.

Quinquagesimumsecundum bellum inter sarracenos ꝛ christianos accidit anno domini octingentesimoquinquagesimoquarto. Tunc predictus rex alfonsus magnus congregato exercitu suo iuit ad succurrendum coymbram quam tenebant sarraceni obsessam ꝛ pugnauit cum eis ꝛ deuicit eos cepitqꝫ eam et posuit sub dominio suo ꝛ ipse cum est sarracenos percurrens plures alias ciuitates.

¶ Vincunt xpiani sub rege alfonso magno et pro tuitione patrie edificatur castrum magnum.

Quinquagesimumtertium bellum inter sarracenos ꝛ xpianos accidit anno domini octingentesimosexagesimo. imperante ludouico fratre supradicti lotarij imperatoris. ꝛ sedente in cathedra petri Nicolao papa primo Tunc supradictus rex alfonsus magnus congregato exercitu magno xpianorum iuit ad percurrendam terram toleti et cremauit ac destruxit quecumqꝫ inuenire potuit. prostrauitqꝫ multa castra ꝛ fortalitia que sarraceni possidebant et captiuauit plurimos sarracenos quod videntes sarraceni timore magno percussi miserunt nuncios suos nunciantes eidem quod sibi darent tributum si concederet eis pacem. Rex autem alfonsus concessit eis treugas per tres annos ꝛ reuersus est in terram suam cum magnis diuitijs ꝛ honore. Sed cum reuerteretur cepit vnum castrum quod tenebant sarraceni quod dicebatur quinqualubel Istud castrum non intrauerat in treuga et occidit ibi multos sarracenos ꝛ post hoc fecit vnum castrum magnum in maritimis asturiarum pro defensione illius terre ne nauigantes inimici illam destruerent et nomen illius castri dicitur gordon. Et intra castrum fecit vnam ecclesiam sub nomine sancti saluatoris quam fecit consecrari a duobus archiepiscopis ꝛ vno episcopo quam multis donis decorauit specialiter dedit illi ecclesie quandam crucem de puro auro ornatam pluribus lapidibus quam ipse mandauerat fieri. Fecit etiam in ecclesia sancti iacobi quandam capellam mire pulcritudinis et dorauit predictam ecclesiam plurimis hereditatibus ac ornauit illam auro ꝛ argento necnon ornamentis ꝛ lapidibus preciosis. Fecit etiam iste gloriosus rex alfonsus super corpora sanctorum facundi ꝛ primitiui. ecclesiam mire magnitudinis et pulchritudinis. circa litus ceyꝫ quam etiam dorauit et honorauit multis necessarijs.

¶ Vincunt xpiani per regem alfonsum magnum in senectute sua.

Quinquagesimumquartum bellum inter sar-

racēos et xp̄ianos accidit circa annum domini octuagesimumsecūdū Cum enim predictus rex alfonsus magnus .xlvi. annis regnasset reliquit regnū et dedit illud filio suo garchie et peregrinatus est in sanctum iacobū et cū reuerteretur rogauit filium suum regem garchiā ꝙ traderet sibi gentes cum quibus adhuc semel vel bis posset ire contra sarracenos in senectute sua qđ rex garchias concessit eidē. Iuit ergo cū exercitu magno et cremauit et depredat⁹ est et destruxit magnam terram sarracenorum et reuersus est in nauarram cum grandi multitudine captiuorum ⁊ multis diuitijs et honore. Post hoc venit samorā vbi de infirmitate sua gloriose finiuit et sepultus est in ecclesia sancte Marie ciuitatis oueti cum vxore sua regina domina xymena.

¶ Christiani p regē Garchiā vincūt capto ayolas rege sarracenoꝝ.

Quinquagesimūquintū bellū inter sarracēos ⁊ xp̄ianos accidit circa annū dn̄i octingentesimūoctuagesimūtertium. Cū eni predictus rex garchias post mortem patris regnaret in p̄mo anno regni sui congregauit magnū exercitum suum ⁊ iuit ad percurrendā terram sarracenoꝝ cōfregitq; multas villas et cremauit eas prostrauitq; multa castra et pugnauit cū quodam sarracenoꝝ rege qui dicebat ayolas ⁊ deuicto bello cepit illū regē et reuersus est in terrā suā cum multitudine captiuorū ac cū magnis diuitijs ⁊ honore sed cum reuerteretur ex culpa illorū qui regē sarracenū obseruabāt solutus a vinculis fugit. Rex predict⁹ garchias āno tertio regni sui mortuus est feliciter ī ciuitate zamore et deductū est corpus eius ad ciuitatē oueti vbi honorifice sepultus est.

¶ .Lvi. bello vincūt xp̄iani sub rege ordoneo secundo. Et capitur ciuitas rogel.

Quinquagesimūsextū bellū inter sarracenos et xp̄ianos accidit circa idē tp̄s. Mortuo eni p̄dicto rege garchia regnauit p eo frater ei⁹ ordoneus scđus filius supradicti regis alfonsi magni. Iste ordoneus tpe patris sui cōgregauit magnū exercitum ⁊ intrauit terram sarracenoꝝ ⁊ percurrit illam. percurrit etiam p̄uinciā beticam que est terra de gualderquenir et cōfregit multas ciuitates cremauitq; eas ⁊ destruxit ac plurimos sarracenoꝝ captiuauit. cepit etiā in illo p̄mo ingressu vnā de nobilioribus ⁊ fortioribus ciuitatib⁹ sarracenoꝝ que tūc dicebat roges et reuersus est in terrā suā diues et cū honore.

¶ Isto bello vincūt xp̄iani sub rege ordoneo scđo et capta talauera ignibus crematur.

Quīquagesimū septimū bellū iter sarracenos ⁊ xp̄ianos accidit

anno domini octingentesimooctua
gesimo sexto. Tunc pdictus rex or-
doneus scds congregato exercitu
suo iuit et obsedit talaueram. Sar-
raceni vero cordubenses ⁊ alij cir
cumuicini cu hec audiuerut venerut
ad succurrendum ad predictā vil-
lā. Sed cu3 adiutorio altissimi rex
ordoneus pugnauit cū eis et deui-
cit eos. pempti sunt etiam ibi mul
ti sarraceni. Alij vero per fugā eua
serunt et tunc rex ordoneus cepit
illam villam ⁊ depredatus est quic
quid ibi inuenit, pstrauitq3 muros
ville ac illam ignibus cremauit et
sic reuersus est in terram suam di-
ues: ⁊ cum honore duxitq3 capti
uum ducem exercitus cordubens.
Alij tamen dicunt q predictam cō
quistam fecit iste ordoneus tempo
re regis garchie fratris sui.

Per reges ordoneū scdm capit
castrum alhame: ⁊ xpiani vincunt.

Quinquagesimū
octauū bellum inter sa
racenos ⁊ xpianos acci
dit anno dñi octingēte
simo nonagesimo. Tunc eni predi-
ctus rex ordoneus timēs q perde
ret tēpus suū si desisteret ab oppu
gnatione inimicor fidei xpiane p
duxit exercitum suū magnū: ⁊ iuit
vt pcurreret terrā meride ⁊ cōfre
git ac destruxit igne et ferro quic-
quid inuenit. Cepitq3 vnū castru3
qd dicebat calabei: ⁊ nunc dicitur
alhame. sic ergo post plurima cer-
tamina et victorias reuersus est in
terram sua3 cū multitudine capti-
uoru3 vtriusq3 sexus. ⁊ antequā egre
deret de terra sarracenorū venerūt
ad eū potentiores meride ac terre
lucene. ac etiā rex passensis q dici-
tur bedadios petentes ab eo treu-
gas pp̄ter quas concedēdas multi-
tudinē innumerā pecunie obtule
runt eidē ⁊ reuersus est legionē cū
magnis diuitijs ⁊ honore. Et tunc
fecit mirificū illud tēplum ecclesie
maioris in eadē ciuitate vbi prius
erat suu3 regale palatiū. Jacet se-
pultus rex in ecclesia pdicta retro
altare maius in pariete: vbi transi
tus gentiū efficitur circularis. suc
cessit ei in regno filius eius alfon
sus quartus qui regnauit quinq3
annis sed nihil magnifici fecit co-
tra sarracenos. Hic motus quadā
leuitate voluit ordinē intrare ⁊ de
facto sic fecit renuncians regnum
suu3 fratri suo ramiro et cū pauco
tempore remaneret in religione in
monasterio sancti facundi prope
ceyam exiuit ab ordine ⁊ venit le-
gionem et rebellauit cū eade3 ciui
uitate fratri suo volens iterum re
gnare. quod cū frater ei rex rami
rus cognouit venit super eum cu3
magno exercitu quē p sarracenos
pauerat ⁊ obsedit eū in eadē ciuita
te duob annis. finali dedit se rex al
fōsus fratri suo regi ramiro q eu3
cepit ⁊ posuit in carceribus ⁊ alios
duos filios regis fruele q rebella-
uerant ei extraxitq3 oculos eorū
post duos ānos rex alfōsus pdict
cecus mortu est ⁊ sepult ibi legio
nis in monasterio sancti pauli.

Vincūt xpiani p regē ramirum
secūdū: occisis. lxxx. milibus sarra
cenorū ⁊ captiuato rege Cesar au-

gustano proditore.

Quinquagesimūnonum bellū inter sarracenos ⁊ christianos, accidit circa idē tps. Tunc abdarramē rex cordubeñ. ⁊ albenyhaya rex cesar augustanus qui se fecerat vasallum regis ramiri cū terra sua cum multitudine graui venerūt vt percurrerent terrā regis predicti ramiri: ⁊ accesserunt vsq; ad locū qui dicit̄ simanchas. qđ cū rex ramir⁹ sciuit, exiuit contra eos cū exercitu suo: ⁊ cōmissuꝫ est durū bellū. Sed cū adiutorio altissimi victi sunt sarraceni ⁊ albenyhayo pditor fuit captus: mortuiq; sunt de sarracenis lxxx. milia. Hec victoria fuit habita in die iusti ⁊ pastoris. ceteri vero sarraceni fugerunt ⁊ recolligerunt se in quodam castro cū abdarramē Sed rex ramirus insequēs eos obsedit eos: et captiuauit plurimos eorum abdarramē furtim euadente. ⁊ reuersus est predictus rex collectis spoliis campi innumerabilibus. et cum rege pditore vinculato ac cum multitudine captiuoruꝫ in honore in ciuitatem legionensem.

¶ Bello. lx. Vincūt christiani sub rege Ramiro secundo.

Sexagesimū bellum inter sarracenos et christianos, accidit anno domini octingentesimononagesimosexto. Imperante herico primo ⁊ sedēte in cathedra petri Ioh. xix. Tūc pdictus rex ramirus secūdus cōgregauit exercitum suū ⁊ obsedit quoddā castrum qđ antiquitus dicebat̄ agraui: nūc vo dicitur calatrana. Saraceni autem alioꝝ castrorum circūuicinorū cum exiuerūt: venerunt vt succurrērent predicto castro de caldrana ⁊ cōmissum est duruꝫ bellum inter eos et regem ramirum. sed finaliter victi fuerunt saraceni pempta multitudine saracenorum: ⁊ reuersus est in terram suam cū magnis diuitiis et honore. Iste rex ramir⁹ cum infirmaretur grauiter ouetti precepit se deferri ad ciuitatē legionensem vbi expoliauit se a regno qđ recepat a fratre suo alfonso dicens hec verba. Nudus egressus sum ex vtero matris mee: ⁊ nudus reuertar illuc dñs mihi adiutor non timebo: qđ faciet mihi homo. Quibus dictis animā dedit in manib⁹ creatoris ⁊ sepultus est in monasterio sancti saluatoris eiusdem ciuitatis qđ ipse fecerat p filia sua dñā eluira: et regnauit pro eo filius eius ordoneus tertius.

¶ Vincūt christiani hoc bello. lxi. et capitur castrum de tharaco per comitem fernandum gundisalui.

Sexagesimūprimum bellum inter saracenos ⁊ christianos accidit circa annū dñi nongētesimuꝫ. Tūc regnante in regno legiōi supradicto ordoneo tertio. Excitauit deus quēdam viruꝫ in armis strenuū sibiq; dilectū comitem: scꝫ fernandum gundisalui cuius filia scꝫ domina vraca vxor

supradicti regis erat comes castelli qui et desiderio seruiendi deo incepit bella durissima cōtra saracenos. Et primo congressu deuictis saracenis obtinuit castrū qđ đr de tharaco qđ est situatū ĩ altitudine cuiusdam rupis prescisse. Vñ saracenis euenit tribulatio magna.

¶ Vincunt christiani et almansorem cum .xij. legionibus bellatorum fugatur per comitem fernandū gundisalui cum .ccc. equitibus et reuelatione quadam sibi facta.

Sexagesimum secūdum bellū inter saracenos ꝛ xpianos accidit anno dñi noningentesimo primo. Tūc almansor qui erat potentior saracenus existētium citra mare sub abdarramē amiramamolim hyspanie ꝛ regis cordubensis cum audiuit ꝙ comes fernandus gundisalui ceperat p̄dictum castrū de caraco iratus ac turbatus fuit valde quare congregauit magnā potestatē regum saracenorum ꝛ militum aliarūq; gentium quorum numerus .xij. legionū militū. Vna legio est sex milia sex cētum sexaginta sex. Cum vero predictus comes fernandus gundisalui cognouit ꝙ almansor veniebat contra eum in multitudine tam graui et ꝙ mirabatur dicens: ꝙ non esset locus in quo nō quereret eum misit statim nuncios suos per totū castellū vasallis suis dicēs ꝙ venirent ad eū quia nimiū eis indigebat qui visis litteris parato animo vnanimiter venerunt ad eum cum quibus habuit consilium suū quid esset melius ire obuiam almansor vel expectare eum: ꝛ inter alios miles quidam dictus gundisalus didaci sic locutus est. O domine nō mihi videtur tempus bellandi cū istis saracenis. Sed si aliquā viam possemus inuenire per quā istud bellum impediretur haberē ego pro bono consilio si vobis placeret nec propter hoc debemus habere pro inconuenienti contribuere eis aliquid aliud quicquid illud esset per quod possemus mitigare iras saracenorum ꝛ lucrari treugas eorum: ꝙ in multis aliis rebus expēduntur diuitie: in hoc ergo nō debent excusari: quia in bello ponit homo aliquotiēs animam ꝛ corpus ꝛ nihil ei prodest aurum et argentum: et quicquid aliud. Item saraceni sunt multi ꝛ bene armati: nos vero sumus pauci et armis vacui. et si propter peccata nostra vincimur omnes erimus confracti ꝛ tota castella perdetur: et ponetur sub potestate saracenorum. Sed si istud bellum non daretur haberem pro bono consilio: ꝛ pro meliori ꝙ nos possemus facere vt non perderemur sic ex nostro defectu nec aliquid nobis p̄desset sine adiutorio domini nostri iesu xpi. Domine si locutus sum sine modo peto veniam. et dicet vnusquisq; illud qđ sibi melius videtur. Istud cōsilium non placuit predicto comiti fernando gundisalui: et quasi iratus dixit. Amici volo respondere dono grandi salino didaci. ꝛ enarrando que dixerit ostēdam ꝙ non solum non sunt

dicenda sed nec audienda. Ipse dicit primo quod excusemus bellum: sed cum homo non possit excusare nec fugere mortem: debet mori honorificentius quo poterit et sic treugas lucramur contribuendo eis aliquid cuius sumus domini efficeremur servi et unde deberemus castellum extrahere a pena et oppressione in qua est amplius ei duplicaretur. Cum ergo omnes unde nos descendimus fervent in fidelitate decorati: et in eius observatione gloriabantur. Ideo non curaverunt de morte sua et isto modo impleverunt quicquid voluerunt et pugnaverunt viriliter ne aliquid indecens facerent propter quod reputari possunt nec voluerunt habere hereditatem unde ipsi minus valerent quam omnes alii viventes in toto mundo: et propter eorum magnam fidelitatem vicerunt semper inimicos suos quia propter mortis timorem numquam errorem aliquem facere voluerunt nec aliquid quod eis inhonestum esset et isto modo ipsi vicerunt inimicos suos. Quod ergo illi fecerunt debet in memoriam nostram venire et concordando nos cum eis ac eorum facta observando numquam errabimus. Dimittamus ergo iam enarrare parentum magnalia et redeamus ad factum nostrum. preparemus nos ut eamus ad bellum et propter mortis timorem nullatenus dimittamus: quia cum dei adiutorio et nostre fidelitatis vincemus inimicos nostros et extrahemus castellum a pena et confractione in qua est nec eorum multitudinem pavere debemus: quia plus potest unus leo quam decem oves. et occident triginta lupi triginta milia agnos. Sitis certi amici quod nos vincemus almansor hac vice et erit magnus honor meus. vester autem maior ac de me facietis meliorem hominem totius hyspanie. Cum ergo predictus comes finivit orationem suam movit se cum exercitu suo de loco qui dicitur muneon ubi tunc erat et venit in locum qui dicitur lara: et inde ascendens equum suum intravit montem ut venationi vacaret. Invenitque aprum quendam: et secutus est eum solus aper vero fugiens eum recollegit se in quadam spelunca in qua solebat manere. sed non secutus ibi intravit quandam ecclesiam parvam ibi propinquam et posuit se retro altare. Ecclesia autem illa tota erat exterius cooperta quadam herba que dicitur edera: sic quod nihil eius videbatur in qua tres monachi pauperrime vivebant: et vocabatur ecclesia illa sanctus petrus Comes autem predictus insequens aprum non potuit in equo pre arborum spissitudine intrare post aprum descendit ergo de equo et ligavit eum ad arborem secure: ipse vero secutus est vestigia apri pedes et ingressus est ecclesiam predictam et accessit usque ad altare ubi porcus iacebat. cum autem respexit locum et vidit quod erat ecclesia: timuit et noluit accedere ad altare nec occidere aprum. licet ipse multum bene poterat illum occidere et ait. Domine deus quem timent omnes res mundi. si ego in hoc erram tu debes mihi veniam dare cum ego nihil scirem huius sanctitatis: quia si ego

supradicti regis erat comes castelli qui et desiderio seruiendi deo incepit bella durissima cōtra saracenos. Et primo congressu deuictis saracenis obtinuit castrū qd̄ dr̄ de tharaco qd̄ est situatuꝫ ī altitudine cuiusdam rupis prescise. Unā sara¬cenis euenit tribulatio magna.

¶ Uincunt christiani et almansor cum. xij. legionibus bellatorum fugatur per comitem fernandū gundisalui cum. ccc. equitibus et reuelatione quadam sibi facta.

Exagesimum secūdum belluꝫ inter saracenos ꝛ xp̄ianos accidit anno dn̄i noningentesimo primo. Tūc almansor qui erat potentior saracenus existētium citra mare sub abdarramē amiramamolim hyspanie ꝛ regis cordubensis cum audiuit ꝙ comes fernandus gundisalui ceperat p̄dictum castrū de caraco iratus ac turbatus fuit valde quare congregauit magnaꝫ potestatē regum saracenorum ꝛ militum aliarūꝙ gentium quorum numerus. xij. legionū milituꝫ. Una legio est sex milia sex cētum sexaginta sex. Cum vero predictus comes fernandus gundisalui cognouit ꝙ almansor veniebat contra eum in multitudine tam graui et ꝙ mirabatur dicens: ꝙ non esset locus in quo nō quereret eum misit statim nuncios suos per totū castellū vassallis suis dicēs ꝙ venirent ad eū quia nimiū eis indigebat qui visis litteris parato animo vnanimiter venerunt ad eum cum quibus habuit consilium suū quid esset melius ire obuiam almansor vel expectare eum: ꝛ inter alios miles quidam dictus gundisalus didaci sic locutus est. O domine nō mihi videtur tempus bellandi cuꝫ istis saracenis. Sed si aliquaꝫ viam possemus inuenire per quā istud bellum impediretur haberē ego pro bono consilio si vobis placeret nec propter hoc debemus habere pro inconuenienti contribuere eis aliquid aliud quicquid illud esset per quod possemus mitigare iras saracenorum ꝛ lucrari treugas eorum: qr in multis aliis rebus expēduntur diuitie: in hoc ergo nō debent excusari: quia in bello ponit homo aliquotiēs animam ꝛ corpus ꝛ nihil ei prodest aurum et argentum et quicquid aliud. Item saraceni sunt multi ꝛ bene armat. nos vero sumus pauci et armis vacui. et si propter peccata nostra vincimur omnes erimus confracti ꝛ tota castella perdetur: et ponetur sub potestate saracenorum. Sed si istud bellum non daretur haberem pro bono consilio: ꝛ pro meliori ꝙ nos possemus facere vt non pderemur sic ex nostro defectu nec aliquid nobis pdesset sine adiutorio domini nostri iesu xp̄i. Domine si locutus sum sine modo peto veniam. et dicet vnusquisqꝫ illud qd̄ sibi melius videtur. Istud cōsilium non placuit predicto comiti fernando gundisalui: et quasi iratus dixit. Amice volo respondere dono grandi salui didaci. ꝛ enarrando quecumq[illegible] rit ostēdam ꝙ non solum non [illegible]

dicenda sed nec audiēda. Ipse di-
cit primo q̄ excusemus bellū: sed
cum homo non possit excusare nec
fugere mortē: debet mori honorifi-
centius quo poterit et sic treugas
lucramur contribuēdo eis aliquid
cū sumus dn̄i efficeremur serui ⁊
vnde deberemus castellū extrahe-
re a pena et oppressione in qua est
amplius ei duplicaretur. Cū ergo
omnes vnde nos descendimus fer
uenti fidelitate decorati: ⁊ in eius
obseruatiōe gloriabātur. Ideo nō
curauerunt de morte sua ⁊ isto mo
do impleuerūt quicquid voluerūt
et pugnauerūt viriliter ne aliquid
indecens facerēt ꝓpter qd̄ reputa
ri possint: nec voluerūt habere he-
reditatē vnde ipsi minus valerēt
q̄ omnes alij viuētes in toto mun
do: ⁊ propter eorꝫ magnā fidelita-
tem vicerunt semꝑ inimicos suos
quia propter mortis timorē nunq̄
errorem aliquē facere voluerunt
nec aliquid qd̄ eis inhonestū esset
⁊ isto modo ipsi vicerunt inimicos
suos. Qd̄ ergo illi fecerūt debet in
memoriā nostram venire et concor
dādo nos cum eis ac eorꝫ facta ob-
seruando nunq̄ errabimus. Dimit
tamus ergo iam enarrare parētuꝫ
magnalia ⁊ redeamus ad factū no
strum. preparemus nos vt eamus
ad bellū ⁊ propter mortis timorē
nullatenus dimittamus: quia cum
dei adiutorio et nostre fidelitatis
vincemus inimicos nostros ⁊ ex-
trahemus castellum a pena et con
fractiōe in qua est nec eorum mul-
titudinem pauere debemus: quia
plus potest vnus leo q̄ decē oues.

et occident triginta lupi triginta
milia agnos. Sitis certi amici q̄
nos vincemus almansor hac vice
⁊ erit magnus honor meus. vester
autem maior ac de me facietis me
liorem hominem totius hyspanie.
Cum ergo predictus comes fini-
uit orationem suam monit se cum
exercitu suo de loco qui dicitur mu
neon vbi tunc erat et venit in locū
qui dicitur lara: et inde ascendens
equum suū intrauit montem vt ve
nationi vacaret. Inuenitq̄ aprum
quēdā: ⁊ secutus est eū solus aper
vero fugiens eum recollegit se in
quadā speluca in qua solebat ma
nere. sed non secutus ibi intrauit
quādam ecclesiā paruam ibi pro-
pinquam et posuit se retro altare.
Ecclesia autem illa tota erat exte-
rius cooperta quadam herba que
dicitur edera: sic q̄ nihil eius vide
batur ĩ qua tres monachi pauper-
rime viuebant: et vocabatur eccle-
sia illa sanctus petrus Comes au-
tem p̄dictus insequēs aprum non
potuit in equo pre arborum spissi-
tudine intrare post aprum descen-
dit ergo de equo ⁊ ligauit eū ad ar
borem secure: ipse vero secutus est
vestigia apri pedes ⁊ ingressus est
ecclesiā p̄dictam ⁊ accessit vsq̄ ad
altare vbi porcus iacebat. cum aūt
respexit locū ⁊ vidit q̄ erat eccle-
sia: timuit ⁊ noluit accedere ad al-
tare nec occidere aprum. licet ipse
multū bene poterat illū occidere ⁊
ait. Dn̄e deus quem timēt omnes
res mūdi. si ego in hoc erraꝫ tu de-
bes mihi veniaꝫ dare cū ego nihil
scirē huius sanctitatis: quia si ego

sciuissem nō intrassem ibi vt talia
facerē quinimmo venissem in pegri
nationem ⁊ oblationes tribuissem.
Sed parce mihi tu pater potētis-
sime fili virginis marie ⁊ da mihi
vigorē ⁊ adiuua me contra gētem
paganā que venit ad destruendam
castellā: qꝛ si tu non seruas eaꝫ ego
pro ꝑdita illam habeo tu ergo dñe
illam obserua ⁊ custodi eam. Cum
aūt finiuit ꝑdictus comes oratio-
nem suā venit ad eū vnus triuꝫ il-
lorum monachoꝝ qui dicebaṫ pela
gius ⁊ interrogauit eū quis esset ⁊
quid peteret. Comes vero ei nihil
celauit. dixitqꝫ ei ꝙ segregauerat
se a gente sua ⁊ intrauerat ibidem
post illū aprum. Tūc monachus di
xit ei. Rogo te ꝑpter deum ⁊ pro-
pter tuaꝫ bonitatē ꝙ sis ista nocte
meus hospes: ⁊ dabo tibi panē or-
dei vt comedas qꝛ de tritico nō ha
beo: et dabo tibi de aliis q̄ potero
habere. Qđ cuꝫ comes audiuit nō
refutauit: sed conuiuiū acceptauit
⁊ mā̄sit ibidē illa nocte. Altera vo
die de mane dixit monach⁹ ille pe
lagius comiti. Certissime credas
ꝙ diriget de⁹ negocia tua ⁊ deuin-
ces oēm potestatem illius alman-
sor. ꝑlium magnū habebis cuꝫ eis
sed certissime vinces eos: ⁊ tot ex
eis occides ꝙ non erit numerus.
Itē scias certissime ꝙ recuꝑabis
vnā magnam partē terre ⁊ effun-
des sanguinē regum ⁊ magnatum
⁊ felicitas tua erit tā magna ꝙ per
totum mundū exibit sonus militie
tue. Veruntamē scias pro certo ꝙ
eris captus bis. Et omnia que ti-
bi dico certitudinaliter scias sic fo
re ventura. Sed ⁊ ante tertiū dieꝫ
sequentem eris positus in magno
cogitatu: quia videbis totam gen
tem tuā vltra modū pauore percus
sam propter vnū terribile signum
quod videbūt nec erit ibi aliquis
tā fortis ꝙ non languescat timore.
Sed tu statim cōforta eos melior
bus verbis q̄bus poteris exponen
do signū: ⁊ ipsi statim perdēt timo
rem. et ex nunc vade feliciter inue-
niesqꝫ omnes tuos tristes plāctus
⁊ luctus propter te faciētes ⁊ cogi
tantes ꝙ sis captus vel mortuus a
saracenis: ⁊ ꝙ maneant sine dño ⁊
sine aliquo tutore. Sꝫ rogo te ⁊ pe
to istud donū ꝙ postq̄ deuinceris
campū: recorderis huius paupcu-
le societatis: et huius tā pauperri-
mi loci: ⁊ tam pauperis hospitali-
tatis sicut recepisti: quia nos tres
monachi sumus soli faciētes pau-
perem vitā. ⁊ si de⁹ nobis nō mit-
teret suaꝫ mercedē: deuorarēt nos
bestie fere hui⁹ mōtis. Comes vo
respondens ei dicit. frater pelagi
amice nō timeatis ꝑdere seruitiuꝫ
qđ mihi fecistis: quia si deus cōce-
dat mihi hanc litē vincere: ego pro
mitto huic loco totā meam quintā
partē omniū que lucratus fuero. ⁊
vltra hoc cū mortu⁹ fuero: hic pre
cipiam sepeliri corpus meū vt hic
locus factus ꝑpter me sit melioratus
⁊ magis honoratus: faciemus
alterā ecclesiaꝫ maiorē hanc q̄ mo
do: vbi possint manere plures mo
nachi ⁊ maior cōuentus: ⁊ dabo eis
in quo viuant ⁊ omnia que eis ne-
cessaria fuerint. Sic ergo facto va
le: venit predictus comes in predi

cum locū deserat: ⁊ inuenerat suos sicut dixerat pelagius monachus: sed cor tristicia versa est in gaudium ⁊ leticiam. Narrauitq̧ eis omnia que sibi acciderāt cū monacho pelagio. Altera autē die precepit moueri gentes eius que ita pauce erant: ꝙ mille saraceni erāt ꝓ vno christiano. Sed licet essent pauci erant tamē optimi milites ⁊ habebant bonū cor adiuuandi dominuꝫ suum. Uenerunt ergo ad locuꝫ vbi mutuo se videbant christiani ⁊ saraceni: ⁊ tāta erat multitudo saracenorum ꝙ montes et valles videbātur cooperti eis. veniebātq̧ sonantibus tubis ⁊ anāfilis ⁊ facientes magnū tumultū: ac cum grādi leticia cogitantes ꝙ vincerēt ⁊ caperent omnes illos x̄pianos ⁊ tanta erat multitudo ⁊ magnitudo vocum illoꝝ ꝙ videbat᷑ ꝙ totus mundus veniebat ibidem. Comes autē fernandus gundisalui existens in loco suo omīa circūspiciens cupiebat se iam videre cum illis. Et ecce illa hora accidit signum qd̄ sibi p̄dixerat monach᷒ pelagius: quia vnus de militibus eius fortissimis ascēdit vnum equum pulchrum et velocem vrgensq̧ eum calcaribus vt exiret ante eos. aperta fuit terra ⁊ degluciuit eum cum equo suo. Tunc fuerunt oēs percussi timore magno dicētes. ꝓpter peccata nostra istud accidit nobis: ⁊ bene apparet ꝙ deus derelinquet nos: et fuerat nobis melius consiliū si reuersi fueramus: q2 ocularíter videmus ꝙ deus vult iuuare saracenos quō ergo nos poterimus ire cōtra eos. Sed tūc virtuosus ille comes dixit eis. Amici nō faciatis sic nec velitis lucrari nomē maluꝫ ꝑ semper: nec perdatis cor sine vulneribus nec ostēdatis in vobis talem pusillanimitatē: q2 ego volo vobis ostendere. quid vobis ostēdit istud signū. Unde et quo nos faciemus terram submergi cum sit tādura ⁊ tā fortis quid aliud erit: quod nos possit sufferre. Et vos oēs estis hoīes alte nobilitatis: ⁊ video nūc corda vestra langantia timore contra gētes que non sunt nisi vmbra ⁊ ideo vos nolite timere: quia ego hac die desiderabā me videre cum almansor in campo: ⁊ experiri quō scitis castellam custodire dominū vestruꝫ. Postq̄ ergo predictus comes finiuit sermonē suum resumptis viribus suorum militum sicut vir sapiēs in bello p̄cepit deuolui vexillum suū: ⁊ iuit virili animo et sine timore percutere saracenos. ibātq̧ castellā clamātes. Castilla castilla. Cōmissum est ergo durum bellū: ⁊ milites x̄piani intantū fuerunt accēsi desiderio pugnandi et adiuuandi dominuꝫ suum ꝙ nihil cogitabant de morte sua: tā strenuissimi ergo fuerūt ꝙ vicerūt potestatem saracenoꝝ: ⁊ fugit almansor cum paucis. Hac die deus manifeste ostēdit suam potestatem in hoc ꝙ tres cēti milites x̄piani tantam multitudinem saracenorum ⁊ tam potētem virum sicut almansor vicerunt. Uictis ergo saracenis fugierūt a campo. Sed ⁊ comes fernandus gundisalui secut᷒ est eos cū aliquibus de suis ⁊ occidit plu-

res eorum: ⁊ expoliauerūt campum victoria habita. ⁊ inuenerunt in tēntoriis multitudinem auri ⁊ argenti ⁊ vasa ⁊ arma ⁊ alia plura. sic ꝙ facti fuerunt ditissimi pro semper. Et exinde venit predictus comes cum omnibus suis ad supradictum monasterium sancti petri. ⁊ dedit ibi multa donaria que inuenerat in tētoriis sarracenorum: dedit q̄ multitudinē diuitiarum monacho pelagio amico suo. Et reuersus est in ciuitatem suam cum Burgeñ. cū omnibus suis: vbi aliquibus dieb⁹ stetit propter vulnera sananda illorū qui in bello vulnerati fuerant.

Hoc bello. lxiij. Uincunt xp̄iani per comitem fernandum gundisalui plurimis sarracenis captis et trucidatis.

Sexagesimum tertium bellum inter sarracenos ⁊ christianos. accidit circa idem tēpus. Tūc sarraceni dolentes de victoria quā habuerat predictus comes fernandus gundisalui. ⁊ scientes ꝙ ipse cū rege ordonco. iiij. supradicto erat vinculo amoris colligatus congregauerunt exercitum magnū: et venerunt super sanctum stephanum de gormatio qui est in littore dorij et obsederūt castrū illud: ⁊ percurrerunt totam terrā vsq; ad burgis qđ cū sciuit predictus comes fernandus gundisalui venit animose contra eos cū malitia regis: ⁊ sua secutus q̄ est eos vsq; ad dorium bellās ⁊ occidens plures eorū deuictis q̄ sarracenis reuersus est in terram suam cū multitudine captiuorū diuitijs et honore. Eodem anno mortuus est predictus rex ordonc⁹. iiij. zamore: et sepultus est in ecclesia sancti saluatoris ciuitatis legionēsis: quā construxit pater eius et regnauit post eum sanctius primus q̄ dictus fuit grossus: ex eo ꝙ pre pinguedine equitare non poterat: nisi cum difficultate. Iste fecit pacem cum sarracenis. quia curauerūt eū a pinguedine sua. regnauit octo annis: ⁊ occidit eū quodam veneñato pomo: comes gundisaluus qui dominatur vltra dorium. ⁊ sic iste qui nihil gloriosum fecit contra sarracenos: male finiuit. Iacet sepult⁹ apud legionē in ecclesia sancti saluatoris. iuxta patrē suū. Et regnauit p̄ eo ramirus tertius fili⁹ eius.

Uincunt xp̄iani per comitē fernandum gundisalui: ⁊ fugatur secūdo almāsor perēpta innumerabili multitudine sarracenorum.

Sexagesimum quartum bellū inter sarracenos ⁊ xp̄ianos. accidit anno domini nongentesimo decimo quinto. Tunc supradictus almanzor dolens nimiū quia cū defecerat comes fernādus gundisalui. sicut dictū ē supra. ipse transiuit vltra mare in affricam et precepit predicari per omnem terram sarracenorum. ꝙ venirent ad adiuuādū eū contra xp̄ianū hyspanie: ⁊ ad defendendū terrā quā sui predecessores lucrati fuerant. Sarraceni autē audiuerunt hanc predicationem per totā terram diuulga

tum venerunt ad eum sine numero sicut qui veniunt ad indulgentiam cruciate quā nos xpiani fideliter accipimus cū sedes apostolica debitis circumstantijs compensatis illam cōcedit. ⁊ vltra predictas gētes innumeros congregauit. etiam ille almanzor totam potestatem andaluzie. ⁊ sic venit cū exercitu quasi innumerabili contra castellam vt destrueret totam terram: ⁊ vt caperet predictū comitē ⁊ occideret si posset. Que omnia cum cognouit predictus comes fernandus gundisalui: congregauit similiter oēs Castellanos: ⁊ venit ad locum qui dicitur predrauita. Sarraceni vero erant in vacinas. Comes autē reliquit gentem suam in eodem loco de predrauita: ⁊ ipse solus cum duobus militibus iuit velociter et secrete: vt videret monachum pelagium amicū suū supradictum qui ei dixerat altera vice. ꝙ vinceret certitudinaliter almanzor et signa que accidere habebāt. ⁊ cum accessit ad locū dictū est ei quomodo iaʒ discesserat a presenti vita. quod cū comes audiuit contristatus est valde: ⁊ ingressus est ecclesiā illam vt rogaret deum: vt secum faceret misericordiam. flexis ergo genib⁹ ante altare fecit hāc orationē in abūdantia lachrymarū dicens. Domine cū magno amore tibi seruiendi ego sustinui multa aduersa: ⁊ dimisi multa solacia ⁊ sum in maxima inimicitia cum sarracenis ⁊ xpianis: qꝛ reges hyspanie timore sarracenoruʒ obliti sunt tui qui es dominus eorum: ⁊ facti sunt vasalli i. et cum ego ꝓ timore mortis errabant male cōtra me. Ego nunꝙ volui societatem: nec amorē eorum. ⁊ sic remansi ego solus ab omnibus derelictus inter omnes qui videntes me segregatum ab omnibus vt inimicū me respexerunt. Et cū sarraceni cognouerunt ꝙ nolebaʒ eis obedire. congregauerūt exercitus vltra mare et citra mare. et venerunt super me. Et ego cum tuo adiutorio deuici almanzor et omnem eius potestatem: ⁊ occidi ibi plures eorū. Tu domine dixisti per Ysayam prophetam. ꝙ nunꝙ deesses tibi seruientibus. ego autem oēs alios reliqui: vt tibi seruirem. Peto ergo domine pro mercede. ꝙ habeā ego tuū adiutorium. ⁊ vt defendas castellā: quia tota terra affrice venit super me. ⁊ da mihi sensum ⁊ fortitudinem: vt ego vincaʒ hunc sarracenum almansor: ⁊ oēm eius potestatem: ⁊ cum faceret [illegible] hac orationem captus est quodaʒ dulci somno: ⁊ dormiuit ibi ante altare. Apparuitq̄ sibi ille monachus sanctus pelagius indutus vestib⁹ cādidis sicut nix. ⁊ dixit ei dormis fernande gundisalui. surge ⁊ vade ad gentem tuam: quia deus cōcessit tibi quicquid postulasti ab eo: ⁊ scias certitudinaliter ꝙ vinces sarracenum almanzor ⁊ omnem eius potestateʒ et perdes ibi multos de gente tua. et adhuc dixit tibi plus dominus noster. ꝙ quia tu es eius vasallus et ei facis seruitium toto corde ꝙ mittit tibi apostolum iacobum: ⁊ me cuʒ multitudine angelorum ad adiutorium tui: ⁊ appare

bimus omnes in bello cum armis albis: ⁊ quilibet nostrum ducet crucem in suo vexillo: ⁊ cum sarraceni viderint nos: vincebuntur et dimittent tibi campum. Amice dixi tibi qđ mihi mandatum fuit: decetero volo recedere. ⁊ sic recessit a p̄dicto comite; vigilans ergo ipse et cogitans in illa visione orando deū humiliter audiuit quādam vocem dicentem sibi. surge et vade in viā tuam: quia iniuste contra me agis cum tantum demoraris: ⁊ non des treugas almanzor: nec facias cum eo pacem aliquam. facies autē de gente tua tres acies et intrabis tu cum paucioribus ex parte orientis et in illa acie ego ero tecum. precipies etiam ꝙ secunda acies ingrediatur ex parte occidentis. ⁊ in illa acie erit beatus iacobus. Tertia vero acies intrabit ex parte aquilonis. ⁊ si sic omnia feceris: non dubites quin deuincas almanzor: ⁊ ego sum emilianus qui tibi venio hec nunciare: et scias ꝙ durabit bellū tribus diebus. Postq̄ sanctus emilianus predicta nunciauit exiuit comes a sancto petro: ⁊ venit velociter in predictum locū de predrauita vbi dimiserat gentem suam quā inuenerat iratam cōtra se: dixeruntque ei. domine sine modo facis magnum malum: ⁊ si erraueritis iuste accidet vobis: quia sicut latro qui egreditur ad furandum segregamini. ⁊ lʒ vos queramus inuenire nō possum⁹ ⁊ sumus in hoc valde mali: quia tantū vos sufferimus. Unde petimus pro mercede ꝙ non faciatis nos proditores: quia nunq̄ fuerunt patres nostri: nec parentes nostri: nec vnq̄ fuerūt in mūdo fideliores: ꝙ illi vnde nos venimus. Comes autē fernandus gundisalui respondit. Amici rogo ꝙ me audiatis: quia non resipisco de hoc ꝙ feci. ⁊ cum sciueritis non iudicabitis ꝙ tantū errauit: quia ego iui ad heremitorium sancti petri vt viderem amicum meū fratrem pelagiū et cū accessi audiui ꝙ erat mortu⁹ et ostenderunt mihi locum vbi iacebat sepultus. Et deinde intraui ecclesiam ⁊ fudi orationem ⁊ venit ad me predictus monachus vbi iacebā dormiendo: dixitque mihi surge amice: quia hora est. excitat⁹ autē nihil potuit venire. ⁊ sic exiens audiui vocem magnam mihi dicentem de celo sm̄ intellectum meum. Comes fernāde gundisalui surge vade viam tuam: quia die tertia vinces almanzor et nomen eius potestatem reprehendit etiam me: quia tantū tardabā. et ꝙ ille cuius amore pugnabaʒ adiuuaret me: ⁊ quia in heremitorio illo alia vice fui bene consultus sic ꝙ deuincerem almanzor. Ideo nunc iterū iui vt haberem consilium cū illo amico meo pelagio. Et vt seruarem vos omnes ne propter defectum meum erraretis: quia necessarium est vobis cōsilium dei ⁊ hominū: quia ex quo almanzor tam magnum exercitum cōgregauit multuʒ interest nobis vt taliter faciamus: ꝙ deuʒ habeam⁹ p̄ nostra parte. Et ideo simus omnes boni milites: quia non possumus fugam accipere ex aliqua parte. Et lʒ velimus ire in aragoniam

vel nauarram vel ad omnes alios vicinos nostros oibus sumus odio si. et si peccatis nostris exigentibus victi fuerimus omnes vindicabuntur de nobis: et erimus captiui et miseri filijq nostri capientur a sarracenis. Qui autem iacet captiuus priuatur omni bono et vellet plus mortem quam vitam cum videt sua hereditari ab inimicis suis: que vobis dico omnia bene intelligitis. et si propter peccata nunc sumus victi: numquam nostra recuperabimus. Dico autem vobis ex parte mea que cogito facere quod licet ipsi vellent me accipere ad vitam se tote quod citius occiderem meipsum quam me tradam captiuitati. Et ideo oportet quod firmetis inter vos quod quicumque fugerit a campo vel se dederit captiuitati timore mortis quod sit proditor: et cum mortuus fuerit quod sit cum iuda in inferno in perpetuum. Cum autem castellani audiuerint que dixit predictus comes placuit eis omnibus: et omnes inierunt fedus inter se quod ante se exponerent morti quam se tradere captiuitati. Altera ergo die de mane precepit predictus comes quod omnes armarentur: vt darent bellum sarracenis. et ordinauit acies suas sicut ei preceptum fuerat in ecclesia sancti Petri: mandauitque dominguito gundisalui de salas et filijs suis: ac duobus consobrinis comitis quod irent in prima acie: in qua fuerunt ducenti milites. Deditque eis sex milia peditum de montaneis qui omnes erant homines veloces et valentes. In secunda acie posuit pro duce dominum lupum de viscaya cum illis de terminampa et de byrnana et de castella veteri de castro et de asturijs fuerunt. fueruntque in summa ducenti milites: et sex milia peditum. Comes vero fernandus gundisalui fuit in tertia acie et cum eo Rodericus de conia et nunnos de cama et belas: qui quos ipsa die comes fecerat milites viginti etiam scutiferi sui quos etiam eadem die fecerat milites. summa omnium istius aciei fuit quinquaginta militum et trium milium peditum: precepitque omnibus predictus comes quod si prima die non possent vincere sarracenos cum audierint buccinam sonantem quod retraherent se a prelio: et omnes congregarentur sub vexillo suo. Postquam ergo omnes sic ordinauit venerunt omnes in tentorijs suis et veniente nocte viderunt per aera rabidum quendam serpentem venire sanguine cruentatum: et quasi vulneratum emittentem tam fortes sibillos: quod nullus fuit ibi tam audax quin timeret et tam magnos ignes emittebat per os quod omnis de exercitu se videbant adinuicem. Cum autem hec viderent excitauerunt comitem qui iam dormiebat: sed tamen cum ipse surrexit iam serpens ille transiret. Attendens autem predictus comes populum suum pauore percussum: quia ex illa visione conceperant quod erant vincendi a sarracenis. Precepit quod omnes congregarentur ad eum. dixitque eis. Amici isti sarraceni sunt incantatores et nigromantici: et suis inuocationibus vocant dyabolum qui pro eis facit multa pauorosa. Aliquis autem sarracenus qui ista scit facere fecit illam visionem

per aera apparere: vt eos terreret
tali arte mala. cum ergo vos sitis
homines intelligentes bene debe-
tis scire: ꝙ dyabolus nihil vobis
facere potest: quia bene noscitis ꝙ
dominus noster iesus xp̄s potesta-
tem eis abstulit. cōmendemus nos
ergo deo qui omnia fecit: quia ipse
potentissimus dandi ⁊ tollendi q̄c
quid voluerit. ⁊ nihil ꝓpter talia si
gna demus. Eat ergo quisq; in ho
spitium suū: ⁊ de bono mane sitis
omnes armati in campo. Adiuua-
bit enī nos deus pater sua pietate
et hoc sitis certissimi ꝙ vincemus
eos. talibus ergo verbis comitis
confortati omnia sic fecerunt et in
gallicantu surrexerūt omnes ⁊ au-
dierunt missam suā. orauerūt: ac
de peccatis suis contriti et confes-
si fuerunt. et rogauerunt deum: ꝙ
adiuuaret eos contra sarracenos.
Post hec equitauerunt omnes be-
ne armati omnibus armis suis et
cū venerit aurora parauerūt acies
suas. sicut eis mandauerat comes.
Sarraceni similiter parauerunt
acies suas: ⁊ commissum est preliū
magnum: mortuiq; sunt multi ex
vtraq; parte. occiditq; predict⁹ co
mes quēdam regem affrice sarra-
cenum: ⁊ impletus est campus cor
poribus mortuorum: tam ex xp̄ia
nis: q̄ ex sarracenis. nec alteri par
tium concessa est victoria eodē die.
Uerūtamē expulerūt xp̄iani sarra-
cenos a tentorijs suis: ⁊ mānserunt
ipsi illa nocte in eisdē: in quib⁹ in-
uenerūt oīa necessaria. steterūtq; ꝑ
totā noctē armati. Altera autē die
ordinate sūt acies ī cāpo ex vtraq;

parte ⁊ venerunt saraceni contra
xp̄ianos magnis vocib⁹ acclamā-
tes intantū: ꝙ videbatur ꝙ totus
mūdus descēdebat in profundum
xp̄iani similiter audita missa exeū-
tes cōtra eos inceperūt ꝑliū ⁊ du
rauit per totam diē: nec tamē vna
pars alterā partē vincere potuit
Fuerūt ⁊ in hoc secūdo bello etiā
multi mortui ex vtraq; parte ⁊ plu
rimi vulnerati ⁊ reuersi sunt xp̄ia-
ni superueniēte nocte in tentorijs
suis ceci tristes ⁊ vulnerati. Et pri
ma vigilia noctis precepit comes
predictus vocari oēs suos ad se di
xitq; eis. Amici rogo ꝙ sitis for-
tes ⁊ non langueatis ꝓpter angu-
stias preteritas. Dico enī vobis in
veritate: ꝙ cras vsq; horam nonā
habetis maximū succursū taliter
ꝙ vinceris bellum istius saraceni
almansor. Si ergo vultis ꝙ vinca
mus nos: sim⁹ cras bono mane in
campo oēs ante solis ortum ⁊ viri
li animo in eos irruētes: nō demus
eis spacium: quia scitote ꝙ ꝑ vim
dimittēt nobis campum: ⁊ dico vo
bis ꝙ euadere non poterint: quin
sint mortui vel victi. Ibimusq; post
eos ⁊ vindicabimur de malis que
nobis intulerūt. Sum enī bene se-
curus de nobis ꝙ non erim⁹ victi
Citius enī nos ꝑmitteremus mori
q̄ talia pati. Post verba comitis
vnusquisq; iuit in mansionē suam
dormierunt ⁊ quieuerunt. Surgen
tes aūt bono mane sicut eis prece-
ptum fuerat armauerūt se et sara-
ceni similiter ac exierūt in campū
vt bellarēt. Cōmissum est ergo du
rissimū bellū inter vtrosq; ⁊ xp̄iani

ducebant ante se signum crucis domini nostri iesu christi orantes toto corde vt deus iuuaret eos contra inimicos suos: et tam grandis erat sonus lancearum et ictus ensium ac aliorum armorum quod longissime audiebantur et licet multi christianorum perijssent de sarracenis tamen non erat numerus infiniti vt habeant quod enarrant viuentes. Et predictus comes vidit quod altiores homines sue aciei erant mortui et quod alij erant deordinati et [illegible]es et quod cito possent deuinci si non succurreretur. irruit in sarracenos viriliter animans suos ad victoriam sed tot fuerunt mortui de christianis quod non cogitabat iam amplius redire in castellam. Cum ergo esset in maxima pressura incepit [illegible]re orare deum manibus pugnans dicens. Domine ex quo non possum hanc litem eradicare nolo liberare vitam meam licet possim quia probo talem locum prelij vbi occi[illegible] si euaderem mortem postmodum morerer pre dolore videns castellam sub potestate sarracenorum licet nos sumus magni peccatores contra nos nolite irasci neve [illegible] totam hanc terram destruere esset enim magnum malum si perderetur terra tam honorabilis et tam bona domine iesu christe et quare non im[illegible]is que mihi misistis nunciari scilicet succurreretis in hoc bello et si ego non defeci vobis quare vos deficitis mihi et quia sic est quod vos non estis contentus de me in aliquam culpam ego cecidi. Recipite ergo hunc comitatum meum in vestra custodia alias totum destruetur radicitus. Cum ergo comes predictus talia inter se et deum loqueretur querulose licet semper pugnans viriliter audiuit vocem quandam de celo dicentem sibi fernande scias quod crescit tibi magnum adiutorium magnus enim succursus accedit ad te Cum autem predictus comes eleuauit oculos suos in altum et videret quis esset qui secum loquebatur. Et ecce vidit apostolum iacobum stantem super se cum multitudine militum et militaribus splendentibus armis crucis signo insignitis secundum quod sibi videbatur qui omnes ibant potentissime percutere sarracenos aciebus suis ordinatis. Quos cum viderunt sarraceni timore magno percussi sunt nescientes quid facerent: mirabantur etiam multum vnde venerant ille gentes armate et insignite omnes vno signo. Dixitque almazor. Quid potuit hoc esse vel vnde potuit euenire tam magna potestas comiti fernando. Et cum christiani qui iam erant quasi victi viderunt apostolum iacobum iam fortificati sunt et resumptis viribus irruerunt in sarracenos et occiderunt multitudinem magnam eorum. Alij vero terga sunt dare coacti: fugientibus ergo sarracenis a campo secutus est eos comes predictus duobus diebus et duabus noctibus et occidit plures eorum alios autem captiuauit. Quarta autem die reuersus est cum gente sua ad locum predicti belli de hacinas et quesierunt christianos mortuos inter sarracenos mortuos volebat enim vnusquisque ducere mortuum suum in locum suum. Sed nobilis comes dixit eis. non ha

deo pro bono vt ponatis dolorem in locis vestris quia plãctibus et lachrymis non poterimus aliquem eorũ ad vitã reducere. Recipite ergo consilium meũ. Ego habeo hic vnum heremitorium qui est locus valde honorabilis et haberem ego pro bono q sepelirentur ibi. Ego etiam promisit q corpus meum ibi sepelietur cum mortu9 fuero et pugnabo vt locum illũ diuitijs et honore cõpleam feceruntq oẽs iuxta consiliũ comitis et sepelierunt ibi mortuos suos. Dicitur nũc locus ille sanct9. Petrus de arlancha vbi fuerat ille sanctus monachus pelagius et reuersi sunt vnusquisq in locum suum cum magnis diuitijs et honore.

¶ Vincunt xpiani et angelus dñi pugnat pro milite missas audiẽte cum deuotione.

Exagesimum quintũ bellum inter sarracenos et xpianos accidit circa annum domini noningentesimumoctauum. Tũc mortuo supradicto rege sancio et nobili comite fernando gundisalui et regnãte ramiro tertio filio predicti regis cũ comes garsias fernãdi filius predicti comitis fernandi gundisalui esset in castro sancti stephani de gormatio. quẽ ipse vi lucratus fuerat a sarracenis ibi existens habuit multa bella cũ sarracenis ed vnũ signãter hic annotabo propter vnũ singulare miraculum qd ibi accidit. Dolentes enim sarraceni de perdito castro quadã die venerunt in multitudine magna de gormatio ad vadũ qui dicitur elcastaial. Quod cũ predictus comes sciuit exiuit ad eos cũ suis audita vna missa et cõmissũ est durum bellũ inter vtrosq. miles autem quidam predicti comitis qui dicebatur fernandus cutobinos remansit armatus genibus flexis in ecclesia pdicti castri audiẽs alias missas que dicebantur a monachis quos ibi deduxerat comes a monasterio sancti petri de arlancha. habebat enim miles ille in consuetudine non exire ecclesiã quousq omnes misse essent finite. Angelus autem domini eius figura in persona armis et equo assumpto apparuit in bello qui tã fortiter bellauit ibidem q nullus ei similis fuit. Nam iste occidit militẽ illum sarracenũ qui ducebat vexillũ sarracenorum propter quod factum eradicati et victi fuerunt sarraceni. Reuertentibus ergo de bello cum victoria querebat comes pro illo milite fernando cuotobinos qui tã viriliter se habuerat et non potens ipsũ reperire in campo miratus venit in castrum et inuenit quomodo miles ille erat clausus in ecclesia pre verecũdia non ausus apparere quia non fuerat in bello et sic vocatũ ad se ac cognito miraculo inuenit in lorica eius et armis sui eq omnia signa ictuum que sibi in bello dederant sarraceni sicut ipsi viderũt et intellexerunt oẽs q propter deuotionem quã ille miles habebat in auditiõe missarũ de9 miserat angelũ suũ in ei9 effigie vt suppleret vi

cem eius in campo tpe illo ꝛ dederunt oēs propter tam manifestū miraculum gratias deo et virgini gloriose.

¶ Meritis apostoli sancti Jacobi vincunt xp̄iani percussis grauissima infirmitate sarracenis.

Sexagesimum sextum bellū inter sarracenos ꝛ xp̄ianos accidit anno dn̄i noningentesimotricesimotertio. Tūc quidam rex sarracenorū cuius nomen alidrafi cū multitudine paganorū intrauit regnū portugalie ꝛ peruenit destruendo quicquid inuenire poterat vsqꝫ ad sanctum Jacobuꝫ Sed propter honorem apostoli iacobi cum christiani resistere nō possent bellauit deus contra sarracenos percussit enīꝫ deus omnes sarracenos quadam infirmitate grauissima sic ꝙ oēs perierunt intantū ꝙ nō remaneret qui noua alioꝝ nunciaret in terra sua. Eodem anno infirmatus fuit rex ramirus tertius et mortuꝰ est in ciuitate legioneā. regnauit. xxv. annis et successit ei in regno donus beriuudo filiꝰ regis fauciī cōsobrinus regis predicti ramiri.

¶ Vincunt christiani per regē beriundo et iterum a sarracenis vincunt eodem bello per almāzor.

Sexagesimum septimuꝫ bellū inter sarracenos et xp̄ianos accidit anno domini noningentesimotricesimoquinto. Tunc almanzor videns discordiā magnam inter christianos congregauit exercitum suum magnum sarracenorum et christianorum qui cum eo se defederauerant et intrauit terram christianoruꝫ. Incepitqꝫ destruere prouincias legionis et castelle et nauarre christiani autem erant sic discordes ꝙ nullus erat qui alterum vellet adiuuare et intantum processit illa vice ꝙ a flumine dorij quod erat tunc signum diuisionis inter sarracenos ꝛ christianos peruenit destruendo vsqꝫ ad flumen quod dicitur estolam et ibi fixit tentoria sua Quod cum sciuit rex beriundo exiuit contra eum cū exercitu suo bellauitqꝫ cum eo viriliter et mortui sunt plurimi sarraceni. Peruenit rex beriundo bellans et occidens vsqꝫ ad tentoriuꝫ almanzor. Quod cum vidit almanzor iratus vehementer proiecit in terram pileum aureum quod ferebat in capite secundum morem sarracenorum in signum corone. Erat enim cōsuetudinis sarracenorum regum mittere in terram predictum pileum in signū magni doloris ꝛ ire respectu suorum quia non vincebant inimicos. Quod vidētes sarraceni resūptis viribꝰ irruerūt viriliter in xp̄ianos in tantū ꝙ secuti sunt eos vsqꝫ ad portas ciuitatis legionēsis. ꝛ post paucos dies cepissent ciuitatē nisi fuissꝫ multitudo pluuiaꝝ hyemis ꝓpter quā necessario habuit recedere almāzor ꝛ sic reuersus ē in ciuitate cordubeā. cū diuitijs ꝛ honore.

¶ Vincūt sarraceni ꝛ capitur ciuitas legionēā. p almāzor.

Exagesimum octauum bellum inter sarracenos et xpianos accidit ano domini nongentesimotricesimosexto. Tūc supradictus almāsor venit cū multitudine graui et obsedit predictā ciuitatē legionensē. et tanta fuit violenta expugnatio vrbis q confregit murum in duabus partibus scilicet ex parte occidentis et ex parte meridiei. Comes autē galetie guilhelmus gundisalui qui ibi venerat ex regis precepto vt defenderet ciuitatem iacebat tunc in lecto multum infirmus et cū sciuit q murus erat ruptus in duplici parte fecit se armari omnibus armis et deferri in lecto ad locum vbi murus erat magis confract⁹ quia ibi erat maior pressura et periculosior loc⁹ hoc autē ipse faciebat vt ibi occideretur anteq videret cōfractionē ciuitatis. Ipse ergo iacēs in lecto tribus diebus defendit locū illum ruptū et mortui sunt plures ex vtraq parte sed finaliter occisus ē ibi et statim capta fuit ciuitas. et pcepit almanzor q frangerentur oēs porte ciuitatis et q destruerentur turres que erant ibi ex marmoreb⁹ mirabiliter fabricate. Et cum pdictus almāzor destructa ciuitate voluit intrare monasterium monachorum sancti claudij extra muros vrgens cū calcaribus equum suū nō potuit ipsum mouere ab eodē loco sed equus ibi crepuit medius propter quod predictus almanzor destitit a destructione predicti monasterij et dedit ibi multa donaria secundū q in eodē conuentu presente illustrissimo rege enrrico q nūc regnat a priore eiusdem audiui. Asserebatq se vidisse de donarijs illis que dederat almanzor propter predictum miraculum et reuersus est almanzor cordubā cū magnis diuitijs et honore.

¶ Uincunt sarraceni et occidunt proditorie septē infantes de lara.

Exagesimū nonum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa predictū tēpus. Tūc quidā miles qui dicebatur rodericus belasquas finxit se facere bellum sarracenis velle et occulte tractauit cum almanzor quomō morti traderet septem fratres qui dicebantur sēptē infantes de lara cum eorum patre gundisaluo gustios q erant fortissimi bellatores qui eo tempore reperiri poterant in mundo. Causa autē quare ipsos tradidit morti fuit vindicatio de aliquibus iniurijs quas vxor sua et ipse se reputabant recepisse ab eis. Deduxit ergo eos suis verbis blādis proditorie cum exercitu magno vsq in campū de almenara et pmisit illos infantes vt depredarentur cāpum. Ipsi vero habebant secum ducentos milites suos qui exeūtes subito apparuit multitudo innumerabilis sarracenoꝝ veniens super eos et factum est prelium magnū sic q interfecerūt multos ex sarracenis. sed de christianis mortui sūt in illo certamine illi ducenti mili

tes sic ꝙ non remanserūt nisi septē infantes predicti. Et cum viderūt ꝙ ibi nihil restabat nisi vincere vel mori commendauerunt se deo ⁊ inuocauerunt apostolum Jacobū ⁊ irruerunt virili animo in sarracenos interfecerunt plures et eis sic ꝙ nullus erat qui ante ausus esset expectare eos. sed tanta erat multitudo sarracenorum ꝙ pre lassitudine retraxerunt se ad quendā collem vt abstergerent facies suas a pulueribus. et cū ibi peruenissent inuenerunt ꝙ vnus eorū deficiebat scilicet fernandus gundisalui q̇ in bello mortuus fuit: propter cuius mortem nimium doluerunt. Existētes ergo ibi habuerunt verbū suū cum sarracenis petentes treugas quousqꝫ nunciarent predicto roderico belasquas si vellet eos iuuare ⁊ concesserunt eis. Miserunt ergo didacum gundisalui ex eis sed nihil potuit obtinere. Reuersus ergo ad fratres suos narrauit eis crudelitatem illius proditoris ⁊ factum est ꝙ mille equites qui erant cum predicto roderico. belasquas mouerunt se vt venirent et succurrerent infantibus. Sed cū cognouit proditor ille qui erat eorum capitaneus verbis suis fallacibꝫ impediuit aduentū eorum non tamē sic potuit impedire quin triceuti illorū transirent ad eos animo moriendi vel viuendi cū eis videntes proditionem sui capitanei. Juncti ergo illis irruerunt secundo in sarracenos ⁊ factum est preliū asperrimum tale quale nunq̄ quis audiuit in tam paruo numero et tanta fuit cedes sarracenorꝫ ꝙ anteq̄ aliquis eorū occideretur peremerūt vltra duo milia sarracenorum. Sꝫ finaliter bellando intra multitudinem tā grauem mortui fuerunt illi triceuti milites et remāserunt soli predicti sex infantes ⁊ tā fessi erāt ꝙ iam non poterāt leuare brachia ensibus suis. Cum autē viderunt eos ita fessos capitanei sarracenorum scilicet viara et galue propter eorum strenuitates traxerunt eos a pressura belli ⁊ duxerunt eos ad tentoria sua ⁊ fecerunt ꝙ deponerentur arma eorū: dederuntqꝫ eis ad comedendū panem ⁊ bibendū vinum. Sed cū proditor ille roderi cus belasquas hoc cognouit misit nūcios suos capitaneis illis dicēs ꝙ ipsi malefaciebāt ꝯcedētes vitā talibus hominibus sicut illis et ꝙ de hoc posset eis malū euenire. et ꝙ si sic facerēt ꝙ ipse non rediret amplius in castellam. sed iret ad almanzor ⁊ faceret ꝙ caperentur ab eo. timentes ergo illi ne aliq̇d malū eis eueniret ab almanzor excusantes se ab infantibus propter hoc reduxerunt eos cum armis suis. sicut primo erant in campum vbi primo fuerant quos cum viderunt sarraceni pulsatis atamboribus suis irruerunt in eos in tanta multitudine sicut cadit pluuia de celo et factum est prelium crudelius q̄ prius fuerat sic ꝙ breui tempore occiderūt duo milia et. lx. et vltra sarracenos sicut narrat hystoria. Et inter ceteros frater minor qui dicebatur gundisalus gundisalui terribiliora ⁊ mirabiliora su-

per alios faciebat. sed tanta erat multitudo sarracenorum q non potuerunt eos tollerare. et intantum fessi erat q nullo modo poterat iam moveri nec equi eorum. Et licet amplius bellare voluissent armis carebant quia iam cofracte enses eorum. Cum ergo sarraceni viderunt q non habebant arma occiderunt equos eorum et ceperunt eos: et expoliantes eos armis suis decapitaverunt eos unum post alterum sicut nati fuerunt in oculis predicti proditoris roderici belasqs. Et cum pervenerunt ad gundisaluum qui erat minor eorum videns omnes fratres suos ante se decapitatos concepto grandi dolore resumpsit vires et quodam pugione quod habuit in manibus irruit in illum qui decapitaverat fratres suos percussitq ipsum in gutture et mortuus est cepitq subito eius ensem et occidit cum eo ultra .xx. sarracenos ut narrat hystoria. Captus est finaliter et decapitatus est ibi. Ecce quid fecit proditor ille sed postmodum hec proditio notabiliter fuit vindicata quia quidam filius patris eorum quem habuit in quadam sarracena qui dictus fuit mudaica gundisalui postmodum occidit illum et .xxx. milites eius cum eo et uxorem eius ignibus cremavit sicut plenius cotinetur in generali hystoria hyspanie.

Vincunt sarraceni et comburitur civitas sancti iacobi ab almanzor et deducuntur campane ad mesquitam cordubensem pro lampadibus in signum victorie.

Eptuagesimum bellum inter sarracenos et xpianos accidit anno domini noningentesimo quadragesimoquinto. Tunc almanzor congregavit exercitum magnum et intravit provinciam que dicitur portugalia destruxitq villas et castra loca et cum pervenit ad mare percurrit et destruxit terram galetie et pervenit usq ad civitatem sancti iacobi quam combussit: intravitq sine timore ubi iacebat corpus sancti iacobi ut confringeret eius monumentum. Sed factus fuit quidam sonus terribilis circa eum quo territus fuit. Verumtamen accepit campanas minores quas fecit deduci in signum victorie quas posuit pro lampadibus in mesquita cordubensi. ubi magno tempore steterunt. Sed anteq almanzor recederet de terra illa percussus fuit ille cum exercitu suo a deo propter peccatum presumptionis et feditatum quas fecerunt in ecclesia sancti Jacobi quadam terribili et fetida infirmitate quam dicunt medici dessiarea sic q quasi omnes sui exercitus fuerunt ibi mortui et qui evaserunt postea mala morte seu simili pena finiverunt. Et cum hoc sciuit rex veremundo misit plures gentes ad montana ubi se elevaverant sarraceni remanentes et omnes ibi occisi sunt sic q nullus ex eis non remansit et almanzor reversus fuit in terram suam cum paucis.

Vincunt xpiani perempta multitudine sarracenorum per comitem castelle Garsias fernandi.

Eptuagesimū primū belluȝ inter sarracenos et christianos. accidit ãno domini noningentesimoquadragesimoseptimo. Tunc quidam sarracenus qui dicebatur abdemelique filius almãzor congregauit exercitum suū: vt percurreret ꝛ destrueret terram xp̄ianorum. Qui perueniens vsq̄ ad ciuitatem legionē. destruxitq̄ quecūq̄ reliquerat almanzor pater eius tam in muris q̄ in turrib⁹ vsq̄ ad pauimentum: vt non possent amplius illuc edificare christiani. Et supradict⁹ comes castelle garsias fernandi venit viriliter contra euȝ cum multitudine militum et peditum: qui fecit predictum sarracenū elongari a p̄dicta ciuitate. secutusq̄ est eum fugientem: ꝛ interfecit plures sarracenos. sic q̄ ille sarracen⁹ cum magna pena ꝛ periculo reuersus est in ciuitatem cordubeñ. nec amplius ausus fuit attemptare p̄currere terram christianorum.

¶ Hoc bello vincūt christiani mortuo almanzor: ac peremptis innumerabilibus sarracenis per regeȝ beriundo.

Eptuagesimū secunduȝ bellum inter sarracenos et xp̄ianos accidit ãno domini noningētesimoquadragesimooctauo. Tunc supradictus rex legionis donus beriundo. vidēs mala que sarraceni continuo inferebãt christianis scripsit regi garsie nauarre et predicto comiti castelle garsie gundisalui. ꝛ propter fidem ꝛ salutem patrie confederati sunt contra sarracenos: et produxit exercitum suum magnum. Rex predictus beriundo et licet infirmus esset fecit se deduci in lecto cui coniūctus est predictus comes cum militia sua. Rex predictus garsias non venit in persona: sed tamen misit exercitum suum. Omnes ergo predicti coniūcti sunt in quodam loco prope feriam qui dicitur arabice canantaasor: quod nostra lingua dicitur arcamboum. Almansor etiam de quo supradictum est pertraxerat exercitum suum magnum: ꝛ intrans p̄ castellam destruxit quicq̄d inuenire poterat. Cum ergo peruenit ad eos habuit cum illis preliuȝ suū magnum q̄d durauit per totaȝ vnam dieȝ vsq̄ ad noctē. sic q̄ vna pars alteram deuincere non poterat. mortui tamē sunt ex parte sarracenorū quasi sine numero: ꝛ dimissum est bellum propter noctem superuenientem: alias ibi fuisset captus vel mortuus almansor. Cum ergo vidit p̄dict⁹ almansor destructionem gentis sue non fuit ausus expectare bellum sequentis diei ꝛ fugit de nocte. cūq̄ȝ peruenisset ad locum qui dicitur bolgaecorat pre dolore ꝛ tristitia infirmat⁹ est: nec vltra amplius comedit et bibit et sic mortu⁹ est: sepultusq̄ȝ est in medina celi. Rex autem predictus cū omnibus alijs christianis sequenti die parauerūt acies suas ad bellandum cogitantes sarracenos stare in tentorijs suis. ꝛ cuȝ hora diei spectarent: et nullum sarracenū in-

venerunt accesserūt ad eorum territoria τ expoliauerūt campum. Comes vero garchias fernandi secutus est saracenos qui tot ex eis interfecit φ paucissimi remanserunt viui: τ reuersus est cum multitudine captiuorum. Sic ergo puersus ille almansor qui sepe in bellis cōtra christianos fuerat victoriosus miserabiliter illa die a xpianis fuit victus τ mortuus. Illa antē die qua almansor fuit vict⁹ τ mortuus fuit visus quidā homo sub figura pastoris ī litore galdaquevir. Clamans ac magnū planctum faciēs. Dicebat enim primo in arabico: et deīde lingua castellana. Incanantaraz or perdidit almansor potestatem τ fastum suū ac leticiā. Cordubēsi. autē quando volebant ire ad illū hominē τ ab eo querere quis erat τ cur plorabat eleuabatur ante oculos eorum: et non videbant eum. Iterum apparuit in alio loco dicens in lingua nostra en canātaraçor perdio almansor elātabor. Creditur φ ille diabol⁹ in figura hominis qui dolebat de destructione saracenorum propter mala que inferebant xpianis sub duce pessimo almansor. Sequenti anno mortuus est feliciter predictus rex beriundo: et sepultus est in ciuitate legionēsi. in ecclesia sancti ioānis baptiste regnauit. xxvij. annis. Et successit in regno rex alfonsus quintus filius eius: et incepit regnare cum esset etatis quinqꝫ annorum.

¶ Hoc bello vincūt saraceni et capitur ciuitas Abulēsi. moriturqꝫ ī carcerib⁹ comes Garsias fernādi.

Eptuagesimū tertium bellū inter saracenos τ xpianos accidit anno domini noningētesimo quinquagesimo nono. Et regnāte in regno legionis alfonso quinto predicto. Tunc propter discordiam magnam inter predictum comitē garsiam fernandi: τ filium eius sanciū saraceni congregauerunt exercitum magnum: τ venerunt vt p[...] currerent terram christianorum ce[...] perūtqꝫ abulam que tunc po[...] lata fuerat. Deinde venerunt [...] mam: et sanctum Stephanum [...] struxerunt. Destruxeruntqꝫ vil[...] τ per totam illam terram cru[...] ter occidebant christianos. Cū [...] tem pdictus comes sciuit [...] destructionē non potuit [...] τ licet gētes sue essent diuise [...] se: τ filium eius proposuit [...] defensione patrie. Venit er[...] liter contra saracenos bell[...] cum eis animose. sed deo p[...] tente victus fuit in bello τ c[...] a saracenis: sed paucis elaps[...] bus mortuus est in carcerib[...] vulneribus que receperat in be[...] τ successit in comitatu castelle [...] dictus filius ei⁹ sancius qui [...] modū optime defendit terr[...] am τ lucratus est penāfiel: τ [...] nedam maderuelum mont[...] recuperauit gormacium τ s[...] Stephanum τ ozomam que [...] ta fuerant cum eius pater e[...] carcere. Iste fuit primus qui [...] dit libertatem militibus castel[...] nis φ non contribuerent nec [...]

in exercitum nisi dñs daret eis solidum suũ quia ante contribuebant ⁊ ibant in exercitu sine solidata.

¶ Bello.lxxiiij. vincũt xpiani per regem alfonsum quintũ ⁊ vindicatur mors comitis Garsie fernandi.

Eptuagesimum quartum bellũ iter saracenos ⁊ christianos accidit anno domini noningentesimo septuagesimo tertio. Tũc predictus rex Alfonsus quintus ⁊ comes castelle saucius non potentes sufferre iniuriam quã fecerant saraceni in occisione comitis Garsie fernandi congregauerũt exercitum magnũ vna cum adiutorio nauarrorum ppter fedus qd inierat pater regis alfonsi cum eis ⁊ peruenerũt ad regnum toleti comburens ⁊ destruens quicquid inuenire poterat. Et pertransiẽs inde peruenit vsq; ad ciuitatem cordubeñ. depredando ⁊ destruendo gladio ⁊ igne quicquid inuenire poterat. Quod videntes saraceni vt eos dimitterent in pace dederũt ei magnũ thesaurum ⁊ plurima dona. Similiter rex toleti ⁊ cordubeñ. ⁊ reuersi sunt in terram suã vindicata morte predicti comitis ⁊ cũ magnis diuitijs ⁊ honore. Predictus rex alfonsus quintus reedificauit muros et turres ciuitatis Legioneñ. q̃ destruxerat almãsor ⁊ filius eius. regnauitq; .xxvij. annis. ⁊ mortuus est in portugalia. Cõgregauerat enim exercitum suũ magnum ex desiderio seruiẽdi xpo. ⁊ iuerat in predictam terram: vt caperet villã illam que dicitur viseo que tunc erat saracenorum. ⁊ cum die quadam in armis respiceret hincinde murum vt videret portam debiliorẽ ad conquirendũ percussus fuit sagitta in spatulis ⁊ sentiens se vulneratum ad mortem facto testamẽto ⁊ pceptis sacramentis feliciter migrauit ad dominum: ⁊ sepultus est in ciuitate legioneñ. apud patrẽ suũ supradictum. Regnauitq; pro eo filius eius donus berimdo tertius.

¶ Vincunt xpiani ⁊ liberat Pampilona a manibus saracenorum.

Eptuagesimũ quintũ bellum inter saracenos et christianos accidit circa idem tempus. Tunc enim tẽpore yemis venerũt saraceni in multitudine graui: vt caperent ⁊ frangerẽt ciuitatem pampilone. Rex autẽ saucius nauarre stabat tunc vltra portus qui dicitur deronces valles: et cum sciuit doluit vehemẽter: ⁊ collecto exercitu suo disposuit se magno periculo propter niues magnas que erant in partibus illis. Et cum vidit q aliter transire nõ poterat fecit abarcas de corijs crudis loco sotulariũ pro se ⁊ pro omni gente sua: ⁊ sic transiuit portus de nocte sine aliquo damno. licet cum magna pena et propterea dictus fuit postmodũ rex saucius abarca. Cũ ergo fuit mane apparuit subito irruens sup saracenos qui obsessam tenebant ciuitatẽ: ⁊ tot interfecit ex eis q vix remãsit qui posset re-

nunciare in partibus suis que acciderent ibidē. Iste rex ambulans cum suis abarcas fecit multa bella cum saracenis: ⁊ cōquisiuit multa loca in celtiberia et in carpētania que vsq; in hodiernum diē dicuntur donisancij abarca. Regnauit xxv. ānis: ⁊ successit ei in regno nauarre filius ei⁹ donus garsias tremerosus sic dictus: quia cu; ingrediebatur bella: tremebat valde in principio. licet post ingressu; esset fortissimus miles qui dictus fuit abarca sicut pat̄. Quo mortuo successit ei in regno filius eius dictus sancius maior. Hic duxit in vxorē dominā elniram filiā comitis sancij castelle ex qua habuit duos filios quoru; vnus fuit dictus donus garsias ⁊ alius donus fernandus. Quorum pater nō remanēte prole infantis garsie filij comitis sancij castelle cepit comitatu; castelle ex parte vxoris sue. Et ipso mortuo donus fernādus filius ei⁹ qui duxerat in vxorē dominā sanciam sororem regis legionis doni berimundi de quo supradictū est de ei⁹ cōsensu in ei⁹ nuptijs ductus est rex castelle. Rex autē pdictus donus berimundo regnauit in regno legionis decem annis: ⁊ mortuus est in quoda; bello qd̄ accidit sibi cū predicto rege fernando ⁊ fratre eius rege garsia nauarre qd̄ bellu; fuit celebratum prope Cariorē in quodam loco qui dicit̄ nantada in valle tamaron: sicut plenius continetur in generali hystoria hyspanie: et sepult⁹ est in ciuitate legionēsi. cum vxore sua domina Therasia. Quo mortuo predictus rex fernandus collecto exercitu suo iuit legionem ⁊ obsedit eam: et finaliter receptus est in regem legionis: quia ei pertinebat. et sic coniuncta fuit ista duo regna. ⁊ ipse dictus rex castelle et legionis: et vocat⁹ fuit rex fernandus magnus.

¶ Vincunt xp̄iani ⁊ capiunt duos reges saracenorum per rodericum.

Exptuagesimū sextum bellum inter saracenos et christianos accidit anno dñi Millesimo. xvi. Regnante in regno castelle ⁊ legiōis supradicto rege fernando magno. Tūc excitauit deus quēdam virum sibi dilectum [illegible] mis strenuū dictum roderic[illegible] viuar. Iste fuit filius cui[illegible] bilis militis qui dicebat̄ [illegible] laynes quē genuit ex vxore [illegible] gitima terasia. Nimmens [illegible] ris Numi aluaros de maya [illegible] qui alia afferant: tamen h[illegible] veritas: sicut patet in cro[illegible] dicti regis fernandi magni [illegible] ergo ingrederētur eo tēpore [illegible] q; reges saracenorum: vt pe[illegible] rent castellam transierūt [illegible] uitatē burgēsi. ad montes [illegible] percurrerūt ville foratis [illegible] dominicū de la calsada ⁊ lu[illegible] nayaram totamq; illam ter[illegible] trahebat magna; p̄dam c[illegible] rum bestiarū gregum ⁊ arm[illegible] Cum ergo ipsi irent cum [illegible] preda: predictus rodericus c[illegible] cauit totam illam terram: ⁊ [illegible] illis saltu; in montibus doca. del

lauitque cum eis et deuicit eos. cepit que predictos quinque reges viuos: et cepit totam predam suam ac cum illis captiuis regibus: et cum tota preda venit ad matrē suam et diuisit spolia nobilib⁹ et omnibus aliis qui fuerunt cum eo in bello: et facta est leticia magna ac laudauit deum propter victoriam et mercedē quam sibi fecerat. Dixitque non habeo pro bono tenere reges captiuos. sed habeo pro bono liberare eos: vt vadant libere in terram suam. Soluit ergo illos quinque reges saracenos et precepit quod abirent. sed et ipsi regratiati sunt propter tantū beneficium venientesque in terram suā benedicebant ei: et miserūt ei parias cognoscētes se volūtarie suos esse vasallos. Hic rodericus peregrinus in sanctum iacobum recepit beatum Lazarum sub specie leprosi in societate sua in mensa et lecto quē inuenit iacētem in luto in via horrentibus ergo omnibus qui cū eo erant nocte illa qua secum fuit in lecto cum dormiret roderic⁹ insufflauit ille leprosus flatu magno per spatulas roderici sic: quod flatus ille puenit vsque ad pectus: et euigilans nō inuenit leprosum illū apud se: nec amplius eum videre potuit licet a lecto surgeret: et eum diligēter quereret. Reuersus ergo ad lectum: et luminaribus incensis cum diligenter cogitaret in his que sibi illo leproso acciderant post paululum. Ecce apparuit vir quidem albis indutus vestibus qui dixit ei. Roderice dormis. Tūc respondit et dixit. non dormio: sed quis es tu qui cum tanta claritate et odore venis? Tunc ille respondit. ego sum sanctus lazarus quem tu recepisti et cui multa bona fecisti sub specie graui ex dei amore. et ppter honorem et bonum quod mihi fecisti: cōcedit tibi deus vnū magnum donū quod cum flatus ille quem sentisti tibi euenerit. scias pro certo quod omnia que inceperis in bellis vel alias omnia feliciter consummabis. Tuus honor crescet de die in diem: et erit timor tuus super saracenos et xpianos: sed et inimici tui tibi nunquam nocere poterunt: morieris morte honorabili. nunquam eris victus: sed semper victor existēs: quia deus concedit tibi suam benedictionem. fac ergo semper bonū. et sic disparuit. Ille autē surgens a lecto genibus flexis in terra: fudit orationē suam ad deum gratias immensas agens propter tanta beneficia sibi largita. Hic post peregrinationem suam intrauit in campo cum Martino gundisalui: deficit et occidit eum propter quod lucratus est ciuitatē calagurritanam pro rege fernando: quia erat questio super eadē inter predictum fernandum regem: et regem ramirum arragoni cuius esset et facta est concordia inter eos: quod illi duo milites pugnarent et parti victoris ciuitas concederetur.

¶ Hoc bello vincūt xpiani et occiditur alymaymon rex saracenorū.

Septuagesimūnseptimum bellum inter saracenos et xpianos accidit anno dñi millesimo decimonono

Tunc rex garsias nauarre et rex sarracenorum Alymaymon cõgregauerunt exercitus magnos: et in loco, qui dicitur recurnaseta factum est prelium magnum et mortuis plurimis sarracenis victus est rex alymaymon: et mortuus in bello a predicto rege garsia.

¶ Christiani vincunt per rodericum devivar peremptis plurimis sarracenis.

Eptuagesimũ octauum bellum inter sarracenos et xpianos accidit anno dñi Millesimo.xxvij. Tunc cum supradictus rex fernandus magnus esset in galecchia venerunt sarraceni cum exercitu magno vt conquererẽt extrematurã. gentes vero illius terre miserunt velo ces nũcios predicto roderico viuar vt eis succurreret: qd cum audiuit non detinuit se: sed misit statim pro parẽtibus et amicis suis: et venit cõtra predictos sarracenos qui deducebant predã magnã captiuorũ gregũ et armentorũ. et inuenit eos inter acbensiam et sanctũ stephanũ de gormatio. Irruit ergo in eos virili animo: et commissum est bellum cãpale asperrimũ: vbi plurimi ceciderũt sarraceni. Deuicitque sarracenos: et secutus est fugiẽtes per septem leucas occidendo et vulnerãdo eos: et reuersus est honorifice cũ tota preda quã ducebãt sarraceni: et tot fuerũt spolia cãpi in eo quod valuit. quinta pars fuit ducẽtorum equorũ. et valor centũ miliũ marcarũ argẽtei: quod oia diuisit sine cupiditate bellatoribus suis: et reuersus est in terram suam cum diuitiis et honoribus.

¶ Hoc bello vincunt christiani per regem fernandum magnum et capitur viseum.

Eptuagesimũ nonũ bellũ inter sarracenos et xpianos. accidit ãno domini Millesimo xxxiij. Tunc predictus rex fernandus magnus cõgregauit exercitum suũ magnũ: et iuit cõtra sarracenos portugalle et meridie et badaioz oia hec tũc possidebãt sarraceni. cepit viribus ceam et guncã in portugalia: et plura alia castra erant circũcirca. et licet in illis manerẽt sarraceni pro vasallis tamen talicia tñ semper permanserũt regis potestate. et obsedit viseum. mortuus fuerat rex alfonsus eius ex sagitta. de quo supradictum est: et in tanta pressura obsessam quod cepit eã: et cepit sarracenũ qui interfecerat regẽ alfonsum. Extraxit oculos eius et prescidit etiã eius manus et pedes. In his rodericus supradictus fuit strenuissimus miles.

¶ Uincunt xpiani: et capitur lamegum et plura alia loca per fernandum magnum.

Ctuagesimũ bellũ iter sarracenos et xpianos. accidit ãno domini millesimo xxxiiij. Tũc supradictus rex fernãdus magnus. cõgregato exercitu suo iuit sup lamegũ

et licet ciuitas esset fortissima. statim eam obsedit eã: et tot ingenia ac castra lignea posuit circũquaq; et tam fortissime cõquestauit eã q vi armorũ cepit eam. in qua inuenit multitudinẽ diuitiarum: et cepit ca ptiuos oẽs sarracenos quos intus inuenit: quorũ maiorẽ partem retinuit p edificatione ecclesiarũ que prostrate fuerant. et post hec iuit super castrũ sancti martini. qd iacet super riuum de malua: et cepit eum ac deinde obsedit terrasam et cepit eam. Reuersusq; est in terram suã cum diuitijs et honore.

¶ Isto bello vincunt christiani: et post septem annos capitur conimbra p regẽ fernãdũ magnũ aperiẽte sancto Jacobo portas ciuitatis.

Etuagesimũ primũ bellũ inter sarracenos et xpianos. accidit ãno domini Millesimo. lxxv. Tunc predictus rex fernandus magnus. cõgregans exercitu suo voluit habere conimbrã et consilio predicti roderici de viuar peregrinatus est in sanctum Jacobum. dixit enim sibi q deus iuuaret eũ ad capiendũ illã et insup q in reditu volebat q eum faceret militẽ: et q credebat se recepturum militiã contra conubram. Acquieuit ergo illustris rex consilio eius multas elemosynas p viã distribuens: et mãsit ibidẽ in oratione trib⁹ dieb⁹. petẽs a deo adiuuari in eo q desiderabat meritis apostoli iacobi. Uenit ergo post hoc cũ exercitu suo magno et obsedit conubram posuitq; ingenia et castra lignea circũquaq; sed villa erat tam fortis et tam magna: q septẽ annis stetit in eius obsidione: et pp̃ter tantam dilationẽ tẽporis et inopiã victualiũ iam volebant xpiani dimittere obsidionẽ. sed monachi cuiusdam monasterij qui vsq; in hodiernum diẽ dr̃ larmano viuentes de labore manuũ suarũ. et longo tpe fecerãt magnã prouisionẽ victualiũ secrete. habebant enim multitudinẽ tritici et ordei: milij et leguminũ. sentiẽtes ergo q rex volebat recedere venerunt velociter ad regẽ: et dixerũt ei q non amoueret obsidionẽ. quia ipsi darent cibaria et his q longo tpe congregauerant. et factũ est sic. Illã dederunt sufficientiã exercitui quousq; sarraceni deficiebãt fame. fames ergo et pugna sine intermissione deduxerũt sarracenos ad hoc q venerũt: et pcidentes ante regem fernandũ petierũt p mercede solã vitã. et q darent ei villam et oĩa bona q habebant. Pius ergo rex concessit eis vitã: et ipsi dederũt ei villam quãdam die dñica hora tertia. Sed interim q pdictus rex erat in pdicta obsidione. accidit q quidam eps grecie dict⁹ Assianus peregrinatus est in sanctũ iacobũ: et cũ eẽt ibidẽ audiuit ab hoibus ciuitatis q sanct⁹ iacobus apparebat sicut miles in bellis xpianorũ succurrẽs eis quod verbũ displicuit sibi et dixit non vocetis eũ militẽ: sed piscatorẽ. Et cũ in hoc pertinaciter permaneret placuit deo q idẽ dormiẽti apparuit sanctus iacobus portans in manibus quasdam claues et dixit ei hylari vultu tu tenes in

dericlunt q me dicunt militē xpia-
ni: et asseris q nō sum miles. Ideo
nunc veni ad te: vt hoc tibi ostēdā
nec āplius dubites de militia mea
quia sum miles iesu xpi et adiutor
christianorū contra sarracenos: et
cum hoc diceret traditus est sibi
equus albissim⁹ in quē apostolus
ascendit armatus omnibus armis
mirabiliter splendentibus admo-
dū militis: et dixit ei q volebat ire
in adiutorium regis fernandi qui
iacebat super conimbriā iam septē
annis eam obsidentē: et vt sis ma-
gis certus. dico tibi: q cū his cla
uibus quas in manib⁹ teneo cras
hora tertiarū aperiam ei portas ci
uitatis conimbre: et dabo eā regi fer
nādo: quibus dictis disparuit. Eui-
gilās ergo a somno predictus epūs
assyanus bono mane cōuocauit cle
ricos: et omnes habitantes in ciui-
tate. dixitq eis que viderat et audi
uerat diem: et horam signatā aper-
tionis conimbre: et sicut dixit veridi
ce sic repertū est. Et tunc predict⁹
rex cepit predictam ciuitatem: et fe
cit militē predictum rodericum de
viuar in maiori mesquita conimbre
cingendo sibi ensem et dando ei pa
cem in ore: et fuit vocatus mudas
et reuersus est rex per sanctum ia-
cobū in terrā suam cum honore.

¶ Vincūt xpiani et capiunt ac de-
struūt plura loca p regē fernādū
magnū et efficit tributari⁹ rex toleti

Cuadragesimum
secundū bellū inter sar-
racenos et christianos.
accidit anno dñi Mil-
lesimo. xliiij. Tūc predictus rex fer
nandus magnus. congregato exer
citu suo magno ad percurrendum
terrā sarracenorum conquisiuit q
dā castra. Unde plurima mala [illegible]
niebant xpianis. s. gormaz [illegible]
regis aguileram barbi [illegible]
sanctū moram. et multas ali [illegible]
res. Unde speculabātur sarr [illegible]
ppter quas xpiani erāt di [illegible]
ri cū intrabant terrā illā [illegible]
destruxit. Destruxit etiā [illegible]
fortalitia que erant in valle [illegible]
geterus: et in circuitu tiras [illegible]
medinam celi. et exinde ven [illegible]
tabeiam: et expulit inde sarr [illegible]
posuitq eā sub dominio [illegible]
montana ouem destruxit [illegible]
ro. Et exinde venit toletu [illegible]
mit plurimos sarracenos [illegible]
uauit. destruxitq talam [illegible]
calam. ozedam. et lucratus [illegible]
ma alia loca regni toleti [illegible]
tudinē diuitiarū que dia [illegible]
militibus suis. Et exinde [illegible]
per guadal et faiariam. [illegible]
eā: nec requies dabatur [illegible]
bus in ea pre multitudin [illegible]
rum et machinarū: quare [illegible]
ceni habuerūt mittere nū [illegible]
ad regē toleti: vt liberaret [illegible]
lo vel donis. Rex ergo [illegible]
mō multitudinē auri et arg [illegible]
tosq pannos preciosos [illegible]
fernādo petēs treugas vt [illegible]
ad eū secure. q ei concessit [illegible]
ergo rex ille sarracenus: et [illegible]
vasallus regis fernandi. sic q [illegible]
libet anno dabit ei parias: et r [illegible]
sus est rex fernādus in terrā [illegible]
cum magnis diuitiis et honore.

¶ Vincunt christiani per regē fernandum magnū: ⁊ efficitur tributarius rex hyspalēsi. ac defert corpus beati isidori i ciuitatē legionensi.

Octuagesimū tertium bellum inter sarracenos et christianos. accidit āno domini Millesimo. l. Tunc predict⁹ rex fernādus magnus. ꝯgregato exercitu suo venit in portugaliam ⁊ obsedit montem maiorem vbi plurima damna recipiebat conubea ⁊ tā fortiter expugnauit eam machinis suis ꝙ breui tempore habuit eam. Ibi apparuit strenuissimus miles rudias de viuar. qui vadens vt obseruaret colligentes herbam tres lites sarracenorum deuicit. Mouit ergo rex illustris exinde exercitum suum in algarbium comburens et destruens quicquid inuenire poterat captiuando: destruendo: ⁊ occidendo sarracenos quousq; peruenit ad ciuitatē hyspalensi. Et tūc benabenech alimucanus rex hyspalensi. vidēs predas ⁊ magna dāna q̄ per suū regnū rex fernandus faciebat. misit ei nuncios suos cum magnis diuitijs: ⁊ factus est eius vasallus cōcedens ei parias quolibet anno. Rex autē fernandus habito consilio suorū. recepit eū in vasallū et bona petiuitq; ab illo rege sarraceno corpa sanctarū iuste ⁊ ruphine. Si volebat eius amorē habere Respōdit rex sarracenus: ꝙ nesciebat vbi erant illa corpora. Verūtamē ꝙ si ipse sciret vel quicūq; ali⁹ ꝙ sibi placebat: ⁊ non solum illud: sed in omnibus alijs: in quibus sibi posset cōplacere. Et tunc reuersus est rex fernādus samoram cum magnis diuitijs ⁊ honore: ⁊ populauit eādem ciuitatē que a tpe almanzor destructa fuerat. Et ex illo loco misit duos epos: sc; legionensi. ⁊ astoricensi. ⁊ comitem nunnū ac duo diuites viros ad regē hyspalensi. ꝓ honorabilibus illis corporib⁹ sanctarum iuste et ruphine. Qui cū peruenerūt ad predictā ciuitatē hyspalensi. recepit eos ille rex sarracenus cū honore: ⁊ exposita ābasiata rex habito suo consilio respondit ꝙ de corporibus illis nihil sciebant. Verūtamē ꝙ darent eis parias. Episcopi autē illi cū sancti essent viri steterunt in oratiōe tribus diebus et ieiunijs: quibus sic in oratione permanentibus apparuit sanctus Isidorus dicens eis. Serui dei nō est voluntas dei: ꝙ corpora beatissimarū virginū iuste ⁊ ruphine extrahantur ab hac ciuitate: q2 hec ciuitas debet conqueri a xpianis. et vult ꝙ hic maneant ꝓ consolatiōe eorū. Sed deus habet ꝓ bono semper vestrā sanctitatē. ⁊ ꝓpter honorē regis fernādi a quo recepit multa seruitia ꝙ deducat3 corp⁹ meū i ciuitatē legionensi. ⁊ cū audiuerūt timuerūt timore magno. ⁊ steterūt p aliquā morā attoniti ⁊ muti ꝓpter magnā claritatē ⁊ sentiētes mirabilem ⁊ nō assuetū odorem: ⁊ tūc sanctus ille confessor Isidorus fecit signum crucis super eos. ⁊ statim redierunt in seipsos: ⁊ interrogauerunt eum quis esset. Qui rūdit ego sum ille isidorus qui fuit archiepo

hyspalen. tunc facta gratiarūactio
ne petierūt ab eo q eis ostenderet
locū sepulture: 𝔷 ostēdit eis dando
certa signa eis quō iacebat in sibi
lia veteri: 𝔷 disparuit ab oculis eo
rū. Illi vero venerūt ad regē dicē
tes q nolebant ei ostendere: qd pe
tebant placuit regi: 𝔷 venit cū mili
tibus suis ad locū signatū: 𝔷 fodiē
tes p̄sente rege inuenit sepulchrū
sancti confessoris: 𝔷 aperientes se
pulchrū exiuit odor mirabilis ī mo
dū ambsqui 𝔷 balsami qui profuit
in salutē nō solū xp̄ianoꝝ: sed etiā
sarracenoꝝ: 𝔷 extracto corpe hono
rifice sumouerūt ossa illa nobilib⁹
paganis 𝔷 rex ꝓpter miraculū qd
viderat doluit de cōcessio: 𝔷 voluit
accipere illud si potuisset. Sed cū
hec cogitauit amplius corpus illō
videre nō potuit 𝔷 motus est intel
lectus eius in aliud. sic q obliuioni
tradidit q cogitauerat: 𝔷 post hec
mouerūt se epi ac alij ābasiatores
cū precioso illo corpore per viam
suā plurimis miraculis choruscan
do. 𝔷 cū peruenerunt legionē: 𝔷 rex
fernādus sciuit iuit ad eos cum so
lemni ꝓcessione. 𝔷 cū magno hono
re posuit illud sanctū corp⁹ in quo
dā monasterio quod ipse fecerat in
monumento aureo super altare ma
ius. 𝔷 extunc ecclesia illa vocata est
sanctus Isidorus quā dotauit lapi
dibus preciosis auro 𝔷 argento ac
plurimis possessionibus. Est autē
monasteriū illud qd ego vidi cano
nicarū regulariū: vbi sunt sepultu
re multorū regū: quorū imagines
tenent cruces in manibus sinistris
𝔷 in dextris enses euaginatos.

Uincunt christiani per regem
fernandum magnū: 𝔷 subiugātur
celtiberia et carpētania ac libera
tur hyspania a subiectione impe
ratorum romanorum.

Euangeli
mū quartum [illegible]
inter saracenos et
christianos accidit
circa predictum tem
pora. Tūc enim p̄dictus rex ferdinā
dus magnus ad requisitionē regi
ne domine sancte vxoris sue cōgre
gauit exercitum suū magnum con
tra saracenos carpētanie 𝔷 celtibe
rie que sibi rebellauerāt dedit ei
predicta regina de suis thesauris
magnas diuitias pro stipēdio mi
litum. Cum ergo p̄dictus rex per
uenit ad terras illas [illegible]
fregit illas 𝔷 tot saracenos [illegible]
𝔷 captiuauit q per vim 𝔷 [illegible]
rum voluntatem reduxit [illegible]
las ad pristinam seruitutē. [illegible]
sus est in terram suam cū magnis
diuitijs 𝔷 honore deditq regine in
recompensationē eoꝝ que sibi pro
exercitu suo dederat omnes partes
spoliorum saracenoꝝ. Celtiberia est
illa terra que vadit a sancto seba
stiano ex parte occeani [illegible]
rectuz vsq mare cesaraugu[illegible]
est mare mediterraneū 𝔷 ex flumi
ne ybero vsq ad regnū [illegible]
catur carpētanea. Iste rex fernan
dus liberauit regnū ne esset subie
ctum imperatori: nec recognosceret
superiorem in tēporalibus 𝔷 hec fuit
causa quare fuit vocatus magnus
sicut plenius continet in generali

hystoria hyspanie. Hinc illustri regi beatus ysidorus reuelauit diem mortis sue vt se disponeret pro ingressu beatitudinis eterne qui venit ante corpus beati ysidori et genibus flexis ac coronatus regia corona sic orauit. Domine iesu christe cuius est omnis potestas et omne regnum quia tu es rex omnium regnorum, et rex omnium gentium. domine reddo tibi nunc regnum quod mihi dedisti sed peto pro mercede quod anima mea sit posita in luce cuius non est finis quibus dictis expoliauit se vestimentis suis regiis auro decoratis et abstulit coronam quam tenebat in capite et posuit eam super altare et indutus est cilicio circa carnem, et iterum fecit orationem ad deum et absolutus est ab episcopis de peccatis suis: et statim ibi recepit vltimam vnctionem: sparsitque cineres super se et precepit se deduci in peregrinationem ad sanctam mariam de almasam que est prope cabesom vbi nouem diebus stetit et appropinquante morte fecit se deduci in cabesom et ordinato testamento suo diuisoque regno tribus filiis scilicet Sancio alfonso et garsie: post penitentiam lachrimabilem trium dierum die quarto fuit dies sancti iohannis baptiste hora sexta data benedictione filiis suis migrauit ad dominum: sepultus est in ecclesia sancti ysidori ciuitatis legionensis. iuxta patrem suum quem ipse deonam fecerat deduci. Regnauit viginti duobus annis, et sex mensibus et successit ei in regno castelle Sancius filius eius primus Alfonsus in regno legionis et garsias in galecia et portugalia.

¶ Vincit christiani efficitur tributarius rex cesagaruitanus per regem sancium castelle et quomodo proditorie per vellido dolpho occiditur rex iste sancius secundus rex castelle.

Septuagesimum quintum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini . Millesimo et quingentesimo septuagesimo. Tunc predictus rex Sancius videns quod rex fernandus pater suus pro honore fidei christiane conquestauerat prouincias portugalie et lucitanie hyspalensis. cordubensis. toletanis celtiberie et carpetanie sunt quod reges earum facti tributarii ei. Ideo congregato exercitu venit super ciuitatem cesagaruitanam et obsedit eam ac cum ingeniis et machinis pluribus de die et nocte eam fortissime expugnabat propter quod post multa damna que receperunt sarraceni rex ciuitatis misit regi Sancio multitudinem magnam auri et argenti ac lapidum preciosorum et factus est eius vasallus cum tota terra sua et tributarius cum omnibus eius sic quod quolibet anno darent ei certum quid et firmata hac pace. Reuersus est rex saucius in terram suam cum diuitiis et honore. Iste rex sancius non fuit contentus de diuisione regnorum quam fecerat pater eius fratribus suis. Et ideo desiderio habendi omnia regna. licet penam perditionis posuisset pater cuicunque eorum frangenti dispositionem eius. Congregauit exercitum magnum. et iuit Primo contra regem garsiam fratrem eius qui erat rex

regis hyspalensi. Et extunc sarraceni et xpiani vocauerunt eum adruidas campeator que omnia multum placuerunt regi alfonso.

¶ Vincunt christiani et capiuntur septem milia sarracenorum per cid campeatorem et quomodo per inuidiam expellitur a regno.

Ctuagesimumnonum bellum inter sarracenos et xpianos accidit post predictum bellum paucis elapsis diebus. Tunc enim rex alfonsus sextus predictus. Congregauit exercitum suum magnum et intrauit terram sarracenorum in vuandalia vbi plurima damna eis intulit. Sed cum ipse esset in partibus illis bellans congregati fuerunt ex aduerso plurimi sarraceni et intrauerunt per regnum castelle obsederuntque gormatium et fecerunt in terra illa multa mala et damna. Cid autem adruidas campeator qui remanserat infirmus in recessu regis et iam conualescebat audiens damno quem sarraceni faciebant congregauit omnes gentes quas potuit et iuit contra terram toleti et percurrit illam destruens quicquid inuenire poterat et deduxit secum preter alias diuitias septem milia sarracenorum inter viros et feminas. et sic reuersus est in castellam cum honore. Istud factum seminarium inuidie fuit inter milites castelle. Et ideo tenuerunt modum cum rege alfonso quod cid campeator esset expulsus a regno et sic factum est et cum recederet nocte quadam cum dormiret dictum est ei in visione vade audacter et noli timere semper tibi bene erit dum vixeris eritisque diues et honoratus et in suo recessu cepit vnum castrum sarracenorum quod iacet super henares et dicitur castreyum gentes vero sue percurrerunt terram illam vsque guadalfaiariam. Et congregatis omnibus spoliis quinta pars deputata ipsi cum fuit vendita sarracenis precio trium milium marcharum argenti.

¶ Vincunt christiani et capitur alcozar per Cid campeatorem.

Onagesimum bellum inter sarracenos et xpianos accidit sequenti die. Cum enim predictus Cid adruidas campeator iret in confinibus regni bellauit cum sarracenis de alcozar et occidens plurimos eorum cepit locum illum quadam arte mirabili ibi inuenit plures diuitias et istud factum magnum intulit timorem sarracenis omnibus terolii et calataiubii propter quod scripserunt regi valencie abuacar que acciderant dicentes quod si non succurreret eis quod etiam caperent terram eorum.

¶ Vincunt christiani fugatis vulneratis duobus regibus per Cid Campeatorem.

Onagesimum primum bellum inter sarracenos et xpianos accidit paucis elapsis diebus post predictum bellum. Quia tunc rex valencie vidit supradictas litteras misit duos reges cum tribus milibus armatorum et cum omnibus aliis genti

bus illius frõtarie veneruntq; su-pra locum de alcozar et obsederunt ibi ipsum Cid adruidas cãpeatorẽ cum militia sua tenueruntq; ibi eũ obsessum tribus ebdomadibus et abstulerunt ei aquam. gentes autẽ quas secũ habebat in numero erãt pauce quia solum erant quadringẽti equites et tricenti pedites. Ui-dens autem q aquam perdiderant die quadam parauerunt arma suã et armauerunt se secretissime ⁊ su-bito apertis ianuis exeuntes irrue-runt viriliter in sarracenos ex inspi-rato. Sed ⁊ illi videntes eos veni-re parauerunt se vt melius potue-runt ⁊ statim factum est preliũ ma-gnum cecideruntq; plurimi sarra-ceni. Sed et inter cetera strenuissi-ma que ibi fecit Ipse ad quendam militẽ sarracenũ feriẽs ense nudo diuisit in duas partes vt equũ suũ daret cuidam militi suo qui pedes pugnabat equo suo mortuo et vnũ regem illorum duorum qui dicebat feris percussit letaliter pp̃ter qd dedit terga. Alius vero rex qui di-cebat gnalue fuit etiaz percussus in capite a martino antolines mili-te strenuo propter quod etiã dedit terga. Uidentes ergo sarraceni q reges fugiebant ⁊ omnes ipi timo-re percussi relicto campo fugierũt et secuti sunt eos christiani occidẽ-tes ⁊ vulnerantes eos sine nume-ro quousq; peruenerunt ad portas terolij ⁊ calambij quia rex feris fu-git terolium ⁊ gnalue calatambiuz et in de reuersus est cum bellatori-bus suis ad locum vbi fuerat bel-lum et expoliauerunt campum vbi multas diuitias inuenerunt ⁊ inter cetera de equis sarracenorum postq̃ congregauerũt eos quia erãt sper-si inuenerunt quingẽtos et decẽ de ferunt de equis christianorũz quin-decim et intrauerunt castruz suum de alcozar cũ magnis diuitijs leti-cia et honore. de equis vero quos habuit p parte sua virtuosus Cid misit. xxx. cũ sellis ⁊ frenis ⁊ singu-lis ensibus pendentibus ex arzoni-bus in donũ regi alfonzo castelle predicto vt haberet amorem eius q irat⁹ erat ab eo vt supradictũ ẽ.

¶ Uincũt xp̃iani ⁊ fugatur rex de-nie: ac comes cromani capitur p Cid campeatore.

Onagesimum secundũ bellũ inter sar-racenos ⁊ xp̃ianos acci-dit anno domini Millesimooctua-gesimooctauo. Tũc predictus Cid campeator cum esset eius timor su-per omnes sarracenos cesar augu-stanos valentinos et super omnes illarum partium acceptis electis militibus suis iuit ad percurrẽdã terraz sarracenorum et peruenit vsq; ad locum qui dicitur huerta ⁊ vsq; ad montem aluanũ spacio quinq; dierũ ⁊ exiuit sonus eius inter om-nes sarracenos et christianos. pro-pter quod comes remon berengel barchinonẽ. qui in sua recommẽ-datione habebat illos sarracenos coniunct⁹ fuit bauelphaie regi de-nie. Qui magnis exercitibus con-gregatis secuti sunt predictũ Cid campeatorem cogitantes q ab eo-rum manibus euadere non posset

ipse autem tunc deducebat magnā
predam peruenerunt ergo ad eum
inapinar de tonar nec predictus co
mes renon voluit acceptare verba
honesta ipsius Cid sibi nunciatis
q nihil ducebat de suo et q dimit-
teret eū in pace. Uidens ergo vir
tuosus Cid eoꝝ superbiam qui tol
lere volebant ea que ipse lucratus
fuerat ab inimicis dei et legis no-
stre irruit in eos viriliter ꝛ occide-
runt multi ex pte aduersa. Alij ve-
ro quasi innumeri fuerunt vulnera
ti et deuicit eos cepitq predictum
comitē vnum et lucratus est illa vi
ce ensē que dicebatur colada. Et
post tertium diē virtuosus Cid li-
berauit comitem predictum et re-
misit eum ad partes suas cū duo-
bus militibus.

¶ Uincit xpiani et fugatur iterū
rex denie per Cid cāpeatorem.

Onagesimum
tertium bellū inter sar
racenos et xpianos ac
cidit āno domini Millesimooctua
gesimonono. Hic predictus benal
faie vna cum predicto comite re-
mon venerunt cū multitudine gra
ui ꝛ obsederunt castrū de almenar
regis cesaraugustani qui erat val
de confederatus ipsi Cid cāpeato
ri misit ergo rex cesaraugustanus ꝑ
Cid campeatore sibi confederato
vt succurreret castro ipsius. Qui
venit super eos et commissum est
durum bellum effusaq est multi-
tudo sanguinis. sed finaliter vicit
eos Cid qui nunquam victus fue-
rat et fugierunt a campo rex abe-
nalfaie. ꝛ predictus comes secutus
q est eos per tres leucas occidēs
ꝛ vulnerans plurimos eorum et re
uersus est cum multitudine capti-
uorum et cum magnis diuitijs et
honore in ciuitatem cesaragusta-
nam: vbi honorifice ꝛ cū magna le
ticia fuit receptus.

¶ Uincunt christiani et capitur
castrum de rudea per Cid campea
torem qui obtinuit priuilegia ma-
gna pro nobilibus et ciuibus ca-
stelle.

Onagesi
mumquartum
bellū inter sar
racenos ꝛ xpia
nos accidit an
no domini mil
lesimononagesimo. Tunc predict9
rex alfonsus sextus brano tertius
rex castelle venit in succursum cu
iusdam vasalli sui sarraceni con-
tra vnum vuandalum qui se eleua
uerat cum castro de rueda quod est
prope cesaraugustam. Sarracenus
autem ille qui se eleuauerat cum
castro habuit verbum suum cum
infante ramiro qui erat ex parte
regis alfonsi dicens q volebat da-
re castrum predicto regi alfonso ꝛ
exiuit colloquendo cum rege: inui-
tauitq eum ad prandium intra ca
strum sed rex non acceptauit con-
uiuium illuminatus a deo q erat
conuiuium proditionis. Intraue-
runt ergo cum eo ad conuiuiū pre
dict9 infans et comes garsias qui
cum fuerunt intra castrum occisi

sunt lapidibus quod factu3 nimis displicuit regi: et cogitando vituperium qd sibi fecerat ille sarracenus misit pro Cid ruidas cāpeatore qui libenter venit ad mandatu3 eius. et recepit eum rex honorifice. Narrauitqз sibi dāna q̄ receperat ab illo sarraceno. Tunc pepercit ei et inuitauit eū q venirer secū in castellā: sed noluit acquiescere quousqз cōcessit sibi sequētia. s. q cū aliquis nobilis haberet exire de regno q daretur ei spaciū. xxx. dierū. Secūdo q nihil faceret contra aliquē nobilē: nec ciuē: nisi primo eēt exauditus sicut debet esse de iure. Tertio q nihil faceret cōtra foros et priuilegia ad bonos vsus villarum et locorū. Quarto q nō faceret impositiones inordinatas. Quito q si cōtra hec faceret: q pper hec tota terra posset rebellare et eleuari quousqз fieret emēda per regem que oia rex concessit sibi et iterū inuitauit eū: q secū veniret: sed ipse noluit quousqз vindicaret ipsum de illo sarraceno proditore. Regratiatus est ergo rex alfonsus sibi: et reuersus est in castellam. Uirtuosus vero Cid obsedit castrum predictum: et in tanta pressura posuit eum quousqз moriebātur fame: nec poterant iam bellare pre fame: et volebant sibi dare castrum si saluaret vitam eorum. sed ipse noluit vt vindicaret regem. cepit ergo viribus castrum: et captiuauit sarracenum illum alinofalas: et omnes qui erant cum eo: omnes occidit preter alinofalas proditore: et aliquibus suis quos misit regi alfonso placauit. ergo regem cum vidit presentē siue dominum ipsius Cid campeatoris: et fecit magnam iusticiam de isto proditore et sociis eius: et regratiatus est ipsi Cid: q vindicauerat eum.

¶ Uincūt christiani et fugatur rex denie: et capitur rex aragonum per Cid campeatorem.

Nonagesimum quitum bellum inter sarracenos et christianos accidit āno domini Millesimo nonagesimo primo. Tunc predictus Cid campeator congregatis militibus suis iuit ad percurrendam terram benalfaie regis denie: q cum rex ille sciuit doluit valde: et misit veloces nuncios ad petrum regem aragonie cu3 quo erat federatus q veniret ad adiuuandū eu3 contra Cid campeatorē qui etiam dolens: quia cum intrauerat terrā suam similiter congregauit exercitum suum: et ambo reges venerunt super eū qui erat edificando quoddam castrum super modella quod dicebatur alcola. parauerunt ergo ibi acies suas: et commissum est durum bellum et ceciderūt multi: sed finaliter habuit victoriam Cid campeator de illis duobus regibus: et fuit Captus rex aragonie cum multis comitibus et militibus suis. Alii vero dederunt terga. et cum hac honorabili preda reuersus est cesaraugustam vbi cum magna leticia et honore: receptus

fuit a rege et filijs eius. Sed vir-
tuosus Cid compatiēs regi petro
et suis militibus: quia xpiani erāt
soluit eos ⁊ permisit eos ire libere
in terram suam. Et post hec venit
Cid campeator in regnum cum di-
uitijs ⁊ honore qui receptus fuit a
rege alfonso honorifice deditq; si-
bi multas villas ⁊ castra ac priui-
legia ꝙ quecunq; locum caperet a
saracenis vel alijs inimicis esset
suum iure hereditario et successo-
rum suorum.

¶ Vincunt christiani et capitur to
letum ac plurima loca per regem
alfonsum sextum.

Onagesimum
sextum bellū inter sara
cenos et xpianos acci-
dit anno domini Mil-
lesimo nonagesimo quinto Impe-
rāte henrico ⁊ sedente in cathedra
petri gregorio septimo. Tunc pre-
dictus rex alfonsus brano tertius
Rex castelle congregauit exercitū
suū magnū: ⁊ venit super toletum.
Erat enim iam solutus a iuramen
to qd fecerat alymaymon regi to-
leti propter eius morte; et filij sui
ysceh. Venit ergo pdictus rex ⁊ co-
gitauit quomodo capere posset ci-
uitate; illam tāmagnam ⁊ tamfor-
tem: ⁊ recordatus est verbi qd au-
dierat cum esset sub arbore in orto
regis pdicte ciuitatis quādo erat
cu; pdicto rege alymaymon. Que
rebant enim inter se cōsiliarij pre-
dicti regis ipo presente rege quo-
modo posset capi ciuitas illa tā for
tis: ⁊ respondit vnus illorū ꝙ non
poterat capi nisi septem annis es
set obsessa: sic ꝙ nulla prouisio pos
sit intrare ⁊ tūc in octauo anno pos
set capi pre fame. Istud verbū au
diuit rex alfonsus l; ipsi cogitarēt
ꝙ dormiebat. sic ergo cum venit et
hoc verbo abstulit eis panem ⁊ vi
num ⁊ fruct⁹ per quattuor annos.
⁊ hoc vndiq; per totam terrā et te
nuit eam obsessam alijs quattuor
annis ex quadruplici parte ciuita
tis. ⁊ cum intra ciuitatem esset po
pulus sine numero defecerunt eis
iam victualia: ⁊ sub quibusda; pa
ctis data est eis ciuitas in die san-
cti vrbani mēsis maij. ⁊ capta ciui
tate illa que quondā fuerat hono
⁊ gloria gottorū exiuit inde ⁊ per-
currit omnes terras circūquaq; et
cepit tunc sanctam Eulaliam ma-
quedam albanam argancam scalo
nam ozedam butragam atensiam
ozaman berlāgam ⁊ medinam celi
⁊ plurima alia loca: ⁊ reuersus est
toletum vbi collocauit thronū suū
⁊ fecit ibi habitationem suam ⁊ fa
cta est mesquita maior ecclesia ca-
thedralis dicta sancta maria ⁊ fe-
cit ꝙ eligeret archiepiscopus qui
esset primas hyspaniarum ⁊ dota
uit ecclesiam illa; pluribus villis
castris locis et possessiōibus hono
rifice sicut ⁊ nunc est: ⁊ in die con-
secrationis ecclesie obtulerunt rex
⁊ regina de thesauris suis ⁊ posue
runt in illa ecclesia reliquiarū mul
titudinem quas habebant propter
quas venerandas et indulgentias
obtinendas concurrit ibi multitu-
do populi ex toto archiepiscopa-
tu certis temporibus anni.

¶ Uincūt christiani cruce signati transeūtes in terram sanctam ꝛ capiuntur ciuitates nicia ꝛ laudicia.

Nonagesimum septimū bellū inter saracenos ꝛ xp̄ianos accidit anno dn̄i millesimo nonagesimo septimo sedēte in cathedra petri vrbano scd̄o predict⁹ papa anno dn̄i millesimo nonagesimo sexto apud clarū montē aluernie in mēse nouembris consiliū celebrauit vbi exposita est miseria ciuitatis hierusalem dedecus xp̄i et obprobriū nūciatur cōsilium. ꝛ auxilium postulatur. Unde occidētis populi innumerabilis multitudo duces: comites: ꝛ nobiles: ignobiles: diuites et pauperes. episcopi: clerici: et religiosi. senes: pueri: et puelle. dolētes loca sancta ꝓphanari a gētibus et thurcis ab appulia ꝓuincia lingua occitana hyspania: Acq̄tania: britania: normania: Schocia: flandria: francia: germania: lothoringia: borgūdia: lombardia. alijs ꝓuincijs regnis ꝛ terris nullo vnq̄ angariante: sed omnes pari fide et voto ꝛ deuotione iniurias xp̄i ulturas ire se parentes signo crucis signati pace firmissima vbiq̄ terrarū composita de terris suis egrediētes nullū in tāta multitudine regem habētes nisi xp̄m sepulchrum ipsius tāto tēpore sub seruitute redactum ꝓponunt reddere libertati: ꝛ quanto quiscunq̄ pronior erat prius ad mundi militiam tanto erat pronior modo ad dei militiam exercendam. Judeos vero in vrbibus quas transibant credere compellebant vel trucidabant. Unde multi zelo paterne legis mutuo se peremerunt. Alij credere se simulantes post ad iudaismum relabātur. Et si queraī quis incitauit p̄dictum vrbanum papā vt crucē predicaret: ꝛ quis tantā multitudinē cōmouit. Respondetur q̄ hoc venit ex inspiratione diuina que facta fuit cuidā pauperi religioso viro gallico qui dicebaī petrus heremita. qui cum peregrinaretur in sanctum sepulchrū videns loca sancta ab impijs irreuerenter tractari. vidēs etiam venerabilem symonē ciuitatis patriarcham cum subditis suis viliter: et cum omni abiectione: ꝛ pluribus oppressionibus affligi commota sunt viscera eius vehemēter: ꝛ cepit anxius contristari ꝛ cogitare si cōmode posset afflictis subuenire Cum aūt quadam nocte dominice resurrectiōis in eccl'ia lachrymis ꝛ orationibus dn̄o supplicans pernoctaret longo vigilliarū labore fatigatus supra pauimētum ecclesie somno humanitus irruente cepit paululum dormitare dominus aūt iesus xp̄s apparuit ei ī somnis iniungens ei legationē ad dominū papam. ꝛ ad principes occidentales ꝓ liberatione terre sancte: quā legationē ip̄e fideliter adimpleuit veniēs ad predictum papā ꝛ omnes alios principes xp̄ianos cum litteris predicti patriarche ꝛ aliorum fidelium hierosolymis cōmorantiū. Sic ergo congregati sunt oēs supradicti cū petro heremita.

Erat autez huius sancti exercitus eminentiores. Adamarus podiensi. episcop⁹. Godefridus dux lotorin gie. eustacius ꝛ baldonius fratres eius. Robertus comes flandriensis. Rodolphus comes metensis. Hugo magn⁹ frater regis francorum. Stephanus comes blesensis Raymundus comes tholose ꝛ sancti egidij destimundus dux apelie. Robert⁹ comes normanie Anshelmus de aboldumōte. Raymūdus torene. fertur autem ꝙ Cid ruidas campeator fuerat inuitat⁹ ab istis principibus pro isto passio faciendo ꝓpter eius magnā famā. Sed ipse occupatus cum rege Alfonso contra saracenos in expugnatione toleti ꝛ aliorum locoꝝ vt infra dicetur. ab illo conuiuio facto excusauit. exposita etiam sua sancta occupatione: ꝛ creduntur tunc transfretasse plusꝙ ducēta milia xpianoꝝ inter quos Gulfrerius de turribus multos insultus hostibus inferēs atqꝫ damna vna die rugitū leonis a serpente circūligati audiuit qui socijs dissuadētibus accedens audacter serpentem truncauit leonē liberando cuius rei leo memor eūdem sequitur vt leporari⁹: ꝛ ꝙdiu in illa terra fuit multa fecit ei cōmoda in venationibus ꝛ bellis: et quacunqꝫ vidit domino aduersari subito prosternebat nec dn̄o redeūte in naui positū derelinquere voluit: sed nautis nolētibus cum recipere vtpote animal crudele secutus est dominū suū natando ꝑ maria quousqꝫ defecit. Anno ergo predicto scilꝫ Millesimo nonagesimo septimo. exercitus dn̄i fines paganorum attigit: et factū est primum bellū magnū cū saracenis ad pontem fluminis pharphar nono kalēdas marcij: vbi multo saracenoꝝ sanguīe effuso victi sunt a xpianis Et capte sūt ciuitates Niceaet laodicia: ꝛ lꝫ essent tāti in exercitu tāta fuit rerum oīm habundantia: vt aries vno denario. bos vero tantū nummis duodecim venderetur.

¶ Vincūt xpiani ꝛ capiūt ātiochiā.

Nonagesimum octauum bellum inter saracenos ꝛ christianos accidit anno predicto: scꝫ Millesimo nonagesimo septimo. Cū enīꝫ exercitus domini predicta obtinuisset loca: ꝛ i manū imperatoris Constantinopolitani reliquisset ꝓfectus inde variis trāscursis regionibus ꝛ prolixi itineris diuturno labore plurimum fatigati mēse septembri ante ciuitatem antiochie. nam tunc erat saracenorum subiecta dominio castra locauerunt. Cum autez per mēses vero nouem in obsidione ciuitatis continue laborarēt: ꝛ variis tribulationibus essent oppressi: vꝫ fame frigore yemalibus ymbribus et multimodis egritudinib⁹ ac diuersis morbi generibus a thurcis in ciuitate cōmorantibus sibi illatis parum proficissent: nec vllis bellicis instrumentis contra munitissimam ciuitatem ꝑualerent. Respexit deus afflictionē populi sui per quēdam fidelem christianum in ciuitate sub infideliū dominio com

morantem: qui de nocte per scalaz dominum boamundum principez tarētinum clam cum militibus in ciuitatem recepit. Illi vero portas vi aperientes interfecto eius duce nomine Acciano cū aliis fere.xi. milibus quibusdam aliis vinculis mancipatis ciuitatē nobilem multarum prouinciarum a diebus antiquis metropolim et mediatricem diuino munere possederunt.

¶ Vincūt christiani et fugatur corbozanus cū exercitu suo antiochia ab eius obsidione liberaretur et inuenitur lancea qua perforatuz fuit latus christi in cruce.

Nonagesimū nonum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo nonagesimo octauo. Capta enim antiochia: vt predictum est: nox superuenit Corroboranus magno cum exercitu paganorum: et christianos obsidēt tanta q; fame afflicti sūt vt vix se aliqui ab humanis carnibus abstinerent inedia. ergo perurgente et fame intolerabili compellēte: de necessitate facientes virtutem pauci cōtra multos ad prelium coacti sunt exire lancea domini sancta qua latus eius in cruce fuerat perforatū que pauloante sub terra per reuelationem reperta fuerat eos pro vexillo precedēte exercitu christianorū innumeram infidelium multitudinez audacter ingrediēs: et brachio extento viriliter pugnans diuino protectus adiutorio gloriose de hostibus obsedentibus triumphauit aliis gladio trucidatis: aliis terga vertētibus equorum velotiū presidio fuga elapsis expoliauit: ergo campum exercitus dn̄i et tantū auri et argēti equorum et victualium copiā inuenerunt vt omnes cumulatu diuitiis et victualibus supra modū habundantes cum hymnis et laudibus ciuitatē ingressi domino pro tanta victoria gratias retulerunt. lancea vero christi fuit per hūc modum reperta. Apparuit enī sanctus andreas cuidā rustico prouinciali dicēs: veni ostendam tibi lanceam christi. et rusticus isdē capta antiochia fodiens in ecclesia sancti petri in loco sibi ostēso presente raymundo comite tholosano et capellano suo lanceam inuenit. Dubitātibus aūt plerisq;: quidam bartholomeus nomine xp̄o sibi apparēte certificatus ignem: licz pedum quem fieri iussit illesus transiuit cum lancea: et sic exercitus domini fiduciam habens in christo et lancea a tempore apostolorum inuisa intrepidus processit.

¶ Vincūt christiani cruce signati: et capitur ciuitas sancta hierusalē

Centesimum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini millesimo nonagesimo nono. Tūc exercitus domini dominiū ciuitatis antiochie boamūdo predicto concedētes ordinatis ecclesiis et clero ac patriarcha et stipendiis

vnde sustētari possint: Siriciq₃ p
ficiscentes marchiam ⁊ barrā mul
taq₃ castellaq₃ regiōis illius expu
gnant tanta fame afflicti: q corpo
ra sarracenorū fetentia edere com
pelluntur. ⁊ inde profectus exerci-
tus dñi ad iteriora syrie larga dei
manus refocillatus: et est tandem
montana hierosolymorū conscen-
dens ante sanctā ciuitatē peruenit
tentoria figēs ⁊ castra: fm milita-
rem disciplinam collocās ex omni
per teipsam vrbem obsidione val-
lauit. Est autē hierusalē ciuitas in
montanis sita riuis fontibus ⁊ flu-
uiis carens: excepto filoe vbi aqua
sufficienter habet. legitur q priusq
exercitus dñi hierusalem appli-
cuisset: quadā colūba desuper exer
citu predicto volans ab accipitre
grauiter plagata est. circa quā re-
perte sunt littere: quas deferebat
talis sententie. Rex acharon duci
cesario salutem. generatio canina
venit gens contentiosa. contra quā
per te ⁊ per alios defendas tuā le-
gem indica idē vrbibus aliis. ere-
ctis ergo petrariis: ⁊ aliis bellicis
instrumentis: ⁊ scalis muro appli-
catis: multum laborantes parū in
principio pfecerūt. quibusdam eni
ex nostris sagittarū imbre graui-
ter sauciatis. Aliis vero molarium
immissiōe pemptis machinis etiā
ligneis ex magna parte igne succē
sis ab his qui in ciuitate erant ma
xime ledebantur. Dux etiā in eadē
obsidione punctus: ⁊ etiā aque pe-
nuria laborarēt ex cōdicto commu
ni omnes quotidie nudis pedibus
orando: septem diebus circuierunt
ciuitatē. Tandē die octauo qui fuit
idus iunii feria que specialiter est
dies crucifixi ardore animi succen
si ⁊ crucis signo muniti prompto
animo p illo parati mori: qui pro
ipso eodē die mortuus est. Strēui
dñi pugiles scalas muris immittē
tis per sagittas: ⁊ spicula per lapi
des desuper venictes et ingentia
saxa per gladios ⁊ lāceas ⁊ ignes
supra muros ascendendo ciuitas
sancta hierusalem a christianis ca
pitur: et in porticu salomonis pa-
ganos egredientes tot occiderunt
vt in sanguine occisorum vsq₃ ad
equorum genua equitarent. sic diui
no munere ciuitas sancta hierusa-
lem a christianis capitur: ⁊ liberta
ti eorum est reducta. que per annos
circiter. ccc. sexaginta postq secun
da vice ab imperatore eraclio fuit
capta ab immūdis sarracenis fue
rat possessa gratias referentes sal
uatori nostro domino iesu christo
patriarcham latinum et tam cle-
rum q ecclesias ordinantes ducem
godefridum de bullon militē stre
nuum. et virum deo et hominibus
acceptum dominum ciuitatis vna-
nimiter elegerunt: qui licet ciuita-
tis administrationem ad multa-
rum precum instantiam suscepis-
set pro reuerentia tamen christi et
cordis humilitate noluit rex ap-
pellari: nec coronā auream depor-
tare: vbi dominus noster spinis
coronatus fuit pro nostra redem-
ptione.

¶ Vincunt christiani cruce signa
ti cesis centum milibus sarrace-
norum.

Entesimum primum bellum inter sarracenos et christianos, accidit paucis elapsis diebus a captione sancte ciuitatis hierusalē. Tūc enī cū principes de repatriādo tractaret. Ecce rex sarracenorum cum centū milibus equitum. et .cccc. milibus peditū ad bellādos xpianos ascalonā venit: quibus exercit⁹ domini in quo nō erāt nisi quinqꝫ milia equitū. et quindecim milia peditum occurrens deo pro eis pugnāte: et nube ab estu solis protegente sarracenos solo impetu territos proiectis armis eos in fugā conuertit. et in hoc bello facto. vi. kal. augusti cesi sunt centū milia paganorum. In portu vero ascalone vsqꝫ ad duo milia suffocātur: eorum vero qui in mari et inter spineta consumpti sunt: numerus ignoratur. His gestis reuersus est exercitus domini in sanctam ciuitatem cum magnis diuitijs et honore. et mansit ibidem supradictus godefridus electus in regem. Alij vero principes ad propria cum honore sunt reuersi.

¶ Vincunt sarraceni in hyspania: et occiditur infans sancius alfonsi perditur concha et plurima alia loca. et destruuntur oia balnea regni.

Entesimum secundum bellū inter sarracenos: et christianos. accidit supradicto āno dñi Millesimo nonagesimo nono. Tunc rex alfonsus sextus tertius rex castelle. de quo dictum est supra consilio Aben. habet regis hyspalensi. cuius filiā caydā noie ceperat in vxorem factam christianā quocata fuit maria: vt nihil esset in hyspania: quod eis nōn subiugaretur. misit in affricā pro sarracenis qui dicebantur almorandes. Erant enī mirabiles bellatores: et placuit regi marrochiorū cōplacere regi alfonso. et misit ei militiā magnā illorum quibus prefecit capitaneū vnum Algnaselum suū maiorem: qui dicebatur halyabenara. Hunc predicti almorandes tunc obliti domini sui eleuauerunt myramamolim: et reuersi sunt in optatam partem: qr cōgregati sunt cū alijs sarracenis et expugnauerunt regē hyspalensi. qui dederat filiam suā in vxorem occulte xpiano: et quia erat amicus regis xpiani. Venerunt ergo cōtra predictum regē et ipe occurrit eis non tam preparatus ad bellū sicut poterat et debuerat. et occisus est in bello. quo facto eleuatus in superbiā ille sarracen⁹ qui se fecerat vocari myramamolim venit cum sua multitudine graui cōtra terrā regis alfonsi. et obsedit hucles. Tunc aūt rex alfonsus predictus erat infirmus: et doluit vehementer: quia non poterat ire in persona contra eos: sed misit illuc filium suum vnigenitum quē habuerat ex illa predicta cayda vxore sua xpiana qui dicebatur infans donus sancius alfonsi. et erat adhuc puer: et cū eo misit comitē donū garsiam de cabra

qui nutriret eũ ꝛ multos alios comites et nobiles cum exercitu magno: ꝛ venerunt ꝓpe villesium. Cũ ergo sarraceni obsedentes viderũt xpianos dimiserũt obsedionẽ: ꝛ venerũt contra eos. ꝛ ordinatis aciebus cõmissum est durũ bellũ: ꝛ permittẽte deo a peccatis forte exigẽtibus victi fuerũt xpiani. ꝛ ibi vbi maior erat potestas christianorum cũ predicto infante filio regis ibi occurrit maior multitudo sarracenorum. Infans aũt sentiens equũ suum vulneratũ: dixit nutricio suo comiti. pater vulneratus est equus meus: ꝛ dixit comes. fili sitis firmus: aľs vos eritis vulneratus. et cecidit statiꝫ equus mortuus cũ eo quod cũ vidit predictus comes timens mortẽ infantis. descendit subito de equo suo ꝛ cooperuit infantẽ cũ scuto. ꝛ ibi defendẽs infantẽ plurimos sarracenos cuꝫ ense suo occidit: sed tanta fuit eorum multitudo: ꝙ non potuit sustinere: quia absciderũt ei vnum pedẽ quodam ense. ꝛ quando vidit ꝙ non poterat se cõtinere dimisit se cadere super puerũ: vt moreretur priusꝙ̃ ipse. et ibi occiderunt comitẽ illum. Ceteri vero comites habuerunt infantem et fugiebant cum eo ꝙ̃tum poterant cogitantes euadere morteꝫ: Sarraceni autẽ vidẽtes eos insecuti sunt eos: ꝛ q꜡ nõ poterant tã cito fugere cũ puero sicut voluissent attinxerunt eos: ꝛ transeuntes vltra eos occiderunt ibi infantẽ: ꝛ comites. ꝛ in memoriã illius victorie posuerũt sarraceni nomen loco illius septẽ porci: sed postmodũ mutat⁹ est locus ille ꝛ vocatus est septem comites. Aliĩ autẽ qui euaserũt venerunt toletũ ad regẽ: ꝛ factus est planctus magnus a rege pro filio suo. sicut plenius continetur in generali hystoria hyspanie. Tũc fuit perdita concha quã habuit cũ vxore sua cayda. habuerunt etiã sarraceni tũc huete ꝛ huclesum quesiuit rex Alfonsus a sapientibus: quare milites sui non poterant tolerare bella sicut solebãt. Et respõsũ est ei ꝙ erat: quia sepe intrabant balnea: ꝛ quia nimis vacabãt delitiis et extunc rex alfonsus fecit ꝙ destruerẽtur omnia balnea regni sui. et fecit milites laborare multis exercitibus.

¶ Vincũt christiani sub principe godefrido de bullion. ꝛ capiuntur plurime ciuitates.

Centesimo nuncentesimum bellũ inter sarracenos ꝛ christianos. accidit anno dñi Millesimo centesimo. Tũc victoriosus princeps Godefridus de bullion expeditis aliis principib⁹ collecto exercitu suo attendens ꝙ ciuitatẽ sanctam non posset retinere nisi fines suos vellet ampliare: ꝛ hostes vicinos a se longius propulsare: licet essent paucissimi respectu' circumstantium nationum: q꜡ habebãt ab oriente arabes moabitas et amonitas. a meridie vero ydumeos egyptios et philisteos. ab occidẽte autem ciuitates maritimas per olimpiadã siue accon ꝛ tiron ꝛ tripoli ꝛ oẽs alias vsꝙ ad anthiochiam.

a septētrione vero tyberiadā et cesareā philippi et regionē decapoleos ⁊ damascum. maluerunt tamē pro xp̄o animas suas morti exponere ꝙ missa manu ad aratrum retrospicere ⁊ negociū imperfectum relinquere: non ergo confidētes in sua fortitudine: nec in multitudine sed in sola dei protectione spē habentes et salutifere crucis vexillū semper in prelio deferentes inimicis partim fugatis partim trucidatis partim carceri mancipatis vrbes munitissimas et castra inexpugnabilia christo subiecerunt. Unde in illo suo primo egressu cepit ciuitatem ioppen in littore maris sitā. Et ciuitatē ramata nobilem populosam muro valido circundatam ⁊ turrib⁹ excelsis in campestribus sitam. cepit etiam ciuitatem porphiriam in littore maris quasi miliaribus quattuor ab accon distantes ⁊ ciuitatem tyberiadem in galylea que est supra stagnum genazareth sita. Quibus subiugatis reuersus est gloriosus princeps in sanctā ciuitatē cū leticia ⁊ honore. In fine supradicti anni mortuus est princeps godefridus: ⁊ elect⁹ est concorditer. ⁊ in regē inunct⁹ Baldouuinus frater eius miles strenuissimus q̄ postmodū diuino fret⁹ auxilio regnū suū dilatauit. Nā ipse expugnauit azur ⁊ cesareā philippi ⁊ accon: q̄ alio noīe dr̄ tolemayda ⁊ ciuitatē berid: ⁊ ciuitatē Sydonis ⁊ montē regalē. ⁊ plurima alia loca cepit: ac multa alia loca fortalicia ac deinde ab aliīs successorib⁹ multis bellis ⁊ multa effusione sanguinis dilatatū fuit regnū hierosolymitanū in ciuitatibus villis ⁊ castris. sicut latissime narrat acconen. ep̄s in libro de reb⁹ ⁊ statu terre orientalium: que propter breuitatem relinquo.

¶ Uincunt christiani et obsidetur ciuitas cordubeñ. ac membratim diuiditur proditor sarracenis qui regem hyspaleñ. interfecerat per regem alfonsum sextum.

Entesimūquartum bellū inter sarracenos et christianos. accidit paucis elapsis diebus post predictum bellum. Tunc enim predictus rex alfonsus. vi. hi. rex castelle ex ira magna quam habebat contra sarracenos: tum quia interfecerant filium eius: tum propter alia damna que fecerāt in terra eius. congregatis exercitib⁹ magnis liber ab infirmitate venit in terram sarracenorum directe contra illum sarracenum qui se fecerat vocare myramamolim: qui tūc erat in ciuitate cordubeñ. et obsedit eum ibi: qui cum cognouit potestatem excedentem regis alfonsi: non fuit ausus exire contra eū. Cum ergo sic esset obsessus: quidam sarracenus nobilis: cuius nomen erat de abdallar venit de nocte cū multitudine magna sarracenorum: et dedit saltum ex improuiso in exercitum regis alfonsi. christiani autem sentientes eos capiētes celeriter arma sua bellauerūt cum eis ⁊ occiderūt maiorē partē ex

corum et ceperunt sarraceni predictum abdellar qui interfecerat regem hyspalen. predictum patrem regine domine marie capde. Ceperunt etiam plures alios cum eo. Precepit ergo rex alfonsus: quod duceretur sarracenus ille ante eum. et mandauit quod duceretur ad locum ubi possent eum videre sarraceni de ciuitate. et quod consideretur corpus membratim in frustra. quia interfecerat socrum suum: vt dictum est. Precepit etiam quod ducerentur alij nobiles sarraceni qui fuerant cum eo: et quod comburerentur viui in eodem loco quod cum viderunt sarraceni de ciuitate timore magno percussi firmauerunt pacem cum eo quod darent ei tributum omnium terrarum quas quas possidebant circa mare: et miserunt multum aurum argentum ac multitudinem lapidum preciosorum ac alia plurima dona. Et tunc rex alfonsus contentus de his que fecerat in cursu illo: et quomodo confregerat et honorauerat illum sarracenum. Alium qui se vocauerat myramamolim reuersus est in terram suam cum magnis diuitijs et honore. et extunc predictus rex alfonsus tenuit regnum suum in pace: et dederunt ei sarraceni citra mare quolibet anno tributa sive parias suas.

Vincunt sarraceni sub nicaph rege morrochiorum: et vulneratur rex alfonsus sextus.

Centesimumquintum bellum inter sarracenos et christianos. accidit anno domini Millesimo centesimo primo. Tunc nicaph rex marrochiorum qui erat myramamolim congregato magno exercitu almoranidum transiuit mare cui congregati sunt et vniti omnes sarraceni vuandalie venit ergo super regem hyspalen. et obsederunt ciuitatem atque ceperunt eam et tenuerunt ibi illum proditorem qui se fecerat vocari myramamolim et precidit caput eius: et exinde venerunt supra cordubam et ceperunt eam et factum vnum dominium sarracenorum citra et vltra mare quod primo non erat quo facto intrauit myramamolim cum suo exercitu magno per terram regis alfonsi: et peruenit vsque ad badayos. Rex autem alfonsus predictus: tunc erat super cesar augustam et tenebat eam obsessam Cum ergo sciuit ingressum predicti myramamolim in terram suam eleuauit se ab obsidione et venit cum exercitu suo. et cum multitudine francorum qui venerant in adiutorium eius: et commissum est bellum asperrimum prope badyos. In quodam loco qui dicitur arabice cella que et lingua castellana sathallas dicitur: et permittente deo victi sunt christiani: et multi dederunt terga nemine persequente. Rex autem alfansus sustinuit bellum cum illis qui secum remanserant vsque ad noctem et tam viriliter bellabat rex quod nullus saracenus erat qui ausus esset ponere ante eum. et mouet eos de loco illo retraxitque eos vsque ad tentoria nicaph que bene erat fortificata fossatis. et cum cogitaret fortissime pugnans eos inde extrahere.

Superuenit quidā nūcius q̄ dixit ei φ insidie quas posuerant sarraceni venerūt ad depredandū tētoria sua quod cū audiuit dimisit bellare illos ⁊ reuersus est ad suos. et cum reuerteret̄ inuenit se cū illis qui depredabantur tentoria bellauitq̄ cū eis sed fuit victus ⁊ pdidit multos ibi de suis et ipse vulneratus fuit lancea superueniente ergo nocte diuisi sunt abinuicē bellantes ⁊ illi pauci christiani qui remāserunt coniuncti sunt regi alfonso ⁊ reuersus est cum eis ad ciuitatem que dicitur corya. Sarraceni similiter recesserūt ad terras suas et nicaph transiuit in affricā. Istō bellū fuit feriasexta prima die nouembris anno quo supra.

¶ Uincunt christiani per regez alfonsum sextum destructa sarracenorum terra.

Entesimū sextū bellū inter sarracenos ⁊ xp̄ianos accidit anno dn̄i Millesimocentesimo secundo. Tūc supradictus rex alfonsus sextus congregauit exercitum suum ⁊ intrauit terram sarracenoꝝ et peruenit vsq̄ ad ciuitatē hyspalensē. destruens quicq̄d inuenire poterat et reuersus est in terram suaz cū magnis diuitijs ⁊ honore.

¶ Uincunt christiani ⁊ capitur ciuitas nobilis valentie per Cid cāpeatorem.

Entesimūseptimum bellum inter sarracenos ⁊ xp̄ianos accidit anno domini Millesimocentesimo tertio. Tunc enim rodericus didaci Cid campeator cum multitudine christianorum obsedit ciuitatez valentie ⁊ tenuit eam obsessam nouem mensibus. In quibus fuerunt multa prelia ⁊ effusus sanguis sine mensura [illegible]n christianorum φ sarracenoꝝ: et tam angustiata fuit ciuitas pre fame φ compulsi sūt sarraceni comedere canes murilegos ⁊ mures plures etiaz pauperes comedebant carnes sarracenorū mortuorum et tot moriebantur fame φ platee erant plene sepulchris ⁊ nō erat sepulchrum in quo non essent ad minus decem sarraceni. Alij autem exeuntes a ciuitate tradebant se libere manib⁹ christianoꝝ sz cuz comedebant statim moriebant̄. et compellebat eos ipse Cid redire ad ciuitatem vt in maiori numero magis opprimerent̄ fame ⁊ si aliquē ipse de exeuntibus poterat accipere mandabat eum comburi vt timerent exire. Uidentes autez maximā pressurā famis fecerunt conuenientiam suā firmatā cū predicto roderico didaci vt mitterēt nūcios suos ad regē morsie ⁊ ad regē cesarauguste: q̄ si infra. xv. dies nō succurrerēt eis darent sibi sine mora ciuitatem placuit pactum istud roderico didaci ⁊ transiuit cuz hac conditione φ nullus illoꝝ nunciorum portaret pro expensis vltra quinquaginta morobetinos. Recesserunt ergo nuncij. Sed rodericus didaci fecit φ nauta cum quo transire debebant teneret eos quousq̄ ipse iret ad euz. Fuit ergo sta-

tum et mandauit q inquireretur si plus ducebāt quaȝ .l. morobetinos ⁊ inuentum est q portabant multitudinem auri et argenti et lapidū preciosoꝝ ⁊ omnia cepit et diuisit cuilibet .l. morobetinos sicut pactatum fuerat. Cū ergo transiuit tps ⁊ non habuerunt succursum predictoꝝ regum tradita est ei nobilissima ciuitas valentie que solatiuȝ ⁊ delicie sarracenorum erat. Et ipse Cid intrauit eandē eleuato vexillo suo ante eum cū magna leticia ⁊ honore et precepit q poneret vexillum suum in altiori turri fortalicij ciuitatis. Et ex illa die omia fortalicia que erant dominiū ciuitatis fuerunt posita sub eius potestate ⁊ pro honore fidei catholice. omnes mesquite sarracenoꝝ facte sunt ecclesie ⁊ posuit ibi sedem episcopalem et redditus necessarios et facti sunt nouem parrochie: maior aūt eccl'a dedicata est sancto petro ¶ Uincunt christiani fugato ⁊ vulnerato rege hyspalēsi. ac perēptis quasi .xxix. milibus sarracenoꝝ p Cid campeatoreȝ.

Centesimum octauū bellū inter sarrecenos et xpianos accidit anno domini millesimo centesimoquarto. Tunc cum fama perditionis valentie per omnes terras sarracenoꝝ peruolaret inter ceteros rex hyspalens. dolens vehementer congregauit exercitū suum magnuȝ scilicet .xxx. milium hominuȝ armoꝝ et velocius quo potuit venit super ciuitatem valētie et obsedit eam. Uirtuosus vero Cid campeator exiuit ad eum cum milicia sua et habuit bellum cū eo circa ortum qui dicitur de villa noua ⁊ deuicit eum plurimis sarracenis interfectis. Ipse vero rex hyspalens. cum tribus vulneribus fugiens euasit et persecutus est sarracenos vsq atibam: suffocatiq sunt in flumine quasi tria milia sarracenorū ⁊ tanta fuit cedes eorum q de .xxx. milibus qui venerāt non euaserunt vltra mille quingentos ⁊ reuersus est virtuosus Cid in locum vbi fuit bellum et expoliatis tentorijs tanta fuit multitudo diuitiarum q pars que cecidit in sortem peditorum fuit quinq milium marcarū argenti et ingressi sunt ciuitatem nobilem valentie cuȝ magnis diuitijs et honore. Numerus autē exercitus eius erat mille quingentorum equitum quorum mille erant nobiles genere et .iiij. miliuȝ peditum. ⁊ tunc misit illustri regi alfonso sexto supradicto in purum presentem et donum de sua quinta parte que ei euenerat in sortem centum equos cum sellis et frenis mirabiliter adornatos et rogauit q mitteret sibi vxorem suam dominam ximenā cum duab⁹ filijs suis que manebāt i sancto petro de cardenaȝ. Rex autem illustris gaudēter recepit donū et honorifice misit sibi vxorē ⁊ filias quas postmodū tradidit in vxores comitib⁹ garriōis. Sed quia illi commiserunt quoddam graue contra eas victi ꝑpter hoc ante predictum regem

in cãpo ante garrionẽ tradite fue-runt postea per eundem regem in vxores infantibus nauarre et arragonie filiis regum sicut plenius continetur in generali hystoria hyspanie.

Uincunt xp̄iani fugato et vulnerato ymes myramamoliz ac per emptis.xl.et octo milibus et quingentis sarracenis per Cid Campeatorem.

Centesimum nonũ bellum inter sarracenos ⁊ xp̄ianos accidit anno domini Millesimocentesimo quinto.Tunc cũ predictus virtuosus Cid cum vxore sua ⁊ filiabus suis dña elmira et dña sole in pace et solaciis essent in predicta ciuitate valentie et quidem nunciauit ipsi certitudinaliter quõ ymes myramamolim rex marrochiorũ dolẽs de perditiõe valentie cũ quinquaginta milibus armatorũ veniebat ad obsidendum predictã ciuitatem Quod cum cognouit predict⁹ Cid ꝑcepit ꝙ omnia castra sui dominiũ ꝑpararent et ponerent in eos oĩa necessaria ad pugnã similiter in ciuitate.Congregauitq; omnes gentes quas potuit habere tam de sarracenis ꝙ de christianis ⁊ omnia hec facta sunt breuissimo tempore Uenit ergo multitudo predicta sarracenorum et fixis tentoriis suis steterunt supra ciuitatẽ et tantus fuit eorum tumultus cũ suis atãboribus et vocibus ꝙ domia ximena cum filiabus suis que nunquã similia viderant timuerunt valde. Sed virtuosus Cid dixit eis dña ximena et mee filie non timeatis. Ego enim cogito deuincere hos sarracenos et cum eorum diuitiis vos meas filias honorifice et ditissime maritabo et illos atempores faciam venire ante vos buxinas vero pro honore ecclesie faciam reseruari.Congregatis ergo bellatoribus suis ad signũ campane exierunt in campum cũ insidiis et ordine virtuosissimi Cid campeatoris quos videntes sarraceni ordinatis ẽt suis aciebus cõmissum est durissimũ bellum sic ꝙ vndiq; videbantur exire equi sine dñis suis Et cũ sarraceni essent multi tenebant xp̄ianos iã in magna pressura.Et tũc virtuosus Cid animans milites suos clamauit dicens.de⁹ adiuua et beate Iacobe.et cum dixisset exiuit aluarhanes q̃dã miles strenu⁹ cum trecentis militib⁹ ⁊ insidiis et percusserũt sarracẽos ex aduerso scʒ ex pte maris.Cogitãtes autẽ sarraceni ꝙ erant multe gẽtes timuerũt valde et incperũt dar terga ⁊ secuti sũt fugiẽtes occidẽdo ⁊ vulnerãdo vsq; ad q̃dã castrũ qđ dicitur torquera pcusso ymeo myramamolĩ ab ipo Cid et tanta fuit cedes sarracenorũ ꝙ de quinquaginta milibus ꝑdictis nõ euaserũt vltrã ꝙ millequingẽti ⁊ reuersus ẽ virtuosus Cid cũ militia ad locũ belli vbi inuenerunt spolia multa nimis ⁊ iter cetera inuentũ est vnũ tentorium illi⁹ miramamolim nobili⁹ ꝙ vnquam aliquis viderat et reuersus ẽ in ciuitatẽ valentie brachiis vsq; ab cubi

tus plenus sanguine et vulneribꝰ occisorum et cum magnis diuitijs et honore. Et tunc virtuosus Cid misit domino suo regi alfonso castelle predicto et quinta sua parte ducentos equos cuꝫ sellis ⁊ frenis pendentibꝰ singulis ensibus et singulis sellis eorū. misit etiā sibi in domum tentorium predictum mirabile que omnia gaudenter recepit predictus rex existens in valle olineti.

¶ Vincunt christiani et fugatur bucar. rex marrochiorum vulneratus cuꝫ alijs. xxx. regibus per Cid campeatorem.

Entesimum decimum bellū inter sarracēos et xpianos accidit anno domini Millesimocētesimosexto tūc rex bucar rex marrochiorum cū. xxx. regibus sarracenorum subito apparuit spacio vnius leuce prope valentiam et factus est tumultus magnus in ciuitate ex subitis rumoribus. et ascēdit virtuosus Cid supra turrim altiorem fortalitij cum cōsiliaribus suis vt videret eorum exercitū quē vidēs incepit ridere ostendens magnū gaudium descendens ergo de turri facto signo campane cōgregati sunt omnes sui bellatores. quibus dixit virtuosus Cid quomodo volebat dare belluꝫ regi bucar et illis. xxx. regibus ⁊ hilari aio placuit omnibus sperantes victoriam reportare. Exierunt ergo ordinati: secundum modum suū. Eo tempore quo tempore sarraceni non cogitabant cum ergo venerunt ad locum vbi viderunt tentoria sarracenoruꝫ precepit vt irent lentis passibus et ipse ibat cum suo equo qui dicebatur bauieca quos cum viderunt sarraceni ordinauerūt subito acies suas ⁊ venerunt contra eos satis inordinati cum non cogitarent de aduentu ipsius Cid super eos. Cuꝫ ergo vidit eos inordinatos predictꝰ Cid precepit vexillum suum celeriter ire contra eos et factum est preliū magnum sic ꝙ ceciderunt multi ex vtraqꝫ parte et durauit bellum de mane vsqꝫ ad horam nonaꝫ nec poterant sarracenos eradicare ab illo loco pre multitudine ⁊ tāta erat multitudo mortuoruꝫ peditūꝫ etiā christianorum ꝙ non poterant cuꝫ equis ambulare inter eos. sed placuit deo ꝙ ab hora nona inceperūt sarraceni dare terga et secuti sunt eos christiani occidendo ⁊ vulnerando et in illa sequela vidit ipse Cid regem bucar et euaginato ense secutus est euꝫ vt eum occideret sed qꝛ ille ducebat velocem equū cū cognouit ꝙ Cid sequebaṫ eū fugit velocius ⁊ nō potuit eum attingere sicut voluisset licet cum peruenerunt ad mare prope ipm iret ⁊ tūc emisit a manu ensem: suū super bucar percussitqꝫ eum sed ille percussus itrauit subito nauim. ⁊ Cid descendit et accepit ensem suuꝫ et spatam regis bucar que ei ceciderat quam vocauit tysonam ⁊ reuersus est ad locum belli deuictis sarracenis vbi tot spolia habuerūt ꝙ solum de equis quinta pars que cecidit in sortem ipsius fuit tricenta

rum equorum. Deuictoq; bucar rege marrochiorum cũ aliis. xxx. regibus reuersus in ciuitatem valentie cum magnis diuitiis leticia et honore. Et tunc misit regi alfonso castelle ĩ donũ ex predictis spoliis Centum equos cũ sellis suis ⁊ frenis mirabiliter adornatos et .lxxx. sarracenos captiuos que omnia rex predictus existens in valle oliueti gaudẽter recepit. Tunc etiam soldanus psie videns ꝙ sanctã ciuitatem hierusalem ceperant xpiani ⁊ multas alias ciuitates et loca timens ꝙ tota eius terra perderet si transiret pdictus virtuosus Cid in partes illas pro iuuamie xpianorum. Ideo audita eius celebri fama vt eum in amicum posset cõfederare. misit ei ambasiatorez suũ per mare et cum puenit valentiaz receptus est honorifice ab ipso cid et presentauit sibi dona q̃ sibi mittebat soldan⁹ scz multa iocalia auri et argenti et preciosos ac nobiles pannos de serico et auro mirabilis contexture: et multa alia que non sunt in ista terra. presentauit sibi etiam vnaz libram mirre ⁊ balsami preciosi cũ quo postmodũ fuit corpus ipsius Cid balsamatum in eius morte: dedit etiam sibi vnũ archidrichem de nobilioribus qui fuerunt in mũdo qđ vsq; in hodiernum diẽ manet in monasterio sancti petri de cardinam et his omnibus receptis remisit eum cum honore ad pdictũ soldanũ cũ suis et donariis inito federe inter eos.

¶ Uincunt xpiani fugato rege bucar. cũ aliis. xxxvi. regibus viginti corũ interfectis p Cid cãpeatorẽ non viuum sed mortuũ.

Entesimũ decimum bellum inter sarracenos et xpianos accidit anno domini Millesimocentesimoseptimo. Tunc predictus rex bucar dolens quõ sic turpiter victus a Cid campeatore et quomõ interfecerat et captiuauerat ei⁹ gẽtes ⁊ quõ expoliauerunt eum a tã magnis diuitiis. Ipse ĩ ppria persona predicauit in affrica ꝯuocãs oẽs populos sicut nos facimus tẽpore cruciate et congregatus ẽ ad eum populus innumerabilis cum quo transiuit mare vt veniret sup valenciam et se vindicaret. Cũ ergo predicti rumores peruenerunt ad aures ipsius Cid inter cetera p̃cepit ꝙ oẽs sarraceni habitantes intra ciuitatẽ egrederẽtur foras: ⁊ ꝙ habitarent in alcudia quo facto cũ nocte ille iaceret in lecto suo p̃dictus Cid hora medie noctis cogitãs quomodo se haberet in aduẽtu tante multitudinis sarracenorũ Ecce subito impletum est palaciũ illud claritate magna ⁊ quodã mirabili odore. Et cum ipse miraret illius insolite claritatis et odoris apparuit et vir quidã indutus vestibus albis sicut nix q̃ canus ⁊ crispus videbatur in manibus suis claues gestans. Dixitq; . domine ro derice vel quid agis. ⁊ ille respondit. quis estis vos qui a me hec q̃ritis. Et ait illi ego sum sanct⁹ petrus princeps apostolorum qui venio ad te cum scelerio̅ri mandato

q͂ illud qđ tu cogitas de rege bu-car. sc3 q͂ habes dimittere hūc mū-dum et ire ad vitam vbi non est fi-nis ⁊ prefigitur tibi terminꝰ .xxx. dierū a p̄senti die. Veruntamē vult tibi deus facere hanc gratia3 q͂ tu mortuus cum gentibꝰ tuis habeas victoriam de rege bucar propter honorem tui corporis quod erit cū adiutorio apostoli Jacobi quē deꝰ mittet ad bellum illud. Sed ante hec omnia tu facies penitentiā de peccatis tuis et saluus eris. hec om-nia concessit tibi dn̄s iesus xp̄s ꝓ-pter amorem meum ⁊ ꝓpter reue-rentia3 quam semper habuisti ad ecclesia3 meā monasterij sancti pe-tri de cardenā. Que cū audiuit vir-tuosus Cid pre gaudio dimisit se cadere de lecto in terram ⁊ cecidit ad pedes apostoli volens osculari pedes eius et dicit ei apostolus. Non labores in hoc quia non pote-ris accedere ad me. sed sis certꝰ q͂ oīa que dixi tibi sunt tibi cōcessa ⁊ sic disparuit ab oculis eius: et re-mānsit in palatio illo quidā magnꝰ ⁊ suauissimus odor cuius qualitas effari non potest. ⁊ predictus Cid remansit fortificatus et ita certus de predictis sicut si iam transissent omnia illa. Et die facto conuoca-uit ad fortalitium suū omnes mili-tes suos et narrauit eis visione3 il-lam cum lachrimis nihil eis occul-tans facietis ergo secundum con-siliū meum et deuincetis rege3 bu-car ⁊ triginta sex reges qui veniūt cum eo. Perceptis ergo sacramen-tis ⁊ facta penitentia peccatorum suoꝝ cū non remanerēt nisi septe3

dies de spacio p̄finito p̄cepit voca-ri ad se vxorē suā dn̄am ximenā et mādauit q͂ adducerentur ei vasa illa argentea in quibus erat balsa-mū ⁊ mirra q̄ sibi miserat soldanus magnus p̄sie. Et cū vidit ea sā se p̄cepit adduci quandā cupā aureā in qua ipse bibat et accepit de illo balsamo ⁊ mirra mixto cū aqua ro-sea ad quātitatem vnius cocliaris ⁊ bibit et sic per illos septē dies fe-cit nihil aliud comedēs nec bibēs Et factū est corpus eiꝰ pulchriꝰ et recētius q̄ aā excepto q͂ continue deficiebat sic q͂ nō poterat se mo-uere in lecto. penultia ergo die aā q̄ deficeret vocauit vxorē suā ⁊ ve-nerabilē ep̄m ciuitatis hierosolimē ⁊ alios milites parētes ⁊ amicos q̄bus ꝯfidebat. Dixitq3 eis scitis q͂ rex bucar erit hic vna istaꝝ dierū ⁊ circūdabit ciuitatē cū sua p̄tāte magna ea ergo q̄ vos habetis fac-re vt vincatis sunt hec. ¶ Primo postquam fuero mortuus lauabi-tis corpus meu3 quod satis intrin-secus mundum teneo laudetur deꝰ. vt crastina die que est dies vltima vite mee recipiā corpus dn̄icum ⁊ lauato corpe absterga bene ⁊ vn-getis ip̄m totū caput ⁊ os pedes ⁊ oīa alia mēbra cū balsamo ⁊ mirra qđ superfuit in his vasculis argē-teis et nullus sit ausus ꝓpter mor-tē meā clamare nec ostēdere dolo-rē ne forte sarraceni sentiāt mortē meam et cū venerit dies vt appro-pinquat ciuitati rex bucar precipie-tis q͂ oēs gētes ascēdāt super mu-ros ⁊ q͂ sonent tubas anāfiles ⁊ fa-ciēt maiores leticias que poterūt

fieri per homines et cũ fuerit dies qua volueritis ire cũ corpe meo in castellam facietis ꝙ egrediantur oẽs gentes secretissime. sic ꝙ non intelligãt sarraceni qui sunt i suburbibus: ⁊ precipietis onerari geraulas: aliasq3 bestias cũ omnib⁹ illis diuitijs que sunt valentie. sic ꝙ non remaneat ibi aliquid ꝙ sit alicuius valoris: et cũ factũ fuerit precipietis incellare equum meũ bameca: et armabitur bene corpus verũ meũ ornabitis optime: ⁊ ponet[...] me super equũ taliter ꝙ nõ possim cadere. ponetis etiã in manu mea ensem meũ tyson: ⁊ eant semp ante me eps domin⁹ hieronymus ⁊ gildias priuatus meus: vnus ad dexteram: ⁊ alius ad sinistrã. qui dirigunt equũ meũ. ⁊ vos petre berundem portabitis vexillũ meũ. sicut consueuistis. vos vero aluarhanes ordinabitis acies. ⁊ ite ad bellãdũ cum rege bucar. sitis enĩ certi ⁊ nõ dubitetis ꝙ habebitis victoriã me existente mortuo. sicut mihi de⁹ cõcessit. Sequenti vero die facto testamento suo hora tertiarũ recepit corpus dñicũ de manu epi genib⁹ flexis: ⁊ cũ multis lachrymis. quo pcepto reclinauit se in lecto dicẽs dñe iesu xpe: cuius est oĩs potestas ⁊ cuius sunt oĩa regna. tu es super oẽs gentes: ⁊ oĩa sunt ad preceptũ tuũ. Ideo dñe peto hanc misericordiam: vt aĩa sit vbi est finis sine fine. Quibus dictis virtuosus Cid tradidit animam in manibus creatoris. Post tres autẽ dies mortis eius apparuit rex bucar cum potestate sua super valentiam: et circa sunt tẽtoria. xv. milia sicut narrat analfaxar hystoriographus sarracenorum: ⁊ bellabãt continue contra ciuitatẽ quãtum poterant. ⁊ illi de ciuitate defendebant ciuitatẽ cum magna leticia sicut eis preceperat Cid qđ durauit per nouẽ dies: qꝛ xpiani preparabant oĩa sua ad discedẽdum in castellam sicut pceperat eis gloriosus Cid. Bucar vo rex videns ꝙ Cid tãto tpe nõ egrediebatur ad eos cogitauit ꝙ non erat ausus exire. Et ideo volebat facere machinas ad capiẽdũ viribus ciuitatẽ. Sꝫ die duodecima oĩbus preparatis ⁊ posito ipsius corpore Cid in equo suo sicut mandauerat tali dispositione ꝙ videbat vivus hora media noctis apta est vnica porta ciuitatis q̃ tendit versus castellam ⁊ ordinatis aciebus cũ omnibus oneribus exeũtes secretissime et in magno silentio: sic ꝙ videbatur ꝙ non essent ibi. xx. milites irruerunt subito in saracenos qui inueniẽtes eos inermes nec potentes pre cõfusione magna ordinare seipsos: qꝛ videbat regi bucar ⁊ illis. xxxvi. regibus ꝙ veniebant ex parte xpianoꝝ sup eos vltra sexaginta milia militũ qui erant albiores niue: ⁊ ante eos viderunt virũ militem sup equũ album sedentẽ in manu sinistra gestantẽ vexillum albũ: ⁊ in manu dextra ensem qui videbatur sicut ignis. Uidẽtes ergo Bucar ⁊ reges predicti cedem maximã saracenoꝝ suoꝝ quam faciebãt isti milites timuerũt valde ⁊ dederunt terga fugiẽtes vsq3 ad mare: christiani autem insequen-

tes eos occidēdo ⁊ vulnerādo per- venerunt vsqꝫ ad mare ⁊ tāta pres- sura: vt ingrederentur in nauibus ꝙ scḋm hystoriam viginti illorum regum fuerunt ibi mortui: ⁊ decez milia saracenorum suffocati. Rex vero bucar cuꝫ alijs qui euaserant pressurā illam eleuatis velis nunꝙ amplius sunt reuersi. christiani autem victoria habita reuersi sunt ad tētoria: ⁊ expoliato campo vbi innumeras diuitias inuenerūt: re- ceperunt eas quas portare potue- rāt. relictis ibi pluribus alijs sine numero: ⁊ sic venerunt cum corpo- re ipsius Cid in castellam cuꝫ ma- gna leticia ⁊ honore: ⁊ sepelierunt sicut ipse precepit in sancto petro de cardenā. Saraceni ṽo qui erāt in alcudia videntes ꝙ omnes chri stiani recesserāt a ciuitate: ⁊ nihil dimiserant in eadem ingrediētes iterum populauerāt eam. Fuit au- tem predictus virtuosus Cid dn̄s pdicte ciuitatis quinqꝫ ānis. Rex autem alfonsus sextus supradict⁹ cum audiuit victoriam quam Cid cāpeator habuerat mortuus ⁊ quo modo ducebat̃ in equo suo bame- ca ac si esset viuus venit persona- liter ad sanctum petrū de cardena sceleriter de toleto: ⁊ honorauit eū in sepultura sua in qua etiam fue- runt infantes arragonie ⁊ nauarre cum suis vxoribus q̃ filie fuerunt ipsius Cid. Predictus vero rex al fonsus sext⁹ brauo regnauit. xliij. annis ⁊ septem mensibus ⁊ perce ptis sacramentis feliciter migra- uit ad dominuꝫ anno dn̄i Millesi- mo centesimo vicesimo octauo. Ja cet sepultus in monasterio sancti facundi in cuius morte ex medio lapidum qui erant ante altare san cti ysidori in ciuitate legionē. tri bus diebus manauit aquā qḋ fuit signū lachrymarum regni propter damna secuta post eius mortem. Ipse non reliquit filium heredem Uerūtamen qꝛ ipse dederat filiam suam dominā vrracam in vxorē co miti Raymundo tholosano q̇ erat de genere gotthoꝝ: ⁊ in illa predi- ctus comes habuit vnū filium cuꝫ proficisceretur in hierusalē in pas sayo supradicto quem baptisauit in iordane: ⁊ ideo vocauit eum al- fonsum iorday. Ideo iste post mul ta damna que acciderant in regno fuit eleuatus in regem: et post fa- ctus est imperator.

¶ Uincunt saraceni ⁊ occiditur rex alfonsus arragonie: quia spo- liauit ecclesias.

Centesimū duo- decimum bellū inter sa racenos ⁊ christianos ac cidit post mortē regis predicti al- fonsi pauco elapso tempore. Tunc enim regi arragonuꝫ alfonso cum esset cum exercitu suo in regno ca- stelle facta concordia et pace inter eum et regem alfonsum paruulum dimittēs ei quicquid in regno suo tenebat. Nunciatum est quomodo magna multitudo saracenorum in trauerat regnū suū arragonie: qui nimis dolēs recessit statim: vt oc- curreret illis ⁊ inuenit eos in quo dā loco regni sui qui dicit̃ effergā ⁊ bellauit cū illis dure: vt q̇ nunꝙ

fuerat victus. Ibi vict⁹ fuit a saracenis ꝛ mortuus. Alij dicūt ꝙ non fuit mortuus ibidē: sed duxit post hec vitā peregrini ꝑ mundū incognitus. Et dicit̄ in cronicis ꝙ hoc accidit ei: quia expoliauit ecclesiā sancti ysidori: ꝛ plures alias ecclesias castelle post mortē regis alfōsi sexti beano volens ipse regnare.

¶ Vincunt christiani cruce signati ꝛ capitur ciuitas vlixbona.

Entesimū tredecimū belluꝫ inter saracenos ꝛ christianos accidit āno dn̄i Millesimo centesimo quadragesimo sexto. Tunc cū ludouicus rex francoꝝ audiuisset ciuitatem edisse captam fuisse a thurcis zelo fidei succensus mesopotanie compatiēs ab Eugenio papa iij. apud berselia cum cruce signatus est cum principib⁹ peregrinationē ꝓponens transmarinā anno sequenti Millesimo cētesimo quadragesimo septimo. Sanctus Bernardus chorardo regi apud franchonburg cōstituto ꝛ principibus fere cūctis signum crucis affixit ꝛ socij peregrinatiōis vltra modum multiplicant̄ nanalis exercitus de anglia: flandria: et de lothoringia collecto .ij. idus aprilis de tremundo portu anglie cum ducētis nauibus ꝓfectis .iiij. kal. iulij. vlixbonam applicuit: ꝛ illā post .iiij. mensium obsidionem capiunt hostesqꝫ quorum numerus erat ducenta milium ꝛ quingētos deuincūt lꝫ christiani .xiij. milia vix essent. Chorardus rex cū innumera multitudine peregrinationem egreditur mense mayo: ꝛ vt ad expugnandū yconiū inconsulto diuertit deficiētibus victualibus fame afflictus rediit: et ꝓsequentibus eos thurcis multos perdidit. Rex vero francorum ludouic⁹ etiam aggreditur peregrinationem ꝛ euocatus ab imperatore grecorum nauibus eius hierosolimis euenit̄. Anno millesimo. cxlviij. franci per deserta asye dolo: ꝛ astucia grecoruꝫ qui calcem farine miscuerunt crebro insultis thurcorum patiētes fame cruciati: ita vt quidam equoruꝫ ꝛ armorum carnibus vescerētur tandem multis fame pereuntibus cecilīā veniunt: ꝛ inde antiochiam palestinam nauigio petierunt hay medius comes marianen. in cipro: ꝛ alfonsus comes tholose ꝛ sancti Egidij apud cesaream palestinam obierunt: ꝛ a deo tūc male successit regi francorum ꝙ a grecorū manibus captus imꝑatori grecorum tursolium obsidenti dicitur ꝓsentandus. Queꝫ rogerus rex cecilie expoliata grecia vastata vsqꝫ constantinopolim a captione liberauit.

¶ Vincunt christiani ꝛ capitur ciuitas baecie ꝑ imperatorē hyspanie alfonsum septimum.

Entesimum decimum quartum belluꝫ inter saracenos et xp̄ianos accidit āno domini Millesimo cētesimo septuagesimo Tūc supradict⁹ rex alfonsus septi-

-nus rex quartus castelle: et nepos regis alfonsi qui lucratus est tholetum posita tota hyspania sub eius dominio factus fuit imperator et coronatus in ciuitate legionensi. et confirmatus per papam: vt de cetero vocaretur imperator hyspaniarum. Postquam ergo regnum arragonie castelle et legionis pacifice tenuit: et omnes reges saracenorum hyspanie sibi obedirent tanquam vasalli remanserunt due ciuitates que non recognoscebant eum dominum scilicet boetia et almeria: et propter illas subiugandas congregauit exercitum magnum et venit primo super boetiam: et obsedit eam et aliqui non seruantes eidem fidelitatem recesserunt quod cum cognouerunt saraceni omnium illarum partium congregati sunt et venerunt ibi statim vt facerent imperatorem alfonsum cessare ab obsidione. Sed cum hec a saracenis agerentur: apparuit sanctus ysidorus in visione predicto imperatori confortans eum et dicens. Crastina die dabis bellum istis saracenis viriliter: et ego veniam in adiutorium tuum. Cum ergo dum sol emitteret radios super terram preparauit se imperator alfonsus cum sua militia ad bellandum. Venerunt ergo animose ad locum belli irrueruntque in saracenos: et factum est durum bellum ac ex vtraque parte plurimi ceciderunt. Rex autem sancius filius imperatoris strenuissime se habuit in illo bello: et vidit imperator beatum ysidorum ambulantem in bello ex parte sua et cognouit eum propter quod viribus resumptis confortantes milites suos sine dubio sperantes victoriam obtinere. Et ergo cognouerunt christiani beatum ysidorum bellare cum eis: et pro eis confortati sunt nimis. Sed et saraceni pusillanimes effecti non potentes sustinere bellum terga sunt dare coacti. christiani autem videntes eos fugientes secuti sunt eos et mortui sunt omnes qui venerant in adiutorium boetie. Videntes autem saraceni qui erant intra villam quod non poterant resistere imperatori alfonso apertis ianuis ciuitatis receperunt eum omnia fortalicia sibi submittentes. et propter miraculum quod in illo bello fecit beatus ysidorus statim imperator virtuosus fecit edificari ecclesiam vnam in honorem sancti ysidori sub conuentu canonicorum regularium datis honorifice omnibus necessariis tam in crucibus quam in calicibus vestimentis et libris quam etiam in possessionibus et hereditatibus: sicut necessarium eis erat.

¶ Vincunt christiani et capitur ciuitas almerie per imperatorem alfonsum septimum.

Centesimumnudecimum quintum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo centesimo septuagesimo primo. Tunc predictus imperator capta boetia contentis et animatis militibus suis cum eodem exercitu venit super almeriam. Est enim ciuitas in littore maris mediterranee et in terminis granate. fixis ergo tentoriis super eandem ciuitatem cum aliquibus diebus in obsidione

permansisset venerūt in eius auxilium. Comes raymūdus barchinonen. et ianuen. cum classe sua p mare. Qui fideliter adiuuātes impatorē habita victoria cepit almeriā oēm aūt predam ciuitatis: et terminorum eius dedit impator alfōsus ianuēsibus et inter spolia inuētum est vas lapidis pciosi vnius elmoralde quātitate vnius scutelle. Et ianuenses dixerunt impatori q̄ daret eis illud vas: et qđ omnia alia distribueret eis q̄bus vellet: q2 ipsi cū illo vase essent contenti. placuit aūt imperatori et concessit eis vas qđ et ipsi vsq3 in hodiernū diē pro magno iocali obseruant sicut audiui vocātes illud vas sanctū griale Alia autē spolia dedit raymundo comiti marchinoñ. Capta ergo ciuitate et relicta in securitate: vt decebat reuersus est in castellā: et cū iret per viam infirmatus est ex laboribus bellor et viarū. et cum veniret ad locum qui dr delas sesnedas vidēs q̄ndam arborē qui dicitur ensina magne quātitatis et virentibus folijs placuit ei descēdere sub eadē arbore vbi perceptis sacramentis: et facto testamento feliciter migrauit ad dn̄m. Inter cetera laudatur imperator pdict9 alfonsus de iusticia. Unde legitur in sua cronica q̄ cum quidā agricola de regno galicie cōquereret eidem q̄ infans quidā in suo loco acceperat iniuste bona sua statim misit litteras suas illi infanti q̄ restitueret ei bona sua. sed ille parum curans de litteris eius. Iterū rediit predictus agricola ad imperatorē cum querela. tunc predictus imperator secretissime cū duobus aut tribus comitibus recessit a ciuitate toleti et velocissime itinerauit quousq3 peruenit ad locum: facta ergo diligenti inquisitione secrete cum pretoribus loci illius venit ad domum infantis: et pcepit q̄ vocaretur diceretur q3 ei q̄ erat ad portā imperator qui eum vocabat. Ille aūt non modicū mirat9 de tam subito et inexcogitato aduentu voluit fugere sed statim captus est et interrogatus ab impatore de illa iniusticia: et quare litteras suas non impleuerat obmutuit. Quare continuo mādauit ipsū suspēdi in porta dom9 sue: et reuersus est imperator in ciuitatem toleti. Iste aūt imperator reliquit duos filios quorū primogenitus dicebat sancius: alius vo fernandus. Primo dedit regnū castelle. Scđo autem regnū legionis Sepultus est aūt in ecclesia maiori ciuitatis toletane. regnauit et imperauit. xl. ānis. et successit ei in regno filius sancius quintus rex castelle qui tāte virtutis fuit: et tam iustissime gubernabat: q̄ vocatus fuit a populo rex sanci9 desiderat9 regnauit solū anno vno q̄ feliciter finiuit et sepult9 est toleti apud imperatorem patrē suū: et successit ei in regno fili9 ei9 alfonsus octauus vi. rex castelle. Qui icepit regnare cū esset paruul9. s. etatis. iiii. annorum: et orta est diuisio magna inter milites castelle ppter eor iteresse q̄s scȝ eū haberet in potestate sua tanq̄ tutor quousq3 eēt etatis. xv. annor ppter qđ plurima dāna in

regno euenerunt vsq ad prefinitū tempus receptis premijs tyranno rum iusto dei iudicio: vt latius continetur in generali hystoria hyspanie. Incepit regnare iste alfonsus octauus. Anno Millesimocentesimoseptuagesimosexto.

¶ Vincunt xpiani trucidatis plurimis sarracenis. et liberatur ciuitas roderici ab obsidione sarracenorum per regē fernādū legionis.

Entesimumdecimūsextum bellum inter sarracenos et xpianos. accidit anno dn̄i Millesimocētesimooctuagesimoseptimo. Tunc quidam miles qui dicebatur fernandus roderici qui aliqua fortalicia predicti regis alfonsi octaui tenebat vsq ad tempus prefinitum. xv. annorū cū tempus fuit impletū. tradidit omnia fortalicia regi et ipse statim recessit a regno et transiuit ad sarracenos accepta ergo multitudine sarracenorū disposuit venire super ciuitatē roderici que tunc edificabatur a rege fernādo legionis fratre regis alfonsi p̄dicti. Erat em̄ loc⁹ adhuc sine muris. ꝛ ideo leuiter expectabat eum expoliare. Apparuit ergo in visiōe beatus Ysidorus sacriste ecclesie sue vigilanti in sacrario: ꝛ ostendit ei aduentum fernandi roderici cum multitudine arabum. et precepit ei ꝙ iret velociter ꝛ nunciaret regi legionis fernando. Venit ergo nunciauit p̄dicto regi hec omnia. Rex autem gratias agens deo congregauit exercitum suum et venit velocius quo potuit ad succurrendū christianis ciuitatis roderici que iam obsessa erat a sarracenis: ꝛ cū non haberent muros: acceperunt tam viri ꝙ femine currus ꝛ quadrigas ꝛ vasa magna vinaria: archas lectos: ligna: ac oīa alia que habere potuerūt: ꝛ posuerūt circūquaq loco muri quousq veniret rex fernandus. Venit ergo ad locū predictus rex fernandus qui nunꝙ fuerat victus. ꝛ confidēs in dn̄o et diuina reuelatione beati Ysidori irruit viriliter in sarracenos bellauitq cū eis. ꝛ deuicit eos et tanta fuit multitudo mortuorum sarracenorum. ꝙ non erat qui eos dinumerare posset: aliqui autē euaserunt per fugā. Aliꝗ vero iugo captiuitatis sūt traditi. Et tūc murata fuit ciuitas roderici: ꝛ reuersus est rex fernandus cum leticia et honore. Post mortē huius regis fernandi legionis successit ei in regno eodē filius eius alfonsus qui in senectute sua habuit bellū magnum cū albehuc qui erat dominus vuādalie ꝛ deuicit eum. ꝛ tunc lucratus est meridam: montages: badayos: et casseres atq alcantecā et populauit plurima alia loca ꝓpter que regnum suum erat dilatatum.

¶ Vincunt sarraceni: ꝛ vulneratur rex alfonsus octauus.

Entesimūdecimumseptimū bellum inter sarracenos et christianos. accidit anno domini Millesimocentesimooctuagesi-

minono. Tunc erat in affrica mira mamolim sarracenus quidā nomine inslet malcendo. Hic eleuat⁹ in superbiā transiuit mare cū potestate magna. & venit ispolim: & ibi mouit exercitum suum per campaniā corduben transiuitq; portū que dicitur delmiradel. qd cum rex alfonsus octauus cognouit cū iam transiecerant. xv. anni etatis sue & pacifice possideret regnū suum. sic q reges arragonie et nauarre erant ei⁹ vasalli. Cōgregauit ex improuiso maiorem exercitum quem potuit & venit in locum de alarthos: nec voluit expectare reges arrogonum et nauarre: nec multos alios qui veniebant in adiutorium eius. Sed ipse cum paucis quos ad manum potuit habere de locis circumuicinis & cum didaco domino viscaye nec erāt ibi nobiles regni. dixerat enim q ita boni erant milites strenuare sicut nobiles qui lingua nostra dicuntur fids dalgue. Et ideo illi ꝓpter hoc vituperium non venerunt ad bellum. Cum ergo predictus rex alfonsus octauus esset in loco de alarchos fortaliciuз preparando. ecce superuenit miramamolim cum potestate magna sarracenorū: quorum non erat numerus et cuз rex alfonsus esset magni cordis irruit in sarracenos: & cōmissuз est duruз bellum. Et noluit deus q xp̄iani exirent ex illo bello cum honore cū non essent vnius anni: nec tradiderant dn̄o suo auxiliuз sicut debuissent. victi ergo fuerunt ibi christiani: & multi eorum mortui et rex alfonsus fuit in bello vulnerat⁹ et extractus a suis violenter: quia ipse voluit ibi mori & cognouit rex alfonsus q hec ei acciderant propter errorem quem ipse fecerat cōtra deum. sicut ei reuelatum fuerat per angelum: & ꝓposuit in corde suo decetero seruire deo. intellexerat enim q potestas dei castigauit eum q sibi multum profuit: q; seruiens deo nunq̄ aliquid postmodū cepit q̄ non gloriose finiret: vt pз in chronicis hyspanie latissime.

¶ Uincunt sarraceni et perdif ciuitas sancta hierusalem. & plures alie ciuitates & loca.

Centesimuз decimūoctauū bellū iter sarracenos & xp̄ianos. accidit anno dn̄i Millesimocentesimooctuagesimoseptimo. tempore friderici imperatoris: et vrbani pape. iij. Post enim hierosolymitanuз pe xp̄ianos valde fuerat dilatatum post multa bella et gloriosas victorias de sarracenis. in quibus semper pauci de pluribus triumphabat sicut breui cathalogo regum terre sancte postq̄ habita fuit a christianis potest annotari: q; godefridus de bullon primus qui ibi principatuз tenuit anno vno cum paucis principem militie soldani egyptiorum cum infidelium innumera multitudine in prelio superauit. Rex baldouin⁹ qui ei successit primus latinorū in hierusalem. hic cū tricentis septuaginta militibus et tricentis pediribus pricipē militie caliphe egypti

qui secum.xl.milia equitum.et.xxx. milia peditum adduxerat superauit: vbi peditum principē cū quinq; milibus sarracenis interfecit. alij autem per fugam euaserūt. Et iterum cum quingentis equitibus: et duobus milibus peditum presidez assolicarum venientem cum innumera multitudine deuicit cesis ex eis.iiij.milibus.aliijs in fugam cōuersis regnauit annis.xviij. Et successit ei alius baldouoinus de burgo. qui in primo regni sui anno cuz septingentis equitibus cum gario principe turchorum potentissimo qui cum innumeraz multitudinem turchorum habeat: bellauit et deuicit eum.iiij.milibus sarracenis interfectis.aliijs vinculis mācipatis cum reliquis vero sarracenus ille vix euasit. Aliud autem bellum habuit cum rege damascenorum: cuius exercitus erat.xv.militum equituz ipse vero baldouoinus habebat mille.c.equitum: et duo milia peditum hunc etiam deuicit duobus milibus sarracenis mortuis plurimis captiuatis. Alij autem cum principe suo terga dederunt. de xpianis autem ceciderunt.xxiiij. Regem etiā ascalanitarum qui cum multitudine egyptiorum venerat in bello cū suis paucis prostrauit. Item dolo quinū damascenoruz regem qui venerat cuz exercitu magno in bello. Quarto contriuit duobus milibus ex hostibus interēptis. de xpianis vero ceciderūt equites.xxiiij. pedites autem.lxxx. Hic baldouoinus regnauit.xiij.annis. et successit ei in regno gener eius fulco comes. hic cum paucis militibus suis contra innumerā turchorū multitudinē q de perfide ebulerat triūphauit tribus milibus perēptis. et multis aliijs in captiuitate detētis regnauit.xi. annis. successit ei in regno baldouoinus primogenitus eius filius q nono regni sui anno quosdā nobiles turchorū satrapas cū vniuerso exercitu suo circa partes gerocoscianas in prelio superauit. interfectis ex eis quinq; milibus: reliqis cū ignominia et cōfusione fugientibus. In.xv.etiā regni sui anno cū principe damasci noradino congrediens fugiēte noradino cū parte exercitus sui reliquis interemptis rex victor campum obtinuit. regnauit xxiiij.annis sine liberis. et successit ei in regno frater eius Almaricus. Hic primo regni sui anno partibus egypti cum dargan principe militie egyptiorum congreditur et facta magna strage hostium cū paucis diuinitus victoriam obtinuit. In secūdo autē prelio habens secum.cccl.x. milites. pugnauit cum principe soldani damasci. qui secū ducebat.xij.milia turchorū. Arabū autem vndecim milia. et interfecit ex hostibus mille quingētos. de christianis vero centū ceciderūt. regnauit annis.xij. et successit ei in regno baldouoinus filius eius. Hic diuino iudicio lepra percussus regnauit nihilominus rexit. qui anno.ij. sui regni cum.ccclxxv.equitibus circa partes ascalone occurrēs saladino qui cū.xxvi.milibus equitū veniebat superauit ipso saladino cū parte exercitus fugiēte. aliijs trucidatis

[illegible]s vinculis mãcipatis. De xpia[illegible] autē. iiij. aut quinqꝫ dñi dicunt [illegible]cidisse. In alio autē prelio circa [illegible]beriadē cũ septingentis equiti[illegible] occurrēs saladino. qui. xx. mi[illegible] equitũ secũ habere dicebat ipꝫ [illegible]erauit mille hostibus interēpti[illegible] [illegible]pianis vero paucissimi cecide[illegible]. Cũ autē predictus rex ꝑpter [illegible] egritudinē vxorem duccre no[illegible] [illegible]et duas sorores: quas habebat [illegible]ã primogenitã. ⁊ yzabelem iu[illegible] duobus viris nobilibus ge[illegible] vxores dedit sibillaꝫ vxorem [illegible]ardo de lõga sparta marchio [illegible]ontis ferrati. yzabellem vero [illegible]dit domino eufrido de throno [illegible] autē dicto bernardo et reli[illegible] [illegible]dã paruulo filio cui nomen [illegible]ouinus rex predictam vxorē [illegible] tradidit cuidã adolescenti de [illegible]ensi comitatu guidõ fideliss[illegible] [illegible]cui etiam eo ꝙ infirmitate ni[illegible] grauabatur totius regni admi[illegible]tionē cõmisit. sed regis indi[illegible]tionē incurrens ꝓcurationē et [illegible]inistrationē amisit. Et tũc rex [illegible]ocatis regnis maioribus ne[illegible] suũ paruulũ baldouoinũ re[illegible] inũgi fecit: ⁊ tam ipsum ꝙ̃ [illegible]negocia prouidentie tutele co[illegible] tripolitani cõmisit. nõ multo [illegible]ꝫ tēpore post baldouoino rege [illegible]so viã vniuerse carnis ingres[illegible] [illegible]inore etiam baldouoino defun[illegible] prefatus guido ꝓcurante vxo[illegible] [illegible]a sibilla ad quam regnum iure [illegible]editario pertinebat: sublimat⁹ [illegible] in regem non requisito assensu [illegible]itis tripolitani. qui totius re[illegible] tunc procurator erat. Unde vãl de indignatus presertim cum ipse ad regnũ aspiraret absqꝫ regis cõ sensu cum quo rancorem ⁊ inimici tias extruxerat cum saladino treu gas fecit. ⁊ vt maiorem in regno ⁊ contra ipsum regem defensionē ha beret ⁊ nocendi. manet cum dña ty beriadis: ⁊ totius galee matrimo niũ contraxit. Unde factũ est in re gno pericula et perniciosa discor dia. quibusdam comiti fauentibus aliis regibus adherentibus: quam diuisionem cum saladinus cogno uit cogitans ꝙ immenso foramine discordie facile pateret insidianti bus ingressus ex omnibus sibi sub iectis regionibus multitudinē pu gnatorum. congregauit ex egypto arabia ⁊ mesopotamia; tam equites ꝙ̃ pedites contra christianos con uocando. Dicitur autem. l. milia eq tuꝫ; exceptis peditibus in comita tu suo secum traxisse. ⁊ premisit an te faciem suam decem milia electo rum militum. qui per terram co mitis tripolitani. qui tunc treugas cum sarracenis habebat per par tes. s. tyberiadis et nazareth vsqꝫ ad suburbia accon traxierũt vt mo re suo christianos prouocarent si forte incaute et inordinate ꝓsequē tibus possent eos perimere vel ca ptiuos retinere nec effectu caruit astutia impiorꝫ imaginatio: quia magister milicie templi cum fratri bus suis plusꝙ̃. lxx. incaute egre dientes cum magistro hospitalis. qui de castello suo beluerreuerte batur cum decem fratribus inter clusi sunt ab eis iuxta casale rober ti. iꝫ aũt non nisi centũ viginti mili

tes in comitatu suo haberet.x.mili
bus sarracenoꝝ mirabiliter resistē
tes multis ex eis iterfectis ipsi tā-
dem fere oēs interfecti sunt vel re
tenti.magistro autē templi cū pau
cis fuga elapsis. magistro vero ho
spitalis trucidato primo die maij
cruentā de xp̄ianis reportarunt vi
ctoriā. Ex quo facto audiores sar-
raceni effecti mēse Julio sequēti
oībus viris suis in vno congrega-
tis regni xp̄ianoꝝ.ex parte dama-
sci ciuitatem.n.s.tyberiadem obsede
runt. Jam enī comes tripolitanus
cuius erat ciuitas a sarracenis ca-
ptus treugis recesserat eo q̄ ipone
retur sibi q̄ contra regē ⁊ regnum
mala plurima machinans sarrace
nis confederatus fuisset. Munitat
igitur ad predictā ciuitatē contra
sarracenos vxore sua in presidio re
licta. Dn̄s autē guido rex hieroso-
lymitanus ⁊ raymūdus comes tro
politanus cū oībus fere totius re-
gni nobilibus cū equitibus et pedi
tibus quotquot habere potuerunt
diuino auxilio dei destituti saladi-
no ⁊ suos occurrentes tentoria sua
circa fontē tephoritanū locauerūt
de multitudine si quidē sua plusq̄
de diuino auxilio cōfidentes. A pri
mo enī introitu latinorum in terrā
sanctā christiani tot milites in vno
prelio congregare nequierūt. Erāt
enim mille ducenti milites loricati
pedites autem cum armis ⁊ arcu-
bus ⁊ balistis circiter.xx. milia in
fausti expeditione interfuisse dicū
tur. die autē sequenti cū de xp̄iano
rum exercitu versus obsessam ciui
tatē leuite pgrederet copiosa eqtū
multitudo exercitus saladini a dex-
tris ⁊ a sinistris christianos pro-
terue; nimis infestans sagittis spi
culis tam equos q̄ equites sine in
termissione vulnerans in loco ari-
do: ⁊ inaquoso exercitum christia-
norum castra locare ⁊ tentoria fige
re coegit q̄ prudenter attendens
Saladianus sequenti die priusq̄
ad aquas exercit⁹ xp̄ianus perue-
nire potuisset iuxta thronum acie-
ordinatis secundum militarē disci
plinam aciebus christianoꝝ tam
equitibus q̄ equis sitientibus. Sa-
ladinus dimicaturus hostiliter oc
currit. Erant autem dies fer[illegible]es
valde. Mense autem iulio [illegible]
nas eiusdem in festo transl[illegible]is
sancti martini anno incarn[illegible]is
domini supradicto: scz M[illegible]o
cētesimo octuagesimo sept[illegible]
didit dominus populum [illegible]
infinitis peccatis eorum [illegible]
bus in manibus impioꝝ [illegible] q̄
christiani subito terga [illegible]
inimicis fere oēs a ma[illegible]q̄
ad minimum trucidati sunt vel in
captiuitate detenti in tantā [illegible] for
midinem ⁊ pusillanimitatē [illegible]
liauit eos dn̄s q̄ vnus ex [illegible]
versa vice cētū psequebat[illegible]
nis.⁊ qdam arma sua turpite[illegible]
ijcientes in manibus inimic[illegible]
se gratis tradebant: facta a[illegible]
gna strage cesoꝝ. Guido eti[illegible]
hierusalem ⁊ magister mili[illegible]
pli cū multis alijs tam maio[illegible]
q̄ minoribus ordinis in capti[illegible]
te detentis abierūt absq̄ fortitudi
ne ante faciem subsequētis: vt au-
tem certis indicijs et euidentibus

signis deū visibiliter offēsuȝ agno scerent et diuine ꝓtectionis cly-peum ab ipsis recessisse non dubi-tarent. lignuȝ salutifere crucis qḋ die illo tenebroso secum in prelio detulerunt lamentabilibus infor-tunis amiserūt ⁊ post paucos dies Saladin⁹ ille inimicus christi nō solum ciuitates plures ac alia lo-ca regni sed et ciuitatem sanctam ...salem occupauit: cui⁹ excidiū ... causa fuit. q2 vt dictum ē tota ...a erat facinorib⁹ plena et rar⁹ ...t in monasterio ⁊ rarior in secu lo quē non morbus vel luxurie vel auaricie infecisset dedit etiam ope ram proditor comes tripolitanus. Cum supradictus vrbanus papa tertius audiuit captum esse hieru-salem ab inimicis xpi pre dolore post modicum obijt.

¶ Vincunt xpiani cruce signati et efficit secunduȝ passagiū ad terrā sanctā sine cōsecutione finis capi-tur tamē ciuitas accon.

Entesimūdeci-mūnonuȝ bellū inter sar racenos ⁊ xpianos acci-... anno dn̄i Millesimo. c. octua-...nonono. Tempore clementis ...pe tertij tunc crescente rumore ...ētabili de terra sancta plerique ...umpte crucis signo hierosoly-...ā ire posuerunt videlicet philip ...us rex francorum et henricus rex ...gelorū ⁊ frederic⁹ octuagesimus-...tauus Imperator et guillermus ...x cecilie qui iter maris liberū fe ...t et a piratis et thurcis p marga ...ū classis sue ducē. fit ergo ingēs cōmotio partium diuersarū gētiuȝ per mare et per terras partes pe-tentium transmarinas rauenatēsis. ⁊ pisanēsis. archipsules: cuȝ magno de ytalia agmine tyrū appulsi sunt Fridericus imperator fines impe-rij aggredit cū multitudine infini ta. de frisia vo et dacia naues. l. de flandrijs quoque trigintaseptē. de francia etiam campania quāplures illustres militie titulis glosi etas nulla meminit nec refert hystoria tantam motionē populoꝝ Philip pus et Richardus frācie ⁊ anglie reges apud mesanam vix appulsi non valentes progredi ibidē hye-marunt ad quos Abbas Joachim veniens vocat⁹ ab eis de calabria sciscitatis de futuris respondit qḋ mare quidē transirent sed parū ꝓ ficerēt ne dū adesse tempora qbus recuperanda foret hierusalē quod et ita contigit Naȝ solum accon ci uitatē de cursu fere biennio quādo ceperat obsideri fuit capta per re-ges pdictos vbi philippus rex frā cie fuit infirmus ⁊ ideo apparatu suo duci burgundie cōmisso rediit a partibus transmarinis. Impera tor vero ad qdā loca angusti adue-niēs reperit multitudinē thurcoꝝ cū quib⁹ bellās triumphauit post-qḋ fluuiū quendā transiturus mer-gitur: ⁊ vix extractus paulo post moritur fuit quidā vir magnanim⁹ qui post karoluȝ magnū in gestoꝝ magnificentia parē nō habuit cui⁹ exercit⁹ antiochiam venit vbi duȝ fixa corpora reficiūt ⁊ epulis intē-dunt tot obruūt vt de tanto exerci tu pauca milia remanerēt. Richar

dus anglie rex post multa naufragia rediens p haustriam trãsire se crete deliberãs a duce capt⁹ traditur imperatori a quo per annũ detentus exactione maxima redditur suo regno.

Uincunt xpiani et capit ciuitas damyata peremptis.lxxx.milibus sarracenorum.

Entesimumuicesimũ bellum inter sarracenos τ xpianos accidit ãno dñi Millesimoducẽtesimo decimoseptimo tpe honorij pape tertij. Tũc cõgregat exercit⁹ accõ cũ regibus hierusalẽ cipri hungarie τ ducibus haustrie bauarie frãcisq; ꝙpluribus τ germanis redeuntib⁹ vero hũgaris aliqui egiptũ applicãtes damyatã capiũt pẽitusq; tã ferro ꝙ fame octuaginta milia sarracenoꝝ deniq; captis cardinali tẽplarijs τ hospitalaꝝ totoq; exercitu excepto rege q̇ a cardinali discordãs recesserat damyatã q̇ p annũ a xpianis fuerat possessa pro eoꝝ redẽptione fuit reddita paganis: hoc tempore ab eodẽ papa beatus pater noster franciscus regulam confirmauit.

Uincunt christiani peremptis. cc.milibus sarracenorum per regem alfonsuz octauum in nauibus tholose.

Entesimumuicesimũprimũ bellũ inter sarracẽos τ christianos accidit anno dñi millesimoducentesimo tricesimo tertio. Tunc predictus rex alfonsus.viij. nepos imperatoris cuz regnasset quinq; annis videns dãna que sarraceni ↄtinuo inferebant xpianis nec tradens obliuioni quãdo fuerat victus ab illo myramamolim affricano supradicto consilio habito cũ magnatibus regni sui diffinitum fuit ꝙ melius erat ꝙ ponerent se in fortuna belli ꝙ̄ sufferre ↄtinuo tanta dãna sarracenoꝝ et factum est ꝙ ifans fernãdus regis p̄dicti filius misit ad papaz pro cruciata vt succursum haberet pater ei⁹ cõtra sarracenos qui loca eius ceperant et insuper minas dederant.s. veniẽdi ad destruẽdũ regnũ. papa aũt vidẽs ꝙ erat iusta petitio concessit et mãdauit ꝙ predicaretur p omnia regna xpianoꝝ per annũ ante terminũ prefiniti belli affirmati tam p sarracẽos ꝙ̄ per xpianos τ interiz ꝙ crux p̄dicabat predicto habito consilio cõgregauit rex alfonsus exercitũ suũ τ iuit vt percurreret terrã sarracenoꝝ τ cepit tũc alcalam et icturquerã et grandiz et cubas et reuersus est in terrã suaz ↄpter tẽpestatem hyemis. Et tunc in mẽse februarij cũ esset in maiori loco mortuus est filius ei⁹ infans fernandus de quo valde doluit ꝙ vnicus ei erat licet filias haberet τ sepultus est i monasterio monialium ciuitatis burgẽ.qd̄ dicit las huelgas. Illud enim monasteriuz cũ quodã solenni hospitali ꝓpe cũ edificauerat predictus rex alfõsus viij. τ mirabiliter dotauit omnib⁹ necessarijs. Cum ergo tẽpus veris veniret quo solent reges ad bella

pcedere congregatis exercitibus suis venit ad ciuitatem toleti vbi inuenit multas gentes cruce signa tas diuersarum nationum et lingua rum & tunc etiam accessit ibidē rex petrus arragonie cum toto exerci tu potestatis sue ac alie multe gen tes regni francorum. venerūt etiā ibi omnes prelati magnates mili tes scutiferi et ciues regnorum suo rum: gentes etiam ex ytalia roma lombardia almenia et portugalia & precepit rex alfonsus ꝙ cōputaren tur omnes gentes que venerunt ex trā regnū suum & inuenti sunt. x. mi lia equitū. c. milia peditū & locutus est virtuosus rex alfonsus cū omni bus capitaneis et principibus oium exercituum & dedit eis omnia neces saria qui nimis contēti de eo ꝓmi serūt sibi ꝙ vel vincerent vel mo rerent̄ cū eo. Dato ergo solido illis quibus dandū erat datis etiam plu rimis ermis nō habētib⁹. & bestijs plurimis ad portādū necessaria in uentus est numerus bestiarum. lxx. miliū. Egressus est ergo alfonsus rex cum exercitibus suis a tholeto die lune. xij. mensis Junij et appro pinquantes ad terram sarracenoꝝ ceperūt statim malagon et calathra nam veteram. Et tunc appropinqua uit ibidem rex sancius nauarre cū toto exercitu & inde procedētes ve nerunt ad locum qui dicitur gua dahyra: qui est sub monte delmula dar et inde accesserunt ad locū qui dicit̄ laloza: ex quo loco viderunt tentorium ipsius miramamolis qđ erat totum coloris rubei: sarraceni autem ceperunt totum illum tran situm. & ideo christiani transire nō poterāt ad miramamolim sine ma ximo periculo propter asperitatem & artitudinem vie. Cum ergo pre dicti reges essent in consilio quid super hoc agere deberent ecce ap paruit eis angelus dn̄i sub forma pastoris qui dixit regi alfōso ꝙ ip se ostenderet ei viam per quam se cure possent transire & insuper pa scua virentia & fontes delectabilis simos ad bibendū et sic factum est. Uenerunt ergo per viam quam eis ostendit et inuenerunt in altitudi ne illa quā ascenderūt planiciem magnam & diuina que dixerat eis angelus domini. Illum autem am plius videre nō potuerunt ex quo cognouerunt illum fuisse angelum dn̄i. et cum cognouerunt sarraceni ꝙ christiani transirent ad ꝑdictum locū doluerūt valde. Fixis ergo ibi tētorijs suis in loco vn̄ poterāt vi dere sarracenos & ecōtra māserūt ibi trib⁹ dieb⁹ vt requiescerēt modi cū a laborib⁹ suis In ꝑdictis autē trib⁹ dieb⁹ semꝑ tenuerūt sarracēi suas acies ordiatas. Die aūt dn̄ica hora medie noctis q̄ erat. xvi. dies Julij audita ē vox q̄dam de celo ab oibus existētibus in exercitu xp̄ia noꝝ dicēs. Surgite serui dei arma mini & ite ad bellū qua voce ab om nibus audita cōfortati sūt nimis ꝑ ceptis ergo salutarib⁹ sacramētis cū venit lux diei. exiuit exercit⁹ dn̄i armat⁹ & ordinat⁹. Sarraceni simi liter ordinauerūt acies suas. Erat autem exercitus eoꝝ octuaginta mi lia equitū: peditum vero nō erat nu merus ꝙ non remansit aliquod re

gnum sarracenorum de quo nō fue
runt ibi sarraceni inter quos erāt
multi reges et pricipes et vbi erat
tētoriū predictū rubeū illi⁹ mira-
mamoliz fecit fieri circuitū magnū
quasi currale cōstructū vndiqꝫ ex
hominibus armatis circumligatis
cathenis ad crura ne aliquo modo
fugere possent quoꝝ numerus erat
vltra centū milia sarracenorum ni-
groꝝ qui oēs habebant a tergo ca-
ses et lanceas et intra circulū illū
erant multi reges ⁊ alij magni do-
mini quasi triginta milia ad seruā
dū miramamolim. Intra erāt etiā
sagittarij innumeri ⁊ multitudo ar
carum que plene erant sagittis. ex-
tra circulum vero predictum erant
tot acies terribiles ordinate ꝙ pa
uor erat ad videndū et tanta vide-
batur multitudo ꝙ nullus poterat
numerum existimare In medio ve
ro totius multitudinis erat predi-
ctus miramamolim armatus et in
dutus desuper quadā nigra almo-
sia ⁊ super illam alia incōsutilis te
nens ensem ad collum et librū al-
corani ante se. Cū ergo reges chri
stiani inceperunt mouere se con-
tra inimicos xp̄i subito apparuit
eis crux pulcherrima in celo mul-
toꝝ et mirabilium coloꝝ quā oīns
xp̄iani viderunt vt narrat in croni
ca sua rodericus archieps̄. ꝓpter
quod signum oīns xp̄iani fuerūt ni
mium confortati et irruerunt viri-
liter ⁊ ordinatissime in sarracenos
⁊ factū est prelium magnū. Die ea
dē dn̄ica que fuit. xvi. dies Junij ⁊
post plurimā cedē sarracenoꝝ con
fractū est currale ex multiplici par
te ⁊ victi sūt sarraceni miramamo
lim vero cū paucis euasit. Secuti
sunt autē xp̄iani tota die ⁊ tota no-
cte sarracenos fugiētes occidētes
⁊ vulnerantes eos ⁊ reuersi sunt in
locū belli qui dicitur vulgariter las
nanas. de tholosa inuenti sunt mor
tui sarracē. cc. milia de xp̄ianis ve
ro solum. cc. ⁊. xxv. persone. et fue
runt ibi reges xp̄iani cum toto ex-
ercitu suo octo diebus expoliātes
cāpum ⁊ tantā multitudinē auri ⁊
argenti ibi inuenerunt ꝙ vix pote
rant sufficere ad colligendū. vt vi-
deret rex alfōsus. In illis autē duo
bus diebus nihil aliud cōbustū est
pro cibarijs preparādis in toto ex
ercitu nisi solum haste lancearū et
sagittaꝝ sarracenoꝝ: sed nec terciā
partē cōburere potuerunt ⁊ dedit
rex alfonsus regi arragonū tento-
rium illius miramamoliz ⁊ [illegible]
dono didaco dn̄o viscaye ꝙ [illegible]
ret campū qui in hunc modū [illegible]
sit dicens. Dn̄e oēs diuitias quas
nos ⁊ vos milites vestri habere de
bemus huius belli miramamolim
eo modo quo suum intra currale oēs
sunt reges arroganum et reges na
uarre. Uobis autē dn̄e honorē belli
do qꝛ vos habere debetis. Aliū ve-
ro gentes gaudeant de his que ha
buerunt qd̄ verbū placuit omnib⁹
regibus et ꝓcesserunt inde cū leti
cia magna et ceperunt castrū de-
bilkes ⁊ ferrabanos: et castrū qd̄
dicit̄ lasnanas de tholosa. Et inde
venerunt baecios et neminē intus
inuenerunt. Progredientes vero vl
tra irruerunt in ciuitatē vbetēsam
q̄ plena erat sarracenis fugiētib⁹

Vitra.xl.milia et obsederunt ciuitatem et breui spacio capta est ciuitas sic quod nullus sarracenus euasit qui fuerit mortuus vel captiuus vbi etiam plurimas diuitias inuenerunt et destruxerunt ciuitatem vsque ad fundamentum. Quo facto reges arragonum et nauarre propter infirmitates varias exercitus inualescentes feliciter expeditione in regna sua sunt reuersi. Rex vero alfonsus cum magna leticia et honore reuersus est toletum vbi magnifice remunerauit et milites suos et extraneos. Hic magnificus et virtuosus rex alfonsus. viii. post plurima bella et gloriosas victorias cum iret vt se videret cum rege alfonso legionis infirmatus est in quodam loco prope areuelum qui dicitur garsiminus vbi perceptis sacramentis et facto testamento feliciter migrauit ad dominum anno. liiii. regni sui et successit ei in regno filius eius henricus primus. vii. rex castelle Iacet autem sepultus in supradicto monasterio monialium burgensi quod ipse construxerat. Regnauit autem rex henricus predictus. xiii. annis qui ambulans ludendo cum pueris suis in ciuitate palensi casu percussa quadam tegula cecidit et percussit regem in capite de quo mortuus est et sepultus est in predicto monasterio burgensi. apud fratrem suum infantem fernandum et successit ei in regno rex fernandus filius regis alfonsi legionis et domine berigarie filie supradicti regis alfonsi nepotis imperatoris qui predictus rex henricus non reliquit proles et in hoc rege fernando mortuo patri suo regi legionis coniuncta sunt regna castelle et legionis pro semper.

Vincunt xpiani et capitur regnum maioricarum per regem Iacobum arragonie.

Centesimumuicesimum secundum bellum inter sarracenos et xpianos accidit anno domini Millesimoducentesimotricesimo tempore gregorii pape. ix. Tunc Iacobus rex arragonum congregato classe sua per mare venit super maioricam et deuictis sarracenis cepit ciuitatem et totum illud regnum.

Vincunt xpiani et capitur ciuitas valentie per regem Iacobum arrogonie.

Centesimumuicesimumtertium bellum inter sarracenos et xpianos accidit anno domini Millesimoducentesimo tricesimooctauo. Tunc Iacobus rex arragonum congregato exercitu suo venit super valentiam et obsedit et cepit eam pluribus bellis sarracenorum deuictis.

Vincunt sarraceni vastatis pluribus prouinciis.

Centesimum uicesimumquartum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini Millesimumducentesimumquadragesimumsecundum. tempore celestini quarti tunc tartari cum magno exercitu hungariam et poloniam vtranque armeniam ruciam et alapiam vastant et vsque ad fines germanie peruenerunt.

Cum autem timerent responsũ ha buerunt et dictum est eis. Ite secu ri q spiritus dissidij ⁊ incredulita tis et discordie precedit vos. sicq factũ est. Ante eni introitum eorũ rex principes clerus ⁊ populus dis sedebant. ⁊ ideo in introitu eorũ pa rare se nolebant: et cũ tartari se de fenderent per regnũ hungari timo re ꝯfusi fugerunt ⁊ multa milia hũ gerorum sunt occisa.

¶ Vincunt xp̄iani cruce signati et capitur ciuitas damiata per regeꝫ francorũ ludouicuꝫ.

Centesimum vi cesimũquintũ bellũ iter sarracenos ⁊ xp̄ianos ac cidit anno dñi Millesimoducẽtesi moquadragesimonono. tẽpore In nocentij quarti. Tunc rex franco rum ludouicus qui postmoduꝫ fuit sanctus et canonizatus zelo fidei succensus tribus fratribus suis cruce signatis et congregata ma gna classe nauigans per mare ap plicuit portuꝫ cipri vbi hyemauit In sequenti autem vere veniens damiatam litora nili plena sarrace nis inuenit defendentibus sibi ter ram: sed bellans cum eis viriliter cum balistis fugauit et terruit eos adeo q ciuitatem munitissimam liberã dimiserunt fugientes quaꝫ rex et sui mirantes intrauerunt estate ac sequenti hyeme tenue runt.

¶ Vincunt sarraceni ⁊ captiuatur rex francorum ludouicus cum fra tribus suis.

Centesimũ vicesimũsextuꝫ bel lũ inter sarracenos ⁊ xp̄ianos accidit anno dñi Millesi moducẽtesimoquinquagesimo. Tũc p̄dictus rex ludouic⁹ cum exercitu suo ꝯ soldanũ babylonie egreditur sequẽs predictũ nili alueũ. vꝫ sar raceni pliari cũ eo formidãtes trã situ p̄cluserũt sed robertus frater regis suspicãs q eodẽ cursu vltra rñderent primis in quadã aggres sione villã occupat almoseraꝫ vbi inito certamie sarraceni plurimos p̄imunt xp̄ianos. Inter quos fra ter regis fuit p̄ditus nec inuẽtus. Cõsequẽter regis exercit⁹ tãto fuit subiect⁹ infirmitatib⁹ q coci ⁊ alij armis nõ vsitati assumebant ad ex cubeas ⁊ diurnas custodias loco e grotãtiũ dñorũ qd sarraceni p̄scen tiẽtes regẽ insequũtur et in quodã loco intercluſuꝫ cũ fratribus suis karolo et alfõso capiũt ⁊ alios plu res interficiunt et plures retinẽt captiuos sꝫ tractu habito cũ solda no rex cũ captiuis magna interueni ente pecũia liberat ⁊ damyata red dit sarracenis ꝓpter quã pecũiã sol dan⁹ fuit postea a suis intercẽpt⁹ va sallis ⁊ damiata dirupta nec ad ma n⁹ iterato p̄ueniret xp̄ianorũ. Rex vero ad ciuitateꝫ rediẽs Acconẽsẽ vero quinquẽnio illic mãsit in par tibus multaq loca muniuit ⁊ capti uos plurimos redemit. Quo tẽpe facta est subito crucis signatio pa storũ illorũ ⁊ puerorũ i frãcia vsq ad numerũ circiter .lx. miliũ: dicẽtiũ

angelos vidisse et ad vlciscendum regem missos esse. Inter quos alij qui magistri vocabantur signantes more epōrum aquaʒ benedicentes matrimonia coniungentes: religiosos vero ꝛ clericos spoliātes interdum verberātes: ꝛ interdum occidentes: ꝛ nullus resistit seu compescuit malignātes. Sic ergo per legiones ad diuersos portus maris scilicet marsiliā et brandusiam peruenientes inanes ꝛ vacui redierūt sic ꝙ in breui tēpore: vt fumus euanuerunt. ferebatur autem ꝙ vetulus de monte qui arracides dicitur a puericia duos clericos scismarinos in carcere detinuerat: nec vnꝙ eos dimittere voluit donec ab eis vt regni francie pueros sibi adducerent firmam promissionem accepit. Ab his ergo estimabātur benedicti pueri quibusdam falsis visionū rumoribus atqꝫ promissionibꝰ ad se cruces signādos electi.

¶ Uincunt christiani cruce signati. ꝛ fugantur sarraceni et tyranni de patrimonio ecclesie.

Centesimumuicesimumseptimum bellum inter sarracenos ꝛ christianos. accidit anno domini millesimoducentesimosexagesimotertio. tempore vrbani pape. iiij. Tunc manfredus tyrannice retinens patrimonium ecclesie scilicet regnum cecilie exercitum magnum sarracenorum in eundeʒ patrimonium introduxit. Sed predictus papa vrbanus quartus per crucem signatos victoriam reportauit ꝛ de patrimonio ecclie ipsos fugauit. ꝛ tunc contulit karolo fratri ludouici regis francie p̄dictum regnum cecilie. hic fuit pater sancti ludouici fratris nostri.

¶ Uincunt christiani ꝛ capitur ciuitas murcienen. per regem Jacobum arragonie.

Centesimumuicesimū octauuʒ belluʒ inter saracenos ꝛ xp̄ianos accidit āno domini Mille simo ducentesimo sexagesimo quarto. Tunc iacobus rex arragonum congregato exercitu suo ciuitatem murcie saracenorum q̄ regi castelle tributaria erat: obsedit ꝛ expugnauit ꝛ cepit.

¶ Uincūt xp̄iani occisa multitudine saracenoꝝ p infantem alfonsuʒ filium regis fernandi secundi.

Centesimū vicesimū nonum bellum inter saracenos et xp̄ianos accidit anno domini Millesimo ducētesimo sexagesimo septimo. Tunc p̄dictus rex fernādus secūdus octauꝰ rex castelle anno regni sui. xv. p̄cepit filio suo infanti alfonso vt intraret ꝛ percurreret terrā saracenoꝝ qui cū exercitu suo destruxit terrā ciuitatis cordubeñ. ꝛ cepit plonā ꝛ venit cōtra terrā hyspaleñ. ꝛ zeriseñ. ꝛ destruxit quicqd inuenit similiter tentoria

sua super ruinam guadalete. Rex vero saracenorum abēhuc. cuž hec sciuit: conuocauit clamoribus totam terram ⁊ venit ad locum dexerit: posuitqȝ regale suum inter villas ⁊ xp̄ianas fecitqȝ septem acies in quarum qualibet adminus erāt mille equites. peditum vero non erat numerus. christiani vero etiam ordinauerunt acies suas: et inuenti sunt mille equites ⁊ duo milia peditum. ducebāt autem secum quingētos saracenos quos captauerat hos statim decapitauerunt. cōmissum est ergo bellum asperrimum inter vtrosqȝ. et cum adiutorio altissimi ⁊ sancti apostoli iacobi qui apparuit christianis in bello victi fuerunt saraceni ⁊ tot fuerūt mortui ex eis: ꝙ non fuit numerus eorum estimatus.

¶ Vincunt saraceni ⁊ capitur antiochia per soldanum babylonie.

Centesimum tricesimum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini supradicto Millesimo. cc. sexagesimo septimo. Tūc enim soldanus babylonie vastata armenia antiochiā obsedit quā post aliquos dies captā occisis ⁊ captiuis viris ⁊ mulieribus in solitudinem redegit.

¶ Vincūt xp̄iani ⁊ capitur vbeda per regem fernandum secundum.

Centesimum tricesimum primū bellum inter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit āno dn̄i millesimo. cc. lxix. Tunc predictus rex fernādus secūdus octau⁹ rex castelle congregato exercitu suo obsedit vbedam cepitqȝ eam viribus ⁊ reuersus est cum honore in ciuitatem toleti.

¶ Vincūt christiani ⁊ capitur carthago ac efficitur tributarius rex Tunici regno francorum.

Centesimum tricesimū secundū bellum inter saracenos et xp̄ianos accidit anno domini Millesimo. cc. lxx. Tunc supradictus rex francorum ludouicus non territus laboribus preteritis ⁊ expēsis de quibus supradictum est Johannesqȝ comes niuernensis philippus ⁊ petrus liberi eius pictauie frater ei⁹ attribatensis quoqȝ ⁊ britanie comites theobald⁹ rex nauarre multiqȝ milites atqȝ plebes ⁊ ecclesiarū prelati veniūt ad mare. vi. kal. Julij ab aquis mortuis incipiunt nauigare infiditqȝ eis cōsilium: vt regnū tonicū quod transfretantibus dabat xp̄ianis impedimentū primo subijcerent sue potestati. Eodēqȝ mēse circa festum beate marie magdalene ad portū carthagenis repulsis saracenis littus tuētibus applicauerunt: et ciuitatem capiunt in instanti. ac castra contra tonicū posuerunt quā cum per mensem obsidissent occulto dei iudicio infirmitas in exercitu inualuit sic ꝙ filius regis comes niuernensi. Johānes ⁊ post eum legatus cardinalis ep̄us

albenesi. obierunt. Deinde benedictus rex ludouic⁹ in vigilia sancti bartholomei obijt videnſq3 exercitus christianorum ꝙ tute non valebat hyemare in partibus transmarinis primitus rege tonicio facto tributario regi cecilie: et christianis captis libere dimissis: ⁊ ꝙ fides xpiana per predicatores ⁊ minores predicaretur remeauit.

¶ Vincunt xpiani ⁊ capit̃ ciuitas cordubeñ. ⁊ plura alia loca per regem fernandum scd̃m et remittuntur cāpane ad sanctum Jacobum.

Entesimum tricesimū tertium bellum inter saracenos ⁊ christianos accidit ãno domini millesimo.cc.lxxi. Tunc rex predictus fernandus cupiēs seruire xpo cōgregauit exercitum suū ⁊ venit super ciuitatem cordubeñ. obseditq3 eaȝ ⁊ post multa bella data est sibi ciuitas: ⁊ tunc virtuosus rex fernãdus remisit cãpanas ad ecclesiã sancti iacobi quas duxerat almãsor: sicut supradictum fuit. Post hec cepit Brionam ⁊ pegalgaiar et meticar ⁊ carthenam cepit etiam illorum quam ignibus cremabat ⁊ obsedit granatam: propter qd̃ rex granate factus est eius vasallus tributarius: ⁊ tradidit tunc regi fernando gilbentū deinde cepit carmonam ⁊ constantinam ⁊ acalamdelrio.

¶ Vincunt saraceni et pditur trypolis ciuitas.

Entesimū tricesimumquartū bellū inter saracenos ⁊ xpianos accidit anno dñi Millesimo.cc.lxxxix. tempore Nicolai pape.iiij. qui p̃mo fuerat generalis ordinis minoꝝ. Tūc soldanus babylonie congregato magno saracenoꝝ exercitu tripolim ciuitatē obsedit ⁊ dū letanie fierēt sancti marci capta fuit ciuitas occisis captiuisq3 xpianis pluribus xpianitatꝭ nomē deletū fuit ĩ eadē

¶ Vincunt christiani ⁊ capitur ciuitas hyspaleñ. per regem fernandum secundum.

Entesimū tricesimūquintuȝ bellum inter saracenos et xpianos accidit anno dñi millesimo. cclxxxix. Tunc p̃dictus rex fernandus secundus octauus rex castelle considerãs ꝙ ciuitas hyspaleñ. erat de principalibus mūdi: quia receptaculum terre: ⁊ maris desiderio magno concupiuit habere illaȝ. Uocato ergo raymundo bonifacio tunc almiranti p̃cepit sibi ꝙ statim congregaret maiorē classem per mare quam posset ⁊ veniret sup ciuitatē hyspaleñ. ⁊ factum est ita. Rex vero per terram cū exercitu magno venit: ⁊ sic per mare ⁊ per terram obsessa est p̃dicta ciuitas hyspaleñ. xvi. mēsibus ĩ quibus fuerūt bella multa in aqua et in terra effusus plurimus sanguis specialiter saracenorum sicut plenius continetur in gñali hystoria hyspanie. Quare non valentes sustinere bella saraceni cum essent nimis continuo

angustiati tradiderūt regi fernan-do nobilissimā ciuitatē hyspaleñ. ex pacto ꝙ extraherēt omnia bona sua. Intrauit aūt predictaꝫ ciuitatem virtuosus rex fernādus secundus in die sancti clemētis anno domini Millesimo.ccxc. Et post hec lucratus est villam q̄ dicitur xeres delafrontera ꝛ medinā delalbohera:ꝛ alcalā delos gonzales ꝛ beier ꝛ calis ꝛ sant lucar de barra meda ꝛ archos ꝛ librixā ꝛ omnia alia vsqꝫ ad mare octo ānis stetit hic virtuosus rex fernandus in frontaria sarracenoꝝ ꝙ nō venit in castellam et postq̄ꝫ lucratus fuit ciuitatē predictā hyspaleñ. ordinabat iā trāsire in affricaꝫ:ꝛ multi reges affricani concordauerant se subdere sibi si transisset.sed infirmatus est in predicta ciuitate hyspaleñ.ꝛ sic vidēs se infirmū ꝛ declinantē ad morteꝫ vocato ad se filio suo īfanti alfonso primogenito quem habuerat in vxore sua regina beatrice dixit ei. Ego dimitto tibi terram citra mare lucrataꝫ vel tributariam: ꝛ si tu sustinueris regnū sicut ego tibi dimitto:eris talis sicut ego.ꝛ si plus acquisieris:eris melior me.et si de hoc aliquid pdideris nō eris talis sicut ego.Et data bn̄dictione predicto filio suo alfonso facta cōfessione ꝛ ordinato testamento petijt corp⁹ dominicū.Et factum est cuꝫ quidam religiosus intraret ad euꝫ cuꝫ xp̄i sacratissimo corpore in manibus suis videns virtuosus rex precepit se expoliari vestibus regijs ꝛ indui alijs vestimētis pauci valoris descenditqꝫ de lecto in terram cum maxima humilitate et genibus flexis sup terram restē quādam ligauit ad guttur suuꝫ ꝛ accepta cruce ī manibus suis adorauit eam lachrymosis gemitibus et dicēdo verba magne fidei ꝛ deuotionis.Quo facto petijt veniā ab omnibus circūstantibus: ꝛ cū omnes ei pepercerūt recipit corp⁹ dominicum cuꝫ magna reuerentia ꝛ dei timore. ꝛ cuꝫ reclinatus iterū esset in lecto:mandauit sacerdotibus ꝙ cantarēt letaniam ꝛ te deū laudamus.ꝛ sic tenens candelam incensam in manibus feliciter migrauit ad dn̄m anno domini Millesimo cc.xciij. Regnauit.xxxv.annis.ꝛ sepultus est honorifice ī ecclesia maiori hyspaleñ.Et successit ei in regno:vt dictum est filius ei⁹ alfonsus.ix.qui fuit.x.rex castelle.

¶ Vincunt christiani ꝛ capiuntur plura loca p regē alfonsum nonū.

Centesimū tricesimum sextū bellū inter saracenos ꝛ xp̄ianos accidit anno dn̄i Millesimo.cc.xcvi. Tunc predictus rex alfonsus.ix.congregato exercitu suo venit in terram saracenorum ꝛ obsedit quandam villam que dicitur tereda ꝛ cepit.post hec cepit villā cericensem bis cepit etiaꝫ in eblā ꝛ algarbiuꝫ ꝛ gibraleō ꝛ huemellā ꝛ sepiam ꝛ moram et alcabim ꝛ castrum mari et tamram et farum et laule:et edificauit de nouo villā regalem. Regnum etiam murtie qꝺ ab eius subiectione fuerat eleuatū iterum sibi subiecit. Ipse etiā ob-

sedit aliezirã per terrã ꝛ p mare multis diebus: ꝛ posuit ducem sui exercitus infantẽ petrũ filiũ suũ ꝛ non fuit cõsecutus finis: q2 soluta fuit classis maris p saracenos vltramarinos. qui quadaz astutia nouerunt galeas ꝛ naues xp̄ianorum esse vacuas ꝑpter infirmitates in malescẽtes erant fere oĩes xp̄iani in terra cũ infante petro. subito ergo irruentes saraceni occiderunt paucos infirmos quos inuenerũt in galeis: ꝛ sic breui spacio soluta fuit classis xp̄ianorum propter qđ infans petrus cuz exercitu suo habuit dimittere obsidionẽ cum per mare libere saraceni mitterẽt iam prouisiones in ciuitatez. Predictus rex alfonsus. ix. fuit tante magnificentie ꝙ veniẽte ad eum quadã imperatrice constantinopolitana: vt eam adiuuaret ad redimendũ maritum suũ imperatorẽ quẽ captiuũ tenebat soldanus babylonie ꝛ erat precium .L. quantala argenti cuius precij duas partes tenebat imperatrix quarũ vnam sibi dederat papa. Aliaz rex francorũ. Ipse solus soluit totam redẽptionẽ eo pacto ꝙ restitueret pape ꝛ regi francorũ partes quas receperat ꝑpter qđ regnum tunc remansit in magna paupertate. Fuit etiã tãte fame ꝙ mortuo impatore almanie fuit electus in imperatorẽ in discordia tamen de qua electiõe fuit certificatus p l̄ras pape ꝛ p ambasiatores almanie: q2 tamen multũ tardauit in dispositione in viam: vt pacificaret regnum suuz: licet arriperet viam non obtinuit. Unde certificatus in via de discordia almanorũ: ꝛ de ingressu saracenorum in regno suo reuersus est. cum esset ꝑpe auinionẽ vt succurreret regno suo: q2 hic fuit rex magne sapiẽtie: ꝛ fecit librũ qui dicit las pertidas. Unde regitur regnum castelle ꝛ est originale in camera regis sicut ego vidi. Et vtinaz bene attenderent reges successores ꝛ attenderẽt ꝛ executioni mandarẽt ordinem regiminis illius libri: q2 si hoc fieret crederem nullum regnum xp̄ianorum in regime regno castelle eq̄parari. habũdantia tamẽ ꝛ delitie rerũ huius regni ꝛ iordinata cupiditas tyrannorũ ponunt velamen ante oculos presidẽtium: vt non solum predictum librũ sed nec honorez legis proprie attendant. et ideo semper vacantes in abysso cupiditatis et discordie nulluz regnum fere christianorum est sic in bono regimine offuscatum sicut est regnũ castelle.

¶ Uincunt saraceni ꝛ occidit donus ramirus per abenyncaf regẽ vltra marinum.

Centesimũ tricesimũ septimũ bellũ iter saracenos ꝛ xp̄ianos accidit circa idẽ tempus. Cum enĩ p̄dictus rex alfonsus nonus recessisset a regno ad imperiũ suscipiendũ ꝛ dimisisset regnũ sub dñio filij sui infantis fernandi tũc abenyncaf rex vltra marin⁹ trãsiuit mare cũ multitudine graui vocatus ꝛ inuitatus p regez granate domus nimus aũt p̄sidebat in frontaria: ꝛ notificauit p̄dictũ transi-

tuum infanti fernando. et interim ip se occurrit cum gentibus frontarie sarracenis ex parte ecclesie. erant autem pauci christiani in comparatione potestatis sarracenorum. sed quia videbant se iam acies adinuicem ne forte diceretur quod fugiebant: Irruerunt viriliter in sarracenos. et mortui sunt plures ex vtraque parte. Cecidit etiam ibi predictus preses donus nunnus cuius caput abscisum inmisit abenyncaf presentatum regi granato et sic ea die concessa est victoria sarracenis.

Vincunt sarraceni et occidit infans sancius archiepiscopus toletanus.

Entesimuz trice simumoctauus bellum inter sarracenos et christianos accidit paucis elapsis diebus post predictum bellum. Cum enim per totum regnum castelle diuulgaretur. ingressus predictus sarracenorum omnis preparauerunt se vt irent ad frontariam. Inter quos primus qui accessit fuit infans sancius archiepiscopus toletanus cum aliquali multitudine militum christianorum: et quia fuit sibi nunciatum quod multitudo sarracenorum prope martos cum preda magna transibant noluit expectare alios milites qui veniebant: sed ipse cum suis occurrit sarracenis: et bellauit cum eis. Sed quia sarraceni incomparabiliter erant multi victi fuerunt christiani: et captus est predictus archiepiscopus et denudatus lancea occisus est. et abscisum caput eius et manus dextera in qua annulum tenebat. de morte predictorum siue scilicet doni nunni et archiepiscopi toletani valde doluit predictus rex alfonsus audiuit enim eorum mortem cum esset in via imperij. et ideo veniens guerram magnam fecit sarracenis. regnauit xxxij. annis: et abstulit sibi regnum in vita filius eius sancius propter quod maledixit eum: veruntamen in morte reuocauit maledictionem suam et dedit litteras sigillis aureis sigillatas pro ciuitatibus villis et castris ne posset annotari de proditione post eius mortem. quia eleuauerat se contra eum. Legitur etiam in chronicis quod hic rex alfonsus. dixit quandam blasphemiam contra deum scilicet quod si ipse fuerat cum deo quando mundum creauit quod multi defectus qui ibi fuerunt facti non transissent. propter quod verbum cum die quadam oraret in oratorio suo ante imaginem virginis apparuit sibi angelus ex parte dei et reuelauit sibi sententiam mortis prefixo sibi termino ab illa die vsque ad. xxx. dies inclusiue. et factum est sic: quia in prefixo termino ab angelo discessit ab hac vita et sepultus fuit apud patrem suum regem fernandum in ecclesia maiori hyspalensi. et successit ei in regno sancius filius eius decimus rex castelle qui regnauit. xi. annis: nihil fecit contra sarracenos. Et successit ei in regno fernandus tertius filius eius vndecimus rex castelle. qui regnauit. xv. annis. et mortuus est. Causa autem mortis eius fuit: quia precepit occidi duos scutiferos de caruayal et non fuerunt exauditi. Et ideo illi videntes iusticiam citauerunt re

gem. ut compareret coram deo in·fra .xxx. dies ad dandum rationem huius iniusticie. et sic factum fuit: quia in prefixo termino mortuus est. et eo die quo mortuus est venerit noua quomodo infans petrus frater eius ceperat alcadete quam obsessam tenuerat pluribus diebus et successit ei in regno filius eius alfonsus. x. rex castelle. etc. Jacet autem sepultus predictus rex fernandus tertius in ecclesia maiori cordubensi.

Uincunt sarraceni et perditur ciuitas accon.

Entesimum tricesimumnonum bellum inter sarracenos et xpianos. accidit anno dni Millesimo.ccxci. Tunc accon nobilissima ciuitas obsessa a sarracenis capitur. xiiij. kal. Junij occisis plusquam .xxx. milibus christianorum vtriusque sexus. Causa autem amissionis predicte ciuitatis dicitur dnorum et nationum diuersitas facientium ibi contrariam voluntatem.

Uincunt christiani et capitur insula rodi: ac destruitur ordo templariorum.

Entesimumquadragesimum bellum inter sarracenos et xpianos. accidit anno dni Millesimo.cccx. tpe clementis pape quinti. Tunc hospitalarii cum exercitu xpiano in festo assumptionis beate marie virginis Insulam rodi capiunt que caput est vicinarum insularum. et extunc redacta fuit sub dnio xpianorum. Inde aptius apparuit in terram sanctam transitus xpianus sequenti anno annullatus et cassatus fuit ordo templariorum: quia in sua prophana pfessione abnegabant xpm et expuebant super crucem in obprobrium crucifixi: et adorabant dyabolum sub specie cati. sicut plures de maioribus eorum confessi fuerunt.

Uincunt xpiani et occisis plurimis sarracenis capiuntur cambil et alhana per infantem petrum.

Entesimumquadragesimumprimum bellum inter sarracenos et xpianos fuit circa annum dni Millesimo.cccxiiij. regnante in regno castelle rege alfonso nono filio regis fernandi tertij pdicti sub tutoribus positis: quia paruulus. Tunc infans petrus auunculus vnus de tutoribus supradicti regis alfonsi. Congregato exercitu venit ad ciuitatem vbetensi. et cum esset ibi die martis nona die maij bono mane appropinquauit ibi militie regni granate. Infans vero petrus confisus de adiutorio altissimi. exiuit ad eos: et factum est prelium magnum sed victi fuerunt sarraceni et mortui sunt ex eis mille quingenti sarraceni et qui erant inter eos homines signati et magni domini et secutus est fugientes sarracenos per quinque leucas: occidens et vulnerans plures ex eis et post paucos dies obsedit calnil et alhanar. cepitque eos. et reuersus est cum honore in ciui·

tatem cordubensem.

¶ Vincunt xpiani fugato rege granate: et pluribus cesis sarracenis per dnm iohanne manuel.

Entesimũqua dradesimũ secundũ bellum inter sarracenos et xpianos, accidit anno dni Millesimo.cccxliiij. Tunc dns iohannes manuel super pdicto regi alfonso.x.et.xij.regi castelle cum esset in frontaris granate. Audiuit quomõ rex granate mittebat quendam sarracenũ qui dicebat hosom cũ tota sua potestate cõtra ciuitatẽ cordubẽsi.et q destrueret totã terram vsq ad portã ciuitatis. Exiuit ergo hoc audito predictus dominus iohannes manuel cũ exercitu suo et cũ magistris ordinũ et cõsilijs frontarie et venit ea die vsq ad flumen qd dicitur guadelquenir.et ibi fuit factum graue bellũ. Et inter vtrosq victus est hosom et plurimi sarraceni trucidati q cũ rex alfonsus sciuit gauisus est valde de victoria habita.dixitq se voluisse in predicto bello.

¶ Vincunt xpiani. et soluitur classis sarracenorũ per alfonsum infre admirandum maris.

Entesimũqua dragesimũ tertium bellum inter sarracenos et christianos.accidit anno domini Millesimo.cccxvij. Tũc dominus alfonsus infre admirandum maris militans supradicto regi alfonso cum sex galeis et sex nauigijs que dicuntur lenonis.et cum octo nauibus bellauit cum.xij. galeis sarracenorum.deuicitq eos et cepit tres galeas: et submerse sunt in aqua quattuor et captiuati sunt ac mortui q̃si mile ducẽti sarraceni

¶ Vincunt christiani.et occiditur infans picato cũ multitudine sarracenorum.

Entesimũqua dragesimum quartum bellum inter sarracenos et christianos.accidit ãno dñi Millesimo.cccxxix. Tunc infans pirafo filius regis belamarim transiuit mare cum septem milibus equitum. et triginta milibus peditum: vt destrueret terram christianorum. Sed cum magister de alcanca: et gũdisalus martini de oueto hoc nouerunt: continuo fuerunt cum gentibus ciuitatis hyspalẽsi.et scrisẽsi.qui occurrẽtes predictos sarracenos cum duobus milibus equitum.et.ccc.peditibus irruerũt fortiter in sarracenos et factum est prelium magnũ in loco qui dicitur vega de pagana vbi victi fuerunt sarraceni a predicto infante picato; et quasi oibus alijs sarracenis qui cum eo transierunt.

¶ Vincunt sarraceni et occidit alfonsus infre admirandus maris.

Entesimũqua dragesimum quintum bellum inter sarracenos et christianos.ac

cidit anno domini millesimo.ccc.xl. Tunc dominus alfonsus infre admirandus maris bellauit cum classe sarracenorum aliezira et permittente deo fuerunt victi christiani et perierunt et capti fuerunt a sarracenis octo galee et sex naues: mortuusque est ibi admirandus et maior pars christianorum.

Vincunt christiani cesa innumera multitudine sarracenorum et fugatis regibus benamarini tunicis et bugie per regem alfonsum nonum.

Entesimumquadragesimum sextum bellum inter sarracenos et christianos. accidit anno domini supradicto. Tunc enim in mense maii incepit rex balmarim cum exercitibus suis transmare mediterraneum cum quo veniebant rex tonisii et rex bugie: durabatque transitus eorum vsque in finem octobris. Numerus autem equitum qui transierunt fuit vltra octuaginta milium: peditum autem propter eorum nimiam multitudinem non erat numerus. et tunc perierunt omnes christiani qui erant in.xl. galeis: et vna naui coram carisa cum tempestate maris tenentes predicti sarraceni obsessam predictam villam ab ingressu mensis augusti angustiantes eam sine intermissione. Venit etiam in eorum adiutorium rex granate cum septem milibus equitum et peditum maxima multitudine: obsedentibus ergo predictis regibus sarracenis carisam venit vox hec ad regem alfonsum nonum.xii.regem castelle predictum: et ad regem alfolsum portugalie qui diuina clementia in vnum congregati cum.xiiii. milibus equitum: et xx. milibus peditum venerunt: vt succurrerent predicte ville obsesse: et cum peruenerunt ad vadum carise miserunt in nocte ad predictam villam obseruantes decrementa maris quingentos milites: qui exeuntes ab aquis per oram maris transeuntem intrauerunt nocte carisam ignorantibus sarracenis. Altera vero die de mane venerunt sarraceni aciebus suis ordinatis ad transitum predicti vadi: et inceperunt bellum cum christianis: quibus bellantibus: exierunt christiani qui erant in predicta villa cum introeuntibus: et irruerunt in tentoriis sarracenorum occidentes et expoliantes totum regale eorum: quia non erant qui resisterent eis. Quod audiens rex almoasen cum aliis regibus et sarracenis: vt succurrerent vxoribus suis: et filiis subito redierunt ad tentoria. Reges vero christiani cum exercitu suo ducentes fugiunt: et dederunt post eorum terga: et sic placuit altissimo: quod sarraceni victi fuerunt: et fugientes tot fuerunt mortui ex eis quod non est aliquis qui posset eorum numerum estimare: et mortua est ibi horra vxor regis belamarim et ipse rex fugit in aliezeram in quadam equa que non bibebat nisi lac ca-

melorum et comedebat annonam mundatam: ⁊ passas mundatas q̄ sicut aquila currebat tanta erat ei⁹ velocitas. ⁊ expoliantes xp̄iani tē toria sarracenorum et campū inue nerunt tantū de auro ⁊ argento: q̄ non est aliquis qui excogitare pos set. fuit etiam captiuatus infans abenamar filius regis benamaim et eductus est ad regem alfonsum. habita ergo gloriosa victoria tan te multitudinis sarracenorum in si gnum victorie predictus rex castel le vexillum suum dn̄o pape benedi cto. xij. misit quodvsq; in hodiernū diem in capella pape cammone cō seruatur. Fuit autē predictū bellū in die oim̄ sanctorum. anno quo su pra. et reuersi sunt predicti reges xp̄iani in regnis suis cum magnis diuitijs et honore. Sequenti vero anno predictus rex alfonsus castel le obsedit alcalam de beucayre que nunc dicitur alcaria real. cepitq; eam et locomō et carcaboy ⁊ prie go et rute ⁊ benamixcimatreya que a magnis temporibus fuerant sar racenorum.

¶ Vincunt christiani. ⁊ soluit̄ clas sis magna sarracenorum sub rege alfonso quarto.

Entesimuz quadragesimumse ptimum bellum in ter sarracenos et christianos. acci dit anno dn̄i Mil lesimo. cccxlij. Tūc bellauit classis xp̄ianorum: scilicet castelle q̄ erant quinquagita duarū galearū. ⁊. xxx. nauium cuz classis saracenoꝝ que erat galiarū ⁊ nauigeoꝝ q̄ dicitur lonōs. xcvi. dicebāt etiaz saraceni multitudinez caprarū: sed dn̄o co operante vicit classis castelle ⁊ so luta est classis saracenorū submer saq; sunt in mari. xxxvi. galee sara cenoꝝ ⁊ ceperūt. xxij. Aliā vo fugie runt: perierūtq; in bello nauali vi traq;. xx. milia saracenoꝝ. Eodem etiā anno bellauerūt galee xp̄iano rum cū. xij. galeis saracenorū que ferebant victualia aliezere victiq; fuerūt saraceni ⁊ soluta classis eoꝝ

¶ Vincūt xp̄iani ⁊ capit̄ aliezira per regem alfonsum quartum

entesimū q̄dragesimum octauū belluz iter saracenos ⁊ xp̄ianos ac cidit anno do mini Millesi mo. cccxliiij. Tunc supradictus rex alfonsus. x. ⁊ rex. xij. castelle volēs augmentari in corona regni sui. at tendens etiam quomodo gibralter fuerat sua et steterat super eam cū maximis laboribus ⁊ expēsis: nec potuit eaz recuperare propter ma la ⁊ dāna que sui vasalli ⁊ naturales in regno suo faciebant volēs quasi emēdam accipere p̄ gibralter. Cō gregato igitur exercitu suo magno intrauit terram saracenoꝝ: ⁊ obse dit aliezirā et vt lenius eā accipet fecit prope aliā villam ⁊ circunde dit eam muro ac populauit eam et vocauit eam aliezira3 nouam: quo facto elapsis. xx. mensibus sue ob

sidionis in vigilia olivarū.xxvij.die marcij cepit aliezira₃ eo pacto q̄ dimitteret sarracenos exire salva cor vita. Et sequenti anno dñi Millesimo.ccclviij.fuit prima pestilētia in regno castelle ꝛ q₃ habita aliezira vidit ad oculu₃ p̄dictus rex gibralter qui sua erat et concupiuit reducere ea₃ ad regnū suū si posset. Ideo collecto exercitu suo magno obsedit eā per mare et terrā anno dñi Millesimo.cccxlix. Et sequēti anno qui fuit annus iubileus cum p̄dictus rex teneret predictam villam obsessam in die veneris sctā.xxvi. die marcij.cū esset in plano prope mare fuit ibi p̄pinatum venenū et mortuus est ibidem et vbi p̄ditio illa tractata fuit nunq̄ amplius nata fuit herba neq̄ nascet vt narrat hystoria hyspanie. Et sepultus est in eccl'ia maiori cordubeñ.regnavit.lx.ānis et successit ei in regno petrus filius eius.xiij. rex castelle. Iste fuit vir sanguinu₃ et inimicus sarracenorū que₃ occidit rex henricus secundus in mōtiel et successit in regno.

¶ Vincūt sarraceni ꝛ p̄dit aliezira.

Entesimum quadragesimūnonū bellum inter sarracenos ꝛ x̄pianos accidit āno dñi millesimo.ccclxix. Tunc rex machomat granate congregato exercitu suo venit super aliezira₃ et obsedit eā ꝛ vndiq̄ angustiās sine intermissiōe cepit eā die lune que fuit.vi.augusti occisis pluribus x̄pianis. Et deinde āno dñi Millesimo.ccclxv. destruxit cande₃ villā vsq̄ ad fundamēta predictus rex machomat granate.

¶ Vincunt x̄piani ꝛ soluitur classis sarracenorum.

Entesimumquinquagesimū bellum inter saracenos ꝛ x̄pianos accidit āno dñi quo supra. Tunc enī in mēse septēbri sequenti quidē capitaneus q̄ dicebatur mucerleo bellavit viriliter cum classe saracenorum que exhibet de aliezira ꝛ ducerent ibi vxores suas ꝛ peremptis ibi plurimis saracenis victoria habita soluta fuit classis saracenorum.

¶ Vincunt saraceni ꝛ perditur vitrea ꝛ machena.

Entesimumquinquagesimūprimū bellu₃ inter saracenos ꝛ x̄pianos accidit āno quo supra. Tūc rex granate collecto exercitu suo cepit vitreā ꝛ marchena₃ ꝛ deduxit secū plurimos captivos Subsequēter āno dñi Millesimo.ccclxix die lune.x.may fuit eclipsis solis ꝛ sequēti die martis mortuus fuit p̄dictus rex henricus scd's. ii. rex castelle in sancto dñico de lacalcada ꝛ licet fuerit sepultus primo in ciuitate burgeñ. finaliter tñ deductus ē toletū ꝛ ibi ē sepultus in eccl'ia maiori in sua capella. Predictus rex nihil famosu₃ fecit cōtra saracenos. Regnavit.xiiij. ānis ꝛ successit ei in regno iohānes filius eius primus q̄ fuit.xv.rex castelle hic etiā nihil famosum fecit cōtra saracenos fuit victus a portugalie exercitu in bello qd̄ dicit de aliubarrata āno dñi. Millesimo. ccclxxxvij. Intravit regnū castelle dux de albē

castre cum ducissa vxore sua filia regis petri ptēdēs habere regnū. In trauit ēt cū eo rex portugalie ⁊ subsecuta est pax anno dñi Millesimo ccclxxviij.qz tradita fuit in vxorez dña katherina filia pdicti ducis infanti henrico filio regis iohannis. Predict⁹ rex iohānes currēs quedā equū in alcala de heuenares cecidit equus sup eū ⁊ occidit eū anno dñi Millesimo.cccxc.regnauit.xij. ānis et successit ei in regno pdict⁹ rex hēricus scḋs fili⁹ eius cū esset etatis ix.ānorū hic fuit.xvi.rex castelle.

¶ Vincūt xpiani pemptꝫ duob⁹ milibus sarracenorum sub rege henrico tertio.

Centesimum quinquagesimūsecūdum bellū iter sarracenos ⁊ xpianos accidit āno dñi millesimo.ccccvi.Tūc cū esset firmata treuga pdicti regis henrici terciȷ cū yncas rege granate facta fuit p sarracenos qui veniētes ad villā q̄ dicit quesada ignib⁹ eā cremauerūt. Eo tempore erāt in vbeda petrus manrique ⁊ didac⁹ faucij de benādes et alfonsus de aualos ⁊ in baeca erat senescallus⁊ alij multi milites xpiani q̄ simul ꝯgregati egressi sūt ꝯtra sarracenos et acceperūt āterioritatem eoꝝ q̄ recedebāt cū preda bellaueruntqꝫ cum eis in cāpo quod dicit delos colerares.⁊ licet nūer⁹ sarracenorū eēt.vi.milia eqtū ⁊.x. milia peditū xpianoꝝ vero vsqꝫ ad nūerū mille ducētoꝝ equitū ⁊ peditū ꝯcessit de⁹ tū victoriā xpianis trucidatꝫ ex sarracenis q̄si duob⁹ milibus.de xpianis vero mortui sunt q̄si.c.inter quos mortu⁹ fuit senescall⁹⁊ dñs alfonsus de aualos capitane⁹comitis stabilis castelle⁊ dñs martinus lupi de aualos. Regnauit pdict⁹ rex henricus terti⁹.xvi.annis ⁊ mortu⁹ ē ac sepult⁹ in ciuitate toleti. Hic fuit deuotissim⁹ beato patri nr̄o francisco intantū vt arma regia cordis minoꝝ circūdaret ⁊ fuit de iusticia laudat⁹ successitqꝫ ei in regno fili⁹ eius iohānes.ij.qui fuit.xx.rex castelle.

¶ Vincunt xpiani ⁊ capitur cepta p regem Johannem portugalie.

Centesimūquīquagesimum tertiū bellū inter sarracenos ⁊ xpianos accidit anno dñi Millesimo.ccccix. Tunc rex iohānes portugalie cū haberet quinqꝫ filios scꝫ duarteq̄ post eum regnauit petrū henricum iohānem ⁊ fernandū quos desiderabat facere milites infantē petrum ⁊ henricū qz erant iā in etate ad miliciam dispositi. Et cum magnā festiuitatē ordinaret in vlixbona ciuitate ad suum desiderium implendū cō filio cuiusdā numeratoris predicti regis in aliud ē mutatum qz affirmauit q cū illa pecunia q̄ in illis festiuitatib⁹ exponeret pauca addita alibi possent infantes effici milites cū magno dei seruicio ⁊ honore grandi regie dignitatis⁊ filioꝝ suoꝝ qḋ exposuit de captione cepte vel alicui⁹ alterius ville maritime i affrica. Placuit regi ꝯsiliū approbatū ē ac celeri expeditōe negocij decimivisus est pdict⁹ rex duplici ausatione: qz pmisit ambasiatores suos p duas galeas in ceciliā sub colore tract⁹ mat

trimonij q eūtes et redeūtes explora uerūt diligēter ciuitatē cepto intrā tes in eā cū securitate ac si vellēt solaciari et modicū a laborib9 maris re creari. Qui redeuntes ad pdictū re gē nūciauerūt oīa quō erāt disposita in predicta ciuitate. Scda auisatio fuit: qz habita pdicta cognitione ne ea q fieri debebāt cognoscerēt ꝙ es set cōtra eos misit cōtinuo ambasia tores suos ꝓpter aliquas causas ad deuastādū ducē britānie et erat secre tū ꝙ pdict9 dux acceptaret deuasta tionē illā certificatus ꝙ non erat re gis intētio ire cōtra eū: sed in alias ptes vbi esset magnū seruitium dei. Acceptauit ergo pdictus dux et re deūtibus ambasiatoribus exposita acceptatione statiz diuulgatū ē quo modo rex volebat ire contra ducem britanie et parata est magna classis ī qua fuerūt cū rege et filijs fere .lx. milia pugnatoꝝ in quoꝝ recessu ab vlixbona ciuitate facta ē magna pe stilētia et mortua est regina phūlippa et parato honore sepulture factus ē eclipsis solis magnus ꝓpter q̄ signa multi timuerūt: lz tubis acclamati bus statim oēs classem intrauerunt animati p regē et venerunt ad finem scti vicētij et miserūt anchoras suas in berrafaroz qui locus est regni al garbij portugalie et ibi exeunte rege cū filijs suis dñante petro et hērico: qz alij remāserāt ī regno cū eēnt puu li cū alia filia sua que nūc est ducissa burgūdie et audiuit missaz in eccl'ia scte marie pdicti loci qua audit a ex positū est de de publico quō via sua erat cōtra sarracenos incepta erant eū primo admirātes cū viā opposi tā ducerent duci britānie. Ingressi ergo sunt classem iterum eleuatis ve lis ꝓspero vento venerūt ante ceptā paucis diebus lz distaret fere per .l. leucas et sic accedētes circuierūt mō tem almiue quivndiqz circūdat ma ri sic ꝙ nō patet aliqs ingressus nisi p mare vel p ipsammet ciuitatē et mi serunt anchoras in portu qui dicit barbasote qui est ex vna parte ciuita tis ad ptem occidētis vbi incepe rūt habere cōsiliū quomodo possent terram acciperet et qualiter possent si tuare regale ad expugnādum ciuita tem. Quod videntes sarraceni exie runt a predicta ciuitate in multitu dine graui ꝙ mirū erat ad videnduz et tunc factus est ventus magnus sic ꝙ sine periculo classis non poterat ibi permanere quare necesse fuit eis eleuare anchoras in eliezirаz in re gno castelle et capientes terram iue nerunt ibidem plurimos delectabi les fructus: et recreati sunt et ibidem habito consilio multi dicebant ꝙ re dirent in portugaliam vel ad aliū lo cum quem leuius possent capere: qz non erat possibile ceptam capere se cundum multitudinem sarracenoꝝ quam viderant ante ciuitatem: et qz oēs sarraceni maritimi recurrerent ad ciuitatem et quia et iam fortaliciū ciuitatis erat magnum. Rex vero cū esset animosus noluit retrocedere ab incepto sperans in domino ciui tatem obtinere. Cum ergo hec age rentur felix aura flauit et ingredien tes classem velis eleuatis. Altera die in aurora die memorabili scili cet vigilia assumptionis virginis gloriose que in mense augusti cadit venerunt iterum mittere anchoras ante ceptez ex parte gibraltar q̄ est

ex parte orientis et ordinauerunt q missis anchoris statim extraherentur batelles quos in nauibus deducebant et q in eis primo in quolibz eorum irent certi homines armorum et q galee cum eis ostenderent q volebant ire ad capiendum terram ex parte castri quod est ad partem centenarium vt omnes sarraceni irent in illam partem. et q postq sarraceni essent nimium multiplicati ad illā partem aliam q̄d ē factū. τ ceperūt terrā inuitis sarracenis saltātes a batellis τ galeis sicut melius poterāt sic q aliq erāt in mari vsqz ad pectora τ aliq plus vel minus taliter q bellātes cū sarracenis τ sarraceni defendendo terrā sic bellū ē iceptū cū his sarracenis q ibi erāt in pte illa τ cū aliis q primo succurrebāt de ciuitate τ sic bellādo cū eis retraxerūt eos quousqz fecerunt eos intrare p portam ciuitatis τ intātum angustiauerunt eos sine intermissiōe q nō habuerunt sarraceni ptātem claudēdi portas ciuitatis τ sic intrauerūt xpiani mixtim cū eis in ciuitatē ad bellādum in vicis τ carreriis τ durauit die illa bellum intra ciuitatē vsqz ad horā vespertinā quousqz se retraxerunt sarraceni ad fortaliciū ciuitatis τ aliq ad villā q est ex altera pte ciuitatis que dicit fez. Sz intātum xpiani angustiauerunt castrum τ pdictā villā q eadē die captum ē castrum τ villa illa taliter q eadem die tota ciuitas cum castris suis fuit posita in ptāte xpianorum et dimissa a sarracenis. Mortui autē sunt ibi plurimi sarraceni τ aliq facti sunt captiui aliq vo p rupes fugerunt. Percurrentes autē xpiani domos ciuitatis inuenerunt multitudinē diuitiarū τ multos sarracenos coquētes panes τ portātes ollas pro sarracenis cibandis. De xpianis autē solus vnus mortuus inuentus est q dicebat bascus fernādi de cayde ex ictu cuiusdam sagitte missi de castro cum iret ad succurrēdū infantem hēricum q cum sarracenis ante ostium bellabat in porta cuiusdam domus. Eadem die qua pdicta ciuitas capta fuit rex pdictus cum filiis suis in pane et aqua ieiunabant nec aliquid manducauerunt quousqz tota ciuitas fuit capta.

¶ Vincunt christiani et capitur antequera per infantē fernandum.

Centesimum quinquagesimumquartum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini Millesimum. cccct. Regnāte in predicto regno castelle regi Iohāne secundo qui incepit regnare anno domini Millesimo. ccccv. et fuit positus sub tutoribus scilicet matre sua illustre regina domina katherina: et infante fernando. Suscepta ergo gubernatione regni per infantem fernandum congregato magno exercitu venit in terram sarracenorum et obsedit antequeram quam mirabili machina murum excedente viriliter cepit occisa sarracenorū multitudine. Predictus infans fernandus post hoc cepit regnum aragonie et factus est rex aragonū.

¶ Vincunt christiani et fugantur sarraceni per regem Iohannem secundum occisis pluribus sarracenis.

Entesimum quiquagesimūquītū bellū inter sarracenos ꝛ christianos accidit āno domini Millesimo.ccccxxx. Tūc predictus rex iohānes secundus congregato magno exercitu intrauit terrā sarracenorum et posuit regale suū prope ciuitatem granate vbi.xix.diebus stetit. Egredientibus ergo sarracenis die quadam a predicta ciuitate multitudine magna constipati ex insperato confūcte sunt acies vtrorūq̧ et factum est prelium magnū plurimisq̧ sarracenis trucidatis aliisq̧ in fugam versis victi sunt sarraceni. Quidam autem sarraceni specialiter sagittarii multitudine nō pauci aliis fugientibus sub quibusdam ficulneis remāserunt cogitātes se ibidem posse defendi et non parua dāna posse inferre christianis quasi ex latibulo pugnantes. Ad quos milites christiani equis dimissis pedes intrauerunt quorum gladiis perierunt. Illa die, vt fertur capta fuisset granata si debitꝰ ordo pugne obseruatus fuisset. Tempore predicti regis iohānis secundi plurima castra sarracenorum per christianos capta fuerunt cum multa effusione sanguinis sarracenorum. Regnauit autē xlviii.ānis et mortuꝰ est in villa valisoletana āno domini Millesimo ccccliiii.ac sepultus in monasterium cartusiensium de miraflores ciuitatis burgēsi. Hic tenuit quēdam prenatum a pueritia sua qui dicebatur aluarus de luna quem intātum honorauit q̧ ipsum fecit magistrū sancti iacobi cum quo multas tribulationes passus est et multo tempore a militibus regni et finaliter ꝓpter nōnulla q̄ sue maiestati circa eū idncētia videbātur fecit eū publice ꝑ iusticiā i supradicta villa decapitari. Cuius caput nouem diebus stetit affixum clauo in palo alto: corpus vero i medio platee tribus diebus inhumanatū remāsit. Et cum esset vir tāte potentie ab omnibus tamen suis in fine relictus fuit quia tamē in tāta pressura ad dominum accessit corde contrito et humiliato ꝛ pedibus meis licet indignis.se per generalem cōfessionem totius vite sue inclinauit. Credo ipsum ſm signa que vidi misericordiam dei ꝯsecutum fuisse.quia scriptum est in quacūq̧ hora ingemuerit peccator omnium iniquitatum eius nō recordabor. Et successit predicto regi iohāni in regno filius eius henricꝰ quartus qui nūc regnat.xviii.rex castelle et vtinam feliciter ad dei gloriam regnet et vtilitatē rei publice. Hic primo regni sui anno cum exercitu suo magno intrauit terram sarracenorū et obtinuit viriliter villā que dicitur ximena ꝛ destruxit stipanā habuit etiam bullam cruciate cōtra sarracenos et continuauit guerram iiii.ānis. In quibus nō modicū sarraceni sunt fame afflicti in signum ēt volūtatis expugnationis regni granate cepit diuisam malogranatorū pro ornamento armorum regaliū. Quid erit, deus nouit, cuius est causam et finem bellorum agnoscere. multa enim impedimenta efferūtur specialiter diuisio militū in regno contra ipsum.propter que iam hoc

anno. lx. plus timetur guerra in regno. quam contra infideles quod deus sua pietate auertere dignetur.

¶ Uincunt sarraceni et perduntur ciuitates pera et constantinopolis. et de trib⁹ mirabilibus que precesserunt.

Centesimum quinquagesimumsextum bellum inter sarracenos et xpianos accidit anno domini Millesimo. ccccliij. tempore Nicolai pape quinti. Tunc enim imperator turchorum congregato magno exercitu per terram et magna classe. proposuit nomen delere christianum viribus suis. In primo ergo ipse obsedit ciuitatem que pera dicitur quam post plurima certamina cepit. xxviij. die may et intrans eandem ciuitatem crudelissime occidit omnes xpianos a sex annis et supra et sequenti die. s. xxix. intrauit portum constantinopolitane vrbis vigore belli et pluribus artibus guerre. Obsedit ergo ciuitatem constantinopolitanam per mare et per terram potentissime et eam angustians sine intermissione finaliter eam deuicit et cepit et ingressus ciuitatem indicibilem cedem fecit in xpianos. Alios vero pedibus et manibus ligatos in captiuitatem duxit monachos etiam et monachas consecratas vituperose ex monasterijs extractas ac si meretrices et prostibulo institute essent trahebat contra eas pagens tanta et talia qualia de pecudibus quis sine rubore vix dicere auderet. Adolescentulos suo a decennio et infra cogebat sue spurcissime fidei adoratores existere. Et vltra hoc intrauerunt thurci in illo eximio et claro templo sancte sophie et sacratissimas imagines sanctorum atque sanctarum pedibus conculcauerunt et omne genus vituperij super eas fecerunt et in sacra altaria ascendentes saliebant vociferando iubilantes et machometum hymnis et laudibus extollentes. Ascenderunt etiam illi nephari thurci ad sublime tegumen eiusdem alte et famose ecclesie sancte Sophie et crucem eius cacumine infixam deiecerunt et dirumpe runt. Sacra vero corpora sanctorum laniabant et deuastabant. plurima etiam vituperia fecerunt in sacris, crucib⁹ et calicibus et intantum eorum vesana rabies exarsit quod a prima hora diei vsque ad meridiem totam vrbem nudatam et desertam reliquerunt sicut non latinum non grecum non armenium non iudeum nec alium quemuis hominem de habitatoribus ciuitatis intra eam dimiserunt. Hec ex epistolis ysidori cardinalis rutenensis. qui presens fuit in excidio ciuitatis et francisci rostarii ducis venetorum transmissis ad Nicolaum papam quintum. vt de remedio in futurum prouideret contra hunc thurcorum imperatorem qui se vocat inimicum crucis xpi et intantum odio habuit xpianos quod cum aliquem videret existimans se in visu deturpatum et sordidatum proprios oculos abluit et abstergit vt dicit predictus cardinalis. Et est diligenter aduertendum ad tria singularia que desolationem predicte ciuitatis precesserunt quorum duo scribit quidam antiquus philosophus grecus qui leo dicebatur. Unde in ecclesia sancti demetrij predicte ciuitatis vt mihi quidam grecus qui

propriis oculis sepe vidit: narrauit Erat quedam columna marmorea tota operata ad modum scacorum sic ordinata ꝙ incipiendo a principio in vno scaco ponebatur nomē imperatoris et in sequenti nomē patriarche qui presidebant et predixit philosophus predictus ꝙ cū facta fuisset impletio omnium scacorum illius columne tunc perderetur ciuitas constantinopolitana ⁊ sic de facto accidit. quia presidētibus Cōstantino imperatore ⁊ gregorio patriarcha in quorum tempore capta fuit ciuitas predicta facta fuit impletio vltimorum scacorum columne secundum quod predixit predictus philosophus leo fuit ꝙ tempore Constantini debebat perdi ciuitas cuius verba in predicta columna erant hec. Constātinus me fecit et Constantinus me dissoluet. et sic impletum est. Istud enim fuit mirabile ꝓuideri a tali excidicione a philosopho quod esse non potuit nisi a spū dei. Primus enī qui imperauit et nobilitauit predictā ciuitatē fuit vocatus Cōstantinus. qui dedit patrimonium ecclesie. mater sua fuit vocata helena. ⁊ primus patriarcha fuit vocatus gregorius. Ultim⁹ aūt qui ibi imperauit et perdidit ciuitatem mortu⁹ in bello dicebatur etiā constantinus et mater sua helena et patiarcha etiam gregorius vocabatur. Tertium vero mirabile quod ꝓcessit captionē ciuitatis fuit visū per turchos. christianis nihil videntibus. Unde cum quadam nocte vigilantes turchi in obsidionem respicerent versus ciuitatem viderūt subito multitudinem luminum ad modum candelarum vndiqꝫ super turres et muros ciuitatis quod respicientes et admirantes. timuerūt valde. Arguentes ex hoc miraculo ciuitatem esse sub diuina protectione et cum retulissent qui viderāt imperatori turchorum ipse simulauit pro tunc. Altera vero nocte apparētes predicte candele super turres ⁊ muros vise sunt eleuari in celum. Et tunc turcus ille magnus interpretans visionem illam: dixisse fertur. Candele que appuerunt descendentes significauerunt ꝙ deus in temporibus preteritis protegebat hāc ciuitatem. sed cādele eleuate in celū designant ꝙ deus recessit ab ei⁹ custodia. Nunc ergo ait: est tempus debellandi eam et sic ardenti rabie irruerunt in ciuitatem nobilissimam et ceperunt eā vt dictum est. Et voco illam ciuitatem nobilissimam: quia secundum ysidorum in libro ethimologiarum. xv. Constantinopolis est in tracia quā edificauit et nomine suo constantinus solam rome meritis ⁊ potentia adequatam. Hanc conditam primo apausina rege spartanorum et vocatam bisancium vel ꝙ tātum patet inter adriaticum mare et propontidem vel ꝙ sit receptaculum terre et maris. Unde et eam constantinus aptissimam condere iudicās vt receptaculū. sibi mare terraqꝫ fieret. Unde et nūc romani imperii sedes ⁊ totius caput est orientis sicut roma occidentis. hec ille. Sic ergo hec nobilissima ciuitas immo q̄si totum grecie imperium occulto dei iudicio traditum est in manus impiorū sicut etiā methodius martyr prophetauit in

ter cetera dicens: grecia in captiuitate τ occisione erit sicut plenius dicetur infra consideratione .xij. in primo passu.

¶ Uincunt xpiani cruce signati. fugato thurco τ cesis .lxxx. milib⁹ thurcorū Johāne de capistrano nomē iesu deuotissime innocante.

Entesimūquinquagesimmum septimum bellum inter saracenos τ xpianos accidit anno dñi Millesimo .cccclvij. sedēte in cathedra petri Calixto papa tertio qui i memoriā huius belli instituit festuz duplex transfigurationis dñi nostri iesu xpi cum gratijs τ indulgentijs solēnitatis corporis xpi: ex cui⁹ bulla plumbea quam oculis [p]prijs vidi ordinem istius belli τ victorie diuine ad [p]positum annotaui vbi sic predictus papa inter cetera ait. Quoniā pater ille misericordiarū ac pijssimus xpianorum protector et vite nostre defensor: omnipotens deus: postq̄ in die celebri beatorum apostolorum petri τ pauli dum sacra missarum solennia in eoruz basilica ageremus litteras nostras super generali oratiōe p vniuersos xpicolos facienda lectas τ fauēte dño vbiq̄ obseruatas fecim⁹ publicari pijs orōib⁹ τ operib⁹ sui afflicti p[p]li aliquātulū mitigat⁹ feritatē ipsi⁹ imperij τ immanissimi turchi cultorꝫ execrabilis machometi [p]xima estate decursa cū suo pene innumerabili in quo plurimum cōfidebat exercitu ifideliū τ turchorū cōtriuit castri balgradi in regno vngarie ad ripā danubij situati qd vndiq̄ obsessum τ coāgustatū diripere satagebat obsidiōe soluta [p]cul ac signatos τ vngaros ad modicū populares q̄uis pauciores [illegible] ac inermes q̄ nostra ordinatiōe [p]titutiōe dilecto filio legato nostro de latere illuc destinato insignita [illegible] cijs τ litteris sepius repetita sincera fide quā gessim⁹ in ipso saluatore nostro cuius ē res adiuuare desperas τ desperatas [p]tegere ac super[illegible] infideliū τ xpiane fidei inimicoz potentiā cōterere τ etiā debellare sub strennuo viro nedū iohāne celebris memorie fidei nostre catholice acerrimo defensore τ pro eius fidelibus [p] pugnatore xpianorum cohortis duce dignissimo cui neq̄ fides neq̄ spes victorie defuere militantibus presente [p]iter iohāne quodam de capistrano ordinis fratrum minoz [p]fessore viro quidā optimo τ meritoz apud deū τ hoies [illegible] τ nomen iesu xpi in quo salus nostra cōsistit fiducialiter τ assidue cum ei populo circūcepto voce [illegible] inuocante vexillo q̄z sacratissime crucis cum magnis clamorib⁹ τ vocibus eleuato ad celū. Unde ineffabile vi a cunctis dicitur aduenit auxilium Mira res die memorabili beate marie magdalene celesti p̄sidio communitus populus fidelium impetu in hostes viriliter facto eundem ferus turchum cuz suis sacrilegis complicibus in turpem τ damnosam fugaz conuertit: deditq̄ ipse miserator dominus τ fidelis in manu paucorum tam ferocis inimici τ innumerabilis exercitus cum maxima strage victoriam vltra q̄ mens estimare posset humana: dominus enim potens est super exercitus τ tyrannos qui [illegible]

dian ⁊ orientales populos ad numerum locustarum in manu tradidit gedeonis. Omne etiam sacerdoti contra eliodorum ciuitatem sanctam hierusalem prophanare molientem presidium prebuit ⁊ immanem pro nobis contra insolentissimos hostes miraculose pugnauit. O bone iesu dux et saluator noster fortitudo vera ⁊ tutissimum certumque presidium ad te confugientium xp̄ianorum ipsos proprio sanguine redemisti: gladium tuum super inimicorum capita fugientium intromittens non pauciores sese mutua cede necarunt quam a nostris in prelio interempti fuissent. Nam vt a fidedignis accepimus in ea pugna: xl. milia occisi totidemque superstites in turpem fugam versi sese mutuo trucidantes defecerunt. Castra incensa machine ⁊ instrumenta bellica omnia direpta sunt: vt confusus abiens ipse tyrannus ⁊ pre timore iam multis mensibus non apparens inter latebras seu munita oppida se recepisse dicatur ⁊ diuinam presentiens vltionem in suam perditionem futuram intra Constantinopolitanam perasque ciuitates se reclusit. Illasque muris ⁊ antemuralibus munire frustra decertat minus attendens q̄ nisi dominus custodierit ciuitatem frustra vigilat qui custodit eam: hec ex predicta bulla.

¶ Vincunt xp̄iani in affrica per regem alfonsum portugalie.

Entesimumquinquagesimumoctauum bellum inter sarracenos et xp̄ianos accidit anno domini millesimo.cccclviij. Tunc rex alfonsus portugalie armata magna classe transiuit in affricam ⁊ obsessa quadam villa forti maritima que dicitur alcacar tagner ac fortissimo bello angustiata cepit eam ⁊ xp̄ianis populauit ac muniuit armis ⁊ victualibus necessariis. Dolentes autem saraceni affricam bis iam duorum annorum interuallis cum innumerabili multitudine bellatorum venerunt vt eam obtinerent sed plurimis eorum peremptis vacui semper redierunt. Et quia inter predictam villam ⁊ mare erat aliquale spacium vbi venientes saraceni se ponebant ne per mare posset succursus dari eidem. Rex predictus in regno portugalie fecit quadrari lapides in tanta multitudine quanta necessaria erat pro duplici muro construendo a predicta villa vsque ad mare: lapidibus ergo predictis ac sufficienti calce per nauigia in predictum locum deductis tanta fuit multitudo lapicidarum q̄ paucis diebus facti sunt muri cum turribus necessariis sic q̄ cum saraceni cognouerunt opus quasi finitum erat ⁊ factus est locus quasi inexpugnabilis a saracenis in magnum subsidium ⁊ vtilitatem xp̄ianorum transeuntium per illud secretum mare mediterraneum. Distat autem predicta villa a cepta sex leucis ⁊ a portugalia vt fertur fere centum leucis ⁊ a tarifa que est etiam locus xp̄ianorum istius regni castelle et altera parte maris stricti tribus leucis ⁊ sic ista duo loca sunt quasi claues maris stricti.

¶ Decima consideratio est de possessione terre sancte per saracenos que duobus explicatur punctis.

DEcima considera ratio hui⁹ libri q̄rti ē de possessiōe terre sancte p saracenos vbi duo puncta occurrūt declaranda. Primus ē scire causam quare saraceni tenent terram sanctā. Secūdus vero pūct⁹ erit. Si xp̄iani vellent facere guerrā saracenis ad terrā sanctā capiendā qs locus eēt eis cōuenientior in orbe ad incipiendū talē guerram. Extollunt eīm se saraceni dicētes se tenere vitatē legis q2 possident terrā sanctam. Insultant etiā iudei cōtra xp̄ianos dicētes q lex xp̄ianoꝝ nulla est nec iesus nazaren⁹ est messias in lege pmissus q2 non possident terram sanctam hierusalem. Ideo ad hec declarandū tres rationes assignant̄ p fratrem vincentiū sctīn in sermone. Ecce ascendim⁹ hierosolimā. Prima est ad excusationē xp̄ianoꝝ. Secūda ꝓpter cōfusionem saracenorum. Tercia est propter conuersionem iudeoꝝ ¶ Circa primum notandū est q nullus christianus est ita sanctus quin peccet excepto christo et virgine maria. Unde ecclesiastes septimo non est homo iust⁹ in terra qui faciat bonum et non peccet: ꝛ deus non vult q christiani peccent in illa terra in qua filius dei passus est pro peccatis hominum quia hoc reputaret ad maximam iniuriam: de agarenis vero nō ita iniuriatur quia canes sunt. multum enim displiceret regi et indignaret̄ si filij sui vel milites mingerent in camera sua: si autē canis minget non curat. Idem in proposito de terra sancta: multum displiceret xp̄o si nos filij per baptismū faceremus in ea corruptiones et pctā sed de agarenis tanq̄ de canibus nō curat: et concordat auctoritas xp̄i dicentis hierusalē calcabitur a gentibus donec impleātur tempora nationum Luce. xxi. tunc eīm cum ois plenitudo gentium intrauerit omnis israel salu⁹ erit: vt habet̄ ad romanos xi. Et sic patet prima ratio scꝫ q propter excusationem xp̄ianoꝝ ne peccemus in camera sanctificata regis regum iesu xp̄i non possidemus terram sanctam. Unde sic patuit supra bello centesimo. Hierusalem capta fuit p cruces signatos christianos ꝛ quādiu vixerunt in sanctitate ꝛ sine offensa christi possederunt terrā sanctam. Sed cū multiplicata fuerūt in eis mala ꝛ offense xp̄i continuo expulsi fuerunt a terra illa ꝛ introducti fuerunt canes saraceni ad seruādum illam sicut patuit supra consideratione nona huius libri bello. cxviij Secunda ratio est propter confusionem saracenorum: ipsi enim fuerunt filij xp̄ianorum q2 vix sunt octingenti anni q sunt turchi. Unde beatus augustinus fuit episcopus yponēsis. Sz machomet⁹ a sergio deceptus decepit eos ꝛ ideo agareni sunt xp̄iani renegati ꝛ ꝓpterea retinent adhuc aliquid de fide christiana et credunt et aliquid non. Credunt nāqꝫ vt xp̄iani q vnus est deus creator omnium sed non credunt q ille deus sit tres persone in confusione ipsorum ipsimet ostendunt locum in quo xp̄s fuit baptizatus vbi tota trinitas apparuit. Secundo credunt q fuit homo purus ꝛ verus ꝛ sanctus de spiritu sancto in maria virgine cōcept⁹ sed non credunt q sit deus ꝛ in confusio

Item sic credentie ostendunt locum ubi [illegible] lazarum proprio imperio quod nõ potuisset nõ fuisset de⁹. Tertio credunt ꝙ est in celo sed non credunt ꝙ est in sacramẽto altaris: ⁊ in confusionem eorum ostendunt xp̄ianis locum cenaculi in quo xp̄s illud sacramentum instituit. Item non credunt xp̄i passionem: tamen in eorum confusionem ostendunt vbi xp̄s fuit crucifixus ⁊ sepulchrum vbi corpus fuit sepultum Item agareni baptizantur sed non cũ forma verborum ⁊ ipsi ostendunt locum vbi xp̄s constituit sacramentum baptismi cuius forma illa. In nomine patris et filii et spiritussancti in eorum confusionem. Ideo dicit dauid. fac mecum signum in bonum vt videant qui oderunt ⁊ confundantur. Unde sicut custodes portarũ in domibus regum xp̄ianorũ cuius habent possunt sunt hoĩes difformes vt [illegible]pes sic ꝙ nullus intrare potest nec filius neque milites nisi per man⁹ illorum sic xp̄us in palatio suo terre sancte permisit ꝙ custodes portarum ill⁹ patrie sunt homines difformes scilicet bestiales machometici. nec scilicet illi sui milites xp̄iani ad interiora secretorum terre sancte admittant nisi per manus illorum: nec et hoc sequitur honorabiliores esse genitores difformes filiis ⁊ militibus caris immo hoc cedit in confusionem genitorum ⁊ honorem filiorum ⁊ militum. Numquid etiam in domibus magnorum in castris in nauibus maris immo etiam in domibus rusticorum custodes et vigiles sunt canes ne quis ingrediatur nisi homo pacis et ad honorem talis loci: ⁊ patet ꝙ sic etiã custodes ⁊ vigiles terre sancte sunt canes saraceni sic ne quis ingrediatur ad interiora secreta vbi christus in humana natura ambulauit nisi fuerit homo pacis. et ad honorem illius loci quales sunt peregrini christiani visitantes terram sanctam et patet ꝙ istud cedit in confusionem saracenorum ꝙ assimilantur canibus custodientes domos. Item in confusionem cuiuscunque virtuosi est sustinere aliquod falsum propter auaritiam. Cum ergo saraceni se reputẽt virtuosos ⁊ credant falsum esse ꝙ iesus nazarenus fuit mortuus ⁊ sepultus ⁊c. et tamen hoc sustinent ostendentes predicta loca vt dictum est, cũ magna diligentia propter auaritiam q: propter interesse quod recipiunt a peregrinis christianis: ergo possessio terre sancte per saracenos est in eorum confusionem non enim permitterent principes christiani pro toto auro mundi si inter eos esset sepulchrum machometi ꝙ visitaretur et honoraretur a saracenis sicut faciunt christiani in terra sancta: cum hoc non solum cederet in confusionẽ xp̄ianorum sed etiam in contumeliã creatoris scientes falsum esse ꝙ honor debeat exhiberi bestiali et spurcissimo machomete: quia honor secundum philosophum est premium virtutis: que in machometo locum non habuit propter abyssum criminum in eo contentorum sicut patuit supra consideratione prima huius quarti libri et quasi per totum est ergo in confessionem saracenorum possessio terre sancte: et honorem christianorum. Tertia ratio est propter conuersionem iudeorum. Iudei namque secundum ꝙ ex lege moy

si sunt affectiue nutriti terreni sunt · et sperant φ messias ducet filios ad illam terram: et dicunt intra se ecce habebimus hierosolymam: propter hoc iesus christus verus messias voluit φ nec christiani nec iudei habeant illam terram: quia non venit vt daret illã terram: sed celestem de qua dauid. Credo videre bona domini in terra viuentium: sed illa est terra morientium. Ideo apostolus ad hebreos vltimo. non habemus hic ciuitatẽ manentem: sed futuram inquirimus. Cessent ergo sarraceni ab excellentia sua: sileant iudei et conuertantur a miseria sua. Consolentur christiani in filiatione et militia sua: quia christus dedit eis potestatem filios dei fieri his qui credunt in nomine eius. Iohan. primo. Sed que harum gentium habet vel tenet veram legem.

¶ Licet supra libro primo sit latissime declaratum: potest tamen hic exẽplariter declarari per parabolam illius diuitis qui habet vnum lapidem preciosum magni valoris et tres filios etc. dominus iste diues ẽ christus deus et homo: et tres filij tres sũt populi iudeorum agarenorum et christianorum: dicit primogenitus scilicet populus iudeorum. Ego habeo lapidẽ id est legem veram: quia eam dedit miraculis confirmatam. Dicit populus christianus non: immo ego habeo legem veram: quia mea lex confirmata est miraculis que non possunt nisi per deum fieri. Demones poterant facere miracula moysi. Populus agarenus dicit: immo ego habeo legem veram. Tunc ponderemus lapidem primo ponderetur in sanctitate legis moysi et eam ponderat salomon qui dicit de terrenis que promittuntur in lege moysi: vidi cuncta que fiunt sub sole. Et ecce vniuersa vanitas. Ecclesiastes primo. modicum ponderat ideo nihil valet. Videamus legem machometi quantum ponderat: quia promittit riuos lactis mellis et vini mulieres etc. Hec est vita porcorum nihil ponderat. Vere magnus dolor esse debet prelatis ecclesie et doctoribus fidei christiane si attente considerent sectam maledictam sarracenorum videre tantam multitudinem animarum rationabilium sicut sunt sarracenorum que redempti sunt sanguine iesu christi esse inuolutas in errore damnationis: quia non intelligunt scripturam diuinam: et quod peius est nec volunt intelligere neque audire: sed inclinent ad ea et sequuntur que debentur porcis et asinis. Lex christianorum que promittit gloriam celestem que est infiniti ponderis et valoris: quia plus ponderat vna dies glorie φ omnia bona huius mundi. Ex promissio quicumque fecerit voluntatem patris mei qui in celis est. intrabit in regnum celorum. Math. vij. Ponamus ergo in celum cor nostrum et spẽ omnia terrena despiciendo: quia secundum apostolum. ij. Corin. iiij. quod in presenti est momentaneum est et leue tribulationis nostre supra modum in sublimitate eternum glorie pondus operatur in nobis non contemplantibus nobis ea que videntur: sed que non videntur: que enim videntur temporalia sunt que autem non videntur eterna sunt.

¶ Que sit terra aptior pugnãdi cõtra terram sanctam.

Ecundo puncto huius considerationis scz quis locus esset conuenientior in orbe ad capiendum terram sanctam. Respondetur quod si christiani vellent incipere guerram ad terram sanctam capiendam: et alia loca que amiserunt nullus locus nulla terra conuenientior est quam hispania quod sic declaratur. Certum est quod in vniuerso quinque loca possunt considerari sicut notat magister Raymundus lullij in quodam tractatu suo per que posset incipi talis guerra sicut sepe attentatum fuit. Primus locus est in terra imperatoris constantinopolitani et in terra turchorum. Deinde per terram armenie quousque perueniretur in siriam et hec via non est multum laudabilis: quia est valde grauis et difficilis et nimis longa et sic requirit magnum exercitum et multas expensas. Secundus locus est insula quedam que raycet appellatur situata prope alexandriam. Posset enim illa insula cum galeis et militibus capi et detineri: sed hic locus etiam non est laudabilis quo ad presens: tum quia via est nimis longa: nimis etiam requirit expensas et bellatores contra illam. Tertius locus est regnum cipri et terra hermenie: sed ista via etiam non est laudabilis. tum quia ille terre non sunt omnibus sane sicut experti sunt qui transierunt. tum etiam quia illa via est nimis longa et communiter requirit nimis de nauigantibus et pugnantibus et expensis. tum tertio quia per cyprum et hermeniam non possent sufficere victualia neque equi. Quartus locus est tunitium: sed nec iste locus laudabilis est eo quod multe gentes in eo commorantur et consequenter nimis requirit de exercitu et de equis et de hoc satis probabile experimentum datum fuit quando sanctus ludouicus rex francorum transfretauit sicut supra patuit consideratione. ix. huius. iiij. libri bello. xxij. Quintus locus est hyspania in parte eius que dicitur andalusia vbi est almaria malica granata algesira tarifa et hic est locus amenissimus et congruentior omnibus predictis eo: quia facilior ad acquirendum propter quattuor rationes. Prima ratio est quia predictus locus est circundatus per mare mediterraneum ex vna parte: et ex alia parte per regnum aragonie et castelle et istud impediret quod non possent iuuare eos alij sarraceni. Secunda ratio est quia multum iuuat ad guerram faciendam fertilitas terre et multitudo equorum de propinquo in quibus habundat inter ceteras mundi partes hispania. Tertia ratio est quia est terra sana: et ideo timore infirmitatum non solueretur exercitus sicut alibi factum esse dicitur. Et patet etiam quod est propinquissima respectu aliorum locorum. Quarta ratio est rex bellator cum paruo exercitu posset guerram incipere presuppositis supradictis: et quia habet terga secura et sic accipiendo modo vnum castrum: et deinde vnam villam et sic successiue deducendo sarracenos semper ante se et multiplicando continue exercitum et habito regno granate rex bellator cum suo exercitu ampliato ad maiorem barbam scz in affricam poterit leuiter transire scz in regnum cepte quod non distat nisi septem miliaria et in aliquo loco nisi per tres leucas solum presertim in isto tempore talis locus

Lullij

esset conuenientissimus cũ cepta et villa alia que dicitur alcater tagner sint in potestate regis portugalie. Et sic ex illa parte inciperent debellare sarracenos tergis securis deducẽdo eos ante se modo lucrãdo vnaz villã modo aliam etc. quousq̧ peruenirent ionitium semper multiplicando exercitū quod optime et securissime fieri potest vt dictum est propter propinquitatem hyspanie et eius fertilitatem: et quia retro se nihil timerent et sic paulatine bellator rex posset facere guerram sanam sarracenis et acquirere terram sanctam hierusalem: et totū regnum egypti: patet ergo clarissime quod nulla terra in mūdo est cõuenientior christianis ad incipiendum guerraz pro terra sancta capiẽda quam hyspania. beatus ergo rex bellator qui propter zelum fidei catholice hec cogitauerit et in opere posuerit sperans omnia predicta acquirere per iesum christū in cuius manu sunt omnium potestates et iura regnorum.

¶ Quomodo christiani habere se debeant de iure et ordinatione regni erga sarracenos viuentes inter nos.

Undecima consideratio huius quarti libri est de his ad que cõpelli debẽt sarraceni viuentes inter nos de iure et ex ordinatione regni. Circa primū notanduz quod vt tractatur in titulo de iudeis et sarracenis in clemẽtinis pricipes christiani sub obtestatione diuini iudicij a duobus debent cõpescere sarracenos sibi subiectos: scz ab inuocatione publica nomis machometi et a peregrinatione quam facere solent ad sepulchrum cuiusdam sarraceni. Unde sacrum consilium ibidẽ sic ait cedit quidam in offensam diuini nominis et opprobrium fidei christiane quod in quibusdam mundi partibus principibus christianis subiectis. In quibus interdum seorsum interdum vero permixtim cum christianis habitant sarraceni sacerdotes eorum zabazoba nuncupati vulgariter in tẽplis seu mesquitis suis ad que idem sarraceni conueniunt vt adorent ibidẽ per fidem machometum diebus singulis certis horis in loco aliquo eminenti eiusdẽ machometi nomẽ christianis et sarracenis audientibus alta voce inuocant et extollũt ac inverba quedam in illius honore publice profitentur. Ad locum insup vbi olim quidam sepultus extitit sarracenus quem vt sanctum alij sarraceni venerantur et colunt magna sarracenorū eorũdem partium et aliarum confluit publice multitudo ex quibus nostre fidei non modicum detrahitur et grauε in cordibus fidelium scandalum generatur. Cum autem hec diuine maiestati displicentia non sint aliquatenus toleranda sacro approbante consilio ipsa in terris christianorum fieri deinceps districtius inhibemus vniuersis et singulis principibus catholicis sub quorum dominio sarraceni morantur et fuerũt predicta sub obtestatione diuini iudicij obnixe iniungentes: quatenus ipsi tanquam veri catholici et christiane fidei seduli zelatores opprobrium quod tam ipsis quam ceteris christicolis per premissa ingeritur debita considera tione pensantes ipsum: vt prouide

eterne beatitudinis premium asse-quantur de terris suis omnino aufe-rant a suis subditis auferri procur-rent inhibendo expresse ne prefata inuocatio seu professio nominis ip-sius sacrilegi machometi publice: aut peregrinatio plibata ab aliquo in eorum existente dominio audiant attemptare decetero vel quomodoli-bet sustineri. Hi vero qui secus pre-sumpserint taliter ob diuinam reue-rentiã castigent ab ipsis q alij eorũ exẽplo pterriti a psumptione sibi ar-ceant hec ibi sctissime ordĩatũ: sz ne-gligenter custoditũ specialiter pri-mum cũ altis vocibus de dic. de no-cte tales pclamationes faciant sar-raceni: et nõ solũ non castigant a pri-cipibus verũetiã et defendunt et rar' est qui ppter fidei honorẽ reclamet cõtra eos quinimmo tãta est ignorã-tia pdicte inhibitionis in principi-bus et clero ac populo q non cogitãt predictas inuocationes siue pclama-tiones ee in offensa diuine maiesta-tis q nõ sine culpa est ante deũ cum talis ignorãtia non excuset. qz igno-rãtia facti nõ iuris excusat. De alijs aũt atqz ad que cõpellendi sunt sar-raceni tã de iure q ex ordinatiõe re-gni sufficiant que dicta sunt libr. iij. consideratione. xi.

¶ Ista duodecima cõsideratio tra-ctat de fine legis sarracenorum et de eo-rũ ppetua seruitute sub iugo xpiano-rum sub quattuor passibus.

Duodecima et vl-tima consideratio huius li-bri quarti est de fine legis sarracenorum et de eorum perpetua ser-uitute sub iugo xpianorum iã finem oportet dare huic. iiij. li. de bello sar-racenorum in hac vltima consideratio-ne ad ad quã explicandã. iiij. passus conuenit ptrãsire. Primus est de ca-stigatione finali fienda per sarrace-nos. Secundus est de cessatione sue legis. Tertius est de tpe quo dz ces-sare. Quartus vero erit de perpetua seruitute sarracenorũ sub iugo chri-stianorum.

¶ De castigatione finali fienda per sarracenos in populo xpianorum.

PRimus pas-sus est q per sarra-cenos fiet diuia ca-stigatio terribilis i oibus regnis mun-di ppter pctã popu-li scdm q pdixerũt: et primo metho-dius martyr quẽ beatus hieronym' in opusculis suis laudat loquens de fine seculi cui' prophetia sequitur. In nouissimo autẽ sexto millenario seculi exiẽt filij hysmaelis de here-mo et ei sit aduentus eorum castigatio sine mẽsura et sine mia et tradet deus in manibus eorum oia regna gentium ppter peccata que operata sunt cõ-tra pcepta dei. Ideo tradet nos de' in manus barbarorum qz obliti sumus precepta domini facient eni christia-ni multa illicita: qz maculabunt se ipsos adeo q turpissimum est ad di-cendum. ppterea tradet illos de' in manibus sarracenorum psida erit in captiuitate et occisiõe capadocia et in captiuitate et occisione cilicia. In tribulatione erit terra syrie et in soli-tudine et ei' habitatores captiui du-cent. Sicilia sit et habitatores eius

in gladio peribunt. Grecia in capti-
uitate erit et occisione. affrica erit si-
militer egypti orientales et Asia sub
graui tributo in auro et argento erit.
Hispania gladio peribit et captiui
ducentur habitatores eius. Gallia ger
mania agaroni quarijs predijs erunt
deuorate multi ex eis ducentur capti-
ui romani in occisione erunt et conuer
si in fugam. Insule maris erunt in de
solatione et obtinebunt filij hysmae
lis introitum ab aquilone et oriente et
meridie et occidente et replebitur hie
rosolyma cunctis gentibus qui ca-
ptiui ducentur et replebitur terra promis-
sionis omnibus gentibus et erit iugum
eorum graue super omnes gentes et
erunt omnia sub iugo eorum et tribu
to et omnia ornamenta diuinorum confi
cientur et que fuerunt in ecclesijs san-
ctorum siue aurum aut argentum siue lapi
des preciosi omnia ornamenta eorum
erunt et distribuent. miseria dei erunt
sacerdotes sicut populus: quia ecclesie
incendio cremabuntur et erit tribula
tio magna et multa corpora proijcien
tur in plateis eo quod non sit qui sepe
liat ea et erit sarracenorum iter a ma
re usque ad mare et erunt regiones in
uiam et vocabitur via eorum vie angu-
stie et gradientur simul iuuenes et se-
nes diuites et pauperes et cum gemi
tu et afflictione dicent beati sunt illi
qui nos de hac luce precesserunt: hoc
beatus paulus predixit nisi venerit
discessio primum et reuelatus fuerit et
cetera. Quid enim aliud est discessio
nisi disciplina qua corripientur vniuersi
habitatores terre a filijs hysmaelis
propterea onagrum appellauit deus
hysmaelem patrem eorum propter hoc in
desolationes tradet omnem terram et erit

multe urbes deserte non enim sunt ho
mines isti sicut alie gentes: sed sunt
filij hysmaelis de heremo venturi et
sunt hominibus odibiles. Inuenien-
tur imitatores eorum qui de heremo
exituri sunt mulieres vteris parua
habentes: paruulosque cum mulieribus
simul interficient: in ecclesijs sancto
rum cum mulieribus concubent et
erunt in vestimentis ecclesie induent
seipsos et vxores eorum. Iumenta
sua ligaturi sunt ad sepulchra sancto
rum tamquam ad presepia et erit maxima
tribulatio super christianos qui ha-
bitant super terram: et tunc appare-
bunt fideles qui fuerunt in christo
credituri: non enim propterea [illegible]
deus has tribulationes super chri-
stianos vt iusti declarantur qui in chri
sto sunt credituri: sed vt manifesten-
tur qui in ipso erunt fidelissime cre-
dituri sicut ipsa veritas dicit beati
eritis cum persecuti vos fuerint et di
xerint omne malum aduersus vos men
tientes propter me gaudete et exul
tate etc. sicut enim persecuti sunt pro-
phetas qui fuerunt ante vos etc. [illegible]
seuerauerit vsque in finem hic saluus
erit. hec ille. Eandem sententiam [illegible]
dit magister in hystorijs [illegible]
super idem Gen. xvi. Hic erit [illegible]
ferus vbi nos habemus ferus [illegible]
habet phara quod sonat onager [illegible]
hysmaele dictum allegans [illegible]
methodium dicentem onagri [illegible]
a deserto omnium bestiarum [illegible]
gradientur rabie [illegible]
merus contereter ab eis. dixit [illegible]
lijs hysmael. futurum est [illegible]
exeant adhuc semel et obtinebunt [illegible]
bem terre per octo ebdomadas [illegible]
norum: et vocabitur iter eorum via [illegible]

[illegible] q patrē eorū ysmael vocauit dn̄s onagrū. In sacris locis interficient sacerdotes & ibidē cū mulieribus dormiēt ad sepulcra sctōꝝ religabūt iumēta & hoc ꝑ nequitia xp̄ianorū q̄ tūc erūt de q̄bus dicit̄ in nouissimis dieb᷒. Erūt hoīes sese amātes &c. Et tunc implebit̄ q dictū est per ezechielē. fili hoīs voca bestias agri & exhortare illas dicēs. Cōgregamini et venit eo q sacrificiū magnū īmolo vobis mādūcate carnes fortiū & bibite sanguinē excelsorū hec ille. ¶ Secūdo p̄dictā castigationem xp̄ianoꝝ ꝑ sarracenos p̄dixit abbas ioachim in speculo visionū libro. viij. c. xli. dicēs q aues nigre habētes nomē duab᷒ litteris cō fectū videlicet alphabeti latinorū prima atq̄ octaua future sunt in discrimine atq̄ destructione crucis signatorū qd̄ exponēs doctor pegrin᷒ dixit q prima littera ē a octaua vo lr̄a est. h. Aues igit̄ nigre sunt mauri sic dicti ꝑpter habitū nigrū cappe nigre quē habēt a nicolao apostata eoꝝ doctore. nomē autē ipsorū ex duab᷒ lr̄is ꝯficitur sc3. a & h. quoniā agareni ab agar matre & ysmaelite a filio ipsius nūcupati sunt. ¶ Tertio p̄dictā castigationē xp̄ianoꝝ p̄dixit scrissima femina hylde gardis que ꝓphetauit āno dn̄i Millesimo. lxxix. i libro reuelationū dei pte tertia ca. xiiij. dicēs vētura sunt mala guerre & belloꝝ victorie sup populum xp̄ianorū ꝑpter tyrānidē pncipū & cupiditatē p̄latorū ei᷒. Sequtur cadetq̄ ꝑꝑls xp̄ian᷒ i manu hircoꝝ capraꝝ et bestiaꝝ ꝑ q̄s bestias intelligit bestiales & fetidos sarracenos. ¶ Quarto p̄dictā castigationē xp̄ianorum p̄dixit cirillus in epistola de occurrentib᷒ malis in orbe symbolo xxix. dicēs i sexta die magna fēri vētur᷒ ē hirc᷒ violator castitatis a plaga meridionali & intrabit limites occidētales & vinā oñe comedet & dētibus suis carnes agnoꝝ crudas dilacerabit arictes pedibus ꝯculcabit & agnum ouis filij cornib᷒ vētilabit. ¶ Qd̄ exponit venerabilis abbas ioachim sup trenoꝝ vltio sic dicens Hircus machomet᷒ ē agn᷒ ouis fili᷒ xp̄s fili᷒ vgis cornib᷒. i. prātib᷒ suis xp̄ianū ꝑplm vētilabit. i. multiplici flagello guerrarū vexabit. oñe vinā comedet. i. sanctā matrē ecclesiā catholicā virib᷒ frāget & episcopatus & dioceses q̄plures penit᷒ cassabit & dentib᷒ suis carnes crudas agnorū dilacerabit q2 puuli etiā adulti virtusq̄ sexus relicta fide xp̄i: sectā machometi assumēt & vbi nomē xp̄i & nomen vginis venerabant̄ blasphemabūt & nomē machometi in magna veneratione habebit̄; a plaga meridionali venire dicunt̄ q2 in eadem pte mauri florēt & imperāt. Limites aūt occidentales partes. i. extremitates xp̄iane credunt̄ hec autem ioachim. Quid aūt sit de veritate p̄dictarum ꝓphetiarum deus nouit cuius iudicia abyssus multa.

¶ De cessatione legis sarracenorum.

Secund᷒ passus ē q lex saracenoꝝ nō est ꝑpetuo duratura s3 debet cessare q sic ostēdet̄. Certum ē q nullum violentū est ꝑpetuum vt patet. iij. phisicorum: nemo etiam diu cōtinuauit violenta imperia scd̄m senecā tragedia. vi. Cum ergo

imperium et dominium sarracenorum in orbe violentum per hoc quod per arma et violentiam intrauit ut largissime declaratum est supra consideratione secunda huius .iiij. libri in secundo puncto ergo imperium et dominium sarracenorum non est perpetuum nec diu duraturum et consequenter nec lex eorum quod est intentum. ¶ Item et hoc quod obtinetur trepida manu non est diu duraturum sed tale est imperium sarracenorum per hoc quod est raptum per arma violentorum ut dictum est. et dicit Seneca tragedia prima. rapta ceptra trepida obtinentur manu. ergo imperium sarracenorum non est diu duraturum et consequenter nec eorum lex. ¶ Item tertio sic illud imperium cuius ius solum est in armis non est diu duraturum sed imperium sarracenorum ius solum est in armis per hoc quod machometus non ostendit aliquod miraculum quo ius sui imperii et veritas ostenderetur legis. sed nudabat ensem et eleuabat in manu. ac si diceret nullum aliud ius vestri imperii et dominii et legis habetis in orbe nisi in armis. Sic dicebat licus raptum tenens imperium herculis et timens eum perdere tragedia prima senece. ius est in armis: ergo concluditur quod imperium sarracenorum non est diu duraturum et sic lex eorum cessare debet. Unde et doctor subtilis scotus in primo sententiarum questione secunda prologi via septima obiiciens de permanentia secte machometi dicit quod prophetia est apud eos et quod secta eorum est finienda. Unde et post captionem ciuitatis damiate liber quidem inuentus fuit arabice scriptus cuius auctor predixit quendam regem christianum in ethyam ciuitatem debere destruere et ossa machometi dispergere: quod erit signum destructionis sue legis.

¶ Quo tempore lex machometi et [illegible] dominium debet cessare.

Ertius passus est de tempore quo lex machometi et eius dominium debet cessare. Circa quod dici potest salvo meliori iudicio quod tunc cessabit quando populus christianus fuerit debite castigatus. Unde secundum augustinum et [illegible] dictum in principio nove considerationis huius libri .iiij. ante incarnationem [illegible] populus dei electus erat populus iudeorum post incarnationem vero est populus christianorum: et sic ille erat populus dei electus [illegible] tamen dedit ei flagellum infidelium [illegible] Ita nunc religioni christiane [illegible] crissime dedit flagellum infidelium sarracenorum. Tunc autem secundum plinium in tertio libro sue philosophie flagellum seu virga non combureretur quamdiu peccator et ferrus inutilis non corrigitur. [illegible] refert ipse quod socrates sciscitatus [illegible] re manipulum virgarum non combureret post magnam et longam verberationes pardini discipuli sui filii [illegible] prepositi: respondisse dicitur quod non comburereret quousque correctum eum presensisset. ¶ Refert etiam plinius magnus philosophus de doctrinis [illegible] quorum libro .ii. ca. xliiij. quod dum [illegible] rum montem pigamum ascenderet [illegible] to tremuit et mugitus horribiles [illegible] fit arbores sciscitabant quare tremuit et mugitus dederit mons respondit quia pastorem vigilantem custodientem gregem suum ego video et arbores dicunt et tu cum sis mons altus valde et [illegible] gnus unum times pastorem. Qui respondit timeo et mugeo quia ignem portat in pera qui medio flatu ignis incenso me destruet vosque omnes ad radices [illegible]

duret qd futurū cōsiderās malū i or beventurū cū lachrymis tractatū q̄ de lamētationum mira breuitate de malis in seculo futuris descripsit p quē dicūt greci aristotelē alexādruz in multis instruxisse ⁊ deū pastorem ignē in pera fuisse alexādrū i grecia totius mūdi monarchā primū. mōs magnus tot⁹ mūdus iste arbores ciuitates. villa ⁊ castra ⁊ reges vellētes existētes in ipsis hec plato. ¶ Deus ergo semp flagellū ponit sicut pius pater suis filijs dilectis qbus sufficiēter castigatis flagellū igne cōburit scdm q notat btūs augu. in lib. de verbis dn̄i in tractatu. xix. Ubi sic ait. nō leteris ipse vel tyrāne qm̄ virga vel flagellum effeceris. nouit eīm prudēs doctor nec ignorat pius pater post castigationē pmouere discipulū ⁊ post debitā emēdationem paternali hereditate pficere filiuz. flagellū quoq3 sive virgā incēdio flāmarū cōburere. hec augusti. Patet ergo ex phabitis q facta cōdigna castigatione ppl'i xp̄iani destruetur iperiuz sarracenoꝝ: ⁊ sic cessabit coꝝ supstitiosa facta siue lex.

¶ Quartus iste passus ē de ppetua sarracenorum suitute sub iugo xp̄ianorum.

Uartus passus ⁊ vltim⁹ ē de ppetua captiuitate seu suitute sarracenoꝝ sub iugo xp̄ianoꝝ. Hāc aūt suitutē pdixit methodius marty loquēs de fine scl'i. Ubi postq̄ pnūciauit castigationē xp̄ianorū p sarracenos. Subsequēter dixit ⁊ post tribulationem dieꝝ q̄ facta erit a filijs hysmaelis desolata erit oīs terra ab eis ⁊ erūt oēs amicti ornamētis ex auro ⁊ purpura ⁊ splēdidis vos vestimēt; tāq sponsi dicētes. Ecce vicimus terrā in fortitudie nostra ⁊ oēs q̄ habitāt in ea. Tūc recordabit dn̄s deus sm̄ suā miam quā pmisit diligētib⁹ se ⁊ eis q̄ in xp̄o sunt creduturi ⁊ liberabit eos d̄ manu sarracenoꝝ. Surget aūt xp̄ianoꝝ gēs ⁊ pliabit cū eis ⁊ occidet eos gladio ⁊ captiuas ducet mulieres eoꝝ ⁊ interficiet infantes eoꝝ ⁊ descendēt filij hysmaelis in gladiū ⁊ tribulationez ⁊ afflictionē ⁊ reddet illis dn̄s mala q̄ ipsi alijs fecerāt ⁊ irruet sup eos malicia septies tm̄ quātū i alijs gesserūt ⁊ occidet illos dn̄s in man⁹ xp̄ianoꝝ ⁊ erit regnū xp̄ianoꝝ exaltatū super oīa regna ⁊ imponēt xp̄iani iugū super eos graue ⁊ erūt sui q̄ remanebūt: ⁊ tūc pacificabit terra q̄ ab eis fuerat d̄structa: ⁊ q̄ captiui fuerāt ab eis reuertent in terrā suā ⁊ multiplicabunt hoies sup terrā ⁊ erit idignatio magna regis romanoꝝ sup eos q̄ xp̄m negauerūt ⁊ erit pax ⁊ tranqllitas magna sup terrā qualis nō fuit antea nec erit filijs post illā p eo qd in fine seculoꝝ erit leticia ⁊ pax sup oēm terrā ⁊ reqescēt a laborib⁹. Hec erit pax de qua dicit ap's. i. ad tessalo. v. Cū fuerit tranqllitas magna ⁊ securitas tūc veniet repētin⁹ interitus. a quo liberari mereamur feliciter p iesum xp̄m dn̄m nostrū qui est turris fortitudinis a facie inimici. cui sit honor ⁊ gloria sine fine. Amē.

¶ Finis.

¶ Incipit liber quintus et vltimus: tractans de bello demonum contra fidei fortalicium.

Dissolutis hereticoꝝ iudeorum et sarracenorum bellis. Restat experiri in hoc libro quinto et vltimo huꝰ voluminis de demonum viribus quid scȝ possint contra nostrū fidei fortalicium. et vt meum possez explicare conceptum duodecim considerationes circa bellum demonum occurrunt pertractāde. Prima erit an sint demones et de quidditate demonum et eoꝝ nobilitate ac natura. Secunda de eorum scientia. Tertia de bello demonum in celo. Quarta de eorum habitatione. Quinta de eorum potestate et preeminentia. Sexta de bello demonum contra humanum genus postꝙ ceciderunt de celo vsqꝫ ad xp̄i aduentum. Septima de perditione dominij eoꝝ per iusticiam in christi aduētu. Octaua de ꝓprietatibus et malicia demonum. Nona de bello demonum post aduentum christi. Decima de diuersitate demonum et si possunt haberi spiritus familiares. Undecima de qualitate et figuris corporum in quibus apparent et si possunt humana corpora vel animas subintrare. Duodecima quo fine debent terminari bella demonum.

¶ Prima consideratio est de quattuor punctis.

Rima consideratio e an sint demones & de quiditate demonu & de eorum nobilitate ac natura. quatuor ergo puncta in hac conside ratione sunt videnda. Primo an sint demones. Secundo quid est diabolus. Tertio qualis est eius nobilitas. Quarto qualis est eius natura.

¶ An sint demones i mundo & si sint que sunt eorum nomina.

Rimus punctus est an sint demones & que noia eorum. Quo ad primu no discrepat iudei & sarraceni a xpianis qr apud iudeos scriptu est ee diabolos & de pricipib⁹ eorum husa et azael esse appellatos. dicebat etia iudei i euagelio insultates ptra xpm demoniu h3 & insanit Joha.x. Et iteru in beelzebuth pricipe demoniorum eijcit demonia Math.xij. qd no affirmassent nisi diabolos crederet ee. Non enim psit negare quin scriptu sit in primo Regu.xvi. q spus malus agitabat saul. Sarraceni etia pcedunt demones esse & illos pncipes demonum. quos vocat iudei husa & azael. Ipsi vocat in lingua arabica aroth. et maroth. nos vo xpiani de hoc certaz fide habem⁹ cu euagelica doctrina hoc expsse in plurib⁹ locis exprimat. Et io de hoc nulli dubiu esse d3 sed cu certitudine affirmare demones ee in mudo. Demones vero non nomiam⁹ nos xpiani nisi eo mo quo in sacra scriptura nos reperim⁹ sm modu suaz teptationu. Un cu temptat de supbia vocat diabolus. i. deorsum fluens Apoc.xx. qn de inuidia dicit sathã. i. aduersari⁹ Math.xvi. qn de ira dicit exterminator. i. cor.x. quia ira ponit aiam extra terminos suos. qn de accidia dicit demoniu. i. sufficiens iniqtas Math.viij. quia sufficit ad puniedu hominez. qn de auaricia dicit leuiathã. i. additamentu Job.iij. qn de luxuria dicit asmode⁹. i. facture iudiciu Thobie.iij. qr pter luxuria ia dns mudu iudicauit diluuio Gen.vi. qn de gula dicit Behemoth. i. aial. Job.xl. qr gula reddit homine bestiale. Ite vocat belial qd interpretat absq iugo vel absq dnio. Judic.xix. qr pposse pugnat 9 cu cui d3 ee subiect⁹. Ite vocatur beelzebuth Luc.xi. qd interpretatur vir muscaz p imudicia & sordibus ydolatrie & sanguinis eis imolati ad que multitudo muscaz coueniebat. p3 ergo demones ee & q noia eoz sz xpianos iudos & sarracenos.

¶ De demonum quidditate

Ecundus punct⁹ est scire qd est diabolus. Pro cui⁹ declaratioe notandu q fuit opinio platonicoz pcipue apulei sm q refert beat⁹ augustinus octauo de ciuitate dei.c.xvi. allegas varrone q fuit platonic⁹ q demones sunt genere aialia aio passiua. mete ronalia. corpore aerea. tpe eterna. Si aute obijciat q demones no psit dici aialia cu sint substatie incorporee. Dicedu e q no loquit hic augustin⁹ sm mete ppria vt dictu e. sed sm opinione platonicoz. Et io irroabilr loquunt sic diffinietes cu demoes hoc attribuut augustio. Un

idem augustinus sm mentē ppriam ⁊ rectā fidē diffiniēs demones libro eodē. c. xxii. dicit sic demones spūs nocēdi cupidissimi. a iusticia penit⁹ alieni. supbia tumidi. inuidia liuidi fallacia callidi. Quidē al⁹ dicit q demones sunt substātie rōnales incorporee ingrate deo damnationis hominum cupidissimi.

¶ De nobilitate demonum.

Ertius punctus est qualis ē nobilitas dmonū. Pro cui⁹ noticia sciendū q loqui possum⁹ de demonib⁹ dupliciter vel quo ad bonitatē moralē vel quo ad bonitatez nature. Si loqmur de bonitate morali boni hoies meliores ⁊ nobiliores sunt demonib⁹. Unde augustin⁹ de ciui. dei ca. xv. loquēs de demonibus sm opinionem platonicorū q viuunt corporibus naturalib⁹ ⁊ phisicis sic aie nostre: ⁊ q illa corpora demonū sunt incorruptibilia dicit nō ideo demones meliores sunt hominibus q hñt corpa meliora. s. incorruptibilia. Alioqn multas bestias hoibus pferemus. Quis cū inquit hoim vidēdo equabit aquilis ⁊ vulturib⁹? Quis odorādo canib⁹? quis velocitate leporib⁹ ceruis ⁊ oibus auib⁹? qs multū valēdo leonib⁹ ⁊ elephātibus? qs diu viuēdo serpētibus q etiā deposita tunica, senectutē deponere. ⁊ in iuuētutē redire phibentur. Sed sicut his oib⁹ meliores rōcinādo sum⁹. Ita etiā demonib⁹ honeste viuēdo meliores eē debemus. Hec augustin⁹. pz ergo q in morib⁹ nobiliores sunt boni hoies demonibus. Si uo loqmur de nobilitate nature. nobiliores sunt demōes [illegible] quātūcūqz scis sicut deducit ex uerbis augustini. xi. de ciui. dei ca. [illegible] vbi dicit q aial ex aia ⁊ corpore [illegible] stat. quoꝝ duū aia quātūcūqz viciosa est melior corpore. quantūcūqz [illegible] disposito sicut dicit q aurū licz sordidū. argento quāuis purissimo carius estimat. Et q dicto elicit frāciscus de maronis in florib⁹ suis duas cōclusiones. Prima ē q demones sunt meliores hoib⁹ quātūcūqz scis q sicut aia viciosa excellit corp⁹ quodcūqz propter excellētiorē naturā. ita substātia spūalis oēs substātiā corpoream. Secunda cōclusio q meliores sunt angeli quibuscūqz aiab⁹ separatis quātūcūqz beatis. q maior ē excellentia nature sm quā angeli supant ipsos cū maior sit excellētia de genere substantie. q excellētia gratie que est quedam forma accidentalis. Et isto modo ponuntur [illegible] meliores anima christi. Hec ille.

¶ De natura demonum.

Uartus punctus est q̄lis est natura demonū. Ad quod [illegible] respōdetur dupliciter. Primo q eoꝝ natura nō ē mala sed bona. Uidit enim de⁹ cuncta q fecerat et erāt valde bona. Ideo augustinus dicit diabol⁹ fit mal⁹ nō hz ex natura sed ex vicio. Secūdo dr q eoꝝ natura ē mortalis ⁊ dissolubilis sz ex diuina gratia eoꝝ natura est imortalis ⁊ indissolubilis sicut ⁊ bonoꝝ āgeloꝝ. Unde plato in libro thimei loquēs in psona dei ad angelos dicit. dii deoꝝ quoꝝ opifex ⁊ magister ego sum: vos vtiq

natura corruptibiles estis: mea autem voluntate incorruptibiles permanetis. Illud dictum allegat augustinus .xiij. de ciui.dei.c.xvi. dicens. Sententia fuit platonis deos et angelos esse mortales secundum suam naturam et dissolubiles quia sunt facti a deo: tamen diuina voluntate indissolubiles. Et quia diuinum consilium et voluntas sunt validiora quam sit eorum natura. Ideo dicit plato quod non dissoluentur. Et hec videtur fuisse intentio porphirij qui fuit platonicus in capitulo de differentia vbi dicitur. Sumus rationales nos et dij.i.angeli.sed mortale additum nobis separat nos ab illis. quasi dicat mortales erant angeli sicut et nos ex natura sed diuina voluntate immortales facti sunt et sic differunt a nobis.

¶ De scientia demonum.

Secunda consideratio est videre qualis est scientia demonum. Hic sunt tria puncta declaranda. Primus est de scientia demonum. Secundus est cuius scientia artes magice exercentur et si possunt sine peccato exerceri. Tertius est de arte notoria si est a deo vel a demonibus.

¶ De scientia demonum ante casum et post casum.

Primus punctus est de scientia demonum. Circa quod notandum est quod dupliciter possumus loqui de scientia demonum. Uno modo de illa scientia quam habuerunt ante casum suum de celo et sic dicit magister sententiarum in secundo distinctione.iij. quod triplicem cognitionem naturalem habebant scilicet quod facti erant.a quo facti erant et cum quo facti erant.s.cum celo empireo. materia prima.et tempore.notitiam etiam habuerunt boni et mali et quod appetendum et respuendum illis erat: dicit etiam beatus augustinus loquens de noticia angelorum ante casum.xi. de ciui.dei.c.vij.et.viij. quod cum sit alia noticia angelorum matutina et alia vespertina quarum prima est rerum in verbo et secunda rerum in genere proprio quando fuit dictum factum est vespere et mane dies vnus Gen. primo. Ibi accipitur mane pro noticia matutina: et vespere pro vespertina. Et secundum hoc ponuntur dies sex secundum quod angeli illa sex genera creaturarum que ibi numerantur cognouerunt noticia matutina et vespertina in primo instanti quo omnia fuerunt sub creatura: secundum illud ecclesiastici.xviij.qui viuit in eternum creauit omnia simul. Si vero loquimur de noticia demonum post casum dicit magister in secundo sententiarum disti.vij. quod demones licet sint obstinati in malo triplici tamen sentertie acumine vigent scilicet subtilitate nature: temporum experientia: et reuelatione spirituum superiorum. Primo intelligunt naturalia presentia. Secundo modo naturalia futura sicut tempora pluuiosa vel sicca. et eclipses solis et lune et huiusmodi. Tertio modo intelligunt voluntaria sed de cognitione futurorum contingentium. dicit dominus bonauentura in secundo sententiarum quod licet demones non possunt per se scire futura contingentia certitudinaliter tamen frequenter predicunt quia euentum futurorum aliquo modo presentiunt.iiij.modis secundum augustinum super gen.ad litteram quia aut presentiunt talia ingenio aut sensus acrimonia: vt quando vident aut considerant diligenter ad quod inclinetur affectio mea vel que sunt inducentia vel retrahentia aut presciunt talia temporum experientia scilicet quod ex talibus viderunt accidere simi

lia. Aut tertio talia prescivnt demones cautela dolosa vt quando proponunt aliquid facere et primo predicunt quasi sit aliquod futurum. Aut quarto talia predicunt demones aliena doctrina vt quando scilicet diuino iudicio permittuntur aliquid a bonis angelis addiscere. Unde patet quod demones futura contingentia et si possint probabiliter opinari nequeunt tamen certitudinaliter scire. De cognitione vero temporalium et mutabilium dicit beatus augustinus .viii. de ciui. dei capitulo .xxi. quod angeli boni certius ista temporalia et mutabilia nouerant quia eorum principales causas in verbo dei sapientia contemplantur scilicet quorundam signorum nobis occultorum maiori experientia multo plus quam homines futura prospiciunt. Denique autem isti sepe nunquam illi omnino falluntur quod ibidem declarans dicit. Aliud enim est temporalibus temporalia mutabilibus mutabilia scire eisque temporalem et mutabilem motum sue voluntatis et facultatis inserere quod demonibus certa ratione permissum est. Aliud autem in eternis atque incommutabilibus dei legibus que in eius sapientia viuunt mutationes rerum prouidere deique voluntatem que tam certissima quam potentissima est spiritus eius participatione cognoscere quod sanctis angelis recta discretione donatum est. ¶ Ex quibus sequuntur duo documenta. ¶ Primum est quod sancti in dei legibus eternis contemplentur futura quia hic hoc dicit expresse. Secundum documentum est quod sancti in diuina voluntate cognoscunt ista futura contingentia quia dicit quod dei voluntatem que certissima est et omnipotens ista nouerunt. ¶ Sed remanent due difficultates. ¶ Prima est si demones habuerunt noticiam prophetiarum [illegible] ventus christi dicendum quod sic. Cognouerunt etiam quod christus in lege et prophetis promissus deberet esse verus deus et verus homo et quod debebat pro humano genere de virgine nasci et pati in genere: nunquam tamen in specie cognouerunt quod in hoc homine christo ista complerentur. Sciebat enim diabolus per scripturas et prophetas quod christus venturus erat verus deus et verus homo. Etiam sciebat tempus natiuitatis christi esse impletum per ebdomadas danielis: tamen nesciebat certitudinaliter quod iesus nazarenus esset ipse christus. Uerumtamen propter eminentiam sanctitatis habebat quandam coniecturam quod ipse esset verus christus et hoc voluit experiri per temptationem et per illam illum inducere ad peccatum si inueniretur purus homo sed neutrum obtinuit [illegible] temptauit eum de concupiscentia [illegible] superbia et auaritia. Unde licet [illegible] mon qui christum in deserto [illegible] fuerit inter demones [illegible] nunquam tamen scire potuit per certitudinem vtrum iesus esset qui [illegible] missus in lege ad salutem mundi [illegible] iectionem dyaboli nisi per [illegible] coniecturam et ideo procurauit ipsi crucifixionem per iudeos intelligens per aliqua signa quod ipse esset verus [illegible] et per consequens quod per eius [illegible] expoliaretur infernus hoc per [illegible] per eius patientiam et per scripturarum impletionem et forte per sanctorum patrum in limbo existentium exultationem. Ideo mortem eius impedire voluit per vxorem pylati cuius preces efficaces credebat in conspectu viri sui vt notat Nicolaus de lyra su

per math. ¶ Secunda difficultas est si demones cognoscant cogitationes nostras. Respondetur q soli deo cognite sunt secundum communem opinionem doctorum et hoc videtur per illud quod dicitur primo Regum decimosexto intuetur cor: et primi palipomenon vi. tu solus nosti corda filiorum hominum. dicit tamen hic Nicolaus de lira super illud ad hebreos. iiij. viuus est sermo dei etc. Et discretor cogitationum et intentionum cordium q licet aliqui doctores dicant ipsam cogitationem nostram esse cognoscibilem pure substantie spirituali tamen de intentione cogitationis ipsi concedunt q est cognoscibilis soli deo verbi gratia si cogitet de muliere dicunt q hoc potest cognoscere angelus bonus sine malus. Etiam et naturalibus sed si cogitet de muliere intentione decipiendi ipsam vel ad bonum informandum cognoscit solus deus. Et propter hoc subdit apostolus et intentionem cordis quia cognitio christi non solum se extendit ad ipsas cogitationes sed etiam ad cogitationum intentiones quod vt paret demonibus non conuenit. Ad istud etiam propositum loquitur augustinus de diffinitionibus sic dicens. Internas animi cogitationes dyabolum non videre. Certi sumus sed motu eas concipi ab illo et affectionum indiciis colligi experimento didicimus secreta autem cordis solus ille nouit ad quem dicimus tu solus nosti corda filiorum hominum.

¶ q artes magice demonum scientia exercentur.

Secundus punctus est cuius scientia artes magice exercent et si possunt sine peccato exerceri. ¶ Ad primum respondetur q artes magice exercentur scientia demonum sicut traditur in secundo sententiarum distinctione septima. Unde ibidem dicitur q eorum scientia et virtute artes magice exercentur quam scientiam et virtutem huiusmodi operando a deo demones acceperunt vel ad fallendum fallaces vel ad monendum fideles vel ad exercitandam et probandam iustorum patientiam. ¶ Ad secundum dicitur q artes magice vel diuinationes non possunt exerceri vel a demonibus consilium vel auxilium requiri absque peccato nisi forte in hoc casu vbi diabolum subiiceret homini iusto sicut de aliquibus viris sanctis naratur. Uoluntario autem commertio non potest sine peccato. Nam aut est ibi peccatum infidelitatis vt pote si homo demoni credendo attribuit ei aliquid diuinum: aut est ibi peccatum ydolatrie vt pote in oblationibus et sacrificiis. Aut est ibi peccatum inobedientie saltem quia facit contra prohibitionem dei et ecclesie. ratio huius prohibitionis est quia talis peccat in deum dum recurrit ad dyabolum quasi non sit omnipotens deus christianorum et omnino sufficiens et benignus. Item peccat in seipsum dum se committit discrimini corporis et anime. Item peccat in ecclesiam dum habet commertium cum illo qui est omnino prescisus et ecclesie aduersarius et ideo in caracteribus magnum peccatum est quia est ad ministerium demonum inuocandum

quia huiusmodi est se non habent virtutem sed solum ex pactione diaboli. Sic enim pandit diabolus filiis q̄ fiunt ei familiares quod talia signa recognoscant et ad ea se presentes offerant. Ostendunt enim demones se p illis cogi vt aliquid virtutis ostendāt se habere in huiusmodi artibus in q̄bus sunt multa nephāda per que abducit homo a fide et cultura dei. Et ideo hec facit diabolus non quod in illis delectetur sed potius in infidelitate facientium. Sunt autem hec magice artis nigromantia piromantia aeromantia ydromantia geomantia et ciromantia que sunt diuinationes in mortuis: quo ad primam in igne quo ad secundam: in aere: quo ad terciam in aqua: quo ad quartam in terra: quo ad quintam et in manib' quo ad sextam. tales magici malefici vulgo nūcupātur ob facinorum magnitudinem nigromātici dicuntur quibus precantationibus videntur resuscitaturi mortui et ad interrogata respondere. Alij dicunt cantatores qui artem verbis peragunt. Alij dicuntur arioli qui circa aras ydolorum nephariae preces emittunt et funesta sacrificia offerunt hisque celebrantib' demonum responsa accipiunt. Alij dicuntur aruspices quasi horarum inspectores: dies enim et horas in agēdis negocijs operibusque custodiunt et quid per singula tempora obseruari debeat homo intendunt exta etiā pecudum inspiciunt et ex eis futura p̄dicunt. Alij dicuntur augures qui volatus auiū et voces intēdunt Aliaque singula rerum vel obseruationes improuisas hominibus. Alij dicuntur astrologi eo quod in astris augurantur

Alij dicuntur genetatici propter
talicium considerationes quia
cursum syderum nascentium n
actus euentusque predicere con
que vulgo mathematici dicunt.
matici ab aquis dicti sunt. Est
ydromancia in aquarum inspe
ne vmbras demonum euocare
ab eis aliena audire pronunc
Etiam demones interdum pe
quas figuras vel signa qui in r
inanimatis apparent, que si fiu
aere vocatur aeromantia. si in
piromantia: si in visceribus a
lium immolatorum in aris dem
vocatur aruspicia. si per sermo
nes hominum vel membrorum
vel motus quorumcunque ani
dicitur augurium. Si vero fiat
quibus signis in speculo alicu
malis apparentis vocatur spe
ria qui sub nomine fictę religio
quasdam quas vocant sanctorum
tes diuinationis scientiam pro
tur. Aut quarumcunque scriptur
inspectione futura predicunt
vero tales figure vel signa fia
terra dicitur geomātia a geo
terra. Si vero in palmis manu
citur ciromantia a ciros quod est
talibus portentis per demon
latias illuditur curiositas hu
quomodo id impudenter scire
tit quod nulla ratione inuestiga
conuenit. Unde vitanda sunt a
no et hominū penitus execratio
pudienda quia in istis omnibus
expresse de modo imploratur a
pter petitionem hominis: se oc
demon ingerit hanc maledictam
tem primus Zoroastes inuenit
solus natus est ridendo: hunc n

rex assiriorum bello interfecit. Et si queras quid tales magi facere possunt: Respondetur q ipsi permissio ne dei elementa concuciunt mentes turbant hominum minus in deo confidentium sensus illudunt at sine veneno hausto violentia tm̃ carminis leduntr interdum perimunt. ¶ Magi ergo secundum priuatos contractus quos habent cum demonibus agunt arte eorũ que ars magica nõ est supra ordinem naturalium causarum immo fit virtute actiuorum naturalium: tamen est supra cõprehensionem hominum r facultatem propter tria. ¶ Primo q2 demones magis cognoscunt actiuorũ naturaliũ virtutem q̃ homines. Secundo q2 scelerius possunt ea cõgregare. Tertio q2 actiua naturalia que assumunt vt instrumenta se possunt extendere ad maiores effect9 ex virtute aut demonum arte q̃ ex virtute seu arte hominum. Inde hominibus videntur miracula r stupẽda que p aliquos artifices fiunt r sic patet q magi veritatẽ spnentes r mendacia credentes seducti a demonibus eis coaptãtur cum quib9 sine fine pibunt: hec r plura alia de magicis artib9 ex libro de ciuitate dei transumptiue in decret; xxvi. q̃stione. v. capitulo nec mirum.

¶ Ars notoria est illicita r a demonibus inuenta.

Tertius punctus ẽ de arte notoria si ẽ a deo vel a demõib9 r si psit demones infundere scientiã aliquã. ¶ Ad primum respondetur scd̃m fratrẽ Johannẽ astasẽn. in summa sua q ars notoria ẽ illicita r inefficax. Unde arguitur a demonib9 inuenta. Illicita enĩ est q2 vtit quibusdam ad scientiã habendam que nõ habent secundum se virtutem causandi sciẽtiam sicut inspectione quarũdam figurarũ r plationes quorundam verborum ignotorum r aliis huiusmodi. Et ideo huiusmodi ars non vtitur his vt causis sed vt signis. Non aũt vt signis diuinitus inspiratis sicut sunt sacramentalia signa. Unde restat q sunt signa vana r supersticiosa r per ɔsequens cõtinentia quedam pacta significationum cum demonibus ɔ̃habita r federata. Ars igitur notoria qua sit a dyabolo inuẽta. est a xp̃iano penitus repudianda r fugienda sicut r alie artes nugatorie r noxie superstitionis vt augustinus dicit scd̃o de doctrina xp̃iana. Est etiam huiusmodi ars inefficax ad scientiam acquirendã: cũ enim per huiusmodi artem non attẽdatur acquisitio scientie scd̃m modũ huiusmodi cõnaturalem sc; in adinueniendo vel addiscendo consequẽs est q iste effectus expectatur a deo vel a demonibus. ¶ Certum est aũt aliquos a deo sapientiam r sciẽtiam p infusionẽ habuisse sicut de salomone legit. iii. reg. iii. r scd̃i palipo primo: xp̃s enim dicit discipulis suis luc. xxi. Ego dabo vobis os r sapiẽtiam r scientiã cui non poterunt resistere r contradicere omnes aduersarii vestri: sed hoc donũ datur quibuscumq; cum certa obseruatione sz secundum arbitriũ spũssancti scd̃m illud prima corinth. xii. Aliĩ datur per spiritum sermo sapientie rc. et postea subditur hec omnia opatur vnus atq; idẽ spiritus diuidens singulis

proout vult. Ad demones autem non pertinet illuminare intellectum. Acquisitio autem sapientie et scientie fit per intellectus illuminationem: et nullus unquam scientiam per demones acquisivit: et sic patet solutio ad secundum. ¶ Possunt tamen demones hominibus colloquendo aliquarum scientiarum exprimere documenta: sed hoc non queritur per artem notoriam. Et si dicas quod danielis primo pueris abstinentibus dedit eis scientiam in omni libro et sapientia. Sed observantia artis notorie est secundum quedam ieiunia et secundum quasdam abstinentias ergo per artem illam potest haberi talis sapientia et scientia. Respondetur quod illi non abstinebant secundum vanam observantiam artis notorie sed secundum auctoritatem legis divine nolentes cibis gentilium inquinari. Ideo merito obedientie a deo scientiam consecuti sunt. secundum illud psalmi Super senes intellexi: quia mandata tua exquisivi.

¶ De bello demonum in celo.

Ertia consideratio est de bello demonum in celo. Cum enim angeli fuerunt creati in celo empireo ut dixit beda. et allegat magister in secundo sententiarum distin. ii. omnes angeli fuerunt boni creati et sine vitio. Unde innocentes sunt creati non tamen virtutibus predicti que statibus apposite fuerunt ut patet ibidem non tamen fuerunt apposite cadentibus. boni enim fuerunt ad deum conversi quod est deo adherere. mali autem fuerunt aversi a deo quod est odio habere vel invidere. Invidie enim mater est superbia qua voluerunt se parificare deo. ut patet eodem libro. distin. v. Et cum esset inter omnes angelos lucifer excellentior. nec inter stantes aliquis fuit eo dignior eminentiam sue nature et profunditatem sue scientie perpendens in suum creatorem superbivit tantum quod deo voluit se equare ut patet libro eodem distinctione vi. dixit enim in corde suo illud Ysaie xiv. Ascendam in celum: ubi dicit magister distinctione secunda. illud quod celum vocat equalitatem dignitatis deo enim se parificare volebat: quod hoc nequissima mora fuit ut dicit magister sententiarum. mox ergo ut creati fuerunt angeli quidam deo adheserunt per charitatem. quidam vero cum lucifero deo restiterunt per superbie pravitatem et sic inter utrosque factum est prelium magnum in celo Michael et angeli eius etc. et non prevaluerunt draco et angeli eius neque locus inventus est amplius eorum in celo Apocalypsis. xii. Hoc autem prelium in celo non est intelligendum materiale: sed spirituale: quod factum fuit quando boni et mali diversos affectus et consensus habuerunt quando dixit lucifer. Ascendam in celum et ero similis altissimo ubi magister dicit non per imitationem: sed per equalitatem potentie ubi supra. Ecce affectus et consensus superbie. Et econverso boni angeli humilem habuerunt affectum. Unde michael dicitur preliasse cum dracone: quia michael interpretatur quis ut deus. Ecce humilitas et reverentia. unde psalmo lxxxii. Domine quis similis

erit tibi: quasi dicat non lucifer supbus nec quicunq alius: fit ergo michael cum angelis suis facto prelio magno habuerunt victoriam de superbo lucifero: et ei adherentibus q precipitati sunt de celo. Et vt dicit franciscus de maronis in tractatu angelorum duplex fuit ibi pugna. quarum prima sumpsit initium a lucifero sicut eum nunc impellit homines ad peccandum: sic et tunc impulit sanctos angelos ad consentiendum sibi qui viriliter restiterunt. ¶ Secunda pugna sumpsit initium ab archangelo michaele videns autem q alter deliquerat et q morte dignus erat et in celo cum sanctis angelis habitare non debebat expulsit eum viriliter in istum aerem caliginosum secundum apostolum deiecit. ij. petri. Licet lucifer restiterit quantum potuit: sed non prevaluit vt dictum est. Et si queratur quanta fuit mora inter creationem angelorum et casum eorum de celo. Doctores communiter dicunt q fuit morula parua scilicet a principio aurore vsq ad creationem lucis vbi dicitur: deus diuisit lucem a tenebris. Sed tamen geraldus odonis in suo secundo sententiarum distinctione quarta questione quarta dicit q fuit mora septem dierum ad minus inter instans creationis et auersionis bonorum et inter instans creationis et auersionis malorum q sine preiudicio sententie melioris probat duplici ratione pro cuius probatione supponatur ad presens q angeli fuerunt creati prima die hoc dicit magister. Tunc arguitur sic mali angeli post lapsum non fuerunt valde boni. id est optimi q post lapsum nunq fuerunt boni: sed septima die a primo instanti creationis sue fuerunt valde boni: ergo ad minus inter primum instans creationis et lapsum malorum fuerunt sex vel septem dies. minor probatur per textum quia vidit deus cuncta que fecerat et erant valde bona et factum est vespere et mane sextus dies: septimo vero diei benedixit deus Gen. ij. Et quo sic potest secundo argui. Angeli mali post lapsum nunq receperunt benedictionem dei: sed die septimo receperunt benedictionem dei ergo ante diem septimum non fuerunt lapsi probatur in contrarium per textum Gen. ij. c. Et benedixit deus die septimo glo. id est omnibus creaturis ergo omnes creature receperunt benedictionem dei die septimo. Et si dicatur q natura spiritualis operatur in instantia fortiori q sol qui radium in instanti producit. Cum ergo prima operatio angeli fuerit conuersio vel auersio ergo in instanti fuerunt conuersi vel auersi. Respondet predictus doctor q prima operatio non fuit conuersio vel auersio: sed fuit admiratio: quia in illis septem diebus steterunt in admirationibus stupendis operum sex dierum et istud videtur probabile nisi aliquis sanctus expresse diceret oppositum. Sed die vij. cum deus benediceret illi diei benedixit cunctis operibus et benedictione accepta quasi licentia et mandato accepto q omnia facerent debitum suum angeli diuisi sunt in tres partes. omnes enim firmauerunt se in amore: quidam in amore bonitatis quidam in amore diuine iusticie: quidam in amore proprie potestatis et

excellentie: et hec tertia pars vltima corruit: de quo dicit Johannes in apocalyp. xij. q draco de celo cadens secum traxit tertiam partem stellarum. primo vero nihil faciebat nisi q stabat in admiratione stupenda. Videbat enim subito celum extendi: et de nihilo produci et sic de aliis operibus de quibus omnes homines possunt mirari oibus dieb vite sue. ¶ Et si vlterius queratur quod fuit illud peccatum tante grauitatis quod illud nō potuit sustinere celum. ¶ Respondetur q quandoq fuerunt peccata que primus commisit angelus in celo. primum fuit peccatum luxurie nō carnalis sed spiritualis secundum scotum in secundo sententiarum distinctione. vi. questio. ij. hec autem spiritualis luxuria nihil aliud est q amor inordinatus suipsius: et sic lucifer se suumq primarium bonum excecatus inordinate dilexit intantum q processit vsq ad contemptum dei. Unde beatus augusti. xij. de ciui. dei ca. i. ponens differentiam inter bonos angelos et malos dixit q in mundi principio boni angeli a malis fuerunt diuisi: qr illi in communi bono quod est deus perstiterunt. Alij potius sua potestate delectati velut summum bonum sibipsis esse a communi bono ad propria destiterunt. Ex quo dicto accipiuntur duo documenta theologica. primum est q principium ois boni moralis ē amor bonis cōis: qr boni angeli in hoc primo meruerunt. Secundum est q principium ois mali moralis est inordinata dilectio boni proprij que in demonib fuit prima radix peccati. Secundum fuit pctm superbie et presumptionis videns enim se lucifer nobilissimum in donis naturalibus non dedit honorem deo: sed inaniter gloriatus est in seipso. Unde apostolis gloriantibus de potestate eis data sup demones xps dixit. Luce. x. videbā sathanā propter eius inanē gloriam quasi fulgur de celo cadentē de qua superbia dicitur Eccle. x. Initium ois peccati superbia est. Tertio peccauit pctō auaricie et ambitionis: qr videns se pulcherrimū super oēm creaturam quā deus condiderat oibus concupiuit precesse seipsum reputās ad hoc dignum ad qd attigisset si stetisset secundum illud mū sic enim in permanendo. [illegible] lentias habuisset: qr fuisset optima creatura fuisset deo acceptissimus fuisset felicissimus fuisset deo [illegible] fuisset pulcherrimus fuisset [illegible] militarissimus fuisset dulcissimus [illegible] set potentissimus fuisset oim [illegible] fex fuisset oim princeps fuisset ois [illegible] ctor et fuisset oim pater. Sed q sine meritis ppria auctoritate concupiuit p̄esse deliquit nolēs deo subesse. Esaie. xiiij. super astra celi exaltabo soliū meū. Quarto peccauit pctō inuidie et emulationis. Unde inuidia ē tristicia de apparenti psperitate alterius: sed lucifer contristatus est q deus oibus p̄erat et nulli suberat: ergo inuidit: de qua inuidia dr sapientie. ij. Inuidia dyaboli mors introiuit in orbē terrarum. Quinto peccauit pctō ire et indignationis: qr vidēs se deiectū a paradiso deliciarum. Ascendit eius malicia vsq ad odiū dei: et tunc cadens de celo bellauit contra hoiem vt dicet infra consideratione vi. Et factus est homicida. Unde Iohan. viij. Ille erat homicida ab initio et inveritate nō stetit. Nō est ergo

intrandum: si sic miserabiliter lucifer cum sibi adherentibus victus cecidit de celo cum tam grauissime peccauerit contra creatorem suum. Et queras quot demones ceciderunt.

Respondetur q si secundum q notatur in summa veritatis theologice libro secundo. In quolibet ordine angelorum sunt tot legiones quot sunt vnitates in legione et sic in quolibet ordine sunt sex mille sexcente sexaginta sex legiones angelorum. Et cum tertia pars angelorum ceciderit sicut notatur a magistro distin.vi.libri secundi capi.j. quia cecidit draco et traxit secum tertiam partem stellarum celi. Apocalyp.xii. sequitur q erit summa legionum omnium angelorum.lix.milia et nouencente.iiij.legiones et diminuendo plus summa omnium erit trecenta nonaginta nouem computatur et nouem centa viginti milia et quatuor angeli. Sequitur etiam q demones q ceciderunt de celo secundum computationem nouem ordinum angelorum fuit decem et nouem milia nouem centenonaginta octo legiones demonum quorum summa secundum veram computationem est centum triginta tria computat et trecenta sex milia ac sex centa sexaginta octo demonia sicut patet distin.xiiij: secundi.capi.notandum. ¶ Opinio tamen communis doctorum est q tot ceciderunt quot possunt vnum angelorum ordinem constituere et communiter numerus angelorum cadentium est sex mille sexcente sexaginta sex legiones: quia totidem sunt legiones in quolibet ordine quot sunt vnitates in legione vt dictum est. Erit ergo vera summa demonum cadentium secundum hanc computationem.xliiij.computat et.iiij.centa triginta quinque milia et quingenta quinquaginta sexaginta sex demonia. Ex quibus manifeste patet excessus numeri bonorum angelorum secundum vtramque viam expellentium predictos demones de celo et iubilantium ante deum in secula seculorum: patet etiam ex predictis numerus saluandorum. Ad hoc enim venit filius dei q vt ait paulus ad ephesios.j. proposuit in eo dispensationem plenitudinis temporis instaurari omnia que in christo in terris et in celis sunt scilicet supplendum numerum angelorum cadentium in celo et renouando omnes peccatores in terra. Nunc autem de saluandorum numero fuit duplex opinio doctorum. Augustinus vult q tot saluabuntur quot ceciderunt: et sic dic sicut supra dictum est. Gregorius vero dicit q tot saluabuntur quot remanserunt: et allegat illud. Constituisti terminos populorum iuxta numerum filiorum dei: tenendo ergo q due partes angelorum remanserunt scilicet sex chori cum in qualibet legione sint sex milia sexcente sexaginta sex legiones: patet diminuendo q eorum summa est ducenta sexaginta sex computa et sexcenta tredecim milia et trecenti triginta sex angeli totidem ergo anime erunt saluande. Quibusdam vero placet q in paradyso erunt duo parietes sic q numerus supplebitur per virgines: et in altero pariete tot erunt anime saluandorum quot angeli sunt in altero pariete: quicquid sit de numero saluandorum deus determinate nouit qui solus numerat multitudinem stellarum: et eis omnibus nomina vocat: et hoc videtur mihi securius dicendum cum ecclesia hoc videatur

tenerent vt patet in collecta. Deus cui soli cognitus est numerus electorum in superna felicitate locandus.

¶ De habitatione demonum post casum.

Quarta consideratio est de habitatione demonum. Circa quod notandum quod locus demonum post suum lapsum a celo vsque ad diem extremi iudicii non est locus subterraneus quem vocamus infernum sed aer caliginosus in quo multitudo demonum inhabitat et hunc locum sequestratum prouidit diuina clementia ne nimis acriter nos tentarent. Non tamen nimis longinquum seu remotum vt possent nos exercitare. Unde quod habitent in aere caliginoso hoc diuine sententie est. quod vero ad nos venissent hoc diuine permissionis est. et cum duplex interstitium sit probabile videtur quod ipsi sint in medio vbi est turbulentia et varietas impressionum et hinc est quod frequenter commouent ventos pluuias et tempestates. vtrum vero aliqui detrusi sint in inferno ego nescio nec a sanctis inuenio determinatum hoc autem bene credo quod aliqui tendunt illuc ad torquendas animas secundum quod habent deputata inter se maledictionis officia: verba sunt domini bonauenture in secundo sententiarum. Magister etiam loquens de loco habitationis demonum. lib. ii. distinctione vi. dicit quod lucifer et illi qui peccauerunt de celo empireo ceciderunt in illum aerem caliginosum qui est eis vt carcer vsque ad diem iudicii et hoc propter nostrum [illegible] consequenter dicit quod demones [illegible] tis vicibus tendunt in [illegible] illuc animas detinent [illegible]. Huic etiam sententie concor[illegible] tus augustinus. viii. de ciui[illegible] capi. xiii. vbi dicit quod demones [illegible] aere habitant: quia de celi [illegible] tate deiecti merito irregressi[illegible] transgressionibus in hoc sibi [illegible] velut carcere damnati sunt. [illegible] dicto accipitur documentum [illegible] mones vsque ad diem iudicii [illegible] est magister in inferno non [illegible] clusi: sed in hoc aere caliginoso [illegible] muniter detenti. Sed est du[illegible] vtrum vbicumque sint demones [illegible] tur igne materiali. quidam [illegible] dicere quod. sic licet dicant [illegible] tense quod post vltimam [illegible] et hoc probant per quandam [illegible] super illud Iacobi. iii. in[illegible] a iehanna que dicit sic. Iehanna [illegible] dyabolus propter quem facta [illegible] cut eum iehanna semper ardet [illegible] bolus vbicumque sit siue in aere [illegible] terra secum fert semper tor[illegible] marum: sed hoc non videtur [illegible] gibile quod ignem cremantem [illegible] sint secum circumferant. Et [illegible] cunt alii quod demonibus [illegible] na ignis vsque ad diem iudicii [illegible] eorum exercitium non obmit[illegible] tum etiam vt diuina clementia [illegible] datur que sustinet vasa ire apta in[illegible] teritum in multa patientia [illegible] buet omnibus secundum fructum [illegible] inuentionum suarum. Et hec [illegible] tio videtur probabilior et illa [illegible] inspiciantur sequentia non [illegible] gitur de flamma ignis materialis sed de flamma vitiorum scilicet super

hic ire et inuidie quibus continue torquentur. Hec de mente domini bonauenture in secundo sententiarum.

¶ De potestate demonum et super quam gentem maiorem principatum optinent.

Quinta conside ratio est de potestate demonum cum enim habitum sit quod demones habitant ut communiter in aere caliginoso videndum est de eorum potestate quanta scilicet est. Ad quod respondet beatus Job in capitulo. xli. Dicens de dyabolo quod non est potestas super terram que comparatur ei. et dicitur super terram ad differentiam potestatis que in celo est que est dei et sanctorum angelorum si tamen loquamur quantum ad conditionem nature non est potestas nec in terra nec in celo equalis sue potentie. Unde de lucifero scribitur ezechie. xxxi. omne lignum paradisi non est assimulatum ei et pulchritudini eius quoniam speciosum eum feci. Sed oritur difficultas quia si non est potestas super terram ei que comparetur ut expositum est. sequitur ergo quod sua potestas est infinita quia finitum finito est comparabile infinito vero non. Respondetur quod hic accipitur comparatio pro equatione. comparetur. i. equetur. nec loquitur de comparatione sed de equalitate. Unde gregorius. xxxiiij. moralium. potestas eius super terram cunctis eminentior probatur quia et si actionis sue merito inter homines cecidit naturam tamen sue magnitudinis non amisit. cuius adhuc viribus humana omnia superat licet sanctis hominibus meritorum suorum delectione subiaceat. Unde eisdem sanctis contra hunc decertantibus et retributionis sue meritum crescit quod ille ab eis vincitur qui per nature potentiam quasi iure se hominibus super esse gloriatur: hec grego. Sic ergo licet loquendo de fortitudine naturali non sit potestas sub deo super terram que compretur dyabolo. si tamen loquamur de potestate que datur a gratia: iusti homines potentiores sunt demone. Et sic intelligitur dictum augustini quod nihil est fortius animo habente charitatem: et illud canticorum. viij. fortis est ut mors dilectio. Notandum est secundum magistrum in secundo distinctione. vij. quod demones multa possunt per nature subtilitatem que tamen non possunt per dei vel bonorum angelorum prohibitionem. quedam etiam non possunt facere licet a superioribus angelis permittantur quia a deo id facere non permittitur: permissa tamen fuit eis potestas detrudendi sanctos patres in limbo ante aduentum christi quia licet deleretur in eis culpa originalis peccati et actualis quantum ad maculam et quantum ad diuinam offensam et quantum ad maculam et quantum ad reatum gehenne. non tamen quantum ad reatum visionis diuine ut notat alex. in tertio sententiarum. Et si queras utrum demones aliquid timeant videtur quod non quia de dyabolo dicitur iob. xli. quod factus est ut nullum timeat glosa nec deum nec quod passurus est. Respondetur quod glosa illa intelligitur de timore filiali vel initiali qui non est in demonibus: non de timore naturali quo naturaliter timent tormenta quia isto modo dicitur iacobi secundo: demones credunt et contremiscunt: et mathei. viij. et luce. viij. Ti

timebant puniri ab eo. licet ergo ma-
gna sit demonum potestas nō tamē
sic quin sit alia superior quē timēt.
Unde augustinus sup ps. diabolus
vult plurimū nocere et nō pōt quia
potestas sua est sub potestate. Nam
si tantum posset nocere dyabolus q̄
tum vult aliquis iustorum nō rema-
neret. Querunt iudei exod. viij. q̄re
magi pharaonis nō potuerūt face-
re cyniffes et respondent q̄ causa ē:
quia demones non habent potesta-
tem super aliquod corp⁹ minus gra-
no ordei qd̄ apparet irrationabiliter
dictum quia qui habet potestatem
supra maius habet potestatē supra
minus licet nō econuerso. Sed cau-
sa potissima quare non potuerūt fa-
cere illud signum est quia nihil pos-
sunt nisi quantum voluntas diuina
permiserit et eius bonitas infinita.
Ad istud etiam propositum loquens
ambrosius super lucaz dicit. sine per
missione dei diabolum non posse no
cere cognoscas. nec potentiam dia-
boli magis timeas q̄ dei offensam.
Et chrisostomus sup mattheum di-
cit. In primis grauis et insustinibi
lis est impetus diaboli quem si quis
forti animo sustinuerit in secundo
inueniet eum infortiorē. quāto eni
plus percussus fuerit magis refri-
gescit et deficit et sicut se ingerunt
demones peccatorib⁹ vt faciāt eos
ruere in peccatuz sic refrigiunt quā
do vident peccatorem a deo exaudi
tum et liberatum. et dicit magister
in secundo distinctiōe. vi. q̄ diabo-
lus qui de aliquo vicio aliquem tem
ptauit hominem cum superatus ab
eo fuerit deinceps illum hominem
de illo vicio de quo separatus est tē-
ptare nō licebit. Sic ergo patet quā
titas et defectus potentie demonum
Dicet forte desiderans scire q̄ gens
est in mundo supra alquam dyabolus
maiorem potestatem habet. Respon
detur q̄ hec est gens iudeorum. Un-
sciendum sicut notat Nycolaus de ly
ra supra mattheum q̄ potestas dya-
boli fuit eiecta quodāmodo a popu-
lo iudaico per legisdationem que ex
cludebat cultum demonum et indu-
cebat ad colendum vnum deum ve-
rum et sic eiectus transijt ad possidē
dum gentiles sine lege et propheta-
rum oraculo viuētes. Et ideo eos te
nebat in idolatria subiectos: sed ad-
ueniente xp̄i predicatione et aposto-
lorum iudei pro maiori pte fuerunt
increduli gentiles autem deuote fidē
xp̄i ad predicationem xp̄i et aposto-
lorum acceperunt et sic dyabolus eie-
ctus ab eis per fidem xp̄i reuersus ē
ad possidendum populum iudaicum
errore excecatum: et sic facta sunt no
uissima hui⁹ populi peiora priorib⁹.
Math. xij. q: status populi iudaici
peior est mō q̄ fuit a principio ante
legem datā et sic maiorem ptātem su
per eum demones habent q̄ sup al-
terum quia regressus dyabolus ad
populum iudaicum assumit septem
spiritus nequitiores se et ingressi ha
bitant ibi. Mar. xij. per quos septem
spiritus vniuersitas viciorum intel-
ligitur. Sed remanent due difficul-
tates. Prima est si demones possunt
facere miracula. Respondetur q̄ so
lus deus potest facere miracula. Un
de cum aliqua virtus finita propter
effectum operatur ad quē determi-
natur non est miraculum licet posset
esse mirum alicui qui illam virtutem

non comprehendit sicut mirum videtur ignaris q magnes trahit ferrum vel q aliquis paruus piscis sit retinens nauem. Cum ergo dyabolus sit creatura et notum est q omnis creature potentia est limitata ad aliquem determinatum effectum vel ad aliquos. quicquid ergo virtute dyaboli vel cuiuscunque creature fit non potest dici miraculum proprie. Et si sit mirum creature virtutem illius non comprehendenti. Quod autem fit virtute diuina cum sit infinita vere miraculum est cum de se incomprehensibilis est. Unde et Augu. secundo de ciuitate dei. capi. xviij. loquens de grauitate persecutionis antichristi scilicet per que illam operabitur dicit. tunc soluetur sathanas: quia per illum antichristus in omni sua virtute mirabiliter quidem: sed mendaciter operabitur. Sequitur etiam deus dyabolo ista permittet facere iusto suo iudicio: quis facit ille iniquo malignoque consilio demones ergo non faciunt miracula: sed quedam mira. Et si dicantur miracula sunt falsa: quoniam mortales sensus per fantasmata decipit vt quod non facit facere videatur et talibus signis et falsis miraculis seducentur qui seduci merebuntur pro eo quod dilectionem veritatis non receperunt vt salui fierent. Et ideo dicit apostolus. ij. thessa. ij. mittit eis deus operationem erroris vt credant mendacio. Demones tamen proprie virtuti dimissi possunt facere ea que causari possunt ex motu locali: et consequenter possent ignem de celo aereo inferius emittere et ventum turbinis commouere. sicut patet Job primo. Et isto modo antichristus faciet ignem de celo descendere permittente deo demonis potestate: vt patet Apocalip. xiij. Sciendum etiam q secundum q dicit hieronymus q licet virtute magica possint aliqua miracula fieri vt illa que pertinent ad curiositatem tantum et vanitatem sicut symon magus faciebat statuas ambulare loqui et ridere et similia vt habetur in itinerario clementis. Sed illa que sunt salubria vt curatio languidorum illuminatio cecorum et huiusmodi non possunt magicis artibus siue a demonibus fieri. Et ideo talia cum fiunt debent attribui virtuti diuine qualia christus faciebat. ¶ Et si dicas q in vita sancti bartholomei legimus q quidam demon curabat infirmitates. Respondetur q hoc faciebat non sanando: sed a lesione quam faciebat cessando. Secunda difficultas est si demones sunt differentes potestate volo dicere inter demones sunt principatus quibus alij alijs potentiores dicantur. Respondetur q sic quia de dyabolo dicitur Job. xli q ipse est rex super filios superbie: et magister sententiarum secundo distinctione sexta. capitulo. iiij. Dicit q durante mundo angeli angelis homines hominibus demones demonibus presunt. et secundum gradus scientie habent gradus presidentie. Item super illo Matthei. xxv. Ite maledicti in ignem eternum qui paratus est dyabolo et angelis eius. dicit eius ratione subiectionis secundum glo. Sed obijceret aliquis si principatus et prelatio est inter demones aut erit in eis per naturam aut per violentiam aut de iure. Non per

naturam quia tunc in iudicij die inter eos prelatio nõ cessaret quod est cõtra sacrã scripturã quia tunc euacuabit xp̄s oēm principatum et potestatem. Nec per violentiã quia tunc semper essent discordes cum tamen semper cõcordent contra hominem impugnandum. Nec etiam de iure quia semper preciperent cõtra deū in quo non est obediendum. Itē seruitus est introducta ꝓpter pctm̄ vt dicunt theologi ergo si est seruitus inter demones tunc lucifer cū sit sūmus peccator deberet oīb⁹ subijci. cuius ɔ̄triū dicit iob scz ꝙ ipse est rex sup filios superbie. Rñdet ꝙ sicut multi latrones principi latronū voluntarie se submittunt vt in vnum conueniant scz in rapina sic oēs demones lucifero se voluntarie subijciunt vt in vnū cõueniant ɔ̄ hoīem impugnando. Unū et eadē prelatio ē inter demones assumpta voluntarie sicut inter angelos de iure diuino ratiōe preeminētie naturalis vt diuine institutiōis et sicut cuilibet regno et prouincie prefigitur vnus angelus bon⁹ tanꝗ princeps vt colligitur ex illo danielis. x. princeps regni persarū restitit mihi. xxi. diebus et nunc reuertar vt prelier aduersus persarum principem. et paulo post. Cum enī egrederetur apparuit princeps grecorū. &c. Sic etiā cuilibet regno et prouincie ꝑfigitur a demonibus vnus demon tanꝗ princeps. Ex quo etiam sequitur ꝙ sicut cuilibet ciuitati et cuilibet castro ꝑfigitur a deo vnus angelus bon⁹ de negocijs cōibus curam habens ꝗtū sibi possibile est sic etiam cuilibet ciuitati et castro prefigitur a demonibus vnus demon ad negocia cōmunia perturbanda ꝗtum sibi possibile est. Sequitur etiam tertio ꝙ sicut cuilibet archiepiscopo et epō et sacerdoti parrochiali ꝑfigitur a deo vnus angel⁹ bon⁹ curam hñs de negocijs ad salutem aīaꝝ pertinentibus. Sic cuilibet ꝑdictoꝝ prefigit a demonibus vn⁹ demon curā hñs de perturbatione salutis aīarum et quanto sanctior est ꝑsona tāto potētior est diabolus ei assignatus. Et nisi deus gloriosus cuilibet officio prefigeret aliquem angelum omnia communia officia demones impedirent. Infertur etiā ex ꝑdictis ꝙ nō solū vnus demō est princeps alioꝝ demonum sed etiam maloꝝ hominū. Unde in euāgelio diabolus semper vocatur princeps huius mūdi quia dñatur hoībus mundialiter viuētibus in quātū se ei subiciūt ꝑ peccatū.

¶ De bello demonum post casum de celo.

Sextra cōsideratio est de bello demonū postꝗ ceciderūt de celo vsqꝫ ad aduētū xp̄i. Uidens enī diabolus se expulsum a celo in magna tamen potestate relictum cogitauit quō posset displicere deo et in oībus sibi cōtrariari. et quia vidit primū hominem in terrestri padiso collocatum innocentia decoratū ac oīm bestiarum pisciū et volatiliū dñm necnō possessurū in celo sedes quas ipse cum sibi adherētibus ꝑ supbiā amiserat. doluit vehemēter et inuidens ei⁹ felicitati ꝓposuit ipm̄ debellare et totā sr̄ inficere cognoscēs ꝙ ex putrida radice nō possunt nisi

poma vermiculosa gustari. Bellauit ergo cum homine primo per medium mulieris et miser homo licet esset fortior demone per innocentiam: proiectis tamen armis innocentie sue vt mulieri complaceret relicto deo et tradita paradisi castro sibi commisso inimico dei scilicet diabolo negata obedientia regi superno scilicet deo libere se tradidit proditor factus in manibus diaboli. et sic habita victoria de homine primo indignatus deus propter proditionem et quia sic armis innocentie proiectis captiuum diaboli se fecerat cum posteritate sua eiecit ipsum de terrestri paradiso. gen. iii. et misit ipsum in exilium locum bestiarum et lachrymarum vallem. Expulso ergo homine primo de paradiso gaudens non modicum diabolus cogitauit quomodo amplius posset displicere deo et videns duos filios adam scilicet abel et cayn quorum primus erat a deo dilectus. bellauit contra eos per artem diuisionis et inuidie. et deuicit Cayn qui fratrem suum abel occidit gen. iiii. Bellauit etiam contra filios. Sed per carnis concupiscentiam et deuicit eos cum scilicet acceperunt filios hominum scilicet descendentium de cayn ex quibus procreati sunt gigantes a seculo viri famosi gen. vi. et cum viderat multiplicatum genus humanum. Bellauit contra eum per luxuriam et tam viriliter pugnauit quod deuicit eum sic quod in toto genere humano solum octo persone mundi ab illo vicio reperte sunt immunes. De aliis autem scriptum est quod omnis quippe caro corrumpat viam suam. propter quod indignatus est deus mundum castigauit diluuio generali intantum quod solum dicte octo persone in archa noe liberate sunt vt patet gen. vii. et viii. Per quas iterum propagatum est genus humanum. Bellauit contra filios noe et deuicit cham cum contra paternum honorem verenda patris discooperuit gen. ix. propter quod meruit maledici. Bellauit contra caldeos per ydolatriam et deuicit eos cum ignem adorauerunt gen. xi. Bellauit contra genus filiorum noe et deuicit eos per superbiam volentes turrim edificare que vsque ad celum pertingeret propter quod indignatus deus vnum labium quod ante erat: diuisit et confudit vt patet gen. xi. Bellauit contra sodomas et gomorreanos et deuicit eos per peccatum contra naturam propter quod indignatus deus igne celesti destruxit illas quinque ciuitates cum habitatoribus eorum et cuncta terre virentia exceptis solum loth vxore et filiabus suis vt patet gen. xx. Bellauit contra filios abrahe scilicet ysaac et ysmael. et deuicit ysmael cum fuerit vir superbus onager palustus sagittarius et ydolatra pessimus vt patet gen. xxi. Bellauit contra filios ysaac scilicet iacob et esau et deuicit esau per gulam vendidit enim primogenita propter lenticulam gen. xxvi. De his in persona dei dicit propheta. Jacob dilexi. Esau autem odio habui. Bellauit etiam contra filios iacob. qui cum essent duodecim deuicit. xi. eorum per crimen pessimum et inuidiam et facti sunt venditores fratris sui innocentis Joseph gen. xxvii. propter quod indignatus est deus tradidit eos in captiuitatem quadriugentis annis et vltra in egyptum. Bellauit etiam contra egyptios per crudelitatem intantum vt affligerent filios ysrael in luto et latere propter quod puniuit deus

indurari cor pharaonis vt ad nihil pietatis moueretur. et indignatus deus contra egyptios occidit primogenita eorum et submersit eos in mari rubeo filiis israel liberatis exod. xiiii. Bellauit iterum contra filios israel per ydolatriam et deuicit eos cum scilicet fecerunt vitulum et adorauerunt propter quod et alia crimina quibus vulnerauit eos indignatus deus peremit eos in deserto gen. xxxii. Sic que de sex centum milibus qui exierunt de egypto solum duo scilicet caleph et iosue intrauerunt terram promissionis. Bellauit etiam contra filios israel in deserto et deuicit aliquos eorum per murmurationem scilicet dathan et abiron et chore propter quod indignatus deus aperuit terram et descenderunt viuentes in infernum sicut patet numeri. xvi. Bellauit iterum contra filios israel per homicidium et deuicit eos cum scilicet occiderunt prophetas amicos dei et impleuerunt hierusalem sanguine eorum vsque ad eos: propter quod et indignatus deus tradidit eos in captiuitatem babylonie lxx. annis. Bellauit contra saul primum regem israel et deuicit eum per inobedientiam propter quod indignatus deus tradidit eos in captiuitatem et scidit regnum israel ab eo. primi Regum. xv. et ipse seipsum crudeliter necauit. primi Regum vltimo. Bellauit contra regem dauid per superbiam luxuriam et homicidium et deuicit eum cum scilicet numerauit populum secundi regum vltimo. Accepit bersabee vxorem vrie et interfecit vriam secundi regum. xi. propter quod indignatus deus licet penituerit percussio populo non edificauit sibi templum siue domum quam cogitauerat. Bellauit contra salomonem per luxuriam et ydolatriam et deuicit eum quia adamauit mulieres alienigenas et fecit multa templa ydolorum vt patet tercii regum xi. Bellauit contra roboam per superbiam et deuicit eum propter quod indignatus dominus recessit israel a domo eius vsque in presentem diem vt patet tertii regum xii. Bellauit contra geroboam per ydolatriam et deuicit eum quia peccare fecit israel vitulos aureos adorando vide tertii Regum. xii. Bellauit contra sennacherib per superbiam et deuicit eum cum blasphemauit contra deum israel. propter quod indignatus deus percussit per angelum suum in castris assiriorum centum et octuaginta quinque milia et ipsum occiderunt propria eius ydola in templo suo adoraret: patet ysaie. xxxviii. Bellauit contra nabuchodonosor per superbiam et deuicit eum cum fuit glorificatus in edificio babylonis. propter quod indignatus est deus et precisit eum a regno et septem annis cum feris habitabat sicut bestia danielis. iiii. Bellauit contra olofernem principem militie nabuchodonosor per superbiam gulam et luxuriam et deuicit eum propter quod indignatus est deus tradidit eum in manus sancte mulieris Judith que prescidit caput eius Judith. vi. Bellauit contra Amon per superbiam et deuicit eum cum presumpsit perimere israel propter quod indignatus est deus permisit quod suspenderetur patibulo et que deleretur genus eius

hester.v. Bellauit contra regem antiochum per superbiam et deuicit eum cum dixit se facturum hierusalem congeriem sepulchri iudeorum propter quod indignatus est deus percussit eũ plaga insanabili viscerum suorum primi machabeorum.ix. Bellauit cõtra vniuersum populum gentilium per ydolatriaȝ et deuicit eum sicut patet sapientie.xiiij. cum per vniuersum orbem romani imperantes ydola adorarent. Unde ⁊ tunc rome templum pentheon erat constructum sic dictum. quia simulachrũ erat omnium deorum. Contra alios innumerabiles bellauit ⁊ variis vulneribus peccatorũ infixis de eis viriliter triũphauit ⁊ eorum animas captiuas post hanc vitam ad inferos deducebat quam captiuitateȝ ⁊ miseriam deplorantes patres antiqui gemitibus inenarrabilibus clamauerunt ad deum vt mitteret liberatorem. dicentes veni ad liberandum nos domine deus virtutum. et ps. lxxix. ostende faciem tuam id est filium tuum humanatum ⁊ salui erimus. et iterum ysaie. lxiiij. vtinam disrumperes celos ⁊ descenderes a facie tua montes defluerent: ⁊ cum gemitus humani generis audiret altissimus misertus est super eum ⁊ misit in tempore plenitudinis filiũ suum redemptorem et liberatoreȝ ⁊ tunc diabolus finaliter bellauit cõtra filios israel per maliciam et inuidiaȝ et deuicit eos cum scilicet occiderunt redemptorem messiam suũ propter quod indignatus deus tradidit eos in perpetuam captiuitatẽ sicut supra declaratum fuit libro primo et tertio.

¶ De perditiõe dominiũ demonum in aduentu christi.

Septima consideratio ẽ ꝙ demones in aduentu christi per iusticiaȝ perdiderunt dominiuȝ suuȝ quod super genus humanuȝ habebant. fecerat eñi grandem offensam diabolus deo tã deceptorie ⁊ fraudulenter cõtra dei voluntatem eius seruum tulit ⁊ fecit seruum suum. quo non obstante si voluisset reconciliari deo pro eo sicut pro homine satisfecisset noluit tamen. immo explacuit semper permanere inimicus dei peccatum suũ non recognoscens ꝙ non erat in homine, immo dolebat de peccato vt deo recõciliaretur. ¶ Et ideo ne diabolus possit cõqueri de iniusticia si forte deus de sua potestate absoluta ⁊ violẽter sine aliq̃ satisfacione liberasset hoieȝ per iusticiã. Debuit perdere dominiũ quod supra hominem tenebat qui homo ex eo ꝙ ab eo victus in padiso terrestri fuerat iuste seruus suus erat, ꝙ autẽ deus in tali hominis liberatiõe debuit vti iusticia ⁊ nõ absoluta potentia pꝫ ꝓ tãto q2 deus ẽ necessario iustus ⁊ talis iustus ꝙ nõ põt dici deꝰ si nõ intelligatur iustus. ¶ Et iterũ q2 laudabilior est ꝑceps q̃ vtit iusticia ꝙ potẽtia solũ. Quo aũt ꝑmꝰ hõ nec oẽs hoies nec oẽs ãgeli boni nec etiam oẽs demões sil nõ potuerũt satisfacere ꝑ hoie sꝫ solũ deꝰ ⁊ hõ vt declaratũ est sup libro. iiij. ꝯsideratiõe. v. in tertio articulo fidei nõ eñi totꝰ mũdus soluere valebat dbitũ ꝑmi hoīs.

vt apo.v. Nemo poterat in celo nec in terra neq3 subtus terram aperire librum neq3 videre illum idest implere redemptionem humani generis que ab eterno scripta fuit in libro diuine dispositionis: vt per xpm solum impleretur: librum ergo ipse solus aperuit quia solus penam crucis nobis mortis debitoribus tulit. Vñ dixit ps. lxviij. que non rapuit sed xpe tunc exsoluebat. Estimabant autem homines potestatem magnam dyaboli et eius dominiu3 super homines et dicebant illud ysaie. xlix. numquid tolletur a forti preda idest humanu3 genus a dyaboli potestate aut q captum fuerit a robusto saluum esse poterit. Et Respondet deus ibidē hec dicit dominus equide3 et captiuitas a forti tolletur et quod ablatum fuerit a robusto saluabitur sed per xpm Unde sequitur ibidem quasi musto: sanguine suo inebriabuntur et sciet omnis caro quia ego domin⁹ saluās te redemptor tuus fortis Jacob. Et confirmatur per dictum saluatoris Johannis. xij. Nunc iudicium scilicet discretionis est mundi nunc princeps huius mūdi eiicietur foras sed a dominio et potestate tyrannica sup homines. Unde ipse dyablus dicebatur princeps mundi quia dominatur in hominibus mundo deditis: et sicut dicit paulus ad colossen. scdo expolians scilicet xps principatus et potestates traduxit confidenter id est dyabolum exterminauit longe a potestate quam habebat. Et si queras demō quem xps tenuit vt vinceret dyabolum et eius dominium auferret. Respondetur q fuit modus quo piscis capitur hamo sub esca absconso quia volens capere escam nō videns hamum capitur ab hamo: sic christus volens preliari cum dyabolo in sua passione abscondit ipse sua3 fortitudinem suam pulchritudine3 suā sanitatem suam dignitatem in cruce Cum enim per virtutem fortitudinis deberet cum dyabolo preliari totam eam abscondit tenendo manus fixas et clauatas in cornibus crucis Unde abacuc in tertio capitulo loquens de cruce christi dicit: cornua scilicet crucis in manus eius ibi abscondita est fortitudo eius: et patet fortitudo sua ibi abscondita: quia p eam vicit fortissimam mortem et fortissimum dyabolu3 Nam sequitur ib illo eodē ante faciem eius ibit mors egredietur dyabolus ante pedes ei⁹ scilicet victus et nudus a suo dominio et potentia qua3 primo tenebat. Absconderant enim demones laqos mortis pedib⁹ nostris in ligno scientie boni et mali. Et ideo xps abscondit eis laqueum Unde capti sunt in ligno crucis Et ideo dixit psalmista veniat illi sed dyabolo laqueus que3 ignorat et cē. Abscondit etiā in cruce suam pulchritudinē in turpidinē cum eēt speciosus forma p filiis hominu3 ps. xliiij. ibi non erat ei species nec decor absconditus vult⁹ eius et despectus. Vñ nec reputauimus eu3 ysaie. liij. Abscondit tertio suam sanitatem in infirmitate quia vt dicitur ysaie capitulo eode3 nos reputauimus eu3 quasi leprosum percussu3 a deo et humiliatum virum dolorum et scientem infirmitatem Abscondit iiij. suam dignitatem in contemptu3 et vilitatem quia cum latronibus et homicidiis cum iniquis et sceleratis

deputatus est: ysa. capitulo eodem cum tamen esset summe dignitatis et excellentie quia verus deus et verus homo sicut fuit declaratum supra.i. libro Sic ergo in xpi passione egressus est dyabolus victus ante pedes eius perdita potestate et dominio liberato homine ab eius captiuitate. Et ideo in figura huius legitur.i. Regum.xvij. q david occidit leonem et predam eius tulit ab ore huius leonis. Petebat propheta liberari dicens salua me ex ore leonis ps.xxi. Et in signum victorie habite legauit xps humani generis inimicum scilz dyabolum et sic ante faciem iuit mors i. dyabolus victus et ligatus sicut in triumphis victi solent ire ante victorem ligati. Unde apo.xx. Apprehendit draconem serpentem antiquum qui est dyabolus et sathanas et ligauit eum per annos mille.i. vsqz ad tempus antichristi et ponitur ibi tempus determinatum pro indeterminato. Et q tunc resumet violentam potestatem et exiet per affluentam malignitatem vt mittat populos in errorem. Ideo tunc dicitur solui Signum autem manifestum perditionis dominij demonum fuit cessatio ydolatrie in vniuerso mundo ad predicationem xpi et apostolorum per quam ydolatriam fere vniuersum orbem captiuum tenebat cum ydolis vt deus coleretur.

¶ De proprietatibus et malicia demonum.

Octaua considera tio e de pprietatibus et malicia demonum Circa primum vt notatur Joh.iiij. Christus assignauit tres proprietates precipuas dyaboli. ¶ Prima q est homicida ab initio: quia homo in specie humana ponitur per animam Ideo ille magis proprie est homicida qui animam interficit p peccatum mortale q iste qui interficit corpus per quod homo conuenit cum brutis hoc autem fecit dyabolus a principio mundi quia per suggestionem eius primum peccatum homini contigit et in hoc officio continue perseuerauit. ¶ Secunda proprietas dyaboli ibidem est q in veritate non stetit.i. in debita obedientia ad deum: res enim dicuntur vere in quantum conformantur veritati prime a qua veritate deuiauit dyabolus per peccatum superbie. ¶ Tertia est q mendacium ex propriis loquitur.i. ex habitu malo in quo est obstinatus idest subdit causa quia mendax est et pater eius.i. ipsius mendacij qui enim mendacia ab aliis inuenta solum refert mendacia dicit sed qui ea facit mendax dicitur et propter hoc dyabolus dicitur pater mendacij quia primus mendacium adinuenit dicens mulieri Gen. iij. nequaquam moriemini. Sed est difficultas cum sint mendaces si possint demones compelli ad dicendum veritatem. Dicitur q sic. Compelluntur enim fallaces spiritus ad dicendum veritates et salubria nobis sicut exemplificat beatus augustinus. viij. de ciui.dei.ca.xxvi. de dolore demonum qui loquebantur per hermem ante xpi aduentum de suis futuris penis apud memorias sanctorum martyrum quas iminere cernebant. ¶ In multis enim ait augusti. talibus locis torquentur et confitentur: et de

possessis hominum corporibus eiiciuntur. ¶ Sunt et alie viginti due demonum proprietates quarum viginti numerantur in secundo libro: summe veritatis theologice scilicet quod sunt spiritus impuri humani generis inimici mente rationales nequitia subtiles nocendi cupidi p superbias tumidi semper in fraude novitier immutant sensus inquinant effectus vigilantes turbant dormientes per somnia inquietant: morbos inferunt tempestates concitant in angelos lucis se transformant semper infernum suum secum portant. ¶ In ydolis diuinum cultum sibi vsurpant semp bonis dominari appetunt: magice artes per eos fiunt bonis ad exercitium dantur semper fini hominis insidiant hec ibi. ¶ Vicesimaprima demonum proprietas est quod semper ambulant in circulo. Unde ps. de demonib⁹ ait. In circuitu impii ambulant. Item cum dominus quereret a sathan Job. i. Unde venis. Respondit circuiui terram et perambulaui eam quod quadrupliciter intelligi potest. ¶ Primo sic. Circuiui terram. i. data est mihi vniuersalis temptandi diligentia quia pauci sunt in quibus non habeant locum vestigia mea ¶ Secundo sic exponeret dyabolus si posset inclinari ad suum peccatum cognoscendum. Circuiui terram idest in hoc me ostendo remotum a virtute et obstinatum in malo quia semp sum in circumferentia et nunquam possum venire in lineam per quam veniam ad medium quod est virtus. ¶ Tertio sic circuiui terram propter anxietatem aborum. Unde glo. sathan laborans terram circuit quia quietus in dei culmine stare contempsit. ¶ Quarto sic circuiui terram propter hoc quod dyabolus serpens est tortuosus. Unde ysa. xxvii. Visitabit dominus super leuiathan serpentem tortuosum et sicut motus circularis dicitum est de se nunquam cessat sic et dyabolus nunquam quiescit et quia semper in circulo est ideo nunquam rectus sed magis tortuosus est. ¶ Recte ergo dicitur de demonibus recte in circuitu impii ambulant. Et si queras qualiter circuit dyabolus. ¶ Respondit glo. super illo verbo. i. petri. v. Circuit querens quem deuoret dicens. Circuit tanquam hostis obsidens muros clausos explorat an sit pars aliqua murorum minus stabilis cuius aditu ad interiora penetret. Offert oculis formas illicitas et facile voluptates vt visu destruat castitatem aures per canora temptat et mollit xpianum iniuriis lacescentibus ad cedem instigat. honores terrenos promittit vt adimat celestes et cum latenter non potest fallere apertos addit terrores in pace subdolus in persecutione violentus: contra quem tamen animus debet esse paratus ad resistendum quantum ille paratus est ad repugnandum: hec ibi. ¶ Vicesima secunda demonum proprietas est quod sunt crudeles immo seuissimi et est crudelitas demonis in tribus. ¶ Primo in persuadendo vnde ysa. xix. Tradam egyptum in manu demoniorum crudelium. Secundo demon est crudelis in puniendo: prouerbiorum xvii. Semper iurgia querit malus: angelus autem crudelis mittetur contra eum Tertio est crudelis in non miserendo hieremie. vi. Crudelis est et non miserebitur. et. i. petri. v. Aduersarius vester tanquam leo rugiens circuit querens

quem devorat. Est enim figuraliter bestia illa de qua dicitur genesis. xxxvii. Fera pessima devoravit filium meum ioseph. multe alie sunt proprietates demonum quas non sufficere calamo explicare. ideo hec sufficiant pro presenti. ¶ Videndum est ergo de secundo scilicet de malicia demonum que quadrupliciter explicari potest. Primo demones aliquo modo suadent bonum sed non propter bonum sed propter malum finem vt cum in instabilibus hominibus in bonum suadent ingressum religionis scientes quod non permanebunt sed apostatabunt. Non autem talia suadent stabilibus hominibus in bonum. ¶ Secundo demonum malicia ostenditur cum decipiunt hominem suadendo malum sub spe boni vt piurare et iuramentum falsum facere pro rebus alterius conservandis. ¶ Tertio demonum malicia ostenditur cum decipiunt homines dissuadendo bonum tanquam nocivum vt cum dissuadet probo et stabili viro ingressum religionis ne de hoc peniteat et ingrediens confundatur. In cuius persona bernardus sic loquens ait. Noli inquit precipitanter agere diu considera diligenter intuere magnum est quod proponis et opus agenda magna deliberatione: experire quod possis amicos consule ne post facta penitere contingat. ¶ Contra cuius consilium bernardus subiungit hec est sapientia mundi animalis et dyabolica inimica salutis suffocatrix: vite mater tepiditatis eiusque solet deovomitum procurare. Cum enim verbum dei esse non dubites quid opus est deliberatione vocat te magni consilii angelus quid ergo adhuc consilium prestolaris: quis enim sapientior et fidelior illo. ab ore putei gehenne eripior et consilium peta amicos consulat qui non legit inimici hoies domestici eius michee. vii. Supradicto modo dyabolus malicia sua aliquando dissuadet aliquibus orationem vel elemosynam ne per hoc incurrant vanam gloriam. Quarto demonum malicia ostenditur cum decipiunt hominem dissuadendo malum vt ducant ad penas aliquando intemperantiam in victu et in somno vt inducant indiscretam abstinentiam quod est peius et sic eius malicia mille nocendi modos habet. xvi. q. ii. ca. vi. sis semper. Rugit adversus homines qui quidem rugitus nihil aliud est quam eius voluntas et ardentissima cupiditas nocendi. Unde glo. supra hoc verbo tanquam leo rugiens dicit. Sicut rugitus leonis impedit aures ne alium sonum recipiant: sic dyabolus fidelium mentes terrendo vel illicita ingerendo a via veritatis ne vocem christi audiant avertit. Et si queras nunquid semper crescit malicia diaboli Ad quod respondit doctor seraphicus bonaventura in. ii. sententiarum quod in dyabolo crescit malicia voluntatis quantum ad vim administrativam qua convertitur ad hominem sed non quantum ad contemptivam qua est simpliciter et aversus a deo quia quantum ad hanc non est in statu demerendi. Sed nunquid malicia demonum aliqua via impediri pot dicitur quod sic. ¶ Quadrupliciter enim impediri potest. Primo per terminum peccati positum a deo. Secundo per resistentiam bonorum spirituum habet enim angelos vnum bonum ad custodiam: et vnum malum ad exercitum. ¶ Tertio per liberum arbitrium hominis non consentientis quia dyabolus neminem vicit

nisi volentem ab eo vinci. Unde Ambrosius de vita beata et ponitur. xvi. q. i. capi. non est voluntarium militē elegit sibi christus voluntarium sibi seruum dyabolus actionatur. Neminem iugo seruitutis astrictum possidet nisi se ei prius peccatorum ere vendiderit. Quarto propter peccati abbominationem: quia demones nobilioris nature detestantur peccata vilia. Hec sufficiant pro presenti de proprietatib⁹ et malicia demonū.

¶ De bello demonum post aduētum xpi vsq₃ ad diem iudicij.

Ona consideratio ē de bello demonum post christi aduētum vsq₃ ad diem iudicij. Unde lз demones perdiderant potestatē quam primo super humanum genus habebant et eorum princeps victus et ligatus vsq₃ ad prefinitum tempus sit in inferno vt supra declaratum est consideratione quarta: permittuntur tamen demones habere cōsilia sua cū suo principe lucifero et temptare homines pro eorum exercitio et vt istud bellum possimus intelligere imaginemur ecclesiam fidelium nisi vnam ciuitatē dei que dicatur fidei fortalicium vel ciuitas iustificationis siue bone conscientie que duodecim perfectiōibus decoratur. ¶ Primo est in situ congruenti: quia in medio vbi virtus habitat longe ab extremis scilicet vitijs et peccatis. ¶ Secundo est pulchra et excellens: qз maior pulchritudo hominis est in bona cōscientia. ¶ Tertio est in securitate: qз nō timet aduersa. ¶ Quarto ē sana qз ī bona ꝯsciētia nō pōt habitare ifirmitas peccī. ¶ Quinto est situata in loco delectabili quia nunq̄ est vera delectatio vbi non est quies cōscientie. ¶ Sexto est in bona dispositione quoniam in circulo edificata est per operum perfectionem. ¶ Septimo habet cōcordiam ciuium qз semper homo in statu iustificationis diligit proximum suum sicut seipsum. ¶ Octauo habet priuilegiorum habundantiaз quia non est sub lege peccati. ¶ Nono quia habent victualium habundantiam qз nihil sibi deficit vbi grā habundat. ¶ Decimo habet bonum regimen cum voluntas rationis sibi subdiciat. ¶ Undecimo est libera a captiuitate per christum: et etiam qз bona conscientia non est sub seruitute dyaboli. ¶ Duodecimo habet amorem et charitatem quod pulchrificat totam ciuitatem. Ista est illa ciuitas hierusalem descendens de celo ornata a christo sicut sponsa pulchra et excellens vbi ipse habitat per gratiaз de qua Apocalip. xxi. ¶ Huic ciuitati pulcherrime et fortissima est christus posuit murum antemurale et fossatuз. murus est charitas que omnia sustinet hunc custodire debent prelati ecclesie episcopi et clerici qui stare debent ad portam ciuitatis: vt si venerit aliq̄s de pugna dyaboli vulneratus per peccatum dent sibi medicinam penitentie: et si venirēt pauperes indigentes tribuāt eis de bonis ecclesie qз bona clericoꝝ pauperum sunt. ¶ Secundo posuit antemurale q̄ est iusticia et equitas que sunt in defensionem muri et hoc antemurale defendere et custodire de

bent principes christiani qui positi sunt pro iusticia ministrenda in mundo. Unde sapientie.i. dicitur. Diligite iusticiam qui iudicatis terram Ibi etiam debent ad portas antemuralevt si forte inimici venerint et voluerint impugnare murum cum fuerit inter murum et antemurale eos capiant et faciant iusticiam expedientem. ¶ Tertio posuit christus predicte ciuitati fossatum profundum quod est humilitas. ¶ Istud custodire debent religiosi qui debent esse fundati in vera humilitate et eam omnibus venientibus predicare. Quid dicam de hac ciuitate si tales sunt custodes vere ipsa est gloriosa et habitans in confidentia: sophonie. Secundo gloriosa quantum ad pulchritudinem et habitans in confidentia quantum ad sua magna fortalicia. merito ergo gloriosa dicta sunt de te ciuitas dei. ps teste. Talis fuit hec ciuitas in primitiua ecclesia quando ipsis fidelibus erat cor vnum et anima vna vt legitur in actibus. ¶ Uidens ergo dyabolus felicitatem et gloriam predicte ciuitatis doluit vehementer cognoscens quod in ea multe anime liberare a manibus eius ad sedes celestes: vnde ipse ceciderat angelorum manibus cum gaudio ferebantur non curans debellare iudeos sarracenos nec hereticos et alios obstinatos iuxta dictum gregorii: quia illos temptare negligit quos quieto iure se possidere sentit. Cogitauit quod predictam ciuitatem debellare posset: et primo inter cetera excitauit contra eam persecutionem gentilium que durauit toto tempore apostolorum et ducentis annis vltra. In qua persecutione et bello vltra ducenta milia hominum veriusque sexus pro veritate fidei et zelo ciuitatis iustificationis siue bone conscientie martyrio coronati sunt sicut libro.i.consideratione.iii.articulo.i.in examine.iii.latissime declaratum fuit. In quo bello nihil lucratus est dyabolus: sed potius misserabiliter victus ab illo bello cessauit cum per talem persecutionem plus multicarentur fideles et fortior efficiebatur ciuitas iustificationis vere fidei et bone conscientie. Suscitauit etiam bella hereticorum quorum hereses per diuersa consilia examinate damnate sunt et plurimi eorum igne cremati sic quod eorum in publico non est vox neque sonus licet in occulto nimium seuiat ista pestis sicut supra libro.ii.declaratum est: quare cum sit maliciosissimus vt in precedenti consideratione dictum fuit non valens desistere. Cogitauit contra predictam ciuitatem aliam edificare que dicitur ciuitas babylonie.i.confusionis et dyabolica cuius fundamentum posuit contemptum dei super quod edificauit.xii.abusiones que sunt princeps iniustus curialis adulator miles sine fide consiliarius sine veritate commissarius sine pietate prelatus sine charitate.aduocatus sine rapacitate.clericus ignorans religiosus superbus. mercator falsus. Iuuenis sine verecundia.populus sine amicicia: murus predicte ciuitatis dyabolice dicitur animositas et diuisio. Antemurale dicitur iniusticia et oppressio. Fossatum vero dicitur superbia et ambitio et sic in omnibus ista ciuitas contrariatur prime ciuitati. ¶ De his duabus ciuitatibus dicit augu. de ciuitate dei. duo amores fecerunt sibi duas ciuitates; quia

una incipit a contemptu sui vsq3 ad amorem dei. et hec est ciuitas iustificationis. Alia vero incipit a contemptu dei vsq3 ad amorem sui: et hec est ciuitas dyaboli et destructionis. Cum ergo ex diuina permissione vidit dyabolus se potentem ad expugnandum magna parte predictam ciuitatem ordinauit exercitum suum i triplici acie. ¶ In prima posuit capitaneum sathan. ¶ In scdo beelzebub. ¶ In tertio vero mamonam. ¶ Primus capitaneus bellauit et continuo bellat contra religiosos qui custodiunt fossatum predictus dyabolus portat p armis suis superbiam et ambitionem simulationem permittit ergo iter vtrosq3 durum bellum et vulnerati sunt ac trucidati spaliter plurimi religiosi si qui ferunt habitum humilitatis in corpore et leonem superbie in corde. exterius apparent hoibus humiles capite in terram inclinato: sed corde sunt altiores celo. Unde vidi temporibus meis duos religiosos duorum ordinum informatorum q a mundo segregati sancti viri mundum contemnentes exterius videbant se victos a demone q sua claustra relinquentes mundanis fauoribus adherentes epi facti sunt non vocati: sed vt eius nas fugerent ordinum suorum q fuit in magnam confusionem predictarum religionum et cum multarum murmuratione. Ipsi vero facti inuerecundi ac si nihil eorum status indecens fecissent vt surdi in omnibus pertransibant. Bellat etiam dyabolus cum aliis religiosis per ambitionem et intantum vulnerat eos ambitione miserabili q cum non efficiuntur plati in ordine inter dei seruos viuere non possunt: immo exeuntes ad alios se transferunt vbi possint suas ambitiones implere non attendentes q cum populi xpm voluerunt facere regem fugit in montem. Johan. vi. Charitas etiam non est ambitiosa. i. Cor. xiii. sup quod dicit augu. Ocium sanctum querit charitas veritatis negocium iustum suscepit: necessitas charitatis quam sarcinam si nullus ipponit vacandum est veritati: si aut imponitur suscipienda est pp charitatis necessitatem. Alios aut religiosos inuenit dyabolus desiderantes visiones et reuelationes et q raro tale desiderium absq3 radice superbie et presumptionis seruare curiositatis inuenit iusticia dei permittente veniunt in illusiones et deceptiones dyaboli p quem modus seminat dyabolus in maiori pte temptationes spuales huius temporis et indicat in corde illorum qui sunt ministri antichristi: et sic cadunt plurimi religiosi vulnerati superbia a demonibus. Ea pp fugiendum est tale desiderium sicut venenum cum non concedantur visiones et reuelationes vere propter tale desiderium: sed solum pcedunt ex pura bonitate dei et in anima existente in magna humilitate timore et reuerentia et feruenti amore dei. Alios autem religiosos vulnerat et decipit dyabolus cum in orationibus quas faciunt sustinent aliquam consolationem que fundat in presumptione siue estimatione superba sui ipsius aut in ducente ipos in ambitionem sui pprii honoris et glorie. Aut inuita illa aut in paradyso cum talis consolatio principaliter includat saturitatem et refectionem sue ppie affectionis Ex quo sequitur multitudo maxima pessimorum viciorum et errorum: et ideo talis consolatio fugienda est omnis

nor solum illa est sustinenda q̄ sequitur ppriam cognitionem tuis perfectam sensibilitatē tue nihilitatis et tue imperfectionis cū magna subiectione tue magnitudini ꝛ altitudini dei per altā reuerentiā ꝛ cū magno desiderio honoris dei: q̄ in talib⁹ vl' similibus debet fundari talis consolatio. Cauere etiam summe dicunt deuoti religiosi ab oī sentimēto ꝛ visione quātūcunq; alta ꝛ quātūcunq; appareat certa si ducat eoꝝ coꝛ i opinionē aut affectionē contra aliquē articulū fidei: aut contra bonos mores ꝛ bonas honestates cum sine dubio ex parte dyaboli sint. ¶ Hec est doctrina illius illuminati ꝛ sancti viri fratris Petri scrōyo in quib⁹ suis notabilibus de remediis contra temptationes spūales qui fuit vnus de principalibus reformatoribus ordinis nostri in hoc regno castelle. O q̄ debilitatū est fossatū ciuitatis dei ꝛ q̄ pauci veri religiosi humiles inueniuntur in orbe p̄sertiz cū multi cadunt ex simulata sanctitate que s̄m hieronymū duplex est iniquitas tales enim sepulchra dealbata plena spurcitia mortuorum nuncupari debent. Sed lȝ innumeri cadant ꝛ pereāt de fossato victi a dyabolo aliqui tamen semper manent qui viriliter resistunt quos deus cognoscit ꝛ reseruat p defensiōe sue ciuitatis dilecte. ¶ Sed accedit secunda acies bellatorum dyaboli beelzebub ꝛ dat secūdū preliū antemurale quorum arma sunt oppressio distractio iniusticia indignatio ꝛ committit hoc bellum forte sic q̄ multi principū ꝛ militum inuenti sunt vulnerati in capitibus nomina vulneꝝ ab armis dyaboli nuncupantur oppressio populorum destructio impotentium. Iniusticia ꝛ indignatio de talibus principibus ꝛ militibus dicitur Ezechie. xxij. capi. principes eius in medio eius quasi lupi rapientes predā: ad effundendum sanguinem ꝛ ad perdēdas animas ꝛ sic antemurale iusticie ꝛ equitatis rūpitur: q̄ vigiles scȝ curiales ꝛ ꝯsiliarij dormiūt: nō vigilāt p bono ciuitat lȝ: sȝ p bono pprio: consulendo principibus iniusticias oppressiones adulendo eis ꝛ laudando eorum malum regimen. De talibus principibus dicit dominus per prophetam osee. viij. Ipsi regnauerunt ꝛ non ex me: principes extiterunt et nō cognoui eos. ¶ Uere isto tempore magnam victoriam ꝛ grandam p̄dam de principibus ꝛ militibus reportat dyabolus. Cum vix inueniatur qui non studeat tyrannice presidere potius q̄ recte in suo regimine facere. Nec querunt iā principes cōsiliarios virtuosos ꝛ honestos: sȝ homines vulpinos astutissimos ꝛ fraudulentos quibus possint suas miliitias ꝛ tyrannides colorare q̄ ad inuentiones dyabolicas exquisitas cū quibus captiuati a dyabolo perhibunt sine fine. Iam vicarius christi nihil fere potest in ecclesiis prouidere nisi quod principibus placet: ꝛ sic sepe prouidentur de dignitatib⁹ et beneficiis ecclesie viri insipientes viri scelerati, paruuli lactantes: et qui nondum a materno vtero exierunt. Sic ergo antemurale ciuitatis iustificationis quasi totum videtur dirruptum: et expugnatum per demones licet aliquos deus suo occulto iudicio semper reseruet: in

quibus servetur veritas iustificatio nis qui ita paucissimi sunt q in tanta multitudine maloꝝ non apparēt semper tamen ad numerum septē reservant. Iuxta illud. iij. Reg. xix. reservaui mihi in israel septē milia virorū qui non curuauerunt genua ante baal per quos intelliguntur viri fideles septē donis spiritussancti pulchriformiter illustrati q̄ nō curuant genua dyabolo bellatori per consensum. ¶ Accedat ergo tertia acies demonum bellatorum volentes murum capere violenter: sed non possunt quia vt dictum est murus est charitas que fortissima est. charitas enim nunq̄ excidit. Cor. xiij. quod videns capitaneus huius aciei qui mānona dicitur triumphare de custodibus muri armauit milites suos fortissimis armis auaricie et symonie et cum murus nimiū angustiaretur venerunt prelati non pauci ad parlamentū cū mānona et rescatati sunt. ¶ Dic mihi quis est in ecclesia qui non sit rescatatus per mānonam vis tu aliquid in ecclesia oportet q primo roget pro te mānona vis episcopari habeas p te aduocatū mammonā: quia a maiori vsq ad minorem omnes auaricie student et a propheta vsq ad sacerdotem cuncti faciunt dolum. Hiere. vi. Iam nihil valent electiones canonice in ecclesiis cathedralibus: sed fauor et pecunia: nihil scientia et sancta vita sed astuta mānone malicia: et sic ruptus est murus ciuitatis iustificationis p magna p[ar]te multi vigilātes occisi sūt quia non vigilant illi tales propter curam animarum sed bursarū. Ideo dicit bernardus quem dabis de numero prelatorum qui non magis studeat bursis euacuandis q̄ vitiis extirpandis. plus student in salmone q̄ in salomone. Merito ergo de his conqueritur dominus Ezech. xxij. Sacerdotes eius contempserunt legem meam et polluerūt sanctuaria mea inter sanctum et prophanum non habuerunt distantiam et inter pollutum et mundū non intellexerunt et a sabbatis meis auerterunt oculos suos et coinquinabar in medio illorum. ¶ Rupto ergo muro et peremptis multis custodibus iniquis et vulneribus auaricie et symonie ingrediuntur demones ciuitatem sanctificationis et occidunt filios: scilicet cogitationes eorum capiunt mulieres affectiones et viros: scilicet cōsensus quos captiuos in damnationem perpetuā abyssi infernalis deducunt pro magna parte et ciuitatem ignibus exponunt: vt non remaneat lapis super lapidem: quia quasi nihil iusticie nihil humilitatis nihil charitatis remanet in illa ciuitate. Sic ergo incenderunt electam ciuitatem sanctitatis et desertas fecerūt vias ipsius: ecclesiastici. xlix. hanc desolationem p[re]uidens saluator noster dolens de talium animarum damnatione suo sanguine redempturum fleuit super illam scilicet ciuitatem iustificationis q̄si ei diceret o ciuitas mea dilecta o spiritualis habitatio mea quis te sic destruxit quis te in abyssum mersit: o ciuitas melius tibi fuisset nūq̄ fuisse vbi sunt muri charitat[is] vbi est antemurale iusticie vbi est fossatum humilitatis vbi sunt in prelati charitatiui: vbi principes iusti: vbi sunt humiles religiosi omnia subuersa sunt et q̄s poterit continere lachrymas si

cum deuotione voluerit contemplari quot anime principu: quot aie plato:quot anime pereunt religiosoru quot anime subditorum sub vtroque brachio ex eorum malo exemplo et regimine ve illis. Sz licz quasi.vij. numeri in hoc demonu bello cadant religiosi principes et milites plati ecclesiastici subditi etia sub vtroque brachio semper tamen manent aliq in quibus saluatur veritas fidei et iustificatio bone cosciencie.et si no nisi duo viri fideles remanerent in mudo in eis saluaretur ecclesia que est vnitas fidelium.charitatis vinculo adunata.non est autem dubita dum quin aliqui tales sint in mudo. quia scdm chrisostomum iusti sunt in mundo sicut medulla in arbore qua deficiente deficit seu perit arbor ergo si non essent aliqui iusti periret mundus fluctuat ergo nauicula petri sed non mergitur bellorum turbinibus quibuscunque quia porte inferi.i.demonum furie non preualebut aduersus eam cum sit turris fortitudinis a facie inimici. Et attente intuendum est q illud bellum diaboli nunq cessat immo continuo crescit et aggrauatur. Unde dicit ysidorus libro .i.de summo bono q quato propinquius finem mundi diabol? videt tanto crudelius persecutiones exercet et q se continuo damnandu conspicit socios sibi multiplicat cuz quibus gehenne ignibus abdicatur. ¶ Resumptis ergo viribus et captis armis christiane militie de quibus supra libro. i. consideratione. i. dictum fuit vigilandum est et viriliter pugnandum cum demonibus qz vt dicit apostolus ephe. vi. non est nobis colluctatio aduersus carnem et sanguinem.i.aduersus homines qui sunt caro et sanguis et per consequens visibiles sed aduersus principes et potestates.i.demones q sunt hostes inuisibiles.et dicit principes et potestates quia angelorum ordines non solum sunt per gratiam sed etiam per naturam:et sic de singulis ordinib? ceciderut aliqui in quibus naturalia permanserunt integra vt dicit dyonisius et inferiores obediut superioribus vt possint nocere hominibus. et per principes et potestates intelliguntur alij ordines demonu. ¶ Sequit aduersus mudi rectores:hic nomine mundi non intelligitur vniuersitas creaturarum que non regitur a demonibus sed a deo et angelis sibi ministrantibus sed intelligitur vniuersitas malorum hominum sic dicitur. Joh.i.mudus eu3 non conouit qui per demones regutur inquantu per eos ad peccata mouentur pter quod subditur ad declaratione huiusmodi intellectus tenebrarum harum. dicuntur em mali homines tenebre quia sunt inuoluti tenebris ignorantie et culpe contra spiritualia nequitie.i.cotra spiritus neq sine malignos quod dicitur ad ostendendum q per rectores mundi hic demones intelliguntur in celestibus idest in hoc aere caliginoso q frequenter in scriptura celum nominatur in quo demones habitant vsque ad iudicium : vt supra dictum fuit propter quod etiam aues celi nominantur. Mathei. xiij. vbi dicitur q aues celi comederut semen quod cecidit secus viam. Sic exponit predictum verbum Nicolaus de lira su-

per epistolam ad Ephe. propterea accipite armaturaʒ dei scilicet virtutum vt predictum est vt possitis resistere insultibus demonuʒ in die mala.i.in presenti vita vbi imminet temptationuʒ pugna vsqʒ ad diem iudicii que etiam erit dies mala malis et amara valde. Unde ⁊ iohānes papa scribens ysaac Syracusano episcopo.xvi.q.ii.capitulo visis de astucia diaboli et bello contra ecclesiā catholicam ac de munitione nostra dicit sic. ¶ Nec ignoramus astuciam eius conatur nāqʒ a principio rumpe suevnitatē ecclīe rescīdere charitatem vulnerare sanctorū operuʒ dulcedinem inuidie felle inficere et omnibus modis humanuʒ gen⁹ peruertere ac perturbare. Dolet enīʒ satis et erubescit charitatem quaʒ in celo nequiuit habere: homines constantes et lutea materia in terra tenere. Unde oportet quantuʒ fragilitati nostre conceditur vt omnes aditus nocēdi eius versucie muniam⁹ ne mors ingrediatur per portas nostras. Hec ibi.

¶ De diuersitate demonuʒ et si possunt habere spiritus familiares.

Ecima consideratio: est de diuersitate demonum ⁊ si possunt habere spūs familiares.

¶ Pro declaratiōe primi notādū est ꝙ sicut boni angeli sunt distincti in nouē ordinib⁹ ⁊ cū eis aie sancte sic ēt demōes qꝫ a nouē ordinib⁹ ceciderūt sūt distīcti in nouē ordinib⁹ ⁊ cū eis aie dānate. Et illi dmōes ꝗ erāt altiores hierarchie facti sunt peiores ⁊ īferiores in meridionali pte ꝗrum presidentem vocauit dauid demonem meridianum. Est autem vox communis multorum ꝙ sunt.x. differentie demonum: quidam dicuntur fata. Alii dicuntur vulgariter drusde causa. Alii dicuntur incubi ⁊ succubi. Alii faciunt prelia. Alii comedunt ⁊ bibunt cum hominibus apparent in somnis. Alii vt dicunt fiunt spermate ⁊ ex odore viri ⁊ mulieris cum coniungantur vel ex radiis planetarum. Alii sunt masculi ⁊ femine Aliqui sunt mundi ⁊ aliqui immundi Alii illudunt viros et feminas qui. turguine siue bruxe vulgariter nuncupantur. Multi asserunt se talia vidisse et quasi tenent quasi certa sed quid veritatis contineat consequenter declarabitur.

¶ De fato.

Rima differentia demonuʒ ē de fatis voluerunt quidam simplices dicere ꝙ fata sunt ꝗdam femine ꝗs dant spiritus super creaturam nouiter natā Unde et seneca tragedia prima in choro primo loquitur de eis quasi de quibusdaʒ sortibus siue deis que sic disponunt vitam humanam ꝙ null⁹ potest pertransire ordinem ab eis dispositum sic dicens. dura peragunt pensa sorores nec sua retro fila reuoluunt ad gens hominum fertur rapidum obuia fatis incerta sui. Sequitur certo veniunt ordine parce.i.sorores ille ꝗ disponunt vitam humanā nulli iusso cessare licet nulli scriptū proferre dicet. ꝙ antē fata sint tales femine vł dee disponētes vitā huma

nans error est. Unde dicit augustin⁹ super Johā. sermone tertio qui edificantur ad credenda fata scilicet talia fiunt corda eorum fatua. Et secundum veritatem si alicui nomen fati tribuatur nulli nisi voluntati dei tribuendum est sm augusti. v. de ciuitate dei. capi. viij q2 ille summus deus optime & verissime creditur cuncta scire anteq̄ fiant & nihil inordinatū relinquere. Quia ergo diuina voluntate cuncta disponuntur cum sit prima regula in contingentibus: ideo fatum non mulieres non dee nō vis positionis syderum: sed diuina volūtas fatum appellabitur. Unde fatuz isto modo dicitur a for faris: & sic fatum dicitur quicquid deus fatur.

Si plura vis videre de fato & fortuna ac diuina prouidētia vide in dyalogo fortune libro. i. capi. ix. vbi latissime de hac materia locutus sum. Sed quid dicenduz est ad illos qui dicunt se talia fata vidisse. Respondetur q̄ si talia accidant non femine sed demones sunt qui volunt imitari & deridere illud quod deus dixit p angelum abrahe de natiuitate ysaac & illud quod dixit angel⁹ matri sampson & illud quod dixit angelus zacharie patri Johannis baptiste: et quod dixit angelus marie virgini de christo anteq̄ conciperet.

¶ Secunda differentia demonum.

Secunda differentia demonum est illorum q̄ dicuntur duen de casa. Experiunt̄ sepe homines de nocte in domibus suis vigilantes in lectis suis q̄ ambulat aliquis p domū mutando frāgēdo res aliquas ictus magnos dādo specialiter inuasis vinariis amouendo etiā capitib⁹ hoīz birreta sua & tollēdo oēs rupas quas in lectis super se habēt in quoꝝ aliquibus ego expertus sum. Cum eni iuuenis essem & iacerem in quadam domo quadrata. cuius soluz vnica erat porta ab intus bene clausa cū aliis tribus sociis in eodē lecto. ecce subito in tempeste noctis silētio audiuim⁹ extra portā quasi sonū quē apothecarii faciunt in mortariolis ereis in fracturam specierum. euigilātes ergo & mirātes quid hoc esse posset tali hora cessauit modicum sonus ille & post paululum sensibiliter audiuimus intra domum sub mensa quadā que ibi erat sub qua manserat cophinus quidem quasi plenus nouis nucibus & tantus ibidem sentiebatur a nobis sonitus nucum confractaruz ac si ibidem plurimi porci grosolantes nucesq̧ confrangentes ambularent de quo non modicum stupefacti eramus cum ianua optime ab intus esset clausa: & nullus alius esset ingressus. Post paululum vero cessante sonitu illo i angulo in p̄dicte quadre nobis opposite. subito apparuit quidam paruus splendor & nunq̄ amplius vidimus nec aliquid sentimus. Quidam autem ex sociis qui maioris etatis erat et vir satis peritus dixit nobis q̄ non timeremus: q2 erat quidam spiritus malus nobilis hierarchie q̄ alia mala nō operabatur nisi ludos illos s3 die facto nuces sicut dimisim⁹ inuenim⁹. Faciūt etiam luctā cū hominibus & plura

alijs aliquibus pavorosa et secundum veritatem tales non sunt homines nec mulieres sed sunt quidam demones qui volunt deridere homines volētes imitari angelū qui luctatus est cum iacob et angelum qui locut⁹ est cum moyse ꝛ angelū quem vidit iosue in campo hiericho ꝛ licet multa damna de nocte in domibus videāntur egisse nihil tamen damni de die reperitur nec res aliqua mutata de loco suo sed quelibet in suo ordine sicut primo erat. Est ergo illusio quedam talium demonū derisorum que ad nihil aliud extēdi pōt nisi ad talem hominum derisionem.

¶ Tertia demonū differētia est.

Tertia differētia est quorūdam demonū qui incubi et succubi nūcupātur qui hoīes generare dicuntur tales eīm demones in specie hominum virorū aliquo modo. Aliquādo incubunt feminis et aliquando in specie feminarum succūbunt viris. Quomodo autem talis generatio efficiatur declarat doctor seraphicus bonauentura super secundum sententiarum in scripto suo. dicens ꝙ in actu generatiōis sunt duo scilicet seminis decisi cōstitutio secundum neruos ꝛ virtutes calorū talis speciei competentes ꝛ sic est solius illi⁹ cui dedit deus vim generatiuam vel ꝓpagatiuam et hoc nullo modo competit demonibus assumētibus corpus. ¶ Item est ibi seminis ꝓfecti transfusio ꝛ trāsfusi susceptio ꝛ hoc potest cōpetere demonibus. ¶ Primo eīm demones succūbunt viris in specie mulieris et ex eis semen pollutionis suscipiūt et quadam sagacitate nature ipsum semē in sua virtute custodiunt ꝛ postmodū deo permittente fiūt incubi ꝛ in vasa mulieris transfundunt ex qua transfusione homines generari possunt nō tn̄ sic generati sunt filij demonum sed hominis. Hec ille. Isto modo fertur generatū fuisse merlinū. ¶ Unde legitur in hystoria britannorū ꝙ rex bortegeris qui britāniā regebat totius insule in se odia considerans. Inito cōsilio cum sapientibus quid agere deberet ad tutamen sui iussit ꝯuenire artifices qui ei castrū fortissimum fabricarēt. sed cum opus terra absorberet suasum est ei a magis cōiectoribus vt hominem sine patre natū quereret ꝛ eius sanguine lapides ꝛ cemēta aspergi preciperet et sic suum edificium stare posset. Queritur ergo merlinus qui illis temporibus natus erat cuius ortus traditur fuisse modo subscripto. Quidā enim dicūt eū fuisse filium cuiusdā monialis filie cuiusdam regis que clemētia vocabatur. Richardus vo dicit eam nō fuisse monialem sed dicit ꝙ inter moniales nutrita fuit in ecclesia beati petri de vrbe baremadim. Huic aūt demon apparebat in spē pulcherrimi iuuenis quā sepi⁹ alloquens deosculabatur tandē eā cognoscens grauidam dereliquit. Cumq; huius facti noticia ad predictum regem bortegerium peruenisset stupefactus rex a magis perquirit vtrum hoc possibile videretur: q responderūt ꝙ sic quia philosophorum hystorie hec affirmant. ¶ Refert enim apuleius inter lunam et

terram esse demones incubos quod nec beatus augustinus discordat vt in.xv. libro de ciuitate dei patz Hic merlinus a nūcijs regis requisitus cum inuentus fuisset coram rege cū matre adducitur. Qui regem interrogauit cur ipse cum matre sua vocati fuissent. Cui rex causam vocationis aperuit dixit quoqz q vnū castrum seu turrim edificari mādauerat sed fundamenta in loco firmari nō poterāt quia quicquid in die edificabatur in nocte totum absorbebatur. Cūqz magi et cōiectores de causa requisiti fuissent. Responderunt nullo modo posse in loco fundamēta firmari nisi inueniatur homo sine patre cuius sanguine lapides et cementa aspergātur tu autem dicerís esse talis et propter hoc te perquiri fecimus. Ad hec verba merlinus respondit dicēs magos et cōiectores fuisse mētitos causamqz aperuit propterquam nō poterāt firmari fundamenta: asseruit quoqz stagnum sub fundamēto esse q totum quod struitur absorbet. Queritur ergo fodiendo et sic inuenitur. Tūc mādat merlinus euacuari stagnum per riuos et incepit tunc aperire mysterium futurorum sicut plenius cōtinetur in collectatiōe hystoriarum fratris iohānis de podio. Nō ergo fm ea que supradicta sunt mirandū est si sic homines generētur per demones incubos et succubos licet istud raro inueniatur. frequenter tamē experiūtur aliqne femine etiam deo dedite et nimis deuote tales demones ad se venientes qui eas vigilantes a lectis extrahunt vel orātes amplectūtur et quadam dulcedine somni soporate euigilātes inueniūt se pollutas ac si cum viris miscerentur nec remediuz se habere posse dicūt nisi solum cuz ligno vere crucis xpi in cuius psentia accedere nō possunt tales demones sicut istis temporibus experte sunt que hoc bello tribulātur. De viro et quodā deuoto audiui q semel cum esset in oratiōe sentiebat i aere quādam dulcedinē cātus venire ad se qua appropinquāte soporabatur et euigilās inueniebat se pollutuz. Plura alia de istis spiritibus accidunt que longum essent enarrare. tales enim demones volunt deridere homines et volūt imitari āgelos qui loquebātur cum daniele et cum zacharia. et cum sancto iohāne qui quasi semper erant cum eis in cubiculo suarum habitationum.

¶ Qualiter demones videntur facere prelia.

Quarta differētia ē aliquoꝝ demonū qui vigilātib⁹ p vias apparent quasi exercitus magni cū magnis tumultib⁹ incedere videtur et vulgo dicit huesta antiqua. Aliquādo etiā videt facere prelia magna tales enī volūt imitari prelia regis sennacherib et cōstātini et alia multa de quib⁹ supra libro. iiij. consideratione. ix. dictum est. In qb⁹ ipsi lucrati sunt nō paruam multitudinez animarum.

¶ Quomodo demones in forma humana videntur comedere.

Quinta differentia est aliquoꝝ demonūz q inter hoies se apparēt

comedentes et bibẽtes quasi associã tes se eis. Tales volũt deridere homines et volũt imitari angelos q̄ cũ abraham comederũt et per vias fuerunt et raphaelem angelum qui socius fuit thobie iunioris qui cũ eo comedere et bibere videbatur et xp̄s qui sociatus est per viam lucam et cleophan et ad mẽsam cum eis fuit. Unde legitur in vita beati germani qui cum predict⁹ sanctus quidã nocte hospitatus fuisset in una domo et post cenã mensa iterum pararetur admiratus quesiuit ab hospitib⁹ cui denuo mensa pararet qui cũ dicerẽt q̄ bonis illis viris et mulierib⁹ que nocte incedũt prepararet. nocte illa statuit sanctus germanus vigilare. et ecce vidit multitudinem demonũ ad mensam in formis virorũ et mulierum venientẽ qui eis precipiens ne abirent cunctos de familia excitauit et quesiuit si personas illas cognoscerent. qui cũ omnes vicinos et vicinas dicerent esse misit ad domos singulorum et ecce in suis lectulis sunt inuenti adiurati ergo p sanctum germanum demones se esse demones dixerunt qui sic homines illudebant.

¶ Q̄ño in somnis terrent hoies.

Exta differẽtia demonum est coꝝ qui in somnis ho ib⁹ apparẽt eos iquietãtes diuersis modis somniorum. terrent etiam dormiẽtes in tãtum euigilans hõ sentiat se totũ horribilitatũ et alteratum ex presentia spiritus maligni. Unde iob. iiij. In horrore visionis nocturne quomodo solet sopoꝛ occupare homies pauoꝛ tenuit me et tremoꝛ et oĩs ossa mea pterrita sunt. et cum spirit⁹ me presente trãsirent inhorruerũt pili carnis mee. nec mirũ quia magnum pauorẽ et tremorẽ sequitur piloꝛũ erectio et si hoc sequatur ad presentiam spiritus boni cuiusmodi erat iste qui iob apparuit et terruit multo fortius spiritus malus terrorem et pauorẽ inducet. Quomodo etiã sit spiritus malus signũ est q̄ cum homines sic euigilãt et nomẽ iesus cũ deuotiõe semel nominãt facto signaculo crucis securatur statĩ animus a tali alteratiõe demone fugato. tales etiã demones volũt deridere homines et appetunt imitari qui apparuerũt in somnis pphetis. et ioseph sponso virginis ac aliis pluribus sanctis.

¶ Falsũ est demones fieri ex odore vel ex planetarũ radiis.

Eptima differentia demonũ est similiquos insipientes q̄ dicere voluerũt q̄ sũt aliqui demones siue spiritus sũt odore aer (cũ hõ accedit ad [illegible] et q̄ aliqui etiã fiunt ex radiis planetaꝛũ cũ mutuo repcutiũtur. Et dicunt q̄ illi qui meliores sunt veniunt in somniis hoibus et faciunt q̄ somnient. q̄ dormiunt cũ mulieribus et recipiũt illud semẽ ex quo nouiter efficitur unus spiritus. que omnia sunt falsa et erronea cũ a pncipio facti sint oẽs angeli siue boni siue mali nec facta fuit creatio alicuius maligni spiritus postq̄ ceciderunt a celo sicut nec postea creatus est aliquis bonus angelus.

¶ Quomodo apparent in spē masculi vel femine.

Octaua differentia demonum est eorum qui in specie virorum et feminarum apparēt qui sʒ veritatem nec sunt masculi nec femine. Verūtamen aliquibus eorum placet plus societas virorum et aliis mulierum. Et causa huiꝰ diuersitatis ꝛ ſm dispositiones diuersas quas inueniūt inviris vel feminis ad suas deceptiões credendum sicut legimus de eua ꝛ phitonissa ꝛ pluribus aliis mulieribus cum quibus diabolus lucratus est multum. Et ideo tales demones adheserunt mulieribus, et nō adheserunt helye. nec samueli. nec nathan. nec heliseo nec aliis pluribus sctis propter quos ipsi perdiderunt multitudinem animarum. nec tales demones adheserunt virgini marie nec susanne. nec sancte lucie. margarethe katherine. nec aliis pluribus virginibꝰ et feminis sanctis. ꝑpter quas multuʒ demones perdiderūt. Unde isto modo plus diabolus gaudebat cum egea ꝙ cū vxore sua maximilla et plus cum datiano ꝙ cum vxore sua alexandra ꝛ plus cū marcīo ꝙ cum vxore sua et sic de pluribus aliis..

¶ Quō dicuntur mundi ꝛ immūdi.

Nona differentia demonū est eorū ꝙ mundi ꝛ immundi dicuntur. Unde et luce xi. saluator dixit. Cuʒ immūdus spūs exierit ab hoīe ꝛc. Dicitur autē spūs immūdus ꝑpter tria. ¶ Primo ꝑpter immundiciam proprie iniqtatis. ezechielis. xxviij. repleta sunt interiora tua iniquitate ꝛ peccasti. s. peccato supbie et eieci te de mōte sancto dei. i. de celo empireo tanꝙ leprosuʒ. ¶ Secūdo ꝑpter immundiciā suggestionis quia feda et immūda suggerit. est enī diabolus ad modū leprosi. qui statim inficit cor humanuʒ cuʒ se ei applicat per consensuʒ. Ideo orat ecclesia in collecta. Da q̄sumꝰ dñe populo tuo diabolica vitare contagia. ¶ Tertio dicitur immūdus ꝑpter immūdiciā habitationis quia nō habitat nisi in immūdo loco. i. in existente in peccato mortali. Ad similitudinē vppupe ꝙ nidificat in stercore. Unde demones dicunt dño Math. viij. si eiicis nos hinc mitte nos in gregeʒ porcorum. ¶ Aduertenduʒ tamen ꝙ proprie diabolus habitat in ypocritis. Luc. xi. et ingressi habitāt ibi. sedet in auaris diuitibus ps. sedet in insidiis cum diuitibus. dormit in voluptuosis. Job. xl. sub vmbra dormit. regnat autem in superbis iob. xli. ipse rex super filios superbie. Alii qui eorum dicuntur mundi ꝙ sic intelligendum est ꝙ illi demones qui fuerunt de altiori ordine volunt plꝰ decipere limpidiores et puriores creaturas sicut patʒ de lucifero qui temptauit primum homineʒ et christum in deserto et sic de pluribus aliis sanctis. Unde alexander papa. ii. q. v. xima. capitu. nulli dicit diabolus non cessat circuire querens quem deuoret: et querere quos ex fidelibus perdat, et maxime si‑

los quos ardentiores in seruitio sal
uatoris eius familiariores inuenerit
τ instantius desiderat impugnare ser
uos dei mundos τ sanctos ꝙ non so-
lum vnus mittitur contra vnum sed
sepe plurimi. Unde in cronicis mi-
norum legitur ꝙ cū semel demones
tempore beati francisci congregarē
tur cum principe suo vt deliberarent
quomodo possent ordinē sancti frā
cisci nouiter incipientem destruere
septem milia demonum fuerunt ele
cti contra quinque fratres quos beatꝰ
franciscus ad vnum heremitorium
destinauerat vt illos a mundicia vi
te contemptu mūdi τ vera humilita
te auerterent quia ergo tales demo-
nes plus sequuntur homines mūdos
et sanctos. Ideo denominatione ex
trinseca demones mundi appellari
possunt licet in se immundissimi sint
peccatis vt dictum est. Demones ve
ro inferioris ordinis licet non pos-
sunt decipere personas altioris vite
placet tamen eis cum immundi effi
ciuntur et turpes in peccatis preser
tim delectantur demones cum auer-
tant aliquem a vera fide iesu xpi do
mini nostri qꝛ de aliis virtutibus pa
rū curāt sine fide. Ideo dicitur pri
ma petri. v. cui resistite fortes in fide
Sobrii ergo estote τ vigilate.

¶ Quomō illudūt feminas que bru-
xe vel turgumine nuncupantur.

Ecima differen
tia demonum est eoꝝ qui
decipiunt mulieres ali-
quas vetulas maledictas
que turgumine siue bruxe nuncupā-
tur. ¶ Sciendum ergo ē ꝙ sunt que
dam male gentes viri et mulieres
apostate in fide et heretice creature
τ false qui seipsos dant voluntarie
dyabolo et dyabolus recipit eos et
dat eis ꝙ per suas artes falsas eis
appareat ꝙ ambulant τ discurrentes lo
cis: τ ꝙ redeunt in spacium. iiii. vel
quinque horarum: τ destruunt creatu-
ras suggētes sanguinem eorum τ ꝙ
faciunt alia maleficia que volunt se
cundum diaboli voluntatem ꝙ ē eis
τ illis qui eis credunt magna dece-
ptio τ illusio dyaboli. Ueritas autē
huius facti est ꝙ quando iste male ꝑ
sone volunt vti his pessimis fictioni
bus consecrant se cum verbis τ vn
ctionibus dyabolo: τ statim dyabo-
lus recipit eos i opere suo τ accipit
figuram earum τ fantasiā cuiuslibet
earum ducitque illas per illa loca per
que desiderabant: corpora vero earū
remanent sine aliqua sensibilitate et
cooperit illa dyabolꝰ vmbra sua ita
ꝙ nullus illa videre possit: τ cū dya
bolus videt in fantasiis earum ꝙ im
pleuerant que volebant non amouē
do ad earū fantasias dyabolicas fan
tasias que viderunt reducit illas ima
ginationes coniungens cum suis ꝓ
priis motibus τ corporibus τ tollit
vmbram suam deꝰ super. corporibus
earum τ statim videre possunt existē
tia tamen illorum nunquam ab illo loco
absens fuit, sed solum actio cum ydo
lo τ fantasia fuerunt illis rebus que
dyabolus eis presentauit τ que fecit
pro quolibet eorū: τ ꝙ hoc facit dya
bolus nō est mirum qꝛ illa operatur
vt derideat miseras animas volens
imitari ea que deus verissime per an
gelos bonos fecit. sicut quando de-
duxit abacuc propheta per capil-
lum de iudea in babylonem realiter

cum sua presentiali existentia et actio-ne. Sed q dyabolus habeat potesta-tem mutandi existentiam alicuius creature nec facere q transeat vnuz corpus per aliud sine dãno vnius vl ambozum vel q transeat maius cor-pus per spacium improportionatuz loco vt videlicet q ingrediantur ta-les persone per parua foramina do-morum vel q sit simul vnum corpus in diuersis locis vel diuersa in vno et similia hec demones facere nõ pos-sunt cum hec repugnẽt naturali phi-losophie et solum per miracula aliq talia a deo sunt possibilia fieri vt di-ctum fuit supra consideratione quin-ta huius libri cuz de potestate demo-num ageretur. ¶ Illud tamen quod dyabolus potest facere q vnum pro altero videatur et q illud quod natu-ra potest facere in vno mense ipse po-test facere in puncto. ¶ Et causa est qui scit applicare actiua passiuis si-cut patet in his que fecerunt magi pharaonis: q tamẽ dyabolus faciat q vnus homo conuertatur in serpẽ-tem vel auem vel plantem hoc est si-bi impossibile: et ideo in hoc multi p-uersi christiani alchimiste sunt dece-pti habentes pacta cum demonibus cogitantes q per eorum artem fer-rum conuertent in aurum: q autem vna res sit et videatur altera hoc be-ne potest dyabolus facere deo per-mittente. Sic enim sepe facit dya-bolus vt plurimos decipiat. Sic enim legitur in hystoria sancti clementis et sancti cypriani et sancti germani et aliorum multorum quia accipie-bat figuras aliquorum virorum et mulierum ad decipiendum populuz et ad diffamandum creaturas dei. Et ideo non est credendum q hom-nes vel mulieres conuertantur in anseres vel aliis similibus. Ea ergo que scelerate mulieres credunt et p-fitentur scilicet cum diana dea pa-ganorum nocturnis horis et cum he-rodiade et nimia mulierum multitu-dine equitare super quasdaz bestias et multa terrarum spacia in tempe-ste noctis silentio pertransire eiusq iussionibus obedire, velut domino et cunctis noctibus ad eius serui-tium euocari et q ab illis possunt alique creature in melius vel in de-terius commutari. Aut in speciem vel similitudinem aliam transforma-ri omnia sunt falsa et erronea et non a diuino spiritu sed a maligno vt di-ctum est talia fantasmata mentibus earum irrogantur: quia cum alicu-ius animam per talem credulitatem subiugauerit sibi transfigurans se in angelum lucis et transformans se in diuersarum personarum species atq similitudines mentem quam ca-ptiuam tenet multipliciter deludit et nullus debet venire in tantam stul-ticiã vt credat hec omnia que in som-niis et spiritu tantum fiunt etiam in corpore accidere cum etiam Paulus non audeat asserere q fuerat raptus in corpore. Quicunq ergo talia cre-diderit scilicet postq super talibus audierit veritatem vel asseruerit sci-licet pertinaciter proculdubio infi-delis est et pagano deterior. xxvi. q. v. episcopi et quia nimium habun-dant tales peruerse mulieres in del-phinatu et in gaschonia vbi se asse-runt concurrere de nocte in quadam planicie deserta vbi est aper quidam in rupe qui vulgariter dicitur elboch

debiterne et q ibi conueniunt cum candelis accensis et adorant illum apertum osculantes eum in ano suo. Ideo capte plures earum ab inquisitoribus fidei et conuicte ignibus comburuntur. Signa autem combustorum sunt depicta qualiter scilicet adorant cum candelis predictum aprum in domo inquisitoris tholosam in magna multitudine camisearum sicut ego propriis oculis aspexi.

De spiritibus familiaribus.

Circa secundum principale huius decime considerationis scilicet vtrum possint haberi spiritus familiares Respondet ad hoc beatus augustinus. viii. de ciui. dei. ca. xiiii. q apolectius platonicus scripsit q socrates habuit deum vnum ex illo genere minimum qui dicuntur demones cum quo habebat amicitiam et consilium a quo perhibetur inquit aug. solitus amoueri vt desisteret ab agendo quo modo illud quod agere volebat non prospere fuit euenturum. Ex quo satis clare videtur accipi argumentum q ille philosophus habuit familiarem spiritum: sed est difficultas si ille spiritus erat bonus vel malus: videretur alicui q esset angelus bonus quia ceteri futura prenunciare non possunt nisi forte diuino iudicio sicut fuit s. declaratum consideratione secunda huius quinti libri. nec obstat quia dicit augu. q dicebatur demon quia apud grecos idem significat q plura cognoscens: dixit tamen doctor illuminatus franciscus de maronis in floribus suis super isto passu q magis credit q fuit malus angelus quia socrates paganus et infidelis erat. Sic ergo patet q demones tanq familiares spiritus possunt haberi in damnationem tamen illorum qui suam familiaritatem habere contendunt Cauendum est etiam ab incauta inuocatione demonum. Unde greg. in libro dyalogorum narrat q stephanus presbyter de itinere rediens mancipio suo negligenter precepit dicens veni dyabole discaltia me: ad hanc vocem ceperunt caligarum corrigie cum summa velocitate solui quod vt presbyter sensit expauit: et magnis clamoribus dicit recede miser non enim tibi sed mancipio sum locutus: sicque ex magna parte solute suarum caligarum corrigie remanserunt et sic patet q licet aliqui nolunt habere demones familiares ex mala tamen consuetudine loquendi de diabolo ipsi efficiuntur familiares ei vt subito faciant que incante mandant.

De qualitate corporum in quibus demones apparent.

Undecima consideratio est qualia sunt corpora in quibus demones apparent et si possunt humana corpora vel aias subitrare. Iuxta ergo tria que queruntur tribus punctis presens consideratio explicabitur. Primum erit de qualitate et figuris corporum in quibus demones apparent. Secundus erit de subintratione demonum in corporibus obsessorum Tertius erit si possunt demones essentie animme illabi quod est animam subintrare.

De qualitate et figuris corporum in

quibus demones apparent.

Primus punct⁹ est de qualitate ⁊ figuris corporum in quib⁹ demones apparēt. Circa quod notat seraphic⁹ doctor Bonauentura dicēs in suo secundo loquens de angelis bonis et malis ꝙ in āgelis duplex est vis scʒ contemplatiua qua conuertuntur ad deum ⁊ fruunt eo ⁊ administratiua secundum quam descendunt ad nos ⁊ condescendunt nobis: ⁊ vt cōgruētius nobis condescendant indigent solatio corporis assumpti quod assumunt angeli sicut organū vel instrumentū ad operandum ⁊ sicut signum ad seipsos manifestandū ⁊ sicut operimentū vel habitaculū ad cōuersandum vel ad nos letificādum ⁊ cōfortandū ⁊ si corpus assumptū coniūgitur angelis sicut instrumentū motori. Hoc enim magis requirit exigentia ex pte nostra ꝙ et parte sua. Et ē sciendum ꝙ corpus effigiatum humana effigie. magis competit operatiōi spiritus rationalis. Ideo angelus bonus assumit corpus nō qualecūqꝫ. sed humana effigie insignitū Et istud corp⁹ sic assumptum dicitur esse corp⁹ elementare. Nō qꝛ sit ex qt tuor elementis plena mixtione mixtum sicut ē corpus cōplexionatū nec qꝛ sit ex puro ⁊ simplici elemēto formatum: sed qꝛ principaliter format ex aere cū mixtione aliqua alterius elemēti sicut videm⁹ in nube que nō est corpus plene mixtū habet tamen in se naturas plurium elemētorum p hunc aūt modū est corpus ab āgelo sumptū qꝛ pricipaliter ab aere eē formatū intelligit cōcurrēte ad hoc natura alicui⁹ vaporꝫ aquei vel terrei que quidaʒ facit tā ad veritatē cōdensationis ꝙ ad multiformitatem coloris. hanc autem nō oportet āgelum de longinquo cogitare cū aer p magna sui pte sit cōmixtus vaporib⁹ Scdm veritatē autē tenendum est ꝙ angeli tā boni ꝙ mali assumūt corpora non de natura celesti sed elemētari non simpliciter nec plene mixta sʒ medio modo vt pote ex aere vaporabili āgelus tamen malus accipit ex pte inferiori bon⁹ vero ex superiori ¶ De figuris vero corporꝫ in quib⁹ demones apparent vt plurimū sunt turpissime. Et ideo si scdm eius difformitatem in peccando pmitteret deus ꝙ correspōderet figura corpis assumpti non esset aliquis homo viuens qui eius visionem horribilē posset tolerare. Vn̄ et virgo gloriosa p singulari dono petijt a filio ꝙ i morte sua non appareret ei dyabol⁹ credendū est ꝙ xps eius dulcissimus filius reuelauit sibi turpidinē eius et hinc ē ꝙ pictores oēs deformitates serpētinas ⁊ brutales qs vidēt ⁊ qs excogitare possunt depingunt in figuris demonū. Unde legitur de quodam pictore ꝙ quotienscūqꝫ depingebat imaginē virginis cū oī studio ipsam pulcherrime effigiebat sed cū pingebat dyabolum cū omni diligētia difformius quo poterat describebat ppter quod indignatus dyabolus cōtra eum pcurauit quomodo pictor ille haberet verbū cum vxore cuiusdā militis illi⁹ ciuitatis vbi erat finaliter tantā ardorem posuit inter eos ꝙ cōcordauerūt se mutuo ⁊ nocte quadā acceptis plurimis iocalib⁹

auri ⁊ argenti recesserunt. dyabolus autem cum vidit quod erant extra civitatem ascendit campanile ecclesie ⁊ pulsavit campanam sicut consuevit pulsare pro igne vel pro accipiendis armis: exeuntes autem homines per civitatem querebant quid hoc esset. Respondit dyabolus qui pulsabat quod pictor ille portabat extra civitatem uxorem talis militis: exeuntes ergo propter illam vocem ceperunt pictorem illum cum militis uxore ⁊ posuerunt eos in carcere: maritus vero qui presens erat in captione eius sperans quod altera die ambo per iusticiam perimerentur dolens de pulchritudine capillorum uxoris prescidit capillos eius quos secum duxit ad domum suam. Cum ergo valde angustiati ⁊ timore concussi ambo nocte illa manerent in carcere recordatus est pictor de virgine beata quam ipse summe pulcherrimam depingebat ⁊ cum magna devotione recommisit se sibi quatenus dignaretur eos liberare a periculo illo. Et ecce regina angelorum dei mater pulcherrima apparuit eis in carcere solvitque eos a vinculis ⁊ aperuit portas carceris precepitque pictori quod iret in domum ac si nihil sibi accidisset. Precepit etiam mulieri illi quod iret in domum suam ⁊ secrete iuxta maritum suum qui in lecto erat accumberet ⁊ disparuit virgo beata. Illi vero impleverunt omnia sicut eis preceperat. Cumque evigilaret miles invenit apud se uxorem suam ⁊ miratus quesivit quis esset: que respondit quasi admirans ⁊ quis debeo esse nisi uxor vestra. Et ille numquid ego te cepi cum pictore ⁊ dimisi in carcere heri ⁊ decurtavi capillos tuos quos manu propria a capite tuo prescidi. Respondit illa somniastis illud domine. Ille ergo surgens a lecto quesivit capillos ⁊ non invenit ostendens ⁊ illa caput suum nihil deficiebat de capillis eius. Venit ergo vir eius ad alios cives qui secum fuerant in captione ⁊ quesivit ab eis si recordabantur de tali facto quod acciderat die preterita. Dixerunt quod sic. Narravit quomodo uxor sua erat in domo cum omnibus suis capillis et dicebat quod erat somnium. Venerunt etiam in domo pictoris ⁊ invenerunt eum ac si nihil male fecisset occupatum in picturis suis ⁊ finaliter meritis virginis gloriose omnes in unum concordaverunt quod illud fuerat somnium. Ecce ergo quanta demonis malicia propter picturam sue difformitatis.

¶ Et notandum quod licet dyabolus ut communiter sicut depingitur in talibus deformibus figuris se presentet sicut cum decepit evam sub figura serpentis sepe tamen deo permittente ut levius decipiat transfigurat se in angelum lucis secundum apostolum sicut etiam legitur apparuisse in figura crucifixi. Sed diceres in quo tunc potest cognosci quod sit angelus malus. Respondetur quod in. iij.

¶ Primum est: quia licet in talibus figuris se representet semper tamen si diligenter inspiciatur ducit aliquam difformitatem ut caudam vel quid simile. Secundum est quod si apparens in principio letificat ⁊ post recessum tristem hominem dimittit non sic angelus bonus: quia in principio turbat sicut patet de gabriele cum apparuit danieli. Daniel. viij. Et cum ap

paruit virgini. Luce primo: quia turbata est in sermone eius: sed post recessum dimittit hominem cum magno gaudio ⁊ leticia. Tertium est ꝙ indurat hominem in malo ꝙ suggerit sicut declarauit beatus pater noster franciscus fratri rufino in hoc periculo laboranti: vt patet in cronicis minorum. Angelus auteꝫ bonus non indurat in malum: sed auertit a malo ⁊ mollificat ac inclinat ad bonum. Quartuꝫ est ꝙ si aliquid ei turpe respondeatur per illum cui apparet in eius contemptum ⁊ derisioneꝫ statim euanescit sicut patet in dicta cronica minorum: quia cum beatus franciscus vellet liberare predictuꝫ fratrem rufinum inter cetera dixit sibi vt itelligas ꝙ ille qui tibi apparuit in figura crucifixi non est christus sed dyabolus dices ei cum tibi apparuerit et dixerit ego sum christus aperi os tuum ⁊ ponam tibi feces: quod cuꝫ faceret frater rufinus indignatus dyabolus cuꝫ magno tumultu recessit confringens lapides ⁊ rupes. Unde ⁊ vsqꝫ in hodiernum diem apparet horribilis illa fractura rupium in monte aluerne.

¶ De subintratione demonū in corporibus obsessorum.

Ecūdus punctus est de subintratione demonū in corporibus obsessorum ⁊ de expulsione eorum. Circa hoc notandum est ꝙ non est ponendum in dubium ꝙ sit obsessio corporum per demones cuꝫ euangelia hoc manifeste exprimant in pluribus locis. Sed diceres quomodo demones possint intrare corpora et ea obsidere. Respondetur ꝙ demones per naturam subtilitatis sue et spiritualitatis possunt queciꝫ corpora penetrare ⁊ in eis sine obstaculo ⁊ impedimento subsistere. Item per rationem sue potestatis possunt ea corpora in quibus sunt commouere ⁊ conturbare: ⁊ ideo demones subtilitate ⁊ potestate nature possūt corpora humana penetrare: ⁊ ita intrare. possunt etiam vexare nisi prohibeantur a virtute superiori ⁊ cum permittuntur a deo introire ⁊ vexare dicuntur corpora obsidere. Et si q̄ras quare hoc permittit deus. Respondetur ꝙ propter tria vel ad sue glorie ostensionem vel ad peccantis correctionem vel ad nostram instructionem. Sed ex qua istarum causarum determinate hoc deus permittat latet humanam industriam propter hoc: quia occulta sunt dei iudicia. verba sunt domini Bonauenture in secundo sententiarum distinctiōe. ix. Et si velis scire super quos habet dyabolus maiorem potestatē ad obsidendum eos post christi passionem. Respondetur ꝙ super excōmunicatos precisos ab ecclesia habet dyabolus potestateꝫ vexandi corporaliter. Unde. i. Cor. v. Iudico illos qui huiusmodi est tradere sathane in interitum carnis. In non precisis auteꝫ potestatē non habet dyabolus nisi quantum a deo permittitur vt dictum est vel ad peccati punitionem vel ad aliorum terroreꝫ ⁊ correctionem vel ad glorie dei ostensionem vel ad bonorum coronam ⁊ exercitationem. Et si dicas nunquid ante passionem christi habebat pote-

statem etiam vexandi homines. Re
spondetur q habebat potestatē ve-
xandi corporaliter omnes preter il-
los solos qui privilegio solo tuebā
tur a domino. Job primo. Nonne tu
vallasti eū. non tamen vtebatur dya
bolus semper potestate puniendi vt
haberet maiorē potestatem seducē
di per culpam sicut ꝛ nūc excommu-
nicatis ꝛ infidelibus sic eciā dyabolꝰ
obmittit aliquando mala facere: vt
peius fiat quia non vexando excom
municatos vt in primitiua ecclesia
tales sententias minus vitant homi
nes ꝛ minus timēt. Et hic est q sunt
multi precisi excommunicati qui nō
essent si eos vexaret. ¶ Et notandū
q cum aliquem vexat dyabolus po-
test pro voluntate sua per linguam
hominis diuersa formare verba. Et
ideo arrepticij aliquando loquun-
tur idioma ignotum sicut purus lay
cus latinum q est manifestum signū
demoniaci. Unde et demon quidam
rusticum obsidens requisitus a quo-
dam magistro coniurante quare nō
recte loquebatur latinum. Respon-
dit: non possum domare labia illius
rustici. Et si queris causā quare de
mones aliqñ sm varietatē lune ma
gis affligūt homines q̄ alio tempo
re. Respondetur q est duplex causa
sicut notat Nicholaus de lyra super
Matheum ca. xvij. declarans qua-
re discipuli non potuerūt curare lu-
naticum. ¶ Prima causa est vt per
hoc creatura dei: scilicet ipa luna in
fametur vt Hieronymus ꝛ Chrisosto
mus dicunt. ¶ Secunda est: quia p-
pter molliciem cerebri in nouilunio
quando habundant humida sup que
luna habet dominium; cerebrum est
aptius vt demon in ipso aliquid ope-
retur hinc demones secundum certa
augmenta lune perturbāt hominis
fantasiam quando considerant cere-
brum ad hoc esse dispositum. ¶ Nūc
videndum est de eorum expulsione.
Circa quod notandum est q demo-
nes non nisi virtute diuina possunt
a corporibus expelli immediate vel
mediantibus angelis qui frequēter
in talibus sunt executores diuine vo
luntatis: nec aliqua res sensibilis aut
virtus corporalis potest in eis ali-
quid agere directe vel indirecte cum
sint omnino spirituales substantie
per quod possint ad aliquid cōpelli
nec per consequens ab obsessis cor-
poribus expelli. Verūtamen ex euā-
gelio christi duas doctrinas habe-
mus ad demones expellēdos. ¶ Pri
ma est vniuersalis scꝫ per nomen ie
su. Mat. vltimo. In nomine meo de
monia eiicient. Alia est particularis
q est quoddam genus demoniorum
q non eiicitur nisi in oratione ꝛ ieiu
nio vt patet Matth. xvij. Unde sicut
in diuersis rebus corporalibꝰ admi-
nistrandis diuersi angeli a deo pre-
parantur ꝛ diuersorum ordinum: sic
etiam in diuersis temptationibꝰ de-
mones habent specialem affectum:
q aliqui potentissime temptant de
diuitijs congregandis aliqui de ho-
noribus appetendis. Unde ꝛ aliqui
dicunt spiritus superbie ꝛ aliq spiri
tus luxurie. ¶ Iste autem demon de
quo loquitur christus habebat virtu
tem temptādi potissime de vitio car
nis quod vitium potissime refrena-
tur per orationem ꝛ ieiunium: ꝛ per
consequens demon in talibus tem-
ptans per talia superatur. ¶ Rediē

tamen expulsionis demonum vera credulitas est vt declaratur a christo capitulo eodem. Cum enim quererent discipuli quare nõ potuissent expellere illum demonem. Christus respondit propter incredulitatem vestram.

¶ Et si queras an aliquo modo virtute herbarum, vel armonie possint expelli demones. Respõdetur quod ita parua posset esse illa vexatio quod penitus expelleretur quod facerent non agendo in demonem cum sit spiritus separatus: sed agendo in ipsum vexatum a demonio. Vexat enim dyabolus secundum dispositionem maiorem vel minorem melancolicam vel colericam &c. Herbe autem et armonie multum possunt immutare dispositionem corporis cum quedam inclinent ad leticiam quedam ad tristiciã quod etiam patet de armonijs vt patet octauo politice vbi aristoteles vult quod diuerse armonie habent prouocare diuersas passiones in homine.

¶ Hoc etiam refert boetius in musica sua et auctor de ortu scientiarum vbi loquens de vtilitate musice dicit quod valet ad curandum vel alleuiandũ diuersas infirmitates: et ita patet quod herbe et armonie causare nõ possunt in homine dispositionem contrariã illi vexationi qua dyabolus vexare conatur hominem. ¶ Ex quo sequitur quod ceteris paribus fit vexatio debilior non videtur tamen quomodo herbe vel armonie possunt in homine dispositionem aliquam causare, propter quam homo nullo modo vexare posset a demone si permitteretur: quia dyabolus mouendo solum localiter vapores et ipsos spiritus inordinato motu possent hominem multum vexare. herbe autem vel armonie nullam dispositionem causare possunt in homine sua naturali virtute per quam prohiberetur demon predictã commotionem facere. Contingit tamen quandoque quod dyabolus non permittitur hominem vexare nisi vexatione ita parua quod per aliquam fortem dispositionem ad contrarium totaliter tolleretur: et tunc alique herbe vel armonie possent corpus hominis ita ad contrarium disponere quod illa vexatio totaliter amoueretur verbi gratia dyabolus quãdoque posset hominem vexare vexatione tristicie; itã debiliter quod per aliquas herbas vel armonias que haberent causare dilatationem et diffusionem spirituum qui sunt motus contrarij tristicie totaliter amoueretur illa tristicia. ¶ quod autem dicitur primo Reg. xvi. quod saul qui vexabatur a demone alleuiabatur quando dauid cytharã percutiebat coram eo et quod recedebat spiritus malus. ¶ Dicendum est quod bene verum est quod per tactum cythare virtute naturali illius armonie alleuiabatur aliquantulum afflictio saulis inquantum illa armonia aliqualiter dulcorabat appetitum eius per auditum per quam dulcorationem redebatur minimus actus ad illam vexationem. Sed quod spiritus malus recederet a saule quando dauid cytharizabat coram eo hoc erat propter vim crucis quod satis exprimitur in glo. vbi dicitur. sic erat dauid cãticis musice eruditus. diuersorum sonorum rationabilis moderator: que cõceptus vnitatẽ cẽntie significat quam varijs modis quo

tidie resonāt dauid in cythara sua
malignuȝ spiritum compescuit non
quia tanta esset vis in cythara: sȝ in
signo crucis que in ligno ꝛ cordarū
extensione gerebatur que iam tunc
demones effugabat hec de mēte Ri
chardi in questionibus de quolibet
sine preiudicio sententie melioris.
Ex predictis excluditur vnus error
in quo istis tēporibus incidunt ali-
qui exorciste quomodo cōiurant ob-
sessos a demonibus ꝛ illi demoniaci
respondent ꝛ dicūt ꝙ sunt homines
mortui vel viui qui ambulant ibi et
hec est alia species deceptionis dya
boli: quia bene scit dyabolus oēs q̄
male viuunt: ꝛ vt ponat eos in despe
ratione ꝛ audientes in errore. ¶ Di-
cūt ego suȝ talis homo vel talis mu
lier ꝙ tamen est falsum: qꝛ vna sub-
stantia existentis vel assistēs non po
test esse in altera nec minus in duo-
bus locis ꝛ vt dyabolus celet et co-
loret suam deceptionē dicit ego suȝ
talis homo ꝛ ambulo ī hac pena pro
pter talia peccata que feci et fingit
modum loquendi eius ꝛ modum am
bulandi: ꝛ ideo faciatis ꝙ dicantur
pro me tales misse ꝛ similia vt exeam
ab hac pena ꝛ totum est falsum ꝛ de-
ceptio magna: qꝛ si exorcista sapiēs ꝛ
virtuosus coniurauerit euȝ recte ip
se dicet si est spiritus etiaȝ si sibi dis
pliceat quia nunq̄ legimus ꝙ chri-
stus vel sancti tales spiritus inuene
rint in hominibus quos sanauerunt
Sed demones cambiāt ꝛ alterutrāt
nomina ꝙ citius possunt facere q̄ fi
guras: constat autem ꝙ ipsi laborāt
vt alterutrent figuras ad inhonora-
tionem ꝛ diffamationem seruorum ꝛ
creaturarum dei vt supra dictum est
ergo multo fortius ꝛ leuius alterutri
bunt nomina ꝛ decipiuntur simpli-
ces in hoc ꝙ precipiūt eis ꝙ faciāt
dicere missas ꝛ facere alia bona. cum
multotiens dyabolus suadeat bonū
propter malum finem sicut supra po
suit octaua consideratione cum de
malicia demonum ageretur. sic hic
precipiunt bonum propter malum
finem scilicet vt tales si viuunt de-
sperent ꝛ vt alij audientes in errorē
inuoluantur. ¶ Numquid inuitispe-
trum sepe legimus ꝙ dyaboli mone
bant antiquos senes ꝙ facerent san
cta opa. O insipiētes exorciste num
quid legistis in euangelio. Luce. ti.
ꝙ erat iesus eijciens demonium mu
tassis inuenistis in euāgelijs ꝙ q̄ut
iesus eijciens homines de corpori-
bus obsessoruȝ numquid dans doctri
nam christus eijciendi demones in
fine euāgelij marci dicit. Signa au
tem eos qui crediderint hec sequen
tur. In noīe meo demonia eijcient
non dicit homines eijcient ab homi
nibus. Respondeat insipiens exor-
cista si verum est ꝙ petrus est in cor
pore iohānis quis dedit ei talem po
testatem ad expellendam eum inde
quia christus non dedit potestatem
nisi ad expellenduȝ demones. Errāt
ergo nimis exorciste cum sua igno-
rantia credentes dyaboli mendacia
ꝛ facientes ꝙ alij simplices credant
ꝛ ideo digni sunt magna pena apud
deū ꝛ homines. ¶ Sed remanet vna
magna difficultas si verum est ꝙ ho
mines mortui non possunt ambula-
re in hominibus viuis sicut demo-
nes: quomodo ergo dicunt illi qui
transpassantur vel rapiuntur de hoc
mundo ad alterum ꝙ viderunt ali-

quos homies vel mulieres quasi ad huc vivebāt in presenti vita sustine ri graves penas in alio mundo. Sicut ergo isti sunt hic et illic vt vivāt hic et ibi puniantur ita non erit mirum φ homines vivi vel mortui licet sint in suis existētiis alibi φ ambulant sicut demones in hominib⁹. ¶ Pro solutione huiusmodi notandum φ nulla persona potest videri in duobus locis naturaliter quia absentia presentie privat visionem in omni loco ab actione sua. Requirit enim noticia int..itiua. iiij. scilicet presentiam existentiam causationem et motionem potentie: sicut notat Franciscus de maronis in prologo sui primi sententiarum. q.xvij. Tenēdum ergo est tanφ verum φ nec angelus bon⁹ nec mal⁹: nec hō sanct⁹ nec mulier sctā: nec hō puersus nec mulier puersa pñt eē simul in diversis locis: quia cum gabriel erat cum daniele vel cum zacharia vel cum virgine maria pro tunc non erat in alio loco sic etiam demones quia cū asmodeus de quo thobie. iij. erat in domo sare non erat in alio loco ita etiam nec viventes possunt hic vivere et esse simul in alio mūdo quia impossibile est φ sint per assistētiam hic et ibi. quid ergo est dicendum ad ea que dicuntur. Respondetur φ est vna consideratio talis cum homo vivus transit ante speculum vel ponit se ante eum tunc speculum ostendit imaginem suam non diminutam in sua assistentia et cum inde amouetur nō apparet imago in speculo sic homo qui vivit et est in peccato imago eius potest apparere in sepulchro infernali quia in speculo ante quod est: et cum iustus etiam vivit imago sua vel nomen videtur in li. vite et in convivio eternali. quod antē hoc posset eē ptz qz christus dixit de talibus luce. x. Gaudete quia nomina vestra scripta sunt in celis et sic etiā nomina malorum scripta sunt in inferno et tamē maioris efficatie sunt nomina φ imagines in speculo non est ergo verum φ homines male viventes sint in inferno sed bene eorū nomina vel figure.

¶ Quod demones nō possunt essentiam anime intrare.

Ertius punctus huius consideratonis est an demones possint illabi essentie anime φ est animam penetrare vel an possint malas cogitationes immittere. Ad primum dicitur φ ista est proprietas solius dei. solum enim qui creavit animam potest essentie eius illabi ipsam substantialiter intrare et penetrare. Ideo ecclesia cātat in hymno vsqz sol illabitur. et in collecta amorem pectoribus nostris purificādum illabere. Sed nec bonus angelus nec malus illabi potest essentie anime vt intret substātialiter in ipsam per essentiam penetrando. Sic ergo demones non possunt intrare cor hominis. i. animam hominis per essentiam sed tantum potentiā scilicet per suggestionem quam extra operatur sicut dicitur Osee. vij. Oēs adulterantes quasi clibanus incensus a coquēte. φ autem magister in-

quirit. viij. distin. secundi sententiarum an demones substantialiter intrant corpora obsessorum vel ideo dicantur intrare vel exire: quia ibi malicie sue opus exercent dei permissione vel non exercent et determinat quod non substantialiter intrant corpora hominis sed propter malicie sue officium intrare dicuntur de quibus pellere dicuntur tamen non nocere sinuntur: sed hoc non facit ad propositum: quia ipse et beda ibi loquuntur de corde et patet quod ibi cor accipitur pro spiritu rationali. Unde et adducunt illud Actuum. v. cur temptauit sathanas cor tuum de quo constat quod erat obsessus a demone. Sed est difficultas: quia alij libri habent anama cur impleuit sathanas cor tuum. Si ergo dyabolus implet cor vestrum quod possit anime illabi. Respondit sanctus Tho. in summa contra gentiles lib. iiij. ca. xviij. quod cum dyabolus sit creatura non implet aliquid participatione sui nec potest mentem inhabitare per suam substantiam sed dicitur aliquos implere per effectum sue malicie. Unde et paulus dicit ad quendam actuum. xiij. O plene omni dolo et omni fallacia non est sic de spiritusancto qui cum sit deus per suam substantiam mentem inhabitat et implet.

¶ Tenendum est ergo quod demones intrare possunt corpora sed non corda id est non possunt illabi animabus. Nec obstat quod dyabolus ratiocinetur et formet verba per os obsessi cum hoc non veniat ex defectu anime: sed ex debilitate corporis quod sic accidere solet quando spiritus immundus sedet in illis partibus seu membris in quibus continetur fortificatio anime imponit in eisdem magnam ponderositatem ex insidiam oneris quod sustinere non possunt: et sic quasi confringens sensus qui sunt fastige intellectus quadam obscuritate nigra accipit potestatem in illis quod sepe contingit ex corruptione vini vel febris vel magni frigoris vel ex aliis debilitatibus quas cognoscimus inuenire ab extrinseco et sic dyabolus hoc probaret in Job quando habuit a deo potestatem super carnem suam fuit ei inhibitio posita a deo per hec verba. ecce in manu tua est: verumtamen animam illius serua Job. ij. quasi diceret sibi deus solo modo obserua quod non attoneas ei intellectum debilitando memoriam anime ipsius opprimendo eius intellectum et sapientiam cordis eius suffocando eius principalem habitationem oneris incompetentis: licet ergo dyabolus immisceat se carni non tamen potest anime misceri sic quod ipsam penetret cum hoc sit solius deitatis ut dictum est. Hec enim sola potestatem habet penetrando naturam anime taliter: quod non solum eam apprehendit eruditque eam circuit sed ipsam sic penetrat quod intimior est anime quam anima sibi ipsi.

¶ Circa secundum vero an scilicet demones possint immittere malas cogitationes et videtur quod sic quia dyabolus misit in cor iude ut traderet dominum Johannis. xiij. In contrarium est Beda qui super illud euangelij Math. xv. De corde exeunt male cogitationes furta homicidia et cetera dicit quod dyabolus non est immissor malarum cogitationum sed incensor. ¶ Dicendum ergo quod dyabolus potest dici immissor cogitationum vno modo per hoc

sez q imagines rerum sensibilium delectantiu3 imprimit instrumento imaginationis quia data est ei potestas vt misceat seipsum sensibili et immutet ip3. qñq3 sicut permittitur immiscere imaginibus rerum delectabilium ⁊ sic immittit cogitationes de rebus delectabilib⁹ sicut aliquis ponēs ante me speculū immittit mihi visu3 rei que resultat in speculo. Scit enim diabolus q delectabile apphensum mouet: ⁊ iō imittit apphēsionem rei delectabilis: vt apprehensio rei delectabilis moueat hominem ad cōcupiscēdum rem delectabilem et sic potest dicere immittere cogitationē sed non potest immittere cogitationem mala3 que sit peccatum que est mala voluntas.

¶ Et ideo bene dicit beda q diabolus non est immissor malarum cogitationum id est malarum voluntatū quia non eas immittit proprie nisi p actionem vel causam voluntarias ⁊ sic apprehēsio delectabilis generat malam voluntatem non tanq causa necessaria sed tanq occasio. immittit ergo diabolus cogitationem mali p modum consulentis sicut angelus bonus immittit cogitationem boni ⁊ talis imissio ppe dici ſ suggestio.

¶ Quo fine debet terminari bellu3 demonum.

DUodecima ac vltia cōsideratio oportet iam finem ponere huic libro que tribus passibus mensurabitur. Primi⁹ erit de causa quare demones sunt in mundo. Secundus de cessatione sui belli et principatus. Tertius de eorum perpetua reclusione et punitione in inferno.

¶ Quare demones sunt in mundo.

PRimus passus ē scire quare demones sunt in mundo. Ad quod breuiter respondet q causa quare demones sunt in mundo est propter exercitium bonorum et propter decorem vniuersi. cōsistit enim decor vniuersi in quadam difformitate rerum: vt patet in sole luna et stellis. patet etiā in deformitate elementorum volatilium. piscium. serpentum. brutorum ⁊ facierum hominum. patet etiam in diuersitate temporum et lucis ac tenebraru3. ¶ Similis questio fieri potest quare mali homines sunt in mundo cum tātum noceant bonis. Et patet causa quia omnis malus sm Augustinum vel ideo viuit vt corrigatur vel vt per eum bonus exerceatur. In quo decus relucet vniuersi. Unde ad propositum augustin⁹. in. xi. de ciuitate dei capitulo decimo octauo. dicit q deus non crearet vllum angelorum vel hominum quem malum esse futurum presciuisset nisi pariter nosset quibus eos bonorum vsibus commodaret atq3 ita ordinem seculorū quasi pulcherrimum carmen ex quibusdam quasi antitetis honestaret. Et si queratur quid vocat augustinus antiteta dicitur q sunt quedam locutionis ornamenta que fiunt per contraria sicut loquitur apostolus secundo Corinthio. vi. per gloria3 ⁊ ignobilitatem per infamiam et bo-

mani finitam. ¶ Unde sicut in talib⁹ varietatibus apparet decor. ita in vniuerso decor boni magis refulget ex ista punitione mali ⁊ bonitas angelorum ex malicia demonum.

¶ De cessatione principatus ⁊ belli demonum contra genus humanum.

Ecundus passus est de cessatione belli demonum contra genus humanuz. Cum eñi fuerit completus numerus electoruz ⁊ vniuersum suum completum habuerit decorem cessabit in finali iudicio cessabit omnis presidentia ⁊ principatus demonum sic ꝙ non remanebit nisi principatus eternus iesu christi domini nostri. Unde dicitur primo Corin. xv. Cum euacuauerit omnem principatum et potestatem et virtutem oportet autem illum regnare donec ponat omnes iimicos sub pedibus eius. super quo dicit glo. duz durat mũdus angeli angelis p̄sunt demones demonibus: homines hominibus ad vtilitatem viuentiuz vel deceptionez: sed omnibus collectis iaz omnis prelatio cessabit: quia necessaria non erit. Hanc autem prelationem dicitur christus euacuare: q2 suos omnes exaltabit in regno qui hic fuerunt humiles sicut ipse ex humilitate regnat. Principatum dicit maiores: potestatem minores. Uirtutem dicit illos qui mirabilia faciunt vel fortes homines. sed tunc cessabit omnis creature prelatio in angelis ⁊ hominibus: cessabit timor regnabit charitas: non erit inter p̄sidentes ⁊ subditos vlla dissensio. Oportet autem illum: id est christũ regnare. tunc scilicet aperte interiz autem regnat occulte donec ponat inimicos suos: scilicet demones et damnatos voluntarios vel coactos in futuro iudicio sub pedibus eius: id est sub plena subiectione vt ipm hominem deum et regem omnium agnoscãt. Et est sensus interiz oportet regnum eius manifestari donec euz regnare fateantur omnes inimici eius. tunc eñi impii eum regnare ipsa regni eius manifestatione confusi fatebuntur. nec est intelligendum ꝙ tunc christus desinet regnare. quia li donec non facit exclusionem futuri regni. sicut Matthei. i. dicitur de ioseph ⁊ maria ꝙ non cognoscebat eam donec peperit filiuz suum primogenitum. Et si queras quomodo ergo angeli manebũt euacuato principatu: dic ꝙ manebunt ordines angelorum distincti quantũ ad eminentiam glorie secunduz hierarchias ⁊ ordines: ⁊ sic etiam demones manebunt distincti quantuz ad magnitudinem pene secundum hierarchias ⁊ ordines vnde ceciderunt.

¶ De reclusione perpetua demonũ in inferno.

Ertius passus ⁊ vltimus est de reclusione perpetua demonum in inferno. Uñ cessante bello demonuz. in facie iudicis magni

domini nostri iesu christi audiēt demones vna cum damnatis illam terribilem sententiaꝫ. Mat.xxv. Discedite a me maledicti in ignem eternū q̄ parat⁹ est dyabolo ⁊ angelis eius. Et sequitur: ibunt hi in supplicium eternum. ❡ Super quo verbo dicit glo. frustra ergo Orige. spondet liberationem post multos annos malis hominibus ⁊ ipsis demonibus.

❡ Dixerat enī Origenes q̄ post hāc sententiā ite maledicti in ignē eternū ꝫ post multos dies: id est post mille annos visitandi ⁊ liberandi sunt: sed hoc ecclesia non recipit: dictum est enī ibunt impii in suppliciū eternum: quod autem eternum est omni fine caret. Et sicut gaudium eternū ꝫ ita ⁊ supplicium. Hec ex laterali glo. sup illud Esa.xxiiii. Et cōgregabūt i ꝯgregationē vni⁹ fascis in lacū ⁊ claudent ibi in carcereꝫ. nūq̄ ergo liberabuntur: sed in momēto in ictu oculi dabitur executioni sententia christi. ❡ Sic ergo subito data sententia demones cum condemnatis detrudentur perpetuo ignibus infernalibus. Unde Apo.xviii. Hoc impetu mittetur babylon ⁊ vltra iā nō inuenietur. Et iterum Apo.xx. dyabolus qui seducebat eos missus est in stagnum ignis ⁊ sulphuris vbi et bestia ⁊ pseudo prophete cruciabuntur die ac nocte in secula seculorum. ❡ Et sicut demones cum damnatis ibunt in ignem eternūꝫ sic angeli boni cum electis ibunt cum christo rege seculorum in vitam eternam quā nobis concedat iudex⁹ ille supremus verus de⁹ ⁊ homo iesus christus saluator noster alpha ⁊ o principium ⁊ finis: qui dedit mihi paupercuło et inutili seruo suo presentē librū principiare ⁊ finire. Tibi ergo iesu dulcissime qui dedisti noticiam fidei illis quos crediturus ante mundi initiuꝫ nosti. Tibi cuius magnitudo incomprehensibilis: cuius gloria inestimabilis cuius iussio fortis. cui⁹ dispositio iusta. cuius iudicia vera: cui⁹ clementia super omnia opera tua extenta. Tibi quem nemo nisi corde attingit purgatus: quē nullus nisi operibus inuenit probatus: cui nullus adest nisi mente ⁊ corpore castus. Tibi qui es cecorūꝫ oculus infirmātiū verissima salus pes claudorum: lingua mutorum: fortitudo omnium seculorum. Tibi qui es vite via salutis vita: ⁊ omniuꝫ te postulantium inuictissima dextera. Tibi qui es diuitie pauperum consolatio tribulantium erector humilium ⁊ destructor extollentium. Tibi a quo incrementuꝫ accepit iustus. sanctificatur perfectus ⁊ coronatur in bono opere consummatus. Tibi qui odis iniquos damnas iniustos: deiicis elatos. ⁊ cōfundis superbos. Tibi qui das penitentibus veniam. peccato mortuis vitā. nec abnegas te rogantibus misericordiam consuetam. Tibi qui peccatores non despicis: sed delicta condemnas non odis peccātes: sed peccata detestaris non homines: sed scelera insectando consumunis: et non creaturam sed culpam extirpas. Tibi cuius iusticiam iniquitas nostra commendat scelera nostra te iustum affirmant: quia vnde iustus es inde iniustos odis. Unde sanctus es: inde peccantes punis. Unde verus es

inde mendaces condemnas. ⁊ vnde mitis es inde superbos detestaris. Tibi qui ab initio creaturam singulari misericordia foues potentiali virtute regis ineffabili consilio vel potestate disponis. Tibi qui cōtritoꝝ nō despicis preces nec deprecantiū te puro corde spernis clamores. Tibi q frigidas mentes igni tui amoris incēdis ⁊ initium boni operis pleruq̄ꝫ nobis nescientibus quibusdam occasionibus formas. Tibi a quo initium est virtutum ⁊ augmentum ac perficitur inchoatum. Tibi bone iesu qui es turris fortitudinis a facie inimici sit honor ⁊ gloria benedictio ⁊ gratiarum actio sine fine. Amen.

Fortalicium fidei quoscꝫ religionis xpiane aduersarios aptissime confutans. Jamdudū in plerisqꝫ passibus multipliciter viciatum. Nūc vero magna cum diligentia castigatum: ⁊ fideliter emēdatum. Per venerabilē magistrum nostrum guillelmū totani: in sacra pagina professorem ordinis predicatoꝝ cōuentus Lugdun. Ad laudem gloriam ⁊ honorem cuncti potētis dei itemerate ꝑpetueqꝫ virginis marie: simulqꝫ ad defensionē ⁊ ppagationē prememorate fidei orthodoxe feliciter explicit. Impssū lugd. Per Johannē de romoys. Anno salutis nr̄e. xi. supra millesimūqngētesimū: Impēsis spectabilis viri magri stephani gueynart. Die. xxvi. mensis Nouembris.

¶ Registrum.

✠ ✠✠ a b c d e f g h i k l m n o p q r s t v x y z A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z AA Omnes sunt quaterni pter AA ⁊ ✠✠ qui sunt duerni.

pote r' dr' aldala' may enima

